ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΕΚΚΡΙΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΞΕΝΩΝ ΤΕ ΕΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗι ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑι ΤΩΝ Κ.Κ.

ΣΠ. ΒΑΣΗ (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Γ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ*, † *Σ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Α. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ* (δ ιδ. τῆς φιλ.), *ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Μ. ΛΑΠΠΑ* (δ. φ.), *Θ. ΛΙΒΑΔΑ* (δ. φ.), *Μ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), † *Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Θ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ* (καθ. γυμν.), *Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ* (δ φ.), *Ε. ΡΟΙΔΟΥ* (δ. ν.), *Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΥ* (διευθ. νομισμ. μουσ.), *Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ* (ἐφ. τ. ἀρχ.), *ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑ* (ἐφ. τ. ἀρχ.), *Δ. ΦΙΛΙΟΥ* (ἐφ. τ. ἀρχ.), *Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.) καὶ ἄλλων λογίων,

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑι ΔΕ

ΛΥΣΑΝΔΡΟΥ Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΜΑΡΑΣΛΗ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡ. 5.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

ΜΕΛΕΤΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ
ΤΟΜΟΣ Δ΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΗΕΚ
1902

Α·Ε·41

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΥΠΟ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΤΟΜΟΣ Δ΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1902

Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ τρίτου τόμου ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἑπόμεναι συλλογαὶ δημωδῶν παροιμιῶν:

Ζηνοδότου Διογενιανοῦ (ψευδώνυμον Κρητὸς δημοδιδασκάλου) Τὰ παλαιὰ λόγια δὲν παρέρχονται. Συλλογὴ κρητικῶν παροιμιῶν 362 ἐν ὅλῳ ἐν τῇ *Κρητικῇ ἐφημερίδι* τοῦ Ῥεθύμνου ἀρ. 16-47 ἀπὸ τῆς 3 Νοεμβρίου 1901 μέχρι τῆς 22 Ἰουνίου 1902.

Πολυξένης Λοϊζιάδος Κυπριακαὶ παροιμίαι (16 ἐν ὅλῳ) ἐν τῇ ἐφημερίδι *Σάλπιγγι* τῆς ἐν Κύπρῳ Λεμησσοῦ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1902.

Νίκου Α. Βέη Ἀρκαδικὰ περιπαίγματα· ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι *Ἁρμονίᾳ* 1902 σ. 89-96. 135-157.

Ἀγγέλου Α. Κοσμᾶ τὸ εὐμετάβλητον τοῦ Μαρτίου· ἐν *Ἁρμονίᾳ* 1902 σ. 197-9 (παρενείρονται 6 παροιμίαι).

Ἔλαβον δὲ καὶ ἐγὼ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ τρίτου τόμου παρὰ φίλων λογίων νέας χειρογράφους συλλογάς, περιεχούσας περὶ τὰς τετρακισχιλίας παροιμίας. Τῶν μὲν καὶ πρότερον συνεργασθέντων εἰς πλουτισμὸν τῆς ἀνὰ χεῖρας συλλογῆς καὶ ἄλλας συμβολὰς μοὶ ἀπέστειλαν οἱ ἑξῆς:

Ἠλίας Τσιτσέλης ἐκ Λιξουρίου 562 παροιμίας κεφαλληνιακάς.

Σπ. Δ. Παγώνης ἐκ Λιξουρίου 263 ἐπίσης κεφαλληνιακὰς παροιμίας.

Γεώργιος Λυκιαρδόπουλος ἐξ Ὀδησσοῦ 57 παροιμίας κεφαλληνιακάς.

Νικόλαος Λάσκαρης ἐκ Λάστας τῆς Γορτυνίας 320 παροιμίας.

Σωτ. Α. Χατζόπουλος 65 παροιμίας ἐκ Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου.

Σ. Δὲ Βιάζης ἐκ Ζακύνθου 213 παροιμίας.

Ν. Χ. Κωστὴς 126 παροιμίας σμυρναϊκάς.

Σ. Ξανθουδίδης 8 παροιμίας τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης.

Κ. Ι. Παπαϊωαννίδης 30 παροιμίας τῆς Σωζοπόλεως.

Περικλῆς Σ. Ἀντωνιάδης ἐκ Κὲρτς τῆς Ῥωσσίας 98 παροιμίας τῆς Οἰνόης καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν τόπων τοῦ Πόντου· πλὴν δὲ τούτων καὶ ἑτέρας 58 τουρκικὰς παροιμίας, συλλεγείσας ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ.

Τὸ πρῶτον δὲ νῦν μοὶ ἀνεκοίνωσαν συλλογάς των οἱ ἑπόμενοι, πρὸς οὓς μεγάλας ὁμολογῶ χάριτας:

Μενέλαος Φιλήντας ἐκ Κυζίκου 420 παροιμίας τῆς Ἀρτάκης καὶ τῶν περιχώρων· (τούτων τινὰς περιέλαβον ἤδη καὶ ἐν τῷ Γ΄ τόμῳ).

Ἰωάννης Α. Βουτσινᾶς 717 παροιμίας Φάρσων τῆς Κεφαλληνίας.

Βασίλειος Ι. Ποντίκης Δ. φ. 154 παροιμίας τῶν Κονιστρῶν τῆς Εὐβοίας.

Εὐάγγελος Δ. Παπαναστασίου Δ. φ. 54 παροιμίας Ξηροχωρίου τῆς Εὐβοίας.

Σῖμος Μενάρδος Δ. φ. καὶ ν. 101 κυπριακὰς παροιμίας.

Γ. Μ. Κωνσταντινίδης 30 παροιμίας κυπριακάς.

John Schmitt ὑφηγητὴς τοῦ ἐν Λιψίᾳ Πανεπιστημίου, 823 παροιμίας κερκυραϊκάς.

Ἡ τελευταία αὕτη συλλογὴ πληροῖ σπουδαῖον κενὸν τῆς ἐμῆς· διότι ἡ κερκυραϊκὴ λαογραφία ἀτελέστατα μέχρι τοῦδε ἔχει ἐρευνηθῇ, τῶν δ' ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐπιχωριαζουσῶν παροιμιῶν ὀλιγίστας εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν, ἤτοι 109 τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς τοῦ Χ. Φιλητᾶ (βλ. τ. Α΄ σ. ξθ΄) καὶ τὰς εὐαρίθμους ὅσαι εἶχον ἐν διαφόροις συλλογαῖς προδημοσιευθῇ (βλ. τ. Α΄ σ. λθ΄, 14. να΄, 54. νβ΄, 58). Ἀλλ' ἐν ταύταις κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἀποδίδεται ὅσον ἔδει πιστῶς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα, φθειρόμενον διὰ παραδιορθώσεων ἐξ ἐπηρείας τῆς γραφομένης γλώσσης. Ὁ δὲ κ. John Schmitt τοὐναντίον, ἐμπειρότατος γνώστης τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης, ὡς ἐλέγχουσιν αἱ ἐμβριθεῖς γλωσσικαὶ διατριβαὶ αὐτοῦ καὶ αἱ ἐκδόσεις κειμένων τῆς μέσης ἑλληνικῆς, διατρίψας δὲ καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν Κερκύρᾳ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, κατέγραψε τὰς παροιμίας μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, παρέχων οὕτω καὶ εἰς τοὺς ἀσχολουμένους εἰς μόνης τῆς γλώσσης τὴν ἐξέ-

τασιν κείμενα ἄξια πάσης πίστεως. Ἡ συλλογή του ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν τετραδίων· τὸ Α΄ περιλαμβάνει 276 παροιμίας, τὰς ὁποίας συνέλεξεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς νήσου· εἰς ταύτας συναριθμοῦνται καί τινες ἠπειρωτικαί, σαφῶς διακρινόμεναι τῶν κερκυραϊκῶν, διότι ὁ κ. Schmitt ἐπιμελῶς ἐσημείωσε τὴν προέλευσιν ἑκάστης. Τὸ δὲ Β΄ 285 παροιμίας τοῦ χωρίου Σπαρτίλλας τοῦ δήμου Κασσωπαίων ἐπὶ τοῦ Παντοκράτορος, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας περίπου. Τὸ Γ΄ τέλος 272 παροιμίας, ἃς ἐν τῇ πόλει ἤκουσε παρὰ Κερκυραίων γυναικῶν.

Εἰς τὸν θησαυρὸν τῶν βυζαντινῶν παροιμιῶν, ὅστις, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ τόμῳ διελάβομεν, ἐπλουτίσθη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διὰ τῆς πολυτίμου συλλογῆς τῶν *Αἰσωπείων λόγων*, ἣν ἐκ κώδικος τῆς Μόσχας ἐξέδωκεν ὁ Κρουμβάχερ καὶ ἐκ κώδικος τῆς Δρέσδης συνεπλήρωσεν ὁ Ἰέρνστεδτ, προστίθενται νῦν ἕτεραι δύο θεολογικαὶ συλλογαὶ μετ' ἀναγωγικῆς ἑρμηνείας· μία ἐκ κώδικος τῆς Λιψίας, ἣν τάσσων ἀμέσως μετὰ τὴν Q (τ. Α΄ σ. ις΄), δηλῶ διὰ τοῦ στοιχείου R, καὶ ἑτέρα ἐξ Ἀθηναϊκοῦ κώδικος, δηλουμένη διὰ τοῦ στοιχείου S.

Ἡ πρώτη τούτων περιέχεται ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 35 κώδικι τῆς ἐν Λιψίᾳ Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης, ὃν περιγράφει ὁ Gardthausen (Katalog der griechischen Handschriften der Universitäts-Bibliothek zu Leipzig. Leipzig 1898 σ. 46 κἑ.). Παρακληθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, ὁ κ. John Schmidt ἔσπευσε μετ' εὐμενοῦς προθυμίας, ἐφ' ᾗ εὐγνωμονῶ αὐτῷ, νὰ μοὶ ἀποστείλῃ ἀντίγραφον τῆς συλλογῆς ταύτης ἀκριβέστατον, ὅπερ αὐτὸς ἐφιλοπόνησεν. Περιλαμβάνεται δ' ἡ συλλογὴ ἐν φ. 42α-49α τοῦ κώδικος, καὶ περιέχει 48 παροιμίας μετὰ τῆς ἀναγωγικῆς ἑρμηνείας. Ἡ ἐπιγραφὴ αὐτῆς δι' ἐρυθροῦ γεγραμμένη, σφόδρα δ' ἐξίτηλος, ἔχει ὧδε: «Ποίημαν τοῦ σοφωτάτου μιχα$^{\eta\lambda}$ τοῦ ψελοῦ ἑρμηνειαι εἰς τὰ δημοτικὰ ἀποφθέγματα». Ἡ τάξις τῶν παροιμιῶν εἶναι ἡ τοῦ κώδ. Ι (βατικανοῦ 85), ὡς σαφῶς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐν τέλει τοῦ παρόντος καταχωριζομένου διαγράμματος· καὶ τὸ κείμενον δ' αὐτῶν ἐλαχίστας καὶ ἀσημάντους παραλλαγὰς παρουσιάζει· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἑρμηνεία, ὡς τοὐλάχιστον συνάγεται ἐκ τῆς ἀντιβολῆς τῶν τοῦ κώδικος R ἑρμηνειῶν πρὸς τὰς ἐκ τοῦ κώδικος Ι

παρὰ Krumbacher MGS. σ. 93 κἑ. καταχωρισθείσας. Ὅθεν περιττὸν ἔκρινα νὰ δημοσιεύσω ἐνταῦθα τὸ κείμενον τῆς συλλογῆς ταύτης, ἀρκούμενος εἰς τὴν σημείωσιν τῶν διαφορῶν πρὸς τὴν τοῦ I ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ ἑκάστης παροιμίας λόγῳ.

Καὶ ἐν μὲν τῷ κειμένῳ τῶν παροιμιῶν ἐπαναλαμβάνονται αἱ γνωσταὶ καὶ ἐκ τοῦ κώδικος I, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις θεολογικαῖς συλλογαῖς περιεχόμεναι παροιμίαι. Ἀλλ' ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἀνευρίσκομεν καὶ ἑτέρας δύο, γνωστὰς μὲν καὶ ἄλλοθεν ὡς βυζαντινάς, τὸ πρῶτον ὅμως νῦν παρουσιαζομένας ἐν θεολογικῇ συλλογῇ. Ἡ πρώτη τούτων περιέχεται ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ὑπ' ἀρ. 31, ἐχούσῃ ὧδε: «Γλυκὴν τὸ φάιν· πρικὴν τὸ » χέσην. *Ἑρμηνεία.* Ἐνταῦθα ὁ λόγος πρὸς τὸν πλούσιον (Χ πλουσίων) » τὸν λόγον ποιεῖται· καὶ φησί· τὸ γλυκέα μὲν ηὗφραίνετο (Χ. ηὔφραί- » νετο·) ἐν τῷ ὁρωμένῳ (Χ. τῶ ὡρομένω) αὐτοῦ βίῳ· πικρὰ δὲ εὗρεν » ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου· καὶ συνηφήτζα λέγετο· καὶ σὺ ἀν- » δραδέλφη ἄκωτο». Ἕπεται δὲ τὸ κείμενον καὶ ἡ ἑρμηνεία ἑτέρας παροιμίας. Ἡ ἑρμηνεία μέχρι τῶν λέξεων «τοῦ αἰῶνος ἐκείνου» κεῖται σχεδὸν ἀπαράλλακτος καὶ ἐν τῷ κώδικι H (MGS. σ. 85)· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ M (τ. Α΄ σ. 14), ἐν ἐπιτομῇ δὲ καὶ ἐν τῷ O (τ. Α΄ σ. 54) καὶ τοῖς PQ (τ. Α΄ σ. 60)· ἀλλ' οὐδεὶς τούτων περιέχει τὴν τελευταίαν φράσιν, ἥτις πιθανώτατα περιέχεται καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐν τῷ κώδικι I, ἣν δὲν ἐδημοσίευσεν ὁ Κρουμβάχερ· συνάγω δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ταὐτότητος τοῦ κειμένου τῆς παροιμίας εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κώδικας, ἔχοντος τὰς αὐτὰς ἀνορθογραφίας καὶ τὸν σπανιώτερον τύπον *πρικὺν* ἀντὶ τοῦ *πικρόν*, ἅτινα ἐμφαίνουσιν, ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀρχετύπου προέρχονται ἀμφότεροι οἱ κώδικες. Ἡ τελευταία δὲ φράσις εἶναι τὸ λῆμμα, ὅπερ ἐκπεσούσης τῆς ἑρμηνείας, συνεχωνεύθη μετὰ τῆς ἑρμηνείας τῆς προηγουμένης παροιμίας. Ὅθεν θεωρῶν ταύτην ὡς αὐτοτελὲς κείμενον, ἀποκαθιστῶ τὴν παροιμίαν ὧδε: «*Καὶ σοί, νυφίτζα, λέγω το, καὶ σύ, ἀνδραδέλφη, ἄκω το*». Αὕτη γνωστὴ καὶ ἐκ τοῦ Πλανούδη 116α (Καὶ σοί, νύμφη, λέγω τάδε, καὶ σὺ δ' ἀνδραδέλφη, τάδ' ἄκουε), φέρεται καὶ νῦν ἐν πολλαῖς παραλλαγαῖς (βλ. λέγω 90).

Ἡ δ' ἑτέρα περιέχεται ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ὑπ' ἀρ. 44 (ἀρ. 60 τοῦ I παρὰ Krumbacher MGS. σ. 102): «*Κείμενον.* Κλέπτης κλέπτῃ

» φησὶ τὰ λουκάνικα· [1]) καὶ πάλιν λέγει, Κῦρι, καμπανοῦ, καὶ ὅσα θέ-
» λουν ἂς ἐμπαίνουν (Χ. ἐμπένουν). *Ἑρμηνεία.* Ἐνταῦθα πρὸς τὸν
» ἐχθρὸν τὸν ἀοράτως ἐν ἡμῖν φέροντα ἐπ' ἀλλήλοις ἐνθυμήσεις διὰ τοῦ
» νοὸς ὁ λόγος φάσκει· ὅτι κλέπτης ὧδε κακὸς γείτων μένει· καὶ ἐν
» τῷ μέλλοντι τοῖς αὐτοῦ θελήμασι πράττουσιν· γείτονας (Χ. γείτωνας)
» δὲ αὐτοὶ τοὺς δαίμονας ἔχουσιν». Τὰ ἐπιφερόμενα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ
μετὰ τὸ κλέπτης εἶναι ἀκατάληπτα καὶ φαίνονται ἀσυνάρτητα· οὐδὲν
δὲ τούτων περιέχεται ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς αὐτῆς παροιμίας ἐν τῷ κώ-
δικι Ν (τ. Α΄ σ. 51). Τοῦτο δὲ συμβαίνει διότι συμφύρονται ἐν τῷ
κώδικι δύο παροιμιῶν αἱ ἑρμηνεῖαι· τὸ «*ὧδε κακὸς γείτων μένει*» εἶναι
ἀπόσπασμα τοῦ λήματος, ἐπαναλαμβανόμενον ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς δευ-
τέρας παροιμίας, ἥτις πιθανώτατα πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ὡς ἑξῆς:
« ⟨ *ὁ κακὸς χρόνος περνᾷ* ⟩, *ὁ δὲ κακὸς γείτων μένει.*» Περὶ τοῦ κα-
κοῦ γείτονος γινώσκομεν δύο παροιμίας τῶν βυζαντινῶν χρόνων· ἡ
μὲν τούτων, παρ' ἀνωνύμῳ συγγραφεῖ τῶν χρόνων Ἰωάννου τοῦ Κο-
μνηνοῦ (ἐν λ. γείτων ἀρ. 39α), ἀνακηρύττει ἁπλῶς ὡς μέγα κακὸν τὸν
πονηρὸν γείτονα· ἡ δ' ἑτέρα παρὰ τῷ συγχρόνῳ τούτου Μιχαὴλ τῷ
Γλυκᾷ (ἐν λ. γείτων 38), θεωρεῖ προτιμότερον τὸν κακὸν χρόνον τοῦ
κακοῦ γείτονος· σημεριναὶ παραλλαγαὶ ταύτης ἐδημοσιεύθησαν ἐν λ.
γείτων ἀρ. 34. 37. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι σημεριναὶ παροιμίαι
(λ. γείτων ἀρ. 21α. 44. 45. 64), ἐπεξηγοῦσαι τρόπον τινὰ τὴν παρὰ τῷ
Γλυκᾷ, διότι ἀναφέρουσι τὸν λόγον τῆς προτιμήσεως τοῦ κακοῦ χρό-
νου· λέγουσι δηλαδή, ὅτι οὗτος μὲν παρέρχεται, ἐνῷ ὁ κακὸς γείτων
παραμένει. Ταύτης λοιπὸν τῆς παροιμίας ὁ βυζαντινὸς τύπος εἶναι ὁ
ὑποκρυπτόμενος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς οὐδὲν κοινὸν πρὸς τοὺς γείτονας
ἐχούσης ὑπ' ἀρ. 44 παροιμίας τοῦ κώδικος R.

Ἡ δ' ὑπὸ στοιχεῖον S συλλογὴ ἀνευρέθη ἐν κώδικι τῆς ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ μου κ. Νίκου Α. Βέη. Κατὰ τὴν περιγραφὴν τούτου ὁ κῶδιξ φέρει ἀριθ.

[1]) Ὁ Κρουμβάχερ ἕνεκα τοῦ *φησὶ* διορθώνει τὴν παροιμίαν ὡς ἑξῆς: Κλέπτης κλέπτην φουσκωτὰ λουκάνικα πωλεῖ· καὶ λέγει· Κῦρι κτλ. Ἀλλ' οὐδεμία χρεία παρίστατο τοιαύτης μεταβολῆς, ἀναγκαία δ' εἶναι μόνον ἡ διόρθωσις ὀρθογραφικοῦ ἁμαρτήματος τοῦ βιβλιογράφου· ὅθεν πρέπει νὰ γράψωμεν φυσεῖ, ἤτοι φουσκώνει, ἀντὶ τοῦ φησί, ν'ἀφήσωμεν δὲ τἆλλα ἀμετάλλακτα.

75, ἐν τῷ γενικῷ δὲ καταλόγῳ τῶν ἀντικειμένων τῆς ἑταιρείας ἀριθ. 1946, εἶναι χάρτινος, γεγραμμένος κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, ἐκ φύλλων 246, ὧν αἱ διαστάσεις εἶναι 0,196×0,142. Περιέχει λόγους Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου τοῦ μεγάλου, μονοστίχους γνώμας, σημειώσεις κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν περὶ τῶν ἱερατικῶν ἀμφιέσεων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν καὶ ἄλλων εἰς τὴν λατρείαν ἀναφερομένων ζητημάτων, πρὸς δὲ τούτοις ἀποσπάσματα συγγραφέων ἐκ τῶν διδασκομένων ἐν τοῖς σχολείοις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας πάντα σχεδὸν μετὰ διστίχου ἑρμηνείας, τῆς καλουμένης ψυχαγωγίας· ἐν δὲ τοῖς παραπληρώμασιν αἰνίγματα, γνώμας, καὶ ἐν φ. 95β τὰς ἑπομένας παροιμίας μετ' ἀναγωγικῆς ἑρμηνείας, γεγραμμένης ὁτὲ μὲν ὑπὸ τὴν παροιμίαν, ὅτε δὲ ἀμέσως μετ' αὐτὴν ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ.

Ἡ συλλογὴ αὕτη κατ' ἀντίγραφον πιστὸν τοῦ κ. Βέη ἔχει ὧδε:

1. Τὸ βῶδι ὅλον ἔφαγε καὶ στὴν οὐρὰ κουράσθη.
   Ἡ συναγωγὴ τῶν Ἑβραίων.
2. Ἡ σκύλα μας σπουδάζουσα τυφλὰ σκυλιὰ γεννάει.
3. Ὅσ' ἀχαμνίζει τὸ ὑνὶ ⟨πάλιν⟩ βελόνι φτειάνει.
4. Θεὸς πρὸς τὰ ἱμάτια μοιράζει καὶ τὸ κρύον.
   Κατὰ τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰς παιδείας.
5. Ὄψιμος υἱὸς οὐκ ὄψεται πατέρα.
   Ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν θεόν.
6. Κόπτει τὰς βουλὰς τῶν ποντικῶν ὁ γάτης.
   Ἡ θεία πρόνοια τὰς ἀτάκτους ἐννοίας.
7. Ἡ γραῖα βλέπει ὅραμα, ξηγεῖ το ὡς συμφέρει.
   Ἡ σάρξ.
8. Τὰ κιρνᾷς τὰ χάνεις, τὰ χρεωστεῖς πληρώνεις.
   Τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς.
9. Κάλλιστον ἀρνίον δύω μητέρας βυζαίνει.
   Ὁ καλὸς χριστιανὸς παλαιὰν καὶ νέαν.
10. Γέροντα Σαρακηνὸν μὴν μανθάνῃς γράμματα.
    Τὸν διάβολον τὰ νοήματά σου.

11. Κόσμος καταποντίζεται, γυνή μου δὲ στολίζεται.
Ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ σῶμα.

12. Ὅσοι σκύλοι κούντουροι, ὅλοι ἐδικοί μου γαμβροί.
Οἱ κακοὶ λογισμοὶ τοῦ σώματος.

13. Ἐὰν κάμνω καὶ πεινῶ, ἂς κοιμῶμαι καὶ ἂς πεινῶ.
(Λέξεις διαγεγραμμέναι).

1. βόδι 3. ἠνὶ ⟨λέξις διαγεγραμμένη⟩ φτιάνει. 4. ἱμάτια τὸν κρίνον. παιδίας. 5. ὄψω ἅμαρ: 7. γαία ξηγῆτο. 8. τα τα. 9. βυζενει. 10. σαρακιὸν 11. δὲν στ. 12. σκῦλοι. 13. πινῶ πινῶ.

Πᾶσαι αἱ παροιμίαι αὗται περιέχονται καὶ ἐν ἄλλαις θεολογικαῖς συλλογαῖς, πλὴν τῆς ὑπ' ἀρ. 8, ἥτις κοινοτάτη καὶ σήμερον οὖσα ἀνευρίσκεται καὶ παρὰ Πλανούδῃ 114. Καίτοι δ' ὁ κῶδιξ εἶναι νεώτατος τὴν ἡλικίαν, αἱ παροιμίαι φαίνονται ὀλιγώτερον παρεφθαρμέναι τῶν ἐν ἄλλαις παλαιοτέραις συλλογαῖς. Διότι πᾶσαι εἶναι ἔμμετροι, ἅπταιστοι μετρικῶς, πλὴν τῶν ὑπ' ἀρ. 9 καὶ 12, ὅπου τὸ μέτρον εἶναι τεταραγμένον. Συμφωνεῖ δὲ τοῦτο πρὸς τὴν παρατήρησιν, ἣν ἔκαμα ἐν Ἑρμην. σ. 81, ὅτι οἱ συνήθεις κανόνες τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ γνησίου τύπου τῶν βυζαντινῶν παροιμιῶν· ὅτι οἱ παλαιότεροι κώδικες δὲν εἶναι πάντοτε οἱ καλύτεροι, ἐνίοτε δὲ νεώτεροι περιέχουσιν ὀρθοτέραν ἀνάγνωσιν, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ προϋποθέσωμεν παλαιότερον ἀπόγραφον, ἵνα ἐξηγήσωμεν τὴν προέλευσιν ταύτης. Διότι συνηθέστατα οἱ βιβλιογράφοι προέκρινον ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς χειρογράφοις τύπων παραλλαγὰς συμφώνους πρὸς τὴν προφορικὴν παράδοσιν, ἥτις ἀδιαφθορωτέραν διετήρησε τὴν παροιμίαν.

Καὶ ἂν μὴ ἄλλο μαρτύριον εἴχομεν, τὸ ὀψιγενὲς τῆς ἡμετέρας συλλογῆς ἐπαρκῶς θὰ ἤλεγχεν ἡ συντομωτάτη ἑρμηνεία. Ὁ βιβλιογράφος ἐν ταύτῃ κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἀκρότατον ὅριον τῆς λακωνικῆς βραχυλογίας. Ὀλίγαι μόνον λέξεις ἀρκοῦσιν εἰς αὐτὸν ἵνα διατυπώσῃ τὸ ψυχωφελὲς θεολογικὸν ἐπιμύθιον τῆς παροιμίας, σαφέστερον πάντοτε τῶν μακρῶν ἀλλὰ παρεφθαρμένων καὶ σολοίκων παλαιοτέρων ἑρμηνειῶν· ἐνιαχοῦ δὲ (ὡς ἐν ἀρ. 2 καὶ 3) καὶ ὅλως παραλείπει τοῦτο. Καὶ πρέπει μὲν νὰ θεωρηθῇ τοῦτο ὡς πλεονέκτημα μᾶλλον

ἢ ἐλάττωμα τῆς συλλογῆς, ἀλλὰ καὶ ἀριδήλως δεικνύει ὁπόσος διέρρευσε χρόνος ἀπὸ τῶν πρώτων μακρῶν ἐμμέτρων ἑρμηνευτικῶν ὑπομνημάτων τοῦ Γλυκᾶ, καὶ ἀπὸ αὐτῶν τῶν βραχειῶν ἑρμηνειῶν τῶν κωδίκων O καὶ PQ. Ὁ χρόνος κατὰ μικρὸν περιτρώγων τὸ περιττὸν τοῦ ἑρμηνευτικοῦ φόρτου περιέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον πρὸς διατήρησιν τοῦ θεολογικοῦ χαρακτῆρος τῆς συλλογῆς.

Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου (σ. κ′ καὶ ἑ.) κατεχώρισα διάγραμμα τῆς ἀντιστοιχίας τῶν παροιμιῶν ἐν ταῖς θεολογικαῖς συλλογαῖς. Συμπληρῶν τὸ διάγραμμα τοῦτο, προσθέτω ἀμέσως κατωτέρω καὶ τὴν παραβολὴν πρὸς τοὺς νέους κώδικας R καὶ S. Ἡ πρώτη στήλη ἐμφαίνει τὴν ἐν ἑκατέρᾳ συλλογῇ ἀριθμητικὴν τάξιν τῆς παροιμίας· ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη τὴν τάξιν, ἣν ἔχουσιν αἱ ἐν τοῖς κώδιξι τούτοις παροιμίαι παρὰ Κρουμβάχερ καὶ ἐν ταῖς ἐμαῖς προσθήκαις ἐν τῷ Α′ τόμῳ.

Τὸ συμπλήρωμα τοῦτο τοῦ διαγράμματος βλ. ἐν τῇ ἀπέναντι σελίδι.

	Κῶδιξ R	Κῶδιξ S.
1	3	11
2	11	16
3	46	17
4	12	20
5	47	48
6	56	40
7	13	105
8	57(Πλανούδ. 114)	
9	14	97
10	58	51
11	15	37
12	16	71
13	17	54
14	18	
15	19	
16	20	
17	59	
18	60	
19	21	
20	22	
21	23	
22	61	
23	24	
24	62	

	Κῶδιξ R.
25	48
26	63
27	25
28	26
29	32
30	67
31	34*)
32	35
33	69
34	70
35	36
36	37
37	38
38	40
39	2
40	44
41	75
42	42
43	78
44	79**)
45	84
46	87
47	88
48	89

* Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς 34 παροιμίας παραλλαγὴ τῆς παρὰ Πλανούδῃ 116α.

** Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ παραλλαγὴ τῆς παρὰ Γλυκᾷ (ἐν λ. γείτων 38).

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ

Αἰσώπ. κωμ. —Βλ. τ. Α΄, σ. ϑ΄3-5. — παρ. — Βλ. τ. Α΄, σ. ι΄. — λόγοι· Βλ. τ. Γ σ. 7-9.

Altd. W. — Βλ. τ. *Α΄*, σ. ογ΄, 50.

Ἀν. ἐπ. = Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις (Βλ. τ. Α΄, σ. νγ΄, 62. 65).

Ἀποστόλ. = Μιχαὴλ Ἀποστόλη συναγωγὴ παροιμιῶν (CPG. II).

App. prov. = Appendix proverbiorum (CPG. I).

Ἄπτερ (α) — Βλ. τ. Α΄, σ. νς΄, 81.

Ἀρ. = Ἀραβαντινός. (Βλ. τ. Α΄, σ. με΄, 41).

Ἀρχέλαος — Βλ. τ. Β΄, σ. ζ΄.

Ἀρχ. νεωτ. Ἑλλ. = Ἀρχεῖα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀθ. 1892.

Ἀστ. Π. = Ἀστὴρ τοῦ Πόντου. (Βλ. τ. Α΄, σ. νη΄, 93).

Β. = Βενιζέλου β΄ ἔκδοσις (Βλ. τ. Α΄, σ. μζ΄, 43).

Β ¹. = Βενιζέλου α΄ ἔκδοσις (Βλ. τ. Α΄, σ. μγ΄, 24).

Βάλληνδ. = Βάλληνδας (Βλ. τ. Α΄, σ. νζ΄, 84).

Βάρνερ — Βλ. τ. Β΄, σ. 28 κἑ.

Bartholdy — Βλ. τ. Α΄, σ. λς΄, 6.

Βενετ. = Βενετοκλῆς (Βλ. τ. Α΄, σ. νβ΄, 58).

Βερ. = Βερέττας (Βλ. τ. Α΄, σ. μδ΄, 35).

Βλ. = βλέπε.

Βλαστ. = Βλαστὸς (Βλ. τ. Α΄, σ. ξβ΄, 123).

Βύρ(ων) — Βλ. τ. Α΄, σ. νε΄, 74. νς΄, 77. 79).

Βυζ. = Βυζαντίου Λεξ. (Βλ. τ. Α΄, σ. μβ΄, 21).

CAF = Comicorum Atticorum fragmenta, ed. Kock.

Carnoy — Βλ. τ. Α΄, σ. νϑ΄, 102.

Castagna — Βλ. τ. Α΄, σ. ο΄, 7.

Cels Gomis — Βλ. τ. Α΄, σ. οβ΄ 3.

Χ. ἢ χειρ. = χειρόγραφον.

CPG = Corpus paroemiographorum graecorum ed. Leutsch et Schneidewin. Gotting. 1839-51.

Cr. Anal. = O. Crusius Analecta critica ad paroemiographos graecos. Lips. 1883.

D. = Düringsfeld (Βλ. τ. Α΄, σ ο΄, 1).

Dal — Βλ. τ. Α΄, σ. οδ΄, 58.

Δάρβ. = Δάρβαρις (Βλ. τ. Α΄, σ. μ΄, 18).

Davis — Βλ. τ. Α΄, σ. οε΄, 71.

Δε. = Δεκιγάλλας (Βλ. τ. Α΄, σ. μγ΄, 26).

Decourdemanche — Βλ. τ. Α΄, σ. οε΄, 72.

Δε. Στ. = Δεκιγάλλας (Βλ. τ. Α΄, σ. μγ΄, 25).

Διογενιαν. = Διογενιανὸς (ἐν CPG. I).

Διογενιαν. Βι. – Διογενιανὸς τοῦ Βιενναίου κώδικος (CPG. II).

Δωδώνη — Βλ. τ. Α, σ. ξγ΄, 132, ξδ΄, 139.

Δουκάγκιος — Βλ. τ. Α΄, σ. ζ΄.
Dozon — Βλ. τ. Α΄, σ. οβ΄, 42.
Dukes — Βλ. τ. Γ΄, σ. 12.
Einsler — Βλ. τ. Γ΄, σ. 12.
Ἐλπὶς — Βλ. τ. Α΄, σ. ξγ΄, 136.
Elter I = Ant. Elter Gnomica. I. Sexti Pythagorici Clitarchi Evagrii Pontici sententiae. Lips 1892 (Pars II. Bonn. 1892 III. Bonn. 1893).
Elter II = τοῦ αὐτοῦ Gnomica II. Epicteti et Moschionis sententiae. Lips. 1892.
Ἠπειρώτης 1901. — Βλ. τ. Γ΄, σ. 6.
Ἐφ. φιλ. = Ἐφημερὶς τῶν φιλομαθῶν. 1852 — 1881.
Ἐπιθεώρ. — Βλ. τ. Α΄, σ. ξ΄, 103.
FCG. = Fragmenta comicorum Graecorum, ed Meineke.
Gaidoz — Βλ. τ. Α΄. σ. οα΄ 21.
Gaisford = Paroemigraphi Graeci, ed. Th. Gaisford Oxon. 1836.
Gaster — Βλ. τ. Α΄, σ. οβ΄, 46.
Γαβαλᾶς — Βλ. τ. Β΄, σ. ς΄.
Georgeakis. Βλ. τ. Α΄, σ. ξβ΄, 126.
Giani — Βλ. τ. Α΄, σ. ο΄, 8.
Giusti — Βλ. τ. Α΄. σ. ο΄, 9.
Γούσιος — Βλ. τ. Α΄. σ. ξβ΄, 127.
Γρηγ. Κύπρ. = Γρηγορίου Κυπρίου παροιμίαι (CPG I).
Γρηγ. Κύπρ. Λ. = Τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸν κώδικα τοῦ Λουγοδείνου (CPG II).
Γρηγ. Κύπρ. Μ. = Τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸν κώδικα τῆς Μόσχας (CPG II).
Hahn — Βλ. τ. Α΄, σ. ογ΄, 44.
Haller — Βλ. τ. Α΄, σ. οβ, 33.
Ἑβδομ. — Βλ. τ. Α΄, σ. νη΄. 90.
Ἡμερ. Ἀν. = Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς. (Βλ. τ. Α΄, σ. νη΄, 91).
Ἑπταλ. — Ἑπτάλοφος (Βλ. τ. Α΄, σ. να΄, 55).
Ἑρμόδωρος — Βλ. τ. Α΄, σ. κς.
J. = Jeannaraki (Βλ. τ. Α΄. σ. νδ΄, 72
Ἰωαν. = Ἰωαννίδης. (Βλ. τ. Α΄, σ. να΄, 56).
Ἰων. Μ. — Βλ. τ. Α΄, σ. μγ΄, 24.
Κ. = Κρεμμύδης (Βλ. τ. Α΄, σ. λς΄, 7).
Κ. α. = Κρεμμύδη ἀκολουθία (τ. Α΄, σ. λς΄, 8).
Κα. = Καβαδίας (Βλ. τ. Α΄, σ. νδ΄, 73).
Καμπ. ἱστ. = Καμπούρογλους (Βλ. τ. Α΄, σ. ξ΄, 104).
— Μν. (Βλ. τ. Α΄. σ. ξβ΄, 118).
Καν. = Κανελλάκης (Βλ. τ. Α΄, σ. ξ΄, 107).
Κασία = K. Krumbacher Kasia. München, 1897.
Κατζιούλη Ἐπίμ. = Ἐπίμετρον δημωδῶν παρ. τεργεσταίου χειρ. (Βλ. τ. Α΄. σ. λα΄, 3).
Κατζιούλης — Βλ. τ. Α΄, σ. κθ΄, 69 κἑ.
Κ. β΄. = Κρεμμύδη Β΄ ἀκολουθία (Βλ. τ. Α΄, σ. λς΄, 9).
Κ. γ΄. = Κρεμμύδη Ἀκολουθία τρίτη (τ. Α΄ σ. λθ΄, 16).
Κοραῆ Ἄτ. = Ἄτακτα (Βλ. τ. Α΄, σ. μ΄, 17).
Κόσμος — Βλ. τ. Α΄, σ. ξγ΄, 133.
Κουλουριώτης — Βλ. τ. Α΄, σ. ογ΄, 45.
ΚΠ. = Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, σύγγραμμα περιοδικόν.
Κρ. = Κράχτογλους (Βλ. τ. Α΄, σ. νς΄, 82).
Krumbacher MGS. = Mittelgriechische Sprichwörter

(Βλ. τ. Α΄, σ. ς΄, ι΄).
Krumbacher Sitzungsber = Sitzungsberichte d. bayr. Akad. 1887 (Βλ. τ. Α΄, σ. ς΄).
Krumbacher Mosk. Samml. (Βλ. τ. Γ΄, σ. 7).
Kurtz Planud. — Βλ. τ. Α΄, σ. ς΄.
Kurtz - Timoschenk = Βιβλιογραφία τοῦ ἔργου τοῦ Timoschenk περὶ τῶν φιλολογικῶν πηγῶν καὶ τῶν πρωτοτύπων 300 ῥωσικῶν παροιμιῶν : ἐν Otscheta o XLI prisujdenii nagrad grafa Uvarova. Πετρούπολ. 1901.
λ = λέξις· οὕτω δηλοῦται καὶ ἡ κυρία λέξις, ὑφ' ἣν τάσσεται ἡ παροιμία.
Leake — Βλ. τ. Α΄, σ. λη΄, 11.
Legai = Βλ. τ. Α΄, σ. οα΄, 25.
Λελ. ΔΑ. = Λελέκου Δημοτικὴ ἀνθολογία (Βλ. τ. Α΄, σ. ν΄, 45).
Λελ. Ἐπ. = Λελέκου Ἐπιδόρπιον (Βλ. τ. Α΄, σ. νη΄, 95).
Leroux — Βλ. τ. Α΄, σ. οα΄, 26.
Littré — Βλ. τ. Α΄, σ. οα΄, 27.
Long — Βλ. τ. Α΄, σ. οδ΄, 64.
Λουκᾶς — Βλ. τ. Α΄, σ. νδ΄, 66.
M. = Mommsen (Βλ. τ. Α΄, σ. νγ΄, 64).
Μα. = Μανιάρης (Βλ. τ. Α΄, σ. μα΄, 19).
Μακάρ. = Μακάριος (CPG. II).
Μακρῆς — Βλ. τ. Α΄, σ. νθ΄, 96.
Μαλούφ — Βλ. τ. Α΄, σ. οε΄, 73.
Μαν. = Μανωλάκης (Βλ. τ Β΄, σ. ς΄, 143).
Mant. pr. = Mantissa proverbiorum (CPG. II).
Μαν. ψηφ. — Βλ. τ. Β΄, σ. ς΄, 141.
Marzano. — Βλ. τ. Γ΄, σ. 11.
ΜΕ. = Σάθα Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη (Βλ. τ. Α΄, σ. ς΄).
Μέλαινα — Βλ. τ. Α΄, σ. νγ΄, 63.
Μέντωρ — Βλ. τ. Α΄, σ. νγ΄, 60.
Merx — Βλ. τ. Α΄, σ. οε΄, 75.
G. Meyer — Βλ. τ. Α΄. σ. ογ΄, 46.
W. Meyer = Wilh. Meyer die Urbinatische Sammlung von Spruchwersen des Menander, Euripides und Anderer. München 1880.
MGS. — Βλ. Krumbacher.
Miller — Βλ. Ζηνόβ. Ἀθ.
Monosini. — Βλ. τ. Γ΄, σ. 11.
Mor. = Morosi (Βλ. τ. Α΄, σ. νδ΄, 67).
Μυρσυλίδης. — Βλ. τ. Β΄, σ. ς΄, 145.
Νεα = Νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα (Βλ. τ. Α΄, σ νβ΄, 58).
Ne. = Negris (Βλ. τ. Α΄, σ. μ΄, 20).
Οἰκονομόπ. Βλ. τ. Α΄, σ. νθ΄, 97.
Osm. Sprichw. — Βλ. τ. Α΄, σ. οε΄, 76.
Otto = A. Otto die Sprichwörtes der Römer. Lpz. 1890.
Πανδ. = Πανδώρα 1850—1873.
παρ. = παροιμία.
Παρνασ. — Παρνασσὸς 1877-1895.
Πασπάτ. — Βλ. τ. Α΄, σ. νθ΄, 98.
Pasqualigo — Βλ. τ. Α΄, σ. ό΄, 13.
Pellegrini — Βλ. τ. Α΄, σ. νζ΄.
Φαρδὺς — Βλ. τ. Α΄, σ. νθ΄, 99.
Φρ. = Φραντζεσκάκης (Βλ. τ. Α΄, σ. νζ΄, 87).
Pianzola Βλ. τ. Β΄, σ. ε΄.
Pitrè — Βλ. τ. Α΄, σ. οα΄, 15.
Πλανούδ(ης) — Βλ. τ. Α΄, σ. ς΄.
Πλουτάρχ. = Πλουτάρχου παροιμίαι αἷς Ἀλεξανδρεῖς ἐχρῶντο (CPG. I).

Πλουτάρχ. Boiss. = Πλουτάρχου ἐκλογὴ περὶ τῶν ἀδυνάτων (CPG I).

Πλουταρχ. Cr. = O. Crusius Plutarchi de proverbiis Alexandrinorum. Gotting. 1887.

Πολίτου Γλυκᾶς. — Βλ. τ. Α', σ. ξδ', 137.

— ΔΠ. — Βλ. τ. Α', σ. ξγ', 134.

— Ἑρμην. — Βλ. τ. Α', σ. ξδ', 138.

— NEM = Νεοελληνικὴ μυθολογία 1871 - 74.

Prov. armén. — Βλ. τ. Γ', σ. 12.

Πυθαγορ. γνῶμ. = Pythagoreersprüche ed Schenkl.

Quitard — Βλ. τ. Α', σ. οα', 30.

Rhasis — Βλ. τ. Α', σ. οδ', 66.

Rheinhold — Βλ. τ. Α', σ. ογ', 47.

Ross — Βλ. τ. Α', σ. μβ', 22.

RTP. = Revue des traditions populaires 1886 - 1902.

Σ. — Σακελλαρίου Κυπριακὰ (Βλ. τ. Α', σ. ξα', 116.

Σ[1]. = Σακελλαρίου Κυπριακά, α' ἔκδ. (σ. να', 49).

Salvator — Βλ. τ. Α', σ. νη', 94.

Sand(ers) — Βλ. τ Α', σ. μβ', 23.

Schleicher = Βλ. τ. Α', σ. οδ', 60.

Socin — Βλ. τ. Α', σ. οε', 68.

Στατ. = Στατιστικὴ (Βλ. τ. Α', σ. με', 10).

Sternbach = Sternbach de gnomologio vaticano inedito ἐν Wiener Studien 1887-88.

Στοβ. Meineke = Ἰωάννου Στοβαίου Ἀνθολόγιον. Recognovit A. Meineke Lips. 1897 τ. IV.

Στοβ. Wachsmuth = Io. Stobaei Anthologii libri duo priores qui inscribi solent Eclogae physicae et ethicae, recensuit C. Wachsmuth. Berol. 1884.

Suringar — Βλ. τ. Γ', σ. 12.

Szelinski = V Szelinski Nachträge zu Otto d. Sprichwörter d. Römer. Jena 1892.

Tallqvist — Βλ. τ. Α', σ. οε', 69.

TGF. = Tragicorum Graecorum fragmenta, ed. Nauck.

Timoschenk — Βυζαντιναὶ παροιμίαι, ἐν Βαρσοβία 1895 (ῥωσιστί).

Τρίμης — Βλ. τ. Α', σ. ξβ', 129.

Valles — Βλ. τ. Α', σ. οβ', 34.

Volpini — Βλ. τ. Γ', σ. 11

W. = Wander (Βλ. τ. Α', σ. ογ', 55.

Wahl — Βλ. τ. Γ', σ. 12.

Wuk — Βλ. τ. Α', σ. οδ', 57.

Wunderer Polyb. = C. Wunderer Polybios - Forschungen. Lpz. 1898 I. 1901 II.

ΖΑ = Ζωγράφειος ἀγὼν (Βλ. τ. Α', σ. ξ', 110).

Zanne — Βλ. τ. Α', σ. οβ', 37.

Ζηνόβ. = Ζηνόβιος (CPG. I).

Ζηνόβ. Ἀθ. = Ἀθωνικὴ συλλογὴ παροιμιῶν ἐν Miller Melanges dc littérat. grecque Par. 1868.

⟨...⟩ = Διὰ τοιούτων γωνιωδῶν ἀγκυλῶν περικλείονται ὅσα κρίνονται προσθετέα εἰς ξένον κείμενον.

[...] = ὁμοίως τὰ διαγραπτέα ἐκ τοῦ κειμένου.

(!) = δηλοῖ ὅτι ἀπαραλλάκτως παρατίθεται ξένον κείμενον.

Β'.

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΚΑΙ

ΦΡΑΣΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γλῶσσα

1. Ἀλλουνοῦ δουλεύει ἡ γλῶσσα,
κι' ἀλλουνοῦ μασοῦν τὰ δόντια.

(Μα. 10 [Ἄλλους δ. ἡ γλ. κι' ἄλλους τὰ δ.]. — Ἠπείρου Ἀρ. 48 [Ἀλλουνῶν δ. ἡ γλ. κι' ἀλλουνῶν τὰ δ.]. — Κα. 341. — Κόσμος 3 [Ἀλλωνοῦ—κι' ἀλλωνοῦ πάλιν τὰ δ.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

2. Ἄλλους ἡ γλῶσσα, κι' ἄλλους τὰ δόντια δουλεύουν.

(Κ. 6', 5. — Νε. 5, 29 [γλ., ἄ.] — Β[1]. 6, 69 [καὶ ἄ.] — Βερ. 11, 14. — Β. 10, 26).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχαία παροιμία: «Ἄλλοισι μὲν γλῶττα, ἄλλοισι δὲ γομφίοι». (Ζηνόβ. 73. Διογενιαν. 120. Γρηγ. Κύπρ. 141. Μ. 38. Κῶδ. Βοδλ. 100. Ἀποστόλ. 136. Σουίδ.), ἐπὶ τῶν λάλων καὶ πολυφάγων λεγομένη. Ἀλλ' εἰδικώτερον λέγεται ἐπὶ τῶν παρασίτων, τῶν ἐκ τῶν κολακειῶν ποριζομένων ὠφελείας. Ὅμοιαι παρ. **Κουτσοβλαχ.** La nŭscŭntŭ taĩ dinţuĩ, ș- la nŭscŭntŭ taĩ limba = 'ς ἄλλους κόβει τὸ δόντι καὶ 'ς ἄλλους κόβει ἡ γλῶσσα. (Zanne 3697). — **Γερμαν.** Einer hilft sich mit der Zunge, der andere mit den Zähnen = ὁ ἕνας κάνει τὴ δουλειά του μὲ τὴ γλῶσσα, ὁ ἄλλος μὲ τὰ δόντια. (W. V, 636, 123). Dem einem steht die Zunge, dem andern sind die Zähne zu Gebote = ὁ ἕνας μεταχειρίζεται τὴ γλῶσσα, ὁ ἄλλος τὰ δόντια (αὐτ. 631, 25).

2α. Ἀπὸ τὴ γλῶσσα ἀρχινάει τὸ σκουλῆκι.

(Καμιναράτων Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ὅτι τοῦ νεκροῦ πρώτην τὴν γλῶσσαν τρώγουσιν οἱ σκώληκες, κατά τινα δημώδη δοξασίαν (κατὰ τὰ μανιάτικα μοιρολόγια φίδι δαγκάνει τὴν γλῶσσαν τοῦ νεκροῦ. Βλ. Παρνασσ. ΙΖ΄ σ. 287, 290). Ἀλλ' ἡ παροιμία ἔχει μεταφορικὴν ἔννοιαν, ὅτι πολλῶν κακῶν αἰτία εἶναι ἡ γλῶσσα, δι' ὃ καὶ πρώτη αὕτη κολάζεται Λέγεται δ' ἐπὶ φλυάρων, ἀσυνειδήτως προξενούντων δεινὰς βλάβας διὰ τῆς διαδόσεως ἀπορρήτων ἢ ψευδῶν ἀκουσμάτων.

26. Ἀππόστα εἶναι τὰ δόντια σου, γιὰ νὰ βαστοῦν τὴ γλῶσσα.

(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. 56. Ἀππόστα, ἢ ξαππόστα, ἐπίρ.=ἐπίτηδες (ἰταλ. apposta, a posta).

3. Ἀπὸ τὴ γλῶσσά του ἐκρεμάστηκε.

(Κα. 648).

Πρβλ. ἀρ. 31. Ἐπὶ τοῦ μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἡδονῆς ἀκούοντος τοὺς λόγους τινός· πρὸς τὴν μεταφορὰν ταύτην πρβλ. τὴν παρὰ Λουκιανῷ (Ἡρακλ. 3 κἑ. τ. Γ΄ σ. 83) εἰκόνα τοῦ κελτικοῦ Ἡρακλέους, τοῦ ἕλκοντος πλῆθος ἀνθρώπων δεδεμένων διὰ σειρῶν, ἐκ τῆς γλώσσης τοῦ θεοῦ ἐξηρτημένων. Λέγεται προσέτι ἐπὶ τοῦ διὰ τὴν ἀκριτομυθίαν αὐτοῦ παθόντος κακόν τι. Ἡ μεταφορὰ δ' αὕτη φαίνεται τὴν ἀρχὴν ἔχουσα ἐκ τῆς δοξασίας, καθ' ἣν οἱ διὰ τῆς γλώσσης ἁμαρτήσαντες κολάζονται ἐν τῷ ᾅδῃ, κρεμάμενοι ἐκ τῆς γλώσσης, κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀντιπεπονθότος, πρὸς ὃν προσαρμόζονται αἱ ἐν τῇ χριστιανικῇ κολάσει ποιναί. Μνημονεύεται δ' ἡ ποινὴ αὕτη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἀποκαλύψει τοῦ Πέτρου: «καί τινες ἦσαν ἐκεῖ ἐκ τῆς γλώσσης κρεμάμενοι· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ βλασφημοῦντες τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης» (A. Dieterich Nekyia σ. 4, 47)· ἐπαναλαμβάνεται δὲ καὶ ἐν ταῖς πλείσταις παραλλαγαῖς τῆς Ἀποκαλύψεως τῆς Παναγίας, ἥτις κατὰ τὸ πρότυπον ταύτης εἶναι συντεταγμένη. (Βλ. Πολίτου ΝΕΜ. σ. 381. Vassilief Anecd. graecobyzant. 1893 σ. 128. Annuaire d' l' Assoc. pour l' encourag. des ét. gr. 1871 σ. 113).

4. Βάλε κλειδὶ 'ς τὴ γλῶσσά σου.

(Κ. 6′, 11 [᾽ς τὴν γλῶσσάν σου.]—Νε. 17, 118 [ὁμ.] — Β΄. 17, 1. — Β. 39, 12. — Βάρνης. Κρ. 14. — Πάρου παρὰ Φρ. Σαρρῆ).

Πρβλ. ἀρ. 5. 22. 24. 24α, στόμα 36. Προτροπὴ πρὸς αὐστηρὰν ἐχεμυθίαν. Τὴν μεταφορὰν ταύτην ἢ ἄλλας ὁμοίας ἀνευρίσκομεν καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν ἀρχαίων καὶ ἐν νεωτέραις παροιμίαις. Οὕτω παρ᾽ Αἰσχύλῳ (ἀπ. 307 Dindorf παρὰ Κλημ. Ἀλεξ. Στρωματ. Ε′ σ. 661): «ἀλλ᾽ ἔστι κἀμοὶ κλῆς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ».—Λουκιαν. ἐπιγρ. 11 (τ. Γ′ σ. 677, ἐν Ἀνθολ. Ι′, 42): «Ἀρρήτων ἐπέων γλώσσῃ σφραγὶς ἐπικείσθω· | κρείσσων γὰρ μύθων ἢ κτεάνων φυλακή». — Νικηφ. Γρηγορ. ΚΖ′, 11 σ. 133, 5 Bonn: «σιγῇ τὴν γλῶτταν κατακλεῖσαι». — Σειρὰχ κη′, 25 (Ἰω. Χρυσοστόμ. π. παρθεν. 22 τ. 48 στ. 549 Migne): «καὶ τῷ στόματί σου ποίησον θύραν καὶ μοχλόν». Παροιμ. **Ῥωμουν.** A ᾽şi pune lacata la gură = βάνει ἅλυσίδα ᾽ς τὸ στόμα. (Zanne 3413. Βλ. καὶ ἀρ. 6473. 6474). A ᾽şi pune gard la gura = βάνει φράχτη ᾽ς τὸ στόμα (αὐτ. 3448). A ᾽şi pune frîŭ limbiĭ = βάνει χαλινάρι ᾽ς τὴ γλῶσσα (αὐτ. 3702). — **Ὁλλανδ.** Hij heeft geen slot in den mond = δὲν ἔχει κλειδὶ ᾽ς τὸ στόμα. (W. IV, 245. 41). Men zou hem een slot op den mond gooijen = πρέπει νὰ τοῦ βάλουν κλειδὶ ᾽ς τὸ στόμα (αὐτ. 246, 50). — **Γερμαν.** Ein Schloss vor den Mund legen = νὰ βάνῃ κάνεὶς κλειδὶ ᾽ς τὸ στόμα. (Kirchner Parömiologische Studien II σ. 27. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ W. IV, 245, 36. 40. 41. 45. 246, 49. 50. 52). Man soll seiner Zunge Zaum (Gebiss) anlegen = πρέπει νὰ βάνῃ κάνεὶς φράχτη (ἢ, χαλινάρι) ᾽ς τὸ στόμα του. (W. V, 638, 159). — **Τουρκ.** Κλεῖνε αὐτὴ τὴ γλῶσσα πῶχεις ᾽ς τὸ στόμα. (Decourdemanche 817).

✓ 5. Βάλε μέλισσα νὰ κεντήσῃ τὴ γλῶσσά σου.

(Βάρνης. Κρ. 14 [τὴν γ.]).

Παραπλησία τῇ ἀνωτέρω. Ἂν δηλ. ἀδυνατῇς νὰ τηρήσῃς τὸ μυστικόν, ἄφες νὰ κεντήσῃ μέλισσα τὴν γλῶσσάν σου, ἵνα οἰδησάσης σιγᾷς κατ᾽ ἀνάγκην. Πρβλ. τὸ τοῦ Ἡρώνδου Γ′, 93: «λάθοις τὴν γλᾶσσαν ἐς μέλι πλύνας», καὶ ὅσα αὐτόθι παρατηρεῖ ὁ Crusius (Untersuchungen zu Herondas σ. 77· ἀλλὰ πρβλ. καὶ λ. στόμα 32). Παροιμ. **Ῥωμουν.** L᾽ aŭ muşcat albina de limbă = τοῦ ἐκέντησε μέλισσα τὴ γλῶσσα· ἐπὶ σιγῶντος. (Zanne 1269. 3713).

6. Γὴ γλυτσειὰ γὴ γλῶσσα βγάζ' τοὺ φίδ' ἀπ' τὴ τρῦπα.

(Αἴνου. ΚΠ. Η', 533, 52 [Ἡ γλυκειὰ γλ. βγάζει τὸ φίδι ἀπ' τὴν τρ.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 61, λόγος 33. 108, πρβλ. βυζαίνω 3. 4, μέλι 44. Ὅτι διὰ τῶν μειλιχίων λόγων καὶ τῆς πειθοῦς συντελοῦνται ἔργα δυσκολώτατα. Ὅμοιαι παρ. πλὴν τῶν ἀναγραφομένων ἐν λ. λόγος 108: **Ρωμουν.** Limba dulce mult aduce = ἡ γλυκειὰ γλῶσσα πολλὰ καταφέρνει. (Zanne 3689). — **Τουρκ.** θατλιοὺ dιλ γερdὲν γιλανὶ τσ'υκαριούρ = γλυκειὰ γλῶσσα ἀπὸ τὴ γῆ βγάνει τὸ φίδι. (Osm. Sprichw. 284. Βλ. καὶ Davis 8. Merx 290. Rhasis 78. Decourdemanche 551).

7. Γλῶσσα δίστομη.

('Ηπείρου. ΖΑ. 2).

Βλ. ἀρ. 46, πρβλ. ἀρ. 22. 30α. 48α. Ἡ εὐφραδὴς καὶ ἡ δηκτική. Συνήθης ἡ παρομοίωσις τῆς γλώσσης πρὸς ἀμφίστομον μάχαιραν. Πρβλ. τὸ γαλλ. couteau de tripière.

8. Γλῶσσαν μόνον ἔσ'ει.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 350, 16 [ἔγεις.] καὶ παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη).

Βλ. φωνὴ 16, πρβλ. λόγος 64. 147. Ἐπὶ τῶν δαψιλῶν μὲν εἰς λόγους, ἀλλ' οὐδὲν ἔργον συντελούντων. Πρβλ. τὴν **Ἰταλ.** Lunga lingua, corta mano = μακριὰ γλῶσσα, κοντὸ χέρι (Pitrè II, 244 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν).

9. Γλῶσσα παποῦτσι.

(Σούτσου Ἄσωτος Πρ. Β' σκηνὴ 2 σ. 30. [Π. γλ. ὅλοι τους, τὸ στόμα τους ῥοδάνι.] — Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμερ. Ἀνατ. 183, 85. — Κοινὴ [ἢ: Ἔβγαλε γλ. π.]).

Βλ. ἀρ. 10. 12. 19. Ἐπὶ τῶν προπετῶν ἐν τοῖς λόγοις καὶ αὐθαδοστόμων. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ σχήματος τῆς προβολῆς τῆς γλώσσης ἐκτὸς τοῦ στόματος, ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι συνειθίζετο πρὸς ὕβριν, καίτοι ἀμφισβητεῖ τοῦτο ὁ Sittl (die Gebärden der Griechen und Römer 1890 σ. 70 κέ. Βλ. καὶ Crusius Untersuchungen zu Herondas σ. 77).

10. Γλῶσσα παποῦτσι,
μυαλὸ κουκοῦτσι.

(Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμερ. Ἀνατ. 183, 85).

Βλ. τὴν προηγουμένην καὶ ἀρ. 52. Ὅτι ἡ αὐθάδεια καὶ ἡ ἀθυροστομία ἐλέγχουσιν ἄνοιαν.

10α. Δάγκασε τὴ γλῶσσά σου τρία σαββᾶτα.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 48. Λέγεται πρὸς τοὺς βλασφημοῦντας ἢ τοὺς συχνάκις ἔχοντας ἀνὰ στόμα τὸ ὄνομα τοῦ διαβόλου· προσέτι γίνεται χρῆσις τῆς φράσεως καὶ ὡς ἀπευχῆς πρὸς τὸν καταρώμενόν τινα. Νομίζουσι δ' ὅτι ὁ δάκνων οὕτως ἐν ῥηταῖς ἡμέραις τὴν γλῶσσαν ἀποτρέπει τὸ ἐκ τῶν δυσφήμων λόγων κακόν.

10β. Δὲ βάνει γλῶσσα μέσα του.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἐπὶ σφοδροῦ βηχός.

11. Δὲν ἔχει ἡ γλῶσσα κόκκαλα καὶ κόκκαλα τσακίζει.

(Πτζ. 228, 183).

Ἔμμετρος παραλλαγὴ τῆς ὑπ' ἀριθ 26.

11α. Δέρνει μὲ τὴ γλῶσσα.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἢ: μὲ τὴ γλῶσσά του]).

Ἐπὶ χυδαίου ὑβριστοῦ.

12. Ἔβγαλε μιὰ πιθαμὴ γλῶσσα.

(Κοινὴ [ἢ: Τοῦ βγῆκε ἡ γλῶσσα μιὰ πιθαμή.]).

Ἡ μὲν πρώτη παραλλαγὴ ἔχει ἣν καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 9 ἔννοιαν. Λέγεται δὲ καὶ ἁπλῶς «βγάνω γλῶσσα» ἀντὶ τοῦ αὐθαδίζομαι. Ἡ δὲ δευτέρα λέγεται ἐπὶ τῶν σφόδρα κοπιώντων ἢ στενοχωρουμένων. **Γαλλ.** Avoir la langue bien pendue (Littré λ. langue 4) ἐπὶ τῆς πρώτης σημασίας. Tirer la langue d' un pied de long (Leroux I, 259. Littré λ. tirer 9. RTP. 1900 σ. 260) ἐπὶ τῆς δευτέρας σημασίας. — **Ῥωμουν.** A eși cuĭ-va (scóte) limba de-un cot = τοῦ βγαίνει ἡ γλῶσσα μία πήχη. (Zanne 3708).

13. Ἔβγαλ' ἡ γλῶσσά μου μαλλιά.

(Β. 66, 6 [Ἔβγαλε ἡ] - Πτζ. 230, 204. [μαλλὶ λέγοντας.] — Κύπρου. Σ. 289, 381 [Ἔβκαλεν ἡ] — Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΔ', 223 [Ἔβγαλα μαλλὶ 'ς τὴ γλῶσσα.]).

Βλ. ἀρ. 15, στόμα 13α, πρβλ. καρδιὰ 18. τρίχα 7. Ἤτοι ξεῆράνθη ἡ γλῶσσά μου ἐκ τῶν πολλῶν λόγων, δι' ὧν ματαίως προσεπάθουν νὰ μεταπείσω ἢ δι' ὧν ἐνουθέτουν τινὰ μὴ ὑπακούοντα. Περὶ τῆς δοξασίας, καθ' ἣν φύσει ἄτριχα μέλη τοῦ σώματος φύουσιν ἐνίοτε τρίχας, θὰ διαλάβω ἐν λ. καρδιὰ 18. Ὅμοιαι παρ. **Ῥωμουν.** Par' ca are câlți in gura = σὰν νά χῃ μαλλιὰ 'ς τὸ στόμα. (Zanne 3531). — **Ὁλλανδ.** Hij heeft geen haar op zijne tong = δὲν ἔχει τρίχα 'ς τὴ γλῶσσά του. (W II, 226, 186), ἐπὶ ἄλλης ἐννοίας, ἀντὶ τοῦ δὲν ἔειιλ περαν. — **Γερμαν.** Er hat Haare auf der Zunge = ἔχει μαλλιὰ 'ς τὴ γλῶσσα (αὐτ.)· ὁμοίως ἀντὶ τοῦ ἔχει πολλὴν ἐμπειρίαν καὶ γνώσεις.

14. Εἶπεν ἡ γλῶσσα τ' ς κεφαλῆς· «Καλ' μέρα»· κ' ἡ κεφαλὴ τ' ς ἀπήντησε· «Ἂν φέρεσ' ἐσὺ καλά, τότες θά χω ἐγὼ τὸ καλ' μέρα».
(Τήνου παρὰ τῆς Κ^ης Στ. Καραλῆ).

Πρβλ. ἀρ. 32. Ὅτι διὰ τοὺς λόγους του καὶ τιμᾶται καὶ κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος. Ἄξιος παρατηρήσεως ὁ τύπος τῆς παροιμίας, ὡς μύθου διαλογικοῦ. Παραπλήσιαι παρ. **Ῥωμουν.** Gura dĕ multe orĭ capul jos l' aruncă = τὸ στόμα πολλαῖς φοραῖς ῥήχνει κάτω τὸ κεφάλι. (Zanne 3435). — **Γερμαν.** Was die Zunge redet, muss oft der Kopf bezahlen = ὅ τι μιλεῖ ἡ γλῶσσα ἀναγκάζεται συχνὰ νὰ πληρώσῃ τὸ κεφάλι. (W. V, 638, 182. Βλ. καὶ 183).

15 Ἐμάλλιασε ἡ γλῶσσά μου.
(Κ. 109. — Πελοποννήσου).

Βλ. ἀρ. 13.

16. Ἔχει γλῶσσα σὰν ψαλίδι.
(Χίου. Καν. 242, 243).

Βλ. ἀρ. 67.

17. Ἔχεις χρήματα; Ἔχεις καὶ γλῶσσα.
(Βάρνης. Κρ. 17).

Βλ. γρόσι 9.

18. Ἔχει τ' Ἀρείου τὴ γλῶσσα.
(Πκζ. 237, 293).

Εἶναι δεινὸς εἰπεῖν. Οὐδενὸς ἄλλου αἱρεσιάρχου ἐνθυμεῖται ὁ λαὸς τὸ ὄνομα, πλὴν τοῦ Ἀρείου· τούτου δὲ φέρεται καὶ ἐν τῇ κατάρᾳ: «Νὰ πέσουν τἄντερά του σὰν τοῦ Ἀρείου». (Πρβλ. Θεοφάν. σ. 48 Bonn, σ. 32 De Boor. Σωζομεν. Α΄, 38 σ. 74 Vall. Γεώργ· Ἁμαρτωλ. Δ΄, 188 σ. 437 Muralt. Βλ. καὶ Ellissen Analekten τ. III, σ. 289—290).

19. Ἔχει τὴ γλῶσσα μακριά.

(Κοινοτάτη. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Ἔ. μ. γλ.]).

Πρβλ. ἀρ. 9. 12. Ἐπὶ ὑβριστῶν καὶ ἀκριτομύθων· καὶ συνήθης ἀπειλὴ πρὸς τοὺς τοιούτους: «Κόντηνε τὴ γλῶσσά σου!» Ὅμοιον τὸ τοῦ Ἡρώνδου (Γ΄, 84. Ε΄, 8): «Ὅσσην δὲ καὶ τὴν γλᾶσσαν, οὗτος, ἔσχηκας!» Οἱ **Ἰταλ.** lunga lingua = μακριὰ γλῶσσα, λέγουσι τὸν πολύλογον (Pitrè II, 244). — **Γαλλ.** Il a la langue bien longue. (Littré λ. langue 4). — **Ρωμουν.** A avé limbă lungă. (Zanne 3733. Βλ. καὶ 3699). — **Ὁλλανδ.** Het is eene lang tong. (W. V, 643, 301). — **Γερμαν.** Er hat eine lange Zunge (αὐτ. 642, 276). Ihre Zunge ist zu lang = ἡ γλῶσσά σου παραμάκρυνε (αὐτ. 643, 301). — **Ρωσ.** Ἡ γλῶσσά του μακριὰ (Dal I, 528). Ἡ γλῶσσά του πλιὸ μακριὰ ἀπὸ τῆς ἀγελάδας (αὐτ.).

20. Ἡ γκλῶσσα στέα δὲν ἔχει, τσαὶ στέα κλάννει.

(Βουνὶ Καλαβρίας. Mor.94, 105.)

Βλ. ἀρ. 26. Στέα = ὀστέα, ὀστᾶ· κλάνει = κλᾷ, θραύει· ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ κεῖται καὶ ἐν τῇ βυζαντινῇ παροιμίᾳ ἐν λ. ἀργὸς 1α.

21. Ἡ γλῶσσα ἁμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει.

(Κοινοτάτη. — Βάρνερ: γλῶσσα 1 [ἁμ. ἀλ.]. — Β'. 42, 7. — Β. 94, 35. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [γλ. λανθάνουσα]).

Βλ. ἀρ. 27, ἀλήθεια 1. 31. 51. Ἀρχαία γνώμη (Στοβ. ΙΑ΄, 4. Γνῶμ. μονόστ. 228. FCG. IV, 346), μυριόλεκτος καὶ νῦν καὶ παρὰ τοῖς ἀγραμμάτοις. Παράφρασις ταύτης κεῖται καὶ παρὰ Γρηγορᾷ (ΚΘ΄ 4 τ. 3 σ. 71 Bonn): «ἐνίοτε καὶ ἡ γλῶττα λανθάνουσα προδότις ἀκούσιος γίνεται τῶν τῆς ψυχῆς ἀπορρήτων ἀρρωστημάτων». Ἐπὶ τῶν ἀκουσίως ἀποκαλυπτόντων τὴν ἀλήθειαν λέγεται καὶ ἡ **Ἰταλ.** La boca dise la verità = τὸ στόμα λέγει τὴν ἀλήθεια (βενετ., Pasqualigo 287).

Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς δὲ μετεφράσθη καὶ ἡ Ῥωμουν. Limba când greșașce adevĕrul grăĭesce = ἡ γλῶσσα ὅταν λαθεύεται λέγει τὴν ἀλήθεια. (Zanne 3695).

22. Ἡ γλῶσσα εἶναι δίκοπον καὶ τρομερὸν μαχαῖρι,
κι' ἂν δὲν προσέχωμεν αὐτὴν πολλὰς πληγὰς μᾶς φέρει.
(B. 94, 36).

Γνώμη ἐκ τῶν ἀναγραφομένων εἰς πινακίδας ἐν τοῖς τοίχοις τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου μέχρι πρὸ τεσσαρακονταετίας περίπου· ἐκεῖθεν παρέλαβεν αὐτὴν ὁ Βενιζέλος. Ἡ ἔννοια εἶναι μὲν κοινὴ καὶ συνήθης, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἔμμετρος διατύπωσις αὐτῆς δὲν ἐγένετο δημώδης. Ἐποιήθη δ' ἴσως κατὰ μίμησιν τοῦ Εὐσταθίου (εἰς Ὀδ. Γ, 332 σ. 130—131): «Δίστομον γὰρ οἷόν τε ξίφος ἡ γλῶσσα, δύναμιν καὶ αὕτη τὴν ἐναντίαν ἔχουσα, τοῦ τε κακύνειν δηλαδὴ καὶ τοῦ ἐπωφελεῖν»· ἢ μᾶλλον τῶν Παροιμ. Σαλωμ. Ε΄, 3: «Μὴ πρόσεχε φαύλῃ γυναικί· μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει τὸν φάρυγγα· ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου».

23. Ἡ γλῶσσα ἔχει καὶ γλωσσοδέτη.
(B¹. 42, 6. — B. 95, 37).

Πρβλ. ἀρ. 4. 36. 62. Ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον ἐνίοτε νὰ κρατῶμεν τῆς γλώσσης· διὰ τοῦτο ὑπάρχει δῆθεν ὁ γλωσσοδέτης, ἵνα παρακωλύῃ τοὺς ἀκαίρους λόγους. — Γλωσσοδέτης (ὁ) λέγεται ὁ ὑμήν, ὁ συνάπτων τὸ κάτωθεν μέρος τῆς γλώσσης πρὸς τὸ ἔδαφος τοῦ στόματος· καταχρηστικῶς δὲ ἡ ἀγκύλη, τὸ ἀγκυλόγλωσσον, τὸ πάθος δηλ. τοῦ ὑμένος τούτου, ὅταν βραχύτερος ὢν τοῦ δέοντος κωλύει τὰς κινήσεις τῆς γλώσσης. Ἂν τὸ παιδίον βραδύνει νὰ λαλήσῃ, νομίζουσιν ὅτι ἔχει γλωσσοδέτην, καὶ πρὸς θεραπείαν τέμνουσιν τὸν ὑμένα· γίνεται δ' ἡ ἐγχείρησις συνήθως ὑπὸ τῆς μαίας, καὶ καλεῖται *τὸ κόψιμο* ἢ *τὸ λύσιμο τοῦ γλωσσοδέτη*· «τοῦ κοψαν τὸ γλωσσοδέτη τοῦ παιδιοῦ κτλ.» Παρὰ πολλοῖς ἄλλοις λαοῖς νομίζεται ἀναγκαία πάντως ἡ τομὴ τοῦ γλωσσοδέτου, ὅπως τὸ παιδίον δυνηθῇ νὰ ὁμιλήσῃ ταχέως καὶ ἀπροσκόπτως, καὶ οἱ τοῦ ὄχλου συνειθίζουσι νὰ τέμνωσι τὸν ὑμένα ἐκεῖνον τοῦ βρέφους μικρὸν μετὰ τὴν γέννησιν. Πολυπληθεῖς μαρ-

τυρίας περὶ τῆς συνηθείας ταύτης παρ' ἄλλοις εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς βλ. ἐν RTP. 1900 σ. 241 κἑ. Ἐν Σικελίᾳ μάλιστα αἱ μαῖαι δὲν ἀπονυχίζουσιν ἕνα τῶν δακτύλων, ἵνα διὰ τοῦ ὄνυχος τούτου μεγάλου καὶ στερεοῦ γινομένου, τέμνωσι τὸν ὑμένα τῆς γλώσσης, ὅπερ καλοῦσι scargiari (Pitré Usi e costumi τ. II σ. 146). Καὶ ἐν Καλαβρίᾳ εἶναι ἐπίσης συνήθης ἡ τομὴ τοῦ ὑμένος (La Calabria VII σ. 10).

Κατὰ τὰς δημώδεις δοξασίας οἱ γητευταὶ δύνανται νὰ μεταδώσωσι διὰ μαγγανειῶν τὸ πάθος τοῦ γλωσσοδέτου εἰς ἐχθρούς. Ἀναγράφονται δ' ἐν ταῖς Σολομωνικαῖς πολλαὶ ὁδηγίαι διὰ τὸ *γλωσσόδημαν*, δι' οὗ μᾶλλον ἐννοεῖται, ὡς φαίνεται, ἡ ἀποστόμωσις τοῦ ἐχθροῦ, ἡ ἀδυναμία αὐτοῦ πρὸς κακολογίαν. Οὕτως ἐν τῇ Σολομωνικῇ τοῦ κώδ. 1265 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης φέρονται τοιαῦται ὁδηγίαι ἐν φ. 25β, 26α, 53α, 44α. Κυρίως αἱ ὁδηγίαι ἀφορῶσιν εἰς κατασκευὴν περιάπτων, ἅτινα ὁ φέρων ἀποφεύγει τὴν κακαλογίαν τῶν ἐχθρῶν· ἀλλὰ τὸ ἐν φ. 44α ἔχει διττὸν σκοπόν, τὴν κατασίγασιν τῶν ἐχθρῶν καὶ τὴν θεραπείαν ἅμα τοῦ γλωσσοδέτου· διότι ἐν τέλει ὑπάρχει ἡ σημείωσις: «πιάνεις κλωστήν, κάμε τὸ δέμαν, δήνεις θηλειαῖς· εἰς δὲ τὸ λύμαν, λύνεις ταις»· ἤτοι συντελεῖται μὲν τὸ γλωσσόδημα κατασκευαζομένων βρόχων ἐν τῇ κλωστῇ, θεραπεύεται δὲ λυομένων αὐτῶν.

Εἰρωνικῶς λέγεται «ἔχει γλωσσοδέτη», ἐπὶ τοῦ ἐξ αἰσχύνης ἢ ἐκ συμφέροντος ἢ ἐξ ἄλλου οἱουδήποτε λόγου μὴ τολμῶντος νὰ ὁμιλήσῃ. Καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς φέρονται παροιμίαι, ἀναφερόμεναι εἰς τὸν γλωσσοδέτην. **Γαλλ.** Il n'a pas le filet, ἐπὶ πολυλόγου (Littrè λ. filet 10). Il a le fil bien coupé. (RTP. 1893 σ. 510). La femme qui lui a coupé le fil n'a pas volé son argent (αὐτ.). Καὶ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς προκειμένης παροιμίας: Langue doit estre refrenée. (Leroux I, 258).— **Ὁλλανδ.** Men behoeft hem van den tongriem niet te snijden = δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοῦ κόψουν τὸ γλωσσοδέτη. (W. V, 644).— **Γερμαν.** (;) Dem braucht man das Zungenband nicht zu lösen = ὁμ. (αὐτ.).— Πρβλ. καὶ τὴν γνώμην τοῦ Publil. Syr. 829 (665 Rib.): Frenos inpone linguae. Καὶ τὸ τοῦ Ἰσιδώρ. Πηλουσ. (τ. 78 σ. 613 Migne): «Μυρίοις χαλινοῖς τὴν γλῶσσαν ἄγχετε».

23α. Ἡ γλῶσσα ζωγρὸ γερτὲ τσεῖται, κλαδία οὐτσ ἔσ'.
(Ὄφεως Πόντου. Ἀστ. Πόντ. 118,120).

Βλ. ἀρ. 25. Ζωγρὸ=ὑγρόν. Γερτὲ (λ. τουρκ.).=μέρος, τόπος. Ἡ γλῶσσα κεῖται ἐν χλωρῷ τόπῳ, ἀλλὰ ἔχει κλαδία.

24. Ἡ γλῶσσα κάστρα καταλεῖ καὶ κάστρα θεμελιώνει.
(Πελοποννήσου).

Βλ. ἀρ. 28. 22. 32, πρβλ. γοῦλα 3. 4. Ὅτι ἡ γλῶσσα γίνεται πρόξενος ὁτὲ μὲν μεγίστων ἀγαθῶν ὁτὲ δὲ μεγίστων κακῶν. Ἡ παροιμία φαίνεται οὖσα παραλλαγὴ τῆς ἀρχαίας: «Γλῶσσα, ποῖ πορεύῃ;—Πόλιν ἀνορθώσουσα καὶ πόλιν καταστρέψουσα». (Ζηνόβ. 99. Διογενιαν. 309. Διογενιαν. Βι. 124. Γρηγ. Κύπρ. Λ. 84. Ἀποστόλ. 453. Κῶδ. Βοδλ. 315. Κοϊσλ. 84. Σουίδ. λ. CAF. III, 631, 1328). Ὁ ἀρχαῖος μῦθος, ὁ εἰς τὸν Βίαντα ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Ἠθ. σ. 38c. 146f) ἀποδιδόμενος, σκοπεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ χρηστότατον ὁμοῦ καὶ φαυλότατον πάντων· ἐν δὲ τῇ διασκευῇ τούτου ἐν τῷ βίῳ Αἰσώπου τοῦ Πλανούδη φέρονται πρὸς ἀπόδειξιν καὶ οἱ ἐν τῇ παροιμίᾳ ἐπαναλαμβανόμενοι λόγοι· ὅτι δηλ. οὐδὲν τῆς γλώσσης ἄμεινον, διότι δι' αὐτῆς πόλεις ἀνορθοῦνται, καὶ οὐδὲν χεῖρον διότι δι' αὐτῆς πόλεις καταπίπτουσιν (κεφ. 13 σ. 261. 262 Eberhard). Τὴν διὰ τῆς γλώσσης καθαίρεσιν πόλεων ἀναφέρει καὶ ὁ Σειρὰχ (κη', 14): «γλῶσσα τρίτη—καὶ πόλεις ὀχυρὰς καθεῖλε καὶ οἰκίας μεγιστάνων κατέστρεψε».—Παραπλήσιαι παρ. **Κουτσοβλαχ**. Limba ndrĕadzi, limba-aspardzi=ἡ γλῶσσα φτειάνει, ἡ γλῶσσα τσακίζει (Zanne 3688). Limba 'murasci, limba 'ndulçésci=ἡ γλῶσσα φαρμακίζει, ἡ γλῶσσα γλυκαίνει (αὐτ. 3690). **Ῥωμουν**. Gura omuluĭ sparge cetăţĭ=τὸ στόμα τοῦ ἀνθρώπου καταλεῖ κάστρα (αὐτ. 3439). Limba e bună, limba e rea =ἡ γλῶσσα εἶναι καλή, ἡ γλῶσσα εἶναι κακὴ (αὐτ. 3687). Limba îndulcesce, limba amăresce=ἡ γλῶσσα γλυκαίνει, ἡ γλῶσσα φαρμακίζει (αὐτ. 3690. Βλ. καὶ 3691. 3692).—**Γερμαν.** So lange die Zunge das Wort gefangen hält, vermag es kein Stäubchen von der Mauer vegzublasen; wenn sie es frei lässt, kann es Städte zerbrechen=ὅσο κρατεῖ ἡ γλῶσσα κλεισμένον τὸ λόγο, αὐτὸς δὲν ἔχει δύναμη οὔτε σκόνη ἀπὸ τὸν τοῖχο νὰ τινάξῃ· ἂν τὸν ἀπολύσῃ

μπορεῖ χώραις νὰ καταλύσῃ. (W. V, 638, 173). — **Ῥωσ.** Μικρὴ ἡ γλῶσσα, βουνὰ κουνεῖ (Dal I, 518) — **Σερβ.** Ὁ καιρὸς φτειάνει κάστρα κι' ὁ καιρὸς τὰ καταλεῖ (Wuk. 334).

25. Ἡ γλῶσσα κλαδία 'κ ἔσ'.

(Τραπεζοῦντος. Ἰωαν. 268 [γλ. δὲν κλ. 'κ ἔχ'.] καὶ Ἀστ. Πόντ. 118, 111).

Βλ. ἀρ. 23α. Ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει κλαδία, ὅπως τὴν ἐμποδίζωσιν εἰς τὰς κινήσεις της. Εἰρωνικῶς ἐπὶ φλυάρων.

26. Ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα τσακίζει.

(Κοινοτάτη. — Βάρνερ: γλῶσσα 2 [τσακίσῃ.] — Βλ. Κατζιούλ. 67, 9. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 218. — Κ. 6', 23 [καὶ κ. συντρίβει.] — Μα. 20 [όμ.] — Ne. 50, 307 [όμ.] — B¹. 42, 4. — Βερ. 29, 3. — Ἠπείρου. Ἀρ. 426. — Β. 95, 38. — Πολίτης ἐν Πανδώρ. ΙΗ', 435, 25. — Κρήτης. J. 297, 54 [καὶ κ. σπᾷ.] — Βάρνης. Κρ. 18 [ἔ., κόκ. σπάνει.] — Θήρας. Παρνασ. Γ', 427, 87. — Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 120 [Ἡ γλ. δὲν ἔ. κ. καὶ κ. ῥαΐζει] — Κρήτης. Φρ. 109 [μὰ κόκ. τσ.] — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 92. — Καρπάθου. ΖΑ. 351, 181 [κ. σπᾷ.] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 318, 153 [Αἱ γλ. — ἔσ'ει τσαὶ κ. τσακκᾷ.] — Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 175 [ἔχ' καὶ κ. τσακώνει.] — Ἠπείρου. Δωδώνη σ. 154. — Σκύρου. Berl. philol. Wochenschr. 1900 σ. 464 [τσαὶ κ. τσατσίζει.] — Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου [ἔχ᾽ κὶ κ. τσακίζ᾽.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [τσακίζ'.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [τσακίνει.]. — Φάρσων Κεφαλληνίας παρ' Ι. Α. Βουτσινᾶ [όμ.] — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [κ. σπᾷ.] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [όμ.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Γὴ γλ. κ. δὲν ἔχ᾽ τσὶ κ. τσακίζ᾽. ἤ, τσὶ κ. σπᾷ]).

Βλ. ἀρ. 11. 20. 29, μυαλὸ 23, καὶ βυζαντινὴν παραλλαγὴν ἐν λ. λόγος 75α. Ἡ παροιμία αὕτη, δηλοῦσα μὲν τὴν μεγάλην δύναμιν, ἣν ἔχει ὁ λόγος, λεγομένη δὲ συνήθως ἐπὶ τῶν διὰ σφοδρῶν ἐπιτιμήσεων ἢ διὰ λοιδοριῶν καὶ διαβολῶν προξενούντων μέγιστα κακά, ἐλήφθη ἐκ τῶν Παροιμ. Σαλωμ. κε', 15: «γλῶσσα δὲ μαλακὴ συντρίβει ὀστᾶ». Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ παρὰ Σειρὰχ κη', 17: «πληγὴ μάστιγος ποιεῖ μώλωπας, πληγὴ δὲ γλώσσης συγκλάσει ὀστᾶ». Κατέστη δὲ δημώδης παρὰ πολλοῖς λαοῖς, ἀμέσως ἐκ τῆς Βίβλου ληφθεῖσα, παρά τισιν ὅμως πιθανῶς διὰ τῶν Ἑλλήνων μεταδοθεῖσα. **Ἀλβαν.** γκιούha καιˌ σᾶ καιˌ ασ'τ, θεν ρράσ'τεν ε βετ = ἡ γλῶσσα ποῦ δὲν ἔχει κόκκαλα τσακίζει τὴν κούτρα της (γεγικική, Meyer 10, 72 μετὰ παραλλαγῆς αὐτ. σ. 25). Γκιούha έσ'ταιˌ σ κᾶ, ε έσ'ταιρα θιούεν = ἀπαράλλακτος τῇ ἑλληνικῇ (τοσκική, αὐτ. σ. 25). — **Ἰταλ** La lingua non ha osso, e rompe l' osso = ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει κόκκαλο καὶ τσακίζει τὸ κόκκαλο (Castagna

σ. 179, 34. Παραλλαγὰς διαλεκτικὰς βλ. παρὰ Pitré II, 395. D. II, 744). A lingua 'unn 'à ossa, e l' osse fa truncà = ἀπαράλλακτος τῇ ἑλληνικῇ (κορσικαν. D. II, 744. Παραλλαγὴν νεαπολιτικὴν καὶ πεδεμοντικὴν βλ. παρὰ Pitrè II, 396). La lingua non ha osso, ma rompe il dosso = ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει κόκκαλο, μὰ τσακίζει τὴ ῥάχη. (Giani 911. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 744. Pitrè II, 395 - 6. La Calabria IX σ. 37, 44. Marzano 122. Pasqualigo 173. Giusti 171). A lingua 'unn 'à osso, ma le fa rómpe = ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει κόκκαλα, μὰ τὰ τσακίζει (κορσικαν. Pitrè II, 395 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν. Archivio per le tradiz. popol. 1898 σ. 452, 44). La lenga a l' a gnun oss, e a fa d' mai gross = ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει κἀνένα κόκκαλο καὶ κάνει πολλὰ κακὰ (πεδεμοντ. Pitrè II, 396). — **Γαλλ.** La langue humaine n' a point d' os, et si casse poitrine et dos. (Legai 313. 'Αρχαίαν παραλλαγὴν βλ. παρὰ Leroux II, 325 καὶ διαλεκτικὰς παρὰ D. II, 744). — **Ῥαιτορωμαν.** La laungia nun ho öss, ma 'la fo rumper il döss = ἡ γλ. δὲν ἔχει κόκκαλα, ἀλλὰ τσακίζει τὴ ῥάχη (D. II, 744).—**Κουτσοβλαχ.** Limba ósi nu ari, s - óse frăndze = ἀπαράλλακτος τῇ ἑλληνικῇ. (Zanne 3679). — **Ῥωμουν.** Limba óse n' are și óse sfărămă = ὁμ. (αὐτ. Βλ. αὐτ. καὶ 3680 καὶ παρὰ Gaster 210). — **Ἀγγλ.** The tongue breaketh bone, though itself have none = ἡ γλῶσσα τσακίζει κόκκαλα, ἂν καὶ αὐτὴ δὲν ἔχει καθόλου (W. V, 632, 35). The tongue 's not steel, yet it cuts = ἡ γλ. δὲν εἶναι ἀτσάλι, ἀλλὰ κόβει (W. V, 633,49). — **Ἰσλανδ.** Ekki er túngan bein, en opt býrtr hún stein = δὲν εἶν' ἡ γλῶσσα κόκκαλο καὶ συχνὰ σπάζει λιθάρι. (D. II, 744. Steinur brestur firi manna tungu = τὸ λιθάρι σπάζει ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τὴ γλῶσσα (φαιροϊκή, αὐτ.). Túngan er ekki bein, samt brýtur hún stundum bein = ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι κόκκαλο, καὶ ὅμως καμμιὰ φορὰ σπάζει κόκκαλο (αὐτ.) — **Δαν.** Tungen er ei been, dog bryder hun stundan been = ὁμ. (W. V, 633, 49). — **Σουηδ.** Thunga aer eg been thv at hon bither vm been = ὁμ. (αὐτ.). Tungan hafver inga ben, dock knäcker hon stundom ryggkotan = ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει κόκκαλο, ὅμως κἀμμιὰ φορὰ σπάζει τὴ ῥάχη (D. II, 744). — **Γερμαν.** Diu zunge diu

enhât kein bein und brichet doch bein und stein = ἡ γλ. δὲν ἔχει κόκκαλα, καὶ ὅμως σπάζει κόκκαλα καὶ λιθάρια (W. V, 633, 49). Die Zunge hat kein Bein, schlägt aber manchem den Rücken ein = ἡ γλ. δὲν ἔχει κόκκαλα, ἀλλὰ πολλῶν σπάζει τὴ ῥάχη (αὐτ. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ D. II, 744). — **Ρωσ.** Ἡ γλῶσσα χωρὶς κόκκαλα, ἀλλὰ κόκκαλα σπάζει. (Dal I, 523. Βλ. καὶ Jernsted ἐν Βυζ. Χρον. VIII σ. 121, ὅστις ἀναφέρει καὶ ἀπαράλλακτον τσεχικὴν ἐκ τοῦ Čelakovski 72). — **Σερβ.** Ἡ γλ. δὲν ἔχει κόκκαλα. (Wuk 306) ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ εἶναι εὐπροσήγορος. — **Τουρκ.** dilûn γκεμιγκὶ γιόκdιρ ἀμμὰ γκεμιγκὶ κυράρ = ἡ γλ δὲν ἔχει κόκκαλο, ἀλλὰ τσακίζει κόκκαλο (Osm. Sprichw. 232. Decourdemanche 425. Ausland 1872 σ. 1205). Ἡ γλ. δὲν ἔχει κόκκαλο καὶ ὅμως μιλεῖ (Merx 6).

27. Ἡ γλῶσσα λαθεύγι,
τ᾽ν ἀλήθεια λέγι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 21.

28. Ἡ γλῶσσα ποῦ τρέχει, καὶ χώρα χαλᾷ καὶ χώρα φτειάνει.

(Β΄. 42, 5. — Βερ. 29, 2. — Β. 95, 39).

Παροιμία νόθη· πλημμελὴς μετάφρασις τῆς ἐν ἀρ. 24 ἀναφερομένης ἀρχαίας ἑλληνικῆς παροιμίας, Γλῶσσα ποῖ τρέχῃ; κτλ.

29. Ἡ γλῶσσα στούδξα ᾽κ ἔσ᾽ καὶ στούδξα τσακών᾽.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 350, 15 [στούδια - στούδια τσακώνει.] — Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 118, 112).

Βλ. ἀρ. 26.

29α. Ἡ γλῶσσα τιμάει τὸ πρόσωπο.

(Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ΄, μδ΄).

Ὅτι ἡ εὐπροσηγορία ἐμφαίνει τὴν εὐγένειαν τοῦ ἤθους καὶ περιάπτει τιμὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

30. Ἡ γλῶσσά του περδάρι.

(Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ΄, 192, 163 καὶ ΖΑ. 23).

Βλ. ἀρ. 62. Καὶ ἁπλῶς περδάρι λέγεται ὁ λάλος, ὁ ἄνθρωπος οὗ ἡ γλῶσσα κινεῖται διηνεκῶς ὡς τὸ περδάρι τοῦ μύλου. Εἶναι δὲ τοῦτο τὸ καὶ ἄλλως *χαρβάλι* λεγόμενον, τὸ ξύλον τὸ τινάσσον τὸν ἐν τῷ κοφίνῳ σῖτον εἰς τὰς μυλόπετρας, ὅπερ κινούμενον καὶ ἐφαπτόμενον τοῦ ἀνωτέρου λίθου τοῦ μύλου κροτεῖ συνεχῶς.

30α. Ἡ γλῶσσά του σπαθὶ ἐπάγαινε.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 46. 7. Ἐπὶ εὐφραδοῦς.

31. Ἡ γλῶσσά του τὸν ἔφαγε.
(Κοινή).

Πρβλ. ἀρ. 3. 51. Ἐπὶ τοῦ παθόντος διὰ τὴν κακὴν γλῶσσάν του, διότι «γλώσσῃ ματαίᾳ ζημία προστρίβεται», κατὰ τὸν Αἰσχύλον (Προμ. 329). Εἶναι δ' ἡ γνώμη αὕτη κοινὴ καὶ εἰς ἄλλους συγγραφεῖς. «Ἀχαλίνων στομάτων | ἀνόμου τ' ἀφροσύνας | τὸ τέλος δυστυχία». (Εὐριπ. Βάκχ. 386). «Ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγε» (Γνῶμ. μονόστιχ. 205. FCG. IV, 346). «Γλώσσῃ θρασείᾳ μὴ χρῆσθαι· πολλάκις γὰρ τὸ θράσος καὶ αὐτὴν διώλεσε τὴν κεφαλήν. Σωκράτους» (Ἀποστόλ. 453d). «Χείλη ἄφρονος ἄγουσιν αὐτὸν εἰς κακά, τὸ δὲ στόμα αὐτοῦ τὸ θρασὺ θάνατον ἐπικαλεῖται» (Σαλωμ. Παρ. ιη', 6). «Παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη, καὶ ἁλίσκεται χείλεσιν ἰδίου στόματος» (αὐτ. ς', 2). Παραπλήσιαι παρ. **Ῥωμαίοις**. Pasĕrea pe limba ĭ pĭere = τὸ πουλὶ ἀπὸ τὴ γλῶσσά του χάνεται. (Zanne 2268 μετὰ παραλλαγῶν, αὐτ. 3698).

32. Ἡ γλῶσσα ὑψώνει κ' ἡ γλῶσσα ταπεινώνει τὸν ἄνθρωπον.
(Β. 95, 40).

Πρβλ. ἀρ. 14. 22. 24. Ὅμοιαι παρ. **Τουρκ.** Ινσὰν dιlδὲν γετὲρ dιlδὲν μπιτὲρ = ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ γλῶσσα προκόβει, ἀπὸ τὴ γλῶσσα χάνεται (Osm. Sprichw. 79). Ινσάν νε μπουλουρσὰ dυlινdὰν μπουλοὺρ = ὁ ἄνθρωπος ὅτι κι' ἂν βρίσκῃ. τὸ βρίσκει ἀπὸ τὴ γλῶσσά του (Davis 72).

33. Ἡ θιὸς ἔδεκιν τὰ δόντια νὰ δακιοῦν τὴν γλῶσσα.
(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 56. 57.

34. Ἡ πληγὴ τῆς μαχαιριᾶς βρίσκει γιατρειά, τὴ γλώσσας μήτε παρηγοριά.

(Β. 105, 190.—Μυτιλήνης καὶ Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [γιατριγιὰ—μήδι παρηγουριά.]).

Παραλλαγὰς βλ. ἐν λ. λόγος 35. 37, ὄνομα 10, πρβλ. λόγος 69. Ὅτι ἐνίοτε βαθύτεραι τῶν διὰ τῶν ὅπλων πληγῶν καὶ δυσιατότεραι εἶναι αἱ διὰ τῆς γλώσσης, διότι ἐκεῖναι μὲν ἐπουλοῦνται, τούτων δ' ἡ μνήμη εἶναι δυσεξάλειπτος. Ἡ γνώμη αὕτη πολλάκις ἐλέχθη ὑπὸ συγγραφέων καὶ ἐπανελήφθη ἐν παροιμίαις πλείστων λαῶν. Ἀλλ' ἡ προκειμένη παροιμία εἶναι ἐπίλογος μύθου, ἔχοντος ὡς ἑξῆς. Πτωχὸς ὑλοτόμος συνήντησεν ἐντὸς δάσους μακρινοῦ λέοντα, ὅστις χαίρων διότι τὸ πρῶτον ἔβλεπεν ἄνθρωπον, τῷ ἐξεδήλωσε τὴν εὐχαρίστησίν του, τὸν ἐβοήθησεν εἰς τὸ ἔργον του, ἐκριζώσας δένδρα καὶ θάμνους, ὅτε δ' ἐνύκτωσεν, ἐπειδὴ ἀπεῖχε μακρὰν ὁδὸν ἡ κατοικία τοῦ ὑλοτόμου, τὸν προσεκάλεσε νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸ σπήλαιόν του. Μετὰ τὸ δεῖπνον κατεκλίθησαν πλησίον ἀλλήλων ὁ λέων καὶ ὁ ἄνθρωπος· ἀλλ' οὗτος, ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῆς δυσοσμίας τοῦ στόματος τοῦ λέοντος, εἶπεν· «Οὔφ, πολὺ βρωμοῦν τὰ χνῶτά σου. Γύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος». Ὁ λέων ἐπειράχθη πολὺ ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ ξυλοκόπου, δὲν ἔδειξεν ὅμως τὴν δυσαρέσκειάν του καὶ ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Τὴν δὲ πρωΐαν προπέμπων αὐτόν, τὸν ἐζήτησεν εἰς ἀμοιβὴν τῆς ξενίας του, νὰ τὸν κτυπήσῃ μίαν φορὰν μὲ τὸν πέλεκύν του. Ὁ ὑλοτόμος ἠρνήθη, ἀλλ' ἐπιμένοντος τοῦ λέοντος, ἠναγκάσθη νὰ τὸν πλήξῃ δυνατὰ μὲ τὸν πέλεκύν του, βαρέως τραυματίσας αὐτόν. Ὁ λέων τὸν εὐχαρίστησε, τοῦ εἶπε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ καλὸν καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ἐπανίδῃ ἂν συμπέσῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ ὑλοτόμου, παρέμεινεν ὁ λέων εἰς τὴν φωλεάν του καὶ λείχων τὴν πληγὴν τὴν ἰάτρευσε. Μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν συνέπεσε πάλιν νὰ ὑπάγῃ ὁ ξυλοκόπος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα· ἐνῷ δὲ ἐσυλλογίζετο πῶς δὲν θὰ ἴδῃ πλέον ζωντανὸν τὸν λέοντα, ἀνίατον ὑποθέτων τὴν πληγήν, συνήντησε καὶ πάλιν αὐτόν· τὸ θηρίον τὸν ἐχαιρέτησε καὶ μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης τὸν ὑπεδέχθη· βλέπων ὅμως τὸν ὑλοτόμον παρατηροῦντα ἑκάστοτε πρὸς τὸ μέρος ὅπου τὸν εἶχε πληγώσῃ, τὸν ἠρώτησε· «φίλε μου, τί παρατηρεῖς; ἂν

ἰατρεύθη ἡ πληγὴ ποῦ μ' ἔδωκες;» λέγει ὁ ξυλοκόπος, «Ναί·» καὶ ὁ λέων τοῦ εἶπε· «ἡ πληγή, φίλε μου, ἰατρεύθη πολὺ σύντομα· ἀλλ' ὁ βαρὺς λόγος ποῦ μοῦ εἶπες, πῶς βρωμοῦν τὰ χνῶτά μου, μένει ἀλησμόνητος. (Δ. Ἀσλάνη Βυζαντίου Μῦθοι μυθιστορίαι καὶ διηγήματα. Ἀθ. 1861 σ. 5-7). Τοῦ μύθου τούτου φέρεται παραλλαγὴ καὶ παρὰ τοῖς χωρικοῖς τῆς Νεμέας μετὰ διαφόρου εἰσαγωγῆς, ἐν ᾗ ὑπεμφαίνεται ἀνάμνησις τοῦ ἀρχαίου μυθικοῦ ἐν Νεμέᾳ λέοντος. Διηγοῦνται δηλ. ὅτι καὶ τὸν παλαιὸν καιρὸν τὸ μέρος ἦτο πολὺ δασῶδες, καθὼς καὶ τώρα, καὶ ἓν ἄγριον λεοντάρι ἔτρωγε τοὺς ξυλοκόπους. Ἀλλὰ μίαν φορὰν ἐμπῆκε ἓν ἀγκάθι εἰς τὸ πόδι του, καὶ ἐπῆγε εἰς ἕνα ξυλοκόπον καὶ τὸν διέταξε νὰ τὸ βγάλῃ· καὶ διὰ τὴν χάριν ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν αὐτὸν μόνον ἀπὸ ὅλους τοὺς ξυλοκόπους δὲν ἐπείραζε· τόσον ὁποῦ αὐτὸς πωλῶν ἀκριβὰ τὰ ξύλα ἔγινε πλούσιος· καὶ εἰς τοὺς ἐρωτῶντας ἔλεγε πῶς δὲν εἰξεύρει τίποτε διὰ τὸ λεοντάρι, διότι δὲν τὸ εἶδε ποτέ. Μίαν φορὰν τὸ λεοντάρι τὸν ἐπροσκάλεσε νὰ τὸν φιλοξενήσῃ εἰς τὴν σπηλιάν του, καὶ ἐκοιμήθηκαν μαζὶ τὴν νύκτα· τὰ λοιπὰ διηγοῦνται ὡς ἐν τῇ πρώτῃ παραλλαγῇ. (Βλ. Κ. Ζησίου ἐν Βύρωνι τ. Β' σ. 148-150).

Εἰς τὸν μῦθον τοῦτον φαίνεται ὅτι ἀναφέρεται, καίπερ διάφορον ἔχουσα ἔννοιαν ἡ βυζαντινὴ παροιμία (λ. λέγω 90α. Krumbacher Mosk. Samml. 115): «Καὶ τίς λέγει τῷ λέοντι, ὅτι ὄζει τὸ στόμα σου;» ἧς ἀπαράλλακτον ἀραβικὴν βλ. παρὰ Socin 6. Ἡ παρομοίωσις τοῦ πικροῦ λόγου πρὸς πληγὴν εὑρίσκεται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γνώμῃ: «Ξίφος τιτρώσκει σῶμα, τὸν δὲ νοῦν λόγος» (Γν. μονόστ. 393. FCG. IV, 351. W. Meyer 440, 2. Ἀποστόλ. 1122α). Συγγενεστέρα δὲ τὴν διατύπωσιν εἶναι ἡ Πυθαγόρειος γνώμη: «Ξίφους πληγὴ κουφοτέρα γλώσσης· τὸ μὲν γὰρ ⟨τὸ⟩ σῶμα, ἡ δὲ τὴν ψυχὴν τιτρώσκει» (Μάξιμ. 41. Mullach Fr. phil. Gr. I, 496, 151)· καὶ ἡ τοῦ Ἰωάνν. τοῦ Χρυσοστόμου (τ. 60 σ. 465 Migne): «Οὐδὲ γὰρ ἀκόντια καὶ βέλη μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥήματα πολὺ τῶν βελῶν πικρότερα ἐργάζεται τραύματα». Ὁμοιοτάτη δὲ ἡ ἐν τῷ τοῦ Συμεὼν Σὴθ Στεφανίτῃ καὶ Ἰχνηλάτῃ (σ. 61 ἔκδ. Τυπάλδου): «Ἀλλ' ἴσθι ὡς τὸ τεμνόμενον ξύλον διὰ τῆς ἀξίνης αὖθις ἐκφύει καὶ τὸ διὰ ξίφους τραῦμα πάλιν συνουλοῦται καὶ ἐνσκιρροῦται· ἡ δὲ τῆς γλώττης δῆξις ἀνίατός ἐστιν, ὡς ἁπτομένης αὐ-

τῆς μέσης τῆς καρδίας». Παραπλήσια δὲ καὶ τὰ τοῦ Σειράχ: «Πληγὴ μάστιγος ποιεῖ μώλωπας, πληγὴ δὲ γλώσσης συγκλάσει ὀστᾶ. Πολλοὶ ἔπεσαν ἐν στόματι μαχαίρας, καὶ οὐχ ὡς οἱ πεπτωκότες διὰ γλῶσσαν» (κή, 17. 18) καί: «ὅτι τραῦμά ἐστι καταδῆσαι, καὶ λοιδορίας ἐστὶ διαλλαγή· ὁ δὲ ἀποκαλύψας μυστήρια ἀπήλπισεν». (κζ΄, 21).

Τῶν δὲ ἀλλογλώσσων παροιμιῶν τινὲς μὲν ἐκφέρουσι τὴν γνώμην κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς διατύπωσιν, ἄλλαι δὲ δι' ὁμοίων ἢ παραπλησίων μεταφορῶν, καί τινες ἄνευ μεταφορᾶς. **Ἰταλ.** È meglio essere di man battuto, che di lingua ferito = καλύτερο εἶναι νὰ χτυπηθῇ κἀνεὶς ἀπὸ χέρι παρὰ νὰ λαβωθῇ ἀπὸ γλῶσσα (τοσκαν. Giusti 170· σικελικὴ παραλλαγὴ παρὰ Pitrè II 403). L'è mèi ona ferida che ona calünnia = κάλλιο ἡ λαβωματιὰ παρὰ ἡ κακογλωσσιὰ (λομβαρδ. D. II, 745). Più offende una mala parola, ch' un spada affilata = περισσότερο προσβάλλει ὁ κακὸς λόγος παρὰ τὸ ἀκονισμένο σπαθὶ (W. V, 402, 105). Cattive lingue tagliano più che spade = οἱ κακιαῖς γλώσσαις κόβουν περισσότερο ἀπὸ σπαθιὰ (D. II, 745). Noci cchiù lu corpu di la lingua, chi lu corpu di la lanza = πλειότερο βλάβει ἡ γλωσσιὰ παρὰ ἡ κονταριά· (σικελική, Pitrè II, 403).—**Γαλλ.** Tel coup de langue est pire qu'un coup de lance. (RTP. 1900 σ. 260. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 745). A plus grant peine est sanée plaie de langue que d'espée = δυσκολώτερα γιατρεύεται λαβωματιὰ τῆς γλώσσας παρὰ τοῦ σπαθιοῦ (παλαιὰ γαλλ. Leroux II, 229).—**Ἱσπαν.** Sanan llagas, y no malas palabras = γιατρεύονται λαβωματιαῖς καὶ ὄχι οἱ κακοὶ λόγοι (W. V, 645). La lengua del mal amigo mas corta que cuchillo = ἡ γλῶσσα τοῦ κακοῦ φίλου περισσότερο κόβει ἀπὸ μαχαῖρι (D. II, 745). La mala llaga sana, la mala fama mata = ἡ κακὴ λαβωματιὰ γιατρεύεται, τὸ κακὸ ὄνομα σκοτώνει (D. I, 578). Mas hiere mala palabra, que espada afilada = περισσότερο λαβώνει κακὸς λόγος ἀπὸ ἀκονισμένο σπαθί. (D. II, 745).—**Πορτογαλ.** Mais fere a má palavra, que espada afiada = ὅμ. (αὐτ.) A má chaga sara, e a má fama mata = ἡ κακὴ λαβωματιὰ γιατρεύεται καὶ τὸ κακὸ ὄνομα σκοτώνει (D. I, 578).—**Ῥωμουν.** Rana de cuțit se vindecă lesne, da cea de la

inimă nicĭ odată = ἡ μαχαιριὰ εὔκολα γιατρεύεται, ἀλλ' ἡ λαβωματιὰ τῆς καρδιᾶς ποτέ. (Zanne 5746). O vorbă rea rănasce maĭ mult de cât o sabie ascutita = ὁ κακὸς λόγος λαβώνει περισσότερο ἀπὸ ἀκονισμένο σπαθὶ (αὐτ. 6344). Gura ucide maĭ mult de cât sabia = τὸ στόμα σκοτώνει περισσότερους ἀπὸ τὸ σπαθὶ (αὐτ. 3466). — Ἀγγλ. Many words hurt more than swords = μερικοὶ λόγοι πληγώνουν περισσότερο ἀπὸ σπαθιὰ (W. V, 430, 776). More slayeth word than sword = περισσότερο λαβώνει ὁ λόγος παρὰ τὸ σπαθὶ (D. II, σ. 518). The evil wound is cured but not the evil name = ἡ κακὴ λαβωματιὰ γιατρεύεται, ἀλλ' ὄχι τὸ κακὸ ὄνομα. (D. I, 578). A bad wound may heel, but a bad name will kill = ἡ κακὴ λαβωματιὰ μπορεῖ νὰ γιατρευτῇ, μὰ τὸ κακὸ ὄνομα σκοτώνει (σκωτική, αὐτ.). — Ἰσλανδ. Hvað túngan meiðir, er torvelt að lækna = ὅ τι λαβώνει ἡ γλῶσσα εἶναι δύσκολο νὰ γιατρευτῇ (D. II, 745). — Δαν. Et Mundslag og et Daggerslag kan være hinanden liig = ἡ γλωσσιὰ καὶ ἡ μαχαιριὰ μπορεῖ νὰ μοιάζουν ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη (αὐτ.). Tungens saar ere de største og verste at heele = τῆς γλώσσας ἡ λαβωματιὰ εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ χειρότερη γιὰ νὰ γιατρευτῇ (W. V, 645). — Ὁλλανδ. De steek van de tong is erger dan die van eene lens = ἡ λαβωματιὰ τῆς γλώσσης εἶναι χειρότερη ἀπὸ τοῦ κονταριοῦ (αὐτ.). Geen spies maakt zulke diepe wonden, als achterklap en booze monden = δὲν εἶναι κοντάρι ποῦ νὰ κάνῃ τόσο βαθειαῖς πληγαῖς ὅσο κακογλωσσιὰ καὶ κακὸ στόμα (W. IV, 713,7). Distelen, doornen steken zeer, maer kwade tongen nog veel meer = γαϊδουράγκαθα κι' ἀγκάθια κεντοῦν πολύ, μὰ κακαῖς γλώσσαις ἀκόμη περισσότερο (φλαμανδ. D. II, 745). — Γερμαν. Zungenwunden heilen schwer = τῆς γλώσσας οἱ λαβωματιαῖς δύσκολα γιατρεύονται (W. V, 645). Ein Zungenstich ist schlimmer, als ein Lanzenstich = ἡ γλωσσιὰ εἶναι χειρότερη ἀπὸ κονταριὰ (αὐτ. Βλ. καὶ αὐτ. 1. IV, 472. II, 642, 6). Kein Spiess macht solche Wund', als gift'ge Zung' und böser Mund = δὲν εἶναι κοντάρι ποῦ νὰ κάνῃ τέτοια λαβωματιὰ σὰν φαρμακερὴ γλῶσσα καὶ κακὸ στόμα (W. IV,

713, 7. Βλ. καὶ V, 632 35). Böse Rede schneidet mehr als ein schneydendes Schwert = ὁ κακὸς λόγος κόβει περισσότερο ἀπὸ κοφτερὸ σπαθὶ (W. III, 1548 15. Βλ. αὐτ. 402, 105. 430, 778. D. II, 745). Von Messerstichen kann man genesen, aber nicht von Zungenhieben = ἀπὸ μαχαιριαῖς μπορεῖ κἀνεὶς νὰ γιατρευτῇ, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπὸ γλωσσιαῖς. (W. III, 647, 2). Eine Wunde vom Messer vernarbt, eine Wunde welche die Zunge geschlagen hat, bleibt = ἡ λαβωματιὰ τοῦ μαχαιριοῦ περνᾷ, ἡ λαβωματιὰ ποῦ ἔκαμε ἡ γλῶσσα μένει (αὐτ. 445, 41. Βλ. αὐτ. 42. 448, 122). Dorn und Disteln stechen sehr, falsche Zungen noch vielmehr = ἀγκάθια καὶ γαιδουράγκαθα κεντοῦν πολύ, ψεύτικαις γλώσσαις ἀκόμη περισσότερο (D. II, 745). — **Ῥωσ.** Ὁ λόγος δὲν εἶναι τσικοῦρι, καὶ ἀπ' αὐτὸν ἄνθρωποι καταστρέφονται (Dal I, 532). Μὴν τρυπᾷς μὲ τὸ σπαθί, τρύπα μὲ τὴ γλῶσσα (αὐτ. 533). — **Σερβ.** Ἡ γλῶσσα λαβώνει βαθύτερα ἀπὸ τὸ σπαθί. (Wuk 307). — **Ἀρμεν.** Ἡ λαβωματιὰ ποῦ κάνει τὸ μαχαῖρι γιατρεύεται, ἀλλ' ὅ τι λαβώνει ἡ γλῶσσα ποτὲ δὲν γιατρεύεται. (Ausland 1871 σ. 405). — **Τουρκ.** μπυτσ'ὰκ γιαρασὶ ονι̯ουλοὺρ dιl γιαρασὶ ονι̯ουλμὰζ = τοῦ μαχαιριοῦ ἡ λαβωματιὰ γιατρεύεται, τῆς γλώσσας ἡ λαβωματιὰ δὲ γιατρεύεται. (Osm. Sprichw. 136. Merx 334. Decourdemanche 426). Ελ γιαρισὶ ονι̯ολούρ, dιl γιαρισὶ ονι̯ουλμὰζ = τοῦ χεριοῦ ἡ λαβωματιὰ γιατρεύεται, τῆς γλώσσας ἡ λαβωματιὰ δὲ γιατρεύεται (Davis 57. Decourdemanche 427). — **Ἀραβ.** Ἡ λαβωματιὰ ποῦ κάνει τὸ σπαθὶ (ἢ τὸ κοντάρι) μπορεῖ νὰ γιατρευτῇ, ἐκείνη ὅμως ποῦ κάνει ὁ λόγος ὄχι (Socin 402. Journal asiatique 1875 τ. VI σ. 355. Rhasis 24, ὅστις ἀναφέρει καὶ περσικὴν παραλλαγήν). Οἱ λαβωματιαῖς τῆς γλώσσας κἀμμιὰ φορὰ εἶναι πλέον ἐπικίνδυναις ἀπὸ τοῖς λαβωματιαῖς τοῦ σπαθιοῦ. (Ζαμαχσαρὶ ἐν Journal Asiat. 1875 VI σ. 354). — **Μογγολική.** Κάθε λαβωματιὰ ποῦ τὴν καταπιαστῇ ἄξιος γιατρὸς γιατρεύεται· μὰ ἡ λαβωματιὰ τοῦ κακοῦ λόγου ποτὲ δὲν γιαίνει. (Rochet Sentences etc mantchoux et mongols σ. 124 ἀρ. 112).

35. Ἡ τοὺ χέρι 'ς τὴν τσέπη, ἡ τοὺ μέλι 'ς τὴ γλῶσσα.

(Βλ. Κατζιούλ. 1021. — Κ. γ', 317 [Ἡ μέλι 'ς τὴν γλῶσσαν ἢ ἄργυρον 'ς τὴν χεῖρα.] — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. στόμα 17. 19—22. 28. 29, χείλη 7, χρεώστης 2. Ὅτι ὁ μὴ δυνάμενος ν' ἀποτίσῃ τὸ χρέος του ὀφείλει νὰ κολακεύῃ τὸν δανειστήν, καὶ ὁ ἀδυνατῶν ν' ἀνταμείψῃ διὰ χρημάτων τὰς χάριτας νὰ ἀποδεικνύῃ διὰ λόγων προσηνῶν τὴν εὐγνωμοσύνην του, καὶ ὁ ἀπορῶν χρημάτων ὅπως δεκάσῃ τοὺς δυνάστας νὰ εἶναι πρὸς αὐτοὺς ταπεινὸς καὶ εὐπροσήγορος ὅπως ἐφελκύσῃ τὴν συμπάθειαν· καθόλου δ' ὁ πτωχὸς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀγέρωχος, διότι τοιοῦτο ἦθος εἰς μόνους τοὺς πλουσίους ἐμπρέπει, τοὺς δυναμένους νὰ κολάζωσι διὰ τῶν χρημάτων τῆς συμπεριφορᾶς τὸ σκαιόν. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** Chi non ha danari in borsa, abbia mele in bocca = ὅποιος δὲν ἔχει λεφτὰ 'ς τὸ πουγγί, ἂς ἔχῃ μέλι 'ς τὸ στόμα. (Giani 459). Chi non può di borsa, paghi di bocca = ὅποιος δὲν μπορεῖ μὲ τὸ πουγγὶ ἂς πληρώνῃ μὲ τὸ στόμα (τοσκαν. Giusti 93). La sudisfazioni è menzu pagamentu = ἡ περιποίησι εἶναι μισὴ πληρωμὴ (σικελ. Pitrè II, 50). — **Γαλ.** Qui n' a pas argent en bourse ait miel en bouche. (W. I, 1515, 1133). — **Καταλαν.** Si al qui dèus no pots pagàr, humilment li has de partàr = ἂν 'ς ἐκεῖνον ποῦ χρωστᾷς δὲν μπορῇς νὰ πληρώσῃς, ταπεινὰ πρέπει νὰ τοῦ μιλῇς. (D. II, 334). — **Ἱσπαν.** Quien no tiene miel en la orza, téngala en la boca = ὅποιος δὲν ἔχει μέλι 'ς τὴ χύτρα, ἂς τὸ ἔχῃ 'ς τὸ στόμα (αὐτ.). — **Ῥωμουν.** Orĭ cu mĭerea 'n gura orĭ cu mâna 'n buzunar = πότε μὲ τὸ μέλι 'ς τὸ στόμα, πότε μὲ τὸ χέρι 'ς τὸ πουγγί. (Zanne III, 8841). — **Ἀγγλ.** He that in his purse lacks money, has in his mouth much need of honey = ὅποιος 'ς τὸ πουγγί του ἔχει ἔλλειψη ἀπὸ χρήματα, τοῦ χρειάζεται 'ς τὸ στόμα μέλι. (D. II σ. 502). He that hasna siller in his purse should hae silk on his tongue = ὅποιος δὲ ἔχει ἀσῆμι 'ς τὸ πουγγί του ἔπρεπε νὰ ἔχῃ μετάξι 'ς τὴ γλῶσσά του (σκωτ. αὐτ.). — **Δαν.** Hvo der ei har Penge i Pungen, maa have gode ord paa tungen = ὅποιος δὲν ἔχει χρήματα 'ς τὸ πουγγί, πρέπει νὰ ἔχῃ καλοὺς λόγους 'ς τὴ γλῶσσα. (W. I, 1515, 1133). — **Σουηδ.** Den som inte har pengar i pungen, bör ha goda ord på tungan = ὁμ. (D. II, 334). — **Ὁλλανδ.** Weegt uwe beurs geen pond, heb honig in den mond = ἂν δὲν εἶναι βαρειὰ ἡ σακκοῦλά σου, ἔχε

μέλι 'ς τὸ στόμα (W. I, 365,80). — **Γερμαν.** Wer einen leeren Beutel hat, muss eine süsse Zunge haben = ὅποιος ἔχει ἀδειανὴ σακκοῦλα πρέπει νὰ ἔχῃ γλυκειὰ γλῶσσα (αὐτ.). Wer kein Geld im Beutel hat, muss Honig im Munde haben (muss süsse Worte geben) = ὅποιος δὲν ἐχει χρήματα 'ς τὴ σακκοῦλα πρέπει νὰ ἔχῃ μέλι 'ς τὸ στόμα· ἢ, πρέπει νὰ δίνῃ γλυκὰ λόγια (αὐτ. 1514, 1109). Wer nit gelt trägt im Säckel sein, der hab' im Mund honig allein = ὅποιος δὲν κρατεῖ χρήματα 'ς τὴ σακκοῦλά του, αὐτὸς ἂς ἔχῃ μέλι μόνο 'ς τὸ στόμα (αὐτ. 1515, 1133).

36. Καθένας πρέπει νὰ κρατῇ τὴ γλῶσσά του.
(B. 119,24).

Πρβλ. ἀρ. 23. 51. Περὶ τῆς φράσεως κρατῶ τὴν γλῶσσάν μου, ταὐτοσήμου μὲ τὴν ἀρχαίαν γλώσσης κρατεῖν βλ. Κοραῆ Ἄτ. Β', 210. Ἡ προκειμένη γνώμη εἶναι ἐκ τῶν συνηθεστάτων, διότι καὶ ὑπὸ ἀρχαίων συγγραφέων πολλαχῶς ἐξηνέχθη καὶ ἐν νεωτέραις παροιμίαις ἐπαναλαμβάνεται. «Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος | φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης» (Ἡσιόδ. Ἔργ. 719). «Γλώσσης μάλιστα πανταχοῦ πειρῶ κρατεῖν» (Χάρητος ἀπ. 2. Nauck TGF. σ. 826 = Στοβ. ΛΓ', 4. Μενάνδρ. Μονόστ. 80. FCG. IV, 342. W. Meyer 423, 4. Ἀποστόλ. 453 α). «Γλώττης κρατεῖν» (Δημητρ. Φαληρ. Ἑπτὰ σοφ. ἀποφθ. 1 = Mullach Fr. ph. Gr. I, 212). «Γλώσσης, γαστρός, αἰδοίων κρατεῖν». (Ἀνάχαρσ. παρὰ Διογ. Λαερτ. Α', η', 104). «Γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει» (Ἰάμβλιχ. Β', 21 = Mullach Fr. ph. Gr. I, 500, 5. 505, 15). «Πάντων χαλεπώτατόν ἐστιν ἐγκρατευμάτων τὸ γλώσσης κρατεῖν». (Ἰαμβλίχ. π. τοῦ Πυθαγορ. βίου 31, 195). «Τῆς δὲ γλώττης σου ἐγκρατὴς γένου» (Β. Αἰσώπ. 46,21 Westermann). «Εἰ κρατεῖς γαστρός, κράτει καὶ γλώσσης» (Νείλ. 171 = Orelli Opusc. moral. I, 344). «Δι' ὅλου δέ, γλώσσης φυλάσσου παρολισθῆσαι». (Φωτ. Ἐπιστ. Α', ς', 33 σ. 227 Βαλέττ.)· «Φειδόμενος δὲ χειλέων νοήμων ἔσῃ» (Παροιμ. Σαλωμ. ι', 19). — Παραπλήσιαι νεώτεραι παρ. **Ῥωμουν.** Limba slobodă mult te vatĕmă = γλῶσσα ἀπολυτὴ πολὺ σὲ ζημιώνει. (Zanne 3682). — **Ὁλλανδ.** Die zijne ton

kan bewaren, is een voozigtig mensch = ὅποιος μπορεῖ νὰ φυλάγῃ τὴ γλῶσσά του εἶναι προβλεφτικὸς ἄνθρωπος (W. V, 639, 206). — **Γερμαν.** Wer seine Zunge beherrschen kann, ist ein ganzer Mann = ὅποιος μπορεῖ νὰ κρατῇ τὴ γλῶσσά του εἶναι σωστὸς ἄνδρας (αὐτ.). — **Τουρκ.** ἀγζυνιdακὶ dιλινὶ χάμπσ εἴλὲ = τὴ γλῶσσα ποῦ εἶναι 'ς τὸ στόμα σου φυλάκωνέ την. (Osm. Sprichw· 49. Davis 22).

37. Κάλλια τοῦ φιδιοῦ ἡ γλῶσσα παρὰ τῶν ἀνθρώπων
('Ανατ. 'Επιθ. Α', 510, 201).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

38. Κάλλια φιδιοῦ γλῶσσα,
παρὰ κακὴ γλῶσσα.
('Ηπείρου. 'Αρ. 598).

Βλ ἀρ. 37. 39—41. 65, προβλ. 64α. Η κακὴ γλῶσσα, ἤτοι ἡ λοίδορος καὶ συκοφαντικὴ (ὡς καὶ παρὰ Πινδάρ. Πυθ. Δ', 505), εἶναι χείρων τῆς τοῦ ὄφεως, ἐξ ἧς ἐκχύνεται ὁ ἰός, κατὰ τὴν δημώδη δοξασίαν. Ἡ παρομοίωσις τῆς λοιδόρου γλώσσης πρὸς τὴν τοῦ ὄφεως καὶ ἐν Ψαλμ. ΡΜ', 4 (πρὸς Ῥωμ. γ', 13): «ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφεως· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν». Καὶ μονολεκτικῶς ἡ κακόγλωσσος γυνὴ λέγεται φιδογλωσσού· καὶ **'Ιταλ.** Lingua serpentina. — **Γαλλ.** C'est une langue de serpent. (Leroux I. 201). — **Γερμαν.** Nattern stachen sehr, falsche Zungen noch viel mehr = οἱ ὀχιαῖς κεντρώνουν πολύ, οἱ κακιαῖς γλώσσαις πολὺ περισσότερο. (W. III, 967, 1).

39. Κάλλιο ἀπὸ φίδινη γλῶσσα, παρ' ἀπ' ἀνθρωπινή.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

40. Κάλλιο νὰ σὲ δαγκώσ' ἡ γλῶσσα τοῦ φιδιοῦ παρὰ τ' ἀνθρώπου.
(Λελ. 'Επιδ. σ. 170).

Βλ. ἀρ. 38.

41. Κάλλιο νὰ σὲ φάῃ φιδιοῦ γλῶσσα παρὰ ἀνθρωπινή.
(Βερ. 77, 43 [Κ. φ. γλ. παρὰ κακοῦ ἀνθρώπου.] — Β. 134, 255 [Κ. φ. γλ. νὰ σὲ

φᾷ, παρὰ κακοῦ ἀνθρώπου.]—αὐτ. 331, 16 [Κ. φ. γλ. νὰ σὲ φᾷ κι' ὄχι γυναικὸς κακιᾶς.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Κ. φ. γλ.]—Κεφαλληνίας παρ''Ηλ. Τσιτσέλη [όμ.]—Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [όμ.]).

Βλ. ἀρ. 38

42. Καλλύτερα σὲ πόδι μουλαριοῦ παρὰ σὲ γλῶσσα ἀνθρώπου.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Πρβλ. ἀρ. 38, βασιλιᾶς 5, μουλάρι 1. Προτιμότερον λάκτισμα ἡμιόνου ἀπὸ τὴν κακογλωσσιάν.

43. Κατὰ τὴ γλῶσσα κι' ὁ νοῦς.

(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Πρβλ. τὴν ἑπομένην, καὶ λόγος 7α. «Γλῶσσα βλάσφημος διανοίας κακῆς ἔλεγχος». (Πλούταρχ. παρὰ Μαξίμ. Ι', σ. 562. Ἀποστόλ. 453 β). Lingua maliloqua indicium est mentis malae. (Rufin. Sentent. 74 ἐν Orelli Opusc. sentent. I, 253). Ἄλλα παράλληλα βλ. ἐν λ. λόγος 7α.

44. Κατὰ τὸ μούτσουνο κ' ἡ γλῶσσα.

(Μεσσηνίας).

Πρβλ. ἀρ. 29α. 43. Μούτσουνο τὸ πρόσωπο, ἐκ τοῦ ἰταλ. musone (Βλ. καὶ G. Meyer Neugr. Stud. IV, 55. Πρβλ. Matov Ἑλληνοβουλγ. μελετ. σ. 15. Κοραῆ Ἄτ. Α', 45. Δ', 522). Ὅτι οἱ λόγοι εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ λέγοντος· καὶ ἐν ἄλλῃ δὲ σημασίᾳ, ὅτι ἕκαστος κανονίζει τοὺς λόγους του συμφώνως πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ὑπόληψιν ἐκείνου μεθ' οὗ διαλέγεται, πρὸς μὲν τὸν ἄξιον σεβασμοῦ εὐπροσηγόρως ὁμιλῶν, περιφρονητικῶς δὲ πρὸς εὐτελεῖς καὶ ἀχρείους. Πρὸς τὴν πρώτην ἐκδοχὴν ὅμοιον τὸ τοῦ Αἰσχύλ. Προμηθ. 78: «ὅμοια μορφῇ γλῶσσά σου γηρύεται».

45. Κατὰ τὸ παρανόμι σου κ' ἡ γλῶσσά σου.

(Κ. 6', 25 [παρονόμιόν σου καὶ]—Νε. 69, 423 [παρωνύμιόν σου καὶ]—Β' 55, 80. —Β. 139, 337).

Βλ. παράνομα 1. Ὡς διηγεῖται ὁ πρῶτος δημοσιεύσας Κρεμμύδης, δύο Ἠπειρῶται, ὧν ὁ μὲν ἐκαλεῖτο Πρόκος ὁ δ' ἕτερος Κάλπης, ἐφιλονείκουν πρὸς ἀλλήλους, ἐξαφθεὶς δ' ὁ Κάλπης εἶπε· Φλυα-

ρεῖς, κῦρ Πόρκο, ἀντὶ Πρόκο, παίζων μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὀνόματος πόρκο εἰς τὴν ἰταλικήν, σημαίνοντος τὸν χοῖρον· ὁ δὲ Πρόκος ἑτοίμως ἀνταπήντησε. Κατὰ τὸ παρανόμι σου, κῦρ Κάλπη, κ' ἡ γλῶσσά σου. «Ταύτην τὴν ἱστορίαν», προσθέτει, «ἤκουσα ἀπὸ τὸν μακαρίτην Κοσμᾶν διδάσκαλόν μου· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς νεότητός μου ἔτι ἔζων οἱ ῥηθέντες γείτονες.» Τὸ λόγιον ὅμως τοῦ Πρόκου δὲν μετέπεσεν εἰς παροιμίαν, καὶ ἁπλῶς μνείας χάριν περιέλαβεν αὐτὸ εἰς τὰς παροιμίας ὁ Κρεμμύδης, καὶ τοῦτον ἀντιγράφοντες παρέλαβον οἱ ἄλλοι παροιμιογράφοι.

46. Κόβει ἡ γλῶσσά του σὰν τὸ σπαθί.

(Κοινή.—Κοραῆ Ἡλιόδωρος τ. Β' σ. 298 [Κόπτει ἡ γ. του ὡσὰν σπαθίον.] — Κορ. Ἄτ. Β' σ. 201 [Κόπτει ἡ γλ. του ὡς τὸ σπαθίον.]).

Βλ. ἀρ. 7. 30 α, πρβλ. ἀρ. 34. Καὶ ἁπλῶς ἄνευ τῆς παρομοιώσεως «Κόβει ἡ γλῶσσά του»· ἐπὶ τοῦ ὀξέος τὴν γλῶσσαν καὶ λάλου. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ ἦτο συνήθης καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἤδη καὶ ὁ Κοραῆς παρετήρησεν. Ὅθεν δημοκόπος ἐκαλεῖτο ὁ πάντα πράττων καὶ λέγων πρὸς χάριν τῷ δήμῳ, καὶ κόπις φέρεται ὡς ἐπίθετον τοῦ Ὀδυσσέως (Εὐριπ. Ἑκάβ. 133. Λυκόφρ 763. 1464), ὅπερ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Λυκόφρονος ἑρμηνεύει: «ὁ ῥήτωρ, παρὰ τὸ κόπτειν τοὺς λόγους, ἢ ὁ ἔμπειρος»· Ὁμοίας μεταφορᾶς γίνεται χρῆσις καὶ ἐν Ψαλμ. ξδ', 4: «ἠκόνησαν ὡς ῥομφαίας τὰς γλώσσας αὐτῶν»· καὶ ἐν νεωτέραις παροιμίαις, πλὴν τῶν ἀναγραφεισῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 34. **Ἰταλ** La lenga xe la spada de le femene=ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ σπαθὶ τῶν γυναικῶν (βενετ. Pasqualigo 246). — **Ῥωμ.** Iĭ taĭe gura 'n sabiĭ=κόβει τὸ στόμα του 'ς τὰ σπαθιὰ (Zanne 3503). — **Ὁλλανδ.** Een tong als een scheermes=γλῶσσα σὰν ξουράφι (W. V, 644, 316). — **Γερμαν.** Er hat ein Maul wie ein Schwert=ἔχει στόμα σὰν σπαθί. (W. III, 518, 431. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 418. 429. V, 644, 313. 316). Er führt das Schwert im Maul=ἔχει τὸ σπαθὶ 'ς τὸ στόμα. (W. IV, 471, 113. Βλ. αὐτ. 470, 105.). Seine Zunge ist ein Schermesser=ἡ γλῶσσά του εἶναι ξουράφι (W. V, 644, 316. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 636, 125. III, 517, 388. 519, 462).

47. Μέλι στάζει ἡ γλῶσσά του.

(Κοινοτάτη).

Πρβλ. ἀρ. 35, καρδιὰ 41. Ἐπὶ τοῦ διὰ λόγων ἡδέων γοητεύοντος τοὺς ἀκούοντας. Ἡ μεταφορὰ εἶναι παλαιοτάτη καὶ συνηθεστάτη. Γνωστὸν τὸ ὁμηρικὸν ἔπος περὶ τοῦ Νέστορος «τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδὴ» (Ἰλ. Α. 249), ὅπερ παροιμιῶδες ἐγένετο· «τὸ Νεστόρειον εὔγλωσσον μέλι» εἶπε καὶ ὁ Εὐριπίδης (ἀπ. 891 Ν.=Ἀθήν. ΙΕ΄ σ. 665 α. Εὐστάθ. Ἰλ. σ. 1301, 33). Τοῦ ἀοιδοῦ «γλυκερὴ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδὴ», κατὰ τὸν Ἡσίοδον (Θεογ. 97). Περὶ δὲ τοῦ Σοφοκλέους λέγει ὁ Ἀριστοφάνης «τοῦ μέλιτι κεχρισμένου—τὸ στόμα». (FCG. II, 1176, 2). Καὶ παρὰ τοῖς βουκολικοῖς γίνεται χρῆσις τῆς μεταφορᾶς ταύτης: «ἐκ στομάτων δὲ | ἔρρεέ μοι φωνὰ γλυκερωτέρα ἢ μέλι κηρῶ» (Θεόκρ. Κ΄, 26). «πλῆρές τοι μέλιτος τὸ καλὸν στόμα» (αὐτ. Α΄, 144). «ὡς μέλι φωνὰ» (Μόσχου Α΄, 9). Πάμπολλα παραδείγματα τῆς χρήσεως τῆς μεταφορᾶς εἰς δήλωσιν τῆς ἡδύτητος τοῦ λόγου καὶ τῆς ᾠδῆς συνέλεξεν ὁ Roscher (Nektar und Ambrosia σ. 69-72). Κατὰ τὴν μεταφορὰν δὲ ταύτην ἐπλάσθησαν καὶ πολλὰ ἐπίθετα τῇ ἑλληνικῇ γλώσσης, οἷον μελίγλωσσος, μελίστακτος, μελίφθογγος, μελίφωνος, μελιχρός. Παραπλησίας μεταφορὰς εὑρίσκομεν καὶ παρὰ Ῥωμαίοις: In melle sunt linguae sitae vostrae atque orationes lacteque (Plaut. Trucul. 178), καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ: «ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου» (Ψαλμ. ριθ΄, 103)· «κηρίον ἀποστάζουσι χείλη σου, νύμφη· μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου» (Ἆσμ. ᾀσμ. δ, 11). Ὁμοίως καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις. **Ἰταλ.** Avere il mele in bocca.—**Γαλλ.** Il a toujours le miel sur les lèvres. Un parler de miel. Être tout sucre et tout miel (ἀλλ' ἡ τελευταία φράσις λέγεται ἐπὶ τοῦ πράου ἀνθρώπου καὶ ὄχι ἐπὶ τοῦ ἡδυλόγου).—**Ῥωμουν.** Par'că 'i cu miere în bot=σὰν μὲ μέλι 'ς τὸ πρόσωπο (Zanne III, 8877). A avé gura dulce=ἔχει γλυκὸ στόμα (αὐτ. 3556).—**Γερμαν.** Der hat immer Honig im Maul=αὐτὸς ἔχει πάντα μέλι 'ς τὸ στόμα (W. II, 771, 120). Πρβλ. καὶ τὰς λέξεις Honigstimme, Honigton, Honigwort.—**Τουρκ.** Αγζινδὰν μπαλ ἀκαρ=ἀπὸ τὸ στόμα του μέλι

τρέχει (Davis 22). Αγζινδὰν σ'έκερ άκαρ = ἀπὸ τὸ στόμα του ζάχαρη τρέχει (αὐτ. 24).

47α. Μικρὸς τόπος, μεγάλη γλῶσσα.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ὅσον ὀλιγανθρωπότερος ὁ τόπος, τόσον μεγαλυτέρα ἡ κακολογία.

47β. Μοῦ τὸ εἶπε ἀποκάτου ἀπὸ τὴ γλῶσσά του.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἤτοι πολὺ σιγά.

48. Νὰ δαγκάσ' τὴ γλῶσσά του.

(Ἠπείρου. ΖΛ. 200, 81. — Κοινὴ [Δάγκασε τὴ γλῶσσά σου.]).

Βλ. ἀρ. 10α, πρβλ. ἀρ. 56. Πρὸς τὸν βλάσφημον ἢ δυσοιώνιστόν τινα λόγον εἰπόντα· τιμώρησον δηλ. σεαυτὸν διὰ τὸ ἁμάρτημα τῆς γλώσσης, οὕτως ὥστε ἀλγήσας νὰ διατηρῇς τὴν μνήμην αὐτοῦ, προσέχων ὅπως μὴ τὸ ἐπαναλάβῃς. Τοῦτο δὲ τἀσκητικὰ βιβλία συμβουλεύουσι καὶ ἀληθῶς νὰ ἐκτελῆται· «εὐθὺς ὁποῦ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματός σου ἡ βλασφημία» λέγει ἡ Ἁμαρτωλῶν σωτηρία (Α', 6 σ. 23. Βενετ. 1857), «δάγκασε δυνατὰ τὴν γλῶσσάν σου, ὁποῦ ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἂς αἱματώσῃ, ἢ καὶ ἂς λάβῃ πόνον πολύν, διὰ νὰ τὸ ἐνθυμᾶσαι εἰς τὸ ἐρχόμενον· καὶ πάλιν ὁσάκις πέσῃς, κάμε τὸ ὅμοιον, ἕως νὰ ξεσυνειθίσῃς· καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐλπίζω εἰς τὸν θεὸν νὰ λυτρωθῇς καὶ τελείως, καθὼς καὶ ἄλλοι ἐπράξασιν»· τὸ αὐτὸ συμβουλεύει καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ὅρκου (αὐτ. σ. 24). Πρβλ. καὶ τὸ κατωτέρω (ἀρ. 56) παρατεθειμένον χωρίον τοῦ Πλουτάρχου συμβουλεύοντος νὰ κατέχωμεν τὴν ἀκρασίαν τῆς γλώσσης δήγμασιν αἱμάσσοντες.

Παραλλάκτους φράσεις πρὸς ἀποτροπὴν δυσφήμων λόγων εὑρίσκομεν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· «κνάπτειν κελεύω γλῶσσαν» εἶναι ῥῆσις τραγικοῦ τινος ποιητοῦ (Ησύχ. λ. κνάπτειν = TGF. σ. 884, 224. FCG. IV, 640, 138. V, σ. 119), ἣν ὁ Ησύχιος ἑρμηνεύει ὧδε: «συνέχειν ἐντὸς τῶν ὀδόντων κελεύω τὴν γλῶτταν». Καὶ παρ' Αἰσχύλῳ (ἀπ. 397 Nauck = Στοβ. ΛΔ', 5): «Πρὸ τῶν τοιούτων χρὴ λόγων δάκνειν στόμα». Ὅμοιον καὶ τὸ τοῦ Σοφοκλέους (Τραχίν. 976): «Ἀλλ' ἴσχε δακὼν | στόμα σόν». Παραπλήσιον πρὸς δήλωσιν μετανοίας ἐπὶ

ἀκαίροις λόγοις τὸ τοῦ Ἡρώνδου (Γ', 41): «⟨ἦ⟩ πολλὰ τήν μεν γλῶσσαν ἐκτεμεῖν δεῖται», πρὸς ὃ ἀντιστοιχοῦσιν αἱ σημεριναὶ φράσεις: «νά χε κόψω τὴ γλῶσσά μου» ἢ «νά χε δαγκάσω τὴ γλῶσσά μου». — Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν δι' ὁμοίας μεταφορᾶς ἐκφέρουσι παροιμιώδεις φράσεις νεωτέρων γλωσσῶν. **Γαλλ.** Se mordre la langue· ἢ, se mordre les lèvres. — **Ῥωμουν.** A 'şĭ muşcà limba = νὰ δαγκάσῃ τὴ γλῶσσα (Zanne 3727). A 'şĭ muşcà buzele = νὰ δαγκάσῃ τὰ χείλη (αὐτ. 2821). — **Ὁλλανδ.** Hij bijt op zijne eigene tong = δαγκάνει τὴν ἴδια του τὴ γλῶσσα. (W. V, 644, 322). — **Γερμ.** Sich in die Zunge beissen = νὰ δαγκάνῃ τὴ γλῶσσά του (αὐτ. Βλ. καὶ αὐτ. 642, 284 643, 286). — **Ῥωσ.** Δάγκασε τὴ γλῶσσα. (Dal I, 529).

48α. Ξαππόστα τροχάω τὴ γλῶσσά μου, νὰ ξέρω νὰ μιλῶ.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 7. Εἶμαι δηλ. καλῶς παρεσκευασμένος ὅπως διὰ τοῦ λόγου ὑπερασπίσω τὰ δίκαιά μου. Ἡ παρομοίωσις τῆς γλώσσης πρὸς ξίφος ἢ μάχαιραν ἐπιτείνεται διὰ τῆς μεταφορᾶς τῆς παρασκευῆς αὐτῆς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἕνεκα τούτου καὶ «ἀκονισμένη γλῶσσα» λέγεται ἡ εὐφραδής. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· «ἄκραν γλῶσσαν ἠκονημένον» (στίχος τραγικοῦ παρὰ Πλουτάρχ. Λυσάνδρ. καὶ Σύλλ. σύγκρισις 4)· καὶ ἐν νεωτέραις γλώσσαις. **Ἰταλ.** lingua ben affilata. **Γαλλ.** langue affilée.

49. Οἱ γυναῖκες ὅταν εἶναι κορίτσια ἔχουν τὴ γλῶσσα κρυμμένη 'ς τὴ μασκάλη, κι' ὅταν παντρευτοῦν τότε βγαίνει ὄξω.
(Γορτυνίας παρ' Ὄθωνος Στασινοπούλου).

Ὅτι ἀδύνατον νὰ φανῇ πρὸ τοῦ γάμου ἂν ἡ γυνὴ εἶναι λάλος· καὶ αὐταὶ αἱ θρασεῖαι καὶ ἀθυρόστομοι, ἐνόσῳ εἶναι ἀνύπανδροι ἐπιτηδεύονται κοσμιότητα καὶ ἀσκοῦσι σιωπήν, ἵνα φαίνωνται σώφρονες.

50. Ὄντας εἶσαι μὲ ἀνθρώπους, παίδευε τὴ γλῶσσά σου,
κι' ὄντας εἶσαι μοναχός σου παίδευε τὸν κῶλό σου.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ὅτι κατ' ἰδίαν μὲν ἕκαστος ἔχει ἐξουσίαν ὅ τι δήποτε νὰ πράττῃ,

ἀλλὰ μετ' ἄλλων εὑρισκόμενος ὀφείλει νὰ προσέχῃ μεγάλως εἰς τοὺς λόγους του.

51. Ὅποιος βαστᾷ τὴ γλῶσσά του σώζει τὴν κεφαλή του. (Pianzola 62 [Ὅ. φυλάγει τὴν γλῶσσάν του, φυλάγει τὸ κεφάλι του.] — B. 206, 414. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [βαστάει — σ. τὸ κεφάλι του.]).

Βλ. ἀρ. 22. 36, σιωπὴ 3 πρβλ. γλῶσσα 32. Ὅτι ἡ σιωπὴ σώζει πολλάκις ἐκ κινδύνων. Ὅμοιαι γνῶμαι καὶ παροιμίαι πλὴν τῶν ἀναγραφομένων ἐν λ. σιωπὴ 3: «Εἰ μὴ καθέξεις γλῶσσαν ἔσται σοι κακά». (Εὐριπ. ἀπ. 5 N. = Στοβ. ΛΔ', 3. Μενάνδρ. μονόστ 662. FCG. IV, 359). «Θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης, οἱ δὲ κρατοῦντες αὐτῆς ἔδονται τοὺς καρποὺς αὐτῆς». (Παροιμ. Σαλωμ. ιη', 21). «Ὃς φυλάσσει τὰς ἑαυτοῦ ὁδοὺς τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ἀγαπῶν δὲ ζωὴν αὐτοῦ φείσεται στόματος αὐτοῦ» (αὐτ. ις', 17 = Γεωργίδ. ἐν Boissonade An. Gr. I, 11). «Ὃς φυλάσσει τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν, διατηρεῖ ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ». (Παροιμ. Σαλωμ. κα', 23). — **Γαλλ.** Qui garde bouche se garde son âme (W. III, 774, 220). — **Ἱσπαν.** Lo que dice la lengua, paga la gorja = ὅ τι λέγει ἡ γλῶσσα πληρώνει ὁ λάρυγγας (W. V, 633, 45). — **Κουτσοβλαχ.** Carĭ ș-avégli gura, caplu a lui ș-avégli = ὅποιος φυλάγει τὸ στόμα φυλάγει τὸ κεφάλι του. (Zanne 3436). — **Ῥωμουν.** Cine nu 'ș ĭ ține limba, îș ĭ perde capul = ὅποιος δὲν κρατεῖ τὴ γλῶσσα, χάνει τὸ κεφάλι (αὐτ. 3683). Cine ș ĭ păzesce limba, îș ĭ păzesce capul = ὅποιος φυλάγει τὴ γλῶσσά του, φυλάγει τὸ κεφάλι του (αὐτ. 3681. — **Γερμαν.** Wer seinen Mund bewahrt, bewahrt sein Leben = ὅποιος φυλάγει τὸ στόμα του φυλάγει τὴ ζωή του. (W. III, 774, 220). Wer seine Zunge bewahrt (fesselt), der rettet (schützt) seinen Kopf = ὅποιος φυλάγει (ἤ, δένει) τὴ γλῶσσά του σώζει (ἤ, φυλάγει) τὸ κεφάλι του (W. V, 639, 207). Wer seine Zunge bewahrt, bewahrt seine Seele = ὅποιος φυλάγει τὴ γλῶσσά του, φυλάγει τὴν ψυχή του (αὐτ. 206. Πρβλ. αὐτ. 208). Die Zunge gefährdet den Kopf = ἡ γλῶσσα φέρνει σὲ κίνδυνο τὸ κεφάλι (αὐτ. 632, 45). — **Τουρκ.** dilinì ζαμπτ edèν μπασ'ινὶ κουρταρ;ούρ = τὴ γλῶσσά του ὅποιος κρατεῖ τὴν κεφαλή του σώζει. Osm. Sprichw. 234. Pianzola 62. Μαλλούφ 36, 106. Merx 289. Decourdemanche 819).

— **Ἀραβ.** σαλτμὲτ ελινσὰν μπιχάφδ ελλισάν = ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου στέκεται 'ς τὸ φύλαγμα τῆς γλώσσας (Socin 368).

51α. Ὅπου λείπει ἡ καρδιά, μιλεῖ ἡ γλῶσσα.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Πρβλ. ἀρ. 58 Τὴν ἔνδειαν τῆς καρδίας ἀποκρύπτει εὐφραδὴς γλῶσσα, ἐνῷ ὁ ἀληθῶς ἀγαπῶν εἶναι φειδωλὸς εἰς λόγους, καὶ ὡς λέγει ἡ Κορδηλία εἰς τὸν Βασιλέα Λὴρ τοῦ Σαίξπηρ (Πρ. Α΄ σκ. Α΄) «'ς τὰ λόγια εἶν' ἡ πτώχεια του, ἀλλ' ὄχι 'ς τὴν ἀγάπη».

51β. Ὅσαις γλώσσαις ἔχει ὁ ἄνθρωπος, τόσα κεφάλια ἔχει.
(Βάρνερ: γλῶσσα 3 [Ὀρθότερον θὰ ἦτο: Ὅσαις γλ. ξεύρει ἤ, κατέχει])

Ὅτι σοφώτατος ὁ πολύγλωσσος. Ὅμοιαι παρ. **Γαλλ.** Autant de langues que l' homme sait parler, autant de fois est-il homme. (Leroux II, 133). — **Γερμαν.** Wer zwei Sprachen redet, ist ein doppelter Mensch = ὅποιος ξεύρει δύο γλώσσαις εἶναι διπλὸς ἄνθρωπος. (W. IV, 736, 19). — **Ἀραβ.** παρὰ Βάρνερ (τ. Β΄ σ. 51).

52. Πλούσια γλῶσσα καὶ φτωχὸ κεφάλι.
(Χίου. Καν. 289, 584).

Βλ. ἀρ. 10. Ἐπὶ φλυάρων ἀκρίτως λαλούντων.

53. Σκουριασμένη γλῶσσα.
(Κ. 6΄. 47. — Νε. 117, 771. [Σκωριασμένη]).

Ἐπὶ πικρολόγου.

* 54. Σ τὴν γλῶσσάν μου γυρίζεται.
(Βυζαντινή. Προδρ. Γ΄, 435 σ. 68 Legrand. — αὐτ. Δ΄, 428 σ. 91 [περιπατεῖ]. — Κοινὴ [γυρίζει]).

Φράσις καὶ σήμερον συνηθεστάτη, λεγομένη ὅσάκις προσπαθοῦμεν νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὄνομα γνωστότατον, ὅπερ ἐνομίζομεν ὅτι εἴχομεν πρόχειρον ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν. Ὅμοιαι φράσεις **Λατιν.** Vorsabatur mi in labris primoribus (Plaut. Trin. 910. Otto 894). — **Ἰταλ.** Aver una parola in sulla punta della lingua. — **Γαλλ.** Avoir un mot sur le bout de la langue (Littré λ. bout 2). Avoir une chose sur les lèvres; sur le bord des lèvres (αὐτ.

lèvre 2). — **Ῥωμουν.** A'i umblà prin gura = περιπατεῖ 'ς τὸ στόμα. (Zanne 3543). Imĭ stă pe limbă=μοῦ στέκεται 'ς τὴ γλῶσσα (αὐτ. 3707). Imĭ vine pe limbă şi nu pot să spun = μοῦ ἔρχεται 'ς τὴ γλῶσσα καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ εἰπῶ (αὐτ.). — **Ἀγγλ.** To have a thing at one's tongue's end = νὰ τὸ ἔχῃ 'ς τὴν ἄκρη τῆς γλώσσας (W. V, 643, 288). — **Ὁλλανδ.** Het ligt mij (Ik heb het) op de tong = μοῦ στέκεται (ἢ, τὸ ἔχω) ἀπάνω 'ς τὴ γλῶσσα (αὐτ.). — **Γερμαν.** Es liegt (schwebt) mir auf der Zunge = μοῦ στέκεται (ἢ, μοῦ γυρίζει) 'ς τὴ γλῶσσα (αὐτ. Βλ. αὐτ. 294. 431, 804. 432, 833). Etwas auf der Zunge haben = νὰ τὸ ἔχῃ ἀπάνω 'ς τὴ γλῶσσα (αὐτ. 643, 295).

55. Τὰ βόδια δένουν ἀπ' τὰ κέρατα, τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὴ γλῶσσα.

(Βάρνερ: βόδι 3 [Τὸ βόδι δ. ἀπὸ τὰ κ. καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ] — B¹ 112, 5 [ἄνθρωπ' ἀ.] — B. 284, 1).

Βλ. λόγος 155. 193-195, πρβλ. πιάνω 12. Ὅτι ὁ ἔντιμος ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ τηρῇ τὸν λόγον του, διότι δεσμεύεται ὑπὸ τούτου ἐπίσης στερεῶς, ὅσον καὶ ὁ ἀπὸ τῶν κεράτων δεδεμένος ταῦρος. Παραλλαγαὶ τῆς παροιμίας λέγουσιν ἄνευ τῆς προσθέτου μεταφορᾶς ὅτι ὁ ἄνθρωπος δένεται ἀπὸ τὸν λόγον του καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκφέρονται ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ πολυπληθεῖς νεώτεραι παροιμίαι, ἃς ζήτει ἐν λ. λόγος 193. Τὴν μεταφορὰν δὲ τῆς προκειμένης διατηροῦσιν αἱ ἀκόλουθοι. **Ἀλβαν.** Νίρι κάπετ (ἢ, λίδαιτ) παιρ γούετ ε λόπα παιρ μπρίνασ' = ὁ ἄνθρωπος πιάνεται (ἢ δένεται) ἀπὸ τὴ γλῶσσα καὶ ἡ γελάδα ἀπὸ τὰ κέρατα (γεγκική, Meyer 13, 110 καὶ τοσκική αὐτ. σ. 31.) — **Ἰταλ.** Gli uomini si legano per la lingua e i buoi per le corna = οἱ ἄνθρωποι δένονται ἀπὸ τὴ γλῶσσα καὶ τὰ βόδια ἀπὸ τὰ κέρατα (τοσκαν. Giusti 231). — **Γαλλ.** On prend l'homme par la langue et le bœuf par les cornes. (Legai 313). — **Κουτσοβλαχ.** Omlu s'légă di limbă, bolu di córne = ὁ ἄνθρωπος δένεται ἀπὸ τὴ γλῶσσα, τὸ βόιδι ἀπὸ τὰ κέρατα (Zanne 1323). Cum poţĭ să legĭ bolu di córne, omlu poţĭ să-l legĭ de limbă = ὅπως μπορεῖ νὰ δέσῃς τὸ βόιδι ἀπὸ τὰ κέρατα, τὸν ἄνθρωπο μπορεῖ νὰ δέσῃς ἀπὸ τὴ

γλῶσσα (αὐτ.). — **Ῥωμουν.** Boul se léga de córne şi omul de limbă = τὸ βόιδι δένεται ἀπὸ τὰ κέρατα καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ γλῶσσα (αὐτ.). — **Γερμαν.** Man bindet die Ochsen bei den Hörnern und die Menschen bei der Zunge=δένουν τὰ βόιδια ἀπὸ τὰ κέρατα καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ γλῶσσα. (W. III, 1100, 176). — **Σερβ.** Τὸ βόιδι δένουν ἀπὸ τὰ κέρατα καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ γλῶσσα. (Wuk 306). — **Ἀραβ.** Οἱ ἄνθρωποι δένονται ἀπὸ τὴ γλῶσσά τους. (Tallqvist 61).

56. Τὰ δόντια βαστοῦν τὴ γλῶσσα.

(Β. 286, 25. — Ἀν. ἐπιθ. Α', 561, 434. — Βύρων Γ', 377, 60 [κρατοῦν]. — Παρὰ Ι. Βερέττα [όμ.]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [όμ.]. καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [όμ.]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Τὰ ὰόια βαστοῦνε]).

Βλ. ἀρ. 2 β. 33. 57, πρβλ. ἀρ. 48, λόγος 198. Τὴν αὐτὴν ὑπεμφαίνει ἔννοιαν καὶ τὸ ὁμηρικὸν «ἕρκος ὀδόντων», τοὺς ὀδόντας ἕρκος τῆς γλώσσης σημαῖνον, ταύτην δ' ἀναπτύσσει ὡς ἑξῆς ὁ Πλούταρχος: «Καί τοι γ' οὐδὲν οὕτως ἡ φύσις εὐερκῶς κεχαράκωκε τῶν ἐν ἡμῖν, ὡς τὴν γλῶτταν, βαλομένη φρουρὰν πρὸ αὐτῆς τοὺς ὀδόντας, ἵν', ἐὰν ἐντὸς κατατείνοντος ἡνία σιγαλόεντα τοῦ λογισμοῦ, μὴ ὑπακούῃ, μηδ' ἀνείλληται, δήγμασιν αὐτῆς κατέχωμεν τὴν ἀκρασίαν αἱμάττοντες» (περὶ ἀδολεσχ. 3 σ. 503 c. Πρβλ. Βασιλείου εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῷ 16). — Ὅμοιαι νεώτεραι παρ. **Ἰταλ.** La lengua sta ben drento dei denti=ἡ γλῶσσα στέκεται καλὰ πίσω ἀπὸ τὰ δόντια (βενετ. Pasqualigo 247). — **Γαλλ.** Bonnes sont les dents qui retiennent la langue. (Leroux I, 214). — **Γερμαν.** Die Zunge hinter den Zähnen zu halten, ist eine Tugend über alle Tugenden=νὰ κρατῇ κάνεὶς τὴ γλῶσσα πίσω ἀπὸ τὰ δόντια εἶναι ἀρετὴ ἀπὸ κάθε ἄλλη μεγαλύτερη. (W. V, 633, 51).

57. Τὰ δόντια τά δωσε ὁ θεὸς γιὰ νὰ κρατοῦν τὴ γλῶσσα.

('Αθηναϊκή. Βύρων Β', 510 [δ. ἔδωσ' ὁ θ. — βαστοῦν τὴ γλ.] καὶ Ἑβδ. Α', 216).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

58. Τὰ περισσεύματα τῆς καρδίας λαλεῖ ἡ γλῶσσα.

(Μα. 39).

Βλ. καρδιὰ 47. 48, πρβλ. λόγος 7 α. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύνα-

ται ν' ἀποκρύψῃ ὁλοσχερῶς τὰ κατέχοντα τὴν ψυχήν του αἰσθήματα, ἀλλὰ καὶ ἄκων ὑπεμφαίνει ταῦτα διὰ τῶν λόγων του. Ἐλήφθη σχεδὸν αὐτολεξεὶ ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς ῥήσεως: «ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ» (Ματθ. ιβ', 34. Λουκ. ς', 45), ἧς τὴν ἔννοιαν κατ' ἄλλην διατύπωσιν ἐκφέρουσιν αἱ ἐν λ. καρδιὰ 47. 48 παραλλαγαί. Ἡ εὐαγγελικὴ δ' αὕτη ῥῆσις ἢ αὐτολεξεὶ ἢ μικρὸν παρηλλαγμένη μετέπεσεν εἰς παροιμίας καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις χριστιανικοῖς λαοῖς. **Ἰταλ.** La vucca parra pri l'abbunnanza di lu cori=τὸ στόμα λαλεῖ ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας (σικελ. Pitrè IV, 59). Parra la lingua pri l' abbundanza di lu cori= λαλεῖ ἡ γλῶσσα ἀπὸ τὸ περίσσευμα τῆς καρδιᾶς (ἐπίσης, αὐτ. Παραλλαγὴν σαρδηνίαν βλ. αὐτ.). Di chiddu ch' è china la vucca, e chinu lu cori=ἀπὸ κεῖνο ποῦ εἶναι γεμᾶτο τὸ στόμα εἶναι γεμάτη ἡ καρδιὰ (σικελ. αὐτ.). Quando 'l cuor abonda, la lingua spande =ὅταν ἡ καρδιὰ περισσεύει, ἡ γλῶσσα χύνει (βενετ. Pasqualigo 20). Lu cori di chi è chinu spanni=ἡ καρδιὰ ἀπὸ ὅ τι εἶναι γεμάτη χύνει (σικελ. Pitrè IV, 59).—**Γαλλ.** De l'abondance du coeur la bouche parle (Litrè λ. abondance). De l'abondance du coeur la langue parle (Leroux II, 282. Προβηγκ. παραλλαγὴν βλ. παρὰ D. I, 724). Tout ço qui lou côo pense, la bouque n'at dits=ὅλα ὅσα συλλογίζεται ἡ καρδιά, τὸ στόμα τὰ λέγει (βεαρν. D. I, 724). La bouque mét dehors soubent so que lou co cougneis è sent=τὸ στόμα βγάνει ὄξω συχνὰ ὅ τι ἡ καρδιὰ ἠξεύρει καὶ αἰσθάνεται (γασκων., αὐτ.).—**Καταλ.** De la abundancia del cor parla la boca=ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα (αὐτ.).—**Ῥαιτορωμαν.** Da que cha 'l cour ais plain, tschauntscha la buocha=ὁμ. (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς).—**Ἀγγλ.** What the heart thinks, the mouth speaks=ὅ τι ἡ καρδιὰ σκέπτεται, τὸ στόμα λέγει. (W. II, 615, 341. Παραλλαγὴν βλ. ἐν D. I, 724). — **Ἰσλανδ.** það er túngunni tamast, sem hjartanu er kærast ='ς τὴ γλῶσσα εἶναι πολὺ πρόχειρο ὅ τι 'ς τὴν καρδιὰ εἶναι πολὺ ἀγαπητὸ (D, I, 724).—**Δαν.** Hvad Hjertet er fuldt af, løber Munden over af=ἀπὸ ὅ τι εἶναι ἡ καρδιὰ γεμάτη ἀπ' αὐτὸ πλημμυρίζει τὸ στόμα (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς ἐν II

σ. 476). Det hiertet taenker taler munden = ὅ τι ἡ καρδιὰ σκέπτεται λαλεῖ τὸ στόμα (W. V, 632, 30). Tungen er hiertets tolk = ἡ γλῶσσα εἶναι δραγουμᾶνος τῆς καρδιᾶς (αὐτ.) — **Νορβηγ.** Dat som er mest i Hjartat, kjem ogso mest i Munnen = ἐκεῖνο ποῦ περισσεύει 'ς τὴν καρδιά, περισσεύει καὶ 'ς τὸ στόμα (D. I, 724). Dat som Hjartat er fullt av, dat fløder um Munnen = ἀπὸ ὅ τι εἶναι γεμάτη ἡ καρδιὰ χύνεται ἀπὸ τὸ στόμα (αὐτ.). — **Σουηδ.** Munnen talar der hiertat är fult aff = τὸ στόμα λαλεῖ ἀπὸ τὸ περίσσευμα τῆς καρδιᾶς. (W. III, 767, 57. Παραλλαγὴ ἐν D. I, 724). — **Ὁλλανδ.** Daar het hart vol van is, loopt de mond van over = ἀπὸ ὅτι εἶναι γεμάτη ἡ καρδιὰ ξεχειλίζει τὸ στόμα. (W. II, 615, 341). Uit den overloed des harten spreekt de mond = ἀπὸ τὸ περίσσευμα τῆς καρδιᾶς λαλεῖ τὸ στόμα (αὐτ.). De mond verraad het hart wel = τὸ στόμα προδίνει τὴν καρδιὰ (D. I, 724). — **Γερμαν.** Wess das Herz voll ist, dess geht der Mund über, μετάφρασις κατὰ Λούθηρον τῆς εὐαγγελικῆς ῥήσεως· ὡς παροιμία παρὰ W. II, 615, 341. Βλ. προσέτι αὐτ. 611, 267. 612, 288. 613, 3[illegible]5. III, 767, 57. 775, 226. D. I, 724. II σ. 476). Was das Hertz gedenckt, dass redet die Zunge = ὅ τι σκέπτεται ἡ καρδιὰ λαλεῖ ἡ γλῶσσα. (W. II, 611, 266. Βλ. αὐτ. 259). Die zung ist des hertzens Dolmetsch = ἡ γλῶσσα εἶναι τῆς καρδιᾶς δραγουμᾶνος (αὐτ. V, 632, 30. Βλ. αὐτ. 633, 56). — **Ῥωσ.** Ἀπὸ περίσσευμα τοῦ στόματος λαλεῖ (Dal I, 120).

59. Τ' ἅρπαξες ἀπ' τὴ γλῶσσά μ'.
(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. στόμα 5.

60. Τὸ βοῦδι δὲπ πλατέγκει, γιατί ἔχει γκλῶσσα χροντή.
(Βούας Καλαβρίας. Mor. 95, 117).

Τὸ βόιδι δὲ μιλεῖ, γιατί ἔχει χοντρὴ γλῶσσα. Ὅτι ὁ φύσει ἄγροικος ὀφείλει ν' ἀποφεύγῃ τοὺς πολλοὺς λόγους, ἵνα μὴ γίνεται καταγέλαστος. Ὁμοία **Ῥωμουν.** Boul are limbă lungă, dar nu póte să vorbescă = τὸ βόιδι ἔχει μακρειὰ γλῶσσα, γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ. (Zanne 1319 μετὰ παραλλαγῶν).

61. Τὸ γλυκὺν ἡγλῶσσα βγάλλ' τ' ὀφίδ' ἀς σὸ τρυπίν.

(Τραπεζοῦντος. Ἰωανν. 270.—Πόντου. Ἑπτάλ. 380, 305. [ἐβγάλλ' τ' ὀφίδιν].—Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 343, 327. —Σινασσοῦ Ἀρχέλαος 175. [Ἡ γλυκειὰ γλ. βγάζ' τ' ὀ. ἀς τὸ τυρπί]. — Κερασοῦντος παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη [ἐβγάλλει τ' ὀφίδιν]).

Βλ. ἀρ. 6.

62. Τὸ πάει ἡ γλῶσσά του σὰν τὸ βαρδάλι τοῦ μύλου.

(Καρυᾶς Κορινθίας παρὰ Γ. Τσαγρῆ).

Βλ. ἀρ. 30, στόμα 37. Ἡ γλῶσσά του παταγεῖ ἀδιαλείπτως κινουμένη· λέγεται ἐπὶ τῶν λάλων. Ὅμοιαι παρ. **Γαλλ.** Sa langue va comme le cliquet d'un moulin. (Legai 181. RTP. 1900 σ. 261). La langue lui va comme la navette d'un tisseran (Leroux II, 325). C'est un moulin à paroles (Littré λ. moulin 1). **Ῥωμουν.** Iĭ umblă gura ca chichirezu la móră = πάει τὸ στόμα σὰν ἀρβάλι 'ς τὸ μύλο. (Zanne III, 6884. A 'ĭ umblà gura móră=τοῦ πάει τὸ στόμα μύλος (αὐτ. 7375). Iĭ umblă gură ca o móră (stricata) = τοῦ πάει τὸ στομα σὰν μύλος (χαλασμένος) (αὐτ. II, 3494). Iĭ umblă gura ca rîșnița = τοῦ πάει τὸ στόμα σὰν χειρόμυλος (αὐτ. 3493). — **Γερμαν.** Das Maul geht ihr wie eine Windmühle = τῆς πάει τὸ στόμα σὰν ἀνεμόμυλος. (W. III, 512, 266. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 264. 518, 437. 522, 559. 523, 587. 592. 524, 598. 614. V, 641, 247).

63. Τοῦ δέθηκε ἡ γλῶσσά του.

(Κοινοτάτη).

Πρβλ. ἀρ. 4. 23α, 63α. 66. Ἐπὶ τοῦ μὴ ἔχοντος παρρησίαν, ἢ ἀποστομωθέντος ὑπό τινος, ἢ ὑπ' ἀφασίας καταληφθέντος. — **Γαλλ.** Il a la langue liée. — **Ῥωμουν.** A se legà limba cuĭ-va = ἐδέθηκε ἡ γλῶσσά του. (Zanne 3720. Βλ. καὶ 3719). = **Βουλγ.** Toï e svarzan = ἔχει δεμένη τὴ γλῶσσα (RTP. 1900 σ. 262).

63α. Τοῦ λύθηκε ἡ γλῶσσά του.

(Κοινή).

Ἀντίθετος τῆς προηγουμένης. Ἐπὶ τοῦ λύοντος τὴν σιγήν. Ἡ μεταφορὰ συνήθης καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ: λύειν γλῶσσαν, στόμα. **Γαλλ.** Délier sa langue.

64. Τοῦ πουλιοῦ ἡ γλῶσσα εἶναι πάντοτε 'ς τὸ κεχρί.

(Κ. σ. 177).

Βλ. νοῦς 74.

64α. Τὸ φίδι μὲ τὴ γλῶσσα κεντρώνει.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πρβλ. ἀρ. 38. Ἡ γλῶσσα εἶναι ἰοβόλος· καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἡ τοῦ ὄφεως. Διότι κατά τινα κοινὴν δοξασίαν τὸν ἰὸν ἔχει ὁ ὄφις ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ διὰ ταύτης κεντρώνει.

65. Φιδιοῦ γλῶσσα νὰ σὲ φάῃ καὶ μὴ ἀνθρωπινή.

(Βάρνερ: φίδι 3 [φάγῃ καὶ ὄχι ἀ.]—Β. 331, 15 [φᾷ]—Πάρου παρὰ Φρ. Σαρρῆ [κι' ὄχι ἀ.]—Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [Θεριοῦ γ. νὰ σὲ φ. καὶ ὄχι ἀ.]).

Βλ. ἀρ. 38.

66. Χρήματα δὲν ἔχεις, τὴ γλῶσσά σου δένεις.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. γρόσι 6, πρβλ. γλῶσσα 35. 63. Ἀπαράλλακτος ἡ γνώμη τοῦ Θεόγνιδος (στ. 177-8): «καὶ γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος οὔτε τι εἰπεῖν | οὔθ' ἕρξαι δύναται, γλῶσσα δὲ οἱ δέδεται». Ἄλλα παράλληλα βλ. ἐν λ. γρόσι 6.

67. Ψαλίδι κόβ' ἡ γλῶσσά της.

(Ἀν. Ἐπιθ. Α', 562, 446.—Πτζ. 308, 1125 [Ψ. πάει ἡ γλ. του.]—Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Σὰ ψ. κόβγι ἡ γλ. σ']).

Βλ. ἀρ. 16. Ἐπὶ φλυάρου γυναικός, ἥτις καὶ μονολεκτικῶς λέγεται ψαλίδω. Ὁμοία **Ῥωμουν.** Limba tae ca fórfecile=γλῶσσα κόβει σὰν ψαλίδι (Zanne 3686).

γλωσσόκομο.

1. Εἶχε τὸ γλωσσόκομο

(Κοινή.—Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [γλωσσόκομπο.]).

Ῥητὸν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ Ἰωάνν. ιβ'. 6. ιγ', 29. Λέγεται μὲν καὶ ἐν τῇ ὀρθῇ ἐννοίᾳ τῆς φράσεως, ἐπὶ τοῦ κατέχοντος τὸ ταμεῖον ἐν οἰκογενείᾳ ἢ ἑταιρείᾳ ἢ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν μόνος αὐτὸς νὰ δαπανᾷ ἐκ κοινῆς περιουσίας· ἀλλὰ προσέτι κατὰ παρα-

νόησιν λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐχεμύθων, ὧν δηλ. ἡ γλῶσσα ἐν τῇ ἀποκαλύψει ἀπορρήτων εἶναι τρόπον τινα δεδεμένη.

γλωσσοὺ

1. Κάλλιο πουτάνα παρὰ γλωσσού.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. πουτάνα 3. Ὅτι ἡ κακολόγος εἶναι ἐπιβλαβεστέρα τῆς διεφθαρμένης γυναικός, διότι, ὡς ἡ ἄλλη παροιμία ἐπεξηγεῖ, αὕτη μὲν ἑαυτὴν μόνην βλάπτει, ἐκείνη δ' ὁλόκληρον χωρίον δύναται νὰ καταστρέψῃ διὰ τῶν διαβολῶν της.

2. Ὁ καπνὸς καὶ ἡ γλωσσοὺ διώγνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ σπίτι του.
(Βάρνερ: γλωσσοὺ 1).

Βλ. γείτονας 46. Πλὴν τῶν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς παροιμίας ταύτης ἀναγραφέντων παραλλήλων, ὧν τινα ὡς ἠθικὴν αἰτίαν διώκουσαν τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ οἴκου του ἀναφέρουσι καὶ τὴν ἐκ τῆς κακῆς γυναικὸς ἐνόχλησιν, εἶναι κοιναὶ εἰς πολλοὺς λαοὺς καὶ ἄλλαι παροιμίαι ὅμοιαι· πασῶν δὲ τούτων πρώτη πηγὴ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἡ ἐν ταῖς Παροιμίαις τοῦ Σαλωμῶντος (κα', 19): «Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἢ μετὰ γυναικὸς μαχίμου καὶ γλωσσώδους καὶ ὀργίλου»· καὶ ἡ ἑτέρα αὐτόθι (κζ', 15), ἡ ἐν λ. γείτονας 46 παρατεθεῖσα, ἀναφέρουσα δὲ πλὴν τῆς ἠθικῆς καὶ φυσικὴν αἰτίαν ἐρημώσεως τοῦ οἴκου. Αἱ παροιμίαι αὗται ἢ διασκευαὶ αὐτῶν παρενεβάλλοντο εἰς ποιήματα τῶν μέσων χρόνων, ἃ παρεῖχον τὴν ἀφετηρίαν εἰς σύνταξιν ποικίλων μυθοπλαστιῶν (Βλ. Gianbattista Basile Pentamerone IV, 6 τ. II, σ. 75 τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως F. Liebrecht.-Dunlop-Liebrecht Geschichte der Prosadichtungen σ. 515-6). — Ὅμοιαι παρ. πλὴν τῶν ἐν λ. γείτονας 46: **Ἰταλ.** Fumo e dona catia fa scampar l'omo dé casa = καπνὸς καὶ κακιὰ γυναῖκα διώχνουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ σπίτι (βενετ. D. I. 303). La donna adirata, il fumo, e la gatta e la padella forata sono di gran danno in casa = ἡ θυμώδισσα γυναῖκα, ὁ καπνὸς καὶ ἡ γάτα καὶ τὸ τρύπιο τηγάνι φέρνουν πολλὴ ζημιὰ 'ς τὸ σπίτι (αὐτ.). Fiume, grondaia e donna parlatora, mandan l'uom di casa fuora = καπνὸς χαλάζι καὶ γλωσσοὺ

βγάνουν τὸν ἄνθρωπο ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι· (τοσκαν. Giusti 101). — **Γαλλ.** La fumée chasse souvent le maître de la maison, καὶ ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ λεγομένη καὶ ἐν τῇ μεταφορικῇ, ὅτι ἡ κακὴ γυνὴ ἐκδιώκει τὸν σύζυγον ἐκ τοῦ οἴκου (Littré λ. fumée 9). — **Καταλαν.** Morros y mala cara trauen la gènt de casa = στραβὰ στόματα καὶ κακὸ πρόσωπο διώχνουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ σπίτι τους. (D. I, 303). — **Ἱσπαν.** Humo y mala cara saca la gente de casa = καπνὸς καὶ κακὸ πρόσωπο διώχνουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ σπίτι τους (αὐτ.). — **Ῥωμουν.** Fumul şi femeĭa rĕ, te scóte din casă afară = ὁ καπνὸς καὶ ἡ κακὴ γυναῖκα σὲ βγάνουν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι (Zanne 3970). Să te ferescĭ de fumu din casă şi de muĭerea rea = νὰ φυλάγεσαι ἀπὸ καπνὸ μέσ' 'ς τὸ σπίτι καὶ ἀπὸ κακὴ γυναῖκα (αὐτ.). De nebun şi de muerea rea fie-ce înţelept fuge = ἀπὸ γείτονα καὶ κακὴ γυναῖκα κάθε φρόνιμος φεύγει (αὐτ. 3960). — **Ἀγγλ.** Three thinges driven a man out of his house, smoke, dropping of raine, and wicked wives = τρία πράματα διώχνουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ σπίτι του, καπνός, στἁλαϊτὸς τῆς βροχῆς καὶ διαστραμμένη γυναῖκα (Chaucer, Canterbury Tales: Tale of Melibeus. Lond. 1843 σ. 100). A house wi' a reek and a wife wi' a reard will mak a man rin to the door = σπίτι ποῦ καπνίζει καὶ γυναῖκα ποῦ μαλλώνει διώχνουν τὸν ἄνθρωπο ὄξω ἀπὸ τὴ θύρα (σκωτ. D. I, 303 μετὰ παραλλαγῆς). — **Δαν.** Røg, løg og an ond qvinde komme ρine til at rinde = καπνὸς σκόρδο καὶ κακὴ γυναῖκα κάνουν τὰ μάτια νὰ δακρύζουν. (W. III, 1500, 56. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 303, καὶ τ. II, σ. 458). Tre onde Ting i et Huus ere: Røg, væggeluus og en ond qvinde = τρία κακὰ πράματα εἶναι 'ς ἕνα σπίτι: καπνὸς, κοριοὶ καὶ κακὴ γυναῖκα. (D. I, 303 μετὰ παραλλαγῶν). — **Σουηδ.** Tre onda ting i ett hus: rök, vägglus og en arg qvinna = ὁμ. (αὐτ.). Lök, rok och ond qvinna komme bondens ögon til rinna = σκόρδο καπνὸς καὶ κακὴ γυναῖκα κάνουν τοῦ χωριάτη τὰ μάτια νὰ δακρύζουν (W. III, 1500, 56). — **Ὁλλανδ.** Rook, stank en een kwaad wijf drijven den man uit zijn huis = καπνὸς βρῶμα καὶ κακὴ γυναῖκα διώχνουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ σπίτι του (D. I, 303 μετὰ παραλλαγῶν). — **Γερμαν.**

Rauch, bös Weib und Zwiebel bekommen den Augen übel = καπνὸς κακὴ γυναῖκα καὶ κρομμύδι βλάβουν τὰ μάτια (W. III, 1500, 56). Rauch, bös Weib und übel Dach sind drei grosse Ungemach = καπνὸς κακὴ γυναῖκα καὶ κακὴ σκεπὴ εἶναι τρία μεγάλα βάσανα (αὐτ. 55, βλ. καὶ 54). Eine zornige Frau, ein Kamin voll Rauch und eine löchrige Pfanne sind schädlich im Haus = γυναῖκα θυμώδισσα, τζάκι ποῦ νὰ καπνίζῃ καὶ τρύπιο τηγάνι εἶναι βλαβερὰ 'ς τὸ σπίτι (D. I, 303 μετὰ παραλλαγῶν).

γνώμη

1. Ἄθριπου βλέπις, μὰ γνώμι δὲ ξέρις.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. καρδιὰ 10.

1α. Ἄθρωπος μὲ τὴ γνώμη του μισᾶται κι' ἀγαπειέται.
(Κρητ. Ἐφ. 16, 6 [γνώμην του]).

Βλ. ἀγαπῶ 20.

2. Ἄλλαξε γνώμη, κόρακα, ὅσο ν' ἀσπρίσουν τὰ μαλλιά σου.
(Κερκύρας Νεα. 426).

Ἴσως λέγεται ἐπὶ τῶν ἀδιορθώτων· οὐδέποτε δηλ. θὰ μεταβάλῃς γνώμην, ὡς οὐδὲ τοῦ κόρακος λευκαίνονται τὰ πτερά. Ἀκριβέστερον ὅμως οὐδὲν γινώσκω περὶ τῆς χρήσεως τῆς παροιμίας, ἥτις πιθανῶς εἶναι σύμπτυξις μύθου λησμονηθέντος. Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ διδασκαλείου κ. Μ. Κ. Σακελλαρόπουλος μοὶ γράφει, ὅτι οὐδεὶς ἐν Κερκύρᾳ ἐξ ὅσων ἠρώτησε περὶ τῆς παροιμίας ἐγίνωσκε ταύτην, πλὴν ἑνὸς δημοδιδασκάλου ἐκ Γαρδελάδων τοῦ δήμου Ἀπηλιωτῶν, ὅστις ἐβεβαίωσε μὲν ὅτι τὴν ἤκουσεν οὕτω λεγομένην, ἀλλ' ἐπὶ τίνος περιστάσεως λέγεται δὲν εἶξευρε νὰ εἴπῃ.

3. Ἄνθρωπο τοῦ μπογιοῦ μου ηὗρα, μὰ τῆς γνώμης μου δὲν ηὗρα.
(Ἀν. Ἐπιθ. Α', 424, 35).

Βλ. ἀρ. 15. Μπόι τὸ ἀνάστημα· λ. τουρκική, μεταδοθεῖσα καὶ εἰς τὴν ἀλβανικήν, τὴν κουτσοβλαχικήν, τὴν ῥωμουνικὴν καὶ τὰς σλαβικὰς γλώσσας.

4. Εἰς τὴ γνώμη του ὁ τρελλὸς εἶναι ὁ φρονιμώτερος.
(Βερ. 71, 11. — Β. 72, 99).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. μωρὸς 110. Ὁ μωρὸς νομίζει ἑαυτὸν πάντων συνετώτατον.

4α. Ἡ κοινὴ γνώμη δύσκολ' ἀπατᾶται.
('Ιωαννίνων παρὰ J. Schmitt).

Τὸ γνωμικὸν δὲν φαίνεται ἀκραιφνῶς δημῶδες· ὁ ὅρος «κοινὴ γνώμη» εἶναι νεώτερος, εἰσαχθεὶς εἰς τὴν γλῶσσαν κατὰ μετάφρασιν τοῦ γαλλικοῦ opinion publique. Ἀλλ' ἡ ἔννοια εἶναι ἀρχαιοτάτη· ἤδη ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Γ', 10, 5 σ. 1286α) ἐδογμάτιζεν, ὅτι «κρίνει ἄμεινον ὄχλος πολλὰ ἢ εἷς ὁστισοῦν».

5. Ἡ πρώτη γνώμη εἶν' τοῦ θεοῦ,
ἡ δευτέρα τοῦ διαβόλου.
(Β. 106, 208).

Πρβλ. ὕστερος 32. Ὅτι ἀγαθὴ ἡ πρώτη ὁρμὴ τῆς καρδίας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐνῷ δεύτεραι σκέψεις ἐπανάγουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ συμφέροντος, ἀποτρέπουσαι ἀπὸ πράξεων εὐγενῶν. Οὕτως εἶπε καὶ ὁ Massillon (Carême, Evid. de la loi): «Suivez le premier mouvement de votre conscience»· καὶ παροιμ. **Γερμαν.** Der erste Rath der beste = ἡ πρώτη γνώμη ἡ καλύτερη ἀπὸ ὅλαις (W. III, 1468, 40).

6. Ἡ χνώμη ἔνι πουκάτω ποὺ τὴν ψυχήν.
(Κύπρου. Σ. 281, 136 καὶ Σ. 283, 191 [— ἂν ἔν ξεβῇ ἡ ψυχή, ἔν ἀλλάσσει ἡ χνώμη.])

Βλ. φυσικὸ 2.

7. Μ' ἕναν κῶλο γερνᾷ ὁ ἄνθρωπος, μὲ μιὰ γνώμη δὲ γερνάει.
(Πελοποννήσου. — 'Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου κώλου μουναχὰ γηράζ' ἄνθρουπους, μὶ μιὰ γν. δὲ γηράζ'.]).

Πρβλ. βιὸς 8. Εἰρωνικῶς πρὸς τὸν μεμφόμενόν τινα ἐπὶ μεταβολῇ γνώμης· διότι κατὰ τὴν παροιμίαν, ὁ ἄνθρωπος ὁδηγούμενος ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν περιστάσεων πρέπει νὰ μὴ ἐμμένῃ εἰς γνώμην ἐλεγχθεῖσαν πεπλανημένην ἢ ἀσύμφορον. Ὁμοίως εἶπε καὶ ὁ ποιη-

τὴς τοῦ 'Ερωτοκρίτου (Δ', 543-4): «Γιατ' ὁ καιρὸς τὰ πράματα χίλιαις φοραῖς τ' ἀλλάσσει, | καὶ χίλιαις γνώμαις ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὥστε νὰ γεράσῃ».

8. Μιὰ γνώμη γιὰ τὸ χειμῶνα.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 103 [ἡ, γιὰ τὸ καλοκαῖρι.])

Εἰρωνικῶς πρὸς ἄκαιρα ἢ ἄτοπα συμβουλεύοντας· γνώμη δηλ. κατάλληλος ὡς ἐφόδιον καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα.

9. Οἱ πολλαῖς γνώμαις βουλιάζουν τὸ καράβι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἡ: χαλοῦν τὸ κ.]).

Βλ. πολὺς 17.

10. Ὅλουν τὸγ κόσμου νὰ τὸγ κοῦς
κι' ἀποὺ τ' γνώμ' σ' νὰ μὴ βγαίνις.

('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου.—Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' 'Αχ. Τζαρτζάνου [Ὅ. τοὺν κ. ἄκου (ἢ ῥώτα) κι' ἀπ' τὴ γ. σ' μὴ βγαίντ'ς.]).

Βλ. βουλὴ 2.

11. Ὁλωνῶν τὴ γνώμη δὲν μπορεῖς νὰ κάμῃς.

(Πελοποννήσου).

Βλ. ἀρέσω 15. Ὅτι πρέπει ἕκαστος νὰ πράττῃ τὸ προσῆκον, ἀδιαφορῶν ἂν θὰ κατακριθῇ ὑπό τινων, διότι ἀδύνατον οἱαδήποτε πρᾶξις νὰ εἶναι εἰς πάντας ἀρεστή. Εἰς τὰ ἐν λ. ἀρέσω σημειωθέντα παράλληλα προστεθείσθωσαν καὶ τὰ ἑξῆς. «Ἔργμασιν ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἁδεῖν χαλεπόν». (Σόλων. ἀπ. 7 (16) Bergk). «τῷ Βίωνι δοκεῖ μὴ δυνατὸν εἶναι τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, εἰ μὴ πλακοῦντα γενόμενον ἢ θάσιον» (Δίων Χρυσόστ. ΞΘ΄ σ 358 R.)· «τὸ μὲν γὰρ πᾶσιν ἀρέσκειν τὸν συμβουλεύοντα καὶ τὰ κοινὰ πράττοντα ἀδύνατον» (Δημοσθέν. ἐπιστ. γ΄ σ. 1481, 3). «τῶν ἄλλων ἔν τι τῶν ἀδυνάτων οἰομένων εἶναι τοῖς τῶν ἄλλων τρόποις ἀρέσκειν σὺ τοσοῦτο τούτων διήνεγκας, ὥστε τῶν χαλεπῶν καὶ δυσκόλων ἁπάντων περιγεγενῆσθαι» ([Δημοσθέν.] 'Ερωτικὸς ΞΑ΄, 19). «Δημοσθένης εἶπε πάντων ἐστὶ δυσχερέστατον τὸ πολλοῖς ἀρέσκειν» (Στοβ. ΜΕ΄, 22. Βλ καὶ Gnomol. Vatic. 221 ἐν Wiener Stud. X σ 217 καὶ Sternbach αὐτ.).

12. Ὁλωνῶ τὴ γνώμη ἔπαιρνε, μ' ἀπὸ τὴ δική σου μὴ βγαίνῃς.
(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Βλ. βουλὴ 2.

13. Πολλῶν τὴ γνώμη ἄκουε, κι' ἀπ' τὴ δική σου μὴ βγαίνῃς.
(Θήρας. Δε. Στ. 72 [γνώμην—τὴν δικήν σου] —Β. 260, 198—Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ [Πολλῶ τὴ γνώμην]).

Βλ. βουλὴ 2.

14. Πούλαις ταῖς γνώμαις ἔπαιρνε, καὶ ποὺ τὴν δικήν σου μὲν ἠϑκαίννῃς.
(Κύπρου. Σ. 285, 267).

Βλ. βουλὴ 2.

15. Σὰν τὸ μπόι μου εἶναι πολλοί, μὰ σὰν τὴ γνώμη μου κανείς.
(Θήρας. Παρνατ. Γ', 424, 4).

Βλ. ἀρ. 3. 16. 17, καρδιὰ 57, νοῦς 30, πρβλ. ἀγαπῶ 11. Ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαφέρουσιν ἀλλήλων εἰς τὰς διανοίας καὶ τὰς ὀρέξεις, καὶ δύσκολον νὰ εὑρεθῶσι δύο ἔχοντες περὶ τοῦ αὐτοῦ ϑέματος μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην. Οὕτως εἶπε καὶ ὁ Φιλήμων: «ἡμῶν δ' ὅσα καὶ τὰ σώματ' ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν | καθ' ἑνός, τοσούτους ἔστι καὶ τρόπους ἰδεῖν» (Στοβ. Β', 27 = FCG. IV, 32, 3. CAF II, 504, 89)· καὶ ὁ Εὐριπίδης (Φοίν. 502): «εἰ πᾶσι ταὐτὸ καλὸν ἔφυ σοφὸν ϑ' ἅμα, | οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις· | νῦν δ' οὔϑ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς, | πλὴν ὀνομάσαι, τὸ δ' ἔργον οὐκ ἔστιν τόδε». Ἡ αὐτὴ ἔννοια κατὰ παραπλησίαν διατύπωσιν ἐκφέρεται καὶ ἐν Παροιμ. Σαλωμ. κζ', 19: «ὥσπερ οὐχ ὅμοια πρόσωπα προσώποις, οὕτως οὐδὲ αἱ διάνοιαι τῶν ἀνθρώπων». Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι εἶχον παροιμίαν γνωστοτάτην, παραληφθεῖσαν καὶ ὑπὸ πολλῶν τῶν νεωτέρων λαῶν: Quot homines, tot sententiae. (Terent. Phorm. 454. Ἄλλας μαρτυρίας βλ. παρὰ Otto 826, ὅπου πλὴν τούτων εὑρίσκονται περισυνειλεγμέναι καὶ ὅμοιαι γνῶμαι Ῥωμαίων συγγραφέων). Νεώτεραι παρ. **Ἰταλ.** Tanti omini, tanti pariri (sentimenti) = ὅσοι ἄνϑρωποι, τόσαις γνώμαις· ἢ, αἰσϑήματα (σικελ. Pitrè III, 127). Tante teste, tanti cervelli = ὅσα κεφάλια, τόσα μυαλὰ (τοσκαν. Giusti 208. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè III, 127). Divers i

coo, divers hin i cervej = διαφορετικὰ τὰ κεφάλια, διαφορετικὰ εἶναι τὰ μυαλὰ (μεδιολαν. Pitrè III, 127). Tantas, concas, tantas berritas = ὅσα κεφάλια, τόσαις σκούφιαις (σαρδην., αὐτ. μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). Semu tutti di 'na ventri, ma nun tutti di 'na menti = εἴμαστε ὅλοι ἀπὸ μιᾶς κοιλιᾶς, ἀλλ' ὄχι ὅλοι μιᾶς γνώμης (σικελ. αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Si tutti fùssimu d'un ciriveddu, tutti avissimu un cappeddu = ἂν ὅλοι εἴχαμε ἕνα μυαλό, ὅλοι θὰ εἴχαμε ἕνα καπέλλο (ἐπίσης, αὐτ.) — **Γαλλ.** Autant de têtes, autant d'avis. (Leroux I, 276). Autant de têtes, autant d'opinions (Littrè λ. tête 64. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 544). Autant de gents, autant de sens (Leroux II, 244. Suringar 360, 16). Tant de gens, tant de guise (Leroux II, 418). — **Καταλαν.** Tans homens, tans parers = ὅσοι ἄνθρωποι, τόσαις γνώμαις (D. II, 544). Tants caps, tants barrets = ὅσα κεφάλια, τόσαις σκούφιαις (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** Quantas cabeças, tantas carapuças = ὁμ. (αὐτ.) — **Ῥαιτορωμαν.** Tons tgaus, e tons meinis = ὅσα κεφάλια, τόσαις γνώμαις (αὐτ.). Tons chiaus, tons sens = ὅσα κεφάλια, τόσαις ἰδέαις (αὐτ.) — **Ρωμουν.** Câte bordee, atâtea capete = ὅσαις καλύβαις, τόσα κεφάλια (Zanne III, 6607). Câte bordeĭe, atâtea obiceĭe = ὅσαις καλύβαις, τόσαις συνήθειαις (αὐτ. 6608). — **Ἀγγλ.** Many men, many minds; so many dogs, so many kinds = πολλοὶ ἄνθρωποι, πολλαῖς γνώμαις· ὅσοι σκύλοι, τόσοι τρόποι (W. II, 1512, 324. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 544). — **Δαν.** Sa mange hoveder, saa mange sind = ὅσα κεφάλια, τόσαις ἰδέαις. (W. II. 1512, 324. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 544 καὶ σ. 511). — **Νορβηγ.** So mange Hovud, so mange Sinn = ὁμ. (D. II, 544). D'er so mange Sinni som Skinni = εἶναι τόσαις γνώμαις, ὅσα πετσιὰ (αὐτ.). — **Σουηδ.** Så mång Hufvud, så mång Sinne = ὅσα κεφάλια, τόσαις ἰδέαις (W. II, 1512, 324). — **Ὁλλανδ.** Zoo menige mensch, zoo menige zin = ὅσοι ἄνθρωποι, τόσαις γνώμαις. (Suringar 362, 34. 358, 1). Veel hoofden, veel zinnen = πολλὰ κεφάλια, πολλαῖς γνώμαις (αὐτ. 362, 34. Βλ. καὶ 358, 2. 359, 9. 10. 360, 13). — **Γερμαν.** Viel Köpff. viel Sinne = πολλὰ

κεφάλια, πολλαῖς γνώμαις (W. II, 1512, 324. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1511, 298. 299. 301. 303. D. II, 544 καὶ σ. 511. Bebel-Suringar 380 σ. 103. 446-7). Viel Köpff, viel Hüt = πολλὰ κεφάλια, πολλὰ καπέλλα (W. II, 1512, 324. Βλ. καὶ 1511, 300). Wir haben nicht alle einen kopff, müsten sonst all einn hut haben = δὲν ἔχομε ὅλοι ἕνα κεφάλι, ἀλλιῶς ἔπρεπε νὰ ἔχωμε ὅλοι ἕνα καπέλλο (Suringar 360, 15). Viel Köpfe, viel Sinne, viel Dächer, viel Gerinne = πολλὰ κεφάλια, πολλαῖς γνώμαις, πολλαῖς σκεπαῖς, πολλοὶ ῥέχταις (W. II, 1512, 322. Βλ. αὐτ. 330. 1511, 319. D. II, 544. Als manig Hiern, als manig Haubt = ὅσα μυαλά, τόσα κεφάλια (D. II, 544). So viel Menschen, so viel Köpfe = ὅσοι ἄνθρωποι, τόσα κεφάλια (W. III, 622, 725. Βλ αὐτ. 722. 723. 628, 867). — **Ῥωσ.** Ὅσα κεφάλια, τόσα μυαλὰ (Kurtz-Timoschenk σ. 7).

16. Σὰν τὸ μπόι σου ἄνθρωπο βρίσκεις, μὰ σὰν τὴ γνώμη σου, ὄχι.

(Β. 270, 44).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

17. Ὅ τὸ μπόι σου βρίσκεις, ὅ τὴ γνώμη σου δὲ βρίσκεις.

(Πτζ. 288, 887. — Χίου. Καν. 292, 611 [Σὰν τὸ μπ. — μὰ σὰν τὴν γν.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Σὰν τὸ μπ. μου ηὗρα, σὰν τὴ γν. μου δὲν ηὗρα.]).

Βλ. ἀρ. 15.

18. Τὴν ξένη γνώμη ἀγροίκα την καὶ τὴ δική σου κράτει,
κ' ἐκείνην ὅπου σ' ὠφελεῖ μὲ δαύτηνε περπάτει.

(Bartholdy II, 153 [ξένην γνώμην — τὴν δικήν σου]. — Παρὰ Χ. Φιλητᾶ [τὴν δικήν σου — μὲ ταύτηνε]).

Βλ. βουλὴ 2

19. Τῶν πολλῶν τὴν γνώμη ἀγροίκα καὶ τὴν ἐδική σου κάνε.

(Βερ. 87, 50 [γνώμ' ἀ.]).

Βλ. βουλὴ 2.

γνωρίζω

1. Γνωρίζ' ἡ γάτα τὸν ποντικό, κι' ἂς εἶν' κι' ἀλευρωμένος.

(Β. 49, 93).

Βλ. ἀρ. 3. Ὅτι ὁ ἔχων συμφέρον εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐξιχνιάσῃ καὶ ὅσα ἐπιμελῶς τοῦ ἀποκρύπτονται.

2. Γνώρ'σι ἡ φακὴ τἀγγειό τ'ς.

(Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου).

Βλ. βρίσκω 62.

3. Ὁ ποντικὸς κι' ἂν ἀλευρωθῇ, ὁ γάτος τὸν γνωρίζει.

(Β. 49, 93 6).

Βλ. ἀρ. 1.

4. Πολλοὶ τὸ δοῦνε καὶ λίγοι τὸ γνωρίσουνε.

('Αθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 176).

Ἐπὶ πράγματος, οὗ τὴν μεγάλην ἀξίαν ὀλίγοι μόνον εἰδήμονες δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσιν.

5. Πρᾶμα γνωριζάμενο,
χωρὶς κρίση κ' ἔξοδα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. νοικοκύρης 41, βρίσκω 111.

6. Πρᾶμα ποῦ γνωρίζεται,
χωρὶς κρίση παίρνεται.

(Βερ. 83, 7 [Πρᾶγμα].—Ἠπείρου. Ἀρ. 1158 [Πρᾶγμα γνωριζάμενο, δίχως κρ.] Β. 264, 245 [ὁμ.—ἢ, δίχως ἀμάχη π.]).

Βλ. νοικοκύρης 41, βρίσκω 111.

7. « Ῥέει, γαμβρέ, ἡ μύτη σου.—Εἶναι ἀπὸ τὸν χειμῶνα. —Σὲ γνωρίζω κι' ἀπὸ τὸ καλοκαῖρι».

('Ηπείρου. Αρ. 1174).

Βλ. ξέρω 14.

8. Σαράντα χρόνια 'ς τὸ πατριαρχεῖο, καὶ τὸν ἀρχιδιᾶκο δὲν ἐγνώρισε.

('Αργους. Νεα. 86).

Πρβλ. ἀρ. 10. Ἐπὶ ἀκοινωνήτων καὶ νωθρῶν τὴν διάνοιαν.

9. Τὸν παπᾶ γνωρίζουν ὅλοι, ὁ παπᾶς γνωρίζει λίγους.

('Ηπείρου παρὰ Χ. Χρηστοβασίλη).

Οἱ διακρινόμενοι διὰ τὸν πλοῦτον ἢ ἀξίωμα εἶναι γνώριμοι εἰς πάντας, ἀλλ᾽ οὗτοι, ὡς εἰκός, δὲν γνωρίζουσιν ἐπίσης πάντας. Λέγεται συνήθως ὡς φιλοφροσύνη πρὸς τὸν μὴ ἀναγνωρίσαντα τὸν διαλεγόμενον μετ᾽ αὐτοῦ.

10. Τοσοῦτον χρόνον μεθ᾽ ὑμῶν καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε;
(Ἠπείρου. Ἀρ. 174, 63.—Β. 359, 161.)

Πρβλ. ἀρ. 8. Ῥητὸν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ Ἰωάνν. ιδ΄, 8, λεγόμενον εἰρωνικῶς πρὸς τὸν ἐξαπατηθέντα ὑπὸ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ὤφειλε νὰ γινώσκῃ τὴν πονηρίαν καὶ φαυλότητα, πασίγνωστον οὖσαν.

γνώση

1. Ἄλλος τὸ γρόσι,
κι᾽ ἄλλος τὴ γνώση.
(Ἀθηνῶν).

Λέγεται μὲν συνήθως καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὑπ᾽ ἀρ. 10, ἀλλὰ καὶ καθόλου εἰς δήλωσιν τοῦ ὅτι δὲν συμπαρομαρτεῖ πάντοτε εἰς τὸν πλοῦτον ἡ σύνεσις καὶ ἡ περίσκεψις, ὅθεν πτωχοὶ πονηροὶ κερδαίνουσιν ἐκ τῆς ἀνοίας τῶν πλουσίων. Παραπλησία **Ἀλβαν.** Νιέρι κα γκιαι τιάταιρι κα ζαι = ὁ ἕνας ἔχει περιουσία, ὁ ἄλλος γλῶσσα (Hahn 151, 9). Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Εὐριπίδου (ἀπ. 642 Ν. = Στοβ. ΝΕ΄, 7,): «Πλουτεῖς, τὰ δ᾽ ἄλλα μὴ δόκει ξυνιέναι· | ἐν τῷ γὰρ ὄλβῳ φαυλότης ἔνεστί τις, | πενία δὲ σοφίαν ἔλαχε διὰ τὸ συγγενές».

2. Ἀλλοῦ πουλοῦνε γράμματα, κι᾽ ἀλλοῦ πουλοῦνε γνώση.
(Δαυλείας Χαιρωνείας παρὰ Ν. Καλιαγκάκη).

Βλ. γράμματα 2. 9, πρβλ. γνώση 18, ἀνθρωπότη 1. Ὅτι ὁ φύσει ἄνους δὲν μεταβάλλεται εἰς νοήμονα.

3. Ἂν εἶχε γνώση καὶ μυαλὸ ὁ Μιχελὴς τ᾽ Ἀργάλη,
τῆς Παναγιᾶς δὲν ἔλεγε νὰ παίξῃ τὸ σουργιάλι.
(Μήλου. Νεα. 48).

Σουργιάλι κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ σουραῦλι, ὡς κοινότερον λέγεται εἶδος αὐλοῦ. — Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τοῦ ἐξοργίζοντος κρείττονα ἑαυτοῦ καὶ δεινὰ ἐκ τῆς ἀσυνεσίας του πάσχοντος· ἀναφέρεται δ᾽ εἰς μῦθον, τὸν ὁποῖον ὡς ἑξῆς ἀφηγεῖται ὁ ἐκδότης: Ἀνόητός τις

βουκόλος, Μιχελὴς τοῦ 'Αργάλη καλούμενος, εἰσελθὼν εἴς τι ἐκκλησίδιον ηὗλει· εἶτα προσεκάλει καὶ τὴν τῆς Θεοτόκου εἰκόνα νὰ παίξῃ τὸν αὐλόν, ἐνῷ δὲ προσεκάλει αὐτὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν, θυμωθεὶς διότι δὲν εἰσηκούετο, ἀνέτεινε μεθ' ὁρμῆς τὴν χεῖρα δι' ἧς ἐκράτει τὸν αὐλὸν πρὸς τὰ ἄνω· ἀλλὰ διὰ τῆς κινήσεως ταύτης τῶν χειρῶν πατάξας τὴν κανδήλαν, ἔρριψεν αὐτὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς του μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῇ.

4. Ἂν εἶχε ἡ κουροῦνα γνώση,
μᾶς ἐδάνειζε καμπόση.
(Β. 15,186).

Βλ. ἀρ. 19. Χλευαστικῶς πρὸς ἀνοήτους, ἐπιχειροῦντας νὰ συμβουλεύσωσιν ἄλλους ἀξιοῦντας ὅτι εἶναι πολλῷ νοημονέστεροι αὐτῶν.

5. Ἀπὸ τὴν πολλή μου γνώση,
δὲν ἀπόχτησα ἕνα γρόσι.
(Κόσμος 3 [ἀπέκτησα]).

Λέγουσιν οὕτω συνήθως, οἱονεὶ πρὸς αὐτομεμψίαν, οἱ ἐξ ἠθικῶν ἐνδοιασμῶν, ἢ ἄλλων παραπλησίων λόγων, δι' οὓς μετανοοῦσι, μὴ ἐπωφεληθέντες εὐκαιρίαν τινα εὐκόλου πλουτισμοῦ.

6. Ἄσπρη γνώση ἔχει.
(Κ. 6', 9 [Ἄσπρην γνῶσιν] — Νε. 14, 99 [ὁμ.] — Β¹. 9, 107 [γνῶσιν] — Β. 34, 440).

Βλ. ἄσπρα 15. Ἐπὶ ἀσυνέτου· εἰρωνικῶς, ἀντὶ τοῦ γνῶσιν ἀξίαν ἑνὸς ἄσπρου, ἢ κατ' ἀντίφρασιν, ἀντὶ τοῦ μαύρην γνῶσιν.

7. Γέρασι, τσὶ γνώσ' πὰ 'ς ταὐγό.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. ἀρ. 11. Ἂν καὶ ἐγήρασε δὲν ἐσυνετίσθη· ἡ γνῶσίς του, ἤτοι ἡ σύνεσίς του εἶναι τόσον ὀλίγη, ὥστε δύναται νὰ τεθῇ ἐπὶ εὐθραύστου ἀντικειμένου, οἷον τὸ αὐγόν, χωρὶς νὰ τὸ θραύσῃ· ἢ εἶναι παντελῶς ἀνύπαρκτος, ὡς ἐλλείπει ἀπὸ τοῦ αὐγοῦ χνοῦς. Πρβλ. **Ῥωμουν.** De anĭ e mare şi minte n' are = χρόνια πολλὰ καὶ γνώση τίποτε. (Zanne 4840). — **Γερμαν.** Alt genug und doch nicht klug = ἀρκετὰ γέρος καὶ ὅμως χωρὶς μυαλὸ (W. V, 734, 74).

9. Δίνεις ἄσπρα, δίνεις γνώση,
δίνεις φτώχεια, δίνεις τρέλλα.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. πλοῦτος 1. 3.

10. Ἔβαλε τὴ γνώση.
(Κοινή).

Πρβλ. ἀρ. 1. Ἐπὶ συνεταίρου, οὐδὲν ἄλλο εἰς τὴν ἑταιρείαν καταθέσαντος πλὴν τῆς ἰδέας τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῶν συμβουλῶν του.

11. Ἔζησα κ' ἐγέρασα καὶ γνώση δὲ μαθαίνω.
(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἠλιοπούλου. — Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Πρβλ. ἀρ. 7. Λόγοι τοῦ πολλάκις ζημιωθέντος ἐξ ἀγαθότητος ἢ εὐπιστίας.

11α. Ἔχει τοῦ κοκόρου τὴ γνώση.
(Πελοποννήσου).

Βλ. μυαλὸ 9.

12. Ἔχουσι τὴν γνῶσιν οἱ φύλακες.
(Κοινή. — Ἠπείρου. Ἀρ. 173, 33. — Β. 174, 20. — Β. 355, 64. — Βάρνης. Κρ. 17).

Ῥητὸν ἐκ τροπαρίου τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου. Πρὸς τοὺς προθυμουμένους νὰ παράσχωσιν εἰς ἡμᾶς συμβουλὰς περιττὰς περὶ τῶν ἰδίων ἡμῶν πραγμάτων.

13. Ἡ γνώση μερικῶν ἀνθρώπων ἀρχινάει ἀπὸ τὰ νύχια τῶν ποδιῶν καὶ φτάνει 'ς τὸ κεφάλι· καὶ μερικῶν ἀρχινάει ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ φθάνει 'ς τὰ νύχια.
(Πτζ. 344, 49).

Ὅτι ἄλλοι μὲν ἀσύνετοι κατὰ τὴν νεότητα, ἀνδρωθέντες συνετίζονται, ἄλλοι δὲ τοὐναντίον, νέοι μὲν ὄντες φαίνονται φρόνιμοι, προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας παρεκτρέπονται· τούτων αἱ φρένες κατέρχονται εἰς τὰς πτέρνας, ὡς καὶ ἄλλη παροιμία λέγει (βλ. μυαλὸ 13). Ὁμοία μεταφορὰ ἐν ἄλλῃ ὅμως ἐννοίᾳ καὶ ἐν τῇ **Γαλλ.** φράσει: Avoir de l'esprit jusqu' au bout des doigts.

14. Ἡ γνώση περνᾷ τὴν ἀντρεία.

('Αθηνῶν).

Βλ. ἀνδρειωμένος 6, τέχνη 3. Τὴν παροιμίαν ταύτην διεσκεύασεν ὁ Δημήτριος Ζῆνος ὡς ἑξῆς: «Γνώση νά ναι μαθημένη | τὴν ἀνδρείαν ὑπερβαίνει». (Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. Βενετία 1529. φ. 2α τῆς ἐκδ. τοῦ 1533).

15. Ἡ γνώση τσέρατα δὲν ἔχει.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. μωρία 1—3, μωρὸς 127. Δὲν εἶναι χρεία νὰ ἔχῃ διακριτικόν τι γνώρισμα ἡ σύνεσις, διότι εἶναι αὐτόδηλος.

16. Κάλλιο γνώση, παρὰ γρόσι.

('Αθηνῶν).

Βλ. γρόσι 26, φρονιμάδα 2, πρβλ. γρόσι 15. Ὁμολογεῖ μὲν ὁ λαός, ὅτι κρείττων τοῦ πλούτου ἡ σύνεσις, ἀλλὰ μετὰ πικρίας παρατηρεῖ ἐν πολλαῖς ἄλλαις παροιμίαις (πρβλ. πλοῦτος 3, γρόσι 11), ὅτι ὁ πλούσιος καὶ παρρησίαν ἔχει καὶ ὡς σοφὸς ἐπαινεῖται, ἐνῷ καταφρονεῖται ὁ πένης καὶ συνετώτατος ὤν. Τὰ γνωμικὰ τῶν ἀρχαίων, τὰ προκριτωτέραν τῶν χρημάτων ἀνακηρύσσοντα τὴν σοφίαν εἶναι πολλά, ἀλλὰ τὴν μεγίστην ῥοπὴν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν πολλῶν εἶχον πιθανῶς ἡ ἀρχαία γνώμη: «Οὐκ ἔστι σοφίας κτῆμα τιμιώτερον» (Γνῶμ. μονόστ. 416 = FCG. IV. 351)· πρὸς δὲ τὸ τῶν Παροιμ. Σαλωμ. γ', 13 κἑ. «Μακάριος ἄνθρωπος ὅς εὗρε σοφίαν, καὶ θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν. Κρεῖσσον γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι ἢ χρυσίου καὶ ἀργυρίου θησαυρούς, τιμιωτέρα δὲ ἐστι λίθων πολυτελῶν, οὐκ ἀντιτάξεται αὐτῇ οὐδὲν πονηρόν. Εὔγνωστός ἐστι πᾶσι τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῇ, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστι.» Παραπλήσιον καὶ τὸ τοῦ Σπανέα (στ. 150 σ. 6 Legrand): «Τὴν ἀρετὴν καὶ παίδευσιν ἀγάπα καὶ τὴν γνῶσιν, | πλούτου παντὸς ἐπέκεινα καὶ θησαυρῶν μεγάλων». Τῶν νεωτέρων παροιμιῶν ἀξία μνείας ἡ **Γαλλ.** Mieul vault science que richesse. (Leroux II, 349).

16α. Κοντὰ 'ς τὴ γνώση.

(Κοινοτάτη).

Βλ. νοῦς 34. Ἐπὶ τῶν εὐλόγων ἢ εὐνοήτων. Εἶναι δηλ. πλησίον τοῦ νοῦ, εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον.

17. Μὲ τὴ γνώση εὑρῆκαν τὴ θεότη.

(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Στ. Ξανθουδίδου).

Βλ. νοῦς 35.

18. Νὰ πουλάγανε τὴ γνώση,
ν' ἀγοράζαμε κἀμπόση!

(Μεσσηνίας.—Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα [Νὰ πουλειούντανα ἡ γνώσ', ν' ἀγοράζανα καμπόσ'.]).

Βλ. ἀρ. 2, ἀνθρωπότη 1. Χλευαστικῶς πρὸς τὸν εὔηθές τι εἰπόντα. Εἶναι δηλ. λυπηρὸν ὅτι ἡ σύνεσις δὲν εἶναι ὠνητή, ὅπως ἀγοράζων ταύτην ὁ χλευαζόμενος ἀναπληρώσῃ τὴν ἐκ τῆς φύσεως ἔλλειψιν. Παρόμοια τὰ τοῦ Εὐριπίδου (Ἱππόλ. 916 κἑ): «Ὦ πόλλ' ἁμαρτάνοντες ἄνθρωποι μάτην, | τί δὴ τέχνας μὲν μυρίας διδάσκετε | καὶ πάντα μηχανᾶσθε κἀξευρίσκετε, | ἓν δ' οὐκ ἐπίστασθ' οὐδ' ἐθηράσασθέ πω, | φρονεῖν διδάσκειν οἵσιν οὐκ ἔνεστι νοῦς;» καὶ τῶν Παροιμ. Σαλωμ. ιζ΄, 16: «ἵνα τί ὑπῆρξε χρήματα ἄφρονι; κτήσασθαι γὰρ σοφίαν ἀκάρδιος οὐ δυνήσεται.» Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** Del giudizio non ne vendono gli speziali = γνώση δὲν πουλοῦν τὰ φαρμακεῖα (τοσκ. Giusti 296). Il giudizio non si vende a braccia = ἡ γνώση δὲν πουλειέται μὲ τὸν πῆχυ (ἐπίσης, αὐτ.). —**Ἀγγλ.** Wit is not to pay with coin = ἡ γνώση δὲν πληρώνεται μὲ χρήματα (Wahl 37).—**Γερμαν.** Witz ist nicht mit Geld zu bezahlen = ὁμ. (αὐτ.).—**Ρωσ.** Μόνο γνώση μὲ χρήματα δὲν ἀγοράζεται (Dal I, 67). Μὲ χρήματα μυαλὸ δὲν θ' ἀγοράσῃς (αὐτ. 569). Γιὰ μυαλὸ δὲν θὰ πᾷς 'ς τὴν ἀγορὰ (αὐτ.).

19. Νά χαν οἱ κουρούναις γνώση,
νὰ σοῦ δίνανε κἀμπόση!

(Θήρας. Δε. β'. 18 [δίδασι]—Ἠπείρου. Ἀρ. 789.—Β. 171, 50.—Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ καὶ Ἀδ. Ἀδαμαντίου.—Ἄνδρου παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου [νὰ μᾶς δ.]—Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. [Καὶ νά χαν—νὰ μοιράζανε κ.]).

Βλ. ἀρ. 4.

19 α. Ὁ θεὸν ἔνταν ἐδοῦνεν τὴ γνώσ', ἐσὺ κοῦπα ἐκείσουν.
(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 280, 195).

Κοῦπα, ἐπίρρ.=πρηνής, προύμυτα Ἐπὶ ἀνοήτου· κατὰ τὴν διανομὴν τῶν φρενῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ σὺ δὲν ἔλαβες, κείμενος πρηνής.

19 β. Οἱ Θιακοὶ εὑρῆκαν τὴ θεότη μὲ τὴ γνώση.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη.—Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [βρῆκαν]).

Βλ. νοῦς 35. Περίπαιγμα τῶν Ἰθακησίων.

20. Οἱ χρόνοι φέρνουν τὴν γνώση.
(Χίου. Καν. 268, 425).

Βλ. χρόνος 26, πρβλ. ἄσπρος 1, γένεια 13.

21. Ὅμορφο ποῦ ναι τὄμορφο, 'ς τὸν ἄνθρωπον ἡ γνώση!
Νὰ τὴν κρατῇ, νὰ περπατῇ, νὰ μὴ τήνε δολώση.
(Μήλου. Νεα. 38).

Ἐκ τῶν ὀλίγων διστίχων γνωμικῶν, ἅτινα φαίνονται ληφθέντα ἐκ στιχουργήματος εἰς κοινὴν γλῶσσαν λογίου τινός.

22. Ὁπότε ἔχῃ τὴ γνώση,
δὲν ἔχει τὸ γρόσι·
κι' ὁπότε ἔχῃ τὸ γρόσι,
δὲν ἔχει τὴ γνώση.
(Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1197, 201 [γνώση ἔχει τὸ γρ.]).

Βλ. ἀρ. 27.

23. Ὅπου δὲν ἔχει γνώση,
χάνει μέρα καὶ γρόσι.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Ἴσως ἀναφέρεται εἰς μῦθον λησμονηθέντα, ἀποδεικνύοντα δὲ ὅτι ὁ ἀσύνετος ἀντὶ νὰ εὕρῃ κέρδη, καὶ τὸν χρόνον καὶ τὰ χρήματά του ζημιώνεται.

24. Ὅσο νὰ τὤρθῃ ἡ γνώση.
(Ἠπείρου Ἀρ. 1000.—Β. 230, 787 [τοὔρθῃ]).

Ἐπὶ νεανικῶν παρεκτροπῶν καὶ καθόλου ἐπὶ πράξεων ἀκαταλογίστων.

25. Ὅσου εἶνι ἡ γνώση δουριανή, τόσ' ἔ τὴν ἔχουν οὖλοι,
ἄλλοι τὴν ἔχουν περισσή, τσ' ἄλλοι τὴ λαχταροῦνε.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Δουριανὴ (δωριανὴ) ἡ δωρεὰν παρεχομένη. Ἂν καὶ ἡ σύνεσις δὲν εἶναι ὠνητή, οὐδ' ἀπαιτοῦνται πρὸς κτῆσιν αὐτῆς χρήματα, ὅμως ἡ κατανομὴ αὐτῆς εἰς τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶναι ἴση.

26. Ὅταν εἴχαμε τὸ γρόσι,
δὲν εἴχαμε τὴ γνώση.
Ὅταν ηὕραμε τὴ γνώση,
ἐχάσαμε τὸ γρόσι.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη)

Βλ. τὴν ἑπομένην.

27. Ὅταν εἶχα γρόσι,
δὲν εἶχα γνώση·
τώρα πῶχω γνώση,
δὲν ἔχω γρόσι.
(Μεσσηνίας. — Ἐλευσῖνος Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [εἶχα γν. δὲν εἶχα γρ. Ὅταν εἶχα γν. δὲν εἶχα γρ.]. Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [τό γρ.—τὴ γν.—τὴ γν.—τὸ γρ.]).

Βλ. ἀρ. 22. 26. 35, πρβλ. γρόσι 20 α, ἔχω 128, χρόνος 8. Ἐπὶ τῶν εἰς δαπάνας ἀσκόπους δαπανησάντων κατὰ τὴν νεότητά των τὴν περιουσίαν, ἐν ὡρίμῳ δ' ἡλικίᾳ συναισθανομένων τὸ σφάλμα των καὶ ἀνωφελῶς μετανοούντων. Ὅμοιαι παρ. **Ἀλβαν.** ου κουρ κεσ᾽αι δενται νουκαι κεσ᾽αι μενται. Νάνι τσ᾽ ἐρδαι μένται, λιε τ ικαναι κένται = ὅταν εἶχα τὰ πρόβατα, δὲν εἶχα τὴ γνώση· τώρα ποὖρθε ἡ γνώση, ἂς τὴν φάνε τὰ σκυλιὰ (Κουλουριώτ. σ. 159). — **Ἰταλ.** Chi sa, non ha; e chi ha, non sa = ὅποιος ξεύρει δὲν ἔχει, κι' ὅποιος ἔχει δὲν ξεύρει (Castagna 309, 47). — **Σερβ.** Ὅταν ἔρχεται ἡ γνώση, πάει ἡ περιουσία. (Wuk 322). — **Ἀρμεν.** Ὅποιος ἔχει χρήματα δὲν ἔχει γνώση, κι' ὅποιος ἔχει γνώση, δὲν ἔχει χρήματα. (Ausland 1871 σ. 404. Prov. Armén. 31).

28. Ὅταν ἔρθῃ ἡ γνώση, πάει ἡ ἀνδρεία.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Πρβλ. γνωστικὸς 5. Ἐν ὡρίμῳ ἡλικίᾳ ὁ ἄνθρωπος ἐνεργεῖ μετὰ περισκέψεως καὶ ἐνδοιάζει νὰ πράξῃ ὅσα τολμῶσιν ἀσύνετοι νεανίσκοι.

29. Ὅ τι γνώσ' καὶ ἡ δική σ'.
(Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Ἡ σύνεσίς σου ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν σύνεσιν ἐκείνου· ἀμφότεροι δὲ εἶσθε ἐξ ἴσου ἀνόητοι.

30. Ποιὸς ἐχάσεν τὴ γνώσ' καὶ νὰ εὑρίκς ἀτο;
(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 313, 263).

Πρβλ. ἐντροπὴ 17. Οὔτε εἶχες φρένας, οὔτε εὗρες ἀπολέσαντος ἄλλου· ἦσο δηλ. καὶ εἶσαι ἀνόητος.

31. Πόση γνώση κρύβει ἡ κάππα,
πόσαις τρέλλαις κρύβ' ἡ γοῦνα!
(Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', μή).

Πολλοὶ μὲν πτωχοὶ εἶναι νοημονέστατοι, πολλοὶ δὲ πλούσιοι τοὐναντίον ἄφρονες. Ἡ μὲν κάππα εἶναι τὸ ἔμβλημα τοῦ ἀξέστου καὶ πτωχοῦ χωρικοῦ, ἡ δὲ γοῦνα τοῦ πλουσίου πολίτου. Τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς ἔκαμε χρῆσιν καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, εἰπὼν κατὰ τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ του Κολλίνου μετὰ κόρης φαναριωτικοῦ οἴκου, ὅτι «ἐσυμπεθέρεψε ἡ κάππα μὲ τὴ γοῦνα». Παραπλησία ἡ ἀρχαία ῥωμαϊκὴ παροιμία, ἧς ἐμνήσθην καὶ ἐν λ. ἄγνωστος 1: Saepe est etiam sub palliolo sordido sapientia· καὶ αἱ νεώτεραι: **Ἰταλ.** Spesso sott' abito vile s' asconde un cor gentile = συχνὰ ἀπὸ κάτω σὲ παλιόρουχα κρύβεται εὐγενικὴ καρδιὰ (D. II. 297 μετὰ νεαπολιτικῆς παραλλαγῆς). — **Ἰσλανδ.** Opt eru dýr hjörtu undir ódýrum stakki = συχνὰ εἶναι ἀκριβαῖς καρδιαῖς ἀποκάτω ἀπὸ χονδρὸ σαγὶ (αὐτ.) — **Δαν.** Offthe aêr Skarlagens Hiaêrthe undher reeffwen Kaabaê = συχνὰ εἶναι καρδιαῖς ἀπὸ σκαρλᾶτο ἀποκάτω ἀπὸ σκισμένη κάππα (Bebel-Suringar σ. 198). Der sidder tidt et fiint Hierte under en grov Vennike = εὑρίσκεται συχνὰ τρυφερὴ καρδιὰ ἀποκάτω ἀπὸ χονδρὸ ροῦχο (D. II, 297) — **Σουηδ.**

Skarlakanshjerta finnes ofta under vallmars tröja = σκαρλατένια καρδιὰ πολλαῖς φοραῖς βρίσκεται ἀποκάτω σὲ καππότα ἀπὸ σαγάκι (αὐτ. μετὰ παλαιᾶς σουηδ. παραλλαγῆς). — **Ὁλλανδ.** Onder een' graauwen rok schuilt dikwijls groote wijsheid = ἀπὸ κάτω ἀπὸ σταχτὶ ἔνδυμα κρύβεται κἄποτε μεγάλη σοφία (αὐτ.). — **Γερμ.** Es steckt offt unter schlechtem Kleid verborgen gross Geschicklichkeit = στέκεται συχνὰ ἀποκάτω ἀπὸ παλιοφόρεμα κρυμμένη μεγάλη ἀξιάδα. (Bebel-Suringar 198). Man findet offt Geschicklichkeit auch unter gantz beschmutzten Kleid = βρίσκεται συχνὰ ἀξιάδα καὶ ἀποκάτω ἀπὸ καταλερωμένο φόρεμα (αὐτ. Παραλλαγὴν βλ. παρὰ D. II, 297). Es verdirbt vil weissheyt vnder eins armen mans rock = χαλειέται πολλὴ γνώση ἀποκάτω ἀπὸ τὸ φόρεμα φτωχοῦ (Bebel-Suringar 17). Es kan eyn bawr so wol eyn weiss wort reden als eyn grosser doctor = μπορεῖ κ' ἕνας χωριάτης νὰ εἰπῇ γνωστικὸ λόγο ὅσο κ' ἕνας λογιώτατος (Suringar 365, 8. W. I, 263, 219).

32. Πριτά πρεπεν ὁ λογισμός, πριτά πρεπε ἡ γνώση,
πριτὰ πλακώση τὸ κακὸ καὶ 'ς τὴν καρδιὰ ριζώση.
(B. 264, 250).

Βλ. ἀρ. 34, πρβλ. ὕστερινὸς 16. 32. 51. Ὅτι ματαία ἡ μετάνοια, ἐπελθόντος τοῦ κακοῦ, ὅπερ δι' ἐγκαίρου προνοίας δυνατὸν ἦτο νὰ προληφθῇ.

33. Πρῶτα παίρνει ὁ Θεὸς τὴ γνώση, κ' ὕστερα τὸ βιό.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1166 [κ' ὕ. παίρνει] — B. 266, 272. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [καὶ στερνὰ παίρνει τὸ βιός].

Βλ. κακορίζικος 4, μυαλὸ 22, νοῦς 56. 65. Κυρίως λέγεται ἐπὶ ἀσυνέτων ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐπιφερουσῶν τὴν καταστροφὴν τῆς περιουσίας. Καθολικώτερον τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐκφέρει τὸ ῥητόν, οὗ ἀγνοῶ τὴν προέλευσιν, πλὴν ἂν εἶναι διασκευὴ τῆς παρατιθεμένης κατωτέρω γνώμης τοῦ Πουβλιλ. Σύρου: Quem vult deus perire, dementat prius, καὶ ἐν ἑλληνικῇ διατυπώσει: «Μωραίνει κύριος ὃν βούλεται ἀπολέσαι»· ἢ ὡς φέρεται παρὰ Παχυμέρει (Α' σ. 59 Bonn): «καὶ τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὡς ἀφαιρεῖται τὰς

φρένας ὧν ἀπολέσαι μέλλει τὸ θεῖον»· πρὸς δὲ τούτοις καὶ πολλαὶ γνῶμαι τῶν ἀρχαίων καθὼς καὶ νεώτεραι παροιμίαι. «Ὅταν δ' ὁ δαίμων ἀνδρὶ πορσύνῃ κακὰ | τὸν νοῦν ἔβλαψε πρῶτον ᾧ βουλεύεται» (Σχολ. Σοφ. Ἀντιγ. 620. Ἀθηναγόρ. πρεσβ. ὑπὲρ Χριστιαν. 26 σ. 138 = TGF. 927, 455). «Σοφίᾳ γὰρ ἔκ του | κλεινὸν ἔπος πέφανται, | τὸ κακὸν δοκεῖν ποτ' ἐσθλὸν | τῷδ' ἔμμεν, ὅτῳ φρένας | θεὸς ἄγει πρὸς ἄταν». (Σοφ. Ἀντιγ. 620. «Ὅταν γὰρ ὀργὴ δαιμόνων βλάπτῃ τινά, | τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον, ἐξαφαιρεῖται φρενῶν | τὸν νοῦν τὸν ἐσθλόν, εἰς δὲ τὴν χείρω τρέπει | γνώμην, ἵν' εἰδῇ μηδὲν ὧν ἁμαρτάνει» (ἀνώνυμος ποιητὴς παρὰ Λυκούργ. κτ. Λεωκράτ. 92 = TGF. 896, 296). «οἱ γὰρ θεοὶ οὐδὲν πρότερον ποιοῦσιν ἢ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν παράγουσι». (Λυκούργ. κτ. Λεωκρ. 92). «Πολλάκι δ' εἰς ἀρετὴν | σπεύδει ἀνήρ, κέρδος διζήμενος, ὅν τινα δαίμων | πρόφρων ἐς μεγάλην ἀμπλακίην παράγει, | καί οἱ ἔθηκε δοκεῖν, ἃ μὲν ᾖ κακά, ταῦτ' ἀγάθ' εἶναι | εὐμαρέως, ἃ δ' ἂν ᾖ χρήσιμα, ταῦτα κακά» (Θέογν. 402). «Θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς, | ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλει» (Αἰσχύλ. ἀπ. 156 N. = Πλάτ. Πολ. Β΄ σ. 380α. Πλουτάρχ. πῶς δεῖ ποιημ. ἀκ. 17 σ. 17 b περὶ κοιν. ἐνν. 14 σ. 1065 e. Εὐσέβ. Εὐαγγ. Παρ. ΙΒ΄ σ. 643 c. Στοβ. Π΄, 73). — «εἴτε τὴν γνώμην σφίσι τοῦ θεοῦ βλάπτοντος, εἴτε καὶ αὐτοῖς πεφυκόσιν ἐπίπροσθεν εὐσεβείας τὰ κέρδη ποιεῖσθαι» (Παυσαν. Ι΄, β΄, 1). «Μελλόντων, ὡς ἐοικός, ἀνθρώπων κακοπραγεῖν, οὐ πέφυκεν ὁ λογισμὸς ὑγιαίνειν, ᾧ τὸ δέον ἐστὶ βουλεύσασθαι» (Χορίκ. ἀπ. 18 σ. 285 Boissonade). — Καὶ παρὰ Ῥωμαίοις: Fortuna nimium quem fovet, stultum facit (Publil. Syr. 167, 173 Ribb.). Stultum facit Fortuna quem vult perdere (αὐτ. 479 = 612 R. Βλ. καὶ Otto 706). Ἐν γένει δ' οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὴν ἐξ ἀλόγων πράξεων ἐπερχομένην βλάβην ἀπέδιδον εἰς θεοβλάβειαν, περὶ οὗ βλ. Nägelsbach Homer. Thelogie[2] σ. 70 κἑ. § 45 κἑ. Nachhomerische Theologie σ. 55 κἑ. § 35. 36. — Ὅμοιαι νεώτεραι παρ. **Ἰταλ.** Quando Dio vuol gastigar uno, gli toglie il cervello = ὅταν ὁ θεὸς θέλῃ νὰ τιμωρήσῃ κἀνένα τοῦ παίρνει τὸ μυαλὸ (τοσκαν. Pitrè I, 347. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. I, 632. Castagna 149, 7). — **Γαλλ.** Quand Dieu quelqu' un veut châtier de bon sens le fait varier. (Legai 110. Διαλεκτι-

κὴν παραλλαγὴν βλ. παρὰ D. I, 632). — **Ἰσλανδ**. Nær guð refsar mönnum, byrgir hann þeirra augu = ὅταν ὁ θεὸς τιμωρῇ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κλείνει τὰ μάτια. (D. I, 632). — **Δαν**. Naar Gud vil fosstyrre, da forstyrrer han tilforn sind og raad = ὅταν ὁ θεὸς θέλῃ νὰ καταστρέψῃ, καταστρέφει πρῶτα τὴ γνώμη καὶ τὴ βουλὴ (W. II, 78, 1907). — **Ὁλλανδ**. Als god iemand straffen wil, beneemt hij hem zijn verstand = ὅταν ὁ θεὸς θέλῃ νὰ τιμωρήσῃ κἀνένα τοῦ παίρνει τὴ γνώση (αὐτ. 83, 2006). Als God een land plagen wil, dan beneemt Hij den heeren hunne wijsheid = ὅταν ὁ θεὸς θέλῃ νὰ βασανίσῃ μιὰ χώρα παίρνει ἀπὸ τοὺς ἀφένταις τὴ φρονιμάδα (D. I, 632) — **Γερμαν**. Wenn Gott einen strafen will, so nimmt er ihm vorher den Verstand = ὅταν ὁ θεὸς θέλῃ νὰ τιμωρήσῃ κἀνένα τοῦ παίρνει πρῶτα τὴ γνώση. (W. II, 83, 2006. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 74, 1800. 78, 1904. 1907). Wen unser Herrgot verderben will, den macht er zu einem Narr = ὅποιον ὁ κύριος ἡμῶν θέλει νὰ καταστρέψῃ τὸν κάνει τρελλὸ (αὐτ. 591, 145). Wenn Gott einen straffen will, so thut er jhm die augen zu = ὅταν ὁ θεὸς θέλῃ νὰ τιμωρήσῃ κἀνένα, τοῦ κλείνει τὰ μάτια. (αὐτ. 67, 1630. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 632). — **Σερβ**. Ὅποιον θέλει νὰ τιμωρήσῃ ὁ θεὸς τοῦ παίρνει τὰ μυαλά του (Wuk 318). — **Τουρκ**. Ὅταν καταστρέφῃ ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπο, τοῦ παίρνει πρῶτα τὸν νοῦ, ἔπειτα τὸ βιὸς καὶ ὕστερα τὴ ζωὴ (Merx 207).

34. Πρῶτά πρέπει ἡ λουγισμός, πρῶτά πρεπεῖ γὴ γνώση.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 32.

35. Ὥστε νἄρθῃ ἡ γνώση,
πάει τὸ γρόσι.

Κορινθίας παρὰ Γ. Τσαγρῆ [Ὅσο ν.] — Λαγκαδίων καὶ Ἐλευσῖνος Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [ὁμ.]. — Ζατούνης παρὰ τοῦ αὐτοῦ (Ὥστε νἀρθῇ] — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [ὁμ.] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [Ὅταν ἔρθῃ] — Λακωνίας παρὰ Π. Ι. Γενναδίου [ὁμ.] — Μεσσηνίας παρὰ τοῦ αὐτοῦ [Τώρα ποῦ ἦρθε]).

Βλ. ἀρ. 27.

γνωστικὸς

1. Ἐλᾶτε, γνωστικοί,
νὰ φάτε τὸ φαεῖ.

(Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 452,117. — Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 174 [φ. τοῦ τρελλοῦ τὸ φαγεῖ.]).

Βλ. φρόνιμος 29.

2. Ἐλᾶτε σεῖς οἱ γνωστικοί, νὰ φάτε τοῦ τρελλοῦ τὸ βιό.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωανίδου).

Βλ. φρόνιμος 29.

3. Μὲ γνωστικὸ κάτσε καὶ νηστικὸς σήκω.

(Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 4, καλύτερος 12.

4. Μὲ γνωστικοὺς καθόσουνε, μὲ πρακτικοὺς προβάτει,
μὲ φυσικοὺς φάε καὶ πιὲ καὶ νηστικὸς ἀσήκω.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 3, καλύτερος 12. Φυσικὸς ὁ εὔπρεπής, ὁ αἰδήμων· τὸ ἀντίθετον ἀφύσικος = ἀναιδής, χυδαῖος.

5. Ὁ γνωστικὸς ὡς ποῦ νὰ συλλογισθῇ, ὁ τζανὸς κτυπᾶ καὶ φέγνει.

(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 178).

Βλ. ἀρ. 6. 7, μωρὸς 119, πρβλ. γνώση 28. Ὁ ἀσύνετος εἶναι τολμηρότερος τοῦ φρονίμου, ὡς μηδέποτε ἀναλογιζόμενος τὰ ἐπακολουθήματα τῶν πράξεών του. Καὶ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του ἐπιτυγχάνει πολλάκις περισσότερον, διότι ἐνεργεῖ γοργῶς, μὴ χρονοτριβῶν ὡς ἐκεῖνος ἐξ ἐνδοιασμῶν ἢ φροντίδων πρὸς ἀσφαλεστέραν διεξαγωγὴν αὐτῶν. Παραπλήσιαι παρ. **Γαλλ.** Le fol est plus hardi qu'un sage. (Legai 274). — **Ἀρμεν.** Ὁ φρόνιμος ὡς ποῦ νὰ συλλογιστῇ, ὁ τρελλὸς τελειώνει τὴ δουλειά. (Prov. armén. 30).

6. Ὅσο νὰ σκεφτῇ ὁ γνωστικός, περνάει τὸν καιρό του ὁ παλαβός.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

7. Ὡς νὰ συλλογιστῇ ὁ γνωστικός, ὁ τρελλὸς περνᾷ τὸ γεφύρι.

(Ἀδριανουπόλεως παρὰ Ἀδρ. Δανών).

Βλ. ἀρ. 5.

γομάρι

1. Γομάρι, ὁποῦ δὲν δύνασαι, μὴ θέλῃς νὰ σηκώσῃς.
(Κρήτης. Ἐρωτόκριτος Πρ. Α′ στ. 222).

Βλ. φόρτωμα 9. Μὴ ἐπιχείρει ἔργα ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου. Διὰ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐκφράζουσιν ὁ Σειρὰχ ιγ′, 2: «βάρος ὑπὲρ σὲ μὴ ἄρῃς»· καὶ παροιμ. **Γαλλ.** Nul ne doit faix entreprendre, s'il ne le peut porter. (Legai 253). — **Γερμαν.** Man muss nicht mehr auf die Schultern nehmen als man tragen kann = δὲν πρέπει κάνεὶς νὰ παίρνῃ 'ς τοὺς ὤμους του περισσότερο ἀπὸ ὅ τι μπορεῖ νὰ βαστάξῃ. (W. IV, 385, 5).

γόνατο

1. Ἂν δὲν κοπιάσουν γόνατα,
καρδιὰ δὲν θεραπεύγεται.
(Σύμης. ΚΠ. Η′, 482,1 [θεραπεύγει· ἤ, Ἂν δὲν σαλέψουν γ. — θεραπεύγει.]. — Χίου. Καν. 224,74. — Μεγίστης ΚΠ. ΚΑ′, 315,14 [Ἂδ δὲν κοπιάσῃς βόνατα κ. δὲθ θεραπεύγεις.] — Καρπάθου. Μαν. 273,45 [Ἂν δὲ πονέσῃς γ. κ. δὲ θεραπεύγεις.]).

Βλ. ἀρ. 6. Καρδιὰ ἐνταῦθα ἡ κοιλία.

2. Ἀπὸ γῆς γόνατα.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη].

Πρβλ. ἀρ. 7. Ἐπὶ παλαιοῦ πλούτου. Γόνατα ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς σωματικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς δυνάμεως, ἣν παρέχει ὁ πλοῦτος.

3. Γόνατα ποῦ δὲν κοπιάσουν, καρδιὰ δὲν θεραπεύουν.
(Ἀθηναϊκή. Β′ 21,23 [κοπιάζουν] — Βερ. 20,9 [όμ.] — Χίου. Καν. 233,145 [θεραπεύγουν.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [δὲ θεραπεύεται.]).

Βλ. ἀρ. 6.

4. Ἐπῆγα μὲ γόνατα κομμένα.
(Κοινὴ [Κόπηκαν τὰ γόνατά μου.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Κυριολεκτικῶς ἐπὶ σωματικῆς κοπώσεως μεγάλης, καὶ συνηθέστερον μεταφορικῶς ἐπὶ ἀτολμίας ἢ φόβου. Πρβλ. τὸ ὁμηρικὸν γούνατα λύειν, λύτο γούνατα.

5. Κατὰ τὰ γόνατα πῶχω, γιὰ μετάνοιαις εἶμαι.
(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Μετάνοια ἡ γονυκλισία (Βλ. καὶ Κοραῆ Ἄτ. Ε΄ σ. 203-4) Ἀσθενῆ γόνατα ἔχων, εἶμαι ἀνίκανος νὰ κάμνω μετανοίας. Λέγεται ὑπὸ τῶν ἀποφευγόντων ἔργον, ὅπερ ὁμολογοῦσιν ἀνώτερον τῶν δυνάμεών των, ἢ δαπάνας, πρὸς ἃς δὲν ἐπαρκεῖ ἡ περιουσία των.

6. Ποῦ δὲν κοπιάσῃ γόνατα κοιλιὰ δὲν θεραπεύει.

(Κρήτης. Βύρων Β΄, 512. — Καρυστίας [Ποῦ δὲν ἀποστάσῃ γ.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Ὅποῦ — θεραπεύγει]).

Βλ. ἀρ. 1. 3, κοιλιὰ 60, πρβλ. βρέχω 1, τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. κοιλιὰ 21, πόδι 30. 16. 18. 19. 24. 27. Ὅτι τελείαν αἰσθανόμεθα τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ὅταν ταῦτα ἀποκτῶμεν διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν κόπων.

7. Χωρὶς νά βρῃς γόνατα,
δὲν κάνεις ἀντιγόνατα.

(Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

Πρβλ. ἀρ. 2, γονιὸς 8. 15. Ὁ μὴ κληρονομήσας παρὰ τῶν γονέων του περιουσίαν δύσκολον νὰ συναθροίσῃ μέγαν πλοῦτον.

γονατίζω

1. Ἃ δὲν ἐγονάτιζε ἡ γκαμήλα, δὲν τὴν ἐφορτώνανε.

(Κα. 64. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ὅτι πολλάκις ἀδικούμεθα, διότι ὑποκύπτομεν ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς ἀδίκους ἀξιώσεις ἄλλων. Ὁμοία ἡ **Γερμαν.** (;) Nur die knienden Kamele werden beladen = μονάχα οἱ καμήλαις ποῦ γονατίζουν φορτώνονται (W. II. 1121, 19).

γονατιστὸς

1. Ὀρθὸς χωριάτης ψηλότερος ἀπ' εὐγενῆ γονατιστό.

(Β. 226,726).

Ἡ παροιμία δὲν φαίνεται γνησία, μετάφρασις οὖσα μᾶλλον τῆς **Τουρκ.** αγιὰκ υζρὲ δουρὰν καιλιοὺ διφ τσ'αικὲν σ'εριφδὲν γιουκσεκδὶρ = ὁ ὀρθὸς 'ς τὰ πόδια του χωριάτης ἀπὸ τὸ γονατισμένο ἄρχοντα ψηλότερος εἶναι. (Osm. Sprichw. 107).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γονικὸς

1. Μὴν κλωτσᾷς τὰ γονικά σου,
θὰ τὸ βρῇς ἀπ' τὰ παιδιά σου.

(Β. 348,2. — Πανδώρ. ΙΗ', 462,44. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ὅμοιαι γνῶμαι ἀρχαίων: «οὓς ἂν ἐράνους εἰσενέγκῃς, φησί, τοῖς γονεῦσι, τοὺς αὐτοὺς προσδέχου καὶ παρὰ τῶν τέκνων (Θαλοῦ: Διογ. Λαέρτ. Α', 37. Πιττακοῦ: Στοβ. Γ, 79, 4 σ. 88 Meineke. Ἀποστόλ. 1142 α'. «Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας». (Ἰσοκράτ. πρὸς Δημόν. 14). «Ὁποίους ἂν ἀξιοῖς σοι παῖδας εἶναι, τοιοῦτος ἔσο τοῖς γονεῦσι». (Σέξτ. 490 = Elter I, 33). «τοῖς τεκοῦσι γὰρ | δύστηνος ὅστις μὴ ἀντιδουλεύει τέκνων, | κάλλιστον ἔρανον· δοὺς γὰρ ἀντιλάζυται | παίδων παρ' αὐτοῦ τοιάδ' ἂν τοκεῦσι δῷ» (Εὐριπ. Ἱκετ. 361). «ἃ γὰρ ἂν δυνάμενοι εἰς ἀδυνάτους ποιήσωσι, πάλιν κομίζονται παρὰ δυναμένων ἀδυνατοῦντες ἐν τῷ γήρᾳ». (Ἀριστοτ. Οἰκον. Α', 3). «Αὐτὸς τραφεὶς δὲ τῶν φυτευσάντων ὕπο | καλῶς τὸν αὐτὸν ἔρανον αὐτοῖσιν νέμεις» (Δικαιογέν. παρὰ Στοβ. ΟΘ', 6) – Παροιμ. **Γαλλ.** Le traitement fait à parens de tes enfans semblable attens. (Leroux II, 332). — **Γερμαν.** Wer seinen eltern hertzleid machet, der kriegt wider hertzleid von seinen kindern = ὅποιος τοὺς γονεῖς του δυσαρεστεῖ, αὐτὸν θὰ τὸν δυσαρεστήσουν πάλι τὰ παιδιά του (W. I, 812, 39). Wie einer sein Eltern helt auff Erden, gleicher Gestalt jhn seine Kinder halten werden = ὅπως φέρεται κἀνένας 'ς τοὺς γονεῖς του ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἴδιο θὰ φερθοῦν 'ς αὐτὸν τὰ παιδιά του (αὐτ. 42. Βλ. καὶ 43).

Ἡ ἡμετέρα παροιμία ἀναφέρεται ἰδίως εἰς τὴν κάκωσιν τῶν γονέων, ὑποδεικνύουσα ὅτι ὁ ἀσεβὴς υἱὸς θὰ τιμωρηθῇ πάσχων τὰ αὐτὰ κακὰ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων. Περὶ τούτου ἐφέροντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δύο διηγήσεις, περισωθεῖσαι παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει (Ἠθ. Νικομ. Η, 7 σ. 1497 β): «ὥσπερ ὁ ἀπολογούμενος ὅτι τὸν πατέρα τύπτοι «καὶ γὰρ οὗτος», ἔφη, «τὸν ἑαυτοῦ κἀκεῖνος τὸν ἄνωθεν», καὶ τὸ παιδίον δείξας «καὶ οὗτος ἐμέ», ἔφη, «ὅταν ἀνὴρ γένηται· συγγενὲς γὰρ ἡμῖν». Καὶ ὁ ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ παύεσθαι ἐκέλευε

πρὸς ταῖς θύραις· καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα». Ἡ δευτέρα τῶν διηγήσεων τούτων ἐγένετο καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους γνωστοτάτη ἡμῖν διὰ τοῦ Γεροστάθη, ὅστις ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν περίπου ἦτο τὸ κυριώτατον ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τοῦ Γεροστάθη, ἀγνοῶν τὴν παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει διήγησιν, παρέλαβε ἀγγλικὴν διασκευὴν αὐτῆς (Λ. Μελᾶ ὁ Γεροστάθης Σ, 1 τ. Γ΄. σ. 400-1 τῆς α΄ ἐκδ. τοῦ 1858). Διότι διασκευαὶ ταύτης φέρονται καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς, ἄξιαι δὲ μνείας εἶναι αἱ ὑπὸ τὸν τύπον παραδόσεων ἐπιχωριάζουσαι παρὰ τοῖς Βάσκοις. Κατὰ ταύτας, ὁ υἱὸς ὁ ἀρνούμενος νὰ θρέψῃ τὸν γέροντα πατέρα του, βαστάζων ἐπὶ τῶν ὤμων ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον· καθ' ὁδὸν δὲ ἐκάθησεν ἐπί τινος λίθου ἢ κορμοῦ δένδρου. Τρέμων τότε ὁ γέρων πατήρ του τῷ ὡμολόγησεν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐκάθησε καὶ αὐτὸς πρὸ ἐτῶν, ὅτε ἔφερεν ἐπίσης τὸν πατέρα του εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Καὶ ὁ υἱὸς συναισθανθεὶς τὴν ἀσέβειαν τῆς πράξεώς του καὶ τὴν ἐπικρεμαμένην τιμωρίαν φοβούμενος, τὸν ἐπανέφερεν εἰς τὸν οἶκον καὶ τὸν περιέθαλψε. Πολλαχοῦ τῆς Βασκικῆς δεικνύουσι λίθους ἢ κορμοὺς δένδρων, ἀναφέροντες εἰς αὐτοὺς τὴν διήγησιν ταύτην. (Verhandlungen d. Berl. Gesellschaft f. Anthropologie 1899 σ. 294).

2. Ὅγιος βαρεῖ τὰ γονικά του
θὰν τὸ πάθῃ ὀχ τὰ παιδιά του.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

3. Τὰ γονικὰ δὲχ χάννουνται, μ' ἀλήθεια δὲν πληθαίνουν.
(Μεγίστης ΚΠ. ΚΑ', 324, 498).

Ἡ πατρικὴ περιουσία ἐκ κληρονομίας περιελθοῦσα εἰς τὰ τέκνα, ὡς δικαία κτῆσις, οὐδαμῶς ἀπόλλυται· ἀλλὰ καὶ δὲν αὐξάνει, διότι ὁ ἑτοίμην εὑρὼν περιουσίαν εἶναι ἀνεπιτήδειος καὶ ἀπρόθυμος πρὸς ἐργασίαν. Ἐξαιροῦνται τὰ ἀδίκως κτηθέντα πλούτη, τὰ ὁποῖα ὡς ἄλλαι παροιμίαι διδάσκουσιν δὲν διατηροῦνται μέχρι τρίτης γενεᾶς. (Βλ. κακογένωτος 1, κακοκάμωτος 1. 2, κακομάζωτος 1, πρβλ. πλοῦτος 4. 8).

4. Τὰ γονικὰ
’ς τὰ γονικά.

(Λέρου. Οἰκονομόπουλ. σ 99.—Σύμης. ΚΠ. ΚΕ'. 161 [Τὸ γονικὸ ’ς τὸ γονικό.]).

Κανὼν τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου. Ἔν τισι τῶν ἑλληνικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μόνον ἐν Λαμίᾳ, τὴν μητρικὴν περιουσίαν κληρονομοῦσιν αἱ θυγατέρες, τὴν δὲ πατρικὴν οἱ υἱοὶ (Maurer das Griech. Volk τ. II. σ. 454-5. Λ. Χρυσανθοπούλου Συλλογὴ τοπικῶν τῆς Ἑλλάδος συνηθειῶν. Ἀθ. 1853 σ. 1. 13. 46)· μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῶν λαμβάνουσι τὴν περιουσίαν οἱ νόμιμοι κληρονόμοι. Ἀλλ’ ἐνιαχοῦ, ὡς ἐν Λέρῳ, ἐπεκράτει ἔθιμον, καθ’ ὃ ἂν ἡ κληρονομήσασα τὴν μητέρα ἀπέθνησκεν ἄνευ θηλέων τέκνων, ἡ κληρονομία περιήρχετο εἰς τὸν πρὸς μητρὸς πάππον ἢ τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ. Ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ παροιμία.

γονιός

1. Ἀντὶς νὰ ἐγίνομουν γονέος, ἂς ἐγίνομουν γωνέα.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 351, 22 καὶ παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη [γονίος—γωνία.]).

Πρβλ. ἀρ. 19. Λόγοι πατρὸς θλιβομένου ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀσεβείας τῶν τέκνων.

2. Ἂν τοὺς γονεῖς σου δὲν τιμᾷς, ποιὸς θὰ τιμήσῃ ἐσένα;
(Κα. 502).

Πολυπληθεῖς εἶναι αἱ γνῶμαι τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων περὶ τῆς ὀφειλομένης τιμῆς πρὸς τοὺς γονεῖς, μακροτάτη δὲ θ’ ἀπέβαινεν ἡ ἀναγραφὴ καὶ μόνων τῶν παραπομπῶν εἰς τὰ σχετικὰ χωρία. Ἡ δ’ ἡμετέρα παροιμία ὡς τιμωρίαν τῶν μὴ τιμώντων τοὺς γονεῖς ἀναφέρει τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καταφρόνησιν αὐτῶν. Ὅμοιον τὸ τοῦ Πλάτωνος (Νόμ. ΙΑ'. σ. 93e. Στοβ. ΟΘ', 46): «Γονέων δὲ ἀμελοῦντι οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος νοῦν ἔχων ξύμβουλός ποτε γένοιτ’ ἂν οὐδεὶς οὐδενί».

3. Ἀπὼν’ ἀκρώννεται γονιοὺς παραγωνιᾶς κοιμᾶται.

(Κύπρου. Λουκᾶς 147 καὶ Λουκᾶ Λεξιλόγ. σ. 24 [Ὅπκοιος ἓν ἀ. γονιοῦ]).

Βλ. ἀρ. 19. Ὁ μὴ ὑπακούων τοὺς γονεῖς (ὁ μὴ ἀκροώμενος τῶν γονέων) κάθεται εἰς τὴν παραγωνιάν, τὴν παρεστίαν.

4. Γονεῖς πατῆσαν ἄγκανθα, τὰ τέκνα μαμουδιάζουν.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Μαμουδιάζω τὸ ἀλλαχοῦ κοινότατον μ ο υ δ ι ά ζ ω = αἱμωδιάζω. Διὰ παραπλησίας μεταφορᾶς ἐκφέρεται ἡ ἔννοια τῆς τιμωρίας τῶν παίδων διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν πατέρων καὶ ὑπὸ τῆς κοινοτάτης, ἐκ τοῦ Ἱερεμίου ληφθείσης, παροιμίας ἐν λ. τρώγω 162. Διάμεσος δ' εἶναι ἡ ἐν λ. τρώγω 30 α παροιμία.

5. Γονέοι κάμετε, καὶ τέκνα πλερῶστε.
(Κύπρου. Σ[1] 86 καὶ Σ. 280,87 [πληρῶστε.]).

Βλ. ἁμαρτία 4, πρβλ. τρώγω 162.

5α. Γονιὸς κακοπροαίρετος, νόμος δικαιοκρίτης.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Ι. Παπαϊωαννίδου).

Ὅτι ὁ νόμος προστατεύει τἀδικούμενα ὑπὸ τῶν γονέων τέκνα (ὧν οἱ γονεῖς ἔχουσι κακὴν προαίρεσιν). Ἡ παροιμία εἶναι ἀκραιφνῶς δημώδης, καίπερ ἔχουσα ἐπίφασιν λογίας.

6. Δὲ οὔγια τσὶ πᾶρ' παννί·
δὲ γουνιὸ τσὶ πᾶρ' πιδί.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. οὔγια 1, μάννα 14.

7. Εἶδες γιὸ καὶ θυγατέρα; λόγιασε καὶ τοὺς γονιούς.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 512—Β. 117,3. — Βάρνης. Κρ. 21 [μάντευσε καὶ τοὺς γονεῖς.]).

Πρβλ. μάννα 49, πατέρας 14. Ἐκ τῶν τέκνων κρίνεται ἀσφαλῶς τὸ ἦθος τῶν γονέων.

8. Ἢ ἀπὸ ἔρημα,
ἢ ἀπὸ εὕρημα,
ἢ ἀπὸ γόνατα γονέων.
(Ἀθηναϊκή. Β[1]. 43,14 καὶ Καμπ. Ἱστ. Α', 341).

Πρβλ. γόνατο 7, εὕρημα 1. 4. Ὅτι αὗται εἶναι αἱ μόναι δίκαιαι καὶ νόμιμοι πηγαὶ πλουτισμοῦ· ἡ κατάληψις ἀδεσπότων κτημάτων, τὰ εὑρήματα καὶ ἡ κληρονομία πατρικῆς περιουσίας. Μίαν τούτων,

ὡς πηγὴν τοῦ πλούτου Ἀμεινοκλέους τινός, ἀναφέρει καὶ ὁ Ἡρόδοτος (Ζ', 190. Πλουτάρχ. π. τῆς Ἡροδ. κακοηθ. 30 σ. 864 c): «ἀλλ' ὁ μὲν τἆλλα οὐκ εὐτυχέων εὑρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο».

9. Κατσοὶ γουνοὶ κάν' καλὰ π'διά.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἤ: Φτουχοὶ γ.]).

Βλ. ἀγκάθι 3, πρβλ. μάννα 27. Σύνηθες μὲν εἶναι νὰ ὁμοιάζωσι τὰ τέκνα πρὸς τοὺς γονεῖς, ἀλλ' ἐνίοτε κατ' ἐξαίρεσιν καὶ πονηροὶ γονεῖς γεννῶσιν ἀγαθοὺς υἱούς. Τοῦτο ἐκφέρεται καὶ διὰ τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἐξ ἀκάνθης φυομένου ῥόδου ἐν λ. ἀγκάθι 3, ὅπου ἀνεγράφησαν αἱ διὰ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς ἐκφράζουσαι τὴν ἔννοιαν ταύτην ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ νεώτεραι παροιμίαι. Ἄνευ δὲ μεταφορᾶς, ὡς ἡ προκειμένη, ἢ διὰ διαφόρων ἄλλων ἐκφράζουσι ταύτην αἱ ἑπόμεναι· «τοῦ γένετ' ἐκ πατρὸς πολὺ χείρονος υἱὸς ἀμείνων» (Ἰλ. Ο, 641). «Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται, | οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους» (Ὀδ. Β, 276). «Ἤδη γὰρ εἶδον ἄνδρα γενναίου πατρὸς | τὸ μηδὲν ὄντα, χρηστὰ δ' ἐκ κακῶν τέκνα» (Εὐριπ. Ἡλ. 369)· «ὡς ὅ δε πατρὸς | φέρτερος, ὡς π⟨αύρ⟩ων παῖδες ἀρειότεροι» (Ῥοδιακὸν ἐπίγραμμα, κατὰ τὴν συμπλήρωσιν R. Peppmüller ἐν Berl. philol. Wochenschr. 1900 σ. 158). «οὐδὲν θαυμαστὸν τῶν ἀγαθῶν πατέρων φαύλους υἱεῖς γίγνεσθαι καὶ τῶν φαύλων ἀγαθοὺς» (Πλάτ. Πρωταγ. σ. 328 c). Βλ. καὶ Horat. Sat. I, 6, 8 κἑ.—Παροιμίαι **Ἰταλ.** Alle volte, dei cattivi nocchi si fanno di buone schegge = κἀμμιὰ φορὰ ἀπὸ κακὰ κούτσουρα γίνονται καλαῖς σκίζαις (τοσκ. Giusti 128. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ D. I, 408). Bruta vaca, bel vedèlo = ἄσχημη γελάδα, ὡραῖο μουσχάρι (βενετ. D. I, 408 μετὰ περγαμηνῆς παραλλαγῆς). D'un uovo bianco pulein nero = ἀπὸ ἄσπρο αὐγό, μαῦρο πουλὶ (τοσκαν. Giusti 128).—**Γαλλ.** Les laids bocs fet les bais bikets = οἱ ἄσχημοι τράγοι κάνουν τὰ ὡραῖα ῥίφια (οὐαλων. D. I, 408). Pouëtta tsatt' a bi menon = ἄσχημη γάτα ἔχει ὡραῖα γατάκια (γαλλοελβετ. αὐτ.) —**Ἀγγλ.** An ill cow may hae a gude calf = κακὴ ἀγελάδα μπορεῖ νά χῃ καλὸ μουσχάρι (σκωτ. αὐτ.).—**Ἰσλανδ.** Opt er hvitt lamb undir svartri á = συχνὰ εἶναι

ἄσπρο ἀρνὶ σὲ μαῦρα πρόβατα (αὐτ.). Ofta eigir svört ær hvitt lamb = συχνὰ ἔχει μαῦρο πρόβατο ἄσπρο ἀρνὶ (φαιροϊκή, αὐτ.).— —Δαν. Onde Forældre have tidt fromme Bøen = κακοὶ γονεῖς ἔχουν συχνὰ ἀγαθὰ παιδιὰ (αὐτ.) — Ὁλλανδ. Een slechte vader heeft wel een goed kind = κακὸς πατέρας μπορεῖ νά χῃ καλὸ παιδὶ (αὐτ.). — Γερμαν. Auch gottlose Aeltern haben zuweilen fromme kinder = καὶ ἀθεόφοβοι γονεῖς ἔχουν κάποτε θεοφοβούμενα παιδιὰ (W. I, 63, 9). Böse Aeltern, fromme kinder = κακοὶ γονεῖς, ἀγαθὰ παιδιὰ (αὐτ. 11). Gaue Aeltern erteiet slechte kinder, slechte Aeltern erteiet gaue kinder = καλοὶ γονεῖς ἀνατρέφουν κακὰ παιδιά, κακοὶ γονεῖς ἀνατρέφουν καλὰ παιδιὰ (αὐτ. 21).

10. Ὅγιος παρακούει γονιοῦ, παραγωνιᾶς καθίζει.

(Βάρνερ: γονιὸς 2 [Ὁποῦ δὲν ἀκούει τῶν γονέων του π.] — Β' 78,69 [Ὅποιος δὲν ἀκούει γονιοῦ παρὰ γωνί' ἂς καθίζῃ.] — Β. 207,435 [Ὅποιος δὲν ἀκούει γονιοὺς παραγωνιὰ ἂς καθίζῃ.] — Χίου. Καν. 278,502 [παρακού'] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 322,376 [Ποῦ δὲν ἀκούει τοὺς γονιούς]. — Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [Ὅποιος δὲν ἀκούει τοῦ γονιοῦ σὲ παραγωνιὰ καθίζ'.] καὶ παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [όμ.] — Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργ. Παπαβασιλείου [Ὅποιος τοῦ γ. του δὲν ἀκούει σὲ παραγωνιὰ κ.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Ὅπου δὲν ἀκούει τοῦ γ.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ὅποιους δὲν ἀκούγῃ τοὺ γουνιό τ', παραγουνιᾶς καθίζῃ.] — Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα [Ὅποιος δὲν ἀκούει τὸ γονιό π. καθίζ',]).

Βλ. ἀρ. 19.

11. Ὁ γονεῖς
εἶναι βουνί.

(Καρπάθου παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου).

Μέγα τὸ κῦρος καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν γονέων· μέγα ὥσπερ ὄρος· ὅθεν ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα αὐτούς, ὡς ὑπέροχα ὄντα. Πρβλ. τὰς μονοστίχους γνώμας: «Θεοὶ μέγιστοι τοῖς φρονοῦσιν οἱ γονεῖς». (FCG. IV, 346, 238. Δικαιογένης παρὰ Στοβ. ΟΘ', 33). «Νόμιζε σαυτῷ τοὺς γονεῖς εἶναι θεούς» (FCG. IV, 350, 379).

12. Ὁ γονεῖς δὲν ἐλυπήθη τἀμπέλι,
καὶ τὸ παιδὶ ἐλυπήθη τὸ σταφύλι.

(Καρπάθου. ΖΑ. 358, 319).

Ὅτι τὰ τέκνα δὲν ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς γονεῖς οὐδ' ἐλάχιστον μέρος τῆς πρὸς αὐτοὺς στοργῆς τούτων. Ὁ μὲν γονεὺς προθύμως δίδει εἰς τὸν υἱὸν ὁλόκληρον ἄμπελον, ἐνῷ οὗτος δυσφορεῖ καὶ μίαν σταφυλὴν μόνον δίδων εἰς ἐκεῖνον.

12α. Ὁ γονιὸς θειάν', καὶ τὰ τέκνα βρίσκουν.
(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 179).

Βλ. ἁμαρτία 4. Θειάν' = φθειάνει, ποιεῖ (ἐνν. τὸ κακόν, τὴν ἁμαρτίαν).

13. Οἱ γονιοὶ σχολεῖο καὶ διδάσκαλοι.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ὅτι τὸ παράδειγμα τῶν γονέων ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην διδασκαλίαν εἶναι συντελεστικώτατον εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν παίδων.

14. Ὅποιος δὲν ἀκούει τῶν γονέων του τὰ λόγια εἰς κακὴν γωνιὰν καθίζει.
(Ῥόδου. Ἐφ. Φιλομ. 1862 σ. 2132 καὶ Βενετ. σ. 88,36 [γωνίαν]).

Βλ. ἀρ. 19.

15. Ὅπου δὲ βρῇ ἀπ' τὸ γονιὸ παραγωνιᾶς καθίζει.
(Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Βλ. γόνατα 7, πρβλ. ἀρ. 8. Ἀδύνατον νὰ εὐδοκιμήσῃ ὁ μὴ κληρονομήσας ἐκ τῶν γονέων περιουσίαν. Παροιμία προσήκουσα εἰς τοὺς ἀπράγμονας κατοίκους μικρῶν νήσων, τοὺς μὴ τολμῶντας νὰ ἐκπατρισθῶσιν.

17. Ὅπου ἐν ἀκούει τοὺς γονιούς του παραγωνιᾶς κάθεται.
(Κύπρου. Σ. Β' σ. 715).

Βλ. ἀρ. 19.

18. Ὅσα σκεπάζει ὁ γονιός,
δὲν τὰ σκεπάζει ὁ θεός.
(Κύμης. Τρίμης σ. 67).

Βλ. μάννα 74-77. 79. Θεὸς ἀντὶ τοῦ οὐρανός. (Βλ. Πολίτου Κοσμογον. μύθ. σ. 41). Ὅτι οἱ γονεῖς, καὶ μάλιστα ἡ μήτηρ, προσπαθοῦσι πάντοτε νὰ συγκαλύπτωσι τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς παρεκτροπὰς τῶν τέκνων των. Ὁμοία ἡ **Γερμαν.** A Mütter müss huben a

breit Vartüch die Chesrojnes vün die Kinder züzüdecken = ἡ μάννα πρέπει νά χῃ πλατειὰ ποδιὰ γιὰ νὰ σκεπάζῃ τὰ σφάλματα τῶν παιδιῶν. (W. III, 803, 1).

*19. Ὅς οὐκ ἀκούει τῶν γονέων,
ἀκούει τῶν ὀρνέων.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 94. — Ἡ παροιμία εἶναι ἔμμετρος καὶ ὁμοιοτέλευτος. Οἱ στίχοι ἰαμβικοί, καὶ ὁ μὲν πρῶτος δίμετρος ὑπερκατάληκτος, ὁ δὲ δεύτερος δίμετρος καταληκτικός. Οὐδεμία χρεία ν' ἀπαλειφθῇ τὸ ἄρθρον ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ, ὡς προτείνει ὁ Crusius, διότι καὶ ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ τὸ μέτρον ἄλλως ταράσσεται).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 3. 10. 14. 17. 21-24, πρβλ. γέρος 70. Ἡ λέξις ὄρνεον κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ ἣν καὶ ἐν τῇ δημώδει ἔχει (ὄρνιο, τὰ ὄρνια, ἢ τὰ ὄρνεα), ἤτοι τοῦ ἀγρίου ὄρνιθος. Ὁ Kurtz (Planudes σ. 26), ἐγκρίνοντος καὶ τοῦ Crusius (ἐν Rhein. Mus. τ. 42 σ. 408), παραδέχεται ὅτι ὄρνεα ἐνταῦθα εἶναι τὰ περὶ τὴν ἀγχόνην περιιπτάμενα, καὶ ὅτι ἄρα ὁ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀπειθῶν, κατὰ τὴν παροιμίαν, κακῶς θὰ τελευτήσῃ τὸν βίον, ἐγκληματῶν καὶ καταδικαζόμενος εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Ὁ δὲ Loewy (ἐν Philologus 1899 σ. 79) εἰκάζει ὅτι ἔχει τινὰ ἀναφορὰν εἰς τὴν ποινὴν τῆς τυφλώσεως δι' ὀρνέων. Ἀλλὰ τοιαῦται παραστάσεις εἶναι παντελῶς ἀλλότριαι καὶ σχεδὸν ἄγνωστοι εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ἐννοεῖ βεβαίως ἡ παροιμία, ὅτι θὰ γίνῃ βορὰ τῶν ὀρνέων ὁ παρακούων τοὺς γονεῖς, ἀλλ' ὁ λαὸς ἀκούων τοῦτο οὐδέποτε τὸ συνάπτει πρὸς καταδίκην εἰς ἀπαγχόνισιν ἢ εἰς τύφλωσιν, ἀλλὰ φαντάζεται τὸν ὑπὸ τῶν ὀρνέων σπαρασσόμενον νεκρόν, φονευθέντα ἢ ἐκ νόσου θανόντα, ἐγκαταλελειμμένον ἐν ἐρήμῳ τόπῳ, μακρὰν τῆς πατρίδος καὶ τῶν οἰκείων. Ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχουσι καὶ αἱ κατάραι: «Νὰ σὲ φᾶν τὰ ὄρνια!» «ὄρνια νὰ σὲ τριγυρίσουν!» «νὰ σὲ φάῃ ὁ κόρακας!» «νὰ σὲ φᾶν τὰ κοράκια!» «πήγαινε 'ς τὸν κόρακα!» καὶ ἡ ἀρχαία «Ἔρρε ἐς κόρακας» κτλ., περὶ ὧν πλατύτερον διαλαμβάνω ἐν λ. κόρακας 38. Τὴν ἀντίληψιν ταύτην σαφέστατα ἐμφαίνουσι τὰ δημώδη ᾄσματα. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὀλύμπου σπαράσσει ἀετὸς τὸ σῶμα τοῦ κλέφτη, ἀναφωνοῦντος πρὸς αὐτόν: «Φάγε, πουλί, τὰ νιᾶτά μου, φάγε καὶ τὴν ἀντρειά μου!» (Passow ἀρ. 131). Καὶ εἰς πολυπληθῆ ᾄσματα τῆς ξενι-

τειᾶς, ὁ ξενιτεμένος κοίτεται «'ς τῆς Μπαρμπαριᾶς τὸν ἄμμο» καὶ «ἄσπρα πουλιὰ τὸν τρώγουνε μαῦρα τὸν τριγυρίζουν».

Τὸ καιριώτατον τῆς παροιμίας ταύτης εἶναι ἡ παρήχησις (γονέων-ὀρνέων)· ταύτην δ' ἐτήρησαν αἱ σημεριναὶ παραλλαγαὶ πᾶσαι πλὴν τῆς ὑπ' ἀρ. 24. Καὶ μία μέν, ἡ σωζοπολιτικὴ (ἀρ. 21), ἐτήρησε τὴν αὐτὴν λέξιν ἐν τῷ δευτέρῳ κώλῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ περισπώμενος τύπος τῆς γενικῆς πληθυντικῆς εἶναι ἄγνωστος ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, διότι ὑποστάσης συνίζησιν τῆς λέξεως ἔπρεπε νὰ ἐξενεχθῇ ἄλλως (τῶν ὄρνιων), ἐπάναγκες ἦτο νὰ ἀντικατασταθῇ ἡ λέξις ὄρνεον· ὅθεν ἀντὶ ταύτης ἐτέθη ἡ λέξις γωνιὰ (ἀρ. 14 22) ἢ παραγωνιὰ (ἀρ. 3. 10. 17. 23), ὧν καὶ ἐν ἄλλαις παροιμίαις πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐγένετο χρῆσις (βλ. ἀρ. 1. 15), τελείας ἀπαρτισθείσης οὕτω τῆς παρηχήσεως. Ἔχουσι δὲ τὴν ἔννοιαν αἱ τὴν παρήχησιν ταύτην ἔχουσαι παροιμίαι, ὅτι ὁ παρακούων τοὺς γονεῖς δυστυχεῖ, γινόμενος ἐπαίτης (καθίζων εἰς γωνίαν τῆς ὁδοῦ πρὸς ἐπαιτείαν), ἢ ἀνίκανος πρὸς πᾶν ἔργον καὶ ἄχρηστος (καθήμενος εἰς τὴν παραγωνιάν, ἢ τὸ παραγῶνι). Ὅτι δὲ ἀναγκαιότατον στοιχεῖον τῆς παροιμίας ταύτης θεωρεῖται ἡ παρήχησις, ἀποδεικνύει ἡ ἐν λ. γέρος 70 παραλλαγή, ἐν ᾗ ἀντικατασταθείσης τῆς λέξεως γονιὸς διὰ τοῦ γέροντας, ἐν τῷ δευτέρῳ κώλῳ διὰ τὴν παρήχησιν ἐτέθη δέρνοντας, καὶ ἐν ταῖς κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν ἐκφερούσαις τὴν λέξιν παραλλαγαῖς ὁμοίως, γερόντων-δερνόντων.

Τὰ ὄρνεα ὡς τιμωροὶ τοῦ ὑβριστοῦ τῶν γονέων ἀναφέρονται καὶ ἐν ὁμοίᾳ ῥήσει τῶν Παροιμ. Σαλωμ. λ', 17: «ὀφθαλμὸν καταγελῶντα πατρὸς καὶ ἀτιμάζοντα γῆρας μητρός, ἐκκόψαισαν αὐτὸν κόρακες ἐκ τῶν φαράγγων, καὶ καταφάγοισαν αὐτὸν νεοσσοὶ ἀετῶν». Πρὸς τὴν παρήχησιν δὲ τῆς ἡμετέρας παροιμίας πλησιάζει ἡ ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ ῥήματος ἐν ἀρχαίᾳ ταὐτοσήμῳ γνώμῃ: «Εὐχῆς οὐκ ἀκούει θεὸς γονέων οὐκ ἀκούοντος». (Σέξτ. 492 =Elter I, 33). Ἄλλαι δὲ γνῶμαι τῶν ἀρχαίων ἀναφέρουσιν ἐπίσης ὅτι θεοστυγὴς εἶναι ἡ ὕβρις ἢ ἡ ἀπείθεια πρὸς τοὺς γονεῖς· «Οἳ δ' ἀπὸ γηράσκοντας ἀτιμάζουσι τοκῆας, | τούτων τοι χώρη, Κύρν', ὀλίγη τελέθει». (Θέογν. 821)· «ὅς τε γονῆα γέροντα κακῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ | νεικείῃ χαλεποῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσιν· | τῷ δ' ἤτοι Ζεὺς αὐτὸς ἀγαίεται, ἐς δὲ τελευτὴν | ἔργων ἀντ' ἀδίκων χαλεπὴν ἐπέθηκεν ἀμοιβήν». (Ἡσιόδ. Ἔργ.

331)· «ὅστις γὰρ ὁμόλογόν τι μὴ ποιεῖ πατρί | πάντων ἂν οὗτος κατεφρόνησε τῶν θεῶν»· ('Αντιφάνους παρὰ Στοβ. ΟΘ', 7 = FCG. III, 152, 58 b. CAF. II, 121, 262). Πρβλ. καὶ τὸν λόγον τοῦ 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς τοὺς ῥᾳθύμως ἀκούοντας καὶ μὴ τιμῶντας γονεῖς· εἰς Γένεσιν Δ'. τ. 54 σ. 593 κἑ. Migne.

Τῶν δὲ νεωτέρων παροιμιῶν αἱ πλεῖσται εἰς ἓν κυρίως ἀναφέρονται, εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀπειθοῦς πρὸς τοὺς γονεῖς, ὅπερ ὡς τέλος ἐγκληματίου ὁρίζουσιν. **'Ιταλ.** Chi non vuol obbedire al padre e madre nella giovanezza, va a pericolo di obbedire il boia nella vecchiezza = ὅποιος δὲν ἀκούει τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα 'ς τὰ νιᾶτα, τρέχει τὸν κίνδυνο ν' ἀκούσῃ τὸν δήμιο 'ς τὰ γεράματα. (W. I, 64, 38). Chi non porta riguardo a padre e a madre, si trova dove non sa = ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα θὰ βρεθῇ κεῖ ποῦ δὲν ξεύρει κι' αὐτὸς (νεαπολιτική, D. I, 475). Chi non ubbidisce al suo genitore, o presto o infamemente se ne muore = ὅποιος δὲν ἀκούει τὸ γονιό του ἢ γρήγορα ἢ ἄτιμα πεθαίνει (ἐπίσης, αὐτ.). Cu 'no sente a mamma e lu patru, sente lu dimoniju 'ncarnatu = ὅποιος δὲν ἀκούει τὴ μάννα καὶ τὸν πατέρα ἀκούει τὸν δαίμονα ἐνσαρκωμένο μέσα του (καλαβρία. La Calabria VIII σ. 60). — **Γαλλ.** Qui méprise à suivre ses parents, enfin est reduit au carcan. (D. I, 475). — **Δαν.** Den son ikke vil lyde Forældrene, maa lyde Kalveskindet = ὅποιος δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ τοὺς γονεῖς, ἀναγκάζεται ν' ἀκούσῃ τὸ μουσκαροτόμαρο (τὸ τύμπανον) (αὐτ.) — **Σουηδ.** Den som ej lyder far och mor, får lyda pipor och trummor = ὅποιος δὲν ἀκούει τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα ἀναγκάζεται ν' ἀκούσῃ τὸ σουραῦλι καὶ τὸ τούμπανο· (αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. καὶ ἐν τ. II σ. 465). — **Φρεισική.** Diar âtj an Mam eg harke wal, mut at kualwsken harke = ὅποιος δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα, ἀναγκάζεται ν' ἀκούσῃ τὸ μουσκαροτόμαρο (αὐτ.). — **'Ολλανδ.** Wie zijne ouders niet wil volgen, die moet den beul volgen, al doet hij niet gaarne = ὅποιος δὲν θέλει ν' ἀκολουθήσῃ τοὺς γονεῖς του, ἀναγκάζεται ν' ἀκολουθήσῃ τὸν δήμιο, καὶ τὸ κάνει μὲ δυσαρέσκεια. (W. I, 64, 42. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 475). Wie op

zijn ouders raad niet past, die stelt zijn gangen naar den bast=ὅποιος δὲν προσέχει 'ς τὴ συβουλὴ τῶν γονέων του, τραυᾷ δρόμο γιὰ τὸ σκοινὶ (τῆς κρεμάλας). (W. V, 747, 38) Die zich niet betert door zijn ouders roeden, die komt gemeenlijk aan de galg=ὅποιος δὲν διορθώνεται ἀπὸ τὸ ῥαβδὶ τῶν γονέων του καταντᾷ συνήθως 'ς τὴν κρεμάλα (D. I, 475).—**Γερμαν.** Wer den Aeltern nicht folgen will, muss endlich dem Büttel folgen=ὅποιος δὲν θέλει ν' ἀκολουθήσῃ τοὺς γονεῖς του, ἀναγκάζεται 'ς τὸ τέλος ν' ἀκολουθήσῃ τὸν δήμιο. (W. I, 64, 38. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 37. 41. 42, 812, 40. IV, 1513, 198. 205. 207. D. I, 475) Wer Vader un Moder nig hört, de mut de Trummel hören=ὅποιος δὲν ἀκούει πατέρα καὶ μητέρα, ἀναγκάζεται ν' ἀκούσῃ τὸ τούμπανο. (W. IV, 1513, 209. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 475).—**Ῥωσ.** Ne sluschalsja ottsa, posluschaeschja Knutsa=δὲν ἄκουσες τὸν πατέρα, θ' ἀκούσῃς τὸ κνοῦτο. (Dal 222. Kurtz Planudes 26). Kto ne sluschajetsja ottsa, materi, posluschajetsja teljaksei schkuri=ὅποιος δὲν ἀκούει πατέρα, μητέρα, ἀκούει τῆς ἀγελάδας τὸ τομάρι. (Timoschenk σ. 31). Cto ne sluchaje tata, posluxaje kata=ὅπου δὲν ἀκούει τὸν πατέρα, ἀκούει τὸ ξύλο (μικρορωσσική, αὐτ.). Ne chotiv sluchati batka, sluckai sobaksoi schkuri=δὲν θὲς ν' ἀκούσῃς τὸν πατέρα, ἄκουσε τὸ σκυλοτόμαρο· (ἐπίσης, αὐτ.).

20. Ὅτι κάμῃς τῶν γονιῶ σου,
ὄφελος εἶναι δικό σου.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Διότι θὰ λάβῃς τὴν ἀπόδοσιν παρὰ τῶν τέκνων. Ἐν μύθῳ οὗ πολλαὶ φέρονται παραλλαγαὶ καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἄλλοις εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς, ἀποχειροβίωτος αἰνιγματωδῶς ὑποδηλῶν εἰς τὸν βασιλέα πῶς διαθέτει τὸ ἡμερομίσθιόν του, λέγει ὅτι ἓν μέρος μὲν δαπανᾷ εἰς συντήρησίν του, ἄλλο εἰς ἐξόφλησιν χρέους (ἐννοῶν τὴν περίθαλψιν τῶν γονέων του) καὶ τὸ τρίτον εἰς ἔντοκον δάνειον (ἐννοῶν τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του).[1])—Ἀρχαία γνώμη: «Οὐκ

[1]) Λεσβιακὴν παραλλαγὴν τούτου βλ. ἐν RTP. 1897 σ. 194 κέ. Βλ. καὶ Gesta Romanorum κεφ. 57. Simrock Deutsche Märchen ἀρ. 8.

ἔστιν εὐσεβέστερον ἀνάλωμα τοῦ εἰς γονεῖς». (Σέξτ. 489 = Elter I, 33. Κλειτάρχου 68 = Elter I, 41).

21. Ποῦ δὲν ἀκούει δῶ γονιῶ,
πάγει δῶν ὀρνιῶ.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου)

Βλ. ἀρ. 19.

22. Ποῦ δὲν ἀκούει τῶν γονιῶν, 'ς κακὴν γενιὰν καΐζει.
(Καρπάθου. ΖΑ. 360,369 καὶ Μαν. 288,299 ("Οποιος—τῶ γονιῶν του σὲ κακὴ]).

Βλ. ἀρ. 19.

23. Ποῦ ἔν γροικᾷ γουννιοῦ λόγια παραγουννιᾶς πηγαίννει.
(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 19.

24. Ποῦ τοῦ γονιοῦ του δὲ γροικᾷ κακὸς κακοῦ θὰ πάγῃ.
(Β. 263,242.—Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Ποιὸς τὸ γονιό του—πάῃ.]).

Βλ. ἀρ. 19.

Γοργόνα

1. Γὼ ἡ Γουργόνα,
γὼ ἡ πλατῶνα,
πέντε χρόνους ἕνα στρῶμα.
(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου)

Πρβλ. ἀδράχτι 4. 6, ἀκαμάτης 14, νέθω 6. 9. Εἰρωνικῶς, ἐπὶ ὀκνηρῶν γυναικῶν. Γοργόνα ἐνταῦθα ἡ δραστηρία γυνή, ἡ γοργὴ τὰς χεῖρας· πλατῶνα δ' ἐπίσης ἡ ταχεῖα εἰς τὸ ἔργον γυνή, ὡς παρομοία τὴν ταχύτητα πρὸς τὸ πλατῶνι, ἤτοι τὴν πρόκα (cervus dama L.).

γοργοπαντρεύομαι.

1. Ὅποιος γοργοφάῃ καὶ γοργοπαντρευτῇ δὲν τὸ μεταγνώθει.
(Κρήτης Φρ. 113 [μεταγνοιώνει.] καὶ Παρνασ. ΙΓ',638,102 καὶ Βλαστ. σ. 12 [κι' ὅποιος γοργοπαντρευτῇ]).

Βλ. παντρεύω 33. Γοργοπαντρεύομαι (γοργὸς—ὑπανδρεύω) σημαίνει νυμφεύομαι ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ· τὸ αὐτὸ καὶ μικροπαντρεύομαι.

γοργὸς

1. Τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει.

(Κοινοτάτη [ἤ, γοργό] — Βάρνερ: γοργὸς 1 [γοργό] — Βλ. Κατζιούλ. 2338. — Κατζιούλ.'Επίμ. 347 [Τὸ γουργό] — Δαπόντε Éphém Daces σ. υα' Legrand. Ἱστορικὸς κατάλογος ἐν Σάθα ΜΒ. τ. Γ' σ. 181 [καθὼς ὁ λόγος λέγει, τὸ γοργό] — Κ. 51 [γοργό] — Κ. β', 51. — Κοραὴ Ἄτ. Β' σ. 94. — Μάτεση ὁ βασιλικὸς Πρ. Ε' σκ. 4 σ. 108 [Τὸ γουργό] — Μα. 40. — Νε. 129,839. — Βυζαντ. λ. γοργός. — Β' 117,56. — [γοργό] — Πόντου. Βαλαβάνη Εἰμαρμένης παίγνια σ. γ'. — Κυθήρων. Πανδώρ. ΙΒ' 452 [γοργό] — Βερ. 58,18 [ὁμ.]. — Ἠπείρου 'Αρ. 1310 [ὁμ.] — Β. 303,255 [ὁμ.] — Πόντου 'Επτάλ. 352,27 [ὁμ.] — Καρπάθου. Μαν. Ψήφ. 98 [ὁμ.] — Πτζ. 295,973 [γουργό] — Κρήτης. Κρητ. 'Εφημ. 23,191. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [γουργό] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [γ. τὴν χ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἤ, χάρη]).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ταχὺς 1.

γουδὶ

1. Ἐγδὶν πελεκῶ.

(Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Ἐγδίν, ἰγδίν, γδὶν καὶ γουδί, τὸ ἰγδίον. — Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ὑποκρινομένων ἀδιαφορίαν.

2. Ἔγινε γουδί.

(Λελ. 'Επιδ. 234,50).

Μεταφορικῶς ἀντὶ τοῦ ἐμέθυσεν.

3. Ἰγὼ σὲ διαναττῶ νὰ γίν'ς ἄθρουπους, τσὶ σὺ τοὺ γουδὶ τοὺ γουδουχέρ'.

(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 5.

4. Ὅλοι γουδί, καὶ αὐτὸς γουδοχέρι.

(Μα. 30).

'Επὶ τῶν ἀείποτε ἀντιλεγόντων.

5. Τὸ γουδὶ τὸ γουδοχέρι.

(Κοινοτάτη. — Νε. 129,840. — Ἠπείρου. 'Αρ. 1212 ['Σ τό γ.] — Β. 278,146 [ὁμ.] — Πτζ. 295,972. — 'Ηπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 188,118. — Σινασσοῦ. 'Αρχέλαος 185. — Κυνουρίας παρὰ Κ. 'Ρωμαίου ['Εκεῖνος τὸ γ.] — Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt ['Επῆρες τὸ γ.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Τοὺ γδί, τοὺ γδοχέρ'.]).

Βλ. ἀρ. 3. 6-9. Ἐπὶ τῶν ἐπιμενόντων εἰς παραλόγους γνώμας καὶ ἐπὶ τῶν ταὐτολογούντων. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ ἐν τῇ ὁμοίᾳ ἀρχαίᾳ παροιμίᾳ. «Ὑπέρου περιτροπὴ» (Ζηνόβ. Ἀθ. Γ', 48. Ζηνόβ. 525 Διογεν. Βι. 281. Γρηγ. Κύπρ. Λ. 219. Ἀποστόλ. 1664. App. prov. 405. Κῶδ. Βοδλ. 923. Ἡσύχ. λ. Σουίδ. λ. Φώτ. λ. Πλάτ. Θεαίτ. 209 d. καὶ Σχολ. αὐτ. σ. 367 Bekk. Πλουτάρχ. π. τῶν κοιν. ἐνν. 28, 6 σ. 1072 c. Πλάτων κωμικὸς καὶ Φιλήμων = FCG. II, 616, 2. IV, 11. CAF. II, 486, 30).

6. Τὸ γουδὶ τὸ γουδοχέρι
καὶ τῆς πλασταριᾶς τὸ χέρι.

(B' 117, 57. — Βερ. 303, 256. — B, 303, 256. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [καὶ τσῆ μπελατσῆ τὸ χ.]).

Πλατυσμὸς τῆς προηγουμένης, οἷαι καὶ αἱ ἑπόμεναι.

7. Τὸ γουδὶ τὸ γουδοχέρι
καὶ τὸν κόπανο 'ς τὸ χέρι

(B' 117,57. — B. 303,256. — Λελέκ. Ἐπιδ. σ. 173. — Χίου. Καν. 300,66? [καὶ τὸ γδοχέρι] — Ὄξω Μεριᾶς Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [γουδοχέρ' — 'ς τοὺ χέρ'.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [τὸ κ.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Τοὺ γδὶ τοὺ γδοχέρ' τσὶ τοὺ κόπανου 'ς τοὺ χέρ'.] — Καρπάθου παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου [τὸ κ.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [δόγ κ.] — Ἀδριανουπόλεως παρ' Ἀδρ. Δανὼν [Τὸ γ. καὶ τὸ γουδὶ κι' ὁ κόπανος] — Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου [Τὸ γδὶν κὶ τοὺ γδουχέριν, κὶ τοὺ κόπανουν 'ς τοὺ χέριν.]. — Πανόρμου Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα].

Βλ. ἀρ. 5. 6.

8. Τὸ γουδὶ τὸ γουδοχέρι,
'ς τῆς κυρᾶ Μαργὼς τὸ χέρι.

(Πύργου παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη. — Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [τὸ γ. τοῦ κοψόμερου τὸ χ.]).

Βλ. ἀρ. 5. 6.

9. Τὸ γουδὶ τὸ γουδοχέρι,
στούμπα μέσα τὸ πιπέρι.
(Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

Βλ. ἀρ. 5. 6.

γοῦλα

1. Ἀπὶ τ' γοῦλά σ',
ἔκαψες τ' σακκοῦλα σ'.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 3, μαγερειὸ 3. Περὶ τῆς λ. γοῦλα, ἣν ὀρθῶς ἐκ τοῦ λατιν. gula ἐτυμολογεῖ, παρατηρεῖ ὁ Κοραῆς (Ἄτ. Α΄, 279), ὅτι παρ' ἡμῖν δὲν σημαίνει τὸν λαιμόν, ἀλλὰ τὸν καυλόν τινων μικρῶν φυτῶν. Τὸ πρῶτον εἶναι ἀνακριβές· ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ λ. γοῦλα σημαίνει συνήθως μὲν τὸν λαιμὸν τοῦ πτηνοῦ, ἀπὸ μεταφορᾶς δὲ τοῦ λαιμοῦ τὴν λαιμαργίαν ἢ τὴν λιχνείαν· ἐνιαχοῦ δ' ἐτήρησε τὴν κυρίαν σημασίαν, ὡς ἐν Βελβενδῷ τοῦ Ὀλύμπου *(ἡ γούλι)* ὅπου σημαίνει τὸ στόμα (Ἀρχ. νεωτ. Ἑλλ. Α΄, α΄ σ. 81)· ἐν Ἠπείρῳ (ΖΑ, 20, ἡ γούλη), ἐν Πόντῳ, ὅπου σημαίνει τὸν οἰσοφάγον, καὶ ἐν Ὄφει τοῦ Πόντου, ὅπου σημαίνει τὸν λαιμὸν καὶ τὸν λάρυγγα (ΚΠ. ΙΗ΄, 130)· φαίνεται δ' ὅτι εἶχε ταύτην ἀρχῆθεν καὶ ἐκ πολλῶν παραγώγων καὶ συνθέτων· οἷον *προγοῦλι* (κοινότατον) ἢ *πρόγουλο* (ἐν Κυθήροις, Πανδώρ. ΙΕ΄ σ. 33), τὸ πρὸ τοῦ λάρυγγος σαρκῶδες τῶν πολυσάρκων· *ἀναγοῦλα*, ἡ (πανελλήνιον) ἡ βδελυγμία καὶ ἡ τάσις πρὸς ἔμετον, καὶ ῥ. *ἀναγουλιάζω* καὶ ἐν Κρήτῃ *ἀναγουλιῶ*=ἐμετιῶ, ἀηδιάζω· *γουλί*, τὸ (ἐν Λευκάδι, ΚΠ. Η΄, 457) τὸ ἔμεσμα τῶν βρεφῶν· ἐν Σύμῃ δὲ *γουλί*, τό, τὸ μέρος ἐν τῷ μύλῳ εἰς ὃ χύνεται ὁ ἐν τῇ λεγομένῃ *γούλᾳ* ἐναποτεθειμένος σῖτος, καὶ ὁπόθεν μεταβαίνει εἰς τὸ στόμα τοῦ μύλου καὶ ἀλέθεται. (ΚΠ. Η΄, 469). Ἐν Σινασσῷ γουλὶ λέγεται ἡ κυκλοτερὴς ὀπή, δι' ἧς περιστρέφεται ἡ θύρα καὶ γίνεται ὁ γίγγλυμος (Ἀρχέλαος σ. 232)· ἡ αὐτὴ παρὰ Ζαλελίταις τῆς Καππαδοκίας λέγεται *γοῦλα*, οἵτινες γοῦλαν ἐπίσης καλοῦσι καὶ τὸν στρόφιγγα τῆς θύρας (Καρολίδου Γλωσσάριον Ἑλληνοκαππαδ. σ. 152)· *γουλιά*, ἡ (πανελλήνιον) ἡ ἄλλως ῥουφηξιά, ἡ κατάποσις, ὁ βρόχθος (πρβλ. τὸ γαλλ. la goulée μεγάλη κατάποσις)· *γουλίδι*, τὸ (ἐν Κρήτῃ, Φιλίστωρ Δ΄ σ. 514) μικρὸν τεμάχιον βρώματος· *ἀπογλάρ*[ι] (ἐν Πόντῳ, Ἰωαννίδ. σ. δ΄) =ἀπογουλάριον, τὸ ἀπομεινάριον τοῦ φαγητοῦ. *Γουλάπ.*, τό, γοῦλα-ἄπιον, ἐν Ὄφει τοῦ Πόντου, εἶδος ἀπιδέας καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς, ὅστις πρὸς τ' ἄνω εἶναι ἐπιμήκης καὶ σχηματίζει τρόπον τινὰ λαιμὸν (ΚΠ. ΙΗ΄, 130). Ἡ λέξις *γοῦλα*

εἰς τὴν σημασίαν τοῦ στόματος καὶ κατὰ συνεκδοχὴν τοῦ λαιμοῦ ἢ τοῦ οἰσοφάγου παρελήφθη ἐνωρίτατα ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἑλληνικήν. Ἤδη κατὰ τὸν Α΄ μ. Χ. αἰῶνα ὁ Ἐρωτιανὸς ἐν συναγωγῇ τῶν παρ᾽ Ἱπποκράτει λέξεων 274 παραφράζει τὸ ὄιος στόμα γοῦλαν προβάτου. Ἐκ τῆς λατινικῆς δὲ παρέλαβον καὶ αἱ ῥωμανικαὶ γλῶσσαι· ἰταλ. καταλ. ἱσπαν. πορτογαλ. gola ἢ gula παλαιογαλλ. goule (παράγωγα γαλλ. goulée, goulet, goulot, goulu κλπ.), γαλλ. gueule προβηγκ. gola ἢ guola· ῥωμουν. gură τὸ στόμα. — Ἐκ τῆς λέξεως δὲ ταύτης ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς λιχνείας ἐσχηματίσθησαν ἐπίσης πολλὰ παράγωγα. *Γουλάρης* παρὰ Πτωχοπροδρόμῳ (Δ΄, 321α σ. 87 Legrand) ὡς συνώνυμον τοῦ τρυφηλὸς καὶ ἀδηφάγος (ὁ γαλλ. goulu, gouliatre)· *γούλαρης* ἐν Χίῳ (Καν. 301) καὶ *γουλιάρης* (ϑηλ. — *ιάρα*) πολλαχοῦ ὁ λαίμαργος ἢ λίχνος· ὁ Κοραῆς (Ἄτ. Α΄, 279) ἀναφέρει καὶ τύπον *γούλαρμος*, ὃν παράγει ἀπὸ τοῦ γοῦλα καὶ ἀργὸς ὡς τὸ λαίμαργος τῶν παλαιῶν, κατὰ τροπὴν τοῦ *γ* εἰς τὸ *μ*. Ὁ αὐτὸς λέγεται ἐν Πελοποννήσῳ, Ἑπτανήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ *γουλόζος* (ἐκ τοῦ ἰταλ. guloso, goloso). Χλευαστικῶς δ᾽ οὗτος λέγεται ἐν Θήρᾳ *λιμπογούλης* (Πεταλᾶ Ἰδιωτικὸν σ. 90) καὶ ἐν Πόντῳ *σκατογούλης* (ΚΠ. ΙΔ΄, 287). Ὁ τύπος *γόλα* ἀμέσως ἐκ τοῦ ἰταλ. gola ἐπιχωριάζει ἐν Ἑπτανήσῳ.

Οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν λατινικὴν ἔχει ἡ λ. *γοῦλι* τὸ (πληϑ. *γούλια* ἢ *γοῦλα*), ἥτις εἶναι ὑποκοριστικὸς τύπος τοῦ ἀρχαίου οὖλον, ἤτοι τοῦ ἔξωϑεν τῶν περιλαμβανουσῶν τοὺς ὀδόντας σαρκῶν. Ἐπίσης, εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον, ἑλληνικὴ φαίνεται καὶ ἡ λ. *γοῦλα*, καὶ οἱ διάφοροι τύποι καὶ τὰ παράγωγα αὐτῆς, ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ στρογγύλου καὶ λείου. *Γοῦλα*, ἡ, λέγεται κυρίως ἡ στρογγύλη ἐδώδιμος ῥίζα λαχάνων τινῶν, οἷον τῆς γογγύλης[1])· ἡ αὐτὴ καὶ ὑποκοριστικῶς τὸ *γουλί*, καὶ ἐν συνθέσει *λαχανόγουλον*, ἤδη καὶ παρὰ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ (Κοραῆ Ἄτ. Α΄ σ. 191). *Γουλὶ* δὲ συνεκδοχικῶς λέγεται καὶ εἶδος κράμβης μὲ ῥίζαν γογγυλώδη, τὸ ὁποῖον καὶ *φραγκολάχανον* ἐλέγετο ἐν Κωνσταντινουπόλει (Βυζ. λ.) γαλλ. chou-navet (Βυζάντ. λ. γουλί). προσέτι εἰρωνικῶς καὶ πᾶν τὸ στρογγύλον καὶ ἄτριχον, οἷον ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐν χρῷ κεκαρμένου· καὶ φράσεις: «τὸ κεφάλι του εἶνὰι γουλὶ» ἐπὶ φαλα-

[1]) Ἡ Διήγησις τῶν τετραπόδων (στ. 602 σ. 162 Wagner) ἀναφέρει καὶ «τὰς γούλας τὰς χοντράς, τὰς λέγουνε κουρούκλαις».

κροῦ· « ἐξυρίσθη κ' ἔγινε γουλί ». Ἐκ τοῦ γουλὶ ἐλήφθη πιθανώτατα τὸ ῥωμουν. gulie σημαῖνον τὴν παρ' ἡμῖν *Γουλιά*, τὴν βουνιάδα τῶν ἀρχαίων, ἥτις εἶναι Βράσκη ἢ νάπυ (brassica napus L.), ἐνῷ ἐκ τοῦ λατ. gula ἐσχηματίσθη ἐν τῇ ῥωμουνικῇ τὸ gură (στόμα)· ἐπίσης ἐκ τοῦ γουλὶ καὶ τὸ ἀλβαν. γκούλια, τὴν αὐτὴν κράμβην σημαῖνον. Καὶ παράγωγα καὶ σύνθετα: *Κοκκινογοῦλι*, τό, (πανελλήνιον) τὸ ἐνιαχοῦ τουρκιστὶ λεγόμενον *παντζάρι*, τὸ (beta vulgaris rubra). *Γουλία*, τά, ἐν Ὄφει τοῦ Πόντου, εἶδος φαγητοῦ ἐκ λαχάνων, ἅτινα χονδροκομμένα μαγειρεύουσιν καὶ τρώγουσιν ἀρτύοντες δι' ἐλαίου (ΚΠ. ΙΗ', 130). *Γοῦλος* ὁ, ἐν Λευκάδι, μικρὸν ἐπὶ τοῦ δέρματος κερατῶδες ἐξόγκωμα· αὐτόθι δὲ λέγεται ἐπίσης *γοῦλος* ὁ καὶ *γουλὶ* τὸ καὶ μικρὸς λίθος σφαιροειδής, ἐξ οὗ καὶ ῥ. *γουλιάζω*, τρίβω ἐπὶ τοιούτου λίθου πολύποδα, ἵνα καταστῇ τρυφερὸς πρὸς βρῶσιν (ΚΠ. Η', 390). *Σύγγολον* ἐν Χίῳ, τὸ πρόρριζον, τὸ αὐταῖς ῥίζαις ἀποσπώμενον τῆς γῆς (Πασπάτης σ. 342), ἂν μὴ δεχθῶμεν ὅτι λέγεται σύγκωλον τὸ ἐκριζωθέν, τὸ *ξεκώλωμένο* ὡς ἀλλαχοῦ λέγεται. *Ἀπογουλίζω* ῥ. ἐν Πόντῳ, ἀποσπῶ τὴν κεφαλήν, χωρίζω αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐκτραχηλίζω· καὶ παράγωγον ἐκ τούτου *ἀπογούλισμαν*, τὸ (Ἀρχ. νεωτ. Ἑλλ. Α', γ', 123). — Ταῦτα πάντα διάφορα τὴν σημασίαν τῶν ἀπὸ τοῦ λατ. gula παραγομένων διάφορον πάντως ἔχουσι καὶ τὴν προέλευσιν. Καὶ πρόχειρος μὲν φαίνεται ἡ ἀναγωγὴ αὐτῶν εἰς τὸ ἀρχαῖον οὖλος (ὡς ἡ τοῦ γοῦλι εἰς τὸ οὖλον), καὶ ἠδύνατό τις ἴσως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὡς ἐχαρακτήριζον οἱ ἀρχαῖοι οὖλα τὰ σέλινα (Φιλοστράτ. εἰκόν. Β', 6 σ. 61 J.), οὐδὲν ἐκώλυε νὰ χαρακτηρίσωσιν οὕτω καὶ τὰς κράμβας· ἀλλ' ἡ ἐπικρατήσασα ἐν τῷ οὖλῳ σημασία τῆς πυκνότητος ἀντίκειται ἄντικρυς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς λειότητος καὶ τῆς στρογγυλότητος τὴν ὑποκειμένην εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λέξεων περὶ ὧν ὁ λόγος. Καὶ ἄλλη δέ τις δημώδης λ. ἠδύνατο ἴσως νὰ παραπλανήσῃ τινὰ περὶ τοῦ ἐτύμου τῶν λέξεων τούτων· ἡ ἐν Σέρραις τῆς Μακεδονίας ἐπιχωριάζουσα λ. *γοῦλα*, σημαίνουσα ἔμβαμμα κατασκευαζόμενον καὶ ἐξ ἄλλων μὲν οὐσιῶν (ἤτοι ἀλεύρου καὶ βουτύρου), ἀλλὰ κυρίως ἐξ αὐγῶν· ἡ λ. αὕτη προδήλως παρεφθάρη ἐκ τοῦ αὐγόν, ὑποκορ. *αὐγοῦλι*, θηλ. *αὐγοῦλα* καὶ κατ' ἀφαίρεσιν γοῦλα. Ἡ παρομοίωσις τῶν στρογγύλων καὶ λείων πραγμάτων πρὸς αὐγὸν εἶναι προχειροτάτη· οὕτως ἡ φαλα-

κρὰ κεφαλὴ ἀδιαφόρως παρομοιάζεται καὶ πρὸς γουλὶ καὶ πρὸς αὐγό· καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους δὲ ἀσυνήθης δὲν ἦτο ἡ τοιαύτη παρομοίωσις, ὡς ἐμφαίνει τὸ σκωπτικὸν ἐπίγραμμα ἐν Ἀνθολ. ΙΑ΄, 398. Ἀλλὰ τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην ἐλέγχει, ὡς νομίζω, ἐσφαλμένην ἡ παρατήρησις ὅτι ἡ ἀφαίρεσις ὁλοκλήρου τῆς πρώτης συλλαβῆς τοῦ αὐγοῦ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ παραγώγων οὐδαμοῦ ἄλλοθι τῆς Ἑλλάδος γίνεται, ἐνῷ τὸ γοῦλα εἶναι πανελλήνιον. Ὅθεν εἰκάζω ὅτι ἡ λ. εἶναι ἀρχαιοτάτη ἑλληνική, ὁδηγούμενος ἐκ τῆς λ. γογγύλος (γογγυλὶς κλπ.), σχηματισθείσης ἐξ ἀναδιπλασιασμοῦ τῆς ῥίζης *γυλ* (γογ-γύλο-ς)· γογγύλος εἶναι ὁ στρογγύλος, γογγυλὶς τὸ φυτὸν τὸ ἔχον στρογγύλην τὴν ῥίζαν (τὸ νῦν *γογγύλι* = βράσκη ὁ ῥάπυς, brassica rapa L.). Ἡ ῥίζα *γυλ*, ἐξ ἧς πιθανῶς καὶ τὸ γοῦλα, ἀνευρίσκεται καὶ ἐν ταῖς σανοκριτικαῖς λ. gulâ (σφαῖρα) καὶ gôlâ (σφαιροειδὴς ὑδρία), ἴσως δὲ καὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς γαυλὸς καὶ γαῦλος (Curtius Grunz d. Griech. Etym.[5] σ. 174).

Ἡ δὲ προκειμένη παροιμία ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἡ λαιμαργία ἄγει εἰς τὴν πενίαν, τοῦ λαιμάργου σπαταλῶντος τὴν περιουσίαν του. Τὴν ἔννοιαν ταύτην καὶ ἄλλαι παροιμίαι διὰ διαφόρων μεταφορῶν ἐκφέρουσι, πλεῖσται δ' ὅμοιαι φέρονται καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς, ἀναγραφόμεναι ἐν τῷ οἰκείῳ ἕκασται τόπῳ. Πρὸς τὴν προκειμένην συγγενέστεραι εἶναι αἱ ἑπόμεναι. **Ἰταλ.** A grassa cucinà, povertà vicina = σὲ παχὺ μαγερειὸ κοντινὴ ἡ φτώχεια (τοσκαν. Pitrè II, 125 μετὰ σικελ. παραλλαγῆς). 'U lussu e'u mussu ti portano a pezzentaria = τὸ λοῦσσο κ' ἡ καλοφαγία σὲ φέρνουν 'ς τὴ ζητιανειὰ (καλαβρία, Marzano 86). — **Γαλλ.** A grasse cuisine pauvreté voisine. (Leroux II, 194). De grasse table à l'étable (W. II, 1653, 29). Qui hè trop grano chèro, à la fin se bey en necèro = ὅποιος κάνει παραπολλὴ καλοπέραση 'ς τὸ τέλος βλέπει πῶς καταντᾷ 'ς ἀνάγκη (ἀρμανιακή, D. II, 676). Baudours et bobans ne font pas riches gens = φιλέματα καὶ καλοπέραση δὲν κάνουν πλούσιους (νορμανδική, αὐτ.). — **Ἀγγλ.** He who feeds like an emperor, is apt to die like a beggar = ὅποιος τρώγει σὰν αὐτοκράτορας εἶναι καλὸς νὰ πεθάνῃ σὰν ζητιᾶνος (W. V, 340, 1). A lickerish tongue is the purse's canker = λει-

χούδικη γλῶσσα εἶναι καρκίνος τῆς σακκούλας (αὐτ.) — **Δαν.** Et fedt kjøkken gjør en mager Pung=παχὺ μαγερειὸ κάνει ἀχαμνὴ σακκοῦλα (D. II, 676). — **Σουηδ.** Fett kök gör mager pung=ὁμ. (αὐτ.). Wålsmaak giôr tiggiare=ἡ λειχουδιὰ κάνει ζητιάνους (αὐτ.). Af en rik läckermun blir en fattig tallrikslickare=ὁ πλούσιος λειξούρης γίνεται φτωχὸς πινακογλύφης (αὐτ.) — **Ὁλλανδ.** Een lekkere mond leidt tot den bedelzak=λείξουρο στόμα ὁδηγεῖ 'ς τὸ σακκοῦλι τοῦ ζητιάνου. (W. V, 340, 1) — **Γερμαν.** Schwelgerei macht den Beutel frei=ἡ ἀσωτία ἀδειάζει τὴ σακκοῦλα. (W. IV, 463, 2). Auf Schwelgerei folgt Bettelei='ς τὴν ἀσωτία ἀκολουθεῖ ἡ ζητιανειὰ (αὐτ. 1). Wohlschmack bringt Bettelsack=ἡ λειχουδιὰ φέρνει τὸ σακκοῦλι τοῦ ζητιάνου (W. V, 340, 1. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 2. 3. 337. II, 215, 1-4. 2. D. II, 676).

2. Ἡ γοῦλα ἀδειάζει γουλά.

(Λελέκ. Ἐπιδ. 169).

Βλ. ἀρ. 1. 3. 4. Χάριν τῆς παρηχήσεως ἀντιτίθεται ἡ γοῦλα πρὸς τὸν γουλάν, ἤτοι τὸν πύργον (τουρκ. κούλα, ἀραβ. κοῦλλε). Ὅτι ἡ λαιμαργία εἶναι ἱκανὴ νὰ κενώσῃ πύργον ὁλόκληρον πλήρη χρημάτων.

3. Ἡ γοῦλα κάστρα καταλεῖ καὶ κάστρα ξολοθρεύει.

(Β. 95,41 [κάστρα χαλᾷ καὶ] — Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργ. Παπαβασιλείου).

Βλ. ἀρ. 1. 2. 4, 7, πρβλ. γλῶσσα 24. Ἡ λαιμαργία καταστρέφει περιουσίας μεγίστας. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** La gola ha il buco stretto mangia la casa e il tetto=ὁ λαιμὸς ἔχει στενὸ τὸ στόμα, τρώγει τὸ σπίτι καὶ τὴ σκεπὴ (τοσκ. Pitrè IV, 95 μετὰ παραλλαγῆς). La vucca è quantu 'n aneddu; e s'agghiutti casi e casteddu =τὸ στόμα εἶναι ὅσο ἕνα δαχτυλίδι καὶ καταπίνει σπίτι καὶ κάστρο (σικελ. αὐτ.). La vuccuzza è comu 'n aneddu, si mancia turri, palazzu e casteddu=τὸ στοματάκι εἶναι σὰν ἕνα δαχτυλίδι καὶ τρώγει πύργο παλάτι καὶ κάστρο (ἐπίσης, αὐτ.). La vucca è quantu un jiditali; e s' agghiutti Palermu e Menzumurriali=τὸ στόμα εἶναι ὅσο ἕνα δαχτυλίδι καὶ καταπίνει τὸ Παλέρμο καὶ τὸ Μεντζομουρριάλι (ἐπίσης αὐτ. 95). La vucca pari nica e capi assai

=τὸ στόμα φαίνεται μικρὸ καὶ χωρεῖ πολλὰ (ἐπίσης, αὐτ.). Su paladu est minoreddu et que falat palatu et casteddu=ὁ οὐρανίσκος εἶναι μικρούτσικος καὶ καταχωνιάζει παλάτι καὶ κάστρο (σαρδηνία, αὐτ.). Sa bucca est unu pertuseddu, et b'intrat unu casteddu =τὸ στόμα εἶναι μία τρυπίτσα καὶ χωρεῖ μέσα ἕνα κάστρο (ἐπίσης, αὐτ.) — **Γερμαν.** 'S Maul ist ein kleines Loch, verzehrt oft Haus und Hof=τὸ στόμα εἶναι μία μικρὴ τρῦπα καὶ κατατρώγει συχνὰ σπίτι καὶ χτῆμα. (W. III, 507, 144 μετὰ παραλλαγῆς αὐτ. 508, 146).

4. Ἡ γοῦλα κάστρη πολεμᾷ καὶ μὲ τὸ δεῖ διαβαίνει.

(Θήρας. Παρνασ. Ϛ', 426,65).

Πρβλ. τὴν προηγουμένην. Δεῖ=ἰδεῖν. Ἡ παροιμία μικρὸν παρηλλαγμένη κεῖται καὶ παρὰ τῷ μιμητῇ καὶ ἀντιγραφεῖ τοῦ Σαχλήκη Μάρκῳ Δεφαράνᾳ (Λόγοι διδακτικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν. Βενετ. 1543 φ. 5 α στίχ. 232): «Ἡ γοῦλα κάστρι καταλεῖ καὶ μετ' αὐτὰ διαβαίνει». Ὅτι ἡ λαιμαργία διασπαθᾷ μεγάλας περιουσίας ἄνευ ἀνάγκης, διότι πολλάκις ἀρκεῖται εἰς τὴν ἁπλῆν ὄψιν ὅσων διὰ πολλῆς δαπάνης ἐπορίσθη.

5. Ἡ γοῦλά σ' ἐξῆβεν.

(Κερασοῦντος παρὰ Ι. Βαλαβάνη).

Λογοπαίγνιον. Ὁ οἰσοφάγος σου ἐξεβλήθη· καὶ προσέτι ἐπέτυχε νὰ καταπίῃ ἀρεστὸν ἔδεσμα· μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν ἀνέλπιστόν τι εὑρόντων κέρδος.

6. Ἡ γοῦλά σ' κ' ἡ προϊκά σ'.

(Κερασοῦντος παρὰ Ι. Βαλαβάνη).

Μόνον περὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς προικὸς ἦν ἐπιζητεῖς νὰ λάβῃς μεριμνᾷς.

7. Ἡ γούλη βουλιάζει καράβι.

(Γκοριτσᾶς τῆς Λακεδαίμονος παρὰ Α. Βολιανίτη. — Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [καράβια.]).

Βλ. ἀρ. 2. 3. 4. 8. Φορτίον ὅλον πλοίου καταδαπανᾷ ἡ λαιμαργία. Παραπλήσιαι παρ. **Ἰταλ.** La vucca è un aneddu; ma capi

quantu 'na navi e un vasceddu=τὸ στόμα εἶναι δαχτυλίδι, μὰ χωρεῖ ὅσα ἕνα καράβι ἢ ἕνα βασέλο (σικελική, Pitrè IV, 94).—**Γαλλ.** Le vin noie plus de gens que l'eau (W. I, 286, 12).—**Δαν.** Der drukne fleere i øll og viin om aaret end i vand= πνίγονται περισσότεροι 'ς τὴ μπίρα καὶ τὸ κρασὶ τὸ χρόνο παρὰ 'ς τὸ νερὸ (W. I, 851, 6. Παραλλαγὴ παρὰ D. II, 87).—**Σουηδ.** Det druknan flere i öl och vin om året, än i vatten=ὁμ. (D. II, 87 μετὰ παραλλαγῆς).—**Ὁλλανδ.** Dar verdrinken er meer in wijn flesh dan in de zee=πνίγονται περισσότεροι 'ς τὸ ποτῆρι τὸ κρασὶ παρὰ 'ς τὴ θάλασσα (W. I, 851, 6).—**Γερμαν.** Im Becher ertrinken mehr, denn im Meer='ς τὸ ποτῆρι πνίγονται περισσότεροι παρὰ 'ς τὴ θάλασσα (W. I. 286, 12. Βλ. αὐτ. 851, 1-4. 6. 7. D. II, 87, καὶ τ. II σ. 493).

8. Λείξερη γοῦλα κῶλο ῥημάζει.
(B. 148,31).

Πρβλ. ἀρ. 1-4. 7. 8. Καὶ ἐν κυρίᾳ ἐννοίᾳ, ὅτι ἡ λαιμαργία εἶναι καταστρεπτικὴ προξενοῦσα κοιλιακὰ νοσήματα, καὶ ἐν μεταφορικῇ ὅτι σπαταλᾷ τὴν περιουσίαν. Ὅμοιον τὸ τοῦ Σειρὰχ λζ', 30. 31: «Ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσται πόνος, καὶ ἡ ἀπληστία ἐγγιεῖ ἕως χολέρας· δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτησαν, ὁ δὲ προσέχων προσθήσει ζωήν». Παραπλήσιαι παρ. **Ἰταλ.** Ne ammazza più la gola che la spada=περισσότερους σκοτώνει ὁ λαιμὸς παρὰ τὸ σπαθί. (Bernoni 22. Παραλλαγαὶ παρὰ Pasqualigo 300. D. II, 87).—**Γαλλ.** La gourmandise tue plus de gens que l' épée. (Leroux II, 324. Βλ. καὶ αὐτ. 199. Littré λ. gourmandise).—**Ἱσπαν.** Mas matò la cena que curò Avicena=περισσότερους ἐσκότωσε τὸ φαγεῖ παρὰ ὅσους γιάτρεψε ὁ Ἀβικένας. (La Calabria X σ. 26).—**Ἀγγλ.** Gluttony and drunkenness destroy more than the sword= ἡ πολυφαγία καὶ τὸ μεθύσι καταστρέφουν περισσότερους παρὰ τὸ σπαθὶ (D. II, 87. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. II σ. 493).—**Ἰσλανδ.** Fleiri falla fyrir munum, en sverði=περισσότεροι πέφτουν ἀπὸ τὸ στόμα παρ' ἀπὸ τὸ σπαθὶ (D. II, 87).—**Δαν.** Flære Folk dræbes af Natwordh æn aff Swerdh=περισσότεροι πεθαίνουν ἀπὸ τὸ

δεῖπνο παρὰ ἀπὸ τὸ σπαθὶ (παλαιοδαν. αὐτ.). — **Σουηδ.** Flere folk dræpas aff naatwardh æn aff swærdh = ὁμ. (παλαιοσουηδ. αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Van dronkenheid zijn er meer bedorven, dan menschen onder 't zwaard gestorven = ἀπὸ μεθύσι ἐχαλάσθηκαν περισσότεροι, παρ' ὅσοι ἄνθρωποι πέθαναν ἀπὸ σπαθὶ (αὐτ. μετὰ φλαμανδικῆς παραλλαγῆς). — **Γερμαν.** Der Schlund richtet viele zu Grund = τὸ στόμα πολλοὺς ἐξολοθρεύει (W. IV, 249, 1). Der Frass bringt mehr vmb als das Schwert = ἡ πολυφαγία καταστρέφει περισσοτέρους ἀπὸ τὸ σπαθὶ (W. I, 1103, 1. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 11. IV, 463, 3. D. II, 87).

9. Πρᾶμα ποῦ κάνει γόλα.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἐπὶ καλοῦ πράγματος, κινοῦντος εἰς ἐπιθυμίαν πρὸς κτῆσιν αὐτοῦ

10. Σ τσοῖ γούλαις-ιμ' εἶμαι.

(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Ἔχω μεγάλην χαράν. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ παιδιᾶς τινος βόλων, ἐν ᾗ ὁ κερδήσας ἐπιφωνεῖ τὴν φράσιν ταύτην.

γουλιάρης

1. Ὁ φτειριάρης κνήσ'κετον,
κι' ὁ γουλιάρης κύτταζεν.

(Σινώπης παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Ὁ φθειριῶν ἐκνήθετο καὶ ὁ λαίμαργος ἐθεώρει. Ἐπὶ λαιμάργων, οἵτινες παρανοοῦσι πᾶσαν κίνησιν τοῦ ἄλλου, προσδοκῶντες πάντοτε νὰ λάβωσί τι λίχνευμα.

γοῦννα

1. Ἄμε μ' ἕνα ποῦ νά χῃ γοῦννα, νὰ σοῦ δώσῃ νὰ φορέσῃς ἀμπᾶ.

(Κυθήρων παρὰ Δ. Διακοπούλου. — Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Σὰ πᾷς μ' ἄθριπο ποῦ φουρεῖ γοῦννα, θὰ βάλις ἀμπᾶ]).

Βλ. ἀφέντης 17. Ἡ αὐτὴ ἔννοια καὶ ἐν λ. ἄρχοντας 1. Προσοικειούμενος εἰς πλούσιον εἶναι ἐλπὶς νὰ πορισθῇς καὶ σὺ μικρόν τι κέρδος·

2. Βρέ᾽σει, γοῦννα, ᾽κ ἔχω σε,
σ᾽ιονίζει, γοῦννα, ᾽κ ἔχω σε,
ἄρα νὰ εἶσαι καὶ ποτές!
(Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Ἀφοῦ δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ ἔχω, ὦ γοῦννα, οὔτε ὅταν βρέχῃ οὔτε ὅταν χιονίζῃ, καλύτερον νὰ λείπῃς! Ἐπὶ πραγμάτων, ἅτινα δὲν εὑρίσκομεν ὁπόταν ἔχωμεν ἀνάγκην αὐτῶν.

3. Δὲν εἶναι τῆς γούννας μου μανίκι.
(Πελοποννήσου [ἤ: Δὲν τὸν ἔχω τῆς]—Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Δὲν εἶνι τ᾽ς γ. μ᾽ μανίτσι.]—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Εἶναι τῆς γ. της μ.]).

Βλ. ἀρ. 5. Ἐπὶ προσώπων μεθ᾽ ὧν δὲν ἔχομεν κοινότητα συμφερόντων ἢ γνωμῶν, ἢ ὧν ἀποδοκιμάζομεν τὰς πράξεις, ἀρνούμενοι νὰ ἀναλάβωμεν τὴν εὐθύνην αὐτῶν.

4. Ὁρίστε, γοῦννα, ὁρίστε!
(Ἀθηνῶν).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἱμάτιον 1 καὶ τὰ αὐτόθι ἀναφερόμενα παράλληλα. Ἡ προκειμένη λέγεται ἐπὶ τῶν τιμώντων τοὺς ἀνθρώπους ὄχι κατὰ λόγον τῆς ἀξίας των, ἀλλὰ κατὰ λόγον τῶν ἐνδυμάτων, ἃ φοροῦσιν. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸν ἑξῆς μῦθον τοῦ Νασρεδὶν Χότζα: Μίαν ἡμέραν ὁ Χότζας πηγαίνει εἰς τραπέζι γάμου· ἐπειδὴ τὰ φορέματά του ἦσαν παλιὰ δὲν τὸν ἐπρόσεχαν. Γυρίζει ἀμέσως εἰς τὸ σπίτι, φορεῖ τὴν γοῦννάν του καὶ ἔρχεται. Ὁ νοικοκύρης τότε τρέχει νὰ τὸν προϋπαντήσῃ, τοῦ κάμνει πολλὰς περιποιήσεις καὶ τὸν βάνει εἰς τὴν πρώτην θέσιν. «Ὁρίστε, ὁρίστε, κῦρ Χότζα», τοῦ ἔλεγε. Καὶ ὁ Χότζας πιάνει καὶ αὐτὸς τὴν ἄκρη τῆς γούννας του καὶ λέγει· «ὁρίστε, γοῦννα, ὁρίστε». Οἱ παρευρισκόμενοι τότε ρωτοῦν τὸν Χόντζαν τί εἶναι αὐτὸ ποῦ κάνει καὶ ἐκεῖνος τοὺς λέγει· «ἀφοῦ ὅλαι αἱ περιποιήσεις εἶναι διὰ τὴν γοῦνναν, αὐτὴ ἂς καθήσῃ νὰ φάγῃ». (Ἀνέκδοτα Νασρ-ἐδ-δὶν Χότζα, μετάφρ. Χρυσογ. Χρυσοσπάθη σ. 43 ἀρ. 54. Decourdemanche, les plaisanteries de Nasr-eddin Hodja ἀρ. 55). Εἰς ὅμοιόν τινα μῦθον ἀναφέρεται ἴσως τὸ τοῦ Ποσειδίππου (παρὰ Στοβ. ΙΔ′, 1,): «Τὴν χλανίδα πάντες, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἐμὲ | προσηγόρευον. Οὐδὲ εἷς νῦν μοι λαλεῖ».

5. Τῆς γούννας μου μανίκι,
καὶ τοῦ τσουμπέ μου καπακλίκι.
(Σμύρνης καὶ Κωνσταντινουπόλεως παρὰ Ν. Χ. Κωστῆ).

Βλ. ἀρ. 3.

γουνναρᾶς

1. Γουνναράδες βρωμεροί,
καὶ 'ς τὴν τζέπη ὅλο φλωρί.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1554 [μὰ 'ς τὴν τζ.] Β. 50,96 [ὁμ.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην, τέχνη 23 ὅπου ἀναγράφονται καὶ ἄλλα τινὰ παράλληλα. Ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σισυροπώλου, ὡς καί τινα ἄλλα ὅμοια, εἶναι μὲν εὐτελές, καὶ ἀηδές, διότι ὄζει τὸ ἐμπόρευμα, ἀλλ' ἐπικερδές· προτιμότερος δὲ γαμβρὸς τοιοῦτος ἢ ἄλλος ἔχων καθαριωτέραν μὲν τέχνην ἀλλὰ πτωχός. Ὅμοιαι παρ. **Ὁλλανδ.** Stinkende vellekens maken klinkende geldekens = βρωμερὰ τομαράκια κάνουν κουδουνιστὰ παραδάκια (φλαμανδ. D. I, 109). — **Γερμαν.** Ae stinking Fellche klinkig Gellche = βρώμιο τομαράκι, κουδουνιστὸ παραδάκι (W. I, 979, 4). Stinkende Häute machen reiche Leute = βρώμια τομάρια κάνουν πλούσιους ἀνθρώπους (W. II, 441, 84). Häutchen, wie stinkst du; aber Geldchen, wie klingst du, sagen die Gerber = τομαράκι, πῶς βρωμᾷς! μὰ παραδάκι, πῶς κουδουνίζεις! λὲν οἱ ταμπάκηδες (αὐτ. 447).

2. Γουναράδες βρωμεροὶ
καὶ 'ς τὴν τζέπ' ὅλο φλωρί·
τακιεντζίδες λεβεντάδες
καὶ 'ς τὴν τζέπη μολυβάδες.
('Ιωαννίνων. Κατζιούλη Ἐπίμ. 268)

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ἀγνοῶ τί ἐπάγγελμα σημαίνει ἡ λέξις *τακιεντζής*, ἄγνωστος εἰς πολλοὺς Ἠπειρώτας, οὓς ἠρώτησα· ἂν παράγεται ἐκ τοῦ τουρκ. *ταχτὰ* (σανίς, ξύλον) σημαίνει τὸν ὑλοτόμον.

γουρλώνω

1. Γούρλωνε καὶ μὴ φελᾷς.
(Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ).

Βλ. ἀνδρεῖος 1.

γουρουνήσιος

1. Ἀπὸ γουρουνήσιο τομάρι πίνεις ποτὲ κρασί;
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. χοίρινος 3.

γουροῦνι

1. Ἄδεια εἶχε ἡ γριά, κι' ἀγόραζε γουρούνια.
(Παρνασ. ΙΕ', 477).

Βλ. ἀρ. 2.

1α. Αἰωνία σου ἡ μνήμη, γουροῦνα!
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. πίσω 3.

*2. Ἄλλος μὴ ἔχων δαίμονα ἠγόρασε γουροῦνιν.
(Βυζαντινή. Τζέτζ. Χιλιάδ. ΙΒ', 418 στ. 513-4).

Βυζαντινὴν παραλλαγὴν βλ. ἐν ἀρ. 9, σημερινὰς δὲ ἐν ἀρ. 1. 10. 11. 12, χοῖρος 6. 7. Ὁ Τζέτζης ὑπομνηματίζων τὴν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ (Ἐπιστ. 87 σ. 78 Pressel) παράφρασιν τῆς παροιμίας ταύτης: «Μὴ ἔχων δαιμόνιον ὠνοῦμαι γρυλλίδιον» παραθέτει τὸ κείμενον καὶ διαρρήδην λέγει ταύτην δημώδη: «Μούσης τῆς τριοδίτιδος φέρεται μῦθος λέγων. | Ἄλλος κτλ.» Φαίνεται δ' ὅτι τὸ παρατιθέμενον κείμενον δὲν μετήλλαξεν ὁ Τζέτζης, διότι καὶ ἡ ἀντὶ τῆς γραίας τῆς ἑτέρας βυζαντινῆς καὶ τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν προτασσομένη ἀντωνυμία ἄλλος προσιδιάζει εἰς τὰς βυζαντινὰς παροιμίας. Ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Τζέτζη ἡ χρῆσις τῆς παροιμίας κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἦτο ὁποία καὶ σήμερον, λεγομένης ἐπὶ τῶν δι' ἀβέβαιον καὶ ἀμφίβολον ὠφέλειαν ἀναδεχομένων ἀνιαρὰς φροντίδας καὶ ἐνοχλήσεις. Καὶ πρὸς τούτοις ἐπὶ ἀγορᾶς ἀλυσιτελοῦς καὶ ἐπὶ ζημιῶν ἃς προξενοῦσιν οἰκόσιτα ζῶα. Ἀναφέρεται δ' εἰς μῦθον ἁπλούστατον περὶ γραίας ἀγορασάσης χοῖρον καὶ μετανοησάσης, διότι ἡ τροφὴ αὐτοῦ ἀντὶ τῆς προσδοκωμένης ὠφελείας πράγματα καὶ ζημίας παρεῖχεν εἰς αὐτήν. Συνέβη δηλ. εἰς τὴν γραῖαν ἐκείνην, ὅ τι συνηθέστατα βλέπομεν συμβαῖνον καὶ σήμερον εἰς ἀπόρους χωρικούς,

οἵτινες νομίζοντες ὅτι δύνανται νὰ τρέφωσι χοῖρον ἐκ τῶν περισσευμάτων αὐτῶν, μετανοοῦσι διὰ τὰς ἀπροόπτους δαπάνας, εἰς τὰς ὁποίας ὑποβάλλονται· διότι ἀναγκάζονται ἐνίοτε ν' ἀποζημιώσωσι γείτονας διὰ τὰς ζημίας τὰς ὁποίας προξενεῖ ἐμβαίνων εἰς τοὺς κήπους των, καὶ νὰ ἐπανορθώσωσι βλάβας εἰς τὸν οἰκόν των ἐξ αὐτοῦ προελθούσας καὶ νὰ δαπανῶσιν εἰς τροφὴν τοῦ ἀδηφάγου ζώου πολλῷ πλείονα τῶν ὅσων ὑπελόγιζον. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἄλλη τις παροιμία (ἀρ. 29) λέγει ἀσύμφορον τὴν τροφὴν χοίρου, καὶ ἄλλαι πάλιν (ἀρ. 15. 18) ἀναφέρουσιν ὅτι οἱ συνετοὶ ἄνθρωποι ἀποστέργουσι νὰ ἀγοράσωσι χοίρους, ἀποφεύγοντες οὕτω τὰς ἐξ αὐτῶν ἐνοχλήσεις.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐφέροντο δύο παροιμίαι τὴν αὐτὴν μὲν ἔχουσαι ἔννοιαν, ἀλλ' εἰς διαφόρους μύθους ἀναφερόμεναι, αἱ ἑξῆς: «Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματ' οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο» λεγομένη «ἐπὶ τῶν κακὰ ἑαυτοῖς ἐπισπωμένων». (Ζηνόβ. 87. Διογενιαν. 75. Διογεν. Βι. 42. Γρηγορ. Κύπρ. 49 β. Μ. 48. Μακάρ. 102. Ἀποστόλ. 198. Κῶδ. Βοδλ. 115. Σουίδ. λ. Δίων. Χρυσοστ. ΜΓ', 1 σ. 504. Μ. Ἀκομινᾶτ. τ. Β' σ. 365, 10. 22. 366, 12. 16 Λάμπρ.). «Ὁ Καρπάθιος τὸν λαγών» (Ζηνοβ. Ἀθ. Α', 80. Ζηνόβ. 348. Μακάρ. 394. Κῶδ. Βοδλ. 701. 730. Mant. prov. 91. Ἡσύχ. λ. Σουίδ. λ. Πολυδ. Ε', 75), λεγομένη «ἄν τις ὡς ἀγαθὸν πεισόμενος αὐτὸς ἐπαγάγεται, εἶτα βλαβῇ» (Ἀριστοτ. Ῥητ. Γ', 11 σ. 144, 28 Spengel).

Ἡ παροιμία φαίνεται ὅτι εἶναι ἀκραιφνῶς ἑλληνική, οὐδὲν ἧττον παραλλαγαὶ αὐτῆς φέρονται καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς καὶ παρὰ τοῖς Σλάβοις, πιθανῶς διὰ βιβλίων διαδοθεῖσαι: **Γερμαν.** Als ein Weib keine Sorgen hatte, schaffte sie sich ein Ferkel an = μιὰ γυναῖκα ποῦ δὲν εἶχε ἔννοιαις ἐπρομηθεύθη ἕνα γουρουνάκι (W. V, 1, 12 μετὰ πολωνικῆς παραλλαγῆς). Wer ohne Sorge nicht will sein, der kauf'und mäst'ein Schwein = ὅποιος δὲν θέλει νὰ εἶναι χωρὶς ἔννοιαις, ἂς ἀγοράσῃ καὶ ἂς τρέφῃ γουροῦνι (W. IV, 637, 138).—**Ῥωσ.** Δὲν ἤξευρε ἡ γυναῖκα τὴ λύπη, ἀγόρασε ἡ γυναῖκα γουροῦνι (Dal I, 585). Δὲν εἶχε ἡ γριὰ ἔννοιαις καὶ ἀγόρασε γουρουνάκι. (Kurtz-Timoschenk σ. 18, 34).—**Πολων.** ἀπαράλλακτος (W. IV, 637, 138. V, 1, 12).

3. Ἀπὸ τὸ γουροῦνι καὶ μιὰ τρίχα καλὴ εἶναι.
(Κ. 51 [καλή ναι.]—Κ. β', 3 [γουρούνιον καὶ μία τρ. καλή ναι.]—Νθ. 12, 83 [Α. τὸ γουρούνιον]—Β' 13,152 [Ἀπ' τό]—Ἠπείρου. Ἀρ. 133.—Παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. χοῖρος 2, πρβλ. δανειστὴς 1. Ὅσονδήποτε μικρὰ δόσις τοῦ φιλαργύρου ἢ τοῦ δυστρόπου ὀφειλέτου πρέπει νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτος. Ὁμοία ἡ **Ρωμουν.** De la un porc sĕlbatic şi-un fir de pĕr e de ajuns=ἀπὸ τὸν ἀγριόχοιρο καὶ μία τρίχα εἶναι ἀρκετὸ (Zanne 2380).

4. Ἀφοῦ γέννησε ἡ γουροῦνα χλωρὸ σκατὸ δὲν ἔφαγε.
(Θήρας. Β. 37,492).

Βλ. ἀρ. 8, σκρόφα 1.

5. Γαργαρὸ νερὸ 'ς τοῦ γουρουνιοῦ τὴ σκάφη.
(Κα. 1067).

Πρβλ. χοῖρος 11. *Γαργαρὸν* ἢ *γάργαρον* τὸ διαυγὲς τὸ καθαρόν. Ὡς δεικνύουσιν αἱ ἀρχαῖαι λέξεις γάργαρα, γαργάρω κλπ. ἐν ἀρχῇ θὰ ἐσήμαινε τὸ ἄφθονον. Τὴν μετάπτωσιν τῆς σημασίας ἐξηγεῖ ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου ἐν Χίῳ εἰς τὰς φράσεις «γάργαρο φεγγάρι» (ὑπέρλαμπρος σελήνη) (Κοραῆ Ἄτ. Δ' σ. 76-7) καὶ «γάργαρον εἶναι» (εἶναι μεσημβρία) καὶ τοῦ ῥήματος *γαργαρίζω* (λάμπω, καίω, φλογίζομαι) (Πασπατ. σ. 117-118). Ὅθεν γάργαρο φεγγάρι εἶναι τὸ γεμᾶτον φεγγάρι, διότι ἡ σελήνη πλήθουσα εἶναι λαμπροτέρα, καὶ «ὁ ἥλιος γαργαρίζει» λάμπει ὑπερβολικὰ καὶ καίει τὴν μεσημβρίαν. Ἐν δημοτικῷ ᾄσματι ἡ θρηνοῦσα τὴν ἀπώλειαν τοῦ τέκνου της ἀλαφίνα «ὁπῶρῃ γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει». Καὶ τὸ γουροῦνι τῆς ἡμετέρας παροιμίας, φύσει ῥυπαρόν, μιαίνει τὸ παρατιθέμενον αὐτῷ πρὸς πόσιν καθαρὸν ὕδωρ. Ὅθεν οὔτε εἰς τοὺς χοίρους πρέπει νὰ παραθέτωμεν τοιοῦτο ὕδωρ, οὔτε πρὸς τοὺς ἀγροίκους νὰ φερώμεθα μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης. Ἀνάλογον τὸ Εὐαγγελικόν: «μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς». (Ματθ. ζ', 6).

6. Γουρούνια παλαίουν; βροχὴ θά χουμε.
(Β. 50,97).

Βλ. μαλλώνω 19.

7. Γουροῦνι τρώει.

(Λελ. Ἐπιδ. 233,16).

Λέγεται περὶ πατρὸς σφοδρῶς ἀγανακτοῦντος κατὰ τοῦ υἱοῦ ἢ κυρίου κατὰ τοῦ θεράποντος, διότι ἐβράδυναν ἢ κακῶς ἐξετέλεσαν τὸ παραγγελθέν. Εἶναι δηλ. τόσον μεγάλη ἡ ὀργή του ὥστε ἔγινεν ἐκτὸς ἑαυτοῦ, καὶ χοῖρον δύναται νὰ φάγῃ ἄνευ βδελυγμίας, διότι δὲν θὰ τὸ αἰσθανθῇ. Προδήλως ἡ φράσις ἐλέχθη τὸ πρῶτον ἐπὶ Τούρκων καὶ ἔπειτα ἐπεξετάθη ἡ χρῆσις αὐτῆς.

7α. Εἶσαι νὰ φυλᾷς γουρούνια.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ἡ: Ἄιντε, φύλα γ. — ἤ, Νὰ πᾷς νὰ φ.]).

Μόνον πρὸς φύλαξιν χοίρων εἶσαι ἱκανός. Ἐπὶ τῶν ἀγροίκων καὶ πρὸς πᾶν ἔργων ἀφυῶν. Ὁμοία **Ῥωμουν**. Par-cà a mânat porciî=φαίνεται σὰν νὰ φύλαγε γουρούνια. (Zanne 2370. Βλ. καὶ 2376. 2377).

7β. Ἡ γουροῦνα ἅμα ἔκαμε γουρουνόπουλα, οὔτε χυλὸ δὲν ἐμεταχόρτασε.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

8. Ἡ γουροῦνα ἀπ' ὅταν ἔκαμε παιδιά,
δὲν ἐχόρτασε σκατά.

(Βερ. 73,6. — Β. 95,43).

Βλ. ἀρ. 4. 7 β, 17 γ, κουροῦνα 12, σκρόφα 1, χελώνα 4 α. Ὅτι ἡ μήτηρ πολλὰς στερήσεις ὑφίσταται, χάριν τῶν τέκνων της· συνήθως ὅμως ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τὸ ἀστειότερον, ὡς καὶ ἡ χυδαία διατύπωσις αὐτῆς ἐμφαίνει, ὑπὸ τῶν γονέων τῶν ἐνοχλουμένων ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τῶν τέκνων των.

*9. Ἡ γραῖα δαίμοναν οὐκ εἶχεν καὶ γουροῦνιν ἀγόραζε.

(Βυζαντινή. Ἀθων. Ε', 10 τ. Α' σ. 54).

Βλ. ἀρ. 2. Ἡ παροιμία ἦτο ἔμμετρος, ἀλλὰ τὸ μέτρον (ἰαμβικὸς πολιτικὸς στίχος) ἀποκαθίσταται ἐπανορθουμένης τῆς σειρᾶς τῶν λέξεων: Ἡ γρ. οὐκ εἶχε δ. καὶ ἀ. γουροῦνιν.

10. Ἡ γριὰ δὲν εἶχε ἄσπρο, κι' ἀγόραζε γουροῦνι.

(Β. 95,45).

Βλ. ἀρ. 2.

11. Ἡ γριὰ δὲν εἶχε δαίμονα, πῆρ' ἕνα γουρουνάκι.

('Αθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 104 [Γριά].—Μεσσηνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀρ. 2.

12. Ἡ γριὰ δὲν εἶχε διάβολο, κι' ἀγόρασε γουροῦνι.

(Βάρνερ: γραῖα 5 [γρ. δαίμονα δὲν εἶ. καὶ ἀ. γ.] —Βλ. Κατζιούλ. 545. —Κατζιούλ. Ἐπίμ. 472 [Γριὰ] —Κ. 51. —Κ. β'. 23 [γουρούνιον.] —Μα. 19 [Ἡ γραῖα διάβολον δὲν εἶχε καὶ ἀγόρασεν ἕνα χοῖρον.] —Νε. 50,38 [καὶ ἀ. γουρούνιον.] —Β' 43,3. —Β. σ. 174. —Βερ. 29,5. —'Ηπείρου. Ἀρ. 427. —Β. 95,44. —Πτζ. 239,320. —'Ηπείρου. Ἠπειρώτης 1901 σ. 86 [διάβολον] —Παρὰ Χ. Φιλητᾶ [κι' ἀπόχτησε ἕνα γ.] —Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. —Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἡ γρία δὲν εἶ. δαίμονα, κι' ἀ. ἕνα γ.]).

Βλ. ἀρ. 2.

12α. Ἴσια μας γουρούνια μας,
καὶ τὰ γουρούνια ἀδέλφια μας.

(Κερκύρας. Νεα. 347).

Βλ. ἀρ. 12β. Δὲν εἴμεθα ἴσοι πρὸς τοὺς χοίρους, οὐδ' ἔχομεν τοὺς χοίρους ἀδελφούς. Ἐπιτίμησις τῶν ὑποδεστέρων, οἵτινες πειρῶνται νὰ φέρωνται μετ' οἰκειότητος ἢ καὶ αὐθαδείας πρὸς τοὺς ἀνωτέρους των.

12β. Ἴσια μας γουρούνια μας,
κ' ἐπαραγουρουνίσαμε.

(Παρὰ Ι. Βερέττα.—Κεφαλληνίας παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη [γ. μας.-]—Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [όμ.] —Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [γ. μας, παραγουρουνιάσαμε.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην. *Γουρουνίζω*, φέρομαι ἀπρεπῶς ὡς χοῖρος (πρβλ. τὸ γαλλ. cochonner)· τὸ σύνθετον *παραγουρουνίζω* ἢ *παραγουρουνιάζω* σημαίνει ἐπίτασιν.

12γ. Κατεβάζει γουρούνια.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου)

Ἐπὶ τοῦ θορυβωδῶς ῥέγχοντος ἐν τῷ ὕπνῳ· οἱ ῥογχασμοί του

δηλ. ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς γρυλλισμοὺς ἀγέλης χοίρων, κατερχομένης ἀφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου.

13. Κοῦνα παχεῖα
δὲν κάννει πορκία.
(Βούας Καλαβρίας. Mor. 92,70).

Πορκία, τὸ ὑποκορ. τοῦ πόρκος, χοῖρος (ἰταλ. porco). Ὅτι αἱ παχεῖαι σύες εἶναι ἀνίκανοι νὰ τίκτωσιν.

14. Κοῦνι τοῦ μυλινάρη,
σ' ὕλλι τοῦ σαμπατάρη.
(Ῥογουδίου Καλαβρίας. Mor. 95,129).

Ὁ χοῖρος τοῦ μυλωνᾶ, ὁ σκύλος τοῦ ποιμένος (διάγουσι καλῶς, ἄφθονον ἔχοντες τροφήν).

15. Μήτε γουρούνια εἶχε ὁ παπᾶς, μήτε καὶ θέλει νά χῃ.
('Ηπείρου. 'Αρ. 743. — Β. 162,179. — 'Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Μήτε γ'ροῦνι εἶχε ὁ π. μ. θέλι ν' ἀποχτήσ'.]).

Βλ. ἀρ. 18, πρβλ. ἀρ. 2, βόϊδι 26, γάτος 30, μέλι 23. 26. 'Επὶ τῶν ἀποστεργόντων τὰ κέρδη, τὰ διὰ κόπου καὶ ὀχληρῶν φροντίδων κτώμενα.

16. Ὁ γάλλος θέλει πίτουρα καὶ τὸ γουροῦνι λάσπη.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 26. Κτηνοτροφικὸν παράγγελμα. Εὐδοκιμοῦσιν ὁ μὲν ἰνδικὸς ὄρνις τρεφόμενος διὰ πιτύρων, ὁ δὲ χοῖρος ἀφιέμενος ἐλεύθερος νὰ κυλίεται εἰς τὸν βόρβορον.

17. Ὅλα τὰ γουρούνια μιὰ μύτη ἔχουνε.
(Β' 86,140 [γ. ἕνα μοῦτρο ἔχουν.] — 'Ηπείρου. 'Αρ. 866. — Β. 192,214 [ἔχουσι.] — Πτζ. 277,759. — Δημητσάνης παρὰ Φ. 'Ηλιοπούλου [ἔχουν.] — Στερεᾶς 'Ελλάδος [τὴν ἴδια μύτη] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Οὔλα τὰ γουρουνάκια] — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [τὴν ἴδια μύτη] - Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [μύτ' ἔχουν.]).

Βλ. ὅλος 12. Οἱ φαῦλοι κατ' οὐδὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων.

17α. Ὅσο κι' ἂν τὸ κάμῃς τὸ γουροῦνι, γουροῦνι εἶναι.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Πρβλ. ἀρ. 23. 25. Ὡς δὲν θὰ μεταβάλῃς τὴν φύσιν τοῦ χοίρου, ὁσονδήποτε καὶ ἂν προσπαθήσῃς, οὕτω καὶ τὸν φύσει χυδαῖον ἄνθρωπον ἀδύνατον εἶναι νὰ διορθώσῃς διὰ τῆς διδασκαλίας. Γουροῦνι μεταφορικῶς λέγεται ὁ ῥυπαρὸς καὶ ἀνάγωγος καὶ ὁ βδελυρὸς ἄνθρωπος. Σῦν ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι τὸν ἀπαίδευτον καὶ ἀναίσθητον, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «Βοιωτία ὗς» καὶ ἡ λοιδορία Συοβοιωτοὶ (βλ. τὰς μαρτυρίας παρὰ W. Rhys Roberts The ancient Boeotians. Cambridge 1895 σ. 1 κἑ.). Τὴν αὐτὴν μεταφορικὴν χρῆσιν τῆς λέξεως ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τῇ λατινικῇ (Otto 1717) καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις.

176. Ὅσο κ' ἂν χτυπᾷς τοῦ γουρουνιοῦ 'ς τὴ μουσοῦδα, πίσω γυρίζει.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ)

Μουσοῦδα, ἡ, ἰταλ. muso (G. Meyer Neugr. Stud. IV. σ. 55) τὸ ῥύγχος τοῦ ζώου καὶ καταχρηστικῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου.— Ἡ παρ. λέγεται ἐπὶ τῶν ἀναιδῶν, οἵτινες καὶ σκαιῶς ἀποπεμπόμενοι δὲν αἰσχύνονται, ἀλλ' ἀεὶ ἐνοχλοῦσιν ἐπαναλαμβάνοντες τὰς αἰτήσεις των.

17γ. Ὅταν ἡ γουροῦνα ἔχῃ γουρουνόπουλα, δὲν χορταίνει.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 8.

18. Οὔτ' εἶχε ὁ παπᾶς γουροῦνι, οὔτε θέλει ν' ἀποχτήσῃ.

('Ηπείρου. ΖΑ. 191,8).

Βλ. ἀρ. 15.

19. Σὰν τὸ γουροῦνι 'ς τὴ λάσπη.

(Βλ. Κατζιούλ. 87,2.—Κ. β', 45 [γουρούνιον 'ς τὴν λάσπην.]—Νε. 115,759 [ὁμ.]—Β' 106,5.—Β. 270,41).

Βλ. ἀρ. 26, πρβλ. ἀρ. 23. 28. Ἐπὶ φαύλων μὴ σωφρονιζομένων διὰ νουθεσιῶν ἢ ποινῶν, ἀλλὰ καθ' ὑποτροπὴν ἀσχημονούντων ἢ ἐγκληματούντων. Ὁμοία ἡ παροιμία: «ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου» ἐν Πέτρου Ἐπιστ. Β', β', 22, ὁπόθεν παρέλαβον οἱ παροιμιογράφοι (Γρηγ. Κύπρ. 293. Ἀποστόλ. 1675. Κῶδ. Βατικ. Κρ. 17) καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς (Λόγ. Γ'. σ. 70 c.) «ὗς ἐν βορβόρῳ

κυλισθείς, κατὰ τὴν παροιμίαν»· καὶ ἑτέρα παρ' Ἀποστόλῃ 1675 καὶ ἐν Ἐπιστολ. 4 ἐν Legrand Biblioth. hellen. τ. II σ. 235): «ὅς ἐν βορβόρῳ ἰλυσπᾶται». Ἄλλα παράλληλα βλ. ἐν ἀρ. 26.

19α. Σὰ τ' παπᾶ τοὺ γροῦνι.

(Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου).

Βλ. γουρουνόπουλο 1. Εἰρωνικῶς· φρόνιμος, ὡς ὁ χοῖρος τοῦ παπᾶ. Ἐπὶ παίδων προσποιουμένων ὅτι εἶναι εὔτακτοι.

20. Στραβὴ γουροῦνα βάρεσα, κι' ὅποιον ἐπῆρα πῆρα.

(Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1197,196).

Βλ. θάνατος 18 α, Χάρος 11 α. Ἐπὶ τῶν διαπραττόντων πρᾶξιν, ἥτις βέβαιον εἶναι ὅτι θὰ φέρῃ συμφορὰν εἴς τινας ἢ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, παντελῶς δὲ περὶ τούτου ἀδιαφορούντων. Ἡ φράσις ἐλήφθη ἐκ παιδιᾶς, καθ' ἣν ἐφώνει ταύτην εἷς τῶν παιζόντων ἀναρρίπτων λίθον ὑψηλά.

20α. Τά σκαψ' ἡ γουροῦνά μου, τὰ σκάλισ' ὁ ἀφέντης.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἐπὶ ἐργασίας ἀτελοῦς καὶ ἐπιπολαιοτάτης. Ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ κακῶς σκαφέντος ἀγροῦ· εἶναι δηλ. ὡς νὰ τὸν ἔσκαψεν ἡ γουροῦνα καὶ νὰ τὸν ἐσκάλισεν ὁ ἀνίκανος εἰς τοιαύτην ἐργασίαν κύριος.

21. Ταχά πειτα, τάχα σὰν ἀνιβῇ τοὺ γροῦνι πὰ 'ς τ' ἀχλάδα.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. γάδαρος 4. Εἰρωνικῶς, ἀντὶ τοῦ οὐδέποτε. Ὁμοία **Ρωμουν.** S'a suit scrófa în copac (răchită, saloie) = ἀνέβη ἡ γουροῦνα 'ς τὸ δένδρο· ἢ 'ς τὴν ἰτιά. (Zanne 2479).

22. Τὸ γουροῦνι δὲν κάνει 'ς τὰ μάτια.

(Β. 303,257).

Γνωστὴ ἐκ μόνου τοῦ Βενιζέλου, ὅστις ἑρμηνεύει οὕτω: «ὅτι οἱ κακοήθεις καὶ ἀναίσθητοι οὐδὲ τὰς ἐπιτιμήσεις τῶν ἄλλων αἰσθάνονται».

23. Τὸ γουροῦνι καὶ τὴ μύτη νὰ τοῦ κόψῃς, γροῦ θὰ κάνῃ.

(Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Βλ. ἀρ. 31-33. 34, πρβλ. ἀρ. 17α. Οὔτε ἀνατροφὴ ἐπιμελής, οὔτε αὐ-

στηραὶ τιμωρίαι ἰσχύουσι νὰ διορθώσωσι πονηρὰν φύσιν. Ὅμοιαι παρ. Ῥωμουν. Purceluluĭ de veĭ tăĭa urechile și códa din grădină, mâneșĭ, numaĭ se aĭbă loc pe unde se va vîrî, apoĭ 'l veĭ găsi acolo=τοῦ γουρουνιοῦ ἂν κόψῃς ταὐτιὰ καὶ τὴν οὐρὰ 'ς τὸν κῆπο θὰ βρῇ τόπο νὰ χωθῇ καὶ ὕστερα θὰ τὸ εὕρῃς ἐκεῖ. (Zanne 2419).—**Τουρκ.** Δομουζοὺν πουρνουνοὺ κουλαγινὶ κεσμισλὲρ δομοὺζ γκίνε δομοὺζ γκίνε δομοὺζ=τοῦ γουρουνιοῦ τὴ μούρη καὶ ταὐτιὰ ἔκοψαν, ἀλλ' αὐτὸ πάλιν γουροῦνι ἔμεινε, πάλι γουροῦνι (Μυρσυλίδης 304).

24. Τὸ γουροῦνι κεῖ ποῦ παχαίνει ἀφίνει καὶ τὸ παστό.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1312.—Β. 303,258).

Ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἐπλούτησέ τις καταλείπει συνήθως καὶ τὴν περιουσίαν του.

25. Τὸ γουροῦνι κι' ἂν τὸ λούσῃς,
τὴν ἀλισσίβα θὰ χαλάσῃς.

(Χαλκίου Κορινθίας παρὰ Μπενέκου.—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [γ. ἂν τὸ λούζῃς τὴν ἀ. χάνεις.]).

Βλ. ἀρ. 35, πρβλ. ἀρ. 17α, ἀράπης 12 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας παραλλαγάς. Διὰ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς ἐκφέρουσι τὴν γνώμην περὶ τοῦ ἀδιορθώτου τῆς πονηρᾶς φύσεως καὶ αἱ ἑξῆς παρ. **'Ιταλ.** Quandu lu porcu è porcu di natura, hei vogghia ca lu fai lu strica e lava=ὅταν ὁ χοῖρος εἶναι φυσικὰ χοῖρος τοῦ κακοῦ τὸν ξυστρίζεις καὶ τὸν λούζεις (καλαβρία, Marzano 41). —**Γερμαν.** An der Schweine Waschen ist Seife und Lauge verloren='ς τοῦ γουρουνιοῦ τὸ πλύσιμο σαποῦνι κι' ἀλισσίβα πᾶν χαμένα (W. IV, 447,5). Einer Sau hilft das Baden nicht='ς τὴ γουροῦνα δὲν ὠφελεῖ τὸ λουτρὸ (αὐτ. 11, 117).—**Ῥωσ.** ὁμ. (αὐτ. 116).

26. Τὸ γουροῦνι λάσπη θέλει.

(Β' 112,4.—Β. 303,259.—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 19, χοῖρος 10, πρβλ. ἀρ. 16. 28. Καθὼς ὁ χοῖρος ἀρέσκεται νὰ κυλίεται εἰς τὸν βόρβορον, οὕτω καὶ οἱ φαῦλοι ἀρέσκον-

ται εἰς τὰς φαύλας πράξεις. Ὅμοιαι γνῶμαι ἀρχαίων· «Σύες δὲ ἥδιον βορβόρῳ λούονται δυσωδεστάτῳ ἢ ὕδατι διειδεῖ καὶ καθαρῷ.» (Σέξτ. Ἐμπειρ. Πυρρων. ὑποτ. Α', 56 σ. 16 Fabr.)· «ὁ χοῖρος ἡδύνεται τῷ βορβόρῳ, καὶ τῷ πηλῷ κυλινδοῦται». (Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου λόγος εἰς τὰ ἄκαρπα δένδρα 24 σ. 20, 27). «ὥσπερ ὗς ἐγκυλινδούμενος βορβόρῳ ἥδεται». (Boissonade An. Gr. IV, 172).— Νεώτεραι παρ. **Ἰταλ.** È propriu di li porci lu stricàrisi 'ntra lu fangu = εἶναι φυσικὸ τῶν χοίρων νὰ κυλιῶνται μέσ' 'ς τὴ λάσπη. (σικελ. Pitrè I, 129). Lu porcu 'ntra lu fangu cci 'ngrassa = ὁ χοῖρος μέσ' 'στὴ λάσπη παχαίνει (ἐπίσης, αὐτ. III, 125). Lu porcu si strica 'ntra lu lavinaru = ὁ χοῖρος κυλιέται 'ς τὸ ῥυάκι (ἐπίσης, αὐτ.)— **Γαλλ.** Truye ne songe qu'ordure (Littrè λ. ordure). — **Ῥωμουν.** Porcul orĭ în cotrò face, luĭ tot noroĭul îĭ place; din ce e nu 'l poţĭ preface = τὸ χοῖρο 'ς ὅποιο μέρος κι' ἂν τὸν βάλῃς, κεῖνος πάντα τὴ λάσπη θέλει, ἀπ' αὐτὸ τίποτε ἄλλο δὲν προτιμᾷ (Zanne 2359). —**Ἰσλανδ.** þveigið svin veltir sèr i sama saur = πλυμένο γουροῦνι κυλιέται εἰς τὴν ἴδια βρῶμα (D. II, 284).— **Δαν.** Naar man klaaer Svinet, lægger det sig i Sølen = ὅταν ξύνουν τὸ γουροῦνι χώνεται 'ς τὴ λάσπη (αὐτ.).— **Σουηδ.** När man klår svinet, lägger det sig i solen = ὁμ. (αὐτ.) Svinet, tvaget, sölar rig åter i träcken = τὸ γουροῦνι σὰν πλυθῇ λερώνεται πάλι 'ς τὴ λάσπη (αὐτ.). Soon sölar giårna i tråcken = τοῦ γουρουνιοῦ τοῦ ἀρέσει νὰ λερώνεται 'ς τὴ λάσπη (αὐτ.).— **Ὁλλανδ.** Wie kan de varkens uit den stront houden! = ποιὸς μπορεῖ νὰ φυλάξῃ τὸ γουροῦνι ἀπὸ τὴ λάσπη! (αὐτ.). De gewaschen zeug wentelt zich in het slijk = τὸ πλυμένο γουροῦνι κυλίεται 'ς τὸ βοῦρκο (αὐτ.). — **Γερμαν.** Eine Sau, wenn sie gewaschen ist, wälzt sich wieder im Koth = τὸ γουροῦνι, ὅταν πλυθῇ, κυλίεται πάλι 'ς τὸ βοῦρκο (αὐτ.). Der Sau ist im Koth am wohlsten = ἡ γουροῦνα εὐχαριστεῖται πολὺ 'ς τὴ λάσπη. (W. IV, 7, 22. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 8, 53. 55. 10, 88. 89. 11, 121: 13, 183. 449. 66. 67. 68. 450, 79. 452, 123. Zeitschr. des Ver. f. Volksk. 1892 σ. 437, 7) — **Ῥωσ.** Ὁ χοῖρος θὰ βρῇ τὴ λάσπη. (Dal II, 281).

27. Τὸ γουροῦνι μεσ' 'ς τὴν Πόλη;

(Β' 124, 148.—Β. 303, 260 [πόλη.]).

Εἰρωνικῶς, ἐπὶ σπανίων καὶ θαυμαστῶν συμβεβηκότων· ὡς εἶναι σπάνιον χοῖρος νὰ περιφέρεται ἐν τῇ ἕδρᾳ τῶν Μουσουλμάνων.

28. Τὸ γουροῦνι μὴ τὸ κεντᾷς ἀπὸ τὴ λάσπη του.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Πρβλ. ἀρ. 2. 6. Μὴ ἐπιχείρει νὰ νουθετήσῃς πονηρόν.

29. Τὸ γουροῦνι σπίτι ἀδειάζει, μὰ σπίτι δὲ γιομίζει.

(Μεσσηνίας. Νεα. 143).

Πρβλ. ἀρ. 2. Ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἐπικερδής, ὅσον κοινῶς νομίζεται ἡ συντήρησις οἰκοσίτου χοίρου, ὡς ἀπαιτοῦσα πολλὴν δαπάνην.

30. Τὸ γουροῦνι κράζουν ς' τὸ μαχτό,
κ' ἐκεῖνο πάει ς' τὸ σκατό.

(Πτζ. 295, 971 [τὸ κρ. 'ς τὸ χυλὸ κ' ἐ. παγαίνει 'ς τὸ σκ...] —Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου].

Βλ. σκαντζόχερος 2, χοῖρος 11. Μαχτό, τό, εἶναι ἡ ἀρχαία λέξις μακτὸν (ἀπὸ τοῦ μάσσω), λέγονται δ' οὕτω κυρίως μὲν τὰ μεμαγμένα πίτυρα, καθόλου δὲ ἡ παραβαλλομένη εἰς τοὺς χοίρους οἱαδήποτε τροφή.—Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν δι' ἄγνοιαν ἢ ἀγροικίαν ἢ κακὴν ἕξιν προτιμώντων τὰ χείρονα. Τὸ αὐτὸ περίπου λέγεται ἐν τῷ ψόγῳ τοῦ χοίρου ἐν Διηγήσει τῶν τετραπόδων στ. 426-7 σ. 156 Wagner: «κἂν ὅσα φᾷς, κἂν ὅσα πιῇς, κἂν ὅσα καταλύσῃς, | ἐὰν μὴ φάγῃς κόπρια, οὐδὲν σοῦ νοστιμοῦνται». Ὅμοιαι παρ. **Γαλλ.** Truie aime mieux bran que roses. (Leroux I, 84. Βλ. καὶ αὐτ. 204. Legai 458). —**Γερμαν.** Daz swîn, er hât den lûtern brunnen und leit sich in den trüeben pfuol=τὸ γουροῦνι ἀφίνει τὴν καθαρὴ βρύση καὶ πηγαίνει 'ς τὸ βοῦρκο (D. II, 284).

30α. Τὸ γουροῦνι τόσον ἔχει τὰ βαλάνια, ὡσὰν καὶ τὰ μοσχοκάρυδα.

(Βάρνερ: γουροῦνι 2).

Πρβλ. ἀρ. 30, χοῖρος 11. 'Επὶ τῶν ἀδυνατούντων νὰ διακρίνωσι

τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων, κρινόντων δὲ ταύτην κατὰ λόγον τῆς εἰς αὐτοὺς χρησιμότητος.

31. Τὸ γροῦνι καὶ τ' μύτι νά του κόψις πάλι θὰ σκάψι.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 93 [Τὸ γροῦνι καὶ τὴ μύτη τ' νὰ τοῦ κόψῃς πάλιν θὰ σκάψῃ.] καὶ παρὰ Ι. Πρωΐου).

Βλ. ἀρ. 23.

32. Τοῦ γουρουνιοῦ καὶ τὴν μύτη νὰ τοῦ κόψῃς πάντα θὰ σκαλίζῃ.

(Χίου Καν. 308, 717. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [γ. δὴ μούρη καὶ νὰ δήνε κ. πάλε θὰ σ. — ἢ: Τὸ γουροῦνι καὶ δὴ μύτη dou νὰ κ. πάλε θὰ σ.]).

Βλ. ἀρ. 23.

33. Τοῦ γουρουνιοῦ τὴ μύτη κι' ἂν κόψῃς, πάλι γκροῦ γκροῦ θὰ κάμῃ.

(B[1] 123, 137 [τὴ κόψῃς] — B. 319, 493 [πάλιν] — Κύμης. Τρίμης σ. 70 [τοῦ γρουνιοῦ τὴν μ. — π. γρ γρ γρ θὰ κ.]).

Βλ. ἀρ. 23.

33α. Τοῦ γουροονιοῦ τοῦ λένε οὔτσιου!

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Οὔτσιου! ἐπίφθεγμα πρὸς ἀποπομπὴν τῶν χοίρων (ἀλλαχοῦ *γούτς*!). Ἐκ τοῦ ἀλβανικοῦ ὀνόματος τοῦ χοίρου *γούτς*. Ὡς πρὸς τοὺς ἐνοχλοῦντας χοίρους ἀρκεῖ τοῦτο μόνον τὸ ἐπίφθεγμα, οὕτω καὶ πρὸς τοὺς χυδαίους ἀνθρώπους δὲν εἶναι χρεία λόγων, ἀλλὰ περιφρονήσεως.

34. Τοῦ γουρουνιοῦ τὴ μύτη κόψανε, μ' ἀνθρωπιὰ δὲν ἄλλαξε.

(Β. 419, 492).

Βλ. ἀρ. 23.

35. Χάνεις κόπο καὶ σαποῦνι,
σαπουνίζοντας γουροῦνι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 25.

γουρουνοδέρματο

1. Τὸ γουρουνοδέρματο
δὲ γίνεται κρασοδέρματο.

('Αρτοτίνης Δωρίδος. Ἐφ. Φιλομ. 1868 σ. 1673).

Βλ. χοίρινος 2. Γουρουνοδέρματο (γουροῦνι — δέρμα) τὸ δέρμα τοῦ χοίρου· κρασοδέρματο (κρασὶ — δέρμα) ὁ ἀσκὸς τοῦ οἴνου. Δέρμα καὶ ὑποκοριστικῶς δερμάτι λέγεται συνεκδοχικῶς καὶ ὁ ἀσκός. — Ὅτι ἡ πονηρὰ φύσις δὲν μεταβάλλεται εἰς ἀγαθήν. Ὁμοία ἡ **Κουτσοβλαχ.** Di chéle di porcu, vâtâlah nu's façe = ἀπὸ γουρουνοδέρματο ἀσκὶ δὲν γίνεται (Zanne IV, 9416).

γουρουνόπουλο

1. Τοῦ παπᾶ τοὺ γουρουνόπλο.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [ἡ: Εἶναι τοῦ]).

Βλ. γουροῦνι 19α.

γοῦστο

1. Γιὰ πολλῶ λογιῶ γοῦστο, κρέας δὲ μένει 'ς τὸ χασαπειό.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ὄρεξη 5. *Γοῦστο*, τό, (ἰταλ. gusto) ἡ ὄρεξις, ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ φιλοκαλία· ῥῆμ. *γουστάρω* (ἰταλ. gustare) ἀρέσκομαι· ἐπίθ. *γουστόζος*, (θηλ. — όζα, οὐδ. — όζικο) ὁ ἀστεῖος, ὁ εὐχαρίστως ἀκουόμενος (ἰταλ. gustoso). *Χασαπειὸ* ἢ *χασάπικο* καὶ *χασαποπουλειὸ* (χασαπειὸ — πωλεῖον) τὸ κρεοπωλεῖον· *χασάπης* ὁ κρεοπώλης, ἐκ τῆς τουρκ. λ. κασάπ, παραληφθείσης εἰς πάσας τὰς γλώσσας τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου. Καὶ δι' ἀκραιφνῶς ἑλληνικῶν λέξεων λέγονται ἐνιαχοῦ ἂν καὶ σπανιώτερον τὰ αὐτὰ *κρεοπουλειὸ* (κρεοπωλεῖον) καὶ *κρεοποῦλος* (κρεοπώλης) Καὶ διὰ λέξεων ἐκ τῆς λατιν. εἰλημμένων *μακελλειὸ* = μακελλεῖον, (ἤδη ἀπὸ τοῦ Α' αἰῶνος μ. Χ.), λατ. macellum, καὶ *μακελλάρης* (macellarius) ἐπίθ. *μακελλάρικος*, ῥ. *μακελλώνω* καὶ *μακελλεύω*.

2. Καθένας μὲ τὸ γοῦστό του.

('Αθηνῶν).

Βλ. ὄρεξη 9 καὶ τὰ αὐτόθι ἀναγραφόμενα παράλληλα. Ὅτι ἕκα-

στος κατ' ἴδιον τρόπον κρίνει τὰ πράγματα, καὶ δὲν πρέπει ν' ἀπορῶμεν ἀκούοντες παραδοξοτάτας κρίσεις· μάλιστα δ' ὅταν πρόκειται περὶ φαγητῶν ἡ ὄρεξις ἑκάστου θεωρεῖται ὡς κανών, μὴ ἐπιδεχόμενος ἀμφισβήτησιν. Ὁμοία ἡ Ἰταλ. Tutti abbiamo i nostri gusti = ὅλοι ἔχομε τὰ γοῦστά μας (Castagna 91, 36).

γραῖγος.

1. Αἱ γραῖος εἰς τὴθ θάλασσα σὰμ μέρμηγκας γεννειέται.
(Μεγίστης ΚΠ. ΚΑ', 318, 152).

Γραῖος κατὰ συγκοπὴν ὁ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι *γραῖγος*, (ἰταλ. greco), ὄνομα ἀνέμου, ὁ μέσης (Nord-est). Καὶ σύνθετα *γραιγοτραμοντάνα*, ἡ (ἰταλ. grecotramontana), ὁ μεσοβορρᾶς (Nord-nord-est)· *γραιγολεβάντες*, ὁ (ἰταλ. grecolevante) ὁ μεσαπηλιώτης (Est-nord-est). Κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀσθενὴς τὸ πρῶτον πνέων ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐπιτείνεται κατὰ μικρόν.

2. Γραῖγο λεβάντε,
guarda da Zante.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ὅτι πνέοντος τοῦ μεσαπηλιώτου ὁ λιμὴν τῆς Ζακύνθου δὲν εἶναι ἀσφαλὴς εἰς τὰ πλοῖα.

3. Τὰ πολλὰ τὰ καραντιά,
γιὰ γραῖος, γιὰ νοτιά.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Καραντὶ τὸ (ἴσως ἐκ τοῦ ἰταλ. garantia = ἀσφάλεια) ὁ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς τρικυμίας σάλος τῆς θαλάσσης (ἰταλ. ondata, γαλλ. houlle). Οὗτος προαγγέλλει, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὅτι θὰ πνεύσῃ μέσης ἢ νότος.

Γραικός.

1. Πέντε Γραικοί, πενῆντα κουμάντα.
('Αν. ἐπιθ. Α', 559, 362).

Βλ. Ῥωμιὸς 13.

2. Τέσσερες Γραικοί, πέδε κουμάνδα.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. Ῥωμιὸς 13.

3. Zinque Grei, sei comandi.

(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. Ῥωμιὸς 13. Πέντε Γραικοί, ἕξι κουμάντα. Βενετικὴ παροιμία ἐπιχωριάζουσα ἐν Κερκύρᾳ.

γράμματα.

1. Ἂ δὲν εἰξέρῃς γράμματα, ἄφ' τὸ χαρτὶ χάμου.

(Δημητσάνης καὶ Ζατούνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Μὴ ἀναμιγνύεσαι εἰς ὑποθέσεις, ὧν δὲν ἔχεις γνῶσιν.

2. Ἄλλα 'ν τὰ γράμματα, τσ' ἄλλ' εἶν' ἡ γνώσ'.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἡ: Ἂ. τὰ γρ. τσ' ἄ. ἡ γν.]).

Βλ. ἀρ. 9, γνώση 2, πρβλ. διαβάζω 2. Ἡ παιδεία δὲν ἀναπληρώνει τὸν ἐλλείποντα νοῦν· λέγεται δ' ἡ παροιμία περὶ λογίων μωρῶν. Ὅμοιαι ἀρχαῖαι γνῶμαι: «Πουλυμαθίη νόον οὐ διδάσκει» (Ἡρακλείτου ἀπ. παρὰ Mullach Fr. philos. Gr. I, 316, 14). «Πολλοὶ πολυμαθέες νόον οὐκ ἔχουσι». (Δημόκριτος παρὰ Στοβ. Δ', 83 = Mullach I, 349, 140). «Ἡράκλειτος μὲν ἔλεγε πολυμάθειαν νοῦν μὴ ἐμποιεῖν, Ἀνάξαρχος δὲ πολυμάθειαν κάρτα μὲν ὠφελεῖν, κάρτα δὲ βλάπτειν» (Σερῆνος παρ' Ἰωάνν. Δαμασκ. Β', ιγ', 116 Meineke Στοβ. τ. Δ'. σ. 205). «Πουλυμαθημοσύνης τῆς οὐ κενεώτερον οὐδέν» (Ἱππωνὸς ἀποσπ. παρ' Ἀθην. ΙΓ' σ. 610 b = Mullach I σ. 82).

3. Ἂς ἤξιρα δυὸ γράμματα, τσ' ἂς ἤμ' τσὶ μ' ἕνα μάτ'.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. ἀρ. 7. Ὅτι κρεῖσσον νὰ εἶναί τις ἀνάπηρος ἢ ἀγράμματος.

4. Γράμματα
κλιάματα.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναδάκη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ὅτι ἡ παιδεία δὲν προσκτᾶται ἀκόπως. Λέγε-

ται ἰδίως πρὸς παῖδας, δυσχεραίνοντας πρὸς τὴν ἐκμάθησιν τῶν μαθημάτων.

5. Ζόρ' ἡ δ'λειά, πελὰς τὰ γράμματα.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. τὴν προηγουμένην. *Ζόρι* τό· (ἐκ τοῦ περσικοῦ καὶ τουρκικοῦ ζὸρ) ἡ βία, ὁ μέγας κόπος· τὸ ἐκ τούτου ἐπίθετον *ζόρικος* σημαίνει τὸν βίαιον ἢ τὸν ἀτίθασον, καὶ τὸν ἐπιπόνως καὶ μετὰ δυσχερείας γινόμενον. Ἡ δὲ λ. *πελᾶς* ἢ κοινότερον *μπελᾶς* καὶ *μπελιᾶς* (ἐκ τοῦ ἀραβ. μπελὰ) σημαίνει κόπον, δυσκολίαν, ἐνόχλησιν· ἐπίθετον παράγωγον *μπελαλίτικος* ὀχληρὸς (τουρκ. μπελαλί). — Ἡ παροιμ· λέγεται εἰρωνικῶς πρὸς τοὺς ἀποδυσπετοῦντας μὲν πρὸς τὰ μαθήματα, ἀλλὰ καὶ ὀκνοῦντας νὰ διδαχθῶσι τέχνην τινά.

6. Ἡ θάλασσα σούνιτι, τὰ γράμματα δὲ σούνουντι.

(Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου).

Ὅτι ὁ τὴν παιδείαν ἀσκῶν οὐδέποτε σχολάζει, μελετῶν ἀεὶ καὶ διδασκόμενος.

7. Ὅπου ξεύρει γράμματα ἔχει τρία μάτια, κι' ὅπου δὲν ξεύρει ἔχει ἕνα, καὶ στραβὸ κ' ἐκεῖνο.

(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Πρβλ. ἀρ. 3. 10. Πλεῖσται φράσεις κοινολογοῦνται τὴν αὐτὴν ὑπεμφαίνουσαι γνώμην· οἷον «ὁ ἀγράμματος καὶ ὁ στραβὸς εἶναι τὸ ἴδιο». «Μάθε γράμματα ν' ἀνοίξῃς τὰ μάτια σου» ἢ «νὰ ξεστραβωθῇς». Ἡ δὲ προκειμένη παροιμία συνενώνει τὰς μεταφορὰς δύο ἀρχαίων γνωμικῶν: «Διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα» (Γνῶμ. μονόστ. 657 = FCG IV, 359). «Ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων» (αὐτ. 438 σ. 352). «Ὁ γραμμάτων δ' ἄπειρος ὡς τυφλὸς βλέπει». (W. Meyer 440, 2).

8. Σὰ γράμμα, σὰν ὁμόλογοσ, σὰν αὐγά, σὰν καρύδια.

(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα).

Ἐπὶ συγκεχυμένων μαρτυριῶν. Ἀναφέρεται εἰς ἄγνωστόν μοι μῦθον.

9. Τὰ γράμματα εἶναι καλά, μὰ νά χῃς νοῦ καὶ γνώση.

(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. ἀρ. 2, γνώση 2. Ὅτι ἄχρηστος ἡ παιδεία ἂν μὴ συνεπικουρῇ καὶ νοῦς ὑγιής. Ἀρχαῖαι γνῶμαι: «Γράμματα μαθεῖν δεῖ καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν» (Γνῶμ μονόστ. 96 = Στοβ. ΛΕ΄, 6. FCG. IV, 343. W. Meyer 430, 9). «Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἂν μὴ νοῦς παρῇ» (Γνῶμ. μονόστ. 557 = FCG. IV, 355). «Πολυνοΐην, οὐ πολυμαθίην ἀσκέειν χρή» (Δημόκριτ. παρὰ Mullach I, 349, 141). «Δεῖ μὲν καὶ φιλοσοφεῖν, δεῖ δὲ καὶ ἐγκέφαλον ἔχειν». (Ἐπικτήτ. Διατρ. Α΄, κβ΄, 18). — Παροιμ **Γαλλ.** Fi de science et d'art qui en raison n' a part. (Legai 437).

10. Τὰ γράμματα εἶναι φῶς πολύ.

(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Πρβλ. ἀρ. 7. «Ὁ γράμματ' εἰδὼς καὶ περισσὸν νοῦν ἔχει». (Γνωμ. μον. 403 = FCG. IV, 351).

11. Τὰ γράμματα φαντάγματα, υἱέ μ', τὴ λύρα σ' παῖξον.

(Πόντου. Ἑπταλ. 350, 13. [τὴλ λύρασ σ]. Τραπεζοῦντος, Κρώμης, Ματσούκας. Ἀστ. Πόντ. 331, 300 [γρ. σ' φ.]).

Φάνταγμα (φαντάζω) ἡ ματαία ἐπίδειξις. Εἰρωνικῶς πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας πρὸς τὴν σπουδὴν παῖδας.

γραφτὸ

1 Ἔτσι μοῦ ἤτανε γραφτό.

(Κοινοτάτη. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη). [Αὐτό ταν τοὺ γραφτό μ'.]).

Γραφτὸ τὸ πεπρωμένον (Πολίτου ΝΕΜ. σ. 218). — «Ὁ βίος διὰ πάντα νοήμονα καὶ ἔμφυτον ἔχοντα τὸ ἠθικὸν τῆς δικαιοσύνης αἴσθημα, εἶνε δίκτυον ὅλον ἠθικῶν προβλημάτων, ὧν τὴν ἐπίλυσιν εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοήσῃ πάντοτε. Ἐν ἐσχάτῃ περὶ τοιαύτης λογικῆς καὶ δικαίας ἐπιλύσεως ἀπογνώσει ὁ ἄνθρωπος καὶ πάλαι καὶ νῦν ἐν Ἑλλάδι τε καὶ ἀλλαχοῦ καταφεύγει εἰς τὸ πεπρωμένον. Ἔτσι ἦτον τῆς μοίρας μου, τῆς μοίρας του κτλ. εἶναι καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, ἀπαιδεύτοις τε καὶ πεπαιδευμένοις, ἡ φράσις, ἥτις ἐὰν δὲν λύει, κόπτει ὅμως

τοὺς γορδίους δεσμοὺς τῶν τοιούτων ζητημάτων». (Δ. Βερναρδάκης εἰς Εὐριπίδ. Τραγῳδ. τ. Α΄ σ. ϟ΄).—**Γαλλ.** Cela était écrit.

2. Τὰ γραφτὰ δὲ λειώνουνε.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 3, γράφω 12. 14. Αἱ ἔγγραφοι ἀποδείξεις εἶναι αἱ ἀσφαλέσταται. Λέγεται δ' ἐνίοτε καὶ εἰς δήλωσιν τοῦ ἀμετατρέπτου τῆς πεπρωμένης μοίρας, ὡς ἡ ἐν λ. γράφω 8, Μοῖρα 47. Παραπλήσιαι παρ. **Γαλλ.** La parole vole, et l'écriture demeure (W. IV, 335, 29).—**Γερμ.** Was geschrieben ist, das ist geschrieben, man kan's mit keinem Schwamm wegwischen=ὅ τι εἶναι γραμμένο εἶναι γραμμένο, μὲ κἀνένα σφουγγάρι δὲν μπορεῖ κἀνεὶς νὰ τὸ σβύσῃ. (αὐτ. 28. Βλ αὐτ. 13. 15). Was man schreibet, das bleibet =ὅ τι γράφει κἀνεὶς μένει (αὐτ. 29). —**Ἀραβ.** ελμακτοὺμπ μᾶ γινμαχὶ =ὅ τι εἶναι γραμμένο, δὲ σβύνεται· περὶ τοῦ πεπρωμένου. (Socin 313).

3. Τὸ γραφτὸ δὲν γίνεται ἀπόγραφο.

(Σερρῶν. Φιλίστωρ Γ΄, 126).

Ὁμοία μὲ τὴν προηγουμένην. Περὶ τῆς χρήσεως τῆς λ. ἀπογράφω εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀπαλείφω βλ. Πανταζίδην ἐν Φιλίστορι αὐτ.

γράφω

1. Γιὰ νὰ γράψῃς, γράψε χίλια, γιὰ νὰ δώσῃς κἂν κανένα.

(Κα. 1132. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἐπὶ τῶν ἀναλαμβανόντων ἀπερισκέπτως ἢ πρὸς δόλον ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας εἶναι βέβαιον ὅτι ἀδυνατοῦσι νὰ ἐκπληρώσωσιν.

2. Γραμμένης φωνῆς δυνατωτέρα ἡ παρουσία.

(Κ. 6', 13.—Νε. 21, 148.—Β' 21, 27 [μεγαλυτέρα]—Β. 50, 100).

Βλ. αὐτοπρόσωπον 1. Ἡ παρουσία τοῦ ἔχοντος συμφέρον καὶ ἡ διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου ἔκθεσις τῶν δικαίων του εἶναι πολλῷ συντελεστικωτέρα τῆς δι' ἐπιστολῶν συννενοήσεως.

2α. Γράφ' τα, κλάφ' τα· κι' ἂν δὲν σ' τὰ δώσουν, σβύσ' τα.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 4. Ὁ πωλῶν ἐπὶ πιστώσει, καὶ γράφων εἰς κατάστιχον τὰ

ὀφειλόμενα, ἂς εἶναι βέβαιος ὅτι θ' ἀπολέσῃ ταῦτα· ἀντὶ δὲ ματαίων αἰτήσεων περὶ ἀποδόσεως, προτιμότερον εἶναι νὰ ἀπαλείψῃ τὸ χρέος ἐκ τῶν βιβλίων του.

3. Γράψε, Γιάννη, γράμματα, καὶ βάλε τ' ὄνομά μου.
(Βερ. 70, 13.— Β. 50, 101 [καὶ γράψε τό.]).

Βλ. ἀρ. 4α. Ἐπὶ ἀφερεγγύων, ἀγοραζόντων ἐπὶ πιστώσει.

4. Γράψε, γράψε,
καὶ κάτσε κλάψε.
(Ἠπείρου. ΖΑ. 198, 20).

Βλ. ἀρ. 2α. 11. Ὁ ἐπὶ πιστώσει πωλῶν καὶ γράφων τὰ ὀφειλόμενα πρέπει νὰ τὰ θρηνῇ ὡς ἀπολεσθέντα· καὶ ὁ διὰ προικοσυμφώνου ὑποσχόμενος (ὅποιος τάζει) εἰς γαμβρὸν προῖκα ἀνωτέραν τῶν δυνάμεών του εἰς πολλὴν περιπίπτει ἀμηχανίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ.

4α. Γράψε Δῆμο Τζιαχτάρ, μὲ τὸ κόκκινο γελέκι.
(Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Ἐπὶ ἀσαφεστάτων ὑποδείξεων, ἐξ ὧν ἀδύνατον νὰ εἰκασθῇ περὶ τίνος πρόκειται.

4β. Γράψε με Καραμπουρνιώτη.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. βλέπω 102α.

4γ. Γράψε μου τὴ γαϊδάρα μου Παρασκευοῦλα.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. βλέπω 102α.

5. Γράψε τα 'ς τὸ σ'όνι.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 317, 93).

Βλ. νερὸ 60. Ἐπὶ λόγων ἢ πράξεων, ὧν συμβουλεύομεν τὴν λήθην.

6. Καθὼς μὲ βλέπεις, γράψε με.
(Β. 122 68.).

Βλ. βλέπω 102α.

7. Ὅ γέγραφα γέγραφα.

(Β. 357, 115).

Πρβλ. ἀρ. 8. Εὐαγγελικὸν ῥητὸν ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάνν. ιθ', 22. Ἐπὶ ἀμετακλήτων ἀποφάσεων. **Ἰταλ.** Cui scrissi scrissi, Pilatu dissi =ὅ τι ἔγραψα ἔγραψα, εἶπεν ὁ Πιλᾶτος (Pitrè IV, 181). — **Γαλλ.** Ce qui est écrit est écrit (Litré λ. écrit. Legai 241. Leroux II, 260). — **Γερμαν.** Geschrieben ist geschrieben=τὸ γραμμένο εἶναι γραμμένο (W. IV, 435, 14).

7α. Ὅλα ἔσαν 'ςσὸ κατσί μ.' γραμμένα, κι' ἀτὸ 'ςσὸ κότσι μ.'.

(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 281, 208).

Πάντα τἄλλα ἦσαν γεγραμμένα ἐπὶ τοῦ μετώπου μου, τοῦτο δὲ ἐπὶ τοῦ ἀστραγάλου μου. Ἐπὶ μικροῦ καὶ ἀναξίου λόγου ἀτυχήματος, παραβαλλομένου πρὸς δεινότερα, ἅτινα ἔχει ὑποστῇ ὁ λέγων. Τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον σπουδαῖα πάθη, ὑποτίθεται ὅτι ἐγγράφονται ὑπὸ τῆς Μοίρας ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ σώματος, κατὰ λόγον τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν. Γραψίματα δὲ τῆς Μοίρας ἢ γραψίματα τοῦ θεοῦ καλοῦσιν ἐνιαχοῦ τὰς ῥαφὰς τοῦ κρανίου ἢ τὰ ἐπὶ τοῦ μετώπου ἢ τοῦ προσώπου τοῦ βρέφους ἐξανθήματα. (Βλ. Πολίτου ΝΕΜ. σ. 217 κἑ.).

8. Ὅπου γράφει
δὲν ξεγράφει.

(Κοινὴ [ἡ, Ὅ τι]. — Πτζ. 272, 699. — Κρήτης. Παρνασ. ΙΖ', 799, 218 [Ὅ τι]. — Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [Ὅσα γράφῃ δὲν ξεγράφῃ.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ὅ τ' γράφτ' δὲν ξιγράφτ'.]).

Βλ. ἀρ. 15, Μοῖρα 47 καὶ τὰ αὐτόθι ἀναγραφόμενα παράλληλα. Ὅτι ἀμετάτρεπτοι αἱ ἀποφάσεις τῆς μοίρας.

9. Ὅσο τριτσινάει ὁ Γιάννης,
τόσο γράφει ὁ Μπαρμπαγιάννης.

(Λεγαινῶν Ἠλείας παρὰ Α. Καρκαβίτσα).

Τριτσινάω (τρὶς—τσινάω) ἐπιτατικὸν τοῦ τσινάω ἢ τσινῶ (περὶ οὗ βλ. τ. Γ' σ. 349). Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ἐκ στοργῆς ἢ ἐξ ἀνάγκης ὑποχωρούντων εἰς ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις. Προῆλθε δ' ἐκ τοῦ

ἐξῆς γεγονότος, κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Α. Καρκαβίτσα: 'Σ τὰ Λεχαινὰ ὁ Μπαρμπαγιάννης Τατανᾶς, τύπος τέλειος λαϊκοῦ γεροφιλοσόφου, εἶχε ἀρρεβωνιασμένη τὴν κόρη του μ' ἕναν κάποιο Γιάννη καρολόγο. Αὐτὸς μπῆκε βγῆκε γιὰ πολὺν καιρὸ 'ς τὸ σπίτι τοῦ Τατανᾶ, καὶ 'ς τὸ ὕστερο γιὰ νὰ στεφανωθῇ ἄρχισε νὰ ζητᾷ πότε τοῦτο πότε κεῖνο παραπάνω ἀπὸ τὰ συφωνημένα. Καὶ ὁ Μπαρμπαγιάννης ἔγραφε σὲ κατάλογο τὰ νέα θελήματα τοῦ γαμπροῦ του, προτιμῶντος ν' ἀδικήσῃ τἄλλά του παιδιά, γιὰ νὰ μὴν ἀπομείνῃ ἡ κόρη του. Ὅταν ὅμως ἐτελείωσε ὁ γάμος καὶ ἡ προικοπαραλαβή, ἐφανέρωσε 'ς τοὺς καλεσμένους τί ἔπαθε ἀπὸ τὸν γαμπρό, καὶ εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια ποῦ ἀπὸ τότε ἔμειναν γιὰ παροιμία.

9α. Ποῦ νὰ γράφτωμ' αὐτό; 'ς σ' ἀπανωθύρ'; ἢ 'ς σὸ κατωθύρ';

(Πόντου. 'Αστ. Πόντ. 314, 275).

Ποῦ νὰ ἐγγράψωμεν τὸ σπάνιον τοῦτο γεγονός, εἰς τὸ ὑπέρθυρον ἢ τὸν οὐδόν; Λέγεται πρὸς τὸν ἐπὶ μακρὸν βραδύναντα νὰ ἐπισκεφθῇ φίλον, ὅταν ἀπροόπτως ἔλθῃ.

10. Ποῦ τό βρες γραμμένο;

(Κοινή).

Βλ. ἄγραφος 1. 'Επὶ παραδόξου καὶ ἀλόγου ἀπαιτήσεως. **Γερμαν.** Wo steht das Geschrieben? = ποῦ εἶναι αὐτὸ γραμμένο; (W. IV, 337, 58).

11. Πρῶτα πρῶτα γράψε γράψε,
κὶ κατόπι κλάψε κλάψε.

('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 4.

12. Σὰ γράψι δὲ λειώνι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. γραφτὸ 2.

12α. Σὲ γράφω κεῖ ποῦ δὲν πιάνει μελάνι.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. ἀρ. 13. 17. Εἰς ἔκφρασιν μεγίστης περιφρονήσεως.

13. Ἐς τὸ παλιοπάπουτσό μου τὸ γράφω.
(Νε. 118, 778. — Β' 108, 25. — Β. 280, 171).

Βλ. τὴν προηγουμένην, παλιὸς 24.

13α. Ἐς τὸν ἄμμο γράφει.
(Κοινή).

Βλ. νερὸ 60. Ἐπὶ τῶν ματαιοπονούντων. **Γαλλ.** Escrire sur le sable (Legai 449). — **Γερμαν.** Etwas in den Sand schreiben = νὰ γράφῃ κἀνεὶς ἕνα πρᾶγμα ἐς τὸν ἄμμο (W. III, 1862, 42). Das ist in den Sand geschrieben = αὐτὸ εἶναι γραμμένο ἐς τὸν ἄμμο (αὐτ. 27). — **Ῥωσ.** Γράψε ἐς τὸν ἄμμο (Dal I, 576).

14. Τὰ γραμμένα ἄγραφα δὲν γίνονται.
(Κύθνου. Βάλληνδα Κυθνιακὰ σ. 127. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Τὸ γραμμένο ἄγραφο δὲ γένεται.]).

Βλ. γραφτὸ 3, Μοῖρα 47.

15. Τὰ γραφόμενα δὲν ξεγράφονται.
(Τήνου παρὰ τῆς Καϛ. Στ. Καραλῆ· καὶ παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [Τὰ γραμμένα] — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [τὸ γραμμένο δὲν ξεγράφεται.]).

Βλ. ἀρ. 8, Μοῖρα 47.

16. Τὸ μελλέψ'μο ὅτ' ἔχι γραμμένο, θὰ τραυήξῃς.
(Χτηκάδου Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. Μοῖρα 47.

17. Τσοῦκά μου, ματσοῦκά μ', ἐκεῖ τὸ γράφω.
(Πλαγιᾶς Βονίτσης παρ' Εὐστ. Λαζάρου)

Βλ. ἀρ. 12α.

γριὰ

1. Αἱ ἐργιὰ σὰν ἐγελάστη, ἐσφιχτομανταλώθητσε.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 318, 139).

Βλ. ἀρ. 5. Ἡ γραῖα εὐθὺς ὡς ἠπατήθη ἐμόχλωσεν ἀσφαλῶς τὴ θύραν.

1α. Ἀπάνω ἐς τὴ καλοχρονιὰ βρέθηκ' ἡ γρᾶ κορδάκι.
(Ἀνατολικῆς Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου).

Ἐν τῇ εὐετηρίᾳ εὑρέθη νεκρὰ ἡ γραῖα. Κορδάκι, τό, ὑποκοριστικὸν τοῦ κόρδα = χορδὴ (ἐκ τοῦ ἰταλ. corda) «Εὑρέθηκε κορδάκι» εἶναι μία τῶν λοιδόρων φράσεων πρὸς δήλωσιν τοῦ θανάτου· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς τετανυσμένης χορδῆς· ἀλλαχοῦ λέγεται ὁμοίως «τὰ κόρδωσε» ἢ «τὴν ἐτέντωσε τὴν ἀρίδα». Πρὸς ταῦτα παραβλητέα τὰ δημοτικά: «ἐπὶ χθονὶ κεῖτο τανυσθείς», «τανύσσαι ἐπὶ γαίης, ἐν κονίῃς». Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ἀποθνησκόντων καθ' ὃν χρόνον τὰ πράγματα αὐτῶν εὐοδοῦνται.

2. Ἀπῆς ἡ γρᾶ βγουδώθηκε
ἐσφικτομανταλώθηκε.

(Κρήτης. Φρ. 106 καὶ παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [γρ. τὴν ἔπαθε, σφικτ.]).

Βλ. ἀρ. 5. Βουγδώνομαι ἴσως ἐκ τοῦ εὐοδοῦμαι· ἀγνοῶ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως.

3. Ἀπῆς φὰ ἡ γρᾶ τὰ σῦκά τση, ὁ χειμῶνας ἀποκάνει.

(Κρήτης. Φρ. 105 [σῦκάν τση ἀποκ. ὁ χ.] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Ὅταν ἐξαντλήσῃ ἡ γραῖα τὴν προμήθειαν τῶν σύκων της ὁ χειμὼν λήγει (δι' αὐτήν). Ἐπὶ τῶν ἐχόντων ὡς μέτρον πάντων τὰ ἴδια συμφέροντα.

4. Ἀπῆτ' ἡ γριὰ αὐτώθηκεν,
ἐσφικτομανταλώθηκεν.

(Καρπάθου. ΖΑ. 364, 448 καὶ Μαν. 274, 64 [παυτένωσεν, ἐσφιγγομανταλώθηκεν.]).

Βλ. ἀρ. 5. Αὐτόνω ἢ παυτένω (ἐκ τοῦ αὐτὸς καὶ ἀπαυτός), ῥήματα τιθέμενα πρὸς ἀντικατάστασιν ἄλλων, τὰ ὁποῖα εἴτε ἐξ εὐφημισμοῦ δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν εἴτε δὲν τὰ ἔχομεν πρόχειρα εἰς τὴν μνήμην.

*5. Ἀπότις ἐγαμήθη ἡ γραῖα, ἐμανδάλωσεν.

(Βυζαντινή. Ἀθων. Γ', 92 τ. Α' σ. 31. Ἡ παροιμία εἶναι ἔμμετρος (τρίμετρος ἰαμβικός, ἀλλ' ἐταράχθη τὸ μέτρον διὰ τῆς προσθήκης τῆς συλλαβικῆς αὐξήσεως εἰς τὸ τελευταῖον ῥῆμα).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ 1.2.4.6-9. 38.44α-47. 87.88α. 88β. 89-94. 101. 102, πρβλ. ἀρ. 83, γελῶ 42, φρόνιμος 13, ψοφῶ 3. Καίτοι δέ, ὡς ἐκ τῆς πληθύος τούτων σαφῶς ἐμφαίνεται, μεγάλη εἶναι ἡ διάδοσις τῆς παροιμίας ἀνὰ πάσας τὰς ἑλληνικὰς χώρας,

ὅμως οὐδεμίαν σχεδὸν ὑπέστη σπουδαίαν μεταβολὴν οὐδαμοῦ· αἱ μεταβολαὶ συνίστανται ἐν πολλοῖς μὲν εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ χρονικοῦ ἐπιρρήματος, ἔν τισι δὲ εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ πρώτου ἀσέμνου ῥήματος δι' ἄλλου εὐφημοτέρου συνωνύμου, ἢ τοῦ δευτέρου δι' ἄλλων συνωνύμων ἢ τοῦ αὐτοῦ συνθέτου. Τὴν ἀντικατάστασιν ὅμως τοῦ ἀσέμνου ῥήματος δὲν ἔκρινεν ἀναγκαίαν καὶ ὁ καλόγηρος βιβλιογράφος τοῦ κώδικος, οὐδ' ὁ εὐσεβὴς τῶν παροιμιῶν συλλογεύς, ὅστις εὗρε καὶ τὴν προσήκουσαν ψυχωφελῆ ἑρμηνείαν· ἡ ἑρμηνεία δ' αὕτη ἀναφέρουσα τὴν παροιμίαν εἰς τὰς προφυλάξεις τῆς ψυχῆς κατὰ τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν τῶν θαυμασιωτάτων κατορθωμάτων, ἅτινα ἐπετέλεσθησαν διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀναγωγικῆς ἑρμηνείας.

Εἰς τὴν παροιμίαν ὑπόκειται μῦθος ἁπλοῦς, ὃν διηγεῖται ὁ ἐκ Δωρίδος ἁμαξηλάτης Γεώργ. Κούτρας (90 Μουραπάδες. Ἐν Ἀθήναις 1899 σ. 36 ἀρ. 62): «Μία φορὰ ἦτο μία γριὰ 'ς τὴν ἐξοχή, καὶ δύο κλέφταις πῆγαν καὶ τὴν προσβάλαν, καὶ ἀφοῦ ἔφυγαν, αὐτὴ ἔβανε κασσέλαις ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα». Λέγεται δ' ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ὀψὲ μεταμελομένων διὰ παραπτώματα, εἰς ἃ ὑπέπεσαν καὶ προσπαθούντων ν' ἀποφύγωσι τὴν ἐπανάληψιν αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι· καὶ γενικώτερον ἐπὶ τῶν παρακαίρως μετὰ τὸ πάθημα προφυλασσομένων. — Παρὰ τοῖς ἄλλοις λαοῖς φέρονται μὲν πάμπολλαι παροιμίαι περὶ ἀκαίρου προφυλάξεως, (αἱ πλεῖσται κατὰ τὸν τύπον τῆς βυζαντινῆς ἐν λ. ψοφῶ 3), ἀλλ' ἐγὼ τοὐλάχιστον οὐδαμοῦ εὗρόν τινα ἐκφράζουσαν τὴν ἔννοιαν ταύτην δι' εἰκόνος ὁμοίας ἢ παραπλησίας πρὸς τὴν προκειμένην, πλὴν τῶν ἑξῆς **Ἰταλ.** 'Na vota si gabba la vecchia; appressu vota vi chiuj la porta = μιὰ φορὰ γελειέται ἡ γριά· ὕστερα σᾶς κλείνει τὴν πόρτα (σικελική, Pitrè IV, 236. Πρβλ. πρὸς ταύτην ἰδίᾳ τὴν ἑλληνικὴν παραλλαγὴν ὑπ' ἀρ. 83). 'Na vota la vecchia si la fa fari = μιὰ φορὰ ἡ γριὰ ἀφίνει νὰ τῆς τὸ κάμουν (ἐπίσης, αὐτ.). 'Na vota si fa la vecchia = μιὰ φορὰ γίνεται ἡ γριὰ (ἐπίσης αὐτ. Ἡ παροιμία αὕτη, κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ ἐκδότου, ἀναφέρεται εἰς ἐπιχώριον παιδιάν, λεγομένην τῆς γριᾶς). 'Na vota si gabba a vecchia = μιὰ φορὰ γελειέται ἡ γριὰ (Καλαβρία, Marzano 116. Calabria X, 26, 104).

5α. Ἂς κατεβάζῃ ἡ γριά,
κι' ἂς μουρμουρίζῃ ὁ γέρος.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλῃ).

Βλ. γέρος 6 β.

6. Ἀφόντε τό παθ' ἡ γριά, τότε μανταλώνονταν.
(Παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

7. Ἀφοῦ τὴν ἔπαθ' ἡ γριά, ἔβαζε τὸ μάνταλο.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 162 [ἐτραύαγε τὸ μάνταλο.]—Β. 37, 395).

Βλ. ἀρ. 5.

8. Ἀφοῦ τὴν ἔπαθ' ἡ γριά, τότε κλειοῦσε κ' ἐμαντάλωνε.
(Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 191, 157).

Βλ. ἀρ. 5.

9. Ἀφοῦ τὴν ἔπαθε ἡ γριά, τότ' ἐσύρτωνε τὴν πόρτα.
(Βερ. 25, 15 [ἔπαθ' ἡ]—Βύρ. Γ', 166, 25.—Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [τά παθε ἡ γρ. τότε κλείδωνε τὴν π.].—Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασσιμάτη [τά παθε ἡ γρ. ἐκλείδωνε τὴν π.]).

Βλ. ἀρ. 5.

10. Βάρ' τῆς νιᾶς μὲ τὴν καλάμα,
καὶ τῆς γριᾶς μὲ τὴ ματσοῦκα.
(Βερ. 69, 3 [καλ., τῆς γρ.]—Β. 40, 32.—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιαζῃ [τσῆ νιᾶς μὲ τὴ κ. καὶ τσῆ γρ. μὲ τὸ ματσοῦκι.]).

Αἱ μὲν νέαι ἁμαρτάνουσαι πρέπει νὰ τύπτωνται διὰ λεπτῆς ῥάβδου, αἱ δὲ γραῖαι διὰ ῥοπάλου. Διότι ἐπιεικῶς μὲν πρέπει νὰ κρίνωνται τὰ παραπτώματα τῶν νέων, αὐστηρότατα δὲ τὰ τῶν ἐν ὡρίμῳ ἡλικίᾳ. «Εἰκός τε μᾶλλον τοὺς γέροντας ἢ νέους τι κλάειν, | ὅσῳ περ ἐξαμαρτάνειν ἧττον δίκαιον αὐτοὺς» (Ἀριστοφ. Νεφ. 1418). Κατὰ τὴν διατύπωσιν ὁμοιάζει πρὸς ταύτην ἡ **Σερβ.** Τοῖς γυναῖκες βαροῦν μὲ τὴ βέργα τοῦ τσιμπουκιοῦ, τοὺς ἄνδρες μὲ τὴν κάννα τοῦ τουφεκιοῦ. (W. V, 47, 1048).

11. Βγάζει ἡ γριὰ τὰ τσούκλια της καὶ θέτει τα τοῦ γέρου.
(Χίου. Καν. 231, 133).

Βλ. τὴν ἑπομένην. *Τσοῦκλι* ἢ *τσουκλὶ* τὸ ἐλάττωμα, τὸ ψεγάδι (περὶ τῆς ἐτυμολογίας βλ. Κοραῆ Ἄτ. Δ΄ σ. 391). Ἐπὶ τῶν προσαπτόντων εἰς ἄλλους τὰ ἴδια αὐτῶν ὀνείδη.

12. Βγάνει ἡ γριὰ τὰ ῥέγκλια της,
ῥήχνει τα τοῦ γέρου της.
(Βερ. 69, 7 [ῥεγκλία της] — Β. 41, 48).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ῥέγκλια, τά, ἢ ῥέκλια ἐν Πελοποννήσῳ λέγονται πλατύτατα βρακία, τὰ ἄλλως σαλβάρια. Ἐκλήθησαν δ' οὕτω ἀπὸ τοῦ ὑφάσματος, ἐξ οὗ συνήθως κατασκευάζονται· τοῦτο λέγεται ῥέγκλι, ἢ ῥέκλι τό, (καὶ ἄλλως κουμάσι), ἴσως ἀπὸ τοῦ λατ. regula, ὁπόθεν ἤδη ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἐπλάσθησαν αἱ λέξεις ῥήγλα, ῥέκλα (περὶ ὧν βλ. Meyer Neugr. St. III σ. 56).

12α. Βράζει ἡ γριὰ τὸ νερὸ νὰ πνίξῃ τὰ παιδιά της.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἀγνοῶ τὴν χρῆσιν τῆς παροιμίας ταύτης· ἴσως ἐπὶ τῶν ἀδεξίως ἐπιχειρούντων τι καὶ ἀντὶ ὠφελείας μεγάλην ὑφισταμένων βλάβην.

13. Γλυκάθηκεν ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα,
κ' ἐμπαινόβγαινε κ' ἐζήτα.
(Καρπάθου Μαν. 278, 134).

Βλ. ἀρ. 19.

14. Γλυτσάστ' ἡ γριγιὰ 'ς τὰ σῦκα.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 19.

15. Γριὰ γαμᾷς, τὸ σπόρο χάννεις.
(Μεγίστης ΚΠ. ΚΑ, 317, 92).

Βλ. ἀρ. 81. Ὅτι οἱ ἄνδρες ὀφείλουσι ν' ἀποφεύγωσι τοὺς ἀγόνους μετὰ γραιῶν γάμους, διότι κύριος τοῦ γάμου σκοπὸς εἶναι ἡ παιδοποιία. Παραπλήσιαι παρ. **Ὁλλανδ.** t' Is al verloren wat men in ouwe sacken schut=ὅλα πᾶν χαμένα ὅσα ῥήχνει κἀνεὶς σὲ παλιὸ σακκὶ (Suringar 172, 13). —**Γερμαν.** Es ist alles ver-

loren, was man inn alte Säcke schüttet=ὁμ. (W. IV, 1566, 13). Es ist verloren, was man in alte Säcke schüttet, sagte der Küster, als ein junger Kerl ein alt Weib nahm=πᾶνε χαμένα ὅσα ῥήχνει κἀνεὶς σὲ παλιὰ σακκιά, εἶπεν ὁ ἐκκλησιάρης ὅταν ἕνα παλληκάρι πῆρε γριὰ γυναῖκα (αὐτ. 19).

15 α. Γριά, κι' ἂν τσατσανεύεσαι,
τὰ μάγουλά σου φαίνονται.
(Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 59 α. *Τσατσανεύω*=νεανιεύομαι, ἀπὸ τοῦ *τσάτσα* ἢ *τσατσά*, ἣν ὡς προσαγορεύουσιν αἱ νεώτεραι τὴν πρεσβυτέραν ἀδελφὴν καὶ καταχρηστικῶς τὰς πρεσβυτέρας συγγενεῖς καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα ἐνιαχοῦ. Ἡ λέξις εἶναι κοινὴ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος· ἐκφέρεται δὲ παροξυτόνως ἐν Πελοποννήσῳ, Χίῳ, ὀξυτόνως ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὡς αἱ πλεῖσται λέξεις τῆς παιδικῆς γλώσσης καὶ αὕτη φαίνεται ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῆς ἰταλικῆς· διότι ἴσως εἶναι τὸ ἰταλ. zazza (συγκεκομμένος τύπος τοῦ zazzera), ὅπερ σημαίνει τὴν μακρὰν κόμην. Ἡ μετάπτωσις αὕτη τῆς σημασίας δὲν εἶναι ἀσυνήθης· οὕτως ἡ κοινοτάτη λέξις *τσοῦπα* ἐν τῇ ἀλβανικῇ ἐξ ἧς τὴν παρέλαβεν ἡ γλῶσσα ἡμῶν σημαίνει καὶ τὴν μακρὰν κόμην.

16. Γριὰ μ' ἕν ἄσπρο μπῆκε 'ς τὸ χορό, ἔπειτα ἔδωκε δυὸ γιὰ νὰ βγῇ, καὶ δὲν ἠμπόρειε.

(Βλ. Κατζιούλ. 546.—Κ. β', 13 [ἄσπρον ἐμβῆκε 'ς τὸν χορόν, ἔ. ἔ. δύο διὰ νὰ ἐκβῇ]—Νε. 21, 149 [ὁμ.]—Μα. 13 [Γραῖα μὲ ἕνα ἄσπρον ἐμβῆκεν εἰς τὸν χορόν, ἔδιδε δὲ δύο καὶ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐβγῇ.]—Β' 21, 29 [δύο καὶ δὲν ἠμπόρεσε.]—Β. 50. 102 [δὲν ἠμπόρεσεν.]).

Βλ. ἀρ. 53, πρβλ. ἀρ. 37. 96. Ἐπὶ τῶν ἀναλαμβανόντων ἀπερισκέπτως ἔργα ἀνώτερα τῶν δυνάμεών των, οἵτινες περιπλεκόμενοι ἔπειτα καὶ ἀμηχανοῦντες μετὰ πολλοῦ κόπου ἀπαλλάσσονται τῶν δυσχερειῶν. Ὅμοιαι παρ. **Ἀλβαν.** E da ni pãre me çi nai βάλιε, e da tri i sai miouit me dal=ἔδωκε ἕναν παρᾶ νὰ μπῇ 'ς τὸ χορό, καὶ ἔδωκε τρεῖς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ βγῇ (γκεγκική. G. Meyer 14, 121 μετὰ σκοδρικῆς παραλλαγῆς αὐτ. σ. 31). — **Σερβ.** Ἡ γριὰ ἔδωκε ἕναν παρᾶ νὰ τὴν βάλουν 'ς τὸ χορό, καὶ ὕστερα δύο διὰ νὰ τὴν ἀφήσουν. (Wuk 341).

17. Γριᾶς μαντέματα καὶ γέρου παραμύθια.

(Βλ. Κατζιούλ. 73, 23.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 47 [Αὐτά ναι γρ. μ.]—Κ. α', 40 [μαντεύματα]—Κ. β', 13 [όμ.]—Δάρδ. 299 [Γραίας μαντεύματα]—Μα. 12 [Αὐτὰ εἶναι γραίας μαντεύματα]—Νε. 21, 150 [μαντεύματα]—Β'. 22, 30 [όμ.]—Ῥόδου. Ἐφ. Φιλομ. 1860 σ. 1248 [όμ.]—Στενημάχου. Ἐφ. Φιλομ. 1861 σ. 1555 [Αὐτά ναι γρ. μαντεύματα]—Ἠπείρου. Ἀρ. 1532 [Αὐτά εἶναι γρ. μαντεύματα]—Β. 50, 103 [μαντεύματα]— Ἠπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ [Αὐτά 'ν γρ.]—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη.—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Τσῆ γρίας τὰ ματέματα, τοῦ γ. π.]).

Πρβλ. γέρος 24. Ἐπὶ τῶν μωρῶν καὶ ἀναξίων πίστεως λόγων, οἷοι συνήθως εἶναι οἱ τῶν πολυμύθων γερόντων καὶ τῶν δεισιδαιμόνων γραϊδίων. Οἱ πολλοὶ καὶ κενοὶ λόγοι καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγοντο παροιμιωδῶς «Γραῶν ὕθλος» ἢ «Γραῶν ὕθλοι» (Ζηνόβ. 205. Διογενιαν. 277. Γρηγ. Κύπρ. 100. Μακάρ. 205. Ἀποστόλ. 463. Κῶδ. Βοδλ. 275. Σουίδ. λ.)· ἢ «γραϊκὸς ὕθλος» (Κλήμ. Ἀλεξ. Προτρεπτ. 20, 11 Sylb.) ἢ γραδίων ὕθλοι («ὕθλους γραδίων οὐκ ἀνεκτούς»: Ἰουλιαν. Ε', σ. 161 β)· ἢ γραὸς μῦθος («ταῦτα μῦθός σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὥσπερ γραός». (Πλάτ. Γοργ. σ. 527 πρβλ. Πολιτ. Α', 350e)· ἢ γραώδεις μῦθοι («τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ»: Α' Τιμόθ. δ', 7). Ἡ παρομοίωσις τῶν ληρωδῶν λόγων πρὸς τὰς φλυαρίας γραὸς εὑρίσκεται καὶ ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν: «ὥς ὁ μολυβρὸς ἐπιτροχάδην ἀγορεύει | γρηῒ καμινοῖ ἶσος». (Ὀδ. Σ, 26. Βλ. καὶ Ἡσύχ. λ. γρηΐ). Ὅμοιαι παροιμιώδεις φράσεις καὶ παρὰ Ῥωμαίοις: nec fabellas aniles proferas; aniles adstruunt; aniles et superfluas contilenas (τὰς μαρτυρίας βλ. παρὰ Otto 121).—**Γαλλ.** Ce sont des contes de vieilles (Leroux II, 123). Contes de bonne femme (Littré λ. femme 2).— **Ῥωσ.** Γριᾶς παραμύθια. (Kurtz-Timoschenk σ. 22).

17α. Δέ εἶναι γριά, μά εἶναι ζαρωμένη.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Αἱ ῥυτίδες δηλ. δὲν προέρχονται ἐκ τοῦ γήρατος ἀλλ' ἐξ ἄλλου τινὸς λόγου. Εἰρωνικῶς περὶ τῆς ἀποκρυπτούσης τὴν ἡλικίαν της γραίας.

18. Δέσε, γέρο, τὸ βρακί σου, κι' ὅ τ' ἰδῇ ἡ γριὰ τὸ θέλει.

(Ἀθηνῶν παρὰ Δ. Γρ. Καμπούρογλου).

Ὑπόδειξις ἐμπαικτικὴ πρὸς τὸν ἀτημελήτως φοροῦντα τὰς περι-

σκελίδας. Λέγεται δὲ συνήθως (κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου) σκωπτικῶς ἐπὶ πλεονέκτου, προσποιουμένου ὅτι δὲν μεριμνᾷ περὶ κερδῶν· προσέτι ὡς νουθεσία πρὸς ἀποφυγὴν πλεονεκτῶν ἢ πονηρῶν ἀνθρώπων.

19. Ἐγλυκάθ' ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1592).

Βλ. ἀρ. 13. 14. 20. 21. 26. 29. 30. 35. 47 α. 77-79. 100, βλ. καὶ ἀρ. 80 καὶ ἀρ. 22. 25. 75. 76. Ὅτι δυσκόλως ἀποβάλλεται ἡ ἕξις, ἂν μάλιστα παρέχῃ ἡδονήν τινα. Λέγεται δὲ συνήθως ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἐπιζητούντων πρᾶγμά τι ὅπερ συνείθισαν νὰ λαμβάνωσιν, ἢ ἐπὶ τῶν ἀδιακρίτων οἵτινες ἅπαξ δοθείσης εἰς αὐτοὺς χάριτός τινος, ζητοῦσι φορτικῶς καὶ πάλιν, ὡς ὀφειλομένην εἰς αὐτούς. Ἐν μιᾷ παραλλαγῇ (ἀρ. 80) ἀναφέρονται ἀντὶ τῶν σύκων οἱ κύαμοι, ἔν τισι δ' ἄλλαις τὸ μέλι. Ἀλλ' ὁ παλαιότερος τύπος τῆς παροιμίας ἀνέφερε τὰ σῦκα· τοῦτο δὲ φαίνεται οὐ μόνον ἐκ τῶν πολλῶν παραλλαγῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῆς παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς, ὡς συνάγομεν ἐκ χωρίου Θεοδώρου τοῦ Ὑρτακηνοῦ, συνάπτοντος τὴν δημώδη παροιμίαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν περὶ τοῦ κυνός, τῆς γευομένης χορίου: «καὶ γραῦς μεμαθηκυῖα συκοφαγεῖν, καὶ κύων εἰωθυῖα σκυτοτραγεῖν, ἄμφω χαλεπώ, παροιμίαι φασίν». (Ἐπιστ. 70 ἐν Not. et extr. des Mss. τ. VI σ. 31). Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μετεφράσθη κατὰ λέξιν ἡ **Κουτσοβλαχ**. S'indulçi móṣa cu hiṭĭli (Zanne IV, 9275). Φέρεται δὲ καὶ παραπλησία τις **Ἴσπαν**. Arregosto se la vieja a los bledos: ni dexa verdes, ni secos = εὐχαριστήθη ἡ γριὰ 'ς τοῖς ἀλεπουνουραῖς καὶ δὲν ἀφίνει οὔτε χλωραῖς οὔτε ξεραῖς. (Valles 295 = Haller 354).

20. Ἐγλυκάθ' ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα,
κι' ὁλημέρα τ' ἀνεζήτα.

(Bartholdy II, 152 [γρ. τὰ σ.—ἀναζήτα]. — Β' 20, 20 [Γλυκάθηκ' ἡ γρ.] — Θήρας. Δε. β', 63. — Κυθήρων. Πανδώρ. ΙΒ', 334 [Ἐκαλόμαθεν ἡ] — Β. 48, 85 [Γλυκάθηκ' ἡ] — Πανδώρ. ΚΑ, 368 [Ἐκαλόμαθεν ἡ] — Ῥόδου Βενετ. σ. 127, 2 [όμ.] — Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 475, 179 [Καλόμαθ' ἡ] — Βύρων Γ', 283, 25. — Κρήτης. J. 295, 40 [ἡ γρᾶ 'ς τὰ σ. κι' οὐληνύχτα τ' ἀ.] καὶ Ἄπτερ. 55 [ἀναζήτα.] καὶ Φρ. 108 [ἡ γρᾶ 'ς τὰ σ. κι' οὐληνύχτα τ' ἀναζήτα.] — Καρπάθου. ΖΑ. 348, 107 [Γλυκάθηκεν-κ' ἐμπαινόβγαινεν κ' ἐζήτα.] καὶ 364, 452 [Ἐγλυκάθηκεν-κ' ἐμπαινόβγαινε κ' ἐζήτα] — Κρή-

της. Κρητ. Ἐφημ. 30, 240 [Ἐ. ἡ γραῖ 'ς τὰ σ. κι' οὐληνύγτα τ' ἀναζήτα.] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [ἀναζήτα.] καὶ παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [γρᾶ] — Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη [Συνείθισε ἡ] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [σῦκα, καθημέρα τ' ἀποζήτα.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Γλυκάθηκεν ἡ γρ. τὰ σ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

21. Ἐγλυκάθ' ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα,
τρώει καὶ τὰ συκόφυλλα.

(Βάρνερ: γριὰ 1 [σ., καὶ ἔφαγε καὶ τὰ σ.] — Βλ. Κατζιούλ. 1042. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 42 [τρώγει] — Κ. α', 41 [Γλυκάθη-τρώγει] — Κ. β', 12 [όμ.] — Νθ. 20, 143 [όμ.] — Μα. 13 [ἡ γραῖα εἰς τὰ σ. θὰ φάγῃ καὶ] — Β' 20, 20 ["Εμαθε — σ. ἔτρωγε καὶ τὰ σ.] — Βύρων Γ', 283, 27 [κ' ἔφαγε καὶ τὰ σ.] — Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 193, 179 [Μανιώθηκ' ἡ - θὰ φάῃ καὶ τὰ σ.] — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 94 [Καλόμαθε ἡ γ. τὰ σ. πῆρε νὰ τρώγῃ καὶ τὰ σ.] — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [Γλυκάθηκε] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [Λειξιάθ' ἡ γρ. - κ' ἔφαγε καὶ τὰ σουκόφυλλα.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἐκαλόμαθε ἡ γρ. 'ς τὰ σ. μὰ θὰ φάῃ καὶ τὰ σ.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Γλυκάθκ' ἡ - κ' ἔφαε καὶ τὰ συκόφλα.]).

Βλ. ἀρ. 19.

22. Ἐγλυκάθ' ἡ γριὰ 'ς τὸ μέλι,
καὶ θὰ φᾷ καὶ τὸ κουβέλι.

(Β. 48, 86 [Γλυκάθηκ' ἡ] — Βύρων Γ', 283, 25. — Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη [μ., ἔφαγε καὶ τὸ κ.] — Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ τοῦ αὐτοῦ ['Εγλυκιώθ' ἡ γρ. 'ς τὸ μ. τρώει καί] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη ['Εγλυκιάθ' ἡ] — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [μ., τρώει καί] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [Λειξιάθ' ἡ γ. 'ς τὸ μ. καὶ θέλει καὶ τὸ κ.]).

Βλ. ἀρ. 19.

23. Εἶπαν τῆς γριᾶς νὰ χέσῃ,
κ' ἔκατσε κ' ἐξεκωλώθη.
('Ηπείρου. 'Αρ. 291).

Βλ. μωρὸς 20.

24. Εἶχαμαν τὴ γριά, μᾶς ἔπεσε κι' ὁ γέρος.
('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. κακὰ 1.

25. Ἐκαλόμαθ' ἡ γριὰ 'ς τὸ μέλι,
καὶ κοντεύει νὰ φάῃ καὶ τὸ κουβέλι.
(Πύργου παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 19.

26. Ἐκαλόμαθεν ἡ γριὰ τὰ σῦκα,
κ᾽ ἤθελέν τα μέραν νύχτα.
(Χίου. Καν. 237, 176).

Βλ. ἀρ. 19.

27. Ἐκουρεύτ᾽ ἡ γριὰ προβάτα
καὶ χορεύει μὲ τἀρνιά της.
(Γορτυνίας).

Βλ. ἀρ. 73, μουρλαίνω 1, πρβλ. κουρεύω 6. 11-13, χορεύω 4. Ἐπὶ γυναικῶν ἐν ὡρίμῳ ἡλικίᾳ, συναναστρεφομένων μετὰ κορασίων καὶ μετεχουσῶν τῶν διασκεδάσεων αὐτῶν. Ὁμοία ἡ ἀρχαία « Γραῦς βακχεύει », λεγομένη « ἐπὶ τῶν παρ᾽ ὥραν τι διαπραττομένων· ταῖς γὰρ νέαις πρέπει τὸ χορεύειν ». (Ζηνόβ. 196. Διογενιαν. 274. Βι. 111. Γρηγ. Κύπρ. 99. Μ. 53. Μακάρ. 204. Ἀποστόλ. 460. Κῶδ. Βοδλ. 269. Βατικ. Κρ. 162)· ἢ κατ᾽ ἄλλους τύπους: « Γραῦς ἀναθυᾷ » (Διογενιαν. 310. Ἀποστόλ. 466. Bekker An. Gr. I, 33, 20, FCG. II, 268. Σουίδ. λ. ἀναθύειν). « Γραῦς ἀναβακχεύει » (Διογενιαν. 310). « Γραῦς χορεύει ». (Σουίδ. λ.).

28. Ἐλίγα τ᾽ς ἤτανε τσῆ γρᾶς, κ᾽ ἐγέννησε κι᾽ ὁ γέρος.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. κακὰ 1.

29. Ἐλίμπισεν ἡ ρκὰ ᾽ς τὰ σῦκα καὶ ἐννὰ φάῃ καὶ τὰ συκόφυλλα.
(Κύπρου. Σ¹. 5 καὶ Σ. 278, 5).

Βλ. ἀρ. 19.

29α. Ἔμαθα ἡ γριοῦδα ᾽στὰ σ᾽κέλια τσ᾽ ὁλημέρα τὰ γύρευε.
(Μυρσυλίδης σ. 265).

Βλ. ἀρ. 19.

29β. Ἔμαθε ἡ γραῖα ᾽ς τὰ σῦκα καὶ ξεγλυκαμὸ δὲν εἶχε.
(Βάρνερ: γραῖα 2).

Βλ. ἀρ. 19.

29γ. Ἔμαθεν ἡ γραῖα τὰ σῦκα, θὰ τρώῃ καὶ τὰ συκόφυλλα.
(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 58, 78).

Βλ. ἀρ. 19.

29δ. Ἔμαθεν ἡ γρῆὰ τὰ σῦκα.
(Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Βλ. ἀρ. 19.

30. Ἔμαθ' ἡ γριγιὰ 'ς τὰ σῦκα,
τσ' οὐλημέρα τ' ἀνιζήτα.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 19.

31. Ἐμίλησε ἡ γριὰ κ' εἶπε τὸ κιού!
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. γάδαρος 32. Ὅτι τῶν γραιῶν οἱ λόγοι συνήθως εἶναι κενοὶ καὶ ἀνόητοι.

31α. Ἐν ἡ ρκὰ τῶν Κουπέτρων.
(Κύπρου παρὰ Σ. Μενάρδου).

«Εἶναι ῥᾳδιοῦργος: Κούπετρα εἶναι τοποθεσία παρὰ τὸ χωρίον Ὄμοδος, ὅπου λέγεται ὅτι ὑπῆρχον δύο χωρία, τὰ Πάνω Κούπετρα καὶ τὰ Κάτω Κούπετρα, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τῶν διαβολῶν μιᾶς γραίας περιῆλθον εἰς ἔριδας πρὸς ἄλληλα καὶ κατεστράφησαν». (Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Σίμου Μενάρδου).

32. Ἔν ὥρπιζεν ἡ ρκὰ νὰ παντρευτῇ, κὶ ἔθελεν κὶ ἐπανωπροῖκιν.
(Κύπρου Σ. Β' σ. 704).

Βλ. ἀρ. 50.

33. Ἐπετάχτη ἡ γριὰ ἀπ' τὸ φράχτη,
μὲ τὴ ῥόκκα, μὲ τἀδράχτι.
(Βερ. 72, 33 [Ἐπετάχθ' ἡ γ. ἀπ' τὴ φρ.] — Β. 81, 236. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ἐπὶ φλυάρων γραϊδίων, παρεμβαινόντων εἰς τὰς συνομιλίας τῶν ἄλλων.

34. Ἔρχεται ἡ γριὰ μὲ τὸ μέλι.
(Πτζ. 237, 289).

Ἔρχεται κατὰ μικρὸν ἡ ὄρεξις. Ὑπόκειται ἴσως εἰς ταύτην ἄγνωστός μοι μῦθος.

35. Ἔχασεν ἡ γρᾶ τὰ σῦκα,
κι ὁλημέρα τ' ἀναζήτα.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 19.

36. Ἡ γζιὰ κι' ἂν ἠστολίντζουντο,
'ς τἀνήφορο γνωρίντζουντο.
(Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη).

Βλ. ἀριθ. 59.

37. Ἡ γρᾶ θέλ' ἑκατὸ νὰ πιάσῃ τὸ χορό, καὶ χίλια νὰ σκολάσῃ.
(Κρήτης. J. 297, 55 καὶ Φρ. 109 καὶ Κρητ. Ἐφημ. 39 ἀρ. 303 [ἡ γραῖ—'ς τό χ.]).

Βλ. ἀρ. 96α, δίνω 57. Ἐπὶ ἐκείνων οἵτινες δοθείσης εἰς αὐτοὺς ἀφορμῆς φλυαροῦσιν ἀκαταπαύστως, ἢ ἐνδοιάζοντες τὸ πρῶτον νὰ πράξωσί τι ὑπείκουσιν εἰς τὰς παρακλήσεις καὶ πράττουσι τοῦτο μεθ' ὑπερβολῆς, γινόμενοι ὀχληρότατοι. Ἡ παροιμία σατιρίζει ἐνταὐτῷ τὴν ὁρμὴν πολλῶν γραιῶν πρὸς χοροὺς καὶ νεανικὰς διασκεδάσεις. Ὅμοιαι ἀρχαῖαι καὶ νεώτεραι παροιμίαι ἀναγράφονται ἐν λ. δίνω 57, πλὴν τῶν ἑπομένων συγγενεστέρων πρὸς τὴν προκειμένην. **Ἰταλ.** Prigavanu la zita chi ballassi, ora la pregànu chi stancassi=παρακαλοῦσαν τὴν κόρη νὰ χορέψῃ, τώρα τὴν παρακαλοῦν νὰ κουραστῇ. (σικελ. Pitrè II, 109). Nun prigari zita pr' abballari, e mancu orvu pri cantari=μὴν παρακαλῇς κορίτσι νὰ χορέψῃ, μήτε στραβὸ νὰ τραγουδήσῃ· δηλ. διότι δὲν παύει ἂν ἀρχίσῃ. (ἐπίσης αὐτ.).— **Γερμαν.** Wen die alten Weiber ins Tanzen kommen, so hören sie nicht bald auf=ὅταν οἱ γριαῖς μπαίνουν 'ς τὸ χορό, δὲν παύουν γρήγορα. (W. V, 54, 1199). Das ist, als wenn die alten Weiber ins Tanzen kommen=εἶναι σὰν πῶς νὰ μπῆκαν οἱ γριαῖς 'ς τὸ χορό· δηλ. δὲν θὰ τελειώσῃ (αὐτ. 66, 1442).

*37α. Ἡ γραῖα βλέπει ὅραμα, ξηγεῖ το ὡς συμφέρει.
(Βυζαντινή. S, 7=τ. Δ' σ. 10. Στίχος πολιτικός).

Βλ. ἀρ. 39. Κατὰ τὴν παραλλαγὴν ταύτην, ἡ γραῖα δὲν μεταπλάσσει τὸ ὄνειρον, ἀφηγουμένη αὐτὸ εἰς τοὺς ἄλλους, ὡς συμφέρει αὐτῇ, ἀλλὰ τὸ ἑρμηνεύει συμφώνως πρὸς τοὺς πόθους της.

38. Ἡ γραῖ' ἀς τ' ἐγαμέθεν, ἐσπάλιξεν τὴμ πόρταν.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 374, 242 καὶ παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη).

Βλ. ἀρ. 5.

*39. Ἡ γραῖα εἶδεν ὄνειρον,
καὶ οὐκ ἔλεγεν ὡς τό εἶδεν,
ἀλλὰ ὡς τὴν ἐσυνήρχετο.

(Βυζαντινή. Ἐν τῷ ταυρινικῷ κώδ. K=Krumbacher MGS. 126, 105 [εἶδε ὅραμαν καὶ — ὡς τὸν ἐσυνήρχετο.] — Ἀθων. PQ 34 = τ. Α' σ. 34 [καὶ οὐδὲν τὸ εἶπεν, ὡς τὸ εἶδεν, ἀλλ' ὡς τὴν ἔδοξεν]. Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν ἰαμβικῶν τετραποδιῶν. Ἐν τοῖς κώδ. PQ τὸ μέτρον εἶναι τεταραγμένον· ἐν τῷ 2 στίχῳ πρέπει νὰ γραφῇ πρὸς ἀποκατάστασιν αὐτοῦ: τὸ εἶπε ὡς τό εἰ.).

Βυζαντινὴν παραλλαγὴν βλ. ἐν ἀρ. 37α, σημερινὴν δὲ δὲν εὗρον (πρβλ βλέπω 6). Περὶ τῆς παροιμίας ἔγραψα ἐν Ἑρμην. σ. 128 τὰ ἑξῆς: Ο Κρουμβάχερ (MGS. 217, 105) μεταφράζει: « Ἡ γραῖα εἶδε ἕνα καθ' ὕπνους καὶ δὲν εἶπεν ὅτι τὸν εἶδεν, ἀλλ' ὅτι ὡμίλει μετ' αὐτοῦ ». Ἡ ἔννοια ὅμως τῆς παροιμίας μένει οὕτω σκοτεινή. Ἄλλως δὲ τὸ *συνέρχομαι* δὲν ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ὁμιλῶ, οὐδ' ἡ μόνη σημασία αὐτοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶναι, ὡς νομίζει ὁ Κρουμβάχερ, ἡ τοῦ ἀναλαμβάνω τὰς αἰσθήσεις, ἀνανήφω· ὡς τὴν ἐσυνήρχετο σημαίνει ἐνταῦθα, ὡς τῆς ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν, ὡς ἐνόμιζε καταλληλότερον. Τοῦτο δὲ δεικνύει καὶ ἡ γραφὴ τῶν ἀθωνικῶν κωδίκων « ὡς τὴν ἔδοξεν ». Ὅθεν ἐλέγετο πιθανώτατα ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν μὴ λεγόντων πλήρη τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ μεταπλασσόντων τὴν διήγησιν κατὰ τὸ ἴδιον συμφέρον. Συμφωνεῖ δὲ μὲ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην καὶ ἡ ἀλληγορικὴ λύσις ἐν τοῖς ἀθωνικοῖς κώδιξι: « Περὶ τοὺς Ἰουδαίους λέγει· ὅτι οἱ προφῆται ἐπροεῖπαν περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τὸ λέγουν ὡς τὸ ἤκουσαν, ἀλλὰ καθὼς τοὺς ἔδοξεν ». Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ταυρινικῷ (Krumb. MGS. 111): « Γραῖαν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην λέγει· εἶδε γὰρ ὅραμα τὸ διὰ τῶν προφήτων λαληθέν, καὶ οὐκ ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι ὡς τὸ ἤκουσαν ἀπὸ τῶν προφητῶν, ἀλλὰ ὡς τοὺς ἐσυνήρχετο, οὕτως ἐλάλουν ». Ἐλάλουν δηλ. ὡς τοὺς ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν, ὡς ἔκρινον συμφερώτερον, διαστρέφοντες τοὺς λόγους τῶν προφητῶν, ὡς ἡ γραῖα διεσκεύαζε τὴν διήγησιν τοῦ ὀνείρου της. — Εἰς τὴν διαστροφὴν τοῦ ὀνείρου ὑπὸ τοῦ ἀφηγουμένου αὐτὸ ἀναφέρεται καὶ ἡ ῥαββινικὴ

γνώμη: «Ὅλα τὰ ὄνειρα κανονίζονται κατὰ τὸ στόμα (τοῦ διηγουμένου)» (Dukes, 21, 63).

40. Ἡ γραῖ ὄρθα ἔχει τὸ ζουμί.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 39 ἀρ. 304).

Βλ. ἀρ. 61.

*41. Ἡ γραῖα πίνοντα τοῦ γάμου της ἐθυμήθην.

(Βυζαντινή. Ἀθων. Γ, 69 τ. Α΄ σ. 26).

Βλ. ἀρ. 64, πίνω 23. 24. 46, πρβλ. γέρος 68 α. Ἐλέγετο ἴσως, ὡς καὶ αἱ σημεριναὶ παραλλαγαί, ἐπὶ ἐκείνων, οὓς ὁ οἶνος κινεῖ εἰς εὔθυμον φλυαρίαν.

42. Ἡ γραῖα τὸν Καλαντάρην σῦκα ἐγύρευεν.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 280, 300 [τὸν Καλαυτάρην] καὶ παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη [ἤ, τόγ Καλαντέρην]).

Βλ. ἀρ. 43. Καλαντάρης ἢ Καλαντέρης ὁ Ἰανουάριος, ὁ μὴν τῶν Καλανδῶν. Καλαντάρης δὲ καλεῖται καὶ ἐν Ὄφει τοῦ Πόντου (ΚΠ. ΙΗ΄, 138, τουρκ. Καλανδὰρτς) καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ (Ἀρχέλαος σ. 239. Φαρασοπούλου τὰ Σύλατα σ. 118).

*43. Ἡ γραῖα τὸ μεσοχείμωνον
πεπόνιν ἐπεθύμησεν.

(Βυζαντινή. Krumbacher MGS. 125, 80=I [γρέα-πεπόνην-Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ: πεπόνιν ἐπεζήτησεν.] καὶ K [γραία-πεπόνον ἐπεζήτησεν.]—Πολίτου τ. Α΄ σ. 61=P [μισοχείμωνον πιπόνη θυμήθηκεν.] Q [μισοχείμωνον πεπόνι ἐθυμήθηκεν.]—Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἰαμβικῶν διμέτρων).

Ἡ βυζαντινὴ αὕτη παροιμία, ἧς καὶ ἄλλη φέρεται βυζαντινὴ παραλλαγὴ (ἀρ. 44), εἶναι καὶ σήμερον κοινοτάτη ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Λέγεται συνήθως ἐπὶ ἀκαίρων ὀρέξεων, ἐπὶ τῶν ζητούντων τι, οὗ ἀδύνατος ἡ εὕρεσις ἐν ᾧ χρόνῳ ζητεῖται· ταύτην δὲ τὴν χρῆσιν σαφῶς ὑποδηλοῖ καὶ ἡ θεολογικὴ ἑρμηνεία τῶν κωδίκων P Q: «καὶ γυρεύει πρᾶγμα ὁ ἄθλιος, ὅπου δὲν τὸ εὑρίσκει, ὥσπερ ἡ γραῖα τὸ πεπόνι». Σπανιώτατα δὲ λέγεται, μετὰ χυδαίου ὑπαινιγμοῦ εἰς τὴν ἄσεμνον σημασίαν τῆς λέξεως ἀγγοῦρι, ἐπὶ παρηλίκων ἐπιζητουσῶν νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμον. Αἱ παραλλαγαὶ τῆς παροιμίας ἐλαχίστας πα-

ρουσιάζουσι διαφορὰς πρὸς ἀλλήλας ὡς πρὸς τὸ ἀκαίρως ζητούμενον. Ἄλλαι μὲν ἀναφέρουσι πεπόνι, οἷον ἡ προκειμένη καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 72· ἡ ἑτέρα βυζαντινὴ (ἀρ. 44) τετράγγουρον, τὸ αὐτὸ δὲ (μὲ τὸ σημερινὸν ὄνομα ξυλάγγουρο ἢ νεράγγουρο) αἱ ὑπ' ἀρ. 66 καὶ 70, καὶ τὸ συγγενὲς ἀγγοῦρι αἱ πλεῖσται (ἀρ. 54. 68. 71. 97. 98, Καλαντάρης 1)· ὀλίγαι δέ τινες ἀναφέρουσι καρποὺς ἄλλους παρὰ τοὺς τῆς οἰκογενείας τῶν κολοκυνθωδῶν, ἡ μὲν ὑπ' ἀρ. 42 σῦκα, ἡ ὑπ' ἀρ. 67 σταφυλὰς καὶ ἡ ἐν λ. Γενν́αρης 7, διάφορος τῶν λοιπῶν τὴν διατύπωσιν, μόρα. Τὸ πεπόνι τῆς παροιμίας εἶναι καὶ τὸ σήμερον οὕτω καλούμενον, ὁ πέπων ἢ σίκυος πέπων τῶν ἀρχαίων (cucumis melo L., γαλλ. melon)· τὸ δ' ἀγγοῦρι εἶναι τὸ ἀγγούριον ἢ ἀγγοῦριν τῶν βυζαντινῶν, ὁ σίκυος τῶν ἀρχαίων (cucumis sativus L.)· πρὸς τοῦτο συγχέει τὸ τετράγγουρον ἢ τετραγγοῦριν τῶν Βυζαντινῶν ὁ Langkavel (Botanik der späteren Griechen σ. 25), ὅπερ εἶναι πιθανώτατα τὸ σήμερον λεγόμενον ξυλάγγουρο ἢ νεράγγουρο. Λέγεται δὲ οὕτω ἰδιαίτερον εἶδος σικύου, ὡριμάζοντος κατὰ Μάϊον, εἰς ὃ δὲν ἐδόθη ὀνομασία ὑπὸ τῶν βοτανικῶν· πολλοὶ ὅμως ξυλάγγουρο καλοῦσι καὶ τὸν ἄωρον πέπονα. Περὶ τῆς λ. τετραγγοῦριν βλ. Ducange λ. ἀγγούριον καὶ τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἑρρ. Στεφάνου λ. τετραγγούριον καὶ σικύος. Τετραγγοῦριν κατὰ παρετυμολογίαν ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἡ παρὰ τὴν δαλματικὴν παραλίαν νησὶς Τραγούριον (Tragurium, νῦν Troghie)· «Τετραγγοῦριν δὲ καλεῖται διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ μακρὸν [1]) δίκην ἀγγουρίου» (Κωνστ. Πορφυρογέν. σ. 138, 21 Bonn). Ὁ Συμεὼν Σὴθ ἐν τῷ περὶ τροφῶν δυνάμεως διακρίνει ἀλλήλων, ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ περὶ ἑκάστου πραγματευόμενος, τὰ ἀγγούρια (σ. 21 Langkavel), τὰ τετράγγουρα (σ. 108 L.), τοὺς πέπονας (σ 139 L.) καὶ τοὺς μηλοπέπονας (αὐτ.)· εἶναι δὲ μηλοπέπων τὸ νῦν καρποῦζι (τουρκ. καρπούζ), σίκυος ὁ ὑδροπέπων (cucumis citrullus L., γαλλ. melon d' eau).

Τὸ ἄκαιρον ἐν μέσῳ χειμῶνι αἴτημα τῶν κατὰ τὸ θέρος γινομέ-

[1]) Τὸ κείμενον ἔχει μικρόν, ἀλλ' ἀναμφισβήτητον θεωρῶ ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ μακρόν· διότι ἀκριβῶς τοῦτο ἔχει τὸ ἰδιάζον τὸ σχῆμα τῆς νησῖδος ἐκείνης, ὅτι εἶναι ἐπίμηκες· « νησίον — ἔχον καὶ τράχηλον ἕως τῆς γῆς στενώτατον δίκην γεφυρίου », λέγει ὁ Πορφυρογέννητος.

νων σικύων φαίνεται ὅτι ἔκπαλαι ἦτο παροιμιῶδες, ὡς ἐμφαίνουσι τὰ ἑξῆς χωρία, τοῦ μὲν Θεοφράστου (Χαρακτ. 14) ἐν τοῖς ἰδιώμασι τοῦ ἀναισθήτου ἀναφέροντος καὶ τοῦτο: « καὶ χειμῶνος ὄντος μάχεσθαι τῷ παιδί, ὅτι σικύους οὐκ ἠγόρασε»· καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους, μεταξὺ τῶν ἀνελπίστων ἀγαθῶν, ὅσων θὰ τύχωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς παραδοχῆς νέων θεῶν, καταριθμοῦντος καὶ τὴν ὕπαρξιν σικύων ἐκ μέσῳ χειμῶνι: « Α. Ὄψει δὲ χειμῶνος μέσου *σικυούς*, βότρυς, ὀπώραν — Β. μέγιστον ἀγαθόν, εἴπερ ἔστι δι' ἐνιαυτοῦ | ὅτου τις ἐπιθυμεῖ λαβεῖν» (Ἀριστοφ. Ὡρῶν ἀπ. παρ' Ἀθην. Θ', σ. 372 b. Εὐστάθ. σ. 955, 3 = FCG. II, 1171, 1).

*44. Ἡ γραῖα τὸ μεσοχείμωνον, τετράγγουρον ἐζήτει.

(Βυζαντινή. Krumbacher Sitzungsber. σ. 71, 64 καὶ MGS. 125, 80 = F [μεσοχείμονον τετράγκουρον] — Πολίτου τ. Α' σ. 54 = O, 6 [τ. ἐθυμήθη.] — Ἡ παροιμία ἔμμετρος, εἰς πολιτικὸν στίχον).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

44α. Ἡ γριὰ ἅμα τὴν ἔπαθε,
ἔκλειγε κι' ἀμπάρωνε.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 5.

45. Ἡ γριὰ ἀπόντος ἐγγαστρώθηκεν,
ἐσφιχτομανταλώθηκεν.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Ἡ γρᾶ σὰν ἐγγαστρώθηκε, ἐσφιχτομανταλώθηκε.]).

Βλ. ἀρ. 5.

46. Ἡ γριὰ ἀπότας ἐφιλήθηκε, ἐσφανταλώθηκε.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη· καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [ὄντες ἐφ. τότες ἐ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἀντὰς ἡ γρ. ἐ. ἐσφιχτομανταλώθηκε.]).

Βλ. ἀρ. 5. Τὸ σφανταλώνω (κλείω ἑρμητικῶς) φαίνεται προελθὸν κατὰ συμφυρμὸν τοῦ σφαλῶ καὶ μανταλώνω.

46α. Ἡ γριὰ ἀφόντις ἐγαμήθη ἐμανταλώνεται.

(Βάρνερ: γραῖα 4 [Γραπτέον: ἐμανταλώνετον· ἤ, μανταλώνεται]).

Βλ. ἀρ. 5.

47. Ἡ γριὰ ἀφοῦ τὴν ἔπαθε,
ἐκλειδομανταλώθηκε.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἡ γρία] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [ὕστερα μανταλώθηκε].

Βλ. ἀρ. 5.

47α. Ἡ γριὰ γυρεύει σῦκα.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 19.

48. Ἡ γριὰ δὲν εἶχε δόντια,
κ' ἤθελε καὶ παξιμάδια.
(Λευκάδος ΚΠ. Η', 398, 16).

Ἐπὶ τῶν ἐπιζητούντων ἄχρηστα ἢ ἀνοίκεια.

49. Ἡ γριὰ δὲν ἔκοψε τὴν κλωστὴ μὲ τὸ δόντι, ὅμως τὴν ἐματσούλιασε.

(Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Πρβλ. ἀρ. 82. Διασυρμὸς τῶν γραιῶν, ὡς ὀρεγομένων γάμου. Ὁ μῦθος, ὅτι ἕνας ἔγγονος ἔδωκε μία κλωστὴ εἰς τὴ μαννίτσα του καὶ τῆς εἶπε· «Διαταγὴ ἀπὸ τὸ βασιλιᾶ, ἂν τὴν κόψῃς μὲ τὸ δόντι νὰ παντρευθῇς». Ἡ γριὰ δὲν ἔκοψε τὴν κλωστὴ μὲ τὸ δόντι, ὅμως τὴν ἐματσούλιασε. Ἔδειξε δηλ. τὴν ἐπιθυμίαν της, προσπαθήσασα, ἀλλὰ ματαίως, νὰ κόψῃ τὴν κλωστήν.

50. Ἡ γριὰ δὲν ἤλπιζε νὰ παντρευτῇ, κι' ἀρραβῶνα γύρευε.

(Βερ. 73, 3 [παντρευθῇ] — Β. 95, 46 [ἤ, νὰ φιληθῇ] — Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργ. Παπαβασιλείου. — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [γύρευγε] — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [δὲν τῶλπιζε κι' ἀ.] — Κερκύρας - Πρεβέζης παρὰ John Schmitt [Ἡ γραιὰ - νὰ φιληθῇ καὶ ἀ. ἐγύρευε.] — Κεφαλληνίας [δὲν ἐπαντύχαινε νὰ π.] καὶ παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Γριὰ δὲν ἤ. νὰ φιληθῇ] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἡ γρία δὲν ὄλπιζε]).

Βλ. ἀρ. 32. 51. 64 α, πρβλ. ἀρ. 52. Ἐπὶ τῶν ἀξιούντων νὰ λάβωσι πολλὰ καὶ μεγάλα, καίτοι οὔτε δικαίωμα οὔτε ἐλπίδα ἔχουσι νὰ τύχωσι καὶ ἐλαχίστων. Παραπλησία ἡ **Ῥωμουν.** Muĭerea dacă 'mbĕtrânesce şi nimenĭ o maĭ privesce, la verigă gândesce = ἡ γυναῖκα ὅταν γερνᾷ καὶ κάνεὶς πλιὰ δὲν τὴν κυττάζῃ, τὴν ἀρρεβῶνα συλλογίζεται. (Zanne II, 3931).

51. Ἡ γριὰ δὲν ἤρπιζε νὰ πανδρευθῇ καὶ τὴμ. Πόλην ’ύρευε προικιόν.

(Καρπάθου. ΖΑ. 351, 183.— Κρήτης. Κρητ. ’Εφ. 39, 302 [Ἡ γραῖ δὲν τῶρπιζε νὰ παντρευτῇ καὶ προυκιὰ γύρευγεν τὴν Πόλη.]).

Βλ. ἀρ. 50.

52. Ἡ γριὰ δὲν τῶρπιζε νὰ παντρευτῇ,
κ’ ηὗρεν ἄντρα χορευτή.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Βουτσινᾶ).

Πρβλ. ἀρ. 50, βρίσκω 1 α. 3. ’Επὶ τῶν παρ’ ἀξίαν εὐημερησάντων.

53. Ἡ γριὰ ἔδωκεν ἓν ἄσπρο νά μπῃ ’ς τὸν χορό, καὶ γιὰ νὰ βγῇ δίνει δέκα.

(Κατζιούλ. ’Επίμ. 159 [ἔδωκε ἕναν ἄ. νὰ μπῇ ’ς τὸ χ. κ’ ὕστερα ἔδωκε δύο καὶ δὲν ἠμπόρειε νὰ βγῇ.]—’Ηπείρου. ’Αρ 1652).

Βλ. ἀρ. 16.

54. Ἡ γριὰ εἰς τἀποχείμωνα ἐρέχτηκεν ἀγγοῦρι.

(Χίου. Καν. 245, 241).

Βλ. ἀρ. 43.

55. Ἡ γριὰ ἐκάθητο, καὶ λάκκους ἔσκαφτε.

(Μα. 19 [Ἡ γραῖα-ἔσκαπτεν.]).

Πρβλ. γέρος 73. Ὅτι αἱ γραῖαι εἶναι ῥᾳδιοῦργοι καὶ δολοπλόκοι.

56. Ἡ γριὰ καὶ ἃ στολίζεται,
’ς τἀνήφορο γνωρίζεται.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι.— Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [κι’ ἂν ἐστολίζουνταν ’ς τἀ. ἐγνωρίζουνταν.]).

Βλ. ἀρ. 59.

57. Ἡ γριὰ κι’ ἂν ἀνταρεύεται ὁ ἀνήφορος τὸ δείχνει.

(’Αμφίσσης. ’Εφ. Φιλ. 1857 σ. 147.— Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Ἡ γραιὰ κι’ ἂν κοκκωνεύεται ’ς τὸν ἀνήφορο τὸ δείχνει]).

Βλ. ἀρ. 59. ’Ανταρεύομαι ἐκ τοῦ ἀντάρα (περὶ ἧς βλ. Κοραῆ Ἄτ. τ. Β΄ σ. 125) σημαινούσης ὁμίχλην, καὶ μεταφορικῶς θόρυβον, ὀρυ-

μαγδόν· (ἐν ἀρχῇ ἴσως θὰ ἐσήμαινε τὸν ἐκ βιαίων κινήσεων ἀνθρώπων ἢ ζώων ἐγειρόμενον κονιορτόν, ὅθεν πιθανὴ φαίνεται ἡ ἀπὸ τοῦ ἀνταίρω ἐτυμολογία)· καὶ ἐπίρρ. *ἀντάρα* συνήθως ἐν τῇ φρ. «πῆγε ἀντάρα», ἐπὶ τῶν μεθ' ὑπερβολῆς τινος ἢ θορύβου γινομένων. Τὸ ἐκ τούτου παραγόμενον ῥῆμα *ἀνταρεύω* σημαίνει κινοῦμαι ζωηρῶς καὶ μεταφορικῶς ἐντείνω τὰς δυνάμεις μου, καταβάλλω πᾶσαν προσπάθειαν· καὶ κατ' ἄλλον δὲ τύπον *ἀνταριάζω*, σημαῖνον πληροῦμαι ὁμίχλης ἢ καπνοῦ, καὶ μεταβατικῶς πληρῶ καπνοῦ, οἷον «τὸ ἀντάριασα τὸ σπίτι μὲ τοῖς πιστολιαῖς»· παθ. μετ. *ἀνταριασμένος* = τεταραγμένος — Τὸ δὲ *κοκκωνεύομαι* = μιμοῦμαι τοὺς τρόπους κοκκώνας (ἐκ τοῦ κόκκων), συμπεριφέρομαι ὡς νεαρὰ κυρία· ἀντίστοιχον τοῦ τσατσανεύομαι (ἀρ. 15 α).

58. Ἡ γριὰ κι' ἂν ἐρωτεύεται,
’ς τἀνήφορο τῆς φαίνεται.

(Βερ. 73, 8 [ἐ. ὁ ἀνήφορος] — Β. 95, 47).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

59. Ἡ γριὰ κι' ἂν πεπανεύεται, ὁ ἀνήφορος τὴ δείχνει.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 721 [κι' ἂν μπεπαινεύεται ἀ. τὴ δ.] — Ἠπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ [κι' ἂν ἐπαινειέται] — Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Γραιὰ κι' ἂ παπανεύεται ἀ. τὴ δ.] — Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκυίλφορδ [κι' ἂν ἐπαινεύτηκε]).

Βλ. ἀρ. 15 α. 36. 56. 57. 58. 59 α. 60. 85. 99, γέρος 64. Ἐν μεταφορικῇ χρήσει φανερώνει ἡ παροιμία, ὅτι ὑπὸ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων ἀμέσως ἐλέγχονται οἱ κενοὶ λόγοι καὶ τὰ καυχήματα· ἢ ὅτι οἱ πολλὰ ὑποσχόμενοι καὶ ἀλαζονευόμενοι ἐν κρισίμῳ ὥρα ὑστεροῦσιν· ἀλλὰ συνηθέστερον λέγεται κυριολεκτικῶς, ἐμφαίνουσα ὅτι οἱ νεανιευόμενοι γέροντες ματαίως πειρῶνται ν' ἀποκρύψωσι τὴν ἡλικίαν των δι' ἐπιδείξεως νεανικοῦ σφρίγους ἢ διὰ καλλωπισμῶν· διότι δύο ὑπάρχουσι σαφέστατα μαρτύρια τοῦ γήρατος, ἅτινα ἀναφέρουσιν αἱ διάφοροι παραλλαγαὶ τῆς παροιμίας, ἤτοι αἱ ῥυτίδες τοῦ προσώπου καὶ ἡ ἀνάβασις ἀνηφόρου, ὃν διὰ τοῦτο μισητὸν εἰς τὰς γραίας λέγει βυζαντινή τις παροιμία (ἀγαπῶ 54).

Τὸ ῥῆμα *πεπανεύομαι* φέρεται ἐν μόνῃ τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ· τούδ' ἕνεκα ὁ Hesseling (βλ. τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου τ. Β΄ σ. 53) ὑπέ-

θεσεν ὅτι εἶναι παρεφθαρμένον, καίτοι εὗρεν αὐτὸ εὐαναγνώστως γεγραμμένον εἰς δύο χειρόγραφα τοῦ Βάρνερ. Ὑπέστη δὲ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν παραλλαγῶν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὴν συνήθη τύχην τῶν σπανίων καὶ ἀκαταλήπτων λέξεων, παραφθαρὲν ἢ ἀντικατασταθὲν διὰ συνωνύμων. Ὅθεν παρεφθάρη εἰς *παπανεύεται* ἐν τῇ κερκυραϊκῇ παραλλαγῇ τῆς Σπαρτίλλας· *μπεπαινεύεται* κατὰ παρετυμολογίαν ἐκ τοῦ ἐπαινεύεται ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ παρὰ Κατζιούλῃ· *παινεύεται* (ἐπαινειέται, ἐπαινεύτηκε) ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ παρὰ Φιλητᾷ καὶ τῇ ζακυνθίᾳ· καὶ ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ *ποναφεύγεται* (ἀρ. 60), *τσατσανεύεται* (ἀρ. 15 α), *ἀνταρεύεται* (ἀρ. 57), *κοκκωνεύεται* (ἀρ. 57), στολίζεται (ἀρ. 36. 56), *ἐρωτεύεται* (ἀρ. 59). Ἀλλ' ὅτι ὁ τύπος πεπανεύομαι ἦτό ἐν χρήσει τοὐλάχιστον κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα μαρτυρεῖ ἡ ἀναγραφὴ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βάρνερ. Ὁ J. Schmitt, ὅστις ἤκουσεν ἐν Κερκύρᾳ τὸν τύπον παπανεύεται, ἐν ἀνακοινώσει πρός με εἰκάζει ὅτι τὸ ῥῆμα ἔχει ἴσως σχέσιν πρὸς τὸ γαλλικὸν se pavaner (βρενθύομαι, καμαρώνω), ἂν μὴ πρὸς τὸ ἰταλ. pavana (παγωνιοῦ χορός, εἶδος χοροῦ τῶν χωρικῶν τῆς Παδούης). Ἀλλὰ νομίζω ὅτι γινώσκοντες τὸν τύπον *πεπανεύω* δὲν ἔχομεν χρείαν ν' ἀνατρέξωμεν τόσον μακρὰν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἐτυμολογίας αὐτοῦ. Τὸ ῥῆμα σημαίνει ἐπιδεικνύω *κάλλος* ἢ σφρῖγος ἤ τι τοιοῦτο, παρήχθη δ' ἐκ τοῦ *πέπανος*, ὅπερ ἄλλος τύπος ὢν τοῦ πέπων, εὑρίσκεται μὲν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰς μόνην τὴν σημασίαν τοῦ ὡρίμου, ἀλλὰ πιθανώτατον ὅτι εἶχε καὶ μεταφορικήν, ἀκριβῶς καθὼς τὸ πέπων. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ *πέπανος* διετήρησεν ἡ δημώδης, ἀλλὰ καθ' ὅσον γινώσκω μόνον ἐν τῷ στίχῳ παιδιᾶς ἐν Καρδαμύλῃ τῆς Λακωνικῆς ἐπιχωριαζούσης, ἥτις καλεῖται *γέρανος* ἢ *λύκος*. Παῖς κάθηται ἐν τῷ μέσῳ, οἱ δ' ἄλλοι ὀρχοῦνται κύκλῳ περὶ αὐτὸν ᾄδοντες: «Τὸ γέρανο τὸν πέπανο τὸ λυκοφαγωμένο»· μετὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου ἵστανται καὶ προσκαλοῦσιν αὐτὸν νὰ δείξῃ ἓν τῶν μελῶν τοῦ σώματός του· ἐμπαικτικῶς δὲ χαρακτηρίζοντες ἑκάστοτε αὐτά, τὸν προσκαλοῦσι τέλος νὰ δείξῃ τοὺς ὀδόντας, ὅτε ἀναφωνοῦντες «Λύκος! λύκος!» λύουσι τὸν στίχον καὶ τρέπονται εἰς φυγήν, ἐγερθεὶς δὲ ὁ καθήμενος τοὺς διώκει· ὁ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κάθηται καὶ πάλιν λύκος καὶ ὁ χορὸς ἐπαναλαμβάνεται.

59α. Ἡ γριὰ κι' ἂν πεπανεύεται,
τὰ μάγουλά της φαίνονται.
(Βάρνερ: γραῖα 4).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

60. Ἡ γριὰ κι' ἂν ποναφεύγεται,
'ς τἀνήφορο γρωνίζεται.
(Σύμης. ΚΠ. Η', 489, 179).

Βλ. ἀρ. 59. Ποναφεύγεται=καυχᾶται, ἀλαζονεύεται. Ὁ συνηθέστερος συμαϊκὸς τύπος τοῦ ῥήματος εἶναι *ποφανεύγομαι*, κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ ὑπερηφανεύομαι.

61. Ἡ γριὰ κόττα τό χει τὸ ζουμί.
(Πανδώρ. Η', 422 [κ. ἔχει δυνατὸν ζωμόν.] — Καρπάθου. ΖΑ. 351, 182).

Βλ. ἀρ. 40, γερόκοττα 1, παλιὸς 1. 7-9. Ὡς ὁ ζωμὸς τῆς μεγάλης ὄρνιθος εἶναι εὐχυμότερος καὶ πυκνότερος τοῦ τῶν μικρῶν ὀρνιθίων, οὕτω πολλάκις γυνὴ ὡρίμου ἡλικίας ἔχει πλείονα θέλγητρα ἢ νέα κόρη. Λέγεται δ' ἐνίοτε καὶ πρὸς δήλωσιν τοῦ ὅτι κρείσσονες τῶν νέων ἀναδεικνύονται πολλάκις οἱ γέροντες διὰ τὴν ἐμπειρίαν των. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** Gallina vecchia fa buon brodo=κόττα γέρικη κάνει καλὸ ζουμὶ (τοσκαν. Giusti 342. Πολυπληθεῖς διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 299. D. I, 41 τ. II σ. 447. Marzano 139. Bernoni 43). Vecchia gallina, ingrassa la cucina =παλιὰ κόττα γιομίζει ξύγκι τὸ μαγερειὸ (τοσκαν. Giusti 342. Bernoni 44). Ossa vecchia acconcia la pignata=παλιὸ κόκκαλο ἀρταίνει τὴ χύτρα. (Castagna 87, 15. Νεαπολιτικὴ παραλλαγὴ παρὰ Pitrè αὐτ.). La 'nzunza vecchia conza la minestra = τὸ παλιὸ λαρδὶ ἀρταίνει τὴ μανέστρα (σικελ. Pitrè II, 299 μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. καὶ παρὰ Pasqualigo 158). Carne vecia fa bon brodo=γέρικο κρέας κάνει καλὸ ζουμὶ (βενετ. Pasqualigo 158, 294, περγαμηνὴ παραλλαγὴ παρὰ Pitrè αὐτ.). — **Γαλλ** Vieile geline engraisse la cuisine (Leroux I, 177). Chair vieille fait bon brouet, et frais poyvre saupicquet (αὐτ. II, 191). Lar vièl, bôno soûpo =λαρδὶ παλιό, καλὴ σοῦπα (λαγκεδοκ. D. I, 41). — **Καταλαν** Gallina vella

fa bon caldo = κόττα γέρικη κάνει καλὸ ζουμὶ (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** A velha gallinha faz gorda a cozinha = παλιὰ κόττα κάνει παχὺ τὸ μαγερειὸ (αὐτ). — **Ῥωμουν.** Găina bĕtrână face zamă bună = κόττα γέρικη κάνει ζουμὶ καλὸ (Zanne 1845 μετὰ δύο παραλλαγῶν). — **Δαν.** Gamle Høns give fed Suppe, men seit Kjød = παλιαῖς κόττας ἔχουν παχὺ ζουμὶ, ἀλλὰ σκληρὸ κρέας. (D. I, 41). — **Ὁλλανδ.** Eene oude hen geeft vette zoden = παλιὰ κόττα κάνει παχὺ ζουμὶ (W. II, 509, 5). Oud vleesch maakt goede soppen = παλιὸ κρέας κάνει καλαῖς σούπαις (W. I, 1051, 2. D. I, 41). — **Γερμαν.** Alte Hennen geben fette Suppen = παλιαῖς κόττας κάνουν παχιαῖς σούπαις (W. II, 509, 5. Βλ. αὐτ. 6. 263, 59. I, 1051, 2. D. I, 41). — **Τουρκ.** Ἀρὶκ ταβουκτάν, σεμὶζ τιρὶτ ολμὰζ = ἀπὸ ἀδύνατη κόττα δὲ βγαίνει παχὺ ζουμὶ (Μαλλοὺφ 35, 83).

62. Ἡ γριὰ μὲ τὴν καλὴ ψυχὴ εὑρέθη γγαστρωμένη.
(Λακεδαίμονος παρ' Α. Βολιανίτου).

Πρβλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. γγαστρώνω 5. Ἄνθρωπος ἢ γυναῖκα μὲ καλὴ ψυχὴ λέγεται ὁ ἀγαθός, ὁ ἀδυνατῶν ν' ἀρνηθῇ ζητουμένην χάριν. Καλὴ ψυχή! εἶναι εὐχὴ πρὸς γέροντας ἢ μοναχούς· (περὶ ὁμοίων εὐχῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις βλ. Le Blant ἐν Mémoires de l' Acad. des Inscr. 1898 τ. 36, 1 σ. 48 κἑ.). — Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγαθότητος καὶ συγκαταβατικῆς διαθέσεως ζημιουμένων.

63. Ἡ γριὰ ξεροχτενίζεται,
κι' ὁ γέρος ξεροποντίζεται.
(Πτζ. 240, 321).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. κόσμος 32. Ἐπὶ τῶν ἀδιαφορούντων πρὸς τὰ δεινὰ τῶν ἄλλων καὶ μόνον περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν εὐμαρείας μεριμνώντων.

64. Ἡ γριὰ ὅταν ἐχαιρότουν,
τὰ νιᾶτά της θυμότουν.
(Βερ. 73, 7. [ἐθυμότουν.] — Β. 95, 48 [χαιρόταν - θυμόταν.]).

Βλ. ἀρ. 41.

64α. Ἡ γριὰ παντρειὰ δὲν ὄλπιζε,
κι' ἀπανωπρούκια γύρευε.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 50.

65. Ἡ γριὰ ποῦ κορκαλίζει, τὸ δοντάκι της θὰ τὸ εὕρῃ.
(Πρωτοδίκου Ἰδιωτικὰ σ. 36).

Πρβλ. βρίσκω 112. Κορκαλίζω (ἐκ τοῦ κροκάλη) τὸ ἀρχαῖον τρώγω, ἤτοι μασῶ σκληροὺς καρποὺς ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο ἐδώδιμον. Ἡ παροιμία σημαίνει ὅτι ὁ ἄτοπόν τι πράττων θὰ εὕρῃ τὴν τιμωρίαν ἐξ αὐτῆς ταύτης πολλάκις τῆς πράξεως, ὡς ἡ γραῖα ἡ κροκαλίζουσα τρωγάλια θὰ θραύσῃ τὸν μόνον ὑπολειπόμενον ὀδόντα της.

66. Ἡ γριὰ 'ς τὸ μισοχείμωνο ξυλάγγουρο γυρεύει.
(Β. 96, 51.— Πτζ. 240, 322 [γρ. τὸ μ.] καὶ 314, 12.— Καλαβρύτων παρὰ Α. Κωνσταντινοπούλου [Γριὰ τὸ μ. ξυλάγγουρα] — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [γρ. τὸ μ.]— Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [ὁμ.] — Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη [ὁμ.]— Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ τοῦ αὐτοῦ.— Κερκύρας παρὰ Χ. Φιλητᾶ [γρ. τὸ μεσοχείμωνο]— Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Γριὰ-ἐπεθύμα.] καὶ παρ' Ἠλ. Τοιτσέλη [ὁμ.]— Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [τὸ μισοχείμωνα ξ. ἐγύρευε· ἤ, ἐπεθύμει.]— Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ [Ἡ γρ. τὸν μισουχείμουνου νιράγγουρου ζητάει.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Ἡ γρ. τὸ μ. ξεράγγουρο θυμήθη.]).

Βλ. ἀρ. 43.

67. Ἡ γριὰ 'ς τὸ μισοχείμωνο σταφύλι ἐζητοῦσε.
(Μεσσηνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀρ. 43.

68. Ἡ γριὰ 'ς τὸ μισοχείμωνο τἀγγοῦρι ἐθυμήθη.
(Β. 95, 50.—Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Ἡ γραιὰ τὸ μεσοχείμωνο ἀγγοῦρι τσὴ θυμήθη.]).

Βλ. ἀρ. 43.

69. Ἡ γριὰ σφεντόνα ἔφτειανε,
ὅταν τὰ σῦκα τέλειωναν
(Β. 95, 49).

Βλ. ἀπότρυγα 1, ἀποτρυγῶ 1. 2.

70. Ἡ γριὰ τὸ βαρυχείμωνο
ξυλάγγουρο ὠρέχτηκε.

(Βάρνερ: γραῖα 8 [τὸ μεσοχείμωνον νεράγγουρον ὠρέχτη.] — Μακεδονίας Byz. Zeitschr. III σ. 571 [ὠρέχθη.] — Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα [Γριὰ τὸ μεσοχείμωνο νεράγγουρο πεθύμησε.]).

Βλ. ἀρ. 43.

70α. Ἡ γριὰ τὸ γρόσι της.

(Λιξουρίου παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Κ' ἡ γρ.] — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Ἐπὶ τοῦ ἐπιμόνως ἀξιοῦντος νὰ λάβῃ ἐλάχιστόν τι ὀφειλόμενον αὐτῷ παρ' ἀνδρός, εἰς ὃν πολλὰς καὶ μεγάλας ὀφείλει χάριτας· διότι ὁ ἄνθρωπος συνήθως λησμονεῖ πάσας τὰς εὐεργεσίας χάριν τοῦ συμφέροντος αὐτοῦ.

71. Ἡ γριὰ τὸ μεσοχείμωνο
ἀγγούρ' νειρεύτηκε.

(Θεσσαλονίκης. Bezzenberger's Beiträge XIV, 48).

Βλ. ἀρ. 43.

72. Ἡ γριὰ τὸ μισοχείμωνο
ποπόνι ἠγύρεψε.

(Μήλου. Νεα. 189)

Βλ. ἀρ. 43.

73. Ἡ γριγιὰ ἡ προυβατίνα
μὶ τἀρνιὰ λιότουν τσὶ πήδα.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 27.

75. Ἠκαλόμαθιν ἡ γιργιὰ 'ς τὸ μέλιν.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 19.

76. Ἤμαθ' ἡ γριὰ 'ς τὸ μέλι,
καὶ καλὰ καὶ πάντα θέλει.

(Χίου. Καν. 291, 600).

Βλ ἀρ. 19.

77. Ἰγλυκάτσ' ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα,
τσὶ οὐ γέρους 'ς τὰ σταφύλια.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 19. Ἰγλυκάτσ' = ἐγλυκάθηκε.

77α. Καὶ τὰ λίγα παιγνιδάκια
τῆς γριᾶς καλὸ τῆς κάνουν.
(Παρὰ Ι Βερέττα).

Ὅτι φιλέρωτες αἱ γραῖαι. Παιγνιδάκια τὰ ἐρωτικὰ παίγνια.

78. Καλόμαθε ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα.
(Πορταριᾶς Πηλίου παρὰ Δ. Κωλᾶ).

Βλ. ἀρ. 19.

79. Καλόμαθ' ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα, τρώει καὶ τὰ συκόφυλλα.
(Βάρνης. Κρ. 22 [τρώγει.]—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [σ. ἔφαγε καὶ]).

Βλ. ἀρ. 19.

80. Καλόμαθ' ἡ γριγιὰ 'ς τὰ κ'τσά.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 19. Κτσὰ = κουκκιά.

81. Μὲ γριὰ κάνεις;
τὸ σπόρο σου τὸν χάνεις.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. [Ὁ β' στίχος προφανῶς εἶναι παρεφθαρμένος· ἴσως εἶχεν οὕτω: σπόρο χάνεις.]).

Βλ. ἀρ. 15.

82. Μιὰ γριὰ μονοδοντοῦ
ἄντρα γύρευε, ἡ πορδοῦ.
(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [γραιὰ] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ.— Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Μία γρία μονοδοτοῦ ἄ. ἤθελε ἡ π.]).

Πρβλ. ἀρ. 49. Στίχος σατιρικοῦ δημοτικοῦ ᾄσματος, μεταπεσὼν εἰς παροιμίαν. Λέγεται χλευαστικῶς ἐπὶ γάμου παρήλικος γυναικός.

83. Μιὰ φορὰ γελειέτ' ἡ γριά, κ' ὕστιρις μανταλώνεται.

(Βάρνερ: γραῖα 10 [γραῖα, καὶ 'ς τὸ δεύτερο μ.]—Αἴνου. ΚΠ. Η', 534, 72 [γρ., ὕστερα μανταλώνεται.]—Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [ἤ: γαμειέτ' ἡ γρ.]).

Βλ. ἀρ. 5, γελῶ 42.

84. Μωρή, χόρευγε καλά,
κι' ἀποῦ ναι γρᾶ, ἂς τὴ ῥωτᾷ.
(Καρπάθου. ΖΑ. 365, 474).

Βλ. ἀρ. 104.

85. Ὁ ἀνήφορος θὰ δείξῃ τῆς γριᾶς τὸ παίνεμα.
('Ηπείρου 'Αρ. 814).

Βλ. ἀρ. 59.

86. Ὅλοι ἔχου γιὰ τὸ μισσεμό, κ' ἡ γριά χει γιὰ τὸ θέρος.
(Καρπάθου. Μαν. 287, 289).

Πρβλ. γυρεύω 21, λέγω 124. Προκειμένου τοῦ ἀπόπλου πλοίου, τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας πάντων ἦτο περὶ τοῦ ταξιδίου, ἐνῷ ἡ γραῖα οὐδὲν κοινὸν ἔχουσα πρὸς τοὺς πλέοντας, ὡμίλει περὶ ἄλλου ἐνδιαφέροντος αὐτὴν ζητήματος, τοῦ θερισμοῦ. Λέγεται ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν στρεφόντων τὸν λόγον πάντοτε εἰς τὰς ἰδίας ὑποθέσεις, καὶ ἐπὶ τῶν μεριμνώντων περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων μόνον, ἀφροντιστούντων δὲ τῶν ἄλλων.

87. Ὄντας ἡ γριὰ πομπεύθη,
ὕστερα ἐμανταλώθη.
(Β. 200, 228).

Βλ. ἀρ. 5.

88. Ὅπου δὲ βολεῖ τοῦ διαόλου νὰ πάῃ ὁ ἴδιος μπέμπει μιὰ γερόντισσα.

(Κρήτης. Ἄπτερα 51 [στέλνει μιὰ γ.] καὶ Φρ. 113 [νὰ πάῃ μπ. μιὰ γρᾶ.] καὶ Παρνασ. ΙΖ', 797, 183).

Πρβλ. γυναῖκα 101. Ὅτι αἱ γραῖαι ὑπερβάλλουσι καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον εἰς τὴν πονηρίαν καὶ ἀσμενίζουσιν εἰς τὸ νὰ θέτωσι σκάνδαλα. Ὑπόκειται βεβαίως εἰς τὴν παροιμίαν μῦθος ἄγνωστός μοι· ἀλλὰ τοιοῦτοι μῦθοι σκοποῦντες ν' ἀποδείξωσι τὴν πονηρίαν τῶν γραιῶν,

ὧν τὴν ἐπικουρίαν ζητεῖ ὁ διάβολος εἰς ἔργα τὰ ὁποῖα μόνος ἀδυνατεῖ νὰ συντελέσῃ, φέρονται πολλοὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. (Βλ. περὶ τούτων Stan. Prato ἐν Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1899 σ. 311 κἑ.). — Παραπλήσιαι παρ. **Ἰταλ.** Inue non penetrat sa femina, mancu su diaulu = ὅπου δὲν χώνεται ἡ γυναῖκα, οὔτε ὁ διάβολος (σαρδηνία, D. II, 441). — **Γαλλ.** Où le diable ne peut aller sa mère tasche d' y mander. (Leroux I, 14). — **Ῥωμουν.** Unde baba face, dracul nu desface = ὅπου ἡ γριὰ φτειάνει, ὁ διάβολος δὲ χαλάει. (Zanne 2706) — **Ἰσλανδ.** Hvar sem fjandinn ei er, þar hefir hann sína = ὅπου δὲν εἶναι ὁ διάβολος, ἐκεῖ ἔχει τοὺς δικούς του. (D. II, 441). — **Δαν.** Hvor fanden ikke kommer selv, der sander en qvinde = ὅπου ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ νὰ πάγῃ ὁ ἴδιος, ἐκεῖ στέλνει μιὰ γυναῖκα. (W. V, 13, 305. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. IV, 1104, 1042. D. II, 441). — **Σουηδ.** Hvar den onde icke är sjelf, der har han sitt ombud = ὅπου ὁ διάβολος δὲν εἶναι ἀτός του, ἐκεῖ ἔχει τὸν μαντατοφόρο του. (D. II, 441) — **Ὁλλανδ.** Daar de duivel zelf niet kan komen, zendt hij een oud wijf of een' monnik = ὅπου ὁ διάβολος δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάγῃ ὁ ἴδιος, στέλνει μιὰ γριὰ ἢ ἕναν καλόγερο. (W. IV, 1105, 1063). — **Γερμαν.** Wo der Teufel nichts ausrichten (nicht selber kommen) kann, dahin schickt er ein altes Weib = ὅπου ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ νὰ τὰ καταφέρῃ, (ἢ, δὲν μπορεῖ νὰ πάγῃ μόνος), στέλνει μιὰ γριά. (W. IV, 1105, 1056. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1055. 1063. 1065. 1059, 27. 28. 1092, 773. 1093, 789. 1094, 815. 826. 1100, 940. 1104, 1041. 1042. D. II, 441 καὶ σ. 506). Wo der Teufel micht fertig wird, da schick' ein Weib hin = ὅπου ὁ διάβολος δὲν τὰ βγάνει πέρα στέλνει μιὰ γυναῖκα. (W. IV, 1104, 1042). — **Βουλγαρ.** Déto diavola ne moz'e, vikva babata da mu pemóz'e = ὅπου ὁ διάβολος δὲν ἠμπορεῖ, φωνάζει τὴ γριὰ νὰ τοῦ βοηθήσῃ. (Παρὰ Π. Τσίλλεφ). — **Ἑβραϊκή.** Ὅπου ὁ σατανᾶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ μόνος του, στέλνει τὸ κρασὶ ὡς μαντατοφόρο του. (Dukes 6, 24).

88α. Ὅταν γαμήθ'κ' ἡ γριὰ μαντάλωσε.

(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου).

Βλ. ἀρ. 5.

886. Ὅταν ἐφιλήθηκ' ἡ γριὰ ἐσφανταλώθηκε.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 5.

89. Ὅταν ἡ γριὰ γαμήθηκε,
κλειδαμπαρρώθηκε.
(Μεσσηνίας.—Ἀθηνῶν).

Βλ. ἀρ. 5. *Κλειδαμπαρρώνουμαι* = κλείω τὴν θύραν μου ὄχι μόνον διὰ τῆς κλειδός, ἀλλὰ πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν καὶ διὰ τοῦ μοχλοῦ (τῆς *ἀμπάρρας*, ἰταλ. barra).

90. Ὅταν ξέβγαιναν τὰ σῦκα,
ἔπλεχ' ἡ γριὰ σφεντόνα.
(Λελ. Ἐπιδ. 172).

Βλ. ἀπότρυγα 1, ἀποτρυγῶ 1.

91. Ὅταν τὴν ἔπαθε ἡ γριοῦλα,
ἔκλεινε καὶ τὴν πορτοῦλα.
(Β. 237, 874).

Βλ. ἀρ. 5.

92. Ὅτας τ'ν ἔπαθ' ἡ γριοῦλα,
ἔκλειε τσὶ τὴ πορτοῦλα.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 5.

93. Πρῶτα τὴν ἔπαθεν ἡ γριά, κ' ἔπειτα μανταλώθη.
(Χίου. Καν. 288, 574).

Βλ. ἀρ. 5.

94. Σὰν τοὺ πάθ' ἡ γριὰ μανταλώνιτι.
(Βελβεντοῦ. Ἀρχ. νεωτ. ἑλλ. Α', 6', σ. 120).

Βλ. ἀρ. 5.

95. Σουλιμᾶς καὶ τρεμεντίνα,
κάνει τὴ γριὰ φαντίνα.

(Βάρνερ: γραῖα 14 [Ὁ σ. κ' ἡ τρ. κάμουν]—Β. 275, 114 [Σουλουμᾶς καὶ τριμεντίνα]—Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Τό κρασὶ κ' ἡ τρ. κ. τὴ γραιὰ φαρλίνα.]—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωανίδου [Σ. καὶ τ. κάνουν τὴ γρ. καδίνα.]).

Σουλιμᾶς ἢ σουλουμᾶς ὁ ὑδράργυρος (sublimatum λατ., sublimato ἰταλ. , ἢ ἀκριβέστερον παρασκευασία τις αὐτοῦ, χρησιμεύουσα ὡς ψιμύθιον. *Τρεμεντίνα* ἢ *τριμεντίνα* (ἰταλ. trementina), τερέβινθος, ὀπὸς ἐκ τερεβινθελαίου καὶ ἄλλων οὐσιῶν, χρησιμεύων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς κατασκευὴν ἐμπλάστρων· τῆς τερεβίνου ἐγίνετο χρῆσις ὑπὸ τῶν καλλωπιζομένων γυναικῶν καὶ πρὸς παρατιλμόν· στρέφουσα ἐπιτηδείως δύο κλωστὰς κεχρισμένας διὰ τερεβίνθου, ἡ τὸ ἔργον τοῦτο ἔχουσα παρατίλτρια παρέτιλλε τὰς τρίχας καὶ αὐτὸν τὸν χνοῦν, ἐντελῶς παραλεαίνουσα τὸ πρόσωπον, ἢ ἄλλα τριχωτὰ μέρη τοῦ δέρματος. *Φαντίνα*, ἡ ἐν ὥρα γάμου κόρη (ἰταλ. fantina). *Φαρλίνα*, ὡς καὶ ὁ κ. Schmitt παρατηρεῖ, πιθανῶς ἐκ τοῦ ἰταλ. farfallina, πεταλοῦδα· ἐν Ὄφει τοῦ Πόντου ἡ πεταλοῦδα λέγεται *φαρφάρα* ἐκ τοῦ ἰταλ. farfalla. *Καδίνα* ἡ κυρία (τουρκ. kadún, ῥωμουν. cadînă).— Ὅτι διὰ τῶν ψιμυθίων καὶ τῶν τονωτικῶν φαρμάκων κατορθώνουσιν αἱ γραῖαι νὰ φαίνωνται θαλεραί.

* 96. Τὴν γραῦν εἰς τἀκρωτήριον ἀϊτάνοφρυν καλοῦσιν.

(Βυζαντινή. Ἀποστόλ. 554 [αὐτάνοφρυν: ἐν κώδ. Ἀρσενίου Βιβλιοθ. Παρισ. ἀρ. 3058.— αἴτανοφρυι δηλοῦσιν, ἐν Παρισινῷ κώδ. Ἀποστόλη ἀρ. 3059. Βλ. καὶ CPG. II, σ. 378 [Ὁ ἐκδότης γράφει παρατόνως· ἀΐτανόφρυν, ὅπερ παραλαμβάνουσιν οὕτω καὶ πάντες οἱ περὶ τῆς παροιμίας πραγματευθέντες.] Ἡ παροιμία ἔμμετρος· πολιτικὸς στίχος).

Παραλλαγὴν βλ. ἐν λ. στραβὸς 88, πρβλ. λείψη 1, βρίσκω 19. 109, ἔχω 51. 137, καλὸς 9. 52. 54. Τὸ γραφικὸν λᾶθος ἐν τῷ αὐτογράφῳ κώδικι τοῦ Ἀποστόλη (ἀϊτανοφρυι δηλοῦσιν) ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ ἀκραιφνοῦς δημώδους τύπου τῆς παροιμίας. Διότι δὲν πρέπει ν' ἀναγνώσωμεν ἀϊτάνοφρυν, ὡς διώρθωσεν ὁ υἱὸς τοῦ βιβλιογράφου Ἀρσένιος, ἀλλὰ ἀϊτανόφρυδη ἢ γαϊτανόφρυδη· διορθώνοντες δὲ καὶ τοὺς ἀττικοὺς τύπους γραῦν καὶ ἀκρωτήριαν, βλέπομεν ὅτι ἡ παροιμία εἶχεν ὡς ἑξῆς: «Τὴν γραιὰν εἰς τἀκρωτῆριν ἀϊτανόφρυδη καλοῦσιν». Ἡ ἔννοια δὲ αὐτῆς εἶναι, ὅτι ἐν ἐρήμῳ τόπῳ, ὅπου ὑπάρχει παντελὴς ἔλλειψις γυναικῶν, κολακεύουσι καὶ τὴν γραῖαν καλοῦντες αὐτὴν ἀϊτάνοφρυν ἤτοι γαϊτανοφρύδαν, δι' ἐπιθέτου δηλ. εἰς ὡραίας νέας προσήκοντος. Ὅθεν ἐλέγετο ἡ παροιμία, ὡς καὶ πλεῖσται ἄλλαι ταὐτόσημοι, εἰς δήλωσιν τοῦ ὅτι ὁ ἀδυνατῶν νὰ πορισθῇ τὰ χρήσιμα αὐτῷ ἀρκεῖται κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς ἀτελέστερα καὶ εὐτε-

λέστερα. Ὁ Crusius (ἐν Rhein. Mus. τ. 42 σ. 398 καὶ τ. 43 σ. 479) παρανοήσας τὴν παροιμίαν, συνήγαγεν ἐκ ταύτης ἐσφαλμένα πορίσματα περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν συνέταξεν ὁ Ἀποστόλης τὴν συλλογήν του· ἀλλὰ περὶ τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων τῆς παροιμίας περιττὸν κρίνω μακρότερον λόγον, διότι τὰ ὑπὸ τοῦ Crusius γραφέντα ἐπηνώρθωσεν ὁ Kurtz (ἐν Neue Jahrb. f. Philologie u. Pädagogik 1891 τ. 143 σ. 6-8) καὶ ὁ Krumbacher (MGS. σ. 260-264). Ἤδη δὲ πολλῷ πρότερον ὀρθῶς ἡρμήνευσαν τὴν παροιμίαν καὶ τὴν λ. ἀϊτάνοφρυν ὁ I. N. Σταματέλλος (ἐν Ἐφ. Φιλομ. 1870 σ. 1990) καὶ ὁ Α. Βάλληνδας (αὐτ. σ. 2015-6· τοῦ αὐτοῦ Πάρεργα φιλολογικὰ πονημάτια. Ἑρμούπολ. 1887 σ. 123-128). — Πλὴν τῶν ἐν λ. ἔχω 137, καλὸς 9, λείψη 1 ἀναφερομένων παραλλήλων, σημειωθήτωσαν καὶ αἱ ἑπόμεναι παραπλήσιαι παροιμίαι: **Ἰταλ.** 'Na vecchia 'ntra lu voscu è truvatura = γριὰ μέσ' 'ς τὸ δάσος εἶναι εὕρημα (σικελ. Pitrè II, 107). Quand' autru no'nci è lu tristu vali = σὰν δὲν ὑπάρχῃ ἄλλος κι' ὁ κακὸς ἀξίζει (καλαβρία, La Calabria τ. VIII σ. 3). — **Γαλλ.** S'il n'avoit une belle femme et une vieille elle seroit trop chière (Leroux I, 231). — **Γερμαν.**(;) Wenn die Mädchen vergriffen sind, steigen die alten Weiber im Preise = σὰν εἶν' ἔλλειψη ἀπὸ κορίτσια, οἱ γριαῖς πουλιοῦνται ἀκριβώτερα (W. III, 318, 196 μετὰ βοημικῆς παραλλαγῆς) — **Ῥωσ.** Εἰς ξένο μέρος καὶ τὸ λαρδὶ βούτυρο καὶ τὴ γριὰ νέα θὰ ποῦνε. (Kurtz-Timoschenk σ. 16, 7). — **Τουρκ.** Κογιοὺν μπουλοὺν μαδιγὶ γερδὲ κετσ'ιγὲ αμπδ;ουρχμὰν τσ'ελεμπὶ δερλὲρ = 'ς τὸν τόπο ποῦ δὲν βρίσκονται πρόβατα τὴ γίδα 'Αβδουραχμὰν τσελεπὴ λένε (Osm. Sprichw. 381).

96α. Τῆς γριᾶς τῆς τάζανε ἕνα ἄσπρο νὰ μπῇ 'ς τὸ χορό, καὶ στερνὰ ἔδινε δυὸ γιὰ νὰ μὴν ἐβγῇ.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ **Ν.** Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 37.

97. Τῆς γριᾶς τὸ μισοχείμωνο
ἀγγούρια τῆς μυρίστηκαν.
(Β'. 125, 164. — Β. 298, 193).

Βλ. ἀρ. 43.

98. Τῆς γριᾶς τὸ μισοχείμωνο ἀγγοῦρι τῆς θυμήθη.

(Sand. 230, 117 [ἀγγοῦρα τῆς θυμήθηκε.] - Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη. — Μεσσηνίας [τῆς ὡρέχτη.] — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Γραιὰ τὸ μ. ἀ. τσῆ θυμήθη.]).

Βλ. ἀρ. 43.

99. Τῆς γριᾶς τὸν ἔπαινο ὁ ἀνήφορος τὸν δείχνει.

(Κ. 17. — Κ. 6', 50 [ἔπαινον ἀ.] — Μα. 40 [Τῆς γραίας τὸ παίνημα ὁ ἀ. τὸ δ.] Νε. 126, 820 [ἔπαινον ἀ.] — Β' 115, 37 [ἔ ἀ.] — Β. 298, 194 [όμ.] — Σαράντα ἐκκλησιῶν. Θρᾳκ. ἐπετηρὶς σ. 198 — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη (Τσῆ γρ.]).

Βλ. ἀρ. 59.

100. Τὸ παράκαν' ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 19.

101. Τώρα ποῦ τό παθ' ἡ γραιὰ βάνι κὶ ταὐγὸ 'ς τοὺ μάνταλου.

(Τιρνάβου παρὰ Ἀχ. Τζαρτζάνου).

Βλ. ἀρ. 5. Αὐγὸ ἢ βάλανος τοῦ μοχλοῦ τῆς θύρας.

102. Φόντας τό παθ' ἡ γριὰ μαντάλωνε.

(Πτζ. 306, 1103).

Βλ. ἀρ. 5.

103. Χειρότερον τὸ νὰ ἐξαγριώνῃ τις γραῖαν παρὰ σκύλαν.

(Κ. γ', 347).

Ἂν καὶ φέρεται ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ὡς παροιμία, εἶναι ὅμως παράφρασις καὶ δὴ εἰς καθαρεύουσαν γλῶσσαν τῆς γνώμης τοῦ Μενάνδρου: «Πολὺ χεῖρόν ἐστιν ἐρεθίσαι γραῦν ἢ κύνα» (παρὰ Στοβ. ΟΓ', 44=FCG. IV, 290,258).

104. Χόρευε, μωρὴ Μαριά,
κι' ὅποια εἶναι γρία ἂς τὴ ῥωτᾷ.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 84. Ἐπὶ παρηλίκων ἀποκρυπτουσῶν τὴν ἡλικίαν των. Ὁ μῦθος ἔχει ὡς ἑξῆς ἐν Ζακυνθίᾳ παραλλαγῇ: Ἤτανι τρεῖς γρίαις, πολὺ γρίαις καὶ ἐχορεύανε. Ἐπέρασε ὁ Χάρος, ταῖς εἶδε καὶ ἤθελε νὰ πάρῃ τὴ πλιὸ γρία. Μία ἀπὸ τσοῖ γρίαι, βλέποτα τὸ Χάρο, ἐσταμάτησε τὸ χορὸ καὶ τὸν κύτταζε. Τὴν ἐλέγανε Μαριὰ τὴν καλορίζικη.

«Ποία ἀπὸ σᾶς εἶναι πλιὸ γρία;» λέγει ὁ Χάρος, χωρὶς νὰ πῇ τὸ σκοπό του. Τότε οἱ ἄλλαις λέγουν 'ς τὴ Μαριά, ποῦ εἶχε σταματήσῃ· «Χόρευε, μωρὴ Μαριὰ κι' ὅποια εἶναι γρία ἂς τὴ ῥωτᾷ.» (κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Δὲ Βιάζη). Κατὰ τὴν καρπαθιακὴν παραλλαγήν, αἱ γραῖαι ἐχόρευον μετημφιεσμέναι εἰς νεάνιδας. Ὁ Χάρος ἐχαιρέτισεν αὐτάς. «Ὥρα καλή, γερόντισσαις», ἀλλ' ἐκεῖναι προσεποιήθησαν ὅτι δὲν ἐξέλαβον τὸν χαιρετισμὸν ὡς ἀπευθυνόμενον πρὸς αὐτάς, ὑποκρινόμεναι τὰς νεάνιδας. Ὁ μῦθος οὗτος διεσκευάσθη ὑπὸ τῶν Κρητῶν εἰς διαλογικὸν ᾆσμα, σκοποῦν τὸν διασυρμὸν τῶν γραιῶν. Ἐν τούτῳ ὁ Χάρος ἐρωτᾷ: «Κεράδες ἀσπροκούτελαις, εἴδετε ποθὲς γρᾶδες;» μία δὲ τῶν γραιῶν ἀντὶ ἀπαντήσεως λέγει πρὸς τὰς ἄλλας: «Χόρευγε, μωρὴ σύ, καλά, | κι' ὅποῦ χει γρᾶδες ἂς ῥωτᾷ» (J. σ. 186-8 ἀρ. 250).

γρίνια

1. Κάλλια λάχανα κ' εἰρήνη,
παρὰ μπακλαβὰ καὶ γκρίνα.
(Σιατίστης Μακεδονίας παρὰ Ι. Σαχίνη).

Βλ. ἀρ. 5. *Μπακλαβᾶς*, ὁ, γλύκυσμα κοινότατον ἐν Ἑλλάδι τῆς τουρκικῆς μαγειρικῆς (τουρκ. μπακλαβά), κατασκευαζόμενον ἐκ φύλλου ζύμης, τετριμμένων ἀμυγδάλων ἢ καρύων καὶ μέλιτος ἢ σιροπίου σακχάρεως, ἐπιχεομένου μετὰ τὴν ὄπτησιν εἰς τὸν φοῦρνον· κόπτεται δὲ τὸ ὀπτηθὲν εἰς τεμάχια ῥομβοειδῆ. Τὸ γλύκυσμα τοῦτο εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας τοὺς λαοὺς τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, καὶ ὀνομάζεται διὰ τοῦ αὐτοῦ τουρκικοῦ ὀνόματος ὑπὸ πάντων. *Γρίνια* δὲ ἢ γρίνα ἢ γρίνη ἢ γκρίνια ἢ γκρίνα ἢ γκρίνη λέγεται ὁ κλαυθμυρισμὸς τῶν μικρῶν παιδίων (ὁ ἐνιαχοῦ λεγόμενος *ἄγγρη*), ἔπειτα ἡ ἔρις καὶ λογομαχία καὶ πρὸς τούτοις ἡ μεμψιμοιρία. Ἐπίθετον *γρινιάρης* (θ.-ισσα, οὐδ.-ικο) ὁ μεμψίμοιρος ἢ δύσκολος ἢ φίλερις· ῥῆμ. *γρινιάζω* = μεμψιμοιρῶ, λογομαχῶ, ἐκφράζω δι' ὕβρεων τὴν δυσαρέσκειάν μου, κλαυθμυρίζω, οἷον «τὸ παιδὶ γρινιάζει»· «αὐτὸς πάντα γρινιάζει μὲ τὴ γυναῖκά του»· «τί μὲ γρινιάζεις;» κτλ. Ἡ λ. εἶναι ῥωμανικῆς προελεύσεως. Grigne γαλλ. (διαλέκτου τοῦ Βερρὺ) τὸ δεικνύειν πρὸς ἀπειλὴν ἢ ἔκφρασιν δυσαρεσκείας τοὺς ὀδόντας· ῥῆμα grigner les dents = σεσηρέναι· ἰταλ. degrignare (ἐν τῇ περ-

γαμηνῇ διαλέκτῳ grigna)· γερμ. greinen, πάντα ἐκ τοῦ παλαιογερμ. grînjan (Littré λ. grigne. Diez 173. Körting 4358. G. Meyer Neugr. Stud. IV, 25).

2. Κάλλια χόρτα μὲ εἰρήνη,
παρὰ ψάρια μὲ τὴ γκρίνη.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 5.

3. Κάλλιο ἄλας καὶ εἰρήνη,
παρὰ ζάχαρη καὶ γρίνη.
(Καβάλλας Μακεδονίας).

Βλ. ἀρ. 5.

4. Κάλλιο λάχανα μὲ γέλια,
παρὰ ζάχαρη μὲ γρίνα.
(Βυζ. λ. γρύνα [Κάλλιον-ζάχαρην] καὶ λ. λάχανον [όμ.]).

Βλ. ἀρ. 5.

5. Κάλλιο λάχανα μ' εἰρήνη,
παρὰ ζάχαρη μὲ γρίνια.
(Βλ. Κατζιούλ. 1374.— Κατζιούλ. Ἐπίμ. 272 [μὲ ῥήνια πέρι ζ. μὲ γκρίνια.] — Κ. 6', 26 [Κάλλιον λ. μὲ εἰρήνην-γρίνιαν.] — Νε. 65, 400 [Κάλλιον λ. μὲ εἰρήνην π. σάκχαρι μὲ γρίνιαν.] — Β'. 51, 14 [μ' εἰρήνην] — Βερ. 37, 15.—Ἠπείρου. Ἀρ. 588 [εἰρήνια] — Β. 130, 190.— Πολίτης ἐν Πανδώρ. ΙΗ', 435, 22 [γκρίνια.]—Ἀν. Ἐπιθ. Α', 510, 195 [λ. μὲ γάλα] —Ἠπείρου. Ἠπειρώτης 1901 σ. 84 [Κ. λόγια μὲ εἰρήνια] — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [λ. καὶ μόνοια π. ζ. καὶ γκρίνια.] — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [λάχανο μὲ ῥήνια] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [λ. κ' εἰρήνια παρὰ ζ. καὶ γκρίνια.] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη.— Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [μὲ εἰ.] — Κονιστρῶν παρὰ Β. Ι. Ποντίκη [λάχανο μὲ εἰ.]).

Βλ. ἀρ. 1-4. 6, γλύκα 2, ἡσυχία 2, καρδιὰ 39, μέλι 19, πρβλ. ἡσυχία 1. Ὁ τύπος ῥήνια ἐσχηματίσθη ἐξ ἐπηρείας τῆς ὁμοιοκαταληξίας. Ἡ παροιμία ἐξαίρει τὸν λιτὸν ἀλλὰ γαλήνιον βίον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πολυτελῆ ἀλλ' ἔμπλεων φροντίδων καὶ δυσαρεσκειῶν· ἀλλ' ἰδίως ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ βίον, ὑποδεικνύουσα ὡς εὐδαιμονεστέρους τοὺς συζύγους, οἵτινες εἶναι μὲν πένητες, ἀλλὰ διάγουσιν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, ἢ τοὺς πλουσίους ἀλλὰ διχονοοῦντας καὶ ἐρίζοντας. Εἶναι δ' ἡ παροιμία σῦτη καὶ αἱ παραλλαγαὶ αὐτῆς δια-

σκευὴ τῶν ἐν ταῖς Παροιμ. Σαλωμ. ιε', 17: «Κρείσσων ξενισμὸς μετὰ λαχάνων πρὸς φιλίαν καὶ χάριν ἢ παράθεσις μόσχων μετὰ ἔχθρας» καὶ ιζ', 1: «Κρείσσων ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ ἢ οἶκος πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ἀδίκων θυμάτων μετὰ μάχης»· ὁπόθεν ἐλήφθησαν καὶ τὰ τοῦ σοφοῦ Ἀκυρίου ἐν ταῖς σλαβικαῖς μεταφράσεσιν ἐξ ἑλληνικοῦ κειμένου τῶν μέσων χρόνων: «Καλύτερα εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπο ἀνάλατα λάχανα μὲ εἰρήνη, μὲ χαρὰ καὶ εὐθυμία καὶ μὲ γέλια νὰ τρώγῃ, παρὰ ὅλα τὰ γλυκὰ μὲ δυσαρέσκεια, μαλλώματα, λύπη καὶ θλίψη»· (Byzant. Zeitschr. I σ. 118).

Τὰς γραφικὰς ταύτας ῥήσεις εἶχεν ἴσως κατὰ νοῦν καὶ Αἰνείας ὁ σοφιστὴς γράφων (ἐπιστ. 14 σ. 27 Hercher): «Τὰ λάχανα νῦν μᾶλλον εἶδον ἡδέως ἢ πάλαι τὸν ἐκ μέλιτος καὶ ἀμυγδάλων συμπλακέντα κύκλον. Τότε μὲν γὰρ ἡ κατὰ τοῦ παιδὸς διαβολὴ ἀφῃρεῖτο τοῦ μέλιτος τὴν ἡδονήν, νῦν δὲ ἡ τοῦ τρόπου πραότης χρυσᾶ μοι δοκεῖν ἐποίει τὰ λάχανα». Διὰ παραπλησίας δὲ μεταφορᾶς ἐκφέρεται ἡ γνώμη τῆς προτιμήσεως τῆς πενίας ἐν δικαιοσύνῃ ἐν παροιμιώδει φράσει, ἀναγινωσκομένῃ ἐν ταῖς εἰς τὸν Τυανέα Ἀπολλώνιον ἀποδιδομέναις ἐπιστολαῖς (ἐπιστ. 7 σ. 111 Hercher): «ἐμοὶ δ' εἴη τὴν ἁλιὰν τρυπᾶν ἐν Θέμιδος οἴκῳ»· πρὸς ὃ παραβλητέα τὰ τοῦ Περσίου (V, 138): «digito terebrare salinum | contentus perages, si vivere cum Jove tendis».

Ἐν ταῖς Παροιμίαις τοῦ Σαλωμῶντος ὁ λιτὸς βίος δηλοῦται διὰ μεταφορᾶς τῶν λαχάνων ἢ τοῦ ψωμοῦ ἄρτου, ὁ δὲ πολυτελὴς ἐν τῇ μιᾷ μὲν διὰ τοῦ μόσχου, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ ἀοριστότερον διὰ τῆς γενικῆς φράσεως πολλῶν ἀγαθῶν· αἱ δ' ἑλληνικαὶ παραλλαγαὶ πρὸς δήλωσιν μὲν τοῦ λιτοῦ βίου κάμνουσι χρῆσιν τῶν αὐτῶν μεταφορῶν (διότι καὶ ἐν τῷ τῆς ὑπ' ἀρ. 3 ἄλατι συνυπονοεῖται καὶ ὁ ἄρτος), πρὸς δήλωσιν δὲ τῆς πολυτελοῦς διαφόρων τῶν ἐν τῷ κειμένῳ τῆς γραφῆς, ἤτοι τοῦ μπακλαβᾶ (πρὸς ὃν παράβαλε τὸν πλακοῦντα Αἰνείου τοῦ σοφιστοῦ), τῆς σακχάρεως ἢ τῶν ἰχθύων, διότι οἱ ἰχθύες θεωροῦνται ἐκλεκτὸν ἔδεσμα ἐν νηστησίμῳ τραπέζῃ. Τῶν δ' ἄλλων λαῶν παροιμίαι, τινὲς μὲν τηροῦσι τὴν γραφικὴν διατύπωσιν, τινὲς δὲ ἄλλα ἀναφέρουσιν ἐδέσματα εὐτελῆ ἢ πλούσια. Ἀλβαν. Μᾶ μιρ πσ'εσ' ε κεσ', σε πιλάφ ε κιάι=κάλλιο χυλὸς καὶ γέλια παρὰ πιλάφι καὶ κλά-

ματα. (G. Meyer 17, 155).—**Ἰταλ.** Vale più un tozzo di pane secco con la pace, che esser ricco = πλειότερο ἀξίζει ἕνα κομμάτι ξερὸ ψωμὶ μὲ εἰρήνη παρὰ νὰ εἶναι κανένας πλούσιος. (Castagna 220, 3). Più vale un pan con amore, che un cappone con dolore = πλειότερο ἀξίζει ἕνα ψωμὶ μ' ἀγάπη, παρὰ ἕνα καππόνι μὲ πόνο (τοσκαν. Pitrè II, 364). Migliori sono minuzzoli di pane con amore, che polli grassi con dolore = καλύτερα εἶναι ψίχουλα ψωμιοῦ μ' ἀγάπη παρὰ παχειαῖς ὄρνιθαις μὲ πόνο (ἐπίσης, αὐτ. 365). Megghiu lu pani e sali cu la paci, chi cu la guerra faciani e pirnici = καλύτερο τὸ ψωμὶ καὶ τὸ ἁλάτι μὲ τὴν εἰρήνη παρὰ μὲ τὸν πόλεμο φασιανοὶ καὶ περδίκια (σικελ. αὐτ. 364 μετὰ παραλλαγῆς). Val püssé pan con pas, che pitanze con strepass = ἀξίζει πλειότερο ψωμὶ μὲ εἰρήνη παρὰ ἀφθονία μὲ γρίνια (μεδιολαν. αὐτ. 365). Piu tost pan e civolla e la mi quiet = καλύτερα ψωμὶ καὶ κρομμύδι καὶ τὴν ἡσυχία μου (βολων. αὐτ.). Val più un buon giorno con un uovo, che un malanno con un bue = ἀξίζει πλειότερο μία καλὴ μέρα μ' ἕνα αὐγὸ παρὰ μιὰ κακὴ χρονιὰ μ'ἕνα βόδι (τοσκαν. αὐτ. 364). Un tugurio di paglia, dove si ride, val più, che un palazzo, dove si piange = καλύβα ἀχερένια ποῦ γελοῦν ἀξίζει πλειότερο παρὰ παλάτι ποῦ κλαῖν. (W. II, 1592, 22). Poco in pace, molto mi piace = λίγο μ' εἰρήνη πολὺ μ' ἀρέσει (αὐτ. 1454, 17).—**Γαλλ.** Mieux vault en paix un oeuf, qu'en guerre un boeuf (D. I, 182). Mes bau brigalie de boun pan dap amou que las garies grasses dap reproché doulour = πλειότερο ἀξίζουν ψίχαλα καλοῦ ψωμιοῦ μ' ἀγάπη, παρὰ παχειαῖς ὄρνιθες μὲ γρίνια καὶ λύπη (γασκων. αὐτ.). — **Καταλαν.** Mès val pa axut ab amor que gallinas ab dolor (ramor) = πλειότερο ἀξίζει ξερὸ ψωμὶ μὲ εἰρήνη παρὰ κότταις μὲ πόνο· ἤ, μὲ ἀνησυχία (αὐτ.). Mes val pà y ceba en amor, que gallines ab dolor = πλειότερο ἀξίζει ψωμὶ καὶ κρομμύδι μ' ἀγάπη παρὰ κότταις μὲ λύπη (αὐτ.). = **Ἱσπαν.** Mas vale pedazo de pan con amor, que gallinas con dolor = πλειότερο ἀξίζει ἕνα κομμάτι ψωμὶ μὲ ἀγάπη παρὰ ὄρνιθες μὲ λύπη (αὐτ.). Mas vale vaca (valen cardos) en paz, que pollos con agraz = πλειότερο ἀξίζει γελάδα (ἢ γαϊδουράγγαθα) μὲ εἰρήνη

παρὰ κοτόπουλα μὲ θλίψη (αὐτ.).— **Πορτογαλ.** Mais val pedaço de pão con amor, que gallinha com dôr = πλειότερο ἀξίζει ἕνα κομμάτι ψωμὶ μ' ἀγάπη, παρὰ κόττα μὲ λύπη (αὐτ.). Mais val vacca em paz, que pombo em guerra = πλειότερο ἀξίζει γελάδα μὲ εἰρήνη παρὰ περιστέρι μὲ πόλεμο. (αὐτ.). — **Κουτσοβλαχ.** Ma ghine pâne ș-sare cu arine, di cât pâne ș-mére cu 'ñgrîne = καλύτερα ψωμὶ κι' ἁλάτι μ' ὁμόνοια παρὰ ψωμὶ καὶ μέλι μὲ γρίνια (Zanne IV, 9030). Ma bună pâne gólă cu arîdére, de cât gela multe cu încŏtș are = καλύτερα ξερὸ ψωμὶ μὲ χαρὰ παρὰ πολλὰ φαγειὰ μὲ μάχη (αὐτ.). Un codru de pâne cu bună vrére façe ma multu caună mésă amirăréscă cu 'nrĕire = ἕνα κομμάτι ψωμὶ μὲ ὁμόνοια κάνει περισσότερο ἀπὸ βασιλικὸ τραπέζι μὲ διχόνοια (αὐτ.). — **Ῥωμουν.** Maĭ bună e o bucată de pâĭne gólă, în pace, de cât o mie de dulceț urĭ cu cértă = καλύτερη εἶναι μιὰ μπουκιὰ ξερὸ ψωμὶ μὲ εἰρήνη παρὰ χίλια γλυκὰ μὲ μάχη (αὐτ.). Maĭ bine legumă puțină și dragoste multa = καλύτερα λίγα λάχανα καὶ πολὺ ἀγάπη (αὐτ. III, 8598).—**Ἀγγλ.** Dry bread is better with love, than a fat capon withe fear = ξερὸ ψωμὶ εἶναι καλύτερο μὲ ἀγάπη παρὰ παχὺ καπόνι μὲ φόβο. (D. II, σ. 453). Better en egg in peace than an ox in war = κάλλιο ἓν αὐγὸ μὲ εἰρήνη παρὰ ἕνα βόιδι μὲ μάχη (αὐτ.). — **Ἰσλανδ.** Betri er ein kýr með ró, enn sjö með óró = κάλλιο μιὰ γελάδα μὲ ἡσυχία παρὰ ἑφτὰ μὲ ἀνησυχία (D. I, 182). Betri er skál með kærleika, enn alinn uxi með hatri = κάλλιο ἕνα ποτῆρι μὲ ἀγάπη παρὰ θροφάρι βόιδι μὲ ἔχθρα (αὐτ.). Betra er að njóta lítils með ró, enn mikils með ófriði = κάλλιο εἶναι νὰ χαίρεσαι τ' ὀλίγο μὲ ἡσυχία παρὰ τὸ πολὺ μ' ἀνησυχία (αὐτ. μετὰ φαιροϊκῆς παραλλαγῆς). — **Δαν.** Bedre een Ko med Ro, end syv med Uro = κάλλιο μιὰ γελάδα μὲ ἡσυχία παρὰ ἑφτὰ μ' ἀνησυχία (αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν) Bedre Lidt met Ro og Rette, end Meget med Uro og Trætte = κάλλιο ὀλίγο μὲ ἡσυχία καὶ δικαιοσύνη παρὰ πολὺ μὲ ἀνησυχία καὶ μαλλώματα (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). — **Νορβ.** D' er betre eit Egg i Fred en ein Ukse i Ufred = κάλλιο εἶναι ἓν αὐγὸ μὲ εἰρήνη παρὰ ἕνα βόιδι μὲ δυσαρέσκεια (αὐτ.) D' er betre ein Bite med Ro, en tie

med Uro = κάλλιο εἶναι ὀλίγο μὲ ἡσυχία παρὰ δέκα μὲ ἀνησυχία (αὐτ.). — **Σουηδ.** Bättre en rätt kål med kärlek, än en gödd oxe med hat = κάλλιο ἕνα φαγεῖ λάχανα μ' ἀγάπη παρὰ ἕνα θροφάρι βόιδι μὲ ἔχθρα (αὐτ.). Battre en kaka med ro, än twå med oro = κάλλιο μιὰ πίττα μὲ ἡσυχία παρὰ δύο μὲ ἀνησυχία (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Een geregt van moes met vrede en rust, is beter dan een vette os, die men elkander benijdt = ἕνα φαγητὸ βραστὸ μὲ εἰρήνη καὶ ἡσυχία εἶναι καλύτερο ἀπὸ παχὺ βόιδι, ποῦ ὁ ἕνας τὸ ζηλεύει τοῦ ἄλλου (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). — **Γερμαν.** Besser ein gericht kraut mit liebe, denn ein gemäster Ochs mit hass = κάλλιο ἕνα μαγείρεμα λάχανα μὲ ἀγάπη παρὰ ἕνα βόιδι θροφάρι μὲ ἔχθρα. (W. II, 1591, 8. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1454, 17. 1592, 22. 1593, 50. I, 329, 130. 469, 17. D. I, 182). Brot and Wasser in Fried'und Ruh', ist besser als alle Fülle in Unruh = ψωμὶ καὶ νερὸ μὲ εἰρήνη καὶ ἡσυχία εἶναι καλύτερα παρὰ ὅλη ἡ ἀφθονία μὲ ἀνησυχία (W. I, 470, 48. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 472, 99. 477, 222. 223. 484, 1. V, 1060, 481. 1061, 501. 4, 76. D. I. 182.). Kartoffeln mit Liebe schmecken besser als Bratwürste mit Zank = πατάταις μὲ ἀγάπη εἶναι νοστιμώτεραις ἀπὸ λουκάνικα μὲ μαλλώματα (W. II, 1155, 10). Eine gute Ruhe ist besser als eine gute Mahlzeit = καλὴ ἡσυχία εἶναι καλύτερη ἀπὸ καλὸ φαγεῖ (W. III, 1764, 9). Besser wenig mit Liebe, als viel mit Fäusten = κάλλιο λίγο μ' ἀγάπη παρὰ πολὺ μὲ γροθιαῖς. (Altd. W. σ. 21). Besser ein Ei im Frieden, als ein Ochs im Kriege = κάλλιο ἓν αὐγὸ μὲ εἰρήνη παρὰ ἕνα βόιδι μὲ πόλεμο (D. I, 182). Eine Kuh im Frieden ist besser, als drei im Kriege = μιὰ ἀγελάδα μὲ εἰρήνη εἶναι καλύτερη παρὰ τρεῖς μὲ πόλεμο (D. I, 182). — **Ῥωσ.** Κάλλιο ψωμὶ μὲ νερό, παρὰ γλύκυσμα μὲ δυστυχία. (Dal I σ. 156).

6. Κάλλιο ψωμὶ ξερὸ μ' εἰρήνια,
παρὰ ψάρια μὲ τὴ γρίνια.
(Κυθήρων παρὰ Δ. Διακοπούλου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

γροθιὰ

1. Βάρει γροθιαῖς τοῦ μαχαιριοῦ, βάρει κλωτσιαῖς τοῦ τοίχου.
(Κα. 957. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 3. Η ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει μεταφορὰ εὑρίσκεται καὶ ἐν παροιμίᾳ ταὐτοσήμῳ **Ἰταλ.** È gattivu da calci in lu muru = κακὸ εἶναι νὰ κλωτσᾷς τὸν τοῖχο (κορσικαν. D. II, σ. 406).

2. Βάρει τοῦ μαχαιριοῦ γροθιά, νὰ ἰδῇς ποιὸς θὰ πονέσῃ.
(Ἀθηναϊκή. Ἐβδ. Α', 104).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

3. Βάρ' τοῦ μαχαιριοῦ γροθιά.
(Βλ. Κατζιούλ. 2093. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 361 [τὸ μαχαῖρι] — Κ. γ', 350. — Μα. 25 [Κτύπα γρόνθον εἰς τὸ μαχαῖρι.] — Β' 22, 2 [Δός] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1538 [Βαρεῖ τὸ μαχαῖρι] — Β. 40, 29 [Βαρεῖ] — Β. 63, 143 [Δός] — Πτζ. 223, 123 [τὸ μαχαῖρι] — Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 180, 10 [Βαρεῖ τὸ μαχαῖρι] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [τὸ μαχαῖρι]).

Βλ. ἀρ. 1. 2. 6, κλωτσῶ 12. Ἐπὶ τῶν ἀντιτασσομένων πρὸς ἰσχυροτέρους καὶ ἑαυτοὺς μόνους ἕνεκα τῆς παρατόλμου πράξεώς των βλαπτόντων. Συνηθεστέρα παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν λακτισμάτων τῶν ἵππων πρὸς τὰ κέντρα, ἢ ἐκ τῶν κυβιστήσεων εἰς μαχαίρας, περὶ ὧν βλ. λ. κλωτσῶ 12. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκ τοῦ γρόνθου μεταφορᾶς γίνεται χρῆσις παρὰ Πλαύτῳ (Truculent. 768): si stimulos pugnis caedis, manibus plus dolet. Ὁμοίως καὶ ἐν παροιμ. **Ἀρμεν.** Δὲν μπορεῖ κἀνεὶς νὰ δώσῃ γροθιὰ 'ς τὴ μύτη κεντριοῦ (Prov. armén. σ. 55).

4. Πέντε μῆνες ἕνα γρόθο,
πέντε γρόθους ἕνα μῆνα.
(Χίου. Καν. 288, 577 [ἕνας γρόθος, κ' ἕνας μῆνας π. γρόθοι.] — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου).

Βλ. κόμπος 9. Λέγεται διὰ τὰ σπαρτά, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τῆς σπορᾶς κατὰ Νοέμβριον μέχρι τοῦ Μαρτίου, συνήθως ἀναπτύσσονται εἰς ὕψος ἑνὸς γρόνθου μόνον, ἐνῷ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον ἀναπτύσσονται διαμιᾶς μέχρις ὕψους πολλάκις πέντε γρόνθων.

5. Ὅσο ἡ γροθιά σου,
τόσ' ἡ καρδιά σου.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ὅτι ὁ ἔχων μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν πυγμὴν εἶναι γενναῖος καὶ τἀνάπαλιν.

6. Χτυπάει τὸ μαχαῖρ' μὲ τὸ γρόθο.
(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου)

Βλ. ἀρ. 3.

γρόσι

1. Ἄμα δὲν ἔχεις νοῦ κ' ἔχεις γρόσια,
ἔχεις τρανὴ τὴ γλῶσσα.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 9.

2. Ἀπὸ μᾶς τοὺς Κουντουριώταις εἰς ἐσὲ τὸν Τζενεράλε,
τὸ κατράμ' εἶναι χαζίρι, στεῖλ' τὰ γρόσια νὰ τὸ πάρῃς.
(Δωρίδος. Γέρο Κούτρα, Μουραπάδες ἀρ. 25).

Βλ. ἄσπρα 2.

3. Ἄσπρα γρόσια, γιὰ τοῖς μαύραις μέραις.
(Μεγίστης ΚΠ. ΚΑ', 316, 42).

Βλ. ἄσπρα 11, χρήματα 2.

4. Γρόσα ἔχεις,
ἔγνοιαις ἔχεις.
(Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Πρβλ. ἀρ. 16. 21. 22, μεγάλος 8. Ἡ γνώμη ὅτι ὁ πλοῦτος συνεπάγεται μερίμνας καὶ κινδύνους καὶ φόβους, καὶ ὅτι ἡ κτῆσις αὐτοῦ δὲν φέρει πάντοτε εὐθυμίαν καὶ εὐτυχίαν εἶναι κοινὴ καὶ συνήθης. «λύπας δ' ἔχοντας (ὁρῶ) μείζονας τοὺς μείζονας» (Φιλήμων παρὰ Στοβ. ⌐Ζ', 18 = FCG. IV, 36, 9. CAF. II, 508, 96). «Ἀεὶ τὸ πλουτεῖν συμφορὰς πολλὰς ἔχει, | φθόνον τ' ἐπήρειάν τε καὶ μῖσος πολύ, | πράγματά τε πολλὰ κἀνοχλήσεις μυρίας, | πράξεις τε πολλὰς συλλο-

γάς τε τοῦ βίου» (Φιλήμων παρὰ Στοβ. ⌙Z', 19. Μενάνδρ. καὶ Φιλιστ. σύγκρ. 358=FCG. IV, 35, 7. CAF. II, 506, 92). «Ὅσον αὔξει ὁ πλοῦτος, τοσοῦτον φέρει τοῦ βίου τὸ μεριμνητικόν». (Γεωργίδη Γνωμολ. ἐν Boissonade An. gr. I, 66). «Ὅπου γὰρ χρήματα, ἐκεῖ ἔχθρας ὑπόθεσις καὶ μυρίων πολέμων». (Ἰω. Χρυσοστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. ⌙', 4 τ. 58 σ. 791 Migne). Περὶ τῶν φόβων τοῦ πλουσίου βλ. καὶ Juvenal. X, 19 κἑ. Horat. Sat. I, 1, 76 κἑ. Τὰς δὲ μερίμνας αὐτοῦ ἀναφέρει καὶ ὁ Σειρὰχ λδ', 1: «Ἀγρυπνία πλούτου ἐκτήκει σάρκας, καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ ἀφιστᾷ ὕπνον». Πολλαὶ δὲ φέρονται καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις λαοῖς παροιμίαι τὰ αὐτὰ λέγουσαι. **Ἀλβαν.** τζάγα σ'ουμ ε ζέζα ται ζοτ = τὸ πολὺ βιὸς συφορὰ τοῦ ἀφέντη του. (G. Meyer 8, 39). — **Ἰταλ.** Cu' havi dinari, havi pinseri = ὅποιος ἔχει χρήματα, ἔχει ἔννοιαις (σικελ. Pitrè III, 257). Li diniri mettinu pinseri = τὰ χρήματα φέρνουν ἔννοιαις (ἐπίσης, αὐτ.). Assai dinari, assai pinseri = πολλὰ χρήματα, πολλαῖς ἔννοιαις (ἐπίσης, αὐτ.) Chi g' ha più richezze, g' ha più pensieri = ὅποιος ἔχει πλειότερα πλούτη, ἔχει πλειότεραις ἔννοιαις (βενετ. Pasqualigo 254. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè αὐτ.). Cu' cchiù havi, havi cchiù guai = ὅποιος πλειότερα ἔχει, ἔχει πλειότερα βάσανα (σικελ. Pitrè III, 255. Chi g' ha tera, g' ha guera = ὅποιος ἔχει χωράφια, ἔχει μάχη (βενετ. Pasqualigo 255. Παραλλαγαὶ παρὰ D. II, 105). Chi ha possessioni, ha questioni = ὅποιος ἔχει χρήματα, ἔχει ζητήματα (D. II, 105 μετὰ σαρδηνίας παραλλαγῆς) — **Γαλλ.** Peu de bien peu de soucy (Leroux II, 371). Qu creisse de ben, creisse de pensament = ὅπου αὐξαίνει ἡ περιουσία αὐξαίνουν τὰ βάσανα. (νεοπροβηγκ. D. I, 641 II, 105). Beaucoup de biens, beaucoup de soins (W. I, 1476, 135. II, 198, 278). Qui terre a, guerre a. (D. II, 105 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). Qui a fruits a soucis (αὐτ.). Qui a dè bin, a dè mâ = ὅποιος ἔχει ἀγαθὰ (χτήματα) ἔχει κακὰ (οὐαλωνικὴ αὐτ.). — **Καταλαν.** Qui tè la terra, tè la guerra = ὅποιος ἔχει χωράφια, ἔχει μάχη (αὐτ.). — **Ἀγγλ.** Much gold, much care = πολὺ χρυσάφι, πολλὴ ἔννοια. (W. I, 1485, 390). Muckle corn, muckle care = πολὺ γέννημα, πολλὴ ἔννοια (D. I, 641). — **Δαν.** Rigdom haver omhu og sorg

= τὰ πλούτη ἔχουν ἀνησυχία καὶ ἔννοιαις (W. III, 1627, 87). Lidet gods, liden omhue, megen rigdom mange sorger = μικρὰ χτήματα, μικρὴ ἀνησυχία· μεγάλα πλούτη, πολλαῖς ἔννοιαις (αὐτ. 1625, 27). Har du Ko, saa har Du Uro = ἔχεις γελάδα, ἔχεις καὶ ἀνησυχία (D. II, 105). — **Σουηδ**. Den mycket har, har ock många bekymmer = ὅποιος ἔχει πολλὰ ἔχει καὶ στενοχώριαις. (D. I, 641). Rijkedom har och sin plåga = τὰ πλούτη ἔχουν καὶ αὐτὰ τὰ βάσανά τους (W. III, 1627, 27). Rijkedom gjör oro = τὰ πλούτη φέρνουν ἀνησυχία (αὐτ.). — **Ὁλλανδ**. Groot goed, groot zorg = μεγάλο χτῆμα, μεγάλη ἔννοια (αὐτ. Βλ. καὶ I, 1485, 90). Hoe meer schatten, hoe meer behoeften = ὅσο περισσότερος θησαυρός, τόσο περισσότεραις φροντίδες (W. IV, 110, 28). Veel koeijen, veel moeijen = πολλαῖς γελάδες, πολλοὶ κόποι (W. II, 1678, 324). — **Γερμαν**. Geld macht Sorgen = τὰ χρήματα κάνουν ἔννοιαις. (W. I, 1485, 390). Sorge und Reichthum gehen Hand in Hand = ἔννοια καὶ πλούτη πᾶν ἀντάμα ἀντάμα (W. IV, 636, 90). Vil gelt, vil sorg = πολλὰ χρήματα πολλὴ ἔννοια. (W. I, 1505, 892. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1476, 135. 1499, 748. 1511, 1017. 1026. 1512, 1062. II, 194, 195. 198, 278. III, 1272, 165. 1605, 60. 68. 70. 1627, 87. IV, 110, 28. 1571, 20. 1634, 41). Grosser Reichthum, schwere Sorge = μεγάλο πλοῦτος, μεγάλη ἔννοια (W. III, 1625, 27). Viel Kühe, viel Mühe = πολλαῖς γελάδες, πολλοὶ κόποι. (W. II, 1678, 324. Βλ. αὐτ. 1674, 232. 236. 1675, 250. D. I, 641. II, 105). — **Ῥωσ**. Περίσσια χρήματα, περίσσιαις ἔννοιαις (Dal I, 68). Χρήματα ἔννοιαις, τὸ δισάκκι βαρὺ (αὐτ.). Τὰ χρήματα μὲ τὸν καιρὸν ἔννοιαις (αὐτ.). Πολλὰ χρήματα, ἔννοιαις πολλαῖς. Λίγα χρήματα, ἔννοιαις λιγώτεραις (αὐτ. σ. 71. Ἡ ἔννοια εἶναι τὸ σκουλῆκι τοῦ πλούτου. (W. IV, 636, 90). Ὅποιον πιάνει ἀπὸ τὸ ἕνα χέρι τὸ πλοῦτος, τὸν πιάνει ἀπὸ τἄλλο ἡ ἔννοια (αὐτ.).

5. Γρόσα 'ς τὸ πουγγί,
ψάρια 'ς τὸ βουνί.

(Βερ. 70, 14. — Πτζ. 226, 162. — Ἠπείρου. ΖΑ. 191, 3. — Κορινθίας. — Πύργου παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Πῶχει γ. 'ς τὸ π. τρώει ψ. 'ς τὸ θ.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Λ. Χατζοπούλου).

Βλ. ἄσπρα 13.

6. Γρόσια δὲν ἔχεις,
γλῶσσα δὲν ἔχεις.
(Βύρων Γ', 167, 33).

Βλ. ἀρ. 94. 17, πρβλ. ἀρ. 9, φτωχὸς 115. Ὅτι πένης ἄνθρωπος δὲν ἔχει παρρησίαν. Παροιμ. **Ἰταλ.** Omu ch'un ha dinari, 'un sa parrari=ἄνθρωπος ποῦ δὲν ἔχει χρήματα δὲν ξεύρει νὰ μιλήσῃ· (σικελ. Pitrè III, 273).

7. Γρόσια ἔχουνε κ' οἱ Κατσιβέλοι.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Εἰς οὐδὲν ὠφελοῦσι τὰ χρήματα ἂν μὴ δαπανῶνται προσηκόντως. Ὅθεν ὁ φιλάργυρος πλούσιος οὐδόλως διαφέρει πλουσίου Ἀτσιγγάνου. — Κατσίβελος (θηλ. Κατσιβέλα) ὁ Ἀτσίγγανος ἐκ τοῦ βλαχικοῦ cacivel, καὶ μετωνυμικῶς ὁ ῥυπαρὸς καὶ ἀνάγωγος καὶ ἀκατάστατος.

8. Γρόσια νά εἶν' τὸ βιὸς τοῦ ὀχτροῦ σου.
(Πτζ. 226, 164 καὶ 305, 1086 [Τοῦ ὁ. σου τὸ βίος νὰ εἶναι γρόσια.]).

Πρβλ. ἀρ. 13. Ὅτι ἡ εἰς χρήματα περιουσία φθείρεται ταχέως, ἐπισφαλὴς οὖσα καὶ εἰς πολλοὺς κινδύνους ἐκτεθειμένη, μάλιστα διὰ τὴν δυστροπίαν τῶν ὀφειλετῶν. Ὁμοία ἡ **Γαλλ.** En argent soit le capital de celui-là qui te veut mal (Legai 48).

9. Ἔχεις γρόσια;
ἔχεις γλῶσσα.
(B[1] 27, 41. — Θήρας. Δε. Στ. 68 [ἔ. καὶ γλ.] — Βερ. 27, 28. — Ἠπείρου. Ἀρ. 408. — Β. 61, 122. — Πτζ. 238, 305 [Ἔχει-ἔχει] — Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου. — Ἠλείας παρ' Α. Καρκαβίτσα. — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ. — Θήρας παρὰ Κ. Νοητάκη. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη. — Πορταριᾶς Θεσσαλίας παρὰ Δ. Κωλᾶ. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Ἔχις γρόσια; ἔχις]).

Βλ. ἀρ. 1. 10. 14. 18, ἄσπρα 20α. 35, γλῶσσα 17, πλοῦτος 3, φλωρὶ 2. Ὅτι ὁ πλούσιος ἔχει πολλὴν παρρησίαν καὶ ὅτι δύναται ἀδεῶς καὶ τὰ μωρότατα νὰ λέγῃ, βέβαιος ὅτι θὰ ἐπιδοκιμάσωσιν αὐτόν. Πλὴν τῶν ἐν λ. ἄσπρα 35 ἀναγραφέντων παραλλήλων, σημειωτέαι καὶ αἱ ἑξῆς ὅμοιαι γνῶμαι καὶ παροιμίαι: «Κάλλιστα μουσῶν φθέγγεται πλουτῶν ἀνήρ» (στίχος τραγικοῦ παρὰ Σέξτ. Ἐμπ. πρὸς μα-

θηματ. Α', 279 σ. 277 F.=Εὐριπίδ. ἀπ. 187 Dind.) «κἄν τι τύχῃ λέγων ὁ πλούταξ, πάνυ τοῦτ' ἐπαινῶ» (Εὔπολις παρ' Ἀθην. Ϛ', 236e =FCG. II, 484, 1). «Τοῦτ' (ἀργύριον) ἐὰν ἔχῃς, λέγε | πρὸς τοῦτ' εἰ βούλει, πάντα σοι γενήσεται» (Φιλήμων παρὰ Στοβ. ⌙Α, 13. Ἀποστόλ. 1597=FCG. IV, 20, 1. CAF. II, 495, 65). «ἀνὴρ δὲ πλουτῶν, κἂν ἄγαν ψευδηγορῇ, | δοκεῖ τι φράζειν τοῖς ἀκούουσιν ἀσφαλές»· (Μενάνδρ. καὶ Φιλιστ. σύγκρ. σ. 357=FCG. IV, 39, 15 β. CAF. II, 510, 102).—Παροιμ. **Ἰταλ.** Cu'è riccu pò parrari=ὅποιος εἶναι πλούσιος μπορεῖ νὰ μιλῇ (σικελ. Pitrè III, 271). Lu riccu pò diri 'na parola di cchiù=ὁ πλούσιος μπορεῖ νὰ εἰπῇ ἕνα λόγο περισσότερο (ἐπίσης, αὐτ.). — **Γερμαν.** Geld löst die Zunge=τὸ χρῆμα λύνει τὴ γλῶσσα. (W. I, 1484, 351). Geld macht beredt=τὸ χρῆμα κάνει τὸν ἄνθρωπο λογᾶ (αὐτ. 360). Aus einem vollen Beutel redt man mit macht=ἀπὸ γεμάτη σακκοῦλα μιλεῖ κανεὶς μὲ δύναμη (αὐτ. 353, 5). Der Beutel macht beredt=ἡ σακκοῦλα κάνει τὸν ἄνθρωπο λογᾶ (αὐτ. 21).

10. Ἔχεις γρόσια;
ἔχεις γλῶσσα·
ἔχεις φλωριά;
ἔχεις θωριά.

(Πολίτης, Πανδώρ. ΙΗ', 435,27.—Μήλου. Νεα. 57 [Ἔ. γλ. ἔ. γρόσα· ἔ. φλ. ἔ. θ.]—Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 318, 181 [Ἔσ'εις γρ. ἔσ'εις γλ. ἔσ'εις-ἔσ'εις]—Καρυᾶς Κορινθίας παρὰ Γ. Τσαγρῆ [Ἔ. φλ. ἔ. θ. ἔ. γρ. ἔ. γλ.]—Κορίνθου παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη.—Κυνουρίας παρὰ Δ. Ἀντωνίου [Ὀπ' ἔχει γρ. ἔχει γλ. κι' ὀπ' ἔχει παρᾶ ἔ. θ.]—Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι. Ποντίκη [Ἔ. φ. ἔ. θ. ἔ. γρόσι, ἔ. γνώση.]—Τήνου παρὰ τῆς Κας. Στ. Καραλῆ.—Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη.—Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἔχις-ἔχις-ἔχις φλουριά, ἔχις θουριά.]—Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [γλῶτσα· ἔ φλουζιά, ἔ. θωζιά.]—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [φλουριά]).

Βλ. τὴν προηγουμένην, φλωρὶ 2.

11. Ἔχεις γρόσι;
ἔχεις γνώση.

(Ἀθηναϊκή. Ἑβδ. Α', 120.—Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη [γρόσια]—Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. πλοῦτος 3.

11α. Ἔχεις γρόσα; κάνεις πάσχα.
(Ζακύνθου. παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

12. Ἔχεις γρόσα 'ς τὸ πουγγί;
ὄθε θὲς κάνεις Λαμπρή.
(Πατρῶν. Νεα. 311).

Βλ. ἀρ. 11α. 19, ἄσπρα 26. Ὁ ἔχων χρήματα πανταχοῦ εὐημερεῖ. Ὅμοιαι παρ. Ἰταλ. Cu havi li dinari 'ntra li manu (ἢ, Cu' havi a Re Filippu 'ntra li manu), fa la Pasqua, Natali e Sammartinu=ὅποιος ἔχει τὰ χρήματα μέσ' 'ς τὰ χέρια (ἢ, Ὅποιος ἔχει τὸ βασιλιᾶ Φίλιππα μέσ' 'ς τὰ χέρια) κάνει Πάσχα Χριστούγεννα καὶ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου (σικελ. Pitrè III, 255). Quannu cc'è Re Carru 'ntra li manu, si fa Pasqua, Natali e Sammartino= ὅταν βρίσκεται ὁ βασιλιᾶς Κάρολος (ἤτοι ἱσπανικὰ τάλληρα) μέσ' 'ς τὰ χέρια, γίνεται Πάσχα Χριστούγεννα καὶ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου (ἐπίσης, αὐτ. 256). Cu'havi a Re di Spagna 'ntra li manu, sempri è Pasqua, Natali e Sammartinu=γιὰ ὅποιον ἔχει τὸ βασιλιᾶ τῆς Ἱσπανίας μέσ' 'ς τὰ χέρια πάντα εἶναι Πάσχα Χριστούγεννα καὶ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου (ἐπίσης, αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Klinkende munt spreekt overal verstandbare taal=κουδουνιστὸς παρᾶς παντοῦ λαλεῖ λόγους ποῦ τοὺς καταλαβαίνουν (W. III, 781, 20). — **Γερμαν.** Mit klingender Münze kommt man überall durch= μὲ κουδουνιστὸν παρᾶ παντοῦ περνάει κανεὶς (αὐτ.). Wer Geld hat bekommt überall eingeshenkt=ὅποιος ἔχει χρήματα παντοῦ τὸν κερνᾶν (W. I, 1510, 1003). Wer Geld hat, dem wird überall gebraten=ὅποιος ἔχει χρήματα παντοῦ βρίσκει ψητὰ (αὐτ. 1011). — **Ρωσ.** Μὲ τὸ γρόσι του παντοῦ καλά. (Dal 1, 64).

13. Ἔχεις γρόσα 'ς τὸ σεντοῦκι;
Δῶσέ τα καὶ πᾶρε μοῦλκι·
μὲ χαρτὶ καὶ μὲ μελάνι
θὲ νὰ τρέχῃς νὰ μὴ φθάνῃς.
(Κύθνου. Βάλληνδα Κυθνιακὰ σ. 136).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Πρβλ. ἀρ. 8. Μοῦλκι, τό, ἀκίνητον ἀγροτικὸν κτῆμα· ἡ λ. τουρκικὴ (μουλκ). Ὅτι ἡ ἀσφαλεστάτη διάθεσις χρημάτων εἶναι ἡ πρὸς ἀγορὰν ἀκινήτων κτημάτων· ἐπειδὴ τὰ δανειζόμενα δὲν ἀποδίδονται πάντοτε ὑπὸ τῶν ὀφειλετῶν, καὶ ὁ δανείσας εἶναι ἠναγκασμένος νὰ καταδιώκῃ τὸν χρεώστην, ματαίως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Χαρτὶ καὶ μελάνι περίφρασις πρὸς δήλωσιν τοῦ χρεωστικοῦ ὁμολόγου.

14. Ἔχις γρόσα;
ἔχις γλῶσσα·
δὲν ἔχις γρόσα;
μηδὲ γλῶσσα.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 9. 6.

15. Κάλλια γρόσα
παρὰ γλῶσσα.
('Αν. ἐπιθ. Α', 510, 194).

Πρβλ. ἀρ. 26, γνώση 16, τύχη 7. Προτιμότερος ὁ πλοῦτος τῆς συνέσεως, ἀφοῦ εὐδοκιμοῦσιν οἱ μωροί, ἂν εἶναι πλούσιοι.

16. Μήτε γρόσια θέλω νά χω,
μήτε λόγια μὲ τὸν ἄρχο.
(Β. 162, 180).

Πρβλ. ἀρ. 4. 21. 22. Λόγια, τά, ἔριδες, φιλονεικίαι, ἀντεγκλήσεις. Ὁ μὴ ἔχων χρήματα δὲν φοβεῖται καὶ τοὺς ἅρπαγας ἄρχοντας, οἵτινες μόνους τοὺς πλουσίους ἐνοχλοῦσιν· ὅθεν προτιμοτέρα ἡ ἀπράγμων πενία τοῦ τοιούτους κινδύνους συνεπιφέροντος πλούτου. Παραπλήσιαι παρ. **Γαλλ.** Qui n'a terre n'a guerre. (Leroux II, 398). — **Γερμαν.** Ohne Geld, ohne Furcht=χωρὶς χρήματα, χωρὶς φόβο. (W. I, 1504, 858). — **Τουρκ.** Αζadζὶκ ακτσ῾ὲμ γαβγασὺζ μπασ῾ιούμ=πολὺ λίγα τὰ χρήματά μου, χωρὶς μαλλώματα τὸ κεφάλι μου. (Osm. Sprichw. 32).

17. Ὅποιος δὲν ἔχει γρόσα,
δὲν ἔχει μήτε γλῶσσα.
(Μήλου. Νεα. 56).

Βλ. ἀρ. 6, φτωχὸς 115.

18. Ὅποιος ἔχει γρόσια
ἔχει γλῶσσα·
κι᾽ ὅποιος ἔχει φλωριὰ
ἔχει μυαλά.

(Διαβολιτσίου Μεσσηνίας· παρὰ Ν. Ἀθανασοπούλου).

Βλ. ἀρ. 9, πλοῦτος 3.

19. Ὅποιος ἔχει γρόσια ᾽ς τὴν παλάσκα
ὅπου θέλει κάνει πάσκα.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλουυ καὶ παρὰ Κ. Κασιμάτη [Ἔχεις γρ.-ὅπου θέλεις κάνεις π.]).

Βλ. ἀρ. 12. Παλάσκα ἡ φυσιγγιοθήκη· λ. τουρκικὴ (παλάσκα).

20. Ὅποιος ἔχει γρόσι
ἔχει καὶ γνώση.

(Βάρνης. Κρ. 26).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. πλοῦτος 3.

20 α. Ὅταν ἔχῃς γρόσι,
τότε νά χῃς γνώση.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. γνώση 27. Ὅτι ὁ ἔχων χρήματα πρέπει καὶ νὰ γινώσκῃ καὶ νὰ δαπανᾷ ταῦτα ἐπωφελῶς· διότι ἡ μετάνοια τοῦ ἀσυνέτως σπαταλήσαντος τὴν περιουσίαν του εἶναι ματαία.

✓ 21. Οὔτε γρόσια ᾽ς τὸ πουγγί,
οὔτε λύπη ᾽ς τὸ κορμί.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ἡ, λ. ᾽ς τὸ σακκί.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

✓ 22. Οὔτε γρόσι ᾽ς τὸ πουγγί,
οὔτε ντέρτι ᾽ς τὴν καρδιά.

(Βερ. 83, 77.— Β. 241, 944).

Βλ. ἀρ. 21 πρβλ. ἀρ. 4. 16, ἄσπρα 1. 27, παρᾶς 6. Ὅτι ἀπράγμονα καὶ ἄλυπον διάγει βίον ὁ μὴ ἔχων χρήματα, ἀπηλλαγμένος τῶν

μεριμνῶν καὶ τῶν φόβων τοῦ πλουσίου. Παραπλησία ἡ γνώμη Φιλήμονος τοῦ κωμικοῦ: «Ὅθεν πένεσθαι μᾶλλον ἡδέως ἔχω, | ἔχειν τε μέτρια κἀμέριμνον ζῆν βίον, | καὶ μήτ' ἔχειν πλοῦτόν με μήτε πράγματα· | πᾶς γὰρ πένης ὢν μεγάλα κερδαίνει κακά»· | παρὰ Στοβ. ⊣Ζ', 19=FCG. IV, 35, 7. CAF. II, 506, 92). Καὶ αἱ νεώτεραι παρ. **Ἰταλ.** Poca roba, poco pensier = λίγα πράματα, λίγη ἔννοια (βενετ. Pasqualigo 254).— **Γερμαν.** Wenig Geld, wenig Sorge = λίγο χρῆμα, λίγη ἔννοια. (W. I, 1508, 952).—**Ρωσ.** Χρήματα λείπουν καὶ ἔννοιαις λείπουν (Dal I, 72).

23. Τὰ γρόσια ἐπουλῆσαν τὸ Χριστό.

(Ἠλείας παρ' Α. Καρκαβίτσα).

Βλ. ἀρ. 25.

24. Τὰ γρόσα θέλιν χέρια.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. παρᾶς 22 Ὁ ἔχων χρήματα πρέπει καὶ νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ τὰ διατηρήσῃ, νὰ ἔχῃ χέρια διὰ νὰ τὰ κρατῇ.

24α. Τὰ γρόσα
καὶ τὸ Χριστὸ προδῶσα.

(Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', νϑ').

Βλ. τὴν ἑπομένην.

25. Τὰ γρόσα
τὸ Χριστὸ ἐπαραδῶσα.

(Θήρας. Παρνασ. Ϛ', 427, 105 [Τὰ γρόσια τὸ Χριστόν ἐπαραδῶσαν.] — Χίου. Καν. 309, 729 [ὁμ.] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [Τὰ δόσια καὶ τὰ γρόσια — ἐπαραδῶσαν.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἐπαραδῶσαν.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [τὸ Χριστόνε παραδῶσαν.] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη).

Βλ. ἀρ. 23. 24α, δόσια 1. 3-5, δῶρον 6. Ὅτι διὰ τῶν δώρων καὶ τὰ δυσχερέστατα ἐπιτυγχάνονται, ἐπειδὴ ὁ ἔρως τῶν χρημάτων ἐξωθεῖ τὸν δωροδόκον καὶ εἰς ἐγκλήματα πολλάκις μυσαρώτατα, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰούδας διὰ χρημάτων ἐπείσθη νὰ παραδώσῃ τὸν διδάσκαλον.

26. Τί νὰ τὰ κάμω τὰ φλωριὰ καὶ τὰ πολλὰ τὰ γρόσα,
κοντὰ 'ς τὴ γνώση τὴν καλή, καὶ 'ς τὴ γλυκειὰ τὴ
γλῶσσα;
('Αν. ἐπιθ. Α', 560, 418).

Βλ. γνώση 16, πρβλ. ἀρ. 15.

26α. Τὸ γρόσι εἶναι γνώση,
καὶ τἄσπρα εἶναι κάστρα.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. πλοῦτος 3, ἄσπρα 10.

27. Τώρα, παπᾶ, τί φτειάνουμε, ποῦ κιώσαμε τὰ γρόσια;
(Πύργου παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη).

Ἔκιωσα = ἔσωσα, ἐτελείωσα· τὸ ῥῆμα, οὗ μοὶ εἶναι ἄγνωστος ἡ ἐτυμολογία, εἶναι εὔχρηστον μόνον εἰς τὸν ἀόριστον καὶ τὸν μέλλοντα. Τί ποιητέον νῦν, ἐπιλιπόντων τῶν χρημάτων; Λέγεται παιγνιωδῶς εἰς δήλωσιν ἀπορίας χρημάτων, ἀναφέρεται δὲ βεβαίως εἰς μῦθον λησμονηθέντα.

28. Φέσ' καὶ φοῦντα,
καὶ γρόσια ποῦ 'ν 'τα;
('Ηπείρου. ΖΑ. 201, 138).

Βλ. ἄσπρα 2.

γρῦ

1. Δὲν ἔβγαλεν οὔτε γρῦ.
(Κοινοτάτη [ἢ: Δὲν ἔβγ. γρ. — Δὲν εἶπε γρῦ.] — Βυζ. λ. γρῦ. — Βερ. 50, 52 [Οὔτε γρῦ δὲν ἔ.] — 'Ηπείρου. 'Αρ. 241. — Β. 54, 28 [Δὲν ἔβγαλε οὐδὲ γρῦ.]).

Πρβλ. φωνὴ 5. Οὐδὲ ἐλαχίστην φωνὴν ἀφῆκεν, ἔμεινεν ἄφωνος, ἀναπολόγητος· λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ φόβου ἢ ἄλλου οἱουδήποτε λόγου σιωπώντων πρὸς ἀπειλὰς ἢ ὕβρεις, καὶ ἐπὶ τῶν καιρίαν λαβόντων πληγὴν καὶ ἀμέσως ἐκπνευσάντων. Ἡ φράσις «οὐδὲ γρῦ» ἦτο καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς λίαν εὔχρηστος, καθὼς καὶ τὸ παράγωγον ῥῆμα γρύζω (βλ. μαρτυρίας ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ 'Ερρίκου Στεφάνου, εἰς ἃς πρόσθες: Θεοδώρ. Ὑρτακην. ἐπιστ. 38. 66 ἐν Not. et extr. des

mss. τ. VI σ. 9. 28. Θεόδωρ. Πρόδρομ. ἐν Boissonade An. Gr. IV σ. 434'. Παροιμιωδῶς δ' ἐφέρετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις «τὸ τοῦ Δίωνος γρῦ», ἀπό τινος 'Αλεξανδρέως φιλοσόφου, ὅστις «λοιδορούμενος ὑπό τινος τῶν ἀνταγωνιστῶν αὐτοῦ (τοῦ ἀδελφοῦ) καὶ ἀκούων ῥητὰ καὶ ἄρρητα, καίτοι πολλοῦ παρακολουθοῦντος ὄχλου, αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐφθέγξατο κατεσταλμένος τὸ τῆς φιλοσοφίας παράγγελμα τηρῶν· ἐντὸς δὲ τοῦ ἰδίου πυλῶνος γενόμενος καὶ μηδὲν ὀργῆς ὑποφήνας εἶπε πρὸς τὸν νεανίαν: οὐδὲ γρῦ». (Ζηνόβ. 454. 'Αποστ. 464. 1603. Κῶδ. Βοδλ. 908. Σουίδ. λ. γρῦ· τὸ Δίωνος. Στοβ. ΙΘ', 17. Πλουτάρχ. Crusius σ. 15, 29). 'Αντίστοιχοι πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φράσιν εἶναι αἱ λατινικαί: neque mu facere audent (Varro l. lat. VII, 101)· «nec dico nec facio mu» (Donatus εἰς Τερεντ. 'Ανδρ. 3, 2, 25. Βλ. καὶ ἄλλας πλὴν τούτων μαρτυρίας παρὰ Otto 1149).

Τὴν λέξιν γρῦ ἑρμηνεύουσιν οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ ὡς σημαίνουσαν τὸ μικρὸν καὶ βραχύτατον. 'Εντεῦθεν δ' ὡς λέγουσι καὶ ὁ ὑπὸ τῷ ὄνυχι ῥύπος ἐκαλεῖτο γρῦ (Ἡσύχ. λ. Σουίδ. λ. Bekker An. Gr. 228, 2. Τζέτζ. Χιλ. Δ', 887. Miller Lexiques greques IV, 134, ἐν Annuaire de l' Assoc. pour les étud. gr. 1874 σ. 258). «οὐδὲ γὰρ ἔχει τινὰ σύστασιν ὁ τοῦ ὄνυχος ῥύπος, πλὴν ὅσον ἀπὸ τῆς θέας μόνον δοκεῖ τι» (Σχολ. 'Αριστοφ. Πλ. 17). 'Αλλὰ πιθανῶς αὕτη ἦτο ἡ πρώτη καὶ κυρία σημασία τῆς λέξεως. Σαφέστατα δὲ δεικνύει τοῦτο καὶ τὸ νῦν παρ' ἡμῖν ἐν πολλῇ χρήσει μιμικὸν σχῆμα δι' οὗ πρὸς μείζονα ἔμφασιν ἀντικαθιστῶσι τὴν λέξιν γρῦ. 'Εμβάλλοντες δηλ. τὸ ἄκρον τοῦ ὄνυχος τοῦ ἀντίχειρος τῆς δεξιᾶς ὑπὸ τοὺς προσθίους ὀδόντας τῆς ἄνω σιαγόνος ἐξάγουσι ταχέως αὐτό, ὥστε ν' ἀκουσθῇ ἀσθενὴς ἐκ τῆς προσψαύσεως ἦχος· λέγουσι δέ: «δὲν εἶπε νά!» «δὲν ἔβγαλε νά!» ἢ «τοσοδανά!» οὐδὲ τοσοῦτον δηλαδή, ὅσον τὸ ὑπὸ τοῦ ὀδόντος θιγόμενον ἄκρον τοῦ ὄνυχος. Καὶ οἱ 'Ρωμοῦνοι εἰς παροιμιώδεις φράσεις δηλοῦσι τὸ ἐλάχιστον διὰ τοῦ ὑπὸ τοὺς ὄνυχας ῥύπου. Nicĭ cât e negru subt unghie = οὐδὲ ὅσο εἶναι μαυράδι ἀπὸ κάτω 'ς τὰ νύχια. (Zanne 4748). Cât e negru sub ungĭe = ὅσο εἶναι μαυράδι κάτω ἀπὸ τὰ νύχια (αὐτ.).

γυαλὶ

*1. 'Αμὶς καὶ ποτιστήριον ἐκ τῆς αὐτῆς ὑέλου.

(Βυζαντινή. Κωνστ. Μανασσ. 2093. — Μιχ. Γλυκᾶ, Βίβλος χρονικὴ Γ' σ. 445, 21 Bonn. — Στίχος πολιτικός).

Τὸν ἀκραιφνῆ δημώδη τύπον τῆς παροιμίας ταύτης ἴδε ἐν ἀρ. 5. Ἀλλὰ πιθανῶς καὶ ἡ προκειμένη ἦτο δημώδης, ὡς δύναταί τις νὰ συναγάγῃ ἐκ τῆς ῥητῆς περὶ τούτου δηλώσεως τοῦ Μανασσῆ καὶ τοῦ παραλαμβάνοντος ἐξ αὐτοῦ Γλυκᾶ (« τὸ θρυλούμενον ἐκεῖνο »).

2. Γυαλιὰ καρφιά.

(Κοινοτάτη. — Μα. 39 [Τὰ ἔκαμε γ. κ.] — Β. 287, 44 [Τὰ κάμε γ. καὶ τὸ κοψε παποῦτσι.] — Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμ. Ἀν. 183, 83).

Βλ. καρφὶ 7. Ἤτοι θρύμματα, μικρὰ τεμάχια οἷα τὰ θραύσματα ὑάλου ἢ καρφία κατεσκεδασμένα εἰς τὸ ἔδαφος. Λέγεται μεταφορικῶς ἐπὶ θραύσεως σκεύους, ἐπὶ περιπλοκῆς ὑποθέσεως ὁμαλῆς πρότερον οὔσης καὶ ἐπὶ περιουσίας κατασπαταληθείσης.

3. Γυαλὶ μαλλὶ καὶ σίδερο.

(Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ἐν Μάνῃ λέγεται μεταφορικῶς ἡ παροιμία αὕτη ἐπὶ τοῦ οὐδὲν φοβουμένου. Ὁ εἰς πάντα δηλ. ἱκανώτατος ἔχει καὶ τὴν ἀρετὴν ταύτην.

4. Γυαλὶ μαλλὶ καὶ σίδερο τιμὴ δὲν ἔχει, καὶ χαρά 'ς τον ποῦ τὰ ξετιμάει.

(Μα. 13 [σίδηρον]. — Β. 46, 48).

Βλ. ἀρ. 3. 8. Γυαλὶ μὲν σημαίνει συνεκδοχικῶς πάντα πολύτιμον λίθον, μαλλὶ πᾶν ὕφασμα καὶ σίδερο πᾶν μέταλλον. Ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας ἑκάστου τούτων εἶναι δυσχερής, εὐτυχὴς δ' ὁ κατέχων τοιαύτην ἐμπειρίαν, διότι καὶ εἰς τἄλλα οὗτος θὰ εἶναι πάντως ἱκανώτατος.

*5. Ποτήριον καὶ καροῦρα ἀπὸ ὑαλὶν ἕνα.

(Βυζαντινή. [Γεωργίου ἁμαρτωλοῦ], Χρονικὸν Γ', 5 σ. 872 Muralt. — Ἐπιτομὴ Κεδρηνοῦ ἐκ βατικανοῦ κώδικος παρὰ Krumbacher MGS. 237. Ἡ παροιμία φαίνεται ἔμμετρος (τρίμετρος ἰαμβικὸς καταληκτικός), ἀναγινώσκομένη οὕτω: Ποτῆριν καὶ καροῦρα ὑαλὶν ἕνα].

Ἑτέρας βυζαντινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 1 καὶ λ. ξύλο 7. 32, ὅπου ἀναγράφονται αἱ σημεριναὶ παραλλαγαὶ καὶ ταρχαῖα καὶ νεώ-

τερα παράλληλα. Ἡ παροιμία αὕτη, περιεχομένη ἐν συνεχείᾳ τοῦ Γεωργίου τοῦ ἁμαρτωλοῦ, γραφείσῃ κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ ἐκδότου περὶ τὴν ΙΑ ἢ τὴν ΙΒ΄ ἑκατονταετηρίδα, ῥητῶς ἀναφέρεται ὅτι εἶναι ταὐτόσημος πρὸς τὴν ἐν λ. ξύλο 32· ὅθεν ἡ ἔννοια αὐτῆς εἶναι δήλη, τὴν μόνην δὲ δυσκολίαν παρουσιάζει ἡ εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον ἄγνωστος λέξις *καροῦρα*, ἥτις ὅμως ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων καταφαίνεται σημαίνει ἀναμφιβόλως σκεῦος ἐξ ὑάλου κατασκευαζόμενον, ἀλλ' εὐτελέστατον τὴν ἀξίαν καὶ τὴν χρῆσιν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ποτήριον· ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 1 παραλλαγῇ κεῖται *ἀμὶς* ἀντὶ τῆς καρούρας, πιθανώτατον δ' ὅτι καὶ ἡ καροῦρα τοιοῦτό τι σκεῦος ἐσήμαινεν. Εἶναι δ' ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων γεννῶνται ἀδελφοὶ ἀνομοιότατοι τὸ ἦθος, ἀγαθοὶ καὶ φαῦλοι, διότι διὰ τῶν δύο ταὐτοσήμων παροιμιῶν ὁ χρονογράφος ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ τὴν διαφορὰν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ πονηροῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Η΄ (1035), καὶ τοῦ ἐνδόξου Βασιλείου τοῦ Β΄ τοῦ Βουλγαροκτόνου. «Ἐνταῦθα», λέγει, «ἐφάνη ἀληθὴς ἡ παροιμία ἡ λέγουσα· ποτήριον κτλ. ἢ Σταυρὸς καὶ πτυάριν ἀπὸ ξύλον ἕνα· ἡ γὰρ γνῶσις τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν ἦτον ἀπόμακρα ἡ μία τῆς ἄλλης»· αἱ διάνοιαι δηλ. αὐτῶν διίσταντο πλεῖστον πρὸς ἀλλήλας. Τὰ αὐτὰ ἐπὶ λέξει ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν τῇ εἰς κοινὴν γλῶσσαν ἐπιτομῇ τοῦ Κεδρηνοῦ, ἣν ἐκ βατικανοῦ κώδικος ἀνεκοίνωσεν ὁ John Schmitt εἰς τὸν Krumbacher. Ὁ δὲ Μανασσῆς καὶ ὁ Γλυκᾶς τὰς παραλλαγὰς τῆς παροιμίας ταύτης ἐφαρμόζουσιν εἰς τὸν Δομετιανόν, ὃς «Τίτου μὲν ἦν ἀδελφός, μηδὲν δὲ ἀδελφοῦ πρὸς αὐτὸν ἔχων».

6. Τὰ γυαλικὰ εἶν' τὴμ. Πέφτη φκειασμένα, γι' αὐτὸ πέφτουν καὶ δὲ σηκώνουνται.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Ἀτυχὲς λογοπαίγνιον, ἐπιλεγόμενον ἐνίοτε ὅταν πεσὸν θραυσθῇ ὑάλινόν τι σκεῦος.

7. Τοῦ βαλε τὰ γυαλιά.

(Κοινή. Λελ. Ἐπιδ. 240, 190 [Τοῦ τὰ βαίνω γὼ κεινοῦ τὰ γ.] — αὐτ. 240, 191 [Τοῦ τὰ βαίνει κεῖνος κεινοῦ τὰ γ.] — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 103 [Τὸν πέρασαν γ.]).

Βλ. ματογυάλια 2. *Γυαλιὰ καὶ ματογυάλια* = τὰ δίοπτρα. Τοῦ ἔβαλε δίοπτρα διὰ νὰ βλέπῃ καθαρώτερον, ἐπειδὴ κατεφάνη ὅτι δὲν ἔβλεπε καλῶς πρότερον· μεταφορικῶς ἀντὶ τοῦ «ἐφάνη πλέον ἄξιος ἀπὸ αὐτὸν» ἢ «τὸν ἠπάτησεν». Ὅμοιαι **Ρωσ.** Ματογυάλια χώνει (Dal I, 175). Ματογυάλια 'ς τὴ μύτη τοῦ βάζει (αὐτ.).

8. Χαρὰ 'ς τὰ μάτια ποῦ γνωρίζουν γυαλὶ μαλλὶ καὶ σίδερο.

(Πτζ. 307, 1107 [Χαρά 'ς τον ποῦ γνωρίζει] — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου).

Βλ. ἀρ. 4.

γυαλίζω

1. Γυαλίζει σὰν καθρέφτης.

('Αθηνῶν).

Παρομοίωσις τοῦ καθαροῦ καὶ στίλβοντος· ἰδίως λέγεται ἡ φράσις ἐπὶ μεγάλης καθαρότητος τοῦ πατώματος τῆς οἰκίας ἢ τῶν ἐπίπλων ἢ τῶν μαγειρικῶν σκευῶν. **Ἰταλ.** Lustra come uno specchio. (Giusti 367).— **Γαλλ.** Ce parquet est un miroir. κτ.

2. Ὅσα γυαλίζουνε χτυποῦνε 'ς τὸ μάτι.

(Β. 226,729).

Πρβλ. ἀρ. 4. Ὅτι οἱ πολλοὶ θαμβοῦνται ἐκ τῶν κενῶν ἐπιδείξεων.

3. Ὅ τι γυαλίζει δὲν εἶναι διαμάντι.

(Β. 239,908).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

4. Ὅ τι γυαλίζι δὲν εἶνι διαμάτ', τσ' ὅτι λάμπι δὲν εἶνι μάλαμα.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 3, λάμπω 4. Ὅτι αἱ λαμπραὶ ἐπιδείξεις καὶ τὰ σεμνὰ σχήματα εἶναι πολλάκις ψευδοφανῆ, ἐξαπατᾶται δὲ ὁ παρέχων πίστιν εἰς αὐτά. Τὴν παροιμίαν ταύτην παρέφρασεν ὡς ἑξῆς ὁ Ἐπιφάνιος Δημητριάδης (Παγκόσμιος πανήγυρις 1814 ἐν Παρνασ. Η΄ σ. 701): «Ὅποιο γυαλίζει μὴ θαρρῇς πῶς εἶν' μαλαματένιο· | εἶναι μπακίρι, σίδηρο καὶ μέταλλο παφλένιο·» Ὅμοιαι παρ. **Ἀλβαν.** Nench jaan arra sa trochljen = δὲν εἶναι πάντα κεῖνο ποῦ λάμπει χρυσάφι (Κα-

λαβρίας, La Calabria X, 46).—**Ἰταλ.** Non è tutt'oro quel che riluce = κάθε τι ποῦ λάμπει δὲν εἶναι μάλαμα (τοσκαν. Giusti 121. Πολυπληθεῖς διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 190. D. I, 33 καὶ II σ. 446. Pasqualigo 133. La Calabria X σ. 37, 123. Marzano 111). Nun è tutt'oro chello che luce, non è tutto vero chello che se dice = κάθε τι ποῦ λάμπει δὲν εἶναι χρυσάφι, κάθε τι ποῦ λέγεται δὲν εἶν' ἀληθινό (νεαπολιτ. Pitrè II, 190). L'oru nun si conusci pirchi luci = τὸ χρυσάφι, δὲν γνωρίζεται γιατὶ λάμπει (σικελ. αὐτ. 188).— **Γαλλ.** Tout ce qui reluit n'est pas or. (Littré λ. reluire 2. Παλαιὰς γαλλικὰς καὶ διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Leroux I, 81. II, 493. D. I, 33). Ce n'est pas tout or ce qui reluist ne farine ce qui blanchist. (Leroux I, 81). Tou ce que barlia zî pâ d'or; tou ce qu'iclièrā z'î pâ d'ardzin = κάθε τι ποῦ λάμπει δὲν εἶναι χρυσάφι, κάθε τι ποῦ φωτίζει δὲν εἶν' ἀσῆμι (Κάτω 'Ωβέρνης, RTP. 1898 σ. 389).— **Καταλ.** Non es aurs tot cant que lutz = δὲν εἶναι χρυσάφι κάθε τι ποῦ λάμπει. (D. I, 33 μετὰ δύο παραλλαγῶν).—**Ἱσπαν.** No es todo oro lo que reluce = ὁμ. (W. I, 1789, 47). Todo lo blanco no es harina = κάθε τι ἄσπρο δὲν εἶν' ἀλεῦρι. (D. I, 33). — **Πορτογαλ.** Todo o branco não he farinha = ὁμ. (αὐτ.). Nem tudo o que luz he ouro = δὲν εἶναι κάθε τι ποῦ λάμπει χρυσάφι. (W. I, 1789, 47). — **Ῥαιτορωμαν.** A nun ais tuot or que chi glüscha = ὁμ. (D. I, 33 μετὰ δύο παραλλαγῶν).—**Ῥωμουν** Nu e aur tot ce străluce = ὁμ. (Zanne 433 μετά τινων παραλλαγῶν). Nu tot ce sclipește e aur, și nu tot ce sboră se mănâncă = κάθε τι ποῦ γυαλίζει δὲν εἶναι χρυσάφι καὶ κάθε τι ποῦ πέτεται δὲν τρώγεται (αὐτ.). —**Ἀγγλ.** All is not gold, that glisters = δὲν εἶναι χρυσάφι κάθε τι ποῦ γυαλίζει. (W. I, 1789, 47. Διαλεκτικὴν παραλλαγὴν βλ. παρὰ D. I, 33).—**Ἰσλανδ.** Ekki er allt gull, sem glóir = ὁμ. (D. I, 33 μετὰ διαλεκτικῆς παραλλαγῆς).—**Δαν.** Ikke alt Det, som glimrer, er Guld = ὁμ. (αὐτ. καὶ II σ. 446 μετὰ παραλλαγῶν). Det er ei alt guld som glimrer som guld; eller filsbeen som skinner, eller meel som er hvidt = δὲν εἶναι χρυσάφι κάθε τι ποῦ λάμπει σὰ χρυσάφι, οὔτε ψαροκόκκαλο ὅ τι γυαλίζει, οὔτε ἀλεῦρι ὅ τι

ἀσπρίζει. (W. I, 1789, 47). — **Νορθ.** Dat er inkje Sylv alt, som singlar = δὲν εἶναι ἀσῆμι κάθε τι ποῦ γυαλίζει (D. I, 33). Dat er inkje Gull alt, som glimar = δὲν εἶναι χρυσάφι κάθε τι ποῦ λάμπει (αὐτ.). — **Σουηδ.** Det är ej allt guld, som glimmar = ὁμ. (αὐτ.). Thz ær ey alt gwl som glimar ok ey alt fiilsbeen som hvit ær = δὲν εἶναι χρυσάφι κάθε τι ποῦ λάμπει, οὔτε ψαροκόκκαλο κάθε τι ποῦ ἀσπρίζει (παλαιοσουηδ. αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Het is al geen goud wat er blinkt = δὲν εἶναι χρυσάφι κάθε τι ποῦ γυαλίζει (αὐτ.). — **Γερμαν.** Es ist nicht alles golde, das do gleisset = ὁμ. (W. I, 1789, 47. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 46. 1793, 151. IV, 120, I. V, 1362 καὶ παρὰ D. I, 33). Es ist nicht Gold in jeder Bergkuppe die glänzt = δὲν εἶναι χρυσάφι σὲ κάθε κορφοβοῦνι ποῦ λάμπει. (W. I, 1789, 48). — **Ρωσ.** Δὲν εἶναι χρυσάφι κάθε τι ποῦ λάμπει. (Dal II, 241). Δὲν εἶναι κάθε λάμψη χρυσάφι (αὐτ.). Ἄσπρο μὰ κουδούνισμα τίποτε δηλ. δὲν εἶναι ἄργυρος (αὐτ.) — **Αλβανική.** Δὲν εἶναι πάντα χρυσάφι ὅ τι λάμπει σὰ χρυσάφι. (Schleicher σ. 160). — **Τουρκ.** Ὅ τι λάμπει δὲν εἶναι διαμάντι. (Decourdemanche 686). Μὴν παίρνῃς γιὰ χρυσάφι κάθε τι ποῦ λέγεται χρυσάφι (αὐτ. 683)

γυμνὸς

1. Γδυμνὸς σὰν ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάννας του.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 221 [Γυμνός] — Β. 44, 18 [μ. του (ἔμεινε).] — Μεσσηνίας. — Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Γυμνὸς ὅπως τὸν ἐγέννησε ἡ μάννα του.]).

Βλ. γεννῶ 13, μάννα 73. Ἐπὶ τῶν παντελῶς ἀπόρων καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν πλουσίων μὲν πρὶν εἶτα δ' αἴφνης πτωχευσάντων· σπανιώτερον δὲ λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν γυμνῶν. Ἡ αὐτὴ παροιμία ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις: «Γυμνὸς ὡς ἐκ μήτρας» λεγομένη ἐπίσης ἐπὶ τῶν ἀπόρων. (Διογενιαν. 302. Γρηγ. Κύπρ. Λ. 82. Ἀποστόλ. 472. Κῶδ. Βατ. Σκώτου 53. Κράμ. 169. Κῶδ. Βοδλ. 306). «Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρός». (Κῶδ. Κοϊσλιν. 90). «Γυμνός, ὁποῖος πρώτως προσεῖπε τὸν ἥλιον τῆς μητρικῆς νηδύος ἐκθορών» (Νικήτ. Χωνιάτ. σ. 404, 9 Bonn. Ita uti quisque nostrum e bulga est matris in lucem editus. (Lucil. παρὰ Non. Marc. σ. 78, 14). Nudus quasi recens utero matris editus. (Apul. Metam. I, 14. Otto 1248). Παροιμ.

Βλ. καὶ Γ. Κουσουλᾶ Ε.Ε.Β.Σ. Η΄ σ. 26

Ἰταλ. Egli e gnudo nato = ἐγεννήθη γυμνὸς (Monosini σ. 161, ἀρ. 359). Nudo come Dio l' ha fatto = γυμνὸς καθὼς τὸν ἔκαμε ὁ θεός. (αὐτ. Giusti 368). — **Γαλλ.** Nu comme il est sorti du ventre de sa mère (Littré λ. nu 1). — **Ῥωμουν.** Cum îl fĕtase mă- sa = ὅπως τὸν ἐγέννησε ἡ μάννα του. (Zanne 5215). — **Ὁλλανδ.** Hij is zoo naakt, als hij van zijn moeders ligchaam gekomen is = εἶναι τόσο γυμνός, ὅπως βγῆκε ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάννας του. (Suringar σ. 279, 8). — **Γερμ.** Er ist so nackt wie er vom Mutterleib gekommen ist = ὁμ. (W. III, 855, 15. Βλ. καὶ 854, 5. Suringar 279, 1).

2. Γυμνὲ οὔθι.

(Τσακωνική. Οἰκονόμου Γραμματικὴ τῆς τσακων. σ. 56).

Βλ. ἀρ. 7. Γυμνὸς ὄφις.

3. Γυμνὸν ἕνα χίλιοι ντυμένοι δὲν μποροῦν νὰ τὸν ἐγδύσουν.

(Βλ. Κατζιούλ. 555. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 540 [Ἕναν γ. χ.] — Κ. 6', 13 [ἐνδεδυμένοι νὰ ἐκδύσουν δὲν ἐμποροῦν.] — Νε. 22, 154 [ὁμ.] — Β' 22, 32 [Γυμνὸν ἕ. χ. ἐντυμένοι νὰ γδύσουν δὲν μποροῦν.]).

Πρβλ. ἔχω 16?α, πιάνω 51. 52. Ὅτι οὐδεὶς διὰ τῆς βίας ἢ ὅπως δήποτε ἄλλως δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τι τοῦ μὴ ἔχοντος· οὐδὲ πρέπει ν' ἀναμένῃ ὠφέλειάν τινα παρ' ἀπόρου. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ ἐν ῥωμαϊκαῖς παροιμίαις: nudum nec a decem palaestritis despoliari posse. (Apulej. Metam. I, 15). Nudo detrahere vestimenta. (Plaut. Asin. 92. Otto 1249)· καὶ ἐν παροιμίαις νεωτέρων ἐθνῶν. **Ἰταλ.** Centu (Deci) vistuti 'un ponnu spugghiari a un nudu = ἑκατὸ (ἢ, δέκα) ντυμένοι δὲν μποροῦν νὰ ληστέψουν ἕνα γυμνό· (σικελική, Pitrè III, 254· καλαβρία παραλλαγὴ παρὰ Marzano 87). Centu a cavaddu, ad unu nudu nun hannu cci fari = ἑκατὸ καβαλλαραῖοι 'ς ἕνα γυμνὸ δὲν ἔχουν τί νὰ κάμουν (σικελ. Pitré III, 254). Ad unu nudu, centu a cavaddu = 'ς ἕνα γυμνὸ ἑκατὸ καβαλλαραῖοι (ἐπίσης, αὐτ.). Lu nudu num havi paura di latri = ὁ γυμνὸς δὲ φοβᾶται τοὺς λῃσταῖς (ἐπίσης, αὐτ.). — **Γαλλ.** On ne peut dépouiller un homme nu. (Legai 215. Βλ. καὶ Leroux I, 248. 256). — **Ἀγγλ.** It' s ill takin' the breeks off a Hielandman =

εἶναι δύσκολο νὰ πάρῃς τὰ βρακιὰ βουνήσιου· δηλ. ἐπειδὴ δὲν φορεῖ (σκωτική, D. II, 138).— **Δαν.** Ti røvere kunne ei drage en nøgen af klaederne=δέκα λῃσταῖς δὲν μποροῦν νὰ γδύσουν ἕνα γυμνό. (W. III, 856, 6). Det er ondt at tage klaederne fra den Nøgne=εἶναι δύσκολο νὰ πάρῃς τὰ φορέματα ἀπὸ τὸ γυμνό. (D. II, 138). Ti Stratenrøvere kunne ikke afklaede en Nøgen (kunne ikke tage en Skjorte fra den Nøgne)=δέκα λῃσταῖς τοῦ δημοσίου δρόμου δὲν μποροῦν νὰ γδύσουν ἕνα γυμνόν· ἤ, δὲν μποροῦν νὰ πάρουν ἕνα ποκάμισο ἀπὸ γυμνὸ (αὐτ.). Møder du nogen Nøgen, da tag ikke Klaederne fra ham=ἂν ἀπαντήσῃς γυμνό, μὴν τοῦ πάρῃς τὰ φορέματα (αὐτ.).— **Νορβ.** Ein riv inkje klædi av dan, som er naken fyrr=δὲν τραυοῦν νὰ βγάλουν τὰ φορέματα ἀπὸ κεῖνον ποῦ ἦταν πρὶν γυμνὸς (αὐτ.).— **Ὁλλανδ.** Den naecten is quaet te beroven=τὸν γυμνὸ εἶναι κακὸ (δύσκολο) νὰ λῃστέψῃς. (W. III, 856, 6). Hij wil den naakte ontkleeden=θέλει νὰ γδύσῃ τὸν γυμνὸ (αὐτ. 16).— **Γερμαν.** Einen Nackten können hundert Geharnischte nicht ausziehen =τὸν γυμνὸ δὲν μποροῦν ἑκατὸ ἁρματωμένοι νὰ γδύσουν· (αὐτ. 7. Βλ. καὶ W. IV, 895, II, 1726). Einem Nackten nehmen zehn Räuber nichts=ἀπὸ τὸ γυμνὸ δέκα λῃσταῖς δὲν παίρνουν τίποτα (W. III, 856, 4). Einen Nackten kann man nicht ausziehen = τὸ γυμνὸ δὲν μπορεῖ κἀνεὶς νὰ γδύσῃ (αὐτ. 6. Βλ. καὶ 16. 854, 2. 4. 855, 2. 1654, 42). Ein Nackter ist schwer zu berupfen=ὁ γυμνὸς εἶναι δυσκολομάδητος (αὐτ. 855, 3).— **Τουρκ.** μπιρ τσ῾ιπλὰκ μπινι dζεμπελιοὺ σοϊμὰζ=ἕνα γυμνὸ χίλιοι ἁρματωμένοι δὲ γδύνουν (Osm. Sprichw. 145. Decourdemanche 224). Βλ. καὶ τὰ ἐν λ. ἔχω 24 162α ἀναγεγραμμένα παράλληλα.

4. Γυμνὸς γεννειέται ὁ ἄνθρωπος καὶ γυμνὸς πεθαίνει.

(Λελ. Ἐπιδ. σ. 159).

Βιβλικὸν ῥητόν, ἐπιλεγόμενον πρὸς παραμυθίαν ἐν μεγάλαις χρηματικαῖς ζημίαις καὶ ἐν ἄλλοις παραπλησίοις ἀτυχήμασι· τὸ ῥητὸν εἶναι τῆς βίβλου τοῦ Ἰὼβ α', 21: «Αὐτὸς γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ». Ἐκ ταύτης δὲ παρελήφθη

κατὰ διαφόρους διατυπώσεις καὶ ἐν ἄλλοις βιβλίοις τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς διαθήκης καὶ παρὰ χριστιανῶν συγγραφέων, εἰσεχώρησε δὲ καὶ εἰς τὰς παροιμίας πολλῶν λαῶν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν μουσουλμανικῶν. «Καθὼς ἐξῆλθεν ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς αὐτοῦ γυμνός, ἐπιστρέψει τοῦ πορευθῆναι ὡς ἦκει, καὶ οὐδὲν οὐ λήψεται ἐν μόχθῳ αὐτοῦ ἵνα πορευθῇ ἐν χειρὶ αὐτοῦ». (Ἐκκλησιαστ. ε΄, 14). «Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα». (Α΄ Τιμόθ. ϛ΄, 7). «Ὅτι μηδεὶς λυπείσθω ἐπὶ συμφοραῖς ἐπελθούσαις αὐτῷ· ὃ γὰρ γεννηθεὶς οὐκ ἔσχεν ἐκ φύσεως, τοῦτο οὐδὲ παραμένει· γυμνοὶ γὰρ ἤλθομεν, γυμνοὶ οὖν καὶ ἀπελευσόμεθα». (Βαβρ. 188 Crusius. Αἰσώπ. μῦθ. 410 Halm). «Περὶ τοῦ, Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου» (Τζέτζ. Χιλ. Ι΄,312 σ. 135 κἑ.). Παροιμ. **Ιταλ.** Nudi nascemu e nudi muremu = γυμνοὶ γεννειώμαστε καὶ γυμνοὶ πεθαίνουμε· (σικελ. Pitré I, 280). — **Γερμαν.** Nackt kommen wir, nackt gehen wir wieder = γυμνοὶ ἐρχόμαστε, γυμνοὶ φεύγομε πάλι. (W. III, 855, 5. Βλ. καὶ 854, 1. V, 179, 559).

*5. Γυμνὸς ἦν, καὶ οὐκ ἐρρίγουν· καὶ ἄρτι ἐξ ὀπῆς τρέμω;

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 240).

Σημερινὴ παραλλαγὴ ὑπ' ἀρ. 6. Ὀπὴ ἐννοεῖται ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ πρότερον γυμνοῦ. Ἡ παροιμία ἐλέγετο ἴσως, ὡς ἡ σημερινὴ παραλλαγή, ἐπὶ μεταβολῆς βίου, οἷα ἡ τῶν νεοπλούτων, οἵτινες ἄλλοτε ἀπόνως πᾶσαν στέρησιν ὑπομένοντες, ἔπειτα καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις κακοῖς δυσπαθοῦσιν ἀποδυσπετοῦντες ἢ μεμψιμοιροῦντες

6. Γυμνὸς ἦταν τσὶ δὲν ἰρρίγα, τσ' ἀπ' τὴ τρῦπα ξιπάγιασι.

(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

6α. Γυμνὸς κι' ἀτσάτσαλος ἐπόμεινε.

(Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Πρβλ. πουκάμισο 6. Ἀτσάτσαλος ὁ μὴ ἔχων τσάντζαλα· (βλ. περὶ τῆς λ. τ. Β΄ σ. 223). — Οὐδὲν ὑπελείφθη εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς περιουσίας του. Ἀντίστοιχος ἡ ἀρχαία «Γυμνότερος παττάλου» λεγομένη ἐπίσης ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀπόρων. (Διογενιαν. 298. Βι. 119. Γρηγόρ. Κύ-

πρ. 106. Μόσχ. 159. Μακάρ. 208. Ἀποστόλ. 473. Κῶδ. Βοδλ. 300. Βατ. Κρ. 170. Σουίδ. λ. Ἀρισταιν. Ἐπιστ. Β', 18).

*7. Γυμνὸς ὡς ὄφις.

(Βυζαντινή. Διήγησις Ζωσίμου μοναχοῦ περὶ τῶν πατέρων ἤτοι τῶν Βραχμάνων, οὓς εὗρεν Ἀλέξανδρος καὶ Φίλιππος καὶ διελέχθη πρὸς αὐτοὺς γυμνοὺς ὡς ὄφεις ὄντας: Κῶδ. τῆς ἐν Μόσχᾳ συνοδ. Βιβλιοθ. τοῦ ΙΓ' αἰῶνος = Βυζαντινὰ χρονικὰ 1897 σ. 573)·

Βλ. ἀρ. 2. Ἐν μὲν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ ἐν Μόσχᾳ κώδικος παρομοιάζεται ἁπλῶς ἡ τῶν Ἰνδῶν Γυμνοσοφιστῶν γυμνότης πρὸς τὴν τοῦ ὄφεως· ἀλλὰ τῆς σημερινῆς παραλλαγῆς εἶναι μεταφορικὴ ἡ χρῆσις, διότι λέγεται ἐπὶ τῶν ἐνδεεστάτων. Ὅθεν εἶναι καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν ὁμοία πρὸς τὴν ἀρχαίαν: « Γυμνότερος λεβηρίδος », λεγομένην ἐπίσης « ἐπὶ τῶν πάνυ πενήτων ». (Ζηνόβ. 195. Διογενιαν. 273. Γρηγ. Κύπρ. Λ. 77. Μακάρ. 207. Ἀποστόλ. 467α. 949. Ἡσύχ. λ. Σουίδ. Κῶδ. Βοδλ. 268. Κοϊσλιν. 89. Βατικ. Κρ. 155).

8. Κούντουρα καὶ μὴ γυμνά.

(Χίου. Καν. 255, 322).

Πρβλ κοιλιὰ 10. Ὅτι προτιμότερον νὰ φορῶσι τὰ παιδία ἐνδύματα κοντά, δυσάρμοστα εἰς τὸ ἀνάστημά των, ἢ νὰ περιφέρωνται γυμνά.

9. Νηστικὸς περνᾷς, μὰ γυμνὸς ὄχι.

(Β. 172, 63).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

10. Πεινῶντας κάστρο γύρισα, γυμνῶντας μήτε χώρα.

(Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη),

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ὁ τύπος γυμνῶντας ἐπλάσθη κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸν συνήθη τύπον τῆς μετοχῆς τῶν περισπωμένων τῆς β' συζυγίας.—Ὅτι ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνδυμασίας προηγεῖται καὶ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τῆς τροφῆς. Καὶ ὅτι πρέπει ὁ ἄνθρωπος οἰκονομῶν ἐκ τῶν πρὸς τροφὴν δαπανῶν νὰ φροντίζῃ ὅπως ἐνδύεται πάντοτε εὐπρεπῶς.

11. Τὰ παιδιά μας εἶν' γυμνά,
κ' οἱ γειτόνοι τὰ ζηλεύουν·
ἂς τὰ ντύσουν οἱ γαϊδάροι.

(Βλ. Κατζιούλ. 1902.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 651 [εἶναι γ.—νδύσουν]).

Εἰρωνικῶς ἐπὶ γονέων μὴ μεριμνώντων περὶ τῆς ἐνδυμασίας τῶν τέκνων των.

12. Χίλιοι ντυμένοι δὲν γδύνουν ἕναν γυμνόν.

('Ηπείρου 'Αρ. 1954. — Β. 339, 39. — 'Ηπείρου. 'Ηπειρώτης 1901 σ. 85 [δὲν νδύνουν ἕναν]).

Βλ. ἀρ. 3.

γυναῖκα

1. 'Αγέρας καὶ γυναῖκα δὲν κλειδώνονται.

(Κα. 30).

Ὅτι δυσφύλακτον ἡ γυνή, μάταιαι δ' ἐλέγχονται αἱ προφυλάξεις τῶν γονέων ἢ τῶν ζηλοτύπων συζύγων· ὅθεν ἀσφαλέστερον εἶναι ν' ἀφίνεται ἐλευθέρα, ὡς συμβουλεύει καὶ ἡ ἑπομένη παροιμία. Ἡ πρὸς τὸν ἀέρα εὔστοχος παρομοίωσις δὲν ἐπαναλαμβάνεται ἐν ταῖς ὁμοίαις ἀρχαίαις γνώμαις καὶ ταῖς παροιμίαις τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, ἀλλ' ἢ ἀπολύτως ἐν ταύταις ἐκφέρεται ἡ ἰδέα περὶ τοῦ ἀνωφελοῦς τῶν προφυλάξεων, ἢ παρομοιάζεται ἡ γυνὴ πρὸς ἄλλα δυσφύλακτα πράγματα. « Μοχθοῦμεν ἄλλως θῆλυ φρουροῦντες γένος· | ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκεν ἔνδικος, | τί δεῖ φυλάσσειν κἀξαμαρτάνειν πλέον; (Εὐριπ. ἀπ. 1046 Nauck=Στοβ. ΟΔ', 10). «Οὐκ ἔστιν οὔτε τεῖχος οὔτε χρήματα | οὔτ' ἄλλο δυσφύλακτον οὐδὲν ὡς γυνή ». (Εὐριπ. ἀπ. 322 Ν. = Στοβ. ΟΔ', 13. -Αλέξιδος. Στοβ. ΟΓ' 42 = FCG. III, 521, 40. CAF. II, 407, 339). Παροιμ. **Ἰταλ.** Nuddu si pò vantari, 'na fimmina guardari = κάνεὶς δὲν μπορεῖ νὰ καυχηστῇ πῶς θὰ φυλάξῃ γυναῖκα (σικελ. Pitrè II, 105). Dove ci son ragazze innamorate è inutile tener porte serrate = ὅπου βρίσκονται κορίτσια ἐρωτευμένα δὲν ὠφελεῖ νὰ κλειδώνωνται οἱ θύραις· (τοσκαν. Giusti 125· βενετ. παραλλαγὴ παρὰ Pasqualigo 114). A donna cattiva poco giova la guardia = σὲ κακὴ γυναῖκα λίγο χρησιμεύει ἡ φύλαξη. (W. V, 46, 1014. Βλ. καὶ Pitrè II, 61). E' si guarda meglio un sacco di pulci, che una donna = φυλάγεται καλύτερα ἕνα σακκὶ ψύλλοι παρὰ μία γυναῖκα (τόσκαν. Pitrè II, 105. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. II, 610). La donna trista nun si pò guardari = τὴν

κακὴ γυναῖκα δὲν μπορεῖς νὰ φυλάξῃς (σικελ. Pitrè II, 91). — **Γαλλ.** Filles sottes à marier sont bien pénibles à garder. (Leroux I, 234. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 610). C' est peine perdue de vouloir garder une femme de vie dissolue. (W. V, 49, 1098). — **Καταλαν** Vinyas y donas hermosas de guardar dificultosas = ἀμπέλια καὶ ὡραίαις γυναῖκες δύσκολο νὰ φυλαχτοῦν. (D. II, 610 μετὰ παραλλαγῆς). — **Ἱσπαν.** Mal ganado es de guardar doncellas y mozas por càsar = κακὸ κοπάδι εἶναι γιὰ φύλαμα κοπέλλαις καὶ κορίτσια τῆς παντρειᾶς (αὐτ.). Viña y niña peral y habar malos son de guardar = ἀμπέλι καὶ κορίτσι, ἀπιδιῶνας καὶ χωράφι μὲ κουκκιὰ κακὰ φυλάγονται (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** Moller fermosa, viña e figuiral muy maos son de guardar = ὡραία γυναῖκα, ἀμπέλι καὶ συκοπερίβολο πολὺ δύσκολα φυλάγονται (αὐτ.). — **Ῥωμουν.** A luat cheea dar lacata a rĕmas = ἐπῆρε τὸ κλειδί, μὰ ἡ κλειδαριὰ ἔμεινε· ἤτοι ὅταν ἡ γυναῖκα εἶναι κακή, αἱ προφυλάξεις τοῦ ἀνδρός της δὲν ὠφελοῦν. (Zanne III 6863). Se póte păzi un sac de puricĭ, o turmă de epuri, dar un o fimee = μπορεῖς νὰ φυλάξῃς ἕνα σακκὶ ψύλλους, ἕνα κοπάδι λαγούς, μὰ ὄχι μιὰ γυναῖκα (αὐτ. II, 3353). E maĭ uṣor a păzì un cârd de epurĭ de cât o femee = εἶναι πολὺ εὔκολώτερο νὰ φυλαχτῇ ἕνα κοπάδι λαγοὶ παρὰ μιὰ γυναῖκα (αὐτ.). — **Δαν.** Mandvoxen Mø er ond at vogte = κορίτσι τῆς παντρειᾶς ἄσχημα φυλάγεται. (D. II, 610). Det er lettere, at passe paa en Særk fuld af Lopper, end paa en qvinde = εἶναι εὐκολώτερο νὰ φυλάξῃς ἕνα σακκὶ γεμᾶτο ψύλλους παρὰ μία γυναῖκα (αὐτ.). Then thwr rød teghelsteen, som wockter een qwinnæ = πλένει κόκκινη κεραμίδα ὅποιος φυλάγῃ γυναῖκα (παλαιοδαν. αὐτ.). — **Σουηδ.** Mogen mö är svår att vakta = κορίτσι σὲ ἡλικία δύσκολα φυλάγεται. (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Het is gemakkelijker, een' korf met vlooijen te hoeden, dan een dozijn jone meisjes = εἶναι εὐκολώτερο νὰ φυλάγῃ κἀνεὶς ἕνα καλάθι μὲ ψύλλους παρὰ μιὰ δωδεκάδα νέα κορίτσια (αὐτ.). Het is gemakkelijker een' troep muizen naar Jerusalem te drijven, dan twee vrouwen te bewaken = εἶναι εὐκολώτερο νὰ σαλαγήσῃ κανεὶς ἕνα κοπάδι

ποντίκια ὡς τὰ Ἱεροσόλυμα παρὰ νὰ φυλάγῃ δύο γυναῖκες (αὐτ.). — **Γερμαν.** Weiber hüten ist vergebens Arbeit = νὰ φυλάγῃ κἀνεὶς γυναῖκες εἶναι χαμένος κόπος (W. V, 46, 1014. Βλ. καὶ 63, 1369. I, 1106, 46. 1125, 441. 1136, 675). Weiber und Flöhe sind schwer zu hüten = γυναῖκες καὶ ψύλλοι δύσκολα φυλάγονται. (W. V, 49, 1098. Βλ. παραλλαγὰς παρὰ D. II, 610). Wer eine Frau hütet, besäet das Meer, wäscht die Ziegel auf dem Dache und geusst Wasser in einen Brunnen = ὅποιος φυλάγῃ γυναῖκα σπέρνει 'ς τὴ θάλασσα, πλένει κεραμίδα τῆς σκεπῆς καὶ χύνει νερὸ 'ς τὸ πηγάδι (W. I, 1135, 655). Em kâ laichter en Hiert Huosn haid'n, ålz en Frå = μπορεῖ κανεὶς εὐκολώτερα νὰ φυλάξῃ ἕνα κοπάδι λαγοὺς παρὰ μία γυναῖκα (D. II, 610).

2. Ἂ θέλῃς νὰ τήνε φυλάξῃς τὴ γυναῖκά σου, ἄς τηνε.

(Κα. 166).

Πρβλ. τὴν προηγουμένην. Ἡ καλλίστη φυλακὴ τῆς γυναικὸς εἶναι ἡ ἰδία αὐτῆς σωφροσύνη.

2α. Αἱ γυναῖκα ἐκόμπωσε ὁ δαιμόνι.

(Ὑδροῦντος. Mor. Dial. 78, 40).

Βλ. ἀρ. 41. Ἡ γυνὴ ἠπάτησε τὸν δαίμονα.

26. Αἱ καλὴ γυναῖκα ἓν ἔχει δὲ ἀμμάδια, δὲ αὐτία.

(Ὑδροῦντος. Mor. 78, 37).

Ἡ σώφρων γυνὴ οὔτε ὀφθαλμοὺς ἔχει, οὔτε ὦτα· νεύει δηλ. ἐξ αἰδημοσύνης χαμαὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ δὲν προσέχει εἰς τοὺς αἰμύλους λόγους. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** Una donna da bene non ha nè occhi, nè orecchie = ἀπαράλλακτος (W. I, 1119, 310). Le buone donne non hanno nè occhi nè orecchi = οἱ καλαῖς γυναῖκες δὲν ἔχουν οὔτε μάτια οὔτε αὐτιὰ (Giusti 102. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 87. Pasqualigo 116). — **Γαλλ.** Femme de bien n'a ni yeux ni oreilles (W. I, 1119, 313). — **Ἀγγλ.** Discret women have neither eyes nor ears = ἀπαράλλακτος (αὐτ. 1105, 4). — **Ὁλλανδ.** Eene deugdzame vrouw heeft ooren noch oogen = ὁμ. (αὐτ.). — **Γερμαν.** Bescheidene Frauen haben we-

der Augen noch Ohren = οἱ φρόνιμαις γυναῖκες δὲν ἔχουν οὔτε μάτια οὔτε αὐτιὰ (αὐτ. Βλ. καὶ 1119, 310. 313. 1139, 740).

3. Ἄκουε τὴν πρώτην συμβουλὴ τῆς γυναικός σου κι' ὄχι τὴν δευτέρα.

(Β. 5,47).

Παροιμία νόθη, ἣν παρέλαβεν ὁ Βενιζέλος ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ ἱσπανικοῦ διηγήματος ἐν Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 380.

4. Ἀλιὰ 'ς ἐκειὸν ποῦ γελαστῇ καὶ γυναικὸς πιστέψῃ!

(Κα. 303).

Βλ. ἀρ. 67. 68γ. 83. 89. 89α. 92-93. 95. 99. 121. 123. Πλὴν τῶν παροιμιῶν τούτων καὶ κωμαστικὰ ᾄσματα πολλὰ οἰκτίρουσι τὸν παρέχοντα πίστιν εἰς τοὺς λόγους γυναικὸς (βλ. Λιανοτράγουδα 1876 σ. 72 στ. 1574-5. σ. 118 στ. 2570 κἑ. Ὁ Ἠπειρώτης σ. 81. Passow σ. 551 ἀρ. 710. 711). Εἶναι δὲ μυριόλεκτα τὰ περὶ τοῦ φιλοψευδοῦς καὶ ἀπίστου τῶν γυναικῶν, αἱ δὲ περὶ τούτου ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ παροιμίαι ἐπαναλαμβάνονται ποικιλοτρόπως διεσκευασμέναι καὶ ἐν παροιμίαις νεωτέρων ἐθνῶν. Ἤδη ὁ Ἡσίοδος (Ἔργ. 373) τοιαῦτα συνεβούλευε τοὺς ἄνδρας: «Μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω | αἱμύλα κωτίλλουσα, τεὴν διφῶσα καλιήν· | ὃς δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ' ὅγε φιλήτῃσι». Καὶ ἄλλοι δὲ μετ' αὐτὸν πλεῖστοι ὁμοίας ἐξέφρασαν γνώμας: «Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ' ὅταν θάνῃ». (Διογενιαν. 304. Γρηγ. Κύπρ. 108. Μ. 161. Μακάρ. 213. Ἀποστόλ. 477. Κῶδ. Βοδλ. 310. Κοισλιν. 93. Βατ. Κρ. 173. W. Meyer 429,4). «Γυναικὶ μὴ πίστευε τὸν σαυτοῦ βίον». (Γνῶμ. μονόστ. 86=FCG. IV, 342. W. Meyer 429, 3). «Ἐν γὰρ γυναιξὶ πίστιν οὐκ ἔνεστ' ἰδεῖν». (Γνῶμ. μονόστ. 161 = FCG. IV, 344). «Τρισάθλιος γυναικὶ πιστεύων ἀνήρ.» (Γνωμ. μον. 633=FCG IV, 358). «Ὡς ἔστ' ἄπιστος ἡ γυναικεία φύσις». (Γνῶμ. μον. 560 = Στοβ. ΟΓ΄, 7. FCG. IV, 355). «Ὁρᾶτ', ἄπιστον ὡς γυναικεῖον γένος». (Εὐριπ. Ἰφιγ. Τ. 1298). «Γυναικὶ πείθου μηδὲ ταληθῆ κλύων» (Εὐριπ. ἀπ. 443 Nauck= Στοβ. ΟΓ΄, 55). «Οὐ πάνυ | εἰωθ' ἀληθὲς οὐδὲ ἓν λέγειν γυνὴ» (Μένανδρος παρὰ Στοβ. ΟΓ΄, 59=FCG. IV, 278,198). «Ἐγὼ γυ-

ναικὶ δ' ἕν τι πιστεύω μόνον | ἐπὰν ἀποθάνῃ μὴ βιώσεσθαι πάλιν, | τὰ δ' ἄλλ' ἀπιστῶ πάνθ' ἕως ἂν ἀποθάνῃ». ('Αντιφάν. παρὰ Στοβ. ΟΓ', 48 = FCG. III, 151, 54. CAF. II, 119, 251). Nec mulieri nec gremio credi oportere. (Fest. σ. 165. Otto 1155). Nec fidum femina nomen. (Tibull. 3, 4, 61. Ἄλλα παραδείγματα παρὰ Otto 1154).

Νεώτεραι παρ. **Ἰταλ.** 'Mari a chill' omu chi presta fide a la femmena = ἀλὶ 'ς ἐκειὸν τὸν ἄνθρωπο ποῦ πιστέψῃ γυναικὸς (νεαπολιτ Pitrè II, 67). Chi crede in femmina in l'acqua solca, sull'arena semina = ὅποιος πιστεύει γυναικὸς 'ς τὸ νερὸ ζευγαρώνει, 'ς τὸν ἄμμο σπέρνει (κορσικαν. αὐτ.). Cu asini caccia e fimmini cridi, facci di diu nu' nni vidi = ὅποιος γαιδάρους κυνηγᾷ καὶ γυναῖκες πιστεύει πρόσωπο θεοῦ δὲν θὰ ἰδῇ (σικελ. αὐτ.). Nun cridiri a la donna, chi ti 'nganna = νὰ μὴν πιστεύῃς 'ς τὴ γυναῖκα ποῦ σὲ γελᾷ (ἐπίσης αὐτ. 109). Nun cunfidari nenti a la mugghieri = νὰ μὴν ἐμπιστευτῇς τίποτα 'ς τὴ γυναῖκα (ἐπίσης, αὐτ.). Nun cunfidari a donna e ad attimpuna = νὰ μὴν ἐμπιστεύεσαι σὲ γυναῖκα καὶ σὲ ἀβάνισσα (ἐπίσης, αὐτ.). Di cattiva donna guardati e della buona non ti fidar di nulla = ἀπὸ τὴν κακὴ γυναῖκα φυλάγου καὶ τὴν καλὴ μὴν τὴν πιστεύῃς σὲ τίποτα (νεαπολιτ. D. II, 475). — **Γαλλ.** Il ne faut pas se fier même à femme morte (W. V, 36, 791). Qui femme croit et asne meine, son corps ne sera jà sans peine (Leroux I, 230 μετὰ παραλλαγῆς). Cil est fou qui a femme se fie = εἶναι τρελλὸς ὅποιος ἐμπιστεύεται σὲ γυναῖκα (καμπαν. D. II, 475). Dë marîdo fênno gardo të é dë la bôno noun tën fîzës = ἀπὸ κακὴ γυναῖκα φυλάγου καὶ 'ς τὴν καλὴ μὴν ἐμπιστεύεσαι (λαγκεδοκ. αὐτ.). — **Ἱσπαν.** De la mala muger te guarda y de la buena no fies nada = ὁμ. (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** Da má molher te guarda, e da boa não fies nada = ὁμ. (αὐτ.). — **Ῥωμουν** Femeĭa și cânele să nu credĭ = γυναῖκα καὶ σκυλὶ νὰ μὴν πιστεύῃς (Zanne 3322). Muĭerea credință n' are = ἡ γυναῖκα πίστη δὲν ἔχει (αὐτ. 3952). — **Ἀγγλ.** There is no trust to given to a woman's word = δὲν εἶναι νὰ δίνῃς πίστη σὲ λόγο γυναικὸς (W. V, 36, 791).

—**Δαν.** Tro ingen Eva's Datter=μὴ ἐμπιστεύεσαι καμμιὰ κόρη τῆς Εὔας. (D. II, 475). — **Γερμαν.** Einer Frau muss man nicht alles glauben=τὴ γυναῖκα δὲν πρέπει νὰ τὴν πιστεύῃ κανεὶς 'ς ὅλα (W. I, 1119, 325). Wer einer Frau glaubt und melkt todte Kühe, der hat viel Verdruss und vergebliche Mühe=ὅποιος πιστεύει γυναῖκα κι' ἀρμέγει ψόφιαις ἀγελάδες ἔχει πολὺ στενοχώρια καὶ χάνει τοὺς κόπους του (αὐτ. 1136, 673). Den Weibern darf man nicht glauben=τοῖς γυναῖκες δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τοῖς πιστεύῃ. (W. V, 8, 182. Βλ. αὐτ. 30, 667. 31, 696). Man muss keinem Weibe glauben, wenn sie auch todt ist=δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ πιστεύῃ γυναῖκα καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πεθαμένη (αὐτ. 36, 791. Βλ. καὶ 33, 727). Wer einem Weibe glaubt, ist seiner Sinne beraubt=ὅποιος πιστεύει γυναῖκα, ἔχασε τὸ νοῦ του (αὐτ. 60, 1315· Βλ. αὐτ. 1314. 63, 1374. 1375). Weibern und Geschoss soll niemand trauen=σὲ γυναῖκες καὶ 'ς ὅπλο κανεὶς δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται (αὐτ. 52, 1159).— **Ρωσ.** Ὅποιος γυναῖκα πιστεύει τρεῖς μέραις δὲν θὰ ζήσῃ (Dal I, 440).

4α. Ἄλλο καλύτερο δεντρὶ δὲν εἶν' ἀφ' τὴ γυναῖκα,
ποιὸς μαραγκὸς τὴν ἔφτειασε, ποιὸς χτίστης τὴ πελέκα;
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ἐγκώμιον τῆς γυναικός, ἔχον τὸν τύπον κωμαστικοῦ ᾄσματίου μᾶλλον.

5. Ἄλλος ἀλλουνοῦ γυναῖκα δὲν παίρνει.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἄλλος 95, πρβλ. γάμος 49. Ὅτι ἕκαστος νυμφεύεται τὴν πεπρωμένην αὐτῷ γυναῖκα, διότι αἱ περὶ τῶν γάμων ἀποφάσεις τῆς Μοίρας εἶναι ἀμετάτρεπτοι. Ἀπαράλλακτος ἡ **Γερμαν.** Niemand nimpt einem andern sein Weib=κανεὶς δὲν παίρνει ἀλλουνοῦ τὴ γυναῖκά του. (W. V, 38, 830).

6. Ἅμα ἡ γυναῖκα ἀρχίσῃ,
τὴ δουλειά της δὲν θ' ἀφήσῃ.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 100. Ἡ ὀλισθήσασα γυνὴ δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, διότι εἰς τὸ πρῶτον παράπτωμα αὐτῆς ἀναγκαίως θὰ ἐπακολουθήσωσι καὶ ἄλλα.

7. Ἀνάθεμα ποῦ θὲ νὰ πῇ τὴν ἀελιὰ ζευγάρι
καὶ τὴ γεναῖκα ἄθρωπο καὶ τὸ τυρὶ συμφάει.

(Νισύρου. ΖΑ. 412, 40. 413, 77 [ἄνθρωπο] — Ἀδριανουπόλεως. ΚΠ. ΚΓ', 54 [καὶ τὴν γυναῖκα ἄνθρωπο]).

Πρβλ. ἀρ. 34. 68. Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, ὡς οὐδὲ ἡ ἀγελὰς καταλέγεται εἰς τοὺς ἀροτῆρας βόας (βλ. βουθουλεῖα 1-3), οὐδ' ὁ τυρὸς εἰς τὰ ὄψα.

8. Ἂν ἤμουνα γυναῖκα, εἶχα ἑκατὸ μούλικα καωμένα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη· καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [γ., θά μουνα πουτάνα]).

Μοῦλος, ὁ, καὶ περιφρονητικώτερον *μούλικο*, τὸ (ἐπί τε τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων λεγόμενον) καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ σπανιώτερον *μουλιακὸ* καὶ *μουλιάτικο*, ὁ νόθος, τὸ ἔκθετον παιδίον· *μουλιάτικα*, τά, ἐν Κεφαλληνίᾳ (Νεα. Β΄ σ. 259) τὰ νοθεῖα, τὸ ἀνῆκον εἰς τὸν νόθον μερίδιον τῆς πατρικῆς περιουσίας. Ἡ λ. ἀποτελεῖ τὸ δεύτερον συνθετικὸν τῆς προσωνυμίας τῶν ἐκ Λατίνων καὶ Ἑλληνίδων γεννηθέντων *Γασμούλων* ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων (τὸ Γασμουλικὸν γένος παρὰ Νικ. Γρηγορᾷ Δ΄, ε΄, 5. Ϛ΄, γ΄, 3. ΙΔ΄, ι΄, 11). Ἐλήφθη δ' ἡ λ. ἐκ τοῦ λατ. mulus ἢ mula (ἡμίονος) ὅθεν καὶ τὸ *μοῦλα*, ἡ, *μουλάρι*, τὸ (βλ τ. Β΄ σ. 593). Οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν λατινικὴν φαίνονται ἔχουσαι αἱ λέξεις *μυλλάδελφος* (μηλάδελφος ἢ μηλαδελφὸς καὶ θ. μηλαδελφὴ ἐν Μακεδονίᾳ, κατὰ τὸν Κοραῆν Ἄτ. Ε΄ σ. 206), ἢ *μυλλαδερφὸς* καὶ συνηθέστερον τὸ *μυλλαδέρφι* (ἐν Πελοποννήσῳ) ἢ σπανιώτερον *μουλλαδέρφι* (Πτζ. 412) καὶ ἐν Βελβεντῷ *μυλλαδέρφι* (Ἀρχ. νεωτ. ἑλλ. Α΄ σ. 95), σημαίνουσαι τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὸν καὶ μάλιστα τὸν ὁμομήτριον, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν *γκαρδιακὸ ἀδερφὸ* (ἢ τὸ *γκαρδιακὸ ταδέρφι*) ἤτοι τὸν ἀμφιθαλῆ. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν τούτου πρέπει μᾶλλον ν' ἀναζητήσωμεν εἰς τὰ ἀρχαῖα μύλλω, μυλλάς, μυλλός

Ἡ παροιμιώδης αὕτη φράσις φέρεται ὡς ἀπολογία ὑπὸ τοῦ ἐξ

ἐπιμόνων δεήσεων δυσωπηθέντος καὶ πράξαντός τι διὰ τὸ ὁποῖον αἰσχύνεται. Παραπλήσιον εἶναι τὸ λόγιον τοῦ Βρούτου (Πλουτάρχ. Βροῦτ. 6 σ. 986)· ἐξ οὗ ἀφορμώμενος παρατηρεῖ ταῦτα ὁ Πλούταρχος (π. δυσωπ. 3 σ. 530 α): «Ὅθεν ὥσπερ χωρίον ὕπτιον καὶ μαλακὸν ἡ δυσπιστία μηδεμίαν ἔντευξιν ἐξῶσαι μηδ' ἀποστρέψαι δυναμένη τοῖς αἰσχίστοις βάσιμός ἐστι πράγμασι καὶ πάθεσι· κακὴ μὲν γὰρ αὕτη παιδικῆς φρουρὸς ἡλικίας, ὡς ἔλεγε Βροῦτος, οὐ δοκεῖν αὐτῷ καλῶς τὴν ὥραν διατεθεῖσθαι τὸν πρὸς μηδὲν ἀρνούμενον· κακὴ δὲ θαλάμου καὶ γυναικωνίτιδος ἐπίτροπος, ὡς φησιν ἡ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ μετανοοῦσα πρὸς τὸν μοιχόν· Ἔπεισας, ἐξέθωψας. Ὥσθ' ἡ δυσωπία προδιαφθείρασα τὸ ἀκόλαστον, ἀνώχυρα πάντα καὶ ἄκλειστα καὶ κατάντη προδίδωσι τοῖς ἐπιτιθεμένοις».

9. Ἀπὸ ποτάμι νὰ ποθῶ, κι' ἀπὸ φωτιὰ ἀναμμένη,
κι' ἀπ' τὴ γυναῖκα τὴν κακιὰ σὰν εἶναι θυμωμένη.
(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [ἀπὸ τὴν γ. — ὅταν εἶ. θ.]).

Βλ. ἀρ. 82. Ὁ ἀρχαῖος τύπος τοῦ παθητ. ἀορίστου τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ πίνω ἀγνοῶ ἂν σώζεται καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος· συνηθέστερος εἶναι ὁ τύπος νὰ πιωθῶ, ὁριστ. ἐπιώθηκα.

10. Ἀπὸ σύντροφο καὶ γυναῖκα ὄὲν μπορεῖς νὰ φυλαχτῇς.
(Βερ. 68, 35 [φυλαχθῇς.] — Β. 26, 339 [ὁμ.]).

Πρβλ. ἀρ. 1. Ὅτι οὐδεμία προφύλαξις δύναται νὰ σώσῃ ἀπὸ τῆς ἀπιστίας τοῦ συνεταίρου ἢ τῆς γυναικός.

10α. Ἀπού γρόσια, ἡ χρουνιά σ' κ' ἡ χρουνιά μ'· ἀπού καλὴ γυναῖκα, τί μι κάντς!
(Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου).

Βλ. ἀρ. 66. Τί μι κάντς (Τί με κάνεις) = οὐδὲν δύναμαι.

11. Ἀπ' τσῆ γναίκας τοὺ μιρουκάματου γι' ὄρθα δὲ χουρταίνει.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη)

Βλ. ἀρ. 115. Οὐδὲ εἰς τροφὴν ὄρνιθος ἐπαρκεῖ ἡ ἀξία τῆς ἡμερησίας ἐργασίας γυναικός. Ἡ ἐργασία δηλ. τῆς γυναικὸς εἶναι παντελῶς

ἀσήμαντος, παραβαλλομένη πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρός. Παραπλησία ἡ **Γερμαν.** Der Frauen Müh' ersetzt des Mannes Arbeit nie = τῶν γυναικῶν ὁ κόπος ποτὲ δὲν ἀναπληρώνει τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἐργασία (W. I, 1106, 40).

12. Ἂς βλέπῃ ἡ γυναῖκά μου, καὶ ἂς εἶν' καὶ κρατημένη.
(Κα. 780. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Καὶ μόνη ἡ ἐπίβλεψις τῆς οἰκοδεσποίνης ἐπαρκεῖ εἰς τὴν τάξιν τοῦ οἴκου. Καὶ παράλυτος οἰκοδέσποινα, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀνίκανος νὰ ἐργασθῇ αὐτή, δύναται νὰ διοικῇ καλῶς τὸν οἶκον, ὁ δὲ σύζυγος δύναται οὕτω νὰ εἶναι ἀμέριμνος περὶ τῶν ἐν αὐτῷ, ἀσχολούμενος εἰς μόνας τὰς ἐκτὸς ἐργασίας.

13. Ἀσπάλαθρο 'ς τὴ γειτονιὰ καὶ κατσοφρυγανάκι,
ἀκόμα δὲ γεννήθηκες καὶ θὲς καὶ γυναικάκι!
(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Πρβλ. αὐγὸ 30. Χλευαστικῶς πρὸς μειράκια ἐφιέμενα γάμων. Ἄδεται καὶ ἐν κώμοις.

14. Ἄ σ' τὸ πάρῃ ἡ γ'ναῖκά σου τὸ σαλιβάρι, σοῦ φυγε.
(Κα. 848).

Πρβλ. ἀρ. 43. Ἂν καὶ ἅπαξ λάβῃ εἰς χεῖρας ἡ σύζυγός σου τὰ ἡνία, ἤτοι τὴν διεύθυνσιν τοῦ οἴκου, δὲν θὰ δυνηθῇς πλέον τοῦ λοιποῦ νὰ τ' ἀναλάβῃς. Ἡ αὐτὴ γνώμη καὶ παρ' Εὐριπίδῃ (ἀπ. 466 Nauck = Στοβ. ΟΔ', 2): «Οὐ γὰρ ποτ' ἄνδρα τὸν σοφὸν γυναικὶ χρὴ | δοῦναι χαλινοὺς οὐδ' ἀφέντ' ἐᾶν κρατεῖν· | πιστὸν γὰρ οὐδέν ἐστιν». Παραπλησία δὲ καὶ παρὰ Σειρὰχ θ' 2: «Μὴ δῷς γυναικὶ τὴν ψυχήν σου, ἐπιβῆναι αὐτὴν ἐπὶ τὴν ψυχήν σου». Καὶ ἐν νεωτέραις παροιμίαις διὰ τῆς αὐτῆς ἢ ἄλλων μεταφορῶν. **Γαλλ.** Ne souffre à ta femme pour rien de mettre son pied sur le tien, car lendemain la pute beste le voudroit mestre sur ta teste. (Leroux I, 228). — **Ῥωμούν.** M'a înzăbălat muerea şi mĕ jócă cum 'ie vrerea = μὲ βάλε τὸ χαλινάρι ἡ γυναῖκά μου καὶ μὲ σέρνει κατὰ πῶς θέλει (Zanne 3932). Muĭerea cât de bună să n' o slăbescĭ din frîŭ

= ἡ γυναῖκα ὅσο καλὴ καὶ ἂν εἶναι νὰ μὴν τῆς ἀπολύσῃς τὸ χαλινάρι (αὐτ. 3982) — **Γερμαν.** Deinem Weibe und deinem Pferde lass nicht den Zügel schiessen = 'ς τὴ γυναῖκά σου καὶ τἄλογό σου μὴν ξαπολύσῃς τὰ χαλινάρια (W. V, 8, 177. Βλ καὶ αὐτ. 36, 790. 40, 885). Wer seiner Frau erlaubt, ihren Fuss auf seine Zehen zu setzen, den wird sie morgen in den Nacken treten = ὅποιος ἀφήσῃ τὴ γυναῖκά του νὰ τοῦ πατήσῃ τὸ πόδι, τὴν ἄλλη μέρα θὰ τοῦ βάλῃ τὸ πόδι 'ς τὸ σβέρκο. (W. I 1138, 700).

15. Ἄτ τέλῃ τὴ γυναῖκα νὰ ἀννωρίσῃ,
δός τη τὸ λύννο τσαὶ κουτστσία νὰ φτήσῃ.

(Ὑδροῦντος. Mor. σ. 90).

Ἂν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς τὴ γυναῖκα δός της τὸ λύχνο καὶ κουκκία νὰ ψήσῃ (φτήσῃ = ὀπτήσῃ), ἵνα ἴδῃς δηλ. ἂν θὰ προσπαθήσῃ νὰ οἰκονομήσῃ τὸ φῶς. Ὁμοία ἡ **Ἰταλ.** Si voi vidiri la bonna massara, guardala guanta fila a la lumera = ἂν θέλῃς νὰ ἰδῇς τὴν καλὴ νοικοκυρά, κύττα την ὅταν νέθῃ μὲ τὸ φῶς (καλαβρία, Marzano 55).

15α. Ἄτ τὴ γυναῖκα τσαὶ ἀτ τὸ χαλάζι μάι καλὸ σοῦ φτάζει.

(Ὑδροῦντος. Mor. Dial. 78,31).

Μάι ἰταλ. mai. Φτάζει = φθάνει. Ἀπὸ τὴ γυναῖκα καὶ ἀπὸ τὸ χαλάζι ποτὲ καλὸ δὲν σοῦ ἔρχεται. Καὶ ἡ γυνὴ καθὼς καὶ ἡ χάλαζα εἶναι τοιαῦτα κακά, ὥστε οὐδὲν ἀγαθὸν πρέπει νὰ προσδοκᾷ τις ἐξ αὐτῶν.

16. Γιὰ νὰ γυρίσῃς γυναίκας κεφάλι, πρέπει νὰ χαλάσῃς τὸ δικό σου.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Τοσοῦτον ἰδιόγνωμόνες εἶναι αἱ γυναῖκες καὶ τοσοῦτον δυσπρόσιτοι εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὥστε δυσχερέστατα πείθονται νὰ μεταβάλωσι γνώμην.

17. Γιὰ νὰ κλάψῃ μιὰ γυναῖκα εἶναι τόση δυσκολιά,
σὰν νὰ βρέξῃ τὸ χειμῶνα, ὅταν εἶναι συννεφιά.

(Θήρας. Παρνασ. Γ', 425, 13).

Πρβλ. ἀρ. 45. Αἱ γυναῖκες ἔχουσι πρόχειρα τὰ δάκρυα· λοιδοροῦσι δὲ καὶ διασύρουσι τὰς γυναῖκας ὡς συνήθως διὰ τῶν δακρύων ζητούσας νὰ ἐξαπατῶσι τοὺς ἄνδρας καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ποιηταί, ὁ Ὀβίδιος (de art. am. III, 292): quoque volunt plorant tempore, quoque modo, καὶ ὁ Ἰουβενάλης (VI, 372): plorat | uberibus semper lacrymis, semperque paratis | in statione sua, atque exspectantibus illam, | quo jubeat manare modo. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ παροιμίαι νεωτέρων λαῶν. **Ἰταλ.** Le donne piangono quando vogliono = αἱ γυναῖκες κλαίουν ὅταν θέλουν (ὀμβρική, Pitrè II, 91). Le done tien le lagreme in scarsela = οἱ γυναῖκες ἔχουν τὰ δάκρυα 'ς τὴν τζέπη (βενετ. Pasqualigo 122. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè αὐτ.). La dona ridi quannu pò, e chianci quannu vo' = ἡ γυναῖκα γελᾷ ὅταν μπορῇ καὶ κλαίει ὅταν θέλῃ (σικελ. Pitrè αὐτ.) Donna si lagna, donna si duole, donna s' ammala quando lo vuole = ἡ γυναῖκα στενάζει, ἡ γυναῖκα κλαίγεται, ἡ γυναῖκα ἀρρωσταίνει ὅταν θελήσῃ (τοσκαν. Giusti 100. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 90-91). La dona la red, la pianz e la se döl, l' è sana e la se mala quand la völ = ἡ γυναῖκα γελᾷ, κλαίει καὶ κλαίγεται, εἶναι γερὴ καὶ ἄρρωστη ὅταν θελήσῃ (περγαμηνή, αὐτ.). Donna si rallegra, donna si duole, donna ride e piange quando vuole = ἡ γυναῖκα χαίρεται, ἡ γυναῖκα κλαίγεται, ἡ γυναῖκα γελᾷ καὶ κλαίει ὅταν θέλῃ. Giani 572). — **Γαλλ.** Femme rit quand elle peut, et pleure quand elle veut. (Leroux I, 224. Βεαρνικὴ παραλλαγὴ παρὰ D. II, 608). A tout heure chien pisse et femme pleure. (Leroux I, 219. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ D. II, 608). Femme se plaind, femme se deult, femme est malade quand elle veut. (Leroux I, 225. Παραλλαγαὶ παρὰ D. II, 608). — **Ἱσπαν.** Ni á la muger que llorar, ni al perro que mear = οὔτε 'ς τὴ γυναῖκα λείπει τὸ κλᾶμα, οὔτε 'ς τὸ σκύλο τὸ κάτουρο. (D. II, 608) Muger se queja, muger se duele, muger enferma quando ella quiere = ἡ γυναῖκα παραπονειέται, ἡ γυναῖκα κλαίγεται, ἡ γυναῖκα ἀρρωσταίνει ὅταν θέλῃ (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** Molher se queixa, molher se doe, molher enferma, quando ella quer = ὁμ. (αὐτ.). A molher sára e adoece,

quando quer = ἡ γυναῖκα γιατρεύεται καὶ ἀρρωσταίνει ὅταν θέλῃ (αὐτ.). — Ἀγγλ. Women laugh when they can and weep when they will = οἱ γυναῖκες γελοῦν ὅταν μποροῦν καὶ κλαίουν ὅταν θέλουν (αὐτ.). — Δαν. Qvinde leer, naar hun kan, og græder, naar hun vil = ἡ γυναῖκα γελᾷ ὅταν μπορῇ, καὶ κλαίει ὅταν θέλῃ (αὐτ.). — Σουηδ. Qwinnegråth år intet åth = γυναίκεια κλάματα δὲν εἶναι τίποτα (αὐτ.). — Ὁλλανδ. De vrouwen hebben drieërlei tranen: van leed, van ongeduld, en van bedroeg = οἱ γυναῖκες ἔχουν τριῶν εἰδῶν κλάματα: ἀπὸ πόνο, ἀπὸ πεῖσμα, γιὰ γέλασμα. (W. I, 1109, 98). Vrouwenrouw wordt klein geacht, als 't eene oog weent, en't andre lacht = ὁ γυναίκειος καιμὸς εἶναι τιποτένιος, ὅταν τὸ ἕνα μάτι κλαίει καὶ τἄλλο γελᾷ (D. II, 608). — Γερμαν. Eine Frau lacht, wenn sie kann, und weint, wenn sie will = ἡ γυναῖκα γελᾷ ὅταν μπορῇ καὶ κλαίει ὅταν θέλῃ. (W. I, 1115, 226. Βλ. αὐτ. 1122, 391. V, 1270, 776). Einem Weibe fehlt es nie an Thränen = 'ς τὴ γυναῖκα ποτὲ δὲ λείπουν τὰ κλάματα. (W. V, 30, 665). Die Frauen haben Thränen genug, sie weinen von Schmerz, aus Sehnsucht und Betrug = οἱ γυναῖκες ἔχουν ἀρκετὰ δάκρυα· κλαῖν ἀπὸ πόνο ἀπὸ πόθο καὶ γιὰ γέλασμα. (W. I, 1109, 98). Hunde pissen und Weiber weinen, wann sie wollen = τὰ σκυλιὰ κατουροῦν καὶ οἱ γυναῖκες κλαίουν ὅταν θέλουν. (W. II, 849, 734. Βλ. καὶ I, 52, 1145. D. II, 608). Die Thräne der Buhlerin sind immer bereit = τῆς πουτάνας τὰ δάκρυα εἶναι πάντα ἕτοιμα (W. IV, 1164, 5).

18. Γι' ἄντρας λὲ λιμόνια,
ἡ γυναῖκα τ' λὲ πεπόνια.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. ψαλίδι 5. Ἐπὶ διχογνωμονούντων συζύγων.

19. Γι' ἄντρας νὰ κ'βανῇ μὶ τοὺ γ'μάρ', τσ' ἡ γ'ναῖκα μὶ τοὺ βιλόνι νὰ ξουδιάζι, σώνουντι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 78. (Ὁ σύζυγος νὰ κομίζῃ φορτία διὰ τοῦ ὄνου, καὶ ἡ

γυνὴ νὰ δαπανᾷ ὅσα μόνον δύναται νὰ κινήσῃ διὰ τῆς βελόνης, ἐξαντλοῦνται).

20. Γυναῖκα θέλου, τώρα τ' θέλου.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἄνδρας 11.

21. Γιοὺ ἄνδρας μὶ τοὺ τσ'βάλι,
τσ' ἡ γ'ναῖκα μὶ τοὺ κτάλι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἤ: μὶ τοὺ χ'λιάρ'. — ἤ: — τσβάλι νὰ κ'βανῇ, τσ' ἡ γ. μὶ τοὺ χλιάρ', γὴ γυναῖκα καταπουνεῖ.]).

Βλ. ἀρ. 78. (Ὁ σύζυγος νὰ κομίζῃ διὰ σάκκων καὶ ἡ γυνὴ νὰ δαπανᾷ διὰ τοῦ κοχλιαρίου, τὸν καταπονεῖ).

22. Γυναῖκα θυμωμένη,
θάλασσα ἀγριωμένη.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ 82.

22α. Γυναῖκα καὶ γυαλὶ σποῦν εὔκολα.
(Β. 50,105).

Πρβλ. ἀρ. 41α. Ἱσπανικὴ παροιμία, ἣν παρέλαβεν ὁ Βενιζέλος ἐκ τῆς Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 407.

23. Γυναῖκα καὶ τουφέκι μὴ δανείζῃς ποτέ.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 120.

24. Γυναῖκα καὶ χειμωνικὸ ἡ τύχη τὰ διαλέγει.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 222. — Β. 51,106. — Βύρων Γ΄, 167,32. — Μεσσηνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [Τὴ γ. καὶ τὸ χ.]).

Βλ. γαμπρὸς 3. *Χειμωνικό*, τό, (ἐνν. πεπόνι) ἐνιαχοῦ δὲ *χειμωνικιά*, ἡ, λέγεται εἶδος πέπονος, διατηρουμένου καὶ τὸν χειμῶνα (citrullus vulgaris Schrad.).

25. Γυναῖκα μὲ λυχνάρι ἂν δῇς,
γελασμένος θὲ νὰ βγῇς.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 223 [λυχνάρ' ἂν δῇς θὰ νά βγῃς γελασμένος.] — Β. 51, 107).

Βλ. ἀρ. 26.

25α. Γυναῖκα μὲ μυαλό,
'ς τὸ σπίτι θησαυρό.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 86. 88. Ἡ συνετὴ οἰκοδέσποινα εἶναι θησαυρὸς ἀνεκτίμητος. Τῆς παροιμίας ταύτης καὶ τῶν ὁμοίων ἀλλογλώσσων κοινὴ πηγὴ φαίνεται ὅτι εἶναι αἱ Παροιμ. Σαλωμ. λα', 10: «Γυναῖκα ἀνδρείαν τίς εὑρήσει; τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν». **Ἰταλ.** Donna buona vale una corona = καλὴ γυναῖκα ἀξίζει ἕνα στέφανο (τοσκαν. Pitrè II, 87 μετὰ παραλλαγῶν). Chi incontra buona moglie ha gran fortuna = ὅποιος βρίσκει καλὴ σύζυγο ἔχει μεγάλη τύχη· (τοσκαν. Giusti 98. Βλ. καὶ D. II, 606). Una bona donna di casa è l'onore e la ricchezza d'una famiglia = καλὴ νοικοκυρὰ εἶναι ἡ τιμὴ καὶ τὸ πλοῦτος τοῦ σπιτιοῦ (κορσικ. D. II, 606). Bona muggheri è la prima ricchizza di la casa = καλὴ σύζυγος εἶναι τὸ πρῶτο πλοῦτος τοῦ σπιτιοῦ (σικελ. αὐτ.).— **Γαλλ.** Femme bonne vaut une couronne. (Leroux I, 222). Femme de bien vaut un grand bien (αὐτ.). Bonne femme, bon renom, patrimoine sans parangon (αὐτ. 220) De bonnes armes est armé, qui a bonne femme est marié (αὐτ. 221). Hemne modeste, propre, satge es lou paramen deou maynatge = γυναῖκα μετρημένη καθαρὴ φρόνιμη εἶναι τὸ στόλισμα τοῦ σπιτικοῦ (γασκων. D II, 606).— **Καταλαν.** La dona bona y lleal es un tesor principal = γυναῖκα καλὴ καὶ πιστὴ εἶναι μοναδικὸς θησαυρὸς (αὐτ.).— **Ἱσπαν.** La muger buena corona es del marido = ἡ καλὴ γυναῖκα εἶναι στεφάνι τοῦ ἀνδρός της (αὐτ.). De buenas armas es armado, quien con buena muger es casado = μὲ καλὰ ἄρματα εἶναι ἁρματωμένος ὅποιος μὲ καλὴ γυναῖκα εἶναι παντρεμένος (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** A molher boa, prata he que muito soa = ἡ καλὴ γυναῖκα εἶν' ἀσῆμι ποῦ πολὺ κουδουνίζει (αὐτ.). — **Ῥωμουν.** O femee vrednică e corónă caseĭ = ἄξια γυναῖκα εἶναι στεφάνι τοῦ σπιτιοῦ (Zanne 3317). Femeea cinstită este coróna bărbatuluĭ = τίμια γυναῖκα εἶναι στεφάνι τοῦ ἀνδρὸς (αὐτ. 3317. 3990). Muĭerea cinstită, pétră ne preţuită = γυναῖκα τίμια, πέτρα ἀξετίμωτη (αὐτ. 3987). Muĭerea

cinstitä, podóba caseĭ sale = γυναῖκα τίμια στολίδι τοῦ σπιτιοῦ της (αὐτ. 3988).— Αγγλ. Saith Solomon the wise: A good wife's a godly prize = λέγει ὁ σοφὸς Σολομών· καλὴ γυναῖκα παραπολὺ ἀξίζει (D. II, 606). — Ισλανδ. Hvað er dýrmætara hnoss, enn dygðug kona = τί εἶναι πολυτιμότερος θησαυρὸς ἀπὸ ἐνάρετη γυναῖκα; (αὐτ.). — Δαν. En god Quinde er kosteligere end Guld (er mere værd, end Perler) = καλὴ γυναῖκα εἶναι πολυτιμότερη ἀπὸ χρυσάφι ἢ, ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ μαργαριτάρια (αὐτ.). En god Hustru er det bedste Boskab i Huset = καλὴ νοικοκυρὰ εἶναι τὸ καλύτερο ἔπιπλο τοῦ σπιτιοῦ (αὐτ.). — Σουηδ. From Qwinna år Dygdenes Spijscammar = εὐσεβὴς γυναῖκα εἶναι κελλάρι ἀρετῆς (αὐτ.). — Ολλανδ. Eene goede vrouw kan men met geen goud betalen = μία καλὴ γυναῖκα δὲν μπορεῖς νὰ πληρώσῃς μὲ κἀνένα χρυσάφι. (W. I, 1117, 265). Eene goede vrouw is het beste huisraad = καλὴ γυναῖκα εἶναι τὸ καλύτερο ἔπιπλο τοῦ σπιτιοῦ. (D. II, 606). — Γερμαν. Eine gute Frau ist Goldes werth = καλὴ γυναῖκα ἀξίζει ὅσο τὸ χρυσάφι. (W. I, 1117, 265. Βλ. αὐτ. 1116, 251. 252). Eine gute Frau ist eine Krone werth = καλὴ γυναῖκα ἀξίζει ἕνα στεφάνι. (αὐτ. 1116, 264). Der best Hauss-Raht ein fromb Weib = τὸ καλύτερο ἔπιπλο τοῦ σπιτιοῦ εὐσεβὴς γυναῖκα. (W. II, 435, 3. Βλ. αὐτ. 4. 7).

26. Γυναῖκα μὲ τὸ λύχνο, καὶ ἄλογο τὴν ἄνοιξη μὴ διαλέξῃς.

(Μα. 13 [τὸν λύχνον καὶ ἄλογον τὴν ἄνοιξιν] — B. 51, 108).

Βλ. ἀρ. 25, 73. 124, ἄλογο 1. 20, βόιδι 44, κορίτσι 10. Ὅτι ἀπατηλὴ εἶναι ἡ κρίσις περὶ τοῦ κάλλους τῆς γυναικός, ὅταν δὲν βλέπωμεν αὐτὴν εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Οβίδιος (de art. am. I, 245 κἑ.): Hic tu fallaci nimium ne crede lucernae; | iudicio formae noxque merumque nocent. | ... Nocte latent mendae, vitioque ignoscitur omni, | horaque formosam quamlibet illa facit.

Ἐν τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ ἡ ἐκλογὴ τῆς γυναικὸς συνάπτεται πρὸς τὴν ἐπίσης ἀκροσφαλῆ ἐκλογὴν ἵππου κατὰ τὸ ἔαρ· ἐν ἄλλῃ ὅμως παραλλαγῇ πρὸς τὴν ἐκλογὴν ὑφάσματος ἐν νυκτὶ ἐπίσης γινομένην·

τοῦτον δὲ τὸν τύπον ἔχουσι καὶ αἱ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν ὅμοιαι παροιμίαι, ἃς ἀναγράφομεν ὑπὸ τὸν ἀρ. 124. Τῆς δὲ ἐκλογῆς γυναικὸς καὶ ἵππου ὡς δυσχερῶν μνεία γίνεται ἐν ταῖς ἑξῆς: **Ἰταλ.** Non prender moglie a lume di candela, nè ti azzardar a comprar cavallo o tela = νὰ μὴ πάρῃς γυναῖκα μὲ τὸ φῶς τοῦ λύχνου, μήτε νὰ κουτουρήσῃς ν' ἀγοράσῃς ἄλογο ἢ ὕφασμα. (Volpini 84, 45)· Prender moglie e comperar cavallo chiudi gli occhi e raccomandati a Dio = ὅταν παίρνῃς γυναῖκα καὶ ἀγοράζῃς ἄλογο, κλεῖσε τὰ μάτια καὶ ἀφιερώσου 'ς τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ (αὐτ. 85, 46. Βλ. καὶ Giusti 101).—**Γερμαν.** Die Frau wähl nicht bei Licht, das Pferd im Frühling nicht = τὴ γυναῖκα μὴ διαλέγῃς μὲ τὸ φῶς, μήτε τἄλογο τὴν ἄνοιξη (W. I, 1108, 89). Schöne Weiber muss man nicht beim Liecht nemmen = ὡραίαις γυναῖκες δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ παίρνῃ μὲ τὸ φῶς (W. V, 39, 872). Weiber und Pferde sind betrügliche Waare = γυναῖκες καὶ ἄλογα εἶναι πραμάτειαις ποῦ γελοῦν (αὐτ. 50, 1116. I, 1124, 423).

27. Γυναῖκα, ὁποῦ περπατεῖ
καὶ τὸν κῶλό της κουνεῖ,
ἔχε την χωρὶς τιμή.

(Β. 51,109 [καὶ τὰ *πισινά κ. θῶρειε την] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Τῆς ἀναιδοῦς γυναικὸς ἀσφαλὲς γνώρισμα εἶναι τὸ βάδισμα, ὅταν τοῦτο γίνεται καθ' ὃν τρόπον λέγει ἡ παροιμία· σφόδρα δὲ ἄσεμνον λέγει τὸ τοιοῦτο βάδισμα καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (Πλοῦτ. 152). Αἱ ἑταῖραι ἐμηχανῶντο πολλὰς τέχνας «ὥστε τὴν εὐπυγίαν | ἀναβοᾶν τοὺς εἰσιόντας», ὡς κωμῳδεῖ ὁ Ἄλεξις (παρ' Ἀθην. ΙΓ', 568α. Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Παιδ. Γ. β', 8 = FCG. III, 423. 1. CAF. II, 329, 98). Εἰς τὰ ἑταιρικὰ δὲ ἰδιώματα τάσσεται καὶ ὁ στολισμὸς τῶν ὀπισθίων, διὸ χλευαστικῶς πυγοστόλον τὴν γυναῖκα καλεῖ ὁ Ἡσίοδος (Ἔργ. 373)· τὸ δ' ἐπίθετον τοῦτο ἀναφέρει εἰς τὰς ἑταίρας ὁ παλαιὸς σχολιαστὴς τοῦ ποιητοῦ: «οἱ μὲν τὴν μαστρωπὸν λεγομένην, ἤγουν τὴν προαγωγόν· οἱ δὲ αὐτὴν τὴν ἑταιρίδα, τὴν περὶ τὴν πυγὴν στολιζομένην, τοὐτέστι κοσμοῦσαν ἐκεῖνα τὰ μέρη πανούργως τοῖς ἱματίοις».—Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** Dona che, caminando, el cul ghe

bala se no la xe p.., de poco la fala=γυναῖκα ποῦ ὅταν περιπατῇ χορεύει τὸν κῶλο, ἂν δὲν εἶναι πουτάνα, λίγο τῆς λείπεται (βενετ. Pasqualigo 122. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ Pitré II, 78). Dona che mena l' cul come una quaglia, se p... no l'è, di poco sbaglia=γυναῖκα ποῦ κουνεῖ τὸν κῶλο σὰν τὸ ὀρτύκι, ἂν δὲν εἶναι πουτάνα λίγο τῆς λείπεται (ἐπίσης αὐτ. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè αὐτ.). Donna, chi a lu caminari culu trabballa, si b... nun è, regula falla=γυναῖκα ποῦ 'ς τὸ περιπάτημα κουνεῖ πέρα δῶθε τὸν κῶλο, ἂν πουτάνα δὲν εἶναι, ὁ κανόνας δὲν εἶναι σωστός· (σικελ. Pitré II, 78 μετὰ παραλλαγῶν). — **Γαλλ.** Femme qui ses lèvres mord, et par la rue son aller tord, elle monstre qu'elle est du mestier ord, ou ses manières lui font tort. (Leroux I, 224). — **Γερμαν.** Ein närrisches Weib erkennt man am Gang=ἡ παλαβὴ γυναῖκα καταλαβαίνεται ἀπὸ τὸ περπάτημα (W. V. 22, 480).

28. Γυναῖκα παῖρνε ἀπὸ γενέ, καὶ σκυλὶ ἀπὸ μιτᾶτο.

(Κρήτης. Ἄπτερα 68 καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 29. 102-104. 110, ἄνθρωπος 3. Τὴν ἑρμηνείαν βλ. ἐν λ. ἄνθρωπος 3. Τὸ ἐναντίον πικρῶς ψέγει ὁ Θέογνις 183 κἑ. «Κριοὺς μὲν καὶ ὄνους διζήμεθα, Κύρνε, καὶ ἵππους | εὐγενέας, καί τις βούλεται ἐξ ἀγαθῶν | βήσεσθαι· γῆμαι δὲ κακὴν κακοῦ οὐ μελεδαίνει | ἐσθλὸς ἀνήρ, ἢν οἱ χρήματα πολλὰ διδῷ· | οὐδὲ γυνὴ κακοῦ ἀνδρὸς ἀναίνεται εἶναι ἄκοιτις | πλουσίου, ἀλλ' ἀφνεὸν βούλεται ἀντ' ἀγαθοῦ». Καὶ ὑποθήκη τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἐφέρετο: «ἐξ εὐγενῶν γέννα» (Στοβ. Γ', 80). Ὅμοιαι παροιμίαι πλὴν τῶν ἐν λ. ἄνθρωπος 3. **Ἰταλ.** Cavai e done, bisogna vardar la razza=γι' ἄλογα καὶ γυναῖκες χρεία νὰ κυττᾷς τὴ γενιὰ (βενετ. Pasqualigo 111). — **Γερμαν.** Bei Pferden und bei Frauen muss man stets auf die Rasse schauen=ὁμ. (W. III, 1280, 36). — **Ῥωσ.** Διάλεγε τὴν ἀγελάδα κατὰ τὰ κέρατα καὶ τὴν κόρη κατὰ τὴ γενιά. (Dal II, 327).

28α. Γυναῖκα ποῦ γελάει, καὶ τὰ χαρίσματά σου δέχεται, σὰ θέλῃς τὴ φιλᾷς.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἢ, τὴ γαμᾷς.]).

Ἡ γελῶσα ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῦ ἐραστοῦ καὶ δεχομένη τὰ δῶρά του δεικνύει ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτόν. Ὅμοιαι παρ. Ἰταλ. A fimmina ca ridi, 'un cci aviri fidi = σὲ γυναῖκα ποῦ γελᾷ νὰ μὴν ἔχῃς πίστη (σικελ. Pitrè II, 61). Donna che piglia è nell'altrui artiglia = γυναῖκα ποῦ παίρνει εἶναι 'ς τοῦ ἄλλου τὰ νύχια (Giani 569). — Γαλλ. Femme qui prend elle se vent (Leroux I, 224).

28β. Γυναῖκα ποῦ κυνηγάει τὸ παρᾶ, μὴ τήνε πάρῃς
καὶ σένα θὲ ν' ἀπαρνηθῇ, σὰν τὸ Χριστὸ ὁ Γιούδας.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Ὁ πρῶτος στίχος ἐφθαρμένος· πολλαχῶς διορθώνεται, ἀλλὰ καὶ διὰ μεταθέσεως τῶν λέξεων: Ποῦ κ. τὸ π. γυν. μὴ τὴ πάρῃς.).

Ἡ φιλοχρηματία εὐκόλως ἐξωθεῖ τὴν γυναῖκα εἰς ἀπιστίαν.

29. Γυναῖκα ποὺ σόι, καὶ σκύλα ποὺ κοπάδι.
(Σιατίστης Μακεδονίας παρὰ Ι. Σαχίνη).

Βλ. ἀρ. 28.

30. Γυναικούλαις μαλλώνουν; ἀλήθειαις λέγουν.
(Β. 51,110).

Καὶ αὕτη ἱσπανικὴ παροιμία, παραληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου ἐκ τῆς Μνημοσύνης (τ. Α΄ σ. 406, ὅπου ὀρθότερον ἡ τελευταία λέξις ἔχει: λέγονται).

30α. Δὲ γυναῖκα senza ἄντρεπο, dὲ speranza senza πολεμῆσι.
(Ὑδροῦντος. Mor. Dial. 77,12).

Οὔτε γυνὴ δύναται νὰ ζήσῃ ἄνευ ἀνδρός, οὔτε ἐλπὶς νὰ ἐπιτευχθῇ ἄνευ κόπου καὶ ἐργασίας.

31. Διάλεξε τὴ γυναῖκα τὸ Σάββατο, κι' ὄχι τὴν Κυριακὴ 'ς τὴν ἐκκλησιά.
(Β. 60,114 6).

Βλ. ἀρ. 111 α. Νόθη καὶ αὕτη, ἣν ὁ Βενιζέλος ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἠρύσθη (Μνημοσ. τ. Α΄ σ. 407).

31α. Δώδεκα γυναῖκες, δεκατέσσερις κουβέταις.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη)

Πρβλ. Βλάχος 16, κουβέντα 2α. Τὴν φλυαρίαν τῶν γυναικῶν ἐπίσης διασύρουσι καὶ πλεῖσται ἄλλων ἐθνῶν παροιμίαι, ἀλλὰ διὰ μεταφορῶν διαφόρων, ὧν συνηθεστάτη ἡ ἐν τῇ ἑπομένῃ: **Ἰταλ.** Sette donne e una pica è una fiera finita = ἑφτὰ γυναῖκες καὶ μία κίσσα γίνεται σωστὸ πανηγύρι (ὀμβρική, Pitré II, 80. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 80-81. Giusti 101. Giani 600-602).

316. Ἐγὼ σπαρανιάρω τὴ γυναῖκά μου, κι' ἄλλος τὴν ξεθεώνει.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ἀρ. 98, ἄλλος 101. *Σπαρανιάρω* = φείδομαι, οἰκονομῶ, ἐκ τοῦ ἰταλ. sparagnare· *σπαράνιο*, τό, ἡ φειδώ, ἡ οἰκονομία (ἰταλ. sparagno). *Ξεθεώνω* (ἐκ-θεὸς) κατὰ λέξιν ἐξάγω, ἀφαιρῶ τὸν θεόν, καὶ μεταφορικῶς φθείρω τι διὰ τῆς πολλῆς χρήσεως, ἢ ἐνοχλῶ τινὰ ὑπερβαλλόντως· ὡς ἐν τῇ φράσει τὸν ξεθέωσε, ἀντιστοιχούσῃ πρὸς τὰς φράσεις «τοῦ βγαλε τὸ θεό του»· «τοῦ βγαλε τὴν πίστη»· «τοῦ ἄλλαξε τὴν πίστη». Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ διὰ μαρτυρίων εἰς ἀλλαξοπιστίαν. — Ἡ παροιμία λέγεται μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν δι' ἀπροσέκτου ἢ συχνῆς χρήσεως φθειρόντων πράγματα, ἅτινα ὁ κύριος αὐτῶν ἔχει περὶ πολλοῦ.

32. Εἶν' ἡ γ'ναῖκά τ' καλή,
γιατ' εἶνι ἀπού ζυμουμένου ψουμί.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἡ ὡραία γυνὴ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος παρομοιάζεται πρὸς νωπὸν καλοψημένον ἔνζυμον ἄρτον· οἷον εἰς τὰς φράσεις: «σὰ φρέσκο ψωμί»· «σὰ χάσικο ψ.». Τὴν περίεργον δὲ ταύτην παρομοίωσιν εὑρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλων λαῶν παροιμιώδεις φράσεις. **Ῥωμουν.** Muĭerea bună, ca pâĭnea caldă = γυναῖκα καλὴ σὰν ζεστὸ ψωμί. (Zanne 4035). — **Γερμαν.** A schön Weib is a halbe Parnusse = μιὰ ὡραία γυναῖκα εἶναι μισὸ καρβέλι. (ἰουδαιογερμαν. W. V, 1, 4). — Γενικωτέρα εἶναι ἡ **Γαλλ.** φράσις: Il est bon comme du bon pain.

33. Εἰς τὴν γυναῖκα κι' ὁ φτωχὸς χρειάζεται τύχη νά χῃ.

(Β. 72, 100).

Καὶ αὕτη ἱσπανική, ἣν παρέφθειρεν ὁ Βενιζέλος, μεταβαλὼν τὴν ἔννοιαν αὐτῆς· ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐξ ἧς τὴν ἀντέγραψε (Μνημοσύν. τ. Α΄ σ. 407) ἔχει ὀρθῶς: «Εἰς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τὸ χειμωνικὸν χρειάζεται τύχη»· δηλονότι ἡ ἱσπανικὴ αὕτη παροιμία εἶναι παραλλαγὴ τῆς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 24 παρατεθείσης ἑλληνικῆς.

33α. Ἐκεῖ π' ἁπλών' ἡ γυναῖκα δὲν ἁπλών' ἡ τσοῦπα.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Τσοῦπα ἢ *τσοῦπρα* ἡ κόρη· ἡ λ. ἀλβανικὴ (τσ'ούπε). — Τὴν παροιμίαν ταύτην λέγουσι πρὸς δικαιολογίαν των οἱ εἰς δεύτερον γάμον ἐλθόντες, ἔχοντες δ' ἐκ τοῦ πρώτου θυγατέρας ἐν ἡλικίᾳ. Ἡ θυγάτηρ δηλαδὴ δὲν δύναται νὰ περιποιηθῇ τὸν πατέρα, ὡς ἡ γυνὴ τὸν σύζυγον.

34. Ἕναν κουμμάτιν ἄνθρωπους κὶ δικουχτὼ γυναῖκις.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 68, πρβλ. ἀρ. 7. Δεκαοκτὼ γυναῖκες δὲν ἰσοφαρίζουσι πρὸς ἕνα ἄνδρα, ἢ κατὰ τὴν παραλλαγὴν τῆς παροιμίας ὁλόκληρος γυνὴ πρὸς τεμάχιον ἀνδρός. Ὑπερβολικώτερον εἶπε τὸ αὐτὸ ὁ Εὐριπίδης (Ἰφιγ. Αὐλ. 1394): «Εἷς γ' ἀνὴρ κρείσσων γυναικῶν μυρίων ὁρῶν φάος»· διὰ ποικίλων δὲ μεταφορῶν ἐκφράζουσι τοῦτο καὶ ἄλλων λαῶν παροιμίαι. **Ἰταλ.** Bale più un omu che cento rifocchi=ἀξίζει πλειότερο ἕνας ἄντρας ἀπὸ ἑκατὸ γυναῖκες (κορσικαν. Pitrè I, 271). Val più una bareta che çento scuffie = ἀξίζει πλειότερο μιὰ μπερέττα ἀπὸ ἑκατὸ σκούφιαις (βενετ. αὐτ. μετὰ μεδιολανικῆς παραλλαγῆς. Unni cc'è cappeddi, 'un cc'è bisognu di fodeddi (nun cci vonnu fodeddi)=ὅπου εἶναι καπέλλα δὲ χρειάζονται σκούφιαις· ἤ, δὲν ἀξίζουν οἱ σκούφιαις (σικελ. αὐτ.). Li cappeddi 'un hannu avutu mai bisognu di fodeddi = τὰ καπέλλα δὲν εἶχαν ποτὲ ἀνάγκη ἀπὸ τοῖς σκούφιαις (ἐπίσης, αὐτ.). — **Γαλλ.** L'ombre d'un homme vaut cent femmes. (W. I, 415, 30. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 362. Vâou mâi un capel, që dos côifos = ἀξίζει πλειότερο ἕνα καπέλλο ἀπὸ δυὸ σκούφιαις· (λαγκεδοκ. D. I, 362). — **Ῥωμουν.** Muĭerea cât dĕ puternică, bărbat pĕ jumĕtate=ἡ γυναῖκα ὅσο κι' ἂν εἶναι δυνατή, τὸ μισὸ τοῦ ἀνδρός.

(Zanne 3926. Βλ. καὶ 3927).—**Ὁλλανδ.** Het kvaadste van een' man is beter dan het beste van eene vrouw=τὸ χειρότερο ἑνὸς ἀνδρὸς εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὸ καλύτερο μιᾶς γυναικός (D. I, 362). Waar hoeden zijn, gelden geene mutsen=ὅπου εἶναι καπέλλα, δὲν ἔχουν ἀξία οἱ σκούφιαις (αὐτ.).— **Γερμαν.** Ein Mann gilt mehr als zehn Weiber=ἕνας ἄντρας ἀξίζει πλειότερο ἀπὸ δέκα γυναῖκες (W. III, 394, 734) Ein Mann wiegt zehn Weiber auf=ἕνας ἄντρας ἔχει βάρος ὅσο δέκα γυναῖκες (αὐτ. 397, 805). Das Weib ist ein halbgebackener Mann=ἡ γυναῖκα εἶναι μισοψημένος ἄντρας (W. V, 6, 138). War'n Bäckse is, da gelt kin Wenke=ὅπου εἶναι πανταλόνια δὲν ἀξίζουν τὰ φουστάνια (D. I, 362 μετὰ παραλλαγῆς).

34α. Ἕνας ἐπέταγε τὴ γυναῖκά του ἀπὸ τὸ παρεθύρι καὶ χίλιοι τὴν ἐκαρτέρηγαν.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Παραλλαγὴ τῆς βυζαντινῆς ἐν λ. ἄλλος 101.

34β. Ἔχασα τὴ γυναῖκά μου μ' ἕνα σκοινὶ 'ς τὸ χέρι,
ὅποιος τὴν εὕρῃ ἂς τὴ χαρῇ καὶ τὸ σκοινὶ ἂς μοῦ φέρῃ.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [ἤ, μ' ἕνα σικλὶ—τὸ σικλί]).

Ἐπὶ ἀνδρῶν παντελῶς ἀδιαφορούντων περὶ τῆς συζύγου των, ἣν ὡς βάρος μᾶλλον θεωροῦσιν. Ἔχει δ' ἡ παροιμία τὸν τύπον σατιρικοῦ ᾄσματίου.

34γ. Ἡ γυναῖκα ἄφησε τὸ πουλὶ κ' ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ κλουβί.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πρβλ. ἀρ. 41. Ὅτι τοσοῦτον περίεργοι φύσει εἶναι αἱ γυναῖκες, ὥστε οὐδ' ἀπαγόρευσις οἱουδήποτε, οὐδὲ φόβος τιμωρίας ἰσχύουσι νὰ καταστείλωσι τὸ ἐλάττωμά των. Ὑπόκειται μῦθος περὶ ἀποδείξεως τοῦ ἐμφύτου ἐλαττώματος τούτου κατὰ τοιοῦτον τινα τρόπον: παρεδόθη εἰς γυναῖκας πρὸς φύλαξιν πυξίς, ἐν ᾗ ἦτο ἐγκεκλεισμένον ζωντανὸν πτηνόν, ἀπαγορευθέντος αὐστηρῶς εἰς αὐτὰς νὰ τὴν ἀνοίξωσιν· ἀλλ' αἱ γυναῖκες ὑπὸ τῆς περιεργείας ἐλαυνόμεναι ἤνοιξαν τὴν πυξίδα ὅπως ἴδωσι τί περιέκλειε καὶ τὸ πτηνὸν ἀπέπτη, οὕτω δὲ ἀπεδείχθη τὸ ζη-

τούμενον. Ὁ μῦθος φαίνεται ὅτι ἐλήφθη ἀμέσως ἐκ τοῦ δημώδους βιβλίου *Βερτόλδου*, ὅπερ εἶναι ἐπιτομὴ τοῦ δημώδους ἐπίσης ἰταλικοῦ βιβλίου τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος Vita di Bertoldo τοῦ G. Cesare Croce. Ἐξ ἄλλης δὲ πηγῆς προῆλθεν ἀθηναϊκὴ παράδοσις, καθ' ἣν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος παρέλαβεν εἰς τἀνάκτορά του ἕνα γέροντα καὶ μίαν γραῖαν συζύγους, διέταξε νὰ παραθέσωσιν εἰς αὐτοὺς πολυτελῆ καὶ πλουσίαν τράπεζαν, εἰς τῆς ὁποίας τὸ μέσον ὑπῆρχε πινάκιον κεκαλυμμένον, τὸ ὁποῖον παρηγγέλθησαν νὰ μὴ θίξωσιν, ὡς περιέχον τὸ φαγητόν τοῦ βασιλέως· ἀλλ' ἡ γραῖα ἐκ περιεργίας ἀνέσυρε τὸ κάλυμμα καὶ τὸ ἐν τῷ πινακίῳ πτηνὸν ἀπέπτη. (Ἑβδομὰς Α΄ σ. 16). Ἀλλ' ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ μύθου τούτου πρέπει νὰ ζητηθῇ εἰς τὸν ἀττικὸν περὶ παραδόσεως τῆς περικλειούσης τὸν Ἐριχθόνιον κίστης εἰς τὰς θυγατέρας τοῦ Κέκροπος ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπιταξάσης νὰ μὴ ἀνοίξωσι τὴν κίστην, ὅπερ ἐπίταγμα παρέβησαν ἐκεῖναι (βλ. τὰς μαρτυρίας ἐν Roscher Lexikon d. Mytholog. I. σ. 1304.).

35. Ἡ γυναῖκα εἶν' ἄγγελος μὲ τὰ φτερά,
μὰ εἶναι κἄποτε καὶ διάβολος μὲ τὴν οὐρά.
(Ἀδριανουπόλεως παρ' Ἀδρ. Δανών).

Πρβλ. ἀρ. 50. Ἡ φύσις τῆς γυναικὸς εἶναι πλήρης ἀντιθέσεων· οὐδεμία δ' εὑρίσκεται ἀγαθὴ καὶ σώφρων γυνή, παντελῶς ἄμοιρος καὶ κακίας τινός.

35α. Ἡ γυναῖκα εἶναι κόλλα,
καὶ χρειάζεται ἀπ' ὅλα·
κι' ὅποιος θέλει νὰ τὴν πάρῃ,
πρέπει πρῶτα νὰ πεσάρῃ.
(Κρήτης. Βλαστ. 54 [ἄνευ τῶν δύο τελευταίων στίχων.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. *Πεσάρω* σκέπτομαι, συλλογίζομαι· ἐκ τοῦ ἰταλ. pensare· ἐν Χίῳ *πενσαρίζομαι* (Πασπ. σ. 282). Ἀλλ' ἡ χρῆσις τῶν ῥημάτων τούτων καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Χίῳ εἶναι σπανιωτάτη. Ἡ παροιμία ἐννοεῖ ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι πολυτελὴς φύσει, πολλὴν ἀπαιτοῦσα δαπάνην πρὸς συντήρησιν, ὅθεν ὁ βουλόμενος νὰ νυμφευθῇ πρεπει νὰ σκεφθῇ ὡρίμως ἂν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς πάσας τὰς

ἀνάγκας αὐτῆς. «Γυνὴ τὸ σύνολόν ἐστι δαπανηρὸν φύσει» (Γνῶμ. μονόστ. 97 = FCG. IV, 343). Ἀστείως δὲ καταλέγει ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Θεσμοφοριαζούσαις δευτέραις πλεῖστα ὅσα εἴδη γυναικείων φορημάτων, ἐπιλέγων: «ἄλλα πολλὰ θ' ὧν | οὐδ' ἂν λέγων λήξαι τις» (παρὰ Πολυδ. Ζ', 95. Κλήμ. Ἀλεξ. Παιδ. Β' σ. 209 = FCG. II, 1078, 6).

36. Ἡ γυναῖκα εἶναι κόλλα,
καὶ χρειάζεται ἀπ' ὅλα·
τὸ μικρότερο ποῦ θέλει
εἶν' ἀλάτι καὶ πιπέρι.
(Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

37. Ἡ γυναῖκα ἔναι σὰτ τὸ καλάμι· τὴμ. παίρρει ποῦ θέλει.
(Βούας Καλαβρίας. Mor. 90,29).

Η γυνὴ εἶναι ὡς ἡ ῥάβδος· τὴν φέρει ὁ ἀνὴρ μεθ' ἑαυτοῦ ὁπουδήποτε καὶ ἂν ὑπάγῃ.

38. Ἡ γυναῖκα ἔχει μιὰ παΐδα παραπάνω ἀπὸ τὸν ἄντρα, κι' αὐτὴ θέλει σπάσιμο.
(Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

Παΐδα, παγίδα, ἡ, *παγίδι* τό, (παΐδι) καὶ ὑποκορ. *παγιδάκι*, ἡ πλευρά. (Βλ. Κοραῆ Ἄτ. Δ', 378). Ἀναφερομένη ἀστείως ἡ παροιμία εἰς τὴν βιβλικὴν διήγησιν περὶ τῆς δημιουργίας τῆς πρώτης γυναικὸς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνδρός παραινεῖ τοὺς ἄνδρας νὰ θραύωσι τὸ περιττὸν τοῦτο ὀστοῦν, ἤτοι νὰ σωφρονίζωσι τὰς γυναῖκάς των διὰ τοῦ ξύλου. Τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς γίνεται χρῆσις καὶ ἐν ταῖς ἑπομέναις παροιμίαις: **Ῥωμουν** Dumnedeu a făcut femeĭa din cósta bărbatuluĭ și bărbatul are dreptul a-și scărpinè cósta sa = ὁ θεὸς ἔκαμε τὴ γυναῖκα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἀνδρός, κι' ὁ ἄνδρας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ξύνῃ τὴν πλευρά του. (Zanne 3337. Fetișóra asta are treĭ cóste de drac într' însa; pe când ce maĭ bună dintre femeĭ, și tot are una = ἡ κοπέλλα αὐτὴ ἔχει τρεῖς παγίδας τοῦ διαβόλου μέσα της· καὶ ἡ καλύτερη γυναῖκα πάντα ἔχει μιὰ τέτοια (αὐτ. 3240).—**Γερμαν.** Die Weiber sind gemacht aus einer krum-

men Rippe, darum krümmen sie sich zu allen Dingen = οἱ γυναῖκες ἐφτειάσθησαν ἀπὸ μία λοξὴ παγίδα, γι' αὐτὸ κάνουν λοξὰ ὅλα τὰ πράματα (W. V, 12, 272. Βλ. αὐτ. 7, 144).

39. Ἡ γυναῖκα ἔχει τὸ διάβολο μέσα της.
('Αθηνῶν).

Βλ. ἀρ. 40. 50, κόρη 9α, πρβλ. 41. 101. Περὶ τῆς φράσεως ἔχει τὸ διάβολο μέσα του βλ. διάβολος 40. Ὁ διάβολος δηλονότι ἐνοικεῖ εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γυναικός, διὰ τοῦτο εἶναι πονηροτάτη, καὶ ἐνῷ φαίνεται ἀγαθή, ἐνίοτε ἢ δεικνύει πολλὴν δυστροπίαν ἢ καταλαμβάνεται ὑπὸ ὀργῆς καὶ ὁρμῆς τινος παραφόρου καὶ ἀκατασχέτου. Ὅμοιαι παρ. **Ῥωμουν.** Muĭerea rea lă caşul draculuĭ = γυναῖκα κακὴ κατοικία τοῦ διαβόλου. (Zanne 3998). Muĭerea drac împeliţat = ἡ γυναῖκα διάβολος σαρκωμένος (αὐτ. 4018). Femeeĭ când 'ĭ-e bine caută pe dracu = οἱ γυναῖκες ὅσον εἶναι καλὰ γυρεύουν τὸ διάβολο (αὐτ. 3325). Femeĭa are găndu draculuĭ, ca şi elsă te asvĭrle unde nu trebuĭe = ἡ γυναῖκα ἔχει τὸ μυαλὸ τοῦ διαβόλου, ὅπως κι' αὐτὸς νὰ μπερδεύεται ὅπου δὲν εἶναι ἀνάγκη (αὐτ. 3326). Femeea 'ĭ dracul = ἡ γυναῖκα εἶναι διάβολος (αὐτ. 3330). Femea hotărasce şi Satana împlinesce = ἡ γυναῖκα ἀποφασίζει καὶ ὁ Σατανᾶς ἐκτελεῖ (αὐτ. 3332). — **Ὁλλανδ.** De vrouwen hebben zeven geesten in het lijf = οἱ γυναῖκες ἔχουν ἑφτὰ διαβόλους 'ς τὸ σῶμά τους. (W. V, 15,335). — **Γερμαν.** Ein böses Weib hat den Teufel im Leib = ἡ κακὴ γυναῖκα ἔχει τὸν διάβολο 'ς τὸ σῶμά της (αὐτ. Βλ. καὶ 1,5. 23,506).

40. Ἡ γυναῖκα ἔχει τὸ διάολο μέσ' 'ς τὸν κότσο της.
(Κεφαλληνίας. Παρνασ. ΙΖ', 440).

Βλ. ἀρ. 39. Ἔχει κεκρυμμένον ἡ γυνὴ τὸν διάβολον ἐντὸς τῆς ἀναδεδεμένης κόμης αὐτῆς, ἀλλὰ πρόχειρον, δυναμένη νὰ τὸν ἐξαπολύσῃ εὐθὺς ὡς λύσῃ τὴν κόμην· διότι ἡ γυνή, κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς παροιμίας ταύτης, ἔχουσα πάντα τὰ προσχήματα τῆς ἀθωότητος, ἐκφαίνει ὅμως ἐν ἀνάγκῃ καὶ πονηρίαν καὶ κακίαν διαβολικήν. Παραπλησία ἡ **Ἰταλ.** Li donni hannu un diavulu ogni ca piddu = οἱ γυναῖκες ἔχουν ἕνα διάβολο σὲ κάθε τρίχα (σικελ. Pitré II, 97).

41. Ἡ γυναῖκα ἔβαλε τὸ διάολο μέσ' 'ς τὴν μπότσα.

(Κεφαλληνίας. Παρνασ. ΙΖ', 440 καὶ παρ' Ἠλ Τσιτσέλη καὶ παρὰ Σ. Δ. Παγώνη — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Οἱ γυναῖκες ἔβαλαν τὸ δ. 'ς τὴ μπότσα.] — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [ἤβαλε τὸ δ. 'ς τὴν μπ.]).

Βλ. ἀρ. 2α, πρβλ. ἀρ. 34γ. 39. 40. 50. 101. *Μπότσα*, ἡ, (ἰταλ. boccia) ὑδρία, ἀγγεῖον ἐν Ἑπτανήσῳ, κοινῶς δὲ μέτρον ὑγρῶν χωρητικότητος δύο ὀκάδων. — Ἡ παροιμία σημαίνει ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι πονηροτάτη, ἱκανὴ καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον νὰ ἐξαπατήσῃ. Ὑπόκειται δ' εἰς αὐτὴν μῦθος, οὗ ζακυνθία παραλλαγὴ ἔχει ὡς ἑξῆς, κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Σ. Δὲ Βιάζη: Ὁ Σολομῶντας θέλοντας νὰ δοκιμάσῃ ἂν ἡ γυναῖκα μπορεῖ νὰ κρατῇ τὸ λόγο καὶ νὰ βαστάζῃ τὴν περιέργειά τση, ἔδωκε σὲ μία γυναῖκα μία μπότσα, κλεισμένη μὲ τὴ φραγῖδά του καὶ τσῆ εἶπε νὰ τοῦ τὴ δώσῃ καθὼς τὴν ἔλαβε ὅτεν τσῆ τὴ ζητήσῃ. Ἡ γυναῖκα περίεργη νὰ μάθῃ τί θὰ ἦτανε μέσα σὲ μία μικρὴ μπότσα, τὴν ἄνοιξε, καὶ ἀμέσως λίγο λίγο ἔβγαινε ὁ διάολος, ποῦ ὅλο ἐμεγάλωνε καὶ ἔγινε θεώρατος, γίγαντας. Ἡ γυναῖκα ἐφοβήθηκε, ὄχι γιὰ τὸ διάολο, μὰ ποῦ ὁ Σολομῶντας θὰ τὴν ἐσκότωνε ποῦ δὲν ἄκουσε τὴ διαταγή του. Μὰ τί νὰ κάμῃ; Ἐσκέφτηκε λίγο, καὶ ἔπειτα τοῦ λέει· «Μωρέ, ποῦ ἤσουνα σὺ ὁ θεώρατος διάολος;— Μέσ' 'ς τὴ μπότσα. — Δὲν μπορεῖ, εἶσαι ψεύτης. Σὺ εἶσαι πελώριος, καὶ ἡ μπότσα εἶναι μικρή. Κάπου ἀλλοῦ ἤσουν κρυμμένος. — Ὄχι, ἤμουνα σοῦ λέω μέσ' 'ς τὴ μπότσα. — Δὲ σὲ πιστεύω, ἂν εἶναι ἀληθινά, ξαναέμπα. — Θέλεις νὰ ἰδῆς; Ἔ το·» Καὶ ὁ διάολος λίγο λίγο ἐγίνηκε λυγνὸς λυγνὸς καὶ μικρός, καὶ ἔμπαινε μέσ' 'ς τὴ μπότσα. «Ὁρίστε, εἶπε ὁ διάολος, τὸ πιστεύεις τώρα;» Μὰ ἅμα ἐτελείωσε τὸ λόγο, ἡ γυναῖκα βούλλωσε τὴ μπότσα, καὶ ἔτσι μὲ τὴν ἐξυπνάδα τση καὶ πανουργία τὸν ἔβαλε 'ς τὴ μπότσα. Ὁ Σολομῶντας δὲν ἔμαθε τίποτσι ἀπὸ αὐτά, καὶ ἐπίστεψε ὅτι εὕρηκε μία γυναῖκα νὰ μὴ εἶναι περίεργη.

Ὁ μῦθος οὗτος εἶναι παραλλαγὴ ἀραβικοῦ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῶν 1001 Νυκτῶν· ἀνάγεται δὲ εἰς τοὺς μύθους περὶ ἐγκλείσεως εἰς ἀγγεῖα ἢ καταδέσεως θεῶν ἢ δαιμόνων (βλ. ἄνεμος 14). Ὅτι δὲ ἡ γυνὴ εἶναι πονηροτέρα τοῦ διαβόλου ἀναφέρουσι καὶ ἄλλων ἐθνῶν παροιμίαι, ἃς βλ. ἐν ἀρ. 101.

41α. Ἡ γυναῖκα θέλει φύλαμα σὰν τὸ γυαλί.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 22α. Ὡς τὸ ὑάλινον σκεῦος εἶναι καὶ ἡ γυνὴ εὔθραστος, εὐκόλως ἐξαπατωμένη· ὅθεν ἔχει χρείαν διηνεκοῦς ἐπιτηρήσεως. Ὅμοιαι παροιμίαι **Ἰταλ.** Donna e bicchiere sono sempre in pericolo = γυναῖκα καὶ ποτῆρι εἶναι πάντα σὲ κίνδυνο. (Castagna 124, 8). Figlie e vetri son sempre in pericolo = κορίτσι καὶ γυαλιὰ εἶναι πάντα σὲ κίνδυνο. (W. III, 316, 144). La donna è fragile al pari d'uno specchio = ἡ γυναῖκα σπάζει εὔκολα σὰν τὸν καθρέφτη. (W. V, 43, 966). — **Γαλλ.** Filles et verriers sont toujours en danger. (Leroux I, 234). Une femme et un verre toujours en danger. (W. V, 49, 1104). — **Ἱσπαν.** La muger y el vidrio siempre están en peligro = ἡ γυναῖκα καὶ τὸ γυαλὶ πάντα εἶναι σὲ κίνδυνο (W. I, 1120, 327. V, 49 1104). — **Πορτογαλ.** A molher e o vidro, sempre extão em perigo = ὁμ. (W. V, 43, 966) — **Ῥωμουν.** Muĭerea ca un vas slăb ce lesne se sparge = ἡ γυναῖκα σὰν ἀδύνατο ἀγγεῖο τί εὔκολα σπάζει! (Zanne II, 3943). — **Ἀγγλ.** A woman and a glass ever in danger = γυναῖκα καὶ γυαλὶ πάντα σὲ κίνδυνο. (W. V, 43, 966. 49, 1104). — **Ὁλλανδ.** Dochters zijn broze waren = τὰ κορίτσια εἶναι πραμάτεια ποῦ σπάζει εὔκολα. (W. IV, 1222, 68). — **Γερμαν.** Einer Frau und einem Glas drohet jede Stunde was = τὴ γυναῖκα καὶ τὸ γυαλὶ κάθε ὥρα τὰ ἀπειλεῖ κἄτι. (W. I, 1120, 327. Βλ. καὶ W. V, 49, 1104). Weib und Glass bewahr', sie sind stets in Gefahr = γυναῖκα καὶ γυαλὶ φύλαγε, εἶναι πάντα σὲ κίνδυνο. (W. V, 43, 965). Weib und Glas, wie bald bricht das = γυναῖκα καὶ γυαλὶ τί εὔκολα σπάζουν (αὐτ. 966). Weiber und Porzellan ist zerbrechlich Hausgeräth = γυναῖκες καὶ φαρφουριὰ εἶναι σπιτικὰ πράματα ποῦ εὔκολα σπάζουν (αὐτ. 50, 1117). Mädchen und Glaswaaren laufen leicht Gefahr = κορίτσια καὶ γυαλικά τρέχουν εὔκολα κίνδυνο. (W. III, 316, 144). Töchter und Gläser sind immer in Gefahr = θυγατέρες καὶ ποτήρια εἶναι πάντα σὲ κίνδυνο. (W. IV, 1222, 69). Töchter sind zerbrechliche Waare = οἱ θυγατέρες εἶναι πραμάτεια ποῦ σπάζει εὔκολα (αὐτ. 68).

42. Ἡ γυναῖκα θέλει χάδια,
θέλει καὶ ψωμιὰ καθάρια.
(Κρήτης. Βλαστ. 54).

Εἰρωνικῶς, κατὰ παρῳδίαν κοινοτάτου πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος βαυκαλήματος: «Τὸ παιδί μου θέλει χάδια κτλ.».

43. Ἡ γυναῖκα καὶ τὸ ἄτι θέλουν ἄξιο καβαλλάρη.
(Ἀθηνῶν).

Βλ. ἀρ. 14. Φέρεται ὡς λόγιον τοῦ Καραϊσκάκη (Γ. Γαζῆ Βιογραφία Μπότσαρη καὶ Καραϊσκάκη. Ἐν Αἰγίνῃ 1828 σ. 24). Ὅμοιαι παροιμ. **Ῥωμουν.** Pe muĭere s'o încalecĭ, ĭar nu să te încalece = τὴ γυναῖκα καβαλλίκεψέ την, ἀλλὰ νὰ μὴ σὲ καβαλλικέψῃ (Zanne 3979).—**Ὁλλανδ.** Booze wijven en stugge paarden moet men met harde sporen berijden = κακαῖς γυναῖκες καὶ βαρυκέφαλα ἄλογα πρέπει νὰ τὰ καβαλλικεύῃ κἀνεὶς μὲ σκληρὰ σπιρούνια. (W. V, 5,97).—**Γερμ.** (;) Böse Weiber und halsstarrige Pferde bedürfen scharfer Sporen = κακαῖς γυναῖκες καὶ βαρυκέφαλα ἄλογα χρειάζονται μυτερὰ σπιρούνια (αὐτ.).

44. Ἡ γυναῖκα κάνει τὸν ἄντρα.
(Θήρας. Παρνασ. Γ', 425,18).

Πρβλ. ἀρ. 105α, ἄντρας 27. Οὐ μόνον ὁ ἀνὴρ ἔχει πολλὴν ῥοπὴν πρὸς μόρφωσιν τοῦ ἤθους τῆς γυναικός, ἀλλὰ καὶ αὕτη διὰ τῆς διαγωγῆς της μεταβάλλει πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρός· «εἰκότως, κακῆς γυναικὸς ἄνδρα γίγνεσθαι κακόν», λέγει ὁ Εὐριπίδης (Ὀρέστ. 737). Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** La donna fa l'omu = ἡ γυναῖκα κάνει τὸν ἄντρα (σικελ. Pitrè II, 89 μετὰ παραλλαγῆς). L' omo fa la dona, e la dona fa l'omo = ὁ ἄνδρας κάνει τὴ γυναῖκα, κ' ἡ γυναῖκα τὸν ἄνδρα (βενετ. Pasqualigo 115). La buona moglie fa il buon marito = ἡ καλὴ σύζυγος κάνει τὸν καλὸ σύζυγο (τοσκαν. Giusti 102. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 85. 86. Pasqualigo 115).—**Γαλλ.** Bonne femme fait le bon homme. (W. I, 1117, 268). —**Ἀγγλ.** A good wife makes a good husband = καλὴ γυναῖκα κάνει τὸν καλὸν ἄνδρα

(W. V, 17, 384). — **Ὁλλανδ.** Eene goede vrouw maakt een' goede man = ὁμ. (W. I, 1117, 268). — **Γερμαν.** Eine gute Frau macht einen guten Man = ὁμ. (αὐτ. Βλ. καὶ V, 17, 384).

45. Ἡ γυναῖκα μὲ τὸ κλᾶμα, κι' ὁ κλέφτης μὲ τοὺς ὅρκους. (Β. 96,52),

Βλ. κλέφτης 40. 40α. 78. 78α, πρβλ. ἀρ. 17. Ἐπίσης ψευδῆ καὶ δόλια εἶναι καὶ τῆς γυναικὸς τὰ δάκρυα καὶ οἱ ὅρκοι τοῦ κλέπτου. Αἱ ἄλλαι τῆς παροιμίας παραλλαγαὶ περιορίζουσαι τὸν ψόγον, ἀναφέρουσιν ὅτι σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἀπάτην ὄχι πάσης γυναικὸς τὰ δάκρυα, ἀλλὰ μόνον τὰ τῆς ἑταίρας. Συμφωνοῦσι δ' εἰς τοῦτο καὶ αἱ ἀρχαῖαι ὅμοιαι γνῶμαι καὶ τῶν νεωτέρων παροιμιῶν αἱ πλεῖσται. «Ὅμοια πόρνη δάκρυα καὶ ῥήτωρ ἔχει». (Γνῶμ. μονόστ. 426 = FCG. IV, 352). «Ὅρκος δ' ἑταίρας ταὐτὸ καὶ δημηγόρου· | ἑκάτερος αὐτῶν ὀμνύει πρὸς ὃν λαλεῖ». (Δίφιλος παρὰ Στοβ. ΚΗ', 4 = FCG. IV, 421, 16. CAF. II, 573, 101). Παροιμ. **Ἰταλ.** Ad uomo che giura, ed a donna piangente non creder mai niente = ἀπὸ ἄνδρα ποῦ ὁρκίζεται καὶ γυναῖκα ποῦ κλαίει νὰ μὴ πιστεύῃς ποτὲ τίποτα. (Giani 436). A lagrimi di b... e juramenti di larruni nun cci cridiri = τὰ δάκρυα τῶν πολιτικῶν καὶ τοὺς ὅρκους τῶν κλεφτῶν νὰ μὴν πιστεύῃς (σικελ. Pitrè II, 62). Chiantu di bagasci e juramentu di latruna, nun cci aviri fidi = κλᾶμα πολιτικῆς καὶ ὅρκος κλέφτη δὲν ἔχουν πίστη· (ἐπίσης, αὐτ.). Chiantu di bagasci e juramentu di rigatteri = κλᾶμα πολιτικῆς καὶ ὅρκος μεταπράτη ψαρᾶ (ἐπίσης, αὐτ.). Donna, chi ciangi, omu, chi jura, cavaru, chi suda, no'ndi cridari nura = γυναῖκα ποῦ κλαίει, ἄντρα ποῦ ὁρκίζεται, ἄλογο ποῦ ἱδρώνει νὰ μὴν πιστεύῃς ποτέ· (καλαβρία, Marzano 114. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè αὐτ. D. I, 768). Volpe che dorme, ebreo che zura, e dona che pianze: malizia soprafina co le franze = ἀλεποῦ ποῦ κοιμᾶται, ἑβραῖος ποῦ ὁρκίζεται, καὶ γυναῖκα ποῦ κλαίει· πονηρία πρώτης ποιότητος μὲ φούνταις (βενετ. Pasqualigo 59. Παραλλαγαὶ παρὰ D. I, 768). Lagrime di donna fontana di malizia = δάκρυα γυναικὸς βρύση πονηρίας (τοσκαν. Pitrè II, 62). — **Γαλλ.** Il ne faut point croire une putain pour pleurer, ni un larron pour jurer. (W. II, 938, 1). Ni

pûtos për ploura, ni rufian per jhura tën fâou pa-z-ëstouna = οὔτε πουτάνα γιατί κλαίει, οὔτε ῥουφιᾶνος γιατί ὁρκίζεται εἶναι νὰ τοὺς παίρνῃς γιὰ πιστευτούς (λαγκεδοκ. D. I, 768). A plourar de foueil don se fau fizar = 'ς τὸ κλᾶμα τοῦ τρελλοῦ δὲν πρέπει νὰ δίνῃς πίστη (νεοπροβηγκ. αὐτ.). — Ἴσπαν. No es de vero lágrimas en la muger, ni coxquear en el perro = δὲν εἶναι ἀληθινὰ τὰ δάκρυα 'ς τὴ γυναῖκα καὶ τὸ κούτσαμα 'ς τὸ σκύλο (αὐτ.). — Ἰσλανδ. Hunda helti og kaupmanna eiðe hafa jafnan stað = σκύλου κούτσαμα καὶ πραματευτῆ ὅρκος ἔχουν τὴν ἴδια θέση (αὐτ.). — Δαν. Naar Hundene hinke, Quinderne græde, og Kræmmerne sværge, da hor det ikke Meget at betyde = ἂν τὰ σκυλιὰ κουτσαίνουν, οἱ γυναῖκες κλαίουν καὶ οἱ μεταπράταις βάνουν ὅρκους, αὐτὸ δὲν ἔχει πολλὴ σημασία (αὐτ.). Naar hunde hinker, horen vinker, qvinder græde, kræmmere svære, derom skal sig ingen kere = ἂν σκύλοι κουτσαίνουν, πολιτικαῖς κάνουν νοήματα, γυναῖκες κλαίουν, μεταπράταις βάνουν ὅρκους, 'ς αὐτὰ κανεὶς δὲν πρέπει ν' ἀπατηθῇ (W. II, 820, 33). Tro ei store graad og tyve eed = μὴν πιστεύῃς μεγάλο κλᾶμα καὶ ὅρκο τοῦ κλέφτη. (W. II, 938, 1). — Σουηδ. Qwinnegråth år intet åth = τὰ γυναίκεια κλάματα εἶναι τίποτα. (D. I, 768). — Γερμ. Auf der Frauen Weinen und der Krämer Schwören muss ein kluger Mann nicht hören = 'ς τὰ κλάματα τῶν γυναικῶν καὶ τῶν μεταπράτηδων τοὺς ὅρκους ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ δίνῃ ἀκρόαση (W. I, 1104, 9). Auf Huren, die weinen, Diebe, die leugnen und schwören, muss man nicht hören = σὲ πολιτικαῖς ποῦ κλαῖν, κλέφταις ποῦ ἀρνειοῦνται καὶ βάνουν ὅρκους, δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ δίνῃ ἀκρόαση. (W. II, 925, 7. Βλ. καὶ 938 1). An der hund hincken, huren wincken, frawen weinen vnd krämer schweren sol sich niemand keren = ἀπὸ τὸ κούτσαμα τῶν σκύλων, τὰ νοήματα τῶν πολιτικῶν, τὰ κλάματα τῶν γυναικῶν καὶ τῶν μεταπρατῶν τοὺς ὅρκους κἀνεὶς δὲν πρέπει νὰ γελειέται (αὐτ. 819, 33. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 768).

45α. Ἡ γυναῖκα ὁποῦ ξέρει κερδαίνει ἄντρα καὶ φίλο.

(Παρὰ I. Βερέττα).

Εὐφυὴς γυνὴ εἶναι ἱκανὴ ν' ἀπατᾷ τὸν σύζυγον οὕτως ὥστε νὰ

ἔχωσιν αὐτὴν περὶ πολλοῦ καὶ οὗτος καὶ ὁ ἐραστής. Εἰρωνικῶς ἐπὶ μοιχαλίδων.

✓ 46. Ἡ γυναῖκα παπᾶς δὲ γίνεται.

('Αν. Ἐπιθ. Α', 474,137).

Εἰς τὴν γυναῖκα δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστευώμεθα μυστικά, διότι εἶναι ἀνίκανος νὰ τὰ τηρήσῃ. Τούτου ἕνεκα αἱ γυναῖκες δὲν χειροτονοῦνται ἱέρειαι, ἐπειδὴ θ' ἀπεκάλυπτον τ' ἀπόρρητα τῆς ἐξομολογήσεως.

✓ *47. Ἡ γυνή μου ἐξωλόθρευσέ με ἐκ τοῦ οἴκου μου.

(Βυζαντινή. Ἐν τῷ κώδ. L, 29 = τ. Α' σ. 8· καὶ ἐν τῷ H, 18* = Krumbacher MGS. σ. 80 [Γυνή μου] ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ· βλέπε περὶ τούτου τ. Α' σ. ιη'. κα'. καὶ Kurtz ἐν Blätter f. bayer. Gymnasialschulw. 1894 σ. 130).

Ἡ θεολογικὴ ἑρμηνεία ἀναφέρει τὴν παροιμίαν εἰς τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα: «Εὔα ἐξωλόθρευσε τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ Παραδείσου». Πιθανώτατα δ' ἡ ἔννοια αὐτῆς εἶναι ὅτι ἡ κακὴ γυνὴ καταστρέφει τὸν οἶκον· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, ὡς σημερινὴ παραλλαγὴ ταύτης πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐν λ. νοικοκύρης 1 β: «Ἀπὸ τὴν κακὴ νοικοκυρὰ χαλᾷ τὸ σπίτι»· ἀντίστοιχος δὲ πρὸς ταύτην εἶναι ἡ ἐν λ. γλωσσοὺ 2, καὶ ἡ φράσις, ἣν πολλάκις ἀκούομεν σήμερον ἐν καθημεριναῖς ὁμιλίαις: «Ἡ γυναῖκά του τὸν ἔβγαλε ἀπ' τὸ σπίτι του» ἤτοι καταστρέψασα τὸν οἶκον περιήγαγε τὸν σύζυγον εἰς δυστυχίαν. Ὅθεν κατὰ ταῦτα ἐκφέρεται γνώμη πολλάκις ἐπαναλαμβανομένη καὶ ὑπὸ ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις τοῦ Σαλωμῶντος καὶ ἐν παροιμίαις νεωτέρων λαῶν. «Σοφαὶ γυναῖκες ᾠκοδόμησαν οἴκους, ἡ δὲ ἄφρων κατέσκαψε ταῖς χερσὶν αὐτῆς». (Παρ. Σαλωμ. ιδ', 1)· «πολλοὶ γυναικῶν δυστυχοῦσιν οὕνεκα» (Γνῶμ. μονόστ. 700 = FCG. IV, 360. W. Meyer 445, 17). «Πολλὴ γάρ ἐστι τῶν γυναικῶν ἡ βλάβη» (W. Meyer 444, 9). «Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον». (Γνῶμ. μονόστ. 195 = FCG. 345. TGF. 898, 311). Παροιμ. **Ἰταλ.** La mala mugghieri distruj 'na casa = ἡ κακὴ γυναῖκα χαλάει σπίτι (σικελ. Pitrè II, 93). La savia femmina rifà la casa, e la matta la disfà = ἡ φρόνιμη γυναῖκα ξαναφτειάνει τὸ σπίτι καὶ ἡ τρελλὴ τὸ χαλᾷ (τοσκαν. Giusti 102. Παραλλαγαὶ παρὰ Pasqualigo 116. Pitre αὐτ.) — **Γαλλ.** La femme fait ou défait un ménage

(Legai 255). Bien entretiendra sa maison cil qui a bonne sage femme; mais une folle sans raison rend son hotel tout infame (Leroux I 220).—**Ῥωμουν.** Femeĭa a scos pe om din raiŭ = ἡ γυναῖκα ἔβγαλε τὸν ἄνδρα ἀπὸ τὸν παράδεισο. (Zanne 3352). Muĭrea rea, rĕsboiŭ în casa ta = κακὴ γυναῖκα πόλεμος 'ς τὸ σπίτι σου. (αὐτ. 3984).—**Σουηδ.** Owännens onde ord drifva en ofta ifrän bord = ὁ λόγος τῆς κακῆς γυναικὸς ῥήχνει συχνὰ τὸν ἄνθρωπο 'ς τὴ θάλασσα (W. V. 5, 105).—**Γερμαν.** Eine verständige Frau macht das Haus, eine Närrin zerstört es = ἡ φρόνιμη γυναῖκα φτειάνει τὸ σπίτι, ἡ παλαβὴ τὸ χαλᾷ. (W. I, 1119, 316). Es treibt den Mann aus seinem Haus ein unverständig Weib hinaus = ἀνόητη γυναῖκα βγάνει τὸν ἄνδρα ἀπὸ τὸ σπίτι του. (W. III, 411, 1096). Böses Weib ist Mannes Schiffbruch = κακὴ γυναῖκα εἶναι τοῦ ἀνδρὸς ναυάγιο. (W. V, 5, 106. Βλ. αὐτ. 105. 15, 343. Πρβλ. τὴν ῥῆσιν Σεκούνδου τοῦ 'Αθηναίου ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι «ἀνδρὸς ναυάγιον»: Mullach Fr. philos. Gr. I, 513). **Τουρκ.** αβρὲτ εβὶ γιαπὰρ αβρὲτ εβὶ γυκὰρ = ἡ γυναῖκα τὸ σπίτι φτειάνει, ἡ γυναῖκα τὸ σπίτι χαλᾷ. (Osm. Sprichw. 326. Decourdemanche 546).

48. Ἡ καλὴ 'υναῖκα φαίνεται ποὺ τὰ μάδια.
(Καρπάθου. Μαν. 283,212).

Βλ. μάτι 11. 'Εκ τοῦ βλέμματος αὐτῆς φαίνεται ἂν εἶναι σώφρων ἡ γυνή· κατὰ τὴν γνώμην ταύτην ἀναιδὴς εἶναι ἡ γυνή, ὅταν ἐνώπιον ἀνδρῶν δὲν ἔχει πρὸς τὴν γῆν χαμαὶ ἐστραμμένα τὰ βλέμματα.

49. Ἡ καλογνωμιὰ τἀντρὸς 'ς τὴ μούρη τῆς γυναίκας.
(Καρπάθου. Μαν. 283,213).

Βλ. ἀρ. 114.

50. Ἡ καλύτερη γυναῖκα τοῦ Βεελζεβοὺλ τσιράκι.
(Κρήτης. Ἄπτερ. 10).

Βλ. ἀρ. 39, πρβλ. ἀρ. 35. Τσιράκι, τό, λ. τουρκ. (τσ'υράκ), μαθητευόμενος, ἔμπιστος ὑπηρέτης, πελάτης. Παροιμ. **Ῥωμουν.** Femeĭa e calul (scula ἢ sora) draculuĭ = ἡ γυναῖκα εἶναι τἄλογο τοῦ διαβόλου· ἢ τὸ ὄργανο· ἢ ἡ ἀδελφὴ τοῦ δ. (Zanne 3327—3329).

51. Ἡ πρώτη γυναῖκα εἶναι σκλάβα, ἡ δεύτερη κυρά, καὶ ἡ τρίτη εἶναι πασιᾶς.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου—Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρου [ἐλλείπει τό: καὶ ἡ τρίτη εἶναι π.]).

Βλ ἀρ. 52.

51α. Ἡ πρώτη γυναῖκα παπούτσια, ἡ δεύτερη φόρεμα, κ' ἡ τρίτη καπέλλο.

(Ἰωαννίνων παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. 52. Τὴν πρώτην γυναῖκα ἔχει ὁ ἀνὴρ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν του, τὴν δευτέραν τιμᾷ ὡς ἴσην μὲ αὐτὸν καὶ τὴν τρίτην ἔχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

51β. Ἡ πρώτη γυναῖκα τοῦ Χριστοῦ, ἡ δεύτερη τ' ἅη Πέτρου, καὶ ἡ τρίτη τοῦ διαβόλου.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ὑπόκειται εἰς τὴν παροιμίαν ὁ ἑξῆς Ζακύνθιος μῦθος: Ὅταν ὁ Χριστὸς περιπατοῦσε 'ς τὸν κόσμο, τὸν ἐρώτησε ἕνας ἂν ἔπρεπε νὰ παντρευτῇ καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε, Ναί. Παντρεύτη, πῆρε μιὰ γυναῖκα, καὶ τοῦ πέθανε. Ματαπάει 'ς τὸ Χριστό, τὸν ματαρωτάει, καὶ τοῦ εἶπε νὰ ῥωτήσῃ τὸν ἅη Πέτρο. Τὸν ἐρώτησε καὶ ματαπαντρεύτηκε. Πέθανε καὶ ἡ δεύτερη γυναῖκα. Ξαναπάει 'ς τὸ Χριστό, ὁ Χριστὸς τὸν ξανάστειλε 'ς τὸν ἅη Πέτρο καὶ ὁ ἅης Πέτρος τοῦ εἶπε νὰ πάῃ 'ς τὸ διάολο νὰ τὸ ῥωτήσῃ. Ὁ διάολος γιομᾶτος χαρὰ τοῦ εἶπε νὰ ξαναπαντρευτῇ καὶ τρίτη φορά. Ξαναπαντρεύτηκε καὶ ἡ τρίτη γυναῖκά του βγῆκε ἡ χειρότερη ἀπὸ οὔλαις. Πάει 'ς τὸ Χριστὸ καὶ τὸ παρακάλεσε νὰ βάλῃ γνώση τσῆ γυναικός του, μὰ ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε· «Μήγαρις ἐγὼ σοῦ εἶπα νὰ τὴν πάρῃς; Ἀφοῦ τὸ διάολο ἄκουσες, καλὰ νὰ πάθῃς!» (Κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Δὲ Βιάζη).

52. Ἡ πρώτη εἶναι γυναῖκά μου, ἡ δεύτερη κυρά μου, κ' ἡ τρίτη ἡ στερνότερη εἶναι βασίλισσά μου.

(Β. 106,211 [εἶν' γ.—ἡ τρ. ἡ καλύτερη εἶ.]—Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Ἡ πρ. ἡ γ. μου, ἡ δ.—ἄνευ τοῦ β' στίχου]—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [πρ. εἶ. δοῦλά μου—εἶ. νοικοκυρά μου.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [πρ. μου γυναῖκά μου—τρ. ἡ χειρότερη εἶ.]—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [γεναῖκά μου—κερά μου.—ἄνευ τοῦ 6' στίχου.]

Βλ. ἀρ. 51. 51α. 51β. §53 · 59. 109, γάμος 63, ἀγάπη 1β, βοῦκκα, 2, κυρὰ 9. Ἡ παροιμία ἦτο γνωστὴ καὶ εἰς τὸν Μᾶρκον Δεφαράναν (Λόγοι διδακτικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν. Βενετ. 1543 φ 10α στ. 568): «διατί ἡ πρώτη ἔναι γυναῖκα σου, κ' ἡ δεύτερη κυρά σου». Ἡ ἔννοια δ' αὐτῆς, ὅτι ὁ δεύτερον γάμον συνάπτων ἀνὴρ εἶναι δυστυχής, διότι ἡ σύζυγος αὐτοῦ θὰ ἔχῃ πολλῷ μείζονας ἀξιώσεις τῆς πρώτης, ὁ δὲ τὸ τρίτον νυμφευόμενος ἔτι δυστυχέστερος, διότι δυσφόρητος θὰ εἶναι ἡ δεσποτεία τῆς τρίτης συζύγου. Ζηλωτὸν τὸν πρῶτον γάμον, τὸν δὲ δεύτερον ἀπευκταῖον, λέγει ὁ Πλούταρχος (Κεφ. ῥωμ. 105 σ. 289α). Καὶ ἄλλων δὲ λαῶν αἱ παροιμίαι συμφωνοῦσι πρὸς τὰς ἡμετέρας. **Ἰταλ.** La prima xe matrimonio, la seconda compagnia, la terza eresia = ἡ πρώτη εἶναι γάμος, ἡ δεύτερη συντροφιά, ἡ τρίτη αἵρεση (βενετ. Pasqualigo 117. Βλ. καὶ Giani 544. Giusti 102). La prima muger xe 'na meschina (fachina), la seconda xe 'na regina = ἡ πρώτη γυναῖκα εἶναι δοῦλα (ἢ, χαμάλισσα), ἡ δεύτερη βασίλισσα· (βενετ. Pasqualigo 117). La prima moglie immondezza di casa; la seconda padrona di casa = ἡ πρώτη γυναῖκα βρῶμα τοῦ σπιτιοῦ· ἡ δεύτερη κυρὰ τοῦ σπιτιοῦ (ἀβρουγία, Pitrè II, 94). La prima l'è scua, la segonda l'è la spusa = ἡ πρώτη εἶναι σκοῦπα, ἡ δεύτερη εἶναι ἡ γυναῖκα (περγαμηνή, αὐτ.). La prima è scopa de casa, la seconda signora chiamata = ἡ πρώτη εἶναι σκοῦπα τοῦ σπιτιοῦ, ἡ δεύτερη λέγεται κυρά· (μαρκιανή, αὐτ.). La prima è asinella, la seconda tortorella = ἡ πρώτη εἶναι γαιδουρίτσα, ἡ δεύτερη τρυγονίτσα (τοσκαν. Giusti 102). La seconda non gode, se la prima non muore = ἡ δεύτερη δὲν χαίρεται, ἂν ἡ πρώτη δὲν πεθάνῃ (ἐπίσης, αὐτ.). Li secunni mugghieri manciannu 'ntra li piatta d'oru = οἱ δεύτεραις γυναῖκες τρῶν σὲ χρυσὰ πινάκια (σικελ. Pitrè II, 94). La secunna mugghieri piscia 'ntra lu rinaleddu d'oru = ἡ δεύτερη γυναῖκα κατουρεῖ σὲ χρυσὸ κανάτι (ἐπίσης, αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). — **Γαλλ.** Le premier mari est l'ami, le second mari, le troisième le maître. (Legai 334). — **Ἱσπαν.** La premiera muger escoba, y la secunda señora = ἡ πρώτη γυναῖκα σκοῦπα, ἡ δεύτερη κυρὰ (Dukes 2, 7). — **Γερμαν** Die erste

Frau ist die Magd, die zweite die Herrin = ἡ πρώτη γυναῖκα εἶναι ἡ δοῦλα, ἡ δεύτερη ἡ κυρά. (W. I, 1106, 55) Die erste fraw die liebste, die letzte die beste = ἡ πρώτη γυναῖκα ἡ πολυαγαπημένη, ἡ ὕστερη ἡ καλύτερη. (αὐτ. 1107,56). Das erste Weib kommt von Gott, das zweite von den Menschen, das dritte vom Teufel = ἡ πρώτη γυναῖκα ἔρχεται ἀπὸ τὸ θεό, ἡ δεύτερη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἡ τρίτη ἀπὸ τὸ διάβολο. (W. V. 5,114). — **Ῥωσ.** Ἡ πρώτη γυναῖκα ἀπὸ τὸ θεό, ἡ δεύτερη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἡ τρίτη ἀπὸ τὸ διάβολο. (Dal I, 476). — **Πολων.** Pierwsza z'ona od boga, druga od ludzi, trzecia od diaẐba = ὁμ. (W. V. 5,114). — Ἑβρ. Ὁ ἄνθρωπος βρίσκει εὐχαρίστηση μόνο 'ς τὴν πρώτη του γυναῖκα. (Dukes 2,7).

53 Ἡ πρώτη εἶναι δοῦλά μου, ἡ δεύτερη κυρά μου,
κ' ἡ τρίτη κόπανος τῆς κεφαλῆς μου.
(Ἀθηναϊκή. Ἐδδ. Α', 120).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

54. Ἡ πρώτη μου γυναῖκα, ἡ δεύτερη κυρά,
ἡ τρίτη σὰν εἰκόνα, ποῦ στέκεται ψηλά.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1973. — B. 106,212).

Βλ. ἀρ. 52.

55. Ἡ πρώτη μου γυναῖκα, ἡ δεύτερη κυρά μου,
ἡ τρίτη ἡ χειρότερη εἶναι τὸ κόνισμά μου,
ποῦ κάνω τὸ σταυρό μου.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 52.

56. Ἡ πρώτη μου γυναῖκά μου, ἡ δεύτερη κυρά μου,
ἡ τρίτη ἡ στερνότερη ῥαβδὶ τοῦ κεφαλιοῦ μοῦ.
(Βερ. 74, 36. — B. 106,210 [γυναῖκα, ἡ δ.]).

Βλ. ἀρ. 52.

57. Ἡ πρώτη μού ναι δοῦλά μου, ἡ δεύτερη κερά μου,
κ' ἡ τρίτ' ἡ ὑστερώτερη δαυλὸς τσῆ κεφαλῆς μου.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη).

Βλ. ἀρ. 52.

58. Ἡ πρώτη μού ναι σκλάβα μου, κ᾽ ἡ δεύτερη κυρά μου, κ᾽ ἡ παραδευτερώτερη ραβδὶ τοῦ κεφαλιοῦ μου.

(Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη. — Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [Ἡ πρ. γυναῖκα εἶναι σκλ. ἡ δ. κυρά. καὶ ἡ τρ. ῥ τοῦ κ. του.] — Κερκύρας καὶ Πρεβέζης παρὰ J. Schmitt [Ἡ πρ. γυναῖκα σκλ. μου, ἡ δ. κερά μου, ἡ τρίτη κ᾽ὑστερώτερη] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [κερά μου — ῥ. τσῆ κεφαλῆς μου.]).

Βλ. ἀρ. 52.

59. Ἡ πρωτινὴ γυναῖκά μου, ἡ ὕστερη κυρά μου.

(Νισύρου. ΖΑ. 412,43).

Βλ. ἀρ. 52.

60. Θελὸ ποτάμι ἄπεχε, θάλασσα φουρτουνιασμένη, καὶ γυναῖκα θυμωμένη.

(Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. ἀρ. 82. Ἡ παροιμία πληρεστέρα παρὰ Μάνθῳ Ἰωάννου (Συμφορὰ Μωρέως· ἔκδ. Βενετ. 1803 σ. 80): «Θολὸ ποτάμι ἄπεχε, καὶ τὴν φωτιὰ ἀναμμένη, | καὶ τὴν γυναῖκα τὴν κακή, ὁντά ναι θυμωμένη».

61. Κακιὰ γυναῖκα ἀρχόντισα ᾽ς τὸ σπίτι σου μὴ βάζῃς.

(Β. 127.146).

Ἡ παροιμία δὲν μοὶ εἶναι γνωστὴ ἄλλοθεν· ὡς συνάγεται δ᾽ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἐκδότου, νουθετεῖ αὕτη νὰ μὴ προσλαμβάνωμεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἡμῶν κακὴν γυναῖκα, διότι διὰ τῶν πονηριῶν της θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιβληθῇ καὶ νὰ διοικῇ τὸν οἶκον, πρὸς μεγάλην βλάβην ἡμῶν.

*62. Καλὴ γυνὴ ἡ ἀδοκίμαστος.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 173).

Ἐν ὅσῳ ἡ γυνὴ δὲν ἔχει δοκιμασθῇ δύναται νὰ θεωρῆται ἀγαθή· ἀλλὰ τότε μόνον πρέπει ν᾽ ἀποφαινώμεθα περὶ τοῦ ἤθους καὶ τοῦ χαρακτῆρος γυναικός, ὅταν νυμφευθεῖσα δοκιμασθῇ ὁποία τις εἶναι ὡς σύζυγος καὶ οἰκοδέσποινα. Αἱ ἄγαμοι φαίνονται πᾶσαι χρησταὶ καὶ ἀγαθαί, καὶ ὡς τοιαῦται ἐκθειάζονται, ἀλλὰ μετὰ τὸν γάμον ἐκφαίνουσι τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν. Τὴν αὐτὴν γνώμην διὰ διαφόρων παρομοιώσεων καὶ μεταφορῶν ἐκφράζουσιν αἱ σημεριναὶ παροιμίαι ὑπ᾽ ἀρ. 113γ. 116α. 116β. 119, γλῶσσα 49, κορίτσι 3, τσοῦπα 1.

63. Καλὴ κακὴ γυναῖκα μὲ βγάνει ἀπὸ καθενοῦ κερατᾶ πόρτα.
(Μεσσηνίας. Νεα. 160).

Ὅτι ὁ ἔγγαμος καὶ ἂν ἄσχημον ἔχῃ γυναῖκα, εἶναι σώφρων καὶ ἥσυχον διάγει βίον, μὴ ἔχων χρείαν νὰ θυραυλῇ εἰς οἰκίας μοιχαλίδων. Παραπλησία ἡ **Γερμαν.** Ehelich werden ist ein artzney für Hurerey = ὁ γάμος εἶναι γιατρικὸ (ποῦ γιατρεύει) ἀπὸ τὴν πουτανιά. (W. I, 730).

64. Κάλλια νὰ θάφτῃς γυναῖκα παρὰ νὰ παίρνῃς.
(B. 130,194).

Παράφρασις τῆς γνωστοτάτης ἀρχαίας γνώμης: «Γυναῖκα θάπτειν κρεῖσσόν ἐστιν ἢ γαμεῖν». (Στοβ. ΞΗ', 22. Γνῶμ. μονόστ. 95. Excerpt. Vindobon. 40. Ἀποστόλ. 477β = Meineke Stob. Floril. IV, 293 FCG. IV, 342, 690. CAF. II, 537, 236. III, 1265)· ἤτις καὶ ἄλλως φέρεται: «Ἔδει γὰρ ἡμᾶς τῷ θεῷ θύειν, ὅταν | γυνὴ κατορύττηται τάφῳ, οὐχ ὅταν γαμῇ». (Excerpt. Vindob 39 = Meineke Stob. Flor. IV, 293). Ἡ γνώμη αὕτη μετεδόθη καὶ εἰς ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαούς: **Γερμαν.** Weiber begraben ist besser, denn zur Kirche führen = νὰ θάφτῃς γυναῖκες εἶναι καλύτερο παρὰ νὰ ταῖς πηγαίνῃς εἰς τὴν ἐκκλησία (γιὰ στεφάνωμα). (W. V, 44, 980. Βλ. καὶ I, 333, 287. 1121, 349).—**Ρωσ.** Δυὸ φοραῖς ἡ γυναῖκα εἶναι ἀγαπητή· ὅταν μπαίνῃ 'ς τὴν καλύβα καὶ ὅταν τὴν βγάζουν ἔξω. (Dal I, 475). Καλὴ κηδεία, ὅταν ὁ ἄνδρας τὴ γυναῖκα θάβει· (αὐτ.).—**Σερβ.** Δυὸ φοραῖς χαίρεται ὁ ἄνδρας· ὅταν παντρεύεται καὶ ὅταν θάφτῃ τὴ γυναῖκα. (Wuk 313).

65. Κάλλιο ἡ τύχη 'ς τὴ γυναῖκα, παρὰ μὲ τὴ γυναῖκα.
(B. 132, 222).

Ἀγνοῶ πόθεν ὁ Βενιζέλος παρέλαβε τὴν εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον ἀκατάληπτον παροιμίαν ταύτην.

65α. Κάλλιο κοντὰ σὲ κακὴ γεννημένη στσύλα, παρὰ κοντὰ σὲ κακὴ γυναῖκα.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ἡ κακὴ γυνὴ παρομοιάζεται πρὸς σκύλαν ὄχι μόνον κακήν, ἀλλὰ καὶ ἀρτιτόκον, διότι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἡ κακία της ἐπιτείνεται

66. Καλυτερή μου γυναῖκα μή μου πάρῃς, καὶ χρόνο πᾶρέ με.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 10α. 104α, κέρδος 3. Λέγεται πρὸς τοὺς ἐγκαυχωμένους διὰ τὰ κέρδη των ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τῶν ἄλλων· μόνον δηλαδὴ βέβαιον καὶ ἀσφαλὲς κέρδος εἶναι ὅταν εὐτυχήσῃ τις νὰ νυμφευθῇ γυναῖκα καλήν, καὶ δικαίως τότε δύναται νὰ ἐγκαυχᾶται παραβάλλων ἑαυτὸν πρὸς ἄλλους μὴ ἔχοντας τὸ εὐτύχημα τοῦτο· ἀλλὰ τὰ ἐτήσια κέρδη ἐκ τῆς ἐσοδείας τῶν προϊόντων ἢ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων δὲν εἶναι σταθερά, καὶ ὁ νῦν ὑπερέχων τῶν ἄλλων, ἐνδεχόμενον νὰ ὑστερήσῃ αὐτῶν κατὰ τὰ ἐπιόντα ἔτη.

67. Κοιλιᾶς καὶ γυναίκας κιάνεις μὴ πιστέψῃ.
(Κρήτης Βλαστ. 54).

Βλ. ἀρ. 4, γαμπρὸς 3. Οὐδεμίαν πίστιν πρέπει νὰ παρέχωμεν εἰς τὴν γυναῖκα καθὼς οὐδὲ εἰς τὴν κοιλίαν αὐτῆς, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ προεικάσῃ ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς ἐγκύου περὶ τοῦ γένους τοῦ ἐμβρύου.

68. Κομμάτιν ἄντρας, ὁλάκερη ὑναῖκα.
(Καρπάθου. ΖΑ. 355,257).

Βλ. ἀρ 34. Ἕν μόνον τεμάχιον ἀνδρὸς ἰσοδυναμεῖ πρὸς ὁλόκληρον γυναῖκα.

68α. Κύττα τὰ ζᾶ καὶ πᾶρε γυναῖκα.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Τὴν προῖκα τῆς ἐν ὥρᾳ γάμου κόρης τεκμαίρεται ὁ ἀγνοῶν τὴν περιουσίαν τῶν γονέων, παρατηρῶν πῶς τρέφονται ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν τὰ ζῷα, καὶ μάλιστα τὰ ὀλιγώτερον χρήσιμα, ὁ γάτος καὶ ὁ σκύλος. Ἂν εἶναι καλοθρεμμένα τὰ ζῷα, ἐμφανὲς τεκμήριον ὅτι ὁ οἶκος εἶναι εὔπορος καὶ ἡ κόρη θὰ λάβῃ πλουσίαν προῖκα. Καὶ καθόλου ὡς τεκμήριον τοῦ πλούτου ἢ τῆς ἐνδείας τινὸς φέρουσιν ἐνίοτε τὴν κατάστασιν τῶν ζώων του. «Δὲ βλέπεις πῶς τὸ σκυλί του εἶναι πετσὶ καὶ κόκκαλο;» λέγουσιν ἐνίοτε εἰς ἔνδειξιν ὅτι οὗτος εἶναι ἐνδεής.

68β. Κύττα τὴ γάτα καὶ τὸ σκυλί, γιὰ νὰ ἰδῇς πῶς θὲ νάχῃ καὶ τὴ γυναῖκα.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

68γ. Le donne son curiose, son piene malizia,
κι' ὅγιος πιστεύει γυναικὸς μπερδεύεται 'ς τὰ δίχτυα.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 4. (Οἱ γυναῖκες εἶναι περίεργαις, εἶναι γεμάταις πονηρία). Ἡ παροιμία αὕτη παρέχει ἓν τῶν σπανίων παραδειγμάτων τῆς ἀναμίξεως ἀλλογλώσσων στοιχείων ἐν τῇ κοινῇ χρήσει τῶν παροιμιῶν.

69. Μαῦρο σταμνὶ ἀγόραζε καὶ κόκκινο τσικάλι,
γυναῖκα λιανοκάμωτη, νὰ τὴ φραθῇς 'ς τὰ κάλλη.
(Κρήτης. Βλαστ. 28).

Φραθῇς=εὐφρανθῇς (ῥ. φραίνομαι=εὐφραίνομαι). Τῶν μὲν ὑδριῶν στερεώτεραι εἶναι αἱ μελανόχροοι, τῶν δὲ πηλίνων χυτρῶν αἱ ἐρυθρόχροοι καὶ τῶν γυναικῶν κάλλισται αἱ λεπτοφυεῖς. Τὴν ἀρετὴν ταύτην τῶν γυναικῶν ἐκθειάζουσι καὶ ἄλλαι παροιμίαι (ἐν λ. βόιδι 37. 14. 21. 38).

70. Μὲ τὸ σακκὶ ὁ ἄντρας καὶ μὲ τὸ βελόνι ἡ γυναῖκα, πάλι σώνουνται.
(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 78

71. Μικρὴ γυναῖκα ἔπαρε, νὰ τὴ χαρῇς μεγάλη.
(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Καὶ ἐν δημοτικῷ καρπαθίῳ ᾄσματι: «Πνεματικέ μου κι' ἄγιε μου, καλὲ μ' ἀξαοράρη, | ἔχω γυναῖκα γιάμικρην (=διάμικρον, μικρὰν τὴν ἡλικίαν) καὶ πεθθεριὰ μεάλη. | —Τὴ πεθθεριά σου τίμα την, νὰ πάρῃς τὴν εὐκή της, | καὶ τὴ μικρὴ μαγλάιζε (=θώπευε, περιριποιοῦ) νὰ τὴ χαρῇς μεάλην». (Μαν. σ. 229, 17). Ὅτι ὁ γάμος μετὰ νεαρᾶς κόρης εἶναι εὐδαίμων, διότι ἐπὶ μακρότερον χρόνον διατηρεῖται ἡ ἀκμὴ αὐτῆς.

72. Μὲ τσοῖ γιναίτσις τὰ μαλλιά σ' μὴ τὰ βάγις, γὴ βρακουθηλειὰ σ' ψειριάζι.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ὅτι ἡ ἀνάμιξις τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὰ γυναικεῖα πράγματα βλάπτει καὶ ἐξευτελίζει αὐτόν.

73. Νὰ μὴ ζηλέψῃς τὴ Λαμπρὴ γυναῖκα καὶ τὸν Ἀπριλομάη φοράδα.

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἄλογο 20, πρβλ. γυναῖκα 26.

73α. Ἂν πρᾶμα σοῦ λέω, γυναῖκά μου: Ἐ σώζει ἀγαπήση τὸ φίλο σου πρῶτοι τσαὶ πλέον ἄφσε τὸν ἄνδρα σου.

(Ὑδροῦντος. Mor. Dial. 78,38).

Πρβλ. ἀρ 45α. Ἕνα πρᾶμα σοῦ λέω, γυναῖκά μου· δὲν μπορεῖς ν' ἀγαπήσῃς τὸν φίλο σου πρῶτα καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸν ἄνδρα σου.

74. Νὰ σᾶς ἀβλέτζῃ ὁ θιό,
ἂν δὸν ἄχαρο καιρό,
ἂν δὴ λύσσα τῶ σ' ὑλλῶ,
τσαὶ ἂν δὴ γκλῶσσα τῶ γυναικῶ.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 90,26).

Ὁ θεὸς νὰ σᾶς διαφυλάττῃ ἐκ τριῶν ἐπίσης μεγάλων κακῶν· ἐκ τοῦ κακοῦ καιροῦ, ἐκ τῆς λύσσης τῶν σκύλων καὶ ἐκ τῆς γλώσσης τῶν γυναικῶν.

74α. Ὁ ἄντρας κουβαλάει μὲ τὸ σακκί,
κ' ἡ γυναῖκα γουάζει μὲ τὸ φτυάρι,
τὸ σπίτι διακονάει.

(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. ἀρ. 78. Γουάζει (γβάζει, ἐκβάζει, βγάζει) ἐκβάλλει.

74β Ὁ ἄντρας κουβαλεῖ, καὶ ἡ γυναῖκα φυλάει.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Πρβλ. ἀρ. 78. Κύριον ἔργον τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς εἶναι ἡ ἐπιμέλεια τῆς φυλακῆς τῶν εἰσκομιζομένων εἰς τὸν οἶκον ὑπὸ τοῦ ἀνδρός· «ἔρχεται μὲν γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τῶν τοῦ ἀνδρὸς πράξεων τὰ κτήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, δαπανᾶται δὲ διὰ τῶν τῆς γυναικὸς τα-

μιευμάτων τὰ πλεῖστα· καὶ εὖ μὲν τούτων γιγνομένων αὔξονται οἱ οἶκοι, κακῶς δὲ τούτων πραττομένων οἱ οἶκοι μειοῦνται». (Ξενοφ. Οἰκον. γ΄, 15).

75. Ὁ ἄντρας μὲ τὸ σακκί, κ᾽ ἡ γυναῖκα μὲ τὸ βελόνι, γίνεται τὸ σπίτι ἁλῶνι

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ ἀρ. 78. Γίνεται τὸ σπίτι ἁλῶνι σημαίνει κενοῦται ὁ οἶκος· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ ἁλωνίου, τὸ ὁποῖον βραχὺν μόνον χρόνον εἶναι πλῆρες, ἀπομένει δὲ κενὸν ἀπὸ τοῦ ἁλωνισμοῦ τοῦ σίτου μέχρι τῆς νέας συγκομιδῆς.

76. Ὁ ἄντρας μὲ τὸ τσουβάλι
κ᾽ ἡ γυναῖκα μὲ τὸ κουτάλι,
σπίτι ποτὲς δὲ γίνεται.

(Θήρας. Δε. Στ. 68 [κουτάλι. —] — Β. 178,44 [ὁμ.] — Θήρας. Παρν. Γ΄, 426, 66 [τζουβάλι]).

Βλ. ἀρ. 78.

77. Ὁ ἄντρας μού ναι κερατᾶς κ᾽ ἐγὼ καλὴ γυναῖκα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐπὶ μοιχαλίδος γυναικός, ἥτις κατώρθωσε νὰ δεσπόσῃ τοῦ συζύγου, ὥστε ν᾽ ἀνέχεται τὰς παρεκτροπὰς αὐτῆς καὶ νὰ τὴν θεωρῇ καλὴν γυναῖκα.

78. Ὁ ἄντρας νὰ κουβαλῇ μὲ τὸ σακκί, κ᾽ ἡ γυναῖκα νὰ δίνῃ μὲ τὸ βελόνι, ἀνάθεμα τί ἀφίνει!

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 19. 21. 70. 74 α. 75. 76. 79 - 80 α, πρβλ. ἀρ. 74 β. Ἂν μὴ εἶναι φειδωλὴ ἡ οἰκοδέσποινα, καὶ ὁ πλουσιώτατος οἶκος περιέρχεται εἰς ἔνδειαν· διότι ὅσον πολλὰ καὶ ἂν εἰσκομίζῃ ὁ ἀνήρ, ἐξαντλοῦνται ταῦτα διὰ τῶν μικρῶν ἀλλὰ συνεχῶν δαπανῶν τῆς γυναικός. Πρὸς δήλωσιν τῆς ἀφθόνου εἰσαγωγῆς κτημάτων ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς λέγουσιν αἱ διάφοροι παραλλαγαὶ τῆς παροιμίας μεταφορικῶς ὅτι εἰσάγονται διὰ σάκκων, ἢ διὰ πτύου ἢ διὰ καταφόρτου ὄνου· τῆς δὲ γυ-

ναικὸς ἡ κατὰ μικρὰς δόσεις σπατάλη εἰκονίζεται ὡς γινομένη διὰ τῆς βελόνης ἢ τοῦ κοχλιαρίου. Τῶν αὐτῶν μεταφορῶν γίνεται χρῆσις καὶ ἐν ἄλλαις παροιμίαις (βλ. ἀρρώστια 2. 2 α. 4-6, ἀστένεια 2, βγαίνω 10, κακὸ 40, μαζώνω 18). Διὰ τῶν αὐτῶν δὲ ἢ ὁμοίων μεταφορῶν ἐκφέρεται ἡ αὐτὴ γνώμη καὶ ἐν ἀλλογλώσσοις παροιμίαις. **Ἀλβαν.** Τρίμι με σπολ ε γρούγια με λουγκ ε μουν μπουρριν = ὁ ἄνδρας μὲ τὸ σοινίκι καὶ ἡ γυναῖκα μὲ τὸ κουτάλι, καὶ νικᾷ τὸν ἄνδρα. (G. Meyer 18, 175).—**Ἰταλ.** Quantu l'omu porta cu la navi, la donna lu sfà cu la scòrcia di la nucidda = ὅσα ὁ ἄνδρας κουβαλεῖ μὲ τὸ καράβι, ἡ γυναῖκα τὰ ξεκάνει μὲ τὴν καρυδόκουπα· (σικελ. Pitrè IV, 232).—**Κουτσοβλαχ.** Bârbatlu s'pórtă cu saclu, mulĭera pi tu guva di ac, casa s'aspardze = ὁ ἄνδρας νὰ φέρνῃ μὲ τὸ σακκί, ἡ γυναῖκα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν τρῦπα τοῦ βελονιοῦ, τὸ σπίτι χαλᾷ (Zanne IV, 9670). Bârbatlu s'pórtă cu saclu, ş-mulĭera să scótă cu aclu, casă nu s'adară = ὁ ἄνδρας νὰ φέρνῃ μὲ τὸ σακκί, καὶ ἡ γυναῖκα νὰ βγάνῃ μὲ τὸ βελόνι, σπίτι δὲν βαστᾷ· (αὐτ.). Bârbatlu s'aducă cu caruţa, şi mlearea si scótă cu aclu, vr'ună óră nu si umple casa = ὁ ἄνδρας νὰ φέρνῃ μ' ἁμάξι, καὶ ἡ γυναῖκα νὰ βγάνῃ μὲ τὸ βελόνι, ποτὲ δὲ γεμίζει σπίτι (αὐτ.). Cu saclu s'pórtă bârbatlu 'n casa, cu midiçă diac si scótă mlarea din casă vaĭ hibă gólă = μὲ τὸ σακκὶ νὰ φέρνῃ ὁ ἄνδρας 'ς τὸ σπίτι, μὲ τὴ μύτη τῆς βελόνας νὰ βγάνῃ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὸ σπίτι, τὸ σπίτι θ' ἀδειάσῃ (αὐτ.)—**Ρωμουν.** Bărbatul aducă cu sacul, muĭerea să scótă cu acul, tot să gată = ὁ ἄνδρας νὰ φέρνῃ μὲ τὸ σακκί, ἡ γυναῖκα νὰ βγάνῃ μὲ τὸ βελόνι, ὅλα τελειώνουν (αὐτ.)—**Δαν.** En Kune kan bære mer væk i hende Forklæde, end fire Heste kan trække = μία γυναῖκα μπορεῖ μέσ' 'ς τὴν ποδιά της νὰ σηκώσῃ περισσότερα, ἀπ' ὅσα μποροῦν νὰ σύρουν τέσσερα ἄλογα. (D. II, σ. 466.) Konen kan med Forklædet bære Mere ud af Huset, end Manden kan kjøre ind med en Høstvogn = ἡ γυναῖκα μπορεῖ μὲ τὴν ποδιὰ νὰ βγάλῃ περισσότερα ἀπὸ τὸ σπίτι, ἀπ' ὅσα ὁ ἄνδρας μπορεῖ νὰ κουβαλήσῃ μὲ τ' ἁμάξι τοῦ θέρου (D. I, 480). — **Φρεισ.** An Wüüf kaan unner a Skortlduk muar wegbring, üüs söówen Hing-

ster tji = μία γυναῖκα μπορεῖ ἀποκάτω ἀπὸ τὴν ποδιά της νὰ σηκώσῃ περισσότερα παρ' ὅσα σέρνουν ἑφτὰ ἄλογα (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** De vrouw kan met den boezelaar meer uit het huis dragen, dan de man er met den hooiwagen kan inrijden = ἡ γυναῖκα μπορεῖ μὲ τὴν ποδιὰ νὰ βγάλῃ περισσότερα ἀπὸ τὸ σπίτι, παρ' ὅσα ὁ ἄνδρας μπορεῖ νὰ μπάσῃ μὲ τὸ ἁμάξι τοῦ χόρτου. (W. I, 1114, 221). Een vrouw draagt meer uit met een' lepel, dan een man inbrengt met een schepel = ἡ γυναῖκα βγάζει ἔξω περισσότερα μὲ τὸ κουτάλι παρὰ ὅσα ὁ ἄνδρας μπάζει μὲ τὸ σοινίκι (αὐτ. 1115, 223). — **Γερμαν.** Eine Frau kann in der Schürze mehr aus dem Hause tragen, als der Mann mit dem Erntewagen hineinzufahren vermag = ἡ γυναῖκα μπορεῖ 'ς τὴν ποδιά της νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὸ σπίτι περισσότερα παρ' ὅσα ὁ ἄνδρας μπορεῖ νὰ μπάσῃ μὲ τ' ἁμάξι τοῦ θέρου. (W. I, 1114, 221. Βλ. αὐτ. 1105, 32. II, 427, 4. V, 21, 474. D. I, 480. Zts. d. Ver. f. Volksk. 1892 σ. 440, 66). Eine Frau kann mit dem Fingerhute mehr verschütten, als der Mann mit dem Eimer schöpfen kann = ἡ γυναῖκα μπορεῖ μὲ τὴ δαχτυλήθρα νὰ χύσῃ περισσότερο νερὸ ἀπὸ ὅσο μπορεῖ ὁ ἄνδρας νὰ βγάλῃ μὲ τὸν κουβά. (W. I, 1115, 224). Der Mann kann mit einem Leiterwagen nicht so viel zum Thor hereinfahren, als die Frau in der Schürze zum Hinterpförtchen hinausträgt = ὁ ἄνδρας δὲν μπορεῖ μὲ μακρὺ ἁμάξι νὰ μπάσῃ μέσα ἀπὸ τὴν πόρτα τόσα πολλά, ὅσα ἡ γυναῖκα 'ς τὴν ποδιά της βγάνει ἀπὸ τὸ παραπόρτι. (W. III, 376, 355. Βλ. αὐτ. 356, 357. 368, 173 1, 1105, 25. D. I, 480). Eine Frau kann mehr auslöffeln, als der Mann einscheffelt = ἡ γυναῖκα μπορεῖ νὰ βγάλῃ περισσότερα μὲ τὸ κουτάλι, παρὰ ὁ ἄνδρας νὰ μπάσῃ μὲ τὸ σοινίκι. (W. I, 1115, 223. Βλ. αὐτ. 1105, 24. 1132, 593. V, 31, 682).

79. Ὁ ἄντρας νὰ κουβαλῇ μὲ τὸ τσουβάλι,
κ' ἡ γυναῖκα νὰ γλῇ μὲ τὸ κουτάλι.
(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

79α. Ὁ ἄντρας νὰ μπάζῃ μὲ τὸ σακκί, κ᾽ ἡ γυναῖκα μὲ τὸ βελόνι νὰ βγάνῃ το, διακονάει τὸ σπίτι.

(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [ἤ: Ὁ ἄ. μπάζει — γ. βγάνει μὲ τὸ δ. καὶ διακόνησε τὸ σπίτι.]).

Βλ. ἀρ. 78.

79β. Ὁ ἄντρας νὰ μπάζῃ μὲ τὸ σακκί,
κ᾽ ἡ γυναῖκα νὰ βγάνῃ μὲ τὸ βελόνι,
δὲν προτελειέται τίποτα.

(Φάρσας Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 78.

80. Ὁ ἄντρας νὰ τὰ μπάζῃ μὲ τὸ φτυάρι,
ἡ γυναῖκα νὰ τὰ βγάζῃ μὲ τὸ βελόνι,
γληγορώτερα τὰ σώνει.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἠλιοπούλου. — Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. ἀρ. 78.

80α. Ὁ ἄντρας νὰ φέρνῃ μὲ τὸ σακκί,
κ᾽ ἡ γυναῖκα νὰ βγάνῃ μὲ τὸ βελόνι,
τὸν ἄντρα τὸν ἀποστομώνει.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 78.

80β. Ὁ ἀχερένιος ἄντρας θέλει χρυσὴ γυναῖκα.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Πρβλ. ἄνδρας 22. Ἀχερένιος ὁ ἀχύρινος, ὁ ἀνεπιτήδειος καὶ ἀνάξιος. Οὗτος ἀνίκανος ὢν νὰ διευθύνῃ τὸν οἶκον ἔχει ἀνάγκην συζύγου νοήμονος καὶ δραστηρίας. Διὰ τῶν αὐτῶν μεταφορῶν ἀντίθετον ἐκφράζουσιν ἔννοιαν αἱ ἑξῆς: **Γαλλ.** Un homme de paille vaut une femme d'or. (Leroux I, 257).— **Ρωμουν.** De cât muĭere dĕ aur, maĭ bine bărbat dĕ paĭe = ἀπὸ γυναῖκα χρυσὴ καλύτερος ἀχερένιος ἄνδρας. (Zanne 3575).

81. Ὅθε πάῃ ἡ πέτρα μου,
νὰ πάῃ κ᾽ ἡ γυναῖκά μου.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη· καὶ παρ᾽ Ἠλ. Τσιτσέλη [Ὅπου]).

Οὕτω λέγει ὁ σύζυγος ὁ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ἡ γυνή του εἶναι βάρος ὀχληρὸν εἰς αὐτόν· τὴν παρομοιάζει δηλ. πρὸν τὸν σφενδονώμενον λίθον, τὸν ὁποῖον οὐδέποτε φροντίζει ν' ἀναλάβῃ ὁ βαλών.

82. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ γλυτώνῃ ἀπὸ θάλασσα, πῦρ καὶ κακὴ γυναῖκα.

(Ἀχαΐας. Σιττλ εἰς Ἡσιοδ. Ἔργα 45 [Θάλασσα, φωτιὰ καὶ γυναῖκα κακὰ τρία] -- Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου).

Βλ. ἀρ. 9. 22. 60. Ἡ κακὴ γυνή, καὶ δὴ ἡ ὠργισμένη, παρομοιάζεται πρὸς ἄλλα δύο δεινά, τὸ πῦρ καὶ τὴν τρικυμιώδη θάλασσαν ἢ τὸν ὑπερχειλίσαντα ποταμόν. Η ἐξ Ἀχαΐας παραλλαγὴ ἐπεκτείνει τὸν ψόγον, ἀνακηρύττουσα κακὸν τὴν γυναῖκα καθόλου καὶ ὄχι τὴν κακὴν μόνον· ἀλλ' ἡ παραλλαγὴ αὕτη εἶναι πιστὴ παράφρασις τῆς ἀρχαίας περιθρυλήτου γνώμης: «Θάλασσα καὶ πῦρ καὶ γυνὴ τρίτον κακόν». (Γνῶμ. μονόστ. 231 = FCG. IV, 346. W. Meyer 433, 1. Μακάρ. 361). Τὴν γνώμην ταύτην καὶ παλαιότεροι ποιηταὶ πολλαχῶς ἐξέφρασαν καὶ ἄλλοι ὕστερον ἐπανέλαβον ὀλίγον μεταλλάξαντες, κατὰ τρόπον προσεγγίζοντα μᾶλλον πρὸς τὰς ἡμετέρας παροιμίας παρέλαβον δ' ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐν παροιμίαις καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων λαῶν: «Οὐδέν ἐστι θηρίον γυναικὸς ἀμαχώτερον, | οὐδὲ πῦρ, οὐδ' ὦδ' ἀναιδὴς οὐδεμία πόρδαλις». (Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 1014). «Δεινὴ μὲν ἀλκὴ κυμάτων θαλασσίων, | δειναὶ δὲ ποταμοῦ καὶ πυρὸς θερμοῦ πνοαί, δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία, | ἀλλ' οὐδὲν οὕτω δεινὸν ὡς γυνὴ κακόν». (Εὐριπ. ἀπ. 1045 Nauck παρὰ Στοβ. ΟΓ', 1. Β. Αἰσώπ. σ. 21, 5 Westermann). «Ἀντὶ πυρὸς γὰρ ἄλλο πῦρ | μεῖζον ἐβλάστομεν γυναῖκες πολὺ δυσμαχώτερον». (Εὐριπ. ἀπ. 432 N. παρὰ Στοβ. ΟΓ', 23 καὶ Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ. ϛ', σ. 742). «Ἴσον ἐστὶν ὀργῇ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ» (Γνῶμ μονόστ. 264. FCG. IV, 347). «Ἴσον ἐστὶν εἰς πῦρ καὶ γυναῖκας ἐμπεσεῖν» (αὐτ. 575. FCG. IV, 356). «Κρεῖσσον γάρ ἐστιν εἰς πῦρ ἢ εἰς ὕδωρ πεσεῖν ἢ εἰς γυναῖκα μαχίμην καὶ πονηράν». (Excerpta Vindob. 43 = Στοβ. Meineke IV, 293). «Κρεῖσσόν ἐστιν ἐμπεσεῖν εἰς πῦρ ἢ εἰς γυναῖκα πονηράν». (Boissonade An. Gr. III, 471). «Ζεὺς ἀντὶ πυρὸς ἐμπαρέσχε τῷ βίῳ πῦρ ἄλλο δεινόν, τῆς γυναικὸς τὴν πλάσιν. | Ὡς εἴθε μὴ πῦρ, μὴ γυναικεῖον φῦλον | κατῆλθεν εἰς γῆν καὶ προσῆλθεν εἰς

βίον». (Νικήτ. Εὐγενειαν. Β', 347 σ. 458 Hercher). Τὴν τριάδα τῶν κακῶν ἀναφέρει ἐξαιρῶν τὴν γυναῖκα καὶ ὁ Ψευδοφωκυλίδ. 96: «λαός τοι καὶ ὕδωρ καὶ πῦρ ἀκατάσχετα πάντα».

Νεώτεραι παρ. Ἰταλ. Dio ci liberi da fame fiume e femmina = ὁ θεὸς νὰ μᾶς γλυτώνῃ ἀπὸ πεῖνα ποτάμι καὶ γυναῖκα. (D. I, 791 μετὰ σαρδηνίας παραλλαγῆς αὐτ. σ. 417). Mari, focu e fimmini, Ddiu mi scanza = θάλασσα φωτιὰ καὶ γυναῖκες, ὁ θεὸς νὰ μὲ γλυτώνῃ· (σικελ. Pitrè II, 7). Mare, fuoco e femine tre male cose = θάλασσα φωτιὰ καὶ γυναῖκες τρία κακά· (τοσκαν. αὐτ.). La donna, il fuoco e il mare, fanno l'uomo pericolare = ἡ γυναῖκα, ἡ φωτιὰ καὶ ἡ θάλασσα φέρνουν τὴν καταστροφὴ 'ς τὸν ἄνθρωπο· (τοσκαν. Pitrè II, 79 μετὰ σικελικῆς παραλλαγῆς). Dona iraconda, mare senza sponda = γυναῖκα θυμώδισσα, θάλασσα χωρὶς περιγιάλι· (τοσκαν. Giusti 100). Dona in colera, e mar in burasca = γυναῖκα θυμωμένη, καὶ θάλασσα φουρτουνιασμένη· (βενετ. Pasqualigo 170).—Γαλλ. Femme, feu, messe, vent et mer, font cinq maux de grand amer. (Leroux I, 223).—Ῥωμουν. Muĭerea mănĭósă este marea fără vad = γυναῖκα θυμωμένη εἶναι θάλασσα χωρὶς πόρο. (Zanne 3999). Muĭerea rea, apa şi focul pururе rĕsbat, şi li se face loc = κακὴ γυναῖκα, νερὸ καὶ φωτιὰ πάντα περνοῦν καὶ τοὺς κάνουν τόπο (αὐτ. 3983).—Ὁλλανδ. De zee, een wijf, een vier, elk is een kwaad dier = θάλασσα γυναῖκα φωτιὰ τὸ καθένα εἶναι κακὸ θηρίο (W. IV, 488, 19).—Γερμαν. Feuer, Wasser und Weiber sind drei grosse Uebel = φωτιὰ νερὸ καὶ γυναῖκες εἶναι τρία μεγάλα κακά. (W. I, 997, 109. Βλ. αὐτ. 998, 135. 1008, 1. 1107, 59. IV, 488, 19. V. 6, 124. 25, 555. 44, 991. 51, 1138). Vor einem bösen Weibe, vor Feuer und vor Wassers Noth behüt'uns lieber Herr Gott = ἀπὸ κακὴ γυναῖκα ἀπὸ φωτιὰ καὶ ἀπὸ κίνδυνο νεροῦ νὰ μᾶς φυλάγῃ ὁ καλὸς θεός. (W. V, 42, 929). –Ῥωσ. Ἀπὸ φωτιά, νεροποντὴ καὶ κακὴ γυναῖκα θεὲ φύλαξε (Dal I, 474).—Τσεχική. Ἀπὸ θάλασσα, φωτιά, κακὴ γυναῖκα φύλαξέ μας, Κύριε! (Kurtz-Timoschenk 23).—Βουλγαρ. Da te pázi góspod of los'a z'enú, i besna sfinjá = ὁ θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ ἀπὸ κακὴ γυναῖκα καὶ λυσσασμένο χοῖρο. (Παρὰ Π. Τσίλλεφ).

82α. Ὁ θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ ἀπὸ κακὴ γυναῖκα.

(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Πρβλ. τὴν προηγουμένην. Ὑπόκειται μῦθος, ὅστις εἶναι παραλλαγὴ τοῦ ἐν λ. ὁμιλῶ 36.

83. Οἱ γυναῖκες δὲν ἔχουνε πίστη.

(Κοινή. — Μάτεση ὁ βασιλικὸς Πρ. Α' σκ. 6 σ. 17).

Βλ. ἀρ. 4.

84. Οἱ γυναῖκες εἶναι Εὔαις.

(Πτζ. 240,323).

Εἶναι δηλ. πονηραὶ καὶ δόλιαι καὶ παρασύρουσιν εἰς τὸ κακὸν τοὺς συζύγους ὡς ἡ Εὔα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. — **Γαλλ.** Fille d'Ève λέγεται καθόλου ἡ γυνή, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ περίεργος. — **Δαν.** Alle mandfolk ere Adams sönner og quindfolk Evæ døttre = ὅλοι οἱ ἄνδρες εἶναι γιοὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ οἱ γυναῖκες θυγατέρες τῆς Εὔας. (W. I, 1104, 1). — **Ὁλλανδ.** Het zijn al Eva's dochteren = εἶναι ὅλαις κόραις τῆς Εὔας. (W. I, 907, 19). — **Γερμαν.** Sie sind alle Eva's Töchter = ὁμ. (αὐτ. Βλ. καὶ 1104, 1). Sie ist Eva's Tochter = εἶναι κόρη τῆς Εὔας· ἐπὶ ἀσθενοῦς τὸν χαρακτῆρα γυναικός· (αὐτ. 907, 18). Die weiber heyssen alle Eua = οἱ γυναῖκες λέγονται ὅλαις Εὔαις. (W. V, 11, 253).

85. Οἱ γυναῖκες εἶν' ἑφτάψυχα γατιά.

(Μεσσηνίας. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [ἑφτάψυχαις σὰν τ' γάτα.]).

Βλ. γάτος 13. Ἡ γυνὴ ἀντέχει καὶ εἰς νόσους καὶ εἰς κακουχίας κατὰ τὴν νοσηλείαν προσφιλῶν ἀσθενῶν, καὶ δὲν καταβάλλεται ὑπὸ τῶν θλίψεων ὡς ὁ ἀνήρ. Καὶ παθοῦσα δηλονότι δεινά, ἅτινα τὸν ἄνδρα θὰ ἐφόνευον, μένει ἐν τῇ ζωῇ, ὡς ἂν εἶχεν ἑπτὰ ψυχάς, καὶ ὡς ἂν μεθ' ἕκαστον δεινὸν θανάσιμον ἐξήρχετο μὲν μία ψυχὴ ἐκ τοῦ σώματος, ὑπελείποντο δ' ὅμως ἄλλαι πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς. Τὰς ἑπτὰ ψυχὰς ἀναφέρει καὶ παλαιὸν δημοτικὸν ᾆσμα ὑπ' ἀνδρὸς λεγόμενον: «Ἑπτὰ ψυχαῖς καὶ ἂν μ' ἔβαλεν ὁ πλάστης εἰς ἐμένα, | καὶ ταῖς ἑπτὰ μ' ἀνέσπασεν ἡ περισσή σου ἀγάπη». (Ἀλφάβητος τῆς ἀγάπης ἀρ. 39 σ. 26 Wagner). Σαφῶς δ' ἐκ τούτου

ἐμφαίνεται ὅτι ἐφέρετο δοξασία περὶ ἐπταπλῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, λησμονηθεῖσα νῦν καὶ μόνον ἐν μεταφορικῇ χρήσει ἐν τῇ προκειμένῃ παροιμίᾳ περισωθεῖσα.

Ὅμοιαι παρ. Ἰταλ. La femmina ha sette spiriti come la gatta = ἡ γυναῖκα ἔχει ἑφτὰ ψυχαῖς σὰν τὴ γάτα. (Castagna 123, 3. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 97. Pasqualigo 121). Le donne hanno sette spiriti in corpo = οἱ γυναῖκες ἔχουν ἑφτὰ ψυχαῖς 'ς τὸ σῶμα (τοσκαν. Giusti 103. Βενετ. παρὰ Pasqualigo 121). Dona gata e bisata, no mor mai = γυναῖκα γάτα καὶ χέλυ δὲν πεθαίνουν ποτὲ (βενετ. Pasqualigo 121. Bernoni Tradizion. 210). Le done g'ha sete anime e un animin = οἱ γυναῖκες ἔχουν ἑφτὰ ψυχαῖς καὶ μιὰ ψυχίτσα. (βενετ. Pasqualigo 121). Le done xe come i gati: no le mor fin che no le ghe bate 'l naso = οἱ γυναῖκες εἶναι σὰν τοὺς γάτους· δὲν πεθαίνουν ἂν δὲν τοὺς κτυπήσουν τὴ μύτη· (βενετ. αὐτ. τοσκαν. παρὰ Giusti 103). Li fimmini su' comu li gatti: nun mòrinu mai = οἱ γυναῖκες εἶναι σὰν τοὺς γάτους· δὲν πεθαίνουν ποτέ· (σικελ. Pitrè II, 97). La gatta ha sette vite, e la donna sette più = ἡ γάτα ἔχει ἑφτὰ ζωαῖς καὶ ἡ γυναῖκα ἑφτὰ παραπάνω (τοσκαν. αὐτ.). -Δαν. Kvinder og katte er sey-livede = γυναῖκες καὶ γάταις εἶναι ἑφτάψυχαις. (W. V, 50, 1108).— Γερμαν Eine Katze hat neun Leben wie die Zwiebel, und das Weib sieben Häute = ἡ γάτα ἔχει ἐννιὰ ζωαῖς σὰν τὸ κρομμύδι καὶ ἡ γυναῖκα ἑφτὰ τομάρια. (W. II, 1176, 189). Frauen und Katzen haben ein zähes Leben = γυναῖκες καὶ γάταις ἔχουν δυνατὴ ζωὴ (W. V, 1271, 801. Βλ. αὐτ. 45, 1005. 50, 1108. II, 1175, 152. 1182, 326).

85α. Οἱ καρακάτσαις νά χανε τὴν ὁμιλία,
μὲ ταῖς γυναῖκες εὔκολα ἐκάναν συντροφία.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Οἱ λόγοι τῶν γυναικῶν εἶναι φλυαρία καὶ ληρήματα, οὐδὲν διαφέροντα τῶν κρωγμῶν τῆς καρακάξας (pica caudata Ray). Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ ἐν ἀλλογλώσσοις παροιμίαις. Δαν. Qwinde-tale er all som krage-gale = γυναίκεια λόγια εἶναι πάντα σὰν κου-

ρούνας κραξίματα. (W. I, 1141).—**Γερμαν.** Frauengeschwätz und Krähengeschrei geht immer nach einer Melodei=γυναίκεια πολυλογία καὶ κουρουνῶν κραξίματα πᾶν πάντα 'ς τὸν ἴδιο ἠχό. (αὐτ.).

86. Ὄμορφον εἶναι τὄμορφο πέντε φοραῖς καὶ δέκα,
μ' ἀπ' ὅλα 'ν' ὀμορφύτερον ἡ γνωστικὴ γυναῖκα.
(Κρήτης Βλαστ. 14).

Βλ. ἀρ. 25α.

87. Ὁπ' ἔχει γυναῖκα ὄμορφη κι' ἀμπέλι 'ς τὴ δεμοσιά, δὲν ἔχει ποτὲ ἡσυχία.
(Β. 203,269).

Ἱσπανικὴ παροιμία, ληφθεῖσα ἐκ τῆς Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 407.

88. Ὁπ' ἔχῃ καλὴ γυναῖκα ἔχει τοὺ βασίλειου· κι' ὁπ' ἔχῃ ἀχαμνή, ἔχῃ τ' θάλασσα.
('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Ἐν ἀρ. 25α καταλέγονται αἱ παροιμίαι, ὅσαι ἐκθειάζουσι τὴν ὐδαιμονίαν τοῦ νυμφευθέντος ἀγαθὴν γυναῖκα· σπανιώτεραι δ' εἶναι αἱ πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀναφέρουσαι καὶ τὸ ἀντίθετον, τὴν κακοδαιμονίαν τοῦ συζύγου κακῆς γυναικός· τοιαῦται τῶν ἡμετέρων εἶναι αἱ δι' ἄλλης μεταφορᾶς τοῦτο ἐκφράζουσαι παροιμίαι ὑπ' ἀρ. 94 καὶ 94α. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὅμως ποιητῶν τοὐναντίον συχνάκις ἐξαίρεται ἡ ἀντίθεσις τῶν ἕνεκα τοῦ ἤθους τῶν γυναικῶν εὐδοκιμούντων ἢ καταστρεφομένων οἴκων: «Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον | τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο». (Ἡσιόδ. Ἔργ. 701). «Γυναικὸς οὐδὲν χρῆμ' ἀνὴρ ληΐζεται | ἐσθλῆς ἄμεινον, οὐδὲ ῥίγιον κακῆς». (Σιμωνιδ. Ἀμοργ. ἀπ. 6 Bergk). «Τὸ δὲ γαμεῖν ὅμοιόν ἐστι τῷ τρὶς ἓξ ἢ τρεῖς μόνους | ἀπὸ τύχης βαλεῖν· ἐὰν μὲν γὰρ λάβῃς τεταγμένην | τοῖς τρόποις καὶ τἄλλ' ἄλυπον, εὐτυχήσεις τῷ γάμῳ· | εἰ δὲ καὶ φιλέξοδόν τε καὶ λάλον καὶ δαψιλῆ, | οὐ γυναῖχ' ἕξεις, διὰ βίου δ' ἀτυχίαν κοσμουμέναν» (Ἐπίχαρμ. παρὰ Στοβ. ΞΘ΄, 17). «Οὕτω γυναικὸς οὐδὲν ἂν μεῖζον κακὸν | κακῆς ἀνὴρ κτήσαιτ' ἄν, οὐδὲ σώφρονος | κρεῖσσον». (Σοφοκλ. ἀπ. 621 Nauck παρὰ Στοβ. ΞΘ΄, 14)· «Γάμοις δ' ὅσοις μὲν εὖ καθεστᾶσιν βροτῶν, | μα-

κάριος αἰών· οἷς δὲ μὴ πίπτουσιν εὖ, | τὰ τ' ἔνδον εἰσὶ τά τε θύραζε δυστυχεῖς». (Εὐριπ. 'Ορέστ. 602). «Τῆς μὲν κακῆς κάκιον οὐδὲν γίγνεται | γυναικός, ἐσθλῆς δ' οὐδὲν εἰς ὑπερβολὴν | πέφυκ' ἄμεινον· διαφέρουσι δ' αἱ φύσεις» (Εὐριπ. ἀπ. 497 Nauck=Στοβ. ΞΘ', 11. Εὐσεβ. Προπ. Εὐ. σ. 466 d). «Οὐ πάντες οὔτε δυστυχοῦσιν ἐν γάμοις | οὔτ' εὐτυχοῦσι· συμφορὰ δ' ὃς ἂν τύχῃ | κακῆς γυναικός, εὐτυχεῖ δ' ἐσθλῆς τυχών» (Εὐριπ. ἀπ. 1042 N. Στοβ. ΞΘ', 3). «Μακάριος ὅστις εὐτυχεῖ γάμον λαβὼν | ἐσθλῆς γυναικός, δυστυχεῖ δ' ὁ μὴ λαβών». (Εὐριπ. ἀπ. 1043 N. Στοβ. ΞΘ', 5). Παραπλησία πρὸς ταύτας καὶ ἡ γνώμη ἐν Παροιμ. Σαλωμ. ια', 16: «Γυνὴ εὐχάριστος ἐγείρει ἀνδρὶ δόξαν, θρόνος δὲ ἀτιμίας γυνὴ μισοῦσα δίκαια». — Νεώτεραι παροιμ. **Γαλλ.** Si la femme vaut elle vaut un empire, si est autre au monde n'y a beste pire=ἂν ἡ γυναῖκα ἀξίζει, ἀξίζει ἕνα βασίλειο, ἂν εἶναι ἀλλιώτικη, 'ς τὸν κόσμο δὲν ὑπάρχει χειρότερο θηρίο. (Leroux I, 231). — **Ἀγγλ.** A man's best fortune or his worst is a wife=τοῦ ἀνδρὸς ἡ καλύτερη τύχη ἢ ἡ χειρότερή του εἶναι ἡ γυναῖκα. (W. V, 6, 136). — **Γερμαν.** Ein gutes Weib ist für den Mann ein Schatz, ein böses schlimmer als Aussatz=καλὴ γυναῖκα εἶναι διὰ τὸν ἄνδρα θησαυρός, κακὴ χειρότερη ἀπὸ λώβα. (W. V, 19, 431). Ein tugendhaftes Weib ist ihres Mannes Freud' und Ehr'; ein lasterhaftes ist Schmach ihm und Beschwer'= φρόνιμη γυναῖκα εἶναι τἀνδρός της χαρὰ καὶ τιμή· παράλυτη εἶναι τοῦ ἀνδρός της ντροπὴ καὶ βάσανο (αὐτ. 24, 530). Das Weib ist des Mannes grösstes Glück oder Unglück=ἡ γυναῖκα εἶναι τοῦ ἀνδρὸς ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία ἢ δυστυχία (αὐτ. 6, 136). — **Ἑβρ.** Zacha azar, lo zacha guenegdo=ἂν εὐτύχησε ἡ γυναῖκα εἶναι βοήθεια τοῦ ἀνδρός της, εἰδεμὴ τὸ ἐναντίον (παρὰ 'Αβρ. Δανών).

89. Ὅποιος ἀκούει τῆς γυναικὸς τὰ λόγια ὅπου λέγει,
'ς τὴν θάλασσαν πιάνει λαγοὺς καὶ 'ς τὰ βουνὰ ψαρεύει.

('Αθηναϊκή. Σουρμελῆ 'Ιστορία τῶν 'Αθηνῶν 1834 σ. 283).

Βλ. ἀρ. 4. 95, λόγος 140. Ὅτι ἄπιστοι τῶν γυναικῶν οἱ λόγοι, καὶ αἱ συμβολαὶ αὐτῶν φέρουσιν εἰς ὄλεθρον τοὺς ἀκούοντας. Περὶ τῆς παροιμιώδους φράσεως ἐπὶ τῶν τ' ἀδύνατα ἐπιχειρούντων βλ. λόγος 140. Ὁ πρῶτος στίχος καὶ παρὰ Μάρκῳ Δεφαράνᾳ (Λόγοι

διδακτικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν. Βενετ. 1543 φ. 10β στ. 580): «Καὶ ὅποιος στὰ λόγια τους γρικὰ τὰ λόγια τους πιστεύη», ἐπακολουθούσης ἄλλης παροιμιώδους φράσεως (βλ. ἄνεμος 9).

89α. Ὅποιος γυναῖκα μπιστευθῇ, γυναίκεια νὰ φορέσῃ· χίλιαις φοραῖς νὰ παντρευτῇ καὶ πάλι νὰ χηρέψῃ.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 4. 93. Παραλλαγὴ τοῦ κωμαστικοῦ διστίχου παρὰ Passow ἀρ. 710 σ. 551.

90. Ὅποιος δέρνει τὴ γυναῖκά του δέρνει τὸ κεφάλι του.
(Β. 209, 467).

Ἀντίθετος πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 113α, πρβλ. καὶ τὴν ἐν λ. ἀγαπῶ 21. Ὡς ἀπρεπεῖς καὶ ἐπιβλαβεῖς ἐλέγχουσι τὰς κακώσεις τῆς γυναικὸς ὑπὸ τοῦ συζύγου καὶ αἱ ἑπόμεναι ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι. **Κουτσοβλαχ.** Care 'şĭ bătе mu⁽r⁾ea îşĭ bate caplu; care 'şĭ bate mula îşĭ bate puñga = ὅποιος χτυπᾷ τὴ γυναῖκά του χτυπᾷ τὸ κεφάλι του. ὅποιος χτυπᾷ τὸ μουλάρι χτυπᾷ τὸ πουγγί του. (Zanne 3981).—**Δαν.** Hvo som slar sin hustru, slar sin venstre haand med den høire = ὅποιος χτυπᾷ τὴ γυναῖκά του, χτυπᾷ τὸ ζερβί του χέρι μὲ τὸ δεξί. (W. I. 1137, 696). — **Γερμαν.** Wer sein Weib schlägt, schlägt sich selbst = ὅποιος χτυπᾷ τὴ γυναῖκά του, χτυπᾷ τὸν ἑαυτό του. (W. V, 62, 1341). Wer schlägt sein Weib,trifft seinen eignen Leib = ὅποιος χτυπᾷ τὴ γυναῖκά του, πετυχαίνει τὸ ἴδιο του τὸ σῶμα. (W. V, 61, 1344. Βλ. αὐτ. 62, 1343. IV, 215, 58). Wer seine Frau schlägt, der schlägt mit seiner linken Hand die rechte = ὅποιος χτυπᾷ τὴ γυναῖκά του, χτυπᾷ μὲ τὸ ζερβί του χέρι τὸ δεξί. (W. I. 1137, 696). Wenn ein Mann sein Weib schlägt, so lacht der Teufel = ὅταν ὁ ἄνδρας δέρνῃ τὴ γυναῖκά του, γελᾷ ὁ διάβολος. (W. III, 432, 1580). Wer an ein Weib legt die Hand, schlägt seine eigne Schand' = ὅποιος βάνει χέρι σὲ γυναῖκα, χτυπᾷ τὴν ντροπή του. (W. V, 57, 1254). Wer seine Frau beschimpft, beschimpft sich selbst = ὅποιος βρίζει τὴ γυναῖκά του, βρίζει τὸν ἑαυτό του. (Zts. d. Ver. f. Volksk. 1900 σ. 180, 26). — **Βουλγαρ.** Bíi z'enáta si, bíi glaváta si = δέρνει τὴ γυναῖκά του, δέρνει τὸ κεφάλι του. (Παρὰ Π. Θ. Τσίλλεφ).

91. Ὅποιος παίρνει γυναῖκα χάνει καὶ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν πατρίδα του.

(Β. 215,569).

Βλ. παντρειὰ 9. Νόθη παροιμία ληφθεῖσα ἐκ τοῦ ἱσπανικοῦ διηγήματος ἐν Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 407.

92. Ὅποιος πιστεύει ἐχθρὸ γιὰ κέρδος καὶ γυναῖκα ἄπονη εἶναι χαμένος.

(Β. 217,584).

Βλ. ἀρ. 4. 116 δ.

92α. Ὅποιος πιστεύει τὴ γυναῖκα ἀπὸ τὰ λόγια, πιάνει τὸ βελόνι ἀπὸ τὴν οὐρά.

(Β. 217,585).

Βλ. ἀρ. 4. Καὶ αὕτη ἱσπανικὴ παροιμία, παραληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου ἐκ τῆς Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 406. Πιάνι τὸ βελόνι ἀπὸ τὴν οὐρὰ εἶναι βεβαίως φράσις ἀκατανόητος· ἀλλ' ἡ ἱσπανικὴ παροιμία λέγει τὸ χέλυ ἀπὸ τὴν οὐρά. Τὸ λάθος δὲν εἶναι τοῦ Βενιζέλου, ἀλλὰ τοῦ Ζαλοκώστα, ὅστις μεταφράζων ἐκ τῆς γαλλικῆς τὸ ἱσπανικὸν διήγημα ἐξέλαβε τὸ anguille ὡς aiguille.

93. Ὅποιος πιστέψῃ γυναικὸς βελέσι νὰ φορέσῃ,
τὰ χέρια του πιστάγκωνα μπόγιας νὰ τοῦ τὰ δέσῃ.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [τοῦ δ.]).

Βλ. ἀρ. 4. 89α. Παραλλαγὴ δημωδῶν κωμαστικῶν ᾀσματίων (Βλ. Passow σ. 551 ἀρ. 710. 711 Λιανοτράγουδα 1876 σ. 118 στ. 2570)

94. Ὅποιους ἔχῃ καλὴ γυναῖκα, 'ς τὴ χαρὰ νὰ μήμ πηγαίνῃ· τ' χαρὰ τν ἔχῃ 'ς τοὺ σπίτῃ. Ὅποιους ἔχῃ κακὴ γυναῖκα 'ς τοὺ νικρὸ νὰ μὴ πηγαίνῃ· τοὺ νικρὸ τοὺν ἔχῃ 'ς τοὺ σπίτῃ.

(Σιατίστης Μακεδονίας παρὰ Ι. Σαχίνη).

Βλ. ἀρ. 94α, πρβλ. ἀρ. 98. Ὁ ἔχων ἀγαθὴν σύζυγον ἔχει διαρκῆ χαρὰν ἐν τῷ οἴκῳ· ὅθεν οὐδεμία χρεία νὰ μεταβαίνῃ εἰς γάμους πρὸς διασκέδασιν· ἐν τῷ οἴκῳ τοὐναντίον τοῦ νυμφευθέντος κακὴν γυναῖκα ἐπικρατεῖ πένθος καὶ κατήφεια, ὡσανεὶ ἐκηδεύετο νεκρός· ὅθεν δὲν πρέπει οὗτος νὰ μεταβαίνῃ εἰς κηδείας, ἐπιπροσθέτων νέον πένθος

εἰς τὸ ἀδιαλείπτως κατατρῦχον αὐτόν. Πρὸς τὸ δεύτερον μέρος τῆς παροιμίας παρουσιάζει ὁμοιότητά τινα ἡ ἀρχαία γνώμη: «Λύπη παροῦσα πάντοτ' ἐστὶν ἡ γυνή». (Γνῶμ. μονόστ. 324. FCG. IV, 349).

94α. Ὅποδες πάρῃς καλὴ γυναῖκα, ἔχεις πανηγύρι κάθε μέρα σπίτι σου· κι' ἂν πάρῃς κακὴ γυναῖκα ἔχεις νεκρὸ κάθε μέρα σπίτι σου.

(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

95. Ὅπου γυναικὸς ἀκούει
εἰς χοντρὸν παλοῦκι κρούει.

(Γεωργίου τοῦ Αἰτωλοῦ Γνωμικά· ἐκ κώδ. Ἀθωνικοῦ Ἱβήρων 152 φ. 52 6, κατὰ τὸ ἀπόγραφον Σ. Π. Λάμπρου).

Βλ. ἀρ. 99, πρβλ. ἀρ. 4. Ὁ πειθόμενος εἰς συμβουλὴν γυναικὸς οἰκτρῶς ἀποτυγχάνει. Παραπλήσιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Consiglio femminile, o egli è caro, o egli è troppo vile = συβουλὴ γυναίκεια ἢ εἶναι ἀκριβὴ ἢ εἶναι παραπολὺ πρόστυχη (τοσκαν. Pitrè II, 98). Cunséi d'dono o che scòtta o ch'un è bon da gnint = συβουλὴ γυναικὸς ἢ σὲ γελᾷ ἢ δὲν εἶναι καλὴ γιὰ τίποτε (ῥωμαϊκὴ αὐτ. μετὰ βενετ. παραλλαγῆς). Ii conssei dle dône a valo poche dnè = οἱ συβουλαῖς τῶν γυναικῶν ἀξίζουν λίγους παράδες (πεδεμοντ. αὐτ. μετὰ μεδιολανικῆς παραλλαγῆς). Loda, ma 'un fari di donna cunsigghiu = παίνα, ἀλλὰ μὴν κάμῃς γυναικὸς συβουλὴ (σικελ. αὐτ.).—**Ῥωμουν.** Sfatul mueriĭ muerilor folosesce = ἡ συβουλὴ γυναικὸς ταῖς γυναῖκες ὠφελεῖ. (Zanne 3948).—**Ἰσλανδ.** Opt hlýzt illt af kvenna ráðum = συχνὰ γίνονται κακὰ ἀπὸ συβουλαῖς γυναικῶν. (D. I, 486 μετὰ παραλλαγῆς). Kvínnu ráð eru ólukku ráð = συβουλαῖς γυνάικῶν εἶναι συφορᾶς συβουλαῖς (αὐτ.). Köld eru kvinnu ráð = κρύαις εἶναι οἱ συβουλαῖς τῶν γυναικῶν (αὐτ.).—**Δαν.** Kalt er qwinde-raad = ὁμ. (W. V, 73,6).— **Σουηδ.** Kalt ær gwinno radh = ὁμ. (D. I, 486). — **Γερμαν.** Weiberrat ist kalter rat = γυναίκεια συβουλὴ εἶναι κρύα συβουλή. (W. V, 73, 1. Βλ. αὐτ. 2-4. 6). Weiberrath passt nur für Weiber = γυναίκεια συβουλὴ εἶναι καλὴ μόνο γιὰ γυναῖκες (αὐτ. 5. Βλ. W. I, 1143, 2). Bu e Wei-

berro-et gerät, do schodt'sz siebe Jo-er; verdörbt e ôber, ze schodt'sz milade = ὅταν γυναίκεια συβουλὴ πετυχαίνῃ, βλάβει γιὰ ἑφτὰ χρόνια· ὅταν ὅμως χαλᾷ βλάβει γιὰ ὅλη μου τὴ ζωὴ (D. I, 486 μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. καὶ παρὰ W. I, 1143, 4). Wer Weibern folgt, der ist bethört = ὅποιος ἀκολουθᾷ γυναῖκες εἶναι παλαβὸς (W. V, 63, 1374).

96. Ὅπου δῇς κακὴ γυναῖκα
δυὸ βολαῖς τήνε χαιρέτα.

(Κρήτης. Φρ. 115 [Ἡ κ. γ. δυό φοραῖς] καὶ Παρνασ. ΙΖ', 797,187 καὶ παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [δυό φοραῖς]).

Βλ. ἀρ. 97. 97α, πρβλ. τιμῶ 11. 12. 14. Τίμησον δηλ. τὴν κακὴν γυναῖκα, ἵνα μὴ διὰ τὴν περιφρόνησιν ἣν θὰ δείξῃς πρὸς αὐτὴν σὲ ὑβρίσῃ ἢ σὲ συκοφαντήσῃ.

97. Ὅπου ἰδῇς κακὴ γυναῖκα,
τρεῖς φοραῖς τήνε χαιρέτα·
μὴ σοῦ πῇ τά χει ἡ ποδιά της,
καὶ τὰ κάνει γιὰ φεδιά της.

(Κρήτης. Βλαστ. 55).

Βλ. ἀρ. 96.

97α. Ὅπου σοῦ παντήξῃ πλάκα πέζεφνε καὶ γυναῖκα τήνε χαιρέτα.

('Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Βλ. ἀρ. 96. Ὁδεύων μὲν ἔφιππος συνετὸν εἶναι νὰ κατέρχεσαι τοῦ ἵππου ὅπου τῆς ὁδοῦ ὁ τόπος εἶναι βραχώδης καὶ δύσβατος, ἵνα μὴ τυχὸν ὀλισθήσας σὲ ῥίψῃ ὁ ἵππος· ὁμοίως ὀφείλεις νὰ χαιρετᾷς τὰς γυναῖκας, ὅσας ἤθελες συναντήσῃ ἐκ προνοίας, μή τις αὐτῶν ἐκλαβοῦσα ὡς ὕβριν τὴν παράλειψιν τοῦ χαιρετισμοῦ μηχανευθῇ ἐναντίον σου κακά.

*98. Ὅσον ἐγὼ πρὸς τὴν γυναῖκά μου, ἡ γυνή μου πρὸς τοὺς δαίμονας.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 136).

Πρβλ. ἀρ. 31β. Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν παροιμιῶν τοῦ Πλανούδη

(σ. 31) ὁ Kurtz ὑπέλαβεν ὅτι πρέπει νὰ μεταφρασθῇ ἡ προκειμένη παροιμία ὡσεὶ ἦτο γεγραμμένη: «Ὅσον ἐγὼ (ὁμιλῶ) πρὸς τὴν γυναῖκά μου, ἡ γυνή μου πρὸς τοὺς θεούς». Ὅτι ὅμως δαίμονας λέγουσα δὲν ἐννοεῖ ἡ παροιμία τοὺς θεούς, ἀλλὰ τὰ πονηρὰ πνεύματα, τοὺς διαβόλους, παρετήρησεν ὁ Κρουμβάχερ (Mosk. Samml. σ. 419)· ἀλλὰ καὶ πολὺ πρὸ τούτου αὐτὸς ὁ Kurtz πραγματευόμενος καὶ αὖθις περὶ τῆς παροιμίας (Philologus 1890 σ. 462) ἡρμήνευσεν οὕτω τὴν λέξιν, ἠστόχησεν ὅμως εἰς τὴν συμπλήρωσιν καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῆς παροιμίας· διότι εἰκάσας ὅτι πρέπει νὰ ὑπονοηθῇ τὸ ῥῆμα τρέμω, μετέφρασε: wie ich vor meinem Weibe (zittere), mein Weib vor den bösen Geistern (Teufeln)· καὶ ἔφερε μὲν παράδειγμα τῆς ἀήθους συντάξεως τοῦ τρέμω πρός τινα ἐκ τοῦ Νείλου (σ. 1248, 89 Migne), ἀντὶ τῆς μόνης καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ πρὸς αἰτιατικὴν ἀπρόθετου συντάξεως τοῦ ῥήματος τούτου, ἀλλὰ δὲν διεσάφησεν ὁποῖόν τι εἶναι κατ' αὐτὸν τὸ νόημα τῆς οὕτω συμπληρωθείσης παροιμίας. Ἂν παραδεχθῶμεν τὴν συμπλήρωσιν, ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ παροιμία ἀναφέρεται εἰς ἄνδρα γυναικοκρατούμενον, ὅστις χαιρεκακεῖ βλέπων πάσχουσαν δεινὰ τὴν γυναῖκά του ἐκ τῶν δεισιδαιμόνων φόβων της. Ἀλλὰ τοιαύτη χρῆσις τῆς παροιμίας εἶναι ἀπίθανος. Ἀπιθανωτέρα δ' εἶναι καὶ ἡ ἑρμηνεία τοῦ Schenkl (ἐν Zeitschrift f. d. öster. Gymnasien 1887), εἰκάσαντος ὅτι ἀντὶ τοῦ *δαίμονες* πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ *δαιτυμόνες* καὶ νὰ ἐννοηθῇ ἡ παροιμία ὡς διασύρουσα τὴν φλυαρίαν τῶν γυναικῶν.

Κατ' ἐμὴν γνώμην, ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι, ὅτι ὅσον ἐγὼ φιλοτιμοῦμαι (ἢ φιλοφρονοῦμαι ἢ εἴ τι ἄλλο συνώνυμον ῥῆμα) πρὸς τὴν γυναῖκά μου, ὅσον τὴν θωπεύω καὶ τὴν κολακεύω, τόσον αὕτη φαίνεται φιλοφρονεστέρα καὶ εὐμενεστέρα πρὸς τοὺς ἐραστάς. Ἡ ἔννοια αὕτη εἶναι παραπλησία πρὸς τὴν τῆς σημερινῆς ὑπ' ἀρ. 31β, παρομοία δὲ θὰ ἦτο καὶ ἡ χρῆσις τῆς παροιμίας· θὰ ἐλέγετο δηλ. ἐπὶ τῶν μὴ ἀποδιδόντων τὴν χάριν, ἀλλὰ δυσαρεστούντων τοὐναντίον τὸν διδόντα, ἢ ἐπὶ τῶν σπαταλώντων ἀφειδῶς τὰ ὑπ' ἄλλου μετὰ κόπου κτηθέντα. Ἡ λ. δαίμονας συνηθέστατα ἐν τῇ δημώδει σημαίνει μεταφορικῶς τὸν ὀχληρόν, τὸν παρέχοντα πράγματα εἴς τινα· ὅθεν εἶναι

εὔχρηστος καὶ πρὸς δήλωσιν τοῦ μοιχοῦ, ὡς ἐν τῇ παροιμίᾳ ἐν λ. ἄνδρας 67.

99. Ὅταν ἀνθήσῃ ὁ ἀσπάλαθρας καὶ βγάλῃ κολοκύθια, τότε θὲ νὰ πιστεύσωμεν τῆς γυναικὸς ἀλήθεια.
(Παξῶν. Salvator σ. 47)

Βλ. ἀρ. 4. Ἀσπάλαθρας ὁ ἀσπάλαθος (calycotome villosa Vahl.). Περὶ ὁμοίων μεταφορῶν ἐπὶ ἀδυνάτων βλ. λ. κάνω 72α.

100. Ὅταν ἡ γυναῖκα δηλήσῃ, βιλὶ βιλὶ τὸ πάγει.
(Τήνου. Β. 233,827).

Βλ. ἀρ. 6.

101. Ὅ τι δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ ὁ διάβολος, τὸ κάνει ἡ γυναῖκα.
(Β. 349,13).

Βλ. γριὰ 88, πρβλ. ἀρ. 39-41. 50. Ὅτι καὶ τοῦ διαβόλου πονηροτέρα εἶναι ἡ γυνή, ἢ ὡς λέγει ὁ Σειρὰχ (κε', 19): «μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυναικός». Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** La femmina gabba il diavolo = ἡ γυναῖκα γελᾷ τὸ διάβολο. (Castagna 125, 13). Astuzia di donne le vince tutte = ἡ πονηρία τῶν γυναικῶν ταῖς νικᾷ ὅλαις· (τοσκαν. Giusti 97). Cu li donni mancu lu diavulu cci potti = μὲ τοῖς γυναῖκες οὔτε ὁ διάβολος μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ (σικελ. Pitré II, 75 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). La donna ne sa un punto più del diavolo = ἡ γυναῖκα ξέρει ἕνα παραπάνω ἀπὸ τὸ διάβολο (τοσκαν. Giusti 97. Πολυπληθεῖς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitré II, 89. Pasqualigo 121. D. I, 481 καὶ II σ. 466). Quel ch'el diàol no pol, la femena pol = ὅ τι ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ (νὰ κάμῃ) ἡ γυναῖκα μπορεῖ· (βενετ. Pasqualigo 121). La dona, per picola che la sia, la vinçe 'l diavolo in furbaria = ἡ γυναῖκα ὅσο μικρὴ κι' ἂν εἶναι τὸν νικᾷ τὸ διάβολο 'ς τὴν κατεργαριά· (βενετ. αὐτ. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 89. Giani 536 . Lu diavulu unu e 'na fimmina centu = ὁ διάβολος ἕνα καὶ μιὰ γυναῖκα ἑκατὸ (σικελ. Pitrè II, 89). Al donna al la fê anca a e gêvul = ἡ γυναῖκα τοῦ τὴν ἔφτειασε καὶ τοῦ διαβόλου· (ῥωμαϊκὴ αὐτ., μετὰ παραλλαγῶν). Co le done no la g'ha impatà gnanca el diavolo = μὲ τοῖς γυ-

ναῖκες δὲν τὰ βγάνει πέρα οὔτε ὁ διάβολος (βενετ. αὐτ. μετὰ περγαμηνῆς παραλλαγῆς). — **Γαλλ.** Femme scet un art avant le diable. (Leroux I, 224). Les feummes ont treus (ἢ sept ἢ cint) tours pus qui l'diale=οἱ γυναῖκες ἔχουν τρεῖς (ἢ ἑφτά, ἢ ἑκατὸ) κατεργαριαῖς παραπάνω ἀπὸ τὸ διάβολο (οὐαλων. D. I, 481). — **Ρωμουν.** Femeea e maĭ dihaĭ de cât dracul=ἡ γυναῖκα εἶναι πλιὸ χειρότερη ἀπὸ τὸ διάβολο. (Zanne 3331). Femeĭeĭ nicĭ dracu nu'ĭ vine de hac = μὲ τὴ γυναῖκα οὔτε ὁ διάβολος τὰ βγαίνει πέρα (αὐτ. 3333) Femeea judecă pe dracu şi 'l scóte dator = ἡ γυναῖκα κρίνει τὸ διάβολο καὶ τὸν βγάνει χρεώστη (αὐτ. 3334. 3923). Ceea ce femeea légă, nicĭ dracul nu deslégă = ὅ τι δένει ἡ γυναῖκα οὔτε ὁ διάβολος λύνει (αὐτ. 3335). Muerea a îmbătrânit pe dracu = ἡ γυναῖκα ἐγέρασε τὸ διάβολο (Gaster 217. Παραλλαγαὶ παρὰ Zanne 3336. 3946). Muĭerea întrece şi pe dracul=ἡ γυναῖκα περνᾷ τὸ διάβολο. (Zanne 3922. Βλ. καὶ D. I, 481). Unde e muĭerea nu maĭ are dracul nimic de făcut = ὅπου εἶναι γυναῖκα ὁ διάβολος δὲν ἔχει τίποτα νὰ κάμῃ. (Zanne 3924). De muĭere nu scapă nicĭ dracul! = ἀπὸ τὴ γυναῖκα δὲ γλυτώνει οὔτε ὁ διάβολος! (αὐτ 3944). Ceea ce săvirşesce muĭerea nimenea nu póte săvîrsi = ὅ τι τελειώνει ἡ γυναῖκα κἀνεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τελειώσῃ. (αὐτ. 3945). — **Γερμαν.** Die Frauen sind über den Teufel = οἱ γυναῖκες περνοῦν τὸ διάβολο. (W. I, 1109, 105). Was der Teufel nicht kann, bringt die Frau fertig = ὅ τι δὲν μπορεῖ ὁ διάβολος, τὸ φτειάνει ἡ γυναῖκα. (W. IV, 1092, 771). Eine Frau sei noch so klein, sie stellt dem Teufel ein Bein = ἡ γυναῖκα ὅσο μικρὴ κι' ἂν εἶναι βάνει τρικλοποδιὰ τοῦ διαβόλου. (W. I, 1115, 241. Βλ. καὶ 1123, 395). Böss Weib ist ärger als der Teuffel selbst = κακὴ γυναῖκα εἶναι χειρότερη καὶ ἀπὸ τὸ διάβολο ἀκόμη. (W. V, 5, 107). Weiber wissen einen Punckten mehr als der Teuffel = οἱ γυναῖκες ξέρουν ἕνα πρᾶμα περισσότερο ἀπὸ τὸν διάβολο (αὐτ 52, 1150). Wenn's ein Weib nicht kann, da ist der Teufel ein ohnmächtig Mann = ἂν δὲν μπορῇ (νὰ τὸ κάμῃ) γυναῖκα καὶ ὁ διάβολος δὲν ἔχει κἀμμία δύναμη (αὐτ. 57, 1248). — **Ρωσ.** Ὅπου ὁ διάβολος δὲν φτάνει, ἐκεῖ ἡ γυναῖκα

θὰ πάῃ. (Dal I, 440). Ὅπου ὁ Σατανᾶς δὲν ἠμπορεῖ, ἐκεῖ ἡ γυναῖκα θὰ πάῃ (αὐτ.). Μπρὸς σὲ κακὴ γυναῖκα ὁ Σατανᾶς παλληκάρι ἀθῷο (αὐτ 474).

102. Πᾶρε γυναῖκα ἀπὸ γενιὰ καὶ σκύλο ἀπὸ μάνδρα.
(Μήλου. Νεα. 182).

Βλ. ἀρ. 28.

103. Πᾶρε σκύλο ἀπὸ μαντρὶ καὶ γυναῖκα ἀπὸ σπίτι.
(Καφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη)

Βλ. ἀρ. 28.

104. Πᾶρε σκύλο ἀπὸ μαντρὶ καὶ γυναῖκα ἀπὸ φυσικό, γιατὶ δὲ θὰ μεταγνώσῃς.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 28.

104α. Πᾶρε χρονιὰ καλύτερη, μὰ ὄχι καὶ γυναῖκα.
(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 66.

105. Πᾶσα μιὰ γυναῖκα
θέλει πέντε δέκα.
(Β. 251,58).

Βλ ἀρ. 35α.

105α. Πές μου πὸ ποῦ ναι ἡ γυναῖκά σου, νὰ σοῦ πῶ πὸ ποῦ ναι τὸ χωριό σου.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. ἀρ. 106, ἄνδρας 29, πρβλ. ἀρ. 44. Τοσαύτην ἔχει ῥοπὴν ἡ εὐφυὴς γυνὴ πρὸς τὸν σύζυγόν της, ὥστε οὗτος ἀφομοιοῦται καὶ κατὰ τὸ ἦθος καὶ κατὰ τὰς συνηθείας πρὸς ταύτην καὶ φαίνονται ὡς νὰ κατάγωνται ἀμφότεροι ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου. **Γερμαν.** Woher bist du Mann? Aus dem Lande meiner Frau = Ἀπὸ ποῦ εἶσαι, ἄνδρα; Ἀπὸ τὸν τόπο τῆς γυναικός μου. (W. III, 437, 1679).

106. «Πόθεν εἶσαι, νοικοκύρη; — Ὅθε κ' ἡ γυναῖκά μου».
(Ἠπείρου Ἀρ. 1141. — Β. 257,159 [Πόθεν εἶναι νοικοκύρης; — γ. του]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

107. Ποιὰ ἡμέρα χωρὶς ἥλιο ;
ποιὰ γυναῖκα χωρὶς φίλο ;
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη)

Βλ. ἀρ. 108.

108. Ποιὸ Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο ;
πιὰ γυναῖκα χωρὶς φίλο ;
(Πτζ. 282,818. — Λελ. Ἐπιδ. 164. — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt Οὔτε Σ. χ. ἡ. οὔ. γ. χ. φ.]).

Βλ. ἀρ. 107, κορίτσι 5, πουτάνα 12. Εἰρωνικὴ δικαιολογία μοιχαλίδων γυναικῶν· παρίσταται δηλ. ὡς τι σύνηθες καὶ φυσικὸν νὰ ἔχῃ πᾶσα γυνὴ ἐραστήν, ἐνῷ τοὐναντίον αὐστηρῶς τοῦτο κατακρίνεται. Περὶ τῆς δοξασίας, καθ' ἣν ἀδύνατον θεωρεῖται νὰ παρέλθῃ ὅλη ἡ ἡμέρα τοῦ Σαββάτου ἀνήλιος, δοξασίας κοινῆς καὶ εἰς ἄλλους λαούς, βλ. ὅσα ἐκτίθενται ἐν λ. Παρασκευὴ 3. Ὅμοιαι ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι: **Ἰταλ.** Non v'è sabato senza sole, non v'è donna senza amore, nè domenica senza sapore = δὲν ὑπάρχει Σάββατο χωρὶς ἥλιο, δὲν ὑπάρχει γυναῖκα χωρὶς ἀγάπη, οὔτε Κυριακὴ χωρὶς γλέντι (τοσκαν. Giusti 44. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè I, 117). Non c'è donna senza amore, nè vecchio senza dolore = δὲν εἶναι γυναῖκα χωρὶς ἀγάπη, οὔτε γέρος χωρὶς πόνο. (Gianni 564. Παραλλαγαὶ παρὰ Pasqualigo 45. Pitrè I, 117). Nun c'è sabbatu senza suli, nè donna senz' amuri = δὲν εἶναι Σάββατο χωρὶς ἥλιο, οὔτε γυναῖκα χωρὶς ἀγάπη (σικελικὴ Pitrè I, 116. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ 116 - 7. Pasqualigo 45. D. I, 888 καὶ II, σ. 484). No ghe sabbo senza sô, no ghe figgia senza amô, no ghe coeu senza dô = δὲν ὑπάρχει Σάββατο χωρὶς ἥλιο, δὲν ὑπάρχει κόρη χωρὶς ἀγάπη, δὲν ὑπάρχει καρδιὰ χωρὶς πόνο (γενοατ. Pitrè I, 116 μετὰ παραλλαγῆς αὐτ. 117 . Nè ciuri senza oduri, nè sabbatu senza suli, nè fimmina senza onuri = οὔτε ἄνθος χωρὶς μυρουδιά, οὔτε Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε γυναῖκα χωρὶς τιμή· (σικελ. Pitrè II, 108). Non c'è sabato senza sole, non c'è prato senza fiore, nun c'è donna senza amore = δὲν ὑπάρχει Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, δὲν ὑπάρχει λιβάδι χωρὶς ἄνθος, δὲν ὑπάρχει γυναῖκα χωρὶς ἀγάπη (μαρ-

κιανή, αὐτ. Βλ. καὶ D. I, 888). Non nc'è Sabatu senza suli, nè fimmena senza doluri = δὲν ὑπάρχει Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε γυναῖκα χωρὶς πόνο. καλαβρία, Marzano 25). — **Γαλλ.** Non y a pas dissaté chens sou, ni gouyatte chens amou = δὲν εἶναι Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε κορίτσι χωρὶς ἀγάπη (βεαρν. D. I. 888). Jamès beuso sens counseil, ni dichapte sens soureil = ποτὲ χήρα χωρὶς παρηγοριά, οὔτε Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο (αὐτ.). — **Καταλαν.** No hi ha dissapte sense sol ni viuda sense consol = δὲν εἶναι Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε χήρα χωρὶς παρηγοριά. (Cels Gomis 100). Non hi ha dissapte sense sol, ni viudeta sense dol, ni donzella sens amor, ni prenyada sens dolor = δὲν εἶναι Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε γριὰ χωρὶς πονηριά, οὔτε κόρη χωρὶς ἀγάπη, οὔτε γγαστρωμένη χωρὶς πόνους (αὐτ.) — **Ἱσπαν.** No hay sábado sin sol, ni doncella sin amor, ni vieja sin dolor = δὲν εἶναι Σάββατο χωρὶς ἥλιο, οὔτε κόρη χωρὶς ἀγάπη, οὔτε γριὰ χωρὶς πόνους (αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 888).—**Πορτογαλ.** Non hai sábado sin sol, nin remeiro sin frol, nin dama sin amor = δὲν εἶναι Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε δενδρολίβανο χωρὶς ἄνθος, οὔτε γυναῖκα χωρὶς ἀγάπη. (γαλικική, Cels Gomis 100 . Nem sabbado sem sol, nem moça sem amor = οὔτε Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε κόρη χωρὶς ἀγάπη. (D. I, 888). Nao ha sabbado, nem velha sem dor, nem menina sem amor = δὲν εἶναι Σάββατο χωρὶς ἥλιο οὔτε γριὰ χωρὶς πονηριά, οὔτε ἀρχοντοπούλα χωρὶς ἀγάπη· (Cels Gomis 100 μετὰ παραλλαγῶν).—**Ῥωμουν.** Nu-j sâmbeta far de sore, nu-j muljera far de ljubava = οὔτε Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε γυναῖκα χωρὶς ἀγάπη. (Zanne 246).—**Ὁλλανδ.** Zelden eene schoone maagd zonder geliefde = σπάνιο ὄμορφη κόρη χωρὶς ἀγαπητικὸ (D. I, 888). — **Γερμαν.** Kein Samstag ohne Sonne, kein Weib ohn' Liebeswonne = οὔτε Σαββᾶτο χωρὶς ἥλιο, οὔτε γυναῖκα χωρὶς τὴ γλύκα τῆς ἀγάπης. (W. III, 1860, 3).

109. Πρώτη γυναῖκα δοῦλα, κ' ἡ δεύτερη κυρά.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1167. — Β. 266,273 [δοῦλα, δεύτερη] — Πύργου 'Ηλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη. — Κυνουρίας παρὰ Κ. 'Ρωμαίου [γ. σκλάβα μου καὶ ἡ δ. κυρά μου.]).

Βλ. ἀρ. 52.

110. Σκυλὶ ἀπὸ μανδρὶ καὶ γυναῖκα ἀπὸ σπίτι.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 99 [Σκύλον ἀπὸ μάνδραν] — Κυνουρίας παρὰ Δ. Ἀντωνίου [γ. ἀπὸ σόι.]).

Βλ. ἀρ. 28.

111. Ἴ τὴ μάστρα τσαὶ ’ς τὸ πλύμα ἀννωρίζετε τὴν γυναῖκα.

(Βούας Καλαβρίας Mor. 90,34).

Εἰς τὸ σκαφίδι (τοῦ ζυμώματος) καὶ εἰς τὴ σκάφη (τῆς πλύσης) γνωρίζετε τὴν γυναῖκα. Ἐπειδὴ καὶ τὸ πλύσιμον καὶ τὸ ζύμωμα εἶναι ἐργασίαι ἐπιπονώταται, αἱ γυναῖκες κατὰ ταύτας εἶναι εὐερέθιστοι καὶ ἀδυνατοῦσι ν᾽ ἀποκρύψωσι τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Παραπλήσιαι παροιμίαι **Ιταλ.** Pane e bucata fan donna scorrucciata = ψωμὶ καὶ μπουγάδα κάνουν τὴ γυναῖκα νὰ θυμώνῃ (τοσκαν. Giusti 110). Co le done fa lissia e pan, staghe luntan = ὅταν οἱ γυναῖκες κάνουν πλύση ἢ ψωμί, στέκου μακριὰ (βενετ. Pasqualigo 126). Quand i donn fan la lissia, stagh lontan quaranta mia = ὅταν οἱ γυναῖκες ἔχουν πλύση, στέκα μακριὰ σαράντα μίλλια (μεδιολαν. D. II, 611). — **Γαλλ.** Femme qui chauffe le four et faict ensemble lessive, elle vaut pis que Proserpine. (Leroux I, 224). Fênno që côi é fâi bugâdo, ës miéjho fôlo ou enrajhâdo = γυναῖκα ποῦ φουρνίζει καὶ κάνει μπουγάδα εἶναι μισότρελλη ἢ λυσσασμένη (λαγκεδοκ. D. II, 611). — **Ολλανδ.** Zoo lang de vrouw wascht, krijgt de man geen goed word = ὅσο ἡ γυναῖκα πλένει, δὲν ἀκούει ὁ ἄνδρας ἕναν καλὸ λόγο. (D. II, 611). — **Γερμαν.** Wenn die Weiber waschen und backen ha’n se dan Teufel im Nacken = ὅταν οἱ γυναῖκες πλένουν καὶ φουρνίζουν, τοῖς ἔχει καβαλλικεμέναις ὁ διάβολος (W. V, 55, 1222. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. II, 611).

111α. Ἴ τὴν ἐκκλησιὰ μὴν ξετιμώνῃς γυναῖκα.

(Κεφαλληνίας παρ᾽ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ἀρ. 31. Ξετιμώνω ἔχει ἐν Κεφαλληνίᾳ δύο σημασίας· τὴν τοῦ ἀτιμάζω (διὰ χλευασμῶν καὶ σκωμμάτων), καὶ τὴν τοῦ ἐκτιμῶ, ἢ ὁρίζω τὴν προσήκουσαν τιμήν τινος, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ παροι-

μίᾳ. Ὅθεν σημαίνει αὕτη ὅτι περὶ τῆς γυναικὸς δὲν δύνασαι νὰ κρίνῃς ὁποία τις εἶναι, ἂν μόνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἴδῃς· διότι ἐκεῖ θὰ εἶναι ἐστολισμένη καὶ θ' ἀποκρύπτῃ τὰ ἐλαττώματά της· ὅθεν ἀνάγκη νὰ τὴν ἴδῃς ἀτημέλητον, ἵνα κρίνῃς ἀσφαλῶς ἂν εἶναι ὡραία. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Se ti vol veder se una dona xe bela, vardila a la matina co la leva = ἂν θέλῃς νὰ ἴδῃς ἂν μία γυναῖκα εἶναι ὄμορφη, κύττα την τὸ πρωΐ, ἅμα σηκωθῇ ἀπὸ τὸν ὕπνο (βενετ. Pasqualigo 62). — **Ἱσπαν.** Si quieres hembra, escoge la el sabado, y no el Domingo = ἂν γυρεύῃς γυναῖκα, διάλεξέ την τὸ Σάββατο καὶ ὄχι τὴν Κυριακή. (W. V, 3[illegible], 676). — **Γερμαν.** Wer eine schöne Frau will haben, suche sie Sonnabends zu Haus, aber nicht Sonntags beim Feste aus = ὅποιος θέλει νά χῃ ὄμορφη γυναῖκα, ἂς τὴ ζητήσῃ τὸ Σαββάτο 'ς τὸ σπίτι, κι' ὄχι τὴν Κυριακὴ 'ς τὴ γιορτή. (W. I, 1136, 670).

112. Σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις.
(Πελοποννήσου).

Ῥητὸν ἐκ τῶν Πράξ. τῶν Ἀποστόλ. κα', 5. Λέγεται ἐπὶ τῶν πανοικὶ μεταβαινόντων εἰς ἑορτὴν ἢ συνάθροισιν. Ταὐτόσημος εἶναι καὶ ἑτέρα δημώδης φράσις: «μὲ τὰ παιδιά του καὶ τὰ σκυλιά του». Ἐν Κύθνῳ λέγεται καὶ συφάμελος (Βάλληνδας 112) ὁ μετὰ συμπάσης τῆς οἰκογενείας μεταβαίνων που (σὺν—φαμελιά), ἢ συγκόπαδος (αὐτ. 111) ἐκ τοῦ σὺν καὶ κοπάδι (ποίμνη).

113. Τὰ σέρνει ἡ τρίχα γυναικὸς ἀμάξι δὲν τὰ σέρνει.
(Β. 294, 139 [σύρνει—σύρνει]—Σύρου. Νεα. 447 [ἄλογο δὲν τὰ σ.]).

Βλ. τρίχα 25, πρβλ. τρίχα 13. Ὅτι μεγίστη ἡ δύναμις τῆς γυναικός, ἐπιβαλλούσης πᾶσαν θέλησίν της εἰς τὸν ἀγαπῶντα αὐτήν. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Tira più un capello di donna che sei cavalli = σέρνει περισσότερα μία τρίχα γυναικὸς παρὰ ἓξ ἄλογα. (Volpini 86, 49). Tira più un pelo de femena che no fa çento pari de bo = σέρνει πλειότερο μιὰ τρίχα γυναικὸς παρ' ὅσο (σέρνουν) ἑκατὸ ζευγάρια βόϊδα (βενετ. Pasqualigo 47. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè I, 119-120). Tira püssè ü dit de dona che ü per de bo = σέρνει πλειότερα ἕνα δάχτυλο γυναικὸς παρὰ ἕνα ζευγάρι βόϊδα

(περγαμηνὴ αὐτ. 120). Tira più un pelo di benevolenza che cento para di buoi=σέρνει πλειότερα μιὰ τρίχα καλωσύνης παρὰ ἑκατὸ ζευγάρια βόιδα (τοσκαν. αὐτ. Παραλλαγαὶ αὐτ. 119). Poti cchiù un pilu di fimmana a 'nchianata ca centu carra a la calata=μπορεῖ περισσότερα μιὰ τρίχα γυναικὸς 'ς τὸν ἀνήφορο παρὰ ἑκατὸ ἁμάξια 'ς τὸν κατήφορο. (καλαβρία, Marzano 55. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè I, 119). Quantu tira un pilu di fimmina, nun tira 'na corda di bastimentu=ὅσα σέρνει μιὰ τρίχα γυναικὸς δὲν σέρνει ἕνα σκοινὶ καραβιοῦ (σικελ. Pitrè I, 119) Quattru pila di c... su' chiù forti di 'na gumina di bastimentu=τέσσερες τρίχες τοῦ μ. εἶναι δυνατώτεραις ἀπὸ γούμενα καραβιοῦ (ἐπίσης, αὐτ.). Tira cchiù un pilu, chi un travu=σέρνει πλειότερα μιὰ τρίχα παρὰ μιὰ τράβα (ἐπίσης αὐτ.). — **Ἱσπαν.** Mas tira moça que soga=περισσότερα τραυᾷ ἡ κόρη παρὰ τὸ σκοινί. (D. II, 737). — **Ἀγγλ.** One hair of a women draws more than a team of oxen=ἡ τρίχα τῆς γυναικὸς σέρνει πλειότερα παρὰ ἕνα ζευγάρι βόιδα (αὐτ. σ. 517). Beauty draws more than (five yokes of) oxen=ἡ ὀμορφιὰ σέρνει πλειότερα παρὰ (πέντε ζευγάρια) βόιδα (αὐτ. καὶ II, 737). — **Δαν.** Eet jomfru haar drager stærkere, end ti par øxen=ἡ τρίχα τοῦ κοριτσιοῦ τραυᾷ δυνατώτερα ἀπὸ δέκα ζευγάρια βόιδα (W. III, 320). Et Qvindehaar drager stærkere, end syv Stude=ἡ τρίχα τῆς γυναικὸς τραυᾷ δυνατώτερα παρὰ ἑφτὰ βόιδα. (D. II, 737). Et Fruentimmerhaar trækker mere, end en Klokkestrens=ἡ τρίχα τοῦ κοριτσιοῦ τραυᾷ περισσότερο παρὰ τὸ σκοινὶ τῆς καμπάνας (αὐτ.). — **Σουηδ.** En jungfrulock drar starkare än tio par öxar=μιὰ λογίδα μαλλιὰ κοριτσιοῦ τραυᾷ δυνατώτερα ἀπὸ δέκα ζευγάρια βόιδα (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Een vrouwenhaar tregt meer dann een marszeil (kabeltouw) =ἡ τρίχα τῆς γυναικὸς τραυᾷ περισσότερο ἀπὸ τὸ σκοινὶ ἢ ἀπὸ τὴ γούμενα. (W. I, 1142, 2). Een vrouwenhaar trekt meer dan zeven paarden (dan honderd paar ossen)=ἡ τρίχα τῆς γυναικὸς τραυᾷ περισσότερο ἀπὸ ἑφτὰ ἄλογα· ἢ ἀπὸ ἑκατὸ ζευγάρια βόιδα· (αὐτ.). — **Γερμαν.** Der Finger einer Frau zieht stärker als ein paar Ochsen=τὸ δάχτυλο τῆς γυναικὸς τραυᾷ περισσότερο

ἀπὸ ἕνα ζευγάρι βόιδα. (W. I, 1016, 3). Ein Frauenhaar zieht mehr als ein Glockenseil = ἡ τρίχα τῆς γυναικὸς τραυᾷ περισσότερο ἀπὸ τὸ σκοινὶ τῆς καμπάνας. (W. I, 1142, 2. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1. 3. 1120, 328. V, 1273. 4. D. II, 737). Ein Jungfernhaar zieht stärker als hundert Ochsen = ἡ τρίχα τοῦ κοριτσιοῦ τραυᾷ δυνατώτερα ἀπὸ ἑκατὸ βόιδα. (W. II, 1068. Βλ. αὐτ. 1075 III, 320. D. II, 737). Ein Frauenhaar zieht mehr, als vier Schimmel = ἡ τρίχα τῆς γυναικὸς τραυᾷ περισσότερο ἀπὸ τέσσερα ἄσπρα ἄλογα (D. II, 737).

113α. Τὴ βασταγοῦρα καὶ τὴ γυναῖκα μὴ τὴ λυπᾶσαι.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ἀντίθετος πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 99. Ὅτι δὲν πρέπει νὰ φειδώμεθα τῆς γυναικός, ὡς οὐδὲ τῆς ὄνου, διότι ἀμφότεραι, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἔχουσι χρείαν ῥαβδισμῶν, ἵνα καλῶς διοικῶνται. Πληρεστέρα ἡ Ἰταλ. Donne, asini e noci, voglion le mani atroci = γυναῖκες γαιδούρια καὶ καρύδια θέλουν σκληρὰ χέρια (τοσκαν. Giusti 100).

113β. Τὴ γυναῖκα καὶ τὸ παιδί σου κρυφὰ νὰ τσοὺ ἀγαπᾷς.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεικνύωμεν ἐμφανῶς τὴν πρὸς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα στοργὴν ἡμῶν, ἵνα μὴ ἐπαιρόμενα ἐκ ταύτης γίνωσιν ἀπειθῆ καὶ αὐθάδη.

113γ. Τὴ γυναῖκα πρὶν πατρευτῇ ποτέ σου μὴ τὴ κρίνῃς.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 62.

114. Τὴ γυναῖκα τοῦ καλοῦ
ἀπ' τὰ μάγουλα τὴ βλέπεις.
(Κύθνου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Βλ. ἀρ 49. 117. 118 Ἡ σύζυγος ἀγαθοῦ ἀνδρός, ἄλυπον διάγουσα βίον, εὐεκτεῖ καὶ σωματικῶς· ἐνῷ τοὐναντίον τῆς ἐκ τῶν κακώσεων τοῦ ἀνδρὸς ὀδύνης ἀψευδὲς τεκμήριον εἶναι ἡ ἰσχνότης καὶ ὁ μαρασμὸς τῆς γυναικός. Ἰταλ. Chi ha buon marito, lo porta in viso = ὅποια ἔχει καλὸν ἄντρα, τὸ δείχνει 'ς τὴν ὄψη (τοσκαν.

Giusti 98) Moglie grassa, marito allegro; moglie magra, marito addolorato = παχειὰ γυναῖκα, καλόκαρδος ἄνδρας ἀχαμνὴ γυναῖκα, γρινιάρης ἄνδρας (ἐπίσης, αὐτ. 104). — **Ῥωμουν**. Buri ómiri facu grase mulĭérle = καλοὶ ἄνδρες κάνουν παχειαῖς γυναῖκες. (Zanne 4347).

115. Τῆς γυναίκας τὴ δουλειὰ ποντικὸς τὴν ἔφα καὶ δὲν ἐχόρτασε

(Ψαρῶν. Β. 351, 5).

Βλ. ἀρ. 11.

116. Τῆς κακῆς γυναικὸς δὲν τῆς κάνεις τίποτες.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου).

Ἡ αὐτὴ γνώμη καὶ παρ' Εὐριπίδῃ: «Οὐδεὶς γυναικὸς φάρμακ' ἐξεύρηκέ πω| κακῆς». (Ἀνδρομάχ. 272)· «ἄλλων δὲ πάντων δυσμαχώτατον γυνή». (ἀπ. 548 Nauck παρὰ Στοβ. ΟΓ', 5)· καὶ παρὰ Σειρὰχ κς', 7: «βοοζύγιον σαλευόμενον γυνὴ πονηρά, ὁ κρατῶν αὐτῆς ὡς ὁ δρασσόμενος σκορπίου».

116α. Τὸ ζῶ ἀφοῦ στρωθῇ, καὶ ἡ γυναῖκα ἀφοῦ πατρευτῇ, βγάνουνε τὴν αἵρεσή των.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 62. 116β. 119. Τοῦ μὲν φορτηγοῦ ζῴου μετὰ τὴν ἐπίσαξιν, τῆς δὲ γυναικὸς μετὰ τὸν γάμον ἀποκαλύπτονται τὰ ἐλαττώματα.

116β. Τὸ ζῶο 'ς τὸ κάρρο καὶ ἡ γυναῖκα 'ς τὸ ἄντρα βγάζουν τσοῖ αἱρέσαις των.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

116γ. Τὸν ὀχτρό σου νὰ τὸν καταραστῇς ἀπὸ ζῶ σὲ ζῶ, κι' ἀπὸ γυναῖκα σὲ γυναῖκα.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Μέγιστον κακὸν ὁ θάνατος ζώου καὶ ἡ ἀντικατάστασις ὑπὸ ἄλλου, καθὼς καὶ ὁ δεύτερος γάμος μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης γυναικός.

116δ. Τοῦ ἐχθροῦ σου μὴν ἐμπιστευθῇς τὰ λόγια ποῦ σοῦ [λέγει,
ἀλλὰ μήτε τῆς γυναικὸς ποῦ σοῦ μιλεῖ καὶ κλαίγει.

(Μάνθου Ἰωάννου Συμφορὰ τοῦ Μωρέως. Βενετ. 1803 σ. 79. 1820 σ. 77, στιχολογ. 7. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ὀχτροῦ σου μὴ μπιστευθῇς — λέει, καὶ γυναῖκα ὅτας μιλῇ καὶ κάθεται καὶ κλαίῃ. — ἤ: Ποτέ σου μὴ ἐμπιστευτῆς τοῦ ἐ. σου ὅσα σοῦ λέει, καὶ γ. ποῦ σοῦ μ. καὶ κάθεται καὶ κλαίει.]).

Βλ. ἀρ. 4. Φέρεται καὶ ὡς κωμαστικὸν ᾄσμάτιον (Passow σ. 582 ἀρ. 1041. Λιανοτράγουδα 1866 σ. 162. 1876 σ. 176. G. Meyer Gr. Volksl. 63, 34).

116ε. Τοῦ καλορίζικου χωριάτη τοῦ πεθαίνει ἡ γυναῖκα, τοῦ κακορίζικου τοῦ ψοφάει τὸ βόιδι.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Εἰρωνικῶς ἐπὶ χωρικῶν φροντιζόντων περὶ τῶν κτημάτων μᾶλλον ἢ περὶ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων. Παραπλήσιαι **Γαλλ.** A qui Dieu veut aider sa femme lui meurt. (Quitard 375). A qui perd sa femme et un denier, c'est grand dommage de l'argent (αὐτ.).

117. Τοῦ καλοῦ ἀντρὸς γυναῖκα ἀπ' τὰ μοῦτρα φαίνεται.

(Β. 320,510. [ἡ γ. ἀπ' τὰ μάγουλα φ.] — Ἀθηναϊκή. Ἑβδ. Α', 216. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἀνδροῦ ἡ γ'ναῖκα ἀπού του μάγλο φαίνιτι.]).

Βλ. ἀρ. 114.

118. Τοῦ καλοῦ ἀντρὸς γυναῖκα ἀπ' τὰ πάχη φαίνεται.

(Ππζ. 302,1053 [ἡ γ. 'ς τὰ κάλλη φ.] — Γορτυνίας)

Βλ. ἀρ. 114.

119. Τοῦ μουλαριοῦ ὄντας σαμαρωθῇ,
τῆς γυναικὸς ὄντας παντρευτῇ.

(Ππζ. 302,1056 [ὅταν σ. καὶ τῆς γ. ὅταν π. φαίνονται οἱ πληγαῖς.] — αὐτ. 340,25 [Ἡ γυναῖκα ὅ. νὰ π. καὶ τὸ μουλάρι ὄντας νὰ σ. φαίνονται οἱ πληγαῖς τους.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ὅταν — ὅταν]).

Βλ. ἀρ. 116α. 116β, ἄλογο 15, πληγὴ 1. 8. 10, τσοῦπα 1, πρβλ. ἀνωτέρω ἀρ. 62.

120. Τουφέκι, κιτάρα καὶ γυναῖκα δὲν πρέπει νὰ δανείζῃ κἀνείς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη)

Βλ. ἀρ. 23, ἄλογο 7, ὅπου ἀναγράφονται καὶ τὰ παράλληλα.

121. Τρία πράματα νὰ μὴ ἐμπιστεύεσαι· γυναῖκα, ἀφέτη, γαρμπή.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 4. Πληρεστέρα ταύτης, διότι ἀναφέρει τριάδα ἀπίστων, πλὴν τῆς γυναικός, τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν ἄνεμο λίβα (πρβλ. γαρμπὴς 3).

122. Τσεῖο ποῦ πιάννει γυναῖκα κάννει καλό, τσεῖο ποῦ ἔτ τὴ πιάννει κάννει κάddio.

(Ὑδροῦντος. Mor. Dial. 78, 32).

Πρβλ. παντρεύω 38. Ὁ νυμφευόμενος γυναῖκα καλῶς ποιεῖ, ἀλλ' ὁ μὴ νυμφευόμενος κάλλιον. **Ἰταλ.** Chi si marita fa bene; e chi no, meglio = ὅποιος παντρεύεται κάνει καλά, κι' ὅποιος ὄχι, καλύτερα· (τοσκαν. Giusti 99).

123. Τσῆ γυναικὸς μὴ πῇς ποτὲ μυστικό,
μήτ' ἄνθρωπο τοῦ κουβέρνου νὰ πιάσῃς φίλο πιστικό.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 4. Ὁ κ. Σ. Δὲ Βιάζης μοὶ σημειώνει περὶ ταύτης: «τὴν ἤκουσα δὶς εἰς τὰ βουνά· θὰ εἶναι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Βενετῶν, ἢ ἅμα κατέλαβον τὴν νῆσον οἱ Ῥωσοτοῦρκοι».

124 Τσόχα καὶ γυναῖκα μὴν τὴν βλέπῃς νύχτα.

(Β. 327,621).

Βλ. ἀρ 26. *Τσόχα*, ἡ, λ. τουρκικὴ (Κοραῆ Ἄτ. Α', 312), ἀνθ' ἧς ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλώσσῃ γίνεται χρῆσις τῆς λ. *ἐρέα* (ὀρθότερον ἐρεᾶ). —Ὡς ἐσημειώθη ἤδη ἐν ἀρ. 26 ὁ τύπος τῆς προκειμένης παροιμίας πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὸν τῶν πολυπληθῶν ὁμοίων παροιμιῶν τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν λαῶν, οἵτινες τὴν κρίσιν περὶ τοῦ κάλλους γυναικός, ἣν δὲν βλέπομεν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, παρομοιάζουσι πρὸς ἐκλογὴν ὑφάσματος γινομένην τὴν νύκτα· πιθανὸν δὲ φαίνεται ὅτι ἔκ τινος τούτων ἐλήφθη, ἴσως ἐξ ἰταλικῆς. Εἶναι δὲ τοιαῦται αἱ

ἑξῆς. **Ἰταλ.** Nè donna nè tela non guardare a lume di candela = οὔτε γυναῖκα οὔτε λινὸ παννὶ νὰ μὴ βλέπῃς 'ς τὸ φῶς τοῦ κεριοῦ (τοσκαν. Pitrè II, 63. Πολυπληθεῖς παραλλαγὰς βλ. αὐτ. σ. 62—64. Pasqualigo 111. D. II, 607. Marzano 56. La Calabria VIII, 77. IX, 43, 52). A lume di lumera canavacciu pare tela = 'ς τὸ φῶς τῆς λάμπας ἡ καναβάτσα φαίνεται λινό· (κορσικαν. αὐτ. 63 μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. σ. 62-63. D. II, 607). Fimmina e farina nun li taliari a lustru di cannila = γυναῖκα κι' ἀλεῦρι μὴν τὰ βλέπῃς 'ς τὸ φῶς τοῦ κεριοῦ (σικελ. Pitrè II, 63 μετὰ παραλλαγῆς).— **Γαλλ.** Toile et femme, laide ni belle, prendre ne dois à la chandelle. (Legai 454. Leroux II, 426). Il ne faut prendre ni femme ni étoffe à la chandelle. (W. I, 1124, 417). Prendre ne doit à la chandelle argent, toile, drap ni pucelle. (D. II, 607 μετὰ γασκωνικῆς παραλλαγῆς). La fênno é la têlo, mâou se câousis à la candêlo = ἡ γυναῖκα καὶ τὸ λινὸ κακὰ διαλέγονται μὲ τὸ κερὶ (λαγκεδοκικὴ αὐτ. μετὰ νεοπροβηγκιακῆς παραλλαγῆς). — **Κάταλ.** Dona y tela no la mires ab candela = γυναῖκα καὶ λινὸ μὴν κυττᾷς μὲ τὸ φῶς (αὐτ.). — **Ἱσπαν.** La muger y la tela (cibera) no le cates á la candela = τὴ γυναῖκα καὶ τὸ λινὸ (ἤ, τὸ γέννημα) μὴν τὸ δοκιμάζῃς 'ς τὸ φῶς (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** A molher, e a seda, de noite á candeia = τὴ γυναῖκα καὶ τὸ μετάξι τὴ νύχτα μὲ τὸ φῶς (αὐτ.). O trigo e a tea á candêa = τὸ γέννημα καὶ τὸ λινὸ μὲ τὸ φῶς (αὐτ.).—**Ῥωμουν.** Pânza şi nevéstă nóptea să nu 'ţĭ alegĭ = παννὶ καὶ γυναῖκα νύχτα νὰ μὴ διαλέξῃς (Zanne III, 7480). Nicĭ pânză, nicĭ muĭere să nu alegĭ la lumînare = οὔτε παννὶ οὔτε γυναῖκα νὰ μὴ διαλέξῃς μὲ τὸ φῶς (αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν).—**Ἀγγλ.** Neither women nor linen by candle-light = οὔτε γυναῖκες οὔτε λινὸ μὲ τὸ φῶς τοῦ κεριοῦ. (D. II, 607). Women and linen look lest by candle light = γυναῖκες καὶ λινὸ μὴ βλέπῃς μὲ τὸ φῶς τοῦ κεριοῦ. (W. V, 51, 1136).—**Ἰσλανδ.** Kauptu konu og lèrept við ljós = ἀγόρασε γυναῖκα καὶ λινὸ μὲ τὸ φῶς. (D. II, 607). — **Δαν.** Kvinder og lærred skal man ei kiøbe ved lys = γυναῖκες καὶ λινὸ δὲν πρέπει ν' ἀγοράζωνται μὲ

τὸ φῶς. (W. I, 1124, 417). — **Σουηδ.** Quinner och tyger börman ej wälja wid ljus = γυναῖκες καὶ τσόχαις δὲν πρέπει νὰ διαλέγῃς μὲ τὸ φῶς. (W. V, 51, 1136). Man skal inte välja sköna qvinnor vid ljus = δὲν πρέπει νὰ διαλέγῃς ὡραίαις γυναῖκες μὲ τὸ φῶς. D. II, 607). — **Γερμαν.** Weiber und Tuch soll man bei Tage kaufen = γυναῖκες καὶ τσόχα πρέπει ν' ἀγοράζῃ κάνεὶς τὴν ἡμέρα. (W. V, 50, 1121). Weiber und Leinwand muss man nicht beim Lichte kaufen = γυναῖκες καὶ λινὸ δὲν πρέπει κάνεὶς ν' ἀγοράζῃ μὲ τὸ φῶς (αὐτ. 113. Βλ. αὐτ. 51, 1136. I, 1124, 417. III, 29, 6. 7. D. II, 607). Weiber, Tuch und Edelgestein niemand kauff beim Abendschein = γυναῖκες, τσόχα καὶ πετράδια κάνεὶς δὲν ἀγοράζει 'ς τὰ μουχρώματα (W. V, 49, 1092). Beim Licht musst du nehmen Geld, Leinwand, Tuch und Jungfrauen nicht = μὲ τὸ φῶς δὲν πρέπει νὰ παίρνῃς χρήματα λινὸ τσόχα καὶ κορίτσια. (W. III, 111, 9).

125. Τῶν γυναικῶν ἡ φύση
ὁ χορὸς καὶ τὸ γαμῆσι.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Τὸ χορὸ καὶ τὸ γ. εἶναι τσῆ γυναικὸς ἡ φύσις.]).

Αἱ γυναῖκες εἶναι φιλέρωτες καὶ φιλορχήμονες· ἀλλὰ συνήθως ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ γυναικὸς αἰσχρᾶς συνεχῶς χορευούσης.

126. Χίλιοι ἄνδρες δυὸ κεραμίδια τσοὺ σκεπάζει,
καὶ δυὸ γυναῖκες χίλια κεραμίδια δὲν τσοῖ σκεπάζει.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

127. Χίλιοι ἄντρες συγκάνουνε, μὰ δυὸ γυναῖκες δὲν μπορεῖ νὰ συγκάνουνε.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ὅτι ἀδύνατον νὰ ὁμονοήσωσι πρὸς ἀλλήλας δύο γυναῖκες ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἰκοῦσαι· κυρίως ἀναφέρεται εἰς τὰς ἔριδας πενθερᾶς καὶ νύμφης, ἢ νύμφης καὶ ἀνδραδέλφης.

Γυοῦρα

1. Σ' τὰ Γυοῦρα θὰ σὲ στείλω.

(Κοραῆ, Ἰσοκράτ. τ. Β' σ. 277 [Ἄμε εἰς τὰ Γυοῦρα]—Μυτιλήνης. Μυρσιλίδης 39).

Γυοῦρα, τά, ἐρημόνησος παρὰ τὴν Σύρον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπίσης καλουμένη τὰ Γύαρα (Φιλοστράτ. Ἀπολλών. Η', 16 σ. 297) ἢ συνηθέστερον ἡ Γύαρος· ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἦτο τόπος ἐξορίας. (Πλουτάρχ. π. φυγῆς 8 σ. 602 d. Λουκιαν. Τόξαρ. 17 κἑ. σ. 526. Tacit. Ann. III, 68). Ὡς ἀνάμνησις τῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς δεινοτάτη ποινὴ ἐνομίζετο ἡ εἰς τὴν Γύαρον ἐξορία δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν αἱ προκείμεναι παροιμιώδεις φράσεις· παροιμιωδῶς δ' ἐφέρετο τῆς νησίδος τὸ ὄνομα καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, οἷον παρὰ τῷ Ἰουβενάλῃ (I, 73, πρβλ. καὶ X, 170), οὗ τὸν στίχον παραθέτει καὶ ὁ Κοραῆς: Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum. Ἀλλ' ἐνδεχόμενον ὅτι καὶ πρὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων ἡ Γύαρος εἶχε δύσφημον ὄνομα, παρεμβαλλόμενον διὰ τοῦτο εἰς ἐπῳδὰς καὶ κατάρας· ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐπιστεύετο ὅτι οἱ μῦες διέτρωγον τὸν σίδηρον (Ἀντίγον. Καρύστ. 18. Ἀριστοτέλ. π. θαυμασ. ἀκουσμ. 25 σ. 832α, 14. Ἀριστοφάν. Ζ. Ἱστ. ἀπ. 358. 369 σ. 106. 109 ἐκδ. Λάμπρ.). Αἱ δὲ φράσεις: venisti huc ubi mures ferrum rodunt (Senec. Apocol. 7)· καὶ «οὐδ' ὅκως χώρης | οἱ μῦς ὁμοίως τὸν σιδηρον τρώγουσιν» (Ἡρώνδ. Γ', 75), δεικνύουσιν ὅτι ὁ τόπος ὅπου οἱ μῦς ἔτρωγον τὸν σίδηρον, δηλ. ἡ Γύαρος, ἐτάσσετο μεταξὺ τῶν χαλεπῶν καὶ δυσεξευρέτων τόπων, τῶν μνημονευομένων ἐν ἀραῖς καὶ ἀπευχαῖς (Βλ. καὶ Crusius Untersuchungen zu den Mimiamben Herondas σ. 72 κἑ.).

γυρευτὸς

1. Γάλα γυρευτό,
πικρὸ σὰ γιατρικό·
γάλα φερτό,
γλυκὸ ζαχαρωτό.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πρβλ. χάρισμα 2. Πικρὸν μὲν τὸ ἐπὶ ἀποδόσει ζητούμενον

γάλα, ἐξαίσιον δὲ τὸ δωρεὰν λαμβανόμενον· τὰ δῶρα δηλ. εἶναι πάντοτε εὐπρόσδεκτα.

γυρεύω

1. Ἄλλα χω γώ, τὸ βοῦ γυρεύγω.
(Καρπάθου παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου)

Ἐπὶ τῶν ἐμμενόντων εἰς τὸν σκοπόν των, καὶ εἰς τὴν ἐπίτευξιν αὐτοῦ καὶ μόνου προσεχόντων, ματαιούντων δ' οὕτω τὰς προσπαθείας τῶν πειρωμένων νὰ παρατρέψωσι τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς ἄλλα. Ὑπόκειται μῦθος ἄγνωστός μοι, ὅστις πιθανώτατα θὰ ἀνεφέρετο εἰς βουκόλον ζητοῦντα ἀπολεσθέντα βοῦν, περὶ τούτου δὲ φροντίζοντα καὶ μὴ παραπλανώμενον ἐξ ὁμιλιῶν περὶ ἀλλοτρίων θεμάτων, ἃς ἐπίτηδες ἐποίουν οἱ κλέπται.

2. Ἄμε κάθου γύρευε.
(Κοινή. — Β. 11, 133).

Βλ. ἀρ. 2α, 43. 44. 45. Ἐπὶ τῶν πολυπραγμονούντων περὶ ζητήματα ἀνάξια λόγου, ἢ ἐπὶ τῶν ζητούντων ἀπολεσθέντα πράγματα, ὧν δυσχερὴς ἡ ἀνεύρεσις.

2α. Ἄμε χάσε, κ' ἔλα γύρευγε.
(Καρπάθου ΖΑ. 344,33 καὶ Μαν. 272,38).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

3. Ἂς σὴ σ'έρα κάκαλα γυρεύει.
(Οἰνόης παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Βλ. ἀρ. 4. 13. Σ'έρα ἡ χήρα. Κάκαλα καὶ ἐν. τὸ κάκαλο οἱ ὄρχεις καὶ συνεκδοχικῶς τἀνδρικὰ αἰδοῖα. Ἡ λ. φαίνεται συγγενὴς πρὸς τὴν παιδικὴν ἰταλ. λέξιν cocco (αὐγὸ) ἢ coccola θ. (κόκκος, καὶ καρπὸς δένδρων τινῶν καὶ θάμνων). Ἐντεῦθεν πιθανῶς καὶ ἡ κυθνιακὴ παιδικὴ λέξις *κακκάλα* (αὐγόν), καὶ ἡ πανελλήνιος παιδικὴ λέξις *κοκκὸ* (ὀπώρα, τρωγάλιον). Πολλαχοῦ δὲ τῆς Ἑλλάδος οἱ ὄρχεις ἐπὶ τὸ εὐφημότερον λέγονται αὐγά. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶναι ὅτι χάριν εὐσχημοσύνης πρὸς δήλωσιν τῶν αἰδοίων ἐγίνετο χρῆσις ξενικῶν λέξεων, αἵτινες καὶ ἐπεκράτησαν. Περιττὸν κρίνω νὰ προσθέσω τι πρὸς δικαιολογίαν τῆς γνώμης μου, ὅτι οὐδὲν κοινὸν ἔχει ἡ

λέξις πρὸς τὸ τοῦ Αἰσχύλου παρ' Ἡσυχίῳ κάκαλα (τείχη) καὶ πρὸς τὰς παρὰ τῷ αὐτῷ λεξικογράφῳ παρεφθαρμένας γλώσσας: «κακαλέα, κατακεκαυμένα» καὶ «κάκκαλον, κάταξον». — Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ζητούντων τι παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ καθόλου ἐπὶ τῶν ἐχόντων ἀξιώσεις ὑπερβολικὰς ἢ παραλόγους.

4. Ἂς σὸν Ἄδην κάκαλα γυρεύει.
(Πόντου. Ἑπτάλ. 350,17).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

5. Γιάννη γύρευε καὶ Νικολὸ καρτέρει.
(Β. 46,54 [Νικόλα] — Λιβαρτζίου παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου. — Ζαγορᾶς [γύρευε.]).

Βλ. ἀρ. 20. Ἐπὶ τῶν παρὰ τὴν προσδοκίαν συμβαινόντων.

6. Γιὰ τὸ γείτονά μου λέω,
καὶ γιὰ λόγου μου γυρεύγω.
(Θήρας. Παρνασ. Γ', 425,39).

Ἐπὶ τῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα συμπαθείας πρὸς ἄλλους καὶ ἀρωγῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπιδιωκόντων τὰ ἴδια συμφέροντα.

7. Γύρευε βελόνι 'ς τἄχερα.
(Κοινὴ [ἤ, Γυρεύει] — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Γυρεύει 6. 'ς τὸ ἄχερο.]).

Βλ. βρίσκω 34, στραβὸς 69, πρβλ. ψύλλος 4. Ἐπὶ ἐρεύνης ματαίας, οἵα εἶναι ἡ πρὸς εὕρεσιν λεπτῆς βελόνης ἐν σωρῷ ἀχύρων. **Γαλλ.** Chercher une aiguille dans une botte de foin. (Leroux I, 73. II, 151. Quitard 21. Littré λ. aiguille 4). — **Ἱσπαν.** Aguja en pajar = βελόνι 'ς τἄχερα. (Valles 50 = Haller 46). — **Ὁλλανδ.** Eene naald in een voeder hooi zoeken = νὰ ζητᾷ κἀνεὶς ἕνα βελόνι 'ς ἕνα ἁμάξι χόρτο. (W. III, 858, 38). Het is kwaad bij duister eene speld te finden = βαρὺ εἶναι 'ς τὰ σκοτεινὰ νὰ βρῇς βελόνι (αὐτ.). — **Γερμαν.** Eine Nadel in einem Haufen Heu (Bund Stroh, im Finstern) suchen = νὰ γυρεύῃ κἀνεὶς βελόνι 'ς ἕνα σωρὸ χόρτο; ἤ, 'ς ἕνα δέμα ἄχερα· ἢ 'ς τὰ σκοτεινά· (αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 857, 14. 859, 44. IV, 791, 8).

8. Γυρεύεις κεῖνο ποῦ δὲν θὲς νά βρῃς.
(Βερ. 70,16 [ἐκεῖνο — εὕρῃς.] — Β. 51,112 [Γυρεύει κ. ποῦ δὲ θὲ νά βρη.]).

Ἐπὶ τῶν ζητούντων νὰ πορισθῶσιν ὠφελείας διὰ πράξεων ἀνοικείων καὶ δυσαρέστων εἰς ἄλλους, καὶ ἐπισπωμένων τοὐναντίον διὰ τοῦτο καθ' ἑαυτῶν βλάβας ἀντὶ κέρδους. Ὅμοιαι τὴν διατύπωσιν, ἀλλ' ὄχι πᾶσαι καὶ τὴν ἔννοιαν ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι: **Ἰταλ.** Ben sarebbe folle chi, quel che non vorria trovar, cercasse = πολὺ κουτὸς θὰ ἦταν ὅποιος γυρεύει κεῖνο ποῦ δὲν θὰ ἤθελε νὰ βρῇ. (W. IV, 935, 15). Chi cerca trova, e talor quel che non vorrebbe = ὅποιος γυρεύει βρίσκει καὶ κἀμμιὰ φορὰ κεῖνο ποῦ δὲν ἤθελε (τοσκαν. Giusti 83).—**Γαλλ.** Fol est qui cherche ce qui ne se peut trouver. (Leroux I, 236). — **Δαν.** Mangen søger efter det hand ei vil finde = πολλοὶ ζητοῦν κεῖνο ποῦ δὲν θέλουν νά βροῦν. (W. IV, 958, 15) — **Σουηδ.** Mången söker det man intet wil ha = ὁμ. (αὐτ. 20). – **Γερμαν.** Mancher sucht, was er nicht finden will = ὁμ. (αὐτ.). Man sucht oft etwas, das man nicht finden will = ζητεῖ κἀνεὶς συχνὰ πρᾶμα, ποῦ δὲν θέλει νὰ βρῇ. (αὐτ. 15. Βλ. καὶ 954, 45).

8α. Γυρεύεις ὀχ ταὐγὸ μαλλὶ κι' ἀπὸ τὸ νύχι γάλα.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἐπὶ τῶν ζητούντων τι παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος Περὶ τῆς φράσεως ἀπὸ ταὐγὸ μαλλὶ βλ. αὐγὸ 55.

9. Γυρεύει 'ς τὰ κατσάβραχα νερό.
(Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Πρβλ. τὴν προηγουμένην. Ἐπὶ τῶν ματαιοπονούντων.

9α. Γύρευε, ξεμπέρδευε,
μέτρα καὶ λογάριαζε.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἐπὶ ἀνωμάλων καὶ πολυπλόκων ὑποθέσεων ἢ ζητημάτων δυσεπιλύτων.

10. Γύρευε πολλὰ νὰ βρῇς λίγα.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι Καλαϊσάκη).

Ἀντίθετος τῆς ἐν λ. πολὺς 24. Κανὼν ἰδίως τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Δημῶδες ἦτο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις τὸ λόγιον:

iniquum petentum, ut aequum feras. (Quintil. IV, 5, 16). Βλ. καὶ Senec. de beneficis VII, 22, 2: Quaedam petimus ultra modum, ut ad verum et suum redeat. Ὁμοίως καὶ ἐν παροιμ. **Γερμαν**. Wer etwas haben will, muss viel fordern = ὅποιος θέλει νὰ πάρῃ κάτι πρέπει ν' ἀπαιτῇ πολλά. (W. II, 238, 167).

10α. Γύρεψε τ' ἀλάτι, νὰ θυμηθοῦν τὸ φαγεῖ.

(Σινώπης παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Ὅτι ὀφείλομεν νὰ ὑποβάλλωμεν μετὰ διακρίσεως τὰς αἰτήσεις ἡμῶν, ὑποδεικνύοντες μόνον τὰς ἀνάγκας ἡμῶν, καὶ ἀφίνοντες τὸν ἄλλον ἐλεύθερον ἂν θέλῃ νὰ τὰς ἐκπληρώσῃ ἢ ὄχι. Ἡ παροιμία προῆλθεν ἐκ μύθου, οὗ ὅμοιον ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἀνέγνωσα πρὸ πολλοῦ εἰς ἀναγνωσματάριον πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐξ οὗ εἰκάζω ὅτι ἐκ τοῦ σχολείου μετεδόθη αὕτη: Λέγει δ' ὁ μῦθος ὅτι παιδίον, ὅπερ συνεβούλευσαν νὰ μὴ ζητῇ φαγητὸν εἰς τὴν τράπεζαν, ἰδόν ποτε ὅτι ἐλησμόνησαν νὰ τῷ δώσωσιν ἐκ τοῦ βραστοῦ, ἐζήτησεν ὀλίγον ἅλας· ἐρωτηθὲν δὲ τί τὸ θέλει, ἀπεκρίθη ὅτι διὰ ν' ἁλατίσῃ τὸ βραστὸν ποῦ θὰ τοῦ δώσουν.

11. Γυρέψεως καὶ μὴ δόσεως, κλέψεως συχωρήσεως.

(Μάνης).

Γυρέψεως καὶ κλέψεως κωμικῶς ἐσχηματισμέναι λέξεις, ὅπως τὸ σόλοικον τοῦτο κατασκεύασμα προσλάβῃ ἐπίφασιν ἀρχαίου γνωμικοῦ. Λέγεται παιγνιωδῶς ὑπὸ τοῦ λαβόντος κρύφα πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς φίλον, ὅπερ οὗτος ζητηθὲν ἠρνήθη νὰ δώσῃ.

12. Δέσποτα τοῦ Δαμαλᾶ,
δίχως νοῦ, δίχως μυαλά·
Τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες,
τὰ μεγάλα γύρευες.
Κούνα, γεροδιάβολε,
τὸ βρωμαραπόπουλο,
καὶ γύρα τὸ χειρόμυλο.

(Κρήτης. Φρ. 107).

Βλ. ἀρ. 28.

13. Ἐγύρεψέ με τοὐρανοῦ τὰ κάκαλα.

(Πόντου. Ἑπταλ. 372,224 καὶ παρ' Ἰ...ά. Βαλαβάνη. — Πολίτου Δημώδ. μετεωρολ. μῦθ. σ. 40).

Βλ. ἀρ. 3.

14. Ἐσὺ Κοκοβίτης δὲν ἤσουνα, 'ς τὴν Κόκοβα τί ἐγύρευες;

(Πτζ. 236,282).

Κόκοβα χωρίον τοῦ δήμου Λευκασίου τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων. Ἐπὶ τοῦ ἀποτολμήσαντος ὑπέρτερα τῶν δυνάμεών του καὶ ἀποτυχόντος, μεταμελομένου δὲ διὰ τὸ πάθημα, ὅπερ εἰς τὴν ἰδίαν ἀβουλίαν ἀποδίδει, διότι ἀνέλαβεν ἔργον πρὸς ὃ ἦτο ἀνεπιτήδειος. Ὑπόκειται βεβαίως μῦθος ἄγνωστος εἰς ἐμὲ, παραπλήσιος δ' ἴσως πρὸς τὸν Αἰσώπειον (ἀρ. 334 334β Halm), οὗ τὸ ἐπιμύθιον: «Οὕτω καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ μηδὲν προσήκουσιν ἐπιχειροῦντες εἰκότως δυστυχοῦσι».

15. Ἡ ἀλεποὺ ὀρνιθόπουλα γυρεύει.

(Κρήνης παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἕκαστος ἐπιζητεῖ τὸ συμφέρον εἰς αὐτόν.

16. Ἡ παπᾶς ἀποὺ τὴ Δαμαλά,
οὔτι γνῶσι οὔτι μυαλά,
τὰ μικρὰ δὲν τά θελι,
τὰ μιγάλα γύρηυι.
Τραύα, γερουδιάβολου,
κούνα κὶ τοὺ διάβολου.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου).

Βλ. ἀρ. 28.

17. Καὶ ἡ προβατίνα μαλλὶ γυρεύει ἀπὸ μένα.

(Πτζ. 246,401).

Καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων πλείονα ἐμοῦ ζητεῖ νὰ τῷ δώσω. Παράπονον τοῦ ἐνοχλουμένου ὑπὸ πολλῶν αἰτήσεων.

17α. Κόκκινη ροῦγα γύρευε.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Κ. στράτα] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ῥοῦγα ἡ ὁδὸς τῆς πόλεως, ἡ ῥύμη, ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἰταλ. ruga (ὁδός), οὗ ἀμφισβητεῖται ἡ ἐκ τοῦ λατ. ruga (ῥυτὶς) παραγωγή. (Βλ. Körting ἀρ. 8189).—Ζήτει τἀνύπαρκτα, ματαίως κοπιᾷς.

18. Μέσ' 'ς τὸ πηγάδι κάρβουνα κάνεις μὴν πᾷ γυρεύγῃ.
('Ερωτόκριτος Α' στ. 210).

Βλ. ἀρ. 8α.

19. Μὲ τὸ κερὶ σὲ γύρευα καὶ μὲ τὸν ἥλιο σέ ηὗρα.
(Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

Βλ. ἀρ. 31, πρβλ. βρίσκω 131. Ἐπὶ τῶν ἀνευρισκόντων ἀπροσδοκήτως τὸ πρὸ πολλοῦ ματαίως ζητούμενον.

20. Νικόλα γύριβγι, τσὶ Γιάννι καρτέρα.
(Μυτιλήνης Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 5.

20α. Ὁ διακονιάρης ἂ δὲ γυρέψῃ, γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ δὲν τὸν δίδουν.
(Βάρνερ: διακονιάρης 1).

Πρβλ. κλαίω 61. Ἂν δὲν φροντίσῃς αὐτὸς περὶ τῶν συμφερόντων σου, οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχεις, ὅτι ἄλλοι θὰ φροντίσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν.

21. Ὅλοι γυρεύαν τὸ σεισμό, κι' ὁ μαραγκὸς γυναῖκα.
(Κρήτης. J. 195, 251).

Βλ τὴν ἑπομένην, ἄνδρας 38.

21α. Ὅλοι 'υρεύγου τὸ χορό, κι' ὁ Φαραὼς 'υναῖκα.
(Καρπάθου παρὰ Κ. Γ. Μιχαηλίδου).

Βλ. τὴν προηγουμένην, ἄνδρας 38.

22. Ὅποιος γυρεύει βρίσκει.
('Αν. 'Επιθ. Α', 533, 295.—Χίου. Καν. 282, 530 [Ὅπου γυρεύγει] — Κατωγῆς Κεφαλληνίας παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη [Τὰ γ. τὰ βρ.]).

Βλ. ἀρ. 46, βροντῶ 1α, πρβλ. δίνω 16, παραγυρεύω 1. Ὅτι ὁ φιλοπόνως ἐπιδιώκων τι τὸ ἐπιτυγχάνει· καὶ ὁ ὀχληρῶς αἰτῶν λαμβάνει τὸ ζητούμενον. Ἴσως ἡ γνώμη αὕτη ἐλήφθη ἀμέσως ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν ῥητῶν: «ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε» «Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμ-

βάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται» (Ματθ. ζ', 7. 8. Λουκ. ια', 9. 10). Ἀνευρίσκεται δ' ἡ αὐτὴ γνώμη καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, φέρεται δὲ καὶ ἐν παροιμίαις καὶ χριστιανικῶν καὶ ἄλλων λαῶν, εἴτε ἁπλῆ, εἴτε πεπλατυσμένη διὰ συμπληρωμάτων. «Οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις ὅ τι | οὐκ ἐν χρόνῳ ζητοῦσιν ἐξευρίσκεται». (Χαιρήμονος ἀπ. 21. TGF. σ. 788 = Στοβ. Ἐκλ. φυσ. Η', 4. 32). «Ἅπανθ' ὁ τοῦ ζητοῦντος εὑρίσκει πόνος» (Στοβ. ΚΘ', 27= FCG. IV, 689, 343β. CAF. III, 618, 1264). «Ὅτι πάντα τὰ ζητούμεν' ἐξευρίσκεται, | ἂν μὴ προαποστῇς μηδὲ τὸν πόνον φύγῃς». (Ἄλεξις παρὰ Στοβ. ΚΘ', 33 = FCG. III, 397, 1. CAF. II, 309, 30). «Πάντ' ἔστιν ἐξευρεῖν, ἐὰν μὴ τὸν πόνον | φεύγῃ τις, ὃς πρόσεστι τοῖς ζητουμένοις». (Φιλήμων παρὰ Στοβ. ΚΘ', 28 = FCG. IV, 13. CAF. II, 488, 37). «Ἁλωτὰ γίγνετ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ | ἅπαντα». (Στοβ. ΚΘ', 46). «Τὸ ζητούμενον | ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τἀμελούμενον». (Σοφοκλ. Οἰδ. Τ. 110. Πλουτάρχ. π. τύχ. 2 σ. 98α).— Παροιμίαι **Ἀλβαν.** Kουσ' λίπαιν γκιαιν τεκ do = ὅποιος γυρεύει παντοῦ βρίσκει. (Hahn 151, 3).—**Ἰταλ.** Cerca ca trovi = γύρευε νά βρῇς (σικελ. Pitrè III, 193 μετὰ καλαβρίας παραλλαγῆς). Chi cerca, trova = ὅποιος γυρεύει βρίσκει. (Castagna 210, 18. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 55). Chi cerca trova e chi dorme si sogna=ὅποιος γυρεύει βρίσκει κι' ὅποιος κοιμᾶται ὀνειρεύεται. (τοσκαν. Giusti 95. Βενετικὴ παρὰ Pasqualigo 108). Chi cerca, trœuva, e chi s'incanta, pèrd = ὅποιος γυρεύει βρίσκει κι' ὅποιος στέκεται χάνει (μεδιολαν. D. II, 411).— **Γαλλ.** En cherchant on trouve (Littré λ. chercher 7). Qui cherche trouve (αὐτ. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ D. II, 411).— **Καταλαν.** Qui cerca, troba = ὅποιος γυρεύει βρίσκει. (D. II, 411).— **Ῥωμουν.** Cantă şi veĭ affla = γύρευε καὶ θά βρῇς. (αὐτ.).— **Ἀγγλ.** Seek and you will find = ὁμ. (Wahl 90, 7). Seek till you find and you 'll not lose your labour = γύρευε γιὰ νά βρῇς καὶ δὲν θὰ χάσῃς τὸν κόπο σου. (W. IV, 954, 29. 38).— **Ὁλλανδ.** Die vint men dat men heeft ghesocht = εὑρίσκει κανεὶς ὅτι ἔχει ζητήσῃ (αὐτ. 38). Die zoekt, die vindt = ὅποιος γυρεύει βρίσκει (φλαμανδ. D. II, 411).— **Γερμαν.** Suche, so wirst du finden = γύρευε καὶ θά βρῇς (W. IV, 954,

29. Βλ. αὐτ. 28. 30. 31. 32. 38-44. D. II, 411). Wer gut zu suchen weiss, wird bald finden = ὅποιος ξεύρει καλὰ νὰ γυρέψῃ, γρήγορα θά βρῃ. (W. IV, 954, 35). Wer nichts sucht, der findet nichts = ὅποιος τίποτε δὲ γυρεύει, τίποτε δὲ βρίσκει (αὐτ. 37). — **Ἰνδικὴ** (Βαννοὺ) Γυρεύετε, θά βρετε. (Mélusine I, 180).—**Τουρκ.** Ἀραγιὰν μπουλούρ = ὅποιος γυρεύει βρίσκει. (Μαλλούφ 31, 84). Ἀραδυδέ μπουλδί = γυρεύοντας βρίσκεται. (Davis 13).—**Ἀραβ.** Ὅποιος γυρεύει παίρνει. (Rhasis 31). män ǧädd ẓäǧad = ὅποιος πολὺ κοπιάζει βρίσκει (Tallqvist 178).

23. Ὅποιος γυρεύει καὶ τοῦ δίνουνε, ἄλλη δουλειὰ μὴ κάνῃ.
(Κρήτης. Παρνασ. Ις', 638, 103).

Βλ. ζητῶ 1.

24. Ὅποιος γυρεύει τρουλλί,
δὲν τρώει θρουλί.
(Κρήτης. Παρνασσ. ΙΓ', 638, 105).

Πρβλ. πολὺς 24. Ὁ ζητῶν σωρόν, οὐδὲ ψιχίον τρώγει, ὁ ζητῶν πολλὰ δὲν ἐπιτυγχάνει οὐδὲ τοῦ ἐλαχίστου. — Θρουλί, τό, συγγενὲς τοῦ ἀρχαίου θρυλίσσω, θρύλιγμα (τὸ θραῦσμα) σημαίνει τὸ ψιχίον, ἐλάχιστόν τι.

24 α. Ὅποιος ζυρεύει τὸ λαβαίνει,
τσαὶ ἄλλη τέχνη δὲν μαθαίνει.
(Κορσικῆς. Φαρδὺς σ. 168).

Βλ. ζητῶ 1.

25. Ὅταν κοιμᾶται ὁ γιόκας μας, ψωμὶ δὲ μᾶς γυρεύει.
(Ἠπείρου Ἀρ. 1020.—Β. 234, 846 [κοιμᾶτ' ὁ γιούκας μας]).

Βλ. κοιμᾶμαι 6.

26. Ὅταν κοιμᾶται, ψωμὶ δὲ γυρεύει.
(Μεσσηνίας.—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Ἔτσι κ.]).

Βλ. κοιμᾶμαι 6.

26 α. Ὅ τι γυρεύγ' ἡ νεροχελῶνα,
'ς τὸ νερὸ τὰ βρίσκει ὅλα.
(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου).

Ἐπὶ τῶν ἀρκουμένων εἰς ὀλίγα καὶ εὐτελῆ, ὅταν εἶναι σύμφωνα πρὸς τὰς ἕξεις καὶ τὴν ἀνατροφήν των· καὶ ἐπὶ τῶν δυναμένων ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός των νὰ πορίζωνται πάντα τὰ ἐπιτήδεια.

27. Οὔλοι θά χουνε, κ' ἐγὼ θὰ γυρεύω.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη.—Ζατούνης παρὰ τοῦ αὐτοῦ. [νά χ. κ' ἐ. νὰ γ.;] Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη ["Ολοι νά χ. κι' αὐτὸς νὰ γύρευε]).

Ἐπὶ ἀτυχοῦς ἢ ἀναξίου, μὴ δυναμένου νὰ ὠφεληθῇ ὡς ἄλλοι, τυχούσης εὐκαιρίας τινός.

28. Πίσκοπε τοῦ Δαμαλᾶ,
δίχως νοῦ, δίχως μυαλά,
τὰ λιανὰ δὲν ἤθελες
τὰ μεγάλα γύρευες·
τραύα τὸ χερόμυλο,
κούνα τἀραπόπουλο.

(Chandler Travels in Greece τ. II. σ. 268-9. Voyages 1806 τ. III σ. 245. Πρβλ. καὶ σ. 465, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι τὸ κείμενον διωρθώθη ὑπὸ τοῦ Κοραῆ [Πίσκοπος τοῦ Δ. μήτε νοῦ μήτε μ. τὰ λινὰ]. Διώρθωσε δ' ὁ Κοραῆς τὰς ἀνορθογραφίας μόνον καὶ τὸ λιανὰ ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ ἀγγλικῷ πρωτοτύπῳ λινά.—Κοραῆ Στράβων 1819 τ. Δ' σ. 162 [μήτε νοῦν, μήτε μ. τὰ μικρὰ δὲν ἤ.]—Βερ. 69, 8 [Βρὲ παπᾶ τοῦ Δ.—τὰ χοντρὰ ἐγύρευες—κούνα καὶ τὸ διάβολο.]—Β. 290, 80 [τὰ χοντρὰ γύρευες, γύρνα τὸ χειρόμυλο, κ. τάρ.—ἤ, κ. καὶ τὸ διάβολο.]—Ἀν. Ἐπιθ. Α', 379 [Βρὲ παπᾶ τοῦ Δ.—τὰ χοντρὰ ἐγύρευες, τραύα τὸ χ. κ. τὸ διάβολο.]—Λέσβου. Μυρσιλίδης 110 [Ἡ παραλλαγὴ αὕτη, μὴ οὖσα ἀκραιφνῶς δημώδης, παρουσιάζει τὰς ἑξῆς διαφοράς: Πίσκοπος τοῦ Δ., χωρὶς νοῦν, χωρὶς μ. ψάρια 'ς τὸ γιαλὸ πολλά, ἐζητοῦσε καὶ καλά· τὰ μικρὰ δὲν ἤθελε τὰ μ. γύρευε· κούνει τ' ἀρεπόπουλο, γύρνα τὸ χειρόμυλο, τραύα γεροδιάβολε, ἄπληστε καὶ ἄβουλε (!)].—Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Ἐπίσκοπε τοῦ Δ. ποῦ δὲν εἶχες καλὰ μυαλά, τὰ μικρὰ δὲν ἤ.—κούνα καὶ τὸ διάβολο]).

Βλ. ἀρ. 12. 16. 29. 34—39 α. 41, θέλω 141, μεγάλος 32, τραυῶ 2. Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς παρέθεσεν ἔμμετρον εἰς τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν τῆς παροιμίας, ὁ δὲ Γάλλος μεταφραστὴς ὡς ἑξῆς εὐστόχως καὶ πιστῶς μετήνεγκε ταύτην εἰς τὴν γαλλικήν:

De Damala prélat glouton,
pauvre d'esprit, tête légère!
le frétin ne pouvoit te plaire,
et tu cherchais le gros poisson.

Vas au moulin tourner la pierre,
et puis berce le negrillon.

Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν δεινὰ πασχόντων ἕνεκα τῆς ἁπλη-στίας των. Ὑπόκειται δ' εἰς αὐτὴν μῦθος, ὃν ὁ Chandler ἀκούσας ἐν αὐτῇ τῇ ἕδρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς Δαμαλᾶ, ἀφηγεῖται ὡς ἑξῆς· Προσέφεραν δῶρόν ποτε εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἰχθῦς, οὓς οὗτος μικροὺς ἰδὼν δυσηρεστήθη, ἐλπίζων δ' ὅτι θὰ εὕρῃ μεγαλυτέρους, ἀπεφάσισε νὰ δο-κιμάσῃ· ἀλλὰ τὸ πλοῖον συνελήφθη ὑπὸ Βαρβαρίνων πειρατῶν· αἰχμαλωτίσαντες οὗτοι αὐτόν, τὸν ἠνάγκασαν ν' ἀλέθῃ σῖτον καὶ ταὐτο-χρόνως νὰ λικνίζῃ ἓν βρέφος. Ἐκίνησεν ὅμως εἰς συμπάθειαν τὸν κύριόν του, ᾄδων στίχους τινάς, οὓς αὐτὸς ἐποίησε, μὴ ἔχοντας μὲν ποιητικὴν ἀξίαν, ἀλλ' ἐκφράζοντας τὴν ἀσυνεσίαν του καὶ τὰ ἐπακο-λουθήματα αὐτῆς. Ὁ μῦθος οὗτος εἶναι γνωστότατος, φέρεται δ' ἁπαν-ταχοῦ τῆς Ἑλλάδος σχεδὸν ἀμετάλλακτος, μόνον ἀντὶ ἐπισκόπου ἀνα-φέρεται ἐνιαχοῦ παπᾶς ἢ καλόγηρος. Διαφορὰς πλείονας παρουσιάζει μακεδονικὴ παραλλαγὴ τῶν Λακκοβικιωτῶν· διότι διηγοῦνται οὗτοι, ὅτι ὁ παπᾶς ἀπὸ τὴ Δαμαλὰ πῆγε 'ς τὸ ποτάμι νὰ ψαρέψῃ, κ' ηὗρε μικρὰ ψάρια, καὶ δὲν τοῦ ἄρεσαν, ἤθελε μεγαλύτερα· καὶ πῆγε λοιπὸν παρακάτω· ἐκεῖ ὅμως τὸν ἔπιασαν κλέφταις, τὸν ἔφεραν 'ς τὸ σπίτι τους καὶ τὸν ἔβαλαν νὰ κουνῇ τὸ παιδί τους 'ς τὴν κούνια. Τότες ὁ παπᾶς, ἐκεῖ ποῦ κουνοῦσε τὸ παιδὶ ἔλεγε καὶ τὸ τραγοῦδί του.

Ἡ διάδοσις τῆς παροιμίας ἀνὰ πάσας τὰς ἑλληνικὰς χώρας ἀπὸ τῆς Κερκύρας μέχρι τῆς Καππαδοκίας ἐλέγχει τὴν παλαιότητα αὐτῆς ἤδη ὁ Κατζιούλης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἐγίνωσκε συνεπτυ-γμένην αὐτῆς παραλλαγήν. Ἐπίσκοπος τοῦ Δαμαλᾶ (τῆς ἀρχαίας Τροι-ζῆνος) μνημονεύεται τὸ πρῶτον ὡς ὑπαγόμενος εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Κορίνθου ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λέοντος τοῦ Σοφοῦ φερομένῃ διατυ-πώσει τῆς τάξεως τῶν θρόνων τῶν ἐκκλησιῶν, γραφείσῃ δὲ πιθανῶς κατὰ τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα (Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν ἱερῶν κανό-νων τ. Ε΄ σ. 481)· κατηργήθη δ' ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη διὰ τοῦ νόμου περὶ ἐπισκοπῶν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, συγχωνευθεῖσα μετὰ τῆς ἐπι-σκοπῆς Ὕδρας. — Ἴσως ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Δαμαλᾶ ἀντικατέστησεν ἄλ-λον ἥρωα παλαιοτέρου τινὸς μύθου. Πρβλ. τὰ τοῦ Εὐριπίδου: «μὴ δ' ὡς κακὸς ναύκληρος εὖ πράξας ποτέ· | ζητῶν τὰ πλείον' εἶτα πάντ' ἀπώ-

λεσεν»· (ἀπ. 421 Nauck παρὰ Στοβ ⌐Δ΄, 6), «Πέπονθας οἷα χἄτεροι πολλοὶ βροτῶν· | τὰς γὰρ παρούσας οὐχὶ σώζοντες τύχας | ὅλοντ' ἐρῶντες μειζόνων ἀβουλίᾳ» (ἀπ. 1062 παρὰ Στοβ. ΡΗ΄, 25). Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Γεωργίδου (Boissonade An. Gr. I, 73): «Οἱ τῶν μεγίστων ἐρῶντες καὶ τῶν μετρίων ἀποτυγχάνουσιν».

29. Πίσκοπε τοῦ Δαμαλᾶ,
χωρὶς νοῦ, χωρὶς μυαλά,
τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες,
τὰ μεγάλα γύρευες,
τραύα γεροδιάβολε.

(Χίου. Καν. 237, 175 ['Επίσκοπε — νοῦν] — 'Ελευσῖνος Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [ἄνευ τοῦ τελευταίου στίχου]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

29α. Ποῦ γυρεύει τἄλογο,
χάνει καὶ τὸ πέταλο.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Πρβλ. πολὺς 24. Οἱ τὰ μείζονα ζητοῦντες πολλάκις ἀπώλεσαν καὶ τὰ ἀνὰ χεῖρας ὀλίγα.

30. Σαράντα χρόνια γύρευε ἡ μουτζαλιὰ τὴ λάσπη.

(Ψαρῶν. Β. 271, 51. — Παρὰ Ι. Βερέττα).

'Επὶ συνόδου φαύλων. 'Επὶ μακρὸν χρόνον δηλ. ἦσαν κεχωρισμένοι ἀλλήλων, μέχρις ὅτου συνῆλθον τέλος ὅπως συμπράξωσιν.

31. Σὲ γύρευα μὲ τὸ κερί.

(Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη — Κεφαλληνίας παρὰ 'Ηλ. Τσιτσέλη [Σὲ γυρεύω μὲ τὸ φανάρι.]).

Βλ. ἀρ. 19.

32. 'Σ τὸν οὐρανὸ τὸ γύρευε.

(Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι. Ποντίκη).

Βλ. βρίσκω 131. 'Ενν. καὶ τὸ εὗρε εἰς τὴ γῆ.

33. Τὰ γραμμένα ἓν τὰ κάμνουν καὶ τὰ ἀνέγραφα γυρεύκουν.

(Κύπρου. Σ. 282, 155).

Ἀνέγραφα, τά, ἤτοι ἄγραφα, λέγονται ὑπὸ τῶν Κυπρίων καὶ τὰ παραγγέλματα τῆς δεισιδαιμονίας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ γραπτὰ θρησκευτικὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων. Ὅθεν ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἀμελούντων μὲν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ δεισιδαίμονος φόβου ἐκτελούντων τὰ ὑπὸ τῶν δημωδῶν προλήψεων ὁριζόμενα. Συνηθέστερον δὲ λέγεται ἐπὶ τῶν μὴ μεριμνώντων περὶ τῶν ἰδίων ὑποθέσεων καὶ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν μὴ ἐκπληρούντων, ἀλλὰ πολυπραγμονούντων περὶ τὰ ἀλλότρια.

34. Τὰ μεγάλα ὅποιος γυρεύει.
δυστυχήματα ψαρεύει,

(Θουρίας παρὰ Ἀθ. Στυλιανοπούλου).

Βλ. ἀρ. 28.

35. Τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες,
τὰ μεγάλα γύρευες.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 325, 517 [δὲν ἔθελις, τὰ μεάλα γύρευγες.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [γύρευε.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἤθελε - γύρευε.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [δὲν ἤθελι, τὰ μεγάλα γύρευγι.]).

Βλ. ἀρ. 28.

36. Τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες,
τὰ μεγάλα γύρευες,
γειά σου, γεροδιάολε!

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἤθελε - γύρευε] — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [γ. μπράβο γ.]).

Βλ. ἀρ. 28.

37. Τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες,
τὰ μεγάλα γύρευες,
γύρνα τὸ χερόμυλο!

(Βλ. Κατζιούλ. 305. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 98 [γ., τραύα τὸ χειρόμυλο.] — Κ. α', 40 [γ., σύρε τὸν χειρόμυλον.] - Κ. β', 48 [γύριζε τὸν χειρόμυλον].—Νε. 122, 802 [όμ.] —Δάρβαρ. 299 [σύρε τὸν χειρόμυλον].—Β¹ 113, 17.—Β. 290, 79).

Βλ. ἀρ. 28.

38. Τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες,
τὰ μεγάλα γύρευες,
τραύα γεροδιάβολε!

(Β' 113,17.—Θήρας. Δε. Στ. 19 [γέρον διάβολε.]—Β. 290, 79.—Αἴνου. ΚΠ. Η', 535,102 [γύρευγες, τραύα γεροδαίμονα, κούνει καὶ τὸν διάβολον.]—Χίου Καν. 304,685 [γύρευγες]—Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 185 [γεροδιάβολε, κούνα καὶ τὸν δαίμονα.] —Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου.—Πύργου παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [τραύα τα τώρα, γερογάιδαρε.]—Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου.—Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου.—Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου.—Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [γύρευγες, τραύα, γεροδαίμονα.]).

Βλ. ἀρ. 28.

39. Τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες,
τὰ μεγάλα γύρευες,
τραύα τὸν χειρόμυλο,
κούνα καὶ τὸν διάβολο.
(Ἠπείρου Ἀρ. 1261).

Βλ. ἀρ. 28.

39 α. Τὰ μικρὰ ἐγύρευε,
τὰ μεγάλα εὕρηκε.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. 28.

40. Τί θέλεις, τί γυρεύεις, χίλιων γροσιῶν μαχαίρα;
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἐπὶ τῶν προφασιζομένων ὅτι δὲν ἔχουσιν ἐπαρκῆ μέσα πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου τινός, ἐνῷ ἀληθῶς δύνανται νὰ τὸ ἐκτελέσωσιν. Τί ζητεῖς δηλ. μεγάλης ἀξίας μάχαιραν, ἐνῷ δύνασαι καὶ διὰ τῆς εὐτελεστέρας ἣν ἔχεις νὰ ἐκτελέσῃς ὅσα ἀπειλεῖς;

41. Τ' μικρὰ δὲ σ' ἄρεθαν,
τὰ μιγάλα γύριβες,
τραύα, γιρουδιάβουλι.
(Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ.—Τιρνάβου παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου [Τὰ μ. δὲ σὶ ἄριζαν, τὰ τρανὰ γύριβις, τ. γ., κούνα κὶ τοὺ δαίμονα.]).

Βλ. ἀρ. 28.

42. Τοῦ γάμου τὰ καθαρὰ γυρεύει πάντα.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 351, 26 καὶ παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη [κ. πάντα γ.]).

Τὰ καθαρὰ εἶναι ὁ καθαρὸς σίτινος ἄρτος. Ἐπὶ τῶν ἀπαιτητικῶν. Ζητεῖ δηλ. πάντοτε τὰ ἐν ἐξαιρετικαῖς μόνον περιστάσεσι παρεχόμενα.

43. Τρέχα γύρευε.

(Κοινὴ [ἤ: Σύρε γ.]—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Δρέχε γ.]).

Βλ. ἀρ. 2.

44. Τρέχα γύρευε, καὶ Νικολὸ καρτέρει.

(Πελοποννήσου. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 2.

45. Τρέχα γύρευε, καὶ πάντα ῥώτα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 2.

46. Χτύπα νὰ σ' ἀνοίγουνε,
γύρευε νὰ σοῦ δίνουνε.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 22, βροντῶ 1α.

γυρεψούλης

1. Ἄς την τὴν φιλιὰ τοῦ γυρεψούλη.

(Κα. 844).

Βλ. ἀρ. 2, πρβλ. δίνω 51. Γυρεψούλης μυκτηριστικῶς ὁ αἰτητικός. Παρὰ τοιούτων παραγγέλλει ἡ παροιμία νὰ μὴ δεχώμεθα δῶρα, διότι θὰ τὰ ἔχωσιν ὡς πρόφασιν συχνῶν αἰτήσεων.

2. Τὴ φιλιὰ τοῦ γυρεψούλη μὴν τὴ πιθυμᾷς ποτέ σου.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

γυρίζω

1. Ἀποῦ γυρίζει τὸ χωρκὸ
βρίσκει τίποτες καὶ τρῷ.

(Κύπρου. Σ. 287, 307).

Βλ. κάθομαι 32. 75, κοινῶ 7. Ὁ δραστήριος ἄνθρωπος οὐδέποτε στερεῖται τῶν πρὸς τὸ ζῆν.

2. Γυρίζει κατὰ τὸν ἄνεμο.

(Κοραῆ Ἄτ. Β', 98 [ἄνεμον. ἤ, Γ. ὡς φυσήσει ὁ ἄνεμος.]).

Πρβλ. ἀρ. 3 — 6. «Μεταβάλλει γνώμην εὐκόλως, εἶναι ἄστατος καὶ ἀβέβαιος εἰς τὰς ἀποφάσεις του, καὶ κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παροιμίαν· Κάλαμος ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενος» (Κοραῆς). **Γαλλ.** Il tourne à tout vent. (Littré λ. vent 1).

3. Γυρίζει σὰν ἀνέμη.

(Πελοποννήσου [ἤ: σὰν τὴ σβίγα.]).

Βλ. ἀνέμη 1, πρβλ. ἀρ. 2. 4-6. Τῆς παρομοιώσεως κάμνει χρῆσιν καὶ ὁ Σαχλήκης (βλ. ἀρ. 6). **Ἰταλ.** Gira come un arcolaio = γυρίζει σὰν σβίγα. (Giusti 367).

4. Γυρίζει σὰν ἀνεμοδοῦρα.

(Κοινή).

Πρβλ. ἀρ. 2. 3. 4α. 5. 6. Ἀνεμοδοῦρα, ἡ, ἡ ἀνεμόστροφος ταινία ἡ ἐπὶ τῆς κορυφῆς οἰκοδομημάτων ἐπιτιθεμένη πρὸς δήλωσιν τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀνέμου (girouette), ὁ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ (Ἄτ. Ε', 18-19) ὀνομασθεὶς ἀνεμοδείκτης. Τὸ ὄνομα παρεφθάρη ἐκ τοῦ τῆς μέσης ἑλληνικῆς Ἀνεμοδουλίου, ὡς ἐκαλεῖτο ἐν Κωνσταντινουπόλει τετράπλευρον χαλκοῦν μηχάνημα εἰς ὀξὺ σχῆμα κατὰ πυραμίδα τελευτῶν, οὗ ἀπηώρητο ἄνωθεν γυναικόμορφον εἴκασμα, ὑπὸ τοῦ ἀνέμου στρεφόμενον καὶ δεικνύον τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ. (Νικήτ. Χωνιάτ. π. Κωνσταντινουπ. 4 σ. 856-7 Bonn, τοῦ αὐτοῦ, Βασιλεία Ἀνδρον. Β' σ. 432, 20 Bonn. Κωδιν. π. κτισμάτ. σ. 108, 5 Β.). Τούτου φέρεται καὶ τύπος δημωδέστερος ἀνεμοδούριον καὶ παρὰ Κεδρηνῷ ἕτερος τύπος ἀνεμοδήριον, παραλλαχθεὶς ἴσως χάριν τῆς ἐτυμολογίας ἀπὸ τοῦ ἄνεμος καὶ δῆρις. (Βλ. Λαμβέκκιον εἰς Κωδιν. σ. 272 Bonn).—Ἡ παροιμιώδης αὕτη φράσις λέγεται ἐπὶ τῶν ἀεικινήτων καὶ ἐπὶ τῶν ἀσταθῶν καὶ εὐμεταβλήτων. Ἡ αὐτὴ παρομοίωσις καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Χρυσοστόμῳ (ΟΔ', 8 σ. 397 R.): «ὥσπερ γὰρ αἱ τὸν ἄνεμον σημαίνουσαι ταινίαι κατὰ τὴν στάσιν ἀεὶ τοῦ πνεύματος

αἰωροῦνται, νυνὶ μὲν οὕτω, πάλιν δὲ ἐπὶ θάτερα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ τῶν φαύλων διάνοια πρὸς πᾶσαν φορὰν οὕτως ἔχει». Καὶ εἰς παροιμιώδεις φράσεις ἄλλων λαῶν. **Ἰταλ.** Gira come una ventarola = ἀπαράλλακτος (Giusti 366).—**Γαλλ.** C'est une girouette qui tourne à tout vent. (Littrè λ. vent, girouette). A tous vens comme girouette. (Leroux I, 135 .—**Ῥωμουν.** A fi cucoş-de-vint = εἶναι ἀνεμοδοῦρα. (Zanne III, 6936).—**Γερμαν.** Wie die Windfahne auf dem Dach = σὰν τὴν ἀνεμοδοῦρα πάνω 'ς τὴ σκεπή. (W. V, 265).

4α. Γυρίζει σὰν σβοῦρα.

(Κοινή).

Βλ. 3. 4. Ἐπὶ τῶν ἀεικινήτων. **Ἰταλ.** Gira come una trottola = ὁμ. (Giusti 367).

5. Γυρίζει σὰν τὸν ἀνεμόμυλο.

('Αν. 'Επιθ. Α', 451, 82.—Χίου. Καν. 293, 614 [Σὰν τὸν ἀ. γ.]—Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Γ. τὸ κεφάλι του σὰν ἀνεμόμυλος.]).

Βλ. ἀρ. 6. 2-4α. Ὁμοίως [ἐπὶ τῶν εὐμεταβόλων. **Γερμαν.** Er läuft herum. wie eine Windmühle = τρέχει δῶθε κεῖθε σὰν ἀνεμόμυλος. (W. II, 600, 3).

6. Γυρίζει σὰν τὸν μύλο.

(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 5. 2-4α. Παρὰ τῷ Σαχλήκῃ καὶ μεταβατικῶς: «Μὲ λόγια καὶ κομπώματα σὰν μύλον τὸν γυρίζει» (στ. 254 σ. 231 Legrand. στ. 253 σ. 72 Wagner)· καὶ: «ὡσὰν ἀνέμην καὶ τροχόν, σὰν μύλον τὸν γυρίζει» (στ. 287 σ. 233 L. στ. 286 σ. 74 W.).

6α. Γυρίζει τὴν εἰκοσιμία.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Διηνεκῶς εὑρίσκεται εἰς κίνησιν περιοδεύων. Εἴκοσι καὶ ἓν ἦσαν τὰ διαμερίσματα ἢ οἱ δῆμοι τῆς Κεφαλληνίας πρότερον, καὶ ἐντεῦθεν ἡ φράσις, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ ἀνακοινώσαντός μοι ταύτην κ. Ἡλ. Τσιτσέλη.

7. Ἐγύρισάν τον νεκρικά.

(Σύμης. ΖΑ. σ. 216).

Πνέει τὰ λοίσθια· διότι τὸν ἐπιθάνατον θέτουσιν οὕτως ἐπὶ τῆς κλίνης, ὥστε ἡ κεφαλή του νὰ εἶναι πρὸς δυσμάς, πιστεύουσι δ' ὅτι συντελεῖ τοῦτο ὅπως ἐκπνεύσῃ ἄνευ ἀγωνίας.

8. Ἐγύρισε λιθάρι.

(Πτζ. 231, 210).

Βλ. πέτρα 16. Ἀνεχώρησεν ἀνεπιστρεπτί. Ἡ φράσις ἀναφέρεται εἰς δεισιδαίμονα συνήθειαν, περὶ ἧς βλ. τὰ σημειούμενα ἐν λ. πέτρα 16.

9. Ἐγύρισε ὁ τροχός.

(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 16, πρβλ. κόσμος 23, τύχη 16. Τὰ πράγματα μετεστράφησαν, ὁ δυστυχὴς ηὐτύχησεν ἢ ὁ ἀδύνατος ἔγινεν ἰσχυρός. **Γερμαν.** Das Rad wird sich wenden=ὁ τροχὸς θὰ γυρίσῃ. (W. III, 1456, 48).

10. Θὰ μᾶς γυρίσουν τὸ δαχτυλίδι.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 101).

Θὰ μᾶς ἀπατήσωσι μὴ τηροῦντες τὴν ὑπόσχεσίν των. Γυρίζουν (δηλ. ἀποδίδουσι) τὸ δαχτυλίδι τοῦ ἀρραβῶνος πρὸς δήλωσιν διαλύσεως αὐτοῦ.

11. Ὅποιος γυρίζει κάμνει δυὸ δρόμους.

(Β. 207, 430).

Παροιμία ἱσπανικὴ ληφθεῖσα ἐκ Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 406.

12. Ὅποιος γυρίζει μυρίζει.

(Β' 81, 103.—Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου [γυρίζ-μυρίζ.ξ]).

Βλ. ἀρ. 15, κάθομαι 35. Ὁ δραστήριος ἀνὴρ εὐπορεῖ, ὁ ἀποδημῶν κερδαίνει.

13. Ὅταν πήγαινες γύριζα.

(Βλ. Κατζιούλ. 2153.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 355 [Ἐσὺ ἀντὰ π. ἐγὼ ἐγύριζα.]—Μα. 34 [Ὅταν ἐπήγαινες σὺ νὰ τὰ μάθῃς, ἐγὼ ἐγύριζα.]—Νε. 101, 663 [Ὅ. ἐπήγαινες ἐγὼ ἐγύριζα.]—Β' 92, 204 [ὁμ.]—Ἠπείρου. Ἀρ. 1030 [Ὅ. ἐσὺ ἐπήγαινες, ἐγὼ τότε

γ.]—Β. 232, 816 [Ὅ. ἐπήγαινες ἐγὼ ἐγύριζα.]—Μεσσηνίας.—Στερεᾶς Ἑλλάδος [Ὅ. π. σύ, γ. ἐγώ.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ὅ. ἐγὼ ἐγύριζα, ἐσὺ ἐπήγαινες.]—Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Ὅ. ἐσὺ π. ἐγὼ γύριζα.]).

Βλ. ἀρ. 14, πηγαίνω 4. 22α, πρβλ. μαθαίνω 91. Καθ' ὃν χρόνον σὺ μετέβαινες, ἐγὼ ἐπανηρχόμην ὅθεν εἶμαι ἐμπειρότερός σου, γινώσκω τὰ τοιαῦτα τεχνάσματα. Λέγεται πρὸς τὸν πειρώμενον νὰ μᾶς ἀπατήσῃ, εἰς ἔνδειξιν ὅτι ὁ σκοπός του δὲν διαλανθάνει ἡμᾶς. Ὅμοιαι παροιμίαι **Ῥωμουν**. Când tu te duceaĭ, eŭ atuncĭ venĭam = ὅταν σὺ πήγαινες, ἐγὼ τότε ἠρχόμουν. (Zanne 5181). Tu unde adunĭ surcele eŭ am tăĭat nuele = ὅπου σὺ μάζευες πελεκούδια ἐγὼ πελεκοῦσα σανίδαις. (αὐτ. 1176β). — **Γερμαν.** Wo du hindenkst, bin ich längst gewesen = ὅπου σὺ μελετᾷς νὰ πᾷς, ἐγὼ πάει καιρὸς τώρα ποῦ ἤμουν. (W. II, 661). — **Τουρκ.** Σὲν κιτέρ ικκεν πὲν κελίρ ιτιμ = ὅταν σὺ πήγαινες ἤρχομουν (Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

14. Ὅταν σὺ κινοῦσες ἐγὼ ἐγύριζα.

(Κ. 6', 39 [ἐκίνησες, ἐγύριζα.]—Νε. 101,663.—Β' 92, 204.—Β. 232, 816).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

15. Ποῦ γυρίννει μυρίννει.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 12.

*16. Τὰ βόλια γυρισθῆν ἔχουν.

(Βυζαντινή. Γλυκᾶς στ. 368. Πολίτου Γλυκᾶς σ. 163).

Πρβλ. ἀρ. 9. Βόλια ὁ τῶν κύβων βόλος. Ἡ τύχη δηλ. ἀναγκαίως θὰ μεταστραφῇ.

17. Τί νὰ γυρίσω;

(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Ἡ φράσις αὕτη λέγεται πρὸς τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν οἶκόν μας μετὰ πέρασον πολλοῦ χρόνου ἀπὸ τῆς τελευταίας ἐπισκέψεως αὐτοῦ. Ἀναφέρεται δ' εἰς δεισιδαίμονα συνήθειαν τοῦ μεταστρέφειν πρὸς ἀποτροπὴν σκεῦός τι ἐπὶ τῇ θέᾳ σπανιωτάτου τινὸς φαινομένου (πρβλ. πέτρα 16).

18. Τὸ γύρισε τὸ φύλλο.

(Κρήτης. Φρ. 108 [Ἐγύρισε] — Πτζ. 295,974).

Μετέβαλε γνώμην, παρέβη τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν. Ὑποτίθεται δηλ. ὡς ἐγγεγραμμένη εἰς φύλλον βιβλίου ἡ ὑπόσχεσις, ὅπερ στρέφει ὁ παραβάτης ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ.

19. Τροχὸς ποῦ γυρίζει σκουριὰ δὲν πιάνει.

(Νε. 137,904 [ὁποῦ γ. σκωριά] — Β' 122,127 [ὅπου] — Β. 326,607. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [σκουρία]).

Βλ. σίδερο 12α, πρβλ. πέτρα 25. Εὐκόλως ἀποκρύπτονται ἢ λησμονοῦνται τὰ πταίσματα τοῦ συνεχῶς μετοικοῦντος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἢ τοῦ ὑπηρέτου τοῦ μὴ παραμένοντος ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοῦ κυρίου.

γύρισμα

1. Βρεμένο γύρισμα,
ἀμπαριοῦ γέμισμα.

('Αρκαδίας. Στ. 109).

Ἂν βρέξῃ φθινούσης τῆς σελήνης προμηνύεται εὐφορία.

γῦρος

*1. Γῦρος ἄμαξαν οὐ κλᾷ.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 41).

Σημερινὴν παραλλαγὴν βλ. ἐν λ. βόλτα 1, πρβλ. καὶ κατωτέρω ἀρ. 4. 5. Ὅτι ἡ κατ' εὐθεῖαν ἀπότομος ὁδὸς δυνατὸν νὰ συντρίψῃ τὴν ἅμαξαν, ἐνῷ ἡ διὰ καμπῶν καὶ ἐλιγμῶν εἶναι μὲν μακροτέρα, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλεστέρα. Οὕτω καὶ ἡ περιεσκεμμένη καὶ δι' ἐμμέσων τρόπων ἐνέργεια διὰ χρόνου μὲν ἀλλὰ βεβαίως ἄγει εἰς ἐπιτυχίαν. Ὁμοία παρ. **Ἰταλ.** Longa via non ruppi carru, curta via nuci di collu = μακρὺς δρόμος δὲν σπάζει τὴν ἅμαξα, κοντὸς δρόμος γκρεμοτσάκισμα (καλαβρία, La Calabria VIII, 72).

2. Ἔλα τὸ γῦρο,
νὰ μαδήσωμε τὸ χοῖρο.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Πρβλ. ἀρ. 6. Ἐπὶ συμπράξεως φαύλων, σκοπούσης τὴν γύμνωσιν ἀνυπόπτου θύματος· παρομοιάζονται οὗτοι πρὸς τοὺς περικυκλοῦντας τὸν μετὰ θερμοῦ ὕδατος λέβητα, ἵνα μαδήσωσι τὸν ἐν αὐτῷ ἐσφαγμένον χοῖρον.

*3. Ὁ γῦρος δένδρα μαραίνει.

(Βυζαντινή. Σάθα ΜΒ. Ε΄, 542).

Ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ψελλοῦ φερομένη ἑρμηνεία ἔχει ὡς ἑξῆς: «Τὸ δέ, ὁ γύρος δένδρα μαραίνει, τὸ ἀκριβὲς ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἔχει περιφορᾶς· τὴν γὰρ χειμερινὴν ὥραν εἰς νότον ἐκ τοῦ βορείου ἀπελαυνόμενος κλίματος, καὶ οἷον γύρον ποιούμενος τὴν περιτροπήν, τὸ τεθηλὸς ἀφαιρεῖται τῶν δένδρων καὶ ὥσπέρ τινα μαρασμὸν αὐτοῖς ἐμποιεῖ». Ἀλλ' ἡ ἀστρονομικὴ αὕτη ἑρμηνεία εἶναι, ὡς καὶ ἐπιγράφεται, μετάφρασις τοῦ δημώδους λόγου «ἐκ τοῦ ἀστείου εἰς τὸ βέλτιον καὶ ὑψηλότερον»· πρόδηλον δ' ὅτι ἄλλο ἔχει νόημα ἡ παροιμία. Ἡ σημασία τῆς λέξεως γῦρος εἶναι προδήλως ἡ γεωπονική· γῦρος εἶναι ὁ λάκκος ὁ ὀρυττόμενος πρὸς φύτευσιν δένδρων, καθὼς καὶ ὁ περισκαπτόμενος περὶ τὰς ἀμπέλους καὶ τὰ δένδρα λακκίσκος πρὸς συναγωγὴν τῶν ὑδάτων τοῦ ποτίσματος ἢ πρὸς ἀπόθεσιν τῶν λιπασμάτων. Ὅτι δὲ μαραίνει τὸ δένδρον ὁ γῦρος ἂν μὴ ἐπικαίρως καὶ κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον ὀρυχθῇ, διδάσκει καὶ ὁ Θεόφραστος (π. φυτ. αἰτ. Γ΄, δ΄, 4. ς΄, 2 κἑ. ιβ΄, 1). Εἶχε δὲ πιθανώτατα ἡ παροιμία πλὴν τῆς κυρίας ταύτης καὶ μεταφορικὴν ἔννοιαν, ἧς ἀγνοοῦμεν τὴν χρῆσιν, μὴ ἔχοντες σημερινὰς παραλλαγάς, ἐξ ὧν θὰ ὡδηγούμεθα.

4. Ὅποιος πῆγε τ᾽ς γύρας γύρ᾽σε.

(Ἠπείρου παρ' Ἀλ. Α. Παπαγιαννοπούλου).

Πρβλ. ἀρ. 1. Ὁ πορευόμενος διὰ τῆς μακροτέρας ἀλλ' ἀσφαλεστέρας ὁδοῦ ἐπανέρχεται σῶος.

5. Ὅσο πλέεις, τὸ γῦρο βάστα.

(Κρήτης. Παρνασ. ΙΖ΄, 799,215).

Πρβλ. ἀρ. 1. Ἐνέργει μετὰ περισκέψεως, ἀποφεύγων παραβόλους ἐπιχειρήσεις. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν πλεόντων· πλέων δηλ. μὴ ἀπομακρύνου τῆς ἀκτῆς.

6. Τρεῖς ᾽ς τὸ γῦρο.

(Κοινὴ [ἤ: Τά φεραν τρ. ᾽ς τό γ.]).

Πρβλ. ἀρ. 2. Ἐπὶ τῶν διὰ πλαστῶν ἢ ἐξωγκωμένων λογαριασμῶν καλυπτόντων ἄπιστον διαχείρισιν ἀλλοτρίων χρημάτων.

γύρω

1. Μὴν τὰ φέρνῃς γύρω.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 742 [γύρα.] - Β. 162,176).

Βλ. κλωθογυρίζω 1. Πρὸς τοὺς προσπαθοῦντας ν᾽ ἀποφύγωσι τὴν ἐκτέλεσιν ἀναγκαίου ἔργου διὰ παντοίων προφάσεων καὶ ὑπεκφυγῶν.

γύφτικος

1. Γύφτικο σπίτι καίγεται καὶ βίο λογαριάζεις;

(Μα. 13 [Γύφτικον σπ. καίεται καὶ βίον λογαριάζεις.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 224 [βιό δὲν λ.] — Β. 51,117).

Βλ. ἀρ. 2, γύφτος 10, πρβλ. ἀρ. 3, γύφτος 5. 20. Ὅτι ἂν συμβῇ ζημία τις εἰς πτωχὸν ἄνθρωπον, αὕτη θὰ εἶναι ἀναξία λόγου, διότι δὲν ἔχει πολλὰ νὰ χάσῃ.

2. Γύφτικο σπίτι καίγεται,
κ᾽ οἱ γύφτοι περιχαίρουται.

(Καρπάθου. Μαν. 278,136 [Γύφτικον]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

3. Γύφτικους γάμους γένιτι,
κὶ βιὸ λουγαριάζιτι;

(Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ [γ., βιό] — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Γύφτικος γάμος γένεται καὶ β. λογαριάζεις;]).

Βλ. γάμος 21, πρβλ. ἀρ. 1. Ἔχει μὲν εἰρωνικὸν τύπον ἡ παροιμία, ὅτι ἐπὶ τοιούτου γάμου οὐδεὶς ἀποβλέπει εἰς τὰς δαπάνας, διότι ὑπάρχουσι δῆθεν ἀφθονώτατοι οἱ πόροι· ἀλλὰ λέγεται συνήθως ἐπὶ διασκεδάσεων ἀπόρων, ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν εὐθυμούντων, κατειρωνευομένων ἑαυτῶν, διότι ἀληθῶς οὐδεμιᾶς φείδονται οἱ τοιοῦτοι δαπάνης εἰς τὰς διασκεδάσεις των.

γύφτος

1. Ἀπανωστολισμένη γύφτισσα.
(Κα. 518).

Ἐπὶ γυναικῶν ἀπειροκάλων καὶ ῥυπαρῶν ἢ δυσειδῶν, ἐπιδεικνυουσῶν πολυτέλειαν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ περιβολῇ αὐτῶν.

2. Ἀποτάζει ὁ γύφτος στάχτη ;
(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. Ἀτσίγγανος 2.

3. Ἀπὸ τὸ γύφτο τυροζῦμι.
(Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 193,172).

Βλ. ἀρ. 22. Τυροζῦμι, τό, ἡ πρὸς κατασκευὴν τυροῦ ζύμη, ἡ ἀλλαχοῦ *πυτιά*, ἡ (ἀρχ. ἑλλ. πυτία).

4. Ἀπ' τὴ γύφτισσα προζῦμι !
(Κα. 697. - Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι. Ποντίκη [Ἀπὸ τὸ γύφτο π]).

Βλ. ἀρ. 22, Ἀτσίγγανος 2.

5. Βαρυφορτωμένο σπίτι, σὰν τοῦ γύφτου τὴν καλύβα.
(Κα. 961).

Βλ. ἀρ. 2, πρβλ. γύφτικος 1. Εἰρωνικῶς, ἐπὶ οἰκιῶν, αἵτινες δὲν ἔχουσι καὶ αὐτὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα σκεύη καὶ ἔπιπλα.

6. Γύφτο κάμνου βασιλιᾶ,
κι' αὐτὸς τὰ ξύλα συντηρᾷ.
(Καρπάθου. Μαν. 278,135).

Βλ. ἀρ. 25.

7. Γύφτος κρούει,
γύφτος σκούζει.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1558. — Β. 51,118).

Βλ. γάτος ?, φωνάζω 2, δέρνω 6, κλέφτης 20. Ἐπὶ τῶν ἀδικούντων καὶ ἐν ταὐτῷ παραπονουμένων ὅτι ἠδικήθησαν.

8. Γύφτος παπᾶς δὲ γίνεται, κι' ἂν γίνῃ δὲν βλογάει.
(Βύρων Γ', 282,18. — Παρὰ Ι. Βερέττα [κι' ἂν γένῃ]).

Βλ. ἀρ. 9, 13β, βλέπω 43, πρβλ. παπᾶς 40-42. Οἱ γύφτοι δὲν χειροτονοῦνται ἱερεῖς, διότι κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἀφορίζονται πάντες οἱ μάντεις καὶ οἱ ἀσκοῦντες μαγγανείας ἢ τὰς ἄρκτους ἐπισυρόμενοι ἢ τὰ τοιαῦτα ζῶα (Καν. 60 τῆς Ϛ΄ συνόδου, 24 τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, 36 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ)· ταῦτα δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα ἀσκοῦσι συνήθως οἱ Ἀτσίγγανοι ἢ Γύφτοι. Ὁ Βαλσαμὼν (εἰς 60 κανόνα τῆς Ϛ΄ συνόδου ἐν Ράλλη καὶ Ποτλῆ Συντάγμ. τ. Β΄ σ. 445) ἀναφέρει διαρρήδην καὶ τοὺς Ἀθιγγάνους: «Ἄλλοι δὲ τοὺς ὄφεις ἐγκολπιζόμενοι, οἱ καὶ Ἀθίγγανοι λεγόμενοι κτλ.» Οὗτοι δ' οἱ Ἀθίγγανοι τοῦ Βαλσαμῶνος εἶναι, ὡς νομίζω, αὐτοὶ οἱ κοινῶς Ἀτσίγγανοι ἢ Γύφτοι καλούμενοι, οὐχὶ δὲ οἱ αἱρετικοὶ Ἀθίγγανοι· διότι κατηγοροῦντο μὲν οὗτοι καὶ ὡς μάγοι καὶ γόητες (βλ. τὸ περὶ Ἀθιγγάνων ἄρθρον μου ἐν τῷ Ἐγκυκλοπαιδικῷ λεξικῷ), ἀλλ' ὁ κανὼν τῆς Συνόδου δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς αἱρετικούς, ἀλλ' εἰς τοὺς ὀρθοδόξους τοὺς ποιοῦντας ἔργα ἀποδοκιμαζόμενα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ δὲ Βαλσαμὼν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιλάβῃ εἰς τούτους καὶ αἱρετικούς. Ἂν ἡ γνώμη μου αὕτη εἶναι ἀκριβής, τὰ τοῦ Βαλσαμῶνος πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἡ παλαιοτάτη περὶ τῶν Ἀτσιγγάνων μαρτυρία, κατὰ ἕνα καὶ ἥμισυν αἰῶνα προγενεστέρα τῆς μέχρι τοῦδε ὡς πρώτης θεωρουμένης.—Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ εὐτελῶν ἢ ἀνικάνων, οἵτινες λαβόντες θέσιν πολλῷ ἀνωτέραν τῆς ἀξίας των, δὲν ἔχουσι τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὸ ἀξίωμά των κῦρος καὶ ἀδυνατοῦσιν νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς ἄλλους τὸν προσήκοντα εἰς αὐτὸ σεβασμόν.

9. Γύφτος παπᾶς καὶ ἂν γενῇ, χέρι μὴ τοῦ φιλήσῃς,
ὅσο κι' ἂν παπαδίσῃ,
γυφτίλας θὰ μυρίσῃ.
(Ἀρτοτίνης Δωρίδος. Ἐφ. Φιλομ. 1868 σ. 1674).

Βλ. ἀρ. 8. 13β, πρβλ. χωριάτης 41, βλάχος 11.

10. Γύφτου σπίτι καίγεται, καὶ βιὸς λογαριάζεις ;
(Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Βλ. γύφτικος 1.

11. Ἔκαμαν βασιλιᾶ τὸ γύφτο, κ' ἤθελε τὰ κάρβουνα.
(Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκυίλφορδ [ἤ: Βασιλιᾶ κάμαν τό]).

Βλ. ἀρ. 25.

12. Καιμὸ ποῦ τῶχει ἡ γύφτισσα, ποῦ ἐκάη τὸ βαμπάκι!

(Καρυᾶς Κορινθίας παρὰ Γ. Τσαγρῆ).

Εἰρωνικῶς, διότι εἰς τὴν γύφτισσαν εἶναι ἄχρηστος ὁ βάμβαξ. Οὐδεὶς δηλ. μεριμνᾷ περὶ τῆς τύχης πραγμάτων, πρὸς ἃ οὐδὲν ἔχει τὸ κοινόν.

12α. « Καὶ σένα, γύφτο, τἀμόνι σῶφαγα ; »

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. λύκος 72, φωνάζω 3, πρβλ. λύκος 24. Ὅτι ἄτοπον εἶναι νὰ καταδιώκωμεν ἄνθρωπον πονηρὸν μὲν ἄλλως, εἰς οὐδὲν ὅμως ἀδικήσαντα ἡμᾶς. Ὁ μῦθος ὅτι λύκος συλληφθεὶς ὑπὸ ποιμένων καὶ τυπτόμενος ὑπ' αὐτῶν, ὡς εἶδε μεταξὺ τῶν τιμωρῶν αὐτοῦ καὶ χαλκέα ἐπιστραφεὶς εἶπε τὰ τῆς παροιμίας. Ἢ κατ' ἄλλην παραλλαγήν, συνήχθησάν ποτε οἱ ποιμένες καὶ οἱ βουκόλοι καὶ κατεμήνυσαν τὸν λύκον, ὅτι ἄλλου μὲν ἔφαγε πρόβατα ἢ αἶγας, ἄλλου δὲ βόας· μεταξὺ δὲ τῶν μηνυτῶν ἦτο καὶ εἷς γύφτος. Ὁ λύκος λοιπὸν δικαζόμενος, εἶπε πρὸς τὸν γύφτον: « Καλά, αὐτοὶ οἱ βοσκοὶ ἔχουν δίκαιο νὰ μὲ πᾶν 'ς τὸ δικαστήριο, γιατὶ ὅλους τοὺς ἔβλαψα· ἀλλουνοῦ ἔφαγα τὸ πρόβατο, ἀλλουνοῦ τὴ γίδα, ἀλλουνοῦ τὸ βόιδι ἢ τὸ γαιδοῦρι. Ἀμμὴ ἐσένα, γύφτο, τὸ ἀμόνι σου ἔφαγα; τὸ σφυρί σου ἔφαγα; τὴ βρεχτοῦρά σου ἔφαγα, ἢ τὰ φυσερά σου; τί σὲ ἔβλαψα, γιὰ νὰ μὲ κυνηγᾷς καὶ σὺ μὲ τοὺς ἄλλους;» (Ἀσλάνη Βυζαντίου Μῦθοι μυθιστορίαι καὶ διηγήματα σ. 9).

13. Κ' ἡ γύφτισσα φκιασίδι!

(Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 182,45).

Ἐπὶ ἀπόρων ἢ ἀσχήμων πολυτελῶς κοσμουμένων.

13α. Ὁ γύφτος ἐβασίλεψε καὶ κάρβουνα θυμᾶται.

(Βάρνερ: γύφτος 1).

Βλ. ἀρ. 25.

13β. Ὁ γύφτος κι' ἅγιος νὰ γινῇ, πάλι γυφτιᾶς μυρίζει.

(Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', μς').

Βλ. ἀρ. 8. 9, βλάχος 11.

14. Ὁ γύφτος ὅταν ἔχῃ πετμέζι ς' τὸ σπίτι του, ὕπνος δὲν τοῦ παγαίνει.

(Κρητικάκης 24).

Βλ. 'Ατσίγγανος 1.

15. Ὁ γύφτος, ὅταν ἀνοιώσῃ τὸ χαλβᾶ 'ς τὸν ντουλάπη, δὲν μπορεῖ νὰ κοιμηθῇ.

('Ανατ. 'Επιθ. Α', 558,345),

Βλ. 'Ατσίγγανος 1. *Ντουλάπι* τὸ ἢ *δουλάπι* καὶ σπανιώτερον *ντουλάπης*, ὁ, τὸ ἁρμάριον· ἐκ τῆς περσικῆς καὶ τουρκικῆς dolάμπ, καὶ ἄλλα μὲν σημαινούσης, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τὸ ἁρμάριον.

15α. Ὁ γύφτος ταμποῦρι δὲ βαστάει.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

'Επὶ δειλῶν. Ὁ γύφτος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μείνῃ πολεμῶν ὄπισθεν τοῦ ὀχυρώματος, ἀλλὰ θὰ τραπῇ εἰς φυγήν. Φέρεται διήγησις περὶ γύφτου, οὕτως ἀπολογηθέντος διότι ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν του ἐν ὥρᾳ μάχης.

15β. Ὄχ τὴ γύφτισα προζῦμι, κι' ἀπὸ ψόφιαις ψείραις λίπο.

(Κεφαλληνίας παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 22, ψόφιος 1. 'Εννοεῖται γυρεύει.

16. Πᾷ 'ς τοῦ γύφτου γιὰ προζῦμι.

(Κερκύρας. Νεα. 338 ['ς γύφτου]—Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Σύρ' 'ς τοῦ γ.]).

Βλ. ἀρ. 22.

17. Πῆραν τοὺ γύφτου νὰ τοὺν κάνουν βασιλιᾶ, κι' αὐτὸς ἔλιγι· «Μῶρε, τί καλὸς δέντρους τούτους γιὰ κάρβουνα!»

(Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ).

Βλ. ἀρ. 25.

18. Σὰν τὸ γύφτο, ποῦ ἐπηγαῖναν νὰ τὸν κάμουν βασιλιᾶ.

(Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου).

Βλ. ἀρ. 25.

19. Σὰν τοῦ γύφτου τὰ παιδιά
(Σοπωτοῦ Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου).

Βλ. προφητεύω 1. Ὁ μῦθος ὅτι ἤτανε μιὰ φορὰ ἕνας γύφτος κ' εἶχε δυὸ παιδιά, ποῦ τὸ ἕνα ἔλεγε ὅτι ταχιὰ θὰ βρέξῃ, καὶ τὸ ἄλλο ὅτι δὲ βρέχει, καὶ ἔτσι τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ ἔβγαινε τὴν ἄλλη ἡμέρα ἀληθινό. Ἡ παροιμία λέγεται εἰς παρομοίας περιστάσεις, οἷον ὁσάκις εἷς μὲν προτρέπει τινὰ εἴς τινα πρᾶξιν, ἄλλος δ' ἀποτρέπει αὐτῆς, ὅτε πάντως ὁ ἕτερος αὐτῶν θ' ἀποδειχθῇ ὀρθῶς συμβουλεύσας.

20. Σὰν τοῦ γύφτου τὴν καλύβα.
(Β. 270, 47).

Βλ. ἀρ. 5, πρβλ. γύφτικος 1. Ἐπὶ πτωχῶν καὶ ἀκαταστάτων.

21. Στεῖλε 'ς τοὺς γύφτους, νὰ βρῇς προζῦμι.
('Ηπείρου. Ἀρ. 1208).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

22. 'Σ τοὺς γύφτους γιὰ προζῦμι.
(Βλ. Κατζιούλ. 997. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 456. — Κ. 149 [πρόζυμα.] — Κ. 6', 18 [Εἰς τοὺς γ. γιὰ πρόζυμα.] — Νε. 36, 228 [ὁμ.] — Μα. 16 [Εἰς τοὺς γ. διὰ προζύμην.] — Β'. 111, 64. — Β. 281, 186. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Σ τὸ γύφτο]).

Βλ. ἀρ. 2-4. 15β. 16. 21. 30, Ἀτσίγγανος 2, γυφτοχῶρι 1. Ἐπὶ τοῦ ζητοῦντος πρᾶγμά τι παρὰ τοῦ βεβαίως μὴ ἔχοντος τοῦτο, ἢ τοῦ ἐπικαλουμένου τὴν ἀρωγὴν ἀνθρώπου ἀπόρου ἢ ἀδυνάτου. Ὁ γύφτος ἐπαιτῶν τὸν ἄρτον δὲν ζυμώνει, ὅθεν οὐδὲ προζῦμι ἔχει. Ὁμοία ἡ **Τουρκ.** Μὴ γυρεύῃς 'ς τὴν καλύβα τοῦ γύφτου πιατοθήκη. (Merx 178).

22α. Τὴ γύφτισσα ἔκαμαν βασίλισσα καὶ κείνη κόσκινο θυμᾶται.
(Βάρνερ: γύφτισσα 1).

Βλ. ἀρ. 25.

23. Τὴν γύφτισσα τὴν ἔκαμαν βασίλισσα, κι' αὐτὴ τὸ ντάλε ντάλε.
(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 101 [κι' αὐτὴ μόνε τὸ ντ. ντάλε.] - Κ. α', 40—Κ. 6', 51 — Νε. 125, 817. — Β'. 115, 35 [ντ. ντ. ἔλεγε.] — Β. 297, 196 [ντ. ντάλ' ἔλεγε.]).

Βλ. ἀρ. 25.

24. Τὸ γύφτο κάνουν βασιλιᾶ, καὶ κειὸς γυρεύει ρείκια.
(Λευκάδος. ΚΠ. Η', 398, 32).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

25. Τὸ γύφτο πήγαιναν νὰ τὸν κάμουν βασιλιᾶ, κ' ἐκεῖνος ἔλεγε· «Τί ὡραῖα ρείκια γιὰ κάρβουνο!»
(Μεσσηνίας. — Θουρίας παρὰ Ἀθ. Στυλιανοπούλου [κ' ἐ. εἶδε 'ς τὸ δρόμο ρείκια, κ' ἔ.] — Χαλκίου Κορινθίας παρὰ Μπενέκου [παγαίνανε νὰ τὸν κάνουν β., κεῖνος ρείκια γιὰ κ.!]).

Βλ. ἀρ. 6. 11. 13α. 17. 18. 22α—24. 26-28, Ἀτσίγγανος 5. 6, καρβουνᾶς 1, κάρβουνο 3, κατσίβελλος 1, στειλιάρι 1, πρβλ. βασιλιᾶς 12. Ῥεῖκι, τό, ἡ ἐρείκη. Ἐπὶ ἀγροίκων, οἵτινες ὅσον καὶ ἂν ἀνυψωθῶσιν ὑπὸ τῆς τύχης δὲν ἀποβάλλουσι τὴν ἔμφυτον χυδαιότητα, οὐδὲ λησμονοῦσι τὰς παλαιὰς ἕξεις. Ὁ μῦθος φέρεται ἐν πολλαῖς παραλλαγαῖς· ὅτι ἕνα γύφτο μιὰ φορὰ ἤθελαν νὰ τὸν κάμουν βασιλιᾶ καὶ καθὼς τὸν πήγαιναν 'ς τὸ παλάτι νὰ τοῦ βάλουν τὴν κορῶνα πέρασαν ἀπό να δάσος, ὁποῦ ἦταν πολλὰ ρείκια· ὁ γύφτος θυμήθη τὴν παλιά του τέχνη, καὶ ἐφώναξε «Τί ὡραῖα ρείκια γιὰ κάρβουνο!» Σὰν τἄκουσεν ὅμως αὐτὸ ὁ λαὸς ποῦ τὸν συνώδευε, εἶδε πῶς γύφτος πάντα θὰ μείνῃ, καὶ τὸν ἔστειλαν 'ς τὴν δουλειά του. Ὁ γύφτος ἐθαύμασε τὰς ἐρείκας, διότι ἐξ αὐτῶν κατασκευάζονται οἱ εἰς τὰς καμίνους τῶν χαλκέων χρησιμεύοντες ἄνθρακες· κατ' ἄλλας παραλλαγὰς ἐπόθησε τὸ ἀμόνι του, ἢ ἡ γύφτισσα τὰ κόσκινά της, ἢ τὸν γύφτικον χορόν. Καὶ ὁ τοῦ Θεοφράστου ἀγροῖκος (χαρακτ. 4) περιγράφεται τοιοῦτός τις, οἷος «ἐπ' ἄλλῳ μὲν μηδενὶ μήτε θαυμάζειν μήτε ἐκπλήττεσθαι ἐν τοῖς ὁδοῖς· ὅταν δὲ ἴδῃ βοῦν ἢ ὄνον ἢ τράγον, ἑστηκὼς θεωρεῖν». — Τὴν παροιμίαν καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ μῦθον ἔχουσι καὶ οἱ **Ἀλβανοί**. Σβγίναι κουρρ ε μπαίνε πασ'ά θα «τσ' καίνκα κ ούγι μάλι παιρρ θαινγκίλι» = τὸ γύφτο ὅταν τὸν ἔκαμαν πασᾶ, ἐφώναξε· «νὰ ἕνα ὡραῖο βουνὸ γιὰ κάρβουνα!» (μουσουλμάνων Φράσαρης, Dozon 124, 34).

26. Τὸ γύφτο πηγαῖναν νὰ τὸν κάμουν βασιλιᾶ, καὶ κεῖνος θαύμαζε τὰ ρείκια.
(Κύμης. Τρίμ. σ. 70).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

27. Τὸ γύφτο τὸν ἔβαλαν σὲ παλάτι, καὶ αὐτὸς τὸ καλύβι του ποθοῦσε.

(Ἠπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ἀρ. 25.

28. Τοὺ γύφτου ἤθιλαν νὰ τοὺν κάνουν βασιλιᾶ, κι' αὐτὸς γύριβι τἀμόνι.

(Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου).

Βλ. ἀρ. 25.

29. «Φουντολόβρακαις, βρὲ γύφτο!
— Τούρκικό 'ν' κι' αὐτό, ἀγᾶ μου».

(Sand. 230, 130).

Λέγεται πρὸς διασυρμὸν τῆς δειλίας τῶν γύφτων· διότι διηγοῦνται, ὅτι ἕνα γύφτον συλλαβόντες ὡς κλέπτην, ἀπήγαγον πρὸς ἀνάκρισιν· εἶχε οὗτος ἀποφασίσῃ νὰ μὴ ὁμολογήσῃ τὴν κλοπήν. Ἀλλ' ἔπεσε μία σπίθα εἰς τὰς βράκας του, καὶ τοῦ τὸ ἐφώναξαν, καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν φόβο του ὡμολόγησε πῶς καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ βρακὶ ποῦ ἐφόρει ἦτο τούρκικον, κλοπιμαῖον. Συνήθως ἀναφερόμενοι εἰς τὴν διήγησιν ταύτην ἐπιφωνοῦσι· «φούφουλα, βράκα» πρὸς χλευασμὸν τῶν φορούντων ἀκόμψους βράκας.

30. Χαλεύεις ἀποὺ τοὺ γύφτου προζῦμι;

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 22.

γυφτοχῶρι

1. Σ τὸ γυφτοχῶρι πάσπαλη δὲ γίνεται.

(Β. 278, 147).

Πρβλ. γύφτος 22. Δὲν κατασκευάζεται εἰς χωρίον γύφτων πάσπαλη, διότι οὐδεὶς θὰ εὑρίσκετο ἀγοραστής.

δαγκάνω

1. Ἀλυχτάει, μὰ δὲ δαγκάνει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. σκύλος 53. Ἐπὶ τοῦ ἐκδηλοῦντος τὴν ὀργήν του διὰ κραυγῶν καὶ θορύβου, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο κακὸν ποιοῦντος.

2. Ἰδάγκασι κλῆμα.
(Βελδεντοῦ).

Ἤψατο ἀφροδισίων· ἀγνοῶ πόθεν προῆλθεν ἡ μεταφορὰ αὕτη.

3. Ὅποιους δὲν ἔχι δόδια νὰ δαγκάνι τοὺν τσαλαπατοῦν.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Τὸν ἀνίσχυρον ν' ἀμυνθῇ ἀδικοῦσι καὶ περιφρονοῦσιν.

4. Σὰν κρυφόσκυλο δαγκάνει.
('Ηπείρου. 'Αρ. 1179.—Β. 268, 21.—Βύρ. Γ', 376, 48).

Βλ. σκύλος 28. 'Επὶ τοῦ ὑπούλως διακειμένου πρός τινα, καὶ βλάπτοντος αὐτὸν χωρὶς νὰ φαίνεται.

5. Τοὺ φίδ' ἀπ' δὲ δαγκάνι χίλια χρόνια νά ζήσι.
(Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου).

Βλ. πειράζω 4, πρβλ. χρόνος 9. 'Αδιαφόρει πρὸς τὴν εὐημερίαν τῶν πονηρῶν, ὅταν δὲν σὲ βλάπτωσιν.

δαίμονας

1. Μηδὲ τὸ δαίμονα νὰ δῇς,
μηδὲ τὸ σταυρό σου νὰ κάμῃς.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Οὔτε—νὰ γδῶ, οὔτε τὸ σ. μου νὰ κάμω].—Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη.—Τοῦ β' στίχου ἐταράχθη τὸ μέτρον· ὡς πολλαὶ παραλλαγαὶ δεικνύουσιν εἶχεν ἐν ἀρχῇ οὕτω: μηδὲ σταυρὸ νὰ κάμῃς· ἢ: μηδὲ νὰ σταυροκοπηθῇς).

Βλ. διάβολος 59 60. 63-65. 93-95. 110, πειρασμὸς 4, σατανᾶς 1, ἀράπης 4, πρβλ. διάβολος 99α. 101α. Ἂν ἴδῃς δαίμονα δύνασαι ν' ἀποτρέψῃς τὴν ἐπήρειαν αὐτοῦ, ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· ἀλλὰ προτιμότερον εἶναι νὰ μὴ τὸν ἴδῃς, καίπερ ἀνίσχυρον νὰ σὲ βλάψῃ. Οὕτως ἐπίσης προτιμότερον εἶναι νὰ ἀποφεύγωμεν πᾶσαν ἀφορμὴν συγκρούσεως πρὸς πονηρούς, καὶ ὅταν ἀκόμη εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ κατισχύσωμεν αὐτῶν· νὰ φοβώμεθα τὰς διαβολὰς καὶ ἂν δυνάμεθα νὰ ἐλέγξωμεν ταύτας ὡς ψευδεῖς, καὶ καθόλου νὰ φροντίζωμεν, ὅπως μὴ εὑρεθῶμέν ποτε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προφυλαχθῶμεν οἱονδήποτε κακόν.

2. Ὄγιον νὰ πάρῃς δαίμονας εἶναι.
(Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη).

Βλ. διάβολος 4. 86. 88. 90α. 108α, πρβλ. διάβολος 16α. Ὅτι οἱ κακοὶ δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ πολύ· λέγεται προσέτι καὶ ὅταν εὑρισκώμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξωμεν ἐκ πολλῶν κακῶν ἕν, εἰς δήλωσιν ὅτι τοιαύτη ἐκλογὴ εἶναι πάντοτε εἰς ἄκρον δυσάρεστος. Ὁ μῦθος ὅτι ἕνας εἶχε 'ς ἕνα σακκὶ διαβόλους καὶ τοὺς πουλοῦσε. Τοῦ λέει ἕνας ἄλλος· «Διάλεξέ μου ἕναν καλό. — Τί καλὸ καὶ κακό, τοῦ λέει ἐκεῖνος, ἄπλωσε τὸ χέρι σου, κι' ὅποιον κι' ἂν πάρῃς διάβολος εἶναι». Ἢ κατὰ παραλλαγὴν αὐτοῦ ὁ πωλητὴς εἰς τὸν ζητοῦντα ν' ἀγοράσῃ ἕνα διάβολο εἶπε· «Ἄνοιξε τὸ σακκὶ καὶ πᾶρε ἕνα»· καὶ ὅταν αὐτὸς εἶπε· «θέλω νὰ διαλέξω ἕναν καλό, κεῖνος ποῦ τοὺς πουλοῦσε τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρηση, πῶς ὅλοι εἶναι διαβόλοι ἀπὸ τὸ ἴδιο σακκί· ἢ κατὰ τὴν κορινθίαν παραλλαγὴν τοῦ εἶπε, «ὅγιον νὰ πάρῃς δαίμονας εἶναι». Ἡ περίεργος παράστασις τῆς πωλήσεως διαβόλων ὑπενθυμίζει τὴν χαρίεσσαν ἐπίνοιαν τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν, τῶν ἀπεικονισάντων πώλησιν ἐρωτιδέων ἐν τοιχογραφίαις τῶν Σταβιῶν καὶ τῆς Πομπηΐας. — Παραπλήσιαι παρ. **Γερμαν.** Es ist ein Teufel wie der andere = εἶναι ἕνας διάβολος σὰν τὸν ἄλλον. (W. IV, 1082, 536. Βλ. αὐτ. 1119, 1419). Ein Teuffel ist so gut als der ander = ἕνας διάβολος εἶναι ὅσο καὶ ὁ ἄλλος καλός. (αὐτ. 1081, 515).

3. Ὁ δαίμονας εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰ ἔργα του 'ς τὸν κάμπο.
(Βάρνερ : δαίμονας 1).

Πρβλ. ἀλλοῦ 62, διάβολος 47. 67. 74. Ἐπὶ πονηρῶν πράξεων, ὧν οἱ κύριοι ἐργάται δὲν εἶναι φανεροί, μακρόθεν καὶ ἐμμέσως σκευωροῦντες. Ὑπόκειται δ' εἰς τὴν παροιμίαν ὁ ἑξῆς μῦθος: Ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς βουνοῦ ἐχτένιζε τὸν διάβολον ἡ μάννα του· ἐκεῖ ποῦ τὸν ἐχτένιζε, ἕνας διαβάτης κάτω 'ς τὸν κάμπο ἐσκόνταψε 'ς ἕνα λιθάρι, καὶ ἐφώναξε φουρκισμένος· «Ἀνάθεμά σε, διάβολε! — Βλέπεις μάννα», γυρίζει καὶ τῆς λέει ὁ διάβολος, «τί τοῦ ἔφταιξα; ἐγὼ ἐδῶ ἀπάνω, αὐτὸς ἐκεῖ κάτου, καὶ μὲ μένα τά βαλε! — Ἔ παιδί μου», τοῦ λέγει τότε ἡ μάννα του, «ἐσὺ εἶσαι ἐδῶ ἀπάνω, τὰ ἔργα σου ὅμως ὁλοῦθε φτάνουν». (Βλ. Πολίτου ΝΕΜ. σ. 445). — Ὁμοία παροιμ. **Ρωμουν.** Şede 'n dél şi prăvale caru 'n vale = μένει 'ς τὴ ῥάχη κι' ἀναποδογυρίζει ἁμάξι 'ς τὸν κάμπο. (Zanne 5922).

4. Τ' ἁγιοῦ τ' ἀνάβουνε ἕνα κερί, καὶ τοῦ δαιμόνου δύο.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη)

Βλ. διάβολος 115α. 116, πειρασμὸς 7. 8, πρβλ. διάβολος 6. 44. 51. 53. 105. Εἶναι καλὸν ν' ἀνάπτωμεν ἐνίοτε καὶ εἰς τὸν διάβολον ἓν κηρίον, εἶναι δηλ. συνετὸν νὰ κολακεύωμεν καὶ τοὺς φαύλους, ὅπως μὴ κακοποιήσωσιν ἡμᾶς· τοῦτο συμβουλεύουσιν ἄλλαι παροιμίαι, ὧν ἀντίστοιχοι ἀλλόγλωσσοι ἀναγράφονται ἀλλαχοῦ (λ. διάβολος 53). Ἀλλ' ἡ προκειμένη, ἐπιτείνουσα τὸ ἀνελεύθερον δίδαγμα, κρίνει συμφέρον ν' ἀπονέμωνται μείζονες ἐνδείξεις τιμῆς εἰς τοὺς πονηροὺς ἢ εἰς τοὺς ἀγαθούς, διότι ἐπιφοβώτεροι ἐκεῖνοι ὄντες ἀνάγκη νὰ δυσωπῶνται. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** Bisogna impissar una candela al diavolo e una a sant'Antonio = ἀνάγκη ν' ἀνάβῃς ἕνα κερὶ 'ς τὸ διάβολο καὶ ἕνα 'ς τὸν ἅγι' Ἀντώνη (βενετ. Pasqualigo 15). Impessa na candela ai sanc e n'altra al diaol = ἄναβε ἕνα κερὶ 'ς τοὺς ἁγίους κι' ἄλλο ἕνα 'ς τὸ διάβολο (περγαμ. D. II, 435). Accendi le candele ai santi e al diavolo = ἄναβε τὰ κεριὰ 'ς τοὺς ἁγίους καὶ 'ς τὸ διάβολο (τοσκ. αὐτ.).— **Γαλλ.** Donner une chandelle à Dieu et une au diable. (Quitard 201). Une chandelle à Saint-Michel et une à son diable. (W. III, 112, 37). Si grande chandelle c'est po l'binamé St. Michi, et li p'tite c' est po l'diale: on n'set d'qui qu'on pout avu mésâhe = ἡ μεγάλη λαμπάδα εἶναι γιὰ τὸν μακάριον ἅγιον Μιχαὴλ καὶ ἡ μικρὴ γιὰ τὸν διάβολο· δὲν εἰξεύρει κἀνεὶς τίνος μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἀνάγκη· (οὐαλων. W. IV, 1088, 662).— **Γερμαν.** Ein Licht zündet man unserm Herrgott an und zwei dem Teufel = ἕνα κερὶ ἀνάβει κἀνεὶς 'ς τὸ θεὸ καὶ δυὸ 'ς τὸ διάβολο. (W. III, 112, 37. Βλ. αὐτ. II, 61, 1465. 103, 2497. 590, 116. IV, 1061, 74. 75. 76. 1082, 531. 1088 667). Dem Teufel zwei Lichter anzünden = 'ς τὸ διάβολο νὰ ἀνάβῃ κἀνεὶς δυὸ κεριὰ (W. IV, 1111, 1209). Dem Teufel muss man zwei Lichter anzünden, dass er uns ungeschoren lasse = 'ς τὸ διάβολο πρέπει ν' ἀνάβωμεν δυὸ κεριὰ γιὰ νὰ μᾶς ἀφίνῃ ἥσυχους. (W. IV, 1061, 69). Einem Schalk zündet man zwei Lichter an, einem Frommen kaum eins = 'ς τὸν κατεργάρη ἀνάβουν δυὸ κεριά, 'ς τὸν καλὸν ἄνθρωπο σχεδὸν οὔτε ἕνα. (W. IV, 81,

54. Βλ. αὐτ. 82, 72).—**Ῥωσ.** Σ' τὸ θεὸ κερί, μὰ 'ς τὸ διάβολο συνδαύλιστρο. (Dal I, 13). Τὸ θεὸ χούγιαζε, μὰ τὸ διάβολο μὴ θυμώνῃς (αὐτ.).

5. Τὰ καλὰ δ'λεμένα παίρνει οὐ δαίμονας τὰ μισά· ἀμ' τὰ κακά;

(Τήνου παρ' Ἀδαμ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. διάβολος 9.

δαιμόνιο

1. Τὰ δαιμόνια τοῦ κόσμου εἶναι πρασαῖς πρασαῖς.

(Χίου. Καν. 300,658).

Εἶναι πάμπολλα, ὥσπερ φυτευμένα εἰς πρασιάς· ὅτι αἱ ἰδιοτροπίαι τῶν ἀνθρώπων εἶναι ποικιλώταται.

2. Τὸ δαιμόνιο τῆς Μαγδαληνῆς.

(Πελοποννήσου. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Ἔχει τὰ δαιμόνια τῆς Μαγδάλως.]).

Βλ. ζιζάνιο 2.

δάκρυο

1. Βγάνουν οἱ σκύλοι δάκρυα.

(Πτζ. 223,126).

Ἐπὶ εὐτελῶν ἀνθρώπων, προσποιουμένων ὅτι συμμετέχουσι τῆς λύπης τινός, πρὸς κολακείαν αὐτοῦ.

2. Θέλει πόνουν γιὰ νὰ βγοῦν τὰ δάκρυα.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ 3, πρβλ. ἀρ. 6. Ὁ μὴ αἰσθανόμενος ὀδύνην ἀδυνατεῖ νὰ κλαύσῃ. Ἐπὶ τῶν ἀναλγήτων πρὸς τὰς λύπας τῶν συγγενῶν.

3. Ὅποιος δὲν κλαίει, δὲν χύνει δάκρυα.

(Ἀν. Ἐπιθ. Α', 533,304).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ἂν μὴ θρηνῇ ἡ καρδία, δὲν δακρύουσιν οἱ ὀφθαλμοί Παραπλησία ἡ **Γερμ.** Wer weinen will, muss zuvor nasse Augen haben=ὅποιος θέλει νὰ κλάψῃ πρέπει πρῶτα νὰ βουρκώσουν τὰ μάτια του. (W. IV, 121, 43).

4. Τὰ δάκρυα εἶναι φωτιά.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Οἱ θρῆνοι ἀμέσως μεταδίδονται, διότι καὶ οἱ ξένοι συγκινοῦνται βλέποντες ἄνθρωπον πονοῦντα. Ἀλλὰ λέγεται καὶ πρὸς δήλωσιν, τοῦ ὅτι τὰ δάκρυα καίουσιν ὡς πῦρ καὶ βλάπτουσι τοὺς ὀφθαλμούς.

5. Τὰ δάκρυα ἔξου ἔξου ἔσ᾽ει.

(Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη).

Ἔχει πρόχειρα τὰ δάκρυα.

6. Τὰ δάκρυα πῆραν τὸν ἀνήφορο.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. ἀρ. 2. Τὰ δάκρυά του ἀνέρχονται πρὸς τἄνω· εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν ἀναισθήτων, τῶν μὴ θρηνούντων τὰ ἄξια δακρύων.

7. Χύνει μαῦρα δάκρυα.

(Κοινοτάτη).

Κλαίει πικρῶς. **Γερμ.** Bittere Thräne weinen = νὰ κλαίῃ πικρὰ δάκρυα. (W. IV, 1165, 42 41).

δαμάσκηνο

1. Δίνε τοῦ ἐχτροῦ σου δαμάσκηνα, καὶ τοῦ φίλου σου ἀπίδια.

(Κεφαλληνίας παρ᾽ Ἠλ. Τσιτσέλη.—Φαίνεται ὅτι ἦτο ἔμμετρος καὶ ἐλύθη τὸ μέτρον διὰ παρεμβολῆς ὀλίγων λέξεων· ἀποκαθίσταται δ᾽ ὡς ἑξῆς. Δίνε τοῦ ἐ. δ. τοῦ φ. σου ἀ.— ἢ: Τοῦ ἐ. σου δός δ. τοῦ φ. σου ἀ.).

Ὅτι τὰ μὲν ἀπίδια εἶναι εὔπεπτα, δύσπεπτα δὲ τὰ δαμάσκηνα. Τὰ αὐτὰ περὶ δαμασκήνων διδάσκει καὶ ὁ Συμεὼν Σὴθ (π. τροφῶν δυνάμ. σ. 34 Langkavel): «ἔστι δὲ καὶ κακοστόμαχα... ἀνορεξίαν δὲ ἐμποιεῖ καὶ κεφαλαλγίαν καὶ μάλιστα τοῖς φλεγματικοῖς καὶ οὐ πάνυ τι τρόφιμά ἐστι. Τὰ δὲ λευκὰ δαμάσκηνα δύσπεπτα καὶ τῆς γαστρὸς ἧττον προτρεπτικά. Τὰ δὲ ὠχρὰ καὶ μεγάλα παχὺν ἀπογεννᾷ χυμόν, καὶ δυσπεπτότερα τῶν ἄλλων εἰσί». Περὶ δὲ τῶν ἀπιδίων ἄλλοι μὲν τῶν ἀρχαίων ἐφρόνουν ὅτι εἶναι εὔπεπτα καὶ διαχωρητικὰ (Ἱπποκράτ. π. διαίτης Β΄ τ. Ι. σ. 689 Kuhn), ἄλλοι δ᾽ ὅτι πάντα τὰ εἴδη αὐτῶν εἶναι στυπτικὰ (Διοσκορίδ. π. ὕλ. ἰατρ. Α΄, 167).

δανείζομαι

1. Ἀποῦ δανείζεται ἀπὸ δικοῦ του τρώει.

(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου).

Ἄφρων εἶναι ὁ ὑπολαμβάνων ἀλλότρια τὰ χρήματα, ἅτινα ἐκ δανείου ἐπορίσθη καὶ ἀλογίστως δαπανῶν αὐτά.

1α. «Γυναῖκα, πότε ἐζύμωτες ;
— Ἐτότε ποῦ δανείστηκα».

(Βερ. 70,15 [δανείσθηκα.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἐ. ; Τώρα ποῦ ψωμὶ δ.]).

Ἐπὶ πτωχαλαζόνων, ὧν αἱ καυχήσεις προχείρως ἐξελέγχονται. Ὁ πτωχαλαζὼν τοῦ μύθου, τοῦ ἐν τῇ προκειμένῃ παροιμίᾳ συμπτυχθέντος, ξενίζων φίλον, ἂν καὶ ἐστερεῖτο καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, ἠθέλησε νὰ ἐπιδειχθῇ πρὸς αὐτόν, ὡς ὄχι ὑποδεέστερος τῶν ἄλλων νοικοκυραίων, τῶν παρασκευαζόντων κατ' οἶκον τὸν ἄρτον αὐτῶν· καὶ ἠρώτησε τὴν γυναῖκά του πότε ἐζύμωσεν. Ἀλλ' ἐκείνη ἀπαράσκευος πρὸς τὸ ἐρώτημα ἢ καὶ θέλουσα νὰ τὸν καταισχύνῃ, ἀπεκάλυψεν ἀφελῶς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸν ἄρτον, ὃν ἔτρωγον, ἐδανείσθη ἀπὸ τὴν γείτονα.

2. Δανείζου, καλοζώιζε, καὶ τζιβουρίσου δῶσε.

(Βλ. Κατζιούλ. 570. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 440).

Βλ. ἀρ. 11. 14-16, πρβλ. ἀρ. 10. Τσιβουρίζομαι = κακοπαθῶ, βασανίζομαι· ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τοῦ *κιβοῦρι* (ἐν τῇ μέσῃ ἑλληνικῇ κιβούριον ἢ κιβώριον), καὶ κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν ἐνιαχοῦ προφορὰν τοῦ *κι* τσιβοῦρι, ὅπερ σημαίνει τὸν τάφον. Δυσεξιχνίαστον εἶναι πῶς μετέπεσεν εἰς ταύτην τὴν σημασίαν ἡ ἀρχαία λέξις κιβούριον, ἥτις ἐσήμαινε τὸ περικάρπιον τῆς κολοκασίας καὶ ποτηρίου εἶδος προσομοιάζοντος τὸ σχῆμα πρὸς τοῦτο· ἄξιον ὅμως προσοχῆς εἶναι ὅτι καὶ ἔν τισι τῶν ῥωμανικῶν γλωσσῶν αἱ ἐκ τοῦ λατινικοῦ τύπου (ciborium) παραχθεῖσαι λέξεις δὲν σημαίνουσι μόνον τὸ ἱερὸν δισκοπότηρον, ἀλλὰ καὶ τὸν θόλον ἢ τὸν οὐρανίσκον τῆς ἁγίας τραπέζης (γαλλ. ciboire, ἰσπ. cimborio). — Ἡ παροιμία ἐννοεῖ ὅτι ὁ δανειζόμενος ἐν ἀρχῇ μὲν ἐντρυφᾷ ἀμέριμνος, ἀλλ' ὕστερον μέλλων ν' ἀποδώσῃ τὰ ὀφειλόμενα ἀμηχανεῖ καὶ πολλὰς ὑπομένει στερήσεις.

3. Δανειζόμουν κ' ἔτρωγα,
θάργεια θιὸς μοῦ τά δινε·
σὰ μοῦ τὰ γυρεύανε,
ἐκαθόμουν κ' ἔκλαιγα.
('Αθηναϊκή. Ἐδδ. Α', 104).

Βλ. ἀρ. 10. Θάργεια = ἐθάρρειγα, ἐθάρρουν, ἐνόμιζον.

4. Δανείζου καὶ ἐξόδευε, τὴν διορία μὴ λησμονήσῃς.

(Κ. β', 13 [διορίαν] — Νθ. 22, 155 [ὁμ.] — Μα. 14 [μὴν ἀλησμονήσῃς] — Β[1]. 25,26 [διορίαν μὴν λησμονᾷς.] — Β. 52, 1).

Πρβλ. ἀρ. 10. Δαπανῶν ἐκ δανείων ὀφείλεις νὰ ἔχῃς κατὰ νοῦν πάντοτε τὴν προθεσμίαν τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. **Γερμαν.** Borger muss auf den Zahler denken = ὁ χρεώστης πρέπει νὰ συλλογίζεται τὸν πληρωτή. (W. I, 433,1).

5. Δανείζου καλοπλέρωνε,
καὶ πάλι στρέφου κ' ἔπαιρνε.

(Βάρνερ: δανείζω 1 [καὶ ξαναστρέφου καὶ παῖρνε.] — Β[1] 25,27 [καλοπλήρωνε καὶ πάλιν] — Βερ. 20,1 [ὁμ.] — Β. 52,2 [καλοπλήρωνε]. — Θήρας. Παρνασ. Γ', 427, 99 [καλοπλήρωνε — στρέφε] — Καρπάθου. Μαν. 278,137 ['Ανείζου — στρέφε] — Μεσσηνίας [π. γύρνα κ' ἔ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Δανείσου — στρίφτε] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [πάλε γύρισ' ἔπαρε.] — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη. — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [Δανείσου, καλοπλέρωσε καὶ π. στρέψε κ'ἔπαρε.] — 'Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [καὶ πάντα πέμπε κ' ἔ.]).

Βλ. ἀρ. 8 - 9, βάλλω 16, καλοδανείζομαι 1, πρβλ. εὐγνώμων 1, χρέος 8 α. Ὅτι ὁ ἀκριβὴς εἰς τὴν ἀπότισιν τῶν χρεῶν του ἔχει ἑδραίαν πίστιν, καὶ εὐκόλως εὑρίσκει δάνεια. Τὴν παροιμίαν παραφράζει ὡς ἑξῆς ὁ στιχουργὸς τῆς Διδαχῆς τοῦ Σολομῶντος (στ. 67 σ. 13 - 4 Legrand): «Υἱέ μου, πάντα προτιμοῦ, στρέφε τὸ σὲ δανείζουν, | καὶ οὕτως νὰ εἶσαι δυνατός, νά εἶσαι καὶ στερεωμένος, | καὶ ὅταν βιάζεσαι πολλά, νὰ εὕρῃς νὰ σοῦ δανείζουν». Εὑρίσκομεν δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ παρ' Ἡσιόδῳ καὶ παρ' ἄλλοις τῶν ἀρχαίων: «Εὖ μὲν μετρεῖσθαι παρὰ γείτονος, εὖ δ' ἀποδοῦναι, | αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι, | ὡς ἂν χρηΐζων καὶ ἐς ὕστερον ἄρκιον εὕρῃς» (Ἡσιόδ. Ἔργ. 349). «Λαβὼν ἀπόδος, ἄνθρωπε, καὶ λείψῃ πάλιν». (Γνῶμ. μονόστ. 317. FCG. IV, 349). «Λαβὼν δός, ἵνα καὶ πάλιν

λάβῃς». (Boissonade An. gr. III σ. 471). Beneficia plura recipit qui scit reddere. (Publil. Syr. 47=51 Ribbeck). «Δάνεισον τῷ πλησίον ἐν καιρῷ χρείας αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἀπόδος τῷ πλησίον εἰς τὸν καιρόν· στερέωσον λόγον καὶ πιστώθητι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὑρήσεις τὴν χρείαν σου». (Σειρὰχ κθ', 2-3). Καὶ ἐν νεωτέραις παροιμίαις, πλὴν τῶν ἀναγραφομένων ἐν λ. εὐγνώμων 1, χρέος 8α." **Ἰταλ.** Il buon rendere fa il buon prestare = ἡ καλὴ πληρωμὴ κάνει τὸ καλὸ δάνειο. (W. V, 225,4). Chi paga debito. acquista credito = ὅποιος πληρώνει χρέος, ἀποχταίνει πίστη (Giani 1242). — **Γαλλ.** Qui paye tôt, emprunte quand il veut. (W. I, 369, 22). — **Ἀγγλ.** He getteth a great deal of credit, who payeth but a small debt = ἀποχτᾷ μεγάλη πίστη ὅποιος πληρώνει καὶ μικρὸ χρέος (W. IV, 369, 90). — **Ὁλλανδ.** Die wael betaelt, mach weder borghen = ὅποιος καλοπληρώνει, κάνει πάλι χρέη (W. I, 369, 22). — **Γερμαν.** Wer gut bezahlt, mag wieder borgen = ὅποιος καλοπληρώνει, ἂν θέλει δανείζεται καὶ πάλι (αὐτ.). Wer Schulden bezahlt, bessert (steigert) seinen Credit = ὅποιος πληρώνει χρέη, καλυτερεύει (αὐξαίνει) τὴν πίστη του (W. IV, 369, 90). Wer wiedergibt, was ihm geliehen, schafft sich neuen Credit = ὅποιος δίνει πίσω ὅτι τοῦ ἐδάνεισαν φτειάνει νέα πίστωση. (W. V, 225, 4).

6. Δανείζου, καλοπλέρωνε
καὶ πάντα παῖρνε κέρδαινε.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 23,210 [ἢ : πάντα π. νά χῃς· ἤ, πάντα γιάερν' ἔπαιρνε.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

7. Δανείσου καλοπλέρωσε γιὰ νὰ τὸ μεταβρίσκῃς.

(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. 5.

8. Δανείσου καλοπλέρωσε
καὶ πάλε ξαναγύρισε.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [καὶ πάλι ξαναστρέψου.]).

Βλ. ἀρ. 5.

9. Δανείσου καλοπλέρωσε νὰ σὲ ξαναδανείσουν.

(Ἠπείρου Ἀρ. 226. — Β. 52,5 [καλοπλήρωσε]). — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 317, 104 [Δανείστου κ. νὰ ξαναδανειστῇς.]).

Βλ. ἀρ. 5.

*10. Ἐδανειζόμην καὶ ἤσθιον, καὶ ἔλεγον ὡς ὁ θεός μοι πέμπει ταῦτα· ἦλθε καιρὸς ἀποδοῦναι, καὶ ἔλεγον ὡς ὁ θεός μοι ὠργίσθη.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 81).

Βλ. ἀρ. 3. 12. 13, πρβλ. ἀρ. 2. 4. 11. 14-16. Ἐκ τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν συνάγεται ὅτι ὁ Πλανούδης ἐλάχιστα μετέβαλε τὴν δημώδη παροιμίαν· διότι καὶ αἱ λέξεις σχεδὸν πᾶσαι διετηρήθησαν καὶ ἐν ἐκείναις, καὶ τὸ μέτρον ἀποκαθίσταται, ἂν ἀφαιρεθῶσιν ὀλίγα ἀσήμαντα παραπληρώματα, ἂν δηλ. ἀναγνωσθῇ ὡς ἑξῆς: Ἐδ. καὶ ἤσθιον (ἦ, ἔτρωγον) καὶ ἔλεγον θεός μοι πέμπει· | ἦλθε καιρὸς ἀποδοῦναι (ἦ: ἦ. καιρὸς πληρῶσαί το) καὶ ἔλεγον (ἦ, καὶ εἶπα) θεός μοι ὠργίσθη. — Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἀπερισκέπτων καὶ ἀφρόνων ὀφειλετῶν, οἵτινες λαμβάνοντες δάνειον νομίζουσιν αὐτὸ ὡς εὕρημα, καθὼς λέγει ὁ Σειρὰχ (κθ', 4), καὶ κατασπαταλῶσιν αὐτό, ὅταν δ' ἐπιστῇ ὁ χρόνος τῆς ἀποτίσεως τοῦ χρέους δυσφοροῦσι καὶ ἀσχάλλουσιν. Παραπλήσιαι παροιμίαι ἀλλόγλωσσοι ἀναγράφονται ἐν ἀρ. 14. 15. 16.

11. Ἐδανειζόμουνα καὶ λυγιζόμουνα.
μ᾽ ἔρτε καιρὸς καὶ πλήρωνα, καὶ βουρλιζόμουνα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 2, πρβλ. ἀρ. 10.

12. Ἐδανειζόμουνα κ᾽ ἔτρωγά τα, κ᾽ ἔλεγα ὁ θιὸς μ᾽ εὐχήθη·
μ᾽ ἔρτε καιρὸς καὶ πλήρωσα κ᾽ εἶπα ὁ θιὸς μ᾽ ὠργίσθη.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. Τὸ μέτρον τοῦ α' στίχου ἐφθαρμένον· τὸ ὀρθὸν ἔχει ὧδε: Ἐδανειζόμουν κ᾽ ἔτρωγα, κ᾽ ἔ. ὁ θ. μ᾽ εὐ.).

Βλ. ἀρ. 10.

13. Ἐδανειζόμουν κ᾽ ἔτρωγα, κ᾽ ἔλεγα ὁ θεὸς τὰ στέλλει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ὁ θ. μὲ θρέφει.]· καὶ παρ᾽ Ἠλ. Τσιτσέλη [ὁμ.]—Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη ['Εδανειζούμουν]).

Βλ. ἀρ. 10.

14. Ὅταν δανείζετε χρήματα εἶναι ὅλα Χριστὸς ἀνέστη· ὅταν ζητᾶτε νὰ τὰ πᾶρτε, εἶναι θάνατον πατήσας.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. ἀρ. 2, πρβλ. ἀρ. 10. Ἡ χαρὰ τοῦ λαμβάνοντος τὰ χρήματα κατὰ τὴν συνομολογίαν τοῦ δανείου καὶ ἡ λύπη αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδημονία κατὰ τὴν ἀπόδοσιν δηλοῦνται διὰ περικοπῶν τοῦ ἀναστασίμου τροπαρίου τοῦ Πάσχα: «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, | θανάτῳ θάνατον πατήσας, | καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι | ζωὴν χαρισάμενος». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διὰ ῥητῶν λειτουργικῶν ἐκφράζονται τὰ αἰσθήματα ταῦτα καὶ ἐν ὁμοίαις ἀλλογλώσσοις παροιμίαις. **Ἰταλ.** Al mangiare *gaudeamus*, al pagare *suspiramus* = ὅταν τὰ τρῶμεν δεῦτε χαρῶμεν, ὅταν τὰ πληρώνωμε στενάζομεν· (τοσκαν. Pitrè I, 312· βενετ. παραλλαγὴ αὐτ. καὶ παρὰ Pasqualigo 128). A ciar su, *vita dulcedo*; a meter do, *te suspiramus* = σὰν ἀγοράζωμε μὲ πίστωση, ζωὴ γλυκάδα· σὰν πληρώνωμε, σὲ ποθοῦμεν (βενετ. Pasqualigo 97). A lu pigghiari, *ad te clamamus*, a lu pagari, *ad te supiramus* = 'ς τὸ πάρσιμο, πρὸς σὲ φωνοῦμεν· 'ς τὴν πληρωμή, σὲ ποθοῦμεν (σικελ. Pitrè I, 311). — **Γαλλ.** A boire et a manger *exultamus*, mais au debourser *suspiramus*. (Leroux II, 189). Au prester Dieu au rendre diable (αὐτ. 227). — **Γερμαν.** Beim Leihen Gott, beim Wiederfordern Henker = 'ς τὸ δάνεισμα θεός, 'ς τὴν πληρωμὴ δήμιος. (W. III, 24, 1). — Παραπλήσια τούτοις καὶ τὰ τοῦ Σειρὰχ (κθ', 4. 5): «Πολλοὶ ὡς εὕρεμα ἐνόμισαν δάνος, καὶ παρέσχον πόνον τοῖς βοηθήσασιν αὐτοῖς· ἕως οὗ λάβῃ καταφιλήσει χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν χρημάτων τοῦ πλησίον ταπεινώσει φωνήν· καὶ ἐν καιρῷ ἀποδόσεως παρελκύσει χρόνον, καὶ ἀποδώσει λόγοις ἀκηδίας καὶ τὸν καιρὸν αἰτιάσεται».

15. Ὄντες ἐδανείζομου,
σειέμου καὶ λυγίζομου·
κι' ὄντας σὲ ἐπλήρωνα,
τρεμοκοσκινίζομου.
(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀρ. 2, πρβλ. ἀρ. 10. Τρεμοκοσκινίζομαι, τρέμω ὡς τὸ κόσκινον κατὰ τὸ κοσκίνισμα. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** A tor su se gode, a pagar se sospira = σὰν ἀγοράζῃ μὲ πίστωσι χαίρεται, σὰν πληρώνῃ στενάζει (βενετ. Pasqualigo 97). A lu frìjri cc'è di rìdiri, a lu scanciari veni lu santiari = 'ς τὸ τηγάνισμα (δηλ. τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐν ὑπαίθρῳ τηγανιζομένων καὶ πωλουμένων ἰχθύων κτλ.) εἶναι τὰ γέλια· 'ς τὸ ἄλλασμα (δηλ. τῶν χρημάτων πρὸς πληρωμὴν) ἔρχεται τὸ βλαστημίδι (σικελ. Pitrè I, 311 μετὰ παραλλαγῶν αὐτ.). — **Ἱσπαν.** Al comer de los toçinos, cantar padres y hijos; al pagar sus allorar = ὅταν τρῶνε τὸ παστό, τραγουδοῦν πατέρες καὶ γιοί, ὅταν πληρώνουν θρηνοῦν γι' αὐτό. (Valles 442 = Haller 520). Al matar de los puercos placeres y juegos, al comer de las moreillas placeres y risas, al pagar de los dineros pesares y duelos = σὰν σφάξουν τοὺς χοίρους χαραῖς καὶ παιγνίδια· σὰν τρῶν τὰ λουκάνικα χαραῖς καὶ γέλια· σὰν πληρώνουν τὰ χρήματα ἔννοιαις καὶ λύπαις. (Haller 520) — **Γερμαν.** Wer Schulden macht mit Lust, soll mit Unlust sie bezahlen = ὅποιος κάνει χρέη μὲ χαρά, ἀναγκάζεται μὲ λύπη νὰ τὰ πληρώσῃ. (W. IV, 369, 98). Der Schuldner nimmt mit frohem Blick und gibt mit traurigem (mürrischen) zurück = ὁ χρεώστης παίρνει μὲ γελαστὸ πρόσωπο, καὶ δίνει μὲ λυπημένο (ἢ, μὲ κατσουφιασμένο) πίσω (αὐτ. 375, 7), Schuldner sind freundlich, wenn sie borgen, aber mürrisch, wenn sie wieder geben sollen = οἱ χρεώσταις εἶναι περιποιητικοὶ ὅταν δανείζωνται, μὰ γρινιάριδες ὅταν πρέπει νὰ τὰ δώσουν πίσω· (αὐτ. 16 μετὰ σλαβικῶν παραλλαγῶν).

16. Τὸ δανεισμένο πάει γελῶντας κ' ἔρχεται κλαίοντας.

(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Πρβλ. ἀρ. 10. Εἰκονικωτάτη παράστασις τῆς χαρᾶς ἣν αἰσθάνεται ὁ δανειζόμενος λαμβάνων τὰ χρήματα καὶ τῆς λύπης αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπόδοσιν. Ἀπαράλλακτος ἡ **Τουρκ.** Aidiούνandζ 'γκιουλὲ γκιουλὲ γκιdέρ· αγλαγιὰ αγλαγιὰ γκελιούρ = τὸ δάνειο γελῶντας γελῶντας πάει, κλαίοντας κλαίοντας ἔρχεται. (Osm. Sprichw. 83).

δανείζω

*1. Δάνειζε βύρσαν τῷ πλείους σου βοῦς ἔχοντι.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 141. Ἐλλείπει ἐκ τοῦ Βαροκκιανοῦ κώδικος).

Πρβλ. καλονοικοκύρης 1. Ὅτι ἀσφαλῆ δάνεια εἶναι μόνα τὰ διδόμενα εἰς φερεγγύους, τοιοῦτοι δὲ πρέπει νὰ θεωρῶνται οἱ εὐκόλως ἐκ τῶν ἰδίων πόρων δυνάμενοι ν' ἀποδώσωσιν αὐτά· πάντως δ' ὅσον εὐπορώτεροι τοῦ δανειστοῦ εἶναι οἱ δανειζόμενοι τόσον καὶ τὸ δάνειον ἀσφαλέστερον. Δι' ἄλλων μεταφορῶν τὴν αὐτὴν ἐκφέρουσι γνώμην καὶ αἱ ἑπόμεναι ξενόγλωσσοι παροιμίαι: Ἰταλ. Dà del tuo a chi ha del suo = δὸς ἀπὸ τὸ δικό σου 'ς ὅποιον ἔχει τὸ δικό του (τοσκαν. Giusti 80. Βενετ. παραλλαγὴ παρὰ Pasqualigo 107). 'Mpresta farina a cu' havi furmentu = δάνειζε ἀλεῦρι 'ς ὅποιον ἔχει σιτάρι (σικελ. Pitrè IV, 229).— Γαλλ. A celui qui a sa paste au four, on doit donner de son tourteau. (D. I, 280 μετὰ νεοπροβηγκιακῆς παραλλαγῆς).— Δαν. Den der har Brød, bydes Brød = 'ς ὅποιον ἔχει ψωμί, προσφέρουν ψωμί. (D. I, 280). Den er god at borge Byg, som har Havre = εἶναι καλὸ νὰ δανείζῃς κριθάρι 'ς ὅποιον ἔχει βρόμη (αὐτ.).— Ὁλλανδ. Die zijn brood in den oven heeft, geef dien van uwen koek ='ς ὅποιον ἔχει τὸ ψωμί του 'ς τὸ φοῦρνο, δῶσε ἀπὸ τὴν πίττα σου (αὐτ.). — Γερμαν. Der brot hat, dem lehnet man brot ='ς ὅποιον ἔχει ψωμὶ δανείζουν ψωμί. (W. I, 472, 87. Βλ. αὐτ. 471, 83).

2. Δανείζεις χρήματα, κάνεις ὀχτρούς· δίνεις, κάνεις ἀχάριστους.

(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Πρβλ. ἀγαπῶ 51.

3. Δὲν εἶχε, ἀμ' ἐάνειζε.

(Καρπάθου. ΖΑ. 337).

Βλ. ἀρ. 4. 5. Ἐπὶ τῶν δαπανώντων πρὸς κενὴν ἐπίδειξιν ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των, ἢ ἐπὶ τῶν παρεχόντων χρηματικὴν συνδρομὴν εἰς ἄλλους ἐνῷ αὐτοὶ κατατρύχονται ἐκ μεγάλων ἀναγκῶν.

4. Ἐγὼ ψοφῶ γιὰ τὸ ψωμί, κι' ὁ ἄντρας μου τὸ δανείζει.
(Χίου. Καν. 237, 179 [κι' ἄ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

5. Πλούσιος τοῦ λόγου του κὶ δανείζει κι' ὅλας.
(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 3.

6. Σ τὸν πόλεμο ἅρματα δὲ δανείζουν.
(Β. 280,172 [δὲν δ.] — Μεσσηνίας [π. δὲ δ. βόλια.] — Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [δὲ δ. ὅπλα.] καὶ παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [ὁμ.] — Παρὰ Ι. Βερέττα [π. σπαθιὰ δὲ δ.] — Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Σ τοὺ πόλεμου ἄ.] — Κρήνης παρὰ τοῦ αὐτου).

Πρβλ. πόλεμος 7. Ὅτι ὀφείλομεν ἐν καιρῷ νὰ προνοῶμεν περὶ τῶν ἐπιτηδείων, ἵνα μὴ εὑρεθῶμεν ἀπαράσκευοι πρὸς τὰς χρείας, ὅτε οὐδὲν πρέπει ν' ἀναμένωμεν ἐκ τῆς συνδρομῆς ἄλλων.

δανεικὸς

1. Ἄλλο εἶν' τὸ δανεικό,
κι' ἄλλο τὸ γυρευτό.
(Πτζ. 214, 24).

Πρβλ. ἀρ. 4. Ἐπὶ τῶν μὴ ἀρκουμένων εἰς ὅσα κατὰ χάριν ἔλαβον, ἀλλὰ προσαιτούντων καὶ ἄλλα ὑπὸ τὸ πρόσχημα δανείου.

2. Ἀνεικὰ κι' ἀμάερτα.
(Καρπάθου. Μαν. 278, 138).

Βλ. ἀρ. 4.

3. Δανεικὰ κι' ἀβάκα.
(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 4. *Ἀβάκα* ἐπιρρ. εἶναι τὸ ἐν Πελοποννήσῳ κοινότατον *ἀμάκα*, κατὰ τροπὴν τοῦ *μ* εἰς *β*· σημαίνει δὲ τὸ ἐπίρρημα τὸ δωρεάν, ἢ ἀκριβέστερον τὸ δαπάναις ἄλλου γινόμενον· προῆλθε δὲ ἐκ τοῦ ταὐτοσήμου βενετικοῦ a maca (κυρίως ἐκ τοῦ περισσοῦ, ἐκ τῆς ἀφθονίας, διότι τοῦτο σημαίνει τὸ ἰταλ. macca). Ἐντεῦθεν καὶ ὄνομα ἡ *ἀμάκα* (ἡ δι' ὀχληρῶν αἰτήσεων ἰδιοποίησις πράγματος ἀνήκοντος

εἰς φίλον)· καὶ ἐπίθετον χλευαστικὸν μετὰ τῆς δηλούσης τὸ ἐπάγγελμα τουρκικῆς καταλήξεως ἀμακαντζής, ὁ παράσιτος, ὁ αἰτῶν ἀεὶ καὶ λαμβάνων τι παρ' ἄλλων.

4. Δανεικὰ κι' ἀγύριστα.

(Κοινοτάτη.— Κορα῀ς Ἀτ. Β', 13 [καὶ ἀ.] — Νθ. 22, 156 [Δανεικὸ κι' ἀγύριστο.] — Β'. 23, 7. — Ἠπείρου. Ἀρ. 1560 [Δανεικὸ κι' ἀγύριστο.] — Β. 52, 3. — Πόντου. Ἑπτάλ. 352, 29 [κὶ ἀ] — Πτζ. 227, 168. — Τραπεζοῦντος καὶ Κρώμνης. Ἀστ. Πόντ. 56, 53 [Δανεικὸν κὶ ἀγύριστον.] — Ὄφεως, αὐτ. [Δανεικὸ τσ' ἀγύριστο.] — Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 173 [κι' ἀπογύριστα.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [κι' ἀγύριγα.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Δανικὰ τσ' α.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Δανεικὸ κι' ἀγύριστο.]).

Βλ. ἀρ. 2. 3. Ἐπὶ δανείων, περὶ ὧν εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν θ' ἀποδοθῶσιν. Παραπλήσιαι **Γερμαν.** Er nimmt Gelder auf zum Nimmerwiedergeben = παίρνει χρήματα γιὰ νὰ μὴν τὰ ξαναδώσῃ. (W. I, 1522, 1329). Man soll leihen und nichts hoffen = πρέπει νὰ δανείζῃ κἀνεὶς καὶ νὰ μὴν ἐλπίζῃ τίποτα. (W. III, 25, 15).

5. Δανεικά 'ν' τὰ κούρταλα.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτζάκη).

Βλ. γείτονας 18. Περὶ τῆς λ. κούρταλα βλ. γάμος 30.

6. Δανεικά 'ν' τὰ κούρταλα 'ς τὸ γάμο.

(Πελοποννήσου. Β. 292, 109. — Πτζ. 227, 167. — Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 23, 212. — Γορτυνίας παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου [κ. τοῦ γάμου.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Δ. τὰ κ. τοῦ γάμου.]).

Βλ. γείτονας 18.

7. Δανεικὰ 'ν' τὰ πράματα 'ς τὸν καθένα.

(Β. 52, 36).

Βλ. ἀρ. 9. Ὅτι συχναὶ αἱ ἐκ τῆς τύχης μεταπτώσεις, καὶ ἐνδεχόμενον ἕνεκα τούτου νὰ λάβωμέν ποτε ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς ἀνθρώπων, οἵτινες νῦν ζητοῦσι τὴν ἡμετέραν συνδρομήν.

8. Δανεικὰ ξυόνται οἱ γαϊδάροι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ξύνω 32. Ὅτι οἱ μωροὶ καὶ ἀνίκανοι βοηθοῦσι καὶ ἐπαινοῦσιν ἀλλήλους. Ἡ παροιμία ἐφέρετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι:

«κνήθειν οἶδεν ὄνος ὄνον». (Ἀνθολ. ΙΒ', 238, 8). Ἐκ μεταφορᾶς τῶν ὄνων ἐπίσης ἐλέγετο ἡ ὁμοία ἀρχαία παροιμία «ἀντιξύειν τὸν ξύοντα», περὶ ἧς βλ. ξύνω 32. Τὴν ἑλληνικὴν παροιμίαν μικρὸν παρήλλαξαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τῇ παλαιᾷ παροιμίᾳ αὐτῶν: Mutuum muli scabunt, ἥτις καὶ ὡς ἐπιγραφὴ σατίρας τοῦ Οὐάρρωνος μνημονεύεται (σ. 172 R. Βλ. καὶ O. Jahn προλεγόμενα εἰς Πέρσιον σ. XCVIII), καὶ παρ' ἄλλοις εἶναι λίαν εὔχρηστος (Βλ. τὰς μαρτυρίας παρὰ Otto 1162). Ἡ αὐτὴ ἢ ὁμοιαι μεταφοραὶ πρὸς δήλωσιν τῆς αὐτῆς ἐννοίας καὶ ἐν παροιμίαις νεωτέρων λαῶν: **Ἰταλ.** Gli asini se la grattano fra di loro = οἱ γαϊδάροι ξύνονται μεταξύ τους. (Castagna 257, 9). Un aseno grata l'altro = ὁ ἕνας γάιδαρος ξύνει τὸν ἄλλον (βενετ. D. I, 427). Sos ainos si ratant unu cum s'ateru = οἱ γαϊδάροι ξύνονται ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον (σαρδηνία, αὐτ.). Freghesse com a fan j'aso tra d'lor = ξύνονται, καθὼς κάνουν οἱ γάιδαροι μεταξύ τους (πεδεμοντ. αὐτ.). Un barbiere tosa l'altro = ὁ ἕνας κουρέας κουρεύει τὸν ἄλλον (τοσκαν. Giusti 55). — **Γαλλ.** Un âne gratte l'autre. (Littré λ. gratter 5). Ce sont deux ânes qui se grattent (αὐτ. 9). Un barbier rase l'autre (αὐτ. λ. raser 13). — **Ἱσπαν.** Los asnos se rascan uno a otro = οἱ γαϊδάροι ξύνονται ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον. (D. I, 427). — **Ἀγγλ.** One mule doth scrub another = τὸ ἕνα μουλάρι ξύνει τἄλλο. (D. II, σ. 463). — **Δαν.** Det cene asen kløer det andet = ὁ ἕνας γάιδαρος ξύνει τὸν ἄλλον. (W. I, 861, 183). Den ene Hund lysker den anden = ὁ ἕνας σκύλος ψυλλίζει τὸν ἄλλον. (D. I, 427). — **Σουηδ.** Den ena åsnan klår den andra = ὁ ἕνας γάιδαρος ξύνει τὸν ἄλλον (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** De eene ezel krabt den anderen = ὁμ. (αὐτ.). Het eene paard schaaft het andere = τὸ ἕνα ἄλογο ξυστρίζει τἄλλο. (W. III, 1292, 290). Hier wrijft de een ezel den anderen = ἐργολαβεῖ ὁ ἕνας γάιδαρος τὸν ἄλλον. (W. I, 879, 629). — **Γερμαν.** Ein Esel kraut den anderen = ἕνας γάιδαρος ξύνει τὸν ἄλλον. (αὐτ. 861, 183. Βλ. αὐτ. 879, 629). Ein Maulesel kraut den andern = ἕνα μουλάρι ξύνει τἄλλο. (W. III, 528, 5) Ein Pferd schabt das ander = ἕνα ἄλογο ξυστρίζει τἄλλο (αὐτ. 1292, 290. Βλ. καὶ 1305, 579).

Ein hund flöet dem andern = ὁ ἕνας σκύλος ψυλλίζει τὸν ἄλλον. (W. II, 837, 432 μετὰ παραλλαγῆς). — **Ρωσ.** Ξυέται ἄλογο 'ς ἄλογο καὶ τὸ γουροῦνι 'ς τὴν γωνιά. (Dal II, 219). — **Τουρκ.** Εσ᾽ὲκ εσ᾽ετζὶ ουδούνι κασ᾽ὶρ = γάιδαρος δανείζει ξύσιμο σὲ γάιδαρο. (Davis 53).

9. Δανεικὰ τὰ πράματα.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1559 [πράγματα.]).

Βλ. ἀρ. 7.

10. Δανεικὰ τὰ τούμπανα.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 484, 68.—Χίου. Καν. 235, 162 [Δανεικά 'ν' τά]).

Βλ. γείτονας 18. 'Εννοεῖται τὰ τούμπανα εἰς τὸν γάμον.

11. Δανεικὰ τοῦ γάμου τὰ κουλλούρια.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 317, 103 [Δ. ψωμιὰ τοῦ γάμου] — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt.).

Βλ. γείτονας 18.

12. Δανεικό, κυρά, τἀλεῦρι, δανεικὸ καὶ τὸ προζῦμι.

(Βλ. Κατζιούλην 569. — Κ. 149. — Κ. 6', 13 [Δανεικόν — δανεικόν] — Νε. 22, 157 [όμ.] — Μα. 14 [δανεικὸν καὶ] — Β' 23, 6 [Δανεικό 'ν' κ.] — 'Ηπείρου. 'Αρ. 225. — Β. 52, 4 [Δανεικό 'ν', κ.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Δαν'κὸ τἀλεῦρ', δαν'κὸ καὶ τὸ προζῦμ'.]).

Βλ. ἀρ. 16, πρβλ. ἀρ. 7. 9. 'Επὶ τῶν συντηρουμένων ἐκ δανείων μὴ ἀποδιδομένων.

13. Δανεικὰ τὰ κουτρούλια 'ς τοὺ γάμου.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. γείτονας 18.

14. Δὲν δανείζει ὁ σκύλος κόκκαλα.

(Κα σ. 7).

Ὅτι οὐδεὶς δίδει εὐχαρίστως εἰς ἄλλους πράγματα χρησιμώτατα εἰς ἑαυτόν.

14α. Δυὸ φοραῖς μεθεῖ
τὸ δανεικὸ κρασί.

(Κρήτης. Κρητ. 'Εφημ. 30, 238).

Βλ. ἀρ. 15.

14 β. Νά ταν καλὰ τὰ δανεικά,
ἐδανείζανε καὶ τσοῖ γυναῖκες.

(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt. —Κερκύρας παρὰ τοῦ αὐτοῦ [ἢ: Νά τανε —ἐ. κ' οἱ ἄντρες τσοῖ γ.]).

Ἡ αὐτὴ παιγνιώδης ἀντίρρησις φέρεται καὶ ἐναντίον τοῦ συνεταιρισμοῦ (βλ. κόλια 1, κολληγιὰ 1, συντροφιὰ 1. 2, ἀλλαξιὰ 1 συμπληρώματος). Ἀπαράλλακτος ἡ **Ἰταλ.** Se il prestar fosse buono, si presterebbe anche la moglie. (τοσκαν. Giusti 93. Σικελικὰς καὶ νεαπολιτικὴν παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 52).

15. Ὅποιος πίνει δανεικὰ δυὸ φοραῖς μεθάει.

(Μα. 32).

Βλ. ἀρ. 14 α, βερεσὲ 1. 4 - 7. 11 - 13, δάνειον 1, μπετιαβὰ 2, πίστη 4. 5. Μεθύει δηλ. τὸ πρῶτον μὲν ὅταν πίνῃ ἐπὶ πιστώσει τὸν οἶνον καὶ ἔπειτα ὅταν πρόκειται νὰ τὸν πληρώσῃ. Παραινεῖ δὲ ἡ παροιμία ν' ἀποφεύγωμεν πάσῃ δυνάμει τὴν ἀγορὰν πραγμάτων ἐπὶ πιστώσει, διότι συνήθως δυσχερὴς εἶναι ἡ ἀπότισις τῶν ὀφειλομένων καὶ πάντως δυσάρεστος, γινομένη μάλιστα μετὰ χρόνον, ὅτε καὶ αὐτὴ ἡ μνήμη τῆς ὠφελείας ἢ τῆς ἀπολαύσεως, ἣν εἴχομεν ἐκ τοῦ ἀγορασθέντος, ἔχει ἐξαλειφθῇ. Ὅμοιαι παροιμ. **Ῥωμουν.** Cine bé în datorie se îmbată indoit = ὅποιος πίνει δανεικὰ μεθᾷ διπλά. (Zanne 8113). Cine bè în cinste, orĭ în dator, ce îmbate de douĕ orĭ = ὅποιος πίνει γιὰ λογαριασμὸ ἄλλου ἢ μὲ πίστωση, μεθᾷ δυὸ φοραῖς (αὐτ.). —**Τουρκ.** βερσιγὲ σ'εράμπ ιτσ'ὲν ικὶ κερρὲ σερχόσ' ολούρ = μὲ πίστωση κρασὶ ὅποιος πίνει δυὸ φοραῖς μεθᾷ. (Osm. Sprichw. 437. Μυρσυλίδης 293. Merx 349. Pianzola 60).

16. Παίρνει τὰ ἀλεύρια δανεικὰ καὶ τὸ προζῦμι ξένο.

(Πκ. 279, 779. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Καὶ τἀλεύρια]).

Βλ. ἀρ. 12. Ἐπὶ πενεστάτων.

16 α. «Ποῦ πᾷς, δανεικό; — Ἐκεῖ ποῦ γυαγύρω καλύτερα κριτή».

(Βάρνερ: δανεικὸ 1).

Ἀγνοῶ τὴν χρῆσιν τῆς παροιμίας ταύτης.

17. Τὰ δανεικὰ πλερώνουνται, τσαὶ τὰ μπατούτσια μπαίνουν. (Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 324, 458).

Βλ. χρωστῶ 20. Μπατούτσια τὰ ἐμβατίκια· λέγονται δ' οὕτως καὶ τὰ δῶρα τὰ διδόμενα ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν νύμφην καὶ ὑπὸ τῶν τῆς νύμφης εἰς τὸν γαμβρὸν κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν εἰς τὴν οἰκίαν των· εἶναι δὲ ταῦτα συνήθως χρυσᾶ δακτυλίδια, μεταξωτὰ μανδήλια, νομίσματα κτλ. Ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν πρὸς τοὺς δανειστὰς καὶ τοὺς συγγενεῖς εἶναι ἀναπόφευκτοι.

18. Τὰ δανεικὰ ῥοῦχα ζεστασιὰ δὲν πιάνουν. (Β. 286, 17).

Βλ. ξένος ἀρ. 75. 172. 173, πρβλ. ξένος ἀρ. 62. 174. Ὁ διὰ δανείων ἐπαρκῶν εἰς τὰς ἀνάγκας του οὐδέποτε εἶναι δυνατὸν νὰ εὐχαριστηθῇ, διότι ἡ περὶ ἀποτίσεως τῆς ὀφειλῆς μέριμνα καὶ ἀνησυχία φθείρει πᾶσαν ἀπόλαυσιν. Σπανιώτερον λέγεται ἡ παροιμία καὶ πρὸς δήλωσιν τοῦ ὅτι δὲν εὐδοκιμοῦσιν οἱ σφετεριζόμενοι ἀλλοτρίαν περιουσίαν, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ γίνεται μᾶλλον χρῆσις τῶν παραλλαγῶν, τῶν λεγουσῶν ξένα καὶ ὄχι δανεικὰ τὰ ἐνδύματα, ὧν πολλαὶ ὅμοιαι φέρονται καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς (βλ. ξένος 62). Πρὸς δὲ τὴν προκειμένην ὁμοιότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: **Γαλλ.** Robe d'autruy ne profite à nully. (Leroux II, 413). — **Κουτσοβλαχ.** Straňulu ç'aĭ de 'mprumutare, tră tine căldură n'are = τὸ ῥοῦχο πῶχεις δανεικὸ δὲ σὲ ζεσταίνει. (Zanne 7861). — **Ῥωμουν.** Haĭnele împrumutate nu ţin de cald = τὰ δανεικὰ ῥοῦχα δὲν κρατοῦν ζέστη (αὐτ. 7167). Vesmintele luate împrumut nu ţin de cald = τὰ φορέματα τὰ παρμένα δανεικὰ δὲν κρατοῦν ζέστη (αὐτ. 8042). — **Ὁλλανδ.** Geleende kleederen doen niemand eer = δανεικὰ φορέματα δὲν τιμοῦν κἀνένα. (W. II, 1375, 104). — **Γερμαν.** Ein geborgt Kleid stehet nicht wol = δανεισμένο φόρεμα δὲν πάει καλά. (αὐτ. 1374, 57). Geborgte Kleider wärmen nicht lange = δανεικὰ φορέματα δὲν ζεσταίνουν πολὺν καιρό· (αὐτ. 1375, 104). A fremder Pelz warmt nit = ξένη γοῦννα δὲ ζεσταίνει. (W. III 1205, 1). Eigen Kleid wärmt am besten = τὸ δικό του φόρεμα κἀνενὸς ζεσταίνει καλύτερα ἀπ' ὅλα. (W. II, 1373, 50). — **Ἀραβ.** tōb,

el'īre ma bidaffi law-inneha immi ma esta♭at minni = τὸ δανεικὸ φόρεμα δὲ ζεσταίνει· καὶ ἂν ἦταν ἡ μάννα μου (ποῦ μοῦ τὸ δάνεισε) δὲν θὰ ντρεπότανε (νὰ τὸ γυρέψῃ πίσω). (Einsler 81, 71). Δανεικὸ πανωφόρι δὲ ζεσταίνει. (Burckhardt 171).

19. Τὰ δανεικὰ κάνουν σκλάβους τοὺς ἀνθρώπους.

(B. 286, 16 [ἤ, δ. σκλαβώνουν τοὺς ἀ.]).

Παράφρασις τῆς ἀρχαίας γνώμης: «Τὰ δάνεια δούλους τοὺς ἐλευθέρους ποιεῖ». (Γνῶμ. μονόστ. 514. FCG. IV, 354)· ἣν ἀνευρίσκομεν καὶ παρὰ τῷ Πουβλιλίῳ τῷ Σύρῳ 11 (10 Ribbeck): Alienum aes homini ingenuo acerba est servitus· καὶ ἐν νεωτέραις παροιμίαις: **Ἰταλ.** Chi prende, si vende = ὅποιος παίρνει πουλειέται. (Monosini 223, 76. Giani 1409). Chi dell'altrui prende la sua libertà vende = ὅποιος τοῦ ἄλλου παίρνει (δῶρα ἢ χρήματα) πουλεῖ τὴ λευτεριά του. (Giani αὐτ.).— **Γαλλ.** Qui prend et ne rend, sa liberté vend. (Suringar 464, 3). Qui prend il se vent, ou vilain est s'il ne rend. (Leroux II, 403). — **Ὁλλανδ.** De weldaad heb ik ontvangen; de vrijheid is mij ontgaan = πῆρα τὴ χάρη, μοῦ φυγε ἡ λευτεριά μου. (Suringar 465, 10). Neemt iemand giften aan, zijn vrijheid heeft gedaan = παίρνει κἀνεὶς δῶρα, χάνει τὴ λευτεριά του (αὐτ.). — **Γερμαν.** Er hat Geld genommen und ist um die Freiheit gekommen = ἐπῆρε χρήματα κ' ἔχασε τὴν ἐλευθεριά του. (W. I, 1521, 1286).

20. Τὰ πίσκαλα ἓν δανεικὰ 'ς τὸν γάμον.

(B'. 125, 166 [π. 'ς τὸ γάμο εἶναι δανεικά.]— B. 292, 108 [όμ.]—Κύπρου. Σ. 888, 29).

Βλ. γείτονας 18.

21. Τὸ δανεικὸ τοῦ γείτονα καὶ κάκια νὰ μὴν τό χῃς.

(B. 203, 263 [καὶ κ. μὴ τοῦ ἔχῃς.]—Πηζ. 295, 975).

Πρβλ. γείτονας 18. Ἐκπλήρωσον τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους ὑποχρεώσεις σου, χωρὶς νὰ δυσφορῇς. Φαίνεται ὡς τις ἀπήχησις τῶν ἐπῶν τοῦ Ἡσιόδου, ὧν ἔγινε μνεία ἀνωτέρω (δανείζομαι 5).

δάνειον

1. Ὅποιος πίνει ἀπὸ τὰ δάνεια, δυὸ βολαῖς μεθάει.
(Βλ. Κατζιούλ. 571. — Κ. β', 39 [βολὰς]).

Βλ. δανεικὸς 15.

δανειστὴς

*1. Ἀπὸ κακοῦ δανειστοῦ κἂν ὀρόβια.

(Βυζαντινή. Αἰσώπ. Μόσχ. Krumbacher 8. Ἡ παροιμία ἔμμετρος (τονικὸς ἰαμβικὸς τρίμετρος)· ὁμοίως καὶ ἡ ἑρμηνεία, ἧς ὅμως πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ ἐν συνιζήσει ἡ πρώτη λέξις ἐν ἑκατέρῳ στίχῳ (ζημίας — τὸ ἐλάχιστον) καὶ νὰ μετατεθῇ ἡ τελευταία λέξις τοῦ πρώτου ὡς ἐξῆς: Ζ. κειμένης φ. ἐν ἄ.).

Βυζαντινὴ παραλλαγὴ ἐν ἀρ. 2, καὶ σημεριναὶ πολλαὶ καὶ κοινόταται ἐν λ. κακοπλερωτὴς 2-4, κακοποβγάλτης 1, χρεώστης 1, χρεωφειλέτης 1-10α, πρβλ. γουροῦνι 3, χοῖρος 2. Τὸ μὲν δανειστὴς κεῖται ἐνταῦθα καθὼς καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ βυζαντινῇ παραλλαγῇ εἰς παθητικὴν σημασίαν, δηλοῦν ὄχι τὸν δανείσαντα ἀλλὰ τὸν δανεισθέντα· τὸ δ' ὀρόβιον, καὶ παρ' ἀρχαίοις οὕτω μεθ' ὑποκοριστικῆς καταλήξεως ἀντὶ τοῦ ὄροβος ἁπαντῶν, νῦν λέγεται κατ' ἀποκοπὴν καὶ ἀφαίρεσιν *ρόβι*, τό, ἢ θηλ. ἡ ῥόβη (ervum lens L.). — Ἡ φερομένη ἀρχαία ἑρμηνεία τῆς παροιμίας εἶναι ὀρθὴ καὶ σαφής: «Ζημίας φανερᾶς ἐν ἅπασι κειμένης | τὸ ἐλάχιστον εἰ λάβοις, εὕρεμα κάλει».

Ἀντίστοιχος δι' ἄλλης μεταφορᾶς τὴν αὐτὴν ἐκφέρουσα ἔννοιαν εἶναι ἡ ἀρχαία παροιμία: «Ἀπὸ καταδυομένης». (Μακάρ. 127 Σουίδ. λ.)· ἥτις πρόσθετον ὁμοιότητα πρὸς τὴν προκειμένην ἔχει τὸ ἐλλειπτικὸν σχῆμα, διότι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ: «Ἀπὸ κ. νεὼς ὅ τι ἂν λάβῃς, κέρδος». Ἐν δὲ ταῖς βυζαντιναῖς ὑπονοεῖται τὸ ῥῆμα λάμβανε ἢ δέχου· ἐλλειπτικῶς ἐκφέρονται καὶ αἱ πλεῖσται τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν.

Ἐν τῇ προκειμένῃ παροιμίᾳ ἀναφέρονται τὰ ὀρόβια, ὡς τὸ εὐτελέστατον τῶν ὀσπριωδῶν, χρησιμεῦον κυρίως πρὸς τροφὴν τῶν κτηνῶν, ἐν οὐδεμιᾷ ὅμως τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς πιθανώτατα ληφθεισῶν ἀλλογλώσσων, μνημονεύονται καθ' ὅσον γινώσκομεν ὀρόβια, ἀλλ' αἱ πλεῖσται μὲν ἔχουσιν ἀντὶ τούτων τὰ ἄχυρα, ὡς ἡ παρὰ Πλανούδῃ βυζαντινὴ καὶ αἱ πλεῖσται τῶν ἡμετέρων, τινὲς δ' εὐτελεστέρους δημητριακοὺς καρποὺς ἢ ἀπορρίμματα

αὐτῶν. Εἶναι δὲ καί τινες παραγγέλλουσαι τὸν κινδυνεύοντα ν' ἀπολέσῃ τὸ σύνολον τοῦ δανείου ν' ἀρκεσθῇ εἰς πράγματα ἐλαχίστην ἔχοντα ἀξίαν, ἅτινα ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν ἑλληνικαῖς παραλλαγαῖς, πλὴν δύο, τοῦ ὄξους καὶ τοῦ ἐκτροπίου οἴνου τῶν ἰταλικῶν παραλλαγῶν. Ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Ἄλας ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐν λ. χρεωφειλέτης 10 καὶ ἐν ταῖς ἰσλανδικαῖς, δανικαῖς καὶ σουηδικαῖς παραλλαγαῖς· 2) Πέτραις ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐν λ. κακοπλερωτὴς 4 καὶ χρεωφειλέτης 1 καὶ ἐν τῇ ἀραβικῇ. 3) Μέρος τοῦ δανείου ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐν λ. χρεωφειλέτης 10α καὶ ἐν ἰταλικαῖς.

Ἰταλ. Da cattivo debitor togli paglia par lavor = ἀπὸ κακὸ χρεώστη πᾶρε ἄχυρα γιὰ τὸν κόπο. (Giani 465). Da cattivo debitor togli paglia in luogo d'or = ἀπὸ κακὸ χρεώστη πᾶρε ἄχυρα ἀντὶ γιὰ χρυσάφι. (W. IV, 366, 19). Dal male pagatore piglia paglia = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ πᾶρε ἄχυρα· (ἀβρουγία, Pitrè II, 48). A mal pagatore o paglta o fieno = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ ἢ ἄχυρα ἢ σανό. (νεαπολιτ. D. II, 332). D'u malu pagaturi o orgiu o pagghia = ἀπὸ τὸν κακὸ πληρωτὴ ἢ κριθὴ ἢ ἄχυρα (καλαβρία, Marzano 87. Σικελικὴ παραλλαγὴ παρὰ Pitrè II, 48). Di lu malu pagaturi, pigghia oriu pri lavuri = ἀπὸ τὸν κακὸ πληρωτὴ πᾶρε κριθὴ γιὰ τὸν κόπο· (σικελ. Pitrè II, 48). Dal mal pagatore, o aceto o cercone = ἀπὸ τὸν κακὸ πληρωτὴ ἢ ξίδι ἢ χαλασμένο κρασί· (τοσκαν. Giusti 94 μετὰ παραλλαγῆς). Da cativo pagador, tor quel che se pel = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ πᾶρε ὅ τι μπορεῖς· (βενετ. Pasqualigo 107. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ ἐν σ. 97 καὶ παρὰ Pitrè II, 48-49). — **Γαλλ.** De mavais payeur prent-on avaine = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ παίρνει κἀνεὶς βρόμη· (παλαιογαλλ. Haupt's Zeitschr. f. deutsch. Alterth. XI, 135). De bon deteur aueine, et de mal nient = ἀπὸ καλὸ χρεώστη βρόμη καὶ ἀπὸ κακὸ τίποτα· (ἐπίσης, αὐτ.). D'un mauvais débiteur et payeur prends paille et foin pour ton labeur. (Leroux II, 144). De mauvais payeurs prend-on paille. (Legai 387). D'un mauvais payeur on tire ce qu'on peut (αὐτ.). Dë michan pagadou, fâou prênë la pâlio à la flou = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ πρέπει νὰ πάρῃς τὸ ἄχυρο ἀπὸ χάμω (λαγ-

κεδοκ. D. II, 332 μετὰ νεοπροβηγκ. παραλλαγῆς). — **Καταλαν.** De mal pagador gra ó palla = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ σιτάρι ἢ ἄχυρα. (D. II, 332). — **Ἱσπαν.** Del mal pagador aunque sea en paja = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ ἂς εἶναι ἀκόμη καὶ μὲ ἄχυρα (αὐτ.). La mala paga siquiera en pajas = τὸ κακὸ χρέος τοὐλάχιστον μὲ ἄχυρα (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** A máo pagador em farellos = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ πᾶρε αἶρα (αὐτ.). Melhor he palha, que nada = κάλλιο ἄχυρα παρὰ τίποτα. (W. IV, 365, 18). - **Ἀγγλ.** Of an ill paymaster get, what you can, though it be but a straw = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ πᾶρε ὅ τι μπορεῖς καὶ ἂς εἶναι μόνο ἄχυρο. (W. IV, 366, 19. V, 483, 13). Of ill debtours, men takes oats = ἀπὸ κακοὺς χρεώσταις παίρνουν βρόμη (σκωτ. D. II, 332). — **Ἰσλανδ.** Tak grátt salt af vondum Gjöldum = πᾶρε μουντὸ ἁλάτι ἀπὸ κακοὺς πληρωτάδες (αὐτ.). Betri er svart salt frá ringum gjaldara enn einki = καλύτερο εἶναι μαῦρο ἁλάτι ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ παρὰ τίποτα (αὐτ.). — **Δαν.** Tag swort salt af oudhe geldere = πᾶρε μαῦρο ἁλάτι ἀπὸ κακοὺς πληρωτάδες. (W. IV, 366, 19). Man maa tage suur sild af onde gjeldinger = πρέπει νὰ παίρνῃ κἀνεὶς ξινὴ ρέγκα ἀπὸ κακοὺς χρεώσταις (αὐτ. 376, 20). — **Σουηδ.** Af ond gäldenär tager man swart salt = ἀπὸ κακὸ χρεώστη παίρνει κἀνεὶς μαῦρο ἁλάτι (αὐτ. 368, 75). Swart salt of ond gjäldenär = μαῦρο ἁλάτι ἀπὸ κακὸ χρεώστη. (W. V, 483, 13). Thu skalt taka swarth salt aff ondem goellara = πρέπει νὰ πάρῃς μαῦρο ἁλάτι ἀπὸ κακὸ χρεώστη (αὐτ.). Af dålig gäldenär tar man hwad kan få = ἀπὸ κακὸ χρεώστη παίρνει κἀνεὶς ὅ τι μπορεῖ νά βρῃ. (W. IV, 366, 19). — **Ὁλλανδ.** Van een' kwaad' betaler neemt men kaf = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ παίρνει κἀνεὶς ἄχυρο. (W. V, 483, 13). Voor oude en onwisse schulden neemt men hooi en haverstroo = γιὰ παλαιὰ καὶ ἀβέβαια χρέη παίρνει κἀνεὶς σανὸ καὶ ἄχυρο βρόμης. (D. II, 332). — **Γερμαν.** Es ist alles Gewinn, was man von bösen Schuldner bekommt = εἶναι ὅλα κέρδος ὅ τι παίρνει κἀνεὶς ἀπὸ κακοὺς χρεώσταις. (W. I, 1655, 24). Für alte Schuld mimmt man auch Haferstroh = γιὰ παλιὰ χρέη παίρνει κἀνεὶς καὶ ἄχυρο βρόμης.

(W. IV, 365, 19. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 365, 7. 8. 18. 19. 366, 20. 24. 368, 75. 76. 77. D. II, 332). Von einem bösen Schuldner nimm Haferstroh = ἀπὸ κακὸ χρεώστη πᾶρε ἄχυρο βρόμης. (W. IV, 376, 20). Vom schlechten Zahler nimm auch Spreu für Geld = ἀπὸ τὸν κακὸ πληρωτὴ πᾶρε ἀκόμη καὶ ἄχυρο ἀντὶ γιὰ χρήματα. (W. V, 483, 13). Vom schlechten Zahler nimm, kann's nicht anders sein, kahmigen Essig und schalen Wein = ἀπὸ κακὸ πληρωτὴ πᾶρε, ἂν δὲ μπορῇ νὰ γίνῃ ἀλλιῶς, θολὸ ξίδι καὶ χαλασμένο κρασί. (W. V, 483, 14). Von schlechten Zahler nimmt man, was man bekommen kann = ἀπὸ τὸν κακὸ πληρωτὴ παίρνει κἀνεὶς ὅ τι μπορεῖ νὰ λάβῃ. (αὐτ. 15. Παραλλαγὴν βλ. παρὰ D. II, 322). — **Σερβ.** Ἀπὸ κακὸ χρεώστη πᾶρε καὶ τὴ γίδα χωρὶς κατσίκι. (Wuk 299). — **Ῥωσ.** Ot chudova dolznika i mjakinoi beri = ἀπὸ τὸν κακὸ πληρωτὴ πᾶρε καὶ ἄχυρα. (Dal I, 585. Kurtz Planudes σ. 24). Dolgi u mjakinoi sobirajut = τὸ χρέος καὶ μὲ τἄχυρα μαζεύουν. (Dal αὐτ. Timoschenk σ. 30, ὅστις ἀναφέρει καὶ ὁμοίαν πολωνικήν. Παραλλαγὰς τῆς πολωνικῆς ταύτης βλ. καὶ παρὰ W. IV, 376, 20 καὶ βοημικὰς αὐτ. καὶ ἐν σ. 365, 19). — **Ἀλβ.** Ἀπὸ κακὸ χρεώστη πᾶρε, καὶ ἂς εἶναι καὶ μόνο μιὰ πέτρα (Burckhardt 235).

*2. Ἀπὸ κακοῦ δανειστοῦ, κἂν σακκίον ἀχύρου.
(Βυζαντινή. Πλανούδ. 80).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

3. Ὁ δανειστὴς ἀπέθανε, κι' ὁ γιός του πάγει ἀκόμα.
(B. 245, 994).

Πρβλ. χαριστὴς 1. Παιγνιώδης ἀρνητικὴ ἀπάντησις εἰς ζητοῦντα δάνειον. Παραπλησία ἡ **Ἰταλ.** Gridenza è morta, il mal pagar l'uccise = ἡ πίστωση πέθανε, τὴν σκότωσε ἡ κακὴ πληρωμὴ (τοσκαν. Pitrè II, 43 μετὰ σικελικῆς παραλλαγῆς).

Δανιὴλ

1. Ὅ τ' ἡμέρα τοῦ Δανιήλ,
τέτοια μέρα τοῦ Χριστοῦ.
(Πανδώρ. Η', 439 [τέτοια σπέρα]).

Μνημονικὴ παροιμία. Ὅτι ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ ἡ τοῦ ὁσίου Δανιὴλ τοῦ στυλίτου (11 Δεκεμβρίου) συμπίπτουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος.

δαπάνη

* 1. Νικᾷ τὴν εἰσκομιδὴν ἡ δαπάνη.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 204.— Παρὰ Μιχαὴλ Γλυκᾷ σ. 75, 4 Bonn παρηλλαγμένη ἐπίτηδες πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἀντιθέτου ἐννοίας. «Νικᾷ γὰρ τὴν δαπάνην ἡ πρόσοδος.»).

Ὅτι αἱ δαπάναι ὑπερβαίνουσι τὰ ἔσοδα λέγεται μὲν ὡς εἰκὸς ἐπὶ τῶν κακῶς διοικουμένων οἴκων, ἀλλ' ἡ χρῆσις τῆς προκειμένης παροιμίας ἦτο πιθανώτατα μεταφορική, λεγομένης ἐπὶ τῶν ἐπιζημίων ἐπιχειρήσεων, ὧν τὰ κέρδη δὲν εἶναι ἀντάξια τῶν κόπων καὶ τῶν δαπανῶν. Ἐπὶ ἀναλόγων περιστάσεων εἶναι εὔχρηστοι σήμερον αἱ ἐν λ. κόπος 5, σπανάκι 1, φαγεῖ 15, σάλτσα 1 παροιμίαι, ὧν ἀντιστοίχους ἔχομεν καὶ ἀρχαίας τινὰς καὶ πολλὰς ἀλλογλώσσους ἀναγραφομένας αὐτόθι. Ὅτι δ' ἕκαστος ὀφείλει νὰ κανονίζῃ τὰς δαπάνας του κατὰ λόγον τῶν πόρων του διδάσκουσιν αἱ ἐν λ. ἔξοδο 1, ξοδιάζω 5 παροιμίαι καὶ τὰ αὐτόθι καταγραφόμενα παράλληλα. Εἰς τὰς δυσαναλόγους πρὸς τὰ κέρδη δαπάνας ἀναφέρονται καὶ αἱ ἀκόλουθοι παροιμίαι **Ἰταλ.** E più la spesa che il profitto = εἶναι περισσότερο τὸ ἔξοδο παρὰ τὸ κέρδος (τοσκαν. Pitrè I 318 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). È piu lu nolu chi la mircanzia = εἶναι περισσότερος ὁ ναῦλος παρὰ ἡ πραμάτεια (σικελ. αὐτ.).

δαρμὸς

1. Δαρμός,
ἁγιασμός.

(Κρώμνης. Ἀστ. Πόντ. 56, 54).

Πρβλ. ξύλο 33. Παρῳδία τῆς βυζαντινῆς ἐν λ. λογισμὸς 1 καὶ τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν ταύτης. Ὅτι θεάρεστον ἔργον ὁ δαρμός· ἐπιλέγεται παιγνιωδῶς, ὅτ' ἂν διὰ τοῦ δαρμοῦ σωφρονισθέντα παύουσιν ἀτακτοῦντα παιδία τὰς ἀταξίας των.

2. Ὁ δαρμὸς κ' ἡ ἀτιμία δὲν ἐβγαίνει 'ς τὴν πλυσιά.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 822 καὶ Ἠπειρώτης 1901 σ. 88 κι' ἀ. δὲν βγ. 's τὴ πλ.]).

Βλ. ξύλο 35.

δάσκαλος

1. Δασκαλόπουλα,
δαιμονόπουλα.

(Καρπάθου. ΖΑ. 348, 108 καὶ Μαν. 278, 139 [Ἀσκαλόπουλα]).

Ὅτι οἱ μαθηταὶ εἶναι ἄτακτοι καὶ δυσήνιοι.

2. Κατὰ τὸ δάσκαλο καὶ τὰ δασκαλούδια.

(Δαπόντε Καθρέπτης γυναικῶν 1766 σ. 4 [Ὅντως κατὰ τὸν κύριον γίνονται καὶ οἱ δοῦλοι, | καὶ κατὰ τὸν διδάσκαλον καὶ οἱ μαθητάδες οὗλοι.]— Λακκοβικίων Μακεδονίας Γούσιος 91).

Βλ. ἀρ. 3, κοπέλλι 2, πρβλ. μαθαίνω 67. Οἱ διδάσκαλοι μεταδίδουσι τὰ ἐλαττώματά των εἰς τοὺς μαθητάς, καθὼς καὶ οἱ γονεῖς εἰς τὰ τέκνα καὶ οἱ κύριοι εἰς τοὺς ὑποχειρίους. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι μυριόλεκτος· ἐν λ. βασιλεὺς 16 ἀνεγράφησαν ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ παροιμίαι νεώτεραι περὶ συμφωνίας τῶν ἠθῶν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ὑπηκόων, ἐν λ. ἄρχοντας 43 αἱ περὶ τῆς μιμήσεως τῶν φαύλων πράξεων τῶν πλουσίων ὑπὸ τῶν πτωχοτέρων καὶ ὑποδεεστέρων, ἐν δὲ λ. κοπέλλι 2 θὰ παρατεθῶσιν αἱ λέγουσαι ὅτι ἀφομοιοῦνται πρὸς τοὺς κυρίους των οἱ ὑποχείριοι καὶ οἱ μαθητευόμενοι πρὸς τοὺς τεχνίτας. Εἰδικώτερον δὲ εἰς τὴν ῥοπὴν ἣν ἔχει τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου εἰς τὰ ἤθη τῶν μαθητῶν ἀναφέρονται αἱ ἀκόλουθοι. **Ἰταλ.** Il buon maestro fà buoni scolari = ὁ καλὸς δάσκαλος κάνει καλοὺς μαθητάδες. (W. III, 1, 15). — **Γαλλ.** Tel pédogogue tel disciple (Leroux II, 422. 423). — **Γερμαν.** Gute Lehrer, gute Schüler = καλοὶ δάσκαλοι, καλοὶ μαθητάδες. (W. III, 1, 15. 581, 61). Wie Meister, so der Schüler = κατὰ τὸ δάσκαλο καὶ ὁ μαθητὴς (αὐτ. 584, 116). Wie der Hörer, so der Lehrer = κατὰ τὸν ἀκροατὴ τ[illegible]κι' ὁ δάσκαλος. (W. II, 782, 7). — **Τουρκ.** Ὁ μαθητὴς κάνει ὅπως εἶδε νὰ κάνῃ ὁ δάσκαλός του. (Decourdemanche 150).

3. Κατὰ τοὺ δάσκαλου τσὶ τὰ κουπέλλια.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ τὴν προηγουμένην.

4. Μ' ὅποιο δάσκαλο καθήσῃς,
ὅ τι ξέρει θ' ἀποχτήσῃς.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. μαθαίνω 67.

5. Ποῖος εἶδε πράσινο ἄλογο καὶ δάσκαλο μὲ γνώση;
(Κυνουρίας παρὰ Δ. Ἀντωνίου.—Πύργου Ἠλείας παρὰ Α. Καρκαβίτσα).

Περὶ τῆς φράσεως «πράσινο ἄλογο», λεγομένης ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων, βλ. ἄλογο 2.

δάσος

1. Τὸ δάσος ἀπ' τὰ ξύλα του καίεται.
(Β. 303, 264).

Πρβλ. στειλειάρι 5. Ὅτι αἰτία τῆς δυσπραγίας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συνήθως τὰ ἴδια αὐτοῦ σφάλματα. **Γερμαν.** Wenn der Wald brennt, so ist's sein eigenes Holz = ἂν τὸ δάσος καίεται, καίονται τὰ δικά του τὰ ξύλα (W. IV, 1769, 37. Βλ. καὶ 1768, 12).

δαχτυλίδι

1. Τίτσυρος κὶ ἀνυπόλυτος καὶ δαχτυλίδια φορεῖ.
(Κύπρου Σ. 283, 178).

Βλ. κασσίδα 3. Γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος καὶ ὅμως φορεῖ δακτυλίδια. Ἐπὶ πτωχαλαζόνων.

δάχτυλο

1. Ἂν ἔπεσαν τὰ δαχτυλίδια, ἔμειναν τὰ δάχτυλα.
(Κοραῆ Ἄτ. Β', 102 [δακτυλίδια - δάκτυλα].—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἂν πέσανε τὰ δ. τὰ δάχτυλα ἐμείνανε.]).

Βλ. ἀρ. 2. 4. 5. 7. 12. 26 - 31, πρβλ. ἀρ. 3, χάνω 4 - 6. 8. Ἂν ἀπωλέσθησαν τὰ δακτυλίδια, μένουσιν ὅμως τὰ δάκτυλα, ὧν ἡ ἐργασία θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ζημιῶν καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῶν ἀπολεσθέντων. Λέγεται ὑπὸ τῶν ἀπολεσάντων τὴν περιουσίαν, ἀλλ' εὑρισκόντων παραμυθίαν καὶ στήριγμα εἰς τὴν ἀγάπην τῶν τέκνων καὶ τῶν συγγενῶν καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἐργασίαν πεποιθό-

των. Συνηθέστερον δὲ λέγεται ἐπὶ τῶν ἀξίως κατεχόντων ἐπιφανὲς ἀξίωμα ἢ ἐχόντων πλοῦτον, οἵτινες καὶ ὅταν ἐκπέσωσι διασώζουσι τὴν ἱκανότητα αὐτῶν καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρος, ἐμφαινομένην εἰς τὸ ὑπερήφανον φρόνημα καὶ τὴν εὐπρέπειαν καὶ κομψότητα τῶν τρόπων. Ὅτι τὴν ἔμφυτον εὐγένειαν δὲν φθείρει ἡ πενία διδάσκουσι καὶ ἄλλαι παροιμίαι καὶ γνῶμαι ἐν λ. ἀρχοντιὰ 1. Διὰ δὲ τῆς ἐν τῇ προκειμένῃ παροιμίᾳ μεταφορᾶς ἐκφέρουσι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν αἱ ἀκόλουθοι: **Ἰταλ.** Se ben ho perso l'anello, ho pur anche le dita = κι' ἂν ἔχασα τὸ δαχτυλίδι, ἔχω ὅμως τὰ δάχτυλα. (W. III, 1688, 5). Se xe andà i anèi, no xe andà i déi = ἂν ἔφυγαν τὰ δαχτυλίδια, δὲν ἔφυγαν τὰ δάχτυλα (βενετ. Pasqualigo 89). Se ò perso i anèi, no ò perso i dèi = ἂν ἔχασα τὰ δαχτυλίδια, δὲν ἔχασα τὰ δάχτυλα (ἐπίσης, D. II, 331). Se m'è andâ vera ed anèi, g'ò amò i dit, ch'în püssé bèi = ἂν μοῦ φυγαν ἀρραβῶνα καὶ δαχτυλίδια, ἔχω ἀκόμα τὰ δάχτυλα, ποῦ εἶναι πλιὸ ὡραῖα (μεδιολαν.). αὐτ.). Se son cadute l'anella, son rimaste le dita = ἂν ἔχουν πέσῃ τὰ δαχτυλίδια, ἔχουν μείνῃ τὰ δάχτυλα (νεαπολιτ. αὐτ.). Si di li mani caderu l'aneddi, arristati mi su li jditeddi = ἂν ἀπὸ τὰ χέρια ἔπεσαν τὰ δαχτυλίδια, μοῦ ἀπέμειναν τὰ δάχτυλα (σικελ. αὐτ.). — **Ἱσπαν.** Si se perdiéron los anillos, aquí quedáron los dedillos = ἂν ἐχάθησαν τὰ δαχτυλίδια, ἔμειναν δῶ τὰ δαχτυλάκια (W. III, 1688, 5). Si se perdiéron los anillos, aquí fincaron los zarcillos = ἂν ἐχάθησαν τὰ δαχτυλίδια, ἔμειναν δῶ τὰ σκουλαρίκια (D. II, 331). — **Ῥωμουν.** Degetele să 'mĭ trăĭască, inele multe = τὰ δάχτυλα νὰ μοῦ ζήσουν, δαχτυλίδια πολλὰ (Zanne II, 3140). Al meŭ deget să 'mĭ trăĭască, alt inel în loc = τὸ δάχτυλό μου νὰ μοῦ ζήσῃ, ἄλλο δαχτυλίδι βρίσκεται (αὐτ. 3141). Cercelul a căḑut dar urechile aŭ rĕmas = τὸ σκουλαρίκι ἔπεσε, ὅμως ταὐτὶ ἔμεινε (αὐτ. III, 6856). — **Γερμαν** Der Ring ist wohl verloren, aber der Finger ist geblieben = ἐχάθη ναὶ μὲν τὸ δαχτυλίδι, ὅμως τὸ δάχτυλο ἔμεινε. (W. III, 1688, 5). Mag der Ring verloren gehn, wann nur der Finger bleibt = ἂς πᾷ νὰ χαθῇ τὸ δαχτυλίδι, φτάνει νὰ μείνῃ τὸ δάχτυλο (αὐτ. 1689, 16). Verliert man die Schuhe, so behält man doch die Füsse

= χάνει κἀνεὶς τὰ ὑποδήματα, τοῦ μένουν ὅμως τοὐλάχιστο τὰ πόδια. (W. IV, 354, 122).

2. Ἂν ἐχάσαμε τὰ δαχτυλίδια, τὰ δάχτυλα τά χομε.

(Πτζ. 217, 50.— Λιθαρτζίου Καλαβρύτων παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου [Τὰ δ. χάσαμε, τὰ δ. τὰ ἔχουμε.]. — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου ["Αν ἔχασε τὰ δ., ἔχει τὰ δάχτυλα.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

3. Ἂν πέσουνε τὰ δάχτυλα, μένουν οἱ δαχτυλήθραις.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη).

Βλ. χάνω 4-6. 8, πρβλ. ἀρ. 1, θεμέλιο 1. Εἰρωνικῶς ἐπὶ ἀσημάντου ὑπολείμματος ἐκ μεγάλης τινὸς ἀπώλειας.

4. Ἂν τὰ δαχτυλίδια πέσαν,
κἂν τὰ δάχτυλ' ἀπομεῖναν.

(Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκυίλφορδ).

Βλ. ἀρ. 1.

5. Ἂν τὰ δαχτυλίδια πέφτουν, τὰ δάχτυλα στέκουνται.

('Αν. Ἐπιθ. Α', 424, 30 ["Αν ἐπέσανε τὰ δ., τὰ δ. στέκονται.]. — Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργ. Παπαβασιλείου).

Βλ. ἀρ. 1.

6. Ἂν τοῦ ἄψω καὶ τὰ εἴκοσί μου δάχτυλα ἓν εὐκαριστειέται.

(Κύπρου Σ. 888, 32 καὶ αὐτ. 33 ["Αψα του καὶ - δ. καὶ πάλ' ἔμειν' ἀνευκάριστος]).

Οὐδὲ ἂν ἀντὶ κηρίων ἀνάψω διὰ νὰ τὸν φωτίσω τὰ δάκτυλα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν μου εὐχαριστεῖται. Ἐπὶ δυσκόλων καὶ ἀγνωμόνων. Ὁμοία ἡ Ἀραβ. Ἂν σοῦ ἄναβα ἀντὶ γιὰ κεριὰ καὶ τὰ δέκα μου δάχτυλα, θὰ τὰ ἐκύτταζες μόνον καὶ θὰ τά λεγες σκοτεινά. (Burckhardt παρὰ W. I, 1019, 60).

7. Ἂν χαθῆκαν τὰ δαχτυλίδια, τὰ δάχτυλα 'ς τὸν τόπο τους εἶναι.

('Αθηναϊκή. Ἑβδ. Α', 96).

Βλ. ἀρ. 1.

8. Δὲ γλύφω τὸ δάχτυλό μου.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 15. Ἀντιλαμβάνομαι δηλ. καλῶς περὶ τίνος πρόκειται, δὲν εἶμαι νήπιον ὅπως ἀπατηθῶ.

9. Δὲν εἶναι τὰ δαχτύλια σου οὔλα ἴσα.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 25,220 καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Δὲν εἶ. ἴσια ὅλα τὰ δάχτυλα.]).

Βλ. ἀρ. 17.

10. Ἡ θιὸς δὲν ἔκανι οὔλι τ'ς ἀθρώποι ἴσι· δὲ βλέπις πάριμ τὰ δαχτύλια σ', ποῦ νι ἄλλα μικρά, τσ' ἄλλα μιγάλα;

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 17. *Πάριμ* καὶ ἀλλαχοῦ *μπάρεμ* ἢ *μπάρεμου*=τοὐλάχιστον· λ. τουρκική.

11. Καλλιά χω τὰ δακτύλια σου,
παρὰ τὰ δακτυλίδια σου.

(Καρπάθου. ΖΑ. 365, 464).

Παντὸς κοσμήματος τιμιώτερον εἶναι τὸ φυσικὸν κάλλος.

12. Κι' ἂν πέσουν τὰ δαχτυλίδια, τὰ δάχτυλα μένουν.

(Καλαβρύτων παρὰ Α. Κωνσταντινοπούλου).

Βλ. ἀρ. 1.

13. Κόψε ἕνα δάχτυλο· ὅποιο κ' ἂν κόψῃς, πονεῖ.

(Κύμης. Τρίμης 65 [δάκτυλο]).

Βλ. ἀρ. 2.

14. Κύτταξε τὰ δάχτυλά σου, εἶναι ὅλα ἴσα;

(Αἴνου. ΚΠ. Η', 534, 68).

Βλ. ἀρ. 17.

15. Λὲς τί βυζαίνω τὸ δάχτυλο;

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 8.

16. Μὲ πόρτα καὶ πoράντα μὴ βάλῃ κἀνένα τὰ δάστυλα.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 89, 19).

Νὰ μὴ βάλῃ κἀνεὶς τὰ δάκτυλα ἀνάμεσα τῆς πόρτας καὶ τοῦ

παραστάτη. 'Οφείλομεν δηλ. νὰ μὴ ἐπεμβαίνωμεν εἰς τὰς ἔριδας ἀνδρογύνου ἢ στενῶν συγγενῶν. Ἡ γνώμη αὕτη ἐκφέρεται καὶ δι' ἄλλης μεταφορᾶς ἐν ἑλληνικαῖς καὶ ἐν ἀλλογλώσσοις παροιμίας (βλ. νύχι 2). Διὰ τῆς αὐτῆς δὲ μεταφορᾶς ἐν ταῖς ἑπομέναις: **Ἰταλ.** 'Ntra l'anta e la paranta tintu cu'li jidita cci chianta = ἀνάμεσα 'ς τὸ φύλλο τῆς πόρτας καὶ 'ς τὸν παραστάτη ἐλεεινὸς εἶναι ὅποιος χώνει τὰ δάχτυλα (σικελ. Pitrè II, 224 μεθ' ἑτέρας σικελικῆς καὶ νεαπολιτικῆς παραλλαγῆς). Amaru cui metti lu jìditu 'mmenzu di la porta = ἀλὶ 'ς ὅποιον βάνει τὸ δάχτυλο ἀνάμεσα 'ς τὴν πόρτα (ἐπίσης, αὐτ.). Chi si mette fra il marito e la moglie e chi si metta fra l'uscio e 'l muro si ammacca le dita = ὅποιος μπαίνει ἀνάμεσα 'ς τὸν ἄνδρα καὶ 'ς τὴ γυναῖκά του καὶ ὅποιος μπαίνει ἀνάμεσα 'ς τὴν πόρτα καὶ 'ς τὸν τοῖχο τσακίζει τὰ δάχτυλα (νεαπολιτ. D. II, 763). Essere (venire) tra bajante e ferrante = νὰ εἶναι (νὰ ἔλθῃ) κἀνεὶς ἀνάμεσα 'ς τὸ θυρόφυλλο καὶ τὴν κλάππα. (Giani 1828). Essar fra l'óss e è mur = νὰ εἶναι κἀνεὶς ἀναμέσα 'ς τὴν πόρτα καὶ 'ς τὸν τοῖχο (ῥωμαϊκή, D. II, 764 μετὰ πολλῶν διαλεκτικῶν παραλλαγῶν).— **Γαλλ.** I n'fât nin mette si deugt int'l'ouhe et l'postai = δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ βάνῃ τὸ δάχτυλο ἀνάμεσα 'ς τὴν πόρτα καὶ 'ς τὸν παραστάτη (οὐαλων. D. II, 763). Voueli pas metré lou det entre doues peyros = μὴ θέλῃς νὰ βάλῃς τὸ δάχτυλο ἀνάμεσα σὲ δύο λιθάρια (νεοπροβηγκ. αὐτ.).— **Ἱσπαν.** Entre dos muelas molares ni nca metas tus pulgares = ἀνάμεσα σὲ δυὸ μυλόπετραις ποτὲ νὰ μὴ βάνῃς τὰ μεγάλα σου δάχτυλα (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). — **Φρεισ.** Twáshe Döhr an Híng sátten = νὰ κάθεται κἀνεὶς ἀνάμεσα 'ς τὴν πόρτα καὶ 'ς τὴν κλάππα (αὐτ. 764). — **Ὁλλανδ.** Steek uwe hand niet tusschen den post en de deur = μὴ χώνῃς τὸ χέρι σου ἀνάμεσα 'ς τὸν παραστάτη καὶ 'ς τὴ θύρα (αὐτ. 763).— **Γερμαν.** Man muss die Finger nicht zwischen Thür und Angel stecken = δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ χώνῃ τὰ δάχτυλα ἀνάμεσα 'ς τὴν πόρτα καὶ 'ς τὴν κλάππα. (W. I, 1017, 33. Βλ. αὐτ. 1020, 80. 1021, 105. 1024, 203. II, 305, 273, IV, 1190, 7. 1194, 97. 103. 1195, 104. D. II, 763. 764). Zwischen thür vnd wandt sol niemant legen sein handt = ἀνάμεσα σὲ πόρτα καὶ τοῖχο κἀ-

νεὶς δὲν πρέπει νὰ βάνῃ τὸ χέρι του. (W. IV, 1195, 105.— **Ρωσ.** Ἀνάμεσα ᾽ς τὴν πόρτα τὰ δάχτυλα μὴ βάνῃς! (Dal I, 207).

17. Ὅλα τὰ δάχτυλα δὲν εἶναι ἴσια.

(Κοινοτάτη.— Βλ. Κατζιούλ. 1502.— Κατζιούλ. Ἐπίμ. 322 [εἴ. ὅμοια.]—Μα. 29.—Θήρας. Δε. 29 [δάκτυλα—ἴσα.]—Ἠπείρου. Ἀρ. 867.— Β. 193, 218.— Βάρνης Κρ. 26 [Ὅλοι οἱ δάκτυλοι-ἴσοι.]—Κρήτης. Φρ. 115 [Τὰ δάχτυλά σ᾽ οὔλα δὲν] — Κύμης. Τρίμης 68 [δάκτυλα ἴσα εἶναι;] — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 103 [δὲν ἔνι ἴ.] — Βλάχου Λεξικὸν ἑλληνογαλλ. λ. δάκτυλος [δὲν εἶν᾽ ἕνα· ἤ, δὲν μοιάζουν.] — Βελβεντοῦ. Ἀρχ. νεωτ. ἑλλ. Α′, 6′, 91 [τὰ δάχλα δὲν εἶνι ἴσικια.] — Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 180 [Ὅλα μας τὰ δάκτυλα] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [Ὅλα σου τὰ δ.] — Κεφαλληνίας παρ᾽ Ἠλ. Τσιτσέλη [δ. ἴσια δὲν εἶναι.] —Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [τὰ δαχτύλια] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [δάχτλα]).

Βλ. ἀρ. 9. 10. 14. 20. 22. 25. πρβλ. 24. Ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαφέρουσιν ἀλλήλων καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ κατὰ τὸ ἦθος. Εἰδικώτερον δὲ λέγεται ἡ παροιμία ἐπὶ ἀδελφῶν ἀνομοίων τὸν χαρακτῆρα ἢ τὴν ἱκανότητα. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἀλβαν.** Γκισ᾽ταιρέται μπάρας σ γιάναι=τὰ δάχτυλα δὲν εἶναι ἴσια. (Hahn 152,33. Κουλουριώτ. 161). —**Ἰταλ.** Tutte le dita non son pari=ὅλα τὰ δάχτυλα δὲν εἶναι ὅμοια (τοσκαν. Giusti 208. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè III, 125. D. I, 464). Le dita della mano non sono eguali=τὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ δὲν εἶναι ὅμοια. (Castagna 307, 38, σικελικὴν παραλλαγὴν βλ. παρὰ Pitrè III, 81, 125). Tuti i dei no xe compagni =ὅλα τὰ δάχτυλα δὲν εἶναι συντρόφοι (βενετ. Pasqualigo 84. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 230 καὶ παρὰ Pitrè III, 125) Ii di d'una man a son divers l'un da l'aotr=τὰ δάχτυλα ἑνὸς χεριοῦ εἶναι διαφορετικὰ τὸ ἕνα ἀπὸ τἄλλο (πεδεμοντ. Pitrè III, 125 μετὰ παραλλαγῆς). —**Γαλλ.** Les doigts d'une main ne s'entresemblent pas. (Leroux I, 261). Tous les doigts de la main ne se ressemblent pas. (Legai 232). Les cinq doigts de la main ne se ressemblent point. (Littré, λ. doigt 12). On à cing deugts à l' main et nouk égâl (et nouk s'ravise)=ἔχει· κἀνεὶς πέντε δάχτυλα ᾽ς τὸ χέρι καὶ κἀνένα ἴσιο· ἢ, καὶ κἀνένα δὲ μοιάζει (οὐαλων. D. I, 464). —**Ἱσπαν** Los dedos de la mano no son iguales=τὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ δὲν εἶναι ἴσια (αὐτ.).— **Πορτογαλ.** Os dedos da mão não são iguaes=ὁμ. (αὐτ.).—**Κουτσο-**

Βλαχ. Ţinţi dzéditi tu munĕ, ş-un cu-alantu nu sunt unĕ =πέντε δάχτυλα 'ς τὸ χέρι καὶ τό να μὲ τἄλλο δὲν εἶν' ἕνα. (Zanne 3142). — **Ρωμουν.** Toţĭ zăzĕti nu scu ĭednae = ὅλα τὰ δάχτυλα δὲ μοιάζουν (αὐτ.). Cincĭ degete sunt la o mânĕ, şi unul cu altul nu se potrivesc=πέντε δάχτυλα εἶναι 'ς τὸ χέρι καὶ τό να μὲ τἄλλο δὲν ταιριάζει (αὐτ.). Cincĭ degete la o mânĕ şi nu sémĕnă unul cu altul=πέντε δάχτυλα 'ς τὸ χέρι καὶ δὲν μοιάζει τό να μὲ τἄλλο (αὐτ.). O'meniĭ ca degetele, nicĭ unul cu altul s' asémĕnă=οἱ ἄνθρωποι σὰν τὰ δάχτυλα, οὔτε μοιάζουν ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον (αὐτ. 4333).—**Γερμαν.** Die Finger einer Hand sind nicht alle gleich=τὰ δάχτυλα ἑνὸς χεριοῦ δὲν εἶναι ὅλα ἴσια. (W. I, 1016, 7. Βλ. αὐτ. 1018, 49. 1024, 209). Die finger an der hand seindt nit gleich, man braucht sie doch alle=τὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ δὲν εἶναι ἴσια, καὶ ὅμως ὅλα τὰ χρειαζόμεθα (αὐτ. 1016, 6). — **Σερβ.** Καὶ τὰ δάχτυλα 'ς τὸ χέρι ἀκόμη δὲν εἶναι ἴσια. (Wuk 294). — **Τουρκ.** Μπεσὶ μπαρμὰκ μπὶρ ντεγὶλ=τὰ πέντε τὰ δάχτυλα δὲ μοιάζουν. (Μαλλοὺφ 35, 71. Merx 333). — **Ἀραβ** Τὰ δάχτυλά σου δὲν εἶναι ἴσια. (Socin 204).

18. Ὅλα τὰ δάχτυλα ὅμοια εἶναι, ὅποιο κόψῃς πονεῖ.

('Ηπείρου. ΖΑ. 192, 71).

Βλ. ἀρ. 21.

19. Ὅλα τὰ δάχτυλα πονοῦν.

('Ηπείρου. 'Αρ. 868 [δάκτυλα] — Β. 193, 219 [ὁμ.]).

Βλ. ἀρ. 21.

20. Ὅλα τὰ δάχτυλά σ' ἕναν 'κ εἶναι.

(Τραπεζοῦντος. 'Αστ. Πόντ. 281, 210, καὶ αὐτ. 332, 308 [Τὰ πέντε δ.]).

Βλ. ἀρ. 17.

21. Ὅποιο δάχτυλο μοῦ κόψῃς πονεῖ.

(Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [κι' ἂν κόψῃς, τὸ ἴδιο θὰ πονέσῃς.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 13. 18. 19. 23. Ὅτι οἱ γονεῖς ἀγαπῶσι πάντα τὰ τέκνα των, καὶ αὐτὰ τὰ κακά, ἴσον δὲ πόνον αἰσθάνονται ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ

οἱουδήποτε αὐτῶν. Ὅμοιαι παροιμ. **Γερμαν**. Man hat zehn Finger, in welchen man schneidet, thut es weh = ἔχει κἀνεὶς δέκα δάχτυλα, ὅποιο κι' ἂν κοπῇ, πονεῖ. (W. I, 1017, 31).

22. Οὔλα τὰ δαχτύλια δὲν εἶνι νοὺς λογιοῦ.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη —'Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 17.

23. Ποιὸ δάχτυλο θὰ κόψῃς,
καὶ νὰ μὴν πονέσῃς;
(Θήρας. Δε. β', 35 [δάκτυλο] — Β. 258, 162. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [δ. κόβ'ς καὶ δὲ σὲ πονεῖ;]).

Βλ. ἀρ. 21.

24. Τὰ δάχτυλα, ὅσο εἶναι ἡ φοῦχτα ἀνοιχτή, δὲν εἶναι ὅλα ἴσια· ἅμα σφαλήσῃ μιὰ φορά, ἴσια γίνονται.
('Αθηναϊκή. Καμπ. 'Ιστ. Γ', νδ').

Πρβλ. ἀρ. 17. Ὁ θάνατος ἐξομαλίζει τὰς κοινωνικὰς ἀνισότητας· μετὰ θάνατον πάντες εἶναι ἴσοι. Φαίνεται ὡς ἀντίρρησις ἢ συμπλήρωμα τῆς ἐν ἀρ. 17 ἐκφερομένης γνώμης.

25. Τὰ δάχτυλά σου βοῦλα ἴσκια ἴσκια ναι;
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 323).

Βλ. ἀρ. 17.

26. Τὰ δάχτυλα τά χασα, τὰ δαχτυλίδια τί τὰ θέλω;
(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Πρβλ. ἀρ. 1, μάτι 1. 15. Ὅτι ὁ στερηθεὶς προσφιλοῦς καὶ πολυτίμου συγγενοῦς δὲν παραμυθεῖται ἐκ τῆς περιελθούσης εἰς αὐτὸν κληρονομίας αὐτοῦ. Λέγεται δ'ἐπίσης καὶ γενικώτερον ἐπὶ πάσης σπουδαίας καὶ δυσεπανορθώτου ζημίας.

27. Τὰ δαχτυλίδια ἂν ἔπεσαν, ἔμειναν τὰ δαχτύλια.
('Ρόδου. Βενετ. 20).

Βλ. ἀρ. 1.

28. Τὰ δαχτυλίδια ἂν ἔπεσαν,
τὰ δάχτυλα ἀπομείνανε.
('Ηπείρου. 'Αρ. 1238. — Β. 285, 15. — Βόρ. Γ', 377, 51. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ.

Δ. Παγώνη [Ἂν τὰ δ. πέσαν τὰ δάχτυλ' ἀπομεῖναν. ἢ: Τὰ δ. ἂν πέφτουνε, τὰ δ. ὅμως μένουνε.]· καὶ παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [Ἂν τὰ δαχτυλίδια ἐπέσανε, τὰ δ. ἐμείνανε.]).

Βλ. ἀρ. 1.

29. Τὰ δακτυλίδια ἂν ἔπεσαν, τὰ δάχτυλα ὅμως στέκουν.

(Β' 125, 154 [δακτυλίδια — δάκτυλα] — Β. 285, 15).

Βλ. ἀρ. 1.

30. Τὰ δαχτυλίδια πέσανε,
μὰ τὰ δαχτύλια μείνανε.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 1.

31 Τὰ δαχτυλίδια ἠφύανε,
τὰ δάχτυλα ἠμείνανε.

(Θήρας. Παρνασ. Γ', 426, 69).

Βλ. ἀρ. 1.

32. Τὸ δαχτύλιν ἀτου παίζει.

(Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Εἶναι πλούσιος.

33. Τὸ ξέρει 'ς τὰ δάχτυλα.

(Κοινοτάτη [ἢ: Τὸ παίζει 'ς τὰ δ.]).

Ἐπὶ πράγματος γνωστοτάτου εἴς τινα, ἢ πρὸς ὃ οὗτος εἶναι ἐπιδεξιώτατος. Παροιμιώδης ἦτο ἡ μεταφορὰ καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις: Tamquam ungues digitosque suos (noverit) (Iuvenal. 7, 232)· καὶ νῦν δ' εἶναι εὔχρηστος εἰς πολλὰς γλώσσας ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας: **Ἰταλ.** Come io so d'auer cinque dita nelle mani = καθὼς ἐγὼ ξεύρω πῶς ἔχω πέντε δάχτυλα 'ς τὰ χέρια. (Monosini 220, 65). — **Γαλλ.** Savoir une chose sur le bout du doigt. (Littré λ. doigt 3). — **Ἱσπαν.** Saber una cosa al dedillo = ξεύρει ἕνα πρᾶμα 'ς τὸ δάχτυλο. (Tollhausen Span. Wörterb. λ.). — **Γερμαν.** Etwas an den Fingerspitzen herzählen können = μπορεῖ ἕνα πρᾶμα νὰ τὸ δηγᾶται 'ς ταῖς ἄκραις τῶν δαχτύλων του. (W. I, 1025).

δέδοικα

*1. Δέδοικε καὶ δεδίττεται.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 83).

Οὔτε ὁ τύπος δέδοικά οὔτε ὁ δεδίσσομαι ἦσαν εὔχρηστοι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλανούδη, παραφράσαντος τὴν παροιμίαν, ἧς ὁ ἀκραιφνῶς δημώδης τύπος διετηρήθη μέχρι τοῦδε, διεσώθη δὲ καὶ ἐν συλλογαῖς βυζαντινῶν παροιμιῶν (βλ. φοβᾶμαι 15).

δειλὸς

*1. Δειλοῦ μήτηρ οὐκ ἐχάρη.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 142. Ἐν τῷ βαροκκιανῷ Φειλοῦ, μετ' ἐρυθροῦ φ).

Βλ. ἀρ. 3.

*2. Δειλοῦ μήτηρ οὐ κλαίει.

(Βυζαντινή. Μακάρ. 223).

Βλ. ἀρ. 3. Ὁ Μακάριος διαρρήδην βεβαιώνει τὴν δημώδη προέλευσιν αὐτῆς: «δημώδης καὶ φανερά» (δηλ. σαφής).

*3. Δειλοῦ μήτηρ οὐ κλαίει, ἀλλ' οὐδὲ χαίρει.

(Βυζαντινή. Αἰσώπ. κωμ. 10. Ἐν τῷ κώδ. τῆς Μόσχας: Δ. γυνῆ - αλλ ουδε και χέρει.—Ἡ παροιμία ἀποτελεῖται ἐξ ἰαμβικοῦ τριμέτρου).

Οὗτος εἶναι ὁ πληρέστερος τύπος τῆς παροιμίας, ἧς ἑκάτερον μέρος, μάλιστα δὲ τὸ πρῶτον, ἦσαν εὔχρηστα ὡς αὐτοτελεῖς παροιμίαι, ὡς δεικνύουσιν ἡ ἀναγραφὴ αὐτῶν παρὰ Πλανούδῃ καὶ Μακαρίῳ καὶ αἱ σημεριναὶ παραλλαγαί. Τούτων δὲ τὸν πλήρη μὲν τύπον διετήρησαν αἱ ἐν λ. φοβιτσιάρης 4, τὸν δὲ τοῦ πρώτου μέρους αἱ λοιπαὶ (ἀρ. 5, φεύγας 1, φευγᾶτος 1, φοβᾶμαι 26α, φοβιτσιάρης 3. 5, φυγὸς 1). Πᾶσαι δ' αἱ παραλλαγαὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν μητέρα καὶ ὄχι εἰς τὴν σύζυγον τοῦ δειλοῦ (πλὴν τῆς ἐν λ. φοβᾶμαι 26α, ἀναφερομένης εἰς αὐτὸν τὸν δειλόν), ὁ δὲ λόγος εἶναι εὐνόητος οὐδεὶς ψέγει ἢ ὀνειδίζει τὸν ἔγγαμον ἄνδρα, ἂν ἐκ συνέσεως ἀποφεύγει τοὺς κινδύνους, ἐνῷ εἰς τὸν φιλότιμον νέον ἐπιβάλλεται ἡ καταφρόνησις αὐτῶν· ὅθεν ἡ ἔννοια τῆς τόλμης συνάπτεται πρὸς τὴν τῆς νεότητος, τὸν δὲ τολμητίαν φανταζόμεθα συνήθως ὡς νεανίαν καὶ ἄγαμον τοιοῦτον ἔπλασαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὸν ἰδεώδη τύπον

τῆς ἀνδρείας, τὸν Ἀχιλλέα, ὃ δὲ καθ' ἡμᾶς λαὸς διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως *παλληκάρι* καλεῖ καὶ τὸν νέον καὶ τὸν ἄγαμον. Τούτου ἕνεκα τὰ ἐπακολουθήματα τῶν πράξεων τοῦ γενναίου προσφυῶς χαρακτηρίζονται διὰ τῶν παθῶν τῆς μητρός, ἐναβρυνομένης εἰς τὰς παρατόλμους πράξεις του ἢ φοβουμένης περὶ αὐτοῦ ἀδιαλείπτως κινδυνεύοντος (πρβλ. περὶ τούτου καὶ τὰς παροιμίας ἐν λ. γαμπρὸς 66, παλληκάρι 10)· ἐνῷ ὁ δειλὸς οὔτε χαρὰν τοιαύτην παρέχει εἰς τὴν μητέρα του, ἀνίκανος ὢν πρὸς γενναῖα ἔργα, ἀλλ' οὔτε καὶ φόβους ἢ λύπην, διότι εἶναι βεβαία ὅτι ἐπιμελῶς ἀποφεύγει πάντα κίνδυνον.

Ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος τῆς Μόσχας δεικνύει ὅτι ὑπῆρχε καὶ παραλλαγὴ τῆς παροιμίας ἀναφερομένη εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ δειλοῦ· πρὸς τοιαύτην δέ τινα παραλλαγὴν συνάπτονται πολυάριθμοι ἰταλικαὶ παροιμίαι, λέγουσαι ὅτι «ἡ γυναῖκα τοῦ κλέφτη δὲ γελᾷ πάντα». (Pitrè I, 344-5. Pasqualigo 101. La Calabria VIII σ. 78. X, 38, 75). Ὁ δὲ συνήθης τύπος τῆς παροιμίας, ἢ ἀκριβέστερον τὸ πρῶτον μέρος αὐτῆς, ἦτο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν χρήσει, ὡς ἐμφαίνει τὸ τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος (Thrasyb. II, 3) ἐξ Ἕλληνος πιθανῶς συγγραφέως ληφθέν: neque sine causa dici, matrem timidi flere non solere· ἐπαναλαμβάνεται δὲ καὶ ἔν τισι νεωτέραις παροιμίαις. **Ἀγγλ.** The mother of a timid son never weeps = ἡ μάννα δειλοῦ γιοῦ ποτὲ δὲν κλαίει. (W. II, 380, 1).— **Γερμαν.** Wer flieht, macht seine Mutter nicht weinen = ὅποιος φεύγει κάνει τὴ μάννα του νὰ μὴν κλαίῃ. (W. I, 1072, 35). Eines Hasenfusses Mutter braucht keine Thränen = τοῦ λαγοπόδη ἡ μάννα δὲ χρειάζεται δάκρυα (W. II, 380, 1).— **Τουρκ.** Ἡ μάννα δειλοῦ γιοῦ δὲν ἔκλαψε. (Merx 12). Κατσ'ανίν ανασὶ αγλάμαμισ' = τοῦ φεύγα ἡ μάννα δὲν ἔκλαψε. (Οἰνόης παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

4. Κάλλιο δειλὸς παρὰ μακαρίτης.

(Παρὰ I. Βερέττα).

Ὅτι προτιμότερον νὰ κατακριθῇ τις ὡς δειλός, ἀποφεύγων τὸν κίνδυνον, ἢ μετὰ γενναιότητος περιφρονῶν αὐτὸν νὰ φονευθῇ. Δι' ἐκφραστικῆς μεταφορᾶς ἐκφέρει τὴν γνώμην ταύτην ἡ παροιμία ἐν λ. ποῦ; 2, ὅπου ἀναγράφονται καὶ πολλαὶ ὅμοιαι ἀλλόγλωσσοι. Πρὸς

τὴν προκειμένην δὲ ὁμοιάζει ἡ **Γαλλ.** Mieux vaut être poltron et vivre plus longtemps. (W. II, 380, 1).

5. Τοῦ δειλοῦ ἡ μάννα ποτὲ δὲν κλαίει.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 2. 3.

δεῖπνο

1. Τὸ δεῖπνος εἶναι πραματειά.
(Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη· καὶ παρ' Ἰακ. Δραγάτση [ἡ, πραμάτεια]).

Πρβλ. ὕπνος 16. Τὸ δεῖπνον πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐμπορικὴ πρᾶξις· ἀναγκαία εἶναι ὀλίγη μόνον τροφὴ τὴν ἑσπέραν, ἐνῷ τὸ γεῦμα πρέπει νὰ εἶναι καλὸν καὶ θρεπτικόν· ὅσον λιτότερον τὸ δεῖπνον, τόσον μεῖζον τὸ κέρδος.

2. Τὸ δεῖπνος εἶναι πραγματειά, κι' ὁ ὕπνος εἶν' καζάντι.
(Σίφνου παρὰ Ἰακ. Δραγατση).

Πρβλ. ὕπνος 14. Συμπλήρωσις τῆς ἀνωτέρω. Ἂν τὸ δεῖπνον εἶναι πραμάτεια, καὶ ὁ λιτότερον δειπνῶν κερδαίνει, πολλῷ μεῖζον εἶναι τὸ κέρδος ἂν τὸ *πραματευτῇ* κάνεις καλὰ καὶ ἐξαπατήσας τὸν ἑαυτόν του, ὡς ἐπιδέξιος πραγματευτὴς ἐξαπατᾷ τοὺς ἀγοραστάς, κοιμηθῇ ἄϋπνος· ὁ ὕπνος τότε εἶναι κέρδος. 8

3. Τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ δεῖπνο
νοστιμίζει χωρὶς λύχνο.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ὅτι εἶναι εὐχάριστον κατὰ τὰς θερινὰς ἑσπέρας νὰ γίνεται τὸ δεῖπνον ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης.

δείχνω

1. Ἄλλο τοῦ δειχνε,
κ' ἄλλο τοῦ μπηχνε.
(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 19, 129).

Ἐπὶ δολίων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐξαπατῶντές τινα διὰ προσηνοῦς τρόπου, σκευωροῦσι τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ. Ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς μῦθον ἄγνωστόν μοι, καθ' ὅν τις δι' ἐπιδείξεως πράγματός τινος κα-

τορθώνει ν' ἀποτρέψῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἑτέρου ἀπὸ τῆς μαχαίρας, δι' ἧς τὸν τραυματίζει.

1α. Ἂν δὲν δείχνῃ ἡ γίδα, δείχνει τὸ κέρατό της.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1054. — Β. 13, 16).

Βλ. λέγω 42, ὁμιλῶ 1, πρβλ. δῆλος 1, μάρτυρας 2. Ὅτι ἐπὶ τῶν αὐτοδήλων δὲν εἶναι χρεία μαρτυριῶν. Ἀναφέρεται εἰς τὸν Αἰσώπειον μῦθον περὶ τοῦ αἰπόλου τοῦ κατάξαντος τὸ κέρας αἰγός, εἶτα δ' ἱκετεύοντος αὐτὴν νὰ μὴ τὸ μαρτυρήσῃ εἰς τὸν δεσπότην· πρὸς ὃν ἡ αἶξ ἀπεκρίθη· «καὶ πῶς ἔργον ἐκφανὲς κρύψω; | τὸ κέρας κέκραγε κἂν ἐγὼ σιωπήσω». (Βαβρ. 3. Ἰγνατ. τετράστ. 35. Τετράστιχ. II, 26 σ. 293 Crusius. Αἰσώπ. μῦθ. 17 Halm, 151 Κορ.). Καὶ ἐν παροιμίᾳ **Ἰταλ.** Se la capra si denegasse, le corne la mani. festerebbero = ἂν ἡ γίδα ἀρνειότανε τὸν ἑαυτό της, τὰ κέρατα θὰ τὴν ἐφανέρωναν (τοσκαν. Giusti 122).

2. Ἂν εἶν' ἡ νύφη μας κοντή, τὸ φουστανάκι της τὸ δείχνει.

(Καρπάθου. Μαν. 273, 51).

Βλ. ἐπὰ 1. Ἐπὶ ζητημάτων ἀμφιλεγομένων, ὧν πρόχειρος ἡ ἐξακρίβωσις.

3. Ἀνεσάπητο σκοινὶ ὁ τόπος δείχνει.

(Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

Ἐπὶ ἰσχυρισμῶν, ὧν ἡ ἀλήθεια εὐκόλως ἐλέγχεται ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων.

4. Βρόμη δεῖξ' τοῦ γαιδάρου κ' ἔρχεται.

(Κα. 1034).

Χρηματιζόμενοι μετ' ἀγοραίου καὶ ἀσυνειδήτου ἀνθρώπου, θὰ εὕρωμεν αὐτὸν πρὸς πάντα πρόθυμον, ἂν σαφῶς τῷ ὑποδείξωμεν, ὅτι θὰ λάβῃ γενναίαν ἀμοιβήν.

5. Δεῖξέ μας ταῖς πλάταις σου.

(Κοινή. — Ἠπείρου. Ἀρ. 1562. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Δεῖξί μας τοῖς πλάτις σ'.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

6. Δεῖξέ μας τὴ ῥάχη σου.

(Κοινοτάτη.—Κ. β', 14 [ῥάχην]—Νε. 23,160 [δμ.]—Μα. 14 [Δεῖξέ με τὴν ῥάχην σου.].—Βυζάντ. λ. ῥάχη [Δεῖξέ με]—Β 1 23 11.—Ἠπείρου. Ἀρ. 1562.—Β. 52, 8. —Αἴνου. ΚΠ. Η', 530, 2 [Δεῖξέ μοι]—Βάρνης. Κρ. 15.—Πτζ. 227, 172.—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Δεῖξέ με δή]).

Βλ. ἀρ. 5. 9. Τραχὺ παράγγελμα πρὸς ἀποπομπὴν ὀχληροῦ, ὡς τὸ **Γαλλ**. Montrez moi les talons. — Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον: «κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι» ἐπὶ τῶν εἰς φυγὴν τρεπομένων. (Ἡσύχ. 3240). Ὁμοίως δὲ καὶ νῶτα δεῖξαι, ἐντρέπειν, ἐπιστρέφειν κτλ.

7. Δείχνει τοῦ λαγοῦ νὰ φύγῃ, τοῦ λαγωνικοῦ νὰ τρέχῃ.

(Ἠπείρου Ἀρ. 228.—Β. 52, 11.—Βάρνης. Κρ. 15 [Δεῖχνε — τοῦ σκύλου νὰ τρ.]).

Βλ. λέγω 97. 180. Ἐπὶ δολίων καὶ διπροσώπων, καταπροδιδόντων τὰ συμφέροντα, ὧν ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν. Ὑπόκειται πιθανῶς μῦθος περί τινος διευκολύνοντος μὲν τὴν φυγὴν τοῦ λαγωοῦ, ἀλλὰ καὶ καθοδηγοῦντος πρὸς σύλληψιν αὐτοῦ τὸν διώκοντα κύνα· ὁ μῦθος οὗτος φαίνεται ὅμοιος πρὸς τὸν Αἰσώπειον περὶ ἀλώπεκος καὶ ὑλοτόμου (Βαβρ. 50. Αἰσώπ. μῦθ. 35. 35β Halm. σ. 127. 319 καὶ 70 Κοραῆ) τοῦ διὰ λόγων μὲν ἀποκρύπτοντος τὴν ἀλώπεκα, διὰ τῆς χειρὸς δὲ δεικνύοντος ποῦ ἐκρύβη. Σημειωτέον ἐν παρόδῳ ὅτι τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τοῦ Αἰσωπείου μύθου παρελήφθη ἐν τῷ συναξαρίῳ τῆς ἁγίας Βαρβάρας (βλ. Wirth Danae σ. 107), καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου, ἅτινα ὑπόθεσιν ἔχουσι τὴν δίωξιν ὑπὸ Σαρακηνοῦ κόρης καταφυγούσης εἰς ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον προδοθείσης ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου. (Βλ. J. σ. 123 ἀρ. 126. ΚΠ. ΙΘ', 226 ἀρ. 13)· εὑρίσκεται δὲ καὶ εἰς ἰταλικὰ ᾄσματα (C. Nigra Canzoni popolari del Piemonte σ. 40. 41).

8. Δεῖχνε τοῦ λαγοῦ σκαρτσοῦνι.

(Βερ. 70, 17.—Β. 53, 12 [Δείχνει — σκαρτσοῦνι]).

Εἰρωνικῶς· διὰ νὰ τὸν προσελκύσῃς ὑπόσχεσαι νὰ τῷ δώσῃς πρᾶγμα ἄχρηστον ἢ καὶ ἐπιβλαβὲς εἰς αὐτόν, ὁποῖα εἰς τὸν λαγωὸν εἶναι τὰ περιπόδια.

9. Εἰς τὴν θύραν στέκεις, δεῖξέ μας τὴν πτέρναν σου.
(Κ. β', 19. — Νε. 35, 224).

Βλ. ἀρ. 6.

10. Ἔλα, γιέ μ', νὰ μ' δείξις τὰ πατρογονικά μ'.
(Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ).

Βλ. ἀρ. 14. Γονικὰ καὶ κατ' ἐπίτασιν πατρογονικὰ λέγονται τὰ πατρῷα κτήματα.

11. Ἔλα, πάππι μ', νὰ μ' δείξις τὰ γουνιακά μ'.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 14.

11α. Ἔλα, πάππο, νὰ σὲ δείξω τἀμπέλι μας.
(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 174).

Βλ. ἀρ. 14.

12. Ἔλα, παππούλη, νὰ σοῦ δείξω τὰ σύνορά σου.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη). — Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [παπποῦ μου — σύνορα]. — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [παπποῦ — σύνορα.]).

Βλ. ἀρ. 14. Σύνορα τὰ τῶν κτημάτων ὅρια.

13 Ἔλα, παπποῦ μου, νὰ σοῦ δείξω τἀμπέλια σου.

(Β ι. 32, 21. — Κύπρου. Σ ι 30 καὶ Σ. 278, 31. — Τριπόλεως παρ' Α. Κούμανη [παππούλη μου]. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [παππούλη] — Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι. Ποντίκη [π. νὰ σοῦ δείξου] — Σμύρνης παρὰ Ν. Χ. Κωστῆ [πάππο μου]).

Βλ. ἀρ. 14.

14. Ἔλα, παπποῦ μου, νὰ σοῦ δείξω τὰ γονικά σου.

(Βάρνερ. παπποῦς 1 [π. νὰ σοῦ δ. τὰ πατρογονικά σου.] — Βλ. Κατζιούλ. 773. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 517 [πάππου, νὰ] — Κ. α', 41 [παπποῦ, νὰ σὲ δ.] — Κ. 6', 19 [όμ.] — Νε. 37. 239 [όμ.]. — Β ι, 32 21. — Ἠπείρου. Ἀρ. 1609 [Ἔ, πάππου,- ποῖα εἶναι τά] — Β. 76, 152. — Πανδώρ. ΚΑ', 369 [νὰ σὲ δ.] — Ῥόδου. Βενετ. 128, 13 [πάππου μου, νὰ σὲ δ.] — Βύρ. Γ', 283, 26. — Κρήτης. Φρ. 108 [Ἔ. μπαμπᾶ μου, νὰ] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 318, 166 [Ἔ. πάππου μου, νὰ σὲ δ.] — Χίου. Καν. 239, 194 [πάππου μου] — Κρήτης. Κρητ. ἐφημ. 33, 274 [ἤ· Ἔλ', ἀφεντάκη μου, νὰ] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Ἔ., πατέρα μου, νὰ] — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [τὰ πατρογονικά σου.] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [πάππου μου] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἔ., ὦ πάππ', νὰ σὶ δείξου τὰ γουνικά σ'. ἤ· Ἔ. παπποῦ μ', νὰ σ' δείξου τὰ γουνιακά σ'.]).

Βλ. ἀρ. 10-13. 15-19. 23, βλέπω 54, λέγω 72, 162α, μαθαίνω 23. 24. Εἰρωνικῶς πρὸς νέους ἀπείρους καὶ ἀμαθεῖς, ἐπιχειροῦντας νὰ διδάξωσιν ἐμπειροτέρους καὶ σοφωτέρους περὶ πραγμάτων γνωστοτάτων εἰς αὐτούς. Δι' ἄλλων μεταφορῶν ἐκφέρουσι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν αἱ ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ παροιμίαι: «Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις;» (Ζηνόβ. 149. Διογενιαν. 65. Γρηγ. Κύπρ. 17. Λουγοδ. 9. Μόσχ. 17. Μακάρ 39. 383. Ἀποστόλ. 41. Κῶδ. Βοδλ. 49. Σουίδ. Αἰλιαν. Ζ. ἱστ. ΙΕ', 22). «Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις». (Ζηνόβ. 230. Διογενιαν. 65. 333. Διογενιαν. Βι. 143. Πλουτάρχ. Boiss. 15. Ἀποστόλ. 496. Σουίδ. λ. Ἀρισταίνετ. Β',1). «Δελφῖνι κολυμβᾶν συμβουλεύῃ». (Διογενιαν. 433). «Ἰχθῦν νήχεσθαι διδάσκεις». (Διογενιαν. 433. Μακάρ. 383. Γρηγ. Κύπρ. Μ. 275. Λ. 131. Ἀποστόλ. 819)· καὶ ἡ ῥωμαϊκή: doctum doces (Plaut. Poen. 880. Otto 567). Διὰ διαφόρων ἐπίσης μεταφορῶν λέγουσι τὰ αὐτὰ πλεῖσται παροιμίαι νεωτέρων λαῶν, ὧν τινὲς μὲν ἀναγράφονται ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 19, ἄλλαι δ' ἐν λ. ὁρμηνεύω 1. 8, πρὸς ἃς μᾶλλον προσομοιάζουσιν.

15. Ἔλα, παππού μου, νὰ σοῦ δείξω τὸ χωριό σου.

(Κυνουρίας παρὰ Δ. Ἀντωνίου)·

Βλ. ἀρ. 14.

16. Ἔλα, πατέρα, γιὰ νὰ σοῦ δείξω τ' ἀμπελοχώραφά σου

(Βύρ. Γ', 283, 26 [π. νὰ σοῦ δ. τἀμπέλια.] — Καλαβρύτων παρὰ Α. Κωνσταντινοπούλου. — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [παππούλη μου νὰ σοῦ] — Παρὰ Ι. Βερέττα [π. νὰ σοῦ δ. τἀμπέλια.]).

Βλ. ἀρ. 14.

17. Ἔλα, πατέρα, νὰ σοῦ δείξω τὰ σύνορα.

(Μάνης. Πανδώρ. Κ', 196).

Βλ. ἀρ. 14.

18. Ἐλάσθενε, νὰ σᾶς δείξω τὰ γονικά σας.

(Χίου. Π. Κοδρικᾶ πρὸς τοὺς ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ. 1816. σ. 8).

Βλ. ἀρ. 14.

19. Ἔλα, τάτα, νὰ σοῦ δείξω ποῦ τό χει ἡ μάννα.

(Παρὰ Ι. Βερέττα. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [σ' δείξου] — Ζαγορίου

παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Ἔ. πατέρα, νὰ σ' δ. ποῦ τό χ. ἡ μ. μ'.] — Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου [σὶ δείξου ποῦ τό χι ἡ μ. μ'.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Ἔ. νὰ σὲ δείξω, μπαμπᾶ, ποῦ].—Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα [Ἔ. μπαμπᾶ, νὰ σοῦ δ. τσῆ μάννας ιμ' τὴν τρῦπα.]).

Βλ. ἀρ. 14. Παραπλήσιαι παροιμ. **Ἰταλ.** A tò patri 'mbizzi a fari figghioli? = τὸν πατέρα σου θὰ μάθῃς πῶς νὰ κάνῃ παιδιά; (σικελική, Pitrè II, 182). Nu 'nsignari lu tata a fari figghi = μὴν ὁρμηνεύῃς τὸν τάτα σου πῶς νὰ κάνῃ γιοὺς (ἐπίσης, αὐτ.). Insegnare fare i figliuoli al babbo = νὰ ὁρμηνεύῃ τὸν μπαμπᾶ του πῶς νὰ κάνῃ παιδιὰ (D. I, 852). Insgnar a so màdra a far di fioeù = νὰ ὁρμηνεύῃ τὴ μητέρα του πῶς νὰ κάνῃ παιδιὰ (Πάρμας, αὐτ.). Voreje mostrè a soa mare a fe d' masnà = ἐπιθυμοῦσε νὰ δείξῃ 'ς τὴ μάννα του πῶς νὰ κάνῃ παιδιὰ (πεδεμοντ. αὐτ.). — **Γαλλ.** Il veut monstrer à son père à faire des enfans. (Leroux I, 272). C'est apprendre à son père à faire des enfants. (D. I, 852). La fille veut apprendre à sa mère à faire des enfants (αὐτ.). Vos n' vinrez nin apprindre à nos pére à fer des éfants = δὲ θὰ πᾶτε νὰ μάθετε τὸν πατέρα σας πῶς νὰ κάνῃ παιδιὰ (οὐαλων. αὐτ.). Vou enseignar son payré à fayré d'enfans = θέλει νὰ ἑρμηνέψῃ τὸν πατέρα του πῶς νὰ κάνῃ παιδιὰ (νεοπροβηγκ. αὐτ. μετὰ βεαρνικῆς παραλλαγῆς). — **Ἀγγλ.** Teach your father to beget children = μάθε τὸν πατέρα σου πῶς νὰ κάνῃ παιδιὰ (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Hij wil zijn vader kinderen leeren maken = θέλει νὰ μάθῃ τὸν πατέρα του πῶς νὰ κάνῃ παιδιά. (W. IV, 1515, 245). Hij wil zijn' vader leeren wateren = θέλει νὰ μάθῃ τὸν πατέρα του πῶς νὰ κατουρῇ (αὐτ.). — **Γερμαν.** Der will seinen Vater lehren kinder machen = αὐτὸς θέλει νὰ μάθῃ τὸν πατέρα του πῶς νὰ κάνῃ παιδιὰ (αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ W. II, 1321, 1121 καὶ D. I, 852. II σ. 483). — **Ῥωσ.** Τὸ μουσκάρι θέλει νὰ ὁρμηνέψῃ τὸν ταῦρο πῶς πρέπει νὰ βατέψῃ τὴν ἀγελάδα. (W. IV, 1515, 245).

*20. Εὐήθει δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ καὶ τὴν παλάμην σου καταπίῃ. 41

(Βυζαντινή. Ἀποστόλ. 710. Ἐκ τοῦ Ἀποστόλη παρέλαβε καὶ ὁ Κατζιούλης 497).

Ἡ παροιμία εἶναι δημώδης φέρεται δὲ μέχρι τῆς σήμερον ἐν πολλαῖς παραλλαγαῖς (βλ. δίνω 3β. 73α. 88. 103. 114. 122α, παίρνω 2α, πρβλ. δίνω 50. 54. 56. 78. 116, Βούλγαρος 2, χωριάτης 13. 29). Ὁ Ἀποστόλης ἑρμηνεύει ταύτην ὡς ἑξῆς: «ὅτι οὐ χρὴ θάρρος διδόναι τοῖς ἀνοήτοις»· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Κατζιούλης: «Ἐπὶ τοῦ μὴ δεῖν συγχωρεῖν τοῖς ἀνοήτοις μηδὲ τὸ σμικρόν· διὰ γὰρ τούτου καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις βλάψουσιν ἡμᾶς». Εἶναι δ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη ὀρθή, διότι καὶ σήμερον αἱ παροιμίαι τοιαύτην ἔχουσιν ἔννοιαν· ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεικνύωμεν φιλίαν καὶ οἰκειότητα πρὸς τοὺς ἀγροίκους καὶ τοὺς ἀνοήτους, διότι ἐνθυρρυνόμενοι θὰ προσενεχθῶσι πρὸς ἡμᾶς βαναύσως· οὐδὲ ἐλάχιστον αἴτημα τῶν ἀδιακρίτων νὰ ἐκτελῶμεν, διότι εὐθὺς ἀμέσως θὰ ἐγείρωσι μεγάλας ἀξιώσεις. «Σὰ μυριστῇ ὁ γυρεψούλης πῶς δίνεις», λέγουσιν ἐνίοτε ἐπεξηγοῦντες τὴν παροιμίαν, «θὰ γυρέψῃ νὰ σοῦ πάρῃ ὅ τι κι' ἂν ἔχῃς».

Τὴν παροιμίαν παρέλαβον ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ οἱ ἄλλοι εὐρωπαϊκοὶ λαοί, καὶ ἀπὸ στόματος, ἀλλὰ μάλιστα ἀπὸ τῆς εἰς τὴν λατινικὴν μεταφράσεως τοῦ παρ' Ἀποστόλῃ τύπου αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἐράσμου (Adagiorum Chiliad. III, 405), ἣν ἐκ τούτου ἀντέγραψαν οἱ μετ' αὐτὸν συλλογεῖς (Βλ. Suringar σ. 407 ἀρ. 216)[1]. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ παλαιοτέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀποστόλη λατινικὴ μετάφρασις παραλλαγῆς τῆς παροιμίας, εἰς ἣν ἀνάγονται πολλαὶ τῶν ἀλλογλώσσων παραλλαγῶν· αὕτη πλείονα ἔχουσα ὁμοιότητα πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν, ἐδημοσιεύθη ἐκ βιενναίου κώδικος τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος ὑπὸ Mone (Lateinische Bearbeitungen teutscher Sprüchwörter ἐν Anzeiger f. Kunde der teutschen Vorzeit 1838 σ. 504, 70. Suringar 407, 1), ἔχει δ' ὡς ἑξῆς: Cum servo nequam palmus datur, accipit ulnam.

Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** A lu viddanu si duni lu jìditu si pigghia la manu = 'ς τὸ χωριάτη ἂν δώσῃς τὸ δάχτυλο παίρνει τὸ χέρι (σικελ. Pitrè II, 409). Si cci dati lu jìditu a lu viddanu, si pigghia lu jìditu cu tutta la manu = ἂν δώσῃς τὸ δάχτυλο 'ς τὸ χωριάτη, παίρνει τὸ δάχτυλο μ' ὅλο τὸ χέρι (ἐπίσης, αὐτ.). Cui

[1]) Ὡς λατινικὴ παροιμία φέρεται ἡ μετάφρασις αὕτη καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν νεωτέρων παροιμιογράφων. (Βλ. D. I, 465. Pitrè IV, 228. Zanne 3139).

ti duna lu jìditu, ti pigghi tutta la manu = ὅποιος σοῦ δώσῃ τὸ δάχτυλο, τοῦ παίρνεις ὅλο τὸ χέρι (ἐπίσης, αὐτ. IV, 228 . A chi ti porge il dito, tu piglia il dito e la mano = ὅποιος σοῦ δείξῃ τὸ δάχτυλο, τοῦ παίρνεις τὸ δάχτυλο καὶ τὸ χέρι (τοσκαν. Giusti 89). Se gliene concedi un dito, ei se ne piglia un braccio = ἂν τοῦ ἀφήσῃς ἕνα δάχτυλο, παίρνει ὁλόκληρο χέρι (ἐπίσης, Pitrè IV, 228). St'j alongh un dî, ut ciapa in t na man = ἂν δείξῃς ἕνα δάχτυλο παίρνει ἕνα χέρι (ῥωμαϊκή, αὐτ.). Ad quie su poddighe si dat, sa manu sinde leat = 'ς ὅποιον δώσῃ κἀνεὶς τὸ δάχτυλο, παίρνει τὸ χέρι (σαρδηνία, αὐτ.). Si li das su didu, toccat su cuìdu, et dai su cuìdu, andat ad su brazzu = ἂν τοῦ δώσῃς τὸ δάχτυλο, πιάνει τὸν ἀγκῶνα, καὶ δίνεις τὸν ἀγκῶνα, πάγει ὡς τὸ μπράτσο (ἐπίσης, αὐτ.). Dèghe da magnar a un vilan, e po 'l ve magnarà i déi = δῶστε νὰ φάγῃ 'ς τὸ χωριάτη, κ' ὕστερα θὰ σᾶς φάγῃ τὰ δάχτυλα. (βενετ. Pasqualigo 164. 304).— **Γαλλ.** Si on lui donne long comme le doigt, il en prend long comme le bras. (Littré λ bras 15). A ung fol ton doigt n'abandonne. (Leroux I, 239). Si vous lui donnez un pied, il en prendra quatre; si on lui donne un doigt (pouce), il en prendra long comme le bras. (W. I, 1019, 61). Si vos li d'nez on pîd, i v'prindret l'jambe = ἂν τοῦ δώσετε τὸ πόδι, θὰ σᾶς πάρῃ τὴν ἀντζα (οὐαλων., D. I, 465).— **Καταλαν.** Al villà donantlí el dit sa prèn la mà = 'ς τὸ χωριάτη ἂν τοῦ δώσῃς τὸ δάχτυλο, παίρνει τὸ χέρι (αὐτ.). Al home bajá dónali l'dit y' sen pren com la ma = 'ς τὸν παρακατινὸν ἄνθρωπο δὸς τὸ δάχτυλο καὶ παίρνει ἀκόμη καὶ τὸ χέρι (αὐτ.).— **Ἱσπαν.** A villano dadle el pie, y demandar os ha la mano = 'ς τὸ χωριάτη δῶστε τὸ πόδι καὶ θὰ σᾶς γυρέψῃ τὸ χέρι. (Valles 420 = Haller 508). Al ruyn dadle un palmo, y tomara quatro = 'ς τὸν παλιάνθρωπο δῶστε μία παλάμη καὶ θὰ πάρῃ τέσσερες. (Valles 516 = Haller 626). Al villano dadle el dedo tomara la mano = 'ς τὸ χωριάτη δῶστε τὸ δάχτυλο, θὰ πάρῃ τὸ χέρι. (Suringar 408, 9).— **Πορτογαλ.** Não dês o dedo ao villão, porque te tomará a mão = μὴ δώσῃς τὸ δάχτυλο 'ς τὸ χωριάτη, γιατὶ θὰ σοῦ πάρῃ τὸ χέρι. (D. I, 465). Ao villão dão-lhe o pé e

toma a mão = 'ς τὸ χωριάτη δίνουν τὸ πόδι καὶ παίρνει τὸ χέρι (αὐτ.). — **Ρωμουν.** Iĭ întinḑĭ degetul şi 'ţĭ cere mâna = τοῦ ἁπλώνεις τὸ δάχτυλο καὶ σοῦ ζητᾷ χέρι. (Zanne 3139). Daĭ un deget şi 'ţĭ ĭea mâna tótă = δίνεις ἕνα δάχτυλο καὶ σοῦ παίρνει ὁλόκληρο χέρι (αὐτ.). — **Ἀγγλ.** Give him an inch, and he'll take en ell = δός του ἕνα δάχτυλο καὶ θὰ πιάσῃ ἕνα μπράτσο. (Suringar 408, 15). Give a clown your finger and he'll take your whole hand he'll grasp your fist) = δὸς σὲ χωριάτη τὸ δάχτυλό σου καὶ θὰ πάρῃ ὅλο σου τὸ χέρι· ἤ, καὶ θ' ἁρπάξῃ τὸ γρόθο σου. (D. I, 465). Gie a carl your finger and he'll tak your hail hand = δὸς σὲ χωριάτη τὸ δάχτυλό σου, καὶ θὰ πάρῃ ὅλο σου τὸ χέρι (σκωτ. αὐτ.). — **Ἰσλανδ.** Fair þú mikinn fíngr, hann vill hnefann hafa = δίνεις τὸ μεγάλο δάχτυλο, θέλει νά χῃ τὸ γρόθο (αὐτ.). — **Δαν.** Gijff een Skalck een Spand, han tagher een Allen = δὸς σὲ παλιάνθρωπο μία παλάμη, παίρνει ἕνα μπράτσιο. (Suringar 407, 2). Naar man rækker ham den lille Finger, tager han strax den hele Haand = ἂν τοῦ δώσῃς τὸ μικρὸ δάχτυλο, παίρνει ἀμέσως ὁλόκληρο τὸ χέρι (D. I, 465). Hvern en gi'r Fanden en Finger, så teger han e hele Hand = ἂν δώσῃ κἀνεὶς 'ς τὸ διάβολο ἕνα δάχτυλο, αὐτὸς παίρνει ὅλο τὸ χέρι. (D. II σ. 465 μετὰ παραλλαγῆς). — **Νορβηγ.** Fær Fanten (Fanden) ein Finger, so vil han hava heile Bulen = λαβαίνει ὁ τρελλὸς (ἤ, ὁ διάβολος) ἕνα δάχτυλο, θέλει νά χῃ ὅλο τὸ γρόθο. (D. I, 465). — **Σουηδ.** Har fan bara fått ett hår, så tar han nog hela kroppen = ἔπιασε ὁ διάβολος καὶ μόνο μιὰ τρίχα, παίρνει μαζὶ ὅλο τὸ σῶμα (αὐτ.) — **Ὁλλανδ.** kan hij er maar alleen den vinger in krijgen, hij krijgt er ook spoodig de geheele vuist in = ἂν μπορέσῃ νὰ πάρῃ μονάχα τὸ δάχτυλο, παίρνει καὶ ὅλο τὸ γρόθο. (W. I, 1019, 75). Als men hem den vinger geeft, neemt hij de geheele hand = ὅταν τοῦ δώσουν τὸ δάχτυλο, παίρνει ὅλο τὸ χέρι. (D. I, 465 μετὰ παραλλαγῶν). — **Γερμαν.** Wenn man dem Narren die Finger zeigt (gibt), so will (nimmt) er die ganze Hand = ἂν δείξῃ (ἤ, δώσῃ) κἀνεὶς εἰς τὸν τρελλὸ τὰ δάχτυλα, θέλει (ἤ, παίρνει) ὅλο τὸ χέρι. (W. III, 924, 1031. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ.

Wenn man den kleinen Finger gibt, nimmt man die ganze Hand (John Meier εἰς ἐπιστολήν του ἀπό 12-2-37 Γαλάξ.

903, 568. 569. Suringar 407, 4. D. I, 465). Wan den bawren eynen finger beuth, so vil er darnach die faust gar haben = ὅταν προσφέρῃ κἀνεὶς 'ς τὸ χωριάτη ἕνα δάχτυλο, αὐτὸς θέλει ὕστερα νὰ ἔχῃ καὶ τὸ γρόθο. (W. I, 265, 273). Wenn mann eim einn finger beut, wil er die faust gar haben = ὅταν τοῦ προσφέρῃ κἀνεὶς ἕνα δάχτυλο θέλει νὰ ἔχῃ καὶ τὸ γρόθο. (αὐτ. 1019, 61. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 72. 73. 75. 1017, 27. 1018, 51. 1025, 211. D. I, 465). Wenn man dem kinde den Finger gibt, so greift es nach der Hand = ὅταν δώσῃ κἀνεὶς 'ς τὸ παιδὶ τὸ δάχτυλο, αὐτὸ ἁρπάζει τὸ χέρι. (W. II, 1314, 970. Βλ. αὐτ. 971. D. I, 465). Wenn man dem Pfaffen einen Finger reicht, so nimmt er die Hand = ἂν δώσῃ κἀνεὶς 'ς τὸν παπᾶ ἕνα δάχτυλο, αὐτὸς παίρνει τὸ χέρι. (W. III, 1236, 278). Gib dem Schalk einen Finger, so nimmt er die Hand = δός 'ς τὸν κατεργάρη ἕνα δάχτυλο, αὐτὸς παίρνει τὸ χέρι (W. IV, 82, 74. Βλ. αὐτ. 83, 87. 132, 65). Gib dem Teufel einen Finger, und er greift nach der ganzen Hand = δὸς 'ς τὸ διάβολο ἕνα δάχτυλο καὶ ἁρπάζει ὁλόκληρο τὸ χέρι. (W. IV, 1083, 564. Βλ. αὐτ. 1084, 580. D. I, 465). Wenn man den Weiber einen Finger gibt, so greifen sie nach der Hand = ἂν δώσῃ κανεὶς 'ς τοῖς γυναῖκες ἕνα δάχτυλο, ἁρπάζουν τὸ χέρι. (W. V, 56, 1240). Wer das Recht auf die Finger hat, der nimmt gern auch die Hand = ὅποιος ἔχει δικαίωμα γιὰ τὰ δάχτυλα, αὐτὸς παίρνει εὐχαρίστως καὶ τὸ χέρι. (W. III, 1533, 294).—**Ῥωσ**. Δὸς 'ς τὸν τρελλὸ τὸ δάχτυλο, θὰ φάγῃ ὅλο τὸ χέρι. (Kurtz - Timoschenk σ. 17, 10).

21. Καλῶς μοῦ δείξῃς!
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη)

Καλὸν ὑπόδειγμα θὰ μοῦ παρέχῃς! Ἡ φράσις λέγεται ὅταν τοῦ λόγου ὄντος περί τινος ἀπόντος, ἐμφανισθῇ τις ἔχων ὁμοιότητα ἠθικὴν ἢ σωματικὴν πρὸς ἐκεῖνον.

21α. Κύρκα 'κ εἶδαμέ σε,
τἀρκίδα σου ἔδειξές μας.
(Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες ἂν καὶ πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐγνωρίσθησαν μεθ' ὑμῶν, ἀποκαλύπτουσι τὸν δύστροπον χαρακτῆρα αὐτῶν.

22. Νὰ σοῦ δείξω γώ, Ζαμπέττα,
πῶν τὴν παίζουν τὴν τρουμπέττα!
(Β. 170, 36. — Πελοποννήσου).

Τρουμπέττα (ἰταλ. trombetta) ἡ σάλπιγξ. — Παιγνιώδης ἀπειλητικὴ φράσις, τὴν προέλευσιν ἔχουσα πιθανῶς ἐκ μύθου λησμονηθέντος.

23. Νὰ σοῦ δείξω, πατερούλη μου, τἀμπελοχώραφά σου.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 14.

24. Ὅσος εἶσαι πάντα δείξου, καὶ κομμάτι παρακάτω.
(Μα. 33).

Βλ. φαίνομαι 14.

25. Πάντα δεῖχνε πόσος εἶσαι, καὶ κομμάτι παρακάτου.
(Ἠπείρου Ἀρ. 1072).

Βλ. φαίνομαι 14.

26. Πάντα δεῖχνε πόσος εἶσαι, ὄχι ὅμως παραπάνω.
(Β. 248,23).

Βλ. φαίνομαι 14.

27. Τὸν σκύλον στράτις τὸν δείχνουν.
(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 96).

Βλ. διακονιάρης 6. 4. Δεικνύουν δηλ. εἰς αὐτὸν τὴν ὁδόν, ἀντὶ νὰ τῷ δώσουν τροφήν. Ἐπὶ τῶν μὴ παρεχόντων εἴς τινα τὴν βοήθειαν, ἧς ἔχει χρείαν, ἀλλὰ περιοριζομένων εἰς συμβουλὰς ἀνωφελεῖς.

δεκάρα

1. Τρίζι ἡ δικάρα, ἔπεσι ἡ τσέπι.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. δισάκκι 4.

δεκατίζω

1. Ὅταν ἐρθῇ ὁ δεκατιστής, ἂς δεκατίσῃ ὅ τι εὕρῃ.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1012. — Β. 232,820).

Βλ. βρίσκω 117α. Ὁ εἰσπράκτωρ τῆς δεκάτης, ὅταν ἔλθῃ, ἂς λάβῃ τὸν φόρον, ἂν ἕως τότε ὑπολειφθῇ τι. Ἐπὶ ἀσώτων σπαταλώντων τὴν περιουσίαν των· συνηθέστερον ὅμως ἐπιφώνημα εὐθυμοῦντος, ὑποδηλοῦντος ὅτι ἀπόφασιν ἔχει νὰ δαπανήσῃ τὰ ὑπάρχοντα εἰς πότους καὶ διασκεδάσεις.

δέκατο

1. Ἄδικα πῶκαμε ὁ κριτής, τὴ φτώχεια δεκατίζει,
παίρνει τὸ δέκατο διπλὸ καὶ ξεταγὴ δὲν κάνει.

(Μάνης. Πανδώρ. Κ', 197).

Ξεταγή, ἡ, ἐξέτασις, ἀπὸ τοῦ ἐξετάζω, κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸ προσταγὴ ἀπὸ τοῦ προστάζω. — Τὰ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐν Μάνῃ ᾀδόμενα δίστιχα, εἶναι συνήθως γνωμικά, ἐξαίρεσιν δὲ κάμνει, τὸ παρόν, ἐν ᾧ ἐκφέρεται τὸ παράπονον περὶ παρανόμου εἰσπράξεως τοῦ φόρου τῆς δεκάτης ὑπὲρ τὸ κεκανονισμένον ὅριον. Ἐκ τούτου ἐμφαίνεται ὅτι εἶναι παλαιόν, ἀναγόμενον εἰς τοὺς χρόνους τῆς βυζαντινῆς διοικήσεως. Διότι ἐπὶ μὲν τῆς τουρκοκρατίας μέχρι τοῦ 1770 ἡ Μάνη ἦτο ἀτελής, ἀπὸ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως ἠναγκάσθη νὰ πληρώνῃ ἐτησίως μόνον κεφαλικὸν φόρον 15 χιλ. γροσίων. (Βλ. ἔγγραφον τῆς ἑλλην. Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν συμμάχων αὐλῶν τῆς 18/30 Ὀκτωβρ. 1828 ἐν Μάμουκα τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος τ. ΙΑ'. σ. 317 ι. Ἐπὶ τῆς μοναρχίας τοῦ Ὄθωνος ἦτο ἐπίσης ἀπηλλαγμένη τῆς ἐγγείου φορολογίας, ἐπεβάλλοντο δὲ τέλη ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς· ἡ δὲ πρώτη συνταγματικὴ βουλὴ ἐκύρωσε τὸ ἰδιαίτερον τοῦτον φορολογικὸν σύστημα διὰ νόμου ἰσχύοντος μέχρι τοῦδε. Μόνον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν διὰ τοῦ περὶ ἀποδεκατώσεως νόμου τῆς 20 Ἀπριλίου 1822, οὐδεμίαν ἀναγράφοντος ἐξαίρεσιν, εἰσήχθη καὶ εἰς τὴν Μάνην ἡ φορολογία τῆς δεκάτης· αἱ δ' αἰτήσεις τῶν πληρεξουσίων Σπάρτης νὰ μὴ περιληφθῇ ἡ ἐπαρχία των εἰς τὸν περὶ ἀποδεκατώσεως νόμον ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Ἄργει Ἐθνικῆς συνελεύσεως τὴν 31 Ἰουλίου 1829 (Μάμουκας ἔ. ἀ. σ. 752). Ἀλλ' αἱ διατάξεις τοῦ νόμου ἐκείνου οὐδέποτε ἐφηρμόσθησαν ἐν Μάνῃ, καὶ ἀληθὴς ἦτο ὁ ἰσχυρισμὸς Λάκωνος πληρεξουσίου, εἰπόντος κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 12 Ἰανουαρίου 1844

τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὅτι οἱ Μανιᾶται εἶχον ἀτέλειαν τοῦ ἐγγείου φόρου «πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ μέχρι τῆς σήμερον». (Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθν. συνελεύσεως σ. 163). Ἄλλως δὲ καὶ ἡ μνεία κριτοῦ μετάγει ἡμᾶς εἰς τοὺς πρὸ τῆς τουρκοκρατίας χρόνους. Περὶ ἀδικημάτων τοῦ κριτοῦ πρὸς τοὺς πτωχοὺς διαλαμβάνει καὶ ἡ Διδαχὴ τοῦ Σαλωμῶντος (στ. 93 κ. ἑ. σ. 14 — 15 Legrand).

Δεκέμπρης

1. Δεκέμβρη δίκαια καὶ ἂν ἔσπειρες, ἂν ἔχῃς ἀκόμα σπεῖρε.
(Χαλκίδος. Στατ. 107 = Μ. 10α).

Βλ. ἀρ. 3, Νοέμπρης 6. Δίκαια, ἐπίρρ. σημαίνει ἐν καταλλήλῳ καιρῷ, ἐτέθη δὲ κυρίως χάριν τῆς παρηχήσεως πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ μηνός, ὡς καὶ ὁ Mommsen παρετήρησεν. — Ὁ Νοέμβριος εἶναι ὁ καιρὸς τοῦ σπόρου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Δεκέμβριον εὐδοκιμεῖ ἡ σπορά. Τὰ Γεωπονικὰ (Β΄, ιδ΄, 3) διδάσκουσιν ὅτι προσήκει «παύσασθαι ἀμφοτέρων τῶν σπόρων (κριθῆς καὶ σίτου) ταῖς τροπαῖς ταῖς χειμεριναῖς». Καὶ ἄλλαι δὲ παροιμίαι παραγγέλλουσιν εἰς τὸν γεωργὸν ν' ἀποσπέρῃ, ἤτοι νὰ ἀποπερατώνῃ τὴν σπορὰν τὸν Δεκέμβριον· τὸ αὐτὸ παράγγελμα καὶ ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν μηνῶν, τῇ παρεμβεβλημένῃ εἰς τὸ μεσαιωνικὸν ποίημα τοῦ Λυβίστρου καὶ τῆς Ῥοδάμνης, ὅπου ἀνευρίσκομεν καὶ τὸ ἐπίρρημα, τὸ διὰ τὴν παρήχησιν τεθέν· ὁ Δεκέμβριος κατὰ τὴν περιγραφὴν ἐκείνην ἀπεικονίζεται ὡς γεωργὸς κρατῶν δελτίον, ἔχον τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα: «Ὅστις γεωργός, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπέσπειρε δικαίως· | διότι ὁ καιρὸς συνέκλεισεν καὶ οὐ συντελεῖ τὸν σπόρον». (στ. 789 σ. 353 Μαυροφρύδου. Βλ. καὶ Wiener Studien τ. XI σ. 135)· τούτου παράφρασις εἰς ἀρχαίους ἐλεγειακοὺς στίχους εὑρίσκεται ἐν Ὡρολογίῳ ἐκδοθέντι ὑπὸ Ζαχαρίου Σκορδυλίου τοῦ Μαραφαρᾶ τῷ 1563 (Legrand Bibliograph. hellèn. τ. I. σ. 319).

2. Ὁ Δεκέβρης κι' ὁ Γεννάρης,
τοῦ διαβόλου τὸ ζευγάρι.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Περὶ τῆς φράσεως «τοῦ διαβόλου, τὸ ζευγάρι» βλ. τὴν βυζαν-

τινὴν παροιμίαν ἐν λ. νύμφη 34. — Ὄχι μόνον τὸν Ἰανουάριον ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Δεκέμβριον γινομένη δὲν εὐδοκιμεῖ ἡ σπορά, διότι ὁ κανονικὸς χρόνος εἶναι κατὰ μῆνα Νοέμβριον· ἄλλη παροιμία (Γενν. 19) καταδικάζει μόνον τὴν κατὰ Ἰανουάριον σπορὰν διὰ παραπλησίας μεταφορᾶς. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ κατὰ Δεκέμβριον ἐν εὐθέτῳ καιρῷ γινομένη εὐδοκιμεῖ ἡ σπορά, ὡς καὶ ἡ προηγουμένη παροιμία μαρτυρεῖ, ἡ προκειμένη ἐλεγχομένη ἀνακριβὴς ὡς γεωργικὸν παράγγελμα, προσέλαβε καὶ ἄλλην ἔννοιαν, λεγομένη εἰς δήλωσιν τοῦ ἐπικρατοῦντος ψύχους κατὰ τοὺς μῆνας τούτους· ὁ Δεκέμβριος δηλ. καὶ ὁ Ἰανουάριος εἶναι διαβολικὸν ζεῦγος, βασανίζον τοὺς ἀνθρώπους.

3. Τὸν Δεκέμβριον δίκαια σπέρνε.

(Μεσολογγίου. Στατ. 107 καὶ Μ. 106 [ἢ: ἔσπερνε.]).

Βλ. ἀρ. 1.

δεκοχτὼ

1. Μὲ τὰ δεκοχτώ τ' εἶναι.

[Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Εἶν μὲ τὰ δεκοχτὼ τση.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Ἐφόρεσε τὰ δ. του.]).

Εἶναι ἐστολισμένος, φορεῖ καινουργῆ καὶ κομψὰ ἐνδύματα. Πόθεν ἡ μεταφορὰ ἀγνοῶ. **Γαλλ.** Être tiré à quatre épingles.

2. Ὄντοκουζ τὰ δεκοχτώ.

(Πανόρμου Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Ὄντοκουζ = δεκαεννέα (λ. τουρκ.). Ἐπὶ τῶν ἐπιμενόντων εἰς προδήλως ἐσφαλμένην γνώμην.

δελέγκου

1. Τὸ δελέγκου διπλὴ χάρη ἔχει.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ταχὺς 1. Τὸ ἐπίρρημα δελέγκου (ἢ δελέγκου, δελέγκο, δελόγκο, δελόγκου) = πάραυτα, τάχιστα, εἶναι ἐν χρήσει ἁπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος (ἱσπαν. desde luego, = ἀμέσως, πρβλ. βενετ. di logo, ἰταλ. di luogo).

δελφῖνι

1. Ἄλλο ψάρι δὲν ξενερίζει ἀπὸ τὸν δρέφινα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη)

Ὅτι οὐδὲν ἄλλο θαλάσσιον ζῶον πλὴν τοῦ δελφῖνος ἐξοκέλλει εἰς τὴν ξηράν. Τοῦτο εἶναι ἀκριβές, εἶχε δὲ παρατηρηθῇ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, οἵτινες τὸ ἀπέδιδον εἰς διάφορα αἴτια· πρῶτον μὲν εἰς τὴν βρῶσιν τοῦ ἰχθύος πομπίλου· διότι ἔλεγον ὅτι οἱ φαγόντες πομπίλον δελφῖνες σφαδάζουσι παραχρῆμα καὶ ἐκμαίνονται καὶ ἀτρεμεῖν ἀδυνατοῦντες ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς ἐκφέρονται (Παγκράτης παρ᾽ Ἀθην. Ζ΄ 18 σ. 283 α. Αἰλιαν. Ζ. ἱστ. ΙΕ΄, 23)· ἔπειτα δὲ ἐπίστευον, ὅτι οἱ δελφῖνες κομίζουσι φοράδην τοὺς νεκροὺς αὐτῶν εἰς τὴν γῆν, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ τοὺς θάψωσιν οἱ ἄνθρωποι (Αἰλιαν. Ζ. ἱστ. ΙΒ΄, 6). Ὁ Ἀριστοτέλης (Ζ. ἱστ. Θ΄, 48 σ. 631 α) μαρτυρεῖ μὲν ὅτι ἐξοκέλλουσιν εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ δὲν ἀποδίδει τοῦτο εἰς τοιαύτας αἰτίας. Σημειωτέον δ᾽ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον ὅτι καὶ εἴδη τινὰ ἰχθύων δύνανται νὰ διαμένωσιν ἐν τῇ ξηρᾷ (Βλ. Θεοφράστ. ἀπ. 171: Περὶ ἰχθύων τῶν ἐν τῷ ξηρῷ διαμενόντων).

δέμα

1. Τοῦ ἀπόχηρου τὸ δέμα τρεῖς ἡμέραις δὲν βαστάει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Δέμα ἐνταῦθα σημαίνει τὸ συνηθέστερον λεγόμενον *ἀμπόδεμα*, ἤτοι τὸν μαγικὸν κατάδεσμον, τὸν κωλύοντα τὴν πρὸς τὴν γυναῖκά του ὁμιλίαν τοῦ νεονύμφου. Αἱ τοιαῦται μαγγανεῖαι οὐδ᾽ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπηρεάζουσι τὸν εἰς δεύτερον γάμον ἐλθόντα χῆρον, κατὰ τὴν παροιμίαν. Ὁ ἔχων δηλαδὴ τὴν προσήκουσαν ἐμπειρίαν γινώσκει νὰ ὑπερνικᾷ τὰ παρεμβαλλόμενα εἰς τὸ ἔργον του προσκόμματα.

2. Χσίλια φουρτία, χσίλια δέματα.

(Καρδέτου Καλαβρίας. Mor. σ. 116).

Ὅσον περισσότερα τἀξιώματα, τόσον μεγαλύτεραι καὶ αἱ φροντίδες καὶ αἱ ζημίαι. **Αγγλ.** Much worship, much cost=πολλὰ ἀξιώματα, πολλὰ ἔξοδα. (W. V, 458, 12).—**Γερμαν.** Viel Würden, viel Bürden=πολλὰ ἀξιώματα, πολλὰ βάρη (αὐτ. 457, 8).

Gross Würde, gross bürde = μεγάλο ἀξίωμα, μεγάλο φόρτωμα. (αὐτ 5. Βλ. αὐτ. 2. 4. 6. 7. 458, 12).

δέματι

1. Ἕνα δεμάτ' αὐγά, καὶ νιὰ σοῦχλα γάλα.
(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου).

Νιὰ = μνιά, μία· σοῦχλα, ἢ σοῦβλα ὁ ὀβελὸς (λατ. sùbula). — Εἰρωνικῶς, ἐπὶ πραγμάτων ἀνυπάρκτων· ἰδίως λέγεται περὶ τῶν μὴ ἀμειβόντων τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτούς, κατὰ σχῆμα παρ' ὑπόνοιαν, διδόντων δηλ. εἰς αὐτοὺς ἀντὶ μισθοῦ τοιαῦτά τινα κενὰ καὶ ἀσύστατα.

δεματιάζω

1. Ἀποκλάδιζε, ἂν θὲς νὰ δεματιάζῃς.
(Κα. 569 [ἤ, Συγκλάδιζε]).

Διὰ νὰ προσδέσῃς εἰς δέμα ξύλα ἀνάγκη νὰ περικόψῃς τοὺς κλάδους αὐτῶν· οὕτω καὶ διὰ νὰ συνδιαλλάξῃς καὶ ἑνώσῃς τοὺς ἐρίζοντας πρέπει νὰ ἄρῃς πρότερον τὰ αἴτια τῆς ἔριδος.

δέντρο

1. Ἀπ' ἐκεῖνο τὸ δεντράκι.
(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. κλωνάρι 2. Ἐλλειπτικῶς· ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐρώτησιν «πόθεν εἶν' αὐτὸ τὸ κλωναράκι»;

1α. Δεντρὸν ποῦ κλινίσκει ἓν κόβκεται.
(Κύπρου. Σ. 595).

Βλ. λυγίζω 4. 6.

2. Καλύτερα τὸ κορμὶ τοῦ δέντρου παρὰ τὰ φύλλα του.
(Β. 128, 170).

Πολυτιμοτέρα ἡ ζωὴ τοῦ πατρὸς τῆς οἰκογενείας ἢ τῶν τέκνων του.

3. Κλαδοκοπᾶται τὸ δεντρό, κλαίει ὁ περιβολάρης.
(Βάρνερ: δέντρο 2 [δέντρο - Διώρθωσα τὸν τονισμὸν χάριν τοῦ μέτρου]).

Ἡ χρῆσις τῆς παροιμίας μοὶ εἶναι ἄγνωστος· σημερινὴν παραλλαγὴν αὐτῆς δὲν εὗρόν που.

4. Μάρο εἶναι τὸ δενδρὸ ποῦ ἔχει τὴν πελέκια.
(Ῥοχουδίου Καλαβρίας. La Calabria XIII σ. 31).

Μάρο = μαῦρον, ἐλεεινόν. Τὸ δένδρον, οὗ ὁ κορμὸς ἐπλήχθη διὰ πελέκεως δὲν εὐδοκιμεῖ.

5. Ὅποιος ἀποχτήση χίλια δένδρα πάει 'ς τὸν παράδεισο.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Παροιμία μαρτυροῦσα τὴν πρὸς τὰ δένδρα στοργὴν τοῦ λαοῦ.

δένω

1. Αὐτὸς λυάει καὶ δένει.
(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 21.

2. Βόσκει ὁ γάιδαρος ἐκεῖ ποῦ τόνε δέσουνε.
(Κα. 1012).

Βλ. ἀρ. 4. 25. 28. Ὁ ἐν ἀσφαλείᾳ εὑρισκόμενος, ἀπολαμβάνει ἐν ἀνέσει τὰ ἀγαθά, εὐτυχέστερος ὢν τοῦ διὰ πλεονεξίαν πολλοὺς διατρέχοντος κινδύνους. Λέγεται δ' ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ἕκαστος ὑπείκων εἰς τὴν ἀνάγκην ὀφείλει νὰ κανονίζῃ τὸν βίον του συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις. Ἐπίσης καὶ εἰρωνικῶς πρὸς παῖδας, οὓς πρὸς σωφρονισμὸν ἔθεσεν εἰς περιορισμὸν ὁ πατήρ, ὅτι δηλ. ὑπομένοντες τὴν ποινὴν θὰ τρέφωνται καλῶς. Ὅμοιαι παρ. **Γαλλ.** Où la chèvre est attachée il faut qu'elle broute. (Littré λ. brouter 2).—**Ρωμουν.** Calu pasce unde 'l priponescĭ = τἄλογο βόσκει ὅπου τό δεσαν. (Zanne 1423). Pe măgarul unde 'l legĭ ac lo rĕmâne = ὁ γάδαρος ὅπου τὸν δένουν ἐκεῖ μένει (αὐτ. 2078).

3. Γάδαρος δεμένος,
νοικοκύρης ἀναπαμένος.
(Μα. 13 [οἰκοκύρης ἀναπαυμένος.] — Μεσενικόλα Καρδίτσης παρ' Α. Λαδιᾶ [νοικοκύρις θεραπαμένους.]).

Βλ. ἀρ. 5. 7, πρβλ. ἀρ. 15. 16. 25. 27. 28. Ὁ προνοῶν περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν κτημάτων του εἶναι ἀμέριμνος. Ὁμοία ἡ **Τουρκ.** Εσ'εγκὶ σαγ κάζουγα μπαγλά, σονιρα ταγγριγιὰ ισσμαρλα = δέσ' τὸ γάιδαρό σου σὲ γερὸ παλοῦκι, κι' ὅτι θέλῃ ὁ θεὸς ἂς κάμῃ (Davis 55).

4. Γάιδαρος δεμένος
πάντα ναι βοσκημένος.
(Κρήτης. Φρ. 106).

Βλ. ἀρ. 2.

5. Γάιδαρους διμένους,
ἀγᾶς ἀσφαλισμένους.
(Μυτιλήνης παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 3.

6. Γιὰ καλὰ καὶ γιὰ κακά,
δέστε μού τε τὸν παπᾶ.
(Κα. 1124).

Βλ. περδικλώνω 1. 2. Ἐπὶ τῶν ἐκ προνοίας πρὸς πλήρη ἀσφάλειαν οὐδὲν προφυλακτήριον μέτρον παραλειπόντων, οὐδ' αὐτὰ τὰ ἐκ πρώτης ὄψεως φαινόμενα μάταια καὶ ἀνωφελῆ. Ὁ μῦθος μοὶ εἶναι ἄγνωστος. Παραπλησία ἡ **Βουλγαρ.** Vrrzen pop, mirno selo = δεμένος παπᾶς, ἥσυχο χωριό. (Παρὰ Π. Θ. Τσίλλεφ).

7. Δεμένος ὁ γάδαρος, ἀναπαμένος ὁ νοικοκύρης.
(Βλ. Κατζιούλ. 1746.— Κατζιούλ. Ἐπίμ. 582 [Δ. γάιδαρος, ἀ. ν.] — Κ. 6', 16 [ἀναπαυμένος] — Νθ. 23, 163 [όμ.] — Β' 24, 18 [όμ.] — Β. 53, 20 [όμ.] — Βάρνης Κρ. 15 [Δ. γάιδαρος, ν. ἀναπαυμένος.]).

Βλ. ἀρ. 3.

8. Δένει τὴ γάτα καὶ τρώγει ψωμί.
(Β. 54, 39).

Ἐπὶ φιλαργύρου.

9. Δέσε μ' ἐδῶ καὶ λύσε μ' ἐκεῖ.
(Βερ. 71, 19.— Β. 60, 107.— Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἔδωπα καὶ λ. με ἔδεκε.]).

Βλ. ἀρ. 22. 23. Ἀπάντησις πρὸς τὸν παραγγέλλοντα τὴν ἐκτέλεσιν ἀντιθέτων ἢ πολλῶν ταὐτοχρόνως ἔργων.

10. Δέσε τὸ γομάρι ὅπου θέλει ὁ γομαριάρης.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 264).

Βλ. νοικοκύρης 45.

11. Δέσ' τὸ γάδαρο ὅπου θέλει ὁ νοικοκύρης, κι' ἂς τὸν φάῃ ὁ λύκος.

(Β. 60, 108).

Βλ. νοικοκύρης 45.

12. Δέσ' τὸ γάιδαρ' ὅθε σοῦ παν καὶ ψοφήσῃ μὴν ψοφήσῃ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ᾗ: Ὅθε σοῦ λένε δέσ' τὸ γάιδαρο καὶ ψ.] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [ὅθε σοῦ λένε]).

Βλ. νοικοκύρης 45.

12α. Δέσ' τὸν γάιδαρο, κι' ἂς τὸν φάῃ ὁ λύκος.

(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. νοικοκύρης 45.

12β. Δέσ' τὸ σκύλο ν' ἀγριέψῃ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Καὶ ὁ πιεζόμενος ἐξαγριοῦται, ὡς ὁ δεμένος σκύλος, καὶ ἐξανίσταται κατὰ τῆς βίας.

*13. Δῆσον καλῶς, ἵν' ἔχῃς τί λύσῃς.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 102).

Βλ. περδικλώνω 2, σιγουροπερδουκλώνω 1, πρβλ. γαιδουρόδεμα 1 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναφερομένας παραλλαγάς. Πρὸς ἀσφαλῆ χρῆσιν τῶν κτημάτων σου ὀφείλεις νὰ μεριμνᾷς περὶ φυλάξεως καὶ συντηρήσεως αὐτῶν· ἂν δέσῃς τὸ κτῆνος στερρῶς, θὰ τὸ εὕρῃς ἔπειτα καὶ θὰ τὸ λύσῃς εἰδεμὴ ἀφίνων αὐτὸ ἀπολυτὸν ἐνδεχόμενον νὰ τὸ ἀπολέσῃς. Ὅμοιαι παροιμ. Ἰτ. Chi ben liga, ben desliga = ὅποιος καλὰ δένει, καλὰ λύνει. (βενετ. Pasqualigo 108). Cui beni attacca, megghiu sciogghi = ὅποιος καλὰ δένει καλύτερα λύνει (σικελ. Pitrè II, 54). Attacca beni e sciogghi megghiu = δέσε καλὰ καὶ λύσε καλύτερα (ἐπίσης, αὐτ. 55). Chi ben sera, ben averze = ὅποιος καλὰ κλείνει, καλὰ ἀνοίγει (βενετ. Pasqualigo 108. Παραλλαγὰς διαλεκτικὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 54). Un bel serar fa un bel verzer = καλὸ κλείδωμα κάνει καλὸ ἄνοιγμα (τεργεσταία, Pitrè II, 55). Chi ben loga ben trova = ὅποιος καλὰ τοποθετεῖ καλὰ βρίσκει (βενετ. Pasqualigo

108). — **Γερμαν.** Wer gebunden hat, kann auch wieder lösen = ὅποιος ἔδεσε μπορεῖ καὶ νὰ λύσῃ πάλι. (W. I, 380, 4).

14. Ἐδέθη ὁ γάιδαρος κ' ἐλύθη, κ' ἐδέθη ὅπου τοῦ μοιάζει.
(Β [1]. 39, 97 - Β. 68, 37).

Ἐπὶ τοῦ χαλαρῶς προσδέσαντος κτῆνος εἰς τὸν κλοιόν· εἶναι δηλ. πρέπον ὃ οὕτως ἀμελῶς ἐκτελέσας τὴν ἐργασίαν νὰ λάβῃ τὴν θέσιν τοῦ λυθέντος κτήνους· καὶ μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν δι' ἀπρονοησίαν ζημιωθέντων.

15. Ἔδεσε τὴν γομάρα του.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1601 καὶ ΖΑ. 199, 39 [τὸ γομάρι του]. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Τν ἔ. τ' γαιδούρα τ']. — Πορταριᾶς Θεσσαλίας παρὰ Δ. Κωλᾶ [Τὴν ἔ. τὴ γουμάρα του]).

Βλ. ἀρ. 16.

16. Ἔδεσε τὸ γάδαρό του.
(Κοινοτάτη. — Β. 68, 38. — Βάρνης. Κρ. 17. — Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη [Τὸν ἔδεσα τὸ γάιδαρο.]).

Βλ. ἀρ. 15. 29. 30, πρβλ. ἀρ. 3, δουλειὰ 78. Ἐπὶ τοῦ ἀπηλλαγμένου φροντίδων, διότι ἢ ἐξησφάλισε τὰ τῆς συντηρήσεώς του, εὑρὼν βεβαίαν καὶ διαρκῆ ἐργασίαν, ἢ διηυθέτησεν ἐπιτυχῶς τὰς ὑποθέσεις του. Ὅμοιαι παροιμ. **Ῥωμουν.** ş'a legat măgarul = ἔδεσε τὸ γάιδαρο. (Zanne 2079. — **Τουρκ.** Εσ'εγκὶ μπαγλά, εεσ'ουνὶ σαγλὰ = δέσ' τὸ γάιδαρο, φτειάσε τὴ δουλειά σου. (Davis 54).

17. Εὐδαίμων ὁ μὴ δεθείς.
(Κατζιούλ. 943).

Παράφρασις παροιμίας, ἧς δὲν ἀνεῦρον τὸ δημῶδες κείμενον· (ἴσως: Καλότυχος ποῦ δὲν ἐδέθη). Ὁ Κατζιούλης ἀναφέρει αὐτὴν εἰς τοὺς μοναχούς.

18. Ἔχει δεμένο τὸ κεφάλι της.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 400).

Πρβλ. ἀρ. 24. Ἐπὶ συνετῶν καὶ σεμνῶν γυναικῶν.

19. Ἔχει τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν.
(Μα. 19. — Ἠπείρου Ἀρ. σ. 173, 32. - Β. 355, 63).

Βλ. ἀρ. 21.

20. Θέλεις φόρτωνε καὶ δένε,
θέλεις δένε καὶ κουβάλειε.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. θερίζω 5. Ἐπὶ ἐργασιῶν ἐξ ἴσου ἐπιπόνων.

21. Λεῖ καὶ δένει.
(Πελοποννήσου).

Βλ. ἀρ. 1. 19. 27. Ἔχει ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Ἀναφέρεται εἰς τὸ εὐαγγελικόν: «Ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ». (Ματθ. ιη΄, 18. ις΄, 19).

22. Λύσε με ἀπὸ τό να παλοῦκι καὶ δέσε με 'ς τἄλλο.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 9.

23. Λύσε με ἐδεπᾶ, δέσε μ' ἐδεκεῖ.
(Νεα. 285).

Βλ. ἀρ. 9.

24. Μία γυναῖκα τὸ κεφάλιν ἀτὲς κὶ πόρεινε νὰ δένησ'κε, κ' ἐδῆβε νὰ δένῃ νύφες κεφάλιν.
(Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Πρβλ. ἀρ. 18. Γυνὴ ἀνίκανος καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῆς κεφαλὴν νὰ περιδέσῃ, ἀνέλαβε τὴν κόμμωσιν νύμφης. Ἐπὶ ἀνεπιτηδείων ἀναλαμβανόντων νὰ ἐκτελέσωσιν ἔργα δυσχερέστατα.

25. Ὁ δεμένος γάαρος πουλᾷ φαεῖ 'ς τὸν ἐξαπολυτόν.
(Καρπάθου. ΖΑ. 358, 321).

Βλ. ἀρ. 2. Ὄχι μόνον ἔχει ἐπαρκῆ τροφὴν δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους δύναται νὰ δώσῃ. Ὁ ἔχων τακτικὴν ἐργασίαν εἶναι εὐπορώτερος τοῦ τυχοδιωκτικὸν βίον διάγοντος.

26. Ὅποιον ἔχουνε δεμένο, ὅπου θένε τὸν ἀπᾶνε.
(Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργ. Παπαβασιλείου).

Ὁ ἀναγκαζόμενος νὰ ὑποκύψῃ εἰς βίαν δὲν ἔχει ἐλευθερίαν θελήσεως.

27. Τὰ λύσης λυμένα,
τὰ δέσης δεμένα.
(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 21. Ὑπακούω ἀνενδοιάστως εἰς ὅσα διατάξῃς· εἶσαι κύριος νὰ ἐνεργήσῃς κατὰ βούλησιν.

28. Τὸ γαϊδοῦρι τὸ δεμένο
τρώει χορτάρι διαλεμένο.
(Ἐλευσῖνος Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [τρ. χόρτο ἀναπαυτικά.]).

Βλ. ἀρ. 2.

29. Τὸ γομάρι μου τό χω σὲ καλὴ μεριὰ δεμένο.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1309. — Β. 303, 254).

Βλ. ἀρ. 16.

30. Τό δεσε τἄλογό του.
(Λελ. Ἐπιδ. 237, 143 [ἄ. του ἐκεῖνος.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 16.

31. Τό δεσε σὲ ψιλὸ μαντῆλι.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ′, 325, 511 [’ς τὸ ψ. παννί.] — Πελοποννήσου).

Ἔδωκε δηλ. πίστιν εἰς ὑπόσχεσιν ἀπατηλὴν καὶ πιστεύει ὅτι ταχέως θὰ ἐκπληρωθῇ. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν τιμαλφῶν πραγμάτων τῶν δενομένων πρὸς ἀσφαλεστέραν φύλαξιν εἰς μανδήλιον.

32. Τὸν ἔχει δεμένονε ’ς τὴ σκαλτσοδέτα της.
(Κεφαλληνίας παρ’ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Τὸν ἔχει ὑποχείριον· ἀκολουθεῖ πειθήνιος τὰ διαβήματά της.

33. Τοὺν ἔχι διμένου ’ς τ’ν ἄτζα τ’.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

δεξὶ

1. Δεξὶ-ζερβί.

(Κοινή).

Ἐπὶ τῶν ψηφιζόντων κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἢ τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς οὕτως, ὥστε ἐμφανῶς νὰ δείξωσι τὴν ψῆφόν των, εἰσάγοντες τὸ σφαιρίδιον εἰς τὴν κάλπην διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ὅπως δώσωσι λευκὴν ψῆφον καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς ὅπως μέλαιναν. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐπλουτίσθη ἡ γλῶσσα ἡμῶν μετὰ τὸ 1865, ὅτε τὸ πρῶτον εἰσήχθη, κατὰ τὸν ὑπὸ τῆς Β΄ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς συνελεύσεως ψηφισθέντα ἐκλογικὸν νόμον, τὸ ἰδιάζον παρ' ἡμῖν σύστημα τῆς διὰ σφαιριδίων μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ τῶν μελανολεύκων καλπῶν μὲ τὸ προβεβλημένον κυλινδρικὸν ῥύγχος πρὸς ἀπόκρυψιν τῆς χειρὸς τοῦ ψηφίζοντος.

2. Μὶ τοὺ δὶξὶ κὶ μὶ τοὺ ζὶρβί.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Ἐννοεῖται «πάτα νύφη». Πλήρης ἡ παροιμία ἐν λ. νύφη 42.

δεξιὰ

1. Θὰ μὦρθῃ καὶ μένα δέξια.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1689.—Β. 113,8 [δεξιά.]).

Βλ. ἀράδα 5. Θὰ εὕρω καὶ ἐγὼ καιρὸν εὔθετον καὶ θὰ τιμωρήσω τὴν γενομένην πρός με ἀδύνατον ὄντα νῦν ἀδικίαν.

δέομαι

1. Ἐβγῆκε τοῖς δεομένοις.

(Κύθνου. Βάλληνδας σ. 61 [ἢ: Ἔγινε]—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Εἶναι τοῖς δ.]).

Βλ. ἀρ. 2, κοινὸ 2. Εἶναι ἄξιος ἐλέους, ἔγινε πάμπτωχος· λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πτωχῶν τῷ πνεύματι. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ δίσκου τοῦ περιαγομένου ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πρὸς βοήθειαν τῶν πτωχῶν, οὗ οἱ περιάγοντες δηλοῦσι τὸν προορισμὸν λέγοντες «τοῖς δεομένοις», ἤτοι «βοήθεια τοῖς δ.».

2. Τῆς κακῆς δεομένης.

(Κοινὴ [ἡ : Εἶναι τῆς — ἡ Ἔγινε τῆς κ. δ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Εἶναι οἰκτιστος· πρὸς ἐπίτασιν τοῦ σημαινομένου διὰ τῆς προηγουμένης φράσεως προσετέθη τὸ ἐπίθετον κακός· ἀλλ᾽ οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦντες τὴν ἔννοιαν τῆς ἀρχαίας λέξεως, ὑπολαμβάνουσι τὴν δυτικὴν πληθυντικὴν ὡς θηλυκὸν ὄνομα, δηλοῦν κάτι τι οἰκτρὸν ἢ βδελυκτόν.

δέρμα

1. Καλὸ 'ς τὸ δέρμα, καλὸ 'ς τὰ τάνταρα.

(Ὑδροῦντος. Mor. Dial. 79,51).

Τάνταρα = (τὰ) ἄντερα, τὰ ἔντερα. Ὁ τύπος οὗτος προῆλθεν ἐκ συνενώσεως τοῦ ἄρθρου καὶ τοῦ ὀνόματος. — Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι τὸ ὠφελοῦν τὸ δέρμα ὠφελεῖ καὶ τὴν γαστέρα.

δέρνω

1. Ἀγᾶς δέρνει ἐμένα,
ἐγὼ δέρνω σένα.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ἐπὶ τῶν ὑπομενόντων τὰς ὕβρεις τῶν ἰσχυροτέρων, ἀλλ᾽ ἀγερώχως καὶ σκληρῶς φερομένων πρὸς τοὺς ἀδυνάτους.

1α. Ἂ δὲ δαρθῇ ὁ πῃλός, κέραμος δὲ γένεται.

(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt)

Βλ. ἀρ. 27.

1β. Ἀλιὰ ἀπὸ τοὺς δαρμένους, ὅσο νἄρθουν οἱ κριτάδες.

(Βλ. Κατζιούλ. 1787. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 639 [Ἀηλιὰ πὸ τοὺς] — Κ. β', 7 [Ἀλίμονον εἰς τοὺς δ. ἐνόσῳ οἱ κριταὶ νὰ ἔλθουν.] — Νθ. 6,32 [όμ.] — Μα. 9 [Ἀλὶ εἰς τοὺς δερνάμενους ἐν ὅσῳ ν.] — Β' 15,180 [Ἀλίμονον 'ς τοὺς δαρμένους ὅ. νἄλθουν οἱ κριταί.] — Β. 8,87 [όμ.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 54 [Ἀ. ἀπὸ τὸν δαρμένον] — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Ἀηλὶ πού τοὺ δαρμένου ὅσου νἄρθουν οἱ κριτάδις.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Α. 'π' τὸ δαρμένο.]).

Βλ. ἀλὶ 1.

2. Ἂν δὲν δαρθῇ ἡ λάσπη, κεραμίδιν δὲν γένιτι.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 27.

2α. Ἂν ἤφταιξεν ὁ γάιδαρος, νὰ δείρω τὸ σομάρι;

(Κρήτης. Κρητ Ἐφημ. 16,35 [ἔφταιξεν] — Ἀν. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [νὰ δείρωμε]).

Βλ ἀρ. 17.

3. Ἂν τοῦ φταιξεν ὁ γάιδαρος, ἔδειρε τὸ σομάρι.

(Κρήτης. Παρνασ. ΙΓ', 480,4 [Ὁ γ. ἂν τοῦ φταίξαν ἔ.] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 17.

4. Ἄφες με νὰ μὲ δέρνῃ τὸ κῦμά μου.

(Μα. 12).

Πρβλ. ἀρ. 15. Φράσις τοῦ βαρέως φέροντος τὰ ἴδια δεινὰ καὶ ἀποστέργοντος νὰ ἐπέμβῃ εἰς ἀλλοτρίας ὑποθέσεις, ἢ δυσανασχετοῦντος πρὸς κενοὺς λόγους παραμυθίας.

4α. Ἄφες νὰ σὲ δείρουνε κ' ἔπειτα βάλσου κλαῖγε.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 29 β. Ἐπὶ τῶν παραπονουμένων ἐπὶ ἁπλῇ ὑπονοίᾳ ὅτι κινδυνεύουσι νὰ πάθωσι κακόν τι.

4β. Βάνει τὰ βουνὰ νὰ δέρνωνται.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἐπὶ κακολόγων καὶ ῥαδιούργων ἐνσπειρόντων σκάνδαλα.

5. Γαμεῖς καὶ δέρνεις.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 5α, χτυπῶ 23. Ἐπὶ ἰσχυροῦ καταδυναστεύοντος ἀδυνάτους· εἰδικώτερον δὲ λέγεται πρὸς ἄνδρα ἀνήκοντα εἰς οἰκογένειαν πολλὰ ἔχουσαν ἄρρενα μέλη, εἰς δήλωσιν, ὅτι οὗτος εἶναι ἰσχυρὸς καὶ δύναται καὶ ἐγκλήματα ἀδεῶς νὰ διαπράττῃ, βέβαιος ὅτι θὰ διαφύγῃ τὴν τιμωρίαν διὰ τῆς ἀρωγῆς τῶν συγγενῶν.

5α. Γαμεῖς καὶ δαίρνεις,
καὶ τἄσπρα πίσω παίρνεις.

(Β΄. 60, 134 [Κτυπᾷ καὶ δέρνει — π τὰ παίρνει.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πλατυσμὸς τῆς προηγουμένης· ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς ἄγνωστον μῦθον.

6. Γκιώνης δέρνει, γκιώνης σκούζει,
γκιώνης τρέχει κι' ἀγκαλνάει.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 343 [Γ. σκ. γκ. δέρνει, γ. πάνει κι' ἀ.]—Ἠπείρου. Ἀρ. 1551. —Β. 48,82.—Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [ἀγκαλάει]).

Βλ. γύφτος 7, πρβλ. κλέφτης 20. Ἀγκαλνάω ἢ ἀγκαλάω = ἐγκαλῶ. Δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω πόθεν ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ πτηνοῦ γκιώνη (τοῦ αἰγωλιοῦ), ἂν ὄντως τὸ πτηνὸν ἐννοεῖται ἐνταῦθα· διότι ἐνδέχεται νὰ εἶναι καὶ κύριον ὄνομα καὶ ν' ἀναφέρεται ἡ παροιμία εἰς μῦθόν τινα.

*7. Γυμνὸς τὸν πεῦκον ἔδερνεν· θέλεις τὸ πελέκιν του ἔπαρε, θέλεις τὸ σκεπάρνι του.

(Βυζαντινή. Ἀθων. Γ', 45 τ. Α' σ. 21. Ἡ παροιμία φαίνεται ὅτι ἦτο ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν στίχων, ὧν ὁ πρῶτος ἰαμβικὸς δίμετρος, οἱ δ' ἄλλοι δίμετροι τροχαϊκοὶ καταληκτικοί· ἀλλ' ἐλύθη τὸ μέτρον παρεμβληθέντος τοῦ ῥήματος ἔπαρε, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐλλειπτικῶς ἐξενηνεγμένης παροιμίας).

Σημερινὴ παραλλαγὴ δὲν εὑρέθη. Πιθανῶς ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι, ὅτι ὁ ἀδικούμενος ὑπὸ πτωχοῦ δὲν εἶναι εὔκολον ν' ἀποζημιωθῇ, διότι οὐδὲν δύναται νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.

7α. Δεῖρε τόνε γιὰ ταὐγό, νὰ μὴν πάρῃ τὴν κόττα.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. κλέφτω 26. Ὅτι ὁ ὑποπεσὼν εἰς πταῖσμά τι παῖς ἀνάγκη παρευθὺς νὰ τιμωρῆται αὐστηρῶς, ὅπως μὴ θρασυνόμενος ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας διαπράξῃ δεινότερα.

8. Δεῖρε τὸν κακὸ νὰ γενῇ χειρότερος.

(Κρήτης. Φρ. 107).

Βλ. βαρῶ 17.

9. Δεῖρε τὸν καλὸ νὰ γενῇ καλύτερος,
δεῖρε τὸν κακὸ νὰ γενῇ χειρότερος.

(Βλ. Κατζιούλ. 1905.—Ἀθηναϊκή. Ἐσδ. Α', 96 [νὰ γίνῃ—νὰ γίνῃ]—Κύπρου. Σ. Β', 521 [Δέρε τὸν καλὸν νὰ γένῃ καλύττερος, δέρε τὸν κακὸν νὰ γένῃ χειρόττερος.]

—Πελοποννήσου [νὰ γίνῃ - νὰ γίνῃ]—Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ.—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Δ. καλὸ νὰ γίνῃ κ., δεῖρε κ. νὰ γίνῃ χ.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Δέρνε τὸ καλόνε νὰ γίνῃ κ. καὶ δέρνε τὸ κακόνε νὰ γίνῃ χ.]—Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτζάκη).

Βλ. βαρῶ 17.

10. Δὲ μπορεῖ νὰ δείρ' τοὺ γάδαρου τσὶ δένῃ τοὺ σαμάρ'.

(Πλωμαρίου καὶ Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 17.

11. Δὲν ἀμπουροῦν νὰ δέρουν τοὺν γάδαρουν κὶ δέρνουν τοὺ σαμάριν.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 17.

12. Δὲν ἐστοιχοῦ τὸ γάαρο καὶ ἔρνου τὸ σαμάρι.

(Καρπάθου. ΖΑ. 348,117 καὶ Μαν. 279,146).

Βλ. ἀρ. 17. Ἐστοιχοῦ = στοιχοῦσι (στοιχέω), κυρίως σημαῖνον ἀπὸ τῶν μέσων χρόνων τὸ συμφωνῶ ἢ συναινῶ. Ἔρνου = δέρνουν, δέρουσιν.

13. Δὲν μπορεῖ νὰ δείρῃ τὸ γάδαρο καὶ δέρνει τὸ σαμάρι.

(Βάρνερ: γάδαρος 1 [μπορεῖ νὰ δέρῃ]—Β. 57, 66).

Βλ. ἀρ. 17.

14. Δὲν φτάνει πῶς μᾶς δείρανε, μᾶς πῆραν καὶ τὴ σκούφια.

(Τριπόλεως παρ' Ἀλ. Κούμανη).

Πρβλ. ἀρ. 5. Λέγεται ὅταν ὁ ἀδικήσας ἀποθρασυνθεὶς διὰ τὴν ἀτιμωρησίαν περιφρονῇ καὶ πιέζῃ τὸν ἀδικηθέντα.

15. Δέρνει μου κ' ἡ θάλασσα, δέρνει μου κὶ τοὺ κῦμαν.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Πρβλ. ἀρ. 4. 21. 34α. Ἐπὶ τῶν ἐμπεσόντων εἰς πολλὰ δεινά· Πρβλ. τὸ ἀποστολικὸν ῥῆμα: «κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ» (πρὸς Ἐφεσ. δ', 14).

16. Δέρνε με, ἄντρα, δέρνε με,
κ' ἐγὼ τὰ ξέρω κάνω τα.

(Ζακύνθου. Μάτεση ὁ βασιλικὸς Πρ. Α' σκ. 7 σ. 25 [ἄνδρα]—(Ζακύνθου). Βερ.

70, 18 [Δ. μ' ἄνδρα - κάνω.] — καὶ Β. 59, 105 [κάνω.] καὶ Ἐλπὶς 1198, 217 καὶ παρὰ Χ. Φιλητᾶ· καὶ παρὰ Σ. Καλογεροπούλου· καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Δ. ἄ. δ. μου.]).

Ἐπὶ ἰδιογνώμονος, οὔτε εἰς λόγους, οὔτε εἰς τὴν βίαν ὑπείκοντος.

*17. Ἐλάκτισεν ὁ γάιδαρος καὶ δέρουσι τὸ σάγμα.

(Βυζαντινή. Γλυκᾶς στ. 274. Βλ. Πολίτου Γλυκᾶν σ. 151-153).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 2α. 3. 10-13. 19. 28-29α. 34-36, βαρῶ 19, ξεσπῶ 1, φταίω 1, χτυπῶ 14, πρβλ. ἀρ. 37, βαρῶ 13. 15, χτυπῶ 26. 22. Ἡ παροιμία λέγεται κυρίως ἐπὶ τῶν ἐξ εὐλαβείας ἢ φόβου τιμωρούντων ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐνόχου ταπεινότερον καὶ ἀναίτιον ὄργανον αὐτοῦ ἢ καὶ ἄλλον παντελῶς ἀθῶον· οὕτως ὁ Δαπόντες ἐφαρμόζει τὴν παροιμίαν εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Πύλης καταδίκην τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας Γρηγορίου Καλλιμάχη καὶ τοῦ μεγάλου διερμηνέως Νικολάκη Σούτσου, γενομένην τῷ 1769 «ὅταν τὰ εἰς Μπογδανίαν ἀπελθόντα ἀσκέρια τῶν Τουρκῶν ἐνικήθησαν ἀπὸ τοὺς Μοσκόβους καὶ ἐδιώχθησαν, διὰ νὰ σκεπασθῇ ἡ ἐντροπὴ τοῦ διωγμοῦ μὲ τὸν φόνον αὐτῶν τῶν ἀθώων, τάχα πῶς δὲν ἐκυβέρνησαν καλῶς τὰ τῆς Μπογδανίας καὶ διὰ τὴν κακὴν κυβέρνησιν αὐτῶν δὲν ἐπρόκοψαν οἱ Τοῦρκοι» (ἐν Σάθα ΜΒ. τ. Γ΄ σ. 176). Λέγεται προσέτι ἡ παροιμία καὶ γενικώτερον ἐπὶ ἀθώου ὑπέχοντος ἀδίκως ποινὴν ἀντὶ τοῦ ἐνόχου, ἤτοι εἰς τὴν περίστασιν, εἰς ἣν ἐφαρμόζονται ἡ ὑπ' ἀρ. 37 καὶ αἱ αὐτόθι ἀναγραφόμεναι ὅμοιαι πρὸς ταύτην παροιμίαι. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ἀδεξίων ἱππέων, οἵτινες φοβούμενοι μὴ κρημνισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ὄνου ἢ τοῦ ἵππου, ἂν ἐξοργίσωσιν αὐτόν, μαστίζουσι τὸ σάγμα ἀντὶ τοῦ ζώου.

Ἡ προκειμένη παροιμία εἶναι παλαιοτάτη, ὡς ἐμφαίνει ἡ χρῆσις αὐτῆς παρὰ τῷ Πετρωνίῳ (Sat. 45): Qui asinum non potest, stratum caedit· φέρεται δ' ἐν πολλαῖς παραλλαγαῖς καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς· ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς παραλλαγαῖς παρουσιάζεται ὑπὸ δύο τύπους· κατὰ τὸν ἕνα ἀντὶ τοῦ πταίσαντος ἢ λακτίσαντος ὄνου δέρουσι τὸ σάγμα· κατὰ δὲ τὸν ἕτερον, ὅστις ἐπεξηγεῖ τρόπον τινὰ τὸν πρῶτον, εἶναι δ' αὐτὸς ὁ παρὰ τῷ Πετρωνίῳ, δέρουσι τὸ σάγμα ἀδυνατοῦντες ἢ μὴ τολμῶντες νὰ δείρωσι τὸν ὄνον. Ἐν μιᾷ ἑλληνικῇ παραλλαγῇ (ἀρ. 35α) καὶ ἔν τισι τῶν ἀλλογλώσσων ὁ ὄνος ἀντικαθίστα-

ται διὰ τοῦ ἵππου, ἐν ἄλλαις δὲ τῶν ἀλλογλώσσων ἀντὶ τοῦ ὄνου καὶ τοῦ σάγματος ἀναφέρονται σκύλος τυπτόμενος ἀντὶ τοῦ λέοντος διὰ τὸν φόβον τούτου (γαλλική), ἢ σκύλος ἀντὶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ (ἰταλ. δαν. γερμαν.), ἢ γάτα ἀντὶ τῆς κυρίας (ἱσπαν.), ἢ ποντικὸς ἀντὶ τῆς γάτας (πορτογαλλική), ἢ ἵππος ἀντὶ τοῦ κυρίου (ἰταλ.).

Ὅμοιαι παροιμίαι Ἀλβαν. Σ ρεh dοτ γκομάραι, ρεh σαμάραι= δὲν μπορεῖ νὰ δείρῃ τὸ γομάρι, δέρνει τὸ σαμάρι. (Κοριτσᾶς, Dozon 125, 53). Σ κὰ σετς τ ι μπαίνῃαι γκομάριτ, ι μπιε σαμάριτ=δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ τοῦ γομαριοῦ, καὶ δέρνει τὸ σαμάρι. (Mitkos ἀρ. 110 = G. Meyer σ. 27. Byz. Zts. III, 407). Σ κα κε μπαν κάλιτ, ε μπιὲ σαμάριτ = δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ τοῦ ἀλόγου καὶ δέρνει τὸ σαμάρι. (G. Meyer 11, 87). — Ἰταλ. Chi non può dare all' asino dà al basto = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ 'ς τὸ γάδαρο, δίνει 'ς τὸ σαμάρι· (τοσκ. Giusti 48. Βολωνικὴ παραλλαγὴ παρὰ Pitrè I, 143). Cui nun pò all'asinu, duna a la varda = ὅποιος δὲν μπορεῖ 'ς τὸ γάιδαρο, δίνει 'ς τὸ σαμάρι· (σικελ. Pitrè I, 143 μετὰ παραλλαγῆς). Chi peul nen bate l'aso, a bat el bast = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τὸ γάδαρο, χτυπᾷ τὸ σαμάρι (πεδεμοντ. αὐτ.). Chi no pol bater el cavalo, bate la sela = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τἄλογο, χτυπᾷ τὴ σέλλα (βενετ. Pasqualigo 170. Πολυαρίθμους διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè I, 143. D. II, 270 καὶ σ. 499). Si batte la sella per non battere il cavallo = χτυπᾷ τὴ σέλλα, γιὰ νὰ μὴ χτυπήσῃ τἄλογο (τοσκαν. Giusti 48. Βλ. καὶ παραλλαγὰς διαλεκτικὰς παρὰ Pitrè I, 143). Per el cavall se batt la sella = γιὰ τἄλογο χτυπειέται ἡ σέλλα (μεδιολαν. αὐτ. 286. Παραλλαγαὶ παρὰ D. II, 270). Batti la sedda pri sintillu lu cavaddu = χτυπᾷ τὴ σέλλα γιὰ ν' ἀκούσῃ τἄλογο (σικελ. Pitrè I, 286). Batte la sella chi non può il cavallo, e paga l'innocente il non suo fallo = χτυπᾷ τὴ σέλλα ὅποιος δὲ μπορεῖ τἄλογο καὶ πληρώνει ὁ ἀθῶος ὄχι δικό του σφάλμα. (Volpini 38, 46). Chi non può batter il padrone batte la sella = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τὸν ἀφέντη χτυπᾷ τὴ σέλλα (αὐτ.). Nun pò a lu patruni e duna a lu cavaddu = δὲν μπορεῖ (νὰ τοῖς δώσῃ) 'ς τὸν ἀφέντη καὶ (τοῖς) δίνει 'ς τἄλογο (σικελ. Pitrè I, 143). Chi

non può battere sacco, batte sacchetta = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τὸ σάκκο, χτυπᾷ τὴ σακκοῦλα. (Castagna 213, 7). Tante volte si tira al cane, per fare insulto al padrone = τόσαις φοραῖς τουφεκίζουν τὸ σκύλο, γιὰ νὰ προσβάλουν τὸν ἀφεντικό του. (D. II. 270). I bricù i dà al ca se no i pöl dà al padrù = οἱ κατεργαραῖοι τοῖς δίνουν τοῦ σκύλου, ἂν δὲν μποροῦν νὰ τοῖς δώσουν τοῦ ἀφεντικοῦ του (περγαμηνή. Pitrè I, 143). — **Γαλλ.** Qui ne peut frapper l'âne, frappe le bat. D. II, 270). Douna la fâouto dë l'âzë à la bârdo = νὰ δίνῃ κάνεὶς τὸ σφάλμα τοῦ γαιδάρου 'ς τὸ σαμάρι. (D. I, 9). Qui ne peut battre le cheval batte la selle ou le bast. (Leroux I, 163). Battre le chien devant le lion. (Quitard 227. 'Αρχαίαν γαλλικὴν βλ. παρὰ Leroux I, 170 καὶ οὐαλωνικὴν παραλλαγὴν παρὰ D. 1, 270). — **Ἱσπαν.** Quien no puede dar en el asno, da en (tornase) al albarda ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τὸ γάδαρο, χτυπᾷ (ἤ, γυρίζει 'ς τὸ) τὸ σαμάρι. (Haller 33, 4. 5). Desque no pudo al asno, tórnase al alabarda = ἅμα δὲν μπορέσῃ τὸ γάδαρο, γυρίζει 'ς τὸ σαμάρι. (αὐτ. 33, 1). No pueden al asno, vuélvense al albarda = δὲν μποροῦν τὸ γάδαρο, γυρίζουν (ἐναντίον 'ς) τὸ σαμάρι (αὐτ. 2). Por dar en el asno dar en la albarda = γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸ γάιδαρο, χτυπᾷ τὸ σαμάρι (αὐτ. 3). La culpa del asno echarla a la alabarda = τὸ σφάλμα τοῦ γαδάρου τὸ ῥήχνει 'ς τὸ σαμάρι (αὐτ.) Açotan la gata, si no hila nuestra ama = δέρνουν τὴ γάτα ἂ δὲ γνέθει ἡ κυρά μας. (αὐτ. = Valles 33). — **Ῥωμουν.** Bate samarul să pricépă măgarul = χτύπα τὸ σαμάρι, νὰ νοιώσῃ τὸ γαιδοῦρι. (Zanne 2464. Βλ. καὶ λ. βαρῶ 13) Când nu se póte bate calu, se bate sedla = ὅταν δὲν μπορῇ νὰ χτυπηθῇ τἄλογο, χτυπειέται ἡ σέλλα (αὐτ. 2480). = **Ἀγγλ.** Who cannot beat the horse, let him beat the saddle = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τἄλογο βάνει νὰ χτυπήσουν τὴ σέλλα. (D. II, 270 μετὰ παραλλαγῆς ἐν σ. 499). — **Δαν.** Naar man ikke tør slaae Hesten, saa slaaer man paa Sadelen = ὅταν δὲν ἔχῃ κάνεὶς τὸ δικαίωμα νὰ χτυπήσῃ τἄλογο, χτυπᾷ τὴ σέλλα (D. II, 270). Man klapper ofte Hunden for Herrens Skyld = χτυποῦν πολλαῖς φοραῖς τὸ

σκύλο γιὰ λογαριασμὸ τἀφεντικοῦ του (αὐτ.). — Ὁλλανδ. Hij sloeg den zak, en meende den ezel = ἐχτύπησε τὸ σακκί, κ' ἐννοοῦσε τὸ γάιδαρο. (W. III, 1817, 211). Die het paard niet slaan kan sla den zadel = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τἄλογο χτυπᾷ τὴ σέλλα (αὐτ. 1310, 697). — Γερμαν. Wer den Esel nicht klopfen (prügeln) kann der klopft (prügelt) den Sattel = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ (ἤ, νὰ δείρῃ) τὸν γάιδαρο χτυπᾷ (δέρνει τὸ σαμάρι. (W. I, 872, 464). Wenn der Esel fehlt, muss man nicht auf den Sattel klopfen = ἂν φταίῃ ὁ γάιδαρος δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ χτυπᾷ τὸ σαμάρι (αὐτ. 870, 409). Wenn man's Ross nicht schlagen darf, schlägt man auf den Sattel = ἂν δὲν ἔχῃ κἀνεὶς τὴν ἄδεια νὰ χτυπήσῃ τἄλογο, χτυπᾷ τὴ σέλλα. (W III, 1736, 123. Βλ. αὐτ. 1310, 697). Auf den Sack schlägt man und den Esel meint man = χτυποῦν τὸ σακκί, κ' ἔχουν 'ς τὸ νοῦ τους τὸ γάιδαρο. (αὐτ. 1808, 10. Βλ. παραλλαγὰς αὐτ. 1812, 106. 1813, 115. 1817, 211. 1820, 269. 1821, 298. IV, 2, 42. D. II, 270). Man muss die Schuld des Esels nicht auf den Sattel schieben = δὲν πρέπει κἀνεὶς τὸ σφάλμα τοῦ γαιδάρου νὰ τὸ ῥήχνῃ 'ς τὸ σαμάρι. (W. IV, 363, 20). Man schlägt auf den Sack und meint den Müller = χτυποῦν τὸ σακκὶ κ' ἔχουν 'ς τὸ νοῦ τους τὸ μυλωνᾶ. (W. IV, 213,20). Mann muss nicht das Pferd schlagen wenn man den Esel meint = δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ χτυπᾷ τἄλογο γιὰ λογαριασμὸ τοῦ γαδάρου. (W. III, 1302, 507). Wer den Mann nicht schlagen kann, der schlage den Hut = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τὸν ἄνθρωπο, ἂς χτυπήσῃ τὸ καπέλλο αὐτ. 433, 1603). Den Hund schlagen und den Esel meinen = νὰ χτυπᾷ τὸ σκύλο καὶ νὰ ἔχῃ 'ς τὸ νοῦ του τὸ γάιδαρο. (W. II, 883, 1461). Den Hund schlägt man und den Herrn meint man = χτυποῦν τὸ σκύλο καὶ ἔχουν 'ς τὸ νοῦ τἀφεντικό του. (αὐτ. 824, 128 . — Ἀραβ. Ὅποιος δὲν τὸν κάμῃ καλὰ τὸν γάιδαρο, δαγκάνει τὸ σαμάρι του. (Einsler 78,52).

18. Ἐννὰ σε δείρω, κὶ ἂς ἒν κὶ ἡ βέργα μου στραβή. (Κύπρου Σ. 289,388. καὶ Σ. Β', 521 [Θέλω γὰ σὲ δέρω κὶ κς ἔν καὶ ἡ βέρκα μου ζαβή.]).

Βλ. ἄγνυμι 1.

19. Ἔφταιξ' ὁ γάιδαρος, κ' ἐδεῖραν τὸ σομάρι.
(Κρήτης. J. 297,51).

Βλ. ἀρ. 17.

19α. Καὶ τὸν πηλὸ τὸν δέρνουνε, νὰ γίνῃ κεραμίδι.
('Αθηναϊκὴ Καμπ. Ἱστ. Γ', με'),

Βλ. ἀρ. 27.

19β. Κῶλο δέρνεις, κῶλο ἀφίνεις, πάλε κωλαρέντζος εἶναι.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἂν δ' ἄλλα μὲν παραπτώματα τιμωρῇς τὸ τέκνον σου, ἄλλα ὅμως συγχωρῇς, δὲν θὰ τὸ διορθώσῃς.

20. Μ' ἔβρισες; ποῦ 'ν' το;
μ' ἔδειρες; γιά το!
(Κερκύρας. Νεα. 414).

Ὅτι τῶν μὲν ὕβρεων ἡ μνήμη ἐξαλείφεται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῶν αἰκιῶν.

21. Μεριὸ μᾶς δέρνει ὁ θάνατος, μεριὰ κι' ὁ Γενιτσάρος.
('Ηλείας παρ' Α. Καρκαβίτσα).

Πρβλ. ἀρ. 15. Ἐπὶ τῶν ἐν μεταιχμίῳ κακῶν εὑρισκομένων.

22. Ὁ δαρμένος ἔχει κ' ἕνα λόγο παραπάνω.
(Πελοποννήσου).

Βλ. χάνω 79. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἀδικηθέντα καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ μετὰ τραχύτητος καὶ νὰ ὑβρίσῃ τὸν ἀδικήσαντα.

23. Ὁ δαρμένος πληρώνει τὸ πρόστιμο.
(Β. 180,59).

Οἱ ἀδικηθέντες συχνάκις ὑποβάλλονται εἰς νέας ζημίας καὶ δαπάνας, διεκδικοῦντες τὰ δικαιώματα αὐτῶν· κυριολεκτικῶς δ' ἠλήθευε τοῦτο κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, ὅτε αἱ διαφοραὶ ἐλύοντο διὰ μονομαχίας, τοῦ ἡττωμένου ὀφείλοντος νὰ ἀποτείσῃ τὸ πρόστιμον. Ἡ παροιμία δὲν εἶναι ἀκραιφνῶς ἑλληνική, ἀλλὰ μετάφρασις τῆς **Γαλλ.** Les battus payent l'amende. (Littré λ. amende 2).

C'est la lois du pays de Béarn, que le battu paye l'amende (Leroux I, 283. 359. Gaidoz 88, 11).

24. Ὅγιος θέλει νὰ δείρῃ τὴ γυναῖκά του, νὰ πάρῃ χταπόδι ἢ μασίταις.

(Νεα. 328 [κταπόδι]).

Ὁ ζητῶν ἀφορμὴν ἔριδος πρὸς τὴν σύζυγόν του, ἂς κομίσῃ εἰς αὐτὴν ὅπως μαγειρεύσῃ πολύπουν ἢ μασίτας (ἀγνοῶ τί τῶν θαλασινῶν εἶναι τοῦτο), διότι βραδύνει πολὺ ἡ μαγειρικὴ παρασκευὴ αὐτῶν, καὶ θὰ φαίνεται εὐλόγως ἀγανακτῶν καὶ ὀργιζόμενος διὰ τὴν βραδύτητα. Ἡ παροιμία σκοπεῖ νὰ δείξῃ τὴν ἰδιότητα ταύτην τοῦ πολύποδος.

24α. Ὁ πηλὸς ἃ δὲ δαρθῇ, κεραμίδια δὲν κάνει.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζῃ).

Βλ. ἀρ. 27.

25. Ὁ πηλὸς ἃ δὲ δαρθῇ, κέραμος δὲ γίνεται.

(Βάρνερ: πηλός 1. — Βλ. Κατζιούλ. 1981. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 53. [ἃ δὲν δ.] — Κ. 80 [ἂν δὲν δ. κ. δὲν γ.] — Κ. β΄, 36 [ὁμ.] — Κοραῆ Πλούταρχ. Γ΄, 370 [ὁμ.] — Νε. 95,611 [ὁμ.] — Μα. 33 [ἐὰν δὲν δ. κ. δὲν γ.] — Βυζαντ. λ. κεραμίδι [ἂν δὲν δ. κ. δὲν γ.] — Β' 78,62 [ἂν δὲν δ. κεραμίδι δὲν γ.] — Βερ. 45,16 [ὁμ.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 920 [ἂν δὲν δ. κ. δὲν γένεται.] — Β. 203,379 [ἂν δὲ δ. κεραμίδι] — Ἠπείρου. Ἠπειρώτης 1901 σ. 88 [ἂν δὲν διαρθῇ κ. δὲν γ.]).

Βλ. ἀρ. 27.

*27. Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῇ, κέραμος οὐ γίνεται.

(Βυζαντινή. Ἀποστόλ. 1197 [Διάφορος γραφή: ἢν μὴ δ. κεραμίς]. Ἀρσέν. ΛΘ΄,84,88).

Ἡ αὐτὴ καὶ παρὰ Πλανούδῃ (βλ. λ. τύπτω 1), σημεριναὶ δὲ παραλλαγαὶ ἐν ἀρ. 1α. 2. 19α. 24. 25, ψήνω 1, πρβλ. ἀργάζω 1. Ὁ Ἀποστόλης ἑρμηνεύει τὴν παροιμίαν ὡς ἑξῆς: «ὅτι ἐκ τῶν πόνων καὶ παθημάτων οἱ ἄνθρωποι τελειότεροι γίνονται»· ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχουσι καὶ αἱ σημεριναὶ παραλλαγαί. Συνηθεστέρα ὅμως εἶναι ἡ χρῆσις αὐτῶν πρὸς δήλωσιν ὅτι ἀναγκαῖον εἶναι νὰ δέρωνται καὶ οἱ παῖδες ἵνα διαπλασθῶσιν εὐάγωγοι καὶ ἐπιδίδωσιν εἰς τὰ μαθήματα, καὶ οἱ αὐθάδεις καὶ θρασεῖς ἵνα συνετίζωνται. Τοιαύτην δ' ὑποθήκην ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γνώμῃ: «Ὁ μὴ δα-

ρεὶς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται» (Γνῶμ. μονόστ. 422. FCG. IV, 352)· κ(ὶ μεταφορικῶς ἐκφερομένην ἐν τῇ παροιμίᾳ: «Φρὺξ ἀνὴρ πληγείς, ἀμείνων καὶ διακονέστερος». (Γρηγ. Κύπρ. 295. Λ. 224. Ἀποστόλ. 1701. Σουίδ. λ. Ἡρώνδ. Β', 100, πρβλ. καὶ Ε', 14).

Δι' ὁμοίας παρομοιώσεως ἀπὸ τῆς κεραμευτικῆς ὑποδεικνύει καὶ ὁ παιδαγωγὸς παρὰ τῷ Περσίῳ (Sat. III, 21 κἑ.) τὴν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης διαπαιδαγωγήσεως τοῦ μαθητοῦ: Sonat vitium percussa, maligne | respondet viridi non cocta fidelia limo: | udum et molle lutum es, nunc nunc properandus, et acri | fingendus sine fine rota. — Ὅμοιαι παροιμ. **Ῥωμουν.** Pămîntul pănă nu'l calcă, óle nu póte să'l facă = τὸν πηλὸ ὅσο δὲν τὸν πατᾷς κανάτια δὲν μπορεῖς νὰ τὸν κάνῃς. (Zanne 962).—**Γερμαν.** Wenn man den Thon nicht knetet (stampft), werden keine Töpfe daraus = ἂν δὲν ἀργάσῃ (ἢ, χτυπήσῃ) κἀνεὶς τὸν πηλό, δὲν γίνονται ἀπ' αὐτὸν χύτραις. (W. IV, 1155, 4). Wenn man den Thon nicht tritt genug, bekommt man keinen Krug = ἃ δὲν πατήσῃ κἀνεὶς καλὰ τὸν πηλό, δὲν φτειάνει κανάτι (αὐτ. 5). Wer nicht wacker tritt den Thon der bekommt keinen Krug davon = ὅποιος δὲν πατήσῃ γερὰ τὸν πηλὸ δὲν τὸν φτειάνει κανάτι (αὐτ. 6. Ἐν W. II, 1877, 7 φέρεται ὡς γερμανικὴ παροιμία μετάφρασις τῆς ἑλληνικῆς).

28. Ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ δείρῃ τὸ γάιδαρο, δέρνει τὸ σαμάρι.

(Κύπρου. Σ. Β', 775 [Ὅ. ἓν ἠμπορεῖ νὰ δέρῃ τὸν γάαρον, δέρνει τὸ σάμμαν.] — Κύμης. Τρίμ. 67. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη].

Βλ. ἀρ. 17.

29. Ὅποιους δὲν πουρεῖ νὰ δείρ' τοὺ γαιδουρέλλι,
δέρνι τοὺ σαμαρέλλι.

(Μανταμάδου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 17.

29α. Ὅποιος φοᾶται τὸν γάαρον δέρνει τὸ σαμάριν.

(Κύπρου. Σ. 888, 15).

Βλ. ἀρ. 17.

296. Ὅταν δὲ σὲ δέρνουνε μὴ σκούζῃς.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. 4α.

30. Πές μου ποῖος σ' ἔδειρε,
νὰ τό βρω πόσαις ἔφαγες.

('Αν. ἐπιθ. Α', 559,377 [ἂ σοῦ πῶ π.] — 'Αθηναϊκή. Βύρων Β'. 509 καὶ 'Εβδομ. Α', 176 [σὲ ἔ.] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 322, 377 [Πέ με ποιὸς σ' ἔδερεν νὰ σὲ πῶ π. ἔφαες] — Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη [νὰ σοῦ πῶ π.] — Τήνου παρ' 'Αδ. 'Αδαμαντίου [Πέ μ' ποιὸς σ' ἔ νὰ σ' πῶ π.] καὶ παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [νὰ σ' πῶ π.]).

Βλ. 31. 32. Λέγεται πρὸς τοὺς προσπαθοῦντας νὰ μὴ ἀποκαλύψωσιν ὅλην τὴν ἀλήθειαν περί τινος γεγονότος· ὅτι εἰς τὸν νοήμονα ἄνθρωπον ἀρκεῖ καὶ ἁπλῆ τις ἔνδειξις, ὅπως λάβῃ σαφῆ ἔννοιαν τῶν πραγμάτων.

31. Πές μου πῶς σ' ἐδείρανε, κ' ἐγὼ κατέω πόσαις σοῦ παίξανε.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη. — 'Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [κατέω π. ἤφαες.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

32. Πές μου πῶς σ' ἐδείρανε
καὶ ξέρω πόσαις ἔφαγες.

(Μα. 15 [Εἰπέ μοι πῶς σοὶ ἔδειραν καὶ ἠξεύρω] — Β[1]. 102,31 [ἔδειραν, κ' ἐγὼ ξέρω] — Β. 254,108 [ὁμ.] — Πτζ. 281,801. — Λελ. 'Επιδ. σ. 172. — Παρὰ Ι. Βερέττα [ἢ: Πές μου ποῖος σ' ἔδειρε] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Π. μ' ποῦ σ' ἔδειραν, τσ' ἰγὼ ξέρου πόσις ἔφαγις.]).

Βλ. ἀρ. 30.

33. Πίσκοπος δερνάμενος.
ἔγραφε κι' ἀπόγραφε.

(Πλαγιᾶς Βονίτσης παρὰ Λαζάρου).

Βλ. κρεμῶ 4.

34. Σὰ δὲν μπορῶ νὰ δείρω τὸ γάδαρο, δέρνω τὸ σαμάρι.

(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Βλ. ἀρ. 17.

34α. Τὸν δέρνουσιν οἱ πάντες καὶ οἱ ἄνεμοι.

(Κύπρου. Σ. Β' σ. 521).

Βλ. ἀρ. 15, καλάμι 3.

35. Φταίει ὁ γάδαρος, καὶ δέρνουν τὸ σαμάρι.

(Δαπόντε ἱστορικὸς κατάλογος ἐν Σάθα ΜΒ. τ. Γ' σ. 176 [Ἔφταιξεν ὁ γ. καὶ ἔδειραν] — Βυζάντ. λεξ. λ. γάιδαρος [Τὸν φτ. ὁ γάιδαρος καὶ δέρνει] — αὐτ. λ. σαμάρι [Σὲ πταίει ὁ γάιδαρος καὶ δέρνεις] — Β[1]. 130,14. — Βερ. 61,5. — Ἠπείρου. Ἀρ. 1168 [Πταίγει ὁ γάιδαρος] — Β. 334,53 [Φταίγει] — Πτζ. 287,876 [Σοῦ φτ. ὁ γάιδαρος καὶ δέρνεις] — Ἠπείρου. ΖΛ. 191,4 [ὁ γάιδαρος καὶ δέρνει] — Ξηροχωρίου παρὰ Εὐ. Παπαναστασίου [ὁμ.] — Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [ὁ γάιδαρος]).

Βλ. ἀρ. 17.

35α. Φταίει τἄλογο, καὶ δέρνει τὸ σαμάρι.

(Βλ. Κατζιούλ. 35,1. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 239).

Βλ. ἀρ. 17.

36. Φταίει τὸ γομάρι,
καὶ δέρνουν τὸ σαμάρι.

(Μα. 43 [Φταίγει] — Βύρ. Γ', 378,64. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [τὸ γομάρ', καὶ δέρν' τὸ σαμάρ'.]).

Βλ. ἀρ. 17.

37. Φταίει ὁ ράφτης καὶ δέρνουν τὸ μάγερα.

(Βλ. Κατζιούλ. 35,2.4. — Κ. 6', 44 [Πταίει ὁ ρ. καὶ δέρουν τὸν μάγειρον.] — Νε. 113,745 [ὁμ.] — Β[1]. 130,13 [τὸν μάγειρα.] — Βερ. 61,5 [ῥάπτης] — Β. 334,52 [φταίγει] — Βύρων Γ', 378.64. — W IV, 299,12 [ἐν μεταφράσει.] — Πολίτου, Γλυκᾶς σ. 152-3).

Πρβλ. ἀρ. 17, ἄλλος 91. 112, ἐμπλέκω 2, τρώγω 162. Ἐπὶ ἀδίκου ἢ κατὰ πλάνην τιμωρίας ἄλλου, ἀντὶ τοῦ πταίστου, διαφυγόντος τὴν ποινήν. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ῥαπτῶν, τῶν ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἐργαζομένων ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πελατῶν αὐτῶν· διότι συνέβαινεν ἐνίοτε νὰ ῥίπτωσιν οἱ ῥάπται οὗτοι ἅλας εἰς τὸ φαγητόν, ἀγνοοῦντες ὅτι τὸ εἶχεν ἤδη ἁλατίσῃ ὁ μαγειρεύων αὐτὸ καὶ νὰ τὸ καθιστῶσιν οὕτως ἄβρωτον, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐν λ. ἅλας 6 παροιμία. Ὅθεν ὑπαίτιος τῆς φθορᾶς τοῦ φαγητοῦ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐθεωρεῖτο ὁ μάγειρος, ἐνῷ ἀληθῶς ἔπταιεν ὁ ὑπεραλατίσας αὐτὸ ῥάπτης.

Διὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν μεταφορᾶς ἐκφέρεται ἡ ἔννοια αὕτη καὶ ὑπὸ ἀρχαίας παροιμίας, διασκευασθείσης ὑπὸ τῶν κωμικῶν Φιλλυλίου καὶ Εὐβούλου: «Ὅτι ἂν τύχῃ | μάγειρος ἀδικήσας, τὸν αὐλητὴν λαβεῖν | πληγάς». (Φιλλύλιος παρ' Ἀθην. Θ' σ. 381α. FCG. II, 862, 2. CAF. I, 10. Πρβλ. Κώδ Βοδλ. 881. Ὁ Κατζιούλ. 35, 2, ἄγνωστον πόθεν παραλαβών, κατέστησε σόλοικον τὴν ῥῆσιν παραλιπὼν τὸν πρῶτον στίχον)· «ὅσ' ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμάρτῃ τύπτεται, | ὡς φασιν, αὐλητὴς παρ' ὑμῖν». (Εὔβουλος παρ' Ἀθην. Θ', 380 f = FCG. III, 235, 3. CAF. II, 184, 60). Διὰ διαφόρων δὲ μεταφορῶν ἐν δυσὶν ἄλλαις ἀρχαίαις, τὰς ὁποίας καὶ νεώτεροι λαοὶ παρέλαβον μεταπλάσαντες ἢ ἀμεταβλήτους ἀφήσαντες: «Ὑφάντου πταίσαντος, ἠπητὴς ἐτύφθη». (Ἀποστόλ. 1676)[1]. «Τὸ κυνὸς κακὸν ὗς ἀπέτεισεν». (Γρηγ. Κύπρ. 277. Μακάρ. 756. Ἀποστόλ. 1595. Κώδ. Βατ. Κρ. 359). — **Ἰσπαν.** Lo que hizo el herrero, que lo pague et tejedor = ὅ τι ἔκαμε ὁ χαλκιᾶς νὰ τὸ πληρώσῃ ὁ ἀνυφαντής. (Haller 33. 119. 609). — **Νορβγ.** Kokken gjerer Skaden, og Katten fær Skuldi = ὁ μάγερος κάνει τὴ ζημιά, κ' ἡ γάτα παίρνει τὸ φταίξιμο. (D. I, 9). — **Γερμ.** Was der Hund gesündigt, büsset oft die Sau = τὴν ἁμαρτία τοῦ σκύλου πληρώνει συχνὰ ἡ γουροῦνα. (W. II, 863, 1828. Βλ. αὐτ. 1029. 884, 1495). Wenn der Maurer gesündigt, soll man nicht den Zimmermann hängen = ἂν ἔφταιξε ὁ χτίστης, δὲν πρέπει νὰ κρεμάσουν τὸ μαραγκὸ (W. III, 533, 12).

δέσιμο

1. Εἶναι γιὰ δέσιμο.

(Κοινοτάτη. — Κ. γ', 350 [δέσιμον.] — Βερ. 22,3).

Βλ. Βαγγελίστρα 1, ἁλυσίδα 1, σίδερο, 2. Ἤτοι λέγει λόγους ἢ πράττει ἔργα, ἐμφαίνοντα ὅτι ἔχει τεταραγμένας τὰς φρένας.

δεσπέτο

1. Γιὰ δεσπέτο τσῆ γυναικός μου, ἂς κόψω τἀρκίδια μου.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

[1] Ἡ ὀρθὴ ἀνάγνωσις *ἠπητὴς* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Ἀποστόλη ὑπήτις ἢ ὑπήτης κεῖται καὶ παρὰ Κατζιούλη 35, 4. Ἀποκατέστησε δὲ ταύτην ἐξ εἰκασίας πρὸ τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐκδόσεως τούτου ὁ Kurtz ἐν Jahrb. f. klass. Philol. 1891 τ. 143 σ. 8.

Βλ. πεῖσμα 1. Δεσπέττο, τό, ἡ ἀποδυσπέτησις, ἡ δυσαρέσκεια· ἐκ τοῦ βενετ. despetto (ἰταλ. dispetto, λατ. despectus).

δεσπότης

1. Ἂν εἶχα μπάχτι, μ' ἐφιλοῦσε κι' ὁ δεσπότης!

(Παρὰ Ι. Βερέττα.—Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου [Ἂν εἶ τύσ'η, ἐφίληνέ με ὁ δ.]).

Βλ. ἀρ. 2. 6. Παιγνιώδης μεμψιμοιρία ἀτυχοῦς εἰδικώτερον ἐνίοτε λεγομένη πρὸς ὑπόδειξιν ὅτι ἀμοιρεῖ ἰσχυρᾶς τινος προστασίας. Ὑπόκειται ὁ μῦθος, ὅτι γυναῖκές τινες, ἔχουσαι τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι μία φίλη των ἦτο ἐρωμένη τοῦ ἐπισκόπου, προσεπάθουν νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ πράγματος· καὶ μίαν φορὰν ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῆς παρεπονοῦντο διὰ τὴν κακήν των μοῖραν, καὶ ἔλεγον ἡ μία τῆς ἄλλης πρὸς ἀπόδειξιν δῆθεν αὐτῆς· «Ἂν εἶχα τύχη, μ' ἐφιλοῦσε κι' ὁ διᾶκος τοῦ δεσπότη!». Τότε καὶ ἡ ἔχουσα ἐρωτικὰς σχέσεις μὲ τὸν δεσπότην, παραπλανηθεῖσα ἐκ τῶν ἀφελῶν ἐκδηλώσεων τοιούτων ἐπιθυμιῶν καὶ θέλουσα νὰ παραμυθήσῃ αὐτάς, λέγει: «Καὶ τί καλὸ εἶδα γώ, ποῦ μὲ φιλεῖ ὁ ἴδιος ὁ δεσπότης!»

2. Ἂν εἶχα τύχη, εἶχα καὶ τὸ δεσπότη μπάρμπα.

(Κα. 428).

Βλ. ἀρ. 1. 6. Ἀφοῦ οἱ τῶν καλογήρων συγγενεῖς εὐημεροῦσι, κατ' ἄλλην παροιμίαν (λ. καλόγερος 29), πολλῷ μᾶλλον οἱ τῶν ἐπισκόπων.

3. Δεσπότ' ἀλλάζουμι,
γάιδαρου σαμαρώνουμι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

4. Δεσπότ' ἀρματώνομε,
ἢ γάιδαρο σαμαρώνομε;

(Ζαγορίου παρὰ Σ. Χατζοπούλου).

Βλ. ἀρ. 3. 5. Ἀρματώνω = στολίζω, ἐνδύω τινὰ πολυτελῆ ἐνδυμασίαν (ἀρμάτα). Παιγνιώδης ἐπιτίμησις τῶν θορυβούντων ἐν ὥρᾳ καθ' ἣν ἄλλοι ἀσχολοῦνται εἰς σοβαρὰν ἐργασίαν. Λέγεται ἐπίσης καὶ

ἐπὶ ἀγροίκων ὀχληρῶς καὶ ἀκόμψως ἐκδηλούντων τὸν σεβασμόν των πρός τινα. Διηγοῦνται ὅτι χωρικοὶ ἱερεῖς, περιβάλλοντες διὰ τῶν ἀρχιερατικῶν ἀμφίων τὸν ἐπίσκοπον πρὸ τῆς ἱερουργίας, διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐπετίμησαν τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀκοσμοῦντας.

5. Δεσπότη φορένομε
ἢ γάιδαρο σαΐζομε ;

(Μα. 13 [Δεσπότην φ. ἢ γαΐδαρον σαΐζομεν ;] — Β. 60, 111 [γάδαρο σιάζομε.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Σαΐζω (σαγίζω) ἐπισάττω.

6. Νά χα μοῖρα, νά χα τύχῃ,
νά μουν τοῦ Δεσπότ' ἡ νύφ'.

('Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 1. 2.

7. Ὁ διᾶκος διψᾷ, βάλτε τοῦ δεσπότη νὰ πιῇ.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Ὅτι οἱ ταπεινοὶ καὶ ἀδύνατοι παρορῶνται, ἐνῷ πάντες προθύμως σπεύδουσι νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἰσχυρῶν, φιλοτιμούμενοι μάλιστα νὰ προλάβωσιν αὐτάς.

8. Οὔτε διᾶκο σ' εἴδαμε,
οὔτε πρωτοσύγγελο,
καὶ δεσπότης ἔγινες.

(Βερ. 83,78 [καὶ σὺ δεσπότης] — Β. 241,945)

Ἐπὶ τῶν ταχέως καὶ παρὰ προσδοκίαν εὐδοκιμούντων.

δεττόρος

1. Μᾶς κάνει τὸ δεττόρο.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη. — Πελοποννήσου (δοττόρο.)].

Δεττόρος ἢ δεττόρος ἢ δοττόρος ὁ ἰατρὸς (ἰταλ. dottore). — Μεγαλαυχεῖ καὶ ἀλαζονεύεται ἢ ἀξιοῖ ὅτι ἡ γνώμη του ἔχει μεῖζον κῦρος.

Δευτέρα

1. Δευτέρα γεννᾶται σοφός, Τρίτη ἀντρειωμένος,
Τετράδη ὁ καλόμοιρος, Πέφτη καλογραμμένος,
Παρασκευὴ κακόμοιρος, Σαββάτο πικραμένος.
(Κύθνου. Βάλληνδα Κυθνιακὰ σ. 130).

Βλ. Τρίτη 4. Σύνοψις ἀστρολογικῶν δοξασιῶν περὶ τοῦ ζωδίου τῶν ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος γεννωμένων, ὁμολόγου πρὸς τὸν κυριεύοντα κατ' αὐτὴν πλανήτην. Ἐλλείπει μόνον ἡ παρατήρησις περὶ τῶν γεννωμένων τὴν Κυριακήν, ἀλλὰ συμπληροῦται ἡ παροιμία διὰ τῆς δημώδους δοξασίας ὅτι ὁ Κυριακὴν γεννηθεὶς εἶναι εὐδαιμονέστατος. Περὶ τῶν γεννωμένων τὴν Τετράδην φέρονται καὶ ἄλλαι δύο παροιμίαι, ἃς βλ. ἐν λ. Τετράδη 1, τετραδογεννημένος 1. Ἐκ χειρογράφου Ἰατροσοφίου τῆς βιβλιοθήκης μου ἀντιγράφω ἀποσπάσματά τινα, συμφωνοῦντα πρὸς τὴν προκειμένην παροιμίαν. Κατὰ τοῦτο ὁ γεννηθεὶς τὴν Δευτέραν «εἶναι ἄξιος φιλόσοφος»· ὁ τὴν Τρίτην «θέλει ἔσται καλορίζικος εἰς πόλεμον, πολὺ αἷμα θέλει χύσῃ»· καὶ ταῦτα βεβαίως, διότι ὁ Ἄρης εἶναι ὁ κυριεύων πλανήτης· ὁ τὴν Τετάρτην γεννηθεὶς «θέλει ἔσται καλορίζικος»· ὁ τὴν Πέμπτην «θέλει ἔχῃ καλὸν ριζικόν... καὶ θέλει τοῦ πηγαίνῃ ἡ δουλειά του πάντοτε προστά·» ὁ τὴν Παρασκευὴν «εἶναι αἱματώδης θυμώδης καὶ χαρούμενος νὰ δείχνῃ χαρούμενην καρδίαν, μὰ εἶναι πλασμένη μὲ κακίαν»· ὁ τὸ Σάββατον «εἶναι κακῆς γνώμης ἡ καρδία του εἶναι ἐμποδισμένη»· τέλος ὁ τὴν Κυριακὴν γεννηθεὶς «εἶναι πολυζώητος, φιλόξενος, ἀνοικτοπρόσωπος, εὐτυχὴς κτλ.». Ἐν τῇ παραλλαγῇ τῆς παροιμίας (λ. Τρίτη 4) διάφορον ἀναφέρεται τὸ ζώδιον τῶν ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ γεννωμένων.

2. Δευτέρα ἐμπῆκε,
βδόμαδος ἐβγῆκε.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J Schmitt).

Βλ. Τετράδη 4. 10. Ταχέως παρέρχονται αἱ ἡμέραι, καὶ τελειώνει ἡ ἑβδομὰς προτοῦ νὰ προφθάσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ περατώσῃ τὴν ὡρισμένην ἑβδομαδιαίαν ἐργασίαν του. Ὅθεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐργασίμου ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, τῆς Δευτέρας, ὀφείλει ν' ἀναλογίζεται ὅτι βραχὺς εἶναι ὁ ὑπολειπόμενος χρόνος μέχρι τέλους τῆς ἑβδομάδος.

3. Δευτέρα μου καματερή,
Τρίτη μου προκομμένη,
Τετράδη μου σαρακοστή,
Πέφτη μου βλογημένη,
Παρασκευγή μου ροζακιά,
Σαββάτό μ' ἁλουσμένη,
Κυριακὴ 'ς τὴν ἐγλησιά,
πέρδικα πλουμισμένη.
(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Ἡμερολόγιον τῆς καλῆς οἰκοδεσποίνης, ἀντίθετον τοῦ τῆς ὀκνηρᾶς, ἣν χλευάζουσι πολλαὶ ἄλλαι παροιμίαι (βλ. δουλειὰ 2, δουλεύω 1, ῥόκκα 1 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας παραλλαγάς). Ἡ καλὴ οἰκοδέσποινα ἐργάζεται τὰς ἄλλας ἡμέρας, ἀφοῦ δὲ λουσθῇ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου, τὴν Κυριακὴν στολισθεῖσα ὑπάγει εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐπαινεῖ δὲ τὰς ἡμέρας, τὰς εὐλογούσας τὴν ἐργασίαν της.

4. Τ' ἀντιπάσκου τὴν Δευτέρα μηὲ κλωστὴν εἰς τὴν βελόνα.
(Σύμης. ΖΑ. 217).

Ἀντίπασκο (ἀντίπασχα), τό, ἡ Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ. Ὅτι ἐπιβάλλεται παντελὴς ἀποχὴ ἀπὸ πάσης ἐργασίας τὴν Δευτέραν τῆς ἑβδομάδος τοῦ Θωμᾶ.

5. Τὴ Δευτέρα κόβε ῥοῦχα,
καὶ τὴν Τρίτη μάγκα τρίχα.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. Σάββατο 54. 55. Μάγκα τρίχα = μηδὲ τρίχα, μηδὲ τὸ ἐλάστον. *Μάγκα* ἐπίρρημα, ἐν Πελοποννήσῳ *μάγκου*, ἔν τισι τῶν Κυκλάδων μάγκου μου, ἐκ τοῦ ἰταλ. ἐπιρρήματος manco. — Ἡ ἔναρξις ῥαπτικῆς ἐργασίας διὰ τῆς κοπῆς τῶν ὑφασμάτων εὐδοκιμεῖ γινομένη τὴν Δευτέραν ἢ τὸ Σάββατον, τοὐναντίον δ' ὁ ἀρχίσας τοιαύτην ἐργασίαν τὴν Τρίτην, ἀποφράδα οὖσαν, δὲν θὰ τὴν τελειώσῃ. Βλ. καὶ τὴν διατριβήν μου «Διατὶ ἡ Τρίτη θεωρεῖται ἀποφρὰς ἡμέρα» ἐν Σκόκου Ἐθνικῷ ἡμερολογίῳ 1897 σ. 343 κἑ.

6. Τὴν καθαρὰ Δευτέρα λοχοῦσα, καὶ τοῦ Θωμᾶ νύφ'.
(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 185).

Μακαρία ἡ γυνή, ἡ ὁποία τίκτει τὴν καθαρὰν Δευτέραν, μετὰ τὰς Ἀπόκρεως, διότι δὲν θὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ τηρῇ τὴν αὐστηροτάτην νηστείαν τῆς καθαρᾶς ἑβδομάδος· μακαρία ἐπίσης ἐκείνη, τῆς ὁποίας οἱ γάμοι θὰ τελεσθῶσι τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, διότι ὡς νύμφη δὲν θὰ ἐργάζεται κατὰ τὴν ἑβδομάδα, καθ' ἣν συντόνως ἐπαναλαμβάνονται αἱ διὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα διακοπεῖσαι ἐργασίαι.

δευτεριάτικος

1. Κρῖμα 'ς τὰ δευτεριάτικα!

(Κ. γ', 356. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. — Πελοποννήσου).

Ἦτοι ματαίως ἐδαπανήθησαν τὰ δίδακτρα. Ἐπὶ τῶν μὴ εὐδοκιμούντων εἰς τὰ γράμματα μαθητῶν, καὶ ἐπὶ τῶν παρανοούντων τὰ παραγγελθέντα εἰς αὐτούς. Ἡ Δευτέρα ἀντιστοίχει παρ' ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων τριηκάδα τὴν πικρὴν τὴν τὸν μισθὸν τοῦ γραμματιστέω αἰτοῦσαν,κατὰ τὸ Ἡρώνδαν· διότι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος συνείθιζον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ν' ἀποστέλλωσι διὰ τῶν μαθητῶν εἰς τὸν διδάσκαλον τὸν μισθὸν αὐτοῦ. Ὁ Κρεμμύδης γράφει περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου, ἀναφερόμενος εἰς τὰ γινόμενα ἐν Ἠπείρῳ κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα: «Δευτεργιάτικα λέγονται εἰς ἡμᾶς ἡ πληρωμὴ δύο ἢ τριῶν τῶν λεγομένων παράδων, τῶν ἀπὸ τὰς μητέρας διδομένων τὴν Δευτέραν εἰς τὰ μικρὰ τέκνα των, διὰ νὰ τοὺς προσφέρουν εἰς τὸν διδάσκαλον δι' ὅλης τῆς ἑβδομάδος τὴν μάθησιν».

δεύτερος

1. Ἄχ, δεύτερι γνώμ', νὰ σ' εἶχα πρώτη!

(Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ὕστερος 32.

2. Καὶ τὸν πρῶτον ἐλεεῖ, καὶ τὸν δεύτερον ἁγιάζει.

(Βερ. 78, 51).

Βλ. ὕστερος 17.

3. Ὁ θεὸς συχωρέσῃ τὸν πρῶτον, κι' ἀνάθεμα τὸ δεύτερο!

(Β. 183, 105).

Ἐπὶ τῶν ποθούντων τὴν προτέραν κακοδαιμονίαν, διότι ἐν τῇ μεταβολῇ ἀντὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ ταύτης περιῆλθον εἰς χείρονα κατά-

στασιν. Ὁ μῦθος ἀπό τινος νεκροθάπτου, ἀπογυμνοῦντος τοὺς νεκρούς, ὃν ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ υἱός του, ὄχι μόνον ἀπογυμνῶν καὶ οὗτος, ὡς ὁ ὁ πατήρ του, ἀλλὰ καὶ προσπατταλεύων καὶ ὑβρίζων αὐτούς· οὕτως ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ηὐλόγουν τὴν μνήμην τοῦ ὀλιγώτερον μιαροῦ πατρός. Παραπλήσιαι παροιμ. **Γερμαν.** Beent för der aue Börgermêster, dan der neuen es ömmer schlehter = συχωρᾶτε τὸν παλιὸ δήμαρχο, γιατὶ ὁ νέος εἶναι πάντα χειρότερος. (W. I. 514, 1).—**Ἀραβ.** Μᾶς ἔφυγε κ' ἐχαρήκαμε· ἔπειτα ἦρθε ἄλλος ποῦ ἦταν χειρότερος ἀπὸ κεῖνον. (Socin 95).

δευτέρωμα

1. Καλὰ τὰ δευτερώματα, ἂν λάχῃ καὶ πιτύχουν.

(Βερ. 77,42.—Ἠπείρου. Ἀρ. 574.—Β. 128,160 [ἂν λάχουν]—Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκυίλφορδ [Καλά 'ν' τὰ δ.] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Καλά εἶναι τὰ δ. ἂν τύχουν καὶ π.]).

Ἡ ἐπανάληψις ἐπιχειρήσεως ἀποτυχούσης, μόνον ἂν εὐοδωθῇ ἐπιδοκιμάζεται· εἰδικώτερον δὲ λέγεται ἐπὶ τῶν εἰς δεύτερον γάμον ἐρχομένων.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

δέχομαι

1. Δέξου με, δεντρί, δέξου με, κυπαρίσσι.

('Αθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 104.—Πελοποννήσου).

Στίχος δημώδους ᾄσματος κοινοτάτου, μεταπεσὼν εἰς παροιμίαν· τὸ ᾆσμα εἶναι τὸ παρὰ Passow ἀρ. 596-7. Χασιώτ. σ. 134, 3. 'Αραβαντ. Δημ. ᾄσμ. σ. 165, 247. Νεα. σ. 102, 42. Schmidt Griech. Sagen σ. 192· ἀλλ' ὁ παροιμιώδης στίχος εὑρίσκεται μόνον εἰς τὰς δύο τελευταίας παραλλαγὰς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ἀνεκδότους τῆς συλλογῆς μου. Λέγεται δ' ἡ παροιμιώδης φράσις ἐπὶ τῶν μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἐπανερχομένων εἰς τὸ παλαιὸν καταφύγιον αὐτῶν, καὶ συνηθέστερον εἰρωνικῶς ἐπὶ ὀχληρῶν ἐπισκεπτῶν.

2. Καὶ τὰ καλὰ δεχούμενα,
καὶ τὰ κακὰ δεχούμενα.

(Βερ. 77,42.—Ἠπείρου. Ἀρ. 561.—Β. 125,118.—'Αθηναϊκή. Ἑβδ. Α', 136.—Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη.—Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκυίλφορδ. καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη (Τὰ καλὰ]—Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου.—Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Τσὶ τὰ κ. διχούμενα τσὶ τὰ κακά.—]—Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη).

Εὐγνωμόνως μὲν πρέπει ν' ἀποδεχώμεθα παρὰ τοῦ θεοῦ τἀγαθά, ἀλλὰ καὶ τἀτυχήματα νὰ ὑπομένωμεν ἀγογγύστως καὶ μετὰ καρτερίας. Ἡ γνώμη εἶναι ἐκ τῶν κοινοτάτων, ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων πολλαχῶς λεχθεῖσα: «οὗτοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα, | ὅσσα κεν αὐτοὶ δῶσιν, ἑκὼν δ' οὐκ ἄν τις ἕλοιτο». (Ἰλ. Γ. 65-6)· «Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν, | ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν, ἑκάστῳ· | καί που σοὶ τάγ' ἔδωκε, σὲ δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης». (Ὀδ. Ζ, 88-90). «Μηδὲν ἄγαν χαλεποῖσιν ἀσῶ φρένα μηδ' ἀγαθοῖσιν | χαῖρ', ἐπεὶ ἔστ' ἀνδρὸς πάντα φέρειν ἀγαθοῦ». (Θέογν. 657-8). «Μοῖρα δέ τοι θνητοῖσι κακὸν φέρει ἠδὲ καὶ ἐσθλόν | δῶρα δ' ἄφυκτα θεῶν γίγνεται ἀθανάτων». (Σόλωνος ἀπ. 13, 63 Bergk). «ὅμως δ' ἀνάγκη πημονὰς βροτοῖς φέρειν | θεῶν διδόντων». (Αἰσχύλ. Πέρσ. 293). «Ἀνθρώποισι τὰς μὲν ἐκ θεῶν | τύχας δοθείσας ἔστ' ἀναγκαῖον φέρειν». (Σοφοκλ. Φιλοκτ. 1316). «Μεταβαλλομένου δαίμονος ἀνέχου». (Εὐριπ. Τρῳάδ. 101). «Τὰ τυγχάνοντα δ' ὅστις εὖ φέρει βροτῶν, | σοφὸν νομίζω σωφρονεῖν τ' ἐμοὶ δοκεῖ» (Εὐριπ. ἀπ. 507 Nauck = Πλουτάρχ. παραμυθ. πρὸς Ἀπολλ. 29 σ. 116 f. Στοβ. ΡΗ΄, 24). «Σοφοὺς νόμιζε — (τοὺς) μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας φέρειν ἐπισταμένους». (Ἰσοκράτ. πρὸς Νικοκλ. 39). «Ἄνδρα τὸν ἀληθῶς εὐγενῆ καὶ τἀγαθὰ | καὶ τὰ κακὰ δεῖ πταίοντα γενναίως φέρειν». (Μένανδρ. παρὰ Στοβ. ΡΗ΄, 6. FCG. IV, 264, 126). «Ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν». (Γνωμ. μονόστ. 13. FCG. IV, 340. W. Meyer, 426, 22). «Κούφως φέρειν δεῖ τὰς παρεστώσας τύχας». (Γνῶμ. μον. 280. FCG. IV, 348. W. Meyer 434, 1). «Εὐημερῶν δ' ἐκδέχου καὶ δυστυχίαν, | εἰς δυστυχίαν δ' ἐμπεσὼν γενναίως φέρε». (Κασία σ. 359, 64 Krumbacher). Ὡς ἴδιον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ μεγαλοψύχου ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης (Ἠθ. Νικ. Δ, 7 σ. 1124α, 13), ὅτι «περὶ τιμάς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ πλοῦτον καὶ δυναστείαν καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν μετρίως ἕξει, ὅπως ἂν γίνηται, καὶ οὔτε εὐτυχῶν περιχαρὴς ἔσται οὔτε ἀτυχῶν περίλυπος». Τοιοῦτος ἦτο, κατὰ τὸν Πλούταρχον (Ἀριστείδ. 3) καὶ ὁ Ἀριστείδης, μήτε ταῖς τιμαῖς ἐπαιρόμενος, πρός τε τὰς δυσημερίας ἀθορύβως καὶ πράῳως ἔχων. —

'Αλλ' ἡ προκειμένη παροιμία φαίνεται ἔχουσα συνάφειαν μᾶλλον πρὸς τὸ τοῦ Ἰὼβ (β΄ 10): «Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν»;

2α. Καὶ τὸ πολὺ νὰν τὸ δέχεσαι, καὶ τὸ λίγο νὰν τὸ παίρνῃς.
(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Πρβλ. ὀλίγος 10, παίρνω 21. Λάμβανε ὅ τι σοῦ δίδουν· εἶναι προτιμότερον τοῦτο, παρὰ ἂν ἐξ ὑπερηφανείας ἢ πρὸς ἔνδειξιν τοῦ ὅτι θεωρεῖς ἀνεπαρκῆ τὴν ἀμοιβήν, ἀποκρούῃς τὸ προσφερόμενον καὶ ὑπομένῃς στερήσεις. Κυρίως λέγεται ὡς νουθεσία πρὸς ἐργάτας, ὅτι ὀφείλουσι νὰ δέχωνται οἱονδήποτε μισθὸν τῆς ἐργασίας των, ὁσάκις μάλιστα δὲν ἔχωσιν ἐξησφαλισμένην συνεχῆ τοιαύτην, ἢ εἶναι φόβος νὰ τοὺς στερήσωσιν ἄλλοι ἀντίτεχνοι, δεχόμενοι νὰ ἐργασθῶσιν εὐθηνότερον.

3. Ὅποιος δεχτῇ τὸ γάιδαρο, θὰ δεχτῇ καὶ τὰ ἀγκαρύσματά του.
(Μα. 31 [δεχθῇ τὸν γάιδαρον, θὰ δεχθῇ]).

Βλ. γάδαρος 56.

4. Ὅπου δόξα καὶ μαντίρα,
δέξου καὶ τὴν κῦρ Βασίλαν.
(Σύμης. ΚΠ. Η΄, 484,61).

Βλ. Βασίλης 2, πόρτα 8.

5. Ὅπου δόξα κὶ παδιέρα
δέξου καὶ τοὺν κῦρ Νικόλαν.
(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. Βασίλης 2.

6. Ὅπου τάβλα καὶ μαντῆλι,
δέξου καὶ τὸν κῦρ Βασίλη.

(Βάρνερ: τάβλα 2. — Β΄ 81, 108. — Β. 224,701. — Ἀθηναϊκή. Βύρων Β΄, 510 καὶ Ἑβδ. Α΄, 168. — Βύρων Γ΄, 440,47. — Χίου. Καν. 285,551. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Θήρας παρὰ Ν. Πυργιανοῦ. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη. — Φολεγάνδρου παρὰ Ι Κονταρίνη. — Σμύρνης παρὰ Ν. Κ. Κωστῆ. — Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. Βασίλης 2.

7. Ὅπου τάβλα καὶ ποτῆρι,
δέξου καὶ τὸν κῦρ Σωτήρη.

(Μα. 33 [Ὅ. τραπέζι—δ. καὶ τὸν παπᾶ Βασίλη.]—Βάρνης. Κρ. 27).

Βλ. Βασίλης 2.

8. Ὅπου τάβλα καὶ χαρά,
δέξου καὶ τὸ μασκαρᾶ.

('Αν. 'Επιθ. Α'. 533,305).

Βλ. Βασίλης 2.

9. Τὸν ἐδέχτ'κε σὰν τὴ βροχὴ 'ς τ' ἀλῶνι.

(Ζαγορίου παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Δηλ. σφόδρα δυσμενῶς· ἐννοεῖ δὲ τὴν βροχὴν τὴν πίπτουσαν εἰς τὸ ἅλῶνι καθ' ὃν χρόνον εἶναι σωρευμένος ἐν αὐτῷ ὁ σῖτος πρὸς ἅλωνισμόν. Ὁμοία **'Αγγλ**. Welcome, as rain at harvest=καλῶς ὥρισε, σὰν τὴ βροχὴ 'ς τὸ θέρισμα. (D. II, 661).

10. Τὸν ἐδέχτ'κε σὰν τοὺ χιόνι τοὺ Γεννάρ'.

('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. τὴν προηγουμένην, πρβλ. χιόνι 8. Ὁμοία **'Αγγλ**. He 's as welcome as snow in hairst=τὸν ἐδέχτηκαν καλά, σὰν τὸ χιόνι 'ς τὸ θερισμό (σκωτ. D. II, 661).

*11. Ὡς ἐδέξου τὰς πηκτάς,
δέξου καὶ τὰς ἐμπηκτάς.

(Βυζαντινή. Παροιμία περιεχομένη εἰς 10 κώδικας: FHIKLMNPQR=Krumbacher Sitzungsber. σ. 70,46. MGS. 86,38. 121. Πολίτου τ. Α' σ. 9,58. 15,20. 35,6. 57,2. F [Ὡς ἐδέξω τὰς τρυφάς, δέξαι καὶ τὰς ἐκπλητάς.]. H [ἐδέξω τὰς πυκτὰς—ἐμπυκτάς.]. I [τὴν πικτὴν—ἐμπικτάς.]. K [τὰς πυκτάς]. M [ἐδέξω τὰς πυκτὰς—ἐμπυκτάς.]. N [τὴν πηκτὴν—τὴν ἐμπηκτήν.]. P. Q. [ὁμ.]. R [τὴν πικτὴν—ἐμπικτάς]. Ἡ ἐν τῷ F γραφὴ τρυφὰς εἰσεχώρησεν ἐκ τῆς ἑρμηνείας. Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο διμέτρων τροχαϊκῶν καταληκτικῶν ὁμοιοτελεύτων).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν παραλλαγὴν ἐν λ. τρώγω 78.

δῆλος

*1. Ἐπὶ τοῖς δήλοις καὶ οἱ ἀείδαροι λέγουσιν.

(Βυζαντινή. Γεώργ. 'Ακροπολίτ. σ. 138, 15. Πρβλ. Krumbacher MGS. 237. Byz. Litteraturgesch. ² σ. 287).

Πρβλ. δείχνω 1 α, μάρτυρας 2. Σημερινὴν παραλλαγὴν δὲν εὗρον· ἡ δημώδης θὰ ἐξέφραζε τὴν ἔννοιαν ὡς ἑξῆς: 'Σ τὰ ὁλοφάνερα κ' οἱ γαϊδάροι ἔχουν γνώμη· ἢ, λὲν τὴ γνώμη τους. 'Εν τούτῳ δηλ. διακρίνονται οἱ συνετοὶ τῶν μωρῶν, ὅτι ἐκεῖνοι δύνανται ὀρθῶς νὰ βουλεύωνται καὶ περὶ τῶν ἀδήλων πραγμάτων, ἐνῷ οἱ μωροὶ μόνον περὶ τῶν φανερῶν ἔχουσι γνώμην. Πρβλ. τὸ τοῦ Πουβλιλ. Σύρου (355 Ribbeck): Manifesta causa secum habet sententiam.

Ἡ φράσις ἔχει σαφῆ τὸν τύπον δημώδους παροιμίας, ἂν καὶ ὁ 'Ακροπολίτης παρὰ τῷ ὁποίῳ κεῖται δὲν λέγει διαρρήδην τοῦτο. 'Ελέχθη δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Β' τοῦ Λασκάρεως κατὰ τὸν διάλογον τούτου μετὰ τοῦ χρονογράφου, τοῦ ὁποίου ἐπακολούθημα ἦτο ἡ κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως μαστίγωσις αὐτοῦ. Μετὰ τὴν συνομολόγησιν δηλ. τῆς πρὸς τοὺς Βουλγάρους συνθήκης διὰ τοῦ 'Ρώσου Οὖρος', ὁ βασιλεὺς τὴν 6 Αὐγούστου 1257 ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ὅτι ἔλαβεν ἄγγελμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων δὲν ἀπεδέχετο τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης· ἐζήτει δὲ τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τοῦ ἀγγέλματος τούτου καὶ πάντες ἀπεφαίνοντο ὅτι θὰ ἦτο ψευδής· ἰδιαιτέρως δ' ἐρωτηθεὶς καὶ ὁ μέγας λογοθέτης 'Ακροπολίτης, ὁ τὴν εἰρήνην διαπραγματευθείς, εἶπε καὶ οὗτος ὅτι μᾶλλον ψευδῆ θεωρεῖ τὴν εἴδησιν· ἠρνήθη δὲ νὰ ἐκφέρῃ κρίσιν τινὰ περὶ τῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως εἰπών· «τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀδήλοις ἀκριβῶς ἀποφαίνεσθαι οὔ μοι δοκεῖ ῥᾷον εἶναι». Πρὸς ταῦτα δ' ὁ βασιλεὺς εἶπε. «'Εν τοῖς ἀδήλοις ἐστὶ χάρις βεβαίως καὶ ἀληθῶς ἀποφαίνεσθαι· ἐπὶ γὰρ τοῖς δήλοις καὶ οἱ ἀείδαροι λέγουσιν»· ὁ δὲ 'Ακροπολίτης· «'Ιδοὺ μετὰ τῶν ἀειδάρων καὶ ἡμεῖς συντετάγμεθα»· καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς τὸν ὠνείδισε εἰπών. «Σὺ πάντοτε ἦσθα μωρός, καὶ ἀρτίως πάλιν μωρός»· ἐκεῖνος δὲ τοῦτο μόνον εἶπε τότε. «'Εγὼ μέν εἰμι μωρός, καὶ ἵνα σιωπῶ, οἱ δὲ φρονοῦντες λαλείτωσαν».

δῆμα

1. Θὰ γίνῃ δῆμα καὶ ἀνεργιά.

(Κύθνου. Βάλληνδας σ. 61).

Δῆμα, τό, κατὰ συγκοπὴν τὸ διήγημα, ὁ θρῦλος. *Ἀνεργιὰ* ἡ, ὕβρις, τὸ ὄνειδος· ῥῆμα *ἀνερεύγω* (ἀναγορεύω)=ὑβρίζω, λοιδορῶ.—

Ἡ φράσις περὶ πράξεως, ἥτις κρίνεται ὡς ἀξία νὰ προκαλέσῃ τὴν κοινὴν κατάκρισιν.

δῆμος

1. Τὰ τρέφ' ὁ δῆμος, λιμὸν ἐν φοβοῦνται.

(Χίου. Πασπάτ. σ. 128 καὶ Καν. 310,733 [θρέφ' ὁ δ. λιμὸ ἐὲ φ.]).

Πρβλ. πάγα 1. Οἱ ὑπὸ τοῦ δήμου τρεφόμενοι, οἱ ἔχοντες δημοσίαν ἢ κοινοτικὴν θέσιν δὲν φοβοῦνται λιμόν, διότι ἔχουσι τακτικὸν μισθόν. Λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διαχειριζομένων δημόσια ἢ κοινοτικὰ χρήματα πρὸς ὀνειδισμόν, ὅτι δηλ. πλουτοῦσιν ἐκ καταχρήσεων. — Ἡ φράσις «τρέφειν τὸν δῆμον τινὰ» καὶ παρ' Ἀντιφάνει (παρ' Ἀθην. Α΄, 4f).

διάβα

1. Ἄφσε διάβα ὅθε φυτεύεις, κι' ὅθε σπέρνεις μονοπάτι.

(Κα. 785).

Πρβλ. ἐχθρὸς 7. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν γεωργικῶν ἔργων· ὁ συνετὸς ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ μὴ εἶναι ἀνένδοτος εἰς τὰς ἀξιώσεις του, ὅσον δίκαιαι καὶ ἂν ὦσιν, ἀλλὰ ν' ἀφίνῃ διέξοδον εἰς τοὺς ἀντιπάλους του, ὅπως δύνανται νὰ ὑποχωρῶσιν εὐσχήμως.

διαβάζω

1. Διαβάζει βουλλωμένη γραφή.

(Πτζ. 228,187. — Πελοποννήσου).

Πρβλ. βουλλώνω 1. Ἐπὶ νοημονεστάτων. Πρβλ. τὸ τοῦ Γλυκᾶ (Ἐπιστολ. τ. 158 σ. 893β Migne): «Βίβλον ἐσφραγισμένην οὐδεὶς ἀνέγνω ποτέ». Παραπλησία παροιμ. **Τουρκ.** Ἀρὶφ ολὰν κισ'ὶ ardıvdàv οκοὺρ μεκτουμπὶ = ὁ προκομμένος ἄνθρωπος ἀνάποδα διαβάζει τὸ γράμμα. (Osm. Sprichw. 307).

2. Θαρρεῖς κι' ὅσοι διαβάζουνε γραμματισμένοι εἶναι;

(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνῃ).

Πρβλ. γράμματα 2. Πάντες οἱ πεπαιδευμένοι δὲν εἶναι καὶ νοήμονες. Πρβλ. τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν (Πράξ. η΄, 30): «Ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;» — Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Non tutti quelli

che hanno lettere, son savi = δὲν εἶναι γραμματισμένοι ὅλοι ὅσοι ἔχουν γράμματα· (τοσκαν. Giusti 294). Non tutti quelli che leggono, intendono = δὲν καταλαβαίνουν ὅλοι ὅσοι διαβάζουν (ἐπίσης, αὐτ.). Nun tutti chiddi chi sannu leggiri, capiscinu = δὲν καταλαβαίνουν ὅλοι ὅσοι ξεύρουν νὰ διαβάζουν (σικελ. Pitrè IV, 45).

3. Τοῦ ἐδιάβασαν τἀναπαψημάρι.

(Κυθήρων. Πανδώρ. ΙΒ', 334).

Ἀναπαψημάρι, τό, ἡ ἀκολουθία εἰς ψυχορραγοῦντα· ἀπὸ τοῦ ἀνάπαυσις, διότι ἐν ταύτῃ ἀναπέμπονται δεήσεις περὶ λύσεως τῆς ψυχῆς ἀπὸ παντὸς δεσμοῦ καὶ ἀναπαύσεως αὐτῆς ἔνθα τῶν δικαίων τὰ πνεύματα.—Ἡ φράσις λέγεται ἐπὶ τῶν πνεόντων τὰ λοίσθια.

διαβαίνω

1. Ἂς σὸ ποτάμ' ἐδέβα, τσ' ἂς σὸ γιρμὰκ μὴ οὐ πορῶ νὰ δεβαίνω ;

(Ὄφεως Πόντου. Ἀστ. Πόντ. 25, 41).

Γιρμὰκ, ῥυάκιον (ἡ λ. τουρκική). Διέβην τὸν ποταμόν, καὶ δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ διαβῶ τὸν ῥύακα; Ἐπὶ μικρῶν προσκομμάτων παρουσιαζομένων εἴς τινα ἐπιχείρησιν μετὰ τὴν ὑπερνίκησιν ἄλλων σπουδαιοτέρων.

2. Διάφκε τὸν Γιάννακα.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 101).

Ἐτρελλάθη· ἄγνωστόν μοι πόθεν ἡ μεταφορά.

3. Ἐδιάβ' ἡ σκύλα τὸ λαγό.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 428).

Βλ. περνῶ 14.

4. Ὅλοι πᾶν κ' ἐγὼ διαβαίνω.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. περνῶ 21.

5. Τἀγᾶ ἔτον τὸ χαΐγ', ἐδίβαμ' ἄτο.

(Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη).

Γαΐχ τὸ καΐκι, λ. τουρκ. (καγὶκ ἢ καγιούκ). Τοῦ ἀγᾶ ἦτο τὸ καΐκι,

τὸ περάσαμε. Παρῆλθε δηλ. ὁ καιρὸς ἐκεῖνος, καθ' ὃν ἠξιώθημεν τῆς τιμῆς νὰ συμπλεύσωμεν μετὰ τοῦ ἀγᾶ ἐπὶ τοῦ πλοίου του. Ἐπὶ παρελθόντων μεγαλείων.

6. Τὰ σπαθία σταίν' καὶ διαβαίν'.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 374, 237 καὶ παρ' Ἰω. Βαλαβάνη).

Ἐπὶ ῥιψοκινδύνου καὶ ἐπὶ διεφθαρμένου. Ἐπὶ τῶν παρατόλμων ἐλέγετο καὶ ἡ ὁμοία ἀρχαία παροιμία: «Κατὰ μαχαιρῶν κυβιστᾷς». (Πλούταρχ. Boiss. 49. Βλ. καὶ Πολυδ. Γ, 134. Μιχ. Ἀκομιν. Β΄ 318, 23 Λάμπρ.).

7. Τὸ γεφύριν, ντ' ἐδῆβεν ὁ κόσμος, κ' ἐγὼ θὲ διαβαίνω.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 350, 18 καὶ παρ' Ἰω Βαλαβάνη [θὲ νὰ δ.]).

Τὸ γεφύρι ποῦ διέβησαν οἱ ἄλλοι θὰ τὸ διαβῶ καὶ ἐγώ. Θὰ μιμηθῶ δηλ. τοὺς ἄλλους, πράττων ὅ τι αὐτοὶ ἔπραξαν. Λέγεται ὑπὸ τῶν προαγγελλόντων ὅτι σκοποῦσι νὰ νυμφευθῶσιν.

διάβασμα

1. Θέλει διάβασμα.

(Πελοποννήσου).

Βλ. χαρτοδιάβασμα 1. Δὲν ἔχει σώας τὰς φρένας. Εἶναι χρεία ν' ἀναγνώσῃ ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχὰς εἰς τοὺς νοσοῦντας ἢ τοὺς ἐξορκισμοὺς τῶν δαιμονιζομένων.

διαβολιὰ

1. Ἡ διαβολιὰ λαβαίνει κακὸ τέλος.

(Β. 96,53 [λαμβάνει κακόν]—Μυτιλήνης Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη].

Διαβολιὰ ἡ πονηρία.

διαβολομάζωμα

1. Διαβολομαζώματα.
ἀνεμοσκορπίσματα.

('Ηπείρου. ΚΠ.-ΙΗ', 184,63. -- Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 174).

Βλ. ἀδικομάζωμα 1, διάβολος 117. Εἰς τὰ ἐν λ. ἀδικομάζωμα 1, ἀδικομαζώνω 1, ἀνεμομάζωμα 1. 2 παράλληλα προσθετέα τὰ ἑπόμενα, ἀναφέροντα εἰς τὸν διάβολον τὴν προέλευσιν τῶν ἀδίκων κερ-

δῶν. Ἰταλ. Diavolo porta, diavolo reca=διάβολος φέρνει· διάβολος παίρνει. (Giani 486).— Γαλλ. Du diable vint, au diable retourna. (Leroux I, 13). Ce qui vient du diable, retourne au diable. (D. II, 651). Dou diable ven l'agneou, au diable tourno la peou=ἀπὸ τὸ διάβολο ἔρχεται τἀρνί, 'ς τὸ διάβολο γυρίζει τὸ τομάρι (νεοπροβηγκ. αὐτ.). D'où vient l'agneau, là retourne la peau. (αὐτ.). De mal est venu l'agneau, et à mal retourne la peau (αὐτ.). — Καταλαν. Quan de mal just vè l'añell, mal profit fará la pell=ὅταν ἀπὸ τὸ κακὸ ἔρχεται τἀρνί, κακὸ κέρδος θὰ φέρῃ τὸ τομάρι (αὐτ.).—Ἱσπαν. De malo vino el conejo, con el diablo irá el pellejo=ἀπὸ τὸ κακὸ ἦλθε τὸ κουνέλλι, μὲ τὸ διάβολο θὰ πάγῃ τὸ τομάρι (αὐτ.).—Βρεττανική. Τὸ χρῆμα πῶρχεται ἀπὸ τὸ διάβολο, γρήγορα πάγει γιὰ νὰ τὸν πεταλώσῃ. (Brizeux Oeuvres compl. 1860 I σ. 365).—Ἀγγλ. That which is got over the Devils back, is spent under his belly =ἐκεῖνο ποῦ ἐκερδήθη ἀποπάνω ἀπὸ τὴ ῥάχη τοῦ διαβόλου, ξοδεύεται ἀποκάτω ἀπὸ τὴν κοιλιά του. (W. IV, 1092, 764).— Γερμαν. Was der Teufel gegeben, das holt er wieder=ὅ τι ἔχει δώσῃ ὁ διάβολος, τὸ παίρνει πάλι (αὐτ.). Was der Teufel mit Pauken zusammenführt, das geht mit Trompeten wieder fort =ὅ τι μαζεύει ὁ διάβολος μὲ τούμπανα, φεύγει πάλι μὲ σάλπιγγες (αὐτ. 769). Was mit des Teufels Hülfe gewonnen ist, geht wieder zum Teufel=ὅ τι εἶναι κερδισμένο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ διαβόλου πάγει πάλι 'ς τὸ διάβολο (αὐτ. 1093, 781).— Σερβ. Μὲ τὸ διάβολο ἔρχονται, μὲ τὸ διάβολο ὅμως καὶ φεύγουν. (Wuk 276).

διαβολομάζωχτος

1. Διαβολομάζωχτα,
διαβολοσκόρπιστα.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην, ἀνεμομάζωμα 1.

διάβολος

1. Ἂ δὲ μὲ πάρῃ ὁ διάβολος, τοῦ μπαίνω ἐγὼ 'ς τὸ σβέρκο (Κα. 86).

Τοῦ μπαίνω δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν διάβολον, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον περὶ οὗ ὁ λόγος. Ἡ φράσις εἶναι ἀπειλὴ ἀσθενεστέρου ἐναντίον ἰσχυροῦ. Θὰ ἐπιβληθῶ λέγει ἐπ' αὐτοῦ καὶ θὰ τὸν βασανίσω, ἂν μὴ προφθάσας μὲ ἐξολοθρεύσῃ.

2. Ἀκλοθῶ τὸν διάβολον, ὥστα περῶ τὸ ποτάμιν.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 367,178 [ἡ: Ποίω συντροφίαν μὲ τὸν δ.] καὶ παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη [ὁμ. ἡ: Συντροφεύω μὲ τὸν δ.]).

Πρβλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἀνάγκη 1α (τοῦ συμπληρώματος). Ἀπολογία τῶν δι' ἀνηθίκων μέσων ἐπιδιωκόντων τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των. Συνεταιριζόμεθα λέγουσι μετὰ τοῦ πονηροῦ μόνον ἐφ' ὅσον ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀνάγκης.

3. Ἄλλο δὲ σκάει ὁ διάβολος, παρ' ὄντας γράφῃ ὁ γάτος.

(Κα. 279).

Πρβλ. ἀρ. 102. Ἐπὶ ἀξιώσεως παραλογωτάτης κινούσης τὴν ἀγανάκτησιν τοιαύτης ὁποία θὰ κατελάμβανε πάντα ἂν ἠξίου ποτὲ ὁ γάτος ὅτι τὰ γρατσουνίσματά του εἶναι γράμματα. Ἐν Κεφαλληνίᾳ δ' ἔχει ἄλλην ἔννοιαν, κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Σ. Δ. Παγώνη. Γάτος ἐπιλέγεται ὁ αὐστηρὸς καὶ σοβαρὸς ἀνήρ, ὁ διὰ τῆς αὐστηρότητός του ἐμπνέων φόβον εἰς τοὺς ὑφισταμένους. Σκάει ὁ διάβολος ὅταν γράφῃ ὁ γάτος, ἤτοι ὅταν ἀσχολῆται εἰς ἔργα, ἅτινα πάντως θὰ εἶναι ἀγαθὰ καὶ δυσάρεστα διὰ τοῦτο εἰς τὸν διάβολον.

4. Ἂν ἁπλώσῃς 'ς ἕνα σακκὶ διαβόλους, ὅποιον βγάλῃς διάβολος εἶναι.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἠλιοπούλου. — Ζατούνης Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη [Ἂν ἁ. μέσα 'ς ἑ. σ. δ. ὅποιον νὰ βγ.]).

Βλ. δαίμονας 2.

5. Ἂν ἀπού τὰ καλὰ μαζουμένα παίρνει οὐ διάλους τὰ μ'σά, ἀμ' ἀπού τὰ κακά;

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου. — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ [Ἀπὸ τὰ καλῶς δουλεμένα παίρνει ὁ διάβολος τὰ μισά· ἀμὴ ἀπὸ τὰ κακά;]).

Βλ. ἀρ. 9.

6. Ἄναψε κερὶ τοῦ διαβόλου νὰ σὲ κάμῃ νὰ χεστῇς.
(Κ. γ', 333 [Ἀ. τὸν διάβολον κηρὶ διὰ νὰ σὲ κ. νὰ χεσθῇς.] — Κα. 410).

Βλ. ἀρ. 45. 45α. 105, πρβλ. ἀρ. 44. 53. 61, δαίμονας 4. Ὅτι ὁ κολακεύων φαῦλον ἔχοντα δύναμιν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὠφελείας, θὰ πάθῃ κακόν τι ἀντὶ τοῦ προσδοκωμένου ἀγαθοῦ· διότι τῶν πονηρῶν ἴδιον εἶναι ὄχι μόνον νὰ λησμονῶσι τὰς πρὸς αὐτοὺς χάριτας, ἀλλὰ καὶ νὰ βλάπτωσι τοὺς εὐεργέτας. Ὑπόκειται εἰς τὴν παροιμίαν μῦθος, οὗ μία παραλλαγὴ παρὰ Κρεμμύδῃ γ', 333-4 εἶναι ἁπλῆ ἀνάπτυξις τῆς προκειμένης, λέγουσα ὅτι ὁ ἀνάψας κηρίον πρὸ τῆς εἰκόνος τοῦ διαβόλου κατελήφθη τὴν νύκτα ὑπὸ ὀξείας διαρροίας. Ἑτέρα δὲ παραλλαγὴ βωμολοχικωτέρα ἀναφέρεται εἰς τὴν δοξασίαν, καθ' ἣν ἡ ζωὴ ἑκάστου ἀνθρώπου συνδέεται πρὸς τὸ φῶς λύχνου ἔν τινι σπηλαίῳ ἢ ἐν τῷ Κάτῳ κόσμῳ (βλ. βίος 1). Κατὰ ταύτην ἄνθρωπός τις περιστὰς εἰς ἀπόνοιαν, διότι οὐδὲν ἀγαθὸν ἔβλεπεν ἐκ τῶν ἁγίων, τοὺς ὁποίους ἐλάτρευεν, ἤναψε κηρίον εἰς τὸν διάβολον. Τὴν δὲ νύκτα, κοιμώμενος μετὰ τῆς συζύγου του, εἶδε καθ' ὕπνους τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος τὸν ηὐχαρίστησε διὰ τὴν χάριν, καὶ ὅπως ἀποδώσῃ ταύτην τὸν ὡδήγησεν εἰς τὸ σπήλαιον ὅπου εὑρίσκοντο τὰ λυχνάρια τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖ διέκρινε τὸ ἴδιον λυχνάριον, ὀλίγιστον ἔχον ἔλαιον καὶ μέλλον τάχιστα νὰ σβεσθῇ, παρ' αὐτὸ δὲ τὸ τῆς συζύγου του πλῆρες ἐλαίου μέχρι στεφάνης· ἔντρομος διὰ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, ὅπως παρατείνῃ τὴν ζωήν του, ἔσπευσε νὰ μεταγγίσῃ εἰς τὸν λύχνον του ἔλαιον ἐκ τοῦ τῆς συζύγου του, ἐμβάπτων τὸν δάκτυλον εἰς τοῦτον καὶ φέρων αὐτὸν ἀποστάζοντα ἔλαιον εἰς τὸν ἰδικόν του λύχνον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον βιαίως κινήσασα τὸν ἐξήγειρε τοῦ ὕπνου ἡ σύζυγος, καὶ μετ' ἀπορίας τὸν ἠρώτησε τί σημαίνουν αἱ παραδοξότατα χειρονομίαι του. Παρετήρησε δὲ τότε ὅτι τὸ ὄνειρον ἦτο ἴνδαλμα τῶν κινήσεών του, διότι ἔφερεν ἐπανειλημμένως τὸν δάκτυλον ἀπὸ μέλους τῆς συζύγου του εἰς τὸ στόμα του· καὶ κατενόησεν ὅτι εἰς ἀμοιβὴν τῆς χάριτος ὁ διάβολος τὸν ἐνέπαιξε χυδαιότατα. — Παραπλήσιαι παροιμ. **Γαλλ.** De service au diable conchie gueredon = γιὰ χάρη 'ς τὸ διάβολο κακὴ ἀνταμοιβή. (Leroux I, 11). — **Γερμαν.** Stank ist des Teufels Dank = βρῶμα εἶναι τοῦ διαβόλου ἡ εὐχαριστία. (W. IV, 776, 2),

7. Ἀπὸ στραβοῦ διαβόλου.

(Κοινοτάτη [ἡ: Κατὰ στρ. δ.] — Σκύρου. Ἐφημ. φιλομ. 1857, 185).

Πρβλ. ἀρ. 37. Ἐπὶ ἔργου ἐπιτυχόντος παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν. Ἐπέτυχε δηλ. διότι συνέπεσεν νὰ μὴ ἴδῃ αὐτὸ γινόμενον ὁ διάβολος, τυφλὸς ὢν ἢ ἀπροσεκτήσας, καὶ διὰ τοῦτο μὴ παρεμβαλὼν ἐμπόδιόν τι εἰς αὐτό. Ἐπὶ τῶν τυχαίως καὶ παρὰ προσδοκίαν ἀλλ' ἐπὶ κακῷ συμβαινόντων ἐν χρήσει εἶναι ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἡ φράσις «παρὰ διαβόλου», ἐνν. προερχόμενον. (Βλ. Μιχ. Γλυκᾶ στίχ. 259· Πτωχοπρόδρομ. Α', 177 σ. 44 Legrand. Πολίτου Γλυκᾶς σ. 150).

8. Ἀπὸ τὰ δίκια ἔχει τὰ μισὰ ὁ διάολος· καὶ ἀπὸ τἄδικα ;

(Κα. 608).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

9. Ἀπὸ τὰ καλὰ καμωμένα παίρνει ὁ διάβολος τὰ μισά· ἀπὸ τὰ κακὰ ὅλα καὶ τὸν νοικοκύρην μαζί.

(Χίου. Καν. 222, 68. — Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 16,38 [Ἀπού τὰ καλοκαωμένα παίρν' ὁ διάολος τὰ μ. κι' ἀπού τὰ κακοκαωμένα οὔλα.] καὶ αὐτ. 18,100 [όμ.]).

Βλ. ἀρ. 5. 8. 10. 11. 14. 107. 108α, δαίμονας 5, πειρασμὸς 1, πρβλ. ἀρ. 88α, ἀδικομάζωμα 1, ἀδικομαζώνω 1, ἀνεμομάζωμα 1. 2, ἀσεβὴς 3, διαβολομάζωμα 1, κακὸ 11. Ἡ παρατήρησις ὅτι καὶ οἱ χρηστοὶ ἄνθρωποι οἱ δικαίως πλουτοῦντες λαμβάνουσι ζημίας ὡδήγησεν εἰς τὴν δοξασίαν ὅτι ἐκ πάσης περιουσίας λαμβάνει μερίδα καὶ ὁ διάβολος· ἀλλὰ τῶν μὲν νομίμως κτωμένων, κατὰ τὴν προκειμένην παροιμίαν, τὰ ἥμίση μόνον ἀνήκουσιν εἰς αὐτόν, τὰ δ' ἐξ ἀδικημάτων πάντα καὶ αὐτὸς ὁ κύριος, κολαζόμενος διὰ τὰς πράξεις του. Κατ' ἄλλην δὲ παροιμίαν (κλέφτω 8α) τῶν κλοπιμαίων τὰ δύο τρίτα ἀφαιρεῖ ὁ διάβολος. Οἱ ἀρχαῖοι πολλαχῶς ἐξέφρασαν παραπλησίαν γνώμην, ὅτι τὰ ἄδικα κέρδη ζημίαν μᾶλλον ἀντὶ ὠφελείας φέρουσιν: «Μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἴσσ' ἀάτῃσι». (Ἡσιόδ. Ἔργ. 352). «Ζημίαν αἱροῦ μᾶλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν». (Χίλωνος παρὰ Στοβ. Γ', 79δ). «Τὰ δειλὰ κέρδη πημονὰς ἐργάζεται». (Σοφ. Ἀντιγ. 326). «Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων τοὺς πλείονας | ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους». (αὐτ. 313). «Πολλοῖσι γὰρ | κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἠμείψατο». (Εὐριπ. Κύκλ. 311). Ὅμοιαι γνῶμαι

παρετέθησαν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (ἀδικομαζώνω 1). Καὶ παρὰ Νικήτα Χωνιάτῃ σ. 586 Bonn: «τὰ γὰρ μὴ καλῶς μηδὲ δικαίως συναγόμενα χρήματα καὶ τὰ εὑρισκόμενα συμφθείρουσί τε καὶ ἀφανίζουσι». — Πρὸς δὲ τὴν διατύπωσιν τῆς ἡμετέρας συναφέστεραι εἶναι αἱ ἑξῆς ἀλλόγλωσσοι. **Ἰταλ.** Andat male su bene aquiridu et quantu plus su male aquiridu = κακὰ πηγαίνει τὸ καλὰ ἀποχτημένο καὶ πολὺ περισσότερο τὸ κακὰ ἀποχτημένο (σαρδηνία. D. I. 647). La robba ben guardata, si perdi sula; e la trista cu lu patruni = τὸ καλὰ φυλαμένο πρᾶμα χάνεται μοναχό του· καὶ τὸ κακὰ μὲ τὸν νοικοκύρη (σικελ. Pitrè I, 262). — **Ἱσπαν.** Lo bien ganado se lo lleva el diablo y lo mal ganado á ello y á su amo = τὸ καλὰ κερδεμένο τὸ παίρνει ὁ διάβολος καὶ τὸ κακὰ κερδεμένο τὸ παίρνει μαζὶ μὲ τὸ νοικοκύρη του (D. I, 647). — **Σερβ.** Καὶ ἀπὸ τὰ δίκαια ἀποχτημένα παίρνει ὁ διάβολο τὰ μισά. (Wuk 276). — **Τουρκ.** Τὸ καλὰ ἀποχτημένο πρᾶμα μένει, τὸ κακὰ ἀποχτημένο πρᾶμα παίρνει ἀμέσως ὁ διάβολος. (Decourdemanche 899).

10. Ἀπὸ τὰ καλὰ μαζωμένα παίρνει ὁ διάβολος τὰ μισά· κι' ἀπὸ τὰ κακὰ τὰ παίρνει οὖλα.

(Σκύρου. Berl. philol. Wochenschr. 1900 σ. 465 [Τὰ καλῶς μασσεμένα π. ὁ διάολος τὰ μ. τσὶ τὰ κακῶς σ'ναγμένα τὰ παίρν' οὖ.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ τὴν προηγουμένην.

11. Ἀπὸ τὰ καλὰ συναγμένα παίρνει ὁ διάβολος τὰ μισά· καὶ ἀπὸ τὰ κακὰ συναγμένα παίρνει καὶ τὸν νοικοκύρη ἀντάμα.

(Κ. δ', 10 [καλῶς σ. ἐπαίρνει ὁ δ. τὰ μ. μὲ τὰ κακῶς δὲ καὶ αὐτὸν τὸν οἰκοκύρην.] — Μα. 11 [οἰκοκύρην ἀτάμα.] — Νε. 11,74 [καλῶς σ. ἐπαίρει ὁ δ. τὰ μ. μὲ τὰ κακῶς δὲ καὶ αὐτὸν τὸν νοικοκύρην.] — Β' 2, 13 [καλῶς σ. παίρν' ὁ δ. τὰ μ. ἀπὸ δὲ τὰ κακῶς καὶ αὐτὸν τὸν νοικοκύρη.] — Ἠπείρου Ἀρ. 129 [τὸν οἰκοκύρην] — Β. 18,235 [καλῶς σ. π. ὁ δ. τὰ μ. ἀπὸ δὲ τὰ κακῶς κι' αὐτὸ τὸν νοικοκύρη.] — Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 184,63 ['Απ' τὰ κ. σ. παίρνι ὁ δ. τὰ μ. κι' ἀπ' τὰ κ. σ. παίρνι] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [μισά· ἀπὸ τὰ κ. σ. ὅλα καὶ τὸν νοικοκύρη.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [καλῶς σ. π. ὁ διάολος τὰ μ., ἀπὸ τὰ κακῶς σ. παίρνει καὶ τὸν νοικοκύρη.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Τὰ καλῶς κ. σ. παίρνι οὐ διάβουλους τὰ μ'σά· τὰ κακῶς τσὶ τοὺ νοικουτσύρ' μαζί.]).

Βλ. ἀρ. 9.

12. Ἀπὸ τοῦ διαβόλου τὴν μάνδραν, μηὲ τυρί, μηὲ μετζήθραν.

(Σύμης ΚΠ. Η', 486,61).

Βλ. ἀρ. 15.

13. Ἀποὺ τοῦ διαόλου τὸ μιτᾶτο μουδὲ τυρί, μουδ' ἀθότυρο.

(Κρήτης. Ἄπτερα 60 [Ἀπό — μηδὲ τ. μηδ' ἀ.] καὶ Κρητ. Ἐφημ. 18, 114 [μουδὲ τ. μουδὲ μαλάκα.] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [μουδὲ τ. μουδὲ μυζήθρα.]).

Βλ. ἀρ. 15.

14. Ἀπ' τὰ καλοδουλεμένα παίρνει ὁ διάολος τὰ μισά.
κι' ἀπ' τὰ κακοδουλεμένα παίρνει καὶ τὸ νοικοκύρη.

(Θήρας. Δε. Στ. 71 [Ἀπὸ τὰ καλοσπαρμένα — διάβολος — ἀπὸ τὰ κακοσπαρμένα κι' αὐτὸν τὸν νοικοκύρην.] — Κρήτης. Παρνασ. ΙϚ', 480, 13 [Ὁ διάολος ἀπὸ τὰ κ. παίρνει τὰ μ. κι' ἀπὸ τὰ κ. δροσιὰ δὲν ἀφίνει.] καὶ Κρητ. Ἐφημ. 18, 101 [Ἀπὸ τὰ κ. παίρν' ὁ δ. τὰ μ. ἀπού τὰ κ. οὖλα.] — Μεσσηνίας. — Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου ἀκούσαντος τὴν παροιμίαν παρὰ Τηνίου χιακῆς καταγωγῆς [Τὰ κακὰ δ'λεμένα παίρν' οὐ δ. τὰ μ'σά· τὰ κακὰ καὶ τοὺ νικουκύρ.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Ἀπὸ τὰ κ. — κι' ἀπὸ τὰ κ. καὶ τὸ δουλευτή.] — Ἀν. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [Ἀποὺ τὰ καλὰ δουλεμένα — κι' ἀπού τὰ κακὰ τὰ παίρνει ὅλα καὶ τὸ ν.]).

Βλ. ἀρ. 9.

15. Ἀπ' τοῦ διαβόλου τὴν αὐλή,
μήτ' ἐρίφι, μήτ' ἀρνί.

(Νε. 13, 89. — Β' 3, 24. — Ἰων. Μέλισσα 8 [Ἀπὸ] — Β. 30, 389. — Βύρων Γ', 165 15. — Κα. 704 [διαόλου τὴν κοπή, μήτ' ἀρνάδα, μ. ἀ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἀφ' τοῦ διαόλου — οὔτε κατσίκι, οὔτε ἀ.] — Μυτιλήνης Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 12. 13. 16, πειρασμὸς 1, ἀναθεματίζω 1 (συμπληρώματος). Πρὸς φαύλους καὶ ἀδίκους δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν συναλλαγάς, διότι πάντως θὰ ζημιωθῶμεν, οὐδὲ τὰ παρὰ τούτων προσφερόμενα πρέπει νὰ δεχώμεθα. Λέγεται πρόσετι καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ τις γυναῖκα ἐξ οἴκου δυσφημηθέντος.

16. Ἀπ' τοῦ διαβόλου τὸ μαντρὶ καλὸν μὴν περιμένῃς.

(Χίου. Καν. 222, 64).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

16α Ἀπῶνα σακκὶ διαόλους, διάλεξε τὸ καλύτερο.

(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. δαίμονας 2. Καὶ πρὸς δήλωσιν τῆς ἐννοίας ὅτι ἐκ πολλῶν κακῶν πρέπει νὰ ἐκλέγεται τὸ ἐλάχιστον (πρβλ. κακὸ 44).

17. Βρὲ βόιδι μου, βοιδάκι μου, ἐγὼ σ' ἔβλεπα πῶς εἶσαι βόιδι, μὰ δὲ μ' ἀφίνουν οἱ διαβόλοι.

(Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Ἐπὶ τῶν ἐνδιδόντων παρὰ τὴν πεποίθησίν των εἰς τὰς γνώμας ἄλλων καὶ ζημιουμένων διὰ τοῦτο· ἢ δεχομένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των κατὰ σύστασιν ἄλλων ἄνθρωπον, εἰς ὃν δὲν ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην, καὶ μετανοούντων. Ὁ μῦθος ὅτι ἕνας γέρος μιὰ φορὰ ἀγόρασε ἕνα βόιδι 'ς τὸ πανηγύρι. Κἄτι ἄλλοι, ποῦ ἤθελαν καὶ αὐτοὶ νὰ τὸ ἀγοράσουν, δυσαρεστήθηκαν, καὶ διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν, συνεννοήθηκαν μεταξύ τους νὰ τὸν γελάσουν. Ἐχωρίσθηκαν λοιπὸν καὶ ἐστάθηκαν 'ς τὸ δρόμο ποῦ ἦτον νὰ περάσῃ ὁ γέρος, ὁ ἕνας μακριὰ ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ ὁ καθένας ὅταν ἐπερνοῦσε ἀπὸ κοντά του ὁ γέρος, τοῦ ὡμιλοῦσε γιὰ τὸ ἄλογο ποῦ ἀγόρασε. Ἐκεῖνος ἐθύμωσε μὲ τὸν πρῶτον, ἀλλ' ἔπειτα ἄρχισε νὰ συλλογίζεται· καὶ ὅταν ὁ τελευταῖος τοῦ εἶπε γιατί δὲν καβαλλικεύει τὸ ἄλογο, ἀλλὰ πηγαίνει πεζός, ἐνῷ αὐτὸ δὲν εἶναι πλέον πουλάρι, ὁ γέρος ἐσκέφθη πῶς εἶχαν δίκαιο καὶ τὸ ἐκαβαλλίκεψε. Τὸ βόιδι ὅμως, ἀσυνείθιστο ἀπὸ καβάλλαις, τὸν ἔρριξε καὶ ἔφυγε. Ὁ γέρος κατατσακισμένος ἀπὸ τὸ πέσιμο, ἐφώναξε τότε 'ς τὸ βόιδι ποῦ ἔτρεχε: «Βρὲ βόιδι μου, βοιδάκι μου, ἐγὼ σ' ἔβλεπα πῶς εἶσαι βόιδι, μὰ δὲν μ' ἀφίνουν οἱ διαβόλοι».

18. Γάλα δὲν εἶχε ὁ διάβολος κ' ἐπούλειε χλωροτύρι.

(Κα. 1060.—Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 20. 72. 77. 80. 84β, ἔχω 38. Ἐπὶ πονηρῶν ἀναλαμβανόντων ἔργα ξένα εἰς αὐτοὺς πρὸς κακοήθη τινὰ ἀλλὰ μὴ διαγινωσκόμενον σκοπόν· καὶ ἐπὶ τῶν σφετεριζομένων ἀλλοτρίαν περιουσίαν. Ἐνίοτε δὲ ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν, ὅτι οἱ κακοῦργοι ἐξευρίσκουσι πόρους ὁπόθεν οὐδεὶς ὑπονοεῖ, ὡς ὁ διάβολος ὁ κατασκευάζων καὶ πωλῶν χλωρὸν τυρόν, χωρὶς νὰ ἔχῃ γάλα. Ὅμοιαι παροιμ. Ἀλβαν.

Diali nënch caa ljesh e shet paljaz = ὁ διάβολος δὲν ἔχει μαλλὶ καὶ πουλεῖ πρόβατα (La Calabria X, 35). — **Ἰταλ.** U diavulu non ndavi pecuri e vindi lana = ὁ διάβολος δὲν ἔχει πρόβατα καὶ πουλεῖ μαλλὶ (καλαβρία, La Calabria VIII, 64). Lu diavulu nun havi lana e vinni pecuri = ὁ διάβολος δὲν ἔχει μαλλὶ καὶ πουλεῖ πρόβατα (σικελ. Pitrè II, 283). — **Γερμαν** Michael, Michael! du hast keine Bienen und verkaufst Honig = Μιχάλη, Μιχάλη! μέλισσαις δὲν ἔχεις καὶ πουλεῖς μέλι. (W. III, 652, 12).

19. Γιὰ νὰ ξαποστάσῃ ὁ διάβολος σούβλαις ἐξεμύτιζε
(Κα. 1141. — Κεφαλληνίας παρὰ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 72. 75α. 23α. 23β. 24α. 84α. 87, πρβλ. ἀδειανὸς 7, δουλειὰ 3. 4. 48-51. Ξεμυτίζω (ἐκ-μύτη) = ὀξύνω. Ἀμεταβ. τὸ ῥῆμα σημαίνει τὸ προφαίνομαι, ἢ γίνομαι εὐδιάκριτος μακρόθεν ἐρχόμενος· λέγεται καὶ ἐπὶ ἀψύχων, οἷον «ξεμύτισε τὸ καράβι», προεφάνη εἰς τὸν ὁρίζοντα (κυρίως ἐφάνη ἡ μύτη του, ἡ ἄκρα αὐτοῦ). — Ὅτι ὄχι μόνον τὰ ἔργα τῶν πονηρῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πάρεργα εἶναι κάκιστα. Λέγεται προσέτι καὶ ἐπὶ ἀέργου ἐνοχλοῦντός τινα· καὶ ἐπὶ τοῦ ἀσκόπως παίζοντος μὲ σκεῦός τι, τὸ ὁποῖον οὕτως ἢ θραύει ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως βλάπτει.

20. Γίδαις δὲν εἶχε ὁ διάολος, κ' ἐκειὸς ἐπούλειε γάλα.
(Κα. 1110).

Βλ. ἀρ. 18.

21. Γύρευες διάολο νὰ πιαστῇς, κι' ἄναψες κερὶ καὶ τὸν πίτυχες.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐζήτεις αἰτίαν νὰ βλάψῃς ἄλλον, καὶ τὸ κακὸν ἐστράφη κατὰ τῆς κεφαλῆς σου.

22. Δὲν τὸν χωρεῖ ὁ διάβολός του.
(Ἠπείρου. ΖΑ. 199, 33).

Ἐπὶ τῶν παλαιόντων πρὸς πολλὰς δυσχερείας καὶ ἐξ ἀβουλίας ἐμπλεκομένων εἰς νέας.

23. Δὲ χαρνᾷ ὁ διάβολος τὸ σπίτι dou.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παππαϊωαννίδου).

Βλ. ἀρ. 124, φωλιὰ 3. Ἐπὶ πονηροῦ εὐημεροῦντος· ὁ διάβολος δηλ. προφυλάσσει τὰ κτήματά του. Ὅμοια ἡ ’Αραβ. Ὁ διάβολος δὲ χαλάει τὴ φωλιά του. (Socin 384).

23α. Διάβολος δουλειὰ δὲν εἶχε
καὶ γαμοῦσε τὰ παιδιά του.

(Παρὰ Ι. Βερέττα. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. ἀρ. 19.

23β. Διάβολος δουλειὰ δὲν εἶχε,
ζύγιαζε ταρχίδια του.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 19.

24. Διάβολος ’κὶ γλυτώνει ἀς σὰ σ’έρια τ’.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 371, 212).

Διάβολος δὲν σώζεται ἀπὸ τὰ χέρια του. Ἐπὶ ἀνθρώπων εὐφυῶν καὶ πολυμηχάνων.

24α. Δουλειὰ δὲν ἔχει ὁ διάβολος, τὰ ἀρχίδια του θὰ τρίβῃ.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 278).

Βλ. ἀρ. 19.

25. Ἐγίνηκε τοῦ διαβόλου ὁ χορός.

(Κεφαλληνίας. Παρνασσ. ΙΖ', 442).

Πρβλ. χοροὶ 25. Ἐπὶ μεγάλου θορύβου καὶ συγχύσεως, διότι ἄκοσμος καὶ θορυβώδης πιστεύεται ὅτι εἶναι καὶ τῶν διαβόλων ὁ χορός. Συνήθης καὶ ἡ φράσις: «θὰ χορέψῃ ὁ διάβολος» ἐπὶ ἐπικειμένης συμπλοκῆς καὶ θορύβου.

26. Εἶναι ἀπὸ τοῦ διαβόλου τὴ μάννα.

(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 55, πρβλ. ἀρ. 106. Κατάγεται ἐκ χώρας ἀπωτάτης ἢ ἀγνώστου. Περὶ τῆς μάννας τοῦ διαβόλου βλ. ΝΕΜ. σ. 445.

27. Εἶναι γιὰ τὸ διάβολο πισκέσι.

(Κοινὴ [ἢ πεσκέσι.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Τοῦ διαόλου π.]).

Πισκέσι ἢ πεσκέσι, τό, τὸ δῶρον, τὸ ξένιον (τουρκ. πεσ῾κέσ῾, περσ· πισ῾κεσ῾). — Εἶναι κατάλληλον νὰ προσενεχθῇ ὡς δῶρον εἰς τὸν διάβολον. Ἐπὶ ἀνθρώπου ἢ πράγματος ἀχρείου.

27α. Εἶναι διάβολος ξιδᾶτος.

(Κοινή).

Ξιδᾶτος = ταριχευτὸς εἰς ὄξος. Ἐπὶ ἀκροχόλου.

28. Εἶναι διάολος μὲ τὰ κέρατα.

(Κοινή. — Πολίτου ΝΕΜ. 478).

Ἐπὶ ἀνθρώπου πανουργοτάτου ἢ φαυλοτάτου. **Γαλλ.** Ce n'est pas un homme, c'est un diable. (Littré λ. homme 1). — **Ὁλλανδ.** Hij is een gevleeschde duivel = εἶναι ἐνσαρκωμένος διάβολος. (W. IV, 1121, 1476). — **Γερμαν.** Er ist ein eingefleischter Teufel = ὁμ. (αὐτ. Βλ. καὶ αὐτ. 1123, 1526).

29. Εἶναι κάλτσα τοῦ διαβόλου.

(Κοινή. — Ἠπείρου. Ἀρ. σ. 176, 27 [Κ. τοῦ δ. εἶναι.] — Β. 71.79. — αὐτ. 135, 270 [Κ. τοῦ δ. ναι.] — Βάρνης. Κρ. 17).

Εἶναι εὐφυέστατος.

30. Εἶναι τοῦ διαβόλου ἀνέψι.

(Βάρνης. Κρ. 17).

Ἐπὶ πανούργων.

31. Εἶναι τοῦ διαόλου δουλειαῖς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Καὶ μονολεκτικῶς διαβολοδουλειὰ λέγεται τὸ ἐπίμοχθον ἔργον. «Ἔχω τοῦ διαβόλου τοῖς δουλειαῖς» = ἔχω πολλὰς καὶ ὀχληρὰς ὑποθέσεις.

32. Εἶπε ὁ διάολος καὶ τὸν ἔκαμε.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐπὶ ἀνδρὸς δυστρόπου.

33. Ἔλα, διάολε!

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. ἀρ. 98. Ἐπιφώνησις πρὸς ἐνοχλοῦντα.

34. Ἕναν ἀπὸ τοὺς δυὸ θὰ πάρῃ ὁ διάβολος.

(Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Βλ. θέλω 68. Ὅταν ἡ ἀντίθεσις τῶν συμφερόντων εἶναι μεγάλη, πάντως τὸ ὠφέλιμον εἰς τὸν ἕνα εἶναι ἐπιζήμιον εἰς τὸν ἕτερον. Ὁ μῦθος, ὅτι ἕνας γέρος εἶχε παντρέψῃ τοῖς δύο κόραις του, τὴ μία σὲ περιβολάρη καὶ τὴν ἄλλη σὲ κεραμιδᾶ. Μιὰ φορὰ πῆγε νὰ τοὺς ἰδῇ. Ὁ κεραμιδᾶς τοῦ εἶπε· «Ἔχω πολλὰ κεραμίδια κομμένα εἰς τὸν ἥλιο, καὶ ἂν βρέξῃ εἶμαι χαμένος». Τοῦ ἔδωκε ἐλπίδες ὁ γέρος καὶ ἔφυγε, καὶ ἐπῆγε 'ς τὸν ἄλλο γαμπρό του, τὸν περιβολάρη· τοῦ εἶπε καὶ αὐτός· «Ἔχω πολλὰ σπαρμένα, καὶ ἂν δὲν βοηθήσῃ ὁ Θεὸς νὰ βρέξῃ, εἴμαστε χαμένοι». Τοῦ ἔδωκε καὶ αὐτοῦ ἐλπίδες καὶ ἔφυγε. Ἐπῆγε ὁ γέρος 'ς τὴ γυναῖκά του, ὅποῦ τὸν ἐρώτησε τί κάνουν οἱ γαμπροί. «Τί νὰ σοῦ πῶ, γυναῖκα», τῆς λέει, «ἕναν ἀπὸ τοὺς δυὸ θὰ πάρῃ ὁ διάβολος». Ὅμοιος τουρκικὸς μῦθος τοῦ Νασρ-ἐδ-δὶν Χόντζα (μετάφρ. Χρυσοσθ. Χρυσοσπάθη. 1896 σ. 41 ἀρ. 50). Περὶ τοῦ ὁμοίου Αἰσωπείου μύθου βλ. θέλω 68, ὅπου καὶ ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ παροιμίαι ἀναγράφονται.

35. Ἕνας διάβολος διώχτει τὸν ἄλλον.

(Ἐπιστολὴ Ὀδυσσέως Ἀνδρίτζου τῆς 14 Φεβρ. 1824 ἐν Πανδώρ. Η', 489 καὶ Ἁρμονίας Α' σ. 653.—Β[1] 39,94 [διώχνει]—Β. 78,192.—Βάρνης. Κρ. 26 [Ὁ ἕ. δ. διώχνει]—Παρὰ Ι. Βερέττα.—Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνῃ [Uno diavolo scaciare al altro (!) οὕτω ἰταλιστὶ ἐν χρήσει καὶ εἰς ἄλλας νήσους τῶν Κυκλάδων]).

Ὅτι τὸ κακὸν διὰ τοῦ κακοῦ ἀσφαλέστερον καταπολεμεῖται καὶ πρὸς τοὺς φαύλους πρέπει ν' ἀντιτασσώμεθα διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ὅπλων. Ἀντίθετος ἀλλ' ἐν θεολογικῇ ἐννοίᾳ εἶναι ἡ ῥῆσις παρὰ Ἰωάννῃ τῷ Κλίμακος (τ. 88 σ. 877α Migne): «Δαίμων δαίμονα οὐκ ἐκβάλλει». Ἡ παροιμία εἶναι ἰταλικῆς προελεύσεως, ὡς ἄλλως ἐμφαίνει καὶ ἡ χρῆσις ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος αὐτοῦ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου. Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρίτζου εἰς οὗ τὰς ἐπιστολὰς τὸ πρῶτον εὑρίσκομεν αὐτήν, ἐγίνωσκε τὴν ἰταλικήν, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ Χ. Ἄννινος ἐν Ἁρ-

μονίας τ. Α΄ σ. 653. Δι' ὁμοίας μεταφορᾶς τὴν αὐτὴν ἐκφράζουσιν ἔννοιαν αἱ ἐν λ. κακὸ 38 καὶ καρφὶ 9, ὅπου ἀναγράφονται καὶ ἀρχαῖα καὶ νεώτερα παράλληλα. **Ἰταλ.** Un diavolo scaccia l' altro = ἕνας διάβολος διώχνει τὸν ἄλλον (τοσκαν. Giusti 335. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè IV, 177. Pasqualigo 281. Bernoni Tradiz. 210. D. I. 358), — **Γερμαν.** Ein Teufel vertreibt den andern = ἕνας διάβολος βγάνει τὸν ἄλλον. (W. IV, 1081, 512. Βλ. αὐτ. 510. 1089,675. 1091,728. 1112,1233. 1119, 1425 1122,1501).

36. Ἔντεσε 'ς τὴν τάβλα τοῦ διαβόλου.

('Αγρινίου παρ' Εὐστ. Σταΐκου [Ξυλοπάρθηκε, γιατὶ ἔντεσε]).

'Επὶ εὐήθους. Πιστεύεται ὅτι οἱ διάβολοι παρακάθηνται εἰς τράπεζαν ἐν ταῖς τριόδοις ('ς τὰ τρίστρατα) καὶ ὁ πατήσας ταύτην ἢ συμποδισθεὶς εἰς αὐτὴν παραφρονεῖ.

37. Ἔσπασ' ὁ διάολος τὸν πόδαν του.

(Κρήτης. Φρ. 108).

Πρβλ. ἀρ. 7. 'Επὶ ἀπροσδοκήτου ἐπιτυχίας. Ὁ διάβολος δηλ. θραύσας κατὰ τύχην τὸν πόδα δὲν ἠδυνήθη νὰ τρέξῃ καὶ νὰ φέρῃ ἐμπόδια.

38. Ἔχει μὲ τὸ διάβολο κουμπαριά.

(Σύρου. Νεα. 444).

Εὐδοκιμεῖ εἰς πάσας τὰς ἐπιχειρήσεις του καὶ αὐτὰς τὰς παρατολμοτάτας, ὡσανεὶ τὸν ἐβοήθει ὁ διάβολος συνδεδεμένος μετ' αὐτοῦ διὰ κουμπαριᾶς. Αἱ δημώδεις δοξασίαι γινώσκουσι κουμπαριὰν μετὰ τοῦ Χάρου (βλ. ἀφορμὴ 3), σπανιώτατα δ' ἀναφέρεται καὶ τοῦ διαβόλου (ὡς ἐν ἀρ. 82α)· ἀλλ' αὕτη ἐννοεῖται ὡς συντροφία ἢ φιλία καὶ ὄχι ὡς κουμπαριὰ ἐκ βαπτίσματος, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι ὁ διάβολος πιστεύεται ἀνίκανος νὰ ὑποστῇ τὴν θέαν τοῦ σταυροῦ καὶ νὰ ὀσφρανθῇ τὸ θυμίαμα, ταπαραίτητα κατὰ τὴν ἱεροτελεστίαν τοῦ βαπτίσματος. Ὅθεν φίλοι τοῦ διαβόλου κατὰ τὰς δημώδεις δοξασίας, ἔχοντες αὐτὸν ἀρωγὸν πρὸς πλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν των, θεωροῦνται οἱ παραδώσαντες εἰς αὐτὸν ἐγγράφως τὴν ψυχήν των· ἡ δοξασία αὕτη περὶ ἧς ἀλλαχοῦ θὰ διαλάβω ἐκτενέστατα (βλ. καὶ ΝΕΜ. σ. 448

κέ.), τὴν πρώτην ἀρχὴν ἔλαβε πιθανῶς ἐκ τῆς ῥήσεως τοῦ Ἡσαΐου κη΄, 15: «Ἐποιήσαμεν διαθήκην μετὰ τοῦ ᾅδου καὶ μετὰ τοῦ θανάτου συνθήκας».

39. Ἔχει τὸ διάολο δίπλα μέσα του.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 40. Ἐπὶ κακοτρόπων καὶ μοχθηρῶν. Ὁ διάβολος δηλ. εἶναι ἐξηπλωμένος κατὰ πλάτος τοῦ σώματός του ἐντὸς αὐτοῦ, ὥστε ἡ ἐξαγωγή του νὰ εἶναι δυσκολωτέρα.

40. Ἔχει τὸ διάβολο μέσα του.

(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 39. 123, γυναῖκα 39. Ἐπὶ ἰδιογνωμόνων καὶ δυστρόπων, σπανιώτερον δὲ ἐπὶ ζωηρῶν καὶ ἐπιδεξίων, ὡς ἐν ταῖς ἑξῆς ἀλλογλώσσοις: **Γαλλ.** Avoir le diable au corps. (Littrè λ. diable 3. Leroux I, 10). — **Ὁλλανδ.** Hij heeft den duivel in 't lijf = ἀπαράλλακτος. (W. IV, 1120, 1447). — **Γερμαν.** Er hat den Teufel im Leibe = ὁμ. (αὐτ. Βλ. καὶ αὐτ. 1453. 1122, 1493. 1500).

41. Ἔχωσ' ὁ διάβολος τὴν ὀρά του.

(Πολίτου ΝΕΜ. 478. — Πελοποννήσου ἥ, Ἐδάλε]).

Βλ. οὐρὰ 6.4.5. Καὶ μόνον διὰ τοῦ ἄκρου τῆς οὐρᾶς του ἐγγίζων εἶναι ἱκανὸς ὁ διάβολος νὰ φέρῃ καταστροφὴν τινα ἢ νὰ παρατρέψῃ εἰς ἀποτυχίαν οἱονδήποτε ἔργον. Ἐκ τούτου καὶ περὶ ἀνθρώπου λέγεται, ὅτι «ἔβαλε τὴν οὐρά του», ἂν ἐπενέβη πρὸς κακὸν εἴς τινα ὑπόθεσιν. Παραπλήσιαι παροιμ. **Ἰταλ.** In tute le cose 'l diavolo ghe mete la coa = 'ς ὅλα τὰ πράματα ὁ διάβολος βάνει τὴν ὀρά του (βενετ. Pasqualigo 223). Il Diavolo dove non può mettere il capo vi mette la coda = ὁ διάβολος ὅπου δὲν μπορεῖ νὰ βάλῃ τὸ κεφάλι βάνει τὴν οὐρά. (Giusti 47. Giani 484). — **Γερμαν.** Auf all mein glück legt der teufel seinen schwanz = 'ς ὅ τι ἔχω καλὸ βάνει ὁ διάβολος τὴν οὐρά του. (Grimm, D. Myth.[4] σ 834). Wo der Teufel mit dem Kopfe nicht hinein kann, setz er den Schwanz an = ὅπου δὲν μπορεῖ ὁ διάβολος νὰ χώσῃ τὸ κεφάλι χώνει τὴν οὐρὰ (W. IV, 1104, 1053).

42. Θὰ γελάσῃ ὁ διάβολος.

(Κοινή).

Συγκεκαλυμμένη ἀπειλή. Θὰ συμβῇ μέγα τι κακόν· θὰ μὲ ἀναγκάσῃς νὰ κακουργήσω, προξενῶν οὕτω χαρὰν εἰς τὸν διάβολον. **Ὁλλανδ.** Daar zou de duivel om lagchen = μπορεῖ νὰ γελάσῃ γι' αὐτὸ ὁ διάβολος. (W. IV, 1107,1103) — **Γερμαν.** Da mag der Teufel lachen = δμ. (αὐτ).

43. Θὰ τοῦ τὰ ξυπολύσῃ ὁ διάβολος.

('Αθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου [ἢ: Τὸν ἐξυπόλυσε ὁ δ.]).

Βλ. ἀρ. 126, πρβλ. ἀρ. 84β. Θὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὰ ὑποδήματα ὁ διάβολος, θὰ τὸν ἀφήσῃ ἀνυπόδητον. Ὅτι ὁ φαῦλος καὶ ἂν κατορθώσῃ ν' ἀποφύγῃ μέχρι τινὸς τὴν τιμωρίαν. ἀλλὰ πάντως ὕστερον θὰ δώσῃ δίκην τῶν πράξεών του. Διότι ὁ διάβολος παρορμᾷ τὸν παραδεδομένον εἰς αὐτὸν ἄνθρωπον εἰς πονηρὰς πράξεις, καὶ τὸν σώζει ἀπὸ τῆς τιμωρίας μέχρις ὅτου ἐξωθήσας αὐτὸν εἰς κακούργημα προκαλέσῃ τὸν παντελῆ ὄλεθρόν του. Τὴν ἔννοιαν ταύτην ἄνευ μεταφορᾶς ἐκφράζει καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 84β. Λέγεται προσέτι ἡ παροιμία καὶ ἐπὶ τοῦ προσλαμβάνοντος ὡς συνέταιρον ἄνθρωπον φαῦλον, ὅστις ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ τὸν καταστρέψῃ μέχρι τέλους.

Ὑπόκειται εἰς τὴν παροιμίαν βεβαίως μῦθος, καθ' ὃν ὁ διάβολος ἀφῆρεσε τὰ ὑποδήματα τοῦ ὀπαδοῦ του, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ διαφύγῃ τὴν δίωξιν. Τὸν μῦθον τοῦτον ἀγνοῶ· θὰ ἦτο ἴσως ὅμοιος πρὸς τὸν ἑπόμενον, ὅστις εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς ὑπ' ἀρ. 82α καὶ 126 παραλλαγὰς τῆς παροιμίας· τοῦτον τοὐλάχιστον μοὶ διηγήθη ὁ ἀνακοινώσας μοι τὴν παροιμίαν πρὸς ἐπεξήγησιν ταύτης. Ἦταν ἕνας χρυσικὸς καὶ βλαστημοῦσε κάθε μέρα τὸ διάβολο. Ὁ διάβολος θύμωνε πολὺ γι' αὐτό, καὶ ἔλεγε· «Τί ἔχει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μὲ μένα, ὁλοένα νὰ μὲ βρίζῃ;» ὅπου ἀποφάσισε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ. Παρουσιάζεται λοιπὸν μιὰ μέρα 'ς τὸ μαγαζεῖ αὐτοῦ τοῦ χρυσικοῦ, καὶ τοῦ ἐγύρεψε νὰ τόνε πάρῃ νὰ τοῦ δουλεύῃ· ἐσυμφώνησαν, τὸν πῆρε κάλφα. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ μπῆκε ὁ διάβολος 'ς τὸ μαγαζεῖ ἔκαναν πράματα σπουδαῖα, μὲ πολλὴ τέχνη, καὶ ὁ χρυσικὸς ἔβγαλε ὄνομα. Ὕστερα ἀπὸ λίγο παρουσιάστη 'ς τὸ χρυσικὸ ἕνας γέρος· (αὐτὸς ἦταν ἄλλος διάβο-

λος, συνεννοημένος μὲ τὸν πρῶτο). «Μάστορα», τοῦ λέει, «ἐσὺ εἶσαι περίφημος τεχνίτης κάνεις πράματα ξακουστά, δὲν μπορεῖς νὰ μὲ κάμῃς καὶ ἐμένα ἀπὸ γέρο νέο;» Ὁ χρυσικὸς φυσικὰ δὲν μποροῦσε νὰ δεχτῇ, εἶξευρε καλὰ πῶς δὲν ἦταν ἄξιος νὰ κάμῃ τέτοιο θᾶμα, ἀλλὰ ὁ κάλφας τοῦ λέει· «Δέξου, καὶ ἐγὼ τὸ παίρνω ἀπάνου μου». Ἐσυμφώνησαν λοιπὸν τὴν ἀμοιβή, χίλια γρόσια νὰ ποῦμε, (ὅσα θέλει λέγει καθένας, παρετήρησεν ὁ διηγούμενος), καὶ τὸν ἔμπασαν μέσα. Τότε ὁ κάλφας τοῦ δίνει μία μὲ τὸ μπαλτᾶ 'ς τὸ κεφάλι, καὶ τὸν ῥήχνει κάτω νεκρό· ἔπειτα τὸν παίρνει, τὸν βάνει 'ς τὸ λεβέτι μὲ τὸ βραστὸ νερό, ἀπὸ κεῖ 'ς τὸ καμίνι μὲ ὅλαις ταῖς μηχαναῖς, καὶ τὸν ἔβγαλε παιδί· δύσκολο βέβαια δὲν ἦταν τὸ πρᾶμα, ἀφοῦ καὶ ὁ τεχνίτης καὶ ὁ γέρος ἦσαν καὶ οἱ δύο διαβόλοι. Ὁ κόσμος, ποῦ εἶχε πάρῃ μυρουδιά, περίμενε ἀπόξω, καὶ ἅμα ἄνοιξε τὸ μαγαζεῖ, καὶ εἶδε παιδὶ τὸ γέρο, ἐθάμαζε· τὸ πρᾶμα διαλαλήθη. Τό μαθε καὶ ὁ γέρο βασιλιᾶς ἐκείνης τῆς πολιτείας, καὶ πῆγε καὶ αὐτὸς μὲ τὴν ἀπαίτηση νὰ τὸν κάμουν νέο. Ὁ χρυσικός, ποῦ εἶχε πάρῃ θάρρος ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ γέρου, ἐδέχθηκε ἀμέσως. Κλειδώνεται λοιπὸν 'ς τὸ μαγαζεῖ μὲ τὸ βασιλιᾶ καὶ μὲ τὸν κάλφα, καὶ τοῦ λέει τοῦ κάλφα νὰ κάμῃ τὴν τέχνη του. Αὐτὸς ὅμως ἐδιάταξε τὸ μάστορη νὰ πάρῃ τὸν μπαλτά, νὰ χτυπήσῃ τὸ βασιλέα, ὄχι καθὼς πρῶτα ὁ διάβολος τὸ διάβολο. Χτυπᾷ ὁ μάστορης, σκοτώνει τὸ βασιλέα· γυρίζει νὰ ἰδῇ τὸν κάλφα του, δὲν τὸν βλέπει· εἶχε γίνῃ ἄφαντος. Συφοριάζεται ὁ μάστορης, τρέχει 'ς τὸ λεβέτι, πολεμάει ἀπὸ δῶ, πολεμάει ἀπὸ κεῖ, τοῦ κάκου· ὁ γεροβασιλιᾶς νεκρός. Ἀπόξω ἀπὸ τὸ μαγαζεῖ μελίσσι κόσμος, μαζεμένος νὰ ἰδῇ τὸ βασιλέα ξανανιωμένο. Περιμένουν, περιμένουν, τίποτα· 'ς τὰ ὕστερα ἀνησύχησαν, χάνουν τὴν ὑπομονή, καὶ σπάζουν τὴν πόρτα. Μπαίνουν μέσα, τί νὰ ἰδοῦν! ξαπλωμένο νεκρὸ τὸ βασιλιᾶ, καὶ τὸ μάστορη σὲ μιὰ γωνιὰ νὰ κάθεται νὰ κλαίῃ. Τὸν τσακώνουν τὸ λοιπὸν τὸ μάστορη, τὸν δικάζουν, τὸν πᾶν νὰ τὸν κρεμάσουν. Ἐκεῖ 'ς τὴν κρεμάλα παρουσιάσθηκε πάλι ὁ διάβολος· «Ἔ, μάστορη, τοῦ λέγει, μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ εἶμαι δῶ. — Ποῦ ἦσουνα; — Μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ θὰ σὲ γλυτώσω, δὲ θ' ἀφήσω τὴ θηλειά. Γιὰ κύτταξε γύρω νὰ μὴ μᾶς βλέπῃ κἀνένας». Γιατὶ τοῦ εἶχε θαμπώσῃ ὁ διάβολος τὰ μάτια καὶ δὲν ἔβλεπε τὸν κόσμο ποῦ ἦταν μαζωμένος. Λέει· «Ἕνα γέρο βλέπω μόνο, μ' ἕνα φόρτωμα

παλιοπάπουτσα. — Ἔ, βλέπεις », τοῦ λέει ἐκεῖνος ἐκεῖ, « ὅλα αὐτὰ τὰ παλιοπάπουτσα ἐγὼ τά λειωσα, ὡς ποῦ νὰ σὲ φέρω ἐδῶ 'ς τὴν κρεμάλα». Καὶ τὸν παρατάει καὶ φεύγει[1].

44. Θύμιαζε τὸ διάβολο, ὅταν σοῦ τύχῃ.

(Β. 116,56. — Ἠπείρου. ΖΛ. 19,8 [Θυμιατίζει τὸ διάβολο.]).

Βλ. ἀρ. 53, πρβλ. ἀρ. 6, δαίμονας 4. Ἐπὶ τῶν περιποιουμένων φαύλους ἀνθρώπους, ὅπως τύχωσί τινος ὠφελείας ἐξ αὐτῶν.

45. Θυμιατίζει τὸ διάβολο

(Ἠπείρου. ΖΛ. 19, 8 καὶ Δωδώνη 1896 σ. 162).

Βλ. ἀρ. 6, πρβλ. ἀρ. 122.

45α. Θυμιάτισε τὸ διάβολο, νὰ σὲ κάμῃ νὰ χεσθῇς.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 6.

46. Κάθε διάβολος καὶ τὸ θυμιατό του.

(Ἠπείρου. ΖΛ. 200, 63).

[1] Ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ τὸ ἐπεισόδιον τῆς ἀνανεώσεως γέροντος διὰ τῆς ἐμβαπτίσεως αὐτοῦ φονευθέντος εἰς λέβητα ζέοντος ὕδατος καὶ ἔπειτα εἰς κάμινον πυρὸς εἶναι εἰλημμένον ἐκ παλαιῶν μύθων καὶ δοξασιῶν· ἡ δοξασία τῆς ἀνανεώσεως ἢ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ὑγείας διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ζέοντος ὕδατος παρέχει τὴν ἐξήγησιν πολλῶν δεισιδαιμόνων συνηθειῶν διαφόρων λαῶν, ὧν κυριώταται εἶναι ἡ ἐμβολὴ καχεκτικῶν παιδίων εἰς λέβητα κατ' ἐπίφασιν περιέχοντα ζέον ὕδωρ (βλ. Drexler ἐν Roscher Mythol. Lex. III, σ. 300-2). ἡ ὑπερπήδησις τῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Λαμπαδάρη (τοῦ ἡλιοτροπίου) ἀναπτομένων πυρῶν, ἡ εἰσαγωγὴ εἰς φοῦρνον καχεκτικῶν παιδίων ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος κτλ. Διεπλάσθησαν δ' ἐκ τῶν συνηθειῶν τούτων καὶ πολλοὶ τῶν ἀρχαίων μύθων, οἷοι ὁ τῆς ἀνανεώσεως τοῦ Πελίου ὑπὸ τῆς Μηδείας καὶ τῶν Πελιάδων (Roscher Lex. II, 2491-2505), ὁ τῆς ἀνανεώσεως τῶν τροφῶν τοῦ Διονύσου, τοῦ Αἴαντος, τοῦ Ἰάσονος (Σχολ. Ἀριστοφ. Ἱππ. 1321) κλπ. οἱ μῦθοι περὶ μεταδόσεως ἀθανασίας εἰς παῖδας διὰ τοῦ πυρὸς ὑπὸ τῆς Θέτιδος, τῆς Δήμητρος, τῆς Ἴσιδος κλπ. Ἐν ἑλληνικοῖς παραμυθίοις ἐπαναλαμβάνονται συχνάκις τὰ ἐπεισόδια τῆς ἐμβαπτίσεως πρεσβυτῶν πρὸς ἀνανέωσιν εἰς λέβητα ζέοντος ὕδατος ἢ εἰς πεπυρακτωμένον φοῦρνον, ἀλλ' αἱ πράξεις αὗται παρίστανται, ὅπως καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ μύθῳ, ὡς ὑπαγορευόμεναι ὑπὸ δολίας προαιρέσεως, σκοποῦσαι δὲ τὸν ὄλεθρον τῶν πειθομένων νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τοιαύτην δοκιμασίαν· τοῦτο δ' εἶναι τεκμήριον ἐξασθενίσεως τοῦ ἀρχικοῦ μύθου. Ἡ δὲ συμβολικὴ διὰ τοῦ σωροῦ τῶν παλαιῶν ὑποδημάτων ὑπόδειξις τῶν πολυχρονίων πορειῶν πρὸς ἐπίτευξιν σκοποῦ τινος εὑρίσκεται καὶ ἐν γαλλικῷ παραμυθίῳ (RTP. 1896 σ. 571)· ἐν δ' ὁμοίῳ φλαμανδικῷ ἀντὶ ὑποδημάτων γίνεται μνεία ἐφθαρμένων τροχῶν ἁμάξης (αὐτ. 1897 σ. 81).

Ἕκαστος διάβολος θυμιᾷ διὰ τοῦ ἰδίου θυμιατηρίου. Ἐπὶ ἀσυμφωνίας.

47. Κάθεται ὁ διάβολος καὶ τὰ ἔργα του φτάνουν μακριά.
(Ἀθηνῶν).

Βλ. δαίμονας 3, ἀλλοῦ 62, οὐρὰ 1.

48. Καὶ 'ς τὴν τζάκα τοῦ διαβόλου δὲν πιάνεται.
(Ἀκαρνανίας).

Ἐπὶ πολυμηχάνων. Οὐδ' εἰς τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου ἐμπίπτει· ἐννοεῖται δ' ἡ παγὶς ἐνταῦθα κυριολεκτικῶς καὶ ὄχι μεταφορικῶς ὡς εἰς τὰς ἀσκητικὰς διηγήσεις καὶ τοὺς ψυχωφελεῖς λόγους.

49. Καὶ τοῖ διαβόλους ἐβγάλλει ἀς σὰ τρυπία.
(Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ἐπὶ παιδίου, ὅπερ παῖζον ἀνεῦρε κεκρυμμένον τι πρᾶγμα.

50. Καὶ τὸν διάβολον ἐβγάλλει ἀς σὸ τρυπίν.
(Πόντου Ἑπτάλ. 368,183 καὶ παρὰ Ι. Βαλαβάνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ἐπὶ ἀνδρὸς εὐφυοῦς καὶ ἐπιτηδειοτάτου.

51. Καὶ τοῦ διαβόλου κερί.
(Ἠπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ἀρ. 53.

52. Κάμε τὸ διάβολο παπᾶ
καὶ τὴ Μπούλα καλογριά.
(Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 136).

Ἐπὶ τῆς ἀναρρήσεως οὐτιδανῶν καὶ ἀναξίων εἰς σεμνὰ ἀξιώματα.

53. Κἀμμιὰ φορὰ καὶ τοῦ διαβόλου πρέπει ν' ἀνάφτῃς κερί.
(Β' 59,125. — Β. 136, 288).

Βλ. δαίμονας 4. Πλὴν τῶν ἀναγραφομένων αὐτόθι παροιμιῶν, αἱ ἑπόμεναι εἶναι συναφέστεραι πρὸς τὴν προκειμένην. **Ἰταλ.** Fe limosna al diavo pēr tēnilo lontan = κάμε ἐλεημοσύνη 'ς τὸ διάβολο γιὰ νὰ τὸν κρατῇς μακριὰ (πεδεμοντ. D. II, 435). — **Γαλλ.**

Il faut savoir brûler (mettre) une chandelle devant le diable. (W. IV, 1061, 69). Brûler une chandelle au diable. (D. II, 435). I fât quéqu' feies mette ine chandelle â diale = πρέπει κἀμμιὰ φορὰ νὰ βάνῃ κἀνεὶς ἕνα κερὶ 'ς τὸ διάβολο (οὐαλων. αὐτ.). — Ἀγγλ. 'T is good sometimes to hold a candle to the devil = εἶναι καλὸ κἄποτε νὰ κρατῇ κἀνεὶς ἕνα κερὶ 'ς τὸ διάβολο. (W. IV, 1089, 688). — Ὁλλανδ. Men moet zomwijl de duivel een kaars opsteeken = πρέπει κἀνεὶς κἄποτε ν' ἀνάβῃ 'ς τὸ διάβολο ἕνα κερί. (αὐτ. Βλ. αὐτ. 1061, 69. 1110, 1198. D. II, 435). — Γερμαν. Man muss auch manchmal dem Teufel eine Kerzel aufstecken = πρέπει κἀνεὶς κἄποτε καὶ 'ς τὸ διάβολο ν' ἀνάφτῃ ἕνα κεράκι. (W. IV, 1088, 661. Βλ. αὐτ. 662. 1089, 688. 1110, 1198. I, 105, 1. D. II, 435).

54. Κἀμμιὰ φορὰ τὰ χέρνει ὁ διάβολος κ' ἡ σκούφια τοῦ Μιχάλη, κ' ἔρχονται τὰ πράγματα ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

(Μεσσηνίας. Νεα. 167).

Βλ. ἀρ. 83, πετριὰ 3. Ἐπὶ τῶν ἀπροσδοκήτως συμβαινόντων. Ἡ σκούφια τοῦ Μιχάλη παρενεβλήθη παιγνιωδῶς, ἐκ τινος μύθου λησμονηθέντος.

55. Κατὰ διαβόλου μάννα.

(Ἠπείρου. Ἀρ. σ. 176,28. — Πολίτου ΝΕΜ. 445).

Βλ. ἀρ. 26. Συνήθως μὲν ἐκφέρεται ὡς ἀρὰ πρὸς ἀποπομπὴν εἰς τόπους μακρινοὺς καὶ ἐρήμους· καὶ πληρέστερον: Πήγαινε ἢ Σύρε κατὰ δ. μ. ἢ, 'ς τοῦ δ. τὴ μάννα. Ἐνίοτε δὲ λέγεται, ὡς ἡ ὑπ' ἀρ. 7, ἐπὶ ἔργου δυσκόλου παρὰ προσδοκίαν ἐπιτυγχάνοντος.

56. Κατὰ τοὺς διαβόλους π' ἀπαντήσω 'ς τὸ δρόμο.

(Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Οὕτως ἀποκρίνεται ὁ ἐρωτώμενος πότε θὰ περατώσῃ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ἔργον, ἐννοῶν ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ τὸν χρόνον, διότι ἐνδεχόμενον νὰ τῷ παρεμβληθῶσιν ἀπρόοπτα ἐμπόδια. Ὁ μῦθος ὅτι ἐρώτησαν μιὰ φορὰ ἕνα σκύλο πόσο θέλει ἀπὸ ἐκεῖ νὰ πάγῃ εἰς τὸ σπίτι του· κ' ἐκεῖνος εἶπε. «Κατὰ τοὺς διαβόλους π' ἀπαν-

τήσω 'ς τὸ δρόμο» καὶ ἐννοοῦσε τὰ παιδιὰ ποῦ τὸν ἀπαντοῦσαν καὶ τὸν ἐχτυποῦσαν μὲ τοῖς πέτραις.

57. Κι' ἀπὸ τὸ διάβολο ἐμπρὸς τρεῖς μέραις εἶναι γεννημένος.

(Β. 140,366. — Μεσσηνίας [Εἶναι γ. τρεῖς μ. μπροστὰ ἀπὸ τὸ διάβολο.]).

Ἐπὶ πονηροτάτου· εἶναι δηλ. πρεσβύτερος καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐμπειρότερος καὶ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου. Ὁμοία ἡ **Ἰταλ.** Le fimmene sù nate prima de lu diaulu = αἱ γυναῖκες εἶναι γεννημέναις πρῶτα ἀπὸ τὸ διάβολο (καλαβρία, Pitrè II, 89).

57α. Κλάν' οἱ ποθαμένοι,
καὶ σκάζουν οἱ διαβόλοι.

('Αρτοτίνης Δωρίδος. Ἐφημ. Φιλομ. 1868 σ. 1673).

Βλ. ἀρ. 102.

58. Μαῦρος εἶν' ὁ διάβολος, ἀλλ' ὄχι καθὼς λένε.

(Παιρῶν. Νεα. 304).

Ἐπὶ δυσφημήσεων πολλὴν ἐχουσῶν ὑπερβολήν. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Il diavolo non è così brutto come lo dipingono = ὁ διάβολος δὲν εἶναι τόσο ἄσκημος, ὅπως τὸν ζωγραφίζουν. (D. II, 431 καὶ σ. 506. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ Pitrè II, 189. Pasqualigo 133). Lu diavulu non è brutu comu si dici = ὁ διάβολος δὲν εἶναι ἄσχημος ὅσο λὲν (καλαβρία, Marzano 113). O diao o n' è tanto brûtto come o fan = ὁ διάβολος δὲν εἶναι τόσον ἄσκημος ὅπως τὸν κάνουν (λιγυστική, Pitrè II 189 μετὰ παραλλαγῶν αὐτ.). Chi vede il diavol da dovvero, lo vede con men corna e manco nero = ὅποιος βλέπει τὸ διάβολο 'ς τἀληθινά, τὸν βλέπει μὲ λιγώτερα κέρατα καὶ ὄχι τόσο μαῦρο (τοσκαν. Pitrè II, 189). Non bisogna fare il diavolo più nero che non è = δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κάνῃ κἀνεὶς τὸ διάβολο πλιὸ μαῦρο παρ' ὅ τι εἶναι (τοσκαν. Giusti 240). — **Γαλλ.** Le diable n'est pas si noir qu'on le fait. (D. II, 431). Le diable n'est pas si noir qu'il en a l'air. (Littré λ. diable 23). Il n'est pas si diable qu'il est noir. (αὐτ. Leroux, I, 12). On fait toujours le diable plus laid

qu'il n'est. (W. IV, 1076, 409). — Πορτογαλ. Não he o di bo tão feio como o pintão = δὲν εἶναι ὁ διάβολος τόσο ἄσκημος, ὅπως τὸν ζωγραφίζουν. (αὐτ. 1069, 234). — Ἀγγλ. The devil is not as black, as he is paintet = ὁ διάβολος δὲν εἶναι τόσο μαῦρος, ὅσο τὸν ζωγραφίζουν (αὐτ. 1076, 409). Make not even the devil blacker as he is = μηδὲ τὸ διάβολο νὰ κάνῃς μαυρύτερο ἀπ' ὅ τι εἶναι (D. II σ. 506). The very deil is no sae ill as he 's ca'd = ὁ ἴδιος ὁ διάβολος δὲν εἶναι τόσο κακὸς ὅσο λὲν (σκωτ. D. II, 431). The deil 's nae wour than he's ca'd = ὁ διάβολος δὲν εἶναι χειρότερος ἀπ' ὅ τι λὲν (ἐπίσης, αὐτ.). — Ἰσλανδ. Eingin ger at mála fjandan svastari enn hann er = κἀνεὶς δὲν πρέπει νὰ ζωγραφίζῃ τὸ διάβολο μαυρύτερο ἀπ' ὅ τι εἶναι (αὐτ.) — Δαν. Fanden er aldrig saa sort, som man maler ham = ὁ διάβολος ποτὲ δὲν εἶναι τόσο μαῦρος, ὅσο τὸν ζωγραφίζουν (αὐτ) — Ὁλλανδ. De duivel is zoo zwart niet, als hij wel geschilderd wordt = ὁ διάβολος δὲν εἶναι τόσο μαῦρος ὅσο δὰ τὸν ζωγραφίζουν. (W. IV, 1076, 409) Men moet den duivel niet erger afmalen, dan hij is = δὲν πρέπει τὸ διάβολο νὰ ζωγραφίζῃ κἀνεὶς χειρότερο παρ' ὅ τι εἶναι (αὐτ. 1088, 673). — Γερμαν Der Teuffel ist nicht so schwartz wie man jhn mahlt = ὁ διάβολος δὲν εἶναι τόσο μαῦρος ὅπως τὸν ζωγραφίζουν. (W. IV, 1076, 409. Βλ. αὐτ. 1060, 44. 48. 1068, 234. 1069, 236. 1078, 452. 1082, 539. D. II, 431). Man mahlt den Teuffel schwärtzer als er ist = ζωγραφίζουν τὸ διάβολο μαυρύτερο παρ' ὅ τι εἶναι. (W. IV, 1088, 656). Man macht den Teufel gar zu schwarz = κάνουν τὸ διάβολο παραπολὺ μαῦρο (αὐτ. 655). Man muss den Teufel nicht schwärzer malen, als er ist = δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ ζωγραφίζῃ τὸ διάβολο μαυρύτερο παρ' ὅ τι εἶναι (αὐτ. 673). — Σερβ. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ διάβολος δὲν εἶναι τόσο μαῦρος ὅσο λὲν οἱ ἄνθρωποι (Wuk 277).

58α. Μὲ τὸν διάβολον καρύδια παίζει.

(Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Ἐπὶ τοῦ προσπαθοῦντος νὰ ἐξαπατήσῃ πονηρότερον αὐτοῦ.

59. Μηδὲ διάβολος σοῦ λάχῃ,
μηδὲ τὸ σταυρό σου κάμῃς.
(Θήρας. Δε. Στ. 71 [τὸν σταυρόν σου] καὶ παρὰ Ν. Πεταλᾶ).

Βλ. δαίμονας 1.

60. Μηδ' ὁ διάβολος σ' ἀπαντήξῃ, μηδὲ τὸν σταυρόν σου κάμῃς.
('Ερμόδωρος παρὰ Ducange στ. 568 λ. καμώννειν).

Βλ. δαίμονας 1, ἀράπης 4.

61. Μηὲ τὸδ διάβολον τσερί, μηὲ τὸν Τοῦκοκ κῶλο.
(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα).

Βλ. Τοῦρκος 3α, πρβλ. ἀρ 6. Εἰς κακοὺς ἀνθρώπους οὐδὲν πρέπει νὰ ὑπόσχεσαι, ἥκιστα δὲ τἀσύμφορα ἢ μὴ πρέποντα, διότι καὶ ἄκοντα θὰ σὲ ἐξαναγκάσωσι νὰ ἐκτελέσῃς τὴν ὑπόσχεσίν σου.

62. Μὴ σκάζῃς, διάβολε, ποῦ κλάνει ὁ πεθαμένος.
('Ηπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ἀρ. 102. Ἀντὶ τοῦ, πῶς νὰ μὴ σκάζῃ ὁ διάβολος εἰς τοιαύτην περίστασιν.

63. Μήτε τὸ διάβολο νὰ ἰδῇς
μήτε νὰ σταυροκοπηθῇς.
(Μεσσηνίας. Πανδώρ. ΙΘ', 117, 49).

Βλ. δαίμονας 1.

63α. Μήτε τὸ διάβολο νὰ ἰδῇς, μήτε τὸ σταυρό σὸυ νὰ κάμῃς.
(Κοινή. — Β.[1] 63, 10 [διάβολον νὰ δῇς]. — Β. 164, 211 [όμ.]. — Βάρνης. Κρ. 24 [νὰ δῇς]. — Καλαβρύτων παρὰ Α. Κωνσταντινοπούλου [Οὔτε τὸ δ. νὰ διῇς, οὔτε]. — Πορταριᾶς Θεσσαλίας παρὰ Δ. Κωλᾶ [Οὔτε-οὔτε τὸ στ. νὰ κ.] — Ζαγορίου παρὰ Σ.Α. Χατζοπούλου [Οὔτε τὸ διάολο — οὔτε τὸ σ. σ' νὰ κάν'ς.]. — Κεφαλληνίας παρ''Ηλ. Τσιτσέλη [Οὔτε τὸ διάολο νὰ ἰ. οὔτε τὸ]. — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [Μηδὲ τὸ διάολο νὰ δῇς, μηδὲ] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [όμ.]. — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [Μηδὲ τὸ ντζάολο νὰ δῇς, μηδὲ] — Καρπάθου παρὰ Κ. Γ. Μιχαηλίδου [Μήε τὸ διάολο νὰ ᾖς, μήε]. — 'Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα [Μηδὲ τὸ δ. νὰ διῇς, μηδὲ τὸ στ. σ' νὰ κάμ'ς.]).

Βλ. δαίμονας 1.

64. Μήτε τὸ διάβολο ἀπαντήσῃς
μήτε τὸ σταυρὸ νὰ κάμῃς.

(Βάρνερ: διάβολος 1 [διάβολον-σταυρό σου κ.]. — Πτζ. 260, 560 [δ. ν' ἀπ.] — Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη [Οὔτε τὸ δ. ν' ἀπ. οὔτε]. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ν' ἀπ. — στ. σου]. — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ [Μήτ' ὁ διάολος νὰ σ' ἀπαντήσῃ, μ. τὸ στ. σου]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [όμ.]. — Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [Μηδὲ διάβολος νὰ σ' ἀπαντήσ', μηδὲ τὸ στ. σ' νὰ κάμ'ς.]· καὶ παρὰ 'Αδ. 'Αδαμαντίου [όμ.]. — Θήρας παρὰ Κ. Νοητάκη [Μήτ' ὁ διάολος νὰ σοῦ παντήσῃ, μηδὲ τὸ στ. σου κάμῃς.]. — Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Μήτι τοὺ διάβουλου νὰ πατήγῃς, μήτι τοὺ στ. σ' νὰ κάν'ς.]).

Βλ. δαίμονας 1.

65. Μήτε τὸ διάβολο νὰ ἰδῇς
μήτε ξύλο νὰ τοῦ δώσῃς.

(B[1]. 63, 10 [δῇς-ξυλιά]. — Β. 164, 211 [δῇς]).

Βλ. δαίμονας 1.

66. Μὶ κακὸ διάβολου ἤβαλε τὰ μαλλιά τ'.

(Πελοποννήσου [Μὲ κακὸ διάβολο ἔμπλεξε.] — Λέσβου παρὰ Γρ Ν. Βερναρδάκη).

'Επὶ τῶν ἐχόντων σύντροφον ἢ ἀντίπαλον ἰσχυρότερον ἢ πονηρότερον.

*67. Μικρὸς ἔναι ὁ διάβολος καὶ αἱ πράξεις του μεγάλαι.

(Βυζαντινή. Φυσιολόγος κεφ 18 ἔκδ. Karnejev ἐν Byz. Zeitschr. 1894 σ. 48 ἐκ χειρογρ. τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐν Μόσχᾳ συνοδικῆς βιβλιοθήκης [Μ. μέν ἐστι παντελῶς καὶ τὰ πρακτικὰ αὐτοῦ μεγάλα.]. — 'Εν παρισινῷ χειρογράφῳ τοῦ Φυσιολόγου τῆς ΙΕ' ἑκατοντ. ὑπάρχει κατὰ τὸν αὐτὸν ἐκδότην ἡ ἑξῆς παραλλαγή: Μ. μέν ἐστιν αἱ δὲ πρ. αὐτοῦ μ. Ὁ δημώδης τύπος τῆς παροιμίας νομίζω ὅτι πρέπει ν' ἀποκατασταθῇ ὡς ἀνωτέρω. Βλ. καὶ Πολίτου ΔΠ σ. 216-7).

Βλ. τὴν παροιμίαν ταύτην ἐν λ. μικρὸς 30 καὶ τὴν βυζαντινὴν παραλλαγὴν αὐτῆς αὐτ. 26.

67α. Νὰ dόνε κουdήσ' ὁ διάβολος.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Πρβλ. ἀρ. 75. Εἴθε νὰ τὸν ἐξωθήσῃ εἰς τοῦτο ὁ διάβολος. 'Επὶ πράξεων μελετωμένων ὑπὸ ἐχθροῦ, αἵτινες εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν ζημίαν.

68. Νὰ τὸν πάρῃ ὁ διάβολος, νὰ τὸν ἀλέσῃ ὁ μύλος.

(Μα. 27).

Ἀναγράφεται μὲν ὡς παροιμία παρὰ τοῦ Μανιάρη, ἀλλ᾽ εἶναι κατάρα, περὶ ἧς βλ. Πολίτου ΝΕΜ. σ. 428 καὶ Δημώδ. μετεωρολ. μύθ. σ. 39.

69. Ξαγόρευε διαβόλους,
νὰ κάνῃς καλογέρους.

(Β. 173, 1).

Ὅτι ματαιοπονεῖ ὁ νουθετῶν τοὺς φύσει κακοτρόπους. Οἱ Γάλλοι κάμνουσι χρῆσιν τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς ἐπὶ δυσεπιτεύκτων καὶ μονονουχὶ ἀδυνάτων πραγμάτων. **Γαλλ.** C'est le diable à confesser. (Leroux, I, 10. Littré λ. diable 4).

70. Ὁ διάβολον σ᾽ίλια ποδάρια ἔσ᾽ει.

(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 280, 191 [Ὁ δεάβολον πολλὰ ποδάρεα ἔσ᾽.] καὶ παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνῃ).

Βλ. ἀρ. 74.

70α. Ὁ διάβολος ἀπὲ τὰ κεραμίδια κατεβαίνει.

(Βάρνερ: διάβολος 3).

Βλ. ἀρ. 54, πετριὰ 3. Ἐπὶ κακοῦ ἀπροσδοκήτως ἐπισκήπτοντος.

71. Ὁ διάβολος γίδια δὲν εἶχε καὶ τυρὶ ἐπούλειε.

(Bartholdy II, 149. — Leake 453, 83. — Δάρβαρ. 297 [ἐπώλει.] — Μα. 28 [όμ.]. — Ne. 87, 548. — Sanders 228, 83. — B¹ 73, 6. — B. 180, 60 [καὶ γάλα πούλαε]. — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Ὁ διάουλος δὲν εἶ. γ. καὶ τ. ἐπούλουνε.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [διάολος - ἔχει καὶ πρέτσα πουλεῖ.]).

Βλ. ἀρ. 18.

72. Ὁ διάβολος δουλειὰ δὲν εἶχε καὶ τὰ παιδιά του ἔπιανε καὶ γαμοῦσε.

(Β. 180, 62 [καὶ παιδιὰ ἕ. καὶ *τζιμποῦσε.]—Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 280, 190 [Ὁ δεάβολον δουλείαν 'κ εἶσ᾽εν, ἐτσούμπιζεν τὰ παιδία τ᾽.] — Κεφαλληνίας παρὰ Γεώργ. Λυκιαρδοπούλου [Ὁ διάολος ὅταν δὲν ἔχῃ δ. γαμεῖ τὰ παιδιά του.]).

Βλ. ἀρ. 19.

73. Ὁ διάβολος εἶχε τρία παιδιά· τὸ ἕνα κάθησε 'ς τὴν Κρήτη, τὸ δεύτερο 'ς τὴ Μάνη, τὸ τρίτο 'ς τὴν Κεφαλλονιά.

(Παρνασ. ΙΔ′ σ. 342. — Αὐτ. ΙΖ′ 438 [τὸν ἕνα κάθισε — τὸν δεύτερο — καὶ τὸν τρίτον]. — Πελοποννήσου. Πάρτς Κεφαλληνία καὶ Ἰθάκη σ. 131 [τὸν ἕνα κάθισεν εἰς τὴν Κ. τὸν δεύτερον εἰς τὴ Μ. καὶ τὸν τρίτον εἰς τὴ Κεφαλληνία.]).

Βλ. ἀρ. 81. 82. Ἐκ τῶν διασυρουσῶν τἀκληρήματα διαφόρων τόπων παροιμιῶν ἡ προκειμένη τοῦτο ἔχει τὸ ἐξαιρετικόν, ὅτι ἐπιχωριάζει πρὸ πάντων ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐνῷ συνήθως τὰς τοιαύτας παροιμίας λέγουσιν ἄλλοι, ὅπως πειράξωσι τοὺς δι' αὐτῶν διασυρομένους. Ἀλλ' ὁ διασυρμὸς οὗτος ἐνέχει καί τι τὸ διαθρύπτον τοὺς Κεφαλλῆνας καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μνημονεύει. Διότι λέγονται οὗτοι ἔκγονοι τοῦ διαβόλου, ὡς εὐφυεῖς, δραστήριοι, φιλέριδες καὶ *παλληκαράδες*. Ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 81 παραλλαγῇ εἰς τὰς χώρας ἐκείνας ὁ διάβολος ἐνύμφευσε τὰς τρεῖς θυγατέρας του, μίαν ἐν ἑκάστῃ, καὶ τοῦτο, ἐννοεῖται, «διὰ νὰ γεννοβολοῦν»· καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 82 παρίσταται ὁ διάβολος ὡς διελθὼν ἐν ἑκάστῃ τῶν τριῶν χωρῶν τὰς τρεῖς περιόδους τοῦ βίου του, τὴν νηπιακὴν ἐν Μάνῃ, τὴν νεανικὴν ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ τὴν πρεσβυτικὴν ἐν Κρήτῃ, ἵνα δηλωθῇ οὕτω ποιά τις διαβάθμισις τοῦ διαβολικοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων ἑκάστης· οἱ Κεφαλλῆνες εἶναι διαβολικώτεροι τῶν Μανιατῶν, παρασυρόμενοι ὑπὸ τῶν παραφορῶν τῆς νεότητος, ἐνῷ οἱ Κρῆτες ὑπερβαίνουσι πάντας, ἔχοντες τὴν πονηρίαν πολυπείρων γερόντων.

73α. Ὁ διάβολος ἐμπασίδια ἔχει, ἀμὲ βγασίδια δὲν ἔχει.

(Βάρνερ : διάβολος 4).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. Ἅδης 3. Τὸ κακὸν εὐκόλως μὲν ἐπέρχεται, ἀλλὰ δυσκολωτάτη εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ.

74. Ὁ διάβολος ἔχει πολλὰ ποδάρια.

(Κοινοτάτη. — Ἠπείρου. Ἀρ. 824. — Β. 181, 83. — Βάρνης. Ἠρ. 25. — Ππζ. 354, 95 [πόδια.] — Κρήτης. Παρνασ. ΙΓ′, 480, 14 [Ὁ διάολος — πόδια.]).

Βλ. ἀρ. 70. 92, φωτιὰ 1, πρβλ. δαίμονας 3. Ὅτι ἐν παντὶ ἔργῳ ἡμῶν πρέπει νὰ προνοῶμεν καὶ περὶ τῶν ἀπροόπτων κωλυμάτων καὶ αὐτῶν τῶν ἀπιθανωτάτων, διότι ἐνδέχεται ἔκ τινος τοιούτου νὰ ἐπέλθῃ βλάβη εἰς τὸ ἔργον ἢ συμφορὰ εἰς ἡμᾶς. Ἔχει δηλ. πολ-

λοὺς πόδας ὁ διάβολος καὶ δύναται νὰ σπεύσῃ καὶ νὰ φέρῃ τὸ κακόν, καθ' ἣν στιγμὴν πιστεύομεν ὅτι εὑρίσκεται μακρὰν καὶ εἶναι ἀδύνατος ἐπέμβασις αὐτοῦ. Οὕτω λ. χ. πρὸς τὸν χειριζόμενον πυροβόλον ὅπλον κενόν, λέγουν συνήθως νουθετοῦντες αὐτόν: «πρόσεχε, τί ὁ δ. ἔχει π. π.» ἐνδέχεται δηλ. τὸ κενὸν ὅπλον νὰ πληρωθῇ κατὰ διαβολικὴν συνέργειαν καὶ νὰ συμβῇ δυστύχημα. Ἀντίστοιχοι ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι. **Ἰταλ.** Il diavolo ha la coda lunga = ὁ διάβολος ἔχει τὴν οὐρὰ μακριά. (Castagna 213, 6). — **Γαλλ.** Le diable est bien fin. (Littré λ. diable 2). — **Γερμαν.** Der Teufel läuft noch = ὁ διάβολος τρέχει ἀκόμη (W. IV, 1115, 1325)· ἤτοι δὲν εἴμεθα ἀκόμη ἀσφαλεῖς.

75. Ὁ διάβολος κάποτε σοῦ παίρνει καὶ τὴν τέχνη καὶ τὴ γνώση.

(Β. 181,64).

Τὸν πονηρὸν μωραίνει ἐνίοτε ὁ διάβολος, καὶ προβαίνει εἰς πράξεις ἐπιφερούσας τὸν ἴδιον αὐτοῦ ὄλεθρον.

75α. Ὁ διάβολος ὅταν κάθετ' ἀργός, τὰ λιμπά του ξύνει.

(Κ. γ', 479 (ξύει.]).

Βλ. ἀρ. 19. Λιμπά, τά, οἱ ὄρχεις· ἡ παραγωγὴ δὲν εἶναι σαφής· πρὸς τὸν ἀρχαῖον λιμβὸν «λίχνον, ἄπληστον» φαίνεται οὐδὲν ἔχουσα κοινὸν ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῆς σημασίας· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὸ ἰταλ. limbello (κοψίδι δέρματος, κοσκυλμάτιον), ἂν καὶ συνηθεστάτη ἡ χρῆσις ξενικῶν λέξεων ἐπὶ τῶν δυσφήμων ὀνομάτων. Μᾶλλον φαίνεται ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ λ. λιμπί, ἡ σημαίνουσα δεξαμενήν, δοχεῖον (βλ. τ. Β΄ σ. 526).

*76. Ὁ διάβολος πολλὰ ὑποβάλλει τῷ ἀσεβεῖ.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 195).

Ἡ γνώμη ὅτι αἱ εἰσηγήσεις τοῦ διαβόλου ἐξωθοῦσι τὸν ἀσεβῆ εἰς ἁμαρτίας εἶναι κοινοτάτη εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἀσκητικοὺς συγγραφεῖς· καὶ εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας δὲν ἦτο παντελῶς ἀλλοτρία ἡ πίστις, ὅτι κακόβουλοι δαίμονες παρέσυρον τὸν ἄνθρωπον εἰς κακὰς πράξεις. (Βλ. πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ L. Schmidt ἡ ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, μετάφρ. Ὀλυμπίου τ. Α΄ σ. 192. 285 κἑ.). «Κακῶν

πράξεων κακὸς δαίμων ἡγεμὼν» λέγει τις ὡς Πυθαγόρειος φερομένη γνώμη. (Wiener Stud. VIII, σ. 271, 49. Βλ. καὶ Kurtz ἐν Philologus III σ. 464). Ἂν ἡ προκειμένη παροιμία τὴν γνώμην ταύτην ἁπλῶς ἐπανελάμβανε, θὰ ἦτο ἄχρους καὶ παντελῶς ἀσήμαντος· ἀλλ' εἰκάζω ὅτι ἡ χρῆσις αὐτῆς μᾶλλον ἦτο τροπική, ὁμοία πρὸς τὴν τῆς ὑπ' ἀρ. 67 α καὶ τῆς ἐν λ. ἁμαρτία 18· ὅτι ἐλέγετο δηλ. πρὸς ἀπειλὴν ἐχθροῦ ὑπ' ἐκείνου ὃν ἐπεζήτει οὗτος νὰ βλάψῃ· ὁ ταῦτα λέγων ἀποδίδει τοῦ ἐχθροῦ τὰς πράξεις ἢ τὰ σχέδια εἰς θεοβλάβειαν, ὑπαινισσόμενος ὅτι οὗτος πρωτίστως θὰ ζημιωθῇ ἐξ αὐτῶν.

77. Ὁ διάβολος πουλεῖ τυρί, χωρὶς νὰ ἔχῃ γίδια.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 825· καὶ Ἠπειρώτης 1901 σ. 88. — Β. 181, 67).

Βλ. ἀρ. 18.

78. Ὁ διάβολος 'ς τὸν κῶλό του κουκκιὰ τοῦ μαγειρεύει.
(Κοινοτάτη [ἢ: δ. τοῦ κώλου του - μαγερεύει]. — Γαδάρου διήγησις στ. 248 σ. 131 Wagner).

Ἡ παροιμία φέρεται μὲν καὶ αὐτοτελής, ἀλλὰ συνηθέστερον ὡς συμπλήρωμα ἄλλων διστίχων, ὧν ὁ πρῶτος στίχος ἀναφέρει τὴν πρᾶξιν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ὑπὸ τοῦ διαβόλου κατὰ τοιοῦτον τρόπον τιμωρουμένην. Ἐν λ. ἀρχοντικὸς 3 κατεχωρίσθη μία τῶν παροιμιῶν τούτων, ἧς ἡ προκειμένη ἀποτελεῖ τὸν β΄ στίχον ἐν τῷ μεσαιωνικῷ κωμικῷ ἐπυλλίῳ τοῦ Γαδάρου· ἄλλας δὲ βλ. ἐν λ. θάλασσα 2. 3, καλὸς 47, καλύτερος 15-17, πέλαγος 2. 3, ψηλὰ 15· ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ ἐν λ. μαγειρεύω 19, πρβλ. καὶ κάθομαι 41, καλύτερος 18. Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ἀβούλως ἀναλαμβανόντων ἔργον, ὅπερ πολλὰ θὰ παράσχῃ εἰς αὐτοὺς πράγματα· τὰ περὶ τῆς τιμωρίας αὐτῶν ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἀναφέρονται εἰς τὴν φυσητικὴν ἰδιότητα τῶν κυάμων· εἰς ταύτην δ' ἀναφέρεται καὶ ἡ πολλαχῶς παρανοηθεῖσα βυζαντινὴ παροιμία παρὰ Πλανούδῃ 17: «Ἔφυσα, καὶ κόκκους ἥρπαζεν» (βλ. φυσῶ 3). — Ἡ παροιμία ἦτο ἴσως ἐν χρήσει καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους· ἡ «Γαδάρου Λύκου κιαλουποῦς διήγησις ὡραία», ὅπου τὸ πρῶτον εὑρίσκεται, ἐτυπώθη τῷ 1539, εἶναι δ' ἴσως αὕτη ἡ πρώτη ἔκδοσις τῆς πολλάκις ὕστερον ἀνατυπωθείσης «φυλλάδας τοῦ γαϊδάρου». (Βλ. Legrand Bibliograph. hellèn. τ. I. σ. 234).

79. Ὁ διάβολος τὴ σειριά του κυνηγάει.
(Β. 179, 39).

Βλ. βρικόλακας 1.

80. Ὁ διάλος τυρὶ δὲν εἶχε καὶ τυρὶ ἐπούλειε.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 18.

80α. Ὁ διάολος ἐγέλασε, ὄντα ἔκλασε ὁ πεθαμένος.
(Κεφαλληνίας παρὰ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 102.

81. Ὁ διάολος ἐγεννήθηκε 'ς τὴ Μάνη, ἀνεθράφηκε 'ς τὴν Κεφαλλονιά, καὶ πέθανε 'ς τὴν Κρήτη.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 73.

82. Ὁ διάολος εἶχε τρεῖς θυγατέρες· τὴν πρώτη ἐπάντρεψε 'ς τὴν Μάνη, τὴν δευτέρα 'ς τὴν Κρήτη καὶ τὴν τρίτη 'ς τὴν Κεφαλλονιά.
(Κεφαλληνίας. Παρνασσ. ΙΖ', 442).

Βλ. ἀρ. 73.

82α. Ὁ διάολος ἐχάλασ' ἕνα γαιδουροφόρτωμα παλιοτσάρουχα, ὅσο νὰ καταφέρῃ τὸν κουμπάρο του.
(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 43.

82β. Ὁ διάολος κάνει διαολόπουλα.
('Ηπείρου. Δωδώνη 155 [Ὁ διάβολος διαβολάκια κάμνει.] — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Πρβλ. ἀρ. 85, κακὸς 22. 'Επὶ κακοῦ τέκνου πατρὸς κακοῦ.

83. Ὁ διάολος κ' ἡ σκούφια τοῦ Μιχάλη.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Σύμπτυξις τῆς ὑπ' ἀρ. 54. 'Εννοεῖται, φέρνουν κἀμμιὰ φορὰ τὰ πράματα ἀνάποδα.

84. Ὁ διάολος μ' ἐφώτισε.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 96. Περὶ μόνου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων λέγεται ὅτι φωτίζουσι τὸν ἄνθρωπον (βλ. εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάν. α, 9, πρβλ. καὶ πρὸς Ἐφεσ. γ', 9), καθοδηγοῦντες αὐτὸν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ σωτηρίου· περὶ δὲ τοῦ διαβόλου λέγεται εἰρωνικῶς ὅτι φωτίζει, ἀντὶ τοῦ σκοτίζει ἢ ἀποτυφλώνει· συνήθης ἡ χρῆσις τοῦ ῥήματος καὶ ἐν κατάραις, οἷον «Νὰ σὲ φώτιζε ὁ διάολος!» «νὰ τὸν ἐφώταε ὁ διάολος!» «νὰ τὸν ἐφωτίζανε οἱ ἁμαρτίαις του!» (βλ. ἁμαρτία 18), ἤτοι εἴθε νὰ ἐξώθουν αὐτὸν εἰς πρᾶξιν ὀλεθρίαν μὲν εἰς αὐτόν, ὠφέλιμον δὲ εἰς τὸν καταρώμενον. — Ἡ προκειμένη φράσις λέγεται μὲν συνήθως ὑπὸ τῶν ἀσύνετόν τι διαπραξάντων, ὁμολογούντων τὸ λάθος των, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν πειρωμένων νὰ ἐπιρρίψωσιν εἰς ἄλλους τὴν εὐθύνην τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, ἢ ἐπὶ πονηροτάτων διὰ παραδόξων σοφισμάτων ζητούντων νὰ συγκαλύψωσι τὴν ἐνοχήν των, ὅταν ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβάνονται. Ἀναφέρεται εἰς τὸν ἑξῆς μῦθον· Ἕνας καλόγερος ἔκανε τὸν ἐνάρετο καὶ δὲν ἔτρωγε φανερὰ μὲ τοὺς ἄλλους, καὶ ἐφαινόταν πῶς ἐνήστευε. Αὐτὸς ὅμως ἔκλεφτε αὐγά, ἐκλεινόταν εἰς τὸ κελλί του, καὶ τὰ ἔβανε ἀπάνω 'ς τὸ πιάσιμο τοῦ κλειδιοῦ καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ κεριοῦ ἀποκάτω τὰ ἔψενε. Οἱ καλογέροι ὅμως μὲ τὸν καιρὸ ὑποψιάστηκαν ποιὸς τὰ κλέφτει, κυττάζουν ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα καὶ τὸν βλέπουν νὰ τὰ ψήνῃ. Μπαίνει μέσα ὁ ἡγούμενος καὶ τὸν ἐρωτᾷ μὲ θυμὸ ποιὸς διάβολος τὸν ἔμαθε αὐτὴν τὴ τέχνη. Ἐκεῖνος ἐντροπιάστη κ' ἔλεγε γιὰ νὰ δικαιολογηθῇ· «Ὁ διάολος μ' ἐφώτισε». Πετάχτη τότε ὁ διάβολος καὶ λέγει· «Ἐγὼ τέτοια τέχνη δὲν τὴν ἤξευρα, ἀπὸ τὸν καλόγερο τὴν ἔμαθα». (Πρβλ. καὶ λ. παιδὶ 52 α. 83).

84α. Ὁ διάολος σὰν δὲν ἔχῃ δουλειά, καμπανίζει τἀρχίδια του.

(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Βλ. ἀρ. 19. Καμπανίζει = ζυγίζει.

84β. Ὁ διάολος σὰ σὲ σπρώχνῃ καὶ σὲ κρύβῃ, ἔπειτα σὲ φανερώνει.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 43. Προφυλάσσει μὲν ὁ διάβολος ἐν ἀρχῇ τὸν ἁμαρτάνοντα ἀπὸ τῆς τιμωρίας, ὅπως τὸν παρορμήσῃ εἰς χείρονα, ὕστερον ὅμως ἀποκαλύπτει πάσας τὰς πράξεις του. Λέγεται συνήθως ἐπὶ φαύλων, οἵτινες ἐγκληματοῦντες διέλαθον τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἐκ τυχαίου τινὸς γεγονότος μετὰ χρόνον ἀνεκαλύφθησαν.

84γ. Ὁ διάβολος τυρὶ δὲν εἶχε, τυροβόλια ἔφτειανε.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 18.

85. Οἱ διαόλοι δὲν κάν' ἀγγέλοι, καὶ ἂν κάμου χαμωπετοῦ.

(Μήλου. Νεα. 248).

Πρβλ. ἀρ. 82 β, κακὸς 22. *Χαμωπετῶ* τὸ τῶν ἀρχαίων χαμαιπετῶ. Οἱ διάβολοι δὲν γεννῶσιν ἀγγέλους καὶ ἂν τυχὸν γεννήσωσιν, οὗτοι ἀδυνατοῦσι νὰ πετασθῶσιν ὑψηλά. Ὅτι τῶν πονηρῶν γονέων τὰ τέκνα θὰ μετέχωσι πάντως τῆς κακίας αὐτῶν.

86. Ὅλοι οἱ διαόλοι εἶναι ἀπὸ τὸ ἴδιο σακκί.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. δαίμονας 2.

87. Ὅντε δὲν ἔχει ὁ διάολος δουλειὰ ξετζαμπαδίζει τὰ μπιχλιμπίδια του.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 19.

88. Ὅποιον κι' ἂν πάρῃς, διάολος εἶναι.

('Αθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Βλ. δαίμονας 2.

88α. Ὅσα σοῦ δώσῃ ὁ διάολος τὰ παίρνει ἀπανωπροῖκι.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ἀρ. 9. *Ἀπανωπροῖκι* λέγεται ἡ πρόσθετος προίξ, ἡ μὴ περιλαμβανομένη εἰς τὴν συμφωνίαν, διδομένη δὲ κατ' ἀπαίτησιν τοῦ γαμβροῦ, δι' ἐλάττωμα τῆς νύμφης ὕστερον παρατηρηθέν· καὶ ἡ προῖξ ἡ ὑπὸ συγγενῶν αὐτοπροαιρέτως διδομένη εἰς τὴν ἤδη προικισθεῖσαν· προσέτι δ' ἡ ἐξώπροικος περιουσία, ἥτις ἤθελε περιέλθῃ εἰς τὴν

νύμφην μετὰ τὸν γάμον. —Ὅτι τὰ πονηρὰ κέρδη φέρουσι ζημίαν· ὃ οὕτω κερδήσας θ' ἀπολέσῃ ταχέως καὶ ταῦτα, θὰ προσαπολέσῃ δὲ καὶ τῆς ἰδίας περιουσίας μέρος.

*89. Ὅταν ηὕραμεν τὸ σῖτον, ἐπῆρεν ὁ διάβολος τὸ σακκί μου.

(Βυζαντινή. Ἀθων. Γ', 23 = τ. Α' σ. 16. Τὸ πρῶτον κῶλον τροχαϊκὸς δίμετρος).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. θεὸς 199 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας βυζαντινὰς καὶ σημερινὰς παραλλαγὰς καὶ τὰ παράλληλα. Σημειωτέος ὁ οὐδέτερος τύπος τὸ σῖτον, ὃν καὶ ὡς ἀρχαῖον μαρτυρεῖ ὁ Εὐστάθιος (σ. 1401, 64. 1794), ὁρμώμενος ἐκ τοῦ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἑτεροκλίτου πληθυντικοῦ τὰ σῖτα. Ἴσως ἐν τῇ μέσῃ ἑλληνικῇ ἐσχηματίσθη ὁ τύπος οὗτος κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸ σιτάριον.

*90. Ὅταν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν σωρόν, ὁ διάβολος εἰς τὸ σακκίν.

(Βυζαντινή. Ἀθων. Δ', 44 = τ. Α' σ. 45).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. θεὸς 199.

90α. Ὅ τι κι' ἂν πιάσῃς,
διάολο θὰ πιάσῃς.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. δαίμονας 2.

91. Οὐδὲ τὸ διάβολο νὰ ἰδῇς, οὐδὲ σταυρὸ νὰ κάμῃς.

(Ἠπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. δαίμονας 4.

92. Οὐ διάουλους ἔχι πουλλὰ πουδάρια· μήνα σκάφτ', μήνα κλαδεύι;

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 74. Ἤτοι μήπως ἔχει ἄλλην τινὰ ἐργασίαν ἀπασχολοῦσαν αὐτόν; ἀδιαλείπτως περὶ κακουργιῶν σκέπτεται.

93. Οὔτε διάβολ' ἀπαντήσῃς,
οὔτε σφοντυλιὰ τοῦ δώκῃς.

(Βλ. Κατζιούλ. 1541. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 10 [Οὐδὲ - οὐδὲ] — Κ. 191 [όμ.] — Κ. ϛ', 30 [Μήτε διάβολον ν' ἀ., μήτε σφονδυλιὰν τοῦ δώσῃς.] — Νε 80, 503 [Μήτε δ. νὰ ἀ. μήτε ράπισμα τὸν δώσῃς]).

Βλ. δαίμονας 1.

94. Οὔτε τὸ σταυρὸ νὰ κάνῃς,
οὔτε τὸ διάβολ' ν' ἀπαντήσῃς.
(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου).

Βλ. δαίμονας 1.

95. Οὔτε τοὺ διάβουλο νὰ σταυρώῃς, οὔτε τοὺ σταυρό σ' νὰ κάμις.
(Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου).

Βλ. δαίμονας 1. Σταυρώνω = δεσμεύω διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ τὰ πονηρὰ πνεύματα.

96. Οὔτ' ὁ διάολος δὲν τὴν ξέρει αὐτὴν τὴν τέχνη.
('Αθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Βλ. ἀρ. 84. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μύθου ἐπήγασαν δύο ταὐτόσημοι παροιμίαι, διαφέρουσαι ἀλλήλων κατὰ τὴν διατύπωσιν.

97. Πῆγε 'ς τὸ διάβολο.
(Κοινοτάτη. [ἢ: Πῆγε κατὰ διαβόλου]).

Βλ. ἀρ. 100. Ἐπὶ κακοῦ κακῶς ἀπολεσθέντος. **Γαλλ.** S'en aller au diable. — **Γερμ.** Das ist zum Teufel gegangen = πῆγε 'ς τὸ διάβολο. (W. IV, 1108, 1135).

98. Πίσω μού εἶσαι, διάβολε.
('Ηπείρου. 'Αρ σ. 174, 66 καὶ ΖΑ. 201, 100).

Βλ. Σατανᾶς 2, πρβλ. ἀρ. 33.

99. Πότε σκάζει ὁ διάβολος; ὅταν κλάνῃ ὁ πεθαμένος.
(Κ. γ', 480 [σκάζ' ὁ δ. - ἀποθαμένος.] — Sanders 228, 104 [Πῶς σκάει ὁ δαίμονας, ὅ. κλάνουν οἱ ἀποθαμένοι.] — Β¹. 103, 49 [σκάζ' ὁ δ. ὅ. κλάνουν οἱ ἀποθαμένοι.] — 'Ηπείρου. 'Αρ. 1154 [ὅ. κλάνουν οἱ νεκροί.] — Κα. 280 [Ἄλλο δὲ σκάει ὁ δ. παρ' ὅταν κλάνουνε οἱ ἀπεθαμένοι.] — Πολίτου Δημ. μετ. μῦθ. σ. 11 [ὅ. κλάνουν οἱ πεθαμένοι.] — 'Αθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου [όμ.]).

Βλ. ἀρ. 102.

99α Ποῦ τὸ διάβολο ἀπαντήσῃ,
τὸ σταυρό του θελὰ κάνῃ.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. 101 α, δαίμονας 2.

100. Ποῦ 'ς τὸ διάολο ἐπῆε!

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 97. Ἐπὶ πράγματος ὅπερ ἀναζητούμενον δὲν εὑρίσκεται.

101. Σὲ ὑμνοῦμεν, σ' εὐλογοῦμεν, ἀμὰ 'ς τὸμ πάτο σὲ δίνουμι τοῦ διαόλ' κὶ σὶ παίρνι.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Ἐπιτίμησις ὀχληρῶν, οὓς ἐπὶ πολὺ ὑπομένομεν, πρὸς δήλωσιν ὅτι δὲν εἶναι ἀνεξάντλητος ἡ ὑπομονὴ ἡμῶν. Ἡ παραπομπὴ εἰς τὸν διάβολον προσετέθη παρ' ὑπόνοιαν εἰς τὸ ῥητόν, ὅπερ εἶναι εἰλημμένον ἐκ τοῦ ὕμνου τῆς εὐχαριστίας, τοῦ ψαλλομένου ὑπὸ τοῦ χοροῦ κατὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν: «Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, καὶ δεόμεθά σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν».

101α. Σίντας σ' ἀπατήσῃ ὁ διάβολος, κάμε τὸ σταυρό σου, μήπως φοβηθῇ καὶ φύγῃ ἀπ' ὀμπρός σου.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 99α, δαίμονας 2. Ἀπατήσῃ = ἀπαντήσῃ.

101β. Σίντας σὲ ἀκολουθάῃ ὁ διάολος, φεύγα ἀπὸ κοντά του.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ἀπόφευγε τὸν πειρασμόν, δίδε τόπον τῇ ὀργῇ.

102. Σκάει ὁ διάβολος ποῦ κλάνει ὁ πεθαμένος.

(Κοινή. — Πτζ. 287, 869. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Πὲ τέτοια σκάν' ὁ δ. ποῦ κλάν' οἱ πεθαμένοι.]).

Βλ. ἀρ. 57α. 62. 80α. 99, νεκρὸς 2. 6α, πρβλ. ἀρ. 3. Ἐπὶ οὐτιδανῶν ἐπιδεικνυόντων πλοῦτον καὶ δύναμιν, καὶ καθόλου ἐπὶ κομπορρημόνων καὶ πτωχαλαζόνων. Ὅτι δυσανάσχετον τοῦτο μάλιστα φαίνεται εἰς τὸν ἰσχυρόν, ν' ἀκούῃ καυχήσεις ἢ καὶ ἀπειλὰς παρ' εὐτελῶν καὶ ἀδυνάτων ἀνθρωπαρίων. Βυζαντινὴν παραλλαγὴν τῆς παροιμίας (ὁμοίαν πρὸς τὴν χιακὴν ἐν λ. νεκρὸς 2) διέσωσε παραφράσας καὶ ὁ Ἀποστόλης 1104 (ἐκ τούτου δ' ὁ Ἀρσένιος ΛΖ΄, 6 καὶ ὁ Κατζιούλης 1612): «Νεκρὸς κεῖται βδέων»· μετὰ τῆς ἑρμηνείας: «ἐπὶ τῶν ἀπόρων, εὐπορεῖν δὲ προσποιουμένων». Περὶ τῆς παροι-

μίας ταύτης εὐστόχως καὶ ὁ Ἔρασμος (Adag. 2231) εἴκασεν ὅτι εἶναι δημώδης. — Ἡ παράδοξος αὕτη μεταφορὰ προῆλθεν ἴσως ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι εἰς τὰ νεκρὰ σώματα κατὰ τὴν σῆψιν ἀναπτύσσονται ἀέρια, ὧν τὰ περιεχόμενα ἐν τῷ κύτει τοῦ περιτοναίου, πρῶτα διαρρηγνύοντα τὰ κοιλιακὰ τοιχώματα, ἐξέρχονται μεθ' ὁρμῆς. «Ἡ ρῆξις τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων», λέγει ὁ Γ. Χ. Βάφας (Ἰατροδικαστικὴ 1901 τ. Α΄ σ. 808), «καὶ ἡ βιαία τῶν ὑπὸ μεγάλην πίεσιν ἐντὸς τῆς κοιλίας συλλεγέντων ἀερίων ἔξοδος γίνεται ἔστιν ὅτε μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε ταύτῃ ἐπακολουθεῖ κρότος μέγας, ὃν οὐχὶ σπανίως ἤκουσαν οἱ νεκροθάπται καὶ ἐκ τῶν πτωμάτων τῶν ὑπὸ τὴν γῆν». Τοιοῦτοι κρότοι οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ἐκλαμβάνονται ὡς πορδαί· καὶ ἐπειδὴ ἡ πορδὴ θεωρεῖται ὡς ἔνδειξις περιφρονήσεως, πλάττεται ὅτι ὁ διάβολος ἀγανακτεῖ βλέπων τοιαύτην θρασύτητα τοῦ νεκροῦ, ὅστις παντελῶς ἀνίσχυρος καὶ ἀδρανὴς εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ.

103. Σκότωνι διαβόλοι, πλήρουνι τσιριμέδις.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. μωρὸς 150. Τσιριμές, ὁ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τζερεμές, τὸ πρόστιμον, ἡ ζημία (λ. τουρκ.) Ἐκ τούτου ῥῆμα τζερεμετίζω, ζημιῶ ἢ ἐπιβάλλω πρόστιμον, καὶ τζερεμέτισμα, τό, ἡ βλάβη, ἣν ὑφίσταταί τις.

104. Ἴ τὰ καλὰ καθούμενα, ηὕραμε τὸ διάβολό μας.

(Κοιν. — Β. 277, 130. — Βάρνης. Κρ. 30 [βρήκαμε]).

Πράγματ' ἐξ ἀπραξίας. Λέγεται ὑπὸ τοῦ ἀναιτίως ἐνοχλουμένου ὑπό τινος.

105. Ἴ τὸ διάβολο ἄναψε κερί,
γιὰ νὰ σὲ κάμῃ νὰ χεστῇς.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1215 [χεσθῇς.] — Β. 279, 164 [νὰ *πρισθῇς.]).

Βλ. ἀρ. 6.

106. Ἴ τοῦ διαβόλου τὸν κῶλο.

(Κοινοτάτη. [ἡ: Πῆγε 'ς τοῦ δ. — ἡ, Εἶναι ἀπὸ τοῦ δ.]).

Πρβλ. ἀρ. 26. Περιφρονητικῶς πρὸς δήλωσιν ἀπωτάτου ἢ ἀγνώστου τόπου. Ἐν χρήσει καὶ ἐν κατάραις: «Πήγαινε» ἢ «Σύρε 'ς τοῦ

δ. τὸν κ.» Ἡ αὐτὴ κατάρα εὑρίσκεται καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παροιμιογράφοις: «Ἅδου πρωκτῷ περιπέσοις» (Διογενιαν. 143. Βι. 97. Ἀποστόλ. 29 α. Ἀρσέν. Α΄, 44. Κατζιούλ. 37), ἣν ὁ Ἀποστόλης ἑρμηνεύει: «ἤγουν τελευτήσῃς».

106α. Σῶσε, γιατί ἐμπῆκε ὁ διάολος 'ς τὴ βίκα.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Περίπαιγμα τῶν Κεριωτῶν, τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Κεριοῦ ἐν Ζακύνθῳ· λέγεται προσέτι καὶ πρὸς τοὺς φοβουμένους ἐμφανίσεις πονηρῶν πνευμάτων. Ὁ μῦθος ὅτι εἷς Κεριώτης ἐργαζόμενος ἐν ἀγρῷ μετ' ἄλλου, ὅτε ἠθέλησε νὰ πίῃ νερὸν ἐκ τῆς ὑδρίας ἤκουσεν ἐντὸς αὐτῆς γουργούρισμα, τὸ ὁποῖον ἐπροξένει ὁ πνέων σφοδρὸς ἄνεμος. Νομίσας δὲ ὅτι εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑδρίαν ὁ διάβολος, δὲν ἐτόλμα νὰ πίῃ, καὶ ἐφώναζε· «Ἔβγα, διάολε, ἀπὸ τὴ βίκα» Συγχρόνως δ' ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν τοῦ συντρόφου του, κράζων: «Σῶσε, γιατὶ ἐμπῆκε ὁ διάολος 'ς τὴ βίκα!»

107. Τὰ καλὰ συναγμένα εἶναι καὶ τοῦ διαβόλου τὰ μισά.

(Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. ἀρ. 9.

108. Τὰ καλὰ συναγμένα, τὰ μισὰ τοῦ νοικοκύρη, τὰ μισὰ τοῦ διαβόλου· τὰ κακὰ συναγμένα ὅλα τοῦ διαβόλου καὶ ὁ νοικοκύρης μαζί.

(Σινασσοῦ. Ἀργέλαος 184. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [συν. τὰ μ. τοῦ δ., τὰ κ. συν. καὶ δὸν οἰκοκύρη μ.]).

Βλ. ἀρ. 9.

108α. Τί μικρὸς διάβολος, τί μεγάλος διάβολος, κ' οἱ δυὸ διάβολοι εἶναι.

(Β'. 89, 180).

Βλ. δαίμονας 2.

108β. Τὸ δεκάβολον ὀξωπίσ' τσ'αρούσ'α φορίζ'.

(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 343, 328).

Κατορθώνει νὰ φορέσῃ ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ τοῦ διαβόλου ὑποδήματα. Ἐπὶ πονηρῶν καὶ ἐπιτηδειοτάτων.

109. Τὸ διάβολο λειτουργάου.

(Ἀθηνῶν. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Ἐλειτρούησα σήμερα τοῦ διαόλου) — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [Τοῦ διαόλου λειτούργαα].

Πρβλ. ἀρ. 119. Ἐπὶ τῶν εἰς ἄσκοπα δαπανωμένων. Ὁ μῦθος ὅτι μία φορὰ ἕνας παπᾶς ἐπῆρε τὴν προσφορὰ νὰ πάῃ νὰ λειτουργήσῃ 'ς ἕνα ἐξωκλῆσι. Ἔ τὸν δρόμο τὸν ἀπανταίνει ὁ διάβολος, καὶ τοῦ ἐπρότεινε νὰ παίξουν χαρτιά. Ὁ παπᾶς ἦταν χαρτοπαίχτης καὶ τοῦ ἄρεσε τὸ πρᾶμα, ἀλλὰ δὲν εἶχε ἀπάνω του λεφτά· ὁ διάβολος ὅμως τοῦ εἶπε δὲν πειράζει, καὶ πῶς τοῦ ἀγοράζει τὴν προσφορὰ ποῦ βαστοῦσε. Τοῦ τὴν πούλησε ὁ παπᾶς, ἔπαιξαν χαρτιά, καὶ ἔχασε τὰ λεφτὰ ποῦ πῆρε γιὰ τὴν προσφορά, καὶ ἔτσι δὲν μπόρεσε νὰ λειτουργήσῃ. Καὶ ὅταν τὸν ἐρώτησε ἕνας «Τί μαντᾶτα, δέσποτα;» τοῦ λέει· «Τὸ διάβολο λειτούργησα».

109α. Τὸν βλέπω μπρός μου σὰν τὸ διάβολο.

(Κοινή).

Βλ. ἁμαρτία 20. Τὸν βδελύσσομαι. Γερμαν. Ich hass ihn so sehr als wenn's der Teuffel wär = τὸν μισῶ τόσο πολύ, σὰν νὰ ἦταν διάβολος. (W. II, 383, 18).

110. Τὸν διάβολον ἀπάντησες, καὶ τὸ σταυρό σου κάμε.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1349. — Παξῶν Salvator σ. 48).

Βλ. δαίμονας 1. Πρὸς τοὺς φαύλους οὐδὲν κοινὸν πρέπει νὰ ἔχῃς, ἀλλὰ νὰ φεύγῃς αὐτοὺς ὅσον δύνασαι.

111. Τὸν ἐβούλλωσε ὁ διάβολος.

(Πελοποννήσου).

Εἶναι παραδεδομένος εἰς τὸν διάβολον· ἐπὶ τοῦ ἐν κακίαις γεγηρακότος. Κατά τινα δοξασίαν ὀλίγα ἔτη πρὸς τῆς συντελείας τοῦ κόσμου ὁ διάβολος «θὰ βουλλώνῃ μὲ τὴν κολοκύθα» τοὺς ὀπαδούς του (Βλ. Πολίτου ΝΕΜ. σ. 412-3). Τὸ βούλλωμα εἶναι σημεῖον δουλείας· ὁ αὐθέντης βουλλώνει τοὺς δούλους του εἰς τὸ σῶμα κατὰ τὰ ἡμέτερα παραμύθια. (Βλ. Hahn Griech. Märchen ἀρ. 6 τ. Ι σ. 97).

112. Τὸν ἔχει καβαλλικεμένο ὁ διάβολος.

(Κοινή).

Εἶναι ὑποχείριος εἰς τὸν διάβολον· ὑπείκει πάντοτε εἰς πονηρὰς εἰσηγήσεις. Ὅμοιαι παροιμιώδεις φράσεις: **Ὁλλανδ.** De duivel rijdt hem = ὁ διάβολος τὸν καβαλλικεύει. (W. IV, 1116, 1332. Βλ. αὐτ. 1120, 1456). —**Γερμαν.** Der Teufel reitet ihn = ὁμ. (αὐτ. 1116, 1332. Βλ. αὐτ. 1106, 1084. 1120, 1456. 1122, 1487. 1129, 1663). De hett den Düwel ün Nacken = ἔχει τὸ διάβολο 'ς τὸ σβέρκο (αὐτ. 1110, 1177. Βλ. αὐτ. 1122, 1486).

113. Τὸν ἔχει 'ς τοῦ διαβόλου τὸ κατάστιχο.

(Κοινή [Ἠ: Τὸν πέρασε 'ς τοῦ δ.]).

Ἔχει κακίστην περὶ αὐτοῦ γνώμην. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς δέλτου (τοῦ καταστίχου) εἰς ἣν ἐγγράφει ὁ διάβολος, κατὰ τὰς δημώδεις δοξασίας, τὰς πονηρὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, ὡς οἱ ἄγγελοι ἀναγράφουσιν εἰς ἄλλην δέλτον τὰς ἀγαθάς. (Βλ. Πολίτου ΝΕΜ. σ. 498 κἑ.). Ἔχει ἐν ἄλλοις λόγοις περὶ αὐτοῦ τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἐγγεγραμμένος εἰς τὴν δέλτον τοῦ διαβόλου ὡς ἀδιόρθωτος ἁμαρτωλός. Παραπλήσιαι παροιμιώδεις φράσεις **Γαλλ.** Il est écrit sur le livre rouge. (Littré λ. livre 15). — **Ὁλλανδ.** Hij komt op het zwarte register = ἐπέρασε 'ς τὸ μαῦρο κατάστιχο. (W. III, 1592, 12). —**Γερμαν.** Einen ins schwarze Register bringen = νὰ τὸν περάσῃ 'ς τὸ μαῦρο κατάστιχο (αὐτ. 7. Βλ. καὶ 12).

114. Τὸ παππὶ καὶ τὸ χηνάρι,
τοῦ διαβόλου τὸ ζευγάρι.

(Κ. γ', 480. — Μα. 41. — Βερ. 86, 24. — Ἠπείρου. Ἀρ. 1368. — Β. 314, 418. — Βόρων Γ', 377, 57).

Πρβλ. νύφη 34. Ἐπὶ συντροφίας δύο φαύλων.

115. Τὸ πῆρε ὁ διάβολος καὶ τὸ σήκωσε.

(Κοινοτάτη).

Ἐπὶ μεγάλης ἀκαταστασίας καὶ ταραχῆς.

115α. Τοῦ ἁγίου ἕνα κερί, τοῦ διαόλου δύο.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. δαίμονας 4.

116. Τοῦ ἁγιου ν' ἀνάβῃς ἕνα κερί, καὶ τοῦ διαβόλου δύο.
(Μεσσηνίας. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἁγίου ἀνάβουνε — διαόλου]).

Βλ. δαίμονας 4.

117. Τοῦ διαβόλου μαζωμένα,
τοῦ διαβόλου σκορπισμένα.
(Κερκύρας παρὰ Χ. Φιλητᾶ καὶ παρὰ J. Schmitt [Τοῦ δ. παρμένα]).

Βλ. ἀδικομάζωμα 1, διαβολομάζωμα 1.

118. Τοῦ διαβόλου τὸ τραγοῦδι μᾶς ἄρχισες.
('Αθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Ἐπὶ τῶν ταὐτολογούντων καὶ ἐπὶ τῶν ᾀδόντων μονότονον ᾄσμα. Ὁ μῦθος, ὅτι ἕνας μιὰ φορὰ ἐπερπατοῦσε 'ς τὸ δρόμο καὶ τὸν ἔπιασε βροχή· ἐπειδὴ ἦταν καλοκαιρινὴ βροχή, καὶ σὲ λίγο θὰ ἐπέρναγε, γιὰ νὰ μὴ βραχοῦν τὰ ῥοῦχά του, τὰ ἔβγαλε, τὰ ἔβαλε μέσ' σὲ μιὰ στάμνα ποῦ βαστοῦσε καὶ τραύηξε τὸ δρόμο του. Ὅταν ἐπέρασε ἡ βροχή, τὰ φόρεσε πάλι. Ἐκεῖ τὸν ἀπάντησε ὁ διάβολος. «Πῶς εἶναι στεγνὰ τὰ ῥοῦχά σου», τὸν ῥωτᾷ, «καὶ δὲν ἐβράχηκαν μὲ τόση βροχή; — Ξέρω μιὰ τέχνη καὶ δὲ βρέχομαι», τοῦ λέει ἐκεῖνος. «Θὰ μοῦ τὴν πῇς καὶ μένα. — Δὲ σ' τὴ μαρτυρῶ». Μὲ τὰ πολλά, ἐζήτησε νὰ καβαλικέψῃ τὸ διάβολο, νὰ πῇ ἕνα τραγοῦδι 'ς τὸ σβέρκο του, καὶ ὕστερα νὰ τοῦ τὴν πῇ τὴν τέχνη. Ἐδέχτηκε ὁ διάβολος, καβαλλίκεψε ἐκεῖνος καὶ ἄρχισε νὰ τραγουδῇ Λαλαλά... ποῦ δὲν εἶχε τελειωμό, ὥστε ποῦ ἔσκασε ὁ διάβολος.

119. Τοῦ διαόλου ἔχτιζα.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ἀρ. 109. Ἐματαιοπόνησα. Ἀναφέρεται ἴσως εἰς μῦθόν τινα.

119α. Τοῦ διαόλου καὶ τοῦ τριβόλου.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Περιφρονητικῶς περὶ ἀνδρῶν ἀσήμων ἢ φαύλων, ἀντὶ τῆς μνείας τῶν ὀνομάτων αὐτῶν.

120. Τοῦ διαόλου τὸ πανηγύρι.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐπὶ ἀταξίας καὶ ὀχλοβοῆς.

121. Τοῦ διαόλου τἀλεῦρι πίτουρα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἢ: π. γίνεται.] — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [τὰ. ὅλο πίτερα εἶναι.]).

Ὅτι τὰ ἐξ ἁρπαγῶν καὶ ἀδικημάτων κτηθέντα χρήματα σπαταλῶνται ἀσκόπως. Ἡ παροιμία φαίνεται ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῆς ἰταλικῆς, ὁπόθεν πιθανῶς καὶ αἱ τῶν ἄλλων λαῶν ὅμοιαι. Ἰταλ. La farina del Diavolo va tutta in crusca = τἀλεῦρι τοῦ διαβόλου γίνεται ὅλο πίτερα (τοσκαν. Giusti 140. Παραλλαγὰς βλ παρὰ Pitrè II, 281. D. II, 433 καὶ σ. 506. Archivio per le tradiz. popolari 1898 σ. 452, 17). Con la farina del diavolo non si fa pane = μὲ τἀλεῦρι τοῦ διαβόλου δὲν γίνεται ψωμί. (Castagna 227, 10). — Γαλλ. La farine du diable s'en va moitié en son. (W. III, 559, 4). La farine du diable n'est que bran (D. II, 433). — Ῥαιτορωμαν. La farina del diavel va in brenn = τἀλεῦρι τοῦ διαβόλου γίνεται πίτερα (αὐτ.). Rauba dilg Giavel va en criscas = τὸ ἔχει τοῦ διαβόλου γίνεται πίτερα (αὐτ.). — Ἀγγλ. The devils meal is half bran = τοῦ διαβόλου τἀλεῦρι εἶναι μισὸ πίτυρα (αὐτ.). — Ὁλλανδ. Het meel van den duivel gaat heel in gruis weg = τὸ ἀλεῦρι τοῦ διαβόλου πάγει χαμένο ὅλο σὲ πίτυρα. (W. III, 559, 4). — Γερμαν. Das Mehl des Teufels werwandelt sich in Kleie = τἀλεῦρι τοῦ διαβόλου μεταμορφώνεται σὲ πίτυρα (αὐτ. Βλ. αὐτ. 7. D. II, 433).

122. Τοῦ διαόλου τὸ λιβάνι.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Πρβλ. ἀρ. 45. Ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφελοῦσι τὰ δῶρα τῶν φαύλων· προσέτι ἐπὶ προσφορᾶς εἴς τινα πράγματος δυσαρέστου εἰς αὐτόν, ὡς εἶναι διὰ τὸν διάβολον τὸ θυμίαμα.

123. Τοῦ μπῆκε ὁ διάολος μὲ τὰ κέρατα.

(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 40.

124. Τὸ χαλάει ὁ διάβολος τὸ σπίτι του;

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 22α.

125. Φτερνίστη ὁ διάβολος καὶ τὸν πέταξε
(Πελοποννήσου).

Ἐπὶ κακοτρόπων καὶ βδελυρῶν ἀνθρώπων, θεωρουμένων τρόπον τινὰ ὡς ἀποκριμάτων τοῦ σώματος τοῦ διαβόλου. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς παροιμιώδους ταύτης φράσεως διέλαβον ἀλλαχοῦ (Ἱστορία καὶ ἐξήγησις τῶν δεισιδαιμονιῶν ἐν Ἀσωπίου Ἀττικῷ ἡμερολογίῳ 1896 σ. 170-171). Ἀνάλογοι φράσεις **Γερμαν.** Der ist dem Teufel vom Arsch gefallen = αὐτὸς ἔπεσε ἀπὸ τὸν κῶλο τοῦ διαβόλου. (W. IV, 1113, 1273. Βλ. καὶ 1121, 1465).

Διάζομαι

1. Διάζεται παννί.
(Μεσσηνίας).

Ἀντὶ τοῦ πηγαινόρχεται. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, οἵτινες τοῦτο ἐσήμαινον διὰ τοῦ προφορεῖσθαι, συνωνύμου τοῦ διάζεσθαι· «Ἀπολούμεθ' ἄλλως τὴν ὁδὸν προφορουμένω». (Ἀριστοφ. Ὄρν. 4), ὅπερ ὁ Σχολιαστὴς ἑρμηνεύει: «προφορουμένω: δεῦρο κἀκεῖσε πορευόμενοι εἰς τἀναντία. Προφορεῖσθαι γὰρ λέγεται τὸ παραφέρειν τὸν στήμονα τοῖς διαζομένοις»· «ὥσπερ ἀράχναι τὴν ὁδὸν προφορουμένω» (Καλλίας ἐν Κύκλωψιν κατὰ διόρθωσιν Meineke FCG. II, 737, 7)· «αἱ δὲ (κύνες) ὑπὸ χαρᾶς καὶ μένους προϊᾶσιν ἐξίλλουσαι τὰ ἴχνη - προφορούμεναι παρὰ τὰ αὐτά»· (Ξενοφ. Κυνηγ. Γ' 15).

2. Ὅπου θέλει νὰ διαστῇ, θέλει σατσιὰ κουάρια.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 322, 356).

Ὁ θέλων νὰ διασθῇ χρειάζεται σάκκους ὅλους τολυπῶν· οὕτω καὶ πᾶσα ἐπιχείρησις ἔχει χρείαν πόρων ἐπαρκῶν.

Διαθήκη

1. Κακὴ διαθήκη θὰ κάμῃ.
(Κρήτης ἐκ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ζωὴ 10. Ἐπὶ ἀσώτων· δὲν θὰ ὑπολειφθῇ εἰς αὐτὸν περιουσία ὅπως διαθέσῃ μετὰ θάνατον.

2. Πρέπει νὰ γράψῃς τὴ διαθήκη σου πρῶτα.
(Πελοποννήσου).

Προτοῦ δηλ. νὰ ἐπιχειρήσῃς αὐτὸ τὸ ταξίδιον. Ἐπὶ ταξιδίων ἐπικινδύνων, συνηθέστερον δὲ ἐπὶ ὁδῶν δυσβάτων. Οὕτως εἶπε καὶ ὁ Δημήτριος Κυδώνης (ἐπιστ. 11 ἐν Boissonade Anecd. nova σ. 282): «Οὐκ ἦν οἴκοθεν προελθεῖν, μὴ πρότερον διαθήκης μνησθέντα».

διακονιὰ

1. Ἡ διακονιά εἶναι ὠφέλιμη, χαρά 'ς τον ποῦ τὴν κάνει.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 429 [ὠφέλιμος]. — Β. 96, 54 [ὁμ.] — Ἠπείρου. Ἠπειρώτης 1901 σ. 86 [Ἡ δ. ὠφέλιμος χ. τον ποῦ]).

Βλ. ζητουλιὸ 1, πρβλ. ζητῶ 1. Ὁ αἰτῶν πάντως δὲν θὰ ζημιωθῇ, συχνάκις δὲ κερδαίνει· ἀλλ' εἶναι χρεία πρὸς τοῦτο πολλῆς ἀναισχυντίας.

2. Ἡ διακονιὰ εἶναι μισὸ τιμάρι.

(Ἠπείρου. ΖΑ. 199, 54).

Βλ. ζητιανιὰ 1, πρβλ. διακονιάρης 3. Ὁ ἐπαίτης εἶναι οἱονεὶ κτηματίας, ἔχων τὰ εἰσοδήματα τοῦ κτήματος, χωρὶς νὰ εἶναι κύριος αὐτοῦ.

διακονιάρης

1. Ἀκόμα δὲν ἐστήθη τὸ χωριό, διακονιαραῖοι φτάσανε.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου. — Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [καὶ δ. ἔφτασαν.]).

Βλ. ψωμοζήτης 1.

2. Λάβε κι' ἀπὸ τὸ διακονιάρη διακονιά.

(Β. 147, 1. — Λιβαρτζίου Καλαβρύτων παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου).

Βλ. ψυχὴ 3. Οὕτω λέγει παίζων ὁ μεταδίδων εἴς τινα ἐκ τῆς δωρεᾶς, ἣν παρ' ἄλλου ἔλαβε.

3. Ὅτι παίρνει ὁ διακονιάρης εἶναι διάφορο χωρὶς κεφάλαιο.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. διακονιὰ 2, ζητιανιὰ 1. Ἡ ἐπαιτεία εἶναι ἱκανῶς προσοδοφόρος· εἰσπράττει ὁ ἐπαίτης χρήματα ἐξ ἐλεῶν, ὡς δανειστὴς λαμβάνων τοὺς τόκους τῶν κεφαλαίων του. **Γερμαν.** Was Bettler einnemen, ist lauter gewinn = ὅτι παίρνουν οἱ διακονιαραῖοι εἶναι καθαρὸ κέρδος (W V, 983, 200).

4. Τὸν διακονιάρη, ἂν ἔχῃς νὰ τὸν δώσῃς, δός τον, εἰδέ, μὴ τὸν δείχνῃς στράταις.

(Μα. 41 [διακονιάρην]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

5. Τοῦ διακονιάρη κομμάτια, κι' ὄχι πόρταις.

(Κ 55 [τοῦ διακονάρη].—Κ. 6', 51 [Τὸν διακονάρην κ. καὶ ὄ. θύραις.] — Νε. 132, 860 [ὁμ.] — Β[1] 119, 79 [κ., ὄ.]).

Βλ. ἀρ. 4. 6. 7. 7α. 10, ζητιᾶνος 3, ζήτουλας 4. 5, δείχνω 27, στραβὸς 93, φτωχὸς 135 α. Ὁ ἐπαίτης ἔχει χρείαν νὰ λάβῃ τεμάχια ἄρτου ὡς ἐλεημοσύνην, καὶ ὄχι νὰ ὁδηγηθῇ πόθεν νὰ ζητήσῃ ταῦτα, διότι τοῦτο ἄριστα γινώσκει. Ἐπὶ τῶν προθυμουμένων νὰ δώσωσι συμβουλὰς ἀνωφελεῖς ὅπως εὐσχημότερον ἀποφύγωσι νὰ δώσωσι τὴν ζητουμένην βοήθειαν.

6. Τοῦ διακονιάρη δὸς ψωμὶ καὶ πόρτα μὴν τοῦ δείξῃς.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτζάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

7. Τοῦ διακονιάρη κομμάτια δός του καὶ πόρταις μὴν τοῦ δείχνῃς.

(Βλ. Κατζιούλ. 79, 3. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 124. — Πτζ. 301, 1050. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ἀπὲ πόρταις] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Τὸ δ φίλευε καὶ στράταις μὴν]).

Βλ. ἀρ. 5.

7α. Τοῦ διακονιάρη στράταις δείχ' του κι' ἀπὸ κομμάτια!..

(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου).

Βλ. ἀρ. 5. Εἰρωνικῶς πρὸς τοὺς μὴ ἐλεοῦντας τοὺς πτωχούς.

8. Τοῦ διακονιάρη τὸ σακκοῦλι ποτὲ δὲ γιομίζει.

(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 9, πρβλ. 8α, παπᾶς 95α. Ὅτι ἄπληστοι οἱ ἐπαῖται. Τοῦτο λέγει καὶ στίχος τοῦ Καλλιμάχου εἰς παροιμίαν μεταπεσών: «Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται». (Ζηνόβ. 466. Διογενιαν. 651. Βι. 261. Γρηγ. Κύπρ. 240. Μόσχ. 395. Μακάρ. 645. Ἀποστόλ. 1408. Κῶδ.

Βοδλ. 781. Σουίδ.). Καὶ ἡ ἀρχαία παροιμία: «Πτωχῶν οὖλαι ἀεὶ κεναί» ὅπερ νομίζω διορθωτέον «Πτωχῶν θύλακοι ἀεὶ κενοί». (Σουίδ. λ. πτωχοῦ. Κῶδ. Βοδλ. 781 σ. 96 Gaisf. Κῶδ. Βατικ. 242. App. prov. 362. Παρὰ τῷ Διογεν. Βι. 261 ὡς ἑρμηνεία τοῦ στίχου τοῦ Καλλιμάχου φέρεται ἡ παροιμία αὕτη παρεφθαρμένη ὡς ἑξῆς: Πτωχῶν γὰρ οἶκοι ἀεὶ κενοί). — Ὅμοιαι νεώτεραι παροιμίαι. **Ἰταλ.** Il sacco de mendici non ha fondo = τὸ σακκοῦλι τῶν διακονιαραίων δὲν ἔχει πάτο. (W. I, 354, 12). — **Γαλλ.** Le sac des mendians n' a point de fonds (αὐτ.). Les sacs des moines n'ont pas de cul. (W. III, 1242, 1). — **Πορτογαλ.** Fardel de pedinte nunca he cheio = τὸ σακκοῦλι τῶν διακονιαραίων ποτὲ δὲν εἶναι γεμᾶτο. (W. I, 354, 12). — **Ἀγγλ.** A beggars purse is always empty = ἡ σακκοῦλα τοῦ διακονιάρη εἶναι πάντα ἄδεια (αὐτ.) A beggar's purse is bottomless = ἡ σακκοῦλα τοῦ διακονιάρη εἶναι χωρὶς πάτο. (D. II, σ. 454). A beggar's wallet is a mile to the bottom = τὸ σακκὶ τοῦ διακονιάρη εἶναι ἕνα μίλλι ὡς τὸν πάτο. (σκωτ. D. I, 222). — **Φρεισικ.** Dirr ás nān Bausen äujn' e Bádpose = δὲν ὑπάρχει πάτος σὲ σακκοῦλι διακονιάρη (αὐτ.). — **Δαν.** Tiggerposen bliver aldrig fuld = τὸ σακκοῦλι τοῦ διακονιάρη ποτὲ δὲ γεμίζει (αὐτ.). Gjerrighed og Tiggerpose ere bundløse = ἡ ἀκρίβεια καὶ τὸ σακκοῦλι τοῦ διακονιάρη εἶναι χωρὶς πάτο (αὐτ.). Præste-saækken er bundløs = τὰ σακκούλια τῶν παπάδων εἶναι χωρὶς πάτο. (W. III, 1242, 1). — **Σουηδ.** Tiggarpåsen blir aldrig full = τὸ σακκοῦλι τοῦ διακονιάρη ποτὲ δὲ γεμίζει. (D. I, 222). Tiggarns säck är bottenlös = τὸ σακκοῦλι τοῦ διακονιάρη εἶναι χωρὶς πάτο (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** De bedelzak heeft een gat = τὸ σακκοῦλι τοῦ διακονιάρη ἔχει μιὰ τρῦπα (W. I, 354, 7). De bedelzak heeft geen' boden = τὸ σακκοῦλι τοῦ διακονιάρη δὲν ἔχει πάτο (αὐτ. 9). Eene bedelaars tasch is nooit vol = σακκοῦλα διακονιάρη ποτὲ δὲν εἶναι γεμάτη (αὐτ.). Der bedelaren hand is eene bedemlooze mand = τοῦ διακονιάρη τὸ χέρι εἶναι ξέκωλο καλάθι (αὐτ.). Dat vult den bedelzak niet = τὸ σακκοῦλι τοῦ διακονιάρη δὲ γεμίζει (αὐτ. 11). — **Γερμ.** Der Bettelsack wird nie voll = τὸ σακκὶ τοῦ

διακονιάρη ποτὲ δὲ γεμίζει (αὐτ. 11. Βλ. καὶ αὐτ. 352, 2. 354, 11. 357, 34. 53. III, 1808, 27. V, 980, 24). Bettelsack ist bodenlos =τοῦ διακονιάρη τὸ σακκοῦλι εἶναι χωρὶς πάτο. (W. I, 354, 2. Βλ. αὐτ. 9. 357, 33. 53). Bettelsack steht allzeit leer=τοῦ διακονιάρη τὸ σακκοῦλι στέκει πάντα ἄδειο. (W. I, 354, 4). Das ist der Sack eines Bettlers=εἶναι τὸ σακκὶ τοῦ διακονιάρη. (W. III, 1817, 217). Der Pfaffensack hat keinen B den =τὸ σακκὶ τοῦ παπᾶ δὲν ἔχει πάτο. (W. III, 1241, 1. Βλ. αὐτ. 1242, 2-5. 7. 1251, 28). Pfaffensack wird niemals voll = τὸ σακκὶ τοῦ παπᾶ ποτὲ δὲ γεμίζει (αὐτ. 1242, 6). — **Ῥωσ**. Τὰ σακκούλια τοῦ φτωχοῦ δὲ θὰ γεμίσῃς (πάντα ἀκόμη ζητεῖ). (Dal II, 212). — **Καταυκαί.** Τοῦ διακονιάρη τὸ σακκοῦλι ποτὲ δὲ γεμίζει. (Schleicher 152). Τοῦ διακονιάρη τὸ σακκοῦλι πάτο δὲν ἔχει (αὐτ.).

8α. Τοῦ διακονιάρη τὸ σακκοῦλι εἶναι πάντα πιὸ γιομᾶτο ἀφ' τοῦ νοικοκύρη.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. τὴν προηγουμένην. Ὅτι οἱ ἐπαῖται διὰ τοῦ ἀνελευθέρου ἐπιτηδεύματος αὐτῶν ἱκανὰ κερδίζουν καὶ ἐνίοτε εἶναι εὐπορώτεροι τῶν ἐλεούντων αὐτούς.

9. Τοῦ διακουνιάρη τοὺ σακκὶν πάντα γιμάτουν εἶνιν.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 8.

10. Τοῦ διακονιάρη δείχνουν πόρταις;

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 5.

διακονίζω, διακονῶ

1. Ἐσύ, γριά, ποῦ διακονεῖς,
ἔχεις ἀλεῦρι καὶ πουλεῖς.

(Βερ. 72,35. — Β. 83,259. — Καρπάθου. ΖΛ. 350,156 [ποῦ διακονᾷς, ἀλεῦριν ἔ. καὶ πουλᾷς.] καὶ Μαν 281,188 [ποῦ 'ιακονᾷς, ἀλεῦριν ἔ. καὶ πουλᾷς.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ἐπὶ τῶν ὑποκρινομένων ὅτι πένονται· καὶ ἐρωτηματικῶς ἐπὶ τῶν ζητούντων βοήθειαν παρὰ τοῦ προδήλως ἀνικάνου νὰ παράσχῃ τοιαύτην.

2. Κερά, ποῦ διακονίζεσαι, ἔχεις ἀλεῦρι νὰ πουλῇς;

(Κρήτης. Ἄπτερα 63 καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη. — Τήνου παρὰ τῆς Κας. Στ. Καραλῆ [Κυρά, ποῦ διακονίζουσουν, ἔ. ἀλεύρια καὶ πουλεῖς;]. — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [ποῦ διακονεῖς]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

διᾶκος

1. Ἄλλο ὁ διᾶκος τοῦ δεσπότη,
καὶ ἄλλο τοῦ ἐπισκόπου ὁ χοῖρος.

(Κα. 324 — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [τὠπισκόπου]).

Βλ. γείτονας 8.

*2. Εἴ τι ἐμβαίνει τὸν παπᾶν, ἐμβαίνει καὶ τὸν διᾶκον.

(Βυζαντινή. Ἐν μόνῳ τῷ παρισινῷ κώδ. F', 69 = Krumbacher Sitzungsber. 71, 69. MGS. 128,128. Ἐν τῷ κώδικι φέρεται «τὸν διάκονον,» ἀλλὰ πρέπει νὰ τεθῇ ὁ δημώδης τύπος τὸν διᾶκον, οὕτω δὲ ἀποκαθίσταται καὶ τὸ μέτρον, πολιτικὸς στίχος).

Σημερινὴν παραλλαγὴν βλ. ἐν λ. παπαδιὰ 4. Ὁ Κρουμβάχερ (Sitzungsber. 96. MGS. 224) μεταφράζει: Bringt man den Pfaffen herein, so bringt er auch den Diakon mit· δηλ. ὡσανεὶ ἡ παροιμία εἶχεν ὡς ἑξῆς: Εἴτις ἐμβάζει τὸν παπᾶν, ἐμβάζει (οὗτος) καὶ τὸν διᾶκον· ὑπολαμβάνει δ' ὅτι διασύρεται διὰ ταύτης ἡ παρασιτία τῶν κληρικῶν. Ὀρθότερον μεταφράζει ὁ Foy ἐν Bezzenberger's Beiträge XIV σ. 40: Wenn der pfaffe etwas verdient, verdient auch der diakon (ἂν κερδίζῃ τίποτε ὁ παπᾶς, κερδίζει καὶ ὁ διᾶκος. Τὸ *ἐμβαίνω* ἔχει ἐνταῦθα, καθὼς καὶ ἐν τῇ δημώδει, τὴν σημασίαν ἣν ἔχουσι καὶ τὸ πρόσειμι καὶ τὸ προσέρχομαι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, ἀναφερόμενον εἰς τὰ προσιόντα, εἰς τὰς προσόδους. Οὕτω λέγομεν νῦν «πόσα τοῦ μπαίνουν τὸ χρόνο;» ἀντὶ τοῦ, τί τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα αὐτοῦ· καὶ *ἐμπάσματα* (ἐμβάσματα) τὰ προσιόντα χρήματα. Εἶναι δὲ ἐν χρήσει καὶ ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν κληρικῶν· ὅθεν καὶ *ἐμβατίκιον (μπατίκι)* λέγεται τὸ ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου καταβαλλόμενον τέλος εἰς τὸν ἐπίσκοπον διὰ τὴν ἄδειαν τῆς λειτουργίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ὡς ἐκ τῆς χρήσεως τῆς σημερινῆς παραλλαγῆς τῆς βυζαντινῆς παροιμίας διδασκόμεθα, ἐλέγετο αὕτη ἐπὶ τῶν ἐχόντων κοινότητα συμφε-

ρόντων· ὁ διάκονος ἔχει εἰσοδήματα ὁπόθεν καὶ ὁ ἱερεύς, καὶ πᾶν τὸ ὠφελοῦν ἢ βλάπτον τὰ συμφέροντα τούτου εἶναι ἐπίσης καὶ εἰς τὸν διάκονον ὠφέλιμον ἢ ἐπιζήμιον. – Παραπλήσιαι ξέναι παροιμίαι. **Γαλλ.** Quand il pleut sur le curé, il dégoutte sur le vicaire. (W. III, 1251, 33. Παραλλαγὰς διαλεκτικὰς βλ. παρὰ D. II, 252). Qwand l' curé fait l' aouss', li mârlî meh' nêie = ὅταν ὁ ἐφημέριος θερίζῃ, ὁ ἐκκλησιάρης σταχολογᾷ (οὐαλων. D. II. 252 μετὰ παραλλαγῆς). — **Δαν.** Naar det regner paa præsten, saa drypper det paa degnen = ἂν βρέχῃ 'ς τὸν ἐφημέριο, σταλάζει καὶ 'ς τὸν ἐκκλησιάρη (W. III, 1251,33. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 252 καὶ σ. 499) — **Νορβ.** Naar dat regner paa Presten, so dryp dat paa Klokkaren = ὁμ. (D. II, 252). — **Σουηδ.** När det regnar på presten, så dryper det på Klockarn = ὁμ. (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Regnet get op de kloosters, dan druipt het op den paus = βρέχει 'ς τὰ μοναστήρια, σταλάζει καὶ 'ς τὸν πάπα (αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν αὐτ καὶ παρὰ W. II, 571,816). — **Γερμαν.** Wenn's auf den Pfarrer regnet, tröpfelt's auf den Küster = ἂν βρέχῃ 'ς τὸν ἐφημέριο, σταλάζει 'ς τὸν ἐκκλησιάρη. (W. III, 1251,33. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1194,18. II, 571,816. D. II, 252).

3. Πέντε τοῦ διάκου καὶ δέκα τοῦ δεσπότη.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Ὁ ἐπιζητῶν τὴν προστασίαν ἰσχυροῦ ὀφείλει νὰ περιποιῆται καὶ τὰ ὑποδεέστερα ὄργανά του, διότι ἐκ τῆς συνηγορίας τούτων πολλὰ ἔχει νὰ ἐλπίζῃ· οὗτοι θὰ ὑπομιμνήσκωσιν ἑκάστοτε τὸν ἰσχυρὸν τὴν αἴτησιν, καὶ «θὰ λέγουν καὶ ἕναν καλὸ λόγο». Ὅθεν ὁ δίδων δέκα εἰς τὸν δεσπότην πρὸς δεκασμόν, κατ' ἀναλογίαν πρέπει νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὸν διᾶκον πέντε.

4. Τὰ ἰακόνια, τὰ ἰακόνια,
τῆς κακῆς Γελλοῦς τἀγγόνια.

(Καρπάθου. ΖΑ. 348,108 [Τὰ διακόνια, τὰ διακόνια τῆς κακῆς λοῆς τὰ.] καὶ Μαν. 279,139 [Γ. ἐγγόνια.]).

Διασυρμὸς τῶν διακόνων ὡς πονηρῶν.

διακρένομαι

1. Ὅποιος δὲ διακρένεται
εὔκολα κολάζεται.

(Ἀθηναϊκή Ἑβδομ. Α', 152 [δὲν δ.] καὶ Καμπ. Ἱστ. Γ, μη' [δὲ διακρίνεται]).

Τὸν ἀδιάκριτον πολλάκις ἀναγκάζονται νὰ ἐπιτιμήσωσιν οἱ ἐνοχλούμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἢ τραχέως καὶ ὑβριστικῶς πρὸς αὐτὸν νὰ προσενεχθῶσιν, ἀγανακτῶν δ' οὗτος καὶ βλασφημῶν ἐνδομύχως αὐτοὺς ἁμαρτάνει καὶ κολάζεται.

διάκριση

1. Ἂν εἶχε ὁ χοῖρος διάκριση,
δὲν ἐπαραπάχαινε.

(Κα. 436. — Θηναίας Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη)

Ὡς ὁ χοῖρος δὲν θὰ ἐπαχύνετο, ἂν ἐμερίμνα περὶ εὐπρεπείας, οὕτω καὶ πολλοὶ δὲν θὰ ἐπλούτουν, ἂν ἀπέφευγον τὴν ἀδικίαν καὶ τὰς ἁρπαγάς.

2. Ἂν εἶχε ὁ χοῖρος διάκριση,
ἔτρωε καὶ δὲν ἔγρουζε.

(Κα. 435. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Γρούζω (τὸ ἀρχαῖον γρύζω) ἐπὶ τῆς φωνῆς τῶν χοίρων, ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου γρυλίζω. Ὁ χοῖρος ἐνῷ ἔχει πρὸ αὐτοῦ ἄφθονον τροφήν, τρώγων γρυλίζει, οἱονεὶ δυσφορῶν. Ὅμοιοι δὲ πρὸς τὸν χοῖρον πολλοὶ ἄνθρωποι, ἂν καὶ εὐποροῦσι, παραπονοῦνται κατὰ τῆς τύχης.

3. Γαϊδουρήσια διάκριση καὶ γουρουνήσια τάξη.

(Κα. 1057).

Σαρκαστικῶς ἐπὶ ἀναιδῶν καὶ ἀκόσμων.

4. Κάποιος γάϊδαρος ἔχασε τὴ διάκρισή του καὶ τὴν ηὗρες.

(Κερκύρας. Νεα. 355).

Βλ. ἐντροπὴ 17. Ἐπὶ ἀδιακρίτων· ἰδίως λέγεται πρὸς τοὺς τοιούτους ἀξιοῦντας ὅτι ἔχουσιν εὐγένειαν τρόπων.

διαλέγω

1. Ἀπὸ τοῦ γλάστρου τὴν κορφὴ γυρεύει νὰ διαλέξῃ.
(Νισύρου. ΖΑ. 412, 60).

Ἐπὶ τῶν δυσκόλων εἰς τὴν ἐκλογὴν οἱουδήποτε πράγματος. Γλάστρος δ' ἐν Νισύρῳ λέγεται «εἶδος φυτοῦ ἀρωματικοῦ φυομένου συνήθως ἐπὶ τῶν ὀρέων»· (ΖΑ. σ. 382). Συνεκδοχικῶς ἐκ τοῦ γλάστρα ἡ, ἢ γλάστρος ὁ, ἢ γάστρα, ἡ (ἐκ τοῦ ἀρχαίου γάστρα), τοῦ ἀνθοφόρου ἀγγείου.

2. Διαλέγοντας, διαλέγοντας ἐπῆρε τἀποζούμια.
(Βερ. 71, 20 [ἐπῆρες]. — Ἠπείρου. Ἀρ. 265. — Β 60, 113. — Μεσσηνίας [πῆρε τἀπομεινάρια.]).

Βλ. ἀρ. 14 Ὁ δύσκολος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς μερίδος του ἐκ τοῦ φαγητοῦ ἀντὶ τῆς καλλίστης, καταντᾷ νὰ λάβῃ τὰ ὑπολείμματα.

3. Διάλεξε, ξεδιάλεξε, πῆρε ξεδιαλεμένη.
(Καρπάθου. ΖΑ. 348, 116).

Βλ. ἀρ. 14. 6. Ξεδιαλεμένος ὁ ἀπόβλητος. Ὁ δύσκολος περὶ τὴν ἐκλογὴν συζύγου ἐκλέγει τέλος τὴν χειρίστην.

4. Διάλεξε, ξεδιάλεξε, πῆρε τὴν κακή του τύφλα.
(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. ἀρ. 14.

5. Διάλεξε, ξεδιάλεξε,
'ς τὴν κοπριὰ κατάντησε
(Πτζ. 229, 189).

Βλ. ἀρ. 14. 18.

6. Διάλεξε, ξεδιάλεξε, τὴν γκαϊδὴ ἐπῆρε.
(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. ἀρ. 14. 3. Γκαϊδὸς ὁ παραβλώψ.

7. Διαλέοντας διαλέοντας παίρνει τἀποδιαλεούδια.
(Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1198, 225).

Βλ. ἀρ. 14.

8. Ἔμπα 'ς τὰ γυφτόπουλα,
διάλεξε τἀσπρότερο.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. [καὶ δ.]—Κ. 56 [ὁμ.] — Κ. 6', 20 ["Εμβα εἰς τὰ γ. καὶ δ. τἀσπρότερον.] — Κ. γ', 358 [ἀσπρότερον.] — Δάρβαρ. 299 ["Εμβα εἰς τὰ γυπτόπουλα καὶ δ. τἀσπρότερον.] — Μα. 17 ["Εμβα εἰς τὰ γ. καὶ δ. τἀσπρότερον.] — Νε 38,245 [ὁμ.] — Β[1] 34, 45 [καὶ δ.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 333 ["Εμβα] — Β. 78, 182 [καὶ δ.]— Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1195, 151 ["Ε. μέσ' 'ς τὰ γ. καὶ δ. τὸ ἀ.] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ὁμ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [καὶ δ.] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [τἀσπρότερο. ἤ, "Εμπα 'ς τἀραπόπουλα]).

Βλ. ἀρ. 9. 10. Ἐπὶ πραγμάτων ἐξ ἴσου κακῶν ἢ ἀχρήστων καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ἐπίσης ἀχρείων πάντων.

9. Ἔμπα 'ς τἀραπόπουλα καὶ διάλεξ' ὅποιο θέλεις.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

10. Ἔμπα 'ς τ's ἀράπιδις κὶ διάλιξι τοὺν ἀσπρότερου.

('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 8.

11. Ἰάλεξε κι' ἀποιάλεξε, πῆρ' ἀποιαλεγοῦι.

(Καρπάθου. Μαν. σ. 179 [πῆρεν] καὶ αὐτ. 279, 156 ['Ια. ξαναιάλεξε, π. ἀποδιαλεούδια.])

Βλ. ἀρ. 14. Ἀποιαλεγοῦι κατὰ ἀποβολὴν τοῦ δ τὸ ἀποδιαλεγοῦδι.

12. Ἰάλεξε, ξαναιάλεξε, ἐιάλυσεν ὁ νοῦς του.

(Καρπάθου. Μαν. 279, 155).

Βλ. ἀρ. 14. Ἐιάλυσεν = ἐδιάλυσεν, διελύθη, ἐχαλαρώθη· κατὰ παρήχησιν τοῦ ἐιάλεξε.

13. Ὅπ' διαλέει,
παρανταίνι.

('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 14. *Παρανταίνει* = προσκόπτει εἰς μεγάλα ἐμπόδια. Ἀνταίνω (ἀόρ. ἔντεσα) σημαίνει ἐμποδίζομαι ἐκ φραγμοῦ τινος ἢ προσκόμματος ἢ ἐμπλέκομαι. Τὸ σύνθετον παρανταίνω σημαίνει ἐπίτασιν τοῦ διὰ τοῦ ἁπλοῦ ῥήματος δηλουμένου πάθους.

14. Ὅποιος διαλέγει τἀποδιαλεγούδια παίρνει.

Κοινή. — Ἀν. ἐπιθ. Α', 533, 300. — Νάξου παρὰ Γαβρ. Λεγάκη [διαλέει, ἀποδιαλεοῦδι π.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ὅποιος διαλέγῃ παίρνῃ τἀπουδιαλόγια.] — Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα [Ὅπου διαλέει]).

Βλ. ἀρ. 2-7. 11-13. 15-21, ψιλοδιαλέγω 1 *Ἀποδιαλεγοῦδι* (ἀποδιαλέγω) τὸ ἀπόλεκτον, τὸ ὑπολειφθὲν μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν καλυτέρων. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας, ὅτι ὁ δύσκολος περὶ τὴν ἐκλογὴν ἀποτυγχάνει, διότι προλαμβάνοντες ἄλλοι ἐκλέγουσι τὰ καλὰ καὶ καταλείπουσι τἀδόκιμα. Ἰδίως δ' εἶναι ἐν χρήσει ἡ παροιμία ἐπὶ ἐκλογῆς συζύγου καὶ ῥητῶς εἰς αὐτὴν ἀναφέρονται αἱ ὑπ' ἀρ. 3.6.19.21. Παραπλήσιαι παροιμίαι **Ἰταλ.** Chi çerca, cata, e chi çerne s'inzavata = ὅποιος γυρεύει βρίσκει, κι' ὅποιος διαλέγει κακοδιαλέγει (βενετ. Pasqualigo 108 Pitrè II, 55 μετὰ περγαμηνῆς παραλλαγῆς). — **Γαλλ.** Souvent qui choisit, il prend le pire. (Littré λ. choisir 3. Legai 175). — **Γερμαν.** Wer lange wählt, bekommt das Schlimmste = ὅποιος πολὺν καιρὸν διαλέγει παίρνει τὸ χειρότερο. (W. IV, 1741, 7). Wer lange wählt, beträgt sich oft am meisten = ὅποιος πολὺν καιρὸ διαλέγει συχνὰ γελειέται πλιὸ πολὺ (αὐτ. 8) — **Ρωσ.** Ὅποιος πολὺ θέλει νὰ διαλέγῃ ἀπομένει 'ς τὸ τέλος ἀνύπανδρος κ' ἔρημος. (W. I, 209, 2). — **Βασκική.** Auquera-ren mauquera, azqueneam oquerra = 'ς τὸ πολὺ διάλεγμα 'ς τὸ τέλος ἀνάποδα· δηλαδὴ ὅποιος πολὺ διαλέγει 'ς τὸ τέλος διαλέγει ἀνάποδα. (Haller σ. 336).

15 Ποιὸς διαλέγει τὴ λαγάρα
παίρνει τὴν παπάρα.

(Β' 78, 68 [Ὅποιος δ.] — Β. 209, 469 [ὁμ.] — Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', μη'. — Λελ. Ἐπιδ. σ. 163 [Διαλέγει τὴ λ. καὶ θὰ πάρῃ τὴν π.] — Πελοποννήσου [Διαλέγει τὴ λ. θὰ πάρῃ τὴν π.]).

Βλ. ἀρ. 14. *Λαγάρα* ἡ λαπάρα. Ἡ λέξις εἶναι προδήλως ἀρχαιοτάτη, ἂν καὶ δὲν περιεσώθη εἰς ἀρχαῖα κείμενα· μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο τὸ ἀρχαῖον ἐπίθετον *λαγαρὸς* (καὶ νῦν σωζόμενον εἰς τὴν σημασίαν τοῦ καθαρός, διαυγής)· ὡς ἐκ τοῦ λαπαρὸς ἐγένετο τὸ λαπάρα, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ λαγαρὸς τὸ λαγάρα. Περὶ τῆς λ. *παπάρα* βλ. τ. Γ' σ. 402· εἰς τὰ ἐκεῖ σημειωθέντα προστεθείσθω ὅτι ὁ G. Meyer (Neugr. St. IV,

68) ἐσφαλμένως κατ' ἐμὴν γνώμην ἐτυμολογεῖ τὴν λ. ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἰταλικῆς λέξεως pappa (ῥόφημα γάλακτος), συνταὐτίζων αὐτὴν πρὸς τὴν παιδικὴν λέξιν *πάπαλα*. Ἡ δὲ λέξις αὕτη δὲν παροξύνεται, ὡς τὴν γράφουσιν ὁ Σομαβέρας καὶ ὁ Legrand, ἀλλὰ προπαροξύνεται· λέγουσι δ' αὐτὴν αἱ μητέρες καὶ αἱ τροφοὶ πρὸς τὰ βρέφη, ἵνα δηλώσωσιν ὅτι ἐτελείωσε τὸ φαγητόν· ἐνίοτε προσθέτουσι: πάπαλα δὲν ἔχω (ἐν Χίῳ, Πασπάτ. σ. 271.) Βλ. καὶ Βυζάντ. λ. Νεα. 415 (Λέσβου). Σ. τ. Β΄ σ. 714 (Κύπρου)· ἐν Πελοποννήσῳ λέγουσι καὶ *πάπαλο* (Πτζ. 480), ἀλλὰ συνηθέστερον ὁμοίως πάπαλα

16. Ὅποιος διαλέγει τὸν ἀθέρα
παίρνει τὴν κακή του μέρα.

(Β. 202,470 [αἰθέρα] — Λελ. Ἐπιδ. 163 [Ὅ. κλέγει] — Λιβαρτζίου Καλαβρύτων παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου.

Βλ. ἀρ. 14. Ἀθέρας (ἀθὴρ) μεταφορ. τὸ ἐκλεκτότατον μέρος ἑνὸς πράγματος.

17. Ὅπου πολὺ διαλέει
'ς τἀποδιαλεούδια μένει.

(Β. 224,691).

Βλ. ἀρ. 14.

18. Ὅποιος πολὺ ἐδιάλεξε
'ς τὴν κοπριὰ ξανέμεινε.

(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου).

Βλ. ἀρ. 14.

19. Ὅσο διάλεγες, μαννίτσα, τὸν ἀδιάλεχτον ἐπῆρες.

(Ἠπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ἀρ. 14.

20. Πατρεύτηκε ὁ γιὸς τοῦ Ζούρη,
διαλέοντας διαλέοντας ἐπῆρε τἀποζοῦρι.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 14. Ἀποζοῦρι τὸ ἄχρηστον, τὸ ἀπερριμμένον. Ἡ λέξις φαίνεται προελθοῦσα ἐκ τῆς ἰταλ. usura, ἂν μὴ ἐκ τῆς λατιν. usura.

21. Ποῦ διαλέγει παίρνει δὸ μάγερα.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. ἀρ. 14.

22 Ὡς καὶ ἀπὸ τὸ κούφιο καρύδι διαλέει κἀνείς.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ Δ. Παγώνη).

Καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν παντελῶς ἀχρήστων νομιζομένων δυνάμεθα ἐπιμελῶς ἐξετάζοντες νὰ ἐκλέξωμέν τι χρήσιμον. Τὸ κούφιο καρύδι ὡς παράδειγμα ἀχρήστου πράγματος καὶ ἐν λ. κούφιος 6. 8.

διαλογοῦμαι

1. Σὰν ἔτρωες μὲ τὴν μουρκοῦτα,
ἂς τὰ διαλοούσουν τοῦτα.
(Καρπάθου. ΖΑ. 361, 383)

Βλ. συλλογίζομαι 4.

διαμάντι

1. Τὸ διαμάντι καὶ 'ς τὴν κοπριὰ νὰ τὸ ῥήξῃς πάλι διαμάντι εἶναι.
('Αν. ἐπιθ. Α', 561, 436).

Πρβλ. ἀρ. 2. Ὁ εὐγενὴς καὶ ἀτυχήσας δὲν ἀποβάλλει τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

2. Τὸ διαμάντι κι' ἂ μαυρίσῃ,
τρίβοντάς το θὰ γυαλίσῃ.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Ὅτι τοῦ ἐναρέτου ἡ ὑπόληψις δυσφημηθέντος πρὸς ὥραν μόνον ἀμαυροῦται, ἀλλ' ἔπειτα ἀνακτᾷ τὴν παλαιὰν λάμψιν.

διαμερίζομαι

1. Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου.
(Κοινή.—Β. 354, 25).

Γραφικὸν ῥητὸν (Ψαλμ. κβ', 19. Ἰωάνν. ιθ', 24. Ματθ. κζ', 35. Μᾶρκ. ιε', 24. Λουκ. κγ', 33). Ἐπὶ τῶν διανεμομένων ἀλλότριον κτῆμα. **Ῥωμουν.** A împărți vestmintele cuĭ - va = διαμερίσαντο τὰ ἱμάτιά του. (Zanne III, 8043).

διαστρεμμένος

1. Γιὰ τὸ διαστρεμμένονε οὔλα κακὰ κι᾽ ἀνάποδα.
(Κα. 1176).

Πρβλ. διάστροφος 1. Ὁ δύστροπος τὰ πάντα ψέγει.

διάστροφος

*1. Ἀπὸ διαστρόφου τί ὀρθόν;
(Βυζαντινή. Πλανούδ. 146).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν λ. ἴσιος 4. 38. 41, ὀρθὸς 2, πρβλ. διαστρεμμένος 1, ἐμπρὸς 15. Αἱ παραλλαγαὶ αὗται εἶναι πληρέστεραι, διότι φέρουσι τὴν κάμηλον ὡς παράδειγμα τοῦ διαστρόφου τοῦ οὐδὲν ἔχοντος ὀρθόν, οὐδ᾽ αὐτὸν τὸν τράχηλον. Ἐλέγετο δ᾽ ἡ παροιμία πρὸς τοὺς ψέγοντας ἐλάττωμα ἀνθρώπου φαυλοτάτου ἢ ἔργου πλημμελεστάτου, διότι ἄσκοπος θεωρεῖται ἡ κατάκρισις ἑνὸς μόνου ἁμαρτήματος, ὅπου τὸ ὅλον ἔχει κακῶς. Καὶ σήμερον ἐν ταῖς καθημεριναῖς ὁμιλίαις συνηθέστατα ἄνευ μεταφορᾶς λέγομεν, ὁσάκις ἀκούομεν τοιοῦτον ψόγον: «Καὶ τί ἔχει καλὸ ἢ σωστὸ ἀπάνω του, γιὰ νάχῃ κι᾽ αὐτό;»

διατάζω

1. Διάτασε σὺ τὸ κάττη σου, κ᾽ ἐγιὼ τὴν ἀλαποῦ μου.
(Καρπάθου. Μαν. 279, 157).

Ἐπιτίμησις τοῦ διατάξαντος νὰ ἐκτελέσῃ τι ὁ ὑπηρέτης ἡμῶν.

διάφορο

1. Διάφορο κατσουλωτὸ καὶ ζημία ὁλοστρόγγυλη.
(Βλ. Κατζιούλ. 1251.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 68 [κατζιουλωτό]—Κ. 79.—Κ. 6', 14. —Ne. 26, 74 [Διάφορον κεφαλωτὸν καὶ ζημία]—B¹. 25, 29. —Ἠπείρου. Ἀρ. 266. —B. 60, 115).

Ἐπὶ τῶν μεγάλην ζημίαν ὑφισταμένων, μικρὸν δὲ κέρδος εὑρισκόντων, ἑρμηνεύει ὁ Κατζιούλης, ὅστις ἀναφέρει καὶ τὸν μῦθον, ἐξ οὗ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἡ παροιμία. *Κατσουλωτὸ* ἐλέχθη παιγνιωδῶς τὸ εὑρεθὲν καρφίον, ὡς ἔχον κατσιοῦλα ἤτοι κάλυμμα τῆς κεφαλῆς (ῥωμουν. căciulă). *Διάφορο* δὲ εἶναι ὁ τόκος καὶ τὸ κέρδος· ἀμφοτέρας τὰς σημασίας ταύτας εἶχον αἱ λέξεις διαφορὰ καὶ διάφορον καὶ ἐν

τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ· καὶ περὶ μὲν τῆς λ. διαφορᾶς σημαινούσης καὶ τὸ κέρδος βλ. τὰ λεξικά· τὸ δὲ διάφορον ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ κεῖται ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Καλαυρίας τοῦ Γ΄ αἰῶνος π. Χ. (Dittenberger Sylloge ² 758,10).

2. Μὲ τὸ κεφάλαιο καὶ τὸ διάφορο.

(Βλ. Κατζιούλ. 2325. — Κ. 6΄, 32 [κεφάλαιον — διάφορον] — Νε. 77,487 [όμ.] — Β¹ 64,33 [κεφάλαιον] — Β. 157,116 [όμ.]).

Βλ. πλερώνω 14. 2. Ἐννοεῖται, τὰ πλήρωσε· ἤ, τὸν ἔκαμε νὰ τὰ πληρώσῃ. Ἐπὶ τῶν μετὰ χρόνον σκληρῶς τιμωρουμένων δι'ὅσα ἐπλημμέλησαν. Ἀπαράλλακτος παρ' Ἡρώνδᾳ (Ε΄, 51): «αὐτὸς σὺ καὶ τἀρχαῖα καὶ τόκους τίσεις». Ὁμοίας μεταφορᾶς ἔκαμε χρῆσιν καὶ ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Δ, 161-2): «σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν, | σὺν σφῇσι κεφαλῇσι γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν»· περὶ οὗ παρατηρεῖ ὁ Εὐστάθιος (σ. 458,41) ὅτι «παροιμιακή τις τροπικὴ ἔννοιά ἐστι, μετενηνεγμένη ἀπὸ ἀκολουθίας χρέους, δηλοῦσα ὅτι τὸ χρέος, ὃ λαβόντες οἱ Τρῶες ἔχουσι πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτούς, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἁρπασμένη Ἑλένη, ὀψέ ποτε ἀποτίσουσιν, ὡς οἷά τι ἀρχαῖον ἤγουν κεφάλαιον ὀφειλῆς· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ σὺν μεγάλῳ καὶ τόκῳ καὶ ποινῇ, τουτέστι προστίμῳ· τάδε εἰσὶν αἱ κεφαλαὶ τῶν ἁρπασάντων καὶ ἡ τῶν αὐτοῖς φιλτάτων αἰχμαλωσία».—**Γαλλ.** Rendre à quelqu' un la monnaie de sa pièce. (Leroux II, 142).

3. Παίρνει τὸν κόπο διάφορο καὶ τὰ παπούτσια χάρη.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 411 [Ἔχει τόν] — Β. 89, 340 [όμ.] — Πτζ. 279, 780. — Πελοποννήσου).

Βλ. κόπος 6. Ἐπὶ τῶν οὐδεμίαν λαβόντων ἀμοιβὴν τῶν κόπων αὐτῶν. Ἔχει δηλ. μόνην ὠφέλειαν τὸν κόπον, ὃν καταβάλλει, καὶ τὴν φθορὰν τῶν ὑποδημάτων του ὡς ἀμοιβήν.

4. Τὸ διάφορο ξυπνάει τὸ ναύτη.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1314 [τὸν ἀγωγιάτη.] — Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α΄, 208 [ξυπνᾷ τὸν ἀγωγιάτη.] — Παρὰ Ι. Βερέττα. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη· καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [ἤ, τὸν ἀφέντη.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Καρπάθου παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου).

Βλ. ἀγῶγι 2 καὶ τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. κέρδος 7.

5. Τὸ πολὺ τὸ διάφορο τρώγει καὶ τὸ κεφάλι.
('Ηπείρου. 'Αρ. 1371.—Β. 314,428).

Πρβλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. κέρδος 6. Ὅτι ἡ πλεονεξία φέρει εἰς ὄλεθρον.

6. Τοῦτα κεῖνα ξῆντα γρόσα καὶ τὸ διάφορο σαράντα.
('Αν. 'Επιθ. Α', 561,420).

'Επὶ αἰσχροκερδῶν καὶ τοκογλύφων, οἵτινες διὰ δολίων λογαριασμῶν ἐξογκοῦσι τὸ ποσὸν τῶν εἰς αὐτοὺς ὀφειλομένων.

δίβουλος

1. Δίβουλος καὶ τρίβουλος.
(Κ. 57.— 'Ηπείρου. 'Αρ. σ. 175,10.—Β. 61,117).

'Επὶ τῶν ἀσταθῶν τὴν γνώμην. Πρβλ. τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν ἐπὶ τῶν διγνώμων «Δίχολοι γνῶμαι». (Ζηνόβ. 225. Διογενιαν. 332. 'Αποστόλ. 518. Ἡσύχ. λ.).

Διβραῖος

1. Οἱ Δημητσανίταις Ἑβραῖοι,
οἱ Διβραῖοι δὶς Ἑβραῖοι.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

'Εκ τῶν συνήθων περιπαιγμάτων τῶν χωρίων, διασύρον ὡς αἰσχροκερδεῖς καὶ φιλαργύρους τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης τῆς Γορτυνίας Δημητσάνης, καὶ ὡς χείρονας τούτων τοὺς τῆς Δίβρης πρωτευούσης τοῦ δήμου Λαμπείας τῆς 'Ηλείας, ὡς δὶς Ἑβραίους, κατὰ παιγνιώδη παρετυμολογίαν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν. Ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος Ἑβραῖος πρὸς διασυρμὸν τῶν κατοίκων χωρίου τινὸς εἶναι συνηθεστάτη καὶ παρὰ τοῖς 'Ιταλοῖς· οἷον Bivunisi, Judei. (Pitrè II, 134. Ἄλλα παραδείγματα β. αὐτ. 138. 141. 162).

διδάσκω

1. Δάσκαλε ποῦ δίδασκες,
καὶ νόμο δὲν ἐκράτειγες.
(Κοινοτάτη [ἤ: δὲν ἐκράτεις· ἤ, δὲν κρατοῦσες· ἤ δὲν βαστοῦσες.]—Βλ. Κατζιούλ. 619.—Κατζιούλ. 'Επίμ. 126 ['Αφέντη μ', ὁποῦ δίδαχνες καὶ ν. δὲν ἐκράτειες.]

—Κ. Δαπόντε Καθρέπτης τῶν γυναικῶν. Λειψ. 1766 σ. 136 [δὲν κρατοῦσες.] καὶ αὐτ. Β', 60 [Διδάσκαλε ποῦ δίδαχνες—κρατοῦσες.]—Κ. 6', 17 [Διδάσκαλε, ἐδίδασκες καὶ νόμον δὲν ἐκράτειες.]—Μα. 14 [Διδάσκαλε—νόμον δὲν ἐκράτεις.]—Νθ. 26, 175 [δμ.]—Β' 22, 1 [Διδάσκαλε—ἐκράτεις.]—Θήρας. Δε Στ. [Διδάσκαλε, ὁποῦ δ. καὶ νόμον δὲν ἐκράτεις.]—Βερ. 20, 2 [ἐκράτεις.]—Ἠπείρου. Ἀρ. 227 [δίδαχνες—ἐκράτειες.]—Β. 52, 6 [ἐκράτεις.]—Πανδώρ. ΙΗ', 434, 16.—Μέντωρ Δ', 53, 5 [ἐκράτεις.]—Βάρνης. Κρ. 15 (όμ.)—Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμερ. Ἀνατ. 178, 16 [Διδάσκαλε—ἐκράτεις.]—Πτζ. 227, 169.—Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 181, 36.—Χίου. Καν. 236, 167 [Διδάσκαλε—ἐκράτεις.]—Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 173 [ἐκράτεις.]—Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Λιναρδάκη (όμ.)—Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ν. δὲν ἐφύλαγες.]—Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι. Ποντίκη [τσαὶ ν. δὲν ἐκράτειες.]—Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [ἐκράτεις.]—Ἰωαννίνων παρὰ J. Schmitt [Δάσκαλος ποῦ δίδασκε καὶ ν. δὲν ἐκράτει.]—Κερκύρας παρὰ τοῦ αὐτοῦ [ἐδίδαχνες—ἐκράτεις.]—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἐκράτειες.] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [όμ.]—Κατωγῆς Κεφαλληνίας παρὰ τοῦ αὐτοῦ [ποῦ ἐδιδάχιζες—ἐκράτειες.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δ. Βιάζη [ἐκράτεις.]—Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ [Δάσκαλους ποῦ δίδασκι, κὶ νόμου δὲν κρατοῦσι.]—Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργ. Παπαβασιλείου [ἐκράτεις.]—Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [όμ.].—Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι ['Αφέντη μου, ποῦ δίδαχες—δὲν ἐκράτειες.]—Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [Διδάσκαλε—δὲν κρατοῦσες.]—Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [ἐκράθειες.]—Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [δίδαστσις τσὶ νόμου δὲν ἐκράτεις.]—Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα [ἐκράτεις.])

Βλ. ἀρ. 2. 5, συβουλεύω 2, πρβλ. γιατρὸς 2, γιατρεύω 3, ὁρμηνεύω 2. Ἐπὶ τῶν χρηστὰ μὲν συμβουλευόντων, ἀντίθετα δὲ πρὸς τὰς συμβουλὰς δεικνυόντων ἔργα. Ὅμοιον τὸ εὐαγγελικόν: « Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; » (πρὸς Ῥωμ. β', 21)· καὶ αἱ ἀρχαῖαι γνῶμαι: « Πῶς οὖν δίκαιον τοὺς νόμους ὑμᾶς βροτοῖς | γράψαντας αὐτοὺς ἀνομίαν ὀφλισκάνειν; » (Εὐριπ. Ἴων. 442-3). « Πολλοὶ γὰρ εὖ λέγουσιν ἀδικίας χάριν, | τὰ δ' ἔργ' ἔχουσι φαῦλα κοὐ φρονοῦσιν εὖ ». (Στοβ. Ἐκλ. Β', 15, 14 Wachsmuth = CAF. II, 536, 228). Doctor si in eo quod docuit peccat turpiust. (Publil. Syr. App. sentent. 35 Ribbeck).

2. Δίδαχε, ποῦ δίδαχες, καὶ λόγο δὲν ἐκράτεις.
('Αν. ἐπιθ. Λ', 451, 90).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

2α. Ἐγὼ σὲ δίδαξα νὰ κολυμπᾷς, καὶ σὺ θέλεις νὰ μὲ πνίξῃς.

(Κ. γ', 332 [κολυμβᾷς]—Τὸ μέτρον ἐλύθη διὰ τῆς προσθήκης δύο παρελκουσῶν ἀντωνυμιῶν. Γραπτέον: Σὲ δ. νὰ κ. καὶ θ. νὰ μὲ πν.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

*3. Ἐδίδαξά σε κυβιστᾶν καὶ σὺ βυθίσαι με ζητεῖς.

(Βυζαντινή. Ἀποστόλ. 549 καὶ Ἀρσέν. ΚΑ', 95. Τὸ ἐν τοῖς κώδ. κυβισᾷν ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἐράσμου ὀρθῶς διωρθώθη κυβιστᾶν. Οὕτω διωρθωμένον καὶ παρὰ τῷ Κατζιούλῃ 46, 12, ἑρμηνεύοντος τὸ κυβιστᾶν διὰ τοῦ κολυμβᾶν, ἐνῷ ἀκριβέστερον σημαίνει τὸ βουτῶ καὶ τοῦτο πιθανώτατα παρέφρασεν ὁ Ἀποστόλης διὰ τοῦ κυβιστᾶν).

Βυζαντινὴ παραλλαγὴ ἐν λ. μαθαίνω 108, καὶ ἄλλη διὰ παραπλησίας μεταφορᾶς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον ἐκφράζουσα τὴν ἔννοιαν ἐν λ. μαθαίνω 107· σημεριναὶ δὲ παραλλαγαὶ ἐν ἀρ. 2α καὶ ἐν λ. μαθαίνω 109. Κατὰ τὸν Ἀποστόλην λέγεται ἡ παροιμία «ἐπὶ τῶν κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀποδιδόντων»· ἀλλ' ἰδίως λέγεται ἐπὶ τῶν ἀχαρίστων, οἵτινες βλάπτουσι τοὺς εὐεργέτας, ἀρυόμενοι τὴν δύναμίν των ἐξ αὐτοῦ τοῦ εὐεργετήματος· οἷον ἐπὶ ἀντιτέχνου, ἀνταγωνιζομένου πρὸς τὸν διδάξαντα αὐτὸν τὴν τέχνην· φέρονται ἐν τῇ δανικῇ καὶ τῇ γερμανικῇ αἱ ἑξῆς ἀπαράλλακτοι παροιμίαι, αἵτινες ὅμως οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι ἔχουσι ληφθῇ ἐκ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τῆς παρὰ τῷ Ἀποστόλῃ παροιμίας ὑπὸ τοῦ Ἐράσμου ἢ τοῦ ἐκδότου τοῦ Ἀποστόλη Παντίνου. **Δαν.** Jeg haver lærd dig at svømme, og du vil drukne mig = ἐγὼ σ' ἐδίδαξα νὰ κολυμπᾷς καὶ σὺ θέλεις νὰ μὲ πνίξῃς. (W. IV, 478, 29). — **Γερμαν.** Dem ich schwimmen lehrte, will mich ersäufen = ἐκεῖνος ποῦ τὸν ἐδίδαξα νὰ κολυμπᾷ, θέλει νὰ μὲ πνίξῃ. (αὐτ.). Παραπλησία περὶ τῶν κακοποιούντων τοὺς εὐεργέτας παροιμία εἶναι ἡ **Γαλλ.** Dépends le pendard, il te pendra (Leroux II, 105)· ταύτης δὲ πολλαὶ ὅμοιαι φέρονται καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ καὶ ἐν ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις. (Βλ. D. II, 538 καὶ σ. 468. W. I, 1318-9. Reinsberg das Sprichwort als Philosoph 43).

*4. Πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας.

(Βυζαντινή (;). Ἀποστόλ. 1394).

O Leutsch (CPG. II, 625) ὀρθῶς ἑρμηνεύει: Dictum im imberbem senes docentem, θὰ ἐλέγετο δ' ἴσως σκωπτικῶς ὡς ἡ ὁμοία τὴν ἔννοιαν ἐν λ. δείχνω 14. Ἀλλὰ σφόδρα ἐνδοιάζω ἂν ἡ παροιμία εἶναι δημώδης, ἢ ἂν τοὐλάχιστον παρέμεινεν ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐν χρήσει καὶ κατὰ τοὺς μέσους. Διότι εὑρίσκεται καὶ παρὰ τῷ Γρηγορίῳ τῷ Ναζιανζηνῷ (εἰς τὰ ἐπιφάνεια σ. 236 τῆς

ἐκδ. Βασιλείας τοῦ 1550), καθ' ἃ καὶ ὁ Ed. Kurtz παρετήρησεν ἐν ἐπιστολῇ πρός με, ἀνενδοιάστως παραδεχόμενος ταύτην ὡς δημώδη: «Καὶ σὺ πρὸ τοῦ (!) γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας.» Ὁ Ἀποστόλης φαίνεται ὅτι παρέλαβε τὴν παροιμίαν ἐκ τοῦ λόγου τούτου, διορθώσας τὸ ἐφθαρμένον «πρὸ τοῦ γενειάδος» εἰς τὸ «πρὸ τῆς γενειάδος». Ἀλλ' ὀρθοτέρα θὰ ἦτο, κατ' ἐμὴν γνώμην, ἡ διόρθωσις «πρὸ τοῦ γενειάσαι».

5. Σκατόψυχος ἐδίδασκε καὶ νόμο δὲν ἐβάστα.
(Κυνουρίας παρὰ Α. Κωνσταντοπούλου).

Βλ. ἀρ. 4.

διηγᾶμαι

1. Ἐγώ μουν εἰς τὸν πόλεμο, κ' ἡ μάννα μου διηγᾶτο.
(Ῥόδου. Ἐφημ. Φιλομ. 1862, 2133 [ἤμουν εἰς τὸν πόλεμον] καὶ Βενετ. 90, 61 [πόλεμον]—Καρπάθου. ΖΑ. 349, 133 [Ἐιὼ ἤμουν 'ς τὸν π. κι' ὁ ἄντρας μου μ' ἰηγᾶτο.]).

Βλ. ἀρ. 2, ἀφηγοῦμαι 1 (συμπληρώματος), καθοδηγοῦμαι 1, κοκορεύομαι 1, μολογῶ 3. Ἐπὶ τῶν ἀνακριβῶς ἀφηγουμένων συμβάν τι πρὸς αὐτόπτας ἢ ἐπὶ τῶν πρὸς εἰδότας ἀλαζονευομένων. Ὁμοία ἡ ἀρχαία πιθανῶς παροιμία παρὰ Ἰουλιανῷ σ. 432 β: «Ἐμοὶ σὺ διηγεῖ τὸ ἐμὸν ὄναρ».

2. Ἐγὼ 'ς τὸν πόλεμο, καὶ σὺ δηγᾶσαι.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ τὴν προηγουμένην.

διήγημα

1. Καὶ τοῦ χάρου μου δήγημα!
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [δ. θὰν τό χω.] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Καὶ εἰς τὸν Χάρον θὰ τὸ διηγοῦμαι. Ἐπὶ συμβάντος βαθεῖαν ἐμποιήσαντος ἡμῖν ἐντύπωσιν, οὗ ἀνεξάλειπτον θὰ τηρῶμεν τὴν μνήμην.

δικάζω

1. Ποιὸς ἀκούει ἕναν καὶ δικάζει δύο;
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. κρίνω 6.

δίκαιο

1. Ἀραιοδίκαιο δὲν ἐχάθη· μὲ καιρὸ κρίν' ὁ θεός.
(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. ἀρ. 20, 152).

Βλ. θεὸς 5. 132. Ὀψία μὲν ἀλλ' ἄφευκτος εἶναι ἡ ἀπόδοσις τῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ τιμωρία τοῦ ἀδίκου ὑπὸ τῆς θείας προνοίας.

1α. Αὐτό 'ν' τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο.
(Χίου. Καν. 227, 105).

Βλ. ἀρ. 9.

2. Γιὰ νὰ βρῇς τὸ δίκιο σου, φτωχέ μου, θὰ χῇς δίκιο, θὰ ξέρῃς νὰν τὸ πῇς, καὶ θὰ βρῇς κι' ἄνθρωπο ποῦ νὰ σ' ἀκούῃ.
(Κα. 1131).

Προσαπαιτοῦνται τρία τινά, ὅπως ἀποδοθῇ δικαιοσύνη εἰς τὸν ἀδύνατον· νὰ ἔχῃ δίκαιον, νὰ τὸ ἐκθέσῃ καλῶς καὶ νὰ τύχῃ καὶ εὐμενοῦς κριτοῦ. **Ἰταλ.** Per vinçer 'na causa bisogna averghe tre cose: aver rason, saverla dir, e che i la daga = γιὰ νὰ κερδηθῇ μιὰ ὑπόθεσις χρεία νὰ ὑπάρχουν τρία πράγματα· νὰ ἔχῃ δίκαιο, νὰ ξεύρῃ νὰ τὸ πῇ καὶ ποῦ νὰ τὸ εἰπῇ (βενετ. Pasqualigo 159). Al litigante ci voglion tre cose, aver ragione, saperla dire, e trovare chi la faccia = 'ς ὅποιον ἔχει δίκη χρειάζονται τρία πράγματα, νὰ ἔχῃ δίκαιο, νὰ ξεύρῃ νὰ τὸ πῇ καὶ νὰ βρῇ ποιὸν θὰ τοῦ τὸ δώσῃ (τοσκαν. Giusti 149).

3. Ἡ καμήλα μετὰ σαράντα χρόνια ηὗρεν τὸ δίκιο της.
(Χίου. Καν. 245, 243).

Ὡς ἡ κάμηλος καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου τιμωρεῖ τὸν ἀδικήσαντα αὐτὴν (πρβλ. καμήλα 13.19), οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀδικηθεὶς εἶναι βέβαιος, ἂν ἀναμένει ὅτι θὰ τύχῃ εὐκαιρίας νὰ ἐκδικηθῇ·

3α. Θέσε τὸ δίκαιο ἀνάσκελα, νὰ τὸ φωνιάζῃ ἀμοναχό του.
(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 46, 338).

Βλ. ἀρ. 16.

4. Κάθε δίκιο δὲ βαρεῖ, καὶ τἄδικο δὲν πρέπει.

(Βλ. Κατζιούλ. 71, 1. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. [καὶ ἄδικο] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Ηαγώνη [ἄ. δὲ βλάβει.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [δ. δὲν πονεῖ]).

Βλ. ἀρ. 5.14.16α, ἴσιος 37, πρβλ. δικαιοσύνη 3, κρίση 3. Ὅτι πᾶσα δικαία ἀπόφασις εἶναι ἀνεκτή, διότι ἕκαστος ὀφείλει ἀγογγύστως νὰ ὑπομένῃ τὴν δικαίως ἐπιβαλλομένην εἰς αὐτὸν ζημίαν καὶ ν' ἀποφεύγῃ τὸ ἄδικον.

5. Κάθε δίκιο δὲ βαρεῖ,
κι' ἂν βαρέσῃ δὲν πονεῖ.

(Βερ. 77,50. — Β. 118,6. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [κι' ἂν βαρῇ]).

Βλ. ἀρ. 4.

6. Κ' ἡ ἀμάχη
δίκιο πρέπει νά χῃ.
(Μάνης. Πανδώρ. Κ', 262).

Πρβλ. δύο 5. Καὶ ἡ ἔρις πρέπει νὰ ἔχῃ δικαίαν ἀφορμήν· ἀμφότεροι οἱ ἐρίζοντες πταίουσιν, ὅθεν ἑκάτερος αὐτῶν ἔχει δίκαιον.

7. Λεῖψ' ἀπὸ τὸ δίκιο σου,
ἄμ' ἀργὰ 'ς τὸ σπίτι σου.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [κι' ἄμ'α.]).

Βλ. ἀρ. 18. 19. Προτιμότερον εἶναι νὰ παραβλέπωμεν καὶ μέρος τῶν δικαίων μας ὑποχωροῦντες εἰς ἀδίκους ἀξιώσεις, ἵνα ἀπαλαττώμεθα ἐνοχλήσεων καὶ ἐρίδων. Ὁμοίαν καρχηδονικὴν ἀρχαίαν παροιμίαν ἀναφέρει ὁ Αὐγουστῖνος (τ. 39 σ. 1966, 62 Migne): ut habeas quietem, perde aliquid. — **Γερμαν**. Lieber klein Unrecht gelitten, als vor Gericht darüber gestritten = κάλλιο νὰ πάθῃς μικρὸ ἄδικο, παρὰ νὰ συζητῇς γι' αὐτὸ 'ς τὸ δικαστήριο. (W. IV, 1469, 34. Βλ. καὶ αὐτ. 1467, 6. 7). Das grösste Recht ist, von seinem Rechte weichen = τὸ μεγαλύτερο δίκαιο εἶναι νὰ ὑποχωρῇ κάνεὶς ἀπὸ τὸ δίκιο του. (W. III, 1518, 16).

8. Μὴ τρώγῃς τὸ δίκαιο τοῦ γαϊδάρου.
(Μα. 27).

Μὴ ἀδίκει τὸν ὄνον πίνων ὕδωρ, ὅπερ εἶναι τὸ προσῆκον εἰς αὐτὸν ποτόν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος πῖνε μόνον οἶνον. Ἡ αὐτὴ καὶ **Βουλγαρ**. As na haïvanite kakà ne zimam = ἐγὼ δὲν παίρνω τὸ δίκαιο τῶν ζώων. (Παρὰ Π. Θ. Τσίλλεφ).

9. Νὰ λέῃ κάνεὶς καὶ τοῦ κακοῦ τὸ δίκαιο.

(Μεσσηνίας. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [Νὰ ποῦμε καὶ τοῦ κ. τὸ δίκιο]).

Βλ. ἀρ. 1α. 10. Λέγεται ὅταν θέλωμεν ν' ἀναφέρωμεν ἐλαφρυντικὰς περιπτώσεις πράξεως, ἣν καταδικάζομεν, ἢ ὅταν ἀναγνωρίζωμεν ὅτι γνώμη, ἣν θεωροῦμεν ὡς ἐσφαλμένην, ἔχει καὶ τὰ συνηγοροῦντα ὑπὲρ αὐτῆς ἐπιχειρήματα.

10. Νὰ πῇ κάνεὶς καὶ τοῦ στραβοῦ τὸ δίκαιο.

(Βάρνης. Κρ. 24. — Παρὰ Ι. Βερέττα. — Πελοποννήσου. — Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt | Νὰ κρίνῃς τοῦ σ. τὸ δίκιο.] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Νὰ ποῦμε καὶ τοῦ φτωχοῦ τὸ δίκιο.] — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [Νὰ ποῦμε καὶ — τὸ δίκιο.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην, πρβλ. φτωχὸς 101.

11. Ὅποιος τρώγει τἀλλουνοῦ τὸ δίκιο, τρώγει τὰ ποδάρια του.

(Κρανιδίου (;). Β. 219,622).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

12. Ὅποιος τρώγει τὸ ξένο δίκιο, τρώγει τὰ κρέατά του.

(Β. 219,621).

Ὁ σφετεριζόμενος ξένην περιουσίαν τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ.

12α. Ὅπου ἔχει δίκαιο φουνιάζει γαϊδουρινά.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. πονῶ 17.

13. Ὅστις ἔχει δίκιο μιλεῖ λίγα.

(Β. 228,759).

Ὡς δεικνύει καὶ ἡ ἀντωνυμία *ὅστις* ἡ γνώμη δὲν εἶναι δημώδης· φαίνεται μᾶλλον παράφρασις τοῦ Εὐριπιδείου (Φοίν. 473): «οὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ' ἑρμηνευμάτων».

14. Πᾶσα δίκαιο δὲ βαρεῖ.

(Βάρνερ: δίκαιο 1).

Βλ. ἀρ. 4.

15. Τὸ δίκαιο πρᾶγμα δὲ χάνεται.
(Β. 18,237).

Ἡ ἀρχαία γνώμη: «Ἀνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται·» (Γνῶμ. μονόστ. 27. FCG. IV, 341).

16. Τὸ δίκιο βάλε ἀνάσκελα καὶ μοναχό του κρένει.
(Β. 304,272).

Καὶ ὕπτιον καταπεσὸν τὸ δίκαιον διακηρύσσει ἑαυτό, διότι οὔτε καταβάλλεται ὑπὸ τῆς βίας, οὔτε ἔχει ἀνάγκην ξένης βοηθείας ἵνα φανερωθῇ· «ἔχει γὰρ αὐτὰ (τὰ ἔνδικα) καιρόν», ὡς λέγει ὁ Εὐριπίδης (Φοιν. 474. Παραπλήσιαι παροιμίαι **Ὁλλανδ.** Regt moet regt zijn, al zou men malkander in riemen znijden (met stokken slaan) = τὸ δίκαιο πρέπει νὰ εἶναι δίκαιο καὶ ἂν τὸ κόψουν σὲ λουρίδια· ἤ, καὶ ἂν τὸ χτυποῦν μὲ ῥαβδιά. (D. II, 245). — **Ῥωσ.** Ὅποῦ χει τὸ δίκαιο μιλεῖ μὲ θάρρος. (Dal I, 533). Γιὰ δίκια ὑπόθεση μίλα μὲ θάρρος (αὐτ.).

16α. Τὸ δίκαιο δίκαιο πάντοτε καὶ τἄδικο δὲν πρέπει.
(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ ἀρ. 4.

17. Φύλλ' ὀμπρός, φύλλο πίσω,
τὸ δίκιο μου θὰ τραυήξω'.
('Ελευσῖνος Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη)

Βλ. ὁμιλῶ 34.

18. Χάσ' ἀπὸ τὸ δίκιο σου,
νὰ πᾷς καλὰ 'ς τὸ σπίτι σου.
(Β. 338,19 [Χάσε ἀπ' τὸ δ. νὰ πᾷς σάικος 'ς τὸ] — Καρπάθου. ΖΑ. 362,416)

Βλ. ἀρ. 7.

19. Χάσ' ἀποὺ τὸ δίκιο σου,
γιὰ νά 'σ' ἀργὰ 'ς τὸ σπίτι σου.
(Κρήτης. J. 314,196 καὶ Φρ. 117).

Βλ. ἀρ. 7.

δίκαιος

1. Ὁ δίκαιος δὲ φοβᾶται ἀπὸ τὰ κακὰ λόγια π᾽ ἀκούει.
(Β. 181,69).

Ἡ γνώμη δὲν εἶναι δημώδης· ἀλλὰ τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ δίκαιος δὲν φοβεῖται τὰς διαβολὰς καὶ τὰς δυσφημήσεις, οὐδὲ τὰς ἀπειλὰς δυναστῶν, ἐκφράζουσι διὰ μεταφορῶν πολλαὶ παροιμίαι, οἷον ἡ ἐν λ. καθαρὸς 5.

2. Ὁ δίκαιος πάσχει γιὰ τὸν ἁμαρτωλό.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 4.

3. Περισσότεροι δίκαιοι 'ς τὸν ᾅδη παρὰ ἄδικοι.
(Παρὰ Ι. Βερέττα. [Πείλιο δ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ὅτι πολλοὶ τῶν νομιζομένων χρηστῶν καὶ δικαίων εἶναι πονηροί, ἐπιτηδείως ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀρετῆς ὑποκρύπτοντες τὴν κακίαν αὐτῶν· τοιούτων δὲ δικαίων εἶναι πλήρης ὁ ᾅδης. Λέγεται ὑπὸ τῶν κατηγορούντων τινὰ θεωρούμενον κοινῶς ὡς ἐνάρετον καὶ ἀνίκανον νὰ διαπράξῃ ἀδικίαν.

4. Πῆρε ὁ δίκαιος τὸ κρῖμα τοῦ ἁμαρτωλοῦ.
(Γυθείου).

Βλ. ἀρ. 2, πρβλ. ἄλλος 112. Ἐπὶ τῶν ἀναιτίως τιμωρουμένων διὰ σφάλματα ἄλλων, ἢ ἐπὶ χρηστῶν ἀνθρώπων πασχόντων ἐκ τῶν προφυλάξεων τῶν λαμβανομένων ἐναντίον τῶν φαύλων. **Γαλλ.** Las bons pâtissent pour les méchants. (Littré λ. patir 5). — **Ἱσπαν.** Pagan justos por pecadores = πληρώνουν δίκαιοι γι᾽ ἁμαρτωλούς. (Haller 33). — **Γερμαν.** Der Unschuldige muss für den Schuldigen büssen (leiden) = ὁ ἀθῶος ἀναγκάζεται νὰ παιδεύεται (ἤ, νὰ πάσχῃ) γιὰ τὸ φταίχτη. (W. IV, 1475, 5). Der Unschuldige muss offt des Schuldigen entgelten = ὁ ἀθῶος πρέπει πολλαῖς φοραῖς νὰ πληρώνῃ γιὰ τὸ φταίχτη. (Suringar 56, 13).

δικαιοσύνη

1. Μοιράζει τὴ δικαιοσύνη μὲ τὸ κουτάλι.
(Πτζ. 261, 566).

Χλευαστικῶς ἐπὶ κακοῦ δικαστοῦ.

2. Νὰ σὲ φυλάῃ ὁ θεὸς ἀπὸ δικαιοσύνης χέρια.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Πρβλ. κρίση 1. Καὶ ἂν εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ τῷ ἀποδοθῇ τὸ δίκαιον, πρέπει ν' ἀποφεύγῃ ἕκαστος τὰ δικαστήρια, διὰ τὰς ἐνοχλήσεις τὰς συμπαρομαρτούσας εἰς τὰς δίκας· πολλῷ δὲ μᾶλλον ἂν ὑπάρχουσιν ἀμφιβολιαι περὶ ἐκδόσεως δικαίας ἀποφάσεως. Διὰ τοῦτο ἄλλαι παροιμίαι συμβουλεύουσιν ὅτι ἐπιζήμιος συμβιβασμὸς εἶναι προτιμότερος εὐνοϊκῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως (βλ. συβίβαση 1).

3. Χέρι ποῦ κόφτεται μὲ δικαιοσύνη δὲν πονεῖ.
(Β. 338, 32).

Βλ. κρίση 3.

δίκη

1. Μιὰ δίκη φέρνει ἑκατό.
(Β. 165, 219).

Παροιμία νόθη, ληφθεῖσα ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ ἱσπανικοῦ διηγήματος ἐν Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 406.

δίκλοπος

1. Τὸ δίκλοπον τὸ πουλὶν ἀς σὰ δύο ποδάρ‹α πιάσ΄κεται.
(Τραπεζοῦντος καὶ Κρώμνης. Ἀστ. Πόντ. 343, 329).

Βλ. πονηρὸς 9. Δίκλοπος ὁ πανοῦργος ἢ ὕπουλος.

δικὸς

1. Ἀνάθεμα ποῦ χει δικοὺς καὶ περπατεῖ μὲ ξένους!
(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 16, 31).

Ἐν πάσῃ περιστάσει οἱ συγγενεῖς εἶναι οἱ ἄριστοι βοηθοὶ καὶ σύντροφοι, μέγα δὲ σφάλμα πράττει ὁ παρορῶν τούτους καὶ προσοικειούμενος ξένους.

1α. Ἀπὸ ξένους βρίσκεις δροσιά,
κι' ἀπὸ τσοὺ δικοὺς φωτιά.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 16. Ἡ βοήθεια, ἣν παρὰ τοῦ ξένου λαμβάνομεν, ὑπερτιμᾶται, διότι οὗτος οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ἐνῷ παρὰ

τοῦ συγγενοῦς ἀξιοῦμεν ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ προσέρχεται ἀρωγὸς οὐδενὸς φειδόμενος, ψέγομεν δ' αὐτὸν ἂν φανῇ κατώτερος τῆς ἡμετέρας προσδοκίας. Καὶ ἐπειδὴ συχνάκις συμβαίνει τοῦτο, ὡς εἰκός, συγκρινόμενος πρὸς τοὺς ξένους ὁ συγγενὴς κρίνεται ὡς ὑστερῶν αὐτῶν ἐν τῇ πρὸς τοὺς οἰκείους ἀγάπῃ. Τἀνάπαλιν δὲ ἡ παρὰ τῶν ξένων βλάβη, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν εἶναι, δὲν ἐμποιεῖ αἴσθησιν εἰς ἡμᾶς, ἐνῷ δεινότατον θεωροῦμεν ἂν καὶ κατ' ἐλάχιστον ζημιώσῃ ἡμᾶς συγγενὴς (βλ. ἀρ. 2.2α. 21).

16. «Βαθιά 'ν' τὸ μάτι σου βγαλμένο!
— Γιατὶ μοῦ τό βγαλε ὁ δικός».
(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 18, ἀδελφὸς 24.

2. Δὲ μὲ πονοῦσ' οἱ μαχαιριαῖς, ὁποῦ χ' ἀπού τ's ὀχτρούς μου,
ὡς μὲ πονοῦσ' οἱ τσαγκουρνιαῖς, ποῦ χ' ἀπού τ's ἐδικούς μου.
(Κρήτης. Ἐφημερὶς 26 Σεπτεμβρ. 1889).

Βλ. ἀρ. 2α. 21, πρβλ. 1α, φίλος 14. Καὶ τῶν μεγίστων παρ' ἐχθροῦ κακῶν βαρυτέρα λογίζεται καὶ ἐλαχίστη παρὰ συγγενοῦς βλάβη.

2α. Δὲν τό χω τοῦ ξένου, σὰν τό χω τοῦ δικοῦ μου.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 1α. 2.

3. Δίκιο κι' ἄικον, 'οήθα τοῦ 'ικοῦ σου.
(Καρπάθου. ΖΑ. 349, 128 [κι' ἄδικο βοήθα τοῦ δικοῦ σου.] καὶ Μαν. 279, 158).

Πρβλ. ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν λ. ὅρκος 3. Ὅτι ὀφείλομεν νὰ βοηθῶμεν τοὺς συγγενεῖς ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ αὐτῶν, μὴ πολυπραγμονοῦντες ἂν ἔχουσι δίκαιον ἢ ἄδικον **Ἰταλ.** Difenni lu tò a tortu e a drittu = ὑπερασπίζου τὸν δικό σου 'ς τὸ ἄδικο καὶ 'ς τὸ δίκαιο (σικελ. Pitrè II, 322). Ajuta lu tò o tortu o drittu = βοήθα τὸν δικό σου ἢ ἄδικο ἢ δίκαιο (ἐπίσης, αὐτ.).

3α. Δικοί μου, ὅσους κλεῖ ἡ πόρτα μου.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. συγγενὴς 5, πόρτα 14.17, πρβλ. ἔξω 37.41, σπίτι 4. Στενώ-

τατοι εἶναι οἱ συγγενικοὶ δεσμοὶ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ οἰκούντων συγγενῶν· οἱ δ' ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοί, οὔτε περὶ τῶν συμφερόντων τῆς οἰκογενείας φροντίζουσιν ὅσον οἱ σύνοικοι, οὐδ' εἰς τὰ πένθη ἢ τὰς χαρὰς συμμετέχουσιν ὅσον οὗτοι. Καὶ περὶ τῆς τιμῆς τῶν συνοίκων συναισθάνεται μείζονα εὐθύνην ὁ οἰκοδεσπότης παρ' ὅσην περὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ οἴκου συγγενῶν καὶ αὐτῶν τῶν στενωτάτων.

4. Μὲ τὸ δικό σου φάγε πιὲ
καὶ μὲ ξένο πραματέψου.

(Θήρας. Δε. Στ. 72. [Μ' ἐδικόν σου φ. πίε καὶ μὲ ξένον πραγματεύσου.] — B. 158, 120 [τὸν δ. — μὲ ξένους πραματεύσου.] — Καρπάθου. Μαν. 98 [Μὲ 'τικό σου φάε π.] καὶ παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου [Μὲ τὸν ἐκό σου φάε bσὲ καὶ μὲ τὸ ξ. π.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Μὲ δ. σου φάε] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [όμ.]).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. προσήκων 1.

5. Μὲ τὸ δικό σου φάγε πιέ, καὶ πραματειὰ μὴν κάμῃς.

(Βάρνερ: τρώγω 1 [πίε καὶ πραγματειὰ] — Βλ. Κατζιούλ. 1504. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 693 [Μ' ἐδικόν φ. καὶ π. καὶ παζάρι μὴ κάνῃς.] — Bartholdy II, 150 [τὸν δικόν σου φάε καὶ π. καὶ πραγματειὰν] — Leake 447, 27 [τὸν δικόν σου φ. καὶ πίε καὶ πραγματειὰν μὴ κάμνῃς.] — Ne. 78, 490 [τὸν δικόν σου — πραγματείαν μὴ κάμνῃς.] — Sanders 222, 27 [τὸν δικόν σου φ. καὶ πίε καὶ πραγματειὰν μὴ κάμνῃς.] — Παρὰ Ι. Βερέττα. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Μὲ δ. σου φάε καὶ π. πραματεία μὴ κ.] — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Μὶ τοὺν ἰδκό φάε κὶ π. κὶ]).

Βλ. προσήκων 1.

6. Μὲ τὸ δικό σου φάγε πιὲ καὶ σεμπριὰ μὴν κάνῃς.

(Ἠλείας παρὰ Α. Καρκαβίτσα. — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [καὶ πιὲ-μὴ κ.]).

Βλ. προσήκων 1.

7. Μὲ τὸ δικό σου φάγε πιὲ καὶ συντροφιὰ μὴν κάνῃς.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 727 [τὸν δ. — καὶ πιὲ] — Κα. σ. 7 [τὸν ἐδικόνε σου φάε καὶ π. καὶ συντροφιᾶς] — Λελ. Ἐπιδ. 161 [φάι καὶ π.]. — Ἠπείρου. Ἠπειρώτης 1901 σ. 84 [μὴ κ.]).

Βλ. προσήκων 1.

8. Μὲ τὸ δικό σου φάγε πιὲ κι' ἀλισβερὶς μὴν κάνῃς.

(B' 63, 11 [κ' ἀλισβερίσι μὴ κάμνῃς.] — B. 158, 119 [τὸν δ. — καὶ ἀλισιβερίσι μὴ κ.] — Αἴνου. ΚΠ. Η', 533, 38 [τὸν δ. σου φ. καὶ π. μὰ ἀλεσβερίσι μὴ κάμῃς.] — Πτζ. 258, 543 [τὸν δ. σου φάι καὶ π. κι' ἀλισιβερίσι] — Κατιρλιοῦ. Μακρῆς σ. 85 [τὸν δ.

σου φάε καὶ π. κι' ἀλισφερίσι μὴ κ.] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 321, 294 [Μὲ τὸν ἐδικόσ σου φάε τσαὶ π., μ' ἀλισβερὶς μὴν κάμῃς.] — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 99 [Μὲ δ. σου ἄνθρωπο φ. π. κἰ' ἀλασβέρα μὴν κάμνῃς] — Σινασσοῦ 'Αρχέλαος 178 [μὴ θειάνῃς.] — Δημητσάνης παρὰ Φ. 'Ηλιοπούλου [φάι π. καὶ ἀλισιβερίσι νὰ μὴν κ.] καὶ παρὰ Κ. Κασιμάτη [φάε π. καὶ ἀλισιβερίσι μὴν κάμῃς.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [φάι καὶ π. κι' ἀλισιβερίσι μὴν κ.] — Στερεὰ 'Ελλὰς [δικόνε σου φάε καὶ πιὲ κι' ἀλισβερίσι] — Μισενικόλα Καρδίτσης παρ' 'Αν. Λαδιᾶ [φάε καὶ π. καὶ λισβερίσι μὴν κάμῃς.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [τὸ δικό σ' φάε καὶ π. κι' ἀ. μὴν ἔχῃς.] — Κεφαλληνίας παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη [τὸν ἐδικόνε σου φάε καὶ π. καὶ νιτερέσσο μὴ κάμῃς.] — Τήνου παρ' 'Αδ. 'Αδαμαντίου, ἀκούσαντος παρὰ Τηνίου χιακῆς καταγωγῆς [δικό σ' φάι κὶ π. κ' ἀλισφερὶς μὴν κάνῃς.] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [τὸν ἐδικό σου φάε καὶ π. μὰ ἀλισβερίσι μὴν κάμῃς.] — 'Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [όμ.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Πὲ δό δ — κι' ἀλισφερίσι] — 'Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα [καὶ π. μ' ἀλεσφερὶς μὴν κάμῃς.]).

Βλ. προσήκων 1. 'Αλισβερίσι, τὸ, ἢ ἀλισιβερίσι, ἢ ἀλισβερὶς ἢ ἀλισφερίς, τό, ἢ ἀλασβέρα, ἡ, ἡ δοσοληψία, ἡ συναλλαγή· ἡ λ. τουρκικὴ αλὺσ-βερίσ (κατὰ λέξιν πᾶρε-δῶσε). Ὁμοίως ἐσχηματισμένον εἶναι καὶ τὸ συνώνυμον daραβέρι ἢ δαραβέρι ἢ νταραβέρι, τό, (δοσοληψία, ὑπόθεσις, καὶ ἀμφιλογία ἢ διαφορά)· ἐκ τοῦ ἰταλ. dare e avere (δοῦναι καὶ λαβεῖν)· τὴν λέξιν παρέλαβον καὶ οἱ Τοῦρκοι (daραβέρε = συναλλαγή, δοσοληψία).

9. Μὲ τὸ δικό σ' φάι κὶ πιὲ καὶ νηστικὸς σηκώσ'.

(Τήνου παρ' 'Αδ. 'Αδαμαντίου).

Ὁμοία τὴν διατύπωσιν πρὸς τὰς ὑπ' ἀρ. 4-8 καὶ τὰς ἐν λ. καλύτερος 12. 'Εννοεῖ δ' ὅτι πρέπει συχνὰ νὰ εἶναι ἡ ἐπικοινωνία πρὸς ἀλλήλους τῶν συγγενῶν, καὶ νὰ παρακάθηνται εἰς κοινὰς τραπέζας, ἀποβλέποντες ὄχι εἰς τὴν τροφήν, ἀλλ' εἰς τὴν συνάντησιν ἀλλήλων.

10. Μὲ τὸν ἐδικόνε σου φάι καὶ πιὲ καὶ συντροφιὰ μὴν ἔχῃς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. προσήκων 1.

11. Μὶ θκό σ' φάγι πιέ, τσ' ἀλισβερὶς μὴ κάνις.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. προσήκων 1.

12. Μὶ τοὺ θκό σ' τοὺν ἄθριπου φάγι τσὶ πιέ, τσὶ χουριὸ μὴ κάνις.

(Ἁγίας Μαρίνας Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. προσήκων 1.

12α. Ὁ δικὸ ἂς σὲ στῇ ἔσ σὲ τρώγει.

(Ῥοχουδίου Καλαβρίας. La Calabria 1900 τ. XII σ. 36).

Βλ. ἀρ. 15α. Ὁ δικὸς ἂν σὲ ψήσῃ (ὀπτήσῃ), δὲν σὲ τρώγει.

12β. Ὁ δικὸς γνωρίζεται ἀπὸ τὸ περοῦνι.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἀσφαλὲς μαρτύριον συγγενείας εἶναι ἡ συνεχὴς πρόσκλησις εἰς γεῦμα.

13. Ὁ δικὸς ἐμάσησε,
ἀμὲ δὲν ἐκατάπιε.

(Καρπάθου. ΖΑ. 358, 322).

Βλ. ἀρ. 14, πρβλ. ἀρ. 12α. 15α, ἀδελφὸς 2. Ἡ ἐχθρότης τῶν συγγενῶν ἔχει ὅριά τινα ἀνυπέρβλητα· οὐδέποτε συγγενὴς ἐπιδιώκει τὸν παντελῆ ὄλεθρον συγγενοῦς, καὶ ἂν τὸν φέρῃ εἰς τὸ στόμα του διὰ νὰ τὸν φάγῃ, καὶ τὸν μασήσῃ, ὅμως δὲν θὰ τὸν καταπίῃ.

13α. Ὁ δικὸς θέλει νὰ βρίσῃ,
μὰ δὲ θέλει ν' ἀδικήσῃ.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Καὶ ἂν ὑβρίζωσιν ἀλλήλους οἱ συγγενεῖς, ὅμως δὲν ἐπιζητεῖ ὁ εἷς τὴν βλάβην τοῦ ἄλλου.

14. Ὁ δικὸς κι' ἂν χασκήσῃ, δὲν καταπίνει.

(Πτξ. 265, 618).

Βλ. ἀρ. 13, ἀδελφὸς 2.

15. Ὁ δικὸς μπορεῖ νὰ πῇ, μὰ δὲν μπορεῖ ν' ἀκούσῃ.

(Κρήτης. Φρ. 113 καὶ Παρνασ. ΙΓ'. 480, 15).

Ὑβρίζει μὲν αὐτὸς τὸν συγγενῆ, ἀλλὰ δὲν ἀνέχεται νὰ ἀκούσῃ ὕβρεις ἄλλων κατ' αὐτοῦ. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** De' sua se ne vorrebbe dire, e non se ne vorrebbe sentir dire = γιὰ τὴ δική

του θὰ ἤθελε νὰ εἰπῇ καὶ δὲν θὰ ἤθελε ν' ἀκούσῃ νὰ λέν. (τοσκαν. Giusti 124). De soi se vol dir, ma no se vol sentir dir = γιὰ τοὺς δικούς του θέλει κανεὶς νὰ λέγῃ, μὰ δὲν θέλει ν' ἀκούῃ νὰ λὲν (βενετ. Pasqualigo 105. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 209). La carni voli diri, ma nun voli sintiri = ἡ σάρκα (ὁ συγγενὴς) θέλει νὰ εἰπῇ, μὰ δὲ θέλει ν' ἀκούσῃ (σικελ. αὐτ.).

15α. Ὁ δικός σου κι' ἂν σὲ ψήσῃ, δὲν σὲ τρώει.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 12α. 13. 14, ἀδελφὸς 2. **Ἰταλ.** U toi si t'arrusti non ti mangia = ὁ δικός σου ἂν σὲ ψήσῃ δὲν σὲ τρώγει (καλαβρία, La Calabria VIII σ. 77).

16. Ὁ καλύτερους ἡ ξένους, ἡ χειρότιρους ἡ θκός.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 1α.

17. Παρὰ τόσους δικούς,
καλύτερα τόσους ποντικούς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δὲ Παγώνη).

Ὅτι δυσφόρητον τὸ πλῆθος τῶν συγγενῶν διὰ τὰς φροντίδας καὶ τὰς ἐνοχλήσεις τὰς ὁποίας συνεπάγεται. Τὸ ποντικοὺς ἐτέθη διὰ τὴν παρήχησιν πρὸς τοὺς δικούς. Οὕτω καὶ ἐν ὁμοίαις **Ἰταλ.** Tanti parenti, tanti tormenti = τόσοι συγγενεῖς, τόσα βάσανα (βενετ. Pasqualigo 140). Parenti, dolor de denti = συγγενεῖς, πονόδοντοι (ἐπίσης, αὐτ.).

18. «Ποιὸς σοῦ βγαλε τὸ μάτι; — Ὁ δικός. — Γιὰ δαῦτο εἶναι βαθιὰ βγαλμένο!»

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 21, 171 [σοῦ βγαλεν τἀμάτι σου; Ὁ δ. μου. Γιὰ κεῖνο σοῦ τὸ βγαλε βαθέ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [βγαλιμένο] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Γιὰ τοῦτο] — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [σοῦ βγαλε τἀμάτι σου; Ὁ δ. μου. Γιὰ κεινονὰ σοῦ τό βγαλε βαθιά.]).

Βλ. ἀρ. 1 β. 19, ἀδελφὸς 24. «Ἡ τῶν ξυγγενέων ἔχθρη τῆς τῶν ὀθνείων χαλεπωτέρη μάλα». (Δημοκρίτ. ἀποσπ. 228 ἐν Mullach Fragm. philos. Graec. I, 355).

18α. Ποῦ μπομπεύει δὸ δικό dου, δὸν ἑαυτό dου μπομπεύει.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Πρβλ. ἀρ 20, πομπὴ 1. 2. 7. 25. Ἑαυτὸν ὑβρίζει ὁ ὑβρίζων συγγενῆ.

19. «Στραβέ, γιατί 'ν' τὸ μάτι σου βαθιὰ βγαλμένο;—Γιατί μοῦ τό βγαλε ὁ δικός».

(Πτζ. 289, 896).

Βλ. ἀρ. 18, ἀδελφὸς 24.

20. Τὸν ἐδικόν μου κούρευαν, κ' ἦταν ντροπὴ δική μου.

('Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Πρβλ. ἀρ 18α Ἡ ἀτίμωσις συγγενοῦς κατασπιλώνει καὶ τὴν ἡμετέραν ὑπόληψιν.

21. Τοῦ ξένου εἶναι παράπονο καὶ τοῦ δικοῦ μαχαῖρι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. ἀρ. 1α. Ἁπλοῦν παράπονον προκαλεῖ ἡ βλάβη, ἡ ὑπὸ ξένου ἐπενεχθεῖσα εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἂν συγγενὴς μᾶς βλάψῃ, βαθύτατον αἰσθανόμεθα πόνον.

22. Τοὺς δικοὺς χτυπάει τὸ κακό.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. ἀρ. 20. Ἡ συμφορὰ ἢ τὸ ἔγκλημα συγγενοῦς φέρει εἰς ἀναστάτωσιν πάντας τοὺς συγγενεῖς. Λέγεται προσέτι καὶ μὲ ἄλλην ἔννοιαν, ὅτι οἱ συγγενεῖς πολλάκις γίνονται παραίτιοι μεγάλου κακοῦ.

δικός μου

1. Βρωμεῖ δὲ βρωμεῖ τὸ δαχτύλι σου, δικό σου εἶναι.

(Κρήτης. Φρ. 106 [βρ. ὁ δάκτυλός σου, δικός σου εἶ.] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 7.

2. Βρωμεῖς, δάχτυλε, δὲ βρωμεῖς, εἶσαι δικός μου.

(B[1] 18, 23.—B. 43, 74 [Βρωμᾷς—βρωμᾷς]).

Βλ. ἀρ. 7.

3. Βρωμεῖς δὲ βρωμεῖς, ἄκτυλος ἰκός μού σαι.

(Καρπάθου. ΖΑ. 347, 92 καὶ Μαν. 277, 122 [δὲ βρ. ἰ.]).

Βλ. ἀρ. 7.

4. Βρωμεῖς δὲ βρωμεῖς, δάχτυλα, δικός μου εἶσαι.

(Σικίνου. Γαβαλᾶς 54, 8. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. ἀρ. 7.

5. Γὴ θειὰ μ' ἡ Γιαλοὺ
τὰ θκά τ'ς τὰ λέγι ἀλλοῦ.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἦ: ἡ Λουλοὺ παίρνι τὰ θκὰ τ'ς τσὶ πᾶ τα ἀ.]).

Βλ. ἀρ 24.

6. Γὴ κατσίκα τὰ θκά τ'ς τὰ τσέρατα δὲ τὰ βλέπι, βλέπι τ'ς ἀλλουνῆς.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἄλλος 146. Ἐπὶ τῶν παρορώντων τὰ ἴδια ἐλαττώματα, κατηγορούντων δ' ἄλλους, καίτοι τὰ ἐλαττώματα τούτων δὲν εἶναι μείζονα.

6α. Δάχτυλά μου βρωμεσμένε,
ἐδικέ μού σαι καιμένε.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 23, 208).

Βλ. ἀρ. 7.

7. Δάχτυλό μου, κι' ἃ βρωμῇς κι' ἃ δὲ βρωμᾷς, πάντα δικό μου εἶσαι.

(Βάρνερ: δάχτυλος 1 [Δάχτυλε, βρωμεῖς δὲ βρωμεῖς, ἐδικό μου εἶ.] — Ἀθηναϊκή. Βύρων Β', 441 [Δ. μου βρωμᾷς δὲν βρωμᾷς, πάλε δ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἦ: Δ. μου βρωμεῖς δὲ βρωμεῖς εἶσαι δ. μου] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [όμ.]).

Βλ. ἀρ 2-4 6α. 7. Ὅτι καὶ κακὰ ὄντα ἀναγκαζόμεθα νὰ στέργωμεν τὰ ἡμέτερα· ἰδίως δὲ λέγεται ἐπὶ συγγενῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἀναξίους συμπαθείας ὄντας, ἀναγκάζει ἡμᾶς τὸ φιλοίκειον αἴσθημα νὰ βοηθῶμεν καὶ προστατεύωμεν. Ὅμοιαι παροιμ. **Γερμαν.** Wenn mein Finger übel riecht, werd'ich ihn (doch) nicht abschnei-

den und wegwerfen = ἂν βρωμᾷ τὸ δάχτυλό μου, (ὅμως) δὲν θὰ τὸ κόψω καὶ νὰ τὸ πετάξω. (W. I, 1019, 62) — **Σερ.** Ὅσο κακὸς καὶ ἂν εἶναι. δικός μου εἶναι. (Wuk 285).

8. Δὲν πῆγες ἀκόμη μὲ δικό σου σακκὶ 'ς τὸ μύλο.

(Μεσσηνίας. — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. ἀρ. 21. Ἐπιτίμησις τῶν νέων, οἵτινες ἀλογίστως δαπανῶσι πατρικὰ χρήματα, ὥσπερ ἀγνοοῦντες μεθ' ὁπόσων κόπων ἐκτήθησαν.

9. Δική μας ἡ κρεβαταριά, δικό μας καὶ τὸ χτένι,
δικό μας εἶν' καὶ τὸ παννί, κ' ἡ κόρη ποῦ τὸ φαίνει.

(Β. 61, 118. — Μεσσηνίας παρὰ Π. Γενναδίου [Δικό σας εἶ. τὸ παννί, δικό σας καὶ τὸ χτ. κ' ἡ κ. ποῦ τὸ ὑφαίνει]).

Βλ. ἀρ. 11. 11α. *Κρεβαταριά*, ἡ (κρεβάτι -αριὰ) τὸ πῆγμα τοῦ ὑφαντικοῦ ἱστοῦ· *χτένι*, ὃ ἐκ σχιζῶν καλάμου κατεσκευασμένος κτεὶς τοῦ ἱστοῦ τούτου, δι' οὗ διέρχονται οἱ μίτοι. — Εἶμαι δηλ. κύριος νὰ διαθέσω τὰ ἐμαυτοῦ ὅπως βούλομαι, καὶ δὲν ἐπιτρέπω τὴν ἐπέμβασιν ξένου· λέγεται πρὸς ἀπρόσκλητον σύμβουλον. Αἱ δ' εἰς δεύτερον πρόσωπον παραλλαγαὶ λέγονται πρὸς φίλον μὴ πειθόμενον εἰς συμβουλὰς σκοπούσας τὸ συμφέρον του.

10. Δική μου μάννα πέθανε, κἀμμιὰ μὴν ἀπομείνῃ!

(Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 182, 44 καὶ ΖΑ. 199, 25 καὶ παρὰ Χ. Φιλητᾶ [καν'νὸς μὴν ἀ.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Δική μ' μ.]).

Πρβλ. πεθαίνω 40 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας παραλλαγὰς καὶ τὰ παράλληλα. Ἐπὶ φιλαύτων, οἵτινες παθόντες τι κακὸν ἐπιχαίρουσι καὶ εἰς τῶν ἄλλων τὰς ἀτυχίας.

10α. Δικό μας εἶναι τὸ κουλλίκι.

(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Κουλλίκι καὶ ἀλλαχοῦ *κολλίκι*, τὸ κολλίκιον, τὸ καὶ ἄλλως κουλλοῦρι (κολλύριον ἀπὸ τοῦ κολλύρα, ὡς κολλίκιον ἀπὸ τοῦ κόλλιξ). Ὁ Γρηγόριος ὁ Κορίνθιος (περὶ τῆς ἰάδος 159 σ. 549 Schaefer) σημειώνει: «Κόλλιξ δέ ἐστιν εἶδος ἄρτου περιφεροῦς, ἐξ οὗ τὰ παρ' ἡμῖν κολλίκια». — Ἡ ἔννοια τῆς παροιμιώδους ταύτης φράσεως εἶναι ὅτι ὁ λόγος ἡμᾶς ὑπαινίσσεται, εἰς ἡμᾶς ἀναφέρεται ἡ κατηγορία.

11. Δικό μας εἶναι τὸ παννί, δικό μας καὶ τὸ χτένι,
κ' ἡ Καλλιόπη ποῦ τὸ ὑφαίνει.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 9.

11α. Δικό μου εἶναι τὸ παννί, δικό μου καὶ τὸ χτένι.
καὶ 'ς ταῖς δικαῖς μου τοῖς δουλειαῖς οἱ ἄλλοι νά ναι ξένοι.
(Κεφαλληνίας παρ' Ηλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 9.

12. Δικό σ' εἶναι, ἀφέντη; Πᾶρ' το.
('Ηπείρου. ΖΛ. 199, 24. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Δ. σου εἶν', ἀγᾶ μου; Νά το. ἢ Πᾶρ' το]).

Ἐπὶ δειλῶν καὶ ἀνελευθέρων, μὴ τολμώντων ν' ἀντιστῶσιν εἰς ἀδίκους ἀξιώσεις ἰσχυρῶν. Ὁ μῦθος ὅτι ἕνας Ἀτσίγγανος μιὰ φορὰ εὗρε ἕνα ὅπλο καὶ ἀποφάσισε νὰ γίνῃ κι' αὐτὸς παλληκάρι. Ἐκεῖ ὅμως ποῦ ἐκάθητο 'ς τὸ δρόμο βλέπει ἕναν πᾴρχονταν ἀπὸ μακριά. ἀμέσως σηκώνεται, τὸν προαπανταίνει καὶ τοῦ προσφέρει τὸ ὅπλο «Δικό σου εἶν', ἀφέντη;» τοῦ λέγει. «πᾶρτ' το».

13. Δικός σου εἶν' ὁ φοῦρνος, καὶ ξένα τὰ καρβέλια.
(Β. 61, 119. — Παρὰ Ι. Βερέττα [Δικός μου—ἀλλὰ ξένα]).

Ἐπὶ ἐκείνων, ὧν ἡ πραγματικὴ περιουσία δὲν εἶναι ὅσον φαίνεται μεγάλη, διότι ἢ διαχειρίζονται ξένα χρήματα, ἢ ἔχουσι χρέη.

14. Δώδεκ' ἀποστόλοι ἦτο, κ' ἤξευρε καθένας τὰ δικά του.
(Καρπάθου. ΖΛ. 349, 130).

Βλ. ἀρ. 15, κλαίω 13, πόνος 2. Ὅτι ἕκαστος ἔχει τὰς ἰδίας αὐτοῦ φροντίδας καὶ περὶ ταύτας ἀδιαλείπτως στρέφει τὸν νοῦν ἀδιαφορῶν περὶ τῶν ἄλλων.

15. Δώδεκα Ἀπούστολοι ἦταν, κ' εἶχιν πασαένας τὰ δικά του.
(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

16. Ἔχε σὺ τὴν τσέργα σου, κ' ἐγὼ τὴν ἐδική μου.
(Βλ. Κατζιούλ. 974.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 43.— Ἠπείρου. Ἀρ. 1642.—Β. 89, 349).

Ὅτι ἕκαστος πρέπει ν' ἀρκῆται εἰς τὰ ἴδια, μὴ ἐποφθαλμιῶν ταλλότρια.

17. Ἡ καμέν' ἡ ἀλεπού,
τὰ δικά τση δίνει ἀλλοῦ.
(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 24.

18. Ἡ κάττα ἡ ἐφτακελλοῦ
τὰ ἰκά της ρίχτει ἀλλοῦ.
(Καρπάθου. ΖΑ. 352, 190 [ἐφακελλοῦ] καὶ Μαν. 283, 218).

Βλ. ἀρ. 24.

18α. Ἡ κερὰ ἡ ἀλεπού
τὰ δικά τ' ς τὰ λέει ἀλλοῦ.
(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 24.

19. Ἡ κοκκώνα ἡ Ῥαλλοῦ
τὰ δικά τση δίνει ἀλλοῦ.
(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 24.

20. Καθεὶς βλέπει τὸ χάχαλο εἰς ταλλουνοῦ τὸ μάτι,
μὰ τὴν τράβα ποῦ εἶναι 'ς τὸ δικό του δὲν τὴ βλέπει.
(Βερ. 34, 3 [τὴν βλ.]. Τοῦ β' στίχου εἶναι λελυμένα τὰ μέτρα).

Βλ. ἀρ. 43, ἄλλος 147.

21. Καθένας μὲ τὸ δικό του σακκὶ πάει 'ς τὸ μύλο.
(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 8. Ὅτι ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας του ἐκ τῶν ἰδίων πόρων, μὴ προσφεύγων εἰς ἄλλους· καὶ ἐν ἄλλῃ ἐννοίᾳ, ὅτι ἕκαστος εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις του, ἀμειβόμενος ἢ τιμωρούμενος κατὰ λόγον αὐτῶν. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Ognuno va col suo sacco al molino = καθένας πάγει 'ς τὸ μύλο μὲ τὸ σάκκο του (W. III, 1812, 86. Βενετ. παραλλαγὴ παρὰ Pasqualigo

226). — **Γαλλ.** Chacun ira au molin avec son propre sac. (Leroux II, 268). — **Δαν.** Enhver faaer at bære sin egen sæk til mølle = καθένας πρέπει νὰ κουβαλῇ τὸ δικό του τὸ σακκὶ 'ς τὸ μύλο (W. III, 1812, 86. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 85 καὶ παρὰ D. II, σ. 482). — **Φρεισ** Arkanean skal san ânj Seak tu Mal len dreegh = καθένας πρέπει τὸ δικό του τὸ σάκκο νὰ κουβαλῇ 'ς τὸ μύλο. (W. III, 1808, 9. Βλ. αὐτ. 1810, 48). — **Ὁλλανδ.** Ieder zal ter molen gaan met zijnen zak = καθένας πρέπει νὰ πηγαίνῃ 'ς τὸ μύλο μὲ τὸ σάκκο του (αὐτ. 1812, 86). — **Γερμαν.** Jeder muss seinen Sack selber zur Mühle tragen = ὁ καθένας χρεωστεῖ νὰ κουβαλῇ ὁ ἴδιος τὸ σάκκο του 'ς τὸ μύλο (αὐτ. 85. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 86. 1818, 225 καὶ παρὰ D. I, 838) Es geht ein jeder mit seinem Sacke nach der Mühle = πηγαίνει καθένας μὲ τὸ δικό του σακκὶ 'ς τὸ μύλο (αὐτ. 1810, 52. Βλ. καὶ W. II, 1010, 46. D I, 838).

21α. Καθένας τὰ δικά του
ῥήχνει πὸ πίσω ἀπ' τὴν ῥασιά του.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. δισάκκι 2, πρβλ. ἀρ. 38-41. Ἕκαστος τὰ ἴδια ἐλαττώματα ῥίπτει ὄπισθεν τῆς ῥάχεώς του, δι' ὃ οὐδὲ βλέπει αὐτά. Ἀναφέρεται εἰς τὸν αἰσώπειον μῦθον, καθ' ὃν ἕκαστος ἡμῶν φέρει δύο πήρας, τὴν μὲν ἔμπροσθεν γέμουσαν ἀλλοτρίων κακῶν, τὴν δὲ ὄπισθεν, τὴν καὶ μείζονα, τῶν ἰδίων. (Στοβ. ΚΓ΄, 6 Αἰσωπ. μῦθ. 359 Halm. Βαβρ. 66. Phaedr. IV, 10. Schol. Pers. IV, 24. Θεμίστ. ΚΑ΄, σ. 262 β. Τζετζ. Χιλ. Θ΄, 443). Ὁ μῦθος οὗτος μετέπεσεν εἰς παροιμίαν καὶ παρὰ τοὶς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις: Sed non videmus manticae quod in tergo est. (Catull. 22,21. Ἄλλα παραδείγματα παρὰ Otto 1032). **Γαλλ.** Chacun a sa besace, où il met ses défauts derrière le dos et ceux d'autrui par devant. (W. IV, 729, 6). Avoir deuant ses yeulx les faictz daultruy, et mettre les siens derriere (αὐτ.).

22. Καθενὸς τὸ δικό του.
(Μεσσηνίας).

Ὅτι δίκαιον καὶ ἐπιεικὲς εἶναι νὰ ἀποδίδεται εἰς ἕκαστον τὸ προσῆκον εἰς αὐτόν· οὕτω καὶ ἡ κοινωνία εἶναι εὔκοσμος καὶ οἱ ἄνθρωποι κατ' ἰδίαν εὐημεροῦσιν. Ἔχει προσέτι ἡ παροιμία καὶ τὴν ἔννοιαν, ὅτι μέγιστον εὐτύχημα εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ ἀκώλυτος ἀπόλαυσις τῶν ἰδίων ἀγαθῶν· ἀφοῦ κατ' ἄλλας παροιμίας (βλ. διάβολος 9) καὶ τῶν νομίμως κτηθέντων χρημάτων ὑφαιρεῖ ὁ διάβολος τὰ ἥμίση, δικαίως θεωρεῖται ὡς εὐλογία θεοῦ ἡ ἔμπεδος κτῆσις καὶ ἡ χρῆσις τῆς ὅλης περιουσίας. Τὴν δοξασίαν ταύτην σαφῶς ἐπίσης ἐμφαίνει καὶ ἡ δημοσία εὐχὴ τῶν ἀρχαίων, ἣν εὑρίσκομεν ἐν τῷ περὶ πένθους νόμῳ τῶν Γαμβρειωτῶν τῆς Μυσίας (τοῦ Γ΄ περίπου αἰῶνος π. Χ.): «ἐπεύχεσθαι ... εὖ εἶναι καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ὄνησιν». (Inscriptions juridiques I σ. 19 στ. 22. Dittenberger Sylloge² ἀρ. 879). Ἀβίωτος ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ βίος τοῦ διὰ φιλαργυρίαν ἢ πλεονεξίαν ἢ ἄλλο τι πάθος ἢ συμφορὰν ἀδυνατοῦντος νὰ καρπωθῇ τὴν ἰδίαν περιουσίαν: «Οὐπώποτ' ἐζήλωσα πλουτοῦντα σφόδρα | ἄνθρωπον ἀπολαύοντα μηδὲν ὧν ἔχει». (Ἀντιφάνης ἢ μᾶλλον Μένανδρος παρὰ Στοβ. ΙΘ΄, 7. ϟΓ΄, 20. Ἀρσεν. Ἰων. σ. 129. Ἀντών. Μέλισσα 140 σ. 221. Μαξίμ. Ὁμολ. ΙΖ΄, 35, σ. 571 Combefis = FCG. III, 153, 61α. IV, 256,81. CAF. II, 134,328. III, 187,624). «Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων μέν, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων». (Ἰσοκράτ. Α΄, 27 σ. 7). «Ἐὰν τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστίν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινί, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ». (Ἐπικτήτ. Ἐγχειρίδ. α΄, 3). «Τί οὖν ὄφελος τὸ οὕτως ἔχειν; ἐπεὶ καὶ σὺ ἀργύριον ἔχεις, ἀλλ' οὐ μὴ χρήσῃ διὰ ῥυπαρίαν καὶ δειλίαν. Διὸ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον οὐκ ἀηδῶς· ἔφασαν γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ἀνθρώπων οὓς μὲν χρήματα ἔχειν οὓς δὲ κτήματα· οὓς μὲν γὰρ χρῆσθαι τοῖς ὑπάρχουσιν οὓς δὲ μόνον κεκτῆσθαι, οὔτε ἑαυτοῖς οὔτε ἄλλοις μεταδιδόντας καὶ προϊεμένους». (Τέλης παρὰ Στοβ. ϟΖ΄, 31 σ. 213,18 Meineke).

Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις ἐλέγετο παροιμιακῶς: Suom quemquem decet. (Plaut. Stich. 693. Otto 502). Φέρονται δὲ

καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις λαοῖς πλεῖσται ὅμοιαι παροιμίαι: Ἰταλ. Tutti il suo, così va bene = ὅλοι τὸ δικό τους, ἔτσι πάει καλά. (W. IV, 525, 7). — Γαλλ. A chacun le sien ce n' est pas trop. (Littré λ. chacun 3). Quand chacum a ce qui luy appartient ce n'est pas trop. (Leroux II, 377. Legai 44. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ D. I, 816). Chaskeun' si compte, li diale n' âret rin = καθενὸς τὸ δικό του, ὁ διάβολος δὲν θὰ ἔχῃ τίποτα (οὐαλωνική, D. I, 816). — Ῥαιτορωμαν. A minch ün ilg sieu = καθενὸς τὸ δικό του (αὐτ.). A mintgin il siu, sche ha il nausch nuot = καθενὸς τὸ δικό του, ἔτσι ὁ διάβολος δὲν ἔχει τίποτα (αὐτ.). — Ἀγγλ. Every one his own, is fair = καθενὸς τὸ δικό του εἶναι ὡραῖα. (W. IV, 525,7). Give every one his due = δίνε τοῦ καθενὸς τὸ χρεωστούμενό του (αὐτ.). — Ἰσλανδ. Sitt er að hvörju = καθενὸς τὸ δικό του. (D. I, 816). þegar hvör hefir sitt, hefir fjandinn ekki neitt = ἂν ὁ καθένας ἔχει τὸ δικό του, ὁ διάβολος δὲν ἔχει τίποτα (αὐτ.). Táið hvör tekur sítt fær fjandin einki = ἂν καθένας παίρνει τὸ δικό του, δὲν παίρνει ὁ διάβολος τίποτα (αὐτ.). — Δαν. Naar enhver faaer sit, faaer fanden intet = ὁμ. (W, IV, 525, 12. Παραλλαγὴ παρὰ D. II, σ. 481). — Νορβηγ. Lat kvar faa sitt, saa fær Fanden inkje = ἄφησε νὰ πάρῃ ὁ καθένας τὸ δικό του κ' ἔτσι δὲν παίρνει ὁ διάβολος τίποτα. (D. II, σ. 481). — Σουηδ. Låt hvar få sitt = ἄφησε ὁ καθένας νὰ παίρνῃ τὸ δικό του. (D. I, 816). — Φρεισική. Arkan sin Anj, do 's Neaman bidrânj = καθένας τὸ δικό του, ἔτσι κἀνένας δὲ γελειέται (αὐτ.). — Ὁλλανδ. Elk het zijne, is niet te veel = καθενὸς τὸ δικό του δὲν εἶναι παραπολὺ (αὐτ.). Elk het zijne, zoo krijgt de Booze niets = καθενὸς τὸ δικό του, ἔτσι δὲν παίρνει ὁ πειρασμὸς τίποτε (αὐτ.). — Γερμαν. Jedem das seine = καθενὸς τὸ δικό του. (W, IV, 524, 7. Βλ. αὐτ. 6). Elkeen sin Deel = καθενὸς τὸ μερίδιό του. (D. II σ. 481). Jedem das seine ist nicht zuviel = καθενὸς τὸ δικό του δὲν εἶναι παραπολύ. (W. II, 1009, 27. Βλ. αὐτ. IV, 525, 8. 527, 2). Einem jeden, was ihm gebührt = τοῦ καθενὸς ὅ τι τοῦ ἀνήκει. (W. II, 1009, 18). Wer das Seine erhält, verliert nichts = ὅποιος λαβαίνει τὸ δικό του δὲ χάνει τίποτα. (W. IV, 526, 31). Jedem das sei-

ne, so hat der Teufel nichts = καθενὸς τὸ δικό του, ἔτσι δὲν ἔχει τίποτα ὁ διάβολος. (W. II, 1009,28. Βλ. αὐτ. 29. IV, 525,12. 26. D. I, 816). Loot em Jedern dat Siene = ἄφησε τοῦ καθενὸς τὸ δικό του (D. I, 816).

Τὴν παροιμίαν ὑπομνηματίζει κάλλιστα ὁ ἑπόμενος μῦθος, ὃν ἐν Καλάμαις ἤκουσα:

Ἦταν μιὰ φορὰ ἕνας ἄνθρωπος πλούσιος, ὄχι καὶ πολὺ πλούσιος, ἀλλ' εἶχε καλὰ τὸ δικό του. Δὲν ἔζοῦσε ὅμως ἀνάλογα μὲ τὴν περιουσία του, καὶ τὸ σπίτι του περνοῦσε πολὺ στενόχωρα. Πήγαινε νὰ εἰποῦμε 'ς τὴν ἀγορά, ῥωτοῦσε πόσο ἔχουν τὰ ψάρια, τοῦ ἔλεγαν παραδείγματος χάριν δύο δραχμαῖς ἡ ὀκά, ἔλεγε μέσα του, ἔ, μποροῦμε νὰ περάσωμε καὶ χωρὶς ψάρια, καὶ ἔβανε τοῖς δύο δραχμαῖς ἀπὸ τὴν μία τσέπη 'ς τὴν ἄλλη. Ἔτσι καὶ 'ς τὸ χασάπη, καὶ ἀντὶ νὰ ψωνίσῃ κρέας, οἰκονομοῦσε τὰ λεπτὰ ποῦ ἤθελε νὰ ἐξοδέψῃ, καὶ ἀγόραζε δύο τρεῖς σαρδέλλαις καὶ πήγαινε 'ς τὸ σπίτι του, καὶ ἀπὸ ἕνα κομματάκι τὸ κάθε παιδὶ στραβὰ κουτσὰ ἔτρωγαν. Εἶχεν ὅμως αὐτὸς καὶ ἕνα καλό. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἰδῇ ἀνθρώπους νὰ μαλλώνουν, καὶ ἔμπαινε πάντα 'ς τὴ μέση νὰ τοὺς χωρίζῃ. Καὶ τὸ κατώρθωνε, γιατὶ τοῦ εἶχαν σεβασμό, κακὸ δὲν ἔκανε, βλέπεις, κανενός, καὶ ἔπειτα εἶχε καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους ὑποχρεωμένους μὲ κάτι δάνεια καὶ μὲ ἄλλαις παρόμοιαις εὐκολίαις.

Κοντὰ 'ς αὐτὴ τὴν πολιτεία ἦτον ἕνα βουνό. Ἐκεῖ 'ς τὴν κορυφὴ αὐτουνοῦ τοῦ βουνοῦ, σὲ μία σπηλιὰ ἐμαζευόνταν ὅλοι οἱ διαβόλοι μὲ τὸν ἀρχηγό τους τὸ Βερζεβούλη. Μιὰ φορὰ λοιπὸν λέει ὁ Βερζεβούλης 'ς τοὺς ἄλλους διαβόλους. « Βρὲ παιδιά, τί τρέχει ἐκεῖ κάτω; τόσος καιρὸς τώρα πέρασε καὶ οὔτε καβγᾶς κἀνεὶς ἔγινε οὔτε σκοτωμός. Αὐτὸ δὲν εἶναι καλὴ δουλειά. Πρέπει νὰ πάῃ κανείς σας νὰ βάλῃ σκάνδαλα ». Πῆρε ἀπάνου του τὴν ὑπόθεση ἕνας διάβολος, μεταμορφώθη καὶ γίνηκε ἄνθρωπος, καὶ πῆγε 'ς τὴν πολιτεία. Πάει 'ς τὴν ἀγορά, λέει 'ς ἕνα χασάπη «Πόσο τὸ κρέας; » λέει· « Τόσο ». « Κόψε μου δύο ὀκάδες ». Πάει ὁ χασάπης νὰ κόψῃ, τοῦ λέει « Ὄχι ἀπ' αὐτὴ τὴ μεριά, ἀπὸ κείνη »· λέει ὁ χασάπης « δὲ γίνεται, χαλάει οὖλο τὸ κομμάτι ». Βρίζει ὁ διάβολος τὸ χασάπη, θυμώνει αὐτός, τραυᾷ τὴ χατζαροῦλά του νὰ τὸν σκίσῃ· ὁ διάβολος, ἂν καὶ διάβολος, τὰ ἐχρειάστη-

κε, ἡ τύχη του ὅμως κ' εὑρέθη ἐκεῖ μπροστὰ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, μπαίνει 'ς τὴ μέση, τὸν ἡσύχασε τὸ χασάπη καὶ δὲν ἔγινε τίποτε. Σηκώθη καὶ πῆγε 'ς τὸ σπίτι του. Ὕστερα ἀπὸ λίγο ἀκούει καὶ τοῦ χτυποῦν τὴν πόρτα 'Ανοίγει, μπαίνει ὁ διάβολος, πάντα μεταμορφωμένος, καὶ ἀρχίζει εὐχαριστίαις γιατὶ τοῦ γλύτωσε τὴ ζωή, καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ πάῃ μαζί του ποῦ ἔχει κἄτι σπουδαῖο πρᾶγμα νὰ τοῦ πῇ.

Τὸν παίρνει περίπατο, βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία καὶ τὸν τραυᾷ κατὰ τὸ βουνό. Σὰν προχώρησαν, ὁ ἄνθρωπος στενοχωρήθηκε τὸν ἐρωτᾷ τί τὸν θέλει, γιατί δὲν ἔχει καιρὸ νὰ πάῃ μακρύτερα, ὁ διάβολος ὅμως τὸν κατάφερε νὰ πᾶν παραπέρα. Ὕστερα ἀπὸ λίγο πάλι ἐστάθη ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἤθελε νὰ προχωρήσῃ, λέει ὅ τι θέλεις νὰ μοῦ πῇς πές μου το ἐδῶ, καὶ τέτοια πράγματα. «Θὰ ἔρθῃς μαζί μου, τοῦ λέει ὁ ἄλλος, δὲν μπορεῖς νὰ κάμῃς ἀλλιῶς»· καὶ τοῦ ἐφανερώθηκε πῶς εἶναι ὁ διάβολος, τοῦ ζάλισε ὀλίγο καὶ τὸ κεφάλι, θέλοντας καὶ μὴ τὸν ἀκολούθησε. Τοῦ λέει τότε ὁ διάβολος· «Θέλω νὰ σοῦ ξεπληρώσω τὸ καλὸ ποῦ μοῦ καμες σήμερα. Θὰ πᾶμε 'ς τὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ, 'ς τὴ σπηλιὰ ποῦ συνάζονται οἱ διαβόλοι. 'Εκεῖ θὰ εἰπῶ τί μοῦ συνέβη, καὶ ὁ ἀρχηγός μας θὰ σ' ἐρωτήσῃ τί θέλεις νὰ σοῦ δώσῃ. 'Εσὺ νὰ μὴ ζητήσῃς τίποτα, μὰ ὅ τι καὶ ἂν σοῦ εἰπῇ, νομάρχη νὰ σὲ κάμῃ, ὑπουργό, βασιλέα, μόνο νὰ τοῦ εἰπῇς πῶς γιὰ νὰ μὴν τὸν δυσαρεστήσῃς ἐπιθυμᾷς νὰ σοῦ δώσῃ τὸ δικό σου».

'Επῆγαν λοιπὸν 'ς τὴ σπηλιά, 'ς τὴ μέση ὁ ἀρχηγός, τριγύρω παραταγμένοι ὅλοι οἱ διαβόλοι, καὶ καθένας ἔδινε τὴν ἀναφορά του· ἦρθε καὶ ἡ σειρὰ ἐκείνου ποῦ κόντεψε νὰ πάῃ ἀπὸ τὴ χατζαροῦλα τοῦ χασάπη, καὶ διηγήθη καταλεπτῶς τί τοῦ συνέβη καὶ πῶς τὸν ἐγλύτωσεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ ἤφερε μαζί του. «Ἔλα δῶ, λέει τότες ὁ Βερζεβούλης 'ς τὸν ἄνθρωπο, τί θέλεις νὰ σοῦ κάμω γιὰ τὸ καλὸ ποῦ ἔκαμες τοῦ συντρόφου μου; — Εὐχαριστῶ, τίποτα. — Βρέ, θέλεις νὰ σὲ κάμω νομάρχη; — Ὄχι. — Ὑπουργό; — Οὔτε. — Βασιλιᾶ; — Οὔτε. — Θέλεις νὰ σοῦ δώσω ὅσα βλέπουν τὰ μάτια σου, νὰ τὰ ὁρίζῃς; — Τίποτα. — Μὰ κἄτι πρέπει νὰ σοῦ δώσω. — 'Αφοῦ λοιπὸν ἀλλιῶς δὲ γίνεται, μία χάρη θὰ σὲ παρακαλέσω, νὰ μοῦ δώσῃς τὸ δικό μου». Σὰν ἄκουσε αὐτὰ ὁ ἀρχιδιάβολος ἐθύμωσε καὶ ἄφρισε ἀπὸ τὸ κακό του· γιατί ὅ τι καὶ ἂν τοῦ ἔδινε, μποροῦσε νὰ τὸ πάρῃ πίσω,

'ς τὸ δικό του ὅμως τοῦ ἀνθρώπου δὲ εἶχε κἀνένα δικαίωμα. «Ἄϊντε μωρὲ κερατᾶ, τοῦ λέει, μοῦ τὴν ἔφτειασες». Τοῦ ἔδωκε καὶ κἄνα δύο σφαλιάραις, καὶ ἔπεσε αὐτὸς λωλωμένος κάτω. Ἀφανίστηκαν οἱ διαβόλοι καὶ ἔμεινε μόνος αὐτὸς ποῦ τὸν συνώδεψε.

Τὸν παίρνει λοιπὸν αὐτὸς καὶ τὸν πηγαίνει πίσω 'ς τὴν πολιτεία. Ἀπὸ τὸ δρόμο ἤρθε αὐτὸς 'ς τὰ συγκαλά του, καὶ ὅταν ἔφτασαν 'ς τὴν πολιτεία τοῦ λέει ὁ διάβολος. «Ἔ, ξεζαλίστηκες τώρα;» λέει «Ναί — Μπορεῖς νὰ πᾷς μόνος σου; — Μπορῶ». Τὸν ἀφίνει ὁ διάβολος, καὶ αὐτὸς μία δυὸ καὶ 'ς τὴν ἀγορά. Βλέπει μία κόφα μπαρμπούνια ἐκλεχτά. «Πόσο τὰ ψάρια; — Τρεῖς δραχμαῖς ἡ ὀκά — Ζυγίστε τὴν κόφα οὔλη καὶ νὰ τὴν πᾶτε 'ς τὸ σπίτι μου». Πάει 'ς τὸ κρεοπωλεῖο, διαλέγει δυὸ σφαχτά, τὰ πληρώνει, λέει νὰ τὰ πᾶνε κι' αὐτὰ 'ς τὸ σπίτι του. Ὕστερα πηγαίνει 'ς ἑνὸς χρυσικοῦ, ἀγοράζει διαμάντια δαχτυλίδια, σκουλαρίκια, καρφίτσαις καὶ ἄλλα διαμαντικά, πολλαῖς χιλιάδες, κι' αὐτὰ στὸ σπίτι.

Ἡ γυναῖκα αὐτοῦ τοῦ πλούσιου, βλέποντας πῶς ἀργοῦσε νὰ γυρίσῃ ὁ ἄντρας της, ἄρχισε ν' ἀνησυχῇ. Ἐκεῖ ἀκούει καὶ τῆς κτυπᾶν τὴν πόρτα. «Ποιὸς εἶναι; — Κάτι ψάρια μᾶς ἔστειλε ὁ ἄντρας σου νὰ φέρωμε». Κυττάζει τὴν κόφα, λέει «Κἄτι λᾶθος θὰ ἔγινε, δὲν εἶναι γιὰ δῶ, σὲ κἀνένα ἄλλο σπίτι θὰ σ' ἔστειλαν. — Καλὲ τί μοῦ λές, δὲν ἠξέρω τὸν ἄντρα σου»; Ἀφίνει τὴν κόφα, φεύγει. Ἐκείνη δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τί τρέχει. Σὲ λίγο φτάνει καὶ τὸ χασαπόπουλο μὲ ταρνιά. «Βρέ, δὲν εἶναι γιὰ δῶ. — Ὄχι, γιὰ δῶ εἶναι», τὰ ἴδια. Νὰ ἰδῇ αὐτὴ τόσα πράγματα ἀπὸ τὸν ἄντρα της, ποῦ χλωρὸ φύλλο δὲν ἔμπαζε 'ς τὸ σπίτι του, ἔβαλε μὲ τὸ νοῦ της πῶς δίχως ἄλλο κἄτι θά παθε τὸ μυαλό του, καὶ τὴν ἔπιασαν τὰ κλάματα. Τρέχουν τὰ παιδιά της, «Τί εἶναι μάννα; — Νά, τρελλάθηκε ὁ πατέρας σας». Ἄλλαις κλάψαις αὐτά. Ὅταν μάλιστα ἤρθαν καὶ ἀπὸ τοῦ χρυσικοῦ μὲ τὰ δαχτυλίδια, τότες ἐγίνη τὸ μεγάλο θρῆνος καὶ τὸ κακό.

Ἐκεῖ ἀπάνου φτάνει κι' ὁ ἄντρας ἀπὸ τὴν ἀγορά. Παραξενεύτηκε πολὺ ν' ἀκούσῃ κλάματα ἐκεῖ ποῦ περίμενε χαραῖς καὶ γέλια· «Βρὲ τί εἶναι; — Τί εἶν' αὐτά; τοῦ λέει ἡ γυναῖκα του. Σὺ φαίνεται πᾶς κἄτι θὰ παθες. Ὡς τώρα στενοπερνούσαμε μὲ τόση οἰκονομία, δὲν ἐψώνιζες τίποτα, καὶ μὲ μιᾶς μᾶς ἐγέμισες τὸ σπίτι. — Ἡσύχασε,

τῆς λέει ἐκεῖνος. Προτύτερα δὲ ἤμουν 'ς τὰ σωστά μου, ὄχι τώρα. Τόσον καιρὸ ἔχομε παντρεμένοι καὶ ποτὲ δὲν ἐκάμαμε κανένα τραπέζι οὔτε 'ς τοὺς συγγενεῖς μας, οὔτε σὲ φίλους μας. Τόσαις ὑποχρέωσαις εἴχαμε, νὰ κάμωμε χάραις 'ς τοὺς γάμους τῶν συγγενῶν μας, καὶ ποτὲ δὲν ἐχαρίσαμε κἀνένα διαμαντικό. Εἴχαμε πλούτη καὶ δὲν τὰ ὡρίζαμε[1]). Τώρα ἦρθα κ' ἐγὼ 'ς τὸ νοῦ μοῦ καὶ τὸ δικό μου τὸ ὁρίζω».

Ναξιακὴ παραλλαγὴ τοῦ μύθου τούτου ἐδημοσιεύθη ἐν Νεα. τ. Β΄ σ. 11-13. Φιλάργυρος βοσκὸς σώζει μικρὸν σκυλάκι· ὅτε δ' ἔστειλε ὁ βασιλιᾶς τῶ διαόλω νὰ τοῦ τὸ ζητήσῃ καὶ τὸ ἔφερε εἰς τὸ παλάτι αὐτοῦ, ἐκεῖνο καθ' ὁδὸν τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ μὴ δεχθῇ κἀνὲν δῶρον καὶ νὰ πῇ «πῶς δὲν θὲ ἄλλο τίποτις παρ' ἐκεῖνο ποῦ τοῦ μεριτάρει». Ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν ὁ βοσκός, καὶ ἠγανάκτησαν μὲν οἱ δαίμονες, ἀλλὰ παρεχώρησαν τὸ ζητούμενον. Ἔκτοτε μετεβλήθη ὁ βοσκός, ἐδαπάνα ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας του, ἔδιδεν ἐλεημοσύνας καὶ τὸν ηὔχοντο ὅλοι καὶ τὸν ἠγάπων, ἐνῷ πρὶν ἦτο μισητός.

23. Καὶ τὰ βαριὰ ἀπάνου της, καὶ τἀλαφρὰ δικά της.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. [ἢ ἀπάνου του — δικά του.]).

Οὕτω λέγουσι συνηθέστερον μὲν πρὸς ἔρημον γυναῖκα, χήραν, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς ἄνδρα, οἵ συμβουλεύοντες καὶ μὴ εἰσακουόμενοι· ἂς καρπωθῇ δηλ. αὐτὴ μόνη καὶ τὰς ὠφελείας καὶ τὰς ζημίας, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τῆς ἰδιογνωμοσύνης αὐτῆς.

*24. Καὶ τὰ δικά σου πράγματα λέγεις τα πρὸς ἐμένα.

(Βυζαντινή. Διήγησις παιδιόφραστος τῶν τετραπόδων ζώων στ. 161 σ. 147 Wagner. Πολίτου ΔΠ. σ. 224 (15-6). Ἐν τῷ Βιενναίῳ κώδικι ὁ στιχος φέρεται ἄλλως: «Καὶ ἐκεῖνα τὰ ποιεῖς ἐσὺ λέγεις τα πρὸς ἐμένα»).

Παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 5. 17-19. 30. 35 β. 36, πρβλ. ἄνδρας 70, λέγω 64. 131. 145. 147, ὄνομα 4. 17. 35-37. 40. Ἡ παροιμιώδης αὕτη φράσις, ἣν ὁ στιχουργὸς τῆς Παιδιοφράστου διηγήσεως παρέλαβε πιθανώτατα ἐκ τοῦ λαοῦ, λέγεται πρὸς ὑβριστάς, ἀποδίδοντας

[1]) Πρβλ. τὸ τοῦ Τέλητος παρὰ Στοβ. ⌙Ζ΄, 31: «καὶ πῶς σπανίζουσιν οὗτοι τούτων ἃ ἔχουσι; πῶς δὲ οἱ τραπεζῖται, φησὶν ὁ Βίων, χρημάτων, ἔχοντες αὐτά; οὐ γὰρ αὑτῶν ὄντα ἔχουσιν· οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ αὑτῶν».

εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ἴδια αὐτῶν ἐλλαττώματα. Ἐν τῷ ποιήματι ὑποτίθεται λέγων ταύτην ὁ ποντικὸς πρὸς τὸν κάτην· εἰς τὴν κάταν δ' ἀναφέρεται καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 18 καρπαθία παραλλαγή. Ἄλλαι δὲ παραλλαγαὶ ἀναφέρουσιν ἄλλα ζῶα, οἷον τὴν ἀλώπεκα, ἢ τὴν μυθικὴν Γελλὼ τῶν ἀρχαίων (τὴν Γιλλοὺ ἢ Γελλοὺ τῶν σημερινῶν δοξασιῶν), καὶ κατὰ παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος ταύτης γυναῖκας, τὴν Λουλοὺ (ἀρ. 5) ἢ τὴν Ῥαλλοὺ (ἀρ 19 , ἢ καὶ ἁπλῶς ἀνθρώπους, τοὺς γείτονας, τὴν θειὰ κτλ. Κύων δὲ ἀναφέρεται ἐν ὁμοίᾳ παροιμίᾳ, ἥτις δὲν φαίνεται ἀρχαία, ἀλλὰ μᾶλλον παράφρασις παραλλαγῆς τινος τῆς προκειμένης: «Τὸ αὐτῆς ὄνειδος ἡ κύων ἄλλοις φέρει». (Μακάρ. 755).— Παραπλήσιαι παροιμ. **Γαλλ.** Chacun décharge son péché et charge celui d'autrui. (W. IV. 363, 18). — **Δαν.** Mangen saae gjerne sin egen skam, paa en andens ryg = μερικοὶ εὐχαρίστως ῥήχνουν τὴν ντροπὴ τους 'ς τὴ ῥάχη ἀλλουνοῦ (αὐτ. 97, 34). — **Σουηδ.** Mången slåge gjärne sin egen skam på ens annars rygg = ὁμ. (αὐτ. 363, 21). — **Γερμαν** Einer ruft des andern Namen = ἕνας κράζει τοῦ ἄλλου τὸ ὄνομα. (W. III, 1762, 2). Jeder schiebt die Schuld gern auf andere = καθένας εὐχαρίστως ῥήχνει τὸ σφάλμα 'ς ἄλλους. (W. IV, 363, 18. Βλ. αὐτ. 21 97, 34). — **Ἀραβ.** Ὦ πουτάνα, ὦ φακλάνα, πᾶρε ὅ τι ἔχεις σὺ καὶ βάλ' το 'ς ἐμένα. (Tallqvist 197). Πῆρε τ' ὄνομά του καὶ μ' αὐτὸ μᾶς ὠνόμασε ἐμᾶς, σήκωσε τὸ σκέπασμά του καὶ μὲ αὐτὸ μᾶς ἐσκέπασε. (Socin 77). — **Ἑβρ.** Τὰ ἰδικά σου σφάλματα μὴν κατηγορῇς 'ς ἄλλους (ταλμουδική, Wahl 158, 1). Quem disi que sou jocoque no çe de otro? = ποιὸς λέγει πῶς τὸ σφάλμα δὲν εἶναι ξένον; (Ἱσπανοεβραϊκὴ Ἀδριανουπόλεως παρ' Ἀβρ. Δανών).

25. Καὶ τὰ μονὰ δικά του,
καὶ τὰ διπλὰ δικά του.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 562. — Β. 125, 120 [καὶ τὰ ζυγὰ],).

Βλ. ἀρ. 26. 30α 27 28. 41β πρβλ. ἀρ. 29. 33. 33α 67 μερτικὸ 2. 3, μοῖρα 49. Ἐπὶ πλεονεκτῶν, προβαλλόντων ἀλόγους ἀξιώσεις πρὸς σφετερισμὸν ἀλλοτρίων δικαιωμάτων.

26. Καὶ τὰ μονὰ καὶ τὰ ζυγὰ δικά του.

(Βάρνης. Κρ. 21.—Χίου Καν. 229, 118 [Αὐτός θέλει καὶ]—Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

27. Καὶ τοῦτα δικά μου,
κ' ἐκεῖνα δικά μου,
κι' ὅσα θωροῦν τὰ μάτια μου,
κι' ὅσα σκεπάζει ἡ κάππα μου.

(Θήρας. Δε. 6', 123.—Β. 126, 141).

Βλ. ἀρ. 25.

28. Καὶ τοῦτα δικά μου,
κ' ἐκεῖνα μοναχικά μου

(Καρπάθου. Β. 126, 142.—Β. 125, 121 [Καὶ τοῦτο δικό του καὶ τἄλλο μοναχικό του.]).

Βλ. ἀρ. 25.

29. Καὶ τὸ ψωμὶ δικό dou,
καὶ τὸ μαχαῖρι δικό dou.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Πρβλ. ἀρ. 25, ξένος 92. 98. Ἐπὶ αὐθαιρέτων.

30. Κακομοῖρα ἡ Γιαλλοῦ,
τὰ δικά της ρίχτει ἀλλοῦ.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 482, 6).

Βλ. ἀρ. 24.

30α. Μονὰ ζυγά, ὅλα δικά του

(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Βλ ἀρ. 25.

31. Μουνουχίζει τὰ σκυλιὰ τοῦ κόσμου καὶ βάνει ἀλάτ δικό του.

(Μα. 27 [Μ. τοῦ κόσμου τὰ σκ. καὶ βάλλει ἰδικόν του ἅλας]. — Ἠπείρου. Ἀρ. 757. —Β, 167, 259).

Ἐπὶ τῶν ἀσκόπως μοχθούντων καὶ δαπανώντων.

32. Μπῆξι πρῶτα τὴν βελόναν 'ς τοὺ δικόν σου μάτιν κ' ὕστιρα μπῆξι τὴν σακκουράφα εἰς τοὺ δικόν μου.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Προτοῦ νὰ καταδικάσῃς ἄλλον ἀναλογίσθητι μὴ καὶ σὺ αὐτὸς ὑπέπεσες εἰς ὅμοιον παράπτωμα.

32α. Μπρὸς καπετάνιε, κι' ἂς εἶν' κι' ἀπ' τοὺς δικούς μας.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἐπὶ τῶν μετ' ἀλογίστου σπουδῆς ἐπιχειρούντων εἴς τι, προτοῦ νὰ ὑπολογίσωσιν ἂν θὰ φέρῃ ὠφέλειαν ἢ ζημίαν· οἱ τοιοῦτοι παρομοιάζονται πρὸς τὰ παλληκάρια τὰ παροτρύνοντα τὸν ἀρχηγὸν νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν ἀπέναντι αὐτῶν ἀνδρῶν, προτοῦ νὰ διευκρινηθῇ ἂν ἦσαν οὗτοι φίλοι ἢ ἐχθροί.

33. Ὅλα τὰ καλὰ δικά του,
κὶ τἀμπέλια γονικά του.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 25. Ἐπὶ ἀπλήστων.

33α. Ὅλα τὰ σπίτια σπίτια μου, κι' ὅλαις αὐλαῖς δικαῖς μου.

(Βάρνερ: σπίτι 2. [Γρ. ὅλαις αἱ αὐ.]).

Βλ. ἀρ. 25.

34. Ὅποιος ἔχει ζᾷ δικά του
κάμνει πρῶτα τὴ δουλειά του.

(Χίου. Καν. 276, 482).

Οἱ εὐμοιροῦντες τῶν ἀναγκαίων ὀργάνων συντελοῦσι ταχύτερον τῶν ἄλλων τὰ ἔργα των, ὡς οἱ ἔχοντες ἴδια φορτηγὰ ζῶα εἰσκομίζουσι τὰ προϊόντα των πρὸ τῶν ἀναγκαζομένων νὰ μισθώσωσι τοιαῦτα.

35. Σ τὸν καθένα τὰ δικά του φαίνονται ὄμορφα.

(Βλ. Κατζιούλ. 2295. — Κ. β', 19 [Εἰς τὸν κ. τὰ δ. του εἶναι ὅ.] — Νθ. 36, 225 [ὁμ.] — Β' 108, 15. — Βερ. 55, 7. — Β. 278, 151. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη ['Σ τὸ κ. — φ. οὖλα ὅ]].

Ἡ αὐτὴ γνώμη καὶ ἐν ἄλλαις παροιμίαις ἐκφέρεται διὰ διαφόρων μεταφορῶν (πρβλ. ἀρέσω 16, ἑαυτοῦ 2. 30). Παρατηρεῖ δὲ τοῦτο

καὶ ὁ Ἀριστοτέλης: «τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια» (Ἠθ. Νικ. I, 1 σ. 1164 b, 17) «πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου ἐμψύχου γενομένου· μάλιστα δ' ἴσως τοῦτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει· ὑπεραγαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεῖα ποιήματα, στέργοντες ὥσπερ τέκνα» (αὐτ. I, 7 σ. 1167 b, 34) «ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν, οἷον ἔργα καὶ λόγους». (Ἀριστοτ. Ῥητορ. Α', 11). Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις λαοῖς φέρονται ὅμοιαι παροιμίαι. Suum cuique pulchrum est. (Cicer. Tusc. 5, 22, 63). Quando suum cuique placet. (Plin. N. hist. 14, 71). Videmus -suam cuique rem esse carissimam. (Petron. 15. Otto 1726). Suus rex reginae placet, sua cuique sponsa sponso. (Plaut. Stich. I, 2, 76). **Ἰταλ.** Sa cosa sua a totus paret bella = τὸ δικό τους πρᾶμα 'ς ὅλους φαίνεται ὄμορφο (σαρδηνία D. I, 818). A ognidun par bei i so = 'ς τὸν καθένα φαίνεται ὄμορφο τὸ δικό του (μεδιολαν. αὐτ. II. σ. 481 μετὰ γενοατικῆς παραλλαγῆς). — **Γαλλ.** Chacun ayme le sien. (Leroux II, 266). —**Ἀγγλ.** Every man likes his own things best = ὁ καθένας τὰ δικά του πράματα ἀγαπᾷ καλύτερα (D. I, 818). — **Ἰσλανδ.** Hvörjum þóknast sín vísa vel = 'ς τὸν καθένα ἀρέσει πολὺ ὁ τρόπος του (αὐτ.) — **Σουηδ.** Hvar tycker sin egen giårning båst = καθένας τὸ δικό του ἔργο λογιάζει τὸ καλύτερο (αὐτ.). — **Γερμαν.** Jeder hält das seine für schön = καθένας λογιάζει τὸ δικό του γιὰ ὄμορφο. (W. IV, 525, 14). Jedem ist das seine lieb = 'ς τὸν καθένα τὸ δικό του εἶναι ἀγαπητὸ (αὐτ. 13. Βλ. αὐτ. II, 1009, 32. 1010, 49). Ein jeder meint, das seine sei das best = καθένας στοχάζεται πῶς τὸ δικό του εἶναι τὸ καλύτερο (W. III, 568, 8). Ein jeglicher lobt das sein = ὁ καθένας παινεῖ τὸ δικό του. (W. II, 1013, 2. Βλ. αὐτ. III, 208, 55). Ein jeder lobt seine Waare = καθένας ἐπαινεῖ τοῖς πραμάτειαις του. (W. III, 206, 14. Βλ. αὐτ. 15. 207, 25. 26). — **Ῥωσ.** Ἀπὸ κάθε πρᾶμα καλύτερο εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἔχει καθένας (Dal I, 599). 'Σ τὸν καθένα τὸ δικό του ἀγαπητό (Kurtz -Timoschenk 19, 48). 'Σ τὸν καθένα τὸ δικό του καὶ ἀσαπούνιστό (φαίνεται) ἄσπρο (αὐτ.).

35α Στρέρει πλὲ ὁ πάτσιο 'ς τὸ σπίτι τὸ δικόν dου, παρὰ ὁ σάβιο 'ς τὸ σπίτι τῶν ἀδδῶ.

('Ροχουδίου Καλαβρίας. La Calabria 1900, XII σ. 36).

Βλ. νοικοκύρης 48. Ξεύρει πλειότερα ὁ τρελλὸς 'ς τὸ σπίτι τὸ δικό του παρὰ ὁ γνωστικὸς 'ς τὸ σπίτι τῶν ἄλλων. Πάτσιο (ἰταλ. pazzo) ὁ τρελλὸς, σάβιο (ἰταλ. savio) ὁ φρόνιμος, ὁ γνωστικός.

35β. Τὰ δικά μας,
τὰ λέμε τὴ θειά μας.

(Αἴνου. ΚΠ. Η', 352,29).

Βλ. ἀρ. 24.

36. Τὰ δικά μας τῶν γειτόνων.

(Βλ. Κατζιούλ, 37,4. — Κατζιούλ. 'Επίμ. 645. — Κ. α', 40. — Κ. 6', 48. — Νε. 121,794. — Β[1] 112,6. - Βερ. 56,2. — 'Ηπείρου. 'Αρ. 1239. — Β. 286,22. — Κύπρου. Σ[1] 31 [τοῦ γειτόνου μας.] καὶ Σ. 278,32 [όμ.]).

Βλ. ἀρ. 24.

37. Τὰ δικά μας
χωριστά μας.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1240. — Β. 286,23).

Πρβλ. φίλος 98. 'Επὶ τῶν δυσχεραινόντων νὰ δώσωσι χρηματικὴν βοήθειαν εἰς φίλον ἐν ἀνάγκῃ, ἢ ἀπροθύμων νὰ καταβάλωσι τὸν ἔρανον αὐτῶν εἰς κοινὸν ἔργον. Παραπλησία **Ρωσ.** Τὸ δικό σου σὲ σέ, καὶ τὸ δικό μου 'ς ἐμέ. (Dal. I, 217).

38. Τὰ δικά μου εἶν' καρύδια καὶ βροντᾶν,
τὰ δικά σου σῦκα καὶ σιωπᾶν.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. 'Ηλιοπούλου).

Βλ. ἀρ. 38α - 41α, φτωχὸς 125α, πρβλ. ἀρ. 21α. Δι' ἄλλης παρομοιώσεως ἐκφράζει ἡ προκειμένη παροιμία ἀντίθετον ἔννοιαν τῆς τοῦ αἰσωπείου μύθου περὶ τῶν δύο πηρῶν. Τὰ μὲν ἐλαττώματα τοῦ κατηγοροῦντος ἡμᾶς εἶναι ὡς τὰ σῦκα, τὰ ἀψοφητὶ πιεζόμενα, ἐνῷ τὰ ἡμέτερα, διὰ τὰ ὁποῖα ὀνειδιζόμεθα, εἶναι κάρυα, εἰς πᾶσαν κίνησιν κροτοῦντα. Ἡ αὐτὴ παρομοίωσις ἐν τῇ **Ρωμουν.** Vorbele celor marĭ sunt ca smochínele de dulcĭ, iar vorbele celor micĭ su-

nă ca nisce nucĭ = τὰ λόγια τῶν μεγάλων εἶναι σὰν τὰ γλυκὰ σῦκα, μὰ τὰ λόγια τῶν μικρῶν εἶναι σὰν κἄτι καρύδια. (Zanne 6354).

38α. Τὰ δικά σας εἶναι σῦκα,
τὰ δικά μας εἶν' καρύδια.
('Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

39. Τὰ δικά σ' εἶνι σῦκα τσὶ ζ'λίγουνται,
τὰ δικά μ' εἶνι καρύδια τσὶ βρουντοῦν.
(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 38.

40. Τὰ δικά σου εἶναι σῦκα καὶ κολλοῦνε.
καὶ τὰ δικά μου εἶναι καρύδια καὶ βροντοῦνε;
(Μα. 39 [Τὰ ἰδικά σου — καὶ ζυλίγονται καὶ τὰ ἰδικά μου — καὶ βροντοῦν.] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 38.

41. Τὰ δικά σου ἓν σῦκα καὶ στιβάζονται,
τὰ δικά μου ἓν καρύδια καὶ φακκοῦσιν.
(Κύπρου. Σ. 287, 312).

Βλ. ἀρ. 38. Φακκοῦσιν (ῥ. φακκῶ) κτυποῦσιν.

41α. Τὰ δικά dους εἶναι σῦκα καὶ βουλλοῦ,
τὰ δικά μας καρύδια καὶ βροδοῦ.
(Αἴνου. ΚΠ. Η', 534, 56 [Τὰ δ. του - καὶ ζουλειέται, τὰ δ. μας εἶναι κ. καὶ βροντοῦν]. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [καὶ τὰ δ. μας]).

Βλ. ἀρ. 38.

41β. Τὰ μισὰ δικά μου καὶ τὰ μισὰ τῆς τσέπης μου.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 25.

42. Τὸ δικό μου δικό μου
καὶ τὸ δικό σου δικό μου.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἐμὸς 3.

43. Τὸ δικό μου καρφὶ τὸ βλέπεις,
τὸ δικό σου παλοῦκι δὲν τὸ βλέπεις.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 20, ἄλλος 147. Παράφρασις τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ, ἐν ᾧ παρενοήθη ἡ λ. κάρφος.

44. Τὸ δικό σου δὲν τὸ θέλω,
τὸ δικό μου δὲν τ' ἀφίνω.
(Β. 304, 275.—Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [δὲ σ' τ' ἀ.]).

Δὲν ἐπιθυμῶ μὲν τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλὰ δὲν ἐγκαταλείπω καὶ τὰ ἴδια ἕρμαιον εἰς ἅρπαγας. Πρὸς τοὺς ζητοῦντας νὰ λάβωσιν ἀδίκως ἡμέτερον κτῆμα.

45. Τὸ κάθε πρᾶμα κάνε το δικό σου.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Ὅτι τότε μόνον δύνασαι νὰ κρίνῃς ὀρθῶς καὶ δικαίως περὶ παντὸς ζητήματος, ἂν θεωρῇς αὐτὸ ὡς ἴδιον, ὡς ἀναφερόμενον εἰς σέ. Οὕτω καὶ ἡ περὶ τῶν πράξεων τῶν ἄλλων γνώμη σου θὰ εἶναι ἐπιεικὴς καὶ δικαία.

46. Τὸ δικό μου λόγο λές,
τὸ δικό μου σκατὸ τρῶς.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Μυκτηριστικῶς πρὸς ἀντιλέγοντα, ὅστις ἐν τέλει διὰ περιστροφῶν ἐπαναλαμβάνει ὡς ἰδίαν τὴν γνώμην ἣν ἐπολέμει. Ὁμοία φράσις ὑπὸ τοῦ ὁμιλοῦντος πρὸς τὸν διακόψαντα τὸν λόγον του παρ' Ἀριστοφάνει (Ἐκκλησ. 595): «κατέδει σπέλεθον πρότερός μου».

δίκωλος

1. Δίκωλο πινάκι.
(Λελ. Ἐπιδ. σ. 168 [Δ. καβάθι.] — Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. διπρόσωπος 1. Δίκωλος ὁ ἔχων δύο πυθμένας.

Διλίνης

1. Τὸ Διλίνη πιάνεις φίλο;
βάστα καὶ κοντὰ τὸ ξύλο.
(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Ὅμοιαι τὴν διατύπωσιν παροιμίαι περὶ ἀπίστων ἢ ἀγροίκων φίλων ἀναγράφονται ἐν λ. Ἀρμένης 1. Διλίνης ἢ Ἀδιλίνης ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου Διλινᾶτα, πρωτευούσης τοῦ δήμου Διληνάτων τῆς Κεφαλληνίας, ἢ ὁ ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἐξ ἧς τὸ χωρίον ἐκεῖνο ἔλαβε τὸ ὄνομα. Συνήθως ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ ὀνόματος τούτου γράφεται διὰ τοῦ η, ταύτην δὲ τὴν γραφὴν παρεδέχθη καὶ ὁ Μηλιαράκης (Γεωγραφία Κεφαλληνίας σ. 182)· ἀλλὰ τὸ ὄνομα φαίνεται ἰταλικῆς προελεύσεως, ἴσως di ligno (di legno). Ὁ Διλίνης ἀναφέρεται καὶ ἐν ἑτέρᾳ παροιμίᾳ (Φράγκος 2).

δίνω

1. Ἄγρια πουλιὰ 'ς τοὺς κάμπους,
ὅσο θέλεις δῶσ' καὶ πᾶρ' τα.
(Κα. 48).

Βλ. ἄπιαστος 2.

2. Ἃ δὲ δώσῃς, δὲν ἁγιάζεις.
('Αθηνακή. Ἑβδομ. Α', 96).

Ἂν δὲν εἶσαι ἐλεήμων δὲν γίνεσαι ἅγιος· ἀλλὰ ἡ χρῆσις τῆς παροιμίας εἶναι μεταφορική, καὶ ἐννοεῖ ὅτι μόνον διὰ δώρων διδομένων εἰς τοὺς ἔχοντας ἐξουσίαν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐκτέλεσις παντὸς αἰτήματος.

3. Ἄλλο εἶν' τ' «ἃ θέλῃς, δό μου»,
καὶ ἄλλο τὸ «τσακίσου, φέρε.»
(Κα. 287 — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Διαφέρουσι κατὰ πολὺ ἀλλήλων οἱ τρόποι τῆς αἰτήσεως, ἄλλοι μὲν μετὰ παρακλήσεων, ἄλλοι δὲ δι' ἀπειλῶν γινόμενοι. Ἡ παροιμία λέγεται πρὸς τὸν κατ' ἀρχὰς τραχέως ζητήσαντά τι καὶ ἀποκρουσθέντα, ὕστερον δὲ μειλιχίως αἰτοῦντα, εἰς δήλωσιν ὅτι οὕτω ὑποβαλλομένης τῆς αἰτήσεως εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσακουσθῇ.

3α. Ἂν δὲ τὸ δώσω ντρέπομαι, κι' ἀνὲ τὸ δώσω χάνω.
('Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Λ. Ξανθουδίδου).

Λέγεται ἐπὶ αἰτήσεων περὶ δανείου αἵτινες περιάγουσιν εἰς ἀμηχανίαν ἐκεῖνον, εἰς ὃν ὑποβάλλονται, μὴ τολμῶντα μὲν ν' ἀρνηθῇ,

ὅπως μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν αἰτοῦντα, ἀλλὰ καὶ βέβαιον ὄντα ὅτι δὲν θὰ τῷ ἀποδοθῇ τὸ ζητούμενον.

36. Ἂν δώσῃς τὸ δάχτυλο, σοῦ παίρνουν τὸ χέρι.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. δείχνω 20.

4. Βεργιὰ μὲ δίεις, καλάθια σὲ μπλέχω.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 316, 68).

Βλ. ἀρ. 5. Βεργί, τό, ὑποκορ. τοῦ βέργα, ἡ (ἐκ τοῦ ἰταλ. verga) ὁ κλών, καὶ ἰδίως ὁ τῆς λύγου ἢ τῆς ἰτέας, δι' ὧν πλέκονται οἱ κάλαθοι. Ἀφοῦ μοὶ δίδεις λύγους σοῦ πλέκω καλάθια. Κατὰ λόγον τῆς πρός με συμπεριφορᾶς σου κανονίζω καὶ τὴν ἐμὴν πρὸς σέ, ἢ κατὰ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα μοὶ παρέχονται, ἐκτελῶ τὸ ἔργον.

5. Βοῦρλα μοῦ δίνεις,
ψάθαις σοῦ πλέκω.
(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

6. Γι' ἄτρας μ' τὰ δίνῃ οὐχτώ,
ἐγὼ τὰ δίνου δικουχτώ.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἐπὶ γυναικὸς ἁμιλλωμένης πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς εἰς τὴν σπατάλην.

7. Δὲ δίνῃ οὔτε τοῦ διακονάρ' ἀλεῦρι.
('Ιωαννίνων παρὰ Δ Μ. Σάρρου).

Πρβλ. ἀρ. 9. 10. 12. 90. 99. 111. Ἐπὶ τῶν σφόδρα φιλαργύρων καὶ γλίσχρων.

8. Δὲ δίνω ἕναν παρᾶ.
(Κοινοτάτη [ἤ: Δὲ δ. μιὰ πεντάρα. ἤ: ἕνα λεφτό.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἕνα κατρίνι.]).

Πρβλ. παρᾶς 3. 4. Κατρίνι, τό, ὀβολός, τὸ ἑξηκοστὸν τῆς ἰταλ. λίρας (ἰταλ. quattrino). Δὲν κρίνω τὸ πρᾶγμα ἄξιον ὀβολοῦ, δὲν φροντίζω περὶ αὐτοῦ. **Γαλλ.** Je n'en donnerois pas une obole.

(W. II, 498, 88). — **Γερμαν.** Ich gebe keinen Heller darum = δὲν δίνω ἕναν παρᾶ γι' αὐτὸ (αὐτ. Βλ. καὶ αὐτ. 87. 91).

9. Δὲν δίνει οὔτε τὴ θέρμη του.

('Ηπείρου 'Αρ. 1565. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Δὲ δίν' τὴ θ. τ'.]).

Πρβλ. ἀρ. 7. Ἐπὶ τῶν σφόδρα φειδωλῶν. Σχῆμα παρ' ὑπόνοιαν.

10. Δὲν δίνει τἀγγέλου του νερό.

(Β. 53, 27. — Καρπάθου. ΖΑ. 348, 112 [Δὲδ δ.] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [Τ' ἀγγ. του ν. δὲ δ.] — 'Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Βλ. ἀρ. 11. 12. 111, πρβλ. ἀρ. 7, ἄγγελος 9. Ἐπὶ φιλαργύρου. Διάφορος ἡ χρῆσις τῆς ὁμοίας **Γερμαν.** Einem nicht das Wasser reichen = νὰ μὴ προσφέρῃ 'ς ἕναν τὸ νερό. (W. IV, 1827, 646).

11. Δὲν δίνει τὸν ἄγγελο θυμίαμα.

(Βάρνερ: ἄγγελος 1 [Δὲ δίδει τὸν ἄγγελό του θ.] — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 98. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Δὲ δώνει dὸ διάβολο θ.]).

Βλ. ἀρ. 10. 12, ἄγγελος 9.

12. Δὲν δίνει τοῦ πεθαμένου του θυμίαμα.

(Βάρνης Κρ. 15).

Βλ. ἀρ. 11, ἄγγελος 9, πρβλ. ἀρ. 7. 10. Εἶναι δηλαδὴ ῥυπαρὸς φιλάργυρος, φειδόμενος καὶ τῆς ἀσημάντου δαπάνης πρὸς ἀγορὰν λιβάνου διὰ θυμίαμα συγγενοῦς νεκροῦ.

13. Δὲν εἶν' ἀπὸ τοῦ Δῶσε, μόν' εἶν' ἀπὸ τοῦ Πᾶρε.

(Sanders 226, 81 α).

Πρβλ. ἀρ. 32. Ἐπὶ τῶν ἀσμένως δεχομένων δῶρα, οὐδέποτε δὲ διδόντων. Δῶσε καὶ Πᾶρε, πεπλασμένα ὀνόματα τόπων, ἀπὸ τοῦ δίνω καὶ παίρνω· ἀντὶ τούτων ἐν ἄλλαις παροιμίαις τίθενται κατὰ παρανομασίαν ἀληθινῶν τόπων ὀνόματα. (Πρβλ. Ζητοῦνι 1. 2, Πάρος 6).

14. «Δὲ σοῦ δίνω, γριά, ψωμί.
— Βρέξε μού το 'ς τὸ ζουμί».

(Βάρνερ: γραῖα 5 [Σὲ δίδω. γραῖα ψ. Βούτησέ το 'ς τὸ ζ.] — Β. 58, 87. — Κρήτης. J. 295, 36 [δούδω, γρᾶ, ψ. Βρέξε το κ' εἰς τὸ ζ.] — Χίου. Καν. 235, 158 [Δὲ σοῦ δίγω]).

Βλ. ἀρ. 15, θέλω 7 α. Ἐπὶ τῶν ὀχληρῶς ἐπιμενόντων εἰς τὰς αἰτήσεις των καὶ μετὰ ῥητὴν ἄρνησιν.

15. «Δὲ σοῦ δίνω, γρᾶ, ψωμί.
—Βρέξε μού το 'ς τὸ ζουμί.
—Δὲ σοῦ δίνω σκιαουλιᾶς.
—Βρέξε μού το σκιᾶς καλά».
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Πλατυσμὸς τῆς προηγουμένης. Σκιαουλιᾶς = οὐδαμῶς. Σκιᾶς καλὰ = τοὐλάχιστον.

16. Δίδε νὰ σοῦ δίδουνε,
χτύπα νὰ σ' ἀνοίγουνε.
(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημερ. 25,233).

Πρβλ. ἀρ. 49, βροντῶ 1 α, γυρεύω 22. Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ εὑρίσκῃ τοὺς ἄλλους βοηθοὺς προθύμους εἰς τὰς ἀνάγκας του πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ δίδῃ εἰς τοὺς αἰτοῦντας.

17. Δίνει ἄχυρα τοῦ σκύλου, κόκκαλα τοῦ γομαριοῦ.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 267.—Β. 61,120.—Ἠπείρου. Ὁ Ἠπειρώτης 1901 σ. 85).

Βλ. ἀρ. 19.112, σκύλος 120. Ἐπὶ τῶν ἀνοίκειον καὶ ἀκατάλληλον διανομὴν ποιούντων, καὶ ἐπὶ τῶν διδόντων δῶρα εὐπρόσδεκτα μὲν εἰς ἄλλους, ἄχρηστα δ' εἰς τοὺς λαμβάνοντας· καθόλου δὲ λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν ποιούντων τι ἀνάρμοστον ἢ ἀλυσιτελές. Ἡ παροιμία φέρεται ὡς ἀρχαία καὶ παρὰ τῷ Ἀποστόλῃ 931 καὶ τῷ Ἀρσενίῳ ΛΒ', 80. «Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δ' ὀστέα»· ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἶναι μᾶλλον παράφρασις συγχρόνου αὐτοῖς δημώδους. Εἶχον μὲν καὶ οἱ ἀρχαῖοι μῦθον περὶ κυνὸς κατακειμένης ἐν φάτνῃ, ἀντὶ τοῦ ἵππου, καὶ παροιμία ἐκ τούτου ἐπλάσθη «Κύων ἐν φάτνῃ» (βλ. τὰ σημειούμενα ἐν τῇ σημερινῇ παραλλαγῇ ἐν λ. τρώγω 141· ἀλλ' ὁ μῦθος ἐκεῖνος οὐδὲν ἄλλο πλὴν τῆς φάτνης ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν προκειμένην παροιμίαν. Ἔλαβε δ' αὕτη τὴν ἀρχὴν ἐκ μυθικῶν παραστάσεων τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ, κατὰ τὰς ὁποίας Στρίγγλαις ἢ Λάμιαις ἢ μάγισσαι παραβάλλουσιν εἰς τὰ κατοικίδια ζῶά των τροφὰς ἀντικειμένας πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν· ἐν πολλοῖς δὲ παραμυθίοις ὁ ἥρως ἀντικαθιστᾷ ταύτας διὰ

τῶν συνήθων, τὰ δὲ ζῶα εὐγνωμονοῦντα παρέχουσιν αὐτῷ βοήθειαν ἐν τῷ ἀγῶνι πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν. (Βλ. Πολίτου ΝΕΜ. σ. 193). Οὕτως ἐν Τραπεζουντίῳ παραμυθίῳ ὁ υἱὸς τῆς Μαγίσσης ὁδηγεῖ τὴν ἡρωΐδα πῶς νὰ ἐκτελέσῃ τὸν ὑπὸ τῆς μητρός του ἐπιβληθέντα εἰς αὐτὴν ἆθλον (ἐπεισόδιον τοῦτο σύνηθες ἐν τοῖς μύθοις, τῆς καθοδηγήσεως τοῦ ἥρωος πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄθλου ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐπιβαλόντος, ἢ τῆς ἡρωΐδος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς Μηδείας καὶ τοῦ Ἰάσονος μύθῳ). «Κ' ἐπεκεῖ», λέγει, «θὰ εὕρ(ι)κ'ς εἶναν σ'κύλον καὶ εἶναν γά(ι)δ(ε)αρον· 'ς τὸ γά(ι)δ(ε)αρον ἐμπροστὰ κεῖνταν στούδ(ε)α (=ὀστᾶ) καὶ 'ς τὸ σ'κύλον ἐμπροστὰ κεῖνταν ἀχάντ(ε)α (=ἄκανθαι)· ἐσύ, σὶτ πᾷς, ἔπαρ' τἀχάντ(ε)α θῆκον 'ς τὸ γά(ι)δ(ε)αρον ἐμπροστὰ καὶ τὰ στούδ(ε)α 'ς τὸ σ'κύλον ἐμπροστά». Ἡ ἡρωΐς ἔκαμεν ὡς τὴν ὡδήγησεν· καὶ ὅτε ἡ μάγισσα διέταξε τὰ ζῶα νὰ τὴν συλλάβουν: «Εἶπεν κι' ὁ σ κύλον· Ναί, ἐσὺ ἔθηκες 'ς τὸ γά(ι)δ(ε)αρον ἐμπροστὰ τὰ στούδ(ε)α καὶ 'ς τἐμὲν τἀχάντ(ε)α, καὶ 'κ ἐπόρνα (=δὲν ἠμπόρουν) νὰ ἔτρωγα, καὶ ἐκεῖνε ἐδῶκε με τὰ στούδ(ε)α καὶ ἔφαγα· ἐγῶ 'κὶ πιάν' ἀτεν. Εἶπεν κι' ὁ γά(ι)δ(ε)αρον· 'Εσὺ ἐθηκες 'ς τἐμὲν ἐμπροστὰ τὰ στούδ(ε)α καὶ 'ς τὸ σ'κύλον ἐμπροστὰ τἀχάντ(ε)α, καὶ κὶ ἐπόρνα νὰ ἔτρωγα, καὶ ἐκεῖνε ἐδῶκε με τἀχάντ(ε)α καὶ ἔφαγα· ἐγώ πα κὶ πιάν' ἀτεν». ('Αστ. Πόντ. Α' σ. 279-280).

Διὰ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ 'Αποστόλη μετεδόθη ἡ παροιμία καὶ εἰς ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαούς. **Ἀγγλ.** He gives straw to his dog and bones to his ass = δίνει ἄχυρα 'ς τὸ σκύλο του καὶ κόκκαλα 'ς τὸ γάιδαρό του. (W. III, 250, 41). — **Γερμαν.** Dem Hunde Spreu (Disteln), dem Esel Knochen geben = νὰ δίνῃ κἀνεὶς 'ς τὸ σκύλο ἄχυρα (ἢ, ἀγκάθια), 'ς τὸ γάιδαρο κόκκαλα. (W. II, 882, 1441). Du gibst dem Hund sprewer, dem Esel beiner = δίνεις τοῦ σκύλου ἄχυρα, τοῦ γαιδάρου κόκκαλα (αὐτ. 886, 1523).

18. Δίνει διαμάντια γιὰ νὰ πάρῃ πίτουρα.

(Μεσσηνίας).

Πρβλ. ἀρ. 63. Ἐπὶ ἀσυμφορωτάτης ἀνταλλαγῆς· «χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων» ('Ιλ. Ζ, 236).

19. Δίνει τοῦ σκύλου ἄχερα
καὶ τοῦ γαϊδάρου κόκκαλα.

(Β. 61, 224 [γαδάρου κρέας.] — Βύρων Γ', 440, 56 [όμ.] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Δίδει]).

Βλ. ἀρ. 17.

20. Δίνεις πέρνεις,
καὶ τὸ Σάββατος πεθαίνεις,
καὶ τὴν Κεριακὴ ἀνεσταίνεις.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Πεθαίνω μεταβ. θανατώνω. Ἐπὶ τοῦ ἀναλαμβάνοντος τὸ δοθὲν ὑπ' αὐτοῦ δῶρον καὶ πάλιν ὕστερον ἀποδίδοντος αὐτό. Παραπλησία **Γερμαν.** Einmal gegeben einmal genommen, den dritten Tag in die Hölle gekommen = μιὰ φορὰ δομένο, μιὰ φορὰ παρμένο, τὴν τρίτη ἡμέρα 'ς τὸν Ἅδη πηγεμένο (W. I, 1368, 18).

21. Δίνε μου καὶ νὰ σ' εὐκιοῦμαι.

(Βερ. 70, 7 [εὐχιοῦμαι.]—Β. 61, 125 [εὐχοῦμαι.] — Πελοποννήσου [εὐκιέμαι.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [κ' ἐγὼ σ' εὐ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δ. Βιάζη).

Ἐπὶ τῶν ἀναιδῶς λαμβανόντων καὶ ἀεὶ ζητούντων καὶ κολακευόντων τὸν δίδοντα. Συνηθέστερον λέγεται εἰρωνικῶς ὑπὸ τοῦ ἀρνουμένου νὰ ἐκτελέσῃ τὴν αἴτησιν ἐκείνου, παρ' οὗ δὲν ἀναμένει ἀντάλλαγμα τῆς χάριτος. Παραπλησία ἡ ἀρχαία: «Δῶρον δ' ὅ τι δῶ τις ἐπαίνει», λεγομένη «ἐπὶ τῶν τὰ μὲν διδόμενα λαμβανόντων, ἄλλα δέ τινα αἰτούντων». (Κῶδ. Κοϊσλιν. 118. Ζηνοβ. 242. Ζηνοβ. Ἀθ. Γ', 83. Πλουτάρχ. 53. Ἀποστόλ. 542α. Σουίδ. λ.)· καὶ ἡ παρεμβεβλημένη εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰακώβου α', 17 ῥῆσις, ἥτις φαίνεται οὖσα ἀρχαία παροιμία, ὡς παρετήρησεν ὁ Crusius: «Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον».

22. Δίνε μου, φτωχούλη μου, νὰ μὴ σοῦ μοιάσω.

(Ἑπτανήσου. Β. 61, 126 [γιὰ νὰ μὴ] — Μεσσηνίας).

Βλ. φτωχὸς 22, βοηθῶ 9. Ἐπὶ πλουσίων πλεονεκτῶν κατακρατούντων τὸν ὀφειλόμενον εἰς πτωχὸν μισθόν, καὶ εἰρωνικῶς ἐπὶ πτωχῶν ἀφιλοκερδῶς ὑπηρετούντων πλούσιον.

22α. Δίνε ταὐγά σου, μὰ τὴν κόττα σου μὴ δώσῃς.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἔσο μὲν γενναιόδωρος, ἀλλ' ἐκ τοῦ περισσεύματός σου. Παραπλησία παροιμ. **Γερμαν**. Man gibt eher das Ey, als die Hänn = προτιμᾷ κἀνεὶς νὰ δώσῃ ταὐγὸ παρὰ τὴν κόττα (W. I, 1371, 107). Man gibt leichter die Woll als die Schafe = εὐκολώτερα δίνει κἀνεὶς τὸ μαλλὶ παρὰ τὸ πρόβατο (αὐτ. 112).

23. Δίνω τοῦ βοσκοῦ γάλα.

(Β. 62, 127).

Ἐπὶ τῶν παρεχόντων εἴς τινα ἐξ ἐκείνων, ὧν ἔχει οὗτος πολλὴν ἀφθονίαν.

23α. Δό μ' ἀλεῦρι,
νὰ σὲ κάνω καρβέλι.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ Δ. Παπαϊωαννίδου).

Πρὸς τοὺς μεμφομένους ἡμᾶς ἐπὶ ἀνικανότητι ἢ ὀλιγωρίᾳ πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου τινός, οὗ ἡ ἀποτυχία προῆλθεν ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων πόρων.

24. Δό μ', κυρά, τοὺν ἄντρα σου,
καὶ σὺ πᾶρι τοὺν κόπανό μ'.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου).

Βλ. ἀρ. 40.

25. Δό μ' τσιτσί,
νὰ λιλί.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 79, πρβλ. ἀρ. 45, 80. Τσιτσὶ καὶ λιλὶ παιδικαὶ λέξεις, ὧν ἡ μὲν πρώτη σημαίνει τὸ κρέας, ἡ δὲ δευτέρα κόσμημα, ἢ οἱονδήποτε λαμπρὸν πρᾶγμα· ἢ λ. ἐκ τοῦ τοσκανικοῦ lilli = ἄνθος (βενετ. lilo, ἐκ τοῦ λατ. lilium κρίνον)· τὸ δὲ *τσιτσί*, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ G. Meyer (Neugr. Stnd. II, 89), ἐλήφθη ἐκ τῆς ἰταλ. ciccia σημαινούσης ἐπίσης τὸ κρέας (ἐκ τῆς λατιν. isicium, βλ. Körte 5156. 8298). Ἡ παιδικὴ αὕτη λέξις εἶναι πανελλήνιος· οὐδὲν δὲ κοινὸν πρὸς ταύτην, πλὴν

τῆς ὁμωνυμίας, ἔχουσιν ἡ ποντικὴ *τσιτσίν*, τό, σημαίνουσα τὸν μαστόν, καὶ ἡ κοινοτάτη *τσίτσα*, ἃς ἀμφοτέρας συνάπτει ἐτυμολογικῶς ὁ G. Meyer πρὸς τὸ τσιτσί· ἡ τσίτσα δὲν σημαίνει κομμάτιον ἢ μικρὸν μέρος, ὡς ὑπολαμβάνει οὗτος, ἀλλ' εἶναι ξύλινον ἰδιόσχημον ἀγγεῖον οἴνου, οὗ τὸ σχῆμα ἀνευρίσκομεν καὶ εἴς τινα ἀρχαῖα πήλινα ἀγγεῖα, ὡς ἀλλαχοῦ πλατύτερον θὰ διαλάβω· (τὸν τύπον βλ. προχείρως ἐν Furtwängler Beschreibung der Vasensammlung im Antiquarium πίν. IV ἀρ. 10. 11)· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα τσίτσα, σημαῖνον τὴν θηλήν, ἀπὸ τοῦ στομίου αὐτοῦ προσομοιάζοντος πρὸς θηλήν, ἐξ οὗ μυζῶσι μᾶλλον ἢ πίνουσι τὸν οἶνον. Ὅθεν αἱ λέξεις τσιτσὶν καὶ τσίτσα εἶναι συναφεῖς πρὸς τὸ ῥωμουν. *tîță*, ἰταλ. cizza, γερμαν. Zitze (ἰταλ. tetta, γαλλ. tette, ἱσπαν. καὶ πορτογαλ. teta) σημαίνοντα πάντα θηλὴν ἢ μαστόν, προελθόντα δ' ἐκ τοῦ παλαιοῦ γερμαν. titta (Körte 9564).— Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ κοιλιοδούλων, μὴ φειδομένων δαπάνης πρὸς προμήθειαν ὀρεκτικῶν ἐδεσμάτων· ἐπίσης δ' εἶναι ἐν χρήσει καὶ ὡς ἄσεμνος πρότασις ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα περὶ ἐρωτικῆς συνουσίας ἐπὶ μισθῷ. Πρβλ. Ἀνθολ. ΙΒ΄, 204, 1: «Δὸς λάβε».

25α. «Δῶσ' ἀτον πέντε παράδες ν' ἀρχινᾷ καὶ δέκα νὰ μὴ στέκ'.

(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 56, 56 — Αἱ δύο πρῶται λέξεις προστεθεῖσαι ἴσως ὕστερον ἔλυσαν τὰ μέτρα τῆς παροιμίας· τὰ λοιπὰ εἶναι πολιτικὸς στίχος).

Βλ. ἀρ. 57. Ἐπὶ φλυάρων.

26. Δῶσ' ἐδῶ καὶ δῶσ' ἐκεῖ,
πῶς θὰ κάμωμε βρακί;
(Β. 62, 136).

Βλ. ἀρ. 110. Ὅτι ὁ κατασπαταλῶν ἀλογίστως τὰ χρήματά του περιέρχεται εἰς ἔνδειαν τῶν ἀναγκαιοτάτων.

27. Δῶσε κ' ἔπαρε, χαρὰ μεγάλη.
(Β. 346, 3).

Βλ. ἀρ. 76, πρβλ. ἀρ. 49. 91, βάλλω 9, χέρι 98. Ὁ λαμβάνων ὀφείλει ν' ἀποδίδῃ τὸ ληφθὲν καὶ ὁ δανειζόμενος νὰ πληρώνῃ τὸ χρέος, διότι οὕτω συντηρεῖται ἡ φιλία καὶ ἐκλείπει πᾶσα δυσαρέσκεια.

Καὶ ὅτι ἄρισται καὶ ἀσφαλέσταται συναλλαγαὶ εἶναι αἱ γινόμεναι τοῖς μετρητοῖς ἢ δι' ἀμέσου ἀνταλλαγῆς ἰσαξίων πραγμάτων. Τοιαύτην ἔννοιαν ἔχει καὶ ἡ πολυθρύλητος ῥῆσις τοῦ 'Επιχάρμου, ἧς τὸ πρῶτον κῶλον διετηρήθη ἐν ἄλλῃ παροιμίᾳ (βλ. χέρι 75. 77 καὶ χέρι 98), ἐν παρηλλαγμένῃ ἐννοίᾳ: «ἃ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει· δός τι καὶ λάβ' αἴ τι ⟨λῇς⟩» (παρὰ [Πλάτ.] 'Αξιόχ. σ. 366c. Μελεάγρῳ ἐν 'Ανθολ. 'Επιγρ. Ε', 208 καὶ παρὰ Νικηφ. Γρηγορᾷ 'Επιστ. 11 ἐν Boissonade An. Gr. III, 198 = 'Επιχάρμ. ἀπ. 273 Kaibel. 53 Lorenz, ἀπ. 254 σ. 144 Mullach). Ἡ παροιμιώδης αὕτη φράσις ἐφέρετο καὶ κατ' ἄλλους τύπους παρὰ τοῖς ἀρχαίοις: «Δός τι καὶ λάβοις τι». (Πρόδικος παρὰ Στοβ. Ι', 34). «Δὸς λάβε». ('Ανθολογ. ΙΣ', 240. Θ, 546. ΙΒ', 204). «Ἅμα δίδου καὶ λάμβανε», λεγομένη κατὰ τοὺς παροιμιογράφους ἐπὶ τῶν πρὸς ἄπιστον συναλλασσομένων». (Διογενιαν. 177α Γρηγ. Κύπρ. 63 Μόσχ. 60 Μακάρ. 97. 'Αποστόλ. 178. Κῶδ. Βατ. Κρ. 93. Σουίδ. λ.)· «Εὐθὺς δὲ Φοῖνιξ γίγνομαι· | τῇ μὲν δίδωμι χειρί, τῇ δὲ λαμβάνω». ('Ανώνυμ. κωμ. παρὰ Σχολιαστ. Πινδ. Πύθ. Β', 125 = 'Αριστοφ. ἀπ. 709 Dindorf. FCG. IV, 687, 334. CAF. III, 483, 397). «Δὸς καὶ λάβε». (Σειρὰχ ιδ', 16). Παραπλήσιαι παροιμ. Ἱσπαν. A quien da y toma nacele vna corona = 'ς ὅποιον δίνει καὶ παίρνει φυτρώνει στεφάνι. (Valles 325 = Haller 395). A daca y toma = δῶσε καὶ πᾶρε. (Valles 57 = Haller 53). — Βασκική. Artu emanac du gustoa = τὸ πάρσιμο καὶ τὸ δόσιμο ἔχουν χάρη (Haller 395).

28. Δῶσ' ἐμὲν καὶ τὸ παιδί μ',
κι' ἄντρα μ' ἔν ὀπίσ' 'ς σὴμ πόρταν.
(Τραπεζοῦντος παρὰ Ἰωά Βαλαβάνη).

Βλ. ἀρ. 34.

29. Δῶσε μὲ χέρια, καὶ πᾶρ' τα μὲ ποδάρια.
('Ηπείρου. ΖΛ. 199, 34 [ποδάρι]).

Βλ. ἀρ. 71.

29α. Δῶσέ μου ἕνα, νὰ σοῦ δώσω δύο.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 74, πρβλ. ἀρ. 49. Εἰς τὸν δίδοντα εὐκόλως ἀντιδίδουσι

καὶ πλείονα τῶν ληφθέντων. Συνήθως λέγεται ὡς ἀπειλὴ ἀνταποδόσεως κακοῦ.

30. Δῶσ' ἐμοῦ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
καρτερεῖ καὶ ὁ ἄνδρας μου ἔξω.
(Μα. 14 [Δός ἐμοὶ καὶ τῷ παιδί μου]).

Βλ. ἀρ. 34.

31. Δῶσε τὰ πονεῖς,
νὰ πάρῃς τὰ ποθεῖς.
(Μήλου. Νεα. 264).

Βλ. ἀδειάζω 4, βάλλω 14, χάνω 63 καὶ τὰ ἀναγραφόμενα αὐτόθι παράλληλα. Ὅτι ὁ διστάζων νὰ δαπανήσῃ δὲν κερδαίνει.

31α. Δῶσε φτωχοῦ κι' ἀρρώστου,
καὶ λειτουργιὰ μὴ κάμῃς.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ Τσιτσέλη).

Ὅτι αἱ φιλάνθρωποι πράξεις εἶναι εὐπροσδεκτότεραι παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς εἶναι τελεσφορώτεραι τῶν λειτουργιῶν καὶ μνημοσύνων.

*32. «Δός, ἱερεῦ»· καὶ συνέστελλε τὴν χεῖρα· «Λαβέ», καὶ προέτεινεν.
(Βυζαντινή Πλανούδ. 171. Ἐν τῷ βαροκκ. κώδ. Λάβε).

Ἐπὶ τῶν προθύμως μὲν λαμβανόντων τὰ διδόμενα εἰς αὐτούς, ἀπροθυμοτάτων δ' ὁσάκις πρόκειται νὰ δώσωσιν αὐτοί. Περὶ τῶν τοιούτων φέρονται πλὴν ἄλλων καὶ αἱ ἐν ἀρ. 13. 127α παροιμίαι· τοὺς δὲ παπάδες ὡς οὐδέποτε ἀρκουμένους εἰς ὅσα λαμβάνουσι, διασύρουσιν αἱ παροιμίαι ἐν λ. ζητῶ 5, παπᾶς 95α. 96 καὶ αἱ αὐτόθι σημειούμεναι παραλλαγαί. Ὁ Kurtz ἐν Philologus 1890 III σ. 463 εὐστόχως συγκρίνει πρὸς τὴν προκειμένην παροιμίαν τὸ τοῦ Σειρὰχ δ΄, 31: «Μὴ ἔστω ἡ χείρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναι συνεσταλμένη»· καὶ τὴν ἀρχαίαν ῥῆσιν παρὰ Σουίδ. λ. δός: «καὶ δὸς πᾶς ὁ βίος· λάβε δ' οὐδ' ἐπὶ νηυσὶν ἀκούσαις». Παραπλήσιαι παροιμ. **Ἰταλ.** I preti i g'ha sete man per tore

e per dare una = οἱ παπάδες ἔχουν ἑφτὰ χέρια γιὰ νὰ παίρνουν καὶ γιὰ νὰ δίνουν ἕνα (βενετ. Pasqualigo 181).—**Ῥωσ.** Δῶσε, δὲν ἄκουσε· ἀλλὰ πᾶρε, τότε ἄκουσε. (Kurtz - Timoschenk σ. 18, 27).

33. Δῶσ᾽ καματερὸν
καὶ πᾶρ᾽ διαταγωγόν.

(Τραπεζοῦντος. Ἰωανν. 268 καὶ Ἀστ. Πόντ. 56, 57 [κ᾽ ἔπαιρ᾽ νοικοκύρ᾽.]).

Ἐπὶ ἀνδρὸς φιλοπόνου, ἀλλ᾽ ἀνικάνου νὰ διοικήσῃ τὸν ἴδιον οἶκον.

34. Δῶσ᾽ κ᾽ ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
εἶναι κι᾽ ὁ ἄντρας μου ᾽ς τὴ θύρα.

(Βλ. Κατζιούλ. 653.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 151 [κ᾽ ἐμέν - εἶ. κι᾽ ἀ.]—Κ. α΄, 43 [τὸ παιδί μου, εἶ. καὶ ὁ ἄνδρας μου ᾽ς τὴν θύραν.] – Κ. 6΄, 16 [ὁμ.]—Νε. 28, 170 [ὁμ.]—Ἠπείρου Ἀρ. 270 [κ᾽ εἶναι—᾽ς τὴν πόρτα.]).

Βλ. ἀρ. 28. 30. 35. 36. Ἐπὶ ἀδιακρίτων, οἵτινες ἐνοχλοῦσι δι᾽ ἐπανειλημμένων αἰτήσεων.

35. Δῶσ᾽ κ᾽ ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
κι᾽ ὁ ἄντρας μου ᾽ς τὴν πόρτα στέκει.

(Βάρνερ: ἄντρας 3 [καὶ ἐμὲ]—Β΄ 24, 16 [κ᾽ ἄ. μου ᾽ς τὴ π.]—Βερ. 21, 8 [κι᾽ ἄ.]—Β. 62, 137 [ὁμ.]—Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α΄, 104 [Δῶσ᾽ μου μὲ—κι᾽ ἄ. μου παράξω στ.]—Πτζ. 229, 191 6 [Δόμ᾽ κ᾽ ἐμέν᾽—καὶ ὁ ἄ. μ᾽ ὄξω στ.]—Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [Δόμ᾽ καὶ μέν]—Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη.—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη.—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

36. Δῶσ᾽ κ᾽ ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
κι᾽ ὁ ἄντρας μ᾽ ὄξω στέκεται.
(Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ).

Βλ. ἀρ. 34.

37. Δῶσ᾽ μου, γέρο, τὴν αὐτή σου,
ν᾽ αὐτενώσω τὴ γαάρα.

(Καρπάθου. ΖΑ. 349, 125. Διὰ τοῦ *αὐτὴ* καὶ τοῦ ῥ. *αὐτενώνω* ἀντικατέστησε χάριν εὐσχημοσύνης ὁ ἐκδότης τὰς ἀσέμνους λέξεις τῆς παροιμίας).

Πρβλ. ἀρ. 40. Ἐπὶ τῶν ἀσυστόλως αἰτούντων παρὰ φίλων ἢ γειτόνων πρὸς ἰδίαν χρῆσιν πράγματα ἀπαραίτητα εἰς ἐκείνους.

38. Δῶσ' μου, κερά, τὸν ἄντρα σου,
καὶ πᾶρε σὺ ἕνα κούτσουρο.
(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 40.

39. Δῶσ' μου, κυρὰ τὸν ἄντρα σου
καὶ σοὺ ἄμε γύρευκε ἄλλον.
(Κύπρου. Σ[1]. 24 καὶ Σ. 278, 25 [Γός μου — κὶ ἐσοὺ]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

40. Δῶσ' μου, κυρά, τὸν ἄντρα σου,
καὶ σὺ κράτει τὸν κόπανο.
(Βάρνερ: ἄντρας 4 [Δῶσ' μου· ἢ Δῶσ'με — σὺ βάστα τὸν κόπανον.] — Βλ. Κατζιούλ. 654. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 26 [Δό μου] — Κ. 84. — Κ. 6', 16 [ἄνδρα]. — Δάρβαρ. 298 [Δός μοι — ἄνδρα — κόπανον]. — Νε. 29, 182 [ἄνδρα.] — Β.[1] 24, 19. — Ἠπείρου. Ἀρ. 273 [καὶ κράτει σὺ] — Β. 63, 140. — Λευκάδος. ΚΠ. Η', 462 [Δόμου — κράτειγε.] — Βύρ. Γ', 282, 21. — Πτζ. 229, 190 [Δό μου.] — Χίου. Καν. 234, 152 [καὶ βάστα σὺ τὸν] — Βελβεντοῦ. Ἀρχ. νεωτ. ἑλλ. Α', 6', 54 [Δό μ', κυρά μ', τοὺν ἄ. σου καὶ κράτεια σὺ τοὺγ κόπανου.] — Μεσσηνίας [καὶ βάστα σὺ τὸν] — Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [καὶ κόψε μὲ τὸν κ.] — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἠλιοπούλου [καὶ σὺ βάστα τὸν] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ἤ, ἔχε τὸν κ.] — Ἠλείας παρὰ Α. Καρκαβίτσα [σὺ πᾶρε τὸν] — Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι. Ποντίκη [τσαὶ πᾶρε σὺ τὸ κόπανο.] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταξίνη [Δό μου, κερά, τὸν ἄ. σου καὶ πᾶρε σὺ τὸν κ.] — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [κερὰ — καὶ βάστα τὸ κόπανο.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Λ. Χατζοπούλου [Δό μ', κυρά, τὸν ἄντρα καὶ σὺ κράτα]).

Βλ. ἀρ. 24. 38. 39. 41, πρβλ. ἀρ. 37. Ἐπὶ τῶν ὀχληρῶς ζητούντων παρ' ἄλλων πράγματα χρησιμώτατα εἰς αὐτούς, προσφερόντων δὲ εἰς ἀντάλλαγμα εὐτελῆ καὶ ἄχρηστα· καὶ ἐπὶ τῶν προσπαθούντων νὰ καρπωθῶσι τὰ ὠφελήματα ἀλλοτρίων κόπων. Ὅμοια, κατὰ μετάφρασιν βεβαίως τῆς ἑλληνικῆς, **Ρωμουν.** Dă-mĭ, vecină, pĕ bărbatul tĕŭ, şî tu ţine pisălogul meŭ = δῶσ' μου, γειτόνισσα, τὸν ἄνδρα σου, καὶ σὺ κράτει τὸν κόπανό μου. (Zanne IV, 9697). Vecină, dă-mĭ bărbatul tĕŭ; ce 'mĭ ţiĭ pisălogul meŭ? = γειτόνισσα, δῶσ' μου τὸν ἄνδρα σου· γιατί μοῦ ἐκράτησες τὸν κόπανό μου; (αὐτ. 9698).

41. Δῶσ' μου, κυρὰ τὸν ἄντρα σου,
καὶ σὺ περπατογύρευε.
(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Τὸ σύνθετον ῥῆμα περπατογυρεύω (περιπατῶ-γυρεύω) ἐπλάσθη πρὸς ἐπίτασιν τῆς σημασίας τοῦ γυρεύω· ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν φράσιν τρέχα γύρευε κτλ. (γυρεύω 43).

41α. Δῶσ' μου, νά χω.

(Κεφαλληνίας παρὰ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Πρὸς τὸν ὀνειδίζοντα ἐπὶ ἐλλείψει τινί, ἧς δὲν εἶναι ὑπαίτιος ὁ ὀνειδιζόμενος.

42. Δῶσ' μου νὰ καθήσω καὶ μόνος μου πλαγιάζω.

(B. 63, 141).

Πρβλ. ἀρ. 47. Παροιμία ἱσπανική, ἣν παρέλαβεν ὁ Βενιζέλος ἐκ τῆς Μνημοσύνης τ. Α' σ. 383. Τὸ πρωτότυπον ἔχει ὡς ἑξῆς. Dame donde me asiente, que yo me haré, donde me acuaste=δῶσ' μου ποῦ νὰ καθήσω, ἐγὼ θὰ κάμω γιὰ μὲ (τόπο) ποῦ νὰ πλαγιάσω. (D. I, 695).

43 Δῶσ' μου τὸ ψωμάκι σου, νὰ σοῦ δώσω λιγουλάκι.

(Κερκύρας. Νέα. 346 [ψ. σου καὶ πιάσε λ.] — Παρὰ Ι. Βερέττα. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [λιγάκι.]).

Βλ. ἀρ. 44. 81. Ἐπὶ δυστρόπων ὀφειλετῶν, ἀποδιδόντων κατὰ μικρὰς δόσεις καὶ μετὰ δυσκολίας τὰ ὀφειλόμενα. Παραπλησία Γερμαν. Gib du mir und mangel du=δῶσ' ἐμένα καὶ στερεύου σύ. (W. I, 1370, 72).

44. Δῶσ' μου τὸ ψωμί σου, νὰ σ' τὸ δίνω ἀπόλιγο.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 274. — B. 63, 142 [ἀπ' ὀλίγο.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

45. Δῶσ' μω δῶ,
καὶ βάλ' ἐδῶ.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. βάλλω 9, παλαμύδα 1, πρβλ. ἀρ. 25. 79.

46. Δῶσ' του πάπλωμα, θέλει καὶ κρεβάτι.

(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 78, πρβλ. ἀρ. 56, δείχνω 20, χωριάτης 29. Ἐπὶ ἀδιακρί-

των, οἵτινες δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὴν οἰκειοθελῶς γενομένην εἰς αὐτοὺς χάριν, ἀλλ' ἐνθαρρυνόμενοι ἐκ ταύτης ἀξιοῦσι νὰ λάβωσι πλείονα. Παραπλησία **Σουηδ**. Lemnar du honom rum för foten, will han hafwa in hela kroppen = τοῦ ἀφίνεις τόπο γιὰ τὸ πόδι, θέλει νὰ βάλῃ μέσα ὅλο τὸ σῶμα. (D. I, 695).

47. Δῶσ' του πέντε, νά χῃ δέκα.

(Ἠπείρου. Ἀρ. σ. 174, 11. — Β. 63, 144. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [πέντι]).

Ἐννοεῖται φάσκελα, ἢ μούντζαις. Ἐπὶ ἀνθρώπων εὐτελῶν καὶ ἀξίων περιφρονήσεως, προβαλλόντων παραλόγους ἀξιώσεις.

48. Δῶσ' του ψωμὶ καὶ σφοντυλιὰ ἔπειτα.

(Βλ. Κατζιούλ. 651 [ἐκ τῆς παραφράσεως τοῦ Κατζιούλη καταφαίνεται, ὅτι ἡ παραλλαγὴ ἣν παραφράζει εἶχε: καὶ σφ. προσφάγει.] — Κ. 6', 16 [Δ. τον ψωμίον καὶ σφονδυλιὰν ἔ.] - Νε. 29,184 [Δ. τον ψωμίον καὶ ξυλιαῖς ἔ.]).

Δὸς εἰς τὸν αἰτοῦντα ὅ τι νομίζεις ἀρκετὸν καὶ δίκαιον, ἂν δὲ σ' ἐνοχλῇ αἰτῶν πλείονα, ἀπόπεμψον κακῶς αὐτόν.

49. Δοῦδε καὶ νὰ δούδω.

(Κρήτης. J. 295,37).

Βλ. ἀρ. 109α, πρβλ. ἀρ. 16. 29α, βάλλω 9, χέρι 75. Εἰς τὸν δίδοντα δίδομεν εὐχαρίστως. Ὅμοιαι ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ νεώτεραι παροιμίαι: « Καὶ δόμεν' ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν' ὅς κεν μὴ δῷ· | δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκε ». (Ἡσιόδ. Ἔργ. 354). « Εἰ θέλεις λαμβάνειν, δίδου καὶ τοῖς δεομένοις τῶν ἐνόντων σοι· ὁ γὰρ μὴ διδοὺς δεομένοις οὐ λήψεται δεόμενος ». (Floril. Monacense 56). **Ἰταλ**. Cu lu dammi e te', l'amicizia cc' è = μὲ τὸ δῶσ' μου καὶ νά, ἡ φιλία ὑπάρχει (σικελ. Pitrè I, 93). — **Ἱσπαν**. Quien quiere tomar, convienele dar = ὅποιος γυρεύει νὰ πάρῃ, πρέπει νὰ δώσῃ (Haller 395). Quien recibe á dar se obliga = ὅποιος λαβαίνει ἔχει ὑποχρέωση νὰ δώσῃ (αὐτ.). — **Γερμαν**. Gib du mir, so geb' ich dir = δῶσ' μου καὶ σοῦ δίνω. (W. I, 1370, 71). Man gibt dem gern, der wieder geben kan = 'ς ἐκεῖνον δίνουν μ' εὐχαρίστηση ποῦ μπορεῖ πάλι νὰ δώσῃ (αὐτ. 1371, 105).

50. Δῶκαν τοῦ χουριάτ' αὐγό,
τσὶ τοὺ ἤθιλι ρουφτό.

(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. ἀρ. 46. 56, δείχνω 20. Ῥουφτὸ κατὰ συγκοπὴν ἀντὶ ῥουφηχτὸ (ἐκ τοῦ ῥοφῶ), ῥοφητόν.

51. Ἔγκουα 'ς τὸ δόννοντα, μὴ πάῃ 'ς τὸ ζητῶντα.

(Ῥοχουδίου Καλαβρίας. Mor. 94,108).

Πρβλ. γυρεψούλης 1. Ἔβγα = πήγαινε εἰς τὸν δίνοντα, μὴν πᾷς 'ς τὸν ζητοῦντα. Ἐπιδίωκε τὴν πρὸς τοὺς γενναιοδώρους φιλίαν καὶ ἀπόφευγε τὴν πρὸς τοὺς αἰτητικούς.

52. Ἐγὼ νὰ μὴ σοῦ δίνω,
κι' ὁ κόσμος ἂς τὸ λέγῃ.

(Βλ. Κατζιούλ. 779. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 133 [μὴν σοῦ δ. κι' ὁ κ. ἂς λέν.] — Κ. δ', 22 [σὲ δίδω καὶ ὁ κ. ἂς λέν.] — Νε. 32,200 [ὁμ.] — Β¹ 33,31. — Ἠπείρου. Ἀρ. 1600 [ἂς τὸ λέν.] — Β. 68,31. — Κα. 811 ["Ας μὴ σοῦ δίνω ἐγώ, καὶ ὁ κ.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [σ' δίνω — ἂς λέῃ]).

Ἐπὶ μικροφιλοτίμου ἀσμενίζοντος μὲν εἰς τὴν διάδοσιν ψευδῶν φημῶν περὶ γενναιοδωρίας αὐτοῦ, ἐπιμελῶς δ' ἀποφεύγοντος νὰ ἐπαληθεύσῃ ταύτας διὰ τῶν πραγμάτων· καὶ ἐπὶ φιλαργύρων, τοὺς ὁποίους οὔτε φιλοτιμία οὔτε ἄλλη τις αἰτία εἶναι ἱκανὰ νὰ παρορμήσωσιν αὐτοὺς εἰς ἐλευθεριότητα. Ὁ μῦθος ὅτι ὁ συγγενὴς ἑνὸς παπᾶ τοῦ ἐπαραπονεῖτο πῶς ὁ κόσμος ὅλος ἔλεγε, ὅτι καθημερινῶς τοῦ δίδει πρόσφορα, ἐνῷ αὐτὸς δὲν ἔχει ἰδῇ τίποτε ἀπ' αὐτόν· ἤθελε μὲ αὐτὸ νὰ τὸν φιλοτιμήσῃ νὰ τοῦ δίνῃ διὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ὁ παπᾶς τοῦ ἔδωκε τὴν ἀπόκρισιν, ἡ ὁποία ἔγινε παροιμία.

53. Ἔδεκίν μας μίαν ἰλιὰν 'ς τοὺν στόμαν, κ' ἠκρέμασίν μας ἕναν τουλοῦμιν ἀποὺ πίσου μας.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 70. Μᾶς ἔδωκε μίαν ἐλιὰν εἰς τὸ στόμα καὶ μᾶς ἐκρέμασεν ὀπίσω ἓν ἀσκὶ (διὰ νὰ γεμίσῃ· μὲ τὸ λᾶδι τῆς ἐλιᾶς καὶ νὰ τὸ πάρῃ).

54. Ἐδώκανέ σε πρόσωπον, θέλτς κι' ἀστάρ';

(Πόντου. Ἐπτάλ. 367, 175 [Ἐδῶκάν ἀτον π. καὶ θέλει καὶ τἀστάριν.] — Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 57, 68. — Οἰνόης παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου [Ἐδώκανά τονα π γυρεύει καὶ τἀστάριν.]).

Βλ. ἀρ. 106. 116, πρβλ. ἀρ. 46. 56, δείχνω 20. *Πρόσωπον* ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ὑφάσματος, ἢ τὸ ὕφασμα τοῦ ἐνδύματος τὸ ἐπιρραπτόμενον. *Ἀστάρι*, τό, λέξις κοινὴ ἁπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, σημαίνει τὸ ὑπόρραμμα, τὸ εὐτελέστερον δηλ. ὕφασμα τὸ ῥαπτόμενον εἰς τὸ ἔσω τοῦ ἐνδύματος ἡ λ. τουρκικὴ (ἀστάρ, περσ. ἀστέρ)· τὸ ἀστάρι λέγεται ἄλλως καὶ *σωπάννι* δι' ἑλληνικῆς λέξεως (ἔσω-παννίον, ἂν μὴ ἐκ τοῦ ἰταλ. soppanno)· καὶ *φόδρα* δι' ἰταλικῆς (ἐκ τοῦ ἀρχαίου γερμαν. fodr, ἰταλ. fodero καὶ fodro ἢ fodera καὶ διαλεκτικῶς fodra)· τὸ ῥῆμα *ἀσταρίζω* (τουρκ. ασταρλαμὰκ) ἢ *φοδράρω* (ἰταλ. foderare, βενετ. fodrar). Πρόσωπον λέγεται μεταφορικῶς καὶ ἡ αἰδώς, ἢ διάκρισις· ὅθεν ἡ φράσις «ἔχει πρόσωπον» σημαίνει ἔχει διάκρισιν, δὲν ἔπραξέ τι ἀνάρμοστον, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀτενίσῃ τοὺς ἄλλους· καὶ ἀντιθέτως «δὲν ἔχει πρόσωπον νὰ τὸν ἰδῇ», ἤτοι αἰσχύνεται νὰ τὸν ἀτενίσῃ· (ἀντιστοίχους ἀρχαίας φράσεις βλ. παρὰ Κοραῆ Ἄτ. τ. Β΄ σ. 314). Ἐντεῦθεν ἡ ποντικὴ φράσις «δίγω πρόσωπον» σημαίνει καὶ δίδω θάρρος εἴς τινα· ὅθεν ἡ προκειμένη παροιμία παίζει μὲ τὴν διπλῆν σημασίαν τῆς λέξεως. Λέγεται δ' ἐπὶ τῶν ἀποθρασυνομένων ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς συγκαταβάσεως καὶ ὑποπιπτόντων εἰς δεινότερα παραπτώματα.

55. Ἐδῶκαν πρόσωπον τὸν Ἀλῆν,
κ' ἐσκῶθεν κ' ἔσ'εσεν 'ς σὸ χαλίν.

(Πόντου. Ἐπτάλ. 368, 185 [ἐσκ. ἔχεσεν] καὶ παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη).

Βλ. ἀρ. 54, πρβλ. δείχνω 20, χωριάτης 13. Ἐπὶ ἀγροίκων καὶ ἀναγώγων, οἵτινες κάμνουσι κατάχρησιν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπιδειχθείσης εὐμενείας ἢ τῆς παρεχομένης εἰς αὐτοὺς φιλοξενίας. Ἀπαράλλακτος ἡ **Τουρκ.** Γιοὺζ βερτιλὲρ Ἀλιγιέ, κελδὶ σισ'δὶ χαλιγέ. (παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

56. Ἔδωκαν τοῦ χωριάτη ψωμὶ καὶ θέλει κι' ἄλας νὰ τὸ φάγῃ.

(Β. 69, 44).

Πρβλ. ἀρ. 46. 54. 78, Βούλγαρος 2, δεῖχνω 20. Ἡ ἔννοια ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῆς ὑπ' ἀρ. 46. Παραπλήσιαι παροιμίαι **Κουτσοβλαχ.** N'agĭundze câ 'l badzĭ 'n casă, ma va ş-tu cohe = δὲν φτάνει ποῦ τὸν μπάζουν 'ς τὸ σπίτι, μὰ θέλει καὶ 'ς τὴν κόχη. (Zanne III, 6942). — **Σουηδ.** När man ger tiggar'n ost, så vill han steka'n också = ἂν δώσῃ κἀνεὶς σὲ ζητιᾶνο τυρί, θέλει καὶ νὰ τοῦ τὸ τηγανίσουν (D. I, 695). — **Ἀραβ.** schaḥḥād umetscharrit ubiddo rughfān ekbār = ζητιᾶνος ποῦ ἔχει καὶ ἀπαίτησαις καὶ θέλει μεγάλαις κομμάταις ψωμί. (Einsler 72, 25). fakir ukalāmo iktīr ubīkūl hātu 'ascha min jachni = διακονιάρης πολυλογᾶς ποῦ λέγει, Στρῶστε τραπέζι γιὰ τὸ δεῖπνο καὶ νὰ βάλετε γιαχνὶ (αὐτ. 24).

57. Ἔδωκά σε ἕναν παρᾶν καὶ ἔρχισες, ἂς δίγω σε δύο καὶ ἐστά.

(Πόντου. Ἐπτάλ. 352, 28 καὶ παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη [δίω σε]).

Βλ. ἀρ. 25 α. 113, πρβλ. ἀρ. 59, γριὰ 37, μωρὸς 147. Σοὶ ἔδωκα ἕναν παρᾶν καὶ ἄρχισες, ἂς σοῦ δώσω δύο καὶ νὰ παύσῃς. Ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες δοθείσης εἰς αὐτοὺς ἀφορμῆς φλυαροῦσιν ἀκαταπαύστως. Ἀντίστοιχοι ἀρχαῖαι παροιμίαι: «Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται». (Ζηνόβ. 158. Γρηγόρ. Κύπρ. 32. Μόσχ. 31. Ἀποστόλ. 271. 536 α. Σουίδ. λ. Ἀράβιος. Κῶδ. Κοϊσλιν. 40. Στέφ. Βυζ. λ. Ἀραβία. Εὐστάθ. εἰς Διονυσ. περιήγ. 939. CAF. III, 456, 268). «Ἀράβιος αὐλητής». (Ζηνόβ. 139. 158. Ζηνόβ. Ἀθ. Α, 4. Διογενιαν. 28. Γρηγόρ. Κύπρ. 32 Μόσχ. 31. Μακάρ. 137. Ἀποστόλ. 271. Κῶδ. Βοδλ. 52. Στέφ. Βυζ. λ. Ἀραβία. Σουίδ. λ. Εὐστάθ. εἰς Διον. περιήγ. 939. Λιβάν. Δ', 143 R. Ἐπιστ. 758). «Ἀράβιος αὐλός». (Πολυδ. Ϛ', 120). «Ἀράβιος ἄγγελος». (Ζηνόβ. 158. Μακάρ 137. Ἡσύχ. λ. Σουίδ. λ. Κῶδ. Βοδλ. 59. Κῶδ Κοϊσλιν. 40. Ἀποστόλ. 271. FCG. IV, 79, 5). Ομοία **Ἱσπαν** El gaytero de Bujalance un maravedi porque tanga, y diez porque acabe = ὁ λυριστὴς ἀπὸ τὴ Βουχαλάνθη ἕνα μαραβεδὶ (παρᾶ) γιὰ νὰ παίξῃ καὶ δέκα γιὰ νὰ πάψῃ. (Haller 197). — Ὁ Pianzola σ. 62 παραθέτει ἑλληνιστὶ ἰταλιστὶ καὶ τουρκιστὶ τὴν παροιμίαν, μὴ διευκρινῶν τίς ἡ πρωτότυπος· ἀλλὰ πάντως δὲν εἶναι ἡ ἰταλική: «Τοῦ

ἐδώσαμεν ἓν ἄσπρον διὰ νὰ τραγουδήσῃ καὶ χίλια διὰ νὰ σωπάσῃ. Gli abbian dato un soldo per farlo cantare, e mille per farlo tacere. Τουρκ. Μπὶρ ακσ'ὲ βερδὶκ σαιλετίκ, μπὶν ακσ'ὲ βερδὶκ δινδιρέμεδικ».

*58. Ἔδωκές μου καὶ ἔδωκά σου,
καὶ εὐλόγησον εὔξου με.

(Βυζαντινή. Κεῖται εἰς 5 κώδικας: FHI = Krumbacher Sitzungsber. σ. 70 ἀρ. 39, καὶ MGS. 90, 49. 122, 49. L. 73 = τ. Α' σ. 9. N, 9 = τ. Α' σ. 36. — Διάφοροι γραφαί: F' [Ἔδωκά σοι καὶ ἔδωκάς μοι καὶ εὐλόγησιν]. H [εὔ. μου.]. I [Ἔδωκέν με καὶ ἔ. τὸν — εὔξουμαι.]. L [καὶ ἔ. σε—εὔ. μου,] N [Ἔδωκάς με καὶ ἔ. σε καὶ εὐλογῶν]. Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο τροχαϊκῶν τετραποδιῶν. Περὶ ταύτης διέλαβον ἐν Ἑρμην. σ. 104-5).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 94, κάνω 83 α, πρβλ. ἀρ. 65, ἕνας 37. Ἡ παροιμία ἀναφέρεται κατὰ τὸν Κρουμβάχερ, εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς ἀλλήλους καθηκόντων, δὲν διαφαίνεται ὅμως, ὡς παρατηρεῖ, ποῦ τὸ ὀξύμωρον αὐτῆς. Ἀλλὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην κατ' ἐπίφασιν μόνον ἔχει ἡ παροιμία, ἡ δ' ἀληθὴς εἶναι ἄλλη. Διότι δὲν πρόκειται περὶ ἐκπληρώσεως καθηκόντων, ἀλλὰ περὶ ἀποδόσεως κακοῦ. Ἔδωκας καὶ ἔδωκα, μὲ ὕβρισας σὲ ἀνθύβρισα, μ' ἔδειρες σ' ἔδειρα Ἐπιφέρεται δ' εἰρωνικῶς καὶ ὁ ἀποχαιρετισμός, ὁ συνειθιζόμενος εἰς τὸν ἐν ἀγάπῃ χωρισμὸν δύο ἀνθρώπων μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἔργου των. Πρβλ. Λύβιστρ. καὶ Ῥοδάμν. στ. 1840 σ. 294 Wagner: «Καὶ εὔξου με, ῥήγα Λύβιστρε, ἀργὰ ἔναι νὰ ὑπαγαίνω». Μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει, εἰς ἣν ἀναφέρεται ἡ παροιμία, ὁ χωρισμὸς εἶναι ἥκιστα φιλικός. Καὶ ἐν τούτῳ ἀκριβῶς ἔγκειται τῆς παροιμίας τὸ ὀξύμωρον. — Δι' εὐχῆς περατοῦται καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 94 σημερινὴ παραλλαγή, ὁμοίως δὲ διὰ τοῦ «συχώρα με» καὶ ἡ ἐν λ. κάνω 83 α. Τὴν δ' αὐτὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 65 καὶ οὐχὶ τὴν τοῦ «Βοήθει μοι καὶ βοηθείην ἂν σοι» τῆς Πλανουδείου, ὡς ὑποθέτουσιν ὁ Κρουμβάχερ (Sitzungsber. σ. 88) καὶ ὁ Σίττλ εἰς Ἡσιόδ. Ἔργ. 355. Ὀρθῶς δ' ἑρμηνεύει τὴν παροιμίαν ἐκείνην ὁ Ἀραβαντινὸς ὡς λεγομένην «πρὸς τοὺς ἐξοφλίζοντας τὰ χρέη των καὶ πρὸς τοὺς ἀνταποδίδοντας τὸ κακόν.» (Βλ. καὶ ὅσα σημειῶ ἐν Γλυκᾷ σ. 156).

Ὅτι οὕτως ἐξήγει τὴν παροιμίαν καὶ ὁ βυζαντινὸς ὑπομνηματιστής, συνάγεται ἐκ τῆς ἀλληγορικῆς ἑρμηνείας, ὅπου τὸ ἔδωκα λαμβάνεται ἐπὶ κακοῦ. Διότι ὑποτίθεται λέγων ἐν ταύτῃ ὁ πειράσας τὸν Ἰώβ: «Ἔδωκές μοι ἐξουσίαν κατὰ τοῦ Ἰὼβ καὶ ἔδωκα αὐτῷ τοὺς πολέμους καὶ ἴσχυσα νικῆσαι αὐτόν, εὐλογῶν εὔξου με» (τ. Α΄ σ. 36). Ἐν δὲ τῷ μαρκιανῷ κώδικι παρὰ Krumbacher MGS. σ. 90 σαφέστερον: «Ἔδωκάς μοι αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν ἐμὴν καὶ ἔδωκα αὐτῷ διὰ τῶν βελῶν μου· οὐκ ἐδυνήθην δὲ αὐτοῦ τρῶσαι τὴν ψυχήν· καὶ εὐλόγησον εὔξου μου». Ἀντίστοιχος εἶναι ἡ παροιμ. τῶν ἀρχαίων Βαιτικῶν: Dedi malum et accepi (παρὰ Plin. epist. 3, 9, 3. Otto 500).

59. Ἐδώσαμε πέντε καὶ τὸν ἀγοράσαμε· δίνομε ἑκατὸ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ τὸν πουλήσουμε.

(Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου)

Πρβλ. ἀρ. 57. Ἐφάνημεν εὐπροσήγοροι πρὸς αὐτὸν ἐξ ἀβρότητος, ἀλλὰ νῦν πρόσκειται εἰς ἡμᾶς ἐπιμόνως· ἐπὶ ὀχληρῶν, ὧν ματαίως προσπαθοῦμεν ν' ἀπαλλαγῶμεν.

60. Ἔδωσε κ' ἐπῆρε.

(Κοινή. — Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1195, 142).

Πρβλ. ἀρ. 65. 27. 58. 91. Μετὰ πολλοὺς κόπους ἐπεράτωσε τὸ ἔργον, πολλὰ διέπραξε καὶ πολλὰ ὑπέστη κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

61. Ἔδωσέ μου πού τὴν καμήλαν φτίν.

(Κύπρου. Σ. 288, 341).

Μοὶ ἔδωκε μερίδιον ἐκ τῆς καμήλου ἓν οὖς μόνον, τὸ ἐλάχιστον δηλ. μέρος τοῦ σώματός της· διότι ἡ κάμηλος ἔχει δυσαναλόγως μικρὰ ὦτα. Ἐπὶ εὐτελεστάτου καὶ ἀναξίου λόγου δωρήματος.

62. Εἶναι τιμὴ νὰ δίνῃ τις καὶ θλίψη νὰ γυρεύῃ.

(Β. 71, 78).

Νόθη παροιμία, εἰλημμένη ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ ἱσπανικοῦ διηγήματος ἐν Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 383.

*63. Εἴχαμεν φίλον κηπουρόν,
καὶ δίδαμέν του γέννημα
καὶ ἔδιδέ μας λάχανα.

(Βυζαντινή, περιεχομένη εἰς 8 κώδικας θεολογικῶν συλλογῶν: FGHK = Krumba-

cher Sitzungsber. 68,3 (F) MGS. 77,10. 117,10. — L, 18 = τ. Α' σ. 7. — N, 2 = τ. Α' σ. 34. — PQ, 28 = τ. Α', 61. — Διάφοροι γραφαί: F [Εἶχον φ. κ. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ γέννημα καὶ ἐδίδου μοι λ.]. G [Ἔχα φ. κ. ἐδίδαμέν του γέννημαν καὶ ἔδιδέν μας λ.] H [Εἶ. — γέννημαν καὶ ἔδιδέν μας λ.]. K [Εἶ. φίλειν κ. καὶ δίδαμεντοι γέννημα καὶ ἔ. μας λ.]. L [γέννημαν καὶ ἔδιδέν μας λ.]. N [κηπορὸν εἴ τις καὶ ἐδίδωμεν αὐτῷ γ. καὶ ἐδίδου ἡμῖν αὐτὸς λ.]. PQ [καὶ ἐδίδαμέν τον γ.]. — Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν ἰαμβικῶν τετραποδιῶν. Ἐπραγματεύθησαν περὶ ταύτης Krumbacher Sitzungsber. 73. MGS. 140. Παπαγεωργίου ἐν Byz Zts III, 556).

Βλ. ἔχω 65α, πρβλ. ἀρ. 18. 75. Ἐπὶ ἀνταλλαγῆς ἀσυμφόρου, ἣν ἀναγκαζόμεθα νὰ κάμωμεν χαριζόμενοι εἰς φίλον· ἢ ἐπὶ τοιαύτης ἀνταλλαγῆς, ἣν ὡς συμφέρουσαν εἰς ἡμᾶς καὶ κατὰ φιλικὴν συγκατάβασιν δῆθεν γενομένην πειρᾶται νὰ παραστήσῃ ὁ πρὸς ἡμᾶς συναλλασσόμενος. Τὰ λάχανα εἶναι κατωτέρας ἀξίας συγκρινόμενα πρὸς τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς (τὸ γέννημα)· οὕτω καὶ ἐν τῇ κυζικηνῇ παροιμίᾳ ἐν λ. ἔχω 65 α, ὅπου παραβάλλονται ἐπίσης ὁ ἄρτος καὶ τὰ λάχανα· σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἡ θεολογικὴ ἑρμηνεία ἀντὶ γεννήματος ἀναφέρει κόμματον) ἢ κομμάτιν ἄρτου· ἀλλ' ὁ ἑρμηνευτὴς τιμιώτερα τοῦ γεννήματος θεωρεῖ τὰ λάχανα καὶ τοῦτο χάριν τῆς ἀλληγορίας, ἀλληγορουμένων εἰς τὴν χλόην τοῦ παραδείσου, ἣν ἀποδίδει ὁ κηπουρὸς Χριστὸς ἀντὶ τῆς εὐτελοῦς τῶν ἀνθρώπων προσφορᾶς ἄρτων. — Ἀντίστοιχοί τινες παροιμίαι ἀναγράφονται ἐν ἀρ. 75. 77.

64. Ἔμαθες νὰ μοῦ γυρεύῃς,
ἔμαθα νὰ μὴ σοῦ δίνω.

(Βερ. 72, 22. — Ἠπείρου. Ἀρ. 1612. — Β. 77, 167. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ἢ, καὶ μοῦ γ.]).

Λέγεται ὅταν πρὸς ὑχληρῶς αἰτοῦντας ἐπίμονος ἀντιτάσσεται ἄρνησις. Ὅμοιαι παροιμ. Γαλλ. A beau demandeur beau refuseur. (Leroux II, 125. 226). Tel demandeur tel refuseur (αὐτ. 421).

64α. Ἕνα τάλαρο τοῦ δίνεις καὶ τὸν ἔχεις γενιά.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἢ: Ἕνα τι τοῦ δ.]).

Λαμβάνων καὶ ἓν τάληρον μόνον παρὰ σοῦ, σὲ ὑπηρετεῖ προθύμως καὶ πιστῶς, ὡς νὰ ἦτο συγγενής σου. Ἐπὶ ἐργάτου ὀλιγαρκοῦς, ἀντὶ εὐτελοῦς ἀμοιβῆς ἐκτελοῦντος οἱανδήποτε ἐργασίαν.

[1]) Ὀρθῶς ἐποίησεν ὁ Krumbacher MGS. 77 διατηρήσας τὸν τύπον τοῦτον· διότι εἶναι καὶ σήμερον συνηθέστατος, δηλῶν μέγα τεμάχιον ἄρτου.

64δ. Ἐντῶκεν τ' ἕναν τ' ὠϐγόν, κ' ἐσέγκεν 'ς σ' ἄλλ' ἀπέσ'.
(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 58, 85).

Ἐπὶ τοῦ τὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα ὡς μεγάλα παριστῶντος.

64γ. Ἔπαρ' τὸν εἶναν, ντὸς 'ς σὸν ἄλλον ἀπάν'.
(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 70, 87).

Βλ. βαρῶ 27.

65. Ἐπήραμε κ' ἐδώσαμε.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1626).

Βλ. ἀρ. 58. 60. 91, πρβλ. ἀρ. 27.

66. Θὰ σοῦ δώκω 'ς τὸ Δόξα πατρί, νὰ ξεράσῃς τὸ Φῶς ἱλαρόν.
(Χίου. Καν. 250, 280. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [μία 'ς τὸ Δ. π. νὰ μὴ γυρέψῃς ἄλλη.]).

Βλ. ἀρ. 82, πρβλ. Δόξα πατρὶ 1. Ἀστεία ἀπειλὴ δαρμοῦ· ἀντὶ τοῦ, θὰ σοῦ δώσω μία 'ς τὸ κεφάλι, ποῦ νὰ χυθοῦν τὰ μάτια σου ἔξω· «Δόξα πατρὶ» εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ συνηθεστάτου δοξαστικοῦ: «Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι κτλ.» «Φῶς ἱλαρὸν» δὲ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐπιλυχνίου ὕμνου «Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης» (Christ et Paranikas Anthol. carm. christ. σ. 39).

67. Καὶ τοῦτο νὰ μοῦ δίνῃς,
κ' ἐκεῖνο νὰ σ' τὸ παίρνω,
κι' αὐτὸ νὰ μοῦ χαρίζῃς.
(Β.[1] 52, 30 [Αὐτὸ νὰ μοῦ τὸ δ., ἐ. νὰ σ' τὸ π. κ' ἐκεῖνο νὰ μοῦ τὸ χ.] — Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 119—121, πρβλ. ἀρ. 25. Ἐπὶ ἁρπάγων καὶ σφετεριστῶν, οἵτινες παντοίους ἀσυστάτους φέρουσι λόγους πρὸς δικαιολογίαν τῶν ἀδίκων πράξεων αὐτῶν, ἐνῷ κυρίως εἰς μόνον τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου στηρίζονται. Ἀνάλογα εἶναι τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα φέρει ὁ λέων τοῦ αἰσωπείου μύθου πρὸς τὸν συνθηρευτὴν ὄναγρον, ζητῶν νὰ σφετερισθῇ τὴν ὅλην λείαν, ἥν: «ὁ λέων μερίζει καὶ τίθησι τρεῖς μοίρας, | καί, τὴν μὲν αὐτός, φησί, λήψομαι πρώτην· | βασιλεὺς γάρ εἰμι· λήψομαι δὲ κἀκείνην | ὡς ἐξ ἴσου κοινωνός· ἡ τρίτη δ' αὖτη | κακόν τι δώσει μὴ θέλοντί σοι φεύγειν». (Βαβρ. 67. Ἰγνατ. τετράστ.

41). Διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ ῥητορικοῦ σχήματος πειρᾶται καὶ ὁ Στρεψιάδης παρ' Ἀριστοφάνει (Νεφ. 1138—9) ν' ἀποφύγῃ τὸν πρὸς τοὺς δανειστὰς δικαστικὸν ἀγῶνα: «τὸ μέν τι νυνὶ μὴ λάβῃς, | τὸ δ' ἀναβαλοῦ μοι, τὸ δ' ἄφες».

68. Κἄτινος πεινασμένου δίνανε νὰ φάῃ, καὶ τὸ κύτταζε 'ς τ' ἀλάτι.

(Καλαβρύτων παρὰ Α. Κωνσταντινοπούλου).

Πρβλ. χαρίζω 11. Ἐπὶ ἀχαρίστων, οἵτινες ἀντὶ νὰ δεχθῶσιν εὐγνωμόνως τὴν παρεχομένην εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ ἀνάγκῃ των συνδρομήν, παραπονοῦνται ὅτι δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς ἀξιώσεις των.

69. Κοπριαῖς ἔδωκα, κακαρέντζαις ἐπῆρα.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 96. 99 α. Ἐπὶ ἀμοιβαίου δόλου, ἐξ οὗ οὐδέτερος τῶν ἀπατεώνων ὠφελεῖται. Ὁ μῦθος, ὅτι ἕνας κατεργάρης μιὰ φορὰ ἐφόρτωσε τὸ μουλάρι του ἕνα φόρτωμα κακαρέντζαις (κόπρον αἰγῶν) καὶ πήγαινε, μὴν τύχῃ καὶ εὕρῃ κἀνένα νὰ τὸν στραβώσῃ καὶ νὰ τοῦ τοῖς πουλήσῃ. Καὶ ἄλλος ἕνας πάλι ἐφόρτωσε κοπριαῖς καὶ πήγαινε γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό· 'ς τὸ δρόμο ἀντάμωσαν κ' ἐρώτησε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον τί παγαίνουν φορτωμένο. Ὁ πρῶτος εἶπε πῶς πηγαίνει νὰ πουλήσῃ ἕνα φόρτωμα ἐλιαῖς· ὁ ἄλλος λαγάναις. Μὲ λίγα λόγια ἐσυφώνησαν ν' ἀλλάξουν τὰ φορτώματα, χωρὶς νὰ κυττάξῃ ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τὸ πρᾶμα. Καὶ ἀμέσως τὰ πῆραν καὶ τραύηξε ὁ καθένας χωριστὸ δρόμο. Σὰν ἐπροχώρησε ὁ ἕνας ἔφτασε σὲ μία βρύση καὶ ἐκεῖ λέγει· «δὲν κάθομαι ἐδῶ 'ς τὸ νερό, νὰ δοκιμάσω καὶ τοῖς ἐλιαῖς;» καὶ ἄνοιξε τὰ σακκιὰ καὶ βλέπει ταῖς κακαρέντζαις· τὸ ἴδιο ἔπαθε καὶ ὁ ἄλλος μὲ τοῖς λαγάναις. Τοῦ μύθου τούτου φέρονται πολλαὶ παραλλαγαί· μία τούτων ἐδημοσιεύθη ἐν Λελέκ. Ἐπιδ. σ. 281. Ὑπάρχει δὲ καὶ σερβικὸς ὅμοιος (παρὰ Wuk ἀρ. 47) περὶ δύο ἀπατεώνων, ὧν ὁ μὲν εἶχε φορτίον χόρτου, ὅπερ ἀντήλλαξεν ὡς φορτίον ἐρίου, ὁ δὲ κηκίδων, παραστήσας αὐτὸ ὡς φορτίον καρύων. — Παραπλήσιαι παροιμ. **Γαλλ.** S'ils nous donnent des pois, nous leur donnerons des feves. (Leroux I, 83).—**Ῥωμουν.** Aĭ dat spuză şi aĭ luat cenuşă = ἔδωκε χόβολη κ' ἐπῆρε στάχτη. (Zanne 1164).

70. Μᾶς ἐδώσατε μιὰ ἐλιά, καὶ θέλετε νὰ μᾶς πάρετε ἕνα τουλοῦμι λᾶδι.

(Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Βλ. ἀρ. 53. 108. 108α, παίρνω 8α, πρβλ. δόλος 5. Ἐπὶ τοῦ δι' εὐτελοῦς δώρου προσπαθοῦντος νὰ ἐξαπατήσῃ τινά, ὅπως λάβῃ παρ' αὐτοῦ μεγάλα ἀνταλλάγματα, ἢ ἐπὶ τοῦ κολακεύοντός τινα ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μεγάλης τινὸς ὠφελείας. Ομοία εἶναι ἡ **Ρωμουν**. Iţĭ dă o măslină şi ’ţĭ cere un butoiŭ de unt-de-lemn = σοῦ δίνει τὴν ἐλιὰ καὶ σοῦ γυρεύει ἕνα βαρέλι λᾶδι. (Zanne III, 8819). Παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις λαοῖς φέρονται πάμπολλαι παροιμίαι τὸ αὐτὸ λέγουσαι, ἀλλὰ διὰ μεταφορῶν διαφόρων· τούτων παραθέτομεν ὀλίγιστα παραδείγματα. **Ἰταλ.** Dêr un ôv, pr avêr una galena = νὰ δίνῃ κἀνεὶς ἓν' αὐγὸ γιὰ νὰ πάρῃ μιὰ κόττα. (Ῥωμ. D. II, 306). — **Γαλλ.** Donner un oeuf pour avoir un boeuf. (Littré λ. boeuf 6. Leroux I, 150. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ D. II, 306). — **Ἱσπαν.** Dar aguja y sacar reja = νὰ δίνῃ κἀνεὶς βελόνι καὶ νὰ παίρνῃ ὑνί. (D. II, 306). — **Ἀγγλ.** To give a lark, to catch a kite = νὰ δίνῃ κατσουλιέρη γιὰ νὰ πιάσῃ γεράκι. (Kirchner II, 31, 128 . Jf he gies a duck, he expects a goose = ἂν δίνῃ πάππια, περιμένει χῆνα (σκωτ. D. II, 306). — **Ὁλλανδ.** Een ei geven, om een'os te bekomen = νὰ δίνῃ ἓν' αὐγὸ γιὰ νὰ πάρῃ βόιδι. (αὐτ.). — **Γερμαν.** Mancher gibt kein Ey, er wisse dann, dass er Hünlein davor bekomme = μερικοὶ δὲν δίνουν οὔτ' ἕνα αὐγό, ἂν δὲν ξεύρουν πῶς θὰ πάρουν γι' αὐτὸ ἕνα κοττόπουλο. (W. I, 1371, 124). Er schenckt eine Pfeiffen, damit man ihm ein Ross dafür gebe = χαρίζει ἕνα σουραῦλι γιὰ νὰ τοῦ δώσουν γι' αὐτὸ ἓν' ἄλογο. (Kirchner II, 31, 128).

71. Μὲ τὰ χέρια τὰ δίνει, καὶ μὲ τὰ ποδάρια τὰ μαζώνει.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 720. — Β. 156, 103).

Βλ. ἀρ. 29. 110α. Ἐπὶ τῶν δανειζόντων ἀναξιοχρέους καὶ δυστρόπους ὀφειλέτας, ἀναγκαζομένων δὲ νὰ καταδιώκωσιν αὐτοὺς ὅπως εἰσπράξωσι τὰ ὀφειλόμενα. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἀλβαν** Ε γεπ με dωρ ε ε κερκὸν μὲ κᾶμ = τὸ δίνει μὲ τὸ χέρι καὶ τὸ γυρεύει μὲ τὰ

πόδια. (G. Meyer 13, 113). — **Ἰταλ.** Pigghi cu li manu, e renni cu li pedi = πᾶρε μὲ τὰ χέρια καὶ τρέξε μὲ τὰ πόδια (σικελ. Pitrè II, 348). — **Ῥωσ.** Παίρνει μὲ τὰ χέρια, καὶ δίνει μὲ τὰ πόδια. (Dal I, 142. 386). Παίρνονται μὲ τὰ χέρια, δὲν δίνουν μὲ τὰ γόνατα (αὐτ. 142). — **Τουρκ.** Ελουνίλα βερ, αγιαγουνίλὰ αρα = δῶσε μὲ τὸ χέρι σου, γύρεψε μὲ τὸ πόδι σου (Davis 59).

72. Μὲ τό να χέρι τοῦ δίνει, καὶ μὲ τἄλλο τοῦ παίρνει.

(Μεσσηνίας)

Πρβλ. ἀρ. 27. 73, ἀκριβοχαρίζω 1. Ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἴδιον συμφέρον σκοπούντων ὁσάκις ὠφελοῦσι τινά, καὶ διὰ κακοτέχνων δόλων λαμβανόντων παρ' αὐτοῦ πλείονα τῶν δοθέντων εἰς αὐτόν. Ὅμοιαι παροιμ. **Ῥωμουν.** Cu o mânã dă, şî cu alta adunã = μὲ τό να χέρι δίνει καὶ μὲ τἄλλο μαζώνει. (Zanne II, 3757. Βλ. αὐτ. 3758-3762). — **Γερμ.** Mit der einen Hand gibt er, mit der andern nimmt er = μὲ τό να χέρι δίνει, μὲ τἄλλο παίρνει. (W. II, 325, 835. Βλ. αὐτ. 836. 326, 842. I, 1370, 97). — **Ἀρμεν.** Μὲ τὸ δεξὶ ῥήχνει σκύβαλα 'ς τοῖς κότταις καὶ μὲ τὸ ζερβὶ τοῖς παίρνει τ' αὐγά τους. (Prov. armén. 12).

73. Μὲ τὸ χουλιάριν δοῖ τὸ γάλαν καὶ μὲ τὸ στελὶν ἐβγάλλει ἀτο.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 368,181).

Πρβλ. ἀρ. 72. Στελὶν τὸ στελεόν. Ἐπὶ τῶν καθιστώντων ἄδωρον τὸ ὑπ' αὐτῶν δοθὲν δῶρον εἴς τινα, ἕνεκα τῶν μεγάλων ἀξιώσεων, ἃς προβάλλουσιν εἰς αὐτόν, καὶ καθόλου ἐπὶ τῶν βλαπτόντων τινὰ πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον τὸν ὠφέλησαν.

73α. Μὴ δίνῃς δάχτυλο, γιὰ νὰ μὴ σοῦ πιάσουν τὸ χέρι.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. δείχνω 20.

74. Μονὰ μοῦ τὰ δίνεις,
διπλὰ θὰ τὰ λάβῃς.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 29α.

75. Νὰ καβούρους,
δῶσ' μου ἀλεύρια.

(Βερ. 79,1 [μ' ἀλ.].—'Ηπείρου. 'Αρ. 768 [ἀλεῦρι.]—Β. 169, 4 [ὁμ.]—Ζακύνθου. 'Ελπὶς 1198, 202 καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἀλεῦρι] καὶ παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη [ὁμ.]).

Πρβλ. ἀρ. 63. 77. Εἰρωνικῶς ἐπὶ προτάσεως περὶ συναλλαγῆς ἐπιζημίου. Παραπλησία φαίνεται ἡ ἀρχαία: «'Αντὶ κακοῦ κυνὸς ὗν ἀπαιτεῖς». (Ζηνοβ. 100 Διογενιαν. 89. Γρηγ. Κύπρ. Λ. 57. 'Αποστόλ. 222. Κῶδ. Βοδλ. 128. Σουίδ.). 'Αλλ' αὕτη πιθανῶς παρεφθάρη ἐξ ἄλλης ὁμοίας περὶ ἧς βλ. ἀνωτέρω λ. δέρνω 36, καὶ ἴσως πρέπει νὰ γραφῇ: Τὸ κακὸν κυνὸς ὗς ἀπέτισεν, ἢ ἀποτίσει.

76. Νὰ καὶ δῶσ' μου, χαραῖς μεγάλαις.

(Βλ. Κατζιούλ. 1356.—Κατζιούλ. 'Επίμ. 424.—Κ. 120.—Κ. 6', 33 [δός με, χαρὰ μεγάλη.]—Νε. 83, 524 [ὁμ.].—Μα. 27 [δός μοι]—Β' 70,5 [χαρὰ μεγάλη]—'Ηπείρου. 'Αρ. 769.—Β. 169,6 [χαρὰ μεγάλη.]—Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 27.

77. Νὰ κουκιά, καὶ δῶσ' μου φάβα.

(Β. 169,4 δ.—Κρήτης. Φρ. 111.—Λελ. 'Επιδ. 162.—Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [δό μ'] καὶ παρὰ Κ. 'Ρωμαίου [ὁμ.].—Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 75. Ὅμοιαι παρ. **Γαλλ.** Donner un pois pour avoir une fève. (D. II, 306 μετὰ παραλλαγῶν).— **Ρωμουν.** Nu dà nucĭ pe blucĭ=μὴ δίνῃς καρύδια γιὰ βαλανίδια. (Zanne IV, 8890).

78. «Νά, κουμπάρε, πάπλωμα.—Δῶσ'μου καὶ κρεβάτι».

(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 46.

79. Νὰ λιλί,
δῶσ' μου τσιτσί.

('Ηπείρου. 'Αρ. 773.—Β. 169, 11).

Βλ. ἀρ. 25.

80. Νὰ παράδες, δό μου κρέας.

(Πελοποννήσου.—Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [Νὰ παρᾶ καὶ δ.]—Δημητσάνης παρὰ Φ. 'Ηλιοπούλου [δῶσ' μου ἐλιαῖς.]—Παρὰ Ι. Βερέττα [δό μου ψάρια.]

—Κεφαλληνίας παρὰ Γεωργ. Λυκιαρδοπούλου [δῶσ' μ' ἀρνί.] —Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη [δό μου στάρι.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Νά, χασάπ'. παράδες, δῶσ' μ. κριάς.]).

Βλ. ἀρ. 83. 84. Πρβλ. ἀρ. 25. Ἐπὶ τοῦ κακῶς ὀψωνίζοντος, τοῦ ἀνικάνου νὰ ἐκλέξῃ αὐτὸς τὸ ὀψώνιον, ἐπαφιεμένου δὲ εἰς τοῦ πωλητοῦ τὴν εὐσυνειδησίαν.

81. Νὰ σοῦ δίνω τὸ δικό μου,
νὰ μοῦ δίνῃς λιγουλάκι.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 43.

82. Νὰ σοῦ δώσω μιὰ 'ς τὸ Δόξα πατρί, νὰ ἰδῇς τὸ Φῶς ἱλαρόν.
(Β. 170, 37).

Βλ. ἀρ. 66.

83. Νά, στραβέ, παράδες, καὶ δῶσ' μου πρᾶμα.
(Ἱύργου παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 80.

84. Νά, χασάπ', παράδες, καὶ δῶσ' μ' κόκκαλα.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 80.

85. Ὁ Γερόλυμος ἀλέθει,
κ' ἡ Γερολυμίνα γνέθει,
καὶ γιὰ τὸ τσιμὶ τὸ ψάρι.
δίνει ταγαριὰ τὸ στάρι·
καὶ γιὰ ντὴ τσαγγοσαρδέλλα
δίνει τὸ κρασὶ βαρέλλα.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Τσιμὶ καὶ *τσινὶ* ἐλάχιστον τεμάχιον· καὶ ἐπίρρ. τσίμι-τσίμι ὀλίγιστον, γλίσχρον. Ἴσως ἐτυμολογικῶς εἶναι συναφῆ πρὸς τὸ ἰταλ. cima, ἄκρα, cimossa, τσιμοῦσα, ἢ ᾠά. *Τσαγγοσαρδέλλα* ἢ ταγγοσαρδέλλα, ἡ ταγγὴ ἢ σαπρὰ σαρδέλλα· ἡ λέξις τάγγη καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς παράγωγα (ταγγίζω, ταγγός, ταγγίασις κτλ.) εἶναι τοῦ παρακμάζοντος ἑλ-

ληνισμοῦ· καὶ νῦν εἶναι εὔχρηστα τὸ ὄνομα ταγγάδα (τάγγη, τάγγος), τὸ ῥῆμα ταγγίζω, τὸ ἐπίθετον ταγγός,-ή,-ό, τὸ τάγγιασμα (ταγγίασις). *Ταγαριά*, ἡ, ὡς μέτρον, τὸ περιεχόμενον ἑνὸς ταγαριοῦ ἢ σακκιδίου· *βαρέλλα*, ἡ (ἐκ τοῦ ἰταλ. barella), ξύλινος πίθος, καὶ μέτρον ῥευστοῦ, οὗ ἡ χωρητικότης ποικίλλει ἑκασταχοῦ· ἐν Λακωνίᾳ καὶ Μεσσηνίᾳ ἐν χρήσει πρὸς καταμέτρησιν τοῦ ἐλαίου ἔχει χωρητικότητα 48 ὀκάδων, ἐν Θήρᾳ ἴσην χωρητικότητα, εἶναι δὲ μέτρον οἴνου· ἐν τοῖς Ἰονίοις νήσοις ἐπίσης ὡς μέτρον οἴνου ἔχει χωρητικότητα 53 ὀκ. καὶ 70 δρ., πλὴν τῆς Ζακύνθου ὅπου ἡ χωρητικότης ὑπολογίζεται μείζων κατὰ μίαν ὀκᾶν περίπου. – Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ οἴκου διχοστατοῦντος καὶ σπατάλου.

86. Ὅποιος δὲ δίνει λίγα, χάνει τὰ πολλά.
(Ἀθηνῶν).

Βλ. χάνω 63 καὶ τὰ αὐτόθι ἀναγραφόμενα παράλληλα. Πρβλ ὀλίγος 16. Ὅτι ἀλόγιστος φειδωλία φέρει πολλάκις μεγάλας ζημίας, ἢ τὴν ἀπώλειαν μεγάλων κερδῶν. **Γερμαν.** Wer Kleines versagt, wird um Grosses gebracht = ὅποιος ἀρνειέται τὸ λίγο χάνει τὸ πολύ. (W. II, 1391,40).

87. Ὅποιος δίνει ἂς σιωπήσῃ,
ὅποιος παίρνει ἂς μιλήσῃ.
(Β. 209, 471).

Παροιμία ἱσπανική, ἣν ὁ Βενιζέλος παρέλαβεν ἐκ Μνημοσύνης τ. Α΄ σ. 383.

88. Ὅποιος δίνει τὸ δάχτυλό του,
τοῦ παίρνουν καὶ τὸ χέρι του.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. δείχνω 20.

88α. Ὅπου τὸ δώκῃ κούλουμα, τὰ παίρνει ῥάσα.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Κούλουμα ἐπιρρ., *κούλουμο* τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον πεπληρωμένον· τὸ αὐτὸ καὶ κούμουλο ἢ κούμιλο (βλ. τ. Β΄ σ. 341) ἀπὸ τοῦ λατιν. cumulus (σωρὸς) μᾶλλον καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἰταλ. cumulo, διότι ἡ λ.

καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς παράγωγα ἦσαν ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων βυζαντινῶν χρόνων. Ῥάσα δὲ ἐπίσης ἐπιρρ. ἐκ τοῦ ἰταλ. raso (λατιν. rasus, ἐξυρημένος) σημαίνει τὸ ἀκριβῶς κατὰ τὸ μέτρον πεπληρωμένον· διότι κατὰ τὸ μέτρημα τῶν ξηρῶν καρπῶν ἐξισοῦσι διὰ κανόνος τὸ μετρούμενον πρὸς τὰ χείλη τοῦ μέτρου, καὶ οὕτω ἡ ἀνωτάτη ἐπιφάνεια τοῦ μετρουμένου εἶναι ὁμαλὴ καὶ ἐπίπεδος, rasa. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι ὅτι ὁ δίδων ζημιοῦται κατὰ τὴν ἀπόδοσιν· δώσας ὑπερχειλὲς τὸ μέτρον, θὰ λάβῃ τὸ ὀφειλόμενον συμφώνως πρὸς τὸ μέτρον, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ παραπονεθῇ.

89. Ὅ τι δίδει τὸ δεξί σου, τὸ ζερβί σ' ἂς μὴ τὸ ξέρῃ.
(Ἀνατ. Ἐπιθ. Λ', 534, 336).

Παράφρασις τοῦ εὐαγγελικοῦ παραγγέλματος (Ματθ. Ϛ', 3), περὶ οὗ βλ. λ. κάνω 86.

90. Οὔτε ἄλας δὲ δίνει.
(Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 192,160 [ἢ: Οὔ. ἕνα σπειρὶ ἅ.]).

Πρβλ. ἀρ. 7. Ἐπὶ φιλαργύρου· ἀποστέργει νὰ δώσῃ καὶ ἅλας, πρᾶγμα χρησιμώτατον μὲν ἀλλὰ κοινὸν καὶ ἄνευ ἀξίας. Ἡ μεταφορὰ εἶναι παλαιοτάτη: «οὐδ' ἅλα δοίη» (Ὀδυσ. Ρ, 455. [Θεοκρίτ.] ΚΖ', 60. Εὐστάθ. σ. 1827, 57. Bekker An. Gr. I σ. 55, 1. Συναγωγὴ λέξεων ἐν Not. et extr. des Mss. τ. I σ. 137). «οὐδ' ἅλα· οὐδὲ τὸ ψιχίον καὶ ἄφθονον εἰς χρῆσιν». (Ἡσύχ. λ.). «οὐδ' ἅλα θηρεύσεις» (χρησμὸς παρὰ Ζηνοβ. 242).

*91. Οὔτε ἔδωκας, οὔτε ἔλαβες.
(Βυζαντινή. Πλανούδ. 122. Ἐν τῷ βαροκκιανῷ: Οὔτ' ἔ. οὔτ' ἔ.]).

Ἡ μὲν διατύπωσις ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ὑπ' ἀρ. 27. 58. 60. 65. ἀλλ' ἔννοιαν πιθανώτατα ἔχει παραπλησίαν πρὸς τὴν τῶν ὑπ' ἀρ. 31, 49. 109α. Ὁ μὴ δίδων δὲν ἔχει ἐλπίδα καὶ νὰ λάβῃ, διότι «δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔ τις ἔδωκε», κατὰ τὸν Ἡσίοδον Ἔργ. 355. Ἴσως ὑπέκειτο εἰς τὴν παροιμίαν μῦθος ὅμοιος πρὸς τὸν ἐν λ. βάλλω 16.

91α. Παλαιὸ ροῦχο κι' ἂν ἔδωκες, καινούριο θελὰ τό βρῆς.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J Schmidt).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

92. Παλιὸ σακκὶ σῶδωκα, καινούριο σ' τὸ γυρεύω.

(Ζαγορίου παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 91, χάνω 80. Κανὼν τοῦ δικαίου· ὁ ἀπολέσας ἔνδυμα ἢ σκεῦος δανεισθὲν αὐτῷ, ὀφείλει ν' ἀποδώσῃ ὅμοιον καινουργές.

92α. Πᾶρε κεῖνο ποῦ δίδει ἡ μαμμή, κ' εἰπὲ πῶς εἶν' ἀγόρι.

(Βάρνερ: ἀγόρι 1 [Παρ' κεῖνο — κι εἶπε]).

Καὶ ἂν εἶναι θῆλυ τὸ γεννηθέν σοι παιδίον, λάβε αὐτὸ μετὰ χαρᾶς παρὰ τῆς διδούσης μαίας, ὡς νὰ ἦτο ἄρρεν· δηλ. μὴ μεμψιμοιρήσῃς λαμβάνων κατώτερα τῆς προσδοκίας, ἀλλ' ὅπως δείξῃς τὴν πρὸς τὸν δωρητὴν εὐγνωμοσύνην ἐπαίνει τὸ ληφθὲν δῶρον, ὡς συμβουλεύει καὶ ἡ ἀρχαία παροιμία, περὶ ἧς βλ. ἀρ. 21.

93. Πᾶρ' τοὺν ἕνα, δῶσ' τοὺν ἄλλου.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. βαρῶ 27. Λάβε τὸν ἕνα καὶ δὸς τὸν ἄλλον, διότι δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων, εἶναι τοῦ αὐτοῦ φυράματος.

94. Πήραμε καὶ δώσαμε, καὶ τἄλλα μὲ γειά.

(Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 58.

96. Πίνει ὁ Ζαγκλακᾶς, δίνει τοῦ Κολοκούση.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Ἐπὶ ἀμοιβαίων ἀηδῶν φιλοφρονήσεων.

96. Πίσσα μ' ἔδωκες, κατράμι ἐπῆρες.

(Βερ. 83,5 [πῆρες.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1104 [μῶδωκες]. — Β. 256,143 [πῆρες.] — Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1198,205 [μοῦ δωκες καὶ σοῦ δωκα.] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Π. ἔδωκα, κ ἐπῆρα.]).

Βλ. ἀρ. 69. Πίσσα καὶ κατράμι ἢ κατράνι ταὐτόσημα· ἡ λ. ἐκ τοῦ ἰταλ. catrame.

97. Ποιανοῦ δίνουν καὶ δὲν παίρνει;
ποιόνε δέρνουν καὶ δὲ φεύγει;

(Βλ. Κατζιούλ. 2274. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 171 [Τίνος — τίναν δέρουν καὶ δὲν φ.] — Κ. δ'. 50 [Τίνα δίδουν καὶ δ. παίρει; Τίνα δέρουν καὶ δὲν φ.]. — Νε. 127, 830

[όμ.] — Β¹ 116, 48 [Τίνος δ. — Τίνα - δὲν φ.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1845. — Β. 258, 160. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 98. 105. 109, δουλειὰ 37, δουλεύω 42 α, κερνῶ 8, ξύλο 1. 11. 28. 29. 10 καὶ τὰ αὐτόθι ἀναγραφόμενα παράλληλα. Ὅτι μωρὸς ὁ μὴ γινώσκων τὸ συμφέρον του, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κερδήσῃ, ὅταν εὔκολον εἶναι τὸ κέρδος, ἢ ν' ἀποφύγῃ πρόδηλον ζημίαν.

98. Ποιόνε δέρνουν καὶ δὲν κλαίει;
τίνος δίνουν καὶ δὲν παίρνει;
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

99. Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε, μήτε τ' ἁγιοῦ Λαζάρου.

(Βλ. Κατζιούλ. 79, 4. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 609 [Οὐδέποτ' ἔδωκες αὐ. οὐδὲ τ' Ἀ.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1852 ['ς τ' ἁγιοῦ]. — Β. 262, 220. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἔ. οὔτε καὶ τοῦ Λαζάρου.]).

Πρβλ. ἀρ. 7. Ἐπὶ φιλαργύρων ῥυπαρῶν, οἵτινες οὐδ' αὐτὰς τὰς ὑπὸ πάντων ἀναγνωριζομένας ὑποχρεώσεις ἐκτελοῦσι, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δαπάνης· διότι ἐξ ἑκάστης οἰκίας οἱ περιερχόμενοι κατὰ τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου παῖδες καὶ ᾄδοντες τὸ ᾄσμα τοῦ Λαζάρου λαμβάνουσιν αὐγά· καὶ αὐτοὶ δ' οἱ πτωχότατοι οἰκοδεσπόται ἀσμένως ὑπείκουσιν εἰς τὴν συνήθειαν.

99α. Πρέντζα μῶδωσες, τυρὶ σοῦ δίνω.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 69. *Τυρὶ* καὶ *πρέντζα* συνώνυμα· ἡ τελευταία λέξις σπανιωτέρα οὖσα ἐπιχωριάζει ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ κυριολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ ἐν ἀσκοῖς φυλαττομένου τυροῦ, ὅστις ἀλλαχοῦ λέγεται τουλουμοτῦρι ἢ ἀσκοτῦρι· ὁ ἀσκὸς δὲ ἐν ᾧ φυλάττεται πρεντζάσκι· ἡ λ. ἐκ τοῦ ἰταλ. sbrinzo.

*100. Πρὶν περάσῃς εἰς τὴν θάλασσαν, δὸς τὸ ναῦλόν σου νὰ περάσῃς.
(Βυζαντινή. PQ, 13 = τ. Α' σ. 58 [τὸν αὖλόν σου]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

*101. Πρὶν πνιγοῦμεν, δὸς τὸν ναῦλον.

(Βυζαντινή. Πλανουδ. 260 [Π. πνιγῆς δός τὸ ναῦλον· οὕτως ἐν τῷ βαροκκιανῷ κώδικι, ἐν δὲ τῷ λαυρεντιακῷ ὁ Piccolomini ἀνέγνωσε κακῶς τὸν κῦλον, τὴν ἀνάγνωσιν δὲ ταύτην παρέλαβε καὶ Kurtz]. Πλὴν τοῦ Πλανούδη ἔχουσι τὴν παροιμίαν καὶ ὀκτὼ κώδικες θεολογικῶν συλλογῶν. F, 42 (= Krumbacher Sitzungsber. σ. 70. MGS. 120, 36). HIK (= MGS. 120, 36). L, 55 (= Πολίτου τ. Α′ σ. 9). M, 18 (= τ. Α′ σ. 14). N, 10 (= τ Α′ σ. 36). R, 33, φ. 44b. Διάφοροι γραφαί: F [Πρὶν πνιγῆς]. H [ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, Πρὶν πνιγῆς]. I [ναύλον]. K. [δός τον τὸν ν.]. M [πνυγοῦμεν-τὸν αὖλον· ἤτοι τὸ ναῦλον· ἐν δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ, Πρὶν πνιγῆς], N [Π. πνιγῆς δ. τὸν αὐλὸν = τὸ ναῦλον]. R [πνηγοῦμεν]. — Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἐκ δύο τροχαϊκῶν τετραποδιῶν· τὸ μέτρον ταράσσεται εἰς τοὺς κώδικας, οἵτινες ἔχουσι πνιγῆς ἀντὶ πνιγοῦμεν, ἀλλ' ἐν τῷ Κ ἀποκαθίσταται διὰ τῆς γραφῆς: δός τον τὸν ν. Ἐν χρήσει φαίνεται ὅτι ἦσαν καὶ αἱ δύο παραλλαγαί, καὶ ἡ ἔχουσα τὸ πρῶτον ῥῆμα εἰς β′ πρόσωπον τοῦ ἑνικοῦ (πνιγῆς), καὶ ἡ εἰς πρῶτον τοῦ πληθυντινοῦ (πνιγοῦμεν). — Πλανηθεὶς ἐκ τῆς κακῆς ἀναγνώσεως τοῦ Piccolomini *τὸν κῦλον* ἀντὶ τὸ ναῦλον ὁ J. Sitzler ἐν N Philol. Rundschau παραδιώρθωσε παραδοξότατα «τὸν κῶλον», νομίσας ὅτι ἔχει ὁμοιότητά τινα ἡ παροιμία πρὸς τὸν αἰσώπειον μῦθον περὶ λύκου καὶ γεράνου).

Βυζαντινὴ παραλλαγὴ τῆς παροιμίας ἐν ἀρ. 100, σημερινὴ δ' ἐν ἀρ. 102. Ἡ μὲν παραλλαγὴ ἡ ἔχουσα ἐν τῷ πρώτῳ κώλῳ τὸ πνιγῆς ἐλέγετο ἐπὶ τῶν ἀμειλίκτων δανειστῶν, τῶν ἀπαιτούντων τὴν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους, καὶ καθόλου ἐπὶ τῶν ἀξιούντων νὰ ἐκπληρώσῃ ὑποχρέωσίν τινα, ἣν ἔχει πρὸς αὐτοὺς ἄνθρωπος, ἐν δεινῇ περιστάσει εὑρισκόμενος καὶ ἠναγκασμένος πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ μεριμνήσῃ περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς δυσχερείας εἰς ἣν περιεπλάκη· ὅθεν διασύρει ἡ παροιμία τοὺς οὐδὲν ἄλλο ὑπολογίζοντας, πρὸς οὐδὲν ἄλλο σκοποῦντας κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν, εἰμὴ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον. Ἡ δὲ δευτέρα παραλλαγή, ἡ διὰ τοῦ *πνιγοῦμεν* ἐκφερομένη, ἐλέγετο ἴσως ἐπὶ τῶν οὕτως ἀποτυφλουμένων ὑπὸ τῆς ἰδιοτελείας, ὥστε καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀπωλείᾳ πάντων νὰ φροντίζωσι περὶ ἐλαχίστων κερδῶν καὶ συμφερόντων. Ἡ τρίτη τέλος παραλλαγή, ἡ τοῦ ἀρ. 100, ἐφαρμόζετο πιθανῶς εἰς τοὺς ζητοῦντας προκαταβολὴν τοῦ μισθοῦ ἐργασίας ἣν δὲν εἶναι ἐντελῶς βέβαιον ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ φέρωσιν εἰς αἴσιον πέρας· ὡς οὐδ' ὁ πορθμεὺς ἢ ὁ ναύκληρος δύναται νὰ βεβαιώσῃ τὸν ἐπιβάτην, παρ' οὗ ζητεῖ τὸν ναῦλον, περὶ ἀσφαλοῦς περαιώσεως.

102. Πρὶν πνιγῇς, δῶσ' τοὺ ναύλου.

(Μυτιλήνης Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη, κατ' ἀνακοίνωσιν Ν. Πετροπούλου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

103. Σὰν σοῦ δώσουν τὴν παλάμη, μὴ θὲς νὰ φᾷς καὶ τὰ δαχτύλια.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. δείχνω 20.

104. Σὰ σοῦ δώννου τὸ κουνάτσι
τρέψε μὲ τὸ σκοινάτσι.

(Βούας Καλαβρύας. Pellegrini 80,3).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. λέγω 140 ὅπου ἀναγράφονται καὶ αἱ ἄλλαι βυζαντιναὶ καὶ νεώτεραι παραλλαγαί.

105. Ἴσ ἕναν δίνουν καὶ δὲν παίρνει,
ἄλλον δέρνουν καὶ δὲ φεύγει.

(Μα. 17 [Ἕναν δίδουν — δὲν φ.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1191. — Β. 272,65).

Βλ. ἀρ. 67. Διὰ μικρᾶς μεταβολῆς ἡ παροιμία αὕτη προσέλαβε διάφορον ἔννοιαν τῶν ἄλλων παραλλαγῶν. Λέγεται δ' ἐπὶ τῶν ἀναισθήτων καὶ ἀναιδῶν ἐπαιτῶν, οἵτινες καὶ ἀποπεμπόμενοι ἐξακολουθοῦσιν ἐνοχλοῦντες, καὶ δερόμενοι δὲν φεύγουσιν· ἀντιτίθενται δ' οὗτοι πρὸς τοὺς φιλοτίμους ἀνθρώπους, οἵτινες καὶ τὰ προσφερόμενα δῶρα δὲν δέχονται.

106. Σὶ δώκαμι πρόσουπου, θέλις τσ' ἀστάρ'.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 54.

107. Σ'κοινὶν κὶ δίω 'ς σήγ γοῦλά σ'.

(Πόντου παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη).

Οὐδὲ σχοινίον δίδω διὰ τὸν λαιμόν σου. Πρὸς ἀγνώμονας, θεωρουμένους ἀναξίους καὶ τοιούτου δώρου, σχοινίου πρὸς ἀπαγχονισμὸν αὐτῶν.

107α. Ἴσ σὸ δό μα δό μα ἔμαθεν, 'ς σὸ νὰ 'κ ἐδεβγατίστεν.

(Κρώμνης Πόντου. Ἀστ. Πόντ. 331,289. — Τραπεζοῦντος, αὐτ. 344,330 [Τὸ δός μα δός μα ἔ., τὸ νὰ 'κ ἐπεγροικίστεν.]).

Πρβλ. ἀρ. 32. Ἔμαθε μόνον τὸ αἰτεῖν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ δίδειν· 'κ ἐπεγροικίστεν = δὲν ἐνόησε, δὲν ἀγροίκησε καλά. Ἐπὶ τοῦ αἰτοῦντος ἀεί, ἀλλ' οὐδέποτε δίδοντος.

108. Τ' δίνι μιὰ ἐλιὰ κὶ τ' παίρνι τάσ'κὶ μὶ τοὺ λᾶδ'.

('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Ἤ, γιὰ νὰ τ' πάρ' τά.]).

Βλ. ἀρ. 70.

108α. Τ' δίν' τὴν ἐλιά, νὰ τ' πάρ' τὸ τουλοῦμ'.

(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου).

Βλ. ἀρ. 70.

109. Τίνος δίνουν καὶ δὲν παίρνει ;

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη· καὶ παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη [Ποιανοῦ δ.]).

Βλ. ἀρ. 97.—**Γερμαν.** Wenn man dir gibt, greif zu = ὅταν σοῦ δίνουν, ἅρπαξε. (W. V, 1304,307).

109α. Τίς ἔνε δῆ, ἔνε πιάννει.

('Υδροῦντος. Pellegrini 78, 19).

Βλ. ἀρ. 49.91. Ὁ οὐ δίδων οὐδὲ λαμβάνει.

*110. Τὸ δὸς ἐδῶ, τὸ δὸς ἐκεῖ.

(Βυζαντινή. Πρόδρομος Β', 51 σ. 49 Legrand. — Μιχ. Γλυκᾶς στ. 281 σ. 27 Legrand. ['Εδῶ τὸ δός, ἐκεῖ τὸ δός, παρέκει οὐκ ἔλαθέ μας ;] — Βλ. καὶ Πολίτου Γλυκᾶν σ. 153).

Ἡ παροιμιώδης αὕτη φράσις, καὶ σήμερον ἐν πολλῇ χρήσει οὖσα (βλ. καὶ ἀρ. 26), συνειθίζεται πρὸς δήλωσιν ἀναγκαίων τινῶν δαπανῶν, μικρῶν μὲν καθ' ἑαυτὰς καὶ ἀσημάντων, ἀλλὰ διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀποτελουσῶν ἄθροισμα σπουδαῖον. Οἱ στίχοι τοῦ Πτωχοπροδρόμου ὑπομνηματίζουσι σαφῶς τὴν φράσιν· καταριθμήσας τὰς εἰς τὰς μεγάλας ἀνάγκας τοῦ οἴκου δαπάνας εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν μικροτέρων καὶ ἀναξίων λόγου. «'Αφίημι τὰ τρανότερα, κ' ἐμβαίνω εἰς τὴν λέπτην», λέγει, καὶ ἀναφέρει τοιαῦτα μικρὰ ἔξοδα, ὧν τὸ σύνολον εἶναι ἀρκετὸν ὅπως ἐπαυξήσῃ τὴν οἰκονομικὴν στενοχωρίαν του·

Τὸ δὸς ἐδῶ, τὸ δὸς ἐκεῖ, τὸ δὸς εἰς τὸ κουκοῦμιν,
δὸς εἰς καθαροκόσκινον, δὸς εἰς τὸν πωλοτρόφον,
εἰς κηροστούππειν καὶ δραδίν, ἐλᾶδιν καὶ λινέλιν

καὶ προσθέτει εἰς ταῦτα, τὰ ἔξοδα διὰ τὸν σικυαστὴν καὶ τὸν φλεβοτόμον, τὰ πρὸς ἀγορὰν ἄλλου κάδου τοῦ νεροῦ, ἔξοδα διὰ ν' ἀλλάξουν τὸ κοπὲν πηγαδόσχοινον, διὰ νὰ διορθώσῃ ὁ κλειδᾶς τὴν σα-

θρωθεῖσαν θύραν, διὰ νὰ προμηθευθῶσι πρόχειρα φάρμακα καὶ κατασκευάσωσιν ἀλοιφὴν διὰ τὸ τραυματισθὲν παιδίον.

110α. Τὸ ἔδωσα μὲ τὰ χέρια καὶ πηλαλάω μὲ τὰ ποδάρια.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 71.

111. Τὸν ἄγγελό τ' νιρὸ δὲν τ' δίνει νὰ πιῇ.

(Σιατίστης Μακεδονίας παρὰ Ι. Σαγίνη).

Βλ ἀρ. 10. 7, ἄγγελος, 9.

112. Τὸν σκύλον δίνει ἄχυρα καὶ τὸ γαιδοῦρι κόκκαλα.

(Μα. 42 [δίδει]—Κρήτης. Φρ. 114 ['Σ τὸ σκύλο δούδει ἄχερα κ' εἰς τὸ γ. κ.]).

Βλ. ἀρ. 17.

113. Τοῦ δίνουν πέντε ν' ἀρχίσῃ καὶ δὲν ἀρχίζει, καὶ δέκα νὰ σωπάσῃ καὶ δὲν σωπαίνει.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 57.

114. Τοῦ δωκα νὰ γλύψῃ τὸ δάχτυλό μου, κ' ἔφαγε τὸ χέρι μου.

(Χίου. Καν. 314, 761).

Βλ. δείχνω 20.

115. Τοῦ ἔδωκε παρὰ μίαν τεσσαράκοντα.

(Κοινοτάτη—Β. 359, 158).

Βλ. τρώγω 74. Τὸν ἔδειρεν ἀνηλεῶς. Ἡ φράσις ἐσχηματίσθη κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς Κορινθ. Β΄, ια΄, 24.

116. Τοῦ ἔδωσα τὸ πρόσωπο, γυρεύει καὶ τ' ἀστάρι.

(Βερ. 86, 22.—Β. 319, 495).

Βλ. ἀρ. 54.

117. Τοῦ ζουρλοῦ τοῦ δίνουνε καὶ χαίρεται,
τοῦ φρόνιμου τοῦ δίνουνε καὶ πικραίνεται.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἢ: δίνανε καὶ χαιρότουνε—τοῦ δίνανε καὶ λυπότουνε.]).

Βλ. ἀρ. 122, χάρη 12. 16. 17, χαρίζω 19, χάρισμα 4. Ὁ μὲν μωρὸς

χαίρει λαμβάνων δῶρον, διότι δὲν ἀναλογίζεται ὅτι ἡ χάρη θέλει ἀντίχαρη, κατ' ἄλλην παροιμίαν (χάρη 2), ὁ δὲ φρόνιμος λυπεῖται συναισθανόμενος τὰς ἐπιβαλλομένας εἰς αὐτὸν ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν δωρητήν. Παραπλησία ἡ γνώμη τοῦ Πουβλιλίου Σύρου (στ. 49): Beneficium accipere libertatem est vendere. (Πρβλ. καὶ Suringar σ. 464, 246).

118. Τοῦ σκυλιοῦ του λουκάνικο δὲ δίδει.

(Β. 322, 539).

Πρβλ. καιρὸς 106. Ἐπὶ φιλαργύρων. Ἡ παροιμία δὲν μοὶ φαίνεται γνησία.

119. Τοῦτο μὶ τό δουσις, τσεῖνο τοὺ πῆρα, τσὶ τἄλλου μὶ τοῦ χάρ'σις

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 67.

120. Τοῦτο μοῦ τὸ χαρίζεις, τοῦτο σοῦ τὸ παίρνω, τοῦτο μοῦ τὸ δίνεις.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1932).

Βλ. ἀρ. 67.

121. Τοῦτο νὰ μοῦ τὸ δώσῃς,
ἐκεῖνο νὰ τὸ πάρω,
κι' αὐτὸ νὰ μοῦ χαρίσῃς.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 67.

122. Τοῦ τρελλοῦ δωταν καὶ χάρη,
καὶ τοῦ γνωστικοῦ λυπήθη.

('Αθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 216).

Βλ. ἀρ. 117.

122α. Τοῦ χωριάτη ἔδωσες χέρι;
θέλει εὐτὺς καὶ τὸ μαχαῖρι.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. δείχνω 20.

123. Τοὺ χέριν ποῦ δίει ἓν κόβγιτι.
(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Κατὰ τὴν βυζαντινὴν παραλλαγὴν ἐν λ. γεωργὸς 1 δὲν τέμνεται ἡ χεὶρ τοῦ γεωργοῦ, κατὰ ταύτην δὲ ἡ χεὶρ τοῦ ἐλεήμονος. **Τουρκ.** βερὲν ελὶ κιμσὲ κεσμὲζ = τὸ χέρι ποῦ δίνει κἀνεὶς δὲν κόβει. (Osman. Sprchw. 439. Dacourdamanche 403).

124. Τοῖς ἔδωκε καὶ τὰ κονίσματα, καὶ κειά!
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ἐπὶ θυγατρός, εἰς ἣν ἕνεκα πολλῆς στοργῆς ὁ πατὴρ ἔδωκε προῖκα ὅλην τὴν περιουσίαν του, συμπεριλαμβανομένων καὶ αὐτῶν τῶν ἱερῶν εἰκόνων τοῦ οἴκου του.

125. Τσῆ ἔδωκε καὶ τσοῖ σφαλαγγουνιαῖς, καὶ κειαῖς!
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην. *Σφαλαγγουνιὰ* ὁ ἱστὸς τῆς ἀράχνης· ἐκ τοῦ σφαλάγγι (φαλάγγιον, ἀράχνη, ἐκ τούτου δὲ *φαλαγγόνιον).

126. Τῶδωκε τὰσκὶ μὲ τὸ μέλι.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Τῷ ἔδωκε ἀσκὸν πλήρη μέλιτος, εἰρωνικῶς, ἀντὶ τὸν ἐπότισε πικρίας. Ἐπὶ δεινῶν ὕβρεων καὶ αἰκιῶν.

διορθωτὴς

*1. Στρεβλὸς ὁ διορθωτής.
(Βυζαντινή. Αἰσώπ. λόγ. 82 = Krumbacher Mosk. Samml. σ. 409).

Ὁ παροιμιογράφος ἑρμηνεύει ταύτην ὡς ἑξῆς: «Μεγίστη [1]ἐστὶ μωρία[1]), ὅταν βοηθεῖν | ὑδρωπικὸς σπληνικῷ ἐπαγγέλληται». Ὅθεν ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ δώσωσι βοήθειαν εἰς ἄλλους, ἐνῷ αὐτοὶ ἔχουσι χρείαν τοιαύτης (πρβλ. γιατρεύω 3), ἢ εἰς τοὺς πειρωμένους νὰ ἐπαναφέρωσιν ἄλλους εἰς τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ἐνῷ αὐτοὶ λοξὴν βαδίζουσιν, ὡς ὁ καρκίνος τοῦ αἰσωπείου μύθου καὶ σημερινῶν παροιμιῶν (βλ. κάβουρας 1. 7).

[1]) Ἐν τῷ κώδικι «μεγίστη μωρία». Ὁ Krumbacher ἀναγινώσκει: «Μεγίστη τιμωρία». Ὁ δὲ Π. Ν. Παπαγεωργίου (ἐν Νέᾳ Ἡμέρᾳ ἀρ. 2356 σ. 1 στήλ. 3) «Μεγίστη ἡ μωρία.

διπλοκάμπανο

1. Τοὔρτανε διπλοκάμπανο.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἠλ. Τσιτσέλη [ἢ διπλοκάμπανα.]).

Πρβλ. δύο 4α Καὶ οἱ δύο κώδωνες τῆς ἐκκλησίας ἐσήμαναν χάριν αὐτοῦ. Δύο ταὐτοχρόνως εὐτυχήματα ἐπῆλθον εἰς αὐτόν.

διπλὸς

1. Ἀνάθεμά τον ποῦ στέσῃ διπλὸν καζάνι!

(Χίου. Καυ. 230, 124).

Ὅτι ὁ δεύτερος γάμος εἶναι ἀτυχής.

*2. Ἁπλοῦν οὐκ ἐφικνεῖται καὶ διπλοῦν ἐφικνεῖται.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 217. Ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι ἐκφέρεται ἐρωτηματικῶς).

Παράφρασις παραλλαγῆς τῆς ὑπ' ἀρ. 4.

3. Διπλὸ δὲ φτάνει,
μονὸ περισσεύει.

(Ἠπείρου. ΖΑ. 191, 15 [περισσεύει]. — Μακεδονίας Byz. Zeitschr. III, 598 [μ. ἀρτινᾷ]. — Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ [φτάνι, μουνὸ πιρσεύι.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

*4. Διπλὸν σώζει καὶ μοναπλὸν οὐ σώζει.

(Βυζαντινή. Ἡ παροιμία κεῖται εἰς ἑπτὰ κώδικας τῶν θεολογικῶν συλλογῶν. F, 25 (Krumbacher Sitzungsber. 69. MGS. 119, 24). HIK (Krumbacher MGS. 82, 24. 119, 24). L, 36 (= Πολίτου τ. Α' σ. 8). N, 35 (= τ. Α' σ. 43) R, 23 φ. 46α. Διάφοροι γραφαί: F (Διπλοῦν — μοναπλοῦν). H [Δ. γὰρ σ. καὶ μοναπλοῦν] I [Δηπλόν]. K [Διπλοῦν — μοναπλοῦν — ἐν μόνῃ τῇ ἑρμηνείᾳ]. L [Δ. γὰρ σ. καὶ μοναπλοῦν] N [Διπλοῦν — μοναπλοῦν]. — Περὶ τῆς παροιμίας ἐπραγματεύθημεν ὁ Krumbacher Sitzungsber. 82. MGS. 160 καὶ ἐγὼ Ἑρμην. σ. 15-18).

Ἐν ἀρ. 2 παράφρασις τοῦ Πλανούδη παραλλαγῆς τῆς παροιμίας ταύτης, ἥτις πιθανῶς εἶχεν ὡς ἑξῆς: Μοναπλὸν οὐδὲν σώζει καὶ διπλὸν σώζει· σημερινὰς δὲ παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 3.6—27, τρίδιπλος 1. Ἄξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι παροιμία τοσοῦτον διαδεδομένη ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ γλώσσῃ ἔχει ἀντίστοιχον, καθ' ὅσον τοὐλάχιστον γινώσκω. Ὁ παλαιότατος τύπος αὐτῆς εἶναι πιθανῶς ὁ ἐλλειπτικὸς τῶν βυζαντινῶν παραλλαγῶν, ὃν ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 6.7.8.11 ση-

μεριναῖς. Πρὸς μείζονα σαφήνειαν προσετέθη ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 7.15 τὸ σχοινί, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ οὕτω μωρῶς ὑπολογίζων, ἤτοι ὁ μωρὸς ἐν ἀρ. 12. 13, ὁ φτωχὸς ἐν ἀρ. 16—18, ὁ Ῥωμιὸς ἐν ἀρ. 14 καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὁ χωριάτης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διττὴ σημασία τῆς λέξεως διπλὸς ἔφερέ τινα ἀσάφειαν εἰς τὸν λόγον, ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 3. 11. 21 ἐκτίθεται ἡ ἔννοια ἀντιστρόφως, τοῦ διπλοῦ λαμβανομένου εἰς τὴν σημασίαν τοῦ διπλασίου, ἀλλ' ἡ χρῆσις τῆς παροιμίας εἶναι ἡ αὐτή. —Ἡ λ. τῆς βυζαντινῆς παραλλαγῆς *μοναπλὸν* διετηρήθη ἐν τῇ χιακῇ (ἀρ. 22)· ἐν Λακωνίᾳ καὶ Μεσσηνίᾳ τὸ ἁπλοῦν λέγεται *μονελὸ* (ἀρ. 7).

Ὁ Κρουμβάχερ μεταφράζων: «Διπλάσιον φθάνει καὶ ἁπλοῦν δὲν φθάνει», ὑποθέτει ὅτι ἐννοεῖ ἡ παροιμία πῶς ἂν καταβληθῇ διπλασία δύναμις κατορθοῦνται πολλά, ἀκατόρθωτα δι' ἁπλῆς δυνάμεως. Ἀλλ' οὕτως ἑρμηνευομένη ἐλέγχεται ληρώδης ἡ παροιμία, ὁμολογεῖ δὲ καὶ ὁ Κρουμβάχερ, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ διαγνώσῃ ποῦ ἔγκειται τὸ ὀξύμωρον αὐτῆς. Ἐπλανήθη ὅμως, διότι ἔλαβε τὸ διπλὸς εἰς τὴν σημασίαν τοῦ διπλάσιος, ἐνῷ ἐνταῦθα ἔχει ὅλως ἀντίθετον. Διπλὸ εἶναι τὸ εἰς δύο διπλωμένον. Τὸ σχοινίον, περὶ οὗ διαλαμβάνει ἡ παροιμία, εἶναι τὸ αὐτό, ἀλλ' ὅταν εἶναι μονὸν ἤτοι ἀδίπλωτον, δὲν ἐξαρκεῖ εἰς τὸν μωρὸν πρὸς τὸν σκοπόν του (ν' ἀντλήσῃ λόγου χάριν ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος), καὶ ὅμως νομίζει οὗτος ὅτι θὰ ἐξαρκέσῃ, ἂν ἐλαττωθῇ κατὰ τὸ ἥμισυ τὸ μῆκός του, εἰς δύο διπλουμένου. Ἐφαρμόζεται δ' εἰς πλείστας περιστάσεις ἡ παροιμία ὑπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ. Ὁ ἀγοράζων εὐθηνὰ πράγματα χάριν οἰκονομίας, ἀντὶ δαπανηροτέρων ἀλλὰ καὶ διαρκεστέρων, ἐξομοιοῦται πρὸς τὸν μωρὸν τῆς παροιμίας. Ὁμοίως ὁ ζητῶν νὰ περιορίσῃ τὰς δαπάνας του, ἐνῷ αὗται μόλις ἐπαρκοῦσι πρὸς συντήρησίν του· ἢ ὁ καταδαπανώμενος εἰς δικαστικὰ ἔξοδα πρὸς ἐπιδίωξιν ἀβεβαίου κέρδους ἐκ σαθρᾶς δίκης· ἢ ὁ φειδωλευόμενος μικρὰν δαπάνην, δι' ἧς θὰ προελάμβανε μεγάλην ζημίαν. Ὅτι δὲ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἔχει τὸ διπλὸς τῆς βυζαντινῆς παροιμίας, πλὴν τῆς σημερινῆς χρήσεως μαρτυρεῖ ἀριδήλως καὶ ἡ ἐν Ν θεολογικὴ ἑρμηνεία: «διπλοῦν σώζει πρὸς τὸ σωθῆναι, ὅπερ ἐστὶν *μικρὸν καὶ κοντόν*... καὶ ὅταν τὸ διπλοῦν *ἐκταθὲν* (κῶδ. ἐκτείνει) *εἰς μῆκος ἁπλωθῇ* καὶ [μεῖζον γένηται] σώζει πλέον ὧν ἔλεγεν».

5. Ἐμπῆκε μονὸς καὶ διπλός.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐνέτεινε τὰς προσπαθείας του, εἰργάσθη μετὰ πολλῆς δραστηριότητος.

6. Μονὸ δὲν ἔφτανε,
διπλὸ περίσσεψε.

(Μακεδονίας. Byz. Zts. III, 558 [περίσσευσε.]. — Ἠπείρου. Δωδώνη 156 [δὲ φτάνει, δ. περισσεύει.]).

Βλ. ἀρ. 4.

7. Μονὸ δὲ φτάνει τὸ σκοινὶ καὶ διπλὸ περισσεύει.

(Μα. 27 [Μονόν δὲν φθάνει τό σχοινὶ καὶ διπλόν] — Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [Μονελό τό σ. δὲ φτ., δ. φτάνει καὶ π.] — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Μουνὸ δὲ φτάνι, δ. φτάνι κὶ περισσεύι]).

Βλ. ἀρ. 4.

8. Μουνὸ δὲν φτάνι, διπλὸ ἀρτινάει.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου).

Βλ. ἀρ. 4.

9. Ὁ χωριάτης βάνει τὸ σκοινὶ μονὸ καὶ δὲ φτάνει, βάνει το καὶ διπλὸ καὶ περισσεύγει.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [φτ., τὸ β. δ. καὶ π.] καὶ παρὰ Γαβρ. Λεγάκη).

Βλ. ἀρ. 4.

10. Τὸ σκοινὶν τοῦ χωρκάτη μονὸν ἓν φτάννει, καὶ διπλὸ περισσεύκει.

(Κύπρου Σ' 83 καὶ Σ. 280, 84).

11. Τοὺ διπλὸ δὲ φτάνι, τοὺ μουνὸ πιρσεύγι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναδάκη).

Βλ. ἀρ. 4.

12. Τοῦ λωλοῦ τὸ σκοινὶ μονὸ δὲ φτάνει καὶ διπλὸ περισσεύει.

(Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 560, 413 [φθάνει]).

Βλ. ἀρ. 4.

13. Τοῦ παλαβοῦ τὸ σκοινὶ τ' τὸ βάζιν μονὸ καὶ δὲ φτάνι· κ' ὕστερα τ' τὸ βάζιν διπλὸ καὶ περισσεύι.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου)

Βλ. ἀρ. 4

14. Τοῦ Ῥωμιοῦ τοῦ σκοινὶ δὲ φτάνει μονό, διπλὸ φτάνει καὶ περισσεύει.

(Πτζ. 302, 1062. — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἠλιοπούλου [σκ. μονὸ δὲ φτ. δ. — περσεύει]. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [όμ.] — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [Τοῦ Ῥωμνιοῦ μονὸ δὲν τοῦ σώνει, δ. φτ. καὶ περσσεύει.] καὶ παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [Τοῦ Ῥ. μονὸ δὲ φτ. δ. περισσεύει.]).

15. Τοὺ στσοινὶ μουνὸ δὲ φτάνι, διπλὸ πιρσεύγι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ 4.

16. Τοῦ φτωχοῦ τὸ σκοινί, ἅμα δὲ φτάνῃ μονό, βάλ' το διπλό.

(Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινουπούλου).

Βλ ἀρ. 4.

17. Τοῦ φτωχοῦ τὸ σκοινί, δὲν φτάνει μονό,
καὶ περσσεύει διπλό.

(Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη).

Βλ. ἀρ. 4.

18. Τοῦ φτωχοῦ τὸ σκοινὶ μονὸ δὲ φτάνει καὶ διπλὸ περισσεύει.

(Ῥόδου. Ἐφημ. φιλομ. 1862 σ. 2133 [Τοῦ πτωχοῦ τὸ σχοινὶ μονὸν δὲν φθάνει καὶ διπλοῦν π.] καὶ Βενετ. 89, 52 [όμ.] — Καρπάθου. ΖΑ. 362, 406 [δὲν ἐφτάνει] καὶ παρὰ Κ. Ι. Μιχαηλίδου [δὲν ἐφτάνει καὶ ἰπλό π.]-Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι Ποντίκη [φτ. δ. π.] — Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου [τὸ σ'κοινὶ μ. 'κὶ σώνει, δ. περσεύει.]).

Βλ. ἀρ. 4.

19. Τοῦ φτωχοῦ τὸ σ'οινὶμ μονὸδ δὲν ἰφτάνει τσαὶ διπλὸπ περισσεύει.

(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα — Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου [Τοῦ φτουχοῦ τοὺ σκοινὶν μουνὸν ἔν φθάνει κὶ διπλὸν ἀπρουσεύγει.]).

Βλ ἀρ. 4.

20. Τοῦ χωριάτη τὸ σκοινὶ δὲν σώνει, μὰ διπλὸ περισσεύει.

(Leake 451, 63 [σχοινὶ-διπλόν]—Ne. 136, 896 [σχοινὶ δ. σ. πλὴν διπλοῦν]—Sanders 224, 63 [σχοινὶ-διπλόν]).

Βλ. ἀρ 4.

21. Τοῦ χωριάτη τὸ σκοινὶ διπλὸ δὲν σώνει καὶ μονὸ περισσεύει.

(Θήρας. Δε. 20 [σχοινὶ] καὶ παρὰ Κ. Νοητάκη).

Βλ. ἀρ. 4.

22. Τοῦ χωριάτη τὸ σκοινὶ μαναπλὸ δὲ φτάνει καὶ διπλὸ ζητεῖ νὰ σώση.

(Χίου Καν. 315, 768 [σχοινὶ]).

Βλ. ἀρ. 4.

23. Τοῦ χωριάτη τὸ σκοινὶ μονὸ δὲ σώνει, διπλὸ σώνει κι' ἀβαντζέρνει.

(Κρήτης. Φρ. 115 [δὲν φθάνει καὶ διπλ' ἀβ.] καὶ Κρητ. Ἐφημ. 23, 197 [δὲν φθάνει, διπλὸ ἀβαντζέρνει.] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη [δὲν φτάνει, δ. φτάνει κι' ἀβ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [δὲν σ., διπνό σ. καὶ ἀβαντσάρει.]—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἢ, μὰ διπλό]).

Βλ. ἀρ. 4.

24. Τοῦ χωριάτη τὸ σκοινὶ μονὸ δὲ σώνει καὶ διπλὸ τοῦ παρασώνει καὶ τοῦ περισσεύει.

(Κυθήρων. Πανδώρα ΙΘ', 357 [χωριάτου] Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmidt [δὲν τοῦ σ., δ. τοῦ σώνει καὶ μένει]).

Βλ. ἀρ. 4.

25. Τοῦ χωριάτη τὸ σκοινὶ μονὸ δὲ φτάνει, διπλὸ περισσεύει.

(Μα. 43 [χωργιάτου τὸ σχοινὶ μονὸν δὲν φθάνει καὶ διπλὸν φθάνει.] - Β' 122, 119 [χωριάτου τὸ σχοινὶ μ. δὲν σώνει.]—Ῥόδου. Ἐφημ. Φιλομ. 1862 σ. 2133 [χωριάτου τὸ σχοινὶ μονὸν δὲν φθάνει καὶ διπλοῦν π.] καὶ Βεν. 89, 51 [όμ.]—Ἠπείρου. Ἀρ. 1424 [σχοινὶ—τοῦ περισσεύει.]—Β. 324, 568 [σχοινὶ]—Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 23, 197 [καὶ διπλὸ περισσεύγει.]—Μεσσηνίας.—Καρυᾶς Κορινθίας παρὰ Γ. Τσαγρῆ [διπλὸ φτάνει καὶ π.]—Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη.—Μυκόνου παρὰ τῆς Καρ. Ἀργ. Παπαβασιλείου. —Κεφαλληνίας παρὰ Γεωργ. Λυκιαρδοπούλου [δ. φτάνει καὶ π.]).

Βλ. ἀρ. 4.

26. Τ' χωριάτι τοὺ σκοινὶ μουνὸ δὲ φτάνι κὶ διπλὸ ξεπερσεύι.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀρ. 4.

27. Τ' χωριάτι τοὺ σκοινὶ τοὺ βάζαν μονὸ καὶ δὲ φθάνι καὶ διπλὸ καὶ περσεύι.

(Τήνου ααρὰ τῆς Κος Στ. Καραλῆ καὶ Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀρ. 4.

δίπορτο

1. Τό χει δίπορτο.

(Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμερ. Ἀνατ. 183, 75. — Πελοποννήσου. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Δίπορτο αἱ δύο ἔξοδοι ἀμφιθύρου οἰκίας. Ὁ ἔχων τοιοῦτο δίπορτο δύναται διωκόμενος νὰ διαφεύγῃ εἰσερχόμενος εἰς τὴν μίαν καὶ ἐξερχόμενος ἐκ τῆς ἑτέρας θύρας. Ὅθεν λέγεται μεταφορικῶς ἡ φράσις ἐπὶ τῶν δυναμένων νὰ ἐξευρίσκωσι πόρους ἐν ταῖς ἀμηχανίαις, ἐπὶ τῶν ἐχόντων προστάτας καὶ εἰς δύο ἀντιθέτους μερίδας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ τῶν ἐπαμφοτεριζόντων. *Δίπορτο* λέγεται ἐπίσης ἐν τῇ παιδιᾷ, ἥτις καλεῖται ἐννιάδα, ἡ τοποθέτησις τῶν κυάμων τοῦ ἑτέρου τῶν παιζόντων οὕτως, ὥστε ἐν ἑκάστῃ κινήσει νὰ σχηματίζῃ *πόρταν*, ἤτοι νὰ φέρῃ τρεῖς τῶν κυάμων ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς· καὶ ἐπειδὴ ὁ σχηματίζων πόρταν λαμβάνει ἕνα κύαμον τοῦ ἀντιπάλου, ὁ κατασκευάσας δίπορτο κερδίζει τὸ παιγνίδιον, διότι εἰς ὀλίγας κινήσεις δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τοὺς κυάμους τοῦ ἀντιπάλου· κατὰ μεταφορὰν δ' ἀπὸ τῆς παιδιᾶς ταύτης λέγεται «τὸ ἔχει» ἢ «τὸ ἔκαμε δίπορτο» καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξασφαλίσαντος τὴν ἐπιτυχίαν παντὸς ἔργου του.

διπρόσωπος

1 Ἄνθρωπος διπρόσωπος, ἀτός του κι' ἀπατός του
κάνει κακὸ τσῆ μοίρας του ποῦ δὲν τὸ κάνει ἐχτρός του.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἄνθρωπος 37, πρβλ. δύο 58. *Διπρόσωπος* λέγεται ὁ δόλιος καὶ διπλοῦς τὴν γνώμην· ὁ Κουμανούδης (Συναγωγὴ ἀθησαυρίστων λέξ.

σ. 83) σημειώνει ἓν παράδειγμα χρήσεως τῆς λέξεως *διπροσωπία* (ἐκ τοῦ παρισινοῦ κώδ. 2420) εὐχρήστου καὶ σήμερον. Ἐν Κρήτῃ ἡ μὲν διπροσωπία λέγεται *διμουριά*, ὁ δὲ διπρόσωπος *δίμουρος*, ἀπὸ τοῦ δὶς καὶ μούρη· *μούρη* δὲ τὸ πρόσωπον τὸ καὶ ἄλλως *μοῦτρο*, ἀλλὰ τοῦτο μὲν λέγεται ἐπὶ μόνου τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δὲ μούρη καὶ ἐπὶ τῶν ζώων· ἀμφότεραι αἱ λέξεις πιθανώτατα παράγονται ἐκ τῆς αὐτῆς λατινικῆς λέξεως mutulus (ἢ κατὰ συγκοπὴν mutlus, ὅθεν τὸ μοῦτλον = πρόμοχθος παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς) ἢ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως· διότι καὶ πολλαὶ συνώνυμοι λέξεις τῶν ῥωμανικῶν γλωσσῶν παρήχθησμν ἐκ ταύτης· οἷον ἰταλ. γενοατικὴ muro (ῥύγχος, πρόσωπον), παλαιογαλλ. mourre (ῥύγχος) προβηγκ. morra (ῥύγχος), ἱσπαν. morra (κρανίον), ἰταλ. mútria μορφασμός. (Βλ. Körting Latein.-Roman. Wörterbuch ἀρ. 6425 καὶ 6389).

2. Ταλιοῦρι διπρόσωπο.

(Βλ. Κατζιούλ. 642. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 152. — Κ. β', 17 [Ταλλιούριον διπρόσωπον.] — Νε. 27,178 [Δισκάριον διπρόσωπον.] — Β' 24,24 [Δ. τ.] — Β. 62,129 [ὁμ.])

Βλ δίκωλος 1, δισάκκι 1. *Ταλιοῦρι*, τό, πλατὺς ξύλινος δίσκος ἐφ' οὗ κόπτονται τὰ κρέατα, ἐπίξηνον· ὁ Κοραῆς ἔπλασεν ἰδίαν λέξιν πρὸς δήλωσιν τούτου, ξυλόδισκος (Κοραῆ Ἄτ. Δ', 614). Ἄλλος τύπος εἶναι *ταλέρι* ἐν Χίῳ, καὶ παρὰ Σομαυέρᾳ *ταλιαγοῦρι*. Ἐκ τοῦ ἰταλ. tagliere, τὸ ἐπίξηνον· παλαιολομβαρδ. taglaor, ῥωμουν. taler (μολδαβ. talger τὸ πινάκιον).—Λέγεται ἐπὶ τῶν ἀπίστων καὶ παλιμβόλων. «Διπλοῦς ἄνδρας» (Ζηνόβ. 223). Ἀπαράλλακτος Ῥωμουν. Taler cu doĕ feţe. (Zanne IV, 9303). A fi cu douĕ feţe = εἶναι διπρόσωπος (αὐτ. II, 3298. Βλ. καὶ 4147).

δισάκκι

1. Αὐτὸς εἶναι διπλὸ δισάκκι.

(Χίου Καν. 215,2).

Βλ. διπρόσωπος 2.

2. Καθινοὺς τοὺ τ'σάτσι κρέμιτι ἀποὺ πίσου.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. δικός μου 21 α. Ἕκαστος φέρει τὴν πήραν αὐτοῦ ὄπισθεν.

3. Κόβει τὸ δισάκκι καὶ τὸ κάνει δυὸ ντορβάδες.
(Λελέκ. Ἐπιδ. 317)

Ντορβᾶς ἢ dορβᾶς ἢ τορβᾶς ἡ πήρα· (τουρκ. τορμπά). Τὸ δισάκκι ἀποτελεῖται ἐκ δύο πηρῶν συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλας διὰ συνυφασμένου τελαμῶνος, οὕτως ὥστε εὐκόλως νὰ φορτώνεται ἐπὶ τοῦ σάγματος, ἐξαρτωμένων ἑκατέρωθεν τῶν πηρῶν. Ὅθεν ὁ τέμνων τὸν τελαμῶνα διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἐκ τοῦ δισακκίου δύο πήρας, ἐπιχειρεῖ ἔργον περιττὸν καὶ ἄχρηστον· καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λέγεται ἡ παροιμία.

4. Τρύπ᾽σι τοὺ δ᾽σάτσ᾽, τσ᾽ ἔπισι τοὺ ψουμί.
(Μυτιλήνης παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. σακκὶ 15, πρβλ. δεκάρα 1.

δίσεχτος

1. Δίσεχτος χρόνος.
(Κοινοτάτη).

Βλ. βίσσεχτος 1. Δίσεχτος ἢ βίσσεχτος χρόνος λέγεται τὸ ἀπαίσιον ἔτος, τὸ πολλὰς συμφορὰς ἐπιφέρον. Εἰς δημοτικὰ ᾄσματα συχνάκις ἀποκαλοῦνται οὕτω τὰ ἔτη, καθ᾽ ἃ μεγάλα δεινὰ συνέβησαν· οἷον: «Ἦρθεν ὁ χρόνος βίσσεχτος κι᾽ ὁ μῆνας ὠργισμένος»· ἢ: «μᾶρτεν ὁ χρόνος βίσσεχτος, τσ᾽ ἦρτεν μεγάλη πεῖνα». Ἡ σημασία αὕτη ἀπεδόθη εἰς τὴν λέξιν ἕνεκα τῆς δημώδους δεισιδαιμονίας, καθ᾽ ἣν οὐδὲν εὐδοκιμεῖ κατὰ τὸ δίσεκτον ἔτος. Κατὰ τὴν κρητικὴν παροιμίαν ἐν λ βίσσεχτος 1, οὔτε γάμοι πρέπει νὰ γίνωνται κατὰ τὸ δίσεκτον ἔτος, οὔτε ἄμπελοι νὰ φυτεύωνται, διότι θὰ ἀτυχήσωσιν. Ὅθεν ὀλίγοι τελοῦσιν ἀσμένως τοὺς γάμους των ἐν δισέκτῳ ἔτει, διότι ἁπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατεῖ ἡ τοιαύτη δεισιδαιμονία. (Βλ. καὶ ΖΑ. 14). Ἡ δεισιδαιμονία εἶναι παλαιά· ἐκ τοῦ Ἀμμιανοῦ Μαρκελλίνου (XXVI, 1) μανθάνομεν ὅτι ἀπαίσια ἐθεωροῦντο ὄχι μόνον ἡ ἐμβόλιμος ἡμέρα τοῦ Φεβρουαρίου (bissextum Februarii mensis), ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ δίσεκτον ἔτος (bissextus annus). Καὶ ἐν Γαλλίᾳ δοξάζουσιν ὅτι τὸ δίσεκτον ἔτος εἶναι ἀτυχὲς (ἐν Δελφινάτῳ: RTP. 1896 σ. 23). Ἀλλὰ μᾶλλον διαδεδομένη εἶναι ἡ δεισιδαιμονία ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου πιστεύεται ὅτι κατὰ τὰ δίσεκτα ἔτη συμβαίνουσι πολλοὶ θάνα-

τοι, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἑπόμεναι παροιμίαι. Ἰταλ. Annata bisesta, biatu cu'cci resta = δίσεχτος χρόνος, χαρά 'ς τον ποῦ ἀπόμεινε· (σικελ. Pitrè III, 11. Ὀμβρικὴ παραλλαγὴ ἐν Calabria 1899 XI σ. 9). Annata bisesta, fujla comu la pesta = δίσεχτος χρόνος, φεύγα τον σὰν πανοῦκλα (σικελ. Pitrè III, 11). Anno bisesto, anno senza sesto = δίσεχτος χρόνος, χρόνος χωρὶς τάξη (τοσκαν. αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. καὶ ἐν Archivio per le trad. popol. 1899 σ. 127,74. Pasqualigo 184). An bisesti nó val ü quatrì = δίσεχτος χρόνος δὲν ἀξίζει ἕναν παρᾶ (περγαμηνή, Pitrè III, 11). Ano bizestil, o mor la mare, o el fantolin = δίσεχτος χρόνος, ἢ πεθαίνει ἡ μάννα ἢ τὸ παιδί· (βενετ. Bernoni Tradiz. 207. Παραλλαγὴ Βερώνης ἐν Archivio per le tradiz. popol. 1899 σ. 127,74). Quando l'anno vien bisesto, non por bachi e non far nesto = ὅταν ἔρχεται δίσεχτος ὁ χρόνος μὴ θρέψῃς κουκκοῦλι καὶ μὴ βάλῃς καταβολάδαις. (Giani 107).

δίσκος.

1. Γυρίζει μὲ τὸ δίσκο.

(Κοινοτάτη).

Λέγεται καὶ κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν ἐνδεεστάτων.

2. Δίσκος τὸ κεφάλι σου, δισκάρι τὸ μυαλό σου.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πρβλ. διπρόσωπος 2. Ἐπὶ διπροσώπων.

3. Πόθεν δίσκος ἐν τῇ ἐρήμῳ;

(Κοινή. — Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 314,272).

Ἐπὶ τῶν ἀσυμβιβάστων πραγμάτων· καὶ ἐπὶ παρουσίας ἀνθρώπου τινὸς ἐν τόπῳ, ὅπου ἥκιστα ἀνεμένετο. Τὸ ἐπίρρημα καὶ ἡ δοτικὴ ἐμφαίνουσιν ὅτι εἶναι ῥῆσις ληφθεῖσα ἐξ ἀρχαίου τινὸς βιβλίου καὶ ἀποκρυσταλλωθεῖσα οὕτως.

δίχτυ

1. Καὶ πάλιν πλοῖα καὶ δίχτυα.

(Κοινὴ [ἐνίοτε προστίθεται: καὶ ἄγρα οὐδαμοῦ.] — Κ. Δαπόντε Κῆπος Χαρίτων σ. 30. [Κ' ἔλεγα πάλιν δίκτυα καὶ πλοῖα 'ς τὴν ζωήν μου.]).

Ἤτοι νέοι κίνδυνοι καὶ νέαι περιπέτειαι ἐπῆλθον ἄνευ κέρδους τινός. Ἴσως ἐλήφθη ἔκ τινος ἐκκλησιαστικοῦ ὕμνου ἀναφερομένου εἰς τὰ τοῦ Εὐαγγελίου (Λουκ. ε΄, 2 κἑ.) περὶ τῆς ἐν τῇ λίμνῃ Γεννησαρὲτ ἁλιείας.

2. Σ᾽ τὰ δίχτυα σου δὲν πιάνομαι.

(Κοινὴ [ἤ, δὲν πέφτω.]).

Ἤτοι δὲν μὲ πλανῶσιν οἱ δόλοι καὶ τὰ τεχνάσματά σου. Ἡ τοιαύτη μεταφορὰ ἀπὸ τῶν δικτύων ἢ τῶν ἀρκύων εἶναι συνηθεστάτη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, καθὼς καὶ ἐν τῇ λατινικῇ (βλ. Otto 1529) καὶ ταῖς νεωτέραις.

Ἐκ τῆς μέσης ἑλληνικῆς ἀρκεῖ ἓν παράδειγμα ἐκ τοῦ Συντίπα (Ε΄ σ. 67 Boissonade): «ἰδοὺ τὸ κυνήγιον ἐν τοῖς δικτύοις» (περὶ γυναικὸς περιπεσούσης εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐραστοῦ διὰ δόλου).

δίχως

1. Σανίδα δίχους ῥόζο κὶ θύρα δίχους καρφὶ δὲ βρίσκιτι.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἄνθρωπος 23. 29, κάθε 4. Ἕκαστος ἄνθρωπος ἔχει τὰς θλίψεις του, τοὺς πόθους του, τὰ ἐλαττώματά του. Περὶ τῆς μεταφορᾶς ἀπὸ τῆς θύρας βλ. ἐν λ. κάθε 4. Ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ὄζων τοῦ ξύλου μεταφορὰ εὑρίσκεται καὶ ἐν ταῖς ἐξῆς ἀλλογλώσσοις παροιμίαις. **Ἰταλ.** Ind ogni arvure bi hat nodu, si non intro in su corzolu = σὲ κάθε δέντρο εὑρίσκεται ῥόζος, ἂν ὄχι μέσα, ὅμως 'ς τὴ φλοῦδα (σαρδηνία, D. I, 843). — **Δαν.** Der er Knast i hver Ast = ὑπάρχει ῥόζος σὲ κάθε κλαδὶ (αὐτ.).

δίψα.

1. Ἡ δίψα ποτάμια βλέπει.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1653. - Β. 96,55).

Βλ. πεινῶ 22.

2. Σ᾽ τοῦ μύλου τὴ χούρχουλη στέκει κ᾽ ἐψόφησ᾽ ἀπὸ τὴ δίψα.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. διψῶ 16.

διψῶ.

1. Γιὰ τὸ διψασμένο γαργαρή εἶν' ἡ μούτουλη.
(Κα. 1175).

Πρβλ. πεινῶ 11. *Μούτουλη* ἢ *μούταλη* ἡ ἰλύς, καὶ μεταφορικῶς ἡ ἐξυδαρωθεῖσα στερεὰ ὕλη· οἷον «τὸ κρέας ἐγίνηκε μούταλη» (Κεφαλληνία), μετεβλήθη εἰς πόλτον ὑπερμέτρως βρασθέν· ἐν Χίῳ δὲ λέγονται *μούταλη* τὰ εἰς τὴν ὕνιν προσκολώμενα χώματα κατὰ τὴν ἀροτρίασιν. Ἡ παραγωγὴ εἶναι ἀμφίβολος. Ἡ δ' ἔννοια τῆς παροιμίας, ὅτι ὡς ὁ διψῶν θεωρεῖ ὡς διαυγὲς ὕδωρ καὶ αὐτὸν τὸν βόρβορον, οὕτω καὶ ὁ ἐν μεγάλῃ ἀνάγκῃ εὑρισκόμενος μεταχειρίζεται τὰ προστυχόντα μέσα πρὸς σωτηρίαν του, μὴ πολυπραγμονῶν ἂν εἶναι ταῦτα ἠθικὰ ἢ ἀνήθικα. Παραπλήσιαι παροιμίαι Ἰταλ. A tempu di nicissitati ogni tinta acqua (funtana) leva siti = σὲ καιρὸ ἀνάγκης κάθε κακὸ νερὸ (ἢ, κακὴ βρύση) παύει τὴ δίψα (σικελ. Pitrè I, 203). Ogni acqua leva siti = κάθε νερὸ παύει τὴ δίψα (ἐπίσης αὐτ.). Co se ha 'na bona siede, l' è bone anche le lavadure = 'ς ὅποιον ἔχει μεγάλη δίψα εἶναι καλὰ καὶ τὰ νερὰ τῆς πλύσης (βενετ. Pasqualigo 73). Per cavar la sé, tuta l'aqua xe bona = γιὰ νὰ πάψῃ τὴ δίψα κάθε νερὸ εἶναι καλὸ (ἐπίσης, αὐτ.). Anca l'aqua cativa cava la sé = καὶ τὸ κακὸ νερὸ ἀκόμη παύει τὴ δίψα (ἐπίσης, αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Giusti 56 Bernoni 14. Pitrè I, 203). Ad ogni gran seta ogni acqua è buona = σὲ κάθε μεγάλη δίψα κάθε νερὸ εἶναι καλὸ (τοσκαν. Pitrè I, 203). Chi ha sete, beie a ogni funtana = ὅποιος διψᾷ πίνει ἀπὸ κάθε βρύση (κορσικαν. αὐτ.) Quand se g'à propi sèt tüta l'aqua la bagna el bèch = ὅταν ἀληθινὰ ὑπάρχῃ δίψα, κάθε νερὸ βρέχει τὸ στόμα (μεδιολαν. αὐτ.). — Γαλλ. Il n'a pas soif qui de eau ne boit (Leroux I, 66). — Ρωμουν. Setosul bè apă din orĭ-ce lac = ὁ διψασμένος πίνει νερὸ σὲ κάθε λίμνη. (Zanne IV, 9258). — Ἰσλανδ. Ekki er þorstinn vatsvandr = δὲν εἶν' ἡ δίψα ἀκατάδεχτη γιὰ νερό. (D. I, 308). — Νορβηγ. Torsten er inkje vand um Vatnet = ἡ δίψα δὲν καταφρονεῖ τὸ νερὸ (αὐτ.) — Γερμαν. B'schissens Wasser löscht au de Durst = βρωμερὸ νερὸ σβύνει κι' αὐτὸ τὴ δίψα. (W, IV, 1800, 23). Spülwasser löscht au da

Duurst=ἀκάθαρτο νερὸ σβύνει κι' αὐτὸ τὴ δίψα (αὐτ. 753, 1). — **Βουλγαρ.** Z'eden kon i mrtna voda pie=διψασμένο ἄλογο πίνει καὶ θολὸ νερό. (Παρὰ Π. Θ. Τσίλλεφ).

2. Διψᾷ γὴ αὐλή μας γιὰ νιρό, τσὶ μεῖς τοὺ χύνουμι ἔξου.
(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 7.

2α. Διψάει ἡ αὐλή σου γιὰ νερό, παρέκει μὴ τὸ ῥήξῃς.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. 7.

2β. Διψάει ὁ μυλωνᾶς ἀπὸ νερό.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 16, μυλωνᾶς 9. 10.

2γ. Ἡ αὐλή σ' ὅνταν διψᾷ, ἔξ' τὸ νερὸν μὴ κσ'ύντς.
(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 117,109).

Βλ. ἀρ. 7.

3. Ὁ διψασμένος πίνει μὲ σιωπήν.
(Βλ. Κατζιούλ. 1680.—Κ. β', 37.—Μα. 28 [π. σιωπηλός.]—Νθ 87,550.—Β' 73,9.—Βερ. 43,1 [σιωπή.]—Β. 181,70 [ὁμ.]).

Ὅτι ὁ συνετὸς ἄνθρωπος δὲν ἀνακοινώνει τὰς ἀνάγκας του καὶ τοὺς πόθους του εἰς ἄλλους.

4. Ὅντα ὁ νεροχύτης σου διψᾷ, ὄξω νερὸν μὴ χύνῃς.
(Πελοποννήσου. Ἐφημ. Φιλομ. 1857,13).

Βλ. ἀρ. 7. *Νεροχύτης* ὁ ὀχετὸς δι' οὗ ἐκρέουσι τἀκάθαρτα ὕδατα τῆς οἰκίας.

5. Ὅποιος διψᾷ πηγάδια βλέπει.
(Τήνου παρ' Ἀθ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. πεινῶ 22.

6. Ὅταν διψάῃ ἡ αὐλή σου γιά νερό, παρόξου μὴν τὸ χύσῃς.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [ἀπὸ νερὸ μὴν τὸ χύνῃς παραέξω.]—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη· καὶ παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [ἤ: Ὅντες—χύνῃς.]—Φάρσων Κε-

φαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [Ἔτσι διψᾷ—χύνῃς.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Διψάει—καὶ παρέξω μὴ τὸ χύνῃς.].—Τὸ μέτρον ἀποκαθίσταται ἀφαιρουμένου τοῦ ὅταν).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

7. Ὅταν διψᾷ ἡ αὐλή σου,
ἔξω νερὸ μὴ χύνῃς.

(Κοινή.—Ἑρμόδωρος παρὰ Ducange λ. νερὸν στ. 992 [Ὅτα—ὄξω]—Βάρνερ: αὐλὴ 1 [ὄξω ν. μὴ χύσῃς· ἢ, μὴ ῥήξῃς.]—Βλ. Κατζιούλ. 378.—Κατζιούλ. Ὑπίμ. 340 [Ἄντα δ.]—Κ. 17 [Ἄντα διψάῃ-νερόν]—Κ. 6', 31 [διψάῃ—νερόν]—Κορα῀ Ἄτ. Β'. 73 [αὐ. σου νερὸν ἔ. μὴ χ.]—Νε. 101,662 [διψάῃ—νερόν]—Β' 92,203 [νερόν]—Θήρας. Δε. Στ. 68 [ὁμ.]—Ἠπείρου. Ἀρ. 1010 [μὴ χύσῃς.]—Β. 232,811 [νερόν]—Ῥόδου. Πανδώρ. ΚΑ', 368 [Ὅ. ἡ αὐ. σου δ. νερὸν ἔ μὴ χ.] καὶ Βεν. σ. 127, 1 [ὁμ.]—Κρήτης. Φρ. 113 [Ὅντε δ. ἡ αὐ. σου ν. μὴ χ. ἔξω.]—Χίου. Καν. 296,634 [Σὰν δ. ἡ αὐ. σου τὸ νερὸν μὴν τὸ χ. ἔξω.]—Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ'. 322,340 [Ὅντας δ. αἱ αὐ. σου, νερὸ μὴ ῥίβγῃς ὄξω.]—Κρήτης. Παρνασ. ΙΓ', 636,69 [Ὅντε δ. ἡ αὐ. σου, τὸ νερ' ὄξω μὴν τὸ χ.]—Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [αὐλή σ'—χύνῃς.]—Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [Ὅντας—ὄξω]—Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Σὰ δ. ἡ αὐ. σου ν. μὴ χ. ὄξω.]—Θήρας παρὰ Κ. Νοητάκη [Ἡ αὐ. σου. ὅταν δ. ἔξω ν. μὴ χ.]—Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [Ὅντε δ. ἡ γι αὐ. σου ὄξω ν.]—Κερκύρας παρὰ J. Schmitt (διψάῃ—ὄξω]).

Βλ. ἀρ. 2-2γ. 4. 6. 8-15. Ὅτι ἄφρων ὁ παρέχων βοήθειαν εἰς ξένους, παρορῶν δὲ τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς, καίπερ ἐχοντας ἀνάγκην αὐτῆς. Ἡ μεταφορά, ὡς εὐστόχως παρετήρησεν ὁ Κορα῀ς (Ἄτ. Β', 73), ἀπὸ τοῦ ἐν ταῖς αὐλαῖς φυομένου χόρτου, ὅστις εἰς τὰ μεγάλα καύματα ξηραίνεται κ' ἔχει χρείαν ποτισμοῦ διὰ τὰ πρόβατα τοὐλάχιστον. Τούτου ἕνεκα ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 10 καὶ 11 παραλλαγαῖς γίνεται χρῆσις τοῦ ῥήματος ποτίζω. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς παρελήφθησαν αἱ ἑπόμεναι **Ῥωμουν**. Când însetézã curtea ta, apa, 'n drum, n'o lepĕdă = ὅταν διψᾷ ἡ αὐλή σου, νερὸ 'ς τὸ δρόμο μὴν τὸ ῥήχνῃς. (Zanne III, 8579). Când casa ta are sete, nu vĕrsà apa pĕ drumurĭ = ὅταν τὸ σπίτι σου διψᾷ, μὴν χύνῃς νερὸ 'ς τοὺς δρόμους (αὐτ. IV, 92 52).—Δι' ἄλλων μεταφορῶν τὴν αὐτὴν γνώμην ἐκφέρουσι καὶ πολλαὶ ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι. (Βλ. Pitrè II, 28-29. Pasqualigo 103. Leroux I, 7. II, 370. D. I, 825. II, 40. W. III, 148, 439).

8. Ὅταν διψᾷ ἡ αὐλή σ', μὴν τοὺ ῥήχνις τοὺ νερὸ ὄξω.

(Τήνου παρ' Ἀθ. Ἀδαμαντίου.—Πολιτχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ὅτας δ. γι αὐ. σ' νὰ μὴ χύνις τοὺ νιρὸ ὄξου.]).

Βλ. ἀρ. 7.

9. Ὅταν διψᾷ ἡ αὐλή σου,
μὴ χύνῃς ὄξω τὸ νερό.

(Μα. 34 [ἔξω τὸ νερόν.] — Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 182 [Ὅ. ἡ αὐ. σου δ. μὴ] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [διψάῃ — χύνις]).

Βλ. ἀρ. 7.

10. Ὅταν διψάῃ ἡ αὐλή σου,
πότιζέ την, τ' εἶν' δική σου.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 7.

11. Ὅταν διψάῃ ἡ δική σ' αὐλὴ γιὰ νερό, γιατί νὰ ποτίζῃς ἄλλη;
(Πτζ. 311, 1151).

Βλ. ἀρ. 7.

11α. Ὅταν διψᾷ τὸ γατέλλι σου,
μὴ χύνῃς τὸ νερέλλι σου.
(Μυτιλήνης. Μυρσιλίδης 264).

Βλ. ἀρ. 7.

12. Ὅταν διψᾷ τὸ ἔσσω σου, ὄξω νερὸν μὲν κενώννῃς.
(Κύπρου. Σ' 1 [μὴν κενώνῃς.] καὶ Σ. 277, 1).

Βλ. ἀρ. 7.

13. Ποῦ διψᾷ γι αὐλή σ', ὄξου μὴ τοὺ χύνις.
(Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 7.

14. Σὰ γιψᾷ ὁ νεροχύτης σου, νερὸ μὴ ῥήχνῃς ὄξω.
(Καρπάθου παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου).

Βλ. ἀρ. 7.

15. Σὰν διψᾷ ἡ αὐλή σου, ὄξου νιρὸν μὴν κουππάνῃς.
(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 7. Τὴν λέξιν κουππάνῃς ἀγνοῶ· δὲν εἶμαι δὲ βέβαιος ἂν ἦτο σαφῶς γεγραμμένη ἐν τῷ χειρογράφῳ καὶ ἂν πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ κουνώνῃς=κενώνῃς, χύνῃς.

16. Ἐ τὴ βρύση στέκω καὶ διψῶ.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. δίψα 2, πρβλ. μυλωνᾶς 9. 10, βρίσκω 95. 96. 98, βρύση 6. 7. Ἐπὶ τῶν δι' ἀτυχίαν ἢ ἀνικανότητα ἀδυνατούντων ν' ἀπολαύσωσι τῶν προκειμένων ἀγαθῶν. Ἡ αὐτὴ ἔννοια ἀναπτύσσεται καὶ ἐν κωμαστικῷ ᾄσματίῳ: «Δὲν εἶναι κρῖμα νὰ διψῶ, κ' ἐμπρός μου νά ναι βρύση; | νερὸ νὰ μὴν μπορῶ νὰ πιῶ, ποιὸς εἶδε τέτοια κρίση;» (Passow σ. 501, 190. Λιανοτράγουδ. 1866 σ 33 στίχ. 774 — 5. 1876 σ. 36 στ. 781 - 2. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1866 σ. 33 στ. 768 - 9. 1876 σ. 36 στ. 775 - 6. Ἀραβαντ. Συλλ. δημ. ᾄσμ. σ. 323 ἀρ. 336. Φρ. σ. 18). Ὁμοίαν εἰκόνα ἔχομεν ἐν τῷ παλαιῷ μύθῳ τοῦ Ταντάλου, τοῦ ἐν Ἅδου ἑστῶτος ἐν λίμνῃ, ἧς τὸ ὕδωρ ἔφθανε μέχρι τοῦ γενείου του, ἀλλ' ἀδυνατοῦντος νὰ σβέσῃ τὴν δίψαν του, διότι ὁπότε ἤθελε νὰ πίῃ, τὸ ὕδωρ ἐξίστατο. Ἐντεῦθεν δ' αἱ ἀρχαῖαι παροιμίαι: «Ταντάλου δίψα» (Σχολ. Πινδ. Ὀλυμπ. Α΄, 90). «Ταντάλου δῖψος» (Πλάτ. Ἀξιόχ. 371e). «Ταντάλου δίψαν διψῶ» (Σχολ. Εὐριπ. Ὀρέστ. 6). «Τὸ τοῦ Ταντάλου πῶμα». (Ἀχιλλ. Τάτ. Β, 35). «Ταντάλειοι τιμωρίαι» (Ἀποστόλ. 1509. Σουίδ. λ. Mant. prov. 194). Καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις δὲν εἶναι ἀσυνήθεις τοιαῦται μεταφοραί. Mediis sitiemus in undis. (Ovid. Met. IX, 761). Flumine vicino stultus sitit. (Petron. fragm. 35, 5. Ἄλλα παραδείγματα παρὰ Otto 674). Παραπλησίας δὲ παροιμίας, πλὴν τῶν ἐν λ. βρίσκω 98 ἀναγραφομένων, ἀνευρίσκομεν παρὰ τοῖς βορείοις λαοῖς. **Δαν.** At gaae over Bæken og lede efter Vand = νὰ περνᾷ τὸ ῥυάκι καὶ νὰ γυρεύῃ νερό. (D. II, 409). Han gær över e Ström efter Vand = περνάει τὸ ποτάμι γυρεύοντας νερὸ (αὐτ. σ. 505). — **Νορβηγ.** Ganga burt um Bekken efter Vatn = ὁμ. (αὐτ.). — **Σουηδ.** Gåå öfwer ååen effter Watn = ὁμ. (αὐτ.). Man behöfwer ej gå öfwer ån efter watten = δὲ χρειάζεται νὰ περάσῃ κἀνεὶς τὸ ποτάμι καὶ νὰ γυρεύῃ νερὸ (αὐτ.).

διώχνω

*1. Διώκων ὁ διωκόμενος γίνεται.

(Βυζαντινή. Γλυκᾶ Χρον. Δ΄ σ. 610, 13 Bonn).

Παραλλαγὰς βυζαντινὰς βλ ἐν λ. ἐνάγων 1, κυνηγὸς 1.

2. Ἐδιώξαμε τὴν ἀλουποῦ κ' ἐμπῆκε τὸ λιοντάρι.
(Ἀνωγῆς Κεφαλληνίας παρὰ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 4.

3. Ἔδιωξα τὸν τραγουδιστὴ κ' ἐπῆρα τὸν κλαψιάρη.
(Κύθνου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Βλ. βρίσκω 45, πρβλ. ἀρ. 4.

*4. Ἐξεώσας ἀλώπεκα, λέοντα ἀντεισήγαγον.
(Βυζαντινή. Χρονογραφία ἐκ προστάγμ. Κωνσταντίν. Δ', 16 Theophan. contin. σ. 235,15 Bonn).

Σημερινὴν παραλλαγὴν βλ. ἐν ἀρ. 2, καὶ ἄλλας ὁμοίας τὴν διατύπωσιν ἐν ἀρ. 3, βρίσκω 45, πουλῶ 17 α, φεύγω 8. Βυζαντινὴ παραλλαγὴ φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ ἡ ἐν λ. ἔξω 30α (Αἰσώπ. λόγ. 18). Ἐλέγετο ἐπὶ τῶν μετὰ πολλοῦ κόπου ἀπαλλαγέντων μὲν ἑνὸς κακοῦ, ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἐντυχόντων εἰς ἄλλο πολλῷ δεινότερον. Κατὰ τὸν χρονογράφον εἶπε τὴν παροιμίαν ὁ καῖσαρ Βάρδας, ὅτε ἔπεισε μὲν τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ βασιλέα Μιχαὴλ τὸν Γ' (842-867) νὰ ἐξώσῃ τὸν παρακοιμώμενον Δαμιανὸν τὸν πατρίκιον, ἀλλ' εἶδεν ὅτι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνου κατέστησεν ὁ βασιλεὺς τὸν πολλῷ ἐπιφοβώτερον ἀντίπαλον Βασίλειον τὸν Μακεδόνα, τὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντα. Ὁ Καῖσαρ βλέπων ὁσημέραι αὐξάνουσαν τὴν πρὸς τὸν Βασίλειον ἀγάπην τοῦ βασιλέως, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος φοβούμενος πολλάκις ἐλοιδορεῖτο καὶ κατεμέμφετο τοὺς παρορμήσαντας αὐτὸν νὰ διαβάλῃ παρὰ τῷ βασιλεῖ τὸν Δαμιανόν, ἄφρονας αὐτοὺς καὶ κακοβούλους ἀποκαλῶν, «οἷς» ἔλεγεν, «ἐγὼ παρὰ τὸ δέον πεισθεὶς καὶ ἐξεώσας ἀλ., λέοντα ἀντ., ἵνα πάντας ἡμᾶς λαφύξῃ καὶ καταβρώξηται». Ὁ Σ. Ζαμπέλιος (Ἄσματα δημότ. τῆς Ἑλλάδος. Κέρκυρ. 1852 σ. 356) ἀναφέρει εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ εἰς τὸ αὐτὸ γεγονὸς δημωδέστερον τύπον τῆς παροιμίας: «Ἐδιώξαμεν ἀλώπεκα, καὶ εἰσέβηκε λεοντάριν»· τὴν μαρτυρίαν δὲ τοῦ Ζαμπελίου ἐπαγόμενος ἐπαναλαμβάνει τὸν τύπον τοῦτον καὶ ὁ Σπ. Π. Λάμπρος (Romans grecs σ. XI). Ὁ τύπος οὗτος οὐδὲν ἔχει βεβαίως καθ' ἑαυτὸν τὸ ἀπίθανον, καὶ ἐνδέχεται νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ἀκραιφνὴς δημώδης, ἀφοῦ καὶ ἡ σημερινὴ παραλλαγή, ἣν ἠγνόει ὁ Ζαμπέλιος, προσεγγίζει μᾶλλον πρὸς αὐτόν,

καὶ ὁ χρονογράφος παρήλλαξε παραφράσας εἰς ἀρχαϊκωτέραν γλῶσταν τὴν δημώδη παροιμίαν. Ἀλλ' ἐγὼ τοὐλάχιστον ὑπὸ οὐδενὸς βυζαντινοῦ συγγραφέως εὗρον τοῦτον μαρτυρούμενον. Καίτοι δ' ἡ παραχάραξις τῶν κειμένων δὲν εἶναι δυστυχῶς ἀσυνήθης εἰς τὸν Ζαμπέλιον, ὅμως διστάζω νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἐποίησε τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου· θὰ ἦτο ἄλλως θρασυτάτη καὶ τερατώδης αὐτόχρημα τοιαύτη παραχάραξις. Διότι τὸν στίχον τοῦτον φέρει ὁ Ζαμπέλιος ὄχι μόνον ὡς δεῖγμα τῆς γλώσσης κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπόδειξιν, «ὅτι ὁ πολιτικὸς λεγόμενος στίχος εἶναι ἀρχαιότερος παρ' ὅσον μέχρι τοῦδε ἐνόμισαν οἱ δυτικοὶ γραμματολόγοι». Καὶ ἦτο μὲν περιττὴ τοιαύτη ἀπόδειξις, διότι ὁ πολιτικὸς στίχος εἶναι παλαιότερος καὶ τοῦ Θ΄ αἰῶνος. Ἀλλ' ὁ Ζαμπέλιος ἀγνοῶν τοῦτο, ἀνακηρύσσει τὴν ὑπὸ τῆς παροιμίας παρεχομένην ἀπόδειξιν ὡς πολυτιμοτάτην. Ὅθεν προτιμῶ νὰ πιστεύσω ὅτι εὗρε τὸν τύπον ἐκεῖνον τῆς παροιμίας ἐν ἀγνώστῳ τινὶ εἰς ἐμὲ βυζαντινῷ κειμένῳ, καὶ ὄχι ὅτι ἐπεχείρησε νὰ παρασκευάσῃ τοιαύτας ἀποδείξεις διὰ διαστροφῆς τῶν παραδεδομένων.

Τὴν παροιμίαν ἴσως εἶχε κατὰ νοῦν καὶ ὁ Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς (Χρονικ. Δ'. 14 σ. 525, 16 Bonn.), ὅταν οἱονεὶ ἀντιστρέφων αὐτὴν λέγῃ περὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Λέοντος τοῦ Γ' Κωνσταντίνου τοῦ Ε'. «ἐκ δεινοτάτου λέοντος ποικιλότροπος πάρδαλις».

δοκιμὴ

1. Ἡ δοκιμὴ θάνατο δὲ φέρνει.

(Βάρνερ: δοκιμὴ 1. — Κρήτη. Κρητ. Ἐφημ. 39,305 [δὲν φ.] — Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ].

Καὶ ἂν ἀποτύχῃ ἡ ἀπόπειρα οὔτε ζημίαν μεγάλην φέρει, οὔτε καταισχύνει τὸν ἀποπειραθέντα, τοὐναντίον προσκτᾶται οὗτος ἐμπειρίαν χρήσιμον εἰς τἄλλα ἔργα του. Ὅμοιαι παροιμ. **Γερμαν.** Ein Versuch kann nichts schaden = μιὰ δοκιμὴ δὲν μπορεῖ τίποτα νὰ βλάψῃ. (W. IV, 1611, 6). Was schadet versuchen? = τί βλάβει νὰ δοκιμάσῃ κἀνένας; (αὐτ. 1612, 14).

δόκιμος

*1. Ὁ δόκιμος πανταχοῦ δόκιμος.

(Βυζαντινή. Ἰωάννου Κλίμακος τ. 88. σ. 716c = Krumbacher MGS. 229).

Ἡ γνώμη αὕτη παρὰ Ἰωάννῃ τῷ Κλίμακος ἔχει παροιμιακὸν χαρακτῆρα· καὶ νῦν ἀκόμη καὶ παρ' αὐτῷ τῷ λαῷ φέρεται ἐν ἀρχαϊκῷ τύπῳ ἡ αὐτὴ γνώμη μετὰ μικρᾶς παραλλαγῆς: «Ὁ ἐν ἑνὶ δόκιμος καὶ ἐν παντὶ δόκιμος».

Δολιανίτης. δολιανίτικος

1. Ἡ πεῖνα ἡ τρανὴ
κάνει τὸ Δολιανίτη σιμιντζή,
γιὰ νὰ χορταίνῃ τὸ ψωμί.
(Ἀρκαδίας. Ἁρμονία 1902 σ. 92,3).

Βλ. Ἁγιοπετρίτικος 1. 2. Διασυρμὸς τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Δολιανῶν τοῦ δήμου Τανίας τῆς Κυνουρίας.

2. Πεῖνα δολιανίτικη,
ψεῖρα καστριώτικη,
ψευτιὰ βερβαινιώτικη.
(Τριπόλεως. Ἥλιος, ἐφημ. Ι. Πύρλα 1 Ἰανουαρ. 1895).

Βλ. Ἁγιοπετρίτικος 1. 2.

δόλος, δόλωμα.

1. Δὲν ἔπιασε τὸ δόλωμα.
(Κοινή).

Ἐπὶ τῶν ἐπιχειρούντων νὰ ἐξαπατήσωσί τινα καὶ ἀποτυγχανόντων· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ἁλιευόντων. Ὁμοία ἡ ἀρχαία: «Αὕτη μὲν ἡ μήρινθος οὐδὲν ἔσπασεν». (Διογενιαν. 235. Γρηγ. Κύπρ. 1. Μόσχ. 1. Ἀποστόλ. 330. Κῶδ. Βατικ. Κρ. 1. Σουίδ λ. αὕτη· μήρινθος. Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 928. Σχολ. αὐτ. καὶ εἰς Σφ. 175. Bekker An. Gr. 464, 27. Bachmann Anecd. gr. I, 165 b). «οὐ μὴν ἔσπασέ τι ἡ μήρινθος αὐτῷ» (Σουίδ. λ. ὁμοῦ)· «ἡ μήρινθος ἡμῖν οὐδὲν ἔσπασε». (Εὐσταθ. Θεσσαλ. ἅλωσ. σ. 403 Bonn).

2. Δόλο δίνουσι 'ς τὸ ψάρι,
καὶ τὸ πιάνου 'ς τὸ καλάμι.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη).

Βλ. ἀρ. 4.

3. Λίγο δόλο
πολὺ ψάρι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 6.

4. Μὲ τὸ δόλο πιάνουν τὸ ψάρι.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 2. 9, πρβλ. ἀρ. 6. 11, δίνω 70. Ἡ λ. δόλος εἶναι εὔχρηστος ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ, ἣν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ εἶχε, τοῦ δελέατος. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι ὁ καταβάλλων ὀλίγα χρήματα ὡς δέλεαρ δύναται νὰ κερδήσῃ πολλά, καὶ ὁ δεκάζων τοὺς δυνατοὺς ἔχει αὐτοὺς βοηθοὺς καὶ προστάτας ἐν ταῖς ἀνάγκαις. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Jetta l'amu pri pigghiari lu pisci = ῥῆξε τὸ δόλο γιὰ νὰ πιάσῃς τὸ ψάρι (Pitrè III, 201). — **Γαλλ.** L'amorce est ce qui engaigne le poisson et non la ligne (Leroux II, 91). Non en la canne ni au haim, mais en l'amorce gist l'engèn = οὔτε 'ς τὸ καλάμι οὔτε 'ς τἀγκίστρι μὰ 'ς τὸ δόλωμα εἶναι τὸ πλάνεμα (αὐτ.). — **Ἱσπαν.** El cebo es el que engaña, que no el pescador ni la caña = τὸ δόλωμα εἶναι κεῖνο ποῦ πλανεύει, καὶ ὄχι ὁ ψαρᾶς οὔτε τὸ καλάμι. (W. II, 1453, 2). Ni el anzuelo ni la caña, mas el cebo las engaña = οὔτε τἀγκίστρι οὔτε τὸ καλάμι, ἀλλὰ τὸ δόλωμα τὰ πλανεύει. (αὐτ.). — **Κουτσοβλαχ.** Aruncă vermĭ să-acaţĭ uheli = ῥῆξε σκουλήκια νὰ πιάσῃς χέλια. (Zanne 2623). — **Ρωμουν.** Cu o fărămiturĭ, mare pesce prindem = μὲ τὴν ψίχα μεγάλο ψάρι πιάνεται (αὐτ. III, 8451). — **Γερμαν.** Der Köder fängt die Fische, micht der Angelhaken = τὸ δόλωμα πιάνει τὰ ψάρια, ὄχι τἀγκίστρι. (W. II, 1453, 2).

5. Μὲ μικρὸ δολωματάκι
πιάνεται μεγάλο ψάρι.

(Βάρνερ: ψάρι 3 [δόλωμα πιάνει ψ. μ.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Μυτιλήνης Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Μικρὸ δόλουμα πιάνει μιγάλου ψάρ'.] — Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ τοῦ αὐτοῦ [Τοὺ μικρὸ τοὺ δόλουμα πιάνει μιγάλου ψάρ'.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

6. Μικρὸ δόλωμα, μεγάλο ψάρι.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. ἀρ. 3. 5. 7. 8. 10. πλάνος 1. 2, πρβλ. ἀρ. 4. 11. Ἔχει τὴν αὐτὴν καὶ ἡ προηγουμένη ἔννοιαν, ἣν συμπληρώνει διὰ τῆς ἀντιθέσεως· τὸ δέλεαρ ἔστω μικρόν, ἀλλὰ τὸ κέρδος πάντως θὰ εἶναι μέγα. Ὅμοιαι πάροιμ. **Βουτσοβλαχ.** Vermul açel mĩclu pescul mare-acaţâ = τὸ σκουλῆκι ἐκεῖνο τὸ μικρὸ κάνει τὸ μεγάλο ψάρι (Zanne 2624). — **Ρωμουν.** Pescele mare, cu îmbucătură micã se prinde = τὸ μεγάλο ψάρι μὲ μικρὴ μπουκιὰ πιάνεται (αὐτ.) Cu pescile mic prinḑĭ pe cel mare = μὲ μικρὰ ψάρια πιάνεται τὸ μεγάλο (αὐτ.). Cu piticul cel mic se prinde cel mare = μὲ τὸ ψαράκι κεῖνο τὸ μικρὸ πιάνεται κεῖνο τὸ μεγάλο (αὐτ. 2341) Rima micã prinde pescile mare = σκουλῆκι μικρὸ πιάνει μεγάλα ψάρια (αὐτ. 2453 μετὰ παραλλαγῆς). Cu bucăţica micã se prinde pescĭ marĭ = μὲ μικρὸ κομματάκι πιάνονται μεγάλα ψάρια (αὐτ. III, 8254. Παραλλαγὴν βλ. αὐτ. 8271). — **Γερμαν.** Der schlechteste Wurm an der Angel lockt oft die besten Fische = τὸ χειρότερο σκουλῆκι 'ς τἀγκίστρι πλανεύει πολλαῖς φοραῖς τὰ καλύτερα ψάρια (W. V, 462, 7).

7. Μικρὸς δόλος βγάνει μεγάλο ψάρι.
(Μα. 27 [δ. μεγάλον ψ. πιάνει.] — Νε. 81,516 [Μικρὸν δέλεαρ ὀψάριον πιάνει μέγα.] — Β'.66,48 [Μικρὸ δόλωμα πιάνει] — Λελέκ. Ἐπιδ. 170 [δ., μ. ψ.] — Παρὰ Ι. Βερέττα. — Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκύλφορδ [δ. ἐβγάζει μ. ψ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Ὁ μ. δ.]).

8. Ὁ μικρὸς ὁ δόλος πιάνει καὶ πολὺ μεγάλο ψάρι.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 903).

Βλ. ἀρ. 6.

9. Τὸ δόλωμα βγάνει τὸ ψάρι.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. ἀρ. 4.

10. Τὸ μικρὸν τὸ βόλωμα πιάννει μεάλο ψάρι.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 324,476)

Βλ. ἀρ. 6.

11. Τὸ ψάρι χωρὶς δόλο δὲν πιάνεται.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1936).

Βλ. ἀρ. 12, πλάνος 3 4, πρβλ. ἀρ. 4. 6. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Invan si pesca, se l' amo non ha l'esca=τοῦ κάκου ψαρεύει κἀνείς, ἂν τἀγκίστρι δὲν ἔχει δόλο (τοσκαν. Giusti 160). Senza l'isca 'nvanu si pisca=χωρὶς δόλο τοῦ κάκου ψαρεύει κἀνεὶς (σικελ. Pitrè II, 350 μετὰ παραλλαγῆς).—**Γαλλ.** Qui n'amorce son haim pesche en vain. (Leroux II, 398).—**Ἰσλανδ.** Ikke fiskast við ongum agni=δὲν ψαρεύουν μὲ τἀγκίστρι χωρὶς δόλο. (D. I, 443).—Uden Lokkemad er det ondt (vanskeligt) at fange Fisk=χωρὶς δόλο εἶναι κακὸ (ἢ, δύσκολο) νὰ πιάνῃ κἀνεὶς ψάρια (αὐτ.).=**Γερμαν.** Ohne Köder ist schlimm Fische fangen=χωρὶς δόλο εἶναι κακὸ νὰ πιάνῃ κἀνεὶς ψάρια. (W. II, 1453, 10). Wer nichts an die Angel steckt, der wird nichts fahen=ὅποιος δὲν βάνει τίποτε 'ς τἀγκίστρι, τίποτε δὲν θὰ πιάσῃ. (W. I, 86, 17).

12. Χωρὶς δόλωμα ψάρι δὲν πιάνεται.

(Βλ. Κατζιούλ. 78,14.—Μα. 44 [Χ. δόλον, ψάρια δὲν πιάνονται.]—Β. 340,67.—Βάρνης. Κρ. 32.—Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ [πιάνεις.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

δόντι

1. Ἀδόδια ἀνάρια,
λίγα φεγγάρια.

(Κρήτης. Βλαστ. σ. 26).

Βλ. ἀρ. 3, ἄνδρας 68. Ὅτι οἱ ἀραιόδοντες εἶναι βραχύβιοι· ἡ δοξασία εἶναι παλαιά, ὡς μαρτυροῦσιν ὁ 'Αριστοτέλης (Ζ. ἱστ. Β', γ', 13): «Ὅσοι δὲ πλείους ὀδόντας ἔχουσι μακροβιώτεροι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ εἰσιν· οἱ δ' ἐλάττους καὶ ἀραιόδοντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βραχυβιώτεροι»· καὶ προσέτι ἀραβικαὶ μεταφράσεις ἑλληνικῶν φυογνωμικῶν βιβλίων. (Βλ. Ψευδοπολέμωνος φυσιογνωμ. κεφ. 21 ἐν Foester Script. Physiognom. τ. II σ. 158, 19 κἑ. αὐτ. κεφ. 7 σ. 153, 14. 'Αβουβεκρῆ 'Ραζῆ περὶ ἰατρικῆς Β', 32, αὐτ. σ. 168, 8). Περὶ δὲ τῶν

γυναικῶν ἐν Λέσβῳ πιστεύεται ὅτι οἱ ἀναριοδόνταις ὑπανδρεύονται πλούσιον. (Georgeakis σ. 327). Ἡ δοξασία αὕτη διάφορος τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νῦν ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατούσης, εἶναι συναφεστέρα πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 23 παροιμίαν καὶ πρὸς τὴν Ἰταλικήν, καθ' ἣν οἱ ἔχοντες ἀραιοὺς ὀδόντας εἶναι εὐτυχεῖς. (Pasqualigo 66).

2. Ἀκόνισ' τὰ δόντια σου.

(Πτζ. 213,11. — Πελοποννήσου).

Πρβλ. ἀρ. 4. Παρασκευάσθητι δηλ. νὰ τὸ φάγῃς. Εἰρωνικῶς πρὸς τοὺς ὀρεγομένους ματαίως πράγματος, τοῦ ὁποίου εἶναι ἀνάξιοι. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις. **Ρωμουν.** Ascute ţĭ dinţiĭ = ἀκόνισε τὰ δόντια. (Zanne II, 3204). — **Ὁλλανδ.** Zijnen tand op iets wetten = ν' ἀκονίσῃ γιὰ κάποιο πρᾶμα τὸ δόντι του. (W. V, 493, 216). — **Γερμαν.** Er hat schon die Zähne zum Einhauen gewetzt = ἀκόνισε κι' ὅλα τὰ δόντια γιὰ νὰ κόψῃ (αὐτ. 491, 160. Βλ. καὶ αὐτ. 489, 123. 493, 216).

3. Ἀριὰ δόντια ὀλιγόχρονος.

(Κρήτης. Βλαστ. 26).

Βλ. ἀρ. 1.

4. Δὲν εἶναι γιὰ τὰ δόντια του.

(Κοινή. — Ἠπείρου. Ἀρ. 235. — Β. 54, 32. — Βάρνης Κρ. 15. — Ἠπειρώτης 1901 σ. 85. — Κρὴτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη, — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Δέ εἶναι γιὰ τὰ δόδια σου.]).

Πρβλ. ἀρ. 2, μοῦτρα 1. Δὲν εἶναι ἄξιος νὰ γευθῇ τοιούτου ἐδέσματος, ἢ δὲν ἔχει τἀναγκαῖα χρήματα ὅπως τὸ ἀγοράσῃ. Λέγεται ἰδίως ἐπὶ ἐρωμένου γυναικὸς ὡραίας, τῆς ὁποίας εἶναι ἀνάξιος.

5. Δὲν ἔχει νὰ ξύσῃ τὸ δόντι του.

(Κοινή).

Ἐπὶ ἐνδεεστάτου. Ὁμοία μὲ τὴν ἀρχαίαν κωμικὴν ῥῆσιν: «οὐδὲ εἷς τὸν ὀδόντα ἔχει φαγεῖν», λεγομένην «ἐπὶ τῶν μηδὲ σμικρότατα ἐχόντων φαγεῖν». (Φρύνιχ. σ. 56,33. FCG. IV, 666, 272). Παραπλήσια **Γαλλ.** N'avoir pas de quoi mettre sous la dent. (Littré λ. dent 2). — **Ρωμουν.** A nu avé cu ce 'şĭ stropi măséoa = δὲν

ἔχει μὲ τί νὰ βρέξῃ τοὺς τραπεζίταις του. (Zanne II, 3873. Βλ. αὐτ. 3870. 3874).

6. Δὲν τοῦ φάνηκαν τὰ δόντια.
('Ηπείρου. ΖΑ. 199, 31).

Χλευαστικῶς ἐπὶ πρεσβύτου παλίμπαιδος. Πρβλ. τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν: «Ἑπτέτης ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσεν». (Σχολ. Ἀριστοφ. Βατρ. 418).

7. Δόντια νὰ μὴν εἶχε, ἀκόμα θὰ φιλοῦσε.
(Βλ. 62, 131. Ἴσως εἶναι κακῶς γεγραμμένη, διότι ὀρθότερον θὰ ἦτο ἀντὶ τοῦ φιλοῦσε τὸ ἐδύζαινε· ἐκτὸς ἂν ἐκ σεμνοτυφίας ἀντικατέστησεν ὁ ἐκδότης τὴν κυρίαν λέξιν δι' ἄλλης σεμνοτέρας).

Βλ. βυζαίνω 1, πρβλ. ἀρ. 14. Χλευαστικῶς ἐπὶ τῶν ἀποκρυπτόντων τὴν ἡλικίαν των.

8. Ἐκεῖ ποῦ 'ν' τὰ δόντια, λείπουν τὰ παξιμάδια.
(Β. 76, 148).

Βλ. ἀρ. 18α, πρβλ. θεὸς 149α. Ὅτι συνήθως οἱ δυνάμενοι ν' ἀπολαύσωσι τῶν ἀγαθῶν στεροῦνται αὐτῶν, ἐνῷ οἱ κεκτημένοι εἶναι ἀνίκανοι νὰ κάμωσι τὴν προσήκουσαν χρῆσιν αὐτῶν. Προσέτι ὅτι οἱ ἱκανοὶ πρός τινα ἐπιχείρησιν στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων χρημάτων, ὅπως ἀναλάβωσι ταύτην, ἐνῷ οἱ ἔχοντες τὰ χρήματα εἶναι ἀνίκανοι νὰ ἐπιχειρήσωσί τι. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** Chi ha denti, non ha pane; e chi ha pane, non ha denti=ὅποιος ἔχει δόντια, δὲν ἔχει ψωμί· κι' ὅποιος ἔχει ψωμί, δὲν ἔχει δόντια· (τοσκαν. Giusti 68. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè I, 255). Chi g'à fam, g'à minga pan; chi g'à pan, g'à minga fam=ὅποιος πεινᾷ δὲν ἔχει ψωμί, ὅποιος ἔχει ψωμί, δὲν πεινᾷ (λομβαρδ. Pitrè I, 255).—**Γερμαν.** Mancher hat Zähne und kein Brot, mancher Brot und keine Zähne=μερικοὶ ἔχουν δόντια καὶ δὲν ἔχουν ψωμί, μερικοὶ ψωμὶ καὶ δὲν ἔχουν δόντια. (W. V, 486, 45). Die die besten Zähne haben, haben oft das wenigste Brot, und die, welche Brot haben, haben keine Zähne=ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν πολὺ ὡραῖα δόντια ἔχουν συχνὰ πολὺ λίγο ψωμί, καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν ψωμὶ δὲν ἔχουν δόντια (αὐτ. 484, 6).

9. Κ' ἔχω δόντια γιὰ τὸ μέλι;

(Θήρας. Δε. 6', 62. — Β. 140, 357. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου (Ἔ. δόδια γιὰ μ.).

Ἐπὶ τῶν αἰδουμένων μὲν ν' ἀνομολογήσωσι τὸν ἐνδόμυχον πόθον των, ἀλλ' ὅμως ἀποκαλυπτόντων αὐτὸν δι' ἀδεξίων περιφράσεων. Ὁ μῦθος, ὅτι ἐρώτησαν μιὰ γριὰ τί ἀπὸ τὰ δύο θέλει, ἄνδρα ἢ μέλι, καὶ αὐτὴ ἀπεκρίθη μὲ παράπονο τάχα: Κ' ἔχω δόντια γιὰ τὸ μέλι;

10. Κόβει τὸ δόντι του.

(Λελ. Ἐπιδ. 236, 114 [Σένα κόβει τὸ δόντι σου ἐδῶ.]).

Ἐπὶ ἀνδρὸς ἰσχυροῦ, τοῦ ὁποίου οἱ λόγοι ἔχουσι κῦρος,

11. Κρύα δόντια, ξερὸ ψωμί,
καὶ κρυσταλλένια πόδια, ἀνήφορο πολύ.

(Ἀν. Ἐπιθ. Α', 511, 221. Τὰ κρύα δ. οὐδὲν ἔχουσι νόημα· ἴσως εἶναι γραφικὸν λάθος ἀντὶ τοῦ Κερένια δ.).

Βλ. ἀρ. 15. Λέγεται ἀστείως ἐπὶ συρροῆς ἀτυχῶν περιστάσεων.

12. Κύττα τὸ γερὸ τὸ δόντι.

(Βλ. Κατζιούλ. 1764. Οὕτω παρέφρασα ἐκ τῆς παρὰ Κατζιούλῃ παραφράσεως τῆς παροιμίας ἧς δὲν ἀνεῦρον τὸ δημῶδες κείμενον).

«Ὅτι δεῖ μετὰ προσοχῆς ὁτιοῦν πράττειν. Θέλων γάρ τις ὀδόντα ἐκβαλεῖν σεσηπότα, τὸν ὑγιῆ δι' ἀπροσεξίαν ἐξέβαλεν». (Κατζιούλης).

13. Νὰ σκαλίσῃ τὰ δόντια του, ἀκόμη ἀπὸ τὸ ψωμί μου θὰ βρῇ.

(Μεσσηνίας).

Ἐπὶ ἀχαρίστου, ταχέως λησμονήσαντος προσφάτους εὐεργεσίας. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ ἐν τοῖς λόγοις Τούρκου παρὰ Δούκᾳ κεφ. 24 σ. 148 Bonn: «καὶ ἔτι ἐν ταῖς ῥαγμαῖσι τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας».

14. Νὰ τό ξερε ἡ μαννοῦλά μου ποῦ βγάζω τὰ δοντάκια,
νά πιανε νά με τύλιγε σὲ μαλακὰ μπαμπάκια.

(Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α'. 152 [βαμβάκια]).

Πρβλ. ἀρ. 7. Ἐπὶ στενοχωρίας ἢ κινδύνου, ὧν δὲν ὑπάρχει πρό-

χειρος καὶ ταχεῖα ἀντίληψις, τοὐναντίον δὲ καταφανὴς εἶναι ἡ τῶν ἄλλων ἀδιαφορία. (Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου).

15. Νὰ σοῦ δώσῃ ὁ θεὸς κερένια δόντια καὶ ζεστὸ ψωμί.

(Ψαρῶν. Β. 348, 1)

Βλ. ἀρ. 11.

16. Νέος ἤμουν καὶ δόντια δὲν εἶχα· τώρα ἐγέρασα καὶ δόντια ἔκαμα;

(Βάρνερ: δόντι 7).

Ὁ μὴ εὐδοκιμήσας ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας δύσκολον νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐν τῷ γήρατι.

17. Ὅπου μπορεῖ μὲ χέρια του, τὰ δόντια του μὴ βάνῃ.

(Μάνης παρὰ Κ. Γ. Πασαγιάννη)

Βλ. λύνω 5-8. Ὅταν συμβιβαστικῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λυθῇ ἡ διαφορά, τίς ἡ χρεία βίας, ἢ προσφυγῆς εἰς τὰ δικαστήρια; Ὁμοία παροιμ. **Γαλλ.** Mieux vault deslier que couper. (Leroux II, 347).

18. Ὁποῦ ναι δόντια, δὲν εἶναι ψωμί,

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 8.

19. Ὅταν σοῦ πονῇ τὸ δόντι, βγάλε το.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ὅταν σοὶ ἐπέλθῃ μέγα τι κακόν, μὴ διστάσῃς νὰ τὸ καταπολεμήσῃς συντόνως, ὅπως τάχιστα ἀπαλλαγῇς αὐτοῦ· τὰ ἤπια φάρμακα, αἱ ἄτονοι προσπάθειαι πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ εἶναι ἀλυσιτελεῖς· οὕτω λ. χ. ἂν συγγενὴς προσάπτει ἀτιμίαν εἰς τὴν οἰκογένειαν, ὀφείλει νὰ διακόψῃ αὕτη πάντα δεσμὸν πρὸς αὐτόν.

20. Ὅτι κόψῃ μὲ τὸ δόντι.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1818 [κ. τὸ δ. του]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν ἑπομένην. 'Επὶ τοῦ οὐδὲν πλέον τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου κερδαίνοντος. Καὶ ἐπὶ γυναικός, εἰς ἣν ὁ σύζυγος δὲν ἐπιτρέπει νὰ διαθέτῃ ἄλλο τι ἐκ τῆς κοινῆς περιουσίας, πλὴν τῶν πρὸς διατροφὴν

αὐτῆς ἀπαιτουμένων· καὶ ἐπὶ χήρας, εἰς ἣν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ συζύγου παρέχονται τὰ πρὸς διατροφὴν καὶ οὐδὲν πλέον. Καθόλου δὲ ἐπὶ τῶν ἐχόντων ἀξίωμά τι, ἀλλ' ἀδυνατούντων νὰ βοηθήσωσιν ἄλλον τινὰ διὰ τῆς δυνάμεως, ἣν ἐκ τούτου ἀρύονται.

21. Ὅ τι κόψῃ τὸ δόντι μου,
καὶ ὅ τι βάλῃ ἡ ῥάχη μου.
(Β. 239, 905).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Οὐδὲν δηλ. ἄλλο πλὴν τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας.

22. Στάζ' τὸ δόντ'ν ἀτ'.

(Πόντου Βαλαβάνη, Εἱμαρμένης παίγνια σ. ς' [Τ' ὀδόντι μ' ἔσταξεν]. — Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντου 331, 297).

Πρβλ. σάλιο 4. Ἐπὶ τοῦ σφοδρῶς ὀρεγομένου πράγματος, οὗ δὲν εἶναι ἐφικτὴ εἰς αὐτὸν ἡ ἀπόλαυσις.

23. Στραβὰ τόντια, ἴσια μοῖρα.

(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Πρβλ. ἀρ. 1, ἴσιος 2. 21. 23. Ἡ ἔχουσα ἀνίσους ἢ στρεβλοὺς ὀδόντας, παρὰ τὴν δυσμορφίαν ταύτην, θὰ ὑπανδρευθῇ καλῶς. Δὲν εἶναι ὅμως τοῦτο φυσιογνωμικὴ δοξασία, ἀλλ' ἐκ τῶν συνήθων παραμυθιῶν, δι' ὧν παραμυθοῦσι τὰ ἔχοντα φυσικόν τι ἐλάττωμα κοράσια.

24. Τὰ δόντια εἶν' ἡ πρώτη πίκρα 'ς τὰ παιδιά.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Κατὰ τὴν ὀδοντοφυΐαν λαμβάνει τὸ βρέφος τὴν πρώτην πεῖραν τῶν πικριῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

25. Τὸν ἔδειξε τὰ δόντια.

(Κοινὴ [Τοῦ ἔ.] — Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμερ. Ἀνατ. 178,17).

Τὸν ἠπείλησεν, ἢ ὠμίλησε τραχέως πρὸς αὐτόν· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν κυνῶν, οἵτινες ἐκδηλοῦσι τὴν ὀργήν των σεσηρότες. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εὔχρηστον ἦτο καὶ ἐπὶ τοιαύτης σημασίας τὸ ῥ. σέσηρα (σαίρω) καὶ ἡ μετ. σεσηρώς· καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις ἐπί-

σης εἶναι εὔχρηστος ἡ μεταφορά. Ἰταλ. Mostrare i denti (ἐπὶ ἄλλης σημασίας).—Γαλλ. Montrer les dents à quelqu'un.—Ῥωμουν. 'S' arĕtat dinţiĭ = ἔδειξε δόντια. (Zanne II, 3202). A's arĕtà coiţiĭ = ὁμ. (αὐτ. I, 1718).— Ὁλλανδ. Hij laat hem zijne tanden zien = τοῦ ἔδειξε τὰ δόντια του. (W. V, 490, 138).—Γερμαν Einem die Zähne weisen = νὰ δείχνῃ κἀνεὶς 'ς ἕναν τὰ δόντια. (αὐτ. Βλ. καὶ 493, 220).

26. Τὸν πονεῖ τὸ δόντι.

(Κοινή.—Λελ. Ἐπιδ. 237,126 [δ. του.]—Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 101 [δόντι τ'.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [δότι του.]—Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Π. τὸ δάδι του.]).

Ἐπὶ τοῦ κατεχομένου ἐξ ἐρωτικοῦ πάθους. Ἀγνοῶ πόθεν ἡ μεταφορά. Καὶ οἱ Γάλλοι λέγουσι: Le mal de dents, c'est le mal d'amour. (RTP. VII, 88). Τὸ ἀντίθετον δὲ, δὲν τὸν πονοῦν πλέον τὰ δόντια (les dents ne lui font plus mal, κτλ.) λέγουσι κατ' ἀντίφρασιν οἱ Γάλλοι ἀντὶ τοῦ ἀπέθανεν, ὁμοίως καὶ οἱ Ρωμοῦνοι: Nu'l maĭ dore dinţiĭ = δὲν τοῦ πονοῦν πλιὰ τὰ δόντια. (Zanne II, 3195).

27. Τοῦ ἐμίλησε ὄξω ἀπὸ τὰ δόντια.

(Κοινή.—Ζακύνθου. Μάτεση ὁ βασιλικὸς Πρ. Λ΄ σκ. 8. σ. 31 [ἐμίλησα ἔξω]).

Ὡμίλησε πρὸς αὐτὸν αὐστηρῶς καὶ εὐθαρσῶς. Τὸ ἀντίθετον, οἱ δειλοὶ καὶ ἀσαφεῖς λόγοι, λέγονται «μασημένα λόγια». (Πρβλ. τὸ γαλλ. parler entre les dents).

38. Τοῦ ἔτριξε τὰ δόντια.

(Κοινή).

Τὸν ἠπείλησεν. Γερμαν. Mit den Zähnen knirschen = νὰ τρίζῃ τὰ δόντια (W. V, 492, 210), πρὸς δήλωσιν μεγάλης ὀργῆς.

δόξα

1. Γιὰ μιὰ φάνταξη, καλή εἶν' κ' ἡ δόξα.

(Κα. 1159).

Ἡ δόξα μόνον πρὸς ἐπίδειξιν εἶναι χρήσιμος, ὅθεν οἱ κενόσπουδοι μόνοι ἐπιζητοῦσι τὰς τιμὰς καὶ τἆλλα τὰ πορίζοντα δόξαν, οἱ δ' ἀνεπίδεικτοι τὰ περιφρονοῦσιν.

2. Πολλοὶ τὸν πλοῦτον ἐμίσησαν, τὴν δόξαν οὐδείς.
(Κοινή. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ἀρχαία γνώμη (ἄγνωστόν μοι ὑπὸ τίνος πρῶτον λεχθεῖσα), περισωθεῖσα καὶ παρὰ τῷ λαῷ.

δόξα (ἶρις).

1. Εἶδες δόξαν τὴν αὐγήν;
εὗρε λιμάνιν τὸ βραδύ.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 319,198).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ὁ πλοίαρχος βλέπων ἐπιφαινομένην τὴν ἶριν τὴν πρωΐαν, ὀφείλει νὰ καταφύγῃ εἰς λιμένα διὰ ν' ἀσφαλισθῇ τὴν ἑσπέραν, ὅτε θὰ ἐνσκήψῃ ἡ προμηνυομένη ὑπὸ τοῦ οὐρανίου ἐκείνου φαινομένου καταιγίς.

2. Εἶδες δόξα τὴν αὐγή;
κακωσύνη τὸ βραδύ·
εἶδες δόξα τὸ βραδύ;
καλωσύνη τὴν αὐγή.
('Εστία 6 Μαρτίου 1895).

Βλ. ἀρ. 2, ζωνάρι 1, ἶρις 1. *Δόξα* λέγεται ἐνιαχοῦ ἡ ἶρις κατὰ παρετυμολογίαν τοῦ συνηθεστέρου ὀνόματος τόξο ἢ δοξάρι. (Βλ. ὅσα περὶ τούτου ἐσημείωσα ἐν Δημ. μετεωρολ. μύθ. σ. 23 καὶ ἐν Mélusine τ. II σ. 40). — Τὸ μετεωρολογικὸν τοῦτο γνωμικὸν διδάσκει, ὅτι ἡ ἶρις τὴν πρωΐαν μὲν ἐπιφαινομένη μηνύει ἐπικειμένην κακοκαιρίαν, τὴν ἑσπέραν δὲ εὐδίαν κατὰ τὴν ἑπομένην ἡμέραν. Προγνωστικὰ περὶ τῶν μεταβολῶν τοῦ καιροῦ ἐκ παρατηρήσεως τῆς ἴριδος εὑρίσκονται καὶ εἰς ἀρχαίους καὶ βυζαντινοὺς συγγραφεῖς. Ὁ Τζέτζης ('Αλληγορ. 'Ομηρ. 'Ιλ. Ο, στ. 86 σ. 183 Boissonade) μνημονεύει στίχον τοῦ 'Εμπεδοκλέους ἢ ἄλλου ποιητοῦ: «Ἶρις δ' ἐκ πελάγους ἄνεμον φέρει ἢ μέγαν ὄμβρον.» Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς (Χρον. Α' σ 58, 10 Bonn) βεβαιώνει ὅτι ἡ ἶρις «χειμῶνος μὲν φανεῖσα εὐδιεινὴν ἐπιφέρει κατάστασιν, εὐδίας δὲ οὔσης εἴ γε φανείη, χειμῶνα τοὐναντίον ἐμήνυσε». Ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου δὲ διδασκόμεθα, ὅτι καὶ οἱ 'Ιουδαῖοι ἐκ τοῦ πυρροῦ χρώματος τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὴν ἑσπέραν καὶ τὴν πρωΐαν ὡδηγοῦντο περὶ

τῶν μεταβολῶν τοῦ καιροῦ ἀκριβῶς ὡς συμβαίνει νῦν ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῆς ἴριδος: «Ὀψίας γενομένης λέγετε, Εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός. Καὶ πρωΐ, Σήμερον χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός». (Ματθ. ις΄, 2. 3).

Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Arco da mattina, empie la mulina (marina); arco da sera, tempo rasserena = δόξα τὸ πρωΐ γιομίζει τὸ μύλο (ἢ, τὴ θάλασσα)· δόξα τὸ βραδύ, ὁ καιρὸς ξαστερώνει (τοσκαν. Giusti 180. Giani 137). Arco çeleste de matina, el mal tempo se aviçina ; arco çeleste de sera, el bon tempo se spera = οὐράνιο τόξο τῆς αὐγῆς ὁ κακὸς καιρὸς κοντεύει· οὐράνιο τόξο τοῦ βραδιοῦ ὁ καλὸς καιρὸς ἀπαντέχεται· (βενετ. Pasqualigo 215 μετὰ βικεντιακῆς παραλλαγῆς). L'arco baleno della mattina tutt'el munno va in ruina; l'arco baleno della sera, tutt'el munno se renserena = δόξα τῆς αὐγῆς, ὅλος ὁ κόσμος πάει νὰ χαλάσῃ· δόξα τοῦ βραδιοῦ ὅλος ὁ κόσμος βδιάζει (μαρκιακή, Pitrè III, 16). Arcu siritinu, fa bon tempu a lu matinu, arcu matinali, jinchi puzzura e funtani = δόξα ἑσπερινὴ κάνει καλὸν καιρὸ τὸ πρωΐ, δόξα πρωϊνὴ γεμίζει πηγάδια καὶ βρύσαις· (σικελ. αὐτ. μετὰ πολλῶν παραλλαγῶν). Iri di sira, bon tempu di matina = δόξα τοῦ βραδιοῦ καλὸς καιρὸς τὴν αὐγὴ (καλαβρία, Marzano 28). Arco di sera, bon tempo si spera; arco di matina, capotto e capottina = δόξα τοῦ βραδιοῦ, καλὸς καιρὸς παντέχεται δόξα τῆς αὐγῆς, (φόρεσε) καπόττο καὶ καποττάκι. (Νέα Ἐφημερὶς 18 Ἰανουαρ. 1893· ὁ γράφων ἐν τῇ ἐφημερίδι ταύτῃ Ἕλλην ναυτικὸς βεβαιώνει ὅτι ἡ ἰταλικὴ αὕτη παροιμία εἶναι γνωστὴ καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους ναύτας).—**Γαλλ.** Arc-en-ciel du matin pluie sans fin arc-en-ciel du soir il faut voir. (Leroux I, 91). L'arc-en-ciel du soir fait beau temps paroir (αὐτ.). Arc-en-ciel le matin met la mare à chemin, arc-en-ciel du soir, bon espoir. (RTP. IX, 558. Βλ. καὶ XIII, 390, 20). Arc-en-ciel du matin p'etit bonhomme, fil'ton ch'min, ne crains rien! (L. Pineau Folklore du Poitou σ. 521) Arc-en-ciel au soir pluie ou vent le lendemain. (Gomis 40. Αἱ δύο τελευταῖαι εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰς προηγουμένας, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ κυπριακὴ ἐν λ. ζωνάρι 1).—**Καταλαν.** Arch de Sant Martí al matí,

la pluja ja es aquí, arch de Sant Martí á la tarde, la pluja ja es paxada = δοξάρι τοῦ ἁγιοῦ Μαρτίνου τὸ πρωΐ ἡ βροχὴ εἶναι ἐδῶ, δοξάρι τοῦ ἁγιοῦ Μαρτίνου τὸ βράδυ, ἡ βροχὴ πέρασε. (Vieta σ. 77. Gomis σ. 21, μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. σ. 38 κἑ.).—**Ἀγγλ.** If there be a rainbow in the eve, it will rain and not leave; but if there be a rainbow in the morrow, it will neither lend nor borrow = ἂν εἶναι δόξα τὸ βραδὺ θὰ βρέχῃ καὶ δὲν θὰ παύῃ· ἀλλ' ἂν εἶναι δόξα τὸ πρωΐ οὔτε θὰ δώσῃ οὔτε θὰ πάρῃ. (W. III, 1583, 1). — **Γερμαν.** Ein Regenbogen am Morgen läss für Regen nicht sorgen = δόξα τὸ πρωΐ δὲ σ' ἀφίνει νὰ νοιαστῇς γιὰ βροχὴ (αὐτ.). Regenbogen am Abend lässt gut Wetter hoffen = δόξα τὸ βράδυ σὲ κάνει νὰ ἐλπίζῃς καλὸν καιρὸ (αὐτ. 2). Regenbogen am Morgen machen dem Schäfer Sorgen, aber am Abend ist er ihm labend = δόξα τὸ πρωΐ βάνει τὸ βοσκὸ 'ς ἔννοιαις, μὰ τὸ βράδυ τοῦ φέρνει χαρὰ (αὐτ. 3. Παραλλαγὴν βλ. ἐν Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1899 σ. 231).

δόξα πατρὶ

1. Θὰ πέσῃ τὸ δόξα πατρί.
(Β. 355,69).

Βλ. δίνω 66. 83. Θὰ πέσῃ ξύλο.

δοξάρι

1. Ἔρρηξε δὴ σαΐττα του, κρέμασε τὸ δοξάρι.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ἀφοῦ ἔβαλε τὸ βέλος, ἐκρέμασε τὸ τόξον· συντελέσας δηλ. τὸ ἔργον του ἀνεπαύθη. Λέγεται ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες διὰ μακρᾶς ἐργασίας εὐπορήσαντες χρημάτων, εἶναι ἀσφαλεῖς περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἀξία σημειώσεως ἡ μεταφορά, ἐμφαίνουσα τὴν παλαιότητα τῆς παροιμίας.

δοξολογῶ

1. Φά, κ' ἐπεκεῖ δοξολόγα.
(Κρώμνης Πόντου. Ἀστ. Πόντ. Α' σ. 122).

Φάγε πρῶτον καὶ ἔπειτα δοξολόγει, ἤτοι εὔχου εἰς τὸν θεὸν ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ψυχῆς ἁμαρτωλῶν. Λέγεται ἐπὶ τῶν προλαμβανόντων

τὰ πράγματα καὶ ἐγκαυχωμένων ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ πρὶν ἢ τὸ ἔργον ἐξ ὁλοκλήρου συντελεσθῇ. Ὑπόκειται μῦθος περὶ ἀλώπεκος, ἥτις συλλαβοῦσα ἀλέκτορα, ὄρνιθα καὶ πέρδικα, καὶ κομίσασα εἰς τὸ σπήλαιόν της, ἠθέλησε νὰ εὕρῃ πρόσχημά τι δικαιολογοῦν αὐτήν, ὅπως τὰς φάγῃ. Ὑποκριθεῖσα δὲ τὸν πνευματικόν, προσεκάλεσεν ἰδίᾳ ἕκαστον τῶν πτηνῶν νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς αὐτὴν τὰς ἁμαρτίας του. Σχετλιάζουσα δὲ ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ἀθωοτάτων πράξεων, τὰς ὁποίας ἐχαρακτήριζεν ὡς θανασίμους ἁμαρτίας, κατεβρόχθισε τὸν ἀλέκτορα πρῶτον καὶ ἔπειτα τὴν ὄρνιθα. Ἡ δὲ πέρδιξ κατανοήσασα τίς τύχη ἀναμένει αὐτήν, ὡμολόγησεν ὅτι ἔχει πολλὰς ἁμαρτίας, ἀλλὰ παρεκάλεσε τὴν ἀλώπεκα προτοῦ νὰ τὴν φάγῃ, ὡς πνευματικὸς ποῦ εἶναι νὰ δοξολογήσῃ, τοὐλάχιστον, ὅπως συγχωρηθῶσιν αἱ ἁμαρτίαι της. Ἡ ἀλώπηξ ἐδέχθη καὶ πεσοῦσα ὑπτία προσεποιήθη ὅτι εὔχεται εἰς τὸν θεόν, ἀλλ' ἡ πέρδιξ εὑροῦσα καιρὸν ἀπέπτη καὶ ἐσώθη. Ἡ δὲ ἀλώπηξ εἶπεν: «Ἔι νὰ σ' ἔζ' τὸν κύρ'ν ἀτ', ποῦ 'κὶ τρώει κ' ἐπεκεῖ δοξολογᾷ! Φά', κ' ἐπεκεῖ δοξολόγα». Ὁ μῦθος (δημοσιευθεὶς ἐν Ἀστ. Πόντ. Α' σ. 121-122) ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν περὶ ζῴων μύθων, εἰς οὓς συχνάκις παρεισάγεται τὸ ἐπεισόδιον τῆς ἐξομολογήσεως ἀθώων ζώων ὑπὸ σαρκοφάγων θηρίων, μάλιστα τοῦ λύκου καὶ τῆς ἀλώπεκος· τὸ γνωστότατον τῶν ἐπεισοδίων τούτων εἶναι τὸ ἐν τῷ Συναξαρίῳ τοῦ τιμημένου γαδάρου (Wagner, Carm. Graeca med. ævi σ. 115 στ. 101 κἑ.) — Ἀντίστοιχος πρὸς τὴν προκειμένην παροιμίαν εἶνε ἡ ἀρχαία: «πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ᾄδεις». Διογενιαν. 656. Βι. 262. Γρηγ. Κύπρ. 248. Ἀποστόλ. 1387. Κῶδ. Βοδλ. 785. Κωδ. Βατ. Κρ. 330. Σχολ. Πλατ. Λύσ. 205 d. Σουίδ. λ.). Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Πλάτ. Θεαιτ. σ. 164 c: «Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν».

δόσια

1. Καὶ τὰ δόσα καὶ τὰ δοσα,
τὸν Χριστὸν ἐπαραδῶσαν.
(Χίου. Β' 59,130 καὶ Β. 125,116).

Βλ. γρόσι 25.

2. Τὰ δόσια μάτια παίρνουνε.
(Βάρνερ: δόσι 1).

Πρβλ. δῶρον 1. Τὰ δῶρα ἐκτυφλοῦσι, καὶ ὁ δωροδόκος ἄρχων δὲν βλέπει τὸ δίκαιον. Πρβλ. τὸ τοῦ Σειρὰχ (κ', 29): «Ξένια καὶ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ ὡς φιμὸς ἐν στόματι ἀποτρέπει ἐλεγμούς». Ὅμοιαι παροιμ. Ἀλβαν. Ε μίτουρα sù k ítourα =ἀπαράλλακτος (Hahn 156,99). —Ἀγγλ. Gifts blind men's eyes =τὰ δῶρα τυφλώνουν τῶν ἀνθρώπων τὰ μάτια. (W. I, 1590, 22)· —Ὁλλανδ. Ghiften verblijnden der wyser lude oghen=τὰ δόσια τυφλώνουν τῶν φρονίμων τὰ μάτια (αὐτ. 1313, 35). —Γερμαν. Geschencke machen die Weise blind=τὰ δῶρα κάνουν τοὺς σοφοὺς τυφλούς· (αὐτ. Βλ. αὐτ. 17. 24. 26. 1590,17). Gaben verblenden weiser Leute Augen=τὰ δόσια τυφλώνουν τῶν φρονίμων τὰ μάτια (αὐτ. 1313,35).

3. Τα δόσα, τὰ δόσα
τὸ Χριστὸ σταυρῶσα.

(Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 208 [Τὰ δ. τὸ Χ.]—Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λασκαρη [σταυρῶσαν.]).

Βλ. γρόσι 25.

4. Τὰ δόσια
τὸ Χριστὸ ἐπαραδῶσα.

(Κοραῆ Ἀτ. Β', 111 [τὸν Χριστὸν ἐπαραδόσαν.]—Κρήτης. J. 310,164 [τὸν Χριστὸν ἐπαραδῶκαν.]—Χίου. Πασπάτ. σ. 141 [τὸν Χριστὸν ἐπαραδῶσαν.]—Κερκύρας παρὰ J. Schmitt.—Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [ἐπαραδῶσαν]—Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ.—Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [ἐπαραδῶκαν.]—Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [Τὰ δόσα]).

Βλ. γρόσι 25.

5. Τὰ δόσια
τὸ Χριστὸ προδῶσα.
(Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Βλ. γρόσι 25.

δόσιμο

1. Δόσιμο τοῦ χεριοῦ
σώσιμο τῆς ψυχῆς.

(Βλ. Κατζιούλ. 652.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 216 [Δόσμα—σῶσμα]—Ἠπείρου. Ἀρ.

1315 [Τὸ δ.] — Β. 304,276. — Πολυλᾶ Φιλολογικὴ γλῶσσα σ. 68. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Δόσ'μου — σώσ'μου τ'ς ψ.]).

Χριστιανικὸν παράγγελμα περὶ ἐλεημοσύνης. «Τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ποιεῖ ἀνὴρ ἐλεήμων». (Παροιμ. Σαλωμ. ια', 17). «Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος» (αὐτ. ιγ', 8). «Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι» (αὐτ. ις', 6)· «ὁ δὲ ἐπισπλαγχνιζόμενος ἐλεηθήσεται»· (αὐτ. ιζ, 5). «Πῦρ φλογιζόμενον ἀποσβέσει ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσύνη ἐξιλάσεται ἁμαρτίας». (Σειρὰχ γ', 30)· «τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι». (Δανιὴλ δ', 24). «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται». (Ματθ. ε', 7).

δουκᾶτο

1. Τὰ στραβά μας παραθύρια
τὰ δουκᾶτά μας τὰ σιάζουν.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 324,447 [Τὰ στραά μας παναθύρια — τὰ φράσσου.] — Τήνου παρὰ Ἀδ. Ἀδαμαντίου [δοκᾶτά μας] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. πουγγὶ 3 μετὰ τῶν αὐτόθι ἀναγραφομένων παραλλήλων, σακκὶ 30. 31, τορνέσι 1, τσεκίνι 1, φλωρὶ 6, χιλιάδα 1, πρβλ. ἄσπρα 32, πλοῦτος 4α. Ὅτι ὁ πλοῦτος ἐπικαλύπτων ἀποκρύπτει καὶ σωματικὰ καὶ ἠθικὰ ἐλαττώματα. Ἡ γνώμη ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων ἔχει ἐξενεχθῇ, ἐπαναλαμβάνεται δὲ καὶ ἐν νεωτέραις παροιμίαις. «Οἱ μὲν γὰρ κακότητα κατακρύψαντες ἔχουσιν | πλούτῳ, τοὶ δ' ἀρετὴν οὐλομένῃ πενίῃ». (Θέογν. 1061 - 2. Στοβ. ⌙Z', 19)· «καὶ γὰρ δυσειδὲς σῶμα καὶ δυσώνυμον | γλώσσῃ σοφὸν τίθησιν (πλοῦτος) εὔμορφον τ' ἰδεῖν. | Μόνῳ δὲ χαίρειν καὶ νοσεῖν ἐξουσία | πάρεστιν αὐτῷ κἀπικρύψασθαι κακά». (Σοφοκλ. ἀπ. 85 Nauck = Στοβ. ⌙A', 27). «Ὁ πλοῦτός ἐστι παρακάλυμμα τῶν κακῶν».» (Ἀντιφάν. παρὰ Στοβ. ⌙Z', 8. Ἀποστόλ. 1197f = FCG. IV, 91, 2. CAF. II, 79, 167). «Πλοῦτος δὲ πολλῶν ἐπικάλυμμ' ἐστὶν κακῶν». (Μένανδρ. παρὰ Στοβ. ⌙A', 19. Βλ. καὶ Κασίαν 58-9 σ. 359 Krumbacher. Ἄριστον μάθημα 102 ἐν Wiener Studien XI, 30. Ἀντωνίου Μέλισσ. σ. 222. FCG. IV, 94, 3. CAF. III, 28, 90).

Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Li dinari ammucianu li difetti = τὰ χρήματα κρύβουν τὰ κουσούρια (σικελ. Pitrè III, 264). Ogni pirtusu attuppa lu dinaru = κάθε τροῦπα στουππώνουν τὰ χρή-

ματα (ἐπίσης αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Schoon geld kan veel vuil dekken = τὰ ὡραῖα χρήματα μποροῦν πολλὰ σάπια νὰ σκεπάσουν. (W. I, 1473,50). — **Γερμαν.** Blinkend Geld deckt faul Gesäss = λαμπερὸς παρᾶς σκεπάζει σάπιον κῶλο (αὐτ.). — **Σερβ.** Τὰ πλούτη σκεπάζουν τὴ χωριατιά. (Wuk 299).

δουλειὰ

1. Ἀδοῦτο ἡ δουλεία νεστείαν καὶ ἀγρυπνίαν θέλει.
(Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη [ἡ : ἀγρ. χρίσ'κεται.]).

Ἔργον δεόμενον νηστείας καὶ ἀγρυπνίας. Ἐπὶ ἔργων ἀπαιτούντων πολὺν κόπον καὶ προσοχήν.

2. Ἅγια Δευτέρα βούηθα μου, Τρίτη μου καὶ Τετράδη,
καὶ Πέφτη μου καὶ Παρασκή, δουλειὰ νὰ μηδὲ κάμω.
(Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 423,6 [Ἁ. Δ. σῶσέ με καὶ Τ. καὶ Τ. καὶ Π. καὶ Παρασκευὴ ποτὲ δ. μὴν κάνω.] — Κρήτης Βλαστ. 57).

Βλ. ῥόκκα 1. Ἐπὶ ὀκνηρῶν οἰκοδεσποινῶν.

3. Ἄδουλος δουλειὰ δὲν ἔχει,
τὸ βρακί του λεῖ καὶ δένει.
(Sanders 230,129 [δουλειὰν — λύει] — Β' 6,59 [εἶχε — λύνει δένει.] — Β. 3,29. — Πτζ. 213,9. — Καρυταίνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. ἀδειανὸς 7, βρακὶ 5α.

4. Αἱ λωλλὸς δουλειὰδ δὲν εἶσ'εν,
τσ' ἔτριβγεν τὸν κῶλόν του.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 317,118).

Βλ. ἀδειανὸς 7.

5. Ἂν δὲν ἔχῃς δουλειά, πήγαινε 'ς τἀρχοντικὰ νὰ βρῇς.
(Πτζ. 313,1176).

Βλ. ἀρ. 38. Ὁ μὴ ἔχων ἐργασίαν εἶναι βέβαιος μεταβαίνων εἰς τοῦ πλουσίου ὅτι θὰ εὕρῃ· διότι ὁ πλούσιος ζητεῖ πάντοτε ν' ἀπασχολήσῃ τοὺς ἔχοντας τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ πτωχοὺς καὶ νὰ ὠφεληθῇ ὡς ἔνεστι πλεῖστα ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἀμείβων αὐτοὺς γλίσχρως ἢ περικόπτων τὸν κανονισμένον μισθόν.

6. Ἀποβραδυσινὸ φαεῖ φύλαε,
ἀποβραδυσινὴ δουλειὰ μὴ φυλᾷς
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώννη).

Βλ. ἀρ. 61. 77. 83. 85-90 πρβλ ἀρ. 72, αὔριο 12. Τὸ ἔργον τῆς σήμερον δὲν πρέπει ν' ἀναβάλλεται εἰς τὴν αὔριον, ἐνῷ τοὐναντίον πρέπει ν' ἀναβάλλεται ὁ θυμός, κατά τινας παραλλαγὰς (ἀρ. 85, θυμὸς 12)· διότι ὁ κατεχόμενος ὑπὸ θυμοῦ θὰ μετανοήσῃ ἂν διαπράξῃ τι ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ὅθεν πρέπει ν' ἀναμείνῃ μέχρι τῆς αὔριον, ὅπως δεύτεραι σκέψεις κατὰ τὴν νύκτα ὁδηγήσωσιν αὐτὸν περὶ τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ συμφέροντος· ἐν ἄλλαις δὲ παραλλαγαῖς ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἔργου γίνεται πρὸς τὸ δεῖπνον, ὅπερ οὐδεμία ἀνάγκη νὰ τρώγεται ὅλον ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἑσπέρας, τοὐναντίον δὲ οἰκονομικώτερον εἶναι ἂν μέρος αὐτοῦ ὑπολειφθῇ διὰ τὴν ἄλλην ἡμέραν· στηρίζεται δ' ἡ ἀντίθεσις αὕτη εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος φυλῶ ἢ φυλάγω (φυλάττω). Φυλάττεται ἔργον, ὅπερ δὲν συνετελέσθη, ὅθεν τὸ φυλάττω ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ἀναβάλλω· φαγητὸν δὲ φυλάττεται ἂν δὲν κατηναλώθη καὶ ἂν ἔμεινεν ὑπόλοιπον αὐτοῦ, ὅθεν ἐπὶ τούτου τὸ φυλάττω εἶναι συνώνυμον πρὸς τὸ ταμιεύω. — Ὅμοιαι παρ. **Ῥωμουν** Mâncarea de diminéţă lasă-o pentru séră = φαγεῖ τῆς αὐγῆς φύλα το γιὰ τὸ βράδυ. (Zanne III, 8762). — **Γερμαν.** Was man heute verzehren soll, mag man bis morgen sparen, und was morgen zu schaffen ist, soll man heute thun = ὅ τι ἔχει κἀνεὶς νὰ φάγῃ σήμερα μπορεῖ νὰ τὸ οἰκονομήσῃ γι' αὔριο, κι' ὅ τι εἶναι γιὰ νὰ γίνῃ αὔριο κάλλιο ἂς τὸ κάμῃ σήμερα. (W. IV, 1623,12 μετὰ πολωνικῆς παραλλαγῆς).

6α. Ἀποβραδὺς 'ς τὸ σπίτι σου, τὴ νύχτα 'ς τὴ δουλειά σου.
(Πύργου Ἠλείας. Ἑστία 1890 Α' σ. 171).

Βλ. ἀρ. 7. 39. 65, αὐλάκι 2, πρωΐ 8, πρβλ. πρβλ. πρωΐ 3. 10. Ὁ καλὸς ἐργάτης ἐπιλαμβάνεται μὲν τῆς ἐργασίας ὄρθρου βαθέως, ἀλλὰ καταπαύει αὐτὴν ἐνωρὶς καὶ ἐπανέρχεται ἅμα τῇ ἑσπέρᾳ εἰς τὸν οἰκόν του. Ὅμοιαι παροιμ. **Ὁλλανδ.** Voor nacht in, voor dag uit = πρὶν τῆς νύχτας μέσα, πρὶν τῆς ἡμέρας ἔξω. (W. III, 96). —

Γερμαν. Vor Nacht ein, vor Tag aus, dann steht es wohl im Haus = πρὶν τῆς νύχτας μέσα, πρὶν τῆς ἡμέρας ἔξω, ἔτσι πάγει καλὰ τὸ σπίτι (αὐτ.). — **Τουρκ.** Αχσάμ-ισα γιάτ, σαμπὰχ -ισα γκὶτ = σηκώνου τὸ πρωῒ καὶ κοιμοῦ τὸ βράδυ. (Μαλλοὺφ 34, 29).

6β. Ἀπὸ κακὸ χρειαζόμενο δουλειὰ δὲν ἀπομένει ἀκάμωτη.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 16, 54).

Ὁ κακὸς εἶναι πρόθυμος νὰ διαπράξῃ οἱανδήποτε κακὴν πρᾶξιν

7. Ἀπὸ μπονώρα 'ς τὴ δουλειά, κι' ἀπ' ἀνωρὶς 'ς τὸ σπίτι.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Μπονώρα 'ς τὴ δ. κι' ἀνώρας 'ς τὸ κονάκι.]).

Βλ. ἀρ. 6α. Μπονώρα = ἐνωρὶς τὴν πρωΐαν (ἰταλ. a buon'ora).

8. Ἀπὸ τὸ θέρο ὡς τοῖς ἐλιαῖς,
πότε δὲ σώνοντ' οἱ δουλειαῖς.

(Βερ. 68, 39 [ὡς τ'ς ἐ.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1515 [τὸν θέρ' ὡς ταῖς ἐ. δὲν ἀπολείπουν οἱ δ.] — Β. 29, 371 [θέρ' ὡς — δὲν σ.] — Μ. 93 [ὡς τ'ς ἐ. π. δὲν σώνουντ' οἱ δ.] — Βύρ. Γ', 164, 7 [θέρος ὡς τ'ς ἐ.] — Κα. 657 [ὡς τ'ς ἐ. π. δὲν παύουνε οἱ δ.] — Μυτιλήνης Λέσβου παρὰ Γρ. Ν Βερναρδάκη [Ἀπού τοὺ θέρους ὡς τ'ς ἐ. πουτὲ δὲ σώνουντ' οἱ δ.]).

Αἱ κυριώταται καὶ βαρύταται γεωργικαὶ ἐργασίαι συμπίπτουσι κατὰ τοὺς ἓξ μῆνας τοῦ θέρους καὶ τοῦ φθινοπώρου. Ἀπὸ τοῦ Μαΐου ὅτε ἄρχεται ὁ θερισμὸς τῆς κριθῆς καὶ τοῦ σίτου μέχρι τῶν ἀρχῶν Δεκεμβρίου ὅτε ἐν τοῖς πλείστοις ἐλαιοφόροις τόποις λήγει ἡ συγκομιδὴ τῶν ἐλαιῶν, ἡ ἐργασία εἶναι ἀδιάλειπτος. Μετὰ τὸν θερισμὸν τοῦ σίτου καὶ τὰς συμπαρομαρτούσας ἐργασίας, τὸ ἁλώνισμα καὶ τὸ λίχνισμα, ἔπονται ἡ συγκομιδὴ τῶν σύκων, τοῦ ἀραβοσίτου, ὁ τρυγητὸς καὶ ἡ ἀποξήρανσις τῆς σταφίδος, ἔπειτα ὁ τρυγητὸς τῶν ἀμπέλων καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ οἴνου, ἡ σπορὰ καὶ συγχρόνως ἡ συναγωγὴ τῶν ἐλαιῶν καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐλαίου.

8α. Ἀπὸ τὸν Ἅδη κι' ἂν ἀργῇ, ἐδῶ δουλειαῖς δὲν ἔχει.

(Βάρνερ: Ἅδης 1).

Ἐπὶ παρηλίκων, ἀνικάνων εἰς ἐργασίαν καὶ ἀχρήστων.

9. Ἀποῦ κάμῃ τὴ δουλειά του πρῶτα, ὕστερα κακὰ πληρώνει.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 17,81).

Ὁ πωλῶν ἐπὶ πιστώσει δυσκόλως εἰσπράττει τὰ ὀφειλόμενα, διότι ὁ ἀγοραστὴς ἔχων ἀνάγκην τοῦ πράγματος θὰ οἰκονομήσῃ ὁπωσδήποτε τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ, ἂν πωλεῖται τοῖς μετρητοῖς· ἐνῷ ἂν τὸ λάβῃ ἐπὶ πιστώσει, ἂν κάμῃ τὴ δουλειά του, ὡς λέγει ἡ παροιμία, μὴ ἔχων πλέον ἀνάγκην ἀδιαφορεῖ περὶ ἀποτίσεως τῆς ὀφειλῆς.

10. Ἀπ' τὴ μιὰ δουλειὰ 'ς τὴν ἄλλη,
κ' οἱ δουλειαῖς σωμοὺς δὲν ἔχουν.

(Κα. 633).

Πρβλ. ἀρ. 28. 41 β, δουλεύω 12. Σωμὸς καὶ σωσμὸς (ῥ. σώνω) = πέρας, λῆξις. «Δὲν ἔχει σωμὸ ἕνα πρᾶμα» = εἶναι ἀνεξάντλητον. — Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι ὁ φιλεργὸς εὑρίσκει πάντοτε ἐπασχόλησιν, μετὰ τὸ πέρας τῆς μιᾶς ἐργασίας ἀναλαμβάνων ἄλλην. Λέγεται προσέτι καὶ ὑπὸ πολυασχόλων μεμψιμοιρούντων. Παραπλησία ἡ **Γαλλ.** Labeur ne grève point quand on y prend plaisir. (Leroux II, 328).

11. Αὐτὰ κι' ἄλλα, κυρὰ ξένη,
καὶ δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ βγαίνῃ.

(Β. 36,470).

Πρβλ. ἀρ. 76. Ἐπὶ γυναικῶν, ὧν τὴν ἐργασίαν ἀνακόπτει ἡ φλυαρία.

12. Βρὲς δουλειά, νὰ βρῇς βασίλειο.

(Κα. 1028).

Βλ. ἀρ. 25. Ὁ ἐργαζόμενος οὐδενὸς ἀνθρώπου ἔχει χρείαν, ἐπαρκῶν δ' εἰς τὰς ἀνάγκας του εἶναι ἐλεύθερος καὶ εὐδαίμων, ὡς βασιλεύς.

13. Γιορτιάτικη δουλειὰ ποτὲ δὲν προφτελεύει.

(Κα. 1116).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. Κυριακὴ 11.

14. Γλήγορος 'ς τὸ χουλιάρι, κι' ἀργὸς 'ς τὴ δουλειά.

(Βερ. 9,3 [Ἀγλήγορος] — Ἠπείρου. Ἀρ. 216. — Β. 3,21 [Ἀγλήγορος]).

Πρβλ. ἀρ. 57α, καλόγερος 9—11. Ἐπὶ ἐργατῶν ἢ ὑπηρετῶν ὧν ἡ ὄρεξις εἶναι μείζων τῆς προθυμίας πρὸς ἐργασίαν. Τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν τῆς βραδύτητος εἰς τὸ ἔργον καὶ τῆς ταχύτητος εἰς τὸ δεῖπνον ἐξαίρει καὶ ὁ Λουκίλλος εἰς δύο σκωπτικὰ ἐπιγράμματα: «Ἦν βραδὺς Εὐτυχίδας σταδιοδρόμος, ἀλλ' ἐπὶ δεῖπνον | ἔτρεχεν, ὥστε λέγειν· Εὐτυχίδας πέταται» (Ἀνθολ. ΙΑ', 208). «Εἰ ταχὺς εἰς τὸ φαγεῖν, καὶ πρὸς δρόμον ἀμβλὺς ὑπάρχεις, | τοῖς ποσί σου τρῶγε, καὶ τρέχε τῷ στόματι» (αὐτ. 431)

15. Γύρευε, ἀγᾶ μου, τὴ δουλειά σου, κι' ὁ Γιάννης δὲν εἶναι γιὰ χαράτσι.

(Β. 51,111. — Βύρ. Γ', 436,9).

Πρβλ. χαράτσι 1. Ἄλλους ἀπείλει· ἐμὲ δὲν πτοοῦσιν ἀπειλαί. Κατάδηλον ὅτι εἶναι αὕτη ῥῆσις γενναίου τινὸς Ἕλληνος ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας πρὸς Τοῦρκον χαρατσήν, γενομένη παροιμιώδης.

16. Δὲν εἶχα δουλειὰ νὰ κάνω,
κ' εὕρηκα μαλλὶ νὰ ξάνω.

(Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ'. μ').

Βλ. ἀνασαίνω 1. «Πράγματ' ἐξ ἀπραξίας».

17. Δλειὰ σὰ δὲ ἔχι κἀνεὶς στσύλι τσιγηγᾶ.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 66, ἀδειανὸς 8, πρβλ. ἀρ. 47.

18. Εἶντα σὲ νοιάζει ἀφ' τοῦ κόσμου τοῖς δουλειαῖς;

(Χίου. Καν. 245,239).

Τί μεριμνᾷς περὶ ξένων ὑποθέσεων; Μὴ ἐπέμβαινε εἰς ταλλότρια.

19. Ἔκαμε δουλειαῖς μὲ φούνταις.

(Κοινή. — Κυθήρων. Πανδώρ. ΙΘ', 383 [Ἔχει δ.] — Λελέκ. Ἐπιδ. 232,4 [Ἂν ἤμ'να πλούσιος θά κανα δ.] — Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1197,192 [Δ. μὲ φ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Εἶναι δουλειὰ μὲ φ.] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Δ. μὲ φ.]).

Πρβλ. ἀρ. 20β. Δουλειὰ μὲ φούνταις, δηλ. ἔργον κροσσωτόν, λέγεται μεταφορικῶς ἡ σπουδαία καὶ πολύπλοκος ὑπόθεσις, ἡ ἀπαιτοῦσα μακρὰν καὶ δυσχερῆ ἐργασίαν. Συνήθως ἡ φράσις λέγεται εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν διαπραξάντων ἀσύνετόν τι ἢ ἐπιζήμιον ἔργον.

19α. Ἔκατσ' ἡ δουλειὰ 'ς τὴν πόρτα
κ' ἐκυνήγησε τὴ φτώχεια.
(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 30, δουλευτὴς 3. 5, τεχνίτης 2. Ὅτι ὁ ἐργατικὸς ἄνθρωπος οὐδέποτε στερεῖται τῶν πρὸς τὸ ζῆν. Χαριέστατα ἐκφέρεται ἡ ἰδέα αὕτη διὰ τῆς προσωποποιίας τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πτωχείας· ἡ ἐργασία φρουροῦσα τὴν εἴσοδον τῆς οἰκίας τοῦ ἐργάτου ἀποδιώκει μακρὰν ταύτης τὴν πτωχείαν. Καὶ ἡ ἐν λ. δουλευτὴς 3 καὶ αἱ ὅμοιαι παροιμίαι τῶν ἄλλων λαῶν ἐπίσης διὰ προσωποποιίας ἐκφράζουσι τὴν αὐτὴν γνώμην, ἀλλ' ὑστεροῦσι τῆς προκειμένης κατὰ τὸ πλαστικὸν τῆς παραστάσεως.

20. Ἕναν ἔργον καὶ δύο δουλείας.
(Πόντου. Ἑπτάλ. 363,136).

Βλ. ἀρ. 21, πρβλ. ἀρ. 20β. Ἔργον εἶναι τὸ σύνολον, ἡ ἐπιχείρησις, δουλεία δὲ ἡ εἰς ταύτην ἀσχολία. Δύο δουλείας διὰ τὸ αὐτὸ ἔργον ποιεῖ ὁ ἐκ ῥαθυμίας διακόπτων τὴν συνέχειαν τῆς ἐργασίας, ἐπὶ τούτου δὲ λέγεται ἡ φράσις.

20α. Ἐπῆρες τὴ δουλειά μου,
ἐπῆρες καὶ τὴ δαγκασιά μου.
(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 191. — Κ. γ', 479 [τὴν δαγκασιάν μου.]).

Βλ. ἀρ. 60.

20β. Ἔργατα καὶ δουλείας.
(Κρώμνης Πόντου. Ἀστ. Πόντ. 70,93).

Πρβλ. ἀρ. 19. 20. Ἐπὶ σπουδαίων καὶ δυσχερῶν ἔργων.

21. Ἔργον καὶ δουλείαν ἐποῖκές ἀτο.
(Πόντου. Ἑπτάλ. 363,133).

Βλ. ἀρ. 20. Ἐπὶ τῶν νωθρῶς ἐργαζομένων.

22. Ἐσὺ πάλ' ἐκαρκάριξες κ' ἐσῆβες 'ς σὴν δουλείαν.
(Πόντου παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη).

Εἰρωνικῶς, ἐπὶ τῶν σωματικῶς ἀσθενῶν, ἀναλαμβανόντων ἔργον ὑπέρτερον τῶν δυνάμεων αὐτῶν.

23. Ἔτσι θὰ πάῃ ἐφέτος καὶ ἄλλη μιὰ χρονιά,
καὶ τὸν παράνω χρόνο θὰ κάμωμε δουλειά.
(Ἀν. ἐπιθ. Α', 453,126 [τὸν παραπάνω — ἤ, θὰ πάῃ ὁ χρόνος]).

Ἀγνοῶν τὴν χρῆσιν ταύτης, εἰκάζω ὅτι λέγεται εἰρωνικῶς ἐπὶ ὀκνηροῦ, ἀποφεύγοντος τὴν ἐργασίαν· ἢ ἐπὶ ἐμπορικῆς ἀπραξίας.

24. Ἡ βελόνη κ' ἡ κλωστὴ
κάνουν τὴ δουλειὰ χρυσή.
(Χίου. Καν. 247,258 [κάμνουν τὴν δ.]).

Βλ. βελόνα 4.

25. Ἡ δ'λειὰ βασίλιψι.
(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 12.

26. Ἡ δουλεία γάιδιαρος ἔν· νὰ τσιμπίγῃς ἀτο καὶ πάει ἐμπροστά.
(Κερασοῦντος παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη).

Πρβλ. ἀρ. 71. Ἡ ἐργασία ὁμοιάζει πρὸς τὸν ὄνον, κέντει ἵνα προχωρήσῃ. Ὅτι ἐπιλαμβανόμενοι ἔργου τινὸς ὀφείλομεν συντόνως καὶ ἄνευ διακοπῆς ν' ἀσχολώμεθα εἰς αὐτό. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ: «Κέντει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν» (Συνίδ. λ. Ἀποστόλ. 865 καὶ Leutsch αὐτ.), ἥτις ὅμως φαίνεται ὅτι ἄλλην εἶχεν ἔννοιαν.

27. Ἡ δουλειὰ δὲν χρήζει μοῦτρα.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 41. Δὲν χρειάζεται ἡ ἐργασία σκυθρωπὰ πρόσωπα. Ὅπως καλῶς συντελεσθῇ τὸ ἔργον ἀνάγκη ἑκόντες καὶ μετὰ προθυμίας νὰ ἐργάζωνται οἱ ἀναλαβόντες αὐτό. Ὁμοία ἡ ἀρχαία: «ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὕπω τρόπαιον ἔστησαν». (Πλάτ. Κριτίας 2 σ. 108 c. Συνίδ. λ. ἀλλὰ γὰρ. Μακάρ. 74. Κῶδ. Βοδλ. 187. App. prov. 16. Mant. prov. 9).

27α. Ἡ δουλειὰ ἓν προσευκή.
(Κύπρου. Σ. 888,31).

Ἡ ἐργασία εἶναι εὐάρεστος εἰς τὸν θεὸν ὅσον ἡ προσευχή. Γνώμη

ἐμφαίνουσα πολλὴν ὀρθοφροσύνην, λεχθεῖσα καὶ ὑπό τινος ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως, οὗ λησμονῶ τὸ ὄνομα: laborare est orare. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Il lavorare è un mezzo orare = ἡ δουλειὰ εἶναι μισὴ προσευχὴ (τοσκαν. Giusti 227) — **Γερμαν.** Wer fleissig arbeitet, betet zweimal = ὅποιος δουλεύει μ' ἐπιμέλεια δυὸ φοραῖς προσεύχεται. (W. I, 122, 46).

28. Ἡ δουλειὰ ἡ καμωμένη.
τὴν ἀκάμωτη ἀνιμένει.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ ἀρ. 10. Ὅτι πρέπει συντόνως ἐργαζόμενοι ταχέως νὰ τελειώνωμεν τὸ ἔργον ἡμῶν, διότι αἱ ἀσχολίαι οὐδέποτε λήγουσιν, ἀλλὰ πάντοτε μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἑνὸς ἄλλο ἔργον παρουσιάζεται.

28α. Ἡ δουλειὰ θέλει μαχαῖρι.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ὅτι πολλὴν εὐκολίαν παρέχει εἰς τὸν διὰ τῶν χειρῶν ἐργαζόμενον ἡ χρῆσις μαχαιρίου ἢ ἄλλου κοπτεροῦ ὀργάνου· πολλαὶ δ' ἐργασίαι ἀδύνατον νὰ γίνωσιν διὰ μόνων τῶν χειρῶν.

23β. Ἡ δουλειά μας γιαναμένη,
τὰ κοτόπουλα 'ς τὸ σπίτι.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἀγνοῶ τὴν χρῆσιν τῆς παροιμίας ταύτης.

29. Ἡ δουλειά του πάει πρύμα.
(Κοινή. — Ἠπείρου. Ἀρ. 430. — Β. 96,57 [δ. μας]. — αὐτ. 56 [Ἡ δ. μας π κολάϊ.]).

Πρύμα, ἐπίρρ. ἀπὸ τοῦ πρύμα ἢ πρύμη (ἀρχ. πρύμνα, ἐπίρρ. πρύμναθεν)· ταξιδεύω πρύμα = πλέω μὲ οὖριον ἄνεμον, ὀρθοπλοῶ. Ἡ δ. του πάει πρύμα = τὸ ἔργον του εὐδοκιμεῖ. Συνηθέστερον λέγεται εἰρωνικῶς.

30. Ἡ δουλειὰ νικάει τὴ φτώχεια.
(Μισενικόλα Καρδίτσης παρὰ Α. Λαδιᾶ).

Βλ. ἀρ. 19α, προκοπὴ 1. Ἡ ἐργασία καταβάλλει τὴν πτωχείαν·

ὁ ἐργαζόμενος οὐδέποτε πένεται. Πρβλ. τὸ τοῦ Βεργιλίου (Georg. I, 145) παροιμιῶδες: Labor omnia vicit. Παραπλήσια παροιμίαι **Γαλλ.** Le labour surmonte tout. (W. I, 117,58). Le travail remédie à la pauvreté (αὐτ. 116, 40). — **Δαν.** Arbeide er godt for Armod = ἡ δουλειὰ εἶναι καλὴ ἐναντίο τῆς φτώχειας (αὐτ.). — **Γερμαν.** Arbeit ist vor Armuth gut = ὁμ. (αὐτ.). Arbeit überwindet alle Schwierigkeit = ἡ δουλειὰ νικάει κάθε δυσκολία (αὐτ 117, 58). Fleiss vberwindet alles = ἡ προκοπὴ νικάει ὅλα (αὐτ. 1061, 34).

31. Ἡ δουλειὰ ντροπὴ δὲν ἔχει.

(Πανδώρ. ΙΘ', 118,58. — Ἀν. ἐπιθ. Α', 474.136. — Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 39, 306. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Τὸ πολυθρύλητον ἔπος τοῦ Ἡσιόδου (Ἔργ. 311): «Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος». (Βλ. καὶ Ξενοφ. Ἀπομν. Α', β', 57). Ὁμοία ἀρχαία ῥωμαϊκὴ παροιμία: Artem ne pudeat proloqui quam factites (παρὰ Cicer. orat. 43,147 = Ribbeck Comic. Roman. fragm. σ. 117 Ex inc. incertorum fab. XXII). — **Γερμαν.** Arbeit schändet nicht = ἡ δουλειὰ δὲν ντροπιάζει. (W. I, 117, 55. Βλ. αὐτ. 116, 37. 121, 28). Seines Handwerks darf sich niemand schämen = κανεὶς δὲν πρέπει νὰ ντρέπεται γιὰ τὴ δουλειὰ ποῦ ἔχει. (W. II, 341, 88. Βλ. καὶ αὐτ. 87).

31α. Ἡ καλὴ δουλειὰ 'ς ἓξ μῆνες τελειώνει.

('Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 32. Εἰρωνικῶς ἐπὶ ὀκνηρῶν ἀναβαλλόντων τὴν συντέλεσιν ἔργου.

32. Ἡ καλὴ ἡ δ'λειὰ γίνιτι 'ς τοὺ χρόνου.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

33. Ἡ καλουργιὰ καὶ ἡ γιολιὰ ὁσπίτια θεμελιώνει.

(Καρπάθου. ΖΑ. 365, 460 καὶ Μαν. 283,215 [κ' ἡ 'γολιὰ σπίδια θεμελιῶσαν.]).

Ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ ἡ ἐργασία ἐθεμελίωσαν οἴκους. Πρβλ. τὸ τοῦ Ἡσιόδου (Ἔργ. 312): «Εἰ δέ κεν ἐργάζῃ, τάχα σε ζηλώσει ἀεργὸς | πλουτεῦντα, πλούτῳ δ' ἀρετῇ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ».

34. Ἡ πολλὴ δουλειὰ κάμν' ἐχθρούς.

(Β. 106,199).

Βλ. προθυμία 1.

35. Ἡ πολλὴ δουλειὰ τρώει τὸν ἀφέντη της.

(Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [ἀφέντη.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν Λάσκαρη. — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου. — Μεσσηνίας. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἀφέτη της.]).

Ὅτι ὁ ὑπερμέτρως ἐργαζόμενος καταβάλλεται ὑπὸ τῆς κοπώσεως. Ἰταλ. El lavoro continuo mazza l'omo = ἡ ἀδιάκοπη ἐργασία σκοτώνει τὸν ἄνθρωπο (βενετ. Pasqualigo 289 Bernoni Tradiz. 206).

36. Ἤβραμε δουλειά.

(Πτζ. 243,358. — Πελοποννήσου).

Εἰρωνικῶς ἐπὶ τοῦ ἀσχολουμένου περὶ ἀνωφελεῖς ἀσχολίας.

37. Ἤβρες δουλειά; Δούλεψε. Ἤβρες φαεῖ; φάει. Ἤβρες ραβδί; φέγα.

(Πτζ. 243, 359).

Βλ. δίνω 97.

38. Θέλεις δουλειὰ νὰ ἰδῇς;
Σύρε 'ς τἀφεντικὰ νὰ βρῇς.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου. — Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. ἀρ. 5.

39. Θελεις ὄνομα καλό;
'ς τὴ δουλειά σου νυχατό.

(Καρπάθου. ΖΑ. 353, 224).

Βλ. ἀρ. 6α. Νυχατὸ ἐπίρρ. (πρβλ. τὸ ἀρχαῖον νύχα) = ὄρθρου βαθέως.

39α. Καθένας ἂς κυττάζῃ τὴ δουλειά του.

(Κοινοτάτη)

Πρβλ. ἀρ. 46α. 75α, ἀξιάδα 1. Ὅτι ἕκαστος ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ

μόνον περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων μὴ ἐπεμβαίνων εἰς τὰ τῶν ἄλλων. Λέγεται συνήθως ἐπιτιμητικῶς πρὸς τὸν παρεμβαίνοντα ἀπρόσκλητον εἰς ἀλλοτρίαν ὑπόθεσιν, ὡς καὶ αἱ φράσεις: «Κύττα τὴ δουλειά σου», «Κάνε τὴ δουλειά σου» κτλ.

40. Κατύχη τοῦ πλασμάτου ποῦ ἓν θωρεῖ τὴν δουλειάν του μὲ τὸ χέριν του.

(Κύπρου. Σ. 283, 177).

Πρβλ. ἀρ. 46α, μάτι 132. Κατύχη, κατ' ἀποβολήν, ἀντὶ τοῦ κακὴ τύχη. Ὅτι δυστυχὴς ὅστις δὲν φροντίζει αὐτὸς περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων, ἀλλ' ἐπαφίεται εἰς ἄλλους.

41. Κόβε, ράφτε, ξήλωνε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείπῃ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 70.

41α. Μ' ἀγγάρεια δουλειὰ δὲ γένεται.

(Ζαγορίου παρὰ Σ. Λ. Χατζοπούλου).

Βλ. ἀρ. 27, σκύλος 1.

41β. Μία μία τσοῖ δουλειαῖς μας,
καὶ ἡ μιὰ κοντ' ἀπ' τὴν ἄλλη.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 10.

41γ. Μιανῆς ὥρας δουλειὰ
ἕνου χρόνου ἀκαμασιά.

(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Μιᾶς ὥ. δ. ἑνὸς χ. ἀκαματωσύνη.]).

Βλ. τὰς βυζαντινὰς ἐν λ. ἔργον 9. 10.

42. Μιανῆς ὥρας δουλειά,
χρονῶνε ἔγνοια.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἔργον 9. 10.

42α. Μιᾶς ὥρας δ'λειά, δέκα χρουνῶ μιλέτ'.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἔργον 9. 10. Μιλέτ' = μελέτη.

426. Μιᾶς ὥρας δουλειά,
ἑνὸς χρόνου πομπή.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [ἢ: Μιανῆς ὡ. δ. μιανοῦ χ. π.]).

Πρβλ. ἔργον 9. 10. Ἐπὶ ἔργων ταχὺ καὶ ῥᾳδίως μὲν κατασκευασθέντων, ἀλλὰ περιποιούντων ὄνειδος εἰς τὸν ἐργάτην διὰ τὴν ἀτεχνίαν αὐτῶν.

43. Μιᾶς ὥρας δουλειά,
νοῦ χρόνου τεμπελιά.
(Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 152).

Βλ. ἔργον 9. 10.

44. Νά ταν ἡ δουλειὰ καλή,
τὴν ἀγάπα κι' ὁ καδής·
μόν' γιατὶ δὲν εἶν' καλή,
δὲν τὴν ἀγαπᾷ κἀνείς.
(Χίου. Νεα. 438).

Ἐπὶ τῶν ἀπροθύμως ἐργαζομένων. Ὁμοία ἡ Γερμ. Wenn arbeiten so lustig und leicht wäre, so thät's der Bürgermeister selbst = ἂν ἡ δουλειὰ ἦταν τόσο διασκεδαστικὴ καὶ εὔκολη, τὴν ἔκανε καὶ ὁ ἴδιος ὁ δήμαρχος. (W. I, 122, 35).

45. Νά χαμε νὰ τρώγαμε καὶ ῥοῦχα νὰ φοροῦμε,
δουλειὰ νὰ μὴν ἐκάναμε μόνο νὰ τραγουδοῦμε.
(Ψαρῶν. Β. 346,17 [Ἂς εἴχαμε]—Λελ. Ἐπιδ. 178 [Νὰ εἴχαμε-τραγῳδοῦμε]. —Καρπάθου. ΖΑ. 364, 449 [τρώαμε-ἐκάμναμε-τραουοῦμε.]—Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [ἐκ., καὶ τί καλὰ ὁποῦ ναι.] καὶ παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [ἐκ. καὶ τί καλὰ ὁποῦ ταν.]—Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ [τρώαμε-ἠκάναμε, ζωὴ ποῦ τὴν περνοῦμε].—Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα [Ἂς εἴχαμε νὰ τρώαμε τσαὶ ῥ.)].

Καλὴ μὲν καὶ εὐχάριστος ἡ ἀργία, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη βιάζει ἡμᾶς εἰς ἐργασίαν. Λέγεται σκωπτικῶς πρὸς τοὺς δυσφοροῦντας διὰ τὴν ἐργασίαν. Ἡ παροιμία φέρεται ἐν Κρήτῃ μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν καὶ ὡς κωμαστικὸν ᾄσμάτιον (J. 277, 152. Φρ. 28).

46. Νοῦ χρόνου μελέτημα, μιᾶς ὡροῦς δουλειά.
(Κύπρου. Σ. 289, 399).

Βλ. ἔργον 9. 10.

46α. Ὅγιος δὲ γυρεύει τὴ δουλειά του,
τρώει ὁ σκύλος τὴν ὀριά του.
(Χίου. Καν. 274, 470).

Πρβλ. ἀρ. 39 α. 40. Τοῦ μὴ ἀσχολουμένου εἰς τὸ ἔργον του τρώγει τὴν οὐρὰν ὁ σκύλος. Καταστρέφεται ὁ περὶ τῶν ἀλλοτρίων φροντίζων, τῶν δὲ ἰδίων ὑποθέσεων μὴ ἐπιμελούμενος.

47. Οἱ δουλειαῖς μας σκύλους πνίγουν.
(Χίου. Καν. 248,266).

Πρβλ. ἀρ. 17.66. Ἐπὶ ἀκερδῶν ἐπιχειρήσεων.

48. Ὁ ζουρλὸς δουλειὰ δὲν ἔχει,
τὰ βρακιά του λεῖ καὶ δένει.
(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀδειανὸς 7, διάβολος 19.

49. Ὁ λωλὸς δουλειὰ δὲν εἶχε,
κ' ἔλυε κ' ἔδενε τὸν κόμπο.
(Ῥόδου. Πανδώρ. ΚΑ', 369, 22 [δουλειὰν—κόμβον.] καὶ Βενετ. 28 [όμ.] καὶ αὐτ. 128, 22 [όμ.]).

Βλ. ἀρ. 51, ἀδειανὸς 7, διάβολος 19. Παραπλησία ἡ **Ἀλβαν.** μοσ πατσ πουναι, λουι deραιν=δὲν ἔχεις τίποτα νὰ κάμῃς, ἀνοιγόκλεινε τὴ θύρα. (G. Meyer, 11, 88).

50. Ὁ λωλὸς δουλειὰ δὲν ἔχει
δένει λύνει τὰ βρακιά του.
(Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη).

Βλ. ἀρ. 51, ἀδειανὸς 7, διάβολος 19.

51. Ὁ λωλὸς δουλειὰ δὲν ἔχει,
κ' ἔλυε κ' ἔδενε ταῖς κάπαις.
(Βάρνερ: ἀδειανὸς 1 [Ἀδειανὸς δ. δὲν εἶχε καὶ ἔ. καὶ ἔ.]—Σύμης ΚΠ. Η', 486, 104 [δουλειὰν—κ' ἔλυεν κ' ἔδενεν τὴν κάταν.]).

Βλ. ἀρ. 4.17.48-50. 57α. 66, ἀδειανὸς 7.8, ἀργὸς 1, διάβολος 19.

52. Ὅποιος ἁρπάζ' τὴ δουλειά μ',
τρώει καὶ τ' δοντιά μ'.
(Τήνου παρὰ τῆς Κας. Στ. Καραλῆ).

Βλ. ἀρ. 60.

53. Ὅποιος κάνει δουλειὰ
παίρνει παρᾶ.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἔργον 3. Ὁ ἐργαζόμενος ὠφελεῖται δικαίως.

54. Ὅποιος κάνει τὴ δουλειά μου
παίρνει καὶ τὴν δακονιά μου.
(Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α΄, 168).

Βλ. ἀρ. 60.

55. Ὅποιος κάνει τὴ δουλειά μου,
τρώει καὶ τὸν παρᾶ μου.
(Β. 213,525).

Βλ. ἀρ. 60.

56. Ὅποιος καταγίνεται, 'ς τὴ δουλειὰ δὲν ἔχει ἀνάγκη κληρονομιᾶς.
(Β. 213, 525).

Ἡ γνώμη δὲν εἶναι δημώδης, ἀλλ' ἐλήφθη ἐκ μεταφράσεως τῆς τοῦ Φραγκλίνου Ἐπιστήμης τοῦ καλοῦ Ριχάρδου, ἐν Σύρῳ τυπωθείσης (Βλ. τὴν τοῦ Σίμου μετάφρασιν ἐν Ἑστίᾳ τ. Α΄ σ. 273). Ὁ δὲ Φραγκλῖνος διεσκεύασε τὴν γνώμην ταύτην ἐκ δημώδους παροιμίας (Πρβλ. W. V, 795, 286).

57. Ὅταν γένεται ἡ δουλειά σου,
ἄφησε κι' ἂς λέγῃ ὁ κόσμος.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1008 καὶ Ἠπειρώτης 1901 σ. 89. — Β. 231,805).

Βλ. ἀρ. 75, κόμπος 1. 2, λέγω 11. 24, πρβλ. λέγω 92. Εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν προσπαθούντων νὰ ὠφεληθῶσι δι' ἀνηθίκων μέσων, ἀδιαφορούντων δὲ περὶ τῆς δυσφημίας.

57α. Ὅτα μοῦ ποῦν γιὰ δουλειά,
μοιρολογάω μιὰ μπουκιά·
μὰ ὅταν μοῦ ποῦν γιὰ νὰ φάω,
ξεσφαΐζουμαι καὶ πάω.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 14. Μιὰ μπουκιὰ = ὀλίγον

57δ. Ὁ τεμπέλ'ς δουλειὰ δὲν εἶχε καὶ ζύαζε τἀρχίδια τ'.
(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου).

Βλ. ἀρ. 51, διάβολος 19.

58. Παΐζοι πολλοί, λόγιατα πολλά, δουλεία λίγο.
(Βούας Καλαβρίας. Mor. 89,18).

Ἐπὶ ἐργατῶν ἀμελούντων μὲν τῆς ἐργασίας, κατατριβόντων δὲ τὴν ὥραν εἰς παιδιὰς καὶ φλυαρίας.

59. Παλιὰ δουλειά μου κόσκινα, καινούργιο μου δρυμόνι.
(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. τέχνη 14.

60. Ποιὸς πῆρε τὸ φαγεῖ ἀπ' τὸ στόμα μου;
Ὅποιος πῆρε τὴ δουλειὰ ἀπ' τὰ χέρια μου.
(Χίου Νεα. 80).

Βλ. ἀρ. 20α. 52. 54. 55. Ὁ ἀναλαμβάνων ἐργασίαν, ἣν ἄλλος ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελέσῃ, θεωρεῖται ὡς ἀδικήσας αὐτόν, διότι τὸν στερεῖ βεβαίου κέρδους. Ἡ φράσις «τοῦ πῆρε τὸ ψωμὶ ἢ τὸ φαγεῖ ἀπὸ τὸ στόμα» καὶ **Ρωμουν.** A 'ĭ luà pânea de la gură. (Zanne IV, 9057).

61. Ποσπερινὸ φαεῖ ἄφινε,
ποσπερινὴ δουλειὰ μὴν ἀφίνῃς.
(Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Βλ. ἀρ. 6, αὔριο 12.

62. Ποῦ κυττάζει τὴδ δουλείατ του
καλοζῇ τὴφ φαμιλιάτ του.
(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα).

Ὁ φιλεργός, ὁ μὴ ἀσχολούμενος περὶ ταλλότρια, εὐπορεῖ.

63. Ποῦ φοβᾶται ὁ Ἀράπης τὴ δουλειά!
(Μα. 37 [φοβεῖται-τὴν δουλείαν.]—Β. 263, 243 [φοβᾶτ' ἀρ.]).

Ἐπὶ ἀνθρώπων φιλοπόνων, ἀγογγύστως ἀναλαμβανόντων τὰς ἀνατεθειμένας εἰς αὐτοὺς βαρείας ἐργασίας.

64. Πρόφτασε τὴ δουλειά, νὰ μὴ σὲ πάρῃ ἀπὸ μπροστά.
('Ηπείρου ΖΑ. 201,98 [πρόφθασε]).

Βλ. ἀρ. 71. 26. Ὁ μὴ ἐργαζόμενος συντόνως, ὅπως ἐν τῷ προσήκοντι χρόνῳ ἐκτελῇ τὸ ἔργον του, καθυστερεῖ, καὶ πολλαπλασιαζομένων τῶν ἀσχολιῶν αὐτοῦ προσκόπτει εἰς δυσχερείας.

65. Πρωΐ 'ς τὴ δουλειά,
τσὶ νουρὶς 'ς τοὺν ὀδά.
(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 6 α.

66. Πῶν εἶχι δ'λειά, κουρεύει στσύλι.
('Αγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 51, ἀδειανὸς 8. Ὁ μὴ ἔχων ἀσχολίαν κουρεύει σκύλους.

67. Ῥάβγε, πούρραβγε, δουλειὰ νὰ μήσ σε λείπῃ.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 323,410).

Βλ. ἀρ. 70.

68. Ῥάβκε καὶ ξιπόραβκε, δουλειὰ νὰ μὲν σοῦ λείβκῃ.
(Κύπρου. Σ[1] 54 [νὰ μὲ] καὶ Σ. 279,55).

Βλ. ἀρ. 70.

70. Ῥάφτε ξήλωνε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείπῃ.

(Κοινοτάτη [ᾄ, 'Ράβε] — Βλ. Κατζιούλ. 2,30. — Κατζιούλ. 'Επίμ. 306. — Κ. 128 [λείψῃ.] — Κ. β', 45 [όμ.] — Νθ. 114,751 [όμ.] — Μά. 38 [Ῥάπτε — σοὶ λείπῃ.] — Β[1] 106,1. — 'Ηπείρου. 'Αρ. 1173. — Β. 266,2. — 'Ρόδου. Πανδώρ. ΚΑ', 369 [Ῥάβγε, ξίραβγε — σὲ λείπῃ.] καὶ Βενετ. 128,22 [Ῥάβγε, ξέραβγε] — Πτζ. 284,842 [σὲ λείπῃ.] — Λελ. 'Επιδ. 236,110 [Ῥάψε, ξήλωσε] — Λιβαρτζίου Καλαβρύτων παρὰ Σ. 'Αθανασιάδου [Ῥάβε — σὲ λείπῃ.] — Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη [Ῥάψε] — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [όμ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ξ. ποτὲ δ.]).

Βλ. ἀρ. 41. 67. 68. 91-93, ἀδειανὸς 6. 'Επὶ ἀσχολίας ἀνωφελοῦς, ἢ ἔργου κακῶς κατασκευασθέντος ὅπερ ὁ ποιήσας ἀναγκάζεται νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐργασίαν, καὶ καθόλου ἐπὶ ματαιοπονίας. Τριῶν μεταφορῶν γίνεται χρῆσις ἐν ταῖς παραλλαγαῖς τῆς παροιμίας πρὸς δήλωσιν τῆς ἐννοίας ταύτης. Ἡ μὲν συνηθεστάτη ἀπὸ ῥαπτοῦ ὑφάσματος διαλυομένου καὶ ἀναρραπτομένου, ἡ

δὲ ἀπὸ οἰκοδομίας κατεδαφιζομένης καὶ ἀνοικοδομουμένης, τρίτη δὲ σπανιωτέρα (ἀρ. 93α) ἡ τῆς διαχύσεως κόκκων καὶ τῆς περισυλλογῆς αὐτῶν. Ἡ πρώτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἀρχαῖον μῦθον περὶ τοῦ ἱστοῦ τῆς Πηνελόπης (Ὀδ. Β, 94 κἑ.), ἐξ οὗ καὶ παροιμία προῆλθεν: «καὶ ἀνήνυτον ἔργον πράττειν, Πηνελόπης τινὰ ἐναντίως ἱστὸν μεταχειριζομένης». (Πλάτ. Φαίδ. 34 σ. 84α). «καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἤθεσιν ἐξ ὑπογυίου παλιμβόλοις ἱστὸν ἀπέδειξε Πηνελόπης». (Ἀρισταίνετ. Α΄, 28). «τὸν τῆς Πηνελόπης ἐδόξαμεν ὑφαίνειν ἱστόν». (Θεοφύλακτ. Σιμοκάτ. ἐπιστ. 61 σ. 780 Hercher)· «ὥσπερ τινὰ Πηνελόπης ἱστὸν ἀνυφαίνων.» (Ψελλ. εἰς Λογγιβάρδ. Ἰωάνν. σ. 166 Boissonade). Καὶ παρὰ Ῥωμαίοις: quasi Penelope telam retexens (Cicer. Acad. 2, 29, 95). Telae similia Penelopae. (Ennod. σ. 38, 25 Vog. Βλ. καὶ Otto 1379). Ὁ Νε. 126, 823 καὶ ὁ Β[1] 116, 40 τοῦτον ἀντιγράφων, καταλέγουσιν εἰς τὰς δημώδεις παροιμίας καὶ ταύτην: «Τῆς Πηνελόπης τὸ παννί»· ἀλλὰ τὸν ἱστὸν τῆς Πηνελόπης (καὶ οὐδέποτε τὸ παννὶ) μόνοι οἱ λογιώτεροι παρ' ἡμῖν ἀναφέρουσι παροιμιαζόμενοι. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις δὲν εἶναι ἀσυνήθης παρὰ τοῖς λογιωτέροις ἐπίσης ἡ χρῆσις τῆς μεταφορᾶς ταύτης, οἷον **Γαλλ.** Toile de Pénélope. **Γερμαν.** Penelobearbeit.

Ὅμοιαι πρὸς τὰς παραλλαγὰς τῆς παροιμίας ταύτης παροιμ. **Ἰταλ.** Fare e disfare è tutto un lavorare = νὰ φτειάνῃς καὶ νὰ χαλᾷς εἶναι ὁλόκληρη ἐργασία (τοσκαν. Giusti 227. Παραλλαγαὶ παρὰ Pasqualigo σ. 245. Pitrè III, 194-5). Chi guasta e 'rfa, 'n je manca mai da fà' = ὅποιος χαλᾷ καὶ ξαναφτειάνει δὲν τοῦ λείπῃ ποτὲ δουλειὰ (μαρκιαν. Pitrè III, 195). Cui cusi e scusi 'un perdi tempu = ὅποιος ῥάφτει καὶ ξηλώνει δὲν χάνει καιρὸ (σικελική, αὐτ. μετὰ νεαπολιτικῆς παραλλαγῆς).

70α. Σὰν ἀρχινίξῃ μιὰ δουλειὰ κακά, κακὰ θὰ ξετελέψῃ.
(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 19,124).

Βλ. ἀρχὴ 5. Ὅτι κακῆς ἀπ' ἀρχῆς γίνεται τέλος κακόν.

71. Σπρῶχνε ἐμπρὸς τὴ δουλειά σου καὶ μὴν ἀφίνῃς νὰ σὲ σπρώχνῃ.
(Β. 116,51).

Βλ. ἀρ. 64. Παροιμία νόθη, ληφθεῖσα ἐκ τῆς μεταφράσεως τῆς Ἐπιστήμης τοῦ καλοῦ Ῥιχάρδου τοῦ Φραγκλίνου.

72. Στιγμῆς δουλειά,
χρόνου ἀμελειά.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἔργον 9. 10. Πολλάκις ἐξ ἀκηδίας ἀμελεῖται ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἔργον δυνάμενον νὰ συντελεσθῇ ἐντὸς μιᾶς στιγμῆς.

73. Τὴ δουλειὰ κ' οἱ μικροὶ τὴν κάνουν, κ' οἱ μικροὶ τὴ χαλοῦν.
(Στερεὰ Ἑλλάς).

Πρβλ. δουλεύω 30. 31. Ὅτι ἀναθέτοντες τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινὸς εἰς παῖδας πρέπει νὰ ἐπιβλέπωμεν ἀδιαλείπτως, διότι εἶναι μὲν δυνατὸν καὶ νὰ τὸ ἐκτελέσωσι καλῶς, ἀλλ' ἐνδεχόμενον ἐπίσης εἶναι καὶ νὰ τὸ καταστρέψωσιν.

74. Τὴ δουλειὰ ποῦ θὰ πιάσῃς νὰ συλλογιστῇς πολὺ καλά.
('Αδριανουπόλεως παρὰ Ἀδρ. Δανών).

Βλ. στοχάζομαι 2.

75. Τὴ δουλειά σ' κι' ἂς λέῃ οὐ κόσμους.
('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 57.

75α. Τὴ δουλειά σου καὶ τῶργόν σου ψιλόν.
('Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Λ. Ξανθουδίδου).

Βλ. ἀρ. 39 α, ῥόκκα 7. Φρόντιζε περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων μόνον καὶ μὴ πολυπραγμόνει περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς ταλασιουργίας· τῶργον (ἔργον) καὶ τὰ ὤργατα εἶναι τὰ κεκλωσμένα ἔρια ἢ λινᾶ νήματα.

75ε. Τὴ δουλειά σου, Καραγιάννη, κι' ὁ γάιδαρος βόσκει κάτω 'ς τὸ λιβάδι.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Εἰρωνικῶς πρὸς τὸν μὴ ἐπιμελούμενον τῆς

φυλακῆς τῶν κτημάτων του, ἅτινα φθείρονται ἕνεκα τῆς ἀκηδίας του· καὶ καθόλου πρὸς τοὺς ὀκνηροὺς καὶ τοὺς ἀφροντιστοῦντας περὶ τῶν ἔργων των. Ὑπόκειται βεβαίως μῦθός τις ἁπλοῦς λησμονηθείς, ἴσως περὶ Καραγιάννη τινὸς, μὴ μεριμνήσαντος νὰ προφυλάξῃ τὸν ὄνον του, ὃν ἐνόμιζε βόσκοντα εἰς τὸ λιβάδιον, ἐνῷ οὗτος εἶχεν ἀπολεσθῇ, κλαπεὶς ἢ πλανηθείς.

76. Τὴ δουλειά σου, Μαργαρίτα,
κ' ἡ δουλειά μας πάει ντρίττα.

(Βερ. 86,37. — Β. 297,177. — Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου. — Ἀθηνῶν).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ντρίττα ἐπίρρ. = κατ' εὐθεῖαν· ἐκ τοῦ ἰταλ. ἐπιθέτου dritto, dritta. Πάγει ντρίττα ἡ δουλειὰ = εὐοδοῦται.

77. Τὴν ἀποβραδινὴ δουλειὰ μὴ φυλᾶς, μόν' τὴν ἀποβραδινὴ μπουκιά.

(Βερ. 57,11 [μὴν φ.] — Β. 297, 174. — Μέντωρ Δ', 53, 11 [φυλᾶς. —]).

Βλ. ἀρ. 6, αὔριο 12.

78. Τὴν ἔκαμε τὴ δουλειά του.

(Κοινή).

Πρβλ. δένω 16. Ἐπιτυχὼν ἐπορίσθη μεγάλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν εἶχεν ἀναλάβῃ· συνήθως λέγεται ἐπὶ ἀθεμίτου ὠφελείας. Πρβλ. **Γαλλ.** Faire son affaire. — Faire bien ses affaires. (Leroux II, 108).

79. Τὴν ἔχει κουμπάρα τὴ δουλειά.

(Ἠπείρου. ΖΑ. 201,127).

Ἀποφεύγει τὴν ἐργασίαν· ἐπαφίεται εἰς τὴν εὐμένειαν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐργασίας, ὅπως ἀφ' ἑαυτῆς ἐκτελεσθῇ, χαριζομένη εἰς αὐτὸν ὡς ἂν τὸν εἶχε κουμπάρον.

80. Τῆς νύχτας τὴ δουλειὰ τὸ προυὶ μὴ τὴν ἀφίνῃς.

(Ἀδριανουπόλεως παρ' Ἀδρ. Δανών).

Βλ. ἀρ. 82.

81. Τὴ σημερινὴ δουλειὰ μὴν ἀφίνῃς τὸ πρωΐ.

(Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

82. Τὴ σημερινὴ δουλειά σου μὴν ἀφίνῃς γι' αὔριο.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1286. — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [δουλειὰ γι' αὔγιο μὴν τὴν ἀφίνῃς.]).

Βλ. ἀρ. 80. 81, αὔριο 12 (ὅπου ἀναγράφονται τὰ παράλληλα), πρβλ ἀρ. 6. 'Εν Τραπεζοῦντι συνάπτεται πρὸς τὴν παροιμίαν ταύτην παράδοσις περὶ τῆς μονῆς τῆς Σουμελᾶς. Διηγοῦνται ὅτι ὁ σουλτᾶνος Σελὶμ ὁ Β΄, πορευόμενος τῷ 1570 διὰ Τραπεζοῦντος εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον, διέβη διὰ τῆς μονῆς ταύτης. Θαυμάσας δὲ τὴν ἀρίστην τάξιν τῶν περὶ ταύτην γεωργικῶν ἔργων, ἐκάλεσε τὸν ἡγούμενον καὶ τὸν ἠρώτησε πῶς ἔδωκε τοιαύτην τάξιν εἰς τὰ τῆς μονῆς· ὁ δὲ τῷ ἀπεκρίθη, ὅτι πάντα ταῦτα ηὐτρέπισεν οὕτω, διότι τὴν βραδινὴν ἐργασίαν δὲν ἀφῆκε δι' αὔριον. Ἡ γνώμη αὕτη ἔκαμε πολλὴν αἴσθησιν εἰς τὸν σουλτᾶνον, ὅστις διέταξε νὰ χαραχθῇ εἰς τὸ ἱμπρίκι αὐτοῦ τουρκιστί. Ὅτε δ' ἀναχωρήσας ἐντεῦθεν ἔφθασεν εἰς τὸ Βαγδάτιον, οἱ ἐν αὐτῷ πολιορκούμενοι ἐχθροὶ φοβηθέντες ἐζήτησαν προθεσμίαν διὰ νὰ παραδοθῶσιν, ἐλπίζοντες ὅτι πρὶν λήξῃ ἡ προθεσμία θὰ λάβωσι συνδρομὴν ἔξωθεν. Ἦτο ἑσπέρα ὅτε ἦλθεν ἡ πρότασις, καθ' ἣν ὥραν ἑτοιμάζετο νὰ νιφθῇ. Νιπτόμενος δὲ ἀνέγνωσε τὴν ἐν τῇ προχόῳ ἐπιγραφήν: «Τὴν βραδινὴν ἐργασίαν μὴ ἀφίνῃς διὰ αὔριον». Καὶ ἀμέσως, μὴ εἰσακούσας τὴν αἴτησιν τῶν πολιορκουμένων, διέταξε τὴν ἔφοδον καὶ ἐκυρίευσεν οὕτω τὴν πόλιν. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν ἠγγέλθη εἰς αὐτόν, ὅτι πολλοὶ πανταχόθεν ἦλθον ἐπίκουροι τῆς πόλεως, ὥστε ἂν δὲν ἐγίνετο ἀφ' ἑσπέρας ἡ ἔφοδος, οὐ μόνον θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἅλωσις αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς θὰ ἐκινδύνευεν. Τοῦτο λοιπὸν ἐνθυμούμενος, κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἦλθεν εἰς τὴν μονὴν καὶ πλουσίως ἐφιλοδώρησεν αὐτὴν καὶ πᾶσαν ἀπένειμε προστασίαν, καταστήσας σεβαστὴν εἰς τοὺς περιοίκους ἀγρίους 'Οθωμανούς. ('Ιωαννίδου Ἱστορία καὶ στατιστ. Τραπεζοῦντος σ. 128-9). Τὴν ἀσυμφωνίαν τῆς παραδόσεως ταύτης πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα κατέδειξεν ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος (ἐν

Ἑστίᾳ 1876 τ. Α΄ σ. 69-70), ὑπομνήσας ὅτι Σελὶμ ὁ Β΄ οὐδένα ἐπεχείρησε πόλεμον πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ ὅτι τὸ Βαγδάτιον ἐκυρίευσεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σουλεϊμάν, ὅστις κατὰ τὴν στρατείαν ἐκείνην δὲν διῆλθε διὰ τῆς Τραπεζοῦντος.

83. Τὸ βραδινὸ φαεῖ ἄς το, τὴ βραδινὴ δουλειὰ μὴν τὴν ἀφίνῃς.

(Κύμης. Τρίμης σ. 70 [τὴν βραδινὴν]).

Βλ. ἀρ. 6.

84. Τό καλὸ χτῆμα ἀκούει τὴ δουλειά· τὸ κακὸ δύσκολα τὴν ἀκούει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Τὸ μὲν καλὸν κτῆμα ὠφελεῖται ἐκ τῆς καλλιεργίας, ἐνῷ σχεδὸν ἀλυσιτελὴς ἀποβαίνει ἡ τοῦ κακοῦ. Προσωποποιοῦνται δηλονότι τὰ κτήματα, χαρακτηριζόμενα ὡς εὐπειθὲς μὲν τὸ καλόν, τὸ δὲ κακὸν ὡς παρήκοον.

85. Τὸ σημερινὸν τὴγ χολήσ σ᾽ ἄφς σὸμ ποιρνόν, καὶ τὸ σημερινὸν τὴν δουλείασ σ᾽ μὴ ἀφίνῃς ᾽ς σὸμ ποιρνόν.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 373,231 καὶ παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη [ἡ: τὴγ χολήσ σ᾽ ἄπσ ᾽ς σὸμ π. κὶ τὴν δ.]).

Βλ. ἀρ. 6, θυμὸς 12. Τὴν σημερινὴν χολήν σου (τὸν θυμόν σου) ἄφες (ἀνάβαλε) εἰς τὴν πρωΐαν, ἀλλὰ τὸ σημερινὸν ἔργον σου μὴ ἀναβάλῃς εἰς αὔριον.

86. Τὸ φαεῖ νὰ μένῃ γιὰ τὴν ἄλλη ἡμέρα, ἡ δουλειὰ νὰ μὴ μένῃ.

(Πτζ. 299,1030).

Βλ. ἀρ. 6.

87. Φαγεῖ ἄφ᾽νι γι᾽ αὔριου, δουλειὰ μὴ ἀφίνῃς.

(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 6.

88. Φαγεῖ χῶνε, καὶ δουλειὰ μὴ κρύβγῃς.

(Χίου. Καν. 316, 778).

Βλ. ἀρ. 6.

89. Φαεῖ ὀπίσω, καὶ δουλειὰ ἐμπρός.
(Β. 330,3).

Βλ. ἀρ. 6.

90. Φαεῖ πρέπει νὰ φυλάῃ κἀνείς, μὰ δουλειὰ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀφίνῃ.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 6.

91. Φκειάσε χάλασε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείψῃ.
(Νεα. 295. — Ἠπείρου ΖΑ. 201,137).

Βλ. ἀρ. 70.

92. Χάλα καὶ χτίζε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείπῃ.
(Καρπάθου ΖΑ. 362,415).

Βλ. ἀρ. 70.

93. Χύνε κεχρὶ καὶ μάζωνε, δουλειὰ μὴ σ᾽ ἀπολείψῃ.
(Ἠπείρου παρὰ Χ. Χρηστοβασίλη).

Βλ. ἀρ. 70.

94. Ὥρας δουλειά,
χρόνου ἀναμελειά.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἔργον 9. 10.

95. Ὥρας δουλειά, χρόνου ἔννοια.
(Πτζ. 309,1130. — Πελοποννήσου. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἔργον 9. 10.

96. Ὥρας δουλειά, χρόνου μελέτη.
(Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργυρῶς Παπαβασιλείου [Ὥροῦς δ. χ. μελέτημα.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. ἔργον 9. 10.

97. Ὥρας δουλειά,
χρόνου πομπή.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἔργον 9. 10.

98. Ὡς νὰ κάμῃ τὴ δουλειά του.
βαστᾷ πάντα τὴν ποδιά του.
(Χίου. Καν. 318, 793).

Ἐπὶ κολάκων, ἐπιδεικνυόντων προθυμίαν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ κολακευομένου μέχρις ὅτου ἐκτελέσωσι τοὺς σκοπούς των.

δουλευτὴς

1. Ἀφέντης εἶναι ὁ δουλευτής, κ' οἱ ἀκαμάταις σκλάβοι του.
(Κα. 887).

Βλ. δουλεύω 5. 36. Ὁ ἐκ τῆς ἐργασίας του ζῶν οὐδενὸς ἀνθρώπου ἔχει χρείαν, εἶναι ἐλεύθερος, κύριος ἑαυτοῦ, ἐνῷ οἱ ὀκνηροὶ ἀναγκάζονται ἑκάστοτε νὰ ζητῶσι τὴν συνδρομὴν τῶν ἄλλων. Παραπλησία ἡ Ἀλβαν Κουσ' περτὸν δεσ'ερον, κουσ' πουνιον κα νγκα σ'κον = ὁ ἀκαμάτης στερεύεται, ὁ δουλευτὴς πορεύεται. (Κουλουριώτης 158).

2. Δουλευτὴς περήφανος, πάντα πεινασμένος.
(Β. 173,67 β).

Πρβλ. ἐντροπαλὸς 3, περήφανος 4, ἀνάγκη 7. Ὁ ἀποχειροβίωτος ὀφείλει ν' ἀναλαμβάνῃ τὴν ἐκτέλεσιν οἱασδήποτε χειρωνακτικῆς ἐργασίας· ἀποφεύγων δ' ἐξ αἰσχύνης εὐτελεῖς τινας ἐργασίας, ἢ αἰδούμενος νὰ ζητήσῃ ἐργασίαν, μετὰ δυσκολίας κερδαίνει τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

3. Ἡ πεῖνα πιρνᾷ ἀπὶ τοὺ κατώφλιου τ' δουληυτῆ, τσὶ μέσα δὲν μπαίνι.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 5, δουλειὰ 19 α, τεχνίτης 2, τέχνη 22. Ὅτι ὑποφέρει μὲν στερήσεις ἐνίοτε ὁ ἐκ τῆς ἐργασίας του ἀποζῶν, ἀλλ' οὐδέποτε πεινᾷ. Ὅμοιαι παροιμ. **Γαλλ.** La faim regarde à la porte de l'homme laborieux, mais elle n'ose pas entrer. (D. I, 471).— **Ἱσπαν.** En casa del oficial asoma la hambre, mas no osa entrar = 'ς τὸ σπίτι τοῦ δουλευτῆ παρουσιάζεται ἡ πεῖνα, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ ἔμπῃ μέσα. (Haller 398). —**Πορτογαλ.** A fome chega á porta do oficial, mas não póde lá entrar = ἡ πεῖνα ἔρχεται 'ς τὴ θύρα τοῦ δουλευτῆ, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἔμπῃ μέσα. (D. I, 471). — **Ρω-**

μουν. Fómea se uĭtă la pórta omuluĭ muncitor, şi nu îndrăsnesce să intre = ἡ πεῖνα κυττάζει 'ς τὴν πόρτα τοῦ δουλευτῆ καὶ δὲν τολμᾷ νὰ ἔμπῃ. (Zanne III, 8482 μετά τινων παραλλαγῶν ἀσημάντων).—**Δαν.** Hungeren kiger vel stundom ind ad Vinduet til den Flittige, men indenfor Døren kommer den aldrig = ἡ πεῖνα κυττάζει κἀμμιὰ φορὰ ἀπὸ τὸ παράθυρο 'ς τοῦ προκομμένου μέσα, ἀλλὰ μέσα 'ς τὴν πόρτα δὲν πάγει ποτέ. (D. I, 471). —**Ὁλλανδ.** De honger kijkt bij den vlijtige wel eens de deur in, maar hij durft niet binnenkomen = ἡ πεῖνα κυττάζει 'ς τοῦ προκομμένου κἀμμιὰ φορὰ 'ς τὴν πόρτα, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ ἔμπῃ μέσα (W. I, 1062, 2).—**Γερμαν.** Dem Fleissigen guckt der Hunger wol zuweilen zur Fenster hinein, aber ins Haus darf er ihm nicht kommen = 'ς τοῦ προκομμένου κυττάζει ἡ πεῖνα κἀμμιὰ φορὰ ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἀλλὰ 'ς τὸ σπίτι δὲν ἔχει τὴν ἄδεια νὰ ἔμπῃ (αὐτ.).

4. Κάλλια διανεύτρα,
παρὰ δουλεύτρα.

(Θήρας. Παρνασ. Γ', 424, 5 [Καλύτερα] καὶ παρὰ Ν. Πεταλᾶ).

Πρβλ. νοικοκύρης 19α. 22-25. Διανεύτρα ἐκ τοῦ διανεύω, ὡς δουλεύτρα ἐκ τοῦ δουλεύω· τὸ ἀρσ. διανευτής. Λέγεται δ' οὕτως ἡ φιλεργὸς καὶ εἰδικώτερον ἡ περὶ τὰ οἰκιακὰ ἔργα ἀσχολουμένη· τὸ ῥῆμα εἶναι εὔχρηστον εἰς μέσην διάθεσιν (διανεύγομαι), σημαῖνον διακονῶ κατ οἶκον. Ἡ ἔννοια δὲ τῆς παροιμίας, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι προτιμότερον νυμφευομένη νὰ εἶναι κυρία ἰδίου οἴκου, καὶ δὴ καὶ πτωχοῦ, ἐν ᾧ θὰ εἶναι ἠναγκασμένη νὰ ἐκτελῇ πάσας τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας, παρὰ νὰ ὑπηρετῇ εἰς οἶκον ξένον ἢ νὰ ἐργάζεται ἐπὶ μισθῷ.

5. Ὁ δουλευτὴς ποτέ του δὲν πεινάει.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τέχνη 13β. 28, τεχνίτης 2, πρβλ. ἀρ. 3, δουλειὰ 19α. 30, δουλεύω 37, τέχνη 22. Τὴν ἐργασίαν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς πενίας συμβουλεύει καὶ ὁ Ἡσίοδος (Ἔργ. 299 : «Ἐργάζευ ὄφρα σε λιμὸς | ἐχθαίρῃ, φιλέῃ δὲ σ' ἐϋστέφανος Δημήτηρ». Συναφὲς δὲ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην εἶναι καὶ τὸ πολυθρύλητον λόγιον τοῦ Νέρωνος: «Τὸ

τεχνίον πᾶσα γαῖα τρέφει»· (Sueton. Ner. 40). — Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Chi ha mestiere, non può perire = ὅποιος ἔχει τέχνη δὲν μπορεῖ νὰ χαθῇ. (Giani 1063. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 415-6). Cu' havi arti, di fami 'un pirisci = ὅποιος ἔχει τέχνη ἀπὸ πεῖνα δὲ χάνεται (σικελ. Pitrè II, 415). Tutti i mestieri danno il pane = ὅλαις οἱ τέχναις δίνουν ψωμὶ (τοσκαν. αὐτ. Βλ. καὶ Giusti 179). Cu' manija no penija = ὅποιος δουλεύει δὲ στερεύεται (καλαβρία, Marzano 85). L'ommu industriosu un fece mai pate fame la so familia = ὁ προκομμένος ἄνθρωπος δὲν κάνει ποτὲ νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ πεῖνα ἡ φαμίλια του (κορσικαν. D. I, 471). A cui sa ben operari, nun cci manchirà lu pani = 'ς ὅποιον ξεύρει καλὰ νὰ δουλέψῃ δὲ θὰ λείψῃ τὸ ψωμὶ (σικελ. Pitrè III, 190). Chi g' ha un mestier in man, da per tutto g' ha pan = ὅποιος ἔχει μιὰ τέχνη 'ς τὸ χέρι παντοῦ ἔχει ψωμὶ (βενετ. Pasqualigo 175. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 244 καὶ παρὰ Pitrè II, 416). Cu havi arti, havi benefiziu in ogni parti = ὅποιος ἔχει τέχνη, ἔχει ὠφέλεια σὲ κάθε μέρος (σικελ. Pitrè II, 416 μετὰ παραλλαγῶν). Chi g' à on mestê sta semper in pê = ὅποιος ἔχει τέχνη στέκει πάντα 'ς τὰ πόδια του (λομβαρδ. αὐτ. 415). Ch' à mestèr tróa pa da per töt = ὅποιος ἔχει τέχνη βρίσκει ψωμὶ παντοῦ (περγαμηνή, αὐτ. 416). Chi ha l' arte in mano, non ha paura = ὅποιος ἔχει τὴν τέχνη 'ς τὰ χέρια δὲν ἔχει φόβο (ὀμβρική, αὐτ.) **Γαλλ.** Il n'y a si petit métier qui ne nourisse son maître. (Leroux II, 136). Qui art a partout part a (Legai 55). L'homme habile gagne son pain partout. (W. II, 1715, 147). — **Ῥαιτορωμαν.** Ad ün fideivel maun maunca bucca paun = σὲ πιστὸ χέρι δὲ λείπει ψωμί. (D. I, 471). **Δαν.** Et handverk føder vel = ἡ δουλειὰ τρέφει καλά. (W. II, 338, 27). — **Νορβηγ.** Jdn føder Mannen sin = ἡ δουλειὰ τρέφει τὸν ἄνθρωπό της. (D. I, 471). — **Ὁλλανδ.** Een handwerk verlaat zijnen meester niet = ἡ δουλειὰ δὲν ἀφίνει τὸν μάστορά της ἀπροστάτευτο (W. II, 338, 27). — **Γερμαν.** Wer fleissig ist, der darf keinen Mangel fürchten, der Mangel fürchtet ihn = ὅποιος εἶναι προκομμένος δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ κἀμμία ἀνάγκη, ἡ ἀνάγκη φοβᾶται αὐτόν. (W. I, 1062, 1). Ein Handwerk lässt

seinen Meister nicht verderben=ἡ δουλειὰ δὲν ἀφίνει τὸ μάστορά της νὰ χαθῇ. (W. II, 338, 27). Wer ein Handwerk kann, findet überall Brot= ὅποιος ξεύρει μία τέχνη βρίσκει παντοῦ ψωμὶ (αὐτ. 343, 109). Kunst geht nach Brod und findet' s = ἡ τέχνη πάγει γιὰ ψωμὶ καὶ τὸ βρίσκει (αὐτ. 1715, 146. Βλ. καὶ 147). — **Τουρκ. (;)** Ὅποιος δουλεύει δὲν θὰ πεινάσῃ πουθενά. (Carnoy-Nicolaides σ. 287, 30). Ὅποιος δουλεύει δὲ στερεύεται (αὐτ. 288, 35).

6. Σὰν ξεζεύουν δουλευτάδες,
τότες ζεύουν οἱ ἀγάδες.
(Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', μθ').

Καθ' ἣν ὥραν ἐπανέρχονται καταπεπονημένοι εἰς τὰς ἑστίας των οἱ ἐργατικοὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας, οἱ αὐθένται ἀρχίζουν τὸ ἴδιον αὐτῶν ἔργον, ἤτοι τὴν διασκέδασιν. Ἐπὶ τῆς ἀνισότητος τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων.

7. Τὸ δουλευτή σου πλέρωνε καὶ ψυχικὰ μὴν κάνῃς.
(Θήρας. Δε. Στ. 68 [πλήρωνε καὶ ψυχικὸν μὴ κάμνῃς.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1350. — Κερκύρας. Νεα. 407. — Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 216 [πλήρωνε] — Παρὰ Ι. Βερέττα. — Μεσσηνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [πλήρωνε καὶ ψυχικό] — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [χόρτασε καὶ ψυχικὸ μὴ κάμῃς.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ψυχικό] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [πλέρωσε καὶ ψυχικό] — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [ψυχικό] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [πλήρωνε — μὴ κ.] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Α. Κονταρίνη [πλήρωνε καὶ ψυχικό] — Θήρας παρὰ Κ. Νοητάκη [ψυχικό] — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [όμ.]).

Βλ. δοῦλος 24. Ὅτι ὀφείλομεν ν' ἀνταμείβωμεν τὸν ἐργάτην ἢ τὸν ὑπηρέτην ἡμῶν κατὰ λόγον τῆς ἐργασίας του, δίδοντες εἰς αὐτὸν τὸν κεκανονισμένον μισθόν, ἀποφεύγοντες δὲ νὰ μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα ἐκείνων, οἵτινες καθυστεροῦντες τὸν μισθὸν τῶν ὑπηρετούντων αὐτούς, δίδουσι μέρος μόνον αὐτοῦ ὡς χάριν ἢ ὡς ἐλεημοσύνην, προσπαθοῦντες μάλιστα καὶ ὡς γενναιόδωροι ἢ φιλάνθρωποι νὰ ἐπιδειχθῶσιν. Παραπλήσια τὰ τοῦ Ἡσιόδου (Ἔργ. 370): «Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω»· καὶ τοῦ Ψευδοφωκυλίδου 19: «μισθὸν μοχθήσαντι δίδου»· καὶ στ. 224 κἑ: «Γαστρὸς ὀφειλόμενον δασμὸν παρέχειν θεράπουσιν· | δούλῳ τακτὰ νέμοις, ἵνα τοι καταθύμιος εἴη» καὶ τὸ τοῦ Παύλ. πρὸς Ῥωμ. δ', 4: «Τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα».

δουλεύω

1. Ἅγια Δευτέρα βόηθα με καὶ Τρίτη καὶ Τετράδη
καὶ Πέφτη καὶ Παρασκευὴ ποτὲ νὰ μὴ δουλεύω·
τὸ Σαββᾶτο 'ς τὸ λουτρό,
καὶ τὴν Κυριακήν, ὅ τι κάμουν ὁ ἄλλος κόσμος, κ' ἐγώ.
(Λακεδαίμονος. Παρνασ. ΙΕ', 475 [Τετρ. Πέμπτη καὶ]).

Βλ. ῥόκκα 1.

2. Ἃ θὲ νὰ ζήσῃς, δούλευε.
(Κα. 175).

Βλ. ἀρ. 23, ἐργάζομαι 1.

3. 'Αππέξω σου γυρεύτου
κι' ἀππέσω σου δουλεύτου.
(Κύπρου. Σ[1] 85 καὶ Σ. 280,86).

Βλ, πορεύομαι 2.

4. Ἂς δουλεύῃ ἡ μοῦλά μας, κι' ἂς βογγάῃ.
(Κεφαλληνίας παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη).

'Επὶ ἀρχόντων πλεονεκτῶν, ἀδιαφορούντων πρὸς τὰς ταλαιπωρίας καὶ τὰς διαμαρτυρίας τῶν ἐργατῶν, ὧν καρποῦνται τοὺς μόχθους.

5. 'Αφέντης εἶν' ἐκειός, ὁποῦ δουλεύει.
(Κα. 893).

Βλ. δουλευτὴς 1.

6. Γιατί δούλευα 'ς τοῖς μαύραις; Γιὰ νά χω 'ς τοῖς ἄσπραις.
(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀρ. 18. 20, ἄσπρα 31, πρβλ. ἀρ. 21. 24. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐργάζεται καθ' ὃν χρόνον ἔχει ἀκμαίας τὰς δυνάμεις, ἵνα ἀπολαμβάνῃ τοὺς καρποὺς τῶν μόχθων του ἐν τῇ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ· ἢ νὰ ἐπωφελῆται τὰς εὐθέτους περιστάσεις πρὸς πλουτισμόν, ἵνα ἔχῃ ἀποταμιεύματα κατὰ τὰς δυσκόλους.

7. Δ'λεύουν τὰ βόιδια,
κὶ τρῶν τὰ γομάρια.
('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 22-22γ. 27. 32, πρβλ. ἀκαμάτης 36. 38. Ὅτι οὐχὶ σπανίως φαῦλοι ἄνθρωποι καρποῦνται ἐπιτηδείως τὴν ἐργασίαν τῶν χρηστῶν καὶ φιλοπόνων. Συνήθως δὲ λέγεται ἡ παροιμία πρὸς τὸν παροτρύνοντά τινα εἰς ἔργον, ἐξ οὗ μείζονα προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἐκεῖνος ἢ ὁ μέλλων νὰ ἐκτελέσῃ αὐτό. Ὑπενθυμίζει ἡ παροιμία τοὺς εἰς τὸν Βεργίλιον ἀποδιδομένους στίχους: Sic vos non vobis fertis aratra boves κλπ. (Donati Vita Vergil.). Παραπλήσιαι παροιμ. Ἰταλ. Il caval che ha meritata l'avena poca ne ottiene = τἄλογο ποῦ ἔβγαλε μὲ τὸν κόπο του τὸ βρόμι παίρνει λίγο ἀπ' αὐτό. (Volpini 12, 27). — Γαλλ. Les chevaux courent les bénéfices et les ânes les attrapent (αὐτ. 171, 49). C'n' est nin todi li ch' vâ qui wâgne l'avône qu' el magne = δὲν εἶναι πάντα τἄλογο, ποῦ βγάνει μὲ τὸν κόπο του τὸ βρόμι, ποῦ τὸ τρώγει (οὐαλων. D. II, 217). — Ρωμουν. Boiĭ ară şi caiĭ mănâncă = τὰ βόιδια ὀργώνουν καὶ τἄλογα τρῶν. (Zanne 419). Boiĭ ară orzul, şi caiĭ îl mănâncă = τὰ βόιδια ὀργώνουν τὸ κριθάρι καὶ τἄλογα τὸ τρῶν (αὐτ. 931). — Δαν. Den Hest, som fortjener Havren mest, faaer den mindst = τἄλογο ποῦ ἔβγαλε μὲ τὸν κόπο του τὸ περισσότερο βρόμι παίρνει τὸ λιγώτερο. (D. II, 217 μετὰ παραλλαγῶν). — Νορβηγ. Dan Hesten, som dræg inn Havren, fær minst av han = τἄλογο ποῦ κουβαλεῖ τὸ βρόμι παίρνει τὸ λιγώτερο ἀπ' αὐτὸ (αὐτ.) — Σουηδ. Oxen fåår intet alt dhet han drager = τὸ βόιδι δὲν παίρνει ὅλα ὅσα σύρνει (αὐτ.). Dhen Håst, som måsta Hafran draar, får minst dher aff = τἄλογο ποῦ ὀργώνει τὸ περισσότερο βρόμι παίρνει τὸ λιγώτερο (αὐτ). — Ὁλλανδ. De ezels dragen de haver, en de paarden eten die = οἱ γαϊδάροι κουβαλοῦν τὸ κριθάρι καὶ τἄλογα τὸ τρῶν. (W. I, 859, 134). Die paarden, die de haver verdienen, krijgen die niet = τἄλογα ποῦ βγάνουν μὲ τὸν κόπο τους τὸ βρόμι δὲν τὸ παίρνουν. (D. II, 217). — Φρεισ. Dön Hingster, diar-t Heewer ferthiine, jo fu-t eg = ὁμ. (αὐτ. Βλ. καὶ W. III, 1281, 61). Di Hingster, diär dit miist Haawer förtiini, plei dit menst tö foen = τἄλογα ποῦ βγάνουν μὲ τὸν κόπο τους τὸ περισσότερο βρόμι, συνήθως παίρνουν τὸ λιγώτερο. (D. II, 217). — Γερμαν. Der hat

Fleiss, jener bekommt den Preis=αὐτὸς ἔχει τὴν προκοπή, ἐκεῖνος παίρνει τὸ βραβεῖο. (W. I, 1060, 8. Βλ. αὐτ. 117, 75). Die Esel tragen den Hafer nach Hofe und die Pferde fressen ihn= οἱ γαιδάροι κουβαλοῦν τὸ βρόμι 'ς τὴν αὐλὴ καὶ τἄλογα τὸ τρῶν. (W. I, 859, 134). Das Pferd, das den Hafer verdient, bekommt ihn nicht=τἄλογο ποῦ βγάνει μὲ τὸν κόπο του τὸ βρόμι δὲν τὸ λαβαίνει. (W. III, 1281, 61. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ W. I, 1362 10. D. II, 217).— **Ἄραβ**. Δούλευε, κακορίζικε, γι' αὐτὸν τὸν ἀκαμάτη τὸ χαροκόπο. (Burckhardt 109. W. I, 121, 3).

8. Δουλεμένο
ζηλεμένο.

(Βλ. Κατζιούλ. 703. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 409. — Ἠπείρου. Ἀρ. 277. — Β. 63, 145. — Πτζ. 229, 192. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Κερκύρας παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ἀρ. 50 α. 53. 55. Οἱ καλῶς καλλιεργημένοι ἀργοὶ ἐπαινοῦνται καὶ εὐαρεστοῦσι τοὺς βλέποντας· ὁμοίως καὶ πᾶν πρᾶγμα μετ' ἐπιμελείας εἰργασμένον.

9. Δούλευά σου κ' ἤτρωγα,
εὐχαριστῶ τὰ χέρια μου
('Αθηναϊκή. Καμπ. Μν. Β΄, 245).

Βλ. ἀρ. 26.

10. Δούλευγε νὰ ζῇς, κ' εὕρα νά χῃς.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Δούλευε—εὕρε]).

Βλ. ἀρ. 23, γόνατο 7, πρβλ. ἀρ. 14. 15. 16, κλέφτω 5, φυλάγω 42. Ὅτι τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας κτώμενα χρήματα μόλις ἐπαρκοῦσι πρὸς τὸ ζῆν· οὐδεὶς δ' ἐγένετο πλούσιος ἐκ τῆς ἐργασίας του, ἀλλ' ἢ κληρονομήσας (εὑρὼν περιουσίαν), ἢ κλέψας, κατ' ἄλλας παραλλαγὰς τῆς παροιμίας. Παραπλήσιαι **Γερμαν.** Vom Arbeiten wird keiner reich=ἀπὸ τὴν ἐργασία κἀνεὶς δὲ γίνεται πλούσιος. (W. I, 799, 120. Βλ. καὶ 105).

10α Δουλεύει σὰν τὸ σκυλί.

(Κοινή. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἤ, σὰν τὸ σκύλο.]).

Μοχθεῖ σφόδρα· ἢ ἐργάζεται πιστῶς καὶ ἀγρύπνως.

106. Δουλεύει 'ς τὸ διαμάντι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἐργάζεται ἀκριβέστατα καὶ μετὰ πολλῆς νοημοσύνης· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ ὡρολογίου, τοῦ ἔχοντος ἐν τῇ μηχανῇ ἀδάμαντας ἀντὶ λυχνιτῶν (ῥουβινίων). Ὅμοιαι μεταφορικαὶ φράσεις ἀπὸ τοῦ ὡρολογίου εὔχρηστοι ἐν Κεφαλληνίᾳ: «Δουλεύει 'ς τὸ ῥολόι» «μυαλὸ a cylindro».

11. Δουλεύει τοῦ Χαϊμανᾶ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Οὐδὲν ἀποταμιεύει ἐκ τῆς ἐργασίας του. Τίς ὁ Χαϊμανᾶς οὗτος ἄγνωστον.

12. Δούλευε, καὶ δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείπῃ.

(Μα. 14.—Β. 63,146).

Βλ. δουλειὰ 10. Παράπονον πολυασχόλου.

13. Δούλευέ με, κακορίζικε, νὰ μὴ γίνω σὰν κ' ἐσένα.

(Βλ. Κατζιούλ. 656.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 150 [κ. μὴ γένω σὰν ἐ.] — Κ. 173 [μὴ γένω] — Κ. 6', 16 [μὴν γένω] — Μα. 14 [γένω ὡσὰν] — Νθ. 29,185 [μὴ γενῶ] — Β' 24,20. — Ἠπείρου. Ἀρ. 276 [κακομοίρη] — Β. 63,147. — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [κακορίζικη μὴ γένω] — Μισενικόλα Καρδίτσης παρ' Α. Λαδιᾶ [Δούλεψέ με]).

Βλ. φτωχὸς 20 καὶ τὰ ἀναγραφόμενα παράλληλα. Ἐπὶ πτωχοῦ ἐργαζομένου παρὰ πλουσίῳ ἐπὶ μισθῷ γλισχροτάτῳ.

14. Δούλευε νὰ ζῇς καὶ κλέφτε ν' αὐγαταίνῃς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ν' ἀβατζέρνῃς.]· καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 14α. 23β. 29α, κλέφτω 5. 11, πρβλ. ἀρ. 10. 16. *Αὐγαταίνω* ἢ *αὐγατάω* (ἀμεταβ.) καὶ *αὐγατίζω* (μεταβ καὶ ἀμετάβ.) αὐξάνω, *αὐγάτισμα* = αὔξησις, προσθήκη· *αὐγάτιση*, ἡ, τοῦ σπιτιοῦ, τὰ οἰκιακὰ σκεύη (ἐν Κύθνῳ), θεωρούμενα τρόπον τινὰ ὡς προσθήκη εἰς τὸ κτίριον· *αὐγατιστός*, ὁ πρόσθετος, ἢ ὁ ἔχων προσθήκην· *αὐγατιστής*, ὁ, παιδιὰ ἅλματος ὑπὲρ τὴν ῥάχην ἐσκυμμένου παιδός, καθ' ἣν ἑκάστοτε αὐξάνει τὸ μῆκος τοῦ ἅλματος. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας (βλ Κοραῆ Ἄτ. τ. Β' σ. 134-5). *Ἀβατζέρνω* περισσεύω, ἐκ τοῦ ἰταλ, avanzare.—Ὁ φιλεργὸς πορίζεται διὰ τῆς ἐργασίας του τὰ πρὸς τὸ ζῆν, μόνον δὲ διὰ κλοπῶν εἶναι δυνατὸν νὰ συναγάγῃ πλοῦτον.

14α. Δούλευε νὰ τρῶς καὶ κλέφτε νά χῃς.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Φάρσων Κεχαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

15. Δούλευε νὰ φᾷς καὶ κράτει νά χῃς.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1576 [νὰ τρῶς καὶ κρύψε] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 10, φυλάγω 42. Ὁ ἐργαζόμενος ἂν ζῇ μετὰ φειδοῦς δύναται ν' ἀποταμιεύσῃ μικρὸν περίσσευμα.

16. Δούλευε νὰ χορεύῃς, κέρδευε νά χῃς.

(Χίου. Νεα. 106).

Βλ. ἀρ. 10. 14. Ὁ ἐργαζόμενος πορίζεται τὰ πρὸς τὰ ζῆν, ἐνίοτε δὲ δύναται ἐκ τοῦ περισσεύματος νὰ δαπανᾷ εἰς διασκεδάσεις· ἀλλὰ πλουτεῖ μόνος ὁ κερδαίνων ἐξ ἐμπορίου ἢ ἄλλων ἐπιχειρήσεων.

17. Δούλευε, ξιναράκι μου, κατὰ τὴν ἐξοδιά σου.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη [κ. τὰ ἔξοδά σου.]).

Βλ. ἀρ. 19. *Ἐξοδιά*, ἡ, ἡ τροφὴ τοῦ ἐργάτου.

18. Δούλευε 'ς τἄσπρα, νά χῃς 'ς τὰ μαῦρα.

(Μυκόνου παρὰ τῆς Κας 'Αργ. Παπαβασιλείου).

Βλ. ἀρ. 7.

19. Δούλευε, τσαπάκι μου, κατὰ τὴν πληρωμή σου.

(Βερ. 71,24 [Δ. ἀργάτη μου] — 'Ηπείρου. 'Αρ. 265. — Β. 63,149 [Δ. τζομπάνη μου (!)· ἢ, Δ. ἐργάτη μου] — 'Ηπείρου. 'Ηπειρώτης 1901 σ. 85. — Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [κατὰ τὰ κυδέρνια.]).

Βλ. ἀρ. 17, πρβλ. ἀρ. 29, ἔργον 3. *Τσαπάκι* ὑποκοριστικὸν τοῦ *τσάπα*, ἡ, = ἀξίνη· ἐκ τοῦ ἰταλ. zappa. Ὑποτίθεται λέγων ταῦτα ὁ σκάπτων ἐργάτης πρὸς τὴν ἀξίνην του· ἐργάζου κατὰ λόγον τοῦ μισθοῦ· ὅτι δηλ. ὁ φειδωλῶς τρεφόμενος καὶ ἀμειβόμενος ἐργάτης δὲν εἶναι πρόθυμος πρὸς ἐργασίαν. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Secondo la paga, il lavoro = κατὰ τὴν πληρωμὴ ἡ δουλειὰ (τοσκαν. Giusti 159. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 356-357). — **Γερμαν.** Wie die Bezahlung, so die Arbeit = ὁμ. (W. I, 369, 3. Βλ. αὐτ. 1516, 1172).

20. Δούλευε τ' ς ἄσπραις, γιὰ νά χῃς 'ς τσοῖ μαύραις.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 6.

21. Δούλευι νιὸς νὰ ἔχῃς γέρους.
(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 24.

22. Δουλεύουν κακορίζικοι
γιὰ τοὺς καλορίζικους,
(Μεσσηνίας. Νεα. 125 [γιὰ τοὺς κακορίζικους.]).

Βλ. ἀρ. 7.

22α. Δουλεύκουν οἱ μανικωμένοι γιὰ τοὺς ἀμανίκωτους.
(Κύπρου παρὰ Σίμ. Μενάρδου).

Βλ. ἀρ. 7. Μανικωμένοι οἱ ἔχοντες ἀνεστραμμένα τὰ μανίκια (ἤτοι τὰς χειρίδας, ἐκ τοῦ λατ. manica) πρὸς ἐργασίαν, ὅθεν οἱ ἐργαζόμενοι, ἀμανίκωτοι δὲ οἱ ἄεργοι.

22β. Δουλεύουν τἄλογα, νὰ φᾶνε τὰ γαιδούρια.
('Αθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', μγ' [καὶ τρῶνε τὰ] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 7.

22γ. Δουλεύουν τὰ μουλάρια,
καὶ τρῶνε τἄλογα.
('Αθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', μγ').

Βλ. ἀρ. 7.

23. Δούλεψε νὰ φᾷς.
('Αθηνῶν).

Βλ. ἀρ. 2. 10. Πρβλ. τὸ τοῦ Παύλου πρὸς Θεσσαλον. Β', γ', 10: «Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω». Παροιμ. **Ἰταλ.** Cui travagghia mancia=ὅποιος δουλεύει τρώγει (σικελ. Pitrè III. 197 μετὰ παραλλαγῶν διαλεκτικῶν). Chi no laora, no magna= ὅποιος δὲ δουλεύει δὲν τρώει (βενετ. αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν). — **Γερ-**

μαν. Wer arbeitet, der hat wol zu essen = ὅποιος δουλεύει ἔχει καὶ νὰ φάγῃ. (W. V, 799, 129. Βλ. αὐτ. I, 122, 37).

23α. Δούλεψε ὅσο θέλῃς, θὰ σοῦ δώσω ὅσο θέλω ἐγώ.
(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. 45. Ὑποτίθεται ὅτι λέγει ταῦτα ὁ θεός. Ἀλλ' ἐνίοτε λέγεται ἡ παροιμία καὶ ἐπὶ πλουσίων ζητούντων νὰ περικόψωσιν τὸν ὀφειλόμενον εἰς τὸν ἐργάτην μισθόν, ὅτε ὑποτίθεται λεγομένη ὑπὸ τοῦ πλουσίου.

23β. Δούλιψι νὰ ζήσις,
κλέψι νὰ καζαντίσις.
(Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 14. *Καζαντίζω* = κερδαίνω· *καζάντι*, τό, ἢ *καζάντιο*, τὸ κέρδος· λ. τουρκ. (καζάνδς = κέρδος, καζανμὰκ = κερδαίνω).

24. Δούλεψι 'ς τὰ νιᾶτά σ', γιὰ νά χι̯ς 'ς τὰ γηρατειά σ'.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 21, νιᾶτα 7, νέος 1, φυλάγω 37, πρβλ. ἀρ. 6. 35, νιᾶτα 6, ὀκνὸς 17. Ἐργαζόμενος ἀποταμίευε ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ὅπως ἀνέτως διάγῃς ἐν τῷ γήρατι. Ὅμοιαι γνῶμαι ἀρχαίων καὶ νεώτεραι παροιμίαι, πλὴν τῶν ἀναγραφομένων ἐν ἀρ. 36 καὶ λ. νέος 1. «Ὡρίων ἰδὼν νεανίαν φιλοπονοῦντα ἔφη· κάλλιστον ὄψον τῷ γήρατι ἀρτύεις». (Flor. Monac. 266 ἐν Στοβ. Meineke σ. 289. Exc. Vindobon. 2. αὐτ. σ. 290. Gnomol. Vatic. 560 καὶ Sternbach αὐτ. ἐν Wiener Stud. XI σ. 238. Ἀντών. Μέλισσ. καὶ Μάξιμ. σ. 377 = Δημοκρίτ. ἀπ. 220 ἐν Mullach Fr. phil. Gr. I, 354. Ἀποστόλ. 1284). «Τοῖς μὲν σταδιοδρομοῦσιν ἐπὶ τῷ τέρματι τὸ βραβεῖον τῆς νίκης, τοῖς δὲ φιλοπονήσασιν ἐπὶ τοῦ γήρους τὸ πρωτεῖον τῆς φρονήσεως ἀπόκειται». (Δημοφίλου ὅμοια 22 = Mullach Fr. ph. Gr. I σ. 486). «Ὡς ἡδέως μοι γέγονε τὰ πρότερον κακά· | εἰ μὴ τότ' ἐπόνουν, νῦν ἂν οὐκ εὐφραινόμην». (Φιλήμων παρὰ Στοβ. ΚΘ', 30. FCG. IV, 55, 61. CAF. II, 524, 153). «Ἐν νεότητι οὐ συναγήοχας καὶ πῶς ἂν εὕροις ἐν τῷ γήρᾳ σου;» (Σειρὰχ κε', 3). Τὴν γνώμην ταύτην διετύπωσε καὶ

εἰς ἀρχαϊκὰ ἰαμβικὰ ἐπιγράμματα ὁ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ζήσας Μητροφάνης Γρηγορᾶς (ἐν Σάθα ΜΒ. τ. Γ' σ 116-117). — Παροιμ. **Ἰταλ.** In gioventù bisogna acquistare qual che in vecchiezza ti può giovare = 'ς τὰ νιᾶτα χρεία ν' ἀποχτήσῃς ἐκεῖνο ποῦ 'ς τὰ γεράματα μπορεῖ νὰ σ' εὐφράνῃ (τοσκ. Giani 779). In giuvintù bisogna sparagnari zoccu pri la vicchiaja pò arrivari = 'ς τὰ νιᾶτα χρεία νὰ οἰκονομῇ ἐκεῖνος ποῦ 'ς τὰ γεράματα μπορεῖ νὰ φτάσῃ (σικελ. Pitrè II, 300). Cui fatiga 'n giuvintù, godi 'n vicchiaja = ὅποιος κοπιάζει 'ς τὰ νιᾶτα, ἀπολαβαίνει 'ς τὰ γέρατα (ἐπίσης, αὐτ. 297). Travaglia da giovanu per gode da vecchiu = δούλεψε ἀπὸ νέος γιὰ ν' ἀπολάψῃς γέρος (κορσικαν. αὐτ.). — **Γαλλ.** Il faut épargner en jeunesse, pour se soutenir en vieillesse. (Legai 306). On doit quérir en jeunesse dont on vive en vieillesse (Leroux II, 360). Pan da vieil se deou pastar en jouynesso = τὸ ψωμὶ τοῦ γέρου πρέπει νὰ ζυμώνεται 'ς τὰ νιᾶτα (νεοπροβηγκ. D. I, 849). — **Ῥωμουν.** Cine adună la tinereţe, are la bĕtrâneţe = ὅποιος μαζεύει 'ς τὰ νιᾶτα ἔχει 'ς τὰ γεράματα. (Zanne II, 6121 μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. καὶ 6122). Sĕmĕnă la tinereţe ca să aĭ ce culege la bĕtrâneţe = σπέρνε 'ς τὰ νιᾶτα γιὰ νά χῃς νὰ μαζέψῃς 'ς τὰ γεράματα (αὐτ. 6124). — **Σουηδ.** Arbeta medan du är ung; det gagnar när du blir gammal och tung = δούλευε ὅσο εἶναι νέος, τοῦτο θὰ σ' ὠφελήσῃ ὅταν γίνῃς γέρος καὶ βαρυκίνητος. (D. I, 849). Dhet man såår vth i ungdommen, det skiåår man vpp på ålderen = ὅ τι σπέρνει κἀνεὶς 'ς τὰ νιᾶτα, αὐτὸ θερίζει 'ς τὰ γεράματα (αὐτ.). — **Γερμαν.** Arbeite in der Jugend, damit du zu zehren hast im Alter = δούλευε 'ς τὰ νιᾶτα γιὰ νά χῃς νὰ τρῷς 'ς τὰ γεράματα. (W. I, 121, 8. Παραλλαγαὶ αὐτ. 9. II, 1042, 11. 1044, 57. 1044, 57. 1049, 163. V, 799, 114). Jugendfleiss belohnt sich im Alter = ἡ προκοπὴ τῆς νιότης ἀνταμείβεται 'ς τὰ γεράματα. (W. II, 1051). Wer nicht arbeit, weil er noch junck, der hat im alter nicht ein trunck = ὅποιος δὲ δουλεύει σὰν εἶναι νέος δὲν ἔχει 'ς τὰ γεράματα κἂν τίποτα νὰ πιῇ. (W. V, 800, 137). — **Ρωσ.** 'Σ τὰ νιᾶτα μαζεύει, 'ς τὰ γεράματα ξοδεύει. (Dal I, 446).

25. Δουλεύω τοῦ Ῥώμα.

(Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1197,190. — Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἐργάζομαι νωθρῶς καὶ ἐν ἀνέσει. Ἀπὸ τῆς ἐν Ζακύνθῳ οἰκογενείας τοῦ Ῥώμα, ἥτις λέγεται ὅτι ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἄφινε πολλὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς παρ' αὐτῇ ἐργαζομένους.

26. Ἐδούλεψά σε κ' ἔφαγα·
εὐχαριστῶ τὰ χέρια μου.

(Ψαρῶν. Β. 346,1. — Χίου. Νεα. 78).

Βλ. ἀρ. 9. 28. Ὅτι ὁ ἐργάτης οὐδεμίαν ὀφείλει χάριν εἰς τὸν μισθοῦντα τὴν ἐργασίαν του, διότι αὕτη εἶναι ἰσάξιον ἀντάλλαγμα τοῦ μισθοῦ, ὃν λαμβάνει.

27. Ἡ ἀσπροκώλα δούλευε, κι' ὁ κοῦκος τρώει καὶ πίνει.

(Πτζ. 239, 319).

Βλ. ἀρ. 7. *Ἀσπροκώλα*, ἡ, ἢ *ἀσπρόκωλος*, ὁ, λέγονται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ πτηνὰ τοῦ γένους Saxicola. Ὁ κόκκυξ εἶναι τύπος ὀκνηροῦ καρπουμένου ξένους κόπους, διότι τὰ ᾠά του ἐκκολάπτει εἰς ἄλλων πτηνῶν φωλεάς, συνήθως μὲν εἰς τὰς τῆς Συλβίας ὀρφαίας, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὰς τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἀσπροκώλων (saxicola).

28. Ἠδούλεψα κ' ἔφαα, σπουλλάετη τοῦν χειριῶν μου.

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 26.

29. Ὁ καθένας ὅπως δουλεύῃ πληρώνιται.

(Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ).

Βλ. ἀρ. 42 β. 43, κάνω 49, πρβλ. ἀρ. 19, ἔργον 3. Ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα του κρίνεται, καὶ ὁ πράξας κακὰ θὰ εὕρῃ τιμωρίαν. Ἐπίσης ὅτι δικαία ἀμοιβὴ εἶναι ἡ διδομένη κατὰ λόγον τῆς ποιότητος καὶ τῆς ποσότητος τῆς ἐργασίας. Πρβλ. τὸ τοῦ Παύλ. Α'. Τιμόθ. γ', 13: «Οἱ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται». Ὅμοιαι παροιμ. **Γερμαν.** Wie einer arbeitet, so wird ihm gelohnt=ὅπως ἕνας δουλεύει, ἔτσι καὶ πληρώνεται. (W. I. 123, 62). Wie arbeit, so gelt=κατὰ τὴν ἐργασία καὶ ἡ πληρωμή. (W. V, 796, 315).

29α. Κλέφτε νά χῃς, δούλευε νὰ τρῷς.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 14.

30. Μικροὶ δουλέψουνε,
μεγάλοι πεινάσουνε.

(Πτζ. 260,563. — Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου [δουλεύουνε, μ. πεινᾶνε] — Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη. — Λακεδαίμονος παρὰ Α. Βολιανίτη. — Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 31, δοῦλος 9, πρβλ. δουλειὰ 73. Ὅτι οἱ ἀνήλικοι κακῶς ἐκτελοῦσι τὰς ἀνατιθεμένας εἰς αὐτοὺς ἐργασίας. Ἄξιοι σημειώσεως οἱ τύποι μονολεκτικοῦ μέλλοντος ἐν τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ παραλλαγῇ αὐτῆς.

31 Μικροὶ δουλέψουσι,
τρανοὶ λιμάξουσι.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου· καὶ παρὰ Κ. Κασιμάτη [δουλέψουνε—λιμάξουνε.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

32. Νὰ δουλεύουν οἱ γαϊδάροι
γιὰ νὰ τρῶν οἱ ἀκαμάταις.

(Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 532,262 [δ. οἱ καματεροὶ νὰ τ.] — Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 7.

33. Ὅγιος δὲ δουλέψει δὲν ξεπράσσει.

(Χίου. Πασπ. 259 [Ὅποιος δουλεύει ξεπράσσει.] καὶ Καν. 269,428 [δὲ ξ.]).

Βλ. ἀρ. 50. *Ξεπράσσει* ὠφελεῖται, κερδίζει. Ὁ μὴ ἐργαζόμενος δὲν κερδίζει καὶ τἀνάπαλιν. Πρβλ. **Ἰταλ.** Chi laora, guadagna; e chi no laora, no magna = ὅποιος δουλεύει κερδίζει, κι' ὅποιος δὲ δουλεύει δὲν τρώγει (βενετ. Pasqualigo 243).

34. Ὁλημέρα δούλευε καὶ τὸ βράδυ φεῦγε.
(Β' 98,272 — Β. 194,235).

Πρβλ. ἥλιος 30. Ὁ μίσθιος ἐργάτης δὲν ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐργάζεται μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

35. Ὅποιος δὲ δουλεύει νέος, ψωμοζητᾷ γέρος.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. ὀκνὸς 17.

36. Ὅποιος δουλεύγει εἶν' ἄρχοντας.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. δουλευτὴς 1.

37. Ὅποιος δουλεύει δὲ χάνει.

(Ππζ. 269, 667. — Λελ. Ἐπιδ. 162. — Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου. — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [ποτὲ δὲ χ. — ἤ, ὃ. πάντα καζαντισμένος εἶναι.]).

Πρβλ. δουλευτὴς 5. Ὅτι ὁ ἐργαζόμενος πάντως θὰ ἔχῃ κέρδος ἐκ τῆς ἐργασίας του.

38. Ὅποιος δουλεύει ἔχει τὸ θεὸ βοηθό.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. ἀρ. 41, πρβλ. ἀκαμάτης 38, βοηθῶ 14, θεὸς 228α. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** A quie trabagliat Deus l'adjùat=ὅποιος δουλεύει ὁ θεὸς τὸν βοηθάει (σαρδηνία, D. I, 702). Chi lavora, Dio ghe dona; chi laora, piòci e rogna=ὅποιος δουλεύει ὁ θεὸς τοῦ δίνει· ὅποιος δὲ δουλεύει, ψείραις καὶ ψώρα (βενετ. Pasqualigo 243).—**Γαλλ.** Që trabâlio, Dîou li bâlio=ὅποιος δουλεύει ὁ θεὸς τοῦ παραδίνει (λαγκεδοκ. D. I, 702 μετὰ νεοπροβηγκ. καὶ γασκωνικῆς παραλλαγῆς).—**Ἱσπαν.** A quien madruga Dios le ayuda=ὅποιος σηκώνεται νωρὶς ὁ θεὸς τὸν βοηθάει (αὐτ.).—**Πορτογαλλ.** Deos ayuda aos que trabalhão=ὁ θεὸς βοηθάει κείνους ποῦ δουλεύουν (αὐτ.).—**Ῥαιτορωμαν.** Ura e lavura, Dieus ti gida lura=προσεύχου καὶ δούλευε, ὁ θεὸς σὲ βοηθάει (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς).—**Ἰσλανδ.** Menn erviða en guð blessar=οἱ ἄνθρωποι δουλεύουν, κι' ὁ θεὸς βλογάει (αὐτ.).—**Δαν.** Gud hjelper den flittige Haand=ὁ θεὸς βοηθάει τὸ προκομμένο χέρι (αὐτ.)—**Νορβηγ.** Idig Mann hjelper Gud fram=τὸν δραστήριο ἄνθρωπο βοηθάει ὁ θεὸς (αὐτ.).—**Γερμαν.** Gott hilft dem Arbeitsamen=ὁ θεὸς βοηθάει τὸν ἐργατικό. (W. II, 30, 652). Dem Arbeiter hilft Gott alles='ς τὸν ἐργατικὸ δίνει ὁ θεὸς ὅλα (αὐτ. 1062,4).—**Ἀραβ.** Δούλευε μὲ προθυμία καὶ ὁ θεὸς θὰ σ' εὐλογήσῃ. (Burckhardt 531).

39. Ὅποιος δουλεύει θέλει νὰ φάῃ, κι' ὅποιος κάθεται θέλει νὰ φάῃ καὶ νὰ πιῇ.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ὄχι μόνον ἔχει ὅσας καὶ ὁ ἐργαζόμενος ἀνάγκας ὁ ἄεργος, ἀλλὰ καὶ προσθέτους δημιουργεῖ εἰς αὐτὸν ἡ ἀργία· ὅτι ὁ ἐργάτης ὁ μὴ εὑρίσκων ἐργασίαν διαφθείρεται ἐξολισθαίνων εἰς πότους καὶ εὐωχίας

40. Ὅποιος δουλεύει καλὰ καὶ μπιστὰ τρώει μισὴ τσαρδέλλα.

(Καρπάθου. ΖΑ. 366,486 [μεσὴ] καὶ παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου [Ἀποῦ οὐλεύγει]).

Εἰρωνικῶς, ἐπὶ τῶν εὐσυνειδήτως καὶ φιλοπόνως ἐργαζομένων, ἀμειβομένων δὲ γλισχρότατα.

41. Ὅποιος δουλεύει
ὁ Θεὸς τοῦ πεύει.

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [τοῦ πέμπει.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 38. Ἄξιος προσοχῆς ὁ σπάνιος τύπος *πεύω* τοῦ ῥήματος πέμπω, παραχθεὶς ἐκ συνεκδρομῆς πρὸς τὰ εἰς εύω ῥήματα.

42. Ὅποιος δ'λεύ᾽ σὰ δοῦλος, κοιμᾶτι σὰν ἀφέντης.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 52.

42α. Ὅπου δουλεύουνε δούλευε, κι' ὅπου τρῶνε τρῶγε.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. δίνω 97. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ κανονίζῃ τὸν βίον του συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις.

42β. Ὅπως ἐδούλευες ηὗρες.

(Λάστας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 29.

43. Ὅπως ἐδούλεψες θὰ λάβῃς.

(Μεσσηνίας. Πανδώρ. ΙΘ', 118).

Βλ. ἀρ. 29.

44. Ὅσα δούλευα, κυρά μου, σένα τά στελνα.

(Ἀθηνῶν. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [κερά μου, σ. τά φερνα.]).

Βλ. ἀρ. 44α. Στίχος δημοτικοῦ ᾄσματος παροιμιώδης γενόμενος. (Πρβλ. Χασιώτου Συλλογὴν τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρ. δημ. ᾀσμ. σ. 149. Ἀραβαντινοῦ Συλλ. δημ. ᾀσμ. τῆς Ἠπείρου σ. 237 ἀρ. 399). Ἐπὶ τῶν δι' ἄλλους κοπιώντων· καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαζομένων νὰ δαπανῶσι συνεχῶς εἰς ἔργον μάταιον ἢ δυσάρεστον, ὡς λ. χ. οἱ φιλάσθενοι εἰς ἀγορὰν φαρμάκων, ἢ ἄλλοι εἰς ἐπιχείρησιν, ἥτις εἶναι βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ φέρῃ κέρδος εἰς αὐτούς.

44α. Ὅσα δούλευα 'ς τὰ ξένα,
γιὰ κρασὶ καὶ γιὰ τὰ σένα.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

45. Ὅσο θέλεις δούλευε, κι' ὅσο θέλει ὁ θεὸς σοῦ δίνει.

(Παξῶν. Salvator σ. 49. — Πτζ. 275,732 [ὁ θ. θὰ σοῦ δώσῃ.] — Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', 48. — Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου [ὅ. ὅσο θ. ὁ θεὸς θὰ σοῦ δώσῃ.] — Ἠλείας παρὰ Α. Καρκαβίτσα [ὁ θ. θὰ σοῦ δώκῃ.] — Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [ὁ θ. θὰ σοῦ δώσῃ.] — Καρυᾶς Κορινθίας παρὰ Γ. Τσαγρῆ [ὅ. ὁ θ. ὅσο θ. θὰ σοῦ δώσῃ.] — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [κι' ὅσα] καὶ παρὰ Κ. Κασιμάτη [ὁμ.]. — Κυνουρίας παρὰ Δ. Ἀντωνίου [ὁ θ. θὰ σοῦ δώσῃ.] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [κι' ὅσ' ὁ θ. θέλει σοῦ δώνει.] — Στερεὰ Ἑλλὰς [δούλεψε, ὅσο θ. ὁ θ. θὰ σοῦ δώσῃ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ὅσα θ. ὁ θιός] — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [ὁμ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [δούλευγε, κι' ὅσα θ. ὁ θ. θὰ σοῦ δώσῃ.]).

Βλ. ἀρ. 23α. 46. 47, θεὸς 194. 195, πρβλ. θεὸς 54. Ὅτι οὐδεὶς εἶναι βέβαιος περὶ τῶν καρπῶν τῆς ἐργασίας του, καὶ ὅτι ἐκ τῆς θείας βουλήσεως ὀφείλομεν νὰ προσδοκῶμεν τὴν εὐδοκίμησιν τῶν μόχθων ἡμῶν· διότι ἔργον, ὅπερ δὲν εὐλόγησεν ὁ θεός, ματαιοῦται καὶ καταστρέφεται· οὕτως ὁ γεωργὸς βλέπει ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἀφανιζομένους τοὺς κόπους του ἐκ τῆς δυσκρασίας τῶν ἀέρων καὶ ὁ ναυτιλλόμενος καταποντιζόμενα τὰ κέρδη του ὑπὸ θαλασσίου κλύδωνος. «Ἐν χειρὶ κυρίου εὐοδία ἀνδρός», ὡς λέγει ὁ Σειρὰχ ι', 5. «ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, πᾶσά τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστήμη» (Σοφ. Σαλωμ. ζ', 16). «Ὡς οἱ δίκαιοι καὶ οἱ σοφοὶ καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν ἐν χειρὶ τοῦ θεοῦ»

('Εκκλησ. θ', 1). Τῆς ἡμετέρας παροιμίας συγγενὲς εἶναι τὸ τοῦ Εὐριπίδου (Φοίνισ. 555 κἑ.): «ἢ πολλὰ μοχθεῖν πόλλ' ἔχων ἐν δώμασι | βούλει; τί δ' ἔστι τὸ πλέον; ὄνομ' ἔχει μόνον... | οὗτοι τὰ χρήματ' ἴδια κέκτηνται βροτοί, | τὰ τῶν θεῶν δ' ἔχοντες ἐπιμελούμεθα· | ὅταν δὲ χρήζωσ', αὖτ' ἀφαιροῦνται πάλιν».—Παραπλήσιαι παροιμ. **Γερμαν.** Die Arbeit ist unser, das Gedeihen Gottes = ἡ δουλειὰ εἶναι δική μας, ἡ προκοπή της τοῦ θεοῦ. (W. I, 118, 82). Was hilft Arbeit und Müh', wenn Gott nicht segnet sie = τί ὠφελεῖ δουλειὰ καὶ κόπος ἂν δὲν τὴν εὐλογῇ ὁ θεός; (αὐτ. 119, 129). Die Arbeit ist des Menschen, die Sorge Gottes = ἡ δουλειὰ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, ἡ φροντίδα τοῦ θεοῦ. (W. V, 793, 229). —**Ρωσ.** Ὅ τι ὁ θεὸς δὲν δίνει, ὁ ἄνθρωπος δὲν παίρνει. (Dal I, 3. Βλ. καὶ σ. 5).

46. Ὅσο θέλεις δούλευε,
ὅσο θέλω θὰ σοῦ δώσω.
(Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

47. Ὅσον θέλεις, παίδιο, δούλευκε,
κὶ ὅσα θέλει ὁ θεὸς πέμπει σου.
(Κύπρου. Σ. 288,365).

Βλ. ἀρ. 45.

48. Ὅσο πιὸ πολὺ δουλεύεις τὸ κλειδί, τόσο καλύτερα γυαλίζει.
(Β. 230,789).

Ξένη παροιμία, ἣν παρέλαβεν ὁ Βενιζέλος ἐκ τῆς μεταφράσεως τῆς 'Επιστήμης τοῦ καλοῦ Ριχάρδου τοῦ Φραγκλίνου.

48α. Ὅταν ἔχῃς φύλαγε,
σὰ δὲν ἔχῃς δούλευε.
('Αθηναϊκή. Καμπ. Ἱστ. Γ', μς').

Ὁ μὲν πλούσιος δὲν ἔχει χρείαν νὰ ἐργάζεται, ἀλλὰ μόνον νὰ φυλάττῃ τὴν περιουσίαν του, ὁ δὲ ἄπορος μόνον καταφύγιον ἔχει τὴν ἐργασίαν.

49. Ὅταν ἤμουν νιὸς ἐδούλευα τοὺς γέρους· καὶ τώρα, γέροντας, δουλεύω τὰ παιδιά.

(Μα. 20 [Ἤμην νέος κ' ὑπηρετοῦσα τοὺς γέροντας, ἐγήρασα καὶ ὑπηρετῶ τοὺς νέους.] —Ἠπείρου. Ἀρ. 1018.—Β. 233,829 [γέρους· τώρα, γέρος, δ.]).

Οὕτω λέγει ὁ ἔχων υἱούς, οἵτινες ἀνδρωθέντες ὄχι μόνον εἶναι ἀνίκανοι νὰ ἐπικουρήσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας, μιμούμενοι τοῦ πατρὸς τὸ παράδειγμα, ὅστις νέος ὢν συνετήρει τοῦς γονεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰδίαν συντήρησιν δὲν ἐπαρκοῦσιν, ἔχοντες χρείαν τῆς πατρικῆς συνδρομῆς.

49α. Ὅ τι ἔφαγα καὶ νηστικὸ δουλεύω.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Ἐπὶ ἐργάτου προδαπανήσαντος τὸν μισθὸν τῆς ἐργασίας του.

50. Περισσότερο δουλεύεις,
περισσότερο κερδίζεις.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1838 [π. ὠφελειέσαι.]—Β. 253,86).

Βλ. ἀρ. 33. **Γερμαν.** Vil Arbet, vil Verdänen = πολλὴ δουλειά, πολὺ κέρδος. (W. V, 795, 280. Βλ. αὐτ. 270. 271. I, 118, 89).

50α. Πρᾶμα δουλεμένο,
πρᾶμα ζηλεμένο.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ.—Κερκύρας παρὰ J. Schmitt.—Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ τοῦ αὐτοῦ [Π. δ., τόπος ζηλεμένος.]).

Βλ. ἀρ. 8.

51. Σαράντα χρόνια δούληυα 'ς τὰ στρείδια τσὶ 'ς τὰ μύδια,
μήδι τοὺ σπίτι μ' ἔκανα, μήδι τὰ τσιραμίδια.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἐπὶ ἐργασίας ἐπιμόχθου καὶ ἀκερδοῦς.

52. Σὰν σκλάβος δούλευε καὶ σὰν ἀφέντης τρῶγε.

(Β. 271, 56).

Βλ. ἀρ. 42. 56. Ἐργάζου ὅσον δύνασαι πλειότερον, ἵνα εὐπορήσας ἔχῃς καὶ τὴν δίαιταν ἄνετον· καὶ ὅτι ὁ ἐργαζόμενος πρέπει νὰ τρέφεται καλῶς Ἀπαράλλακτος **Ἀλβαν.** Πουνὸ σι ροπ, ε χα σι

ζοτ. (Hahn. 155, 87. Κουλουριώτης 162). Ὁμοία δὲ ἡ Γερμαν. Arbeite, bis du schwitzest und iss, bis du satt bist = δούλεψε ὅσο νὰ ἱδρώσῃς καὶ φάγε ὅσο νὰ χορτάσῃς. (W. V, 798, 83).

53. Τόπος δουλεμένος,
τόπος ζηλεμένος.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 8.

54. Τοῦ Ἄη Κάτσε Δούλευε.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Ἀπάντησις πρὸς φυγοπόνους, ἐρωτῶντας τίνος ἁγίου ἡ μνήμη τελεῖται, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ ἡμέρα δὲν εἶνε ἐργάσιμος.

55. Χέρια δουλέψετε,
μάτια ζηλέψετε.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. ἀρ. 8.

56. Ὡσὰν τὸ σκλάβο δούλευε, κι' ὡσὰν τὸν ἄρχο τρῶγε.
(Β. 343, 11).

Βλ. ἀρ. 52.

δοῦλος

1. Ἀλλ' 'ς τὸν ποῦ θ' ἀξιωθῇ δοῦλος νὰ καταντήσῃ,
χίλιαις κ' ἑκατὸ φοραῖς τσῆ πείνας θὰ ψοφήσῃ.
('Αν. Ἐπιθ. Α', 423, 19 [δ. γιὰ νὰ γενῇ]).

Ὅμοιον παράπονον λιμώττοντος ὑπηρέτου καὶ ἐν κρητικῷ σατιρικῷ ᾄσματι (Φρ. 54): «κι' ἀπὸ τὴν πεῖναν τὴν πολλὴ μοὔρχονταν λιγομάραις».

2. Ἂν δὲν γένῃ κἀνεὶς δοῦλος, δὲ γένετ' ἀφέντης.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 7. 22. 23, πρβλ. ἡγούμενος 2, καραβοκύρης 1. Ὅτι ὁ μὴ ἐργασθεὶς ἐπιπόνως ὑπὸ ἄλλους δὲν θὰ πλουτήσῃ, ὅπως δυνηθῇ νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς ὑπηρέτας· προσέτ' ὅτι ὁ μὴ καταμαθὼν ἐξ ἰδίας πείρας

τίνα τὰ ἔργα τοῦ ὑπηρετοῦντος ἄλλους, οὐδέποτε θὰ διοικήσῃ καλῶς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἐργάτας καὶ ὑπηρέτας· καὶ ὅτι ὁ μὴ διδαχθεὶς νὰ ὑπακούῃ, οὐδὲ νὰ διατάσσῃ θὰ μάθῃ ποτέ. Ὅμοιαι ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ παροιμίαι νεωτέρων λαῶν, πλὴν τῶν ἐν λ. ἡγούμενος 2 καὶ καραβοκύρης 1 ἀναγραφομένων: «Ἄρχεσθαι μαθών, ἄρχειν ἐπιστήσῃ». (Σόλωνος παρὰ Δημητρ. Φαληρ. ζ′ σοφῶν ἀποφθ. 2 = Στοβ. Γ′, 79. ΜΓ′, 22. Ἀποστόλ. 277α). «Ἄρχε πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι»· (τοῦ αὐτοῦ παρὰ Διογέν. Λαερτ. Α′, 60. Στοβ. ΜΓ′ 22. Ἀποστόλ. 277α). «Ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου». (Πλάτ. Νόμ. Ζ′, 762 e. Πλουτάρχ. Πολιτ. Παραγγ. ιβ′ 7 σ. 806 e Ἀποστόλ. 1174 e)· «τόν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον». (Ἀριστοτ. Πολ. Η, 14 σ. 1333 a, 2)· «διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα»· (αὐτ. Γ, 4 σ. 1277 b, 12)· «Ἄρχεσθαι μὴ μαθών, ἄρχειν μὴ ἐπιχείρει». (Κλειτάρχου 50 = Elter I, 41. Ἀντων. Μέλισσ. 104 σ. 174 f Ἀποστόλ 297 c. Boissonade An. gr. I, 130). «Οὔτε γὰρ πίπτοντος ἐστὶν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, οὔτε κοσμεῖν ἀκοσμοῦντος, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντος, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου». (Πλουτάρχ. πρὸς ἡγεμ. ἀπαίδ. β′, 5 σ. 780 b). «Ἀγησιλάῳ δὲ καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ἴδιον, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἀπαίδευτον ἄρχεσθαι»· (αὐτ. Ἀγησίλ. 1 σ. 596). «Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν οὐ πρότερον ἄρξεις πρὶν ἀρχθῇς. Τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ». (Μάρκ. Ἀντων. ΙΑ′, 29). Nemo autem regere potest, nisi qui et regi (Senec. de ira 2, 15, 4). Unde et in proverbio apud veteres habetur, quod dominari nequeat, qui prius alicui servituten praebere denegat. (Augustin. de deduc. abus. grad. 3 τ. 40 σ. 1080 Migne. Βλ. καὶ Otto 1514).

Παροιμ. Ἰταλ. Chi non ha servito, non sà comandare = ὅποιος δὲν ἔκαμε δοῦλος δὲν ξεύρει νὰ διατάξῃ. (Monosini III, 251 σ. 146). Bisogna prima esser garzone e poi maestro = χρεία νὰ γίνῃς πρῶτα κάλφας καὶ ὕστερα μάστορης (τοσκαν. Giusti 116, σικελ. παραλλαγὴ παρὰ Pitrè II, 413 βολωνικὴ παρὰ D. II σ. 469). Su malu servidore non est mai b nu padronu = ὁ κακὸς δοῦλος δὲν εἶναι ποτὲ καλὸς ἀφέντης (σαρδηνία, Pitrè II, 177). Bisogna saver far per saver comandar = χρεία νὰ ξεύρῃ κάνεὶς νὰ

κάνῃ, γιὰ νὰ ξεύρῃ νὰ διατάζῃ (βενετ. αὐτ.). Chi non sa fare, non sa comandare = ὅποιος δὲν ξεύρῃ νὰ κάνῃ δὲν ξεύρῃ νὰ διατάζῃ. (τοσκαν. Giusti 116. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 177. Pasqualigo 131). Qui non est bonu a servire, non est bonu a cumandare = ὅποιος δὲν εἶναι καλὸς γιὰ νὰ ὑπηρετῇ, δὲν εἶναι καλὸς γιὰ νὰ διατάζῃ· (σαρδηνία, Pitrè II, 177 μετὰ παραλλαγῶν). Cui sapi serviri, sapi cumannari = ὅποιος ξεύρει νὰ ὑπηρετῇ, ξεύρει νὰ διατάζῃ (σικελική, αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν σ. 177-8). — **Γαλλ.** A peine sera bon maistre qui n' a esté serviteur. (Leroux II, 229). Il ne scait que c'est d'estre maistre, qui n'a serui premierement. (Suringar 264, 9). Il ne peult estre bon maistre, qui n'a esté bon serviteur (αὐτ. 263, 9). Il faut avoir obéi avant de commander. (Legai 366). Qui nou a serbit, nou sap coumanda = ὅποιος δὲν ἔκαμε δοῦλος δὲν ξεύρει νὰ διατάξῃ (γασκων. D. I, 555 μετὰ νευπροβηγκ. παραλλαγῆς). — **Δαν.** Den som ikke kan lyde, kan heller ikke byde = ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ ὑπακούῃ δὲν μπορεῖ καὶ νὰ διατάζῃ (αὐτ.). Agter du at blive en god herre, lær først at være en god tiener = γιὰ νὰ γίνῃς καλὸς ἀφέντης μάθε πρῶτα νὰ εἶσαι καλὸς δοῦλος. (W. II, 597, 4). — **Νορβ.** Dan som vil styra, skal siølv læra lyda = ὅποιος θέλει νὰ διατάζῃ πρέπει ὁ ἴδιος νὰ μάθῃ νὰ ὑπακούῃ. (D. I, 555). — **Σουηδ.** Den intet lärt att lyda, vet ej heller at befalla = ὅποιος δὲν ἔμαθε νὰ ὑπακούῃ, δὲν καταλαβαίνει καὶ νὰ διατάξῃ (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). — **Ὁλλανδ.** Eerst knecht, daarna meester = πρῶτα δοῦλος, ὕστερα ἀφέντης. (Suringar 263, 23). Die nied gediend heeft, kan niet gebieden = ὅποιος δὲν ἔκαμε τὸ δοῦλο δὲν μπορεῖ νὰ διατάζῃ (αὐτ.). Hij wil meester wezen, eer hij knecht is = θέλει νὰ γίνῃ ἀφέντης προτοῦ νὰ ἔχῃ κάμῃ τὸ δοῦλο. (W. V, 1429, 1023). — **Γερμαν.** Wer nie Knecht gewesen, kann auch kein guter Herr sein = ὅποιος δὲν ἔκαμε ποτὲ δοῦλος δὲν μπορεῖ καὶ νὰ εἶναι καλὸς ἀφέντης (W. II, 1428, 139. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1427, 110. 122. 558, 553. 562, 633. 597, 4. 8. III, 1027, 44 καὶ παρὰ Suringar 264, 17. D. I, 555). Er wird keiner ein guter Herr, der nicht

zuvor Knecht gewesen ist = δὲ γίνεται καλὸς ἀφέντης, ὅποιος δὲν ἔκαμε πρῶτα δοῦλος (W. II, 547, 288. Βλ. αὐτ. 285). Er will Herr sein, eh'er knecht gewesen ist = θέλει νὰ εἶναι ἀφέντης, χωρὶς νὰ ἔχῃ κάμῃ πρῶτα δοῦλος. (W, V, 1429, 1023). Wer nicht gedient, der kann auch nicht befehlen = ὅποιος δὲν ἔκαμε δοῦλος, δὲν μπορεῖ καὶ νὰ διατάζῃ. (W. I, 596, 49. Βλ. καὶ αὐτ. 600, 79; Wer befehlen will, muss gehorchen lernen = ὅποιος θέλει νὰ διατάζῃ, πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ὑπακούῃ. (D. I, 555. W. I, 290, 11) — **Σερβ.** Ὅποιος δὲν ἔκαμε δοῦλος δὲν καταλαβαίνει νὰ κάμῃ τὸν ἀφέντη. (Wuk. 322). — **Τουρκ.** χυζμὲτ ετμεγὶ αιρένμεγιέν εφενdιλὶκ dahì ετμὲζ = ὅποιος δὲ μαθαίνει νὰ κάνῃ τὸ δοῦλο, οὔτε τὸν ἀφέντη κάνει (Osm. Sprichw. 216). Προτοῦ νὰ γίνῃς κάλφας μὴν κάνῃς τὸ μαστόρη. (Decourdemanche 333).

√ 3. Ἀπὸ ὅλους μπορεῖς νὰ φυλαχτῇς, ὄξ' ἀπὸ τοὺς δούλους σου.

(Κα. 580).

Οὐδὲν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ συμβαινόντων δύναται νὰ διαλάθῃ τὴν προσοχὴν τῶν ὑπηρετῶν, γινωσκόντων καὶ τὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν δίαιταν αὐτῆς καὶ τὸν χαρακτῆρα ἑκάστου τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν μελῶν, ἐξιχνευόντων δὲ καὶ αὐτὰ τὰ οἰκογενειακὰ ἀπόρρητα. Ὅθεν ἄλλη τις παροιμία (μυστικὸ 7) παραγγέλλει, ἵνα ὁ μέλλων ν' ἀνακοινώσῃ τι ἀπόρρητον προσέχῃ μὴ καὶ ὑπόδημα κἂν ὑπηρέτου συμπαρίσταται κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν. Ὅτι ἄριστα γινώσκουσιν οἱ θεράποντες τοῦ κυρίου τὸν χαρακτῆρα μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων ἀδυναμιῶν αὐτοῦ λέγει ἡ **Γαλλ.** παροιμία: Il n' y a point de héros pour son valet de chambre. (Littré λ. héros 6, valet 2).

√ 4. Ἀπὸ τὸ δοῦλο γνωρίζεται ὁ ἀφέντης.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. κοπέλλι 2. Τὸ ἦθος τῶν θεραπόντων ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ τῶν κυρίων αὐτῶν, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι παροιμίαι διδάσκουσιν. Ὅθεν εὐκόλως εἰκάζεται ὁ χαρακτὴρ τούτων ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ὑπηρετῶν. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Chi vuol vedere il padrone,

guardi i servi=ὅποιος θέλει νὰ ἰδῇ τὸν ἀφέντη ἂς κυττάξῃ τοὺς δούλους (τοσκαν. Pitrè IV, 243. Μεδιολανικὴ παραλλαγὴ αὐτ. II, 380). Vuoi conoscer il padrone, guarda al servitore=θέλεις νὰ γνωρίσῃς τὸν ἀφεντικό, κύτταξε τὸ δοῦλο. (W. II, 572, 847). Quali è lu servu tali è lu patruni=ὅ τι λογῆς εἶναι ὁ δοῦλος, τέτοιος εἶναι ὁ ἀφεντικὸς (σικελ Pitrè II, 380).—**Γαλλ.** Au séneschal de la maison peut-on connoistre le baron. (Leroux II, 71). On cogneis lou maesté dap lou bailet=γνωρίζει κἀνεὶς τὸν ἀφεντικὸ ἀπὸ τὸ δοῦλο (γασκων. D. II, 640).—**Ὁλλανδ.** Den heer kent men bij zijn gezin=τὸν ἀφεντικὸ γνωρίζει κἀνεὶς ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία. (W. II, 537, 63). —**Γερμαν.** Am Knecht kann man wol den Herrn erkennen=ἀπὸ τὸ δοῦλο μπορεῖ κανεὶς ν' ἀναγνωρίσῃ καλὰ τὸν ἀφέντη. (W. II, 1423, 4). Der Heer ist wie der Knecht=ὁ ἀφέντης εἶναι σὰν τὸ δοῦλο (αὐτ. 539, 98). Wer den Herrn kennen will, sehe seine Diener an=ὅποιος θέλει νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀφέντη ἂς κυττάξῃ τοὺς δούλους του (αὐτ. 572,847). Am Gesind kennt man den Herren=ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν γνωρίζει κἀνεὶς τὸν ἀφεντικό. (W. I, 1627, 1) Das wetter kent man bey den wind vnd den herrn bei sein gesind=ὁ καιρὸς γνωρίζεται ἀπὸ τὸν ἄνεμο καὶ ὁ ἀφέντης ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του. (W. V, 210, 25. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 24. II, 537, 63. D. II, 640).

4α. Ἄρχοδας δὲ γίνεται, μὰ δοῦλος κάθ' ἡμέρα.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmidt).

Βλ. ἀρ. 5.

5. Ἀφέντης ἂν δὲ γίνομαι, μὰ δοῦλος ὅταν θέλω.
(Βερ. 69,5 [ἂν δὲν] — Ἠπείρου. Ἀρ. 158 [μόν' δὲν γένομαι καὶ δ.] — Β. 36,476. —Βάρνης. Κρ. 13 [Ἀφεντικὸς δὲν γίνομαι] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Ἀφ. δὲν γίνεται κἀνεὶς εὔκολα, μὰ δ. ὅπου θέλει.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἀφέτης δὲ γίνουμαι]).

Βλ. ἀρ. 4α. Ὁ ὑπηρέτης δὲν ἔχει χρείαν τοῦ κυρίου του, διότι οὐδεμίαν ἔχει δυσκολίαν νὰ εὕρῃ ἄλλον. **Ἰταλ.** Per paroi no se strussia=ἀπὸ ἀφεντικοὺς ἄλλο τίποτα! (βενετ. Pasqualigo 172).—**Βουλγαρ.** Gospodàr ne stávam, a sluga kóga iskam=ἀφέντης δὲν γίνομαι, μὰ δοῦλος ὅταν θέλω. (Παρὰ Π. Θ. Τσίλλεφ).

6. Δοῦλον ἔχεις ;
διάβολό χεις.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 10.

7. Δοῦλος ἂ δὲ γίνης, ἀφέντης δὲ γίνεσαι.
(Μεσσηνίας. Νεα. 175).

Βλ. ἀρ. 2.

8. Δοῦλος ἐγεννήθηκες ; Δὲ σοῦ πέφτει λόγος.
(Β. 63,150).

Οὐδὲν τὸ δημῶδες ἔχει ἡ γνώμη αὕτη, παράφρασις οὖσα τῆς ἀρχαίας: «Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου». (Μᾶρκ. Ἀντων. ΙΑ΄, 30. Φίλ. Ἰουδ. τ. Β΄ σ. 453 = TGF. 896, 304 .

9. Δοῦλος ἐδούλεψε,
νοικοκύρης πείνασε
(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 89).

Βλ. δουλεύω 30. Ὅτι ἀδόκιμον καὶ ἄχρηστον, ἔργον γενόμενον ἄνευ τῆς ἐπιβλέψεως τοῦ κυρίου.

10. Δοῦλο τρέφεις ;
ἐχθρὸ τρέφεις.
(Σύρου. Νεα. 458).

Βλ. ἀρ. 6, ξένος 71. 72. 78. 94, πρβλ. ξένος 73. 116, ἀρφανὸς 21. 25. Τὰ συμφέροντα τῶν ὑπηρετῶν εἶναι συνήθως ἀντίθετα πρὸς τὰ τῶν κυρίων, πάντως δὲ οἱ ὑπηρέται, ξένοι ὄντες, δὲν μεριμνῶσι περὶ τῶν τοῦ οἴκου ὅσον τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, γινώσκοντες δὲ καὶ πολλὰ ἀπόρρητα, ἅτινα ἐνδέχεται μνησικακοῦντές ποτε ν' ἀποκαλύψωσιν, εἶναι καὶ ἐπίφοβοι, οὐδὲν διαφέροντες ἐχθροῦ. Ὅμοιαι ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ νεώτεραι παροιμίαι: «Φύσει γὰρ ἐχθρὸν τὸ δοῦλον τοῖς δεσπόταις». (Ἑρμογένους π. τ. στάσ. 3, τ. ΙΙΙ, σ. 19 Walz. Ἀντών. Μέλ. 119 σ. 193F. Ἀποστόλ. 1704β. TGF. σ. XIII). «Δοῦλοι γὰρ ἂν καὶ δεσπόται οὐκ ἂν ποτε γένοιντο φίλοι». (Πλάτ. Νόμ. Ϛ΄ σ. 756e). Παραπλησία καὶ ἡ ῥῆσις τοῦ προφήτου Μιχαίου (ζ΄,

6): «ἐχθροὶ πάντες ἀνδρὸς οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ»· καὶ τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. ι', 36): «Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ». Ἀρχαία ῥωμαϊκὴ παροιμ. Quot servi, tot hostes. (Fest. σ. 261 M. Senec. ep 47, 5. Macrob. Saturn. 1, 11, 13. Otto 1637). καὶ γνῶμαι Ῥωμαίων: Inter dominum et servum nulla amicitia est. (Curt. VII, 8, 28). Plures dominos servi comederunt, quam canes. (Varro παρὰ Non. σ. 355, 21. Otto 1637). Παροιμ. **Ἰταλ.** Tanti servitori, tanti nemici = ὅσοι δοῦλοι, τόσοι ἐχθροί. (Giani 1543, σαρδηνία παραλλαγὴ παρὰ Pitrè II, 415). Sos inimigos de domo sunt sos servidores = οἱ ἐχθροὶ τοῦ σπιτιοῦ εἶναι οἱ δοῦλοι (σαρδηνία, Pitrè II, 415). Quanti servitori avemo, tanto avemo nemici = ὅσους δούλους ἔχομε, τόσους ἔχομε ἐχθρούς. (D. I, 930). Servitori, nemiçi pagài = δοῦλοι, ἐχθροὶ πληρωμένοι (βενετ. Pasqualigo 127. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 414-5. Marzano 80). Li servi su' nnimici salariati: cchiù chi li trasi dintra, cchiù nèscinu fore = οἱ δοῦλοι εἶναι ἐχθροὶ μὲ μισθό· ὅσο περισσότερο τοὺς βάνεις μέσα, τόσο περισσότερο βγαίνουν ἔξω· δηλ. ὅσον περισσότερον εἰσχωροῦσιν εἰς τἀπόρρητα τοῦ οἴκου, τόσον περισσότερον τὰ δημοσιεύουσι (σικελ. Pitrè IV, 244). Non ti rapi si non cu ti sapi = δὲ σὲ λῃστεύει παρὰ ὅποιος σὲ ξεύρει (καλαβρία, Calabria X σ. 25,87). — **Γαλλ.** Autant de valets, autant d'enemis (D. I, 930). — **Ἱσπαν.** Quien ha criados ha enemigos escusados = ὅποιος ἔχει ὑπηρέταις ἔχει φανεροὺς ἐχθρούς. (Dukes 33, 110). — **Πορτογαλ.** Quem tem criados, tem inimigos não escusados = ὁμ. (D. I, 930). — **Σουηδ.** Många Tiånare, många fiender = πολλοὶ ὑπηρέταις, πολλοὶ ἐχθροὶ (αὐτ.) — **Γερμαν.** Wie viel Knecht, so viel Feind = ὅσοι ὑπηρέταις, τόσοι ἐχθροί. (W. II, 1428, 147. Βλ. αὐτ. 1427, 114. I, 1628, 32). So viel Knecht vnd Mägd im Hauss, so viel verreter = ὅσοι δοῦλοι καὶ δούλαις 'ς τὸ σπίτι, τόσοι προδόταις (αὐτ. 1427, 113). — **Ῥωσ.** Ὅσοι δοῦλοι, τόσοι κ' ἐχθροί. (Dal II, 270). — **Ἑβρ.** Πολλοὶ δοῦλοι, πολλὴ κλεψιά. (Dukes 33, 110).

11. Καλκαβούκης δοῦλός σας!

(Σμύρνης παρὰ Ὀθ. Στασινοπούλου).

Ἐπὶ παρασίτων, ἐπισκεπτομένων φίλους των καθ' ἣν ὥραν οὗτοι κάθηνται εἰς τὴν τράπεζαν.

12. Καλὸ 'ς τὸ δοῦλο τοῦ θεοῦ καὶ τὸν ἐχθρὸ τῆς πίττας!
(Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 511,226).

Βλ. ἀρ. 13. Εἰρωνικὴ προσαγόρευσις.

13. Καλὸ 'ς τὸ δοῦλο τοῦ θεοῦ
καὶ τὸν ἐχθρὸ τοῦ καρβελιοῦ.
(Μεσσηνίας).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

14. Καὶ ἀπὸ φρόνιμο δοῦλο παῖρνε τὴ βουλή του.
(Β. 140,367).

Ἄγνωστος εἰς τὸν λαὸν παράφρασις τοῦ Ψευδοφωκυλιδείου 228: «Λάμβανε καὶ βουλὴν παρά γ' οἰκέτου εὖ φρονέοντος».

15. Κόψ' τοὺ καφαλτί σ', τσὶ πᾶρι ἕνα δούλου.
(Πολιχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 26, παραγιὸς 1, χισμετικιάρης 1. *Καφαλδὶ* ἢ *καφαλτὶ* τὸ πρόγευμα (λ. τουρκική, καχβαλδὶ ἢ καχφαλτὶ=τὸ πρὸ τοῦ πρωϊνοῦ καφὲ τρωγόμενον). Περιόρισε τὰς δαπάνας τῆς τροφῆς σου διὰ νὰ δυνηθῇς νὰ μισθώσῃς ὑπηρέτην· ἐν ἄλλοις λόγοις μὴ ἐνόχλει τοὺς ἄλλους ἀναθέτων εἰς αὐτοὺς ὑπηρετικὰ ἔργα. Ἀπόκρισις τοῦ ἀρνουμένου νὰ ἐκτελέσῃ ἐργασίαν, ἣν ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ἄνθρωπος πρὸς ὃν οὐδεμίαν ἔχει ὑποχρέωσιν. **Τουρκ** Αζ γεϊδέ, μπιρ χουζμετκὰρ τούτ = φάγε λίγο καὶ πᾶρε ἕνα δοῦλο. (Davis 18. Decourdemanche 612).

16. Μὴ γίνῃς δοῦλος 'ς ὅποιον ἦτο δοῦλος, καὶ μὴν πάρῃς δοῦλον ἐκεῖνον ποῦ ἦτον ἀφέντης.
(Β. 159,144).

Παροιμία ἱσπανική, ληφθεῖσα ἐκ τῆς Μνημοσύνης τ. Α'. σ. 383.

17. Ὁ δοῦλος ἄλλα μελετᾷ, κι' ἀφέντης ἄλλα κάνει.
(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Βλ. ἀρ. 34.

18. Ὁ δοῦλος θέλει χρύσωμα,
καὶ καθ' ἡμέραν ὕβρισμα.

(Γ. Γαζῆ Βιογραφία Μπότσαρη καὶ Καραϊσκάκη. Αἴγινα 1828 σ. 23).

Ἀπόφθεγμα τοῦ Καραϊσκάκη παροιμιῶδες γενόμενον. Ὁ κύριος πρέπει μὲν νὰ εἶναι γενναιόδωρος πρὸς τοὺς ὑπηρέτας, ἀλλ' ἅμα καὶ τραχὺς καὶ αὐστηρός, ἂν θέλῃ νὰ ἐκτελῶσιν ἀκριβῶς τὰ προστατ-τόμενα.

19. Ὁ δοῦλος κι' ὁ μισόδουλος τὰ δουλευτικά του χάνει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Μισόδουλος ὁ ἐκτελῶν μικράν τινα ἐργασίαν, μὴ ἀπαιτοῦσαν χρόνον πλείονα ἡμισείας ἡμέρας Ὅτι οἱ μισθοῦντες ἐργάτην προσπα-θοῦσιν ἐκ πλεονεξίας ν' ἀποκόψωσι τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἐργασιῶν, δι' ἃς δὲν εἰργάσθη ὁλόκληρον ἡμέραν.

20. Ὁ καλὸς δοῦλος κάνει τὸν ἀφέντη του.

(Β. 188,165).

Πρβλ. κοπέλλι 2. Παροιμία ἀκατάληπτος· ἔτι δὲ μᾶλλον ἀκατάλη-πτος εἶναι ἡ ἑρμηνεία, ἣν ἐπάγεται ὁ ἐκδότης Βενιζέλος: «Ἐπὶ τῶν καθιστώντων διὰ καλῆς πράξεως καὶ ὑπηρεσίας τοὺς κυρίους των». Τὸ ἀντίθετον εἶναι ὀρθὸν καὶ εὔλογον, ὅτι ὁ καλὸς ἀφέντης κάνει τὸν κα-λὸν δοῦλον, ὡς λέγουσι καὶ οἱ Γάλλοι: Le bon maître fait le bon valet. (Littré λ. valet). Ὀρθὸν ἐπίσης θὰ ἦτο ἂν ἔλεγεν ὅτι ὁ καλὸς δοῦλος κάνει τὸν καλὸν ἀφέντη. Ὅπως ἂν ᾖ, ὡς ἔχει ἡ παροιμία παρὰ Βενιζέλῳ, δὲν εἶναι δημώδης.

21. Ὅποιος γίνῃ δοῦλος ἀπὸ αὐθέντης, μαύρη μοῖρα τὸν προσμένει.

(Γ. Γαζῆ Βιογραφία Μπότσαρη καὶ Καραϊσκάκη σ. 24).

Πρβλ. ἀμαθὴς 1. Δυστυχέστατος ὁ εἰς ἔνδειαν περιπεσὼν πλούσιος, ὁ ἀναγκαζόμενος νὰ ὑπηρετῇ ἄλλους ἐπὶ μισθῷ, διότι ἡ μνήμη τῶν προτέρων ἀγαθῶν θὰ καθιστᾷ αὐτῷ τὸν βίον ἀβίωτον.

22. Ὅποιος γίνεται αὐθέντης, χωρὶς νὰ γένῃ πρότερον δοῦ-λος, εἶναι μπάσταρδος αὐθέντης, καὶ ἀλίμονον 'ς τὸν δοῦλον.

(Γ. Γαζῆ Βιογραφία Μπότσαρη καὶ Καραϊσκάκη σ. 23).

Βλ. ἀρ. 2. Ἀπόφθεγμα καὶ τοῦτο τοῦ Καραϊσκάκη, παραφράζοντος ὁμοίας δημώδεις παροιμίας.

23. Πρῶτα θὰ γίνῃ δοῦλος, κ' ὕστερ' ἀφέντης.
(Γορτυνίας).

Βλ. ἀρ 2.

24. Τὸ δοῦλό σου εὐχαρίστησε καὶ ψυχικὸ μὴν κάμῃς.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. δουλευτὴς 7.

*25. Τοσαῦτα παίει ὁ δοῦλος, ὅσα βούλεται ὁ δεσπότης.
(Βυζαντινή. Πλανούδ. 211. Κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Ilberg ἐν τῷ βατικανῷ καὶ τῷ λαυρεντιακῷ ἀναγινώσκεται *πτύει* ἀντὶ τοῦ παίει).

Ὁ Kurtz μεταφράζει: Der Knecht schlägt darauf los, so lange es der Herr wünscht, ἤτοι ὁ δοῦλος παίει, *ἐφ' ὅσον* βούλεται ὁ δεσπότης. Ἀλλ' ὁ Krumbacher (MGS. 255) παρατηρεῖ, ὅτι τοιαύτη ἐκδοχὴ δὲν σαφηνίζει ποῦ ἔγκειται τὸ κέντρον τῆς παροιμίας· ὁρμώμενος δ' ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ilberg *πτύει* ἀντὶ *παίει*, εἰκάζει ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἡ λέξις πταίει, τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον εἰς τοὺς ἀμελῶς γεγραμμένους κώδικας τοῦ ΙΔ΄ καὶ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, οἷος ὁ βατικανὸς, δυσδιάκριτα εἶναι τὰ στοιχεῖα *υ* καὶ *αι*· κατὰ ταῦτα δὲ μεταφράζει: «Der Knecht ist so viel schuld (verschuldet so viel) als der Herr will»· καὶ ἐξηγεῖ, ὅτι ὁσάκις ὁ κύριος θέλει νὰ εὕρῃ πταῖσμα τοῦ ὑφισταμένου ἢ πρόφασιν πρὸς μομφὴν αὐτοῦ, τὰ εὑρίσκει· ὅτι ὁ ὑφιστάμενος ἔχει πάντοτε ἄδικον. ὁσάκις ὁ προϊστάμενος θέλει νὰ φιλονεικήσῃ πρὸς αὐτόν. Ἡ ἑρμηνεία εἶναι εὐφυής, ἀλλὰ βεβιασμένη πολύ, ὡς εἶναι καὶ ἡ φράσις «πταίω τοσαῦτα, ὅσα ἄλλος τις βούλεται». Ὁ Timoschenk σ. 46, ἀποκρούων τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Κρουμβάχερ, ἀναγινώσκει *ποιεῖ* καὶ προσήγγισε μὲν οὕτω πλειότερον τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς παροιμίας, ἀλλ' ἀπέδειξεν αὐτὴν ἄχρουν, κοινῶς ἐκφέρουσαν ἔννοιαν τετριμμένην.

Αἱ σημεριναὶ παραλλαγαὶ ὑποδεικνύουσιν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ *παίζει*, καὶ ὅτι ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι, ὅτι οἱ ὑφιστάμενοι ἀτακτοῦσιν ἢ παρεκτρέπονται μόνον ὁσάκις ἐπιτρέπουσιν ἢ ἀνέχονται τὰς πράξεις αὐτῶν οἱ προϊστάμενοι. Ἐν ταῖς παραλλαγαῖς ἐκείναις

δὲν γίνεται μνεία δούλου καὶ δεσπότου· ἀλλ' ἡ σχέσις τῶν ἀναφερομένων προσώπων εἶναι ἡ αὐτή, προϊσταμένου καὶ ὑφισταμένου. Δηλοῦντες δὲ τὸν προϊστάμενον διὰ τοῦ στοιχείου Α καὶ τὸν ὑφιστάμενον διὰ τοῦ Β, ἔχομεν ἐν ταῖς σημεριναῖς παραλλαγαῖς τοὺς ἑξῆς τύπους· ἡ μητέρα (Β) παίζει ὁσάκις θέλει ὁ πατέρας (Α) (λ. θέλω 138 α, πρβλ. 136)· ἡ γριὰ (Β) ὅταν θέλῃ ὁ γέρος (Α) (λ. θέλω ἀρ. 37. 38. 134)· τὰ γατιὰ (Β) ὅταν θέλῃ ἡ κυρὰ (Α) (λ. θέλω 39) καὶ τὰ μάτια (Β), πάλιν ὅταν ἐπιτρέπῃ ἡ κυρὰ (λ. θέλω 40). Ἐν τισι τούτων ἀντὶ τοῦ παίζω γίνεται χρῆσις συστοίχων ῥημάτων, ἤτοι τοῦ χορεύω· γριὰ—γέρος (θέλω 38)· πεθερά μου—ἐγὼ (λ. θέλω 54)· ποντικοὶ—γάτος (λ. γάτος 24)· καὶ τοῦ ῥήματος κλάνω ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀναιδῶς ἀτακτεῖν: μάννα—πατέρας (λ. θέλω 46)· θειὰ—θεῖος (λ. θέλω 45)· θειὰ—ἐγώ (λ. θέλω 53 α. 54).—Παραπλησία παροιμία **Ἰταλ.** Zoccu lu servu fa, a lu patruni piaci=κεῖνο ποῦ κάνει ὁ δοῦλος ἀρέσει 'ς τὸν ἀφέντη (σικελ. Pitrè II, 388).

26. Τρῶγε λίγο καὶ πιάσε κ' ἕνα δοῦλο.

('Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 15.

δραγάτης

1. Ἄνδρας μου δραγάτης εἶναι,
κι' ἄλλος τσίπουρο μὴ χέσῃ.

('Ηπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Δραγάτης ὁ ἀμπελοφύλαξ, ἴσως ἐκ τοῦ παλαιοσλαβ. draga = κοιλάς, μετὰ τῆς ἑλληνικῆς καταλήξεως—άτης κατὰ τὸ ἐργάτης. (G. Meyer Neugr. Stud. II. σ. 26). *Τσίπουρο*, τό, στέμφυλον, συγγενὲς τοῦ τσίπα (περὶ τῶν λέξεων τούτων βλ. τσίπα 1).—Παροιμία ἐπὶ τῶν ἐπαιρομένων ἐπὶ τῷ ἀξιώματι αὐτῶν.

2. Βάλ' τὴν ἀλουποὺ δραγάτη,
κι' ἄφινέ τα γιὰ σταφίδα.

(Κα. 943).

Βλ. ἀλεποὺ 6, λύκος 6. Εἰρωνικῶς· ἔχων ἀμπελοφύλακα τὴν ἀλώπεκα, ἔσο ἀμέριμνος, αἱ σταφυλαὶ θὰ μένωσιν ἄθικτοι, δύνασαι νὰ

τὰς ἀφήσῃς νὰ σταφιδιάσουν. Ἐπὶ τῶν ἐμπιστευομένων τὴν φύλαξιν χρημάτων εἰς ἅρπαγας καὶ κλέπτας. Διὰ παραπλησίων μεταφορῶν λέγουσι τὰ αὐτὰ καὶ αἱ ἑξῆς νεώτεραι παροιμίαι (πλὴν τῶν ἐν λ. ἀλεποὺ 6, λύκος 8 ἀναγραφομένων): **Ἰταλ.** Non dar lattuga in guardia ai paperi = μὴ δίνῃς μαρούλι γιὰ φύλαξη 'ς τοὺς χήναις (τοσκαν. Pitrè II 284 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν αὐτ. καὶ παρὰ D. I, 254). Non lasciar le pere in guardia al orso = μὴ ἀφίνῃς ταπίδια γιὰ φύλαξη 'ς τὴν ἀρκοῦδα (D. I, 254 μετὰ πεδεμοντικῆς παραλλαγῆς). Ha dato la farina in guardia a' porci = ἔδωκε ταλεῦρι γιὰ φύλαξη 'ς τὰ γουρούνια (αὐτ.). — **Νορβηγ.** Ein skal inkje setje Gjeiti til aa gjæta Hagen = δὲν πρέπει νὰ βάνῃ κάνεὶς τὸν τράγο νὰ φυλάγῃ τὸ λαχανόκηπο (αὐτ.). — **Σουηδ.** Det duger ej att sätta bocken till trädgårds mästare = δὲν ἀξίζει νὰ βάλῃ κάνεὶς τὸν τράγο κηπουρὸ (αὐτ.). — **Γερμαν.** Man muss den Bock nicht zum Gärtner machen = δὲν πρέπει νὰ κάνῃς τὸν τράγο κηπουρό. (W. I, 416, 48. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 46. 47 καὶ παρὰ D. I, 254).

3. Τὰ σταφύλια θὰ σωθοῦν,
τσαὶ τοῦ βεργάτη θὰ θυμιῶνται.
(Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βεργάτης ὁ δραγάτης (ἀμπελοφύλαξ) κατὰ παρετυμολογικὴν συνεκδρομὴν πρὸς τὸ ἐργάτης. Δεργάτα τσακωνιστί, δεργάτης ἀλλαχοῦ· κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ δ καὶ τοῦ β, ὡς ἐν τῷ διβάρι·βιβάρι (ἂν καὶ δὲν ἐνθυμοῦμαι ἄλλο παράδειγμα τοιαύτης ἐναλλαγῆς πρὸ τοῦ ε)· ἢ κατὰ συμφυρμὸν τοῦ βέργα καὶ ἐργάτης — Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἀνεξάλειπτον καταλιπόντων τὴν μνήμην τῆς κακίας των.

δραγμὴ

1. Ἔχει τὴ δραγμὴ 'ς τὰ δόντια.
(Λελ. Ἐπιδ. 237,116 [Σ τὰ δόντια τ'ν ἔχεις καὶ σὺ τὴ δραχμή.] — Πελοποννήσου).

Ἐπὶ καχεκτικοῦ· εἶναι δηλ. ἑτοιμοθάνατος, ἔχει πρόχειρον νὰ δώσῃ εἰς τὸν μέλλοντα νὰ κηδεύσῃ αὐτὸν ἱερέα τὴν δραχμήν, τὴν κεκανονισμένην ἐν τοῖς χωρίοις ἀμοιβὴν αὐτοῦ.

δράκος

1. Δὲν ἄκουσες δράκου φωνή.

('Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Δράκος καὶ ἐν τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 2-4, εἶναι τὸ ὑπεράνθρωπον ὂν τῶν δημωδῶν παραδόσεων, τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς Γίγαντας, τοὺς Κύκλωπας, τοὺς Λαιστρυγόνας καὶ τὰ τούτοις ὅμοια πλάσματα τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μύθων· «ἕνας πελώριος ἄνθρωπος», ὡς περιγράφει αὐτὸν ἀνέκδοτον πάριον παραμύθιον. Τὴν φωνὴν αὐτοῦ φαντάζονται ὡς εἰκὸς φοβεράν, διὰ τοῦτο ἡ φράσις αὕτη λέγεται πρὸς τοὺς μὴ λαβόντας πεῖραν τῶν ἐν τῷ βίῳ δεινῶν, πρὸς τοὺς μὴ ὑποστάντας συμφορὰς ἢ κινδύνους.

2. Δράκος μὲ τ' ἀλυσίδα.

(Κρώμνης καὶ Τραπεζοῦντος. 'Αστ. Πόντ. 56,58).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Δράκων ἁλυσίδετος. Ἐπὶ ἀλκίμου ἀνδρός.

3. Δράκου δύναμη.

(Κοινή).

Βλ. 1. 2. 4. Παροιμιώδης εἶναι ἡ τοῦ Δράκου ἀλκὴ καὶ ἐν δημοτικοῖς ᾄσμασι (βλ. Πολίτου ΝΕΜ. σ. 157) καὶ ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ. Τούτου ἕνεκα *δράκος* εἶναι καὶ εὐκτικὸν ὄνομα τοῦ ἀβαπτίστου νηπίου· τὸ θηλ. *δρακοῦ*, καὶ ὑποκορ. *δρακοῦλα* (ἐν ᾧ ἡ γυνὴ τοῦ Δράκου εἰς τὰ παραμύθια καὶ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα λέγεται Δρακόντισσα, Δράκισσα ἢ Δράκαινα). Δράκον ἀποκαλεῖ διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὸν Οὐνιάδην Γιάγκον ὁ Παρασπόνδυλος Ζωτικὸς (ἡ ἐν Βάρνᾳ μάχη στ. 7 ἐν Annuaire de l'Assoc. pour l'encour. des ét. Grecques 1874 σ. 345). Καὶ περὶ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου μαρτυρεῖ ὁ σύγχρονος αὐτοῦ ποιητὴς Ubertinus Pusculus Constantinopoleos II, 50 ἐν Ellisen Analekten τ. III, 2 σ. 28), ὅτι ἐπωνομάζετο Δράκων (Draco) διὰ τὴν πολεμικὴν ἀρετὴν αὐτοῦ· ἀλλὰ πιθανῶς τοῦτο προέρχεται ἐκ παρανοήσεως τοῦ Δράγατσης, τοῦ ἐπωνύμου τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοκράτορος. Εἰς τὰ παλαιότατα τραπεζούντια ᾄσματα συχνάκις ἐπικαλοῦνται *Δράκοι* οἱ *Ἕλληνοι*. Καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ τοῦ Ἐρωτοκρίτου συνηθέσταται εἶναι παρομοιώσεις τῶν ἀνδρείων πρὸς δράκοντας: «σὰν δράκος ξεσπαθώνει»

(Β΄, 1049). «Δράκοντας κι' ὄχι ἀνθρωπινὸ τὸ πρόσωπό του μοιάζει» (Β΄, 1115)· «οἱ δράκοντες αὐτῆνοι» (Δ΄, 1749)· «δράκοντα καὶ στρατιώτη» (Ε΄, 15). Κυρίως δ' ὁ ποιητὴς τὴν ἐπίκλησιν ἀναφέρει εἰς τοὺς γενναιοψύχους, καὶ ἐκ παραλλήλου τάσσει τὴν καρδιὰν τοῦ δράκου καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λέοντος: «ἦτονε δράκος 'ς τὴν καρδιά, 'ς τὴ δύναμη λιοντάρι» (Β΄, 412)· «Δύναμιν εἶχε σὰν θηριό, δράκου καρδιὰν ἐφόρει». (Β΄, 1458)· καὶ ὄνομα κύριον πλάσσει *Δρακοντόκαρδος* (Β΄, 482 1455). Δράκου καρδιὰν ὅμως λέγει τὴν σκληρὰν ἕτερος Κρὴς ποιητὴς (Γύπαρις Πρ. Α΄, στ. 85 σ. 189 ἐκδ. Σάθα)· καὶ ἄλλος παλαιότερος ἀναφέρει ἀμείλικτον καρδίαν καὶ πέτρινα σπλάγχνα δράκοντος (Καλλίμαχ καὶ Χρυσορρόη στ. 505 σ. 22 Λάμπρου. Ομοία παράστασις καὶ παρ' Ἑρμίππῳ FCG. II. 381,2). Ἄλλος δέ τις ποιητὴς τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος δὲν διαστέλλει τὴν δύναμιν τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ λέοντος: «ὡς δράκος καὶ λιοντάρι» (Ἀνθίμου Διακρούση. Διήγησις τοῦ δεινοῦ πολέμου τοῦ ἐν Κρήτῃ. Ἔνετ. 1679 σ. 25). Ἐν γαμηλίῳ δὲ δημοτικῷ ᾄσματι τάσσεται ὡς ἀντίστοιχος τῆς τοῦ λέοντος ἡ δύναμις τοῦ δράκου. «Στέκεται ἡ νύφη σὰ λονταριά, | κι' οὐδὲ νιὸν φοβᾶται, κι' οὐδὲ δρακόν» (ᾄσμα Καταφυγίου Ὀλύμπου ἐν Ἑστίᾳ ΙΕ΄, 360). «Δράκος τὴν ἰσχὺν» καὶ «δράκοντος ἰσχὺς» ἀπαντῶσι καὶ ἐν Καλλιμάχῳ καὶ Χρυσορρόῃ (στ. 492. 496 σ. 22 ἐκδ. Λάμπρου). Ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ δράκοντος (ἐνταῦθα τοῦ ὄφεως) ἡ ἀλκὴ ἀναφέρεται καὶ ἐν τῷ εἰς τὸν Δημοσθένη ἀποδιδομένῳ Ἐπιταφίῳ (30 σ. 1398).

4. Δράκου ρίζα νά χῃ δὲ γλυτώνει.
(Κοινή).

Πρβλ. ἀρ. 3. Δὲν θὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον καὶ ἂν ἐκ Δράκου ἕλκει τὸ γένος, δηλ. ὁσονδήποτε γενναῖος καὶ ἂν εἶναι.

5. Ὁ δράκος ὁ φαρμακερὸς τὸ δέρμα του τ' ἀλλάσσει·
ἀλλὰ τὸ δηλητήριο συγκούρδουλο φυλάσσει.
(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν παραλλαγὴν ἐν λ. ὄφις 2. *Δράκος* ὁ μέγας ὄφις· τὴν ἀρχαίαν ταύτην σημασίαν ἔχει ἡ λέξις καὶ παρὰ Πετρίτση (στ. 1268 σ. 164 ἐκδ. Λάμπρου), καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν ἐνί-

οτε· χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διαστολὴ τοῦ ὄφεως καὶ τοῦ δράκοντος ἐν τῇ παροιμίᾳ ἐν λ. τρώγω 238 καὶ ταῖς παραλλαγαῖς αὐτῆς, καὶ ἐν δημοτικῷ ᾄσματι θρᾳκικῷ : «Σηκώθ' ὁ δράκος νὰ τὸν φάγ' κι' ὀφιὸς νὰ τὸν πινίξῃ». (Θρᾳκ. ἐπετηρὶς 1897 σ. 200). — *Συγκούρδουλος* δὲ σημαίνει τὸν ὁλόκληρον, τὸν πεπυκνωμένον· ἡ λέξις εἶναι προδήλως ἀρχαία (συγκόρδυλος) ἂν καὶ δὲν εὑρέθη εἰς κείμενόν τι τῆς ἀρχαίας γλώσσης· ἀλλ' εὑρίσκεται ἀντὶ τούτου τὸ ῥῆμα συγκορδυλέω ἐν τῷ τύπῳ τῆς μετοχῆς: «συγκεκορδυλημένα, συνηθροισμένα, συνειλημμένα συνεστραμμένα». (Ἡσύχ. λ. Φώτ. λ.).

δριμὺς

1. Τὸ δριμὺ ξεῖδι τἀγγειό του χαλάει.

(Βάρνερ : ξύδι 1 [τὸ ξ. τὸ ἀ. του βλάβει.] — Πτζ. 295,978. — Ἠλείας παρὰ Α. Καρκαβίτσα. — Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [Τὸ δριμό] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [τὸ ἀγγειό του] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Τοὺ δρ. τοὺ ξεῖδ' τἀτζό τ' χαλᾷ.]).

Βλ. ἁψὺς 5.

δρόμος

1. Ἂν ἔχασες τὸ δρόμο σου, ἢ ρώτα ἢ κάμε πίσω.

(Κα. 446).

Ὅτι ὁ σφαλεὶς περὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ ὀφείλει νὰ διακόψῃ ἔργον, τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι βεβαία ἡ ἐπιτυχία, ἢ νὰ ζητήσῃ καὶ ἄλλων τὴν συνδρομὴν εἰς αὐτό· καὶ ὅτι προτιμότερον νὰ πείθεται εἰς τῶν ἄλλων τὰς συμβουλὰς καὶ νὰ μεταβάλλῃ γνώμην, ἢ νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν ἰδίαν, ὁ ἀναγνωρίσας ὅτι εἶναι αὕτη πεπλανημένη· καὶ ὅτι ὁ ἐνδοιάζων περὶ τῆς ἐκβάσεως ἐπιχειρήσεως, ἣν ἀνέλαβεν, ὀρθῶς πράττει ἐπανερχόμενος εἰς τὰ ὀπίσω, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ προχωρῶν εἰς ὁδὸν δυσέκβατον. Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ὁμοίαν παροιμίαν, μνημονευομένην ὑπὸ τοῦ γράψαντος τὸν Λούκιον ἢ ὄνον (κεφ. 18 Λουκιαν. τ. Β΄ σ. 586 R.). «Παλινδρομῆσαι μᾶλλον ἢ κακῶς δραμεῖν». Ὅμοιαι νεώτεραι παροιμ. **Ἰταλ.** Chi ha sbagliata la via, torni indietro =ὅποιος ἔχασε τὸ δρόμο νὰ γυρίσῃ πίσω (τοσκαν. Pitrè II, 159 μετὰ σικελικῶν παραλλαγῶν αὐτ. καὶ ἐν τ. III 185). — **Γαλλ.** Qui

a perdu son chemin. doit rétourner sur sas pas. (W. IV, 1843, 39). Il ne va pas du tout à honte, qui de demye voie retourne. (Suringar 374, 7). —**Ὁλλανδ.** Beter bij tijds weerom gekeerd dan slecht voortgegaan = καλύτερα ἔγκαιρα νὰ γυρίζῃ κἀνεὶς παρὰ κακὰ νὰ προχωρῇ. (Suringer 377,35) —**Γερμαν.** Wer sich auf der Strasse verirrt, der kehre wieder nach Hause = ὅποιος χάσῃ τὸ δρόμο, νὰ γυρίζῃ πίσω 'ς τὸ σπίτι του (W. IV. 895,50 Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1852,229. Suringar 374,10. 375,21). Besser auf halbem Wege umkehren, als übel fortlaufen = καλύτερα ἀπὸ τὴ μέση τοῦ δρόμου νὰ γυρίζῃ κἀνεὶς πίσω, παρὰ νὰ τρέχῃ κακὰ παρεμπρός. (W. IV, 1843, 39. Βλ. αὐτ. 25. 1853, 254. Suringar 374, 9. 375,18. 20. 376,31).

2. Ἄνοιξε δρόμο.
(Κοινή).

Ἔτεμεν ὁδόν· πρῶτος αὐτὸς εἰσχωρήσας κατέστησε προσιτὰ καὶ εἰς ἄλλους τὰ πρὶν δυσέμβολα. Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐπιχειρήσαντός τι δύσκολον πρότερον θεωρούμενον καὶ καθοδηγήσαντος διὰ τοῦ παραδείγματός του τοὺς ἄλλους. Πρβλ. **Γερμαν.** Einem den Weg öffnen ἢ bahnen = τοῦ ἀνοίγει τὸ δρόμο. (W. IV, 1854, 299).

3. Ἀπόμεινε 'ς τοὺς πέντε δρόμους.

(Κοινὴ [ἡ, Ἔμεινε—ἡ Τὴν (τὸν) ἄφησε 'ς τοὺς] —Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Ἔμεινε τσοὺ π. δρ. μεσοστρατίς.] —Κεφαλληνίας παρ' Ἰλ. Τσιτσέλη [ἡ, Ἔμεινε μέσ' 'ς τοὺς π. δ —ἡ, Ἔμεινε μέσα 'ς τὴ μέση τοῦ δρόμου.]).

Βλ. ῥοῦγα 2. Ἔμεινε ἄστεγος· ἐπὶ τοῦ ἐγκαταλειφθέντος ἄνευ πόρων ἢ προστασίας. **Γαλλ.** Etre sur le pavé. On l'a mis sur le pavé. —**Ῥωμουν.** Pa șépte drumuri = 'ς τοὺς ἑφτὰ δρόμους. (Zanne 611).

4. Ἀπὸ τὸν παλιὸ δρόμο νὰ μὴ βγῇς.
(Λελ. Ἐπιδ. 243).

Βλ. στράτα 1 καὶ τὰ αὐτόθι ἀναγραφόμενα παράλληλα.

5. Δρόμο παίρνει, δρόμο ἀφίνει.
(Κοινή).

Ἐπὶ συνεχοῦς πορείας.

6. Ἐπῆρε τὸ δρόμο του.

(Κοινή.—Λελ. Ἐπιδ. 234, 52.— Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Πῆρε δρόμο]).

Βλ. στράτα 8. Τὸ ἔργον προχωρεῖ, εὐοδοῦται· εἶναι ἐν τῇ εὐθείᾳ ὁδῷ. «Κατὰ ῥοῦν φέρεται», τῶν ἀρχαίων. Τὸ ἀντίθετον: «Πῆρε στραβὸ δρόμο». Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ πλοῦ τῶν πλοίων. Γαλλ. L'affaire est en bon chemin· ὅπερ καὶ παρ' ἡμῖν ὁμοίως λέγεται: «ἡ δουλειὰ εἶναι (ἤ, βρίσκεται) σὲ καλὸ δρόμο». Λέγεται προσέτι ἡ φράσις καὶ ἐν ἄλλῃ ἐννοίᾳ, ἀντὶ τοῦ ἀπεχωρίσθη τῶν ἄλλων, ἠκολούθησεν ἰδίαν ὁδόν. (Γαλλ. S' en aller de son coté).

6α. Ἔχασε τὸ δρόμο του.

(Κοινὴ [ἡ: Βγῆκε ἀπὸ τὸ δρόμο του.]).

Βλ. νερὸ 20. Διήμαρτε τῆς ὁδοῦ, ἀπεπλανήθη. Μεταφορικῶς ἐπὶ ἐκείνου ὅστις εὐδοκιμῶν ἔν τινι ἔργῳ, μετά τινα περιπέτειαν, ἀδυνατεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ αὐτό, ἢ νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ μετ' ἴσης ἐπιτυχίας.

7. Καινόργιο δρόμο μὴν περνᾷς,
παλιὰ πουτάνα μὴν ψηφᾷς,
κι' ὅτι θὰ φᾷς ἀπὸ βραδύς,
γιὰ τὴν αὐγὴ νὰ τὸ φυλᾷς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. στράτα 1.

7α. Μακρὺ δρόμο καὶ λίγο ψωμί.

(Μεσσηνίας.—Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [Μακριόνε]—Πανόρμου Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα [Λίγο ψωμὶ καὶ πολὺ δρόμο.]).

Βλ. στράτα 3. 4, πρβλ. ἀρ. 13. Ἐννοεῖται, τοῦ ἔδωκε. Ἐπὶ τῶν ἀπαντώντων εἰς αἰτήσεις δι' ὑποσχέσεων τοσοῦτον ἀορίστων, ὥστε οὐδεμίαν σχεδὸν νὰ καταλείπωσιν ἐλπίδα εἰς τὸν αἰτοῦντα· καὶ προσέτι ἐπὶ τῶν ἐπιβαλλόντων εἴς τινα πολλὴν ἐργασίαν, ἀντὶ ὀλίγης ἀμοιβῆς.

8. Ὁ δρόμος εἶναι ἀνοιχτός, κι' ὅπου θέλεις πήγαινε.

(Κοινὴ ἡ: Ὁ δρ. ἀνοιχτός.—]—Β. 260,189 [εἶν' ἀνοικτός]).

Περιφρονητικὴ ἀπάντησις πρὸς τὸν ἀντιλέγοντα καὶ μὴ παραδεχόμενον γνώμην τινά, ἔχουσα τὴν ἔννοιαν ὅτι εἶναι ἐλεύθερος οὗτος

ν' ἀπέλθῃ καὶ νὰ ὑπάγῃ ὅπου βούλεται. Παραπλήσια τὰ τοῦ Βακχυλίδου (ἀπ. 37 Bergk, 27 Blass = Πλουτάρχ. Νουμ. 4): «Εἰ δὲ λέγει τις ἄλλως, πλατεῖα κέλευθος». Καὶ φράσεις ἐν ἄλλαις γλώσσαις· **Γαλλ** Le chemin est ouvert. — **Ῥωμουν** Drum bătut! = δρόμος ἀνοιχτός. (Zanne 614).

8α. Ὁ δρόμος κι' ὁ χειρόμυλος ἀμέλεια δὲ θέλουν.

(Βάρνερ: δρόμος 1).

Ἡ κίνησις τοῦ χειρομύλου πρέπει νὰ εἶναι σύντονος καὶ συνεχής, διὰ νὰ ἀλεσθῇ ἐπαρκὴς εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ οἴκου σῖτος· μάλιστα ὅταν δύο εἶναι αἱ διὰ τοῦ αὐτοῦ χειρομύλου ἀλέθουσαι γυναῖκες ἡ διακοπὴ τῆς ἐργασίας τῆς μιᾶς αὐτῶν ἀναγκάζει καὶ τὴν ἑτέραν εἰς ἀπραξίαν· παρομοιάζεται δὲ πρὸς τὰς ἀλεθούσας ὁ ὁδοιπόρος, ὅστις ἐπίσης πρέπει συντόνως νὰ ὁδοιπορῇ, ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα τῆς πορείας του· διότι οἱ συχνοὶ σταθμοὶ καὶ ῥαθυμότερον τὸν καθιστῶσι καὶ τὸ ταξείδιον ἐπιβραδύνουσιν.

8β. Ὅπου δρόμος καὶ σοκάκι,
ἡ Ἐλέγκω ναι μπαριάκι.

(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Σοκάκι, τό, = ἡ ἀγυιά· ἡ λ. τουρκική (σοκάκ). Ἡ παροιμία ἐπὶ γυναικῶν, αἵτινες εὐχαρίστως διατρίβουσιν ἐκτὸς τοῦ οἴκου· αἱ τοιαῦται λέγονται καὶ σκωπτικῶς *σοκακοῦδες*.

9. Ὅπου τὸ βγάλῃ ὁ δρόμος.

(Κοινή).

Βλ. ἄκρη 7. **Ἀλβαν** Σα ε hέκι = ὅπου τὸν βγάλῃ ὁ δρόμος. (Hahn 154,69).

10. Πολλοὶ δρόμοι 'ς τὴν Πόλη.

(B. 260,188).

Βλ. τὴν ἑπομένην, ἧς εἶναι διασκευή.

11. Πολλοὶ δρόμοι 'ς τὴ Ῥώμη.

(B. 260,188).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ἀμφότεραι αἱ παροιμίαι αὗται δηλοῦσαι

ὅτι ποικίλοι τρόποι ὑπάρχουσι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ὁμοίων ἀλλογλώσσων, δὲν εἶναι δὲ δημώδεις. Καὶ αὐτὴ ἡ παρὰ Βενιζέλῳ διατύπωσις αὐτῶν εἶναι ἐσφαλμένη· διότι «Πολλοὶ δρόμοι 'ς τὴ 'Ρώμη» σημαίνει ὅτι ἐν 'Ρώμῃ ὑπάρχουσι πολλαὶ ὁδοί, καὶ ὄχι ὅτι πολλαὶ ὁδοὶ φέρουσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην· τοῦτο ὁ λαὸς θὰ ἔλεγεν ἄλλως: Πολλοὶ δρόμοι γιὰ τὴ 'Ρώμη, ἢ πᾶν ἢ βγαίνουν 'ς τὴ 'Ρώμη. Ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἀλλογλώσσων παροιμιῶν ἀναφέρεται ἡ 'Ρώμη, ὡς ἡ πόλις εἰς ἣν ἄγουσι πᾶσαι αἱ ὁδοί, ἀλλὰ δὲν εἶναι σπάνιαι παραλλαγαὶ ἀντὶ τῆς πόλεως ταύτης ἄλλην τινὰ ὁρίζουσαι, ἢ ἀορίστως τὴν πόλιν ἀναφέρουσαι, ἢ μέρος τι αὐτῆς τῆς πόλεως, ὅπου ἐπιχωριάζει ἡ παροιμία. **Ἰταλ.** Per più strade si va a Roma = ἀπὸ πολλοὺς δρόμους πᾶν 'ς τὴ 'Ρώμη (τοσκαν. Giusti 335. Παραλλαγαὶ παρὰ Giani 1471. Pitrè IV 173-4. D. II, 604 καὶ II σ. 513). Tutte le strade conducono a Roma = ὅλοι οἱ δρόμοι βγάνουν 'ς τὴ 'Ρώμη (τοσκαν. Giusti αὐτ. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè αὐτ. D. αὐτ.) Ogni vanedda spunta a lu Càssaru = κάθε δρόμος βγαίνει 'ς τὸ Κάσσαρο (σικελ. Pitrè IV, 173 μετὰ παραλλαγῶν). Ogni strada me buta in piazza = κάθε δρόμος μὲ βγάνει 'ς τὴν πλατεῖα (βενετ. Pitrè IV, 173-4 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). — **Γαλλ.** Tout chemin mène à Rome. (Leroux I, 296. Littré λ. aller 36, chemin 9. Legai 425. Gaidoz 356,16). Tous chemins vont à la ville. (Legai 161. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ D. II, 604.) — **Ἱσπαν.** Todo camino vá á Roma = κάθε δρόμος πάγει 'ς τὴ 'Ρώμη. (W. IV, 893,25) — **Ἀγγλ.** There are more ways to the wood than one = εἶναι πολλοὶ δρόμοι γιὰ τὸ δάσος κι' ὄχι ἕνας μοναχά. (D. II, 604 μετὰ σκωτικῆς παραλλαγῆς). — **Δαν.** Det er ikke Adalvei ene, der gaaer til Skoven = δὲν εἶναι μόνο μιὰ δεμοσιὰ ποῦ πάγει 'ς τὸ δάσος (αὐτ.). Der fører flere end een Vei til Skoven = περισσότεροι ὑπὸ ἕνα δρόμοι βγάνουν 'ς τὸ δάσος (αὐτ.). — **Σουηδ.** Alla wägar föra till Rom = ὅλοι οἱ δρόμοι βγάνουν 'ς τὴ 'Ρώμη. (W. IV, 1842,5). — **Ὁλλανδ.** Alle wegen voeren naar Rome = ὁμ. (D. II, 604). — **Γερμαν.** Alle Wege führen nach Rom = ὁμ. (W. IV, 1842,5. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1841,3. 893,25. 1847,115. III, 1715,33. D. II, 604). Es sein

viel Weg gen Rom vnd gen Nürenberg = εἶναι πολλοὶ δρόμοι γιὰ τὴ Ῥώμη καὶ τὴ Νυρεμβέργη. (W. IV, 1848, 137).

11 α. Σὰν πιάσῃς νέο δρόμο, μὴν ἀφήσῃς τὸν παλιό.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. ἀρ. 4.

12. Τὸ δρόμου ποῦ πηγαίνεις,
ποτὲ μὴν τὸν ἀλλάζῃς.
(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Τὸ δρόμο ποῦ πᾷς μὴ τὸν ἀ.]).

Βλ. ἀρ. 4.

13. Τοῦ ἔδωκε δρόμο.
(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 7α, στράτα 11. Τὸν ἀπέπεμψε.

14. Τοῦ ἔκοψε τὸ δρόμο.
(Κοινή).

Τὸν ἐμπόδισε νὰ προχωρήσῃ, παρενέβαλε προσκόμματα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου του· ἀμεταβάτως δὲ «κόβω δρόμο» σημαίνει πορεύομαι διὰ συντομωτέρας ἀτραποῦ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν καμπῶν τῆς ὁδοῦ (**Γαλλ.** Croiser le chemin). — Ἡ μεταφορικὴ σημασία τοῦ κόβω καὶ ἐν τῇ **Γαλλ.** φράσει: Couper le chemin. Ὁμοίως **Ὁλλανδ.** Iemand den weg afsnijden. (W. IV, 1854, 298). — **Γερμαν.** Einem den Weg abschneiden (αὐτ.).

15. Τραυάει τὸ δρόμο του.
(Κοινὴ [ἤ, Τρ. ἥσυχα τό]).

Προχωρεῖ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐπιδιώκων τὸ συμφέρον του, χωρὶς νὰ ταράσσεται ἐκ τῆς γνώμης τῶν ἄλλων, οὔτε νὰ ἀνακόπτεται ἐκ τῶν παρεμβαλλομένων ἐμποδίων **Γαλλ.** Aller toujours son chemin. — Aller son petit bonhomme de chemin. (Littré λ. chemin). — **Ὁλλανδ.** Hij vervolgt gerust zijnen koers = ἀκολουθάει 'ς τὰ γερὰ τὸ δρόμο του. (W. IV, 1855, 314). — **Γερμαν.** Er geht ruhig seinen Weg = πάγει ἥσυχα τὸ δρόμο του (αὐτ.). —

Ἡ δὲ φράσις «τραύα τὸ δρόμο σου» λέγεται πρὸς ἀποπομπὴν ὀχληροῦ: **Γαλλ.** Passez votre chemin. — **Γερμαν.** [Geh' deiner Wege.

δροσοπεζοῦλα

1. Ὅπ' ἀαπᾷ τὸν ἔρωτα καὶ τὴ δροσοπεζοῦλα
πολλὰ καλὰ στερεύγεται ἡ ἔρημή του βοῦλα.

(Ῥόδου. Ἐφ. Φιλ. 1862 σ. 2126 [ἀγαπᾷ — στερεύεται — γοῦλα.] καὶ Βεν. 86,11 [όμ.] — Καρπάθου. ΖΑ. 332).

Βλ. ἀρ. 3. *Βοῦλα* ἡ γοῦλα. *Δροσοπεζοῦλα* (δρόσος - πεζοῦλα) ἡ πεζοῦλα ἐφ' ἧς ἀναπαυόμενός τις δροσίζεται. Λέγεται δὲ *πεζοῦλα* (ἡ) ἢ *πεζοῦλι* (τὸ), ἐκ τοῦ ἀρχαίου πέζα καὶ τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως (1) τὸ ἑκατέρωθεν τῆς ἰσογείου θύρας πολλῶν οἰκιῶν ἐκτισμένον λίθινον βάθρον· ἐπὶ τούτου καθήμενοι ἀναπαύονται κατὰ τὰς θερινὰς ἑσπέρας, οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ κοιμῶνται τὴν νύκτα· εἰς τοῦτο πεζεύουσιν, ἤτοι καταβαίνουσιν τοῦ ἵππου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἱστάμενοι ἱππεύουσιν· ὅθεν καὶ ῥῆμα παράγωγον ἐκ τούτου ἐσχηματίσθη *πεζουλιάζω*, σημαῖνον καταβαίνω ἀπὸ τὸν ἵππον, λεγόμενον δ' ἐν Χίῳ ἀντὶ τοῦ πανελληνίου *πεζεύω*. Ἡ λ. ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς· πρὸ τοῦ πυλῶνος τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Πτωχοπροδρόμου ὑπῆρχε τοιοῦτο πεζοῦλι, ὁ δὲ ἡγούμενος παραγγέλλει εἰς τὸν θυρωρὸν νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ τὴν εἴσοδον εἰς θρασύστομον μοναχόν, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀφίνῃ νὰ κάθεται εἰς τὸ πεζοῦλι: «τὴν πόρταν σου ῥωμάνισε, καὶ ἂς κάτζῃ 'ς τὸ πεζοῦλι». (Δ', 525 σ. 95 Legrand). Ὁ δὲ Εὐστάθιος (εἰς Ὀδ. Ε, 483) παραμορφώνει τὴν λέξιν γράφων αὐτὴν *πεσσούλιον*.

2. Ὅπ' ἀγαπᾷ νὰ κοίτεται εἰς τὴ δροσοπεζοῦλα,
σηκώνεται τὴ ταχινὴ καὶ τρώει μιὰ σκατοῦλα.
(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου)

Βλ. ἀρ. 3.

(1) Ὁ Κοραῆς Ἄτ. Α' σ. 310 εἰκάζει ὅτι πιθανῶς ὠνομάσθη οὕτω, διότι εἰς αὐτὴν πεζεύει ὁ ἐρχόμενος ἔξωθεν καβαλλάριος. Ἄλλην δ' ἐτυμολογίαν ἀπιθανωτάτην προτείνει ὁ Δ. Ι. Μαυροφρύδης προσπαθῶν ν' ἀποδείξῃ ὅτι παρεφθάρη ἐκ τοῦ ἀρχαίου φειδώλιον = ἐδώλιον Φειδώλιον— πεζούλι(ον) ἐν Zeitschr. f vergl. sprachforsch. τ. VII σ. 314 - 317.

3. Ὅπ' ἀγαπᾷ τὴν ἀνεπὰ καὶ τὴ δροσοπεζοῦλα
πολλὰ καλὰ στειρεύγεται ἡ ἔρημήν του γοῦλα.

(Θήρας. Δε. Στ. 69 [τὴν ἀγαπὰ (;) — στειρεύεται ἡ ἄθλιά του γ.] — Β. 201,346 [όμ.] — Χίου. Καν. 279,511 [ἀ. νὰ κάθεται εἰς τὴν δρ. — ἡ ἐδική του γ.] — Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ· καὶ παρὰ Κ. Νοητάκη [τὴν γοῦλάν του καὶ τὴ δρ. — στειρεύεται ἡ]

Βλ. ἀρ. 1. 2. 4. *Ἀνεπὰ* ἡ ἀνάπαυσις (ἀνεπεύομαι = ἀναπαύομαι, ἀόρ. ἀνεπάηκα). Ὅτι ὁ ἀποφεύγων τὴν ἐργασίαν καὶ ταύτης προτιμῶν τὴν ἀνάπαυσιν περιπίπτει εἰς ἔνδειαν. Παραπλήσια **Ἰταλ.** L' ombria de l' istà fa mal la panza d' inverno = ὁ ἥσκιος τοῦ καλοκαιριοῦ κάνει κακὸ τῆς κοιλιᾶς τὸ χειμῶνα (βενετ. Pasqualigo 241). Chi riposa de istà, dizuna d' inverno = ὅποιος ἀναπαύεται τὸ καλοκαῖρι νηστεύει τὸ χειμῶνα (ἐπίσης αὐτ.)

4. Τοῦ ἀρέσει ἡ δροσοπεζοῦλα.

(Κυθήρων. Πανδώρ. ΙΕ' σ. 15. — Β. 318,482).

Βλ. ἀρ. 3. Ἐπὶ ὀκνηροῦ.

δύναμαι

1. Ἂν δὲ δύνεσαι νὰ κάμῃς,
κἂν τὸ μάτι σου ἄγριωνέ το.

(Βάρνερ: μάτι 2).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἀνδρεῖος 1.

2. Ἂν δὲν δύνασαι, ἀναρρώσου.

(Μα. 10 [δύνησαι]).

Βλ. ἀνδρεῖος 1.

3. Ἄνδρα μου, κι' ἂν δὲν δύνασαι, τὸ μάτι σου ἄγριευέ το.

(Μα. 10 [δύνησαι]).

Βλ. ἀνδρεῖος 1.

4. Δύνεσαι δὲν δύνεσαι,
κἂν τὸ μάτι σου ἄγριωνε.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 654 [ἄγριό ναι.] — Κ. 6', 17 [Δύνασαι δὲν δύνασαι, κάν' τ' ὀμμάτιόν σου ἄγριον.] — Νε. 29,186 [όμ.] — Β[1] 24,23 [Δύνασαι δὲν δύνασαι, κάμ' τὸ μ. σου ἄγριο.] — Β. 63,152 [όμ.]).

Βλ. ἀνδρεῖος 1.

5. Δύνεσαι δὲν δύνεσαι,
σήκ' ἀπάνω κι' ἄγριεψε.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀνδρεῖος 1.

6. Δύνομαι δὲ δύνομαι, τὰ μάτια τὰ γουρλώνω.

(Β. 63,151 [δύναμαι — τὰ ζουρλαίνω.] — Πτζ. 229,195. — Λιβαρτζίου Καλαβρύτων παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου [Δύναμαι δὲ δύναμαι] — Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [τὰ μάτια μου γρυλώνω.]).

Βλ. ἀνδρεῖος 1.

7. Ἡ ἀλουποὺ ὅσα δὲ δυνότουνε τά κανε κρεμαστάρια.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἐφικνοῦμαι 1.

8. Ἢ ἡ πέτρα εἶναι βαρειά,
ἢ ἐγὼ δὲ δύνομαι.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐπὶ τῶν προσπαθούντων διὰ προφάσεων διαφόρων νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ἀποτυχίαν των ἐν ἔργῳ ἀνωτέρῳ τῶν δυνάμεών των.

8α. Κάβουρά μου, ἂν δὲ δύνεσαι, τὸ μάτι σου τ' ἀγριεύεις.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀνδρεῖος 1. Ἡ παραλλαγὴ αὕτη ὑποδεικνύει ὅτι ἡ πρώτη διατύπωσις τῆς παροιμίας ἦτο σύμπτυξις αἰσωπείου μύθου.

9. Ἢ νὰ φαντάζεσαι λιγώτερο,
ἢ νὰ δύνεσαι περισσότερο.

(Κ. β', 23 [ὑψηλοφρονῆς ὀλιγώτερον ἢ νὰ δύνασαι περισσότερον.] — Μα. 20 [φαντάζησαι ὀλίγον ἢ νὰ δύνασαι πολύ.] — Νθ. 53,321 [ὑψηλοφρονῆς ὀλιγώτερον ἢ νὰ δύνασαι περισσότερον.] — Β' 47,57 [ὁμ.] — Β. 102,147 [ὁμ.] — Βερ. 30,10 [νὰ φρονῆς ὀλιγώτερα ἢ νὰ δύνασαι περισσότερα.]).

Ἡ γνώμη εἰσήχθη πιθανῶς διὰ τοῦ σχολείου, ἂν ἀληθῶς εἶναι γνωστὴ εἰς τὸν λαόν, περὶ οὗ ἀμφιβάλλω· εἶναι ἡ ἀρχαία τοῦ Ἰσοκράτους (Ἀρχίδαμ. 34 σ. 122): «μὴ μεῖζον φρονεῖν τῆς δυνάμεως»· καὶ τοῦ Εὐριπίδου, ἧς προφανῶς εἶναι παράφρασις: «Φρονεῖν ἐλάττω ἢ δύνασθαι μείζω δεῖ».

10. Ὁ θεὸς νὰ μὴ δίδῃ τοῦ ἀνθρώπου τὰ δὲ δύνεται· μὰ σὰν τοῦ τὰ δώσῃ, πῶς τὰ δύνεται, καὶ περνᾷ καὶ τὴν πέρα μπάντα!

(Κρήτης. Παρνασσ. ΙϚ', 559,18).

Πρβλ. γῆ 12. Πέρα μπάντα (ἐκ τοῦ ἰταλ. banda) ἢ πέραν ὄχθη. — Εὐκταῖον νὰ μὴ πέμπῃ ὁ θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον δεινά, ὑπερβάλλοντα τὰς δυνάμεις αὐτοῦ· ἀλλ' ἂν ἐπέλθωσι τοιαῦτα, ὁ ἄνθρωπος τὰ ὑπομένει χωρὶς νὰ συντριβῇ· διότι ὡς λέγει ὁ Εὐριπίδης ἐν τῷ ἐν λ. γῆ 12 παρατεθέντι χωρίῳ, οὐκ ἔστι συμφορὰ θεήλατος, ἥς οὐκ ἂν ἄραιτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.

δύναμη.

1. Ἡ δύναμή σου δύναμή μου.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἐπὶ τῶν κοινὰ ἐχόντων τὰ συμφέροντα καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ κοινοῦ ὀφειλόντων νὰ ἐνεργῶσιν.

2. Καὶ τὴν πορδή του δύναμη!

(Κύθνου. Ἐφημ. Φιλομ. 1862 σ. 1893 [Ἔβαλε τὴν — δύναμιν.] — Πτζ. 247,413. — Πελοποννήσου [ἥ, Βάνει καὶ]).

Κωμικῶς εἰρημένον ἐπὶ τῶν ἐντεινόντων πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου τινός, ὅπερ ὅμως ἀδυνατοῦσι νὰ φέρωσιν εἰς πέρας. Περὶ τῆς μεταφορᾶς ἀπὸ τῆς πορδῆς πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀδυναμίας πρβλ. λ. γέρος 91α.

δυὸ

1. Ἀλιὰ 'ς ἐκειὸν τὸν ἔνανε, ποῦ νὰ τὸν πιάσουν δύο!

(Κα. 302).

Βλ. ἀρ. 63.

1α. Ἀλὶ ἀφ' τὸν ἄντρα τὸν καλό, ποῦ πιάσουν δυὸ σπασμένοι.

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 63. *Σπασμένος* ὁ κηλήτης, ὁ πάσχων κήλην.

2. Ἀλὶ 'ς τὸν ἀντρειωμένο,
ποῦ πιάσουν δυὸ σπασμένοι.

(Κοινή.—Θήρας. Δε. Στ. 72 [Ἀλίμονον 'ς τὸν ἀντρειωμένον ποῦ τὸν π.] — Βερ. 11,11 [Ἀλίμονον 'ς τὸν ἀντρειωμένον, σὰν τὸν π.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 55 [Ἀλιὰ ἀπὸ τὸν ἀν-

δρειωμένον, ἂν τὸν π.]—Β. 8,86 ['Αλίμονον 'ς τὸν ἀντρειωμένον σὰν τὸν π.]—'Εφημ. Φιλομ. 1869 σ. 1955 ['Αλίμονο 'ς τὸν ἀντρειωμένον ὅπου τὸν π.]—Κα. 294 ['Αλιὰ ἀπὸ τὸν ἀνδρειωμένονε, ποῦ νὰν τὸν π.]—Βάρνης. Κρ. 11 ['Αλίμονο 'ς τὸ δυνατὸ ἂν τὸν π.]—'Ηπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 181,24 ['Αηλὶ 'ς τὸν ἀ. ἂν τὸν π.]—Καρπάθου. ΖΑ. 344,22 [ἀνδρειωμένο, τὸν π.] καὶ Μαν. 272,26 ['Αλίμονον 'ς τὸν ἀντρειωμένον τὸν π. 'υὸ σ]—Πύργου 'Ηλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη ['Α. ἀπ' τὸν ἀ. σὰν τὸν π.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη ['Αλιὰ 'ς τὸν ἀ. σὰν τὸν π.]—Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι ['Αλίμονο 'ς τὸν ἀ. ποῦ τόνε πιάσουνε]—Θήρας παρὰ Κ. Γ. Νοητάκη ['Α. 'ς τὸν ἀ. ποῦ τὸν π.]—Λέσβου παρὰ Γρ Ν. Βερναρδάκη [Ἀ. 'ς τοὺν ἀτρειουμένου σὰν τοὺν πιάσου]—'Αρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα ['Α. 'ς τὸν ἀ. ποῦ τὸν π.]—Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου ['Α. 'ς τοὺν ἀνδρειουμένουν, ὅταν τοὺν π.]).

Βλ. ἀρ. 63.

3. 'Αλὶ 'ς τὸν ἕναν τὸν καλό,
τὸν πιάνουν δυὸ κακόμοιροι.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. ἀρ. 63.

4. 'Αλὶ 'ς τοὺν ἀτρειγουμένου, π' τοὺν πιάσιν δυὸ σπασμένι.
(Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 63.

4α. 'Απὸ δυὸ καὶ διχουλωταῖς.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. διπλοκάμπανο 1. 'Επὶ μεγάλης εὐφορίας τῆς σταφίδος.

5. 'Απὸ δυὸ λιθάρια βγαίνει τἀλεῦρι.

(Β' 9,110.—Β. 23,301.—Κα. 543 [θὲ νὰ βγῇ τὰ.]—Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [Κι' ἀπὸ τὰ δ.]—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη ['Απὸ τὰ δ.] καὶ παρὰ 'Ηλ. Τσιτσέλη.—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Καὶ ἀπὸ τὰ δ. λ. βγαίνουν τὰ.]—Πάρου παρὰ Φρ. Σαρρῆ).

Βλ. ἀρ. 27α. 42. 46-49. 66, ἕνας 5, πρβλ. μαλλώνω 3. 20. 22, δίκαιο 6. Καθόλου ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι ὅτι εἰς συντέλεσιν ἔργων τινῶν δὲν ἐπαρκεῖ εἷς μόνος καὶ ἀναγκαία εἶναι ἡ ἐν ὁμονοίᾳ σύμπραξις δύο ἀνθρώπων· ὡς ἐν τῷ μύλῳ εἶναι ἀναγκαῖοι δύο λίθοι, διότι δι' ἑνὸς μόνον ἀδύνατον εἶναι ν' ἀλεσθῇ ὁ σῖτος. Λέγεται δὲ ἰδίως ἐπὶ ἐριζόντων, πρὸς δήλωσιν, ὅτι ἀμφότεροι πταίουσιν, διότι ἂν δὲν δώσῃ ὁ εἷς ἀφορμὴν δὲν ἐπιτίθεται ὁ ἄλλος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἂν ὁ ἕτερος τῶν λογομαχούντων ὑποχωρήσῃ ἡ ἔρις λήγει· σπανιώτερον δὲ

καὶ ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ οἴκου, ὅτι πρὸς εὐημερίαν αὐτοῦ εἶναι χρεία τῆς ἐν ἁρμονίᾳ συνεργασίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός· «ὁ ἄντρας χωρὶς τὴ γυναῖκα δὲν μπορεῖ νὰ κάν; τίφτας», ἔλεγε Τήνιος ἐπεξηγῶν τὴν τηνίαν παραλλαγὴν τῆς παροιμίας ταύτης. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἀγγλ.** The mill must be of two stones, two persons are required for friendship = ὁ μύλος πρέπει νά χῃ δυὸ λιθάρια, δυὸ πρόσωπα χρειάζονται γιὰ τὴ φιλία. (W. IV, 813, 120).—**Φρεισικ.** Een Stien kan allinne nin mool mælje = ἕνα λιθάρι δὲν μπορεῖ μοναχὸ ν' ἀλέσῃ ἀλεῦρι. (D. I, 370).—**Ὁλλανδ.** Een steen kan alleen geen meel malen = ὁμ. (W. IV, 810, 51).—**Γερμαν.** Ein Stein allein kann kein Korn mahlen = ἕνα λιθάρι μοναχὸ δὲν μπορεῖ ν' ἀλέσῃ σιτάρι (αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 811, 70. D. I, 370). Mit Einem Steine kann auch ein geschickter Müller kein Korn mahlen = μ' ἕνα λιθάρι καὶ ἐπιδέξιος μυλωνᾶς δὲν μπορεῖ ν' ἀλέσῃ σιτάρι (W. IV, 813, 120). Die Mühle kann mit Einem Stein nicht mahlen = ὁ μύλος μ' ἕνα λιθάρι δὲν μπορεῖ ν' ἀλέσῃ. (W. III, 752, 22).—**Τουρκ.** Σ τὸ μύλο πρέπουν δυὸ λιθάρια, 'ς τὴν ἀγάπη δυὸ καρδιαῖς. (Merx 108).

6. Ἀπό να ἀρνὶ δυὸ ἀρνιακὰ δὲ βγάνει ὁ μακελλάρης.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 6α. 7. 29. 32. 33. Ἐπὶ πλεονεκτῶν ἐπιζητούντων κέρδος μεῖζον τοῦ νομίμου καὶ τοῦ δυνατοῦ. Ὅμοιαι παροιμ. **Ὁλλανδ.** Hij can wel twee rugghen ut een vercken snyden = εἶναι καλὸς νὰ κόψῃ δύο ῥάχαις ἀπὸ ἕνα χοῖρο. (D. II, 755).—**Γερμαν.** Einem Ochsen kan man nicht zwei Häute nehmen = ἀπὸ ἕνα βόιδι δὲν μπορεῖ κἀνεὶς νὰ πάρῃ δύο τομάρια. (W. V, 1641 432 μετὰ βοημικῆς παραλλαγῆς).—**Ῥωσ.** Ἀπό να βόιδι δυὸ τομάρια παίρνει. (Dal I, 134). Ἀπό να βόιδι δυὸ τομάρια δὲ βγάζουν (αὐτ. 187).—**Ἀρμεν.** Δὲν βγάνουν δυὸ τομάρια ἀπό να πρόβατο. (Prov. armen. 50).

6α. Ἀπό να ἀρνὶ δύο προβιαῖς δὲ βγαίνουν.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 112 [Ἀ. ἓν ἀ. δύο τομάρια.—]—Β. 24,305 [Ἀ. ἓν ἀ. δυὸ τομάρια δὲ β.]—Κα. 545 [Ἀ. ἓν' ἀ. δυὸ ἀρνιακὰ δὲ 6.]—Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 20, 145 [Ἀ. να ὠχό—βγαίνουνε.] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη [βγαίνουνε.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

7. Ἀπό να κριάρι, δυὸ τομάρια.
(Τριπόλεως).

Βλ. ἀρ. 6.

8. Ἀπὸ συδυό, κακαῖς δουλειαῖς.
(Κα. 606).

Βλ. ἀρ. 9. 54, πρβλ. ἀρ. 45. *Συδυὸ* = σύνδυο· (περὶ τοῦ τύπου τούτου βλ. Lobeck Element. I, 602. Boissonade An. nova σ. 140). —Ὁ δύο συγχρόνως ἔργα ἐπιχειρῶν, ἀτελῶς καὶ κακῶς περαίνει ταῦτα· καὶ ὁ δύο τέχνας ἀσκῶν εἶναι κακὸς τεχνίτης. «Δύο δὲ ἐπιτηδεύματα ἢ δύο τέχνας ἀκριβῶς διαπονεῖσθαι σχεδὸν οὐδεμία φύσις ἱκανὴ τῶν ἀνθρωπίνων, οὐδ' αὖ τὴν μὲν αὐτὸς ἱκανῶς ἀσκεῖν τὴν δὲ ἄλλον ἀσκοῦντα ἐπιτροπεύειν». (Πλάτ. Νόμ. Η, 12 σ. 846d). Τὴν αὐτὴν γνώμην καὶ ἄλλαι παροιμίαι πολλαχῶς ἐκφέρουσι διὰ ποικίλων μεταφορῶν καὶ παρομοιώσεων, περὶ ὧν βλ. ἀρ. 45.

9. Ἀπὸ συδύο οἳ δουλειαῖς, κι' οἱ δυὸ μαγκουφιασμέναις.
(Κα. 605).

Βλ. ἀρ. 8.

9α. Ἀπὸ τὰ δυὸ ἀσκιὰ θὰ σπάσῃ τὸ ἕνα.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ἤ: ἀ. κάποιο θὰ σπάσῃ.]).

Βλ. ἀρ. 12.

10. Γίνεται σὲ μί' ἀμουσχάλη δυὸ χειμωνικά;
(Λελ. Ἐπιδ. σ. 168).

Βλ. ἀρ. 37. Ἀμουσχάλη ἢ μασχάλη.

11. Γίνεται 'ς ἕνα φέσι δυὸ κεφάλια;
(Λελ. Ἐπιδ. σ. 168).

Βλ. ἀρ. 17.

12. Δυὸ ἀσκιά, καὶ ὅποιο σπάσῃ.
(Βλ. Κατζιούλ. 665.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 489 [ἀσκιά ναι]—Κ. α', 41 [Δύο ἀσκία καὶ ὅποιον]—Κ. 6', 15 [ὁμ.]—Νθ. 30,189 [ὅποιον]—Β' 23,8.—Ἠπείρου. Ἀρ. 1578.—Β. 64,158.—Ἠπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ [ἀσκιά ναι]).

Βλ. ἀρ. 9α, χτυπῶ 15. Λέγεται εἰς δήλωσιν ἀδιαφορίας περὶ

τῆς τύχης τῶν φιλονεικούντων περὶ τῶν ἰδίων συμφερόντων, ἢ πρὸς αἰσχροκέρδειαν συναγωνιζομένων πρὸς ἀλλήλους, ἂν καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἕτερος τούτων θὰ καταστραφῇ ἐν τῷ ἀγῶνι. Ὅμοιαι παροιμ. **Ῥωμουν.** Douĕ ouĕ când se cĭocnesc, unul trebue să se spargă = δυὸ αὐγὰ σὰ χτυπιῶνται, τὸ ἕνα πρέπει νὰ σπάσῃ. (Zanne 2227). — **Τουρκ.** Ικὶ δεστὶ μπιρ μπιρινὲ δοκουνσὰ μπιρὶ κιριλιοὺρ = δυὸ κανάτια τό να τἄλλο ἂν ἀγγίξῃ ἕνα ἀπ' αὐτὰ θὰ σπάσῃ. (Osm. Sprichw. 114. Davis 80).

13. Δυὸ γαιδάροι 'ς ἕναν ταβλὰ ὲὲν τρῶνε.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 281 [ταβλὰν] — Β. 64, 159 [γαδάροι σὲ μιὰ τάβλα] — Βύρων Γ', 436, 12 [γαιδούρια 'ς ἕνα]).

Βλ. ἀρ. 64. *Ταβλάς*, ὁ, σανὶς ἐφ' ἧς οἱ ἀρτοποιοὶ ἐκθέτουσι πρὸς πώλησιν ἄρτους καὶ κολλύρια, προσέτι ὁ δίσκος ἐφ' οὗ κομίζονται τὰ ἐδέσματα· ἡ λ. τουρκικὴ (ταβλά), ἐκ τοῦ λατιν. tabula ληφθεῖσα, ὁπόθεν καὶ τὸ ἡμέτερον *τάβλα*, ἡ. Ἡ αὐτὴ λέξις ταβλὰ ἢ ταμπλὰ (ἂν μὴ ὁμώνυμος ἐκ τοῦ λατιν. stabulum ληφθεῖσα) σημαίνει ἐν τῇ τουρκικῇ καὶ τὸ ἱπποστάσιον ἢ τὴν φάτνην, ταύτην δὲ τὴν σημασίαν ἔχει καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ παροιμίᾳ. Ἐκ ταύτης δ' ἐσχηματίσθη καὶ τὸ τουρκ. ταβλάμπασ'ι, σημαῖνον ἵππον τοῦ σουλτανικοῦ ἱπποστασίου, ἐξ οὗ τὸ ἡμέτερον *ταβλαμπᾶς*, ἐν μεταφορικῇ ἐννοίᾳ, σημαῖνον τὸν ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀκηδίᾳ παχυνόμενον.

*14. Δύο δερνόντων, ὁ τρίτος πρῶτος.

(Βυζαντινή. Ἔκθεσις χρονικὴ ἐν Σάθα ΜΒ. τ. Ζ', σ. 582, ἔκδ. Σπ. Π. Λάμπρου, London 1902 σ. 30, 1 καὶ 70, 23. — Μαν. Μαλαξοῦ περὶ τῶν πατριάρχων σ. 107, 11 [τῶν δύο δ.]).

Ἡ αὐτὴ καὶ παρὰ Πλανούδῃ μετ' ἀσημάντου παραλλαγῆς (βλ. ἀρ. 71). Ἡ χρονικὴ ἔκθεσις καὶ ὁ παραφράσας ταύτην Μανουὴλ ὁ Μαλαξός, ἐφαρμόζουσι τὴν παροιμίαν εἰς τὸ γεγονὸς τῆς ἀναρρήσεως εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Διονυσίου (1467), ἐνῷ ἤριζον περὶ καταλήψεως αὐτοῦ ὁ πρώην πατριάρχης Μᾶρκος ὁ Ξυλοκαράβης καὶ Συμεὼν ὁ Τραπεζούντιος. Ἐν ἄλλῳ δὲ χωρίῳ ἐφαρμόζει πάλιν αὐτὴν ἡ χρονικὴ ἔκθεσις εἰς ὁμοίαν περίστασιν, τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἱερεμίου τοῦ Α'

ὡς πατριάρχου (1520), ὅτε ἠμφισβήτουν τὸν θρόνον ὁ Ἀγχιάλου Ἰωαννίκιος καὶ ὁ Σωζοπόλεως. Ὁ Μαλαξὸς ὑπομνηματίζει σαφῶς τὴν παροιμίαν, λέγων· «γέγονε δὲ ἡ παροιμία δήλη — ἦγουν, κατὰ τὸν κοινὸν λόγον, ὅταν δέρνωνται οἱ δύο καὶ ἀποκάμουν καὶ ἀποσταθοῦν ἀπὸ τὸν δαρμόν, ὅταν ἔλθῃ ἄλλος τρίτος ἀπάνω εἰς αὐτούς, γίνεται πρῶτος, ἔσοντας ὅποῦ τοὺς εὑρίσκει καὶ τοὺς δύο ἀποκαμωμένους ἀπὸ τὸν δαρμόν, καὶ δὲν δύνουνται νὰ πολεμήσουν μετ' αὐτοῦ. Ἔτζι ἔγινε καὶ εἰς τοὺς ἄνωθεν πατριάρχας».

Ἡ γνώμη ὅτι οἱ διαμφισβητοῦντες πρὸς ἀλλήλους τὴν κτῆσιν πράγματός τινος καὶ περὶ τούτου μαχόμενοι, αὐτοὶ μὲν οὐδὲν κερδαίνουσι, παρασκευάζουσι δ' εἰς ἄλλον ἐπιτηδειότερον ὠφέλειαν, ἡ γνώμη αὕτη ἀναπτύσσεται ἐν τῷ Αἰσωπείῳ μύθῳ περὶ λέοντος καὶ ἄρκτου. Οὗτοι μαχόμενοι περὶ νεβροῦ καὶ δεινῶς ὑπ' ἀλλήλων κατακοπέντες, ἐσκοτίσθησαν ἐκ τῆς πολλῆς μάχης καὶ ἔκειντο ἠμιθανεῖς. Ἀλώπηξ δὲ ἰδοῦσα αὐτοὺς πεπτωκότας ἥρπασε τὸν νεβρὸν καὶ ᾤχετο φεύγουσα. (Αἰσώπ. μῦθ. 247. 247 β Halm. 39 καὶ σ. 299 Κοραῆ. Βαβρίας σ. 243,19 Crusius). Ἐπαναλαμβάνεται δ' ἡ γνώμη διὰ μεταφορῶν ἢ ἄνευ τοιούτων καὶ εἰς πολλὰς παροιμίας εὐρωπαϊκῶν λαῶν: **Ἰταλ.** Tra due litiganti, il terzo gode = ἀπὸ δύο ποῦ μαλλώνουν ὁ τρίτος χαίρεται· (τοσκαν. Giusti 152. Πολυάριθμοι διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 330 331, D. II, 753 καὶ σ. 518. Pasqualigo 160. Marzanu 143). — **Ἱσπαν.** (Ἑβραίων) Di dos sopharim se sjo al trisero = ἀπὸ δύο σάλπιγγες ἀκούγεται ἡ τρίτη. (Παρ' Ἀβρ. Δανών). — **Ἀγγλ.** Two dogs strive for a bone, and the third runs away with it = δυὸ σκύλοι μαλλώνουν γιὰ ἕνα κόκκαλο, καὶ ὁ τρίτος τρέχει καὶ φεύγει μ' αὐτό. (W. II, 871, 1213. IV, 907,10. V, 498,13). — **Δαν.** Naar to hunde drages om et been, kommer den tredie og snapper det = ὅταν δυὸ σκύλοι μαλλώνουν γιὰ ἕνα κόκκαλο, ἔρχεται ὁ τρίτος καὶ τὸ ἁρπάζει. (W. II, 871,1213). Naar to trættes leer den tredie = ὅταν δύο μαλλώνουν γελᾷ ὁ τρίτος. (W. V, 498, 10) — **Νορβγ.** Naar tvo trætta so vinn dan tridje = ὅταν δύο μαλλώνουν, κερδίζει ὁ τρίτος. (D. II, 753). Naar Hundarne bitast um Beinet, kjem ein Kvelp og tæk dat = ὅταν οἱ σκύλοι δαγκάνουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο γιὰ τὸ κόκκαλο, ἔρχεται ἕνα σκυ-

λάκι καὶ τ' ἁρπάζει (αὐτ.). Naar Bjørnarne bitast, løyp Uksen undan = ὅταν οἱ ἀρκούδαις δαγκάνουν ἡ μία τὴν ἄλλη ξεφεύγει τὸ βόιδι (αὐτ.). Naar Skyttararne trætta er Bjørnen bergad = ὅταν οἱ σαγιττευτάδες μαλλώνουν, κρύβεται ἡ ἀρκοῦδα (αὐτ.). — **Σουηδ**. När twå hundor bitas om ett ben, kommer en tred je och tar bort det = ὅταν δύο σκύλοι δαγκάνουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο γιὰ ἕνα κόκκαλο, ἔρχεται ἕνας τρίτος καὶ τὸ παίρνει ἀπὸ ἐκεῖ. (W. V, 498, 13). — **Ὁλλανδ**. Als twee honden vechten om een been, gaat er de derde mede hen = ὅταν δύο σκύλοι μαλλώνουν γιὰ ἕνα κόκκαλο, φεύγει ὁ τρίτος μὲ δαῦτο. (W. II, 871,1213). — **Γερμαν**. Wenn zwei sich streiten, freut sich der dritte = ὅταν δύο μαλλώνουν, χαίρεται ὁ τρίτος (W. IV, 907, 9. Βλ. αὐτ. 10. V, 498,10. 666,34. 47.) Wenn sich zwei schlagen, geht der dritte mit der Börse = ὅταν δύο χτυπειοῦνται φεύγει ὁ τρίτος μὲ τὸ πουγγί· (αὐτ. 214,50. Βλ. αὐτ. V, 666, 33. 35). Wenn zwei zanken um ein Ei, steckt es der dritte bei = ὅταν δύο λογομαχοῦν γιὰ ἕν' αὐγό, τὸ τσεπώνει ὁ τρίτος (W. V, 666,39. Βλ. αὐτ. 667,54. 498,13). Wenn sich zwen hund vmb ein bein beissen, so tragt' s der dritt davon = ὅταν δύο σκύλοι δαγκάνουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο γιὰ ἕνα κόκκαλο, τὸ παίρνει ὁ τρίτος καὶ φεύγει. (W. II, 871,1213) — **Ρωσ**. Δυὸ κουτοὶ μαλλώνουν, καὶ ὁ τρίτος βλέπει. (Dal I, 319). — Ἄλλων σλαβικῶν λαῶν ὁμοίας παροιμίας βλ. παρὰ W. IV, 214,50. 907,10. V, 498,13.

15. Δύο διαόλοι σὲ μιὰ μαλάθα δὲ χωροῦνε.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 30, 237 ['ς ἕνα σακκὶ δὲ χ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. ἀρ. 17. *Μαλάθα* μέγας καὶ ὑψηλὸς κόφινος· ἡ ἐτυμολογία μοὶ εἶναι ἄγνωστος· ἔχει ἆρά τι κοινὸν ἡ λέξις πρὸς τὴν ἀρχαίαν πλαθάνην ἢ τὴν παλαιογερμανικὴν malaha, δηλοῦσαν σάκκον, ἐξ ἧς καὶ τῶν ῥωμανικῶν γλωσσῶν ταὐτόσημοι λέξεις ἐσχηματίσθησαν (οἷον γαλλ. malle, ἱσπ. πορτ. mala); — Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν διχονοούντων καὶ ἀνικάνων ἕνεκα τούτου νὰ ἔχωσι κτῆμά τι κοινόν· καὶ ἐπὶ φαύλων, ὧν τὰ συμφέροντα συγκρούονται. — Παραπλήσιαι παροιμ. **Ἰταλ**. Esse doe volp ant un sach = νὰ εἶναι δυὸ ἀλεπούδαις 'ς

ἕνα σάκκο (πεδεμιοντ. D. II, 756). —Γερμαν. Zwei Ferkel in einem Sack vertragen sich nicht = δυὸ γουρουνόπουλα 'ς ἕνα σακκὶ δὲν συγκάνουν (αὐτ.).

16. Δυὸ εἴμεθα, καὶ δυὸ χωριστὰ κουβεντιάζομε.
(Β. 64, 162).

Ἐπὶ ἀμφιλογίας καὶ ἀσυμφωνίας.

*17. Δυοῖν κεφαλαῖν μίαν ἐπικεῖσθαι καλύπτραν.
(Βυζαντινὴ. Παχυμέρ. Γ', 10 σ. 190 Bonn.).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 11. 22. 22 α. 23. 34. 35. 38. 43. Ὁ Παχυμέρης ὑποδεικνύει, ὅτι εἶναι δημώδης παροιμία («τὸ τοῦ λόγου»), ἀλλὰ τοσοῦτον μετέβαλεν αὐτὴν διὰ τῆς παραφράσεώς του, ὥστε καὶ τὸν πρὸ αἰώνων ἐκλιπόντα δυικὸν ἀριθμὸν δὲν ἐδίστασε νὰ εἰσβιάσῃ εἰς αὐτήν. Ἡ δὲ χρῆσις παρὰ τῷ ἱστοριογράφῳ τῶν Παλαιολόγων εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν, διότι ἐπιφέρει ταύτην πρὸς ἔνδειξιν τοῦ ἀδυνάτου τῆς συναρχίας· ὁμοίως δὲ καὶ σήμερον λέγεται εἰς δήλωσιν τοῦ ὅτι δύσκολον εἶναι δύο ἐκ μιᾶς γνώμης νὰ διοικῶσι τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν· ἢ δύο οἰκογένειαι νὰ συζῶσιν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ· ἢ δύο νὰ ἄρχωσι τὴν αὐτὴν ἀρχήν, ὄχι μόνον δημοσίαν, ἀλλὰ καὶ ἰδιωτικήν, ὡς λ. χ. ἐν τῷ οἴκῳ δὲν εἶναι ἀνεκτὸν νὰ ἄρχωσιν ἐξ ἴσου πενθερὰ καὶ νύμφη· ἢ ὅτι κακῶς διεξάγονται ταὐτοχρόνως δύο ἔργα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἢ παραπλησίαν ἐκφράζουσι καὶ πολλαὶ ἄλλαι παροιμίαι διὰ διαφόρων μεταφορῶν· ἤτοι ἀντὶ δύο ἀνθρώπων καὶ ἑνὸς καλύμματος τῆς κεφαλῆς ἀναφέρουσι δύο μαχαίρια καὶ μίαν θήκην (ἀρ. 26 α), ἢ δύο πόδας καὶ ἓν ὑπόδημα ἢ περιπόδιον (ἀρ. 27 β. 28. 65. 67. 68. 70)· ἢ δύο μηροὺς καὶ ἓν βρακὶ (ἀρ. 25. 25 α. 39)· ἢ δύο καρπούζια καὶ ἓν χέρι (ἀρ. 10. 19-21. 37. 44)· ἢ δύο διαβόλους καὶ μίαν μαλάθαν (ἀρ. 15)· ἢ δύο ἵππους ἢ ὄνους καὶ μίαν φάτνην (ἀρ. 13. 64)· ἢ δύο σκύλους καὶ ἓν σπίτι (ἀρ. 29 α. 40 α, σκύλος 44)· ἢ δύο σχοινοβάτας καὶ ἓν σχοινίον (ἀρ. 31). Ἄνευ δὲ μεταφορᾶς τὸ ἀδύνατον τῆς συναρχίας ἐκφράζει ἡ ἐν λ. συντροφιὰ 8 παροιμία, ἧς πλεῖστα φέρονται παράλληλα ἐν ἄλλαις γλώσσαις.

Τῆς μεταφορᾶς δὲ ἀπὸ τῶν δύο κεφαλῶν καὶ τῆς μιᾶς καλύ-

πτρας γίνεται χρῆσις καὶ ἐν ταῖς ἑπομέναις ἀλλογλώσσοις: **Ἰταλ.** Do teste le stenta a combinarse = δυὸ κεφάλια δύσκολό εἶναι νὰ μονοιάσουν (βενετ. D. I, 390 μετὰ λομβαρδικῆς παραλλαγῆς). Nun si pò cummigghiari cu 'na birritta dui testi = δὲν μπορεῖ νὰ σκεπαστοῦν μὲ μιὰ μπερέττα δυὸ κεφάλια (σικελ. Pitrè III, 90). Dü pensà l'è difficil a combinà = δύο γνώμαις εἶναι δύσκολο νὰ συβιβαστοῦν (μεδιολαν. D. I, 390). — **Γαλλ.** Deux têtes dans un bonnet. (Leroux II, 160 μετὰ παλαιογαλλικῆς παραλλαγῆς). Ce sont deux têtes dans un même bonnet (αὐτ. I, 276). Mettre plusieurs têtes dans un chaperon. (Legai 453). — **Ῥωμουν.** Două căpĕţîne într' o căcĭulă = δυὸ κεφάλια σὲ μιὰ σκούφια. (Zanne II, 2965). Doĭ la un gând ca două capete într' o căcĭulă = δυὸ σὲ μιὰ γνώμη, σὰ δυὸ κεφάλια σὲ μιὰ σκούφια (αὐτ. III, 6669 b). Tot dintr'o căcĭulă scoşĭ = ἀπὸ μιὰ σκούφια βγαλμένοι· ἤτοι ὁμογνώμονες (αὐτ. 6669). — **Δαν.** Det er ondt at faae mange hoveder unden een hat = δύσκόλο εἶναι νά χῃς πολλὰ κεφάλια 'ς ἕνα καπέλλο. (W. II, 1512, 321. Παραλλαγαὶ παρὰ D. I, 390. II σ. 461). **Νορβηγ.** D' er vondt aa faa mange Hovud under ein Hatt = ὁμ. (D. I, 390). — **Φρεισ.** Hat es loong iar alle Heede önner aan Höód sen = περνᾷ καιρὸς ὅσο νὰ μποῦν πολλὰ κεφάλια 'ς ἕνα καπέλλο. (D. I, 390). — **Ὁλλανδ.** Het valt moeijelijk, veel hoofden onder ééne kaproen te vergen = δύσκολο πέφτει πολλὰ κεφάλια νὰ σκεπαστοῦν κάτω ἀπὸ μιὰ σκούφια (W. II, 1512, 321. Φλαμανδικὴ παραλλαγὴ παρὰ D. I, 390). — Twee hoofden in eene kaproen = δυὸ κεφάλια σὲ μιὰ σκούφια (W. II, 1521, 520) — **Γερμαν.** Es ist viel verricht, wenn zwey Köpff sich mit Einem Hut behelffen = εἶναι πολὺ ἀνόητο, ὅταν δύο κεφάλια μεταχειρίζωνται ἕνα καπέλλο. (W. II, 1505, 156. Βλ. αὐτ. IV, 1633, 17). Man kann micht zwei köpffe zugleich mit einem hut decken = δὲν μπορεῖ κἀνεὶς νὰ σκεπάσῃ μαζὶ δυὸ κεφάλια μ' ἕνα καπέλλο. (W. II. 1509, 252). Viel Köpfe gehen schwer unter einen Hut = πολλὰ κεφάλια δύσκολα μπαίνουν 'ς ἕνα καπέλλο (αὐτ. 1512, 321. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1509, 254 καὶ παρὰ D. I, 390). Das sind zwei Köpfe under einer Decke = εἶναι δύο κεφάλια κάτω ἀπό

να σκέπασμα (W. II, 1521, 1520. Βλ. 1530, 727).—**Ῥωσ.** Μὲ μιὰ σκούφια δυὸ ἐσκέπασε. (Dal I, 546).

18. Δύο καὶ δύο κάνουν τέσσερα.

(Κοινοτάτη [ἤ, Δυὸ καὶ δυό] — Θήρας. Δε. β', 1. — Β. 64, 163. — Ἐφημ. Φιλομ. 1869 σ. 1828. — Πτζ. 229, 198. — Χίου. Καν. 23ὰ, 165. — Ἠπείρου. ΖΑ. 199, 36. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [δυό ναι τ.]).

Πρβλ. ἀρ. 40, πέντε 2. Ἐπὶ τῶν αὐτοδήλων. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι τὸ «δὶς δύο τέσσαρα» ἔφερον ὡς παράδειγμα ἀποφάνσεως, (ἢ ὡς λέγουσιν οἱ μαθηματικοὶ ἀξιώματος) τινὲς δὲ καταχρηστικώτερον καὶ ὡς παράδειγμα γνώμης. (Βλ. Ἀριστοτ. Σοφιστ. ἔλεγχ. σ. 176 β. Σχολ. Ἑρμογέν. τ. Ε΄ σ. 422 Walz). Τὸ παράδειγμα εἶναι ἐπίσης εὔχρηστον καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις. **Ἰταλ** Du' e du' fa quattro. (Castagna 215,15). Due e due hanno a far quattro (τοσκαν. Pitrè IV, 63). Quattru e quattru fannu ottu = τέσσερα καὶ τέσσερα κάνουν ὀχτὼ (σικελ. αὐτ.). Trenta e uno trentuno = τριάντα καὶ ἕνα τριανταένα (νεαπολιτ. αὐτ.) — **Γαλλ.** Cela est clair comme deux et deux font quatre. (Littré λ. deux 1). — **Τουρκ.** Ικι εελα ικι δουρτ ιδέρ = ἀπαράλλακτος (Davis 80).

19. Δυὸ καρπούζ'ια 'ς ἕναν κολτοὺκ 'κ ἐχωροῦνε.

(Τραπεζοῦντος καὶ Κρώμνης. Ἀστ. Πόντ. 56, 59. — Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 183 ['Σ ἕνα κουλτοῦκι δύο καρπούζια δὲν χωροῦν.]).

Βλ. ἀρ. 37, πρβλ. ἀρ. 17. *Κουλτοῦκι* τό, ἢ *κολτούκ* ἡ μασχάλη· ἡ λ. τουρκική.

20. Δυὸ καρπούζια σὲ μιὰ μασκάλη δὲ βαστειοῦνται.

(Β. 64, 164 [μασχάλη] — Βάρνης. Κρ. 15 [ὁμ.] — Ἠπείρου ΖΑ 192,69 [δὲν κουβαλειοῦνται]. καὶ Δωδών. σ. 154 [δὲν παίρνονται.]. Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος [μασχάλη δὲν κουβαλοῦνται.] Ζαγορίου παρὰ Ε. Α. Χατζοπούλου [μι' ἀμασκάλ' δὲν παίρνουνται.]).

Βλ. ἀρ. 37, πρβλ. ἀρ. 17.

21. Δυὸ καρπούζια 'ς ἕνα χέρι δὲν πιάνονται.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου [χέρι, δὲν κουβαλειοῦντ.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωννίδου [Π' ἕνα χ. δυό κ. δέμ. πιάνουδαι]).

Βλ. ἀρ. 37, πρβλ. ἀρ. 17.

22. Δυὸ κεφαλαῖς σὲ μιὰ μπερέττα δὲ χωροῦνε.

(Κρήτης Κρητ. Ἐφημ. 30, 236 ['ς ἕνα κουκκοῦλι δὲ χ.].—Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 17.

22α. Δυὸ κεφάλια 'ς ἕνα σκιάδι δὲ χωροῦνε.

(Παρὰ Ι. Βερέττα.—Κεφαλληνίας παρ' Ηλ. Τσιτσέλη ['ς ἕνα καπέλλο]).

Βλ. ἀρ. 17.

23. Δυὸ κεφάλια 'ς ἕνα φέσι δὲ χωροῦνε.

(Β' 23, 15 [Δ. σκούφιαις 'ς ἕνα κεφάλι δὲν χωροῦν.—'Εσφαλμένον.]— Β. 64, 168 [σὲ μιὰ σκούφια δὲ χωροῦν].—Βάρνης. Κρ. 16 [ὁμ.]—Κρήτης. Φρ. 107. [Δυὸ κεφαλαῖς]—Πτζ. 229, 197 [χωροῦν.]—Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου ['ς ἕνα σκοῦφο δὲν χ.]—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [σὲ μιὰ σκούφια.]—Μυκόνου παρὰ τῆς Καρ. Ἀργ. Παπαβασιλείου [ὁμ.]—Πάρου παρὰ Φρ. Σαρρῆ [ὁμ.]).

Βλ. ἀρ. 17.

24. Δυὸ κουτσοὶ νικᾶν ἕνα γερό.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 1580).

Βλ. ἀρ. 63.

25. Δύο κωλομέρια εἰς ἕνα βρακὶ δὲν χωροῦν.

(Μα. 14 [Δύο εἰς ἕ.]).

Βλ. ἀρ. 25α. 39, πρβλ. ἀρ. 17. *Βρακὶ* ἐννοεῖται ἐνταῦθα τὸ ἓν σκέλος τῶν περισκελίδων, τὸ ἄλλως *καλαμόβρακο* (ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ), ἢ *βρακοπόδαρο* ἢ *βρακοπόδι*· τὸ ὅλον ἔνδυμα ἐλέγετο *βρακιὰ* εἰς πληθυντικὸν ἀριθμόν, ὡς δεικνύουσι καὶ αἱ φράσεις: «τοῦ λύθηκαν, ἢ τοῦ πεσαν τὰ βρακιά του»· «σήκωσε τὰ βρακιά του» (βλ. βρακὶ 26)· «δὲν ξέρει νὰ δέσῃ τὰ βρακιά του» (βλ. ξέρω 22) κλπ. Ἀντίστοιχα εἰς πληθυντικὸν ἐπίσης ἀριθμὸν ἐκφερόμενα εἶναι ταῦρχαῖα «τὰ περισκελῆ» «αἱ ἀναξυρίδες», καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις: une paire de culottes, les culottes (γαλλ.) Beinkleider (γερμ.) Ἀλλὰ νῦν ἐπεκράτησε τὸ ὅλον ἔνδυμα νὰ λέγεται *βρακί*.

25α. Δυὸ κωλομέρια 'ς ἕνα σκαμνὶ δὲν χωρᾶνε.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 25, πρβλ. ἀρ. 17. Παραπλησία Ἰταλ. S'un scagno

noghe pol star più de un = 'ς ἕνα σκαμνὶ δὲν μποροῦν νὰ σταθοῦν περισσότερο ἀπὸ ἕναν (βενετ. Pasqualigo 162).

26. Δυὸ λαγούς ἂν κυνηγᾷς, κι' οἱ δυὸ θὲ νὰ σοῦ φύγουν.
(Νε 30, 190 [σὲ φ.] — Β' 27, 36. — Β. 64, 165 [σὰν κ.]).

Βλ. ἀρ. 45.

26α. Δύο μαχαίρια μέσα 'ς ἕνα φηκάρι.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Πρβλ. ἀρ. 17. Ὅμοιαι Ἰταλ. Dui cutedda 'ntra 'na guaìna 'un ponu stari = δυὸ μαχαίρια 'ς ἕνα φηκάρι δὲν μποροῦν νὰ σταθοῦν (σικελ. Pitrè I, 235). — Ἀραβ. Δὲν βάνουν ποτὲ δυὸ σπαθιὰ 'ς τὸ ἴδιο φηκάρι. (Magasin Pittoresque 1865 σ. 79).

27. Δυὸ νομᾶτοι, τρεῖς κουβένταις.
('Ηπείρου. Ἀρ. 282). — Β. 64, 166. — Ὁ Ἠπειρώτης 1901 σ. 85).

Βλ. κουβέντα 2, Βλάχος 16.

27α. Δυὸ πέτραις ἂν δὲν μονοιάσουν, ἀλεῦρι δὲν ἐβγάζουν.
(Βάρνερ: πέτρα 1).

Βλ. ἀρ. 5.

27β. Δυὸ ποδάρια εἰς σὲ ἕνα σκαρτσοῦνι.
(Φάρσων Κεφαληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Βλ. ἀρ. 28, πρβλ. ἀρ. 17.

28. Δυὸ πόδια 'ς ἕνα παποῦτσι δὲ χωρᾶνε.
(Πτζ. 229, 117. — Χίου. Καν. 235, 160 [ποδάρια — χωροῦν.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 27β. 65. 67. 68. 70, πρβλ. ἀρ. 17. Ἡ ἔννοια ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῆς ὑπ' ἀρ. 17· ἀλλὰ μετὰ τῶν ῥημάτων βάλλω, μαζώνω κτλ. λέγεται ἐπὶ μεγάλης στενοχωρίας καὶ καταναγκασμοῦ. «Τοῦ βαλε τὰ π.» σημαίνει τὸν περιώρισε, τὸν ἐβίασε νὰ πράξῃ καὶ ἄκων τι, τὸν ἐστενοχώρησεν. Ἐν τισι παραλλαγαῖς ἀντὶ ὑποδήματος ἀναφέρεται περιπόδιον (σκάλτσα, σκαλτσοῦνι). — Ὅμοιαι παροιμ. Ἰταλ. Due piedi non istanno bene in una calza = δυὸ πόδια δὲ στέκουν καλὰ σὲ μιὰ σκάλτσα (τοσκαν. Giusti 64.332). Do piè no sta ben in

t'una scarpa = δυὸ πόδια δὲ στέκουνται καλὰ 'ς ἕνα παποῦτσι (βενετ. Pasqualigo 162. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè I, 235). — **Ρωμουν.** A pune pre cine-va cu picĭórele într'un papuc = τὸν βάζει μὲ τὰ πόδια 'ς ἕνα παποῦτσι. (Zanne 7507). — **Τουρκ.** Ικι αγιαγινὶ μπιρ παπουσ'α κοδιλὲρ = τοῦ ἔβαλε τὰ δυό του πόδια 'ς ἕνα παποῦτσι. (Davis 30). Δυὸ πόδια 'ς ἕνα παποῦτσι. (Merx 172).

29. Δυὸ προβιαῖς ἀπό να πρόβατο.

(Κεφαλ. Ἀτ. Α', 312 [Δύο προβέας ἀπ' ἕνα πρόβατον.] — Βερ. 71, 25. — Β. 64, 167. — Κρήτης. Φρ. 106 [ἀπ' ἕναν]).

Βλ. ἀρ. 6.

29α. Δυὸ σκύλοι 'ς ἕναν κωρύτο δὲ μονοιάζουν.

(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου.)

Βλ. ἀρ. 40α, σκύλος 44, πρβλ. ἀρ. 17. *Κωρύτος*, ὁ, ἢ *γκωρύτος* λέγεται ἡ ἐκ κοιλανθέντος κορμοῦ δένδρου σκάφη, εἰς ἣν παραβάλλουσι τὴν τροφὴν τῶν χοίρων καὶ ἄλλων ζώων· καὶ ἡ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ὕδατος κρήνης ξυλίνη λεκάνη· ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ εἶναι εὔχρηστος καὶ παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς (κορίταια). Καὶ *κουρύτα*, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Οἰκονόμος (Δοκίμιον συγγεν. τῆς σλαβων. τ. Β' σ. 213), λέγεται εἶδος ἁλιευτικοῦ πλοιαρίου. Ἡ λ. σλαβική· σλαβωνιστὶ korito σημαίνει δεξαμενήν (Miklosich Lexicon linguae sloven. σ. 63)· κατὰ δὲ τὸν Οἰκονόμον καὶ ὑδραγωγός, καὶ ῥωσ. σκάφη. Ὁ αὐτὸς παραβάλλει τὴν λ. πρὸς τὴν ἀρχαίαν γωρυτὸς ἢ χωρυτός, τὴν σημαίνουσαν θύλακον, θήκην, τοξοθήκην, φαρέτραν. — Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῆς ὑπ' ἀρ. 17. Ὁ κατέχων θέσιν, ἐξ ἧς ἀρύεται ὠφελήματα, δὲν ἀνέχεται ὅπως συμμετάσχῃ καὶ ἄλλος τῶν εἰς αὐτὸν ἀνηκόντων, καὶ κακῶς ὑποδεχεται τὸν τοιαύτην προβάλλοντα ἀξίωσιν· ἢ οἱ κοινόν τι ἔχοντες κτῆμα σπανίως ὁμονοῦσι πρὸς ἀλλήλους. Ὅμοιαι παροιμ. πλὴν τῶν ἐν λ. σκύλος 44 ἀναγραφομένων: **Ἰταλ** Due cani, ch' un sol osso hanno, difficilmente in pace stanno = δυὸ σκύλοι ποῦ ἔχουν ἕνα κόκκαλο μονάχα, δύσκολα τὰ πᾶν μαζὶ καλά. (W. II, 878, 1361). Du chen attorn a un òss = δύο σκύλοι 'ς ἕνα κόκκαλο (ῥωμαϊκή, D. II, 756 μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. καὶ ἐν σ. 518). Duos lambridos ad unu tazeri non andant mai

bene = δύο φαγάδες 'ς ἕνα τραπέζι δὲν τὰ πᾶν ποτὲ καλὰ (σαρδηνία, D. II, 756). Duos mazzones intro una tana non andant mai bene = δυὸ ἀλεποῦδες μέσ' σὲ μιὰ φωλιὰ δὲν πᾶν ποτὲ καλὰ (ἐπίσης, αὐτ.). — **Γαλλ.** Deux chiens à un os ne s' accordent. (Leroux I, 167. Παραλλαγαὶ διαλεκτικαὶ παρὰ D. II, 756). A un os deux chiens fallos = 'ς ἕνα κόκκαλο δυὸ παλαβοὶ σκύλοι. (Leroux I. 166). Quand deux chiens se mettent après un os, ils ne s' accordent guère. (W. III, 878, 1361). Il n'y a toujours que trop de chiens autour d' un os (αὐτ.). — **Πορτογαλ** Bácoro em celleiro não quer parceiro = γουρουνόπουλο 'ς τὸ σιτοβολῶνα δὲ γυρεύει σύντροφο (D. II, 756). — **Κουτσοβλαχ** Doĭ cănĭ, t'una cupañĭe un pot s' mâcă = δυὸ σκύλοι 'ς ἕναν κωρύτο δὲν μποροῦν νὰ φᾶν. (Zanne III, 8709). — **Ἀγγλ.** Two cats and one mouse, two wives in one house,two dogs to one bone will never agree in one = δυὸ γάτοι κ'ἕνα ποντίκι,δυὸ γυναῖκες 'ς ἕνα σπίτι, δυὸ σκύλοι 'ς ἕνα κόκκαλο ποτὲ δὲ θὰ μονοιάσουν. (D. II, 756 μετὰ δύο παραλλαγῶν). — **Ἰσλανδ** Nundar tveir um eitt bein semjast sjaldan væl = δυὸ σκύλοι 'ς ἕνα κόκκαλο σπάνιο εἶναι νὰ μονοιάσουν (φαιροϊκή, αὐτ.). Menn þrír og kvinna ein, hundar tveir um eitt bein það er sjaldan samþykkt í þeirri grein = τρεῖς ἄνδρες καὶ μιὰ γυναῖκα, δυὸ σκύλοι 'ς ἕνα κόκκαλο, σπάνιο εἶναι νὰ συβιβαστοῦν (αὐτ. μετὰ δύο παραλλαγῶν). — **Δαν.** To Hunde forliges sjelden om eet Been = δυὸ σκύλοι σπάνιο εἶναι νὰ μονοιάσουν γιὰ ἕνα κόκκαλο (αὐτ.). To Hunde forliges ikke om eet Been, saa gjør ikke heller to Bejlere om een Brud = δυὸ σκύλοι δὲ μονοιάζουν γιὰ ἕνα κόκκαλο, καθὼς καὶ δυὸ γαμβροὶ γιὰ μιὰ νύφη (αὐτ.). — **Νορβηγ** Tvo Hundar un eitt Bein vil sjeldan semjast = δυὸ σκύλοι γιὰ ἕνα κόκκαλο σπάνιο εἶναι νὰ συβιβαστοῦν (αὐτ.) — **Σουηδ.** Två hundar förlikas icke om et ben = δυὸ σκυλιὰ δὲ μονοιάζουν γιὰ ἕνα κόκκαλο (αὐτ.). — **Φρεισικά.** Twäier Hünne forlicke ài ám ān knaake = ὁμ. (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Twee honden aan één been komen zelden overeen = δυὸ σκυλιὰ γιὰ ἕνα κόκκαλο σπάνιο εἶναι νὰ συβιβαστοῦν (W. II, 878, 1361). Daer twee honden knaegen an een been, die draegen sick selden ouer een =

ὅπου δυὸ σκύλοι τρῶν τὸ ἴδιο κόκκαλο σπάνιο εἶναι νὰ συβιβαστοῦν. (D. II, 756). Twee meesters in an huis, twee katten up a muis, twee honden up a been, kommen zelden overeen = δυὸ νοικοκυραῖοι 'ς ἕνα σπίτι, δυὸ γάτοι 'ς ἕναν ποντικό, δυὸ σκύλοι μ' ἕνα κόκκαλο σπάνιο εἶναι νὰ συβιβαστοῦν (φλαμανδ. αὐτ.).—**Γερμαν.** Zwei Hund an einem Bein kommen selten vberein = δυὸ σκύλοι γιὰ ἕνα κόκκαλο σπάνιο εἶναι νὰ συφωνήσουν. (W. II, 878, 1361. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1364. 877, 1356. 1357. D. II, 756). Drei gehen selten Freundschaft ein: zwei Hunde an Einem Bein, zwei Katzen und eine Maus, zwei Weiber in Einem Haus = τρία σπάνιο εἶναι νὰ φιλιωθοῦν· δύο σκύλοι κοντὰ 'ς ἕνα κόκκαλο, δύο γάτοι κ' ἕνας ποντικός, δύο γυναῖκες 'ς ἕνα σπίτι. (W. I, 691, 9. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 14. 902, 15. II. 878, 1362. D. II, 756). —**Τουρκ.** Ικὶ κιουπὲκ, μπιρ κεμυκι παιιλασαμάζ = δυὸ σκύλοι ἕνα κόκκαλο δὲν μοιράζουνται. (Davis 81).

30. Δυὸ σπασμένοι νικᾶν τὸν ἀντρειωμένο.

(Μα. 15 [νικοῦν ἕν' ἀνδρειωμένον].—Β. 337, 8 [Οἱ δυὸ σπ. νικοῦν τὸν ἀντρειωμένον.] —Μεσσηνίας. Πανδώρ. ΙΗ', 461, 36 [νικοῦν ἕν' ἀ.) — Πτζ. 230, 199 [ἀντρειωμένον] — Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη [ν. ἕνα γερό.] — Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [ν. ναν ἀ.] καὶ παρὰ Κ. Ῥωμαίου [ἀνικᾶν τὸν ἀ.] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [νικᾶνε τὸν ἀντρειωμένονε.] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [νικοῦν ἕνα γερό.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [σπασμέν' νικοῦν ἕνα γερό.] — Πόντου παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη [νικοῦν ἕνα γερόν.]).

Βλ. ἀρ. 63.

31. Δυὸ σχοινοβάται 'ς ἕνα σχοινὶ δὲν χορεύουν.

(Βάρνης Κρ. 15).

Πρβλ. ἀρ. 17. Ὅτι οἱ τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα ἔχοντες δυσκόλως συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους. Ἡ παροιμία ἐλήφθη ἐκ τῆς **Τουρκ.** ικὶ αζανπὰζ μπιρ ιπδὲ οϊναμὰζ = δυὸ σχοινοβάται 'ς ἕνα σκοινὶ δὲ χορεύουν. (Pianzola 63. Osm. Sprichw. 113. Μαλλοὺφ 35, 65. Decourdemanche 527). Ἡ παρὰ τῷ Pianzola ὡς ἑλληνικὴ φερομένη παροιμία. «Δυὸ χορευταῖς δὲν χορεύουν εἰς τὸ ἴδιο σκοινί», εἶναι μετάφρασις τῆς τουρκικῆς. Πιθανῶς δὲ τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ ὡς γερμανικὴ φερομένη παρὰ W. III, 252, 2: Zwei Luftspringer können nicht auf demselben Seile tanzen.

32. Δυὸ τομάρια βγαίν' ἀπό να σφαχτό;

(Λελ. Ἐπιδ. σ. 168).

Βλ. ἀρ. 6.

33. Δυὸ τουμάρ' ἀπὸ 'ν' ἀρνὶ δὲ βγαίνουν.

('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 6.

34. Δυὸ τσεφάλια δὲχ χωροῦ 'ς ἕνα φέσι.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 317,96).

Βλ. ἀρ. 17.

35. Δυὸ τσιφάλια ἔ χουροῦν μέσα σὲ μιὰ σκούφια.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 17.

36. Δυὸ φοραῖς κουκκιὰ μὲ λᾶδι ;

('Αθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου).

Ἐπὶ φορτικῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν λόγων.

37. Δυὸ χειμωνικὰ σὲ μιὰ μασκάλη.

(Βλ. Κατζιούλ. 44, 2. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 144 [μ. δὲν βαστειοῦνται.] — Κ. β', 16 [εἰς μίαν μασχαλην δὲν βαστοῦνται.] — Νθ. 30, 192 [όμ.] — Β' 23, 14 [Δύο χειμωνικὰ εἰς μιὰ μασχάλη δὲν βαστοῦνται.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 280 [μασχάλη.] καὶ παρὰ Χ. Φιλητᾶ [ἀμασκάλη.]).

Βλ. ἀρ. 10. 19 - 21. 44, πρβλ. ἀρ. 17. Ὅτι δύο ἐργασίαι ταὐτοχρόνως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γινόμεναι, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐκτελεσθῶσι καλῶς· καὶ ὅτι ἀδύνατον νὰ εὐδοκιμήσῃ ὁ ἀσκῶν δύο ἐπιτηδεύματα. Ὅμοιαι παροιμ. **Κουτσοβλαχ**. Doĭ himunicĭ sumsoara nu s' portă = δύο χειμωνικὰ 'ς τὴ μασκάλη δὲ βαστοῦνται. (Zanne 990). Doĭ piponĭ sum - soară nu 's ţîn = δυὸ πεπόνια 'ς τὴ μασκάλη δὲν κρατειοῦνται (αὐτ. II, 3785).—**Ρωμοῦν.** Doĭ pepenĭ la o mână nu să pot ţiné = δυὸ πεπόνια 'ς ἕνα χέρι δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθοῦν (αὐτ. 990. 3785). — **Τουρκ.** Ικὶ καρπούζ μπὶρ κολτουγὰ σιγμὰζ = δυὸ καρπούζια σὲ μιὰ μασκάλη δὲ χωροῦν. (Pianzola 64. Osman. Sprichw. 116. Μαλλοὺφ 35, 66. Davis 81. Decourdemanche 302. Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. 'Αντωνιάδου).—**'Αραβ.**

albaṯṯīhtēn bę'īd mā tänḥemil = δυὸ καρπούζια δὲν βαστειοῦνται 'ς ἕνα χέρι. (Socin 401).

38. Εἰς ἕνα φέσι δυὸ κεφάλια δὲ χωροῦνε.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη).

Βλ. ἀρ. 17.

39. Ἕνα βρακὶ δυὸ κώλους δὲν χωρεῖ.

(Ἠπείρου Ἀρ. 1615).

Βλ. ἀρ. 25, πρβλ. ἀρ. 17.

40. Ἕνα κι' ἕνα κάνουν δύο.

(Πτζ. 235, 264 — Πελοποννήσου)

Πρβλ. ἀρ. 18. Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ ὄχι ἄλλως. Τὴν φράσιν λέγει καὶ ὁ θέλων νὰ ἐκφράσῃ ἀμετάκλητον ἀπόφασίν του περί τινος, ἢ νὰ προβάλῃ ἀξίωσιν ῥητήν, καὶ ὁ βεβαιῶν ὅτι ἀπεριφράστως εἶπε τὴν ἀλήθειαν.

40α. Ἕνα σπίτι δὲ βαστάει δυὸ σκυλιά.

(Βλ. Κατζιούλ. 78,11. Οὕτω ἀναπαρέφρασα τὴν τοῦ Κατζιούλη παράφρασιν, μὴ εὑρών που τὸ πρωτότυπον κείμενον).

Βλ. ἀρ. 29α.

41. Καλλιά ναι δυὸ κακούρηδες παρά ναν ἀντρειωμένο.

(Κρήτης. J. 299, 73 [Κ. νιαι] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη).

Βλ. ἀρ. 63.

41α. Καλλιά ναι δυὸ κακούτσικοι παρὰ καλὸ τὸν ἕνα.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 30,251).

Βλ. ἀρ. 63.

41β. Καλλιά 'ν' οἱ τρεῖς παρὰ τσοῖ δυό, κ' οἱ δυὸ παρὰ τὸν ἕνα.

(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 30,250).

Βλ ἀρ. 50.

42. Κι' ἀπού τσοῖ δυὸ πέτραις βγαίνει τἀλεῦρι.

(Κρήτης. J. 300,80 καὶ Φρ. 110 καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη).

Βλ. ἀρ. 5.

43. Μέσα 'ς ἕνα φέσ' δὲ χουροῦν δυὸ τσιφάλια.
(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 17.

44. Μιὰ μασκάλη δυὸ καρπούζια δὲ χωρεῖ.
('Αθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 52).

Βλ. ἀρ. 37.

*45. Ὁ δύο πτῶκας διώκων οὐδέτερον καταλαμβάνει.
(Βυζαντινή. 'Αποστόλ. 1133. Ἐκ τούτου παρέλαβε τὴν παροιμίαν καὶ ὁ Κατζιούλης 44, 1).

Ὁ 'Αποστόλης διαρρήδην λέγει ὅτι «αὕτη δημωδης καὶ δήλη». Ὑπὸ τοιοῦτον τύπον βεβαίως οὐδέποτε ἐγνώρισε τὴν παροιμίαν ταύτην ὁ ἑλληνικὸς λαός· ἀλλ' ὁ 'Αποστόλης παρέφρασε κοινοτάτην καὶ σήμερον δημώδη παροιμίαν, ἧς πολλαὶ φέρονται παραλλαγαὶ (βλ. ἀρ 26. 55-57. 59. 60. 62, πολὺς 59, πρβλ. ἀρ. 8. 57α. 61α). Ἔχει δ' αὕτη τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἀποτυγχάνει ὁ διεξάγων ταὐτοχρόνως δύο διάφορα ἔργα ἢ ἐπιδιώκων δύο διαφόρους σκοπούς, καὶ ὅτι ὁ δύο ἀσκῶν ἐπιτηδεύματα ἐν οὐδετέρῳ εὐδοκιμεῖ. Ὁμοία ἡ γνώμη: «ὁ δυοῖν ἐπιθυμήσας οὐδετέρου ἔτυχεν» ('Αποστόλ 540. 1133α), ἥτις φαίνεται ὡς ἐπιμύθιον αἰσωπείου τινὸς μύθου.

Παρὰ τοῖς νεωτέροις λαοῖς φέρονται ὅμοιαι παροιμίαι, πᾶσαι σχεδὸν τὴν αὐτὴν μεταφορὰν ἔχουσαι· φανερὸν δ' ὅτι ἐλήφθησαν αὗται ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἢ ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ 'Αποστόλη λατινικῆς μεταφράσεως ταύτης: lepores duo qui insequitur, is neutrum capit, ἥτις καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐκδοτῶν τῆς Γοττιγγείου ἐκδόσεως ἐξελήφθη ὡς γνώμη τοῦ Πουβλιλίου Σύρου (βλ. τὴν παρατήρησιν τοῦ Kurtz ἐν Kurtz-Timoschenk σ. 23). **'Αλβαν.** Ὡς ἐπιμύθιον μύθου περὶ κυνηγοῦ ἐπιχειρήσαντος νὰ φονεύσῃ ταὐτοχρόνως δύο πτηνὰ καὶ οὐδέτερον ἐπιτυχόντος: Γιατὶ ὅποιος κυνηγᾷ δύο λαγοὺς οὔτε τὸν ἕνα πιάνει οὔτε τὸν ἄλλον καὶ δύο πουλιὰ χωριστὰ δὲν σκοτώνονται μὲ μία πέτρα. (Κουλουριώτ. 84).—**Ἰταλ.** Chi due lepri caccia, l'una non piglia e l'altra lascia=ὅποιος δυὸ λαγοὺς κυνηγᾷ, τὸν ἕνα δὲν πιάνει καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἀφίνει (τοσκαν. Giani 900. Πολυαρίθμους διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè IV, 116.

D. II. 754. Pasqualigo 309. Marzano 93). Cu' assicuta dui cuniggia, di li dui nuddu nni pigghia = ὅποιος κυνηγᾷ δυὸ κουνέλια ἀπὸ τὰ δύο κἀνένα δὲν πιάνει (σικελ. Pitrè IV, 116). Dui lepri cui voli assicutari, tutti dui cci vennu a scappari = δυὸ λαγοὺς ὅποιος θέλει νὰ κυνηγήσῃ καὶ οἱ δυὸ τοῦ ξεφεύγουν (ἐπίσης, αὐτ.) — **Γαλλ.** Qui court deux lièvres n'en prend aucun. (Littré λ. lièvre 6°. Il ne faut pas courir deux lièvres à la fois. (αὐτ. Legai 315). Qui deux lièvres chasse, l'un perd et l'autre laisse. (W. II, 373, 153. Γασκωνικὴ παραλλαγὴ παρὰ D. II, 754). Qui deux choses chace ne l'une ne l'autre ne prent. (Leroux II, 74 Παλαιογαλλικὴν παραλλαγὴν βλ αὐτ. 274) Chasser aux lièvres et aux oiseaux ensemble (αὐτ. 73). — **Ἱσπαν.** El que dos liebres caça, a vezes toma la una y muchas vezes miguna = ὅποιος δυὸ λαγοὺς κυνηγᾷ κἄποτε πιάνει τὸν ἕνα καὶ πολλαῖς φοραῖς κἀνένα. (D. II, 754). Galgo, que muchas liebres levanta, ninguna mata = λαγωνικό, ποῦ πολλοὺς λαγοὺς σηκώνει κἀνένα δὲ σκοτώνει (αὐτ.) — **Πορτογαλ.** Galgo que muitas lebres levanta, nenhuna mata = ὁμ. (αὐτ.). — **Κουτσοβλαχ.** Care alagă după doĭ liepurĭ nu acaţa can = ὅποιος τρέχει κατόπι ἀπὸ δυὸ λαγοὺς δὲν πιάνει κἀνένα. (Zanne 1918). — **Ρωμουν.** Cine alérgă după doĭ ĭepurĭ, nicĭ unul nu prinde = ὁμ. (αὐτ.). A umblà (alergà) după doĭ ĭepurĭ = τρέχει κατόπι ἀπὸ δυὸ λαγοὺς (αὐτ. 1926). — **Ἀγγλ** He that hunts two hares off looseth both = ὅποιος κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς συχνὰ χάνει καὶ τοὺς δυὸ (D. II, 754). — **Δαν.** Den, der jager to harer af een busk, faaer sielden nogen af den = ὅποιος κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς ἀπὸ μιὰ πατουλιὰ σπάνιο εἶναι νὰ πιάσῃ τὸν ἕνα ἀπὸ δαύτους. (W. II, 373, 153). Den, der vil fange to Harer, faaer som oftest slet ingen = ὅποιος θέλει νὰ πιάσῃ δυὸ λαγοὺς πολὺ συχνὰ δὲν πιάνει κἀνένα. (D. II, 754). — **Νορβηγ.** Dan som jagar tvo Harar, han fangar ingen = ὅποιος κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς δὲν πιάνει κἀνένα (αὐτ.). — **Σουηδ.** Dhen som jagar twå Harar i sånder, han får sållon en dheraff = ὅποιος κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς ξεχωριστά, σπάνιο εἶναι νὰ πιάσῃ τὸν ἕνα ἀπὸ δαύτους (αὐτ.). — **Ὁλλανδ** Men moet geene

twee hazen te gelijk willen jagen = δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ θέλῃ νὰ κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς μονομιᾶς (W. II, 371, 105). Die twee hazen te gelijk wil vangen, krijgt geen van beide (ἤ, den eenen verliest hij, den anderen laat hij) = ὅποιος θέλει μονομιᾶς νὰ πιάσῃ δυὸ λαγούς, δὲν πιάνει κἀνέναν ἀπὸ τοὺς δύο· ἤ, τὸν ἕνα χάνει, τὸν ἄλλον ἀφίνει· (αὐτ. 373, 153). Hij wil met eenen sprong twee hazen bespringen = θέλει μ' ἕναν πῆδο νὰ τσακώσῃ δυὸ λαγούς· (αὐτ. 378, 257). Wie op twee hazen te gelijk jaagt, vangt geen von beide = ὅποιος κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς μονομιᾶς, δὲν πιάνει κἀνένα ἀπὸ τοὺς δυό. (D. II, 754, μετὰ φλαμανδικῆς παραλλαγῆς). — **Γερμαν.** Man muss nicht zwei Hasen zugleich jagen = δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς μονομιᾶς. (W. II, 371, 105). Wer auf zwei Hasen zielt, trifft keinen = ὅποιος δυὸ λαγοὺς σημαδεύει κἀνένα δὲν πετυχαίνει (αὐτ. 373, 141). Wer zweyen Hasen zugleich nachjagt, der bekommt keinen = ὅποιος κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς μονομιᾶς κἀνένα δὲν πιάνει (αὐτ. 153. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 148. 151. 152. 378, 266-269. 981, 26. D. II, 754). Wer zwei Füchse auf einmal jagt, fängt keinen = ὅποιος κυνηγᾷ μονομιᾶς δυὸ ἀλεποῦδες κἀμμιὰ δὲν πιάνει. (W. I, 1254, 344). — **Ρωσ.** Δυὸ αὐγὰ κυνηγᾷς καὶ ἕνα δὲν θὰ πιάσῃς· (Dal. II, 214. Βοημικὴ παραλλαγὴ παρὰ W. II, 373, 153). — **Βουλγαρ.** Ako goncsh dva zacca ne moz'esh hfanr niedin = σὰν κυνηγᾷς δυὸ λαγούς, δὲν μπορεῖς νὰ πιάσῃς οὔτε ἕνα. (Παρὰ Π. Θ. Τσίλλεφ). — **Τουρκ.** Ikì taβσ'ὰν μπιρδὰν τουτιλμὰζ = δυὸ λαγοὶ μονομιᾶς δὲν πιάνονται. (Davis 81).

46. Οἱ γοὶ δυὸ πέτρις κάνιν τἀλεῦιρ.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀρ. 5.

47. Οἱ δυὸ πέτραις κάνουν τἀλεῦρι.

(Μήλου. Νέα. 208 [κάνου] — Θήρας. Παρνασ. 426,55. — Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ [βγάνουν] — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Λ. Ξανθουδίδου [κάνουνε] — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [Οἱ ντζὸ π.[βγάνουν]).

Βλ. ἀρ. 5.

48. Οἱ δυὸ πέτραις κι' ὄχι ἡ μιὰ κάμνουσι τἀλεῦρι.

(Θήρας. Δε. 44)

Βλ. ἀρ. 5.

49. Οἱ δυὸ πέτραις τοῦ μύλου βγάνουν τἀλεῦρι.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι.).

Βλ. ἀρ. 5.

* 50. Οἱ δύο τὸν ἕνα πείθουν τον, καὶ οἱ τρεῖς καταπονοῦν τον.

(Βυζαντινή. Περιέχεται εἰς ὀκτὼ κώδικας: ABCEFGLN = Σάθα MB. Ε', 546,3 (AB). 564 (E). Krumbacher Sitzungsber. σ. 71,55 (F). τοῦ αὐτοῦ MGS. 106 (G) 125,90 (A-G). Πολίτου τ. Α' σ. 6, 2 (L) σ. 52. 69 (N). Εἰς τοὺς κώδικας ABC ἡ παροιμία ἀποτελεῖται ἐκ μόνου τοῦ πρώτου ἡμιστιχίου. Οἱ κώδικες EFG οὐδεμίαν μὲν παραλλαγὴν παρουσιάζουσιν, ἀλλὰ μόνον ἀνορθογραφίας τινὰς ἀκριβῶς σημειωμένας παρὰ τῷ Krumbacher MGS. 125,90. — Ἡ παροιμία ἔμμετρος· στίχος πολιτικός).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 51. 52. 53. Ὁ Krumbacher (MGS. 208) ὀρθῶς μὲν ἀνεγνώρισεν ἐκ τῆς γραφῆς τῶν κωδίκων ABC ὅτι τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον: « Οἱ δύο τὸν ἕνα πείθουν τον » ἐφέρετο καὶ ὡς αὐτοτελὴς παροιμία· ἀλλ' ἀκριβὴς δὲν μοὶ φαίνεται ἡ παρατήρησις αὐτοῦ, ὅτι αὕτη εἶναι ἄχρους διατύπωσις τῆς ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 63 ἐκφραζομένης ἐννοίας. Διότι ἡ παροιμία ἡμῶν δὲν ἐννοεῖ ὅτι οἱ δύο πείθουσι τὸν ἕνα διὰ τοῦ λόγου· τοιαύτη γνώμη ὄχι μόνον ἄχρους θὰ ἦτο, ἀλλὰ καὶ παράλογος· οὐδεὶς μεταπείθεται ἀποβλέπων εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀντιλεγόντων, ἀλλ' εἰς τὴν λογικὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅτινα ἀντιτάσσουσιν εἰς αὐτὸν εἴτε εἷς εἴτε πολλοὶ εἶναι οἱ ἀντιλέγοντες· ὁ ἄνθρωπος ὅμως μεταβάλλει ἐνίοτε γνώμην καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης βιαζόμενος. Εἰς τοιαύτην δὲ περίπτωσιν ἀναφέρεται ἡ παροιμία, ἥτις φαίνεται ὅτι ἐλέγετο εἰρωνικῶς ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες ἄκοντες ἀναγκάζονται νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὰς θελήσεις ἰσχυροτέρων, ὑποκρινόμενοι ὅτι συμφωνοῦσι πρὸς ταύτας. Οἱ δύο ἰσχυρότεροι ὄντες εἶναι βέβαιον, ὅτι θὰ πείσωσι τὸν ἕνα, ἀναλογιζόμενον ὅτι ἂν ἐπιμένῃ εἰς τὴν γνώμην του θὰ ἐξαναγκασθῇ διὰ τῆς βίας νὰ τὴν μεταβάλῃ, καὶ διὰ τοῦτο προτιμῶντα νὰ προσποιηθῇ ὅτι ἑκὼν μεταπείθεται, κάμνων τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν. Τὸ ἐπιφερόμενον ἡμιστίχιον εἰς τοὺς ἄλλους κώδικας εἶναι πλατυσμὸς τῆς παροιμίας· ἂν οἱ δύο ἐπιβάλλονται εἰς τὸν ἕνα, καταπονοῦσιν αὐτὸν οἱ τρεῖς.

Αἱ σημεριναὶ παραλλαγαὶ εἶναι μὲν ἀπαράλλακτοι σχεδὸν πρὸς τὴν βυζαντινήν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ πρώτου ῥήματος (πείθουν) διὰ τοῦ *δέρνουν* ἢ *πιάνουν* ἢ *τρώγουν*, ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τὴν ἔννοιαν αὐτῶν. Ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 51 ἡ λεπτὴ διαφορὰ τῆς προκειμένης παροιμίας πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 63 ἐξηφανίσθη, διότι καὶ ἐκείνη ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς σωματικῆς ῥώμης τῶν δύο, ὅταν καθ' ἑνὸς ἀντιτάσσονται· τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 52, ὅπου τὸ πιάνουν ἐτέθη ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς πάλης, σημαίνει δ' ὅτι οἱ δύο πρὸς ἕνα παλαίοντες ἔχουσιν ἀμέσως λαβὴν τοῦ ἀντιπάλου, οἱ τρεῖς δὲ καταβάλλουσιν αὐτὸν ὁλοσχερῶς. Ἀλλ' ἡ ὑπ' ἀρ. 53 παραλλαγὴ τίθεται ἐπίσης ἐπὶ ἠθικῆς ἐννοίας. Ἡ λέξις τρώγω ἐν ταύτῃ λαμβάνεται μεταφορικῶς, ἀντὶ τοῦ ἀδικῶ, ἢ ἀπατῶ, ἢ κατατρύχω. Λέγει δηλ. ὅτι δύο συμπράττοντες ἐναντίον ἑνὸς δύνανται νὰ προξενήσωσι μεγάλην ἠθικὴν βλάβην εἰς αὐτόν, τρεῖς δὲ ἀπεργάζονται τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ.

Παραπλήσιαι παροιμίαι φέρονται καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. **Ἰταλ.** Lupu e liuni mancianu la pecura = λύκος καὶ λιοντάρι τρῶν τὸ πρόβατο (σικελ. Pitrè II,, 283). — **Γαλλ.** Deux loups mangent bien une brebis et deux cordeliers une perdrix (D. II, 757). — **Πορτογαλ.** Dous lobos a hun cão bem o comerão = δυὸ λύκοι 'ς ἕνα σκύλο, γιὰ καλὰ τὸν τρῶνε (αὐτ. μετὰ γαλλικικῆς παραλλαγῆς). — **Δαν** En kare er den anden wærd, toere eens mester, tre døden = ἕνας εἶναι ὅσο ὁ ἄλλος ἄξιος, δυὸ εἶναι τοῦ ἑνὸς ἀφένταις, τρεῖς θάνατος. (W. III, 292, 699). — **Ὁλλανδ.** Twee wolven eten ligt een schaap = δυὸ λύκοι εὔκολα τρώγουν ἕν' ἀρνί. (D. II, 757 μετὰ παραλλαγῆς). — **Γερμαν.** Zwee sind eins Herr, dreie fressen ihn gar = δυὸ εἶναι ἀφένταις τοῦ ἑνὸς (ἤτοι νικοῦν τὸν ἕνα), τρεῖς τὸν τρῶν κι' ὅλας (W. V, 667, 55). Zween sind immer Eines Meister, drei sein Tod = δυὸ εἶναι πάντα τοῦ ἑνὸς ἀφένταις, τρεῖς θάνατός του (αὐτ. 60. Βλ. αὐτ. III, 392, 699).

51. Οἱ δυὸ τον ἕνα δέρνουν τον, κ' οἱ τρεῖς καταπονοῦν τον. (Βάρνερ: δέρνω 2. — Καρπάθου. Μαν. 272, 27 [Οἱ 'υὸ — δέρνου τον — καταπονιοῦ τον]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

52. Οἱ δυὸ τὸν ἕνα πιάνουν τον κ' οἱ τρεῖς καταπονοῦν τον.

(Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ).

Βλ. ἀρ. 50.

53. Οἱ δυὸ τὸν ἕνα τρώουν τον καὶ οἱ τρεῖ καταπονοῦν τον.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 483, 19.—Μεγίστης ΚΠ. ΚΛ', 317, 135 [Αἱ δ. τὸν ἕ. τρῶν τον, τσαὶ αἱ τρεῖς] — Ἀνατολ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [ἕνα τρῶν τονε κ' οἱ τρεῖς] — Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου [τὸν ἕνα τρώουν τουν — καταποννοῦν τουν].

Βλ. ἀρ. 50.

54. Ὅποιος δουλεύει δυὸ δουλειαῖς κἀμμιὰ δὲν πετυχαίνει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 8.

55 Ὅποιος ζυγώνει δυὸ λαγοὺς μουδὲ τὸν ἕνα πιάνει, μουδὲ τὸν ἄλλον.

(Κρήτης. J. 305, 126 [μηδὲ — μηδὲ τὸν ἄλλον] καὶ Φρ. 113 [Ὅ. κυνηγᾷ] καὶ Παρνασ. 17', 878, 123 [μηδὲ — μηδέ]· καὶ Κρητ. Ἐφημ. 21, 187 [Ἀποῦ ζ.]. — Νάξου παρὰ Γαβρ. Λεγάκη [Ὁ κυνηγᾷ δ. λαγοὶ μήτε — μήτε.]).

Βλ. ἀρ. 45.

56. Ὅποιος κυνηγᾷ δυὸ λαγοὺς οὐδὲ τὸν ἕνα πιάνει.

[Κοινὴ [ἤ: λ. κἀνένανε δὲν π.] — Κορᾶ Ἀτ. Β', 348 [Ὅστις κυνηγεῖ] — Κ. β', 39 [Ὁ κυνηγῶν δύο λ. οὐ. κἀνένα π.] — Μα. 32 [λ. κἀνέναν δὲν π.] — Β' 27, 37 [Ὅ. κυνηγάει δ. λ. κἀνένανε δὲν π.] — αὐτ. 27, 38 [Ὁ κυνηγῶν δ. λ. οὐ. κανένα π.] — Βερ. 47, 27 [λ. κανένανε δὲν π.] — Β. 213, 538 [κυνηγάει δ. λ. κἀνένα δὲν π.] — Μεγίστης ΚΠ. ΚΑ', 321, 335 [Ὅ. τσυννηᾷ δ. λαοὺς καέναδ δὲν πιάννει.] — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 88 [λ. κἀνένα δὲν π.] — Καλαβρύτων παρὰ Α. Κωνσταντινοπούλου [λ. κἀνένα δὲν τσακώνει.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [λ. δὲν πιάνει κἀνένα.] — Ἀν. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου [Ἀποῦ κ. δ. λ. δὲν πιάνει κιἀνένα.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [λ. δὲν πιάν' κἀνέναν.] — Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου [Ὅποιους κ. δ. λ. δὲν πιάνῃ κἀνένα.]).

Βλ. ἀρ. 45.

57. Ὅποιος κυνηγάει δυὸ λαγοὺς χάνει καὶ τοὺς δυό.

(Βάρνερ: κυνηγῶ 1 [Ποῦ κ. — δύο] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [χ. καὶ τὸν ἕναν.] — Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι. Ποντίκη [Ὅ. τσυνηγάει — χ. τσαὶ τοὺς δ.] — Καδίου Καρυστίας παρὰ Κ. Μπιλίρη [όμ.]).

Βλ. ἀρ. 45.

57α. Ὅποιος παπᾶς κυνηγάει δύο ἐκκλησιαῖς, ἡ μία μένει πάντα γελασμένη.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ἀρ. 45. 61α. Ὁ ἐκ πλεονεξίας ἀναλαμβάνων νὰ ἐκτελέσῃ δύο παραγγελίας ἀπαιτούσας ταὐτόχρονον ἐργασίαν, θ' ἀπατήσῃ κατ' ἀνάγκην τὸν ἕτερον τῶν παραγγελιοδοτῶν· οὕτω καὶ ὁ ἱερεύς, ὁ ἀναλαμβάνων νὰ λειτουργήσῃ ἐπὶ μισθῷ εἰς δύο ἐκκλησίας τὴν αὐτὴν πρωΐαν, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του.

58. Ὅποιος ψαρεύει μὲ δυὸ καλάμια, γυρίζει τό να καὶ τοῦ βγάζει τὸ μάτι.

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Πρβλ. διπρόσωπος 1. Ὅτι ὁ δολίως ἐργαζόμενος, ὁ διπλοῦς τὴν γνώμην, παρασκευάζει τὸν ἴδιον ὄλεθρον.

59. Ὅποιος κυνηγάει δυὸ λαγοὶ
κἀνένα δὲ βαρεῖ.

(Μισενικόλα Καρδίτσης παρ' Λ. Λαδιᾶ)

Βλ. ἀρ. 45.

60. Ὅποιους τσυνηγᾷ δυὸ λαγοὶ μηδὲ τὸν ἕνα πιάνει.

(Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 45.

61. Ὅπου δύο κ' ἐγὼ τρεῖς.

(Χίου. Καν. 286, 559)

Παρῳδία τοῦ εὐαγγελικοῦ: «οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν». (Ματθ. ιη', 20). Λέγεται ἐπὶ τῶν προθύμως προστρεχόντων εἰς πᾶσαν εὐωχίαν καὶ διασκέδασιν. Ὁμοία ἡ **Ῥωμουν.** Unde sunt doĭ, cu el treĭ = ὅπου εἶναι δυό, μ' αὐτὸν τρεῖς. (Zanne IV, 9521).

61α. Ποῦ δέλει νὰ φάῃ μὲ δύο βάγκαι δὲν δρώγει μὲ καμμία.

(Ῥοχουδίου Καλαβρίας. La Calabria 1900, XII σ. 36.)

Πρβλ. ἀρ. 45. 57α. Βάγκα (ἰταλ. vanga ἡ δίκελλα) μεταφορικῶς ἡ σιαγών. Ὁ ζητῶν νὰ μασήσῃ διὰ τῶν δύο σιαγόνων δὲν δύνα-

ται νὰ φάγῃ. Ὅτι ὁ δι' ἀπληστίαν πολλὰ ταὐτοχρόνως ἐπιχειρῶν νὰ κερδήσῃ ζημιοῦται.

62. Ποῦ κυνηγάει δυὸ λαγοὺς δὲν πιάνει οὔτε τὸν ἕνα.

(Μάνθου Ἰωάννου Συμφορὰ καὶ αἰχμαλωσία τοῦ Μορέως σ. 52 ἐν Legrand Bibl. gr. vulg. III σ. 282 [δὲν ἔχει μήτε ἕνα.] — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 353 [Ποῦ κ. δ. λ. οὐδὲ κἀνέναν πιάνει.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1132 [Ποιὸς κ. — π. κἀγκανέναν.] — Καρπάθου. ΖΑ. 360, 371 [Ποῦ κυνηᾷ δύο λαούς, κἀνένα δὲν ἐπιάνει.] καὶ Μαν. 290, 325 [Ποῦ κυνηᾷ δύο λαοὺς δὲν π. κἀνένα.]).

Βλ. ἀρ. 45.

*63. Πρὸς δύο οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς ἐκεῖνος.

(Βυζαντινή. Περιέχεται εἰς τρεῖς κώδικας FIN = Krumbacher Sitzungsber. σ. 71, 61. MGS σ. 100. 124, 73. Πολίτου τ. Α' σ. 48. — I [Πρὸς 6' οὐδὲ ὁ ἰράκλης ἐκεῖνος.] N, 56 [Πρὸς τοὺς δύο οὐδὲ] — Ἡ παροιμία ἀποτελεῖ τρίμετρον ἰαμβικὸν καταληκτικόν.)

Σημειναὶ παραλλαγαὶ ἐν ἀρ. 1-4. 24. 30. 41. 41α. 65α. 72. 73, ὁμοία καὶ ἡ βυζαντικὴ ὑπ' ἀρ. 50. Ὅτι καὶ ὁ ῥωμαλεώτατος ἀνὴρ νικᾶται ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ. Ἡ παροιμία εἶναι ἡ ἀρχαία περὶ Ἡρακλέους, ἥτις ἐφέρετο ὑπὸ τοὺς ἑξῆς τύπους. Πρῶτον μὲν ὑπὸ τύπον ἀπαρίλλακτον πιστούμενον ὑπὸ τῶν παλαιοτάτων ἐκ τῶν φερομένων μαρτυριῶν: «Πρὸς δύο οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς». (Δοῦρις, Ἐχεφυλλίδας, Φερεκύδης, Κώμαρχος, Ἴστρος, Ἡρόδωρος καὶ Ἑλλάνικος παρὰ τῷ Σχολ. Πλάτ. εἰς Φαίδ. 89 c. Ζηνόβ. Ἀθ. Α', 5. Μακάρ. 642. Παροιμ. ἐν κώδ. Ἐϊδελβέργης 129 ἐν Philologus 1888 I, 196. Εὐσταθ. Opusc. σ. 352 Tafel. Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. σ. 583, 4 καὶ 882, 35. Θεόδ. Ὑρτακην. ἐπιστ. 2. καὶ 7 ἐν Not. et extr. des Mss. τ. V σ. 724 729). «Πρὸς δύο λέγεται οὐδ' Ἡρακλῆς οἷός τε εἶναι». (Πλάτ. Φαίδ. 38 σ. 89 c). Δεύτερος δὲ τύπος εἶναι ὁ ὑπὸ τῶν πλείστων συγγραφέων ἀναφερόμενος: «Οὐδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο» ἢ, Οὐδὲ Ἡ. ἢ, Οὐδὲν Ἡ. (Ζηνόβ. 449. Διογενιαν. 602. Διογενιαν. Βι. 244. Ἀποστόλ. 1229. Κῶδ. Βοδλ. 713. Σουίδ. λ. οὐδέν. Σχολ Ἀριστείδ. σ. 155 Frommel καὶ Ἀρχίλοχος (;) αὐτ. = ἀπ. 144 Bergk. Ἄνν. Κομνην. ΙΓ', 7 σ. 396 c. Par. Νικήτ. Εὐγενιαν. Ϛ', 597 σ. 519 Hercher. Βλ. καὶ CAF. III, 531, 691. Tümpel ἐν Philologus 1894 σ. 546-7). «Μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο». (Ἀποστόλ. 1034 e. Νικηφ. Χούμν. Ἐπ. 158 ἐν Boissonade An. nova σ. 179). «Μηδ' Ἡρα-

κλῆς ὁ καρτερὸς πρὸς δύο». (Θεοδώρ. Ὑρτακην. ἐπιστ. 70 ἐν Not. et extr. des Mss. τ. VI σ. 31, βλ. καὶ ἐπ. 92 σ. 47). Εἰς τὴν παροιμίαν δὲ ταύτην ἀναφέρεται καὶ ὁ Πλάτων ἐν Εὐθυδ. 23 σ. 297 c, καὶ ταύτην ὑπονοεῖ ἐν Νόμ. ΙΑ', 919 b: «πρὸς δύο μάχεσθαι» καὶ ὁ Ῥουφῖνος ἐν Ἀνθολ. Ε', 93: «Τί μόνος πρὸς δύ' ἐγὼ δύναμαι;» ὁ Ἀριστείδ. σ. 172 β καὶ ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος ἐν CPG. II, 43. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὁ Κάτουλλος 62, 64: noli pugnare duobus.

«Δημώδη λόγον» λέγει τὴν παροιμίαν ὁ Νικήτας ὁ Εὐγενιανὸς (ΙΒ' ἑκατ.)· ἀλλ' ἡ μαρτυρία αὐτοῦ δὲν θὰ ἤρκει νὰ βεβαιώσῃ τὴν χρῆσιν αὐτῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς καθ' οὓς χρόνους ἔζη, διότι οὕτω ἠδύνατο νὰ τὴν καλέσῃ καὶ εἰς μόνην τὴν παρὰ τοῖς λογίοις χρῆσιν ἀποβλέπων. Ἀλλὰ τεκμήριον ἐμφανὲς τοῦ δημώδους χαρακτῆρος τῆς παροιμίας παρέχει ἡ ἀναγραφὴ αὐτῆς ἐν θεολογικαῖς συλλογαῖς, ἴσως δὲ καὶ ὁ δημώδης τύπος τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἡρακλέους ἐν τῷ κώδικι Ι. διότι ἡ γραφὴ *Ἡράκλης* ἀντὶ Ἡρακλῆς δὲν προέρχεται ἐκ γραφικοῦ λάθους, ἀλλ' εἶναι δημώδης τύπος καὶ νῦν ἐν χρήσει, πλασθεὶς πιθανῶς κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὴν κλητικὴν Ἡράκλεις. Ἀλλὰ πῶς παροιμία, ἧς οὐδένα ἐλάνθανεν ἡ ἀρχαιότης περιελήφθη εἰς συλλογὰς δημωδῶν παροιμιῶν; Ἐν ταῖς συλλογαῖς ταύταις περιελαμβάνοντο ἐκεῖναι μόναι τῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς κοινολογουμένων παροιμιῶν, ὅσαι δὲν ἦσαν ἀρχαῖαι, ἐνέχουσαι αὐτόδηλά τινα μαρτύρια τῆς δημώδους προελεύσεως αὐτῶν, οἷον τὸ τονικὸν μέτρον, κοινολεξίας κτλ. Ἀπεκλείοντο δὲ αἱ καταδήλως ἀρχαῖαι, καίτοι ὄχι εὐάριθμοι τούτων ἐκ τῆς ἀρχαιότητος περισωθεῖσαι καὶ μέχρις ἡμῶν, ἦσαν ἀναμφιβόλως ἐν χρήσει καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, ὡς θὰ καταδείξω ἐν τῷ τελευταίῳ τόμῳ τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου. Ἀλλ' ἡ προκειμένη παροιμία ἐξελήφθη ὡς δημώδης διὰ τὴν προσθήκην τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας, καὶ τὸ τονικὸν μέτρον· κατὰ σύμπτωσιν ὁ πρῶτος τύπος τῆς ἀρχαίας παροιμίας ἀπετέλει τονικὸν ἰαμβικὸν δίμετρον. διὰ τῆς προσθήκης δὲ τοῦ ἐκεῖνος ἐγένετο τρίμετρος καταληκτικός· τὴν προσθήκην τοῦ ἐκεῖνος ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τῇ μνείᾳ τῆς παροιμίας παρ' Εὐσταθίῳ (Opusc. 352, 28), ὡς πρῶτος ὁ Ed. Kurtz παρετήρησεν (ἐν Philologus 1890 σ. 459). Ἦτο δ' ἀναγκαία ἡ προσθήκη αὕτη ἀφ' ἧς ἤρχισαν γινόμενοι ἐξίτηλοι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἐκχριστιανισθέντων Ἑλλή-

νων οἱ ἄθλοι τοῦ μυθικοῦ ἥρωος· διὰ τὸν αὐτὸν ἴσως λόγον καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Ὑρτακηνὸς (ΙΓ΄—ΙΔ΄ ἑκατ.) ἔκρινεν εὔλογον νὰ ἐπεξηγήσῃ τὸ ἐν τῇ παροιμίᾳ ὄνομα τοῦ Ἡρακλέους διὰ τοῦ προσήκοντος κοσμητικοῦ ἐπιθέτου, ὁ καρτερός. Αἱ προσθῆκαι δ' αὗται δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἡ γέφυρα ἡ συνδέουσα τοὺς ἀρχαιοτέρους τύπους τῆς παροιμίας πρὸς τὰς σημερινὰς παραλλαγάς, ἐν αἷς παραλαμβάνεται κατ' ἀντονομασίαν ἀντὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος τὸ ἐπίθετον. Τὸν Ἡρακλέα τῆς ἀρχαίας ἀντικατέστησεν ὁ ἀνδρειωμένος· τὴν μετάβασιν δ' εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐπιθέτου τούτου ὑποδεικνύει ἡ ἑρμηνεία τῆς παροιμίας ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Κώδ. τῆς Ἐϋδελβέργης 129 (ἐν Philologus 1888 Ι σ. 196): «ἤγουν πρὸς δύο ἀσθενεστέρους οὐδ' ὁ *πολλὰ ἀνδρεῖος*»· πλὴν δὲ τούτων, καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐπιθέτων γίνεται χρῆσις εἰς τὰς σημερινὰς παραλλαγάς. Πρὸς ἐπίτασιν δὲ τῆς ἀντιθέσεως ἀντίπαλοι τοῦ ἰσχυροῦ μνημονεύονται ἐν ταύταις δύο ἀδύνατοι ἢ ἀνάπηροι, καὶ διὰ σχετλιασμοῦ ἐμφανέστερον γίνεται τὸ μέγεθος τῆς ἀντιθέσεως, ὁ τρόπος δ' οὗτος ἰδιάζει ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς παροιμίαις. Ὅθεν ἂν συνυπολογίσωμεν καὶ τὴν παραλλαγὴν ἐκείνην, ἥτις μόνον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπάλων ἀναφέρει, ἄνευ χαρακτηρισμοῦ αὐτῶν, ἔχομεν τοὺς ἑπομένους τύπους ἐν ταῖς σημεριναῖς παραλλαγαῖς: α΄) ἕνας πρὸς δύο ἁπλῶς (ἀρ. 1). β΄) ἕνας ἀντρειωμένος δύο σπασμένοι (ἀρ. 2. 4. 30. 65α), ἢ δύο κακούρηδες (ἀρ. 41). γ΄) ἕνας καλὸς δύο σπασμένοι (ἀρ. 1α. 73), ἢ δύο κακόμοιροι (ἀρ. 3), ἢ δύο κακούτσικοι (ἀρ 41α). δ΄) ἕνας δυνατὸς δύο σπασμένοι (ἀρ. 2. 72). ε΄) ἕνας γερὸς δύο σπασμένοι (ἀρ. 30. 73), ἢ δύο κουτσοὶ (ἀρ. 24).

Ἡ γνώμη ὅτι «ἀγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα» (Ἐκκλησιαστ. δ΄ 9), εἶναι τοσοῦτον ἁπλῆ καὶ συνήθης, ὥστε δύσκολον εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν στενωτέραν συνάφειαν πρὸς ἀλλήλας τῶν παροιμιῶν διαφόρων λαῶν, ἐν αἷς διατυποῦται αὕτη. Αἱ διὰ ποικίλων μεταφορῶν ἐκφράζουσαι ταύτην, οἷον τῆς ἀντιθέσεως ἰσχυρῶν καὶ ἀδυνάτων ζώων, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν αὐθιγενεῖς, μὴ μεταδοθεῖσαι ἀπὸ ἑνὸς λαοῦ εἰς ἄλλον. Ἀλλ' ἔν τισιν ἡ ὁμοιότης τῶν μεταφορῶν ἢ τῶν ἀντιθέσεων ἐλέγχει ταύτας οὔσας εἰλημμένας ἐκ κοινοῦ τινος προτύπου. Ἡ ἀρχαία περὶ τοῦ Ἡρακλέους παροιμία παρελήφθη διὰ τῶν λογίων ὑπὸ πολλῶν λαῶν, ὧν ἔνιοι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος διετήρησαν, ἢ ἀντι-

κατέστησαν διὰ τοῦ ὀνόματος ἄλλου γνωστοτέρου εἰς αὐτοὺς ἥρωος, οἷον τὸ τοῦ 'Ορλάνδου ἢ τοῦ Μιλός· ἐν πλείσταις δὲ καὶ παραλειφθέντος τοῦ ὀνόματος καταφανὴς εἶναι ἡ πρὸς αὐτὰς ῥοπὴ τῆς ἑλληνικῆς παροιμίας. —**'Αλβαν.** Διοὺ μάτσε μούνδιναι νιαι αρὶ = δυὸ γάταις νικοῦν μιὰ ἀρκοῦδα (Hahn 156, 114). Διοὺ μάτσε μπόστιν νιαι λιεὸν = δυὸ γάταις νικοῦν ἕνα λιοντάρι. (Mitkos 129 = Byz. Zts. III, 404, 73). —**'Ιταλ.** Neanco Orlando ne voleva più d' uno = οὔτε ὁ 'Ορλάνδος δὲν ἤθελε παραπάνω ἀπὸ ἕνα (τοσκαν. Giusti 240). Contro due non la potrebbe Orlando = ἐναντίον δύο δὲν θὰ τά βγανε πέρα κι' ὁ 'Ορλάνδος (ἐπίσης, αὐτ.). Dui corvi abbatinu un aquila = δυὸ κοράκοι ῥήχνουν κάτω ἕναν ἀιτό. (D. II, 757 σ 518. Σικελικὴ παραλλαγὴ παρὰ Pitrè III, 241 . Non gherres mai cum duos = μὴν πολεμᾷς ποτὲ μὲ δύο (σαρδηνία, Pitrè III, 241). —**Γαλλ.** Contre deux Hercule ne peut. (Leroux I, 30. Legai 293). Contre deux ne le pourroit Orlande. (Leroux II, 58). —**Ἱσπαν.** Dos á uno sacanlo del mundo = δύο ἐναντίον 'ς ἕναν τὸν ξεβγάνουν ἀπὸ τὸν κόσμο. (Haller 230). A mi hijo el lindo no me lo maten cinco = τὸν ὄμορφό μου τὸν γιὸ νὰ μὴ μοῦ τὸν σκοτώσουν πέντε! (αὐτ.). A mi hijo loçano no me lo cerquen quatro = τὸ λεβέντη μου τὸν γιὸ νὰ μὴ μοῦ τὸν βάλουν 'ς τὴ μέση τέσσερες! (Valles 211 = Haller 230). Dos gozques á un can, ncal trato le dan = δυὸ σκυλάκια ἕνα σκύλο κακὰ τὸν συγυρίζουν. (Haller 230). —**'Ρωμουν.** Doĭ pĕ unul lesne 'l face ca nicĭ unul = δυὸ τὸν ἕνα εὔκολα τὸν κάνουν σὰν κανένα. (Zanne IV, 9520). —**Δαν.** To er bedre end een = δυὸ εἶναι καλύτεροι ἀπὸ ἕνα (W. V, 667, 74). To ere en mands herre = οἱ δυὸ εἶναι τοῦ ἑνὸς ἀνδρὸς ἀφένταις (αὐτ. 55). Meere due to end een = περισσότερο ἀξίζουν δυὸ παρὰ ἕνας (αὐτ. 62). —**Σουηδ** Maera magho twe aen een = περισσότερη δύναμη ἔχουν δυὸ παρὰ ἕνας (αὐτ. 55). Twä kunna altid meer än en = δυὸ μποροῦν πάντα περισσότερο ἀπὸ τὸν ἕνα (αὐτ. 62). —**Φρεισ.** Ta nom Jen es nogwedder könst of Ear = δυὸ ἐναντίον ἑνὸς οὔτε τέχνη εἶναι οὔτε τιμὴ (αὐτ. 67). —**'Ολλανδ.** Twee kunnen altijd meer, dan één alleen = δυὸ ἔχουν πάντα δύναμη περισσότερη ἀπὸ ἕναν μοναχὸ (αὐτ. 62).

Twee mannen zijn één mans her=δυὸ ἄνδρες εἶναι τοῦ ἑνὸς ἀφένταις (αὐτ. 55. Βλ. αὐτ. III, 437, 1695).—**Γερμαν.** Hercules selbst wolt nicht mit zween fechten=καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἤθελε νὰ παλέψῃ μὲ δύο. (W. II, 526, 5). Zween vermögen mehr dann eyner=δύο ἔχουν περισσότερη δύναμη ἀπὸ ἕναν. (W. V, 667, 62. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 665, 19. 20. 22. 667, 57). Viel Schwache werden eines Starken Herr=πολλοὶ ἀδύνατοι γίνονται ἑνὸς δυνατοῦ ἀφένταις. (W. IV, 409, 9). Zwen männer seind (alleweg) eins mans herr=δυὸ ἄνδρες εἶναι (πάντα) ἑνὸς ἀνδρὸς ἀφένταις (W. III, 437, 1695). Zween sind eins todt=δυὸ εἶναι τοῦ ἑνὸς θάνατος. (W. V, 667, 59). Zwei gegen Einen ist ein ungleicher Kampf=δυὸ ἐναντίον ἑνὸς δὲν εἶναι ἰσοδύναμο μάλλωμα (αὐτ. 66). Zwei sind besser als Einer=δυὸ εἶναι καλύτεροι ἀπὸ τὸν ἕνα (αὐτ. 74. Βλ. αὐτ. 67. 668, 77). —**Ῥωσ.** Καὶ δυὸ ἀδύνατοι μποροῦν νὰ νικήσουν ἕνα δυνατό. (W. IV, 409, 9). —**Σερβ.** Δύο ἀδύνατοι εἶναι δυνατώτεροι ἀπὸ τὸν Μιλός. (Wuk 292).—**Τουρκ.** Ικὶ κεδὶ μπιρ αρσλανὰ μπέσδιρ=δυὸ γάτοι γιὰ ἕνα λιοντάρι εἶναι ἀρκετοί. (Osman. Sprichw. 118. Decourdemanche 266). Ικὶ σακυμδὰν μπὶρ μουστακὶμ τσ῾ικὰρ=δυὸ ἀδύνατοι ἕνα δυνατὸ χαλοῦν. (Davis 81).—**Ἀραβ.** ḳaʒīfēʒn bʒiglbū qaʒi=δυὸ ἀδύνατοι νικοῦν ἕνα δυνατό (Tallqvist 93). —**Ἑβρ.** (ταλμουδική). Μὲ δυὸ σκύλους ἐσκότωσαν τὸ λιοντάρι. (Byz. Zts. III, 404, 73).

64. Σὲ μιὰ πάχνη δυὸ ἄτια δὲν κάνε.

(Λέλ. Ἐπιδ. σ. 173].

Βλ. ἀρ. 13, πρβλ. ἀρ. 17. Κάνε κατὰ συγκοπὴν ἀντὶ τοῦ κάνουνε (ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ προσήκειν). Δὲν συμφωνοῦσι, δὲν ὁμονοοῦσι δύο ἵπποι ἐν τῇ αὐτῇ φάτνῃ. Ὅτι οἱ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀρυόμενοι κέρδη διχονοοῦσι πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὅτι δύσκολον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ δύο νὰ κατέχωσι τὴν πρώτην θέσιν. Ὁμοία τὴν ἔννοιαν ἡ ἀρχαία παροιμία: «Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους». (Ζηνόβ. 411. Διογενιαν. 539. Γρηγ. Κύπρ. 201. Λ. 168. Διογεν. Βι. 215. Ἀποστόλ. 1068. Κῶδ. Βοδλ. 631. Βατ. Κρ. 283. Ἡσύχ. Φώτ. Σουίδ. λ. μία λόχμη· οὐ μία λόχμη. Ἀριστοφ. Σφ. 922 καὶ Σχολ. αὐτ.). — Παραπλήσιαι παροιμ.

Ἰταλ. Non istanno bene due galli in un cortile = δὲν βρίσκονται καλὰ δυὸ πετεινοὶ σὲ μιὰν αὐλή. (D. II, 756. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ Pitrè I, 84. Pasqualigo 42 162). Due corbi a un ramo = δυὸ κοράκοι 'ς ἕνα κλαρὶ (τοσκαν. D. II, 756). Esser due ghiotti a un tagliere = νὰ εἶναι δύο φαγάδες 'ς τὸ ἴδιο πιάττο. (Alberti dizion. ital. λ. ghiotto· tagliere. Παραλλαγαὶ παρὰ D. II, 756). — **Γαλλ.** Deux moineaux sur même épi ne sont pas longtemps unis. (D. II, 756). I n' fât nin deux coqs so in an-cinî = δὲν πρέπει δυὸ πετεινοὶ νὰ εἶναι 'ς τὴν ἴδια κοπριά· (οὐαλωνική, αὐτ.). — **Καταλαν.** Dos galls en un galliner no cantan bè = δυὸ πετεινοὶ 'ς ἕνα κοτέτσι δὲν κράζουν καλὰ (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). — **Ισπαν.** A dos pardales en una espiga nunca hay liga = δυὸ σπουργίτια 'ς ἕνα στάχυ δὲ μονοιάζουν (αὐτ. μετὰ παλαιᾶς ἱσπαν. παραλλαγῆς). Dos aves de rapiña no mantienen compañia = δυὸ ὄρνια δὲν κάνουν συντροφιὰ (αὐτ.). — **Πορτογαλλ.** Duas aves de rapina não se guardão companhia = ὁμ. (αὐτ.). — **Κουτσοβλαχ.** Doĭ cucoţĭ pi unä cuprie nu cântă = δυὸ πετεινοὶ σὲ μιὰ κοπριὰ δὲν κράζουν. (Zanne 1685). — **Ἀγγλ.** Two sparrows upon one ear of wheat cannot agree = δυὸ σπουργίταις 'ς ἕνα στάχυ δὲν μποροῦν νὰ συγκάνουν. (D. II σ. 518). One cherry-tree sufficeth not two jays = μιὰ κερασιὰ δὲ φτάνει γιὰ δυὸ κίσσαις (αὐτ.). — **Δαν.** To Haner due ikke paa een Mødding = δυὸ πετεινοὶ δὲν ἀξίζουν σὲ μιὰ κοπριά. (D. II, 756). — **Ὁλλανδ.** Twee kwade paarden dienen in eenen stal niet = δυὸ κακὰ ἄλογα δὲν κάνουν 'ς ἕνα στάβλο. (W. III, 1315, 804). Twee musschen aan ééne korenaar verdragen elkander niet = δυὸ σπουργίταις 'ς ἕνα στάχυ δὲ μονοιάζουν. (D. II, 756). — **Γερμαν.** Zwei böse Pferde in Einem Stall stehen nicht wohl = δυὸ κακὰ ἄλογα 'ς ἕνα στάβλο δὲ στέκουν καλά. (W. III, 1315, 804). Zwei Hahnen auf Einem Mist vertragen sich nicht = δυὸ πετεινοὶ σὲ μιὰ κοπριὰ δὲ μονοιάζουν. (D. II, 756. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ W. I, 1787, 2. II, 268, 181-189. 269, 190). — **Τουρκ.** Ikì at μπιρ καζυγὰ μπαγλανμὰζ = δυὸ ἄτια 'ς ἕνα παλοῦκι δὲ δένονται. (Davis 79). Ikì ἁρσλαν μπὶρ ποσστα συγμὰζ

(μπιρ τσ'ουπλικτὰ ικὶ χορὸς) = δυὸ λιοντάρια ἕνα τομάρι δὲ βαστᾷ (ἤ, μιὰ κοπριὰ δυὸ πετεινοὺς) (αὐτ.). Ικι ουκιοὺζ μπιρ σαμὰν βερα-μὲζ = σὲ δυὸ βόιδια μιὰ ταγὴ δὲ δίνουν (αὐτ.). Ικι μπουλμποὺλ μπιρ dάλα κονμὰζ = δυὸ ἀηδόνια δὲν κουρνιάζουν 'ς τὸ ἴδιο κλαρὶ (αὐτ. 80).

65. Τὰ δυὸ πόδια 'ς ἕνα παποῦτσι.

(Βλ. Κατζιούλ. 666. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 7,20 [ποδάρια] — Κ. 6', 50 [Τὰ δύο π. εἰς ἓν ὑπόδημα.] — Νε. 121,796 [ὁμ.] — Β '. 113, 9. — Β, 286,26. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 28.

65α. Τί θὰ κάν' γιοὺ ἀδρειουμένους,
σὰν τοὺν πιάσιν δυὸ σπασμένι ;
(Γέρων Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 63.

66. Τὸ ἀλεῦρι δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἕνα λιθάρι, ἀλλὰ βγαίνει ἀπ' τὰ δυό.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 5.

67. Τοῦ ἔβαλε τὰ δύο ποδάρια 'ς ἕνα παποῦτσι.

(Κρήτης. Τοῦ Δασκαλογιάννη τὸ τραγοῦδι στ. 974 ἐν Legrand Éphém. Daces σ. φνζ' [Τὰ δυό των πόδια τῶν Τουρκῶ 'ς ἕνα παποῦτσ' ἐβάνα.] — Μα. 41 [Τὸν ἔ. — εἰς ἕνα στενὸν σανδάλιον.] — Ἠπείρου. Ἀρ. 1403. — Ἀθηνῶν παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου [Τοῦ βάλε τὰ δυὸ του πόδα σὲ ἕ.] — Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [τὰ δυό του πόδια] — Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δ. Βιάζη [πόδια] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [πόδια 'ς ἕνα ποδήματο.] — Ἀν. Κρήτης Σ. Α. Ξανθουδίδου [Τοῦ χει τὰ δυό του πόδια] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Ἔβαλα τὰ δυὸ dου τὰ π. μέσ' 'ς ἕνα π.]).

Βλ. ἀρ. 28.

68. Τοῦ ἔβαλε τὰ δυὸ ποδάρια 'ς ἕνα σκαρτσοῦνι.

(Β. 286,27. — Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [Θὰ σοῦ βάλω τὰ δ. — σκαλτσοῦνι.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [τὰ δυό του π. — σκαλτσοῦνι.]).

Βλ. ἀρ. 28.

69. Τὸ φίδι πῶχει δυὸ κεφάλια ποτὲ δουλειὰ δὲν κάμνει.

(Χίου. Καν. 314,764).

Πρβλ. ἀρ. 45. Οὐδέποτε εὐδοκιμεῖ ὁ ἐπιδιώκων δύο διαφόρους καὶ μάλιστα ἀντιθέτους σκοπούς, ἢ ὁ ἀμφιγνώμων, καὶ ὁ ἐνδοιάζων ἑκάστοτε, ὁσάκις πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσῃ τι. Ἡ μεταφορὰ στηρίζεται εἰς τὴν δοξασίαν, ὅτι ὑπάρχουσι δικέφαλοι καὶ πολυκέφαλοι ὄφεις, οἵους πλὴν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μύθων ἀναφέρουσι καὶ σημερινὰ παραμύθια καὶ δημοτικὰ ᾄσματα. Ὁ Μιχ. Γλυκᾶς (Α', σ. 55 Bonn. Α', 7 σ. 39 Εὐθυμιάδου) παραδέχεται ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῇ φύσει τοιοῦτοι ὄφεις, ἀλλὰ τερατότοκοι, σχηματισθέντες ἐκ συγκολλήσεως διδύμων. Διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς κεφαλῆς πρὸς τὴν οὐρὰν ὡς δικέφαλος ὑπολαμβάνεται ὑπὸ πολλῶν παρ' ἡμῖν ὁ τυφλῖνος, ὁ κοινῶς *τυφλίτης* καλούμενος (anguis fragilis L.).

70. Τῶμασε τὰ δυὸ ποδάρια 'ς ἕνα τσαροῦχι.
(Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΔ', 223).

Βλ. ἀρ. 28.

*71. Τῶν δύο μαχομένων ὁ τρίτος πρῶτος.
(Βυζαντινή. Πλανούδ. 106.).

Βλ. ἀρ. 14.

72. Χαρὰ 'ς τὸ δυνατό, ὅταν τὸν πιάσουν δυὸ σπασμένοι!
(Β. 337, 7 — Μεσσηνίας. Πανδωρ. ΙΗ', 461,36).

Βλ. ἀρ. 63.

73. Χαρὰ 'ς τὸν ἄντρα τὸ γερό, ποῦ πιάσουν δυὸ σπασμένοι!
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἢ: τὸν καλό]).

Βλ. ἀρ. 63.

δυσκολία

1. Κάθε δυσκολία γιὰ καλό.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἐμπόδιο 1.

δύσκολο

1. Κάθε δύσκολο καὶ καλό.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [ἢ: γιὰ κ.]).

Βλ. ἐμπόδιο 1.

δυστυχία

1. Καλό 'ς τηνε τὴν δυστυχιά, ἂν ἤρθες μοναχή σου.

(Βερ. 77, 40 [ἂν ἔλθῃς] — Β. 135, 272 [όμ.] — Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκυίλφορδ. — Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. κακὸ 27.

2. Καλῶς ἦρθ' ἡ δυστυχία,
ἂν μᾶς ἦρθε μοναχή.

('Ηπείρου. 'Αρ. 608).

Βλ. κακὸ 27.

3. Χαρά 'ς τηνε τὴ δυστυχιά, κι' ἂν ἔρθῃ μοναχή της!

('Αθηναϊκή. Βύρων Β', 510 [ἔλθῃ] καὶ Ἑβδομ. Α', 216).

Βλ. κακὸ 27.

δώδεκα

1. Δώδεκα κότταις, κι' ὁ πέτος ἕνδεκα.

('Ηπείρου. 'Αρ. 1583).

Πρβλ. βόιδι 29. Ἐπὶ τοῦ ἀνικάνου καὶ τὰ ἁπλούστατα νὰ ὑπολογίσῃ.

2. Τσοῖ δώδεκα ἁγιάζω, τσοῖ δεκατρεῖς φωτίζω.

(Κεφαλληνίας παρὰ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Μνημονικὴ παροιμία περὶ τοῦ δωδεκαημέρου τῶν Χριστουγέννων· τὴν δωδεκάτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως γίνεται ὁ ἁγιασμὸς (ἡ *πρωτάγιαση*), τὴν δὲ δεκάτην τρίτην εἶναι ἡ ἑορτὴ τῶν *Φώτων*.

δωδεκάδα

1. Μέσ' 'ς τὴ δωδεκάδα εἶσαι καὶ σύ.

(Τήνου παρ' 'Αδ. 'Αδαμαντίου [ἢ: Μέσ' 'ς τοῖς δώδεκα.]).

Περὶ τῆς δωδεκάδος βλ. τ. Β' σ. 226 κἑ. Ἤτοι συγκαταλέγεσαι καὶ σὺ μετὰ τῶν ἐπισήμων. Λέγεται πρὸς παῖδας συγκαθημένους μετὰ πρεσβυτέρων καὶ παρεμβαίνοντας εἰς τὴν συνομιλίαν αὐτῶν.

δωρεὰ

*1. Καὶ ἡ κακὴ δωρεὰ λίθου ἐστὶ βολή.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 263).

Παραλλαγὴ βυζαντινὴ ἐν λ. δῶρον 4, πρβλ. δίνω 117, χάρη 2. 16. 17, χαρίζω 13. 14. 19, χάρισμα 1. Ἡ δημώδης παροιμία ἣν παρέφρασεν ὁ Πλανούδης, ἐξαφανίσας τὴν ἐν αὐτῇ παρήχησιν ἔχει ὡς ἑξῆς: «Καὶ ἡ κακὴ δωρεὰ πετρεά». Φέρεται δ' αὕτη σήμερον ὡς δεύτερον μέρος τῆς ἐν λ. παντρειὰ 12 παροιμίας. Ἡ παρομοίωσις τῆς κακῆς δωρεᾶς πρὸς πετριὰν εἶναι εὐστοχωτάτη· ὡς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς βυζαντινῆς παροιμίας ἐν λ. πετριὰ 3 θ' ἀναπτύξω, ἡ πετριὰ εἶναι εἰκονικὴ παράστασις τοῦ κακοῦ, τοῦ ἐπερχομένου ὁπόθεν ἥκιστα προσδοκᾶται· τοιοῦτο δὲ κακὸν θεωρεῖ ἡ παροιμία τὴν ἀνωφελῆ δωρεάν, ἥτις οὐδεμίαν μὲν παρέχει εὐχαρίστησιν εἰς τὸν λαμβάνοντα, προσαπαιτοῦσα δ' ἀνταπόδοσιν, ὡς πᾶσα χάρις (βλ. χάρη 2), δυσαρεστεῖ τοὐναντίον αὐτὸν ζημιούμενον ἐκ τοῦ δώρου. Ὁ Jernsted σ. 36 ἐπιτυχῶς παραλληλίζει πρὸς τὴν βυζαντινὴν παροιμίαν μῦθόν τινα τοῦ Κριλώβ, ὅμοιον πρὸς τὸν μῦθον L'ours et l'amateur des jardins, ὃν κατ' ἰνδικὸν πρότυπον διεσκεύασεν ὁ Lafontaine (Fables VIII, 10). Ἡ ἄρκτος, κατὰ τοῦτον, ἀδυνατοῦσα ἄλλως ν' ἀποδιώξῃ τὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ φίλου της κηπουροῦ ἐπικαθημένην ὀχληρὰν μυῖαν, σφενδονᾷ κατ' αὐτῆς λίθον, δι' οὗ μετὰ τῆς μυίας θραύει καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνθρώπου [1]).

2. Κατὰ τὴ δωρεά σου
θὰ ὄῃς καὶ τὴν ὑγειά σου.

('Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Ἤτοι τὸ ἔργον εἶναι ὁμόλογον πρὸς τὴν δοθεῖσαν εἰς τὸν ἐργάτην ἀμοιβήν. Ὁ μῦθος, ὅτι ἕνας ἀρρωστάρης ἐκάλεσε μιὰ φορὰ τὸν παπᾶ

[1]) Παραπλήσιον ἐπεισόδιον καὶ ἐν μύθῳ μεσσηνιακῷ. Εἰς ἑνὸς Κουτσαβίτη (κατοίκου τοῦ δήμου 'Αλαγονίας τῶν Καλαμῶν) ἐκάθησε μιὰ ἀκρίδα· ἐκεῖνος γιὰ νὰ μὴ καταλάβῃ καὶ τοῦ φύγῃ, ἐσφύριξε σιγὰ 'ς τὸ φίλο του ποῦ ἦταν μαζί του καὶ μὲ τὸ δάχτυλο τοῦ δειξε τὴν ἀκρίδα· δὲν χάνει καιρὸ ὁ φίλος του σημαδεύει μὲ τὸ τουφέκι του τὴν ἀκρίδα, τουφεκάει καὶ τὴ σκοτώνει, μὰ ξάπλωσε ὅμως κάτω ξερὸ καὶ τὸ φίλο του. — Ἡ βολὴ τοῦ ὄπλου ἀντικατέστησεν ἴσως ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ τὴν ἐν ἐν παλαιοτέρᾳ παραλλαγῇ βολὴν λίθου.

νὰ τοῦ διαβάσῃ νὰ γιάνῃ. Ὁ παπᾶς ἤκαμε τὸ διαβαστικό του, μὰ ἡ πληρωμὴ τοῦ φάνηκε λίγη, κι' ὁντὲν ἤφευγε, εἶπενε 'ς τὸν ἀρρωστάρη. «Κατὰ τὴ δωρεά σου, παιδί μου νὰ δῇς καὶ τὴν ὑγειά σου!».

3. Παιδί μ' ὅποιος πάσχ'ἀπὸ δωριά, καὶ περιμέν'ἀπὸ σκουτέλι, ὅλοι δειπνοῦν κι' ἀποδειπνοῦν κ' ἐκεῖνος περιμένει.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου. — Ὁ πρῶτος στίχος ἐφθαρμένος).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ ἐκδέχομαι 1. *Δωριὰ* ἐνταῦθα ὄχι ἡ δωρεά, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία τῶν δώρων· πάσχει ἀπὸ δωριὰ ὁ προσδοκῶν δωρεάς.

δῶρο

1. Ἀργυρὸχ χρυσὸτ τὸ δῶρο, φθείρει τὴ δικαιοσύνη.

(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα).

Πρβλ. δόσια 2. Ὅτι ὁ λαμβάνων δῶρον οἱονδήποτε πάντως δεκάζεται καὶ ἐν τῇ κρίσει αὐτοῦ δὲν ἀποβλέπει εἰς μόνον τὸ δίκαιον. Παραπλήσιαι παροιμ. Ἰταλ. Quattrini e amicizia rompon la braccia alla giustizia = παράδες καὶ φιλία κόβουν τὰ χέρια τῆς δικαιοσύνης (τοσκαν. Giusti 152. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè II, 319-320). Donato ha rotto il capo a Giusto = ὁ χαριστὴς ἔσπασε τὸ κεφάλι τοῦ Δικαίου (αὐτ.). — Γαλλ. Li don qu' on prent lient la gent. (Leroux II, 329). — Γερμαν. Gave de da blindt ist, macht krumn, was recht ist = τὸ δῶρο ποῦ εἶναι τυφλό, κάνει στραβὸ τὸ ἴσιο. (W. I, 1313, 39). Geschenke verhexen das Gesetz = τὸ δῶρα ἀμποδένουν τὸν νόμο (αὐτ. 1591,48. Βλ. αὐτ. 40).

*2. Δῶρα καὶ θεοὺς ἔπεισαν.

(Βυζαντινή. Αἰσώπ. κωμ. 11 ἐν τ. Α' σ. 3. Ἐν τῷ κώδικι τῆς Μόσχας: ἔπεισε).

Πρβλ. γρόσι 25. Παλαιοτάτη παροιμία, ἥτις φαίνεται ὅτι ἐφέρετο ὡς δημώδης καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους. Τὸν αὐτὸν τύπον ἔχει καὶ παρὰ Μακαρ. 243: «Δῶρα καὶ θεοὺς πείθει»· καὶ παρ' Εὐριπίδῃ (Μήδ. 964): «πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος», ἐξ οὗ παρέλαβε καὶ ἀνώνυμος Βυζαντινὸς τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος: «πείθειν γὰρ δῶρα καὶ θεὸν λόγος τοιαῦτα» (ἐν Byz. Zeitschr. VI σ. 139). Καὶ δι' ἄλλου ῥήματος: «Δῶρα καὶ θεοὺς παρήπαφεν». (Κῶδ. Κοϊσλ. 117. TGF.

923,434). Πεπλατυσμένη δ' ἡ παροιμία φέρεται ὡς Ἡσιόδειον ἔπος ὑπὸ τὸν ἑξῆς τύπον: «Δῶρα γὰρ ἀνθρώπων νόον ἤπαφεν ἠδὲ καὶ ἔργα» (παρὰ Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ. Ζ′ σ. 743 Potter=Ἡσιόδ. Νόστ. ἀπ. 8 Kinkel σ. 56)· καὶ ὑπὸ τὸν κοινότατον τοῦτον: «Δῶρα θεοὺς πείθει καὶ αἰδοίους βασιλῆας». (Πλάτ. Πολιτ. Γ′, 390e. Ἡσιόδ. ἀπ. ἀδέσπ. 236 Kinkel Διογενιαν. 321. Γρηγόρ. Κύπρ. 118. Μ. 183. Ἀποστόλ. 542. Κῶδ. Βοδλ. 330. Σουιδ. λ. δῶρα)· ὃν παρέφρασεν ὁ Ὀβίδιος (Art. am. III, 653): Munera - capiunt hominesque deosque. Ὁμοία καὶ ἡ εἰς τὸν Ηράκλειτον ἀποδιδομένη γνώμη: «τιμαὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους καταδουλοῦνται». (Gnomol. Vatic. 312 ἐν Wien. Stud. X, 249). Ἡ δοξασία ὅτι διὰ προσφορῶν εἰς αὐτοὺς ἐξιλεοῦνται οἱ θεοὶ καὶ εὐμενῶς διατίθενται εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν πάσαις ταῖς θρησκείαις, ὡς εἰκὸς δὲ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ, ἂν καὶ ὡς ἄτοπον ἔψεγον αὐτὴν οἱ φιλόσοφοι. (Βλ. Nägelsbach Homer. Theol.[2] σ. 214κἑ. Nachhom. Theol. 352 κἑ. Stengel griech. Kultusaltert.[2] σ. 86 κἑ.)—Ὅμοιαι παροιμ. **Γαλλ.** Le don humilie rochier et mont. (Leroux II, 329).—**Γερμαν.** Mit Gaben fähet man die Götter=μὲ δῶρα πιάνουν τοὺς θεούς. (W. I, 1314,54). Gab vnd verehrung bethören auch die Weisen=δῶρα καὶ τιμαῖς σηκώνουν καὶ τῶν φρονίμων τὸν νοῦ (αὐτ. 1312, 24). —**Τουρκ** Ινσὰν ιχσὰν κιουλὲ δὲρ=τὰ δῶρα σκλαβώνουν τὸν ἄνθρωπο. (Davis 70).

3. Δῶρο καὶ μικρὸ μεγάλη χάρη ἔχει.

(Μακεδονίας. Byz. Zts. III, 569).

Ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι τὸ δῶρον, ὡς ἔνδειξις τῆς εὐμενοῦς διαθέσεως τοῦ δίδοντος εἶναι εἰς τὸν λαμβάνοντα ἀρεστόν. Ὅμοιαι ἀρχαῖαι γνῶμαι: «Ἅπαν διδόμενον δῶρον, εἰ καὶ μικρὸν ᾖ, | μέγιστόν ἐστι μετ' εὐνοίας διδόμενον». (Μενάνδρ. καὶ Φιλ. σύγκρ. σ. 360. FCG. IV, 57, 75. CAF. II, 526, 168). «Μέγα τὸ μικρόν, ἂν ὁ φίλος εὐγνώμων· | τῷ δ' ἀχαρίστῳ σμικρότατον τὸ μέγα»· (Κασίας 5 σ. 357 Krumbacher). Πρβλ. τὸ τοῦ Εὐριπίδ. ἀπ. 940 Nauck: «Εὖ ἴσθ', ὅταν τις εὐσεβῶν θύῃ θεοῖς, | κἂν μικρὰ θύῃ, τυγχάνει σωτηρίας». — Νεώτεραι παροιμ. **Γαλλ.** Les petits présents entretiennent l'

amitié. (Leroux II, 178). — **Γερμαν.** Kleine Geschenke erhalten die Freundschaft = μικρὰ δῶρα βαστοῦν τὴ φιλία. (W. I, 1592, 51. Βλ. αὐτ. 1313, 48).

*4. Κακὸν δῶρον ἴσον ζημίᾳ.

(Βυζαντινή. Ἀποστόλ. 858. Ἀρσέν ΑΒ', 17).

Παραλλαγὴ τῆς ἐν λ. δωρεὰ 1 βυζαντινῆς παροιμίας. Φαίνεται δὲ καὶ αὕτη παράφρασις δημώδους, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς ἀναγραφῆς αὐτῆς παρὰ μόνοις τῷ Ἀποστόλῃ καὶ τῷ Ἀρσενίῳ καὶ τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὴν ἄλλην ἐκείνην βυζαντινήν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν διατύπωσιν συμφωνεῖ πρὸς ἄλλας ἀρχαίας παροιμίας καὶ γνώμας, εἰδικωτέραν ἐχούσας ἔννοιαν, ἤτοι πρὸς τὰς λεγούσας τὸ κακὸν κέρδος ἴσον ζημίᾳ (βλ. ἀδικομαζώνω 1, διάβολος 9), καὶ πρὸς τὰς χαρακτηριζούσας ὡς ἐπιζήμια τὰ τῶν κακῶν ἢ τῶν ἐχθρῶν δῶρα. Τούτων σχεδὸν ὁμοία τὴν λέξιν εἶναι ἡ γνώμη: «Δεινοῦ τὸ δῶρον ζημίας ἴσον πέλει» (ἐν Wiener Studien τ. 13 σ. 59 ἀρ. 36). Αἱ δ' ἄλλαι εἶναι ἢ εἰς παροιμίαν μεταπεσοῦσα γνώμη τοῦ Εὐριπίδου: «Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει» (Εὐριπ. Μήδ. 618. Γνῶμ. μονόστ. 292. FCG. IV, 348. Μακάρ. 387)· καὶ ἡ γνωστοτάτη παροιμία, ἧς ἡ παλαιοτάτη μνεία εὑρίσκεται παρὰ Σοφοκλεῖ (Αἴ. 665): «Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοὐκ ὀνήσιμα». (Ζηνόβ. 304. Διογενιαν. 382α. Γρηγόρ. Κύπρ. Α. 115. Μ. 242. Ἀποστόλ. 722. Μακάρ. 387. Κῶδ. Βοδλ. 452. Κῶδ. Κοϊσλ. 229. Σουίδ. λ. ἄδωρα· ἀλλ' ἔστ' ἀληθής· ἐχθρῶν. Σχόλ. Εὐριπ Μηδ. 615. Serv. ad Verg. Aen. IV, 496. Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωματ. Ϛ', α', 8 σ. 263 Sylb. Θεοφύλ. Σιμοκ. Ζ', 13 σ. 110)· καὶ ἧς παραλλαγαὶ εἶναι τὸ τῶν Μονοστίχων γνωμῶν (166. FCG. IV, 344): «Ἐχθροῦ παρ' ἀνδρὸς οὐδέν ἐστι χρήσιμον»· καὶ τὸ τοῦ Λουκιανοῦ (π. τ. ἐπὶ μισθ. συνόντ. 38 σ. 697): «Ἄδωρά σοι τὰ δῶρα καὶ ἀνόνητα». — Πρὸς τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν ὅμοιαι εἶναι αἱ σημεριναὶ ἐν λ. χαρίζω 13, χάρισμα 1, (ἥτις εἶναι μᾶλλον παράφρασις ἐκείνης), καὶ αἱ ἑξῆς ἀλλόγλωσσοι: **Γαλλ.** Don d'ennemy c'est malencontre. (Leroux II, 289). — **Ἱσπαν.** Dádiva de ruin, á su dueño semeja = δῶρο τοῦ κακοῦ μὲ τὸν ἀφέντη του μοιάζει. (W. I, 1592,49). — **Ἀγγλ.** Gifts from enemies are dangerous = δῶρα ἀπὸ ἐχ-

τροὺς εἶναι ἐπικίνδυνα. (αὐτ.).—**Δαν.** Fiende-gave, ingen gave =δῶρα ἐχθροῦ δὲν εἶναι δῶρα (αὐτ.).—**Σουηδ.** Akta dig för fiendegåfvor=φυλάγου ἀπὸ ἐχτροῦ δῶρα. (D. I, 792 μετὰ παραλλαγῆς). -**Γερμαν.** Geschenke vom Feind ist schlimm gemeint =δῶρα ἐχτροῦ εἶναι μὲ κακὸ σκοπό. (W. I. 1591, 49. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 969, 82-84. 1313, 17. 1589, 5).

5. Τὰ δῶρα σταυρῶσαν τὸ Χριστό.
(Πτζ. 290,913).

Βλ. γρόσι 25.

6. Τὸ δῶρο ἔχει ἀντίδωρο.
('Αθηναϊκή, Ἐξδ. Λ', 216).

Βλ χάρη 2.

7. Τὸ δῶρό σου, Νικηταρᾶ,
εἶν' ἄλογο χωρὶς οὐρά.
(Κοινοτάτη.—Χίου. Καν. 306, 701 [δῶρόν σου εἶναι]).

Βλ. ἢ 4, πρβλ. ἢ 12, αὐτὶ 45. Παιγνιώδης ὑπόδειξις εἰς φίλον δωρητήν, ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ σταλὲν δῶρον εἶναι ἀτελὲς καὶ χρήζει συμπληρώσεως ἵνα καταστῇ χρήσιμον. Ἡ παροιμία ἂν καὶ γνωστοτάτη πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὅμως νεωτάτη, ὡς δεικνύει ἄλλως καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Νικηταρᾶ· ἐλήφθη δ' ἐκ στίχων τοῦ ἀκολούθου τοῦ Νικηταρᾶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως στιχουργοῦ Τσοπανάκου. Οὗτος λαβὼν ποτε παρὰ τοῦ στρατηγοῦ δῶρον ἵππον πολεμικόν, καὶ μὴ ἔχων νὰ τὸν θρέψῃ, ἐζήτησε παρὰ τοῦ δωρητοῦ καὶ κριθήν, δι' ἐπιστολῆς ἐμμέτρου τετραστίχου, ἧς μετέπεσαν εἰς παροιμίαν ἐπίσης καὶ οἱ δύο ἕτεροι στίχοι: «Ἢ μοῦ στέλλεις καὶ κριθάρι, | ἢ σοῦ στέλλω τὸ τομάρι». (Βλ. Τσοπανάκου ᾄσματα. Ἀθ. 1878 σ. ια'). Ὁ Τσοπανάκος διεσκεύασεν ἐπιτυχῶς παλαιοτέραν παροιμίαν (βλ. λ. ἢ 12), τὸ δ' ἐπίγραμμα τοῦτο διακρίνεται τῶν ἄλλων ἀμούσων καὶ ἀτέχνων στιχουργημάτων του· πάντως δὲ εἶναι ἀνώτερον ὁμοίας ἐπιστολῆς τοῦ βυζαντινοῦ ὁμοτέχνου του Φιλῆ, ὅστις ἐπαιτῶν ἐπίσης κριθὴν διὰ τοὺς ἵππους του, ἐχρειάσθη νὰ γράψῃ πρὸς τοῦτο εἴκοσιν ἀνουσίους ἰάμβους (Μ. Φιλῆ Ε', 52 τ. ΙΙ σ. 417 Miller). – Κατὰ παραπλήσιον πρὸς

τὸν Τσοπανάκον τρόπον καὶ ἄλλος πολλῷ παλαιότερος ποιητής, ὁ Λεωνίδας ὁ Ἀλεξανδρεύς, ἐζήτει διὰ τετραστίχου ἐπιγράμματος τὴν συμπλήρωσιν ἀτελοῦς δώρου· λαβὼν οὗτος παρὰ φίλου πάπυρον καὶ καλάμους προσῄτει καὶ μέλαν: «μουσοπόλῳ δ' ἀτελῆ, Διονύσιε, μηκέτι πέμπε | ὄργανα· τίς τούτων χρῆσις ἄτερ μέλανος;» (Ἀνθολ. Θ', 350).

ἑαυτοῦ

1. Εἰς καθένα ἡ βρῶμά του δὲν τὸν βρωμάει.
(Κ. 6', 20).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

*2. Ἕκαστος αὑτοῦ τὸ βδέμα μήλου γλύκιον ἡγεῖται.
(Βυζαντινή Ἀποστόλ. 598. Ἀρσέν. ΚΒ', 4. Στίχος πολιτικός).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 1. 6. 7ε. 8. 8α. 18-22. 28. 31. 32. 34, πρβλ. ἀρ. 23. 29. 33, δικός μου 35. Ὁ Ἀποστόλης διαρρήδην λέγει δημώδη τὴν παροιμίαν ταύτην ἀλλ' ἂν καὶ εἶναι ἔμμετρος, βέβαιον μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ παροιμιογράφος δὲν διετήρησε τὰς λέξεις τοῦ πρωτοτύπου, διότι οὔτε τὸ βδέμα οὔτε τὸ γλύκιον οὔτε τὸ ἡγοῦμαι ἦσαν κοινὰ καὶ δημώδη κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἐξετάζοντες δὲ τὰς σωζομένας νῦν παραλλαγὰς βλέπομεν ὅτι ὁ Ἀποστόλης παρέφρασε τὴν ὑπ' ἀρ. 28 ἢ τὴν 8α, ἢ ἄλλην τινὰ μικρὸν τούτων παραλλάσσουσαν. —Ἡ ἔννοια δὲ τῆς παροιμίας εἶναι ὅτι ἕκαστος ὑπεραγαπᾷ τὰ οἰκεῖα ἔργα, καὶ αὐτὰ τὰ αἰσχρὰ εἶναι εἰς αὐτὸν ἡδέα, καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια αὐτοῦ ἐλαττώματα ἐκθειάζει ὡς ἀρετάς. Παραπλησίας τινὰς γνώμας ἀναφερομένας εἰς τὴν στοργὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα πράγματα ἀναγράφω ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν ὑπ' ἀρ. 33. 23 καὶ ἐν λ. δικὸς 35, παινεύω 8. 7α. παροιμιῶν. Συγγενεῖς δὲ μεταφορὰς πρὸς τὴν ἐν τῇ προκειμένῃ προφαίνουσιν αἱ ἑπόμεναι ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι, ὧν τῶν πλείστων κυρία πηγὴ εἶναι ἡ παρὰ τῷ Ἐράσμῳ (Adag. Chil. III, cent. IV, 2) λατινικὴ μετάφρασις τῆς ἑλληνικῆς παροιμίας: Suus cuique crepitus bene olet. —**Γαλλ.** A un chascun sent bon sa m... (Leroux II, 231). —**Ὁλλανδ.** Eigen drek stinkt niet = τὸ σκ. του κἀνενὸς δὲν βρωμάει. (W. I, 685, 28. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. III, 573, 148. V, 1190, 216). —**Γερμαν.** He

meent sin Drekk is Muskaten = θαρρεῖ τὸ σκ. του εἶναι μόσκος. (W. III, 573, 148. D. I, 817). Eigen Dreck stinkt nicht = τὸ σκ. του κἀνενὸς δὲ βρωμάει. (W. I, 685, 28. Βλ. αὐτ. V, 1190, 216). Den eignen Wind riecht jeder gern = τὴν δική του πορδὴ εὐχαρίστως μυρίζει καθένας. (W. V, 249, 35. Βλ. καὶ 1189, 179). Jedem riechen seine eigenen Winde wohl = 'ς τὸν καθένα οἱ πορδαῖς του μυρίζουν ὡραῖα (W. III, 1679, 11. Βλ. αὐτ. 12. II, 1009, 30). — **Τουρκ.** 'Σ τὸν καθένα τὸ συνήθειο του φαίνεται γλυκό. (Decourdemanche 132). Καθένας βρίσκει τὰ συνήθεια του καλά. (αὐτ. 133). — **'Αραβ.** Kull wāḥad ebzāẓto fi tummo ḥelwe = 'ς τὸν καθένα τὸ σάλιο ἀπὸ τὸ στόμα του φαίνεται γλυκό. (Einsler 85, 99).

3. Ἡ στραβ' ἀϊλὰ δὲ θωρεῖ τὴν αὐλακιά τσης.
('Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου)

Βλ. ἄλλος 146.

4. Καθαεὶς 'ς τὴν αὐλήν του κράζει.
(Κρήτης. J. 298, 61).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. οἰκεῖος 2.

5. Κάθα πιτνὸς 'ς τοὺ κμάσι τ' κράζι.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἤ: 'ς τὴ φουλιά τ' κρ. ἤ: 'ς τ 'ν κουπριγιά τ' κρ.]).

Βλ. οἰκεῖος 2.

6. Κάθε γέρος τὴν πορδή του τὴν ἔχει μόσκο.
(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη.)

Βλ. ἀρ. 2.

7. Κάθε κάβουρας 'ς τὴν τρυπά του εἶναι δυνατός.
('Ηπείρου. 'Αρ. 1696 [τρῦπά του] — Β. 119, 32 — Πτζ. 245, 378. — Λιβαρτζίου Καλαβρύτων παρὰ Σ. 'Αθανασιάδου. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [κ. ἔναι δ. 'ς τὴν τρ. του.]).

Βλ. ἀρ. 16.

7α. Κάθε κάβουρας 'ς τὸ ἀσκί του.
(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ. 16.

7 6. Κάθε κάβουρας 'ς τὸ σπίτι του εἶναι μικρὸς ἀφέντης.
(Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Βλ. ἀρ 16.

7 γ. Κάθε κόκορας 'ς τὴ γειτονιά του λαλάει.
(Ξηροχωρίου παρὰ Εὐ. Παπαναστασίου).

Βλ. οἰκεῖος 2.

7 δ. Καθένας τὰ κάρβουνα ὀμπροστά του τὰ τραυᾷ.
(Κύπρου. Σ. 289, 401).

Βλ. ἀρ. 30.

7 ε. Καθένας τὴ βρῶμά του δὲν τὴ σιχαίνεται.
(Κ. 6', 27 [Καθεὶς τὴν βρωμάν του δὲν τὴν σ.] — Νθ. 60, 362 [ὁμ.] — Β¹. 50, 7 [Καθεὶς τὴν βρ. — τὴν σ.] — Β. 118, 7).

Βλ. ἀρ. 2.

8. Καθένας τὸ κορμάτσι του τό 'χει κυπαρισσάτσι.
(Κονιστρῶν Εὐβοίας παρὰ Β. Ι. Ποντίκη).

Πρβλ. ἀρ. 2. Ἕκαστος φρονεῖ περὶ ἑαυτοῦ τἄριστα. Συνηθεστάτη εἶναι ἡ παρομοίωσις τοῦ ῥαδινοῦ σώματος πρὸς τὴν ὑψηλὴν καὶ εὐθεῖαν κυπάρισσον.

8 α. Καθένας τὸ σκατό του μηλοκύδωνο τὸ ἔχει.
(Βάρνερ: σκατὸν 2).

Βλ. ἀρ. 2. *Μηλοκύδωνο* δὲν εἶναι μία ὀπώρα ἀλλὰ δύο, μῆλον καὶ κυδώνιον. (Ἡ σύνθεσις ὡς ἐν τῇ λ. ἀντρόγυνο).

9. Κάθε πετεινὸς 'ς τὴν αὐλή του κράζει.
(Καρπάθου. ΖΑ. 354, 237 — Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 47, 357 [εἰς τὴν αὐλήν του] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη. — Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα ['ς τὴν κοίτα του]).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. οἰκεῖος 2.

10. Κάθε πετεινὸς 'ς τὴν κοπριά του βασιλεύει.
(Β¹ 57, 103. — Β. 119, 31. — Ἠπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ [χορεύει.]).

Βλ. οἰκεῖος 2.

11. Κάθε πετεινὸς 'ς τὴν κοπριά του κράζει.
(Ῥόδου. Ἐφ. Φιλομ. 1862 σ. 2126 [κοπριάν του] καὶ Βενετ. 86, 13 [ὁμ.] — Β.

119, 30 [’ς τὴ φωλιά του]—Βάρνης. Κρ. 21. — Κύπρου. Σ. 282, 142 [κοπριάν του] καὶ παρὰ Ι. Δελλίου [ὁμ.] — Ἀν. Κρήτης παρὰ Σ. Λ. Ξανθουδίδου [’ς τὴ γειτονιά του κρ.]).

Βλ. οἰκεῖος 2.

12. Κάθε πετεινὸς ’ς τὴν κοπριά του λαλεῖ.

(Ἀν. ἐπιθ. Α΄, 475, 167. — Ἀπολλωνίας Βιθυνίας. Ἐπιθεώρησις. Κ)πόλεως 12 Ἰανουαρ. 1889 — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Κ. κόκορας ’ς τὴν κ τ’ λαλάει.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [’ς τὴγ κουμουλιά dου λ.]).

Βλ. οἰκεῖος 2.

13. Κάθε ποντικὸς ’ς τὴν τρῦπάν του ρούζει.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΛ΄, 319, 235).

Βλ. ἀρ. 25, πρβλ. ἀρ. 16, οἰκεῖος 2.

14. Κάθε σκύλος ’ς τὴν πόρτα του γαυγίζει.

(Δάρδαρ. 301 [πόρταν] — Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1188, 8 [εἰς τὴν π. του βαυίζει.]).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. οἰκεῖος 1.

15. Κάθι πετ’νὸς ’ς τὴν κουπριά τ’ λαλεῖ.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 95 [κοπριά του] καὶ παρὰ Ι. Πρωΐου).

Βλ. οἰκεῖος 2.

16. Ὁ κάβουρας ’ς τὴν τρῦπά του μεγάλος ῥήγας εἶναι.

(Β. 186, 140 [μ. ἄρχος]. — Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκυίλφορδ [ὁμ.] — Παρὰ Ι. Βερέττα.)

Βλ. ἀρ. 17. 37. 25. 26, πρβλ. ἀρ. 13, οἰκεῖος 1. 2, σπίτι 19. 38. Ὅτι ἕκαστος εἶναι κύριος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἔχων ἐν αὐτῷ μείζονα ἐξουσίαν ἢ οἱοσδήποτε ἄλλος ξένος· προσέτι ὅτι καὶ ὁ ἀδύνατος δύναται ν’ ἀμυνθῇ ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ κατὰ παντὸς ἰσχυροῦ, ἀρυόμενος δύναμιν ἐκ τῆς συναισθήσεως τοῦ δικαίου αὐτοῦ καὶ τῆς βοηθείας τῶν οἰκείων. Ἡ ἐξουσία τοῦ κυρίου τοῦ οἴκου ἐξομοιοῦται πρὸς τὴν βασιλικὴν ἐν τῇ ὁμηρικῇ φράσει «οἴκοιο ἄναξ» (Ὀδ. Α, 397), τοιαύτη δὲ παρομοίωσις ὑπολανθάνει καὶ εἰς αὐτὰς, τὰς λέξεις οἰκοδεσπότης, οἰκοδεσποσύνη κτλ. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι μεταφορικῶς meum regnum ἐκάλουν ἐνίοτε τὸν ἴδιον οἶκον (βλ. Cicer. Orat. I, 10, 41), αὐτὸς δ’ ὁ αἰπόλος τοῦ Βεργιλίου (Ecl. I, 70) mea regna καλεῖ τὴν καλύβην του. Καὶ ἄλλοι δὲ λαοὶ συνηθέστατα διὰ διαφόρων μετα-

φορῶν ἐν παροιμίαις ἐκφέρουσι τὴν ἰδέαν ὅτι ἕκαστος εἶναι βασιλεὺς ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ. **Ἰταλ.** In casa sua ciascuno è re='ς τὸ σπίτι του καθένας εἶναι βασιλιᾶς (τοσκαν. Giusti 62. Πολυαρίθμους διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ Pitrè I, 225-6. Pasqualigo 79. Monosini V σ. 230. D. I, 836. II σ. 482). Ognunu est Paba in domo sua=καθένας εἶναι Πάπας 'ς τὸ σπίτι του (σαρδηνία, Pitrè I, 226). In casa soia ognunu face ciò chi li pare= 'ς τὸ σπίτι του καθένας κάνει ὅ τι τοῦ δόξῃ (κορσικαν. αὐτ.) In ca mia comandi mi='ς τὸ σπίτι μου ἐγὼ προστάζω (μεδιολαν D. I, 836).—**Γαλλ.** Charbonnier est maître chez soi (Littré λ. charbonnier 6. RTP. XII, 105, 212). Chacun est maître chez soi, dit le charbonnier. (Leroux II, 120). Chacun est roy en sa maison (αὐτ. 267). Cadun es mestre à son houstau=καθένας εἶν' ἀφέντης 'ς τὸ σπίτι του (νεοπροβηγκ D. I, 836). Pauvre homme est roie ès s' mohonne=ὁ φτωχὸς εἶναι βασιλιᾶς 'ς τὸ σπίτι του (οὐαλων. αὐτ. μετὰ γασκωνικῆς παραλλαγῆς). — **Καταλαν.** Cada hu en son Ofici espensa ser Rey=καθένας 'ς τὸ ὀφίκιο του λογιάζει πῶς εἶναι βασιλιᾶς (αὐτ.).—**Ἱσπαν.** Mientra en mi casa me esto, Rey me soy = ἐν ὅσῳ εἶμαι 'ς τὸ σπίτι μου, εἶμαι βασιλιᾶς (Suringar 180, 12). — **Πορτογαλ.** Cada hum em sua casa he Rei=κάθε ἄνθρωπος 'ς τὸ σπίτι του εἶναι βασιλιᾶς. (W. II, 408, 278. Παραλλαγὴ παρὰ D. I, 836). — **Ῥωμουν.** Fie-care e stă pân în casa sa=καθένας εἶναι νοικοκύρης 'ς τὸ σπίτι του. (Zanne III, 6784). Tot omul e împĕrat în casa luĭ=κάθε ἄνθρωπος εἶναι αὐτοκράτορας 'ς τὸ σπίτι του (αὐτ.)—**Ἀγγλ.** Every man is king in his own house=καθένας εἶναι βασιλιᾶς 'ς τὸ σπίτι του. (Suringar 18i, 20. Παραλλαγὴ παρὰ D. II. σ. 482). My house my castle is =τὸ σπίτι μου εἶναι κάστρό μου (D. I, 836).—**Ἰσλανδ.** Hvør er herra i sinu húsi =καθένας εἶν' ἀφέντης 'ς τὸ σπίτι του. (W. II, 558, 540). Heima er hvör ríkaste= σπίτι του καθ' ἕνας εἶναι πλιὸ δυνατὸς ἀπ' ὅλους (D. I, 836).—**Δαν.** Hver er konge i sit eget huus=καθένας εἶναι βασιλιᾶς 'ς τὸ δικό του τὸ σπίτι. (W. II, 1486, 101. Παραλλαγαὶ παρὰ D. I, 836 καὶ II σ. 482). —**Νορβηγ.** Heime er kvar Mann Herre

=σπίτι του εἶναι κάθε ἄνθρωπος βασιλιᾶς. (D. I, 836). — **Σουηδ**. Hvar är herre i sitt egit hus = καθένας εἶν' ἀφέντης 'ς τὸ δικό του τὸ σπίτι (αὐτ.). — **Ὁλλανδ**. Elk is koning in zijn huis = καθένας εἶναι βασιλιᾶς 'ς τὸ σπίτι του. (Suringar 181, 21. Βλ. αὐτ. 179, 5. 6. 7. 180, 18). Elk is meester in het zijne = καθένας εἶν' ἀφέντης 'ς τὰ δικά του (αὐτ. 181, 21). Een yeder is meester in sijn huys = ὁ καθένας εἶν' ἀφέντης 'ς τὸ σπίτι του (αὐτ. 180, 15). — **Γερμαν.** Im eigenen Hause ist jeder König = 'ς τὸ σπίτι του καθένας εἶναι βασιλιᾶς. (W. II, 406, 216. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 408, 278. 1486, 101. D. I, 836. Suringar 179, 2, 3). Daheim bin ich König = σπίτι μου εἶμαι βασιλιᾶς. (W. I, 547, 1. Βλ. αὐτ. 9. Jeder ist Herr in seinem Hause = καθένας εἶν' ἀφέντης 'ς τὸ σπίτι του. (W. II, 557, 540. Βλ. αὐτ. 1460, 1. 1). — **Βαννοὺ** ('Ινδικῆς). Καθένας εἶναι βασιλιᾶς σπίτι του (Mélusine I, 180). — **Ἑβραϊκή**. Ὁ ἀνυφαντὴς 'ς τὸ σπίτι του εἶναι καπετάνιος (ταλμουδική, W. II, 1486, 101 409, 279. Lewy ἐν Philologus 1899 σ. 81).

17. Ὁ κάβουρας 'ς τὴν τρῦπά του μεγάλος εἶν' ἀφέντης.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη· καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [μέγας ἀ. εἶναι]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

18. Ὁ καθεὶς τὴ μύξα του γιὰ βούτυρο τὴν ἔχει.
('Αν. ἐπιθ. Α', 534, 341).

Βλ. ἀρ. 2. 31.

19. Ὁ καθεὶς τὴν πορδή του γιὰ μυρωδιὰ τὴν ἔχει.
('Αν. ἐπιθ. Α', 534, 334).

Βλ. ἀρ. 2.

20. Ὁ καθεὶς τὸ καρύδι τ' μοῦσκο τ' ἀπαντέχει.
(Σινασσοῦ. 'Αρχέλαος 180).

Βλ. ἀρ. 2. Ὁ ἐκδότης σημειώνει ὅτι ἡ λέξις καρίδι εἶναι συνώνυμος τοῦ πορδή, ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται πιθανόν· ἐνδέχεται οἱ Σινασσεῖς οὕτω νὰ ἐννοοῦσι τὴν παροιμίαν, γνωστῆς οὔσης εἰς αὐτοὺς καὶ τῆς παραλλαγῆς, τῆς ἀναφερούσης πορδήν, καὶ συγχύσαντες πρὸς ταύτην. 'Αλλ' ἡ ἀληθὴς ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι, ὅτι ἕκαστος ὑπερτιμῶν τὰ ἴδια, ὑπολαμβάνει τὸ καρύδιόν του ὡς μοσχοκάρυον.

21. Ὁ καθεὶς τὸν πόρδο του μοσχολίβανο τὸν ἔχει.

(Β' 83, 125 [πόρδον του]—Β. 186, 143.—Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ὁ καθένας τὴ πορδή του.]).

Βλ. ἀρ. 2.

22. Ὁ καθένας τὴν πορδή του γιὰ μοσκοβολιὰ τὴν ἔχει.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [ἤ: γιὰ ῥοδόσταμα. ἤ, γιὰ τριαντάφυλλο]).

Βλ. ἀρ. 2.

23. Ὁ πασαεὶς τὸν Παῦλό του Παυλούδαρο τὸν ἔχει.

(Κρήτης. J. 298, 62 [Καθαεὶς τὸν παῦλόν του]· καὶ Φρ. 110 [Κάθε εἷς] καὶ Παρνασ. 1Ϛ', 637, 88).

Πρβλ. ἀριθ. 2. *Παυλούδαρος* μεγεθυντικὸν τοῦ Παῦλος· περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν τοῖς παραδείγμασι βλ. κλαίω 12. Ὅτι ἕκαστος μεγαλοποιεῖ τὰ ἴδια πράγματα καὶ ὑπερβαλλόντως στέργει ταῦτα. Δι' ἄλλων μεταφορῶν ἐκφράζουσι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ ἄλλων λαῶν παροιμίαι, πλὴν τῶν ἀναφερομένων ἐν ἀριθ. 2 καὶ λ. δικός μου 35. **Ἀγγλ.** A man thinks his own geese swans =καθένας λογιάζει ταῖς δικαῖς του χήναις γιὰ κύκνους (D. I, 817). Every man thinks his ain craw backest=καθένας λογιάζει τὴν κουροῦνά του γιά τὴν πλιὸ μαύρη (σκωτ. αὐτ.).—**Δαν.** Enhver mener, hans Ugle er Falk=καθένας λογιάζει πῶς ἡ κουκουβάγια του εἶναι γεράκι (αὐτ.).—**Φρεισ.** Sín gráë Gäis shán älltídd Swuhne wêse =οἱ δικαῖς σου σταχτιαῖς χήναις πρέπει πάντα νὰ εἶναι κύκνοι (αὐτ.). —**Ὁλλανδ.** Elk denkt, dat zijn uil een valk is = καθένας θαρρεῖ πῶς ἡ κουκουβάγια του εἶναι γεράκι (αὐτ.).—**Γερμαν.** Jeder hält seine Eule für einen Falken=καθένας ἔχει τὴν κουκουβάγια του γιὰ γεράκι. (W. II, 1010, 50).

24. Ὁ πετεινὸν 'ς σὴν αὐλήν ἀτ' κουγύζει.

(Πόντου παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη [ἤ, 's σὴμ πόρταν ἀτ']).

Βλ. οἰκεῖος 2.

25. Ὁ ποντικὸς 'ς τὴν τρῦπά του μεγάλος ἄρχος εἶναι.

(Θήρας. Δε. Στ. 68 [τρῦπαν—ἄρχων]—Ἀμοργοῦ. Β. 220, 644.—Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ καὶ παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου—Θήρας παρὰ Κ. Νυητάκη.—Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη.—Σμύρνης καὶ Χίου παρὰ Ν. Χ. Κωστῆ. [Κι' ὁ π.—ἦταν.]).

Βλ. ἀριθ. 26, πρβλ. ἀριθ. 16, οἰκεῖος 1. 2. Καὶ ἀλλόγλωσσοί τινες παροιμίαι, παραλλαγαὶ τῶν ἐν ἀρ. 16 ἀναγραφομένων, ἔχουσι παραπλησίαν μεταφοράν. **Δαν.** En Mand er Mand i sit Huus, var han ei større, end en Muus=ὁ ἄνδρας εἶναι ἄνδρας 'ς τὸ σπίτι του καὶ ἂς μὴν εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ποντικό (D. I, 836). —**Γερμαν.** Der Maus ist wohl in ihrem Loche = ὁ ποντικὸς περνᾷ καλὰ 'ς τὴν τρῦπα του. (W. III, 535, 33. Βλ. αὐτ. 535, 70). Auch die Maus vertheidigt ihr Loch=κι' ὁ ποντικὸς ὑπερασπίζεται τὴν τρῦπά του (αὐτ. 534, 6).

26. Ὁ ποντικὸς 'ς τὴν τρῦπά του μεγάλος νοικοκύρης.
('Αν. 'Επιθ. Α', 534, 326),

Βλ. τὴν προηγουμένην.

27. Ὁ πρῶτος ἐχθρός σου
εἶναι ὁ ἑαυτός σου.
(Βερ. 46, 33. —Β. 225, 719).

Βλ. ἄνθρωπος 37. Πλὴν τῶν αὐτόθι ἀναγραφομένων παραλλήλων, συναφέστεραι πρὸς ταύτην εἶναι αἱ ἑξῆς ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι: **Γαλλ.** L'homme est son plus grand ennemi. (W III, 594, 125).—**Γερμαν.** Der Mensch hat keinen grössern Feind als sich selbst=ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει μεγαλύτερο ἐχτρὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του (αὐτ.). Jeder ist selbst sein ärgster Feind=ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ χειρότερος ἐχτρὸς τοῦ ἑαυτοῦ του. (W. II, 1010, 61).

28. Πασανεὶς τὸ ποδαρό του
μηλοκύδωνο τὸν ἔχει.
(Κρήτης. Κρητ. Ἐφημ. 47, 352 [Καθαεὶς τὴν ποδαρέν του μ. τὴν ἔ.]—'Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Βλ. ἀριθ. 2.

29. Ποιὸς λέγει τὸ γιαοῦρτί του ξινό!
('Αδριανουπόλεως παρ' 'Αδρ. Δανών.)

Πρβλ. ἀρ. 2. 33. Οὐδεὶς κατηγορεῖ τὰ ἴδια αὐτοῦ πράγματα, καὶ δὴ ὅταν ζητῇ νὰ πωλήσῃ αὐτά. Ὅμοια ἡ **Τουρκ** Κιμσὲ γιουρ-

doùm karà demèz = καθένας τὸ γιαοῦρτι του μαῦρο δὲ λέει. (Osm. Sprichw. 393).

* 30. Πρὸς ἑαυτὸν ἕλκει τοὺς ἄνθρακας.
(Βυζαντινή. Πλανούδ. 270).

Σημερινὴν παραλλαγὴν βλ. ἐν ἀρ. 7δ, ὁμοίας δὲ παροιμίας δι' ἄλλων μεταφορῶν τὸ αὐτὸ λεγούσας βλ. ἐν λ. κοντὰ 4, λόγου μου 4. 5, μέρος 1, τραυῶ 1. 3. 4. 7. 10. 11. Ἐπὶ τοῦ φροντίζοντος περὶ τοῦ συμφέροντός του ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἄλλων· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ καθημένου παρὰ τὴν ἑστίαν καὶ ἕλκοντος πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἄνθρακας, ἵνα καλύτερον τῶν ἄλλων θερμανθῇ, ἢ συνάγοντος αὐτοὺς ὑπὸ τὴν χύτραν του. Ὅμοιαι παροιμίαι φέρονται καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς, τινὲς καὶ διὰ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς ἐκφράζουσαι τὴν γνώμην ταύτην. **Ἰταλ.** Ognunu tira bracia a lu sò cudduruni = καθένας τραυᾷ τὰ κάρβουνα 'ς τὴν πίττα του (σικελ. Pitrè II, 36). Ognunu tira focu à lu sò cucciddatu = καθένας τραυᾷ φωτιὰ 'ς τὰ κουκκιά του (ἐπίσης, αὐτ.). Ognuno tira l'acqua al suo mulino = καθένας τραυᾷ τὸ νερὸ 'ς τὸ μύλο του (τοσκαν. Giusti 91. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 35-36. Pasqualigo 104. Marzano 36. D. I, 814. II σ. 480-1). Tuti cerca el so utile = καθένας γυρεύει τὴν ὠφέλειά του (βενετ. D. I, 814 μετὰ παραλλαγῶν).—**Γαλλ.** Chacun tire l'eau à son moulin. (Leroux II, 269. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 268 καὶ παρὰ D. I, 814). Chacun tire à son profit (Leroux II, 269. Legai 409). —**Ἱσπαν.** Cada uno quiere llevar el agua à su molino y dejar en sec› el del vecino = καθένας γυρεύει νὰ φέρῃ τὸ νερὸ 'ς τὸ μύλο του καὶ νὰ ξεράνῃ τὸ μύλο τοῦ γείτονά του. (D. I, 814). — **Πορτογαλ.** Cada hum chega a braza à sua sardinha = καθένας φέρνει τὰ κάρβουνα 'ς τὴ σαρδέλλα του (αὐτ. Γαλικικὴ παραλλαγὴ αὐτ. II, σ. 481). — **Ῥαιτορωμαν.** Manar l'aua sin seu mulin = νὰ φέρνῃ τὸ νερὸ 'ς τὸ μύλο του. (D. I, 814). — **Ῥωμουν.** Fie-care trage foc la óla luĭ = καθένας τραυᾷ φωτιὰ 'ς τὴ χύτρα του. (Zanne IV, 8934). Fie-care trage spuză pe turta luĭ = καθένας τραυᾷ κάρβουνα γιὰ τὴν πίττα του (αὐτ. 9348). — **Ἀγγλ.** Every miller draws the water to his own mill = κάθε μυλωνᾶς τραυᾷ τὸ νερὸ 'ς τὸ μύλο του. (D. I,

814 μετὰ σκωτικῆς παραλλαγῆς). All draw water to their own mill = ὅλοι τραυοῦν νερὸ 'ς τὸ μύλο τους (D. II σ. 480 μετὰ παραλλαγῆς). — **Ἴσλανδ**. Hvör skarar eld að sinni köku = καθένας συδαυλίζει φωτιὰ 'ς τὴν πίττα του. (D. I, 814). Hvör rakar eld að sinni grýtu = καθένας συδαυλίζει φωτιὰ γιὰ τὴ χύτρα του (αὐτ.). Sina fordild sækir hvör = τὴν ὠφέλειά του γυρεύει καθένας (αὐτ.). — **Δαν**. Hver rager Ild til sin egen Kage = καθένας συδαυλίζει φωτιὰ γιὰ τὴ δική του πίττα (αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν). Enhver vil rage Ild ad sin Gryde = καθένας θέλει νὰ συδαυλίσῃ φωτιὰ γιὰ τὴ χύτρα του (αὐτ.). — **Νορβηγ**. Dat vil kvar kara Eld aat si Kaka (under si Gryta) = καθένας θέλει νὰ συδαυλίσῃ φωτιὰ 'ς τὴν πίττα του· ἢ ἀποκάτω ἀπὸ τὴ χύτρα του (αὐτ.). — **Σουηδ**. Hwar rakar eldh til sinna kaku = καθένας συδαυλίζει φωτιὰ γιὰ τὴν πίττα του (παλαιοσουηδ. αὐτ.). Hvar skrapar eld under sin gryta = καθένας συδαυλίζει φωτιὰ γιὰ τὴ χύτρα του (αὐτ.). — **Ὁλλανδ**. Elk schrapt de kolen naar zijne koeken = καθένας μαζώνει τὰ κάρβουνα 'ς τὴν πίττα του. (W. II, 1458, 25). Elk een trekt het water naar zijnen molen = καθένας τραυᾷ τὸ νερὸ 'ς τὸ μύλο του. (D. II, 814). — **Γερμαν**. Jeder scharrt auf seinen Kuchen = καθένας συδαυλίζει γιὰ τὴν πίττα του. (W. IV, 104, 3i). Jeder scharrt die Kohlen um seinen Topf = καθένας συδαυλίζει τὰ κάρβουνα γύρω 'ς τὴ χύτρα του. (W. II, 1458, 25). E jêder zecht Kilen za seinjer Fan = καθένας τραυᾷ κάρβουνα 'ς τὸ τηγάνι του (αὐτ. 12). — **Ῥωσ**. Κάθε χερι γιὰ τὸν ἑαυτύ του μαζεύει. (Timoschenk 37) — **Ἀρμεν**. Καθένας βάζει ξύλα κάτω ἀπὸ τὴ χύτρα του. (Prov. armén. 10). — **Ἄραβ**. kubl wāḥad bidschurr ennār lakurso = καθένας τραυᾷ τὴ φωτιὰ 'ς τὸ δικό του τὸ ψωμί. (Einsler 92, 146). Καθένας θέλει τὴ φωτιὰ γιὰ τὸ ζύμωμά του. (Socin 129).

31. Σ' τὸν καθένα ἡ μύξα του φαίνεται γλυκειά.

(B¹ 108, 16. — B. 278, 152).

Βλ. ἀρ. 2. 18.

32. Τὴν πορδή του ὁ καθένας μοσκοκάρυδο τὴν ἔχει.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 2.

* 33. Τὶς ἑαυτῷ κακὰ ἐπίσταται ;
(Βυζαντινή. Αἰσώπ. κωμ. 21 = τ. Α′ σ. 4).

Ὁ Jernsted σ. 34, μετά τινος ἐνδοιασμοῦ ἑρμηνεύων τὸ *κακὰ ἐπίσταται* διὰ τοῦ κακὰ βούλεται, ἀνευρίσκει ἐν τῇ παροιμίᾳ γνωστὴν γνώμην ἐξενεχθεῖσαν ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Ἀλλ' ἡ γνώμη ὅτι οὐδεὶς θέλει ἢ ἐπιζητεῖ τὸ ἴδιον κακὸν εἶναι διάφορος τῆς ἐκφερομένης ὑπὸ τῆς ἡμετέρας παροιμίας, τοῦτο σαφῶς διδασκούσης, ὅτι οὐδεὶς ἔχει συνείδησιν τῶν ἰδίων ἐλαττωμάτων ἢ συναινεῖ νὰ συνομολογήσῃ ταῦτα. Ὅθεν ἡ ἔννοια αὐτῆς εἶναι ὁμόλογος πρὸς τὴν ἐκφραζομένην ὑπὸ τῶν ὑπ' ἀρ. 2. 29, δικός μου 35, παινεύω 8. Κατὰ τὰς Παροιμ. Σαλωμ. ιη′, 17: «δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος»· ἀλλ' ἡ προκειμένη παροιμία καὶ ἄλλαι ἄλλων λαῶν θεωροῦσιν ὡς ἀντικειμένην πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὴν ὁμολογίαν τῶν ἰδίων κακῶν. **Ἰταλ.** Nessuna bucca narat sa sua culpa = κἀνένα στόμα δὲν λέγει τὸ σφάλμα του (σαρδηνία, Pitrè II, 331). Nuddu è ubbligatu a 'nfamari a sè stissu = κανένας δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτό του (σικελική, αὐτ.). Qual' è chidda vucca, chi dici la sò curpa? = ποιὸ εἶν' ἐκεῖνο τὸ στόμα ποῦ λέγει τὸ σφάλμα του; (σικελική, αὐτ. IV, 62). — **Γερμαν.** Niemand hat sich selbst was für übel = κἀνένας δὲν νομίζει 'ς τὸν ἑαυτό του τίποτα κακό. (W. III, 1027, 24). — **Ῥωσ.** Κἀνεὶς γιὰ τὸν ἑαυτό του κακὸ δὲν θὰ εἰπῇ. (Dal II, 231). — **Τουρκ.** Χερ κεσ γκενδὺ αϊμπινὶ μπιλμὲζ = κάθε ἄνθρωπος τὴν ντροπή του δὲν τὴν γνωρίζει. (Osm. Sprichw. 454. Decourdemanche 288). Γιαζιτζὶ γκενδυνὲ κεμ γισμάζ = ὁ γραφιᾶς γιὰ τὸν ἑαυτό του κακὰ δὲ γράφει. (Osm. Sprichw. 474. Decourdemanche 382). — **Βαννοὺ** (Ἰνδικῆς). Κἀνένας δὲν αἰσθάνεται τὴ βρῶμα τοῦ στόματός του. (Mélusine I, 180).

34. Τοῦ καθενοῦ ἡ πορδή του μόσκος φαίνεται.
(Ἀθηνῶν. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [μ. τοῦ φ.]).

Βλ. ἀρ. 2.

35. Τὸ φίδι ἀπ' τὴν τροῦπά του δαγκάνει.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. οἰκεῖος 1. 2.

36. Τὸ φίδι εἰς τὴν τρῦπά του μεγάλη δύναμη ἔχει.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. οἰκεῖος 1. 2.

37. Τὸ φίδι καὶ ὁ κάβουρας 'ς τσοῖ τρύπαις τσου εἶναι δυνατοί.
(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 16, οἰκεῖος 1. 2.

ἑβδομάδα

1. Ἡ κουφὴ βδομάδα μπαίνει,
τοῦ Λαζάρου κατεβαίνει,
κ' ἡ μεγάλη συνεμπαίνει.
('Αθηναϊκή. Ἑβδομ. Α'. 136.)

Μνημονικὴ παροιμία περὶ τῆς τάξεως τῶν δύο τελευταίων ἑβδομάδων τῆς πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείας. *Κουφὴ βδομάδα* λέγεται ἡ προτελευταία ἑβδομάς, διότι κατ' αὐτὴν δὲν ψάλλεται ὁ ἀκάθιστος ὕμνος, οὐδὲ τροπάρια. Ἡ αὐτὴ λέγεται κοινῶς τοῦ Λαζάρου, διότι τὸ Σάββατον τελεῖται ἡ μνήμη τοῦ Λαζάρου.

2. Προφωνούσιμη βδομάδα,
προφωνέσου, νοικοκύρη·
κι' ἂν δὲν ἔχῃ τὸ πουγγί σου,
πᾶρε πούλα τὸ βρακί σου.
(Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου).

Παραλλαγὴ τῆς βυζαντινῆς ἐν λ. γιορτὴ 7.

ἑβραίικος

1. Ἑβραίικα μ' ὁμιλεῖς.
(Νε. 31, 195 [Ἑβραΐκα]).

Ἤτοι οἱ λόγοι σου μοὶ εἶναι ἀκατάληπτοι, ὡς νὰ μοὶ ὡμίλεις εἰς τὴν ἄγνωστον εἰς ἐμὲ ἑβραϊκὴν γλῶσσαν. **Ἰταλ.** Voi mi par-

late arabo = ἀράπικα μοῦ μιλεῖς. — **Γαλλ.** C'est de l'hébreu pour moi. — **Ὁλλανδ.** Dat is Hebreeuwsch voor mij = αὐτὰ εἶναι ἑβραίικα γιὰ μένα. (W. II, 448, 1). — **Γερμαν.** Das ist hebräisch für mich = ὁμ. (αὐτ.).

2. Ἑβραίικα παζάρια.

(Κοινοτάτη [ἤ: Ὀβραίικα]).

Ἐπὶ δυσωνιῶν, ἐπὶ ἀγορῶν, καθ' ἃς ὁ μὲν πωλητὴς ζητεῖ πολλαπλάσια τῆς δικαίας ἀξίας τοῦ ἐμπορεύματος, ὁ δ' ἀγοραστὴς προσφέρει ἐλάχιστα. Οἱ Ἑβραῖοι δυσφημοῦνται ὡς δυσῶναι καὶ ὑπὸ ἄλλων λαῶν.

Ἑβραῖος

1. Ἀλάργα ἀπὸ Βριὸ κι' ἀπὸ σκυλί.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 2. 19. Διότι ἀμφότεροι εἶναι ἀκάθαρτοι.

1α. Βρωμᾷ ὁ Ὀβριὸς κ' ἡ τύχη του, βρωμοῦν καὶ τὰ καλά του.

(Βάρνερ: Ἑβραῖος 1 [Βρωμεῖ ὁ Ἑβραιὸς καὶ ἡ] — Β' 18, 20. — Β. 43, 73. — Μεσσηνίας. Πανδώρ. ΙΗ', 433, 3).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

*2. Βρωμεῖ καὶ ὁ Ἑβραῖος καὶ ἡ θήκη του.

(Βυζαντινή: Ἄθων. Γ', 48 = τ. Α' σ. 22. Τονικὸς ἰαμβικὸς τρίμετρος).

Βυζαντινὴ παραλλαγὴ ἐν ἀρ. 6, σημεριναὶ δ' ἐν ἀρ. 1α. 3. 3α. 4, πρβλ. 1. 10. 19, Ἀτσίγγανος 4, βρωμῶ 3. Ἐπὶ ῥυπαρῶν φιλαργύρων καὶ κακοτρόπων ἀνθρώπων, ὧν τὰ δῶρα ἐξευτελίζουσι τὸν δεχόμενον. Ἴσως ἀνεφέρετο ἡ παροιμία εἰς μῦθόν τινα. Ὁ Kurtz (Kurtz-Timoschenk σ. 16, 2) συγκρίνει πρὸς ταύτην τὴν **Ῥωσ.** Ὁ Ἑβραῖος σὰν Ἑβραῖος.

3. Βρωμεῖ ὁ Ὀβριός, βρωμεῖ καὶ τὸ ἔχει του.

(Καρπάθου. ΖΑ. 347, 93 καὶ Μαν. 277, 123 [Βρ. Ὀβρ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

3α. Βρωμεῖ ὁ Ὀβριός, βρωμοῦν καὶ τὰ καλά του.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [Βρ. ὁ Βριγός,—καλά τ'.] αὐτόθεν παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἀκούσαντος παρὰ Τηνίου χιακῆς καταγωγῆς [καλά τ'.] — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη. — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. ἀρ. 2.

4. Βρωμεῖ ὁ Ὀβριὸς καὶ τό χει του καὶ ὅ τι καὶ ἂν ποτάσσῃ.

(Ῥόδου. Ἐφ. Φιλομ. 1860, 2265).

Βλ. ἀρ. 2.

5. Γι Οὐβριγιὸς σὰ πατακγιάνι,
τὰ παλιὰ τιφτέρια πιάνι.

(Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. φτωχαίνω 7. Πατακγιάνι = φτωχύνη (λ. τουρκ.)

*6. Ἑβραῖος ὄζει καὶ βρωμεῖ καὶ ὅλη του ἡ θήκη.

(Βυζαντινή. Διήγ. τετραπ. στ. 424 σ. 156 Wagner. Πολίτου ΔΙΙ. σ. 226. Ἐν τῷ Παρισ. Κώδ. Ἑβραῖον, ἐν τῷ βιενναίῳ: καὶ ὅλοιτο ἡ θήκη.)

Βλ. ἀρ. 2. Ἐν τῇ Διηγήσει τῶν τετραπόδων προτάσσεται τῆς παροιμίας στίχος, διαρρήδην ταύτην λέγων δημώδη: «Φησὶν ὁ ἐπιχώριος λόγος καὶ παροιμία». Ἀναφέρεται δ' ἡ παροιμία εἰς τὸν χοῖρον: «Οὕτως καὶ σύ, κακόδοντε καὶ κοπροαναθρεμμένε, | ὅσα καὶ ἂν φᾷς, ὅσα καὶ ἂν πιῇς, καὶ ὅσα καταλύσῃς, | ἐὰν μὴ φάγῃς κόπρια οὐδὲν σὲ νοστιμίζει».

7. Εἰς τοῦ Ἑβραίου φάγε καὶ εἰς τοῦ Ἀρμένη κοιμήσου.

(Βυζαντίου Κωνσταντινούπολις τ. Γ' σ. 366 [Ἀρμενίου]—Ἀθηναϊκή Καμπ. Ἱστ. Γ', ν' [Σὲ Ὀβραίου σπίτι φάε καὶ σὲ Ἀ. κ.]).

Ὁ Ἀρμένιος, κατὰ πρόληψιν ἀδικαιολόγητον ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, θεωρεῖ ὡς θρησκευτικὸν καθῆκον νὰ *μαγαρίσῃ* τὸν ὁμοτράπεζον ὀρθόδοξον, παραθέτων εἰς αὐτόν, ἀγνοοῦντα, ἐδέσματα ἀκάθαρτα· διὰ τοῦτο προκριτωτέρα ἡ παρὰ τῷ Ἑβραίῳ τράπεζα, ἧς τὰ ἐδέσματα εἶναι μὲν εὐτελῆ καὶ ἀνούσια, ἀλλὰ καθαρά, καὶ πέρα τοῦ δέοντος μάλιστα, σύμφωνα πρὸς τὰς αὐστηροτάτας διατάξεις τοῦ ἰουδαϊκοῦ νόμου. Τοὐναντίον δὲ ἐλάχιστα φροντίζει, ὡς πιστεύεται, ὁ Ἑβραῖος περὶ τῆς καθαριότητος τῶν στρωμάτων καὶ τῶν ἄλλων

σκευῶν, ὅθεν ἀποτρέπει ἡ παροιμία ἀπὸ τῆς διανυκτερεύσεως ἐν ἑβραϊκῇ οἰκίᾳ, συνιστῶσα μᾶλλον τὴν ἀρμενικὴν ὡς καθαρωτέραν.

8. Εὐθὺς ποῦ γγίζεις τὸν Ὀβριό, τὸ μάτι του φωνάζει.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 384 [γγ. Ὀβριόν]).

Βλ. ἀρ. 15. 17. Λέγεται ὅτι ὁ Ἑβραῖος, ἂν τύψῃ τις αὐτὸν καὶ ἐλαφρῶς ὁπουδήποτε τοῦ σώματος, κραυγάζει ὅτι ἠκίσθη εἰς τὸ εὐγενέστερον μέλος τοῦ σώματος, τὸν ὀφθαλμόν, ἵνα κινήσῃ τὴν συμπάθειαν καὶ προκαλέσῃ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἀκουόντων κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος. Λέγεται δ' ἡ φράσις ἐπὶ τοῦ ἀλόγως κραυγάζοντος καὶ μεγαλοποιοῦντος ἀνάξια λόγου παθήματα.

9. Ἔχει κι' ὁ Ὀβριὸς σπαθί,
κ' εἰς τὸ κροῦσος θὲ νὰ βγῇ.
(Καρπάθου. Μαν. 281, 193).

Κροῦσος ἢ *κοῦρσος* τό, ἡ πειρατεία (λατ. cursus). Ἐπὶ δειλῶν ἀλαζονευομένων.

10. Νὰ καυῇ Ἑβριὸς τσαὶ τὸ μάλιν του.
(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα.)

Βλ. ἀρ. 2. Νὰ καυῇ = νὰ καῇ. Ἀπόλοιτο ὁ Ἑβραῖος καὶ τὰ κτήματα αὐτοῦ.

11. Ὀβραῖο βαφτίζεις,
πετσὶ κοπανίζεις.
(Ἀν. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Καὶ βαπτιζόμενος ὁ Ἑβραῖος δὲν μεταβάλλεται εἰς ἀληθῆ χριστιανόν, ἀλλ' ἐμμένει εἰς τἀρχαῖα ἤθη· ὅθεν ματαιοπονεῖ ὁ βαπτίζων αὐτὸν ὡς ὁ δέρων βύρσαν. Λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπου δυσηνίου καὶ κακοτρόπου. Ἡ παροιμιώδης φράσις «πετσὶ κοπανίζεις» ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἀρχαίαν «αἴνειν μολγὸν» ἤτοι πτίσσειν βόειον ἀσκόν. (FCG. II, 988, 9. 1066, 4). — Παραπλήσιαι **Γερμαν.** Getaufter Jud' thut selten Gut = βαφτισμένος Ἑβραῖος σπάνια κάνει καλό. (W. II, 1035, 41). — Mit dem getauften Juden gleich wieder unters wasser = τὸν βαφτισμένο Ἑβραῖο ἀμέσως πάλι 'ς τὸ νερὸ (αὐτ.

1037, 66). Wer alten Juden taufen will, der verliert des Wassers viel = ὅποιος γέρο Ἑβραῖο θέλει νὰ βαφτίσῃ, χάνει πολὺ νερὸ (αὐτ. 82).

12. Ὁβραῖός σου κι' Ὁβραῖός μου.

(Πελοποννήσου.)

Πρβλ. δέρνω 17. Ἐπὶ τῶν ἀναιτίως τιμωρουμένων ἕνεκα τῆς πρὸς ἀλλήλους ἔριδος ἀνθρώπων ξένων πρὸς αὐτούς. Ὁ μῦθος ὅτι δύο ἀγωγιάται, ὧν ἑκάτερος εἶχε μισθώσῃ τὸν ἵππον του εἰς Ἑβραῖον, ἐρίσαντες πρὸς ἀλλήλους καθ' ὁδόν, ἦλθον εἰς χεῖρας, ἀλλ' ἀντὶ νὰ τύπτωσιν ἀλλήλους, ἐμαστίγουν ἑκάτερος τὸν ἐπιβάτην τοῦ ζώου τοῦ ἀντιπάλου του· ἐπεφώνουν δ' εἰς ἑκάστην μαστίγωσιν: «Νὰ κ' ἐγὼ τὸν Ἑβραῖό σου!» — Ὅμοιαι παροιμ. **Γερμαν.** Haust du meinen Juden, so hau' ich deinen Juden = χτυπᾷς τὸν Ἑβραῖό μου, χτυπῶ κ' ἐγὼ τὸν Ἑβραῖό σου. (W. II, 1035, 43. Βλ. αὐτ. 388, 5. IV, 214, 39).

13. Ὁ θεὸς νὰ μᾶς φυλάγῃ ἀπὸ Σαλονικιὸ Ἑβραῖο, ἀπὸ Ἀθηναῖο Ῥωμιό, κα' ἀπὸ Ἐγριπιώτη Τοῦρκο.

(Ἐν γαλλικῇ μεταφράσει παρὰ Spon Voyage, Lyon 1678 τ. II σ. 235 [Dieu nous garde des Juifs de Salonique, des Grecs d' Athènes, et des Turcs de Negrepont]· καὶ ἐκ τούτου παρὰ Bartholdy II, 162).

Παροιμία τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ὅτι κάκιστοι οἱ Ἑβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Ἕλληνες τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ Τοῦρκοι τῆς Εὐβοίας.

14. Ὁ θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ ἀπὸ μουφλούζῃ Ἑβραῖο.

(Ne. 88, 554 [ἀπὸ χρεωκόπον Ἑβραῖον.] — B¹ 74, 16 [ἀπὸ μ. (χρεωκόπον) Ἑβραῖον]. — B. 183, 102 [ὁμ.]).

Πρβλ. φτωχαίνω 7. Ὁ πτωχεύσας, διὰ παντὸς τρόπου ἀγωνιζόμενος νὰ ἐπανορθώσῃ τὰς ζημίας του καὶ ν' ἀνακτήσῃ τὴν περιουσίαν του, εἶναι ἄδικος, πλεονέκτης καὶ δόλιος εἰς τὰς συναλλαγάς

15. Ὁ Ὁβραῖος σκούζει τὸ μάτι του.

(Φάρτων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ.)

Βλ. ἀριθ. 8.

16. Σὰν ὁ Βριὸς καὶ ἡ Ὁβριά.

(Κατζιούλ. Ἐπιμ. 45).

Ἀνταξία τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

17. Σὰν Ὀβριὸς γουνάζει, σὰν Ὀβριὸς φτεῖ.
(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Πρβλ. ἀρ. 8. Ἐπὶ τῶν μεγάλως κραυγαζόντων καὶ πολὺ πτυόντων. Ὅταν μικρὸν παιδίον πάθῃ ἀμυχήν, λέγουσι πρὸς αὐτὸ παίζοντες. «Τώρα θὰ βγῇ ἕνας Ὀβριὸς καὶ θὰ π'λῇ γυαλικά»· ὑπαινισσόμενοι ὅτι μετὰ μικρὸν θ' ἀρχίσῃ νὰ κραυγάζῃ ὡς Ἑβραῖος.

18. Σὰν ὁ Ὀβριὸς τὴν κόττα.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1182 [Σὰν Ὀ.] — Β. 268, 22).

Ἐπὶ τῶν ἀγοραζόντων ἐμπόρευμα, οὗ ἔχουσι μεγάλην ἀνάγκην, ἀντὶ ὑπερόγκου τιμῆς. Ἀναφέρεται εἰς παραμύθιον, περὶ Ἑβραίου ἀγοράσαντος ἀντὶ πολλῶν χιλιάδων γροσίων ὄρνιθα, διότι μόνος αὐτὸς ἐγίνωσκεν ὅτι τὸ ἦπαρ αὐτῆς εἶχε τὴν ἀρετὴν νὰ κάμνῃ καρδιογνώστην τὸν φαγόντα ἐξ αὐτοῦ.

19. Τὸ σκυλὶ κι' ὁ Βριὸς βρωμοῦν.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ ἀρ. 2. 1.

ἐγγίζω

1. Ἂν μὲ γγιάξῃς 'ς τὴν ὀρά,
θὰ σὲ γγιάξω 'ς τὴν καρδιά.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 4. 5, πειράζω 1 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναφερομένας παραλλαγὰς καὶ παράλληλα. Ὑποτίθεται λέγον ταῦτα τὸ φίδι. Τὸ φίδι δὲν βλάπτει τὸν ἄνθρωπον, ἂν μὴ ἐνοχληθῇ ὑπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἂν καὶ ἐλάχιστον τὸ ἐνοχλήσῃ ὁ ἄνθρωπος, θὰ ἐκδικηθῇ δάκνον αὐτὸν θανασίμως. Οὕτω καὶ ὁ γενναῖος ἀνὴρ οὐδένα ὑβρίζει καὶ εἶναι φιλήσυχος, ἀλλ' ἂν τις προσβάλῃ αὐτόν, τὸν τιμωρεῖ ἀπηνῶς. — Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Dice la serpe: Non mi toccare, chè non ti tocco = λέγει τὸ φίδι μὴ μ' ἀγγιᾷς, νὰ μὴ σ' ἀγγίξω. (Castagna 261, 23). Nun mi tuccari, ca nun ti toccu; ca si mi tocchi ti stoccu, dici la vipara = μὴ μ' ἀγγιᾷς, γιὰ νὰ μὴ σ' ἀγγίξω· γιατί ἂν μ' ἀγγίξῃς σὲ κεντρώνω, λέγει ἡ ὀχιὰ (σικελ. Pitrè III, 327. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. I, 338. IV, 242).

2 Ἀπ' κεῖ ἐπέρασε, μὰ δὲν ἄγγιξε.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἀπὶ κουτὰ πέρασι, ἄμ δὲν ἤτσιξι.]).

Διῆλθε μὲν ἐκεῖθεν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἤγγισεν. Εἰρωνικῶς, ἀντὶ τοῦ οὐδεμίαν ἔχει συνάφειαν πρὸς τὸ πρᾶγμα· συνήθως λέγεται πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ βεβαιοῦντος περί τινος, ὅτι ἔχει ἀρετήν τινα.

3. Κύττα με καὶ μὴ μ' ἀγγιᾷς.

(Βερ. 76, 16. — Β. 146, 459 [ἤ, μὴ μ' ἀγγίζῃς.] — Χίου. Καν. 232, 136 [Βλέπε με καὶ μὴ μ' ἀγγίζῃς.] καὶ αὐτ. 238, 186 ["Εβλεπέ με καὶ μὴ μ' ἀγγίζῃς.] — Γορτυνίας [Σεῖσέ με καὶ μὴ μ' ἐγγιᾷς.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Τήραξε καὶ μὴ μ' ἐγγιάζῃς.] — Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ [ἤ: Τήρα με καὶ μὴ μ' ἐγγιάζῃς.] — Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [Θώρειε με καὶ μὴ μ' ἀγγίζῃς.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Θώργι μι, τσὶ μὴ μ' ἀγγίγιζι.]).

Βλ. πιάνω 2α, πρβλ. ἀρ. 7, ἅπτομαι 1. Ἐπὶ τῶν ἐξ ἐλαχίστης ἀφορμῆς ὀργιζομένων· καὶ ἐπὶ ῥυπαρῶν ἢ φαύλων, ὧν πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν τὴν φιλίαν· προσέτι ἐπὶ λεπτῶν καὶ εὐθραύστων σκευῶν· καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ἰσχνοτάτων ἢ ἀσθενικῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἐγγίζων τις μόνον βλάπτει. — Παραπλησία παροιμ. Ἰταλ. Dici la mamma Rocca: Si vidi, ma'un si tocca = λέγει ἡ μάννα Ῥόκκα· βλέπουν μὰ δὲν ἀγγίζουν· παιγνιώδης παραγγελία πρὸς παιδία, τὰ ὁποῖα ζητοῦσι νὰ λαμβάνωσι πάντα εἰς τὰς χεῖρας (σικελ. Pitrè III, 320).

4 Μὴ μ' ἀγγιᾷς, νὰ μη σ' ἀγγιάξω.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 1.

5 Μή με γγίσῃ, τὶ σ' ἐγγίζω,
ἃ μὲ γγί, σὲ τηγανίζω.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 96, 6).

Πρβλ. ἀρ. 1. Ὑποτίθεται λέγον τὸ τηγάνιον.

6. Μῆνας πῶς σου τζίζει, ταῖς ἡμέραις του μέν ταις μετρᾷς.

(Κύπρου παρὰ Σ. Μενάρδου.)

Πρβλ. πειράζω 4. Μὴ ἀρίθμει τὰς ἡμέρας μηνὸς πρὸς ὃν δὲν ἔχεις συνάφειαν. Μὴ φρόντιζε περὶ ξένων λογαριασμῶν.

7. Ὁ κὺρ Μὴν γγίζῃς.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἅπτομαι 1, πρβλ. ἀρ. 3. Ἐπὶ εὐερεθίστων.

8. Ὅπου γγίξῃ ἂς πέσῃ κάτω.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ἡ φράσις ἐκ τῆς παιδιᾶς, τῆς καλουμένης *πρωτολιᾶς*. Ἐπὶ ἐριζόντων· ὁ ἄρξας χειρῶν ἀδίκων εἶναι ὁ πταίστης.

9. Ὅπου τοῦ γγίζει 'ς τὴν καρδιὰ γαδουρινὰ φωνάζει.

(Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Βλ. πονῶ 17.

ἐγγόνι

1. Ὁ θιὸς παιδιὰ δὲ μοῦ δωκε, μὰ γγόνια χόρτασέ με.

(Κρήτης. Βλαστ. 55).

Λέγεται ὀξυμώρως ἐπὶ τοῦ ἔχοντος κακὰ τέκνα, καὶ ἀναγκαζομένου ὡς μόνα τέκνα νὰ θεωρῇ τοὺς ἐγγόνους.

ἐγγράφως

*1. Ἄλλος ἀκάκως,
καὶ ἄλλος ἐγγράφως.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 274. Ἔμμετρος ἀποτελουμένη ἐκ δύο τονικῶν ἀδωνίων στίχων ὁμοιοτελεύτων).

Πρβλ. φόλλη 1. Σημερινὴν παραλλαγὴν δὲν εὗρον Ἴσως ἐλέγετο ἐπὶ συναλλαγῆς ἐντίμου καὶ ἁπλοϊκοῦ ἀνθρώπου πρὸς πονηρόν, ὅπως δηλωθῇ ὅτι ἐκεῖνος μὲν τηρεῖ τὸν λόγον του, οὗτος δὲ καὶ ὑπὸ ἐγγράφων ὁμολογιῶν δεσμευόμενος εὑρίσκει τρόπον νὰ τὸν ἀθετήσῃ. Διότι καὶ νῦν συχνάκις ἐξαίρεται ἡ ἀντίθεσις τῶν ἀκάκων καὶ ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων τῶν ὁποίων ὁ λόγος εἶναι συμβόλαιον, πρὸς τοὺς νοήμονας καὶ πεπαιδευμένους, ἀλλὰ πονηροὺς φύσει, οἵτινες πάντα μετέρχονται δόλον. Ἂν τοιαύτη εἶναι ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας, κάλλιστος ὑπομνηματισμὸς αὐτῆς θὰ ἦσαν τὰ λόγια τοῦ Πολυβίου (Ϛ΄, 56, 13 κἑ) περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων: «οἱ τὰ κοινὰ χειρίζοντες παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησιν, ἐὰν τα-

λάντου μόνον πιστευθῶσιν, ἀντιγραφεῖς ἔχοντες δέκα καὶ σφραγῖδας τοσαύτας καὶ μάρτυρας διπλασίους οὐ δύνανται τηρεῖν τὴν πίστιν· παρὰ δὲ Ῥωμαίοις κατά τε τὰς ἀρχὰς καὶ πρεσβείας πολύ τι πλῆθος χρημάτων χειρίζοντες δι' αὐτῆς τῆς κατὰ τὸν ὅρκον πίστεως τηροῦσι τὸ καθῆκον».

ἐγγυητὴς

1. Ἂ δὲ χρωστῇς,
ἔμβα γγυητής.

(Καρπάθου. ΖΑ. 345, 42, καὶ αὐτ. 360,375 [Σὰ δὲ χ. ἔμβ' ἐγγυτής.]).

Βλ. ἀρ. 4.

2. Ἂν δὲν ἔχῃς χρέος, ἔμπα ἐγγυητής· κι' ἂν δὲν ἔχῃς δουλειά, ἔμπα μάρτυρας.

(Ἀθηναϊκή. Ἑβδομ. Α', 96 καὶ Καμπ. Ἱστ. Γ', μϐ' [ἐγγ., ἂν δὲν ἔ. δ. γίνου μ.] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 4. Εἰς τὴν γνώμην περὶ τοῦ ἐπικινδύνου τῆς ἐγγυήσεως προστίθεται καὶ ἡ προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν μαρτυρίας· οὕτω δὲ συμπεπληρωμένη φέρεται ἡ παροιμία καὶ ἐν ἄλλαις παραλλαγαῖς (ἀρ. 3. 6. 7, ἐγγυοῦμαι 1. 3). Περὶ τῶν ὀχλήσεων, ἃς ὑφίσταται ὁ ἀναγκαζόμενος νὰ προσέλθῃ ὡς μάρτυς εἰς δικαστήριον, βλ. λ. βλέπω 1. Ἀπαράλλακτος ἡ Ἀλβαν. Μος πάτσ᾽ μπόρτζ᾽ hìν κεφίλ, μος πατσ᾽ πουναι μπανου βεκὶλ=ἂν δὲν ἔχῃς χρέη, δῶσ' ἐγγύηση, ἂν δὲν ἔχῃς τί νὰ κάμῃς, γινοῦ βεκίλης (πληρεξούσιος ἄλλου ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου). (G Meyer 7,21).

3. Δὲν ἔχεις δουλειά; γένου μάρτυρας. Δὲν ἔχεις χρέος; γένου ἐγγυητής.

(Ἐφημ. Φιλομ. 1869 σ. 1952).

Βλ. ἀρ. 4.

4. Ἐγγυητὴς
καὶ πληρωτής.
(Κοινοτάτη.—Β. 17, 16).

Βλ. ἀρ. 1. 5, ἐγγυοῦμαι 4, πρβλ. ὑπογραφὴ 1, ἑτέρας δὲ παραλλαγὰς μετὰ προσθήκης τῆς ἀποτροπῆς ἀπὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν

καθηκόντων τοῦ μάρτυρος βλ. ἐν ἀρ. 2. 3. 6. 7, ἐγγυοῦμαι 1. 3. Ὅτι ὁ ἐγγυώμενος περὶ ἐκπληρώσεως τῶν χρηματικῶν ὑποχρεώσεων ἄλλου συνήθως αὐτὸς ἀναγκάζεται ἐξ ἰδίων ν' ἀποτείσῃ τὴν ὀφειλήν. Ἡ γνώμη εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχαιοτάτη, ἡ συγκαταλεγομένη εἰς τὰ Δελφικὰ γράμματα, ἀποδιδομένη δὲ ὑπ' ἄλλων μὲν εἰς τὸν Χίλωνα, ὑπ' ἄλλων εἰς τὸν Θαλῆν καὶ ὑπ' ἄλλων εἰς τὸν Πιττακόν: «Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα» (ἢ κατ' ἄλλας ἀδοκίμους γραφὰς Ἐγγύῃ, ἢ Ἐγγύη: Πλάτ. Χαρμίδ. 165α καὶ Σχολ. αὐτ. σ. 324 Bekker. Πλουτάρχ. ζ' σοφ. συμπ. 21 σ. 164 b. π. ἀδολεσχ. 17 σ. 511 b. π. δυσωπ. 3 σ. 530 b. βί. καὶ ποίησις Ὁμ. 151 σ. 1193. Διοδ. Σικ. Θ, 9. 10. Διογ. Λαέρτ. Α', 73. Δημητρ. Φαληρ. τῶν ζ' σοφ. ἀποφθ. δ', 1 = Στοβ. Γ', 79. Ε', 1 = Mullach Fr. phil. Gr. I, 213. App. prov. 105. Γρηγ. Κύπρ. Λ. 118. Μακάρ. 247. Κῶδ. Κοϊσλ. 121. Boissonade An. Gr. I, 139. Βλ. καὶ Göttling Gesam. Abhandl. I, 242 κἑ. Hermann Rechtsaltertümer 4 σ. 105. Th. Preger Inscriptiones Gr. metricae 1891 ἀρ. 208. Roscher ἐν Philologus τ. 59 σ. 21 κἑ. καὶ ἐν Hermes 1901 σ. 485 κἑ.). Διότι ταύτην πιθανώτατα εἶχε τὴν ἔννοιαν τὸ Πυθικὸν παράγγελμα, ἀναφερόμενον εἰς τὰς ἐγγύας τὰς ἐπὶ τῶν συμβολαίων καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν ἄλλων διομολογήσεις περὶ χρημάτων, ὡς ἔχει ἡ παρὰ Διοδώρῳ ἑρμηνεία, καὶ ὡς ἀντελαμβάνοντο αὐτὸ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων. Ἐφέρετο δὲ τοῦτο καὶ κατ' ἄλλους τύπους, τοὺς ἑξῆς: «Ἐγγύη ἄτη». (Κρατῖνος ὁ νεώτερος παρὰ τῷ Σχολ. Πλάτ. Χαρμίδ. σ. 324 Bekker καὶ Γεωργ. Κύπρ. Λ. 118 = FCG. III, 378, 1. CAF. II, 293, 12). «Ἐγγύην φεύγειν». (Ἀνθολ. Θ', 366, 8. Ἀποστόλ. 548). «Ἐγγύην φεῦγε». (Σωσιάδου τῶν ζ' σοφ. ὑποθῆκαι παρὰ Στοβ. Γ', 80 σ. 91, 4 Meineke). «Βλαβερὸν ἐγγύη». (Boissonade An. Gr. I, 139). Τοῦτο δ' ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Εὐριπίδης λέγων (παρὰ Διοδώρ. Θ', 9, ἀπ. 915 Nauck): «Οὐκ ἐγγυῶμαι, ζημίαν φιλεγγύων | σκοπῶν· τὰ Πυθοῖ δ' οὐκ ἐᾷ με γράμματα». Συναφὴς δὲ πρὸς αὐτὸ εἶναι καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἐπιχάρμου (παρὰ Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ. σ. 749 P. = Mullach Fr. philos. Gr. I, 146, ἀπ. 268 Kaibel): «ἐγγύας ἄτα ⟨ἐστὶ⟩ θυγάτηρ, ἐγγύα δὲ ζαμίας».

Ὅμοια περὶ τῶν ἐγγυήσεων διδάσκουσι καὶ αἱ Παροιμ. Σαλομῶντος: «ἐὰν ἐγγυήσῃ σὸν φίλον, παραδώσεις σὴν χεῖρα ἐχθρῷ» (ς', 1).

«μὴ δίδου σεαυτὸν εἰς ἐγγύην αἰσχυνόμενος πρόσωπον· ἐὰν γὰρ μὴ ἔχῃ πόθεν ἀποτίσῃ, λήψονται τὸ στρῶμα τὸ ὑπὸ τὰς πλευράς σου» (αὐτ. κβ΄, 26. 27. Βλ. καὶ ιζ΄, 18). «Μὴ ἐγγυήσῃ ὑπὲρ δύναμίν σου, καὶ ἐὰν ἐγγυήσῃ, ὡς ἀποτίσων φρόντιζε». (Σειρὰχ η΄, 13). «Ἐγγύη πολλοὺς ἀπώλεσε κατευθύνοντας, καὶ ἐσάλευσεν αὐτοὺς ὡς κῦμα θαλάσσης· ἄνδρας δυνατοὺς ἀπῴκισε καὶ ἐπλανήθησαν ἐν ἔθνεσιν ἀλλοτρίοις» αὐτ. κθ΄, 18). — Σύμφωνοι δὲ πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς τὸ Δελφικὸν γράμμα εἶναι πολλαὶ ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι. Ἰταλ. Chi entra mallevadore entra pagatore = ὅποιος μπαίνει ἐγγυητής, μπαίνει πληρωτὴς (τοσκαν. Giusti 93. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 46. Pasqualigo 108). Chi pieza, paga = ὅποιος ἐγγυᾶται πληρώνει (βενετ. Pasqualigo 108. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 46). Pregiatore, pagatore = ἐγγυητής, πληρωτὴς (ἀβρουγία, Pitrè II, 46). Chi fa la piezeria, la paga = ὅποιος βάνει τὴν ἐγγύηση, τὴν πληρώνει (βενετ. Pasqualigo 108. Περγαμηνὴ παραλλαγὴ παρὰ Pitrè II, 46). El piegio no l'è bon, se nol se paga = ἡ ἐγγύηση δὲν εἶναι καλὴ ἂν δὲν πληρωθῇ (βενετ. Pasqualigo 108). Chi fa piezeria, magna'l soo = ὅποιος βάνει ἐγγύησαις, τρώγει τὸ δικό του (ἐπίσης αὐτ.). Cui preggia pr'àutru, paga pri se stissu = ὅποιος ἐγγυᾶται γι' ἄλλον, πληρώνει γιὰ τὸν ἑαυτό του (σικελ. Pitrè II, 46 μετὰ τοσκαν. παραλλαγῆς· βλ. καὶ Giusti 93). Non ti pregiare se non vuo'pagare = μὴν ἐγγυᾶσαι, ἂν δὲν θέλῃς νὰ πληρώσῃς (ἀβρουγία, Pitrè II, 46). Cui preggia e nun paga, nun si chiama priggiría = ὅποιος ἐγγυᾶται καὶ δὲν πληρώνει, δὲν λέγεται ἐγγύηση (σικελ. αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Chi del suo vuol essere signore, non entri mallevadore = ὅποιος θέλει νὰ ὁρίζῃ τὰ δικό του, ἂς μὴ μπαίνῃ ἐγγυητὴς (τοσκαν. Giusti 93). Chi vuol sapere quel che il suo sia, non faccia malleveria = ὅποιος θέλει νὰ ξεύρῃ κεῖνο ποῦ εἶναι δικό του, ἂς μὴ βάνῃ ἐγγύηση (ἐπίσης, αὐτ.). Chi per altrui promette, entra per le larghe e esce per le strette = ὅποιος γι' ἄλλον ὑπόσχεται, μπαίνει ἀπὸ τοῖς πλατειαῖς καὶ βγαίνει ἀπὸ τοῖς στεναῖς (ἐπίσης αὐτ.). — Γαλλ. Qui répond paye. (Leroux II, 144. Παραλλαγὴ διαλεκτικὴ ἐν RTP. X, 50, 157). Qui répond il paye et le sien répand. (Leroux II, 404). — Ἀγγλ. He that is surety for another is never sure

himself=ὅποιος εἶναι ἀσφάλεια γι' ἄλλον, δὲν εἶναι ποτὲ ἀσφαλὴς γιὰ τὸν ἑαυτό του. (W. V, 1084, 4).—**Ὁλλανδ.** Borgen zal men worgen=τὸν ἐγγυητὴ πρέπει νὰ τὸν πνίγουν. W. I, 513, 4). Voor een ander borgen, brengt in grooter zorgen =γι' ἄλλον νὰ ἐγγυᾶται κἀνεὶς φέρνει σὲ μεγάλη ἔννοια (αὐτ. 8).—**Γερμαν.** Bürgen müssen zahlen=οἱ ἐγγυηταὶ ὀφείλουν νὰ πληρώνουν· (αὐτ. 3. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. IV, 1533, 2. V, 1084, 14. 1085, 21. 2). Burgen soll man wurgen=τοὺς ἐγγυητὰς πρέπει νὰ τοὺς πνίγουν. (W. I, 513, 4. Βλ. αὐτ. 514, 1) Wer für andere Bürge wird, den quält der Teufel=ὅποιος γι' ἄλλον γίνεται ἐγγυητής, τὸν βασανίζει ὁ διάβολος (αὐτ. 513, 8. Βλ αὐτ. V, 1085, 3).—**Βουλγαρ.** Ako imas' pari ra davane kefilin stavai=ἂν ἔχῃς χρήματα γιὰ νὰ δώσῃς, γίνου ἐγγυητής. (Παρὰ Π. Θ. Τσίλλεφ).—**Σερβ.** Ὁ ἐγγυητὴς εἶναι πληρωτής. (Wuk 306).—**Τουρκ.** Ὅποιος δὲν ἔχει χρέη ἂς γίνῃ ἐγγυητής. (W. IV, 369, 85).

5. Ἐγγυητὴς
καλοπλερωτής.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

6. Ἔχεις ἄσπρα; Γίνου ἐγγυητής. Εἶσαι ἀργός; Γίνου μάρτυρας.
(Μα. 19).

Βλ. ἀρ. 4. 2.

7. Ὅποιος δὲν ἔχει δουλειὰ ἢ μάρτυς ἢ ἐγγυητὴς γίνεται.
(Β. 207, 414).

Βλ. ἀρ. 4. 2.

ἐγγυοῦμαι

1. Ἂν δὲν χρωστᾷς, ἐγγυήσου, κι' ἂν δὲν ἔχῃς δουλειά, ἔμπα μάρτυρας.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 4. 2.

*2. Γὺψ κόρακα ἐγγυᾶται.
(Αἰσώπ. κωμ. 7=τ. Α' σ. 3).

Ἡ παροιμία λεγομένη ἐπὶ πονηρῶν βοηθούντων ἀλλήλους, φέρεται καὶ ἐν συλλογαῖς ἀρχαίων παροιμιῶν. (Διογενιαν. Βι. 126. App. prov. 90. Κῶδ. Βατικ. 57. Κῶδ. Βοδλ. 318). Δὲν εἶναι δὲ βέβαιον ἂν περιελήφθη εἰς τὴν Αἰσώπειον συλλογήν, ὡς δημώδης· τοὐλάχιστον σημερινὴ παραλλαγὴ οὐδεμία εὑρέθη ἐκφράζουσα διὰ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς τὴν κοινοτάτην ἄλλως ἔννοιαν τῆς συμπράξεως καὶ τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας φαύλων. Ὁμοία ἡ **Ἀραβ.** Ὁ σπουργίτης ἐγγυήθη γιὰ τὸ ψαρῶνι, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο πέταξαν κ' ἔφυγαν. (Socin 218. Einsler 100, 200).

3. Μάρτυρας ἔβγ' ἂν εὐκαιρῇς, κι' ἂν ἔχῃς ἐγγυήσου.
('Ηπείρου. Ἀρ. 697. — Β. 152, 34. — 'Ηπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 188, 120).

Βλ. ἐγγυητὴς 4. 2.

4. Ὅποιος ἐγγυᾶται πληρώνει.
(Βερ. 46, 23. - Β. 209, 472).

Βλ. ἐγγυητὴς 4.

ἐγείρομαι

*1. Οὐδὲ μετὰ μοχλῶν ἐγείρεται.
(Βυζαντινή. Πλανούδ. 100. Συνάπτεται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Piccolomini καὶ τῇ τοῦ Kurtz μετὰ τῆς προηγουμένης, ἐνῷ εἶναι αὐτοτελής. Βλ. περὶ τούτου λ. ἀργὸς 4).

Ἐπὶ νωθρῶν καὶ δυσκινήτων. Τῆς ἀπὸ τοῦ μοχλοῦ μεταφορᾶς γίνεται χρῆσις καὶ ἔν τισι σημεριναῖς παροιμίαις (βλ. κεφάλι 11. 15). Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ βυζαντινὴ φράσις δὲν εἶναι ἀσυνήθης σήμερον: «Δὲν τὸν κουνᾷς μὲ τὸ λωστό».

ἐγκαταλείπω

1. Ἵνα τί με ἐγκατέλιπες.
(Β. 356, 77).

Ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. κζ', 46. Μᾶρκ. ιε', 34). Ὁ μόνος βεβαιῶν τὴν παροιμιώδη χρῆσιν αὐτοῦ Βενιζέλος, παρατηρεῖ, ὅτι λέγεται «ἐπὶ ἀπροστατεύτων καὶ ἀπηλπισμένων».

ἔγκαψη

1. Θὰ τοῦ βάλω τὴν ἔγκαψη.
(Κύθνου. Βάλληνδας 64).

Θὰ τὸν στιγματίσω. Πρβλ. τὸ τοῦ Εὐπόλιδος (παρὰ Πολυδ. Ι΄, 136. FCG. II, 530, 11): «Ἐγὼ δέ γε στίξω σε βελόναισιν τρισίν.» —Ἔγκαψη, ἡ, τὸ διὰ πεπυρακτωμένης σφραγῖδος σημάδιον. Ἡ λέξις εἶναι ἡ ἀρχαία ἔγκαυσις, τὴν ὁποίαν γινώσκομεν ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ τῶν πρὸ Χριστοῦ χρόνων (Ἀρχ. Ἐφημ. 1892 σ. 69 στ. 19. 45 τῆς Ἐπιδαύρου τοῦ Δ΄ αἰῶνος. Ἀθήναιον Δ΄ σ. 369 στ. 11 τῆς Λεβαδείας τοῦ Β΄ αἰῶνος), καὶ τῶν μετὰ Χριστὸν (Δελτ. ἑλλην. ἀλληλογραφίας 1882 σ. 318 ἀρ. 4 στίχ. 7, τῆς Δήλου τοῦ Β΄ αἰῶνος μ. Χ.). Περὶ τῆς σημασίας ταύτης ἐπραγματεύθη ὁ E. Fabricius de architectura graeca commentationes epigraphicae. Berol. 1881 σ. 58. Ἦτο δ' ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς (Βλ. Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου Διατάξεις ἐν Σάθα ΜΒ. τ. Α΄ σ. 48. Nissen die Diataxis M. Attal. σ. 82).

ἐγὼ

1. Ἀγαπῶ καὶ σένα,
μὰ κάλλιο ἔχω μένα.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἑαυτὸν ἀγαπᾷ μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ αὐτῶν τῶν οἰκειοτάτων, ἐπαναλαμβάνουσι πολλαὶ παροιμίαι διὰ μεταφορῶν ἢ ἄνευ τοιούτων (βλ. ἀφεντιὰ 2, γένεια 27, ἔχω 1, κοντὰ 6, πουκάμισο 7). Εἰς τὰς ἐν λ. ἀφεντιὰ 2 καταχωρισθείσας ὁμοίας ἀρχαίας γνώμας πρόσθες καὶ τὰς ἑπομένας. «Τίς γὰρ ἔσθ' ὅς οὐχ αὑτῷ φίλος;» (Σοφοκλ. Οἰδ. Κ. 309. Πρβλ. Ἀντιγ. 439). «Ἀγ. Ἦ πάνθ' ὅμοια πᾶς ἀνὴρ αὑτῷ πονεῖ. | Ὀδ. Τῷ γάρ με μᾶλλον εἰκὸς ἢ ἐμαυτῷ πονεῖν;» (Αἴ. 1366-7). «Ἐκεῖνο γὰρ πέπονθ' ὅπερ πάντες βροτοί· | φιλῶν μάλιστ' ἐμαυτὸν οὐκ αἰσχύνομαι»· (Εὐριπ. ἀπ. 460 Nauck)· «αὑτῷ γὰρ μάλισθ' ἕκαστος βούλεται τἀγαθά»· (Ἀριστοτ. Ἠθ. Νικ. Θ, σ. 1159α, 12). «Ἐμοὶ παρ' ἐμὲ φίλτερος οὐδείς». (Ἐπικτήτ. Διατρ. Γ΄, δ΄, 10). Proxumus sum egomet mihi (Terent. Andr. 636). Cum fueris felix, semper tibi proxinus esto. (Cato dist. 1, 40). —Καὶ πλεῖσται ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι τὴν αὐτὴν ἐκφέρουσιν ἔννοιαν, ὧν ἱκαναὶ τὸν ἀριθμὸν ἀναγράφονται ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν. **Ἰταλ.** Ognun vuol meglio a sè che

agli altri=καθένας θέλει περισσότερο τὸ δικό του καλὸ παρὰ τῶν ἄλλων (τοσκαν. Giusti 92. Suringar 294, 2). Il primo prossimo è se stesso = ὁ πρῶτος πλησίον εἶναι ὁ ἑαυτός του καθενός. (Giusti 91. Παραλλαγὰς παρὰ Monosini III σ 143, 224. Pitrè II, 37). Prima iu e po' l' àutri = πρῶτα ἐγὼ καὶ ἔπειτα οἱ ἄλλοι (σικελ. Pitrè αὐτ). Pensa prima a te e poi all' altri=συλλογίσου πρῶτα τὸν ἑαυτό σου καὶ ἔπειτα τοὺς ἄλλους (κορσικαν. D. I, 825 μετὰ παραλλαγῶν). Prema i sò e po i alter se sa pò= πρῶτα τοὺς δικούς του κἀνεὶς καὶ ἔπειτα τοὺς ἄλλους, ἂν εἶναι μπορετὸ (περγαμηνὴ αὐτ. μετὰ πολλῶν διαλεκτικῶν παραλλαγῶν αὐτ. καὶ ἐν II σ. 481).—**Γαλλ.** Il n'est meilleur ami ni parent que soi même. (W. I, 1189, 374).—**Πορτογαλλ.** Melhor he o meu que o nosso=κάλλιο εἶναι ὁ δικός μου, παρὰ ὁ δικός μας. (D. I, 825).—**Ἀγγλ.** There's nae sel sae dear as our ainsel=κἀνεὶς δὲν εἶναι τόσο ἀγαπητὸς ὅσο ὁ ἑαυτός μας (σκωτ. αὐτ.).—**Ἰσλανδ.** Hvör er sjálfum sèr næstr='ς τὸν καθένα πλησιέστερος εἶναι ὁ ἑαυτός του (αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν).—**Δαν.** Hver skal være sig selv kiærest='ς τὸν καθένα πρέπει ὁ ἑαυτός του νὰ εἶναι ὁ πλιὸ ἀγαπητὸς ἀπὸ ὅλους (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Enhver er sig selv nærmest='ς τὸν καθένα πλησιέστερος εἶναι ὁ ἑαυτός του (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς ἐν II, σ. 481). Du skal hjælpe ander, men deg sjelv først = πρέπει νὰ βοηθῇς ἄλλους, ἀλλὰ τὸν ἑαυτό σου προτύτερα. (D. II, σ. 481).—**Νορβηγ.** D'er kvar seg sjølv nærmaste =εἶναι 'ς τὸν καθένα πλησιέστερος ὁ ἑαυτός του. (D. I, 825).—**Σουηδ.** Hwar och en är sig sjelf närmast='ς τὸν καθένα εἶναι πλησιέστερος ὁ ἑαυτός του. (W. III, 842, 16. Παραλλαγαὶ αὐτ· καὶ παρὰ D. I, 825).—Kårleken bôriar pâ sigh sielff=ἡ ἀγάπη ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του 'ς τὸν καθένα. (D. II, 40).—**Φρεισικ.** Allemân gud, man ham sallew dagh bâst=καθένας καλός, ἀλλ' ὁ ἑαυτός μας ὡς τόσο πλιὸ καλύτερος. (D. I, 825).—**Ὁλλανδ** Men is zich zelven de naaste=εἶναι κἀνεὶς 'ς τὸν ἑαυτό του ὁ πλησιέστερος (αὐτ.). De liefde begint van zich zelven=ἡ ἀγάπη ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του 'ς τὸν καθένα (Suringar 294. 17).—**Γερμαν.** Liebe fahet von sich seller an=ὁμ. (W. III, 148, 439).

Jeder ist sich selbst der Nächste = 'ς τὸν καθένα ὁ ἑαυτός του εἶναι ὁ πλησιέστερος (αὐτ. 842, 16. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 15. 866, 1. II, 1010, 64. IV, 531, 9. D. I, 825). Ich bin mir selber der beste Freund = 'ς τὸν ἑαυτό μου εἶμαι ὁ καλύτερος φίλος. (W. I. 1189, 365. Βλ. αὐτ. 366. 374. 375. 378. II, 1010, 65.) Erst komm' ich, dann mein Nachbar = πρῶτα ἔρχομαι ἐγώ, ἔπειτα ὁ γείτονάς μου. (W. II, 955, 7. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 5 6. 9. D. I, 825). — **Τουρκ.** Ἐγὼ πρῶτα, ὁ φίλος μου ὕστερα. (Decourdemanche 387).

2. Ἀλίμονο καὶ ντερμεντέ,
γιὰ νὰ βρῇς ἄλλους σὰν κ' ἐμέ.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτῃ).

Στίχοι κωμαστικοῦ ᾄσματος μεταπεσόντες εἰς παροιμίαν. Πρὸς τὸν ὑποτιμῶντα τὴν χρησιμότητα προθύμου καὶ ἐπιεικοῦς φίλου.

*3. Ἀπ' ἐμοῦ, πυρετέ, καὶ ᾧ θέλεις κολλήθητι.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 162. Ἐν τῷ Βαροκκιανῷ: πυρετὲ φύγε καὶ ᾧ κλπ. — Ἡ παροιμία εἶναι ἔμμετρος· δὲν ἀποτελεῖται ὅμως ἐκ δύο καταληκτικῶν τροχαϊκῶν τετραποδιῶν, ὡς μετὰ δισταγμοῦ εἶκασεν ὁ Crusius, ἀλλ' εἶναι ἀναπαιστικὴ πενταποδία καταληκτική).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 4. 29, ὁμοίας δὲ παροιμίας ἐν ἀρ. 5. 24, ἔξω 4. 11 α. 21. 22. 27 α. 34. 34 α. 37. 39 α. 41, λόγου μου 2, σπίτι 4. Ὁ Usener ἐν τῇ κρίσει περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Piccolomini εἶκασεν ὅτι εἶναι ἐπῳδὴ τοῦ πυρετοῦ· ἀνενδοιάστως δὲ παραδεχόμενος τοῦτο καὶ ὁ Crusius (Rhein. Mus. τ. 42 σ. 413), ἀναφέρει ὡς παράλληλα ἀρχαίας ἐπῳδάς, οἷα τὸ « στρίγγ' ἀποπομπεῖν » καὶ τὸ « εἴ τι κακόν, εἰς πύρραν ». Ἀλλὰ πρὸς τὰς ἐπῳδὰς μόνον κοινὸν ἔχει ἡ παροιμία αὕτη (μάλιστα ἡ ἐν τῷ Βαροκκιανῷ διατύπωσις) τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τῆς ἀποπομπῆς τοῦ κακοῦ, ταύτης ὅμως οὐχὶ εἰς ἐρήμους καὶ ἀπροσίτους τόπους ἢ εἰς ἄγρια θηρία, ὡς εἶναι σύνηθες εἰς τὰς ἐπῳδάς, ἀλλ' εἰς ἄνθρωπον οἱονδήποτε. Ἀληθῶς δὲ δὲν εἶναι ἐπῳδή, ἀλλὰ παροιμία, λεγομένη ἐπὶ τῶν φιλαύτων, τῶν ἀδιαφορούντων τίνα θὰ προσβάλῃ τὸ κακόν, ἀρκεῖ μόνον αὐτοὶ νὰ τὸ ἀποφύγωσιν. Αἱ πλεῖσται τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων ὁμοίων σημερινῶν παροιμιῶν, πρὸς μείζονα ἐπίτασιν ὑποδει-

κνύουσιν ὅτι ὁ φίλαυτος εὔχεται νὰ ἔλθῃ τὸ κακὸν εἰς τὴν μητέρα ἢ τοὺς ἀδελφοὺς μᾶλλον, ἵν' αὐτὸς ἀπαλλαγῇ. Ὅθεν εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν ἀρχαίαν: «Ἐξάντης λεύσσω τοὐμὸν κακὸν ἄλλον ἔχοντα». (Ζηνόβ. 295. Κῶδ. Κοϊσλ. 192. Σουίδ. λ. ἐξάντη), παραπλησία δὲ πρὸς τὰς Ἰταλ Arrassu di mia, e unni va va = νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰ δικά μου κι' ὅπου πάῃ ἂς πάῃ (σικελ. Pitrè II, 28). Fora di li nostri pudìi, e unni sbatti sbatti = ἔξω ἀπὸ τοὺς ποδογύρους μας κι' ὅπου πέσῃ ἂς πέσῃ (ἐπίσης, αὐτ.).

4. Ἀπὸ μένα, πειρασμέ, κι' ὅπου θέλεις ὅδευγε.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

5. Ἂς μὴν εἶν' τῆς ποδίτσας μου,
καὶ ἂς εἶν' καὶ τσῆ μαννίτσας μου.
(Κα. 808).

Βλ. ἀρ. 3.

5α. Γιὰ μένα τὴν κοπαδαριὰ κάνει τὰ μεσημέρια!
(Θηναίας Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐπὶ τῶν ἀναιτίως μεμψιμοιρούντων, διότι κοινὰ καὶ συνήθη ἐμπόδια ὑπολαμβάνουσιν ὡς ἐπίτηδες ἐναντίον αὐτῶν μόνων τεθέντα. Οὕτω μία βοσκὸς (κοπαδαριά), ἠναγκασμένη τὸ θέρος νὰ ποτίζῃ τὰ πρόβατά της τὴν μεσημβρίαν, καθ' ἣν ὥραν οἱ ἄλλοι ἀναπαύονται ὑπὸ τὴν σκιάν, παρεπονεῖτο ὅτι ἐπίτηδες δι' αὐτὴν ἐπενοήθησαν τὰ μεσημβρινὰ καύματα.

5β. Ἐγώ, βρακί, ποῦ σ ἔχεσα, ἐγὼ καὶ θὰ σὲ πλύνω.
(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Ὁ παθών τι ἐκ τῆς ἰδίας ἀβουλίας, θὰ φροντίσῃ αὐτὸς περὶ διορθώσεως.

6. Ἐγώ εἰμαι καὶ ὄχι ἄλλος!
(Κοινή. [ἤ: (Ἐ. εἰ. κι' ἄλλος δὲν εἶναι.]—Κυραῆ Ἄτ. Δ', 112 καὶ ἄ. δὲν εἶναι.]).

Ἐπὶ ὑπερόπτου καὶ ἀλαζόνος. Πρβλ. Ἡσαΐου μζ', 8. 10: «Ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα».

7. Ἐγὼ κρατῶ τὸν κοῦκό μου, κι' ὁ κοῦκος τὴν οὐρά του.
(Ἠπείρου. Ἀρ. 1597. — Β. 67, 26.)

Πρβλ. ὁρίζω 4. Ἐπὶ τῶν ἀδιαφορούντων πρὸς τὰς παραγγελίας τῶν ἀνωτέρων των ἢ ἀναθετόντων εἰς ἄλλους τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

8 Ἐγὼ μαι δῶ,
ποῦ σπῶ ταὐγό.
(Θήρας. Δε. 6', 99. — Β. 68, 28. — Πελοποννήσου).

Εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν ἀλαζονευομένων.

9. Ἐγώ μαι καὶ ἡ γαδάρα μου καὶ τρία κουβέλια στάρι.
(Β' 34, 42 [Ἐγὼ εἶμαι] — Β. 28, 29).

Χλευαστικῶς ἐπὶ ἐνδεῶν ἢ ἀδυνάτων ἐπαιρομένων.

9α. Ἐγὼ μὲ τὰ ἑκατό μου χέτζω μέσ' 'ς τὰ χίλια σου.
(Σίφνου παρὰ Δ. Φιλικοῦ).

Βλ. ἀρ. 16. Ἂν καὶ δὲν εἶμαι δηλ. ὅσον σὺ πλούσιος, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔχω χρειαν σοῦ, οὐδ' ἀναγνωρίζω ὑπεροχήν τινα εἰς σέ. Πρὸς τὸν ἐπαιρόμενον διὰ τὴν περιουσίαν του καὶ ὑπεροπτικῶς ἔχοντα πρὸς τοὺς κεκτημένους ὀλιγώτερα.

*10. Ἐγὼ σε ἔκτισα, φοῦρνε,
ἐγὼ σε καὶ καταλύσω.
(Βυζαντινή. Μιχαὴλ Γλυκᾶ Χρον. 601, 12 Bonn. — Πλανούδ. 135 [Ἐ. σε ἔ., ἰπνέ, καὶ ἐ. σε κατασπάσω. — Ἐν τῷ βατικανῷ κώδ. ἔστησα ἀντὶ τοῦ ἔκτισα. Ἐκ τοῦ βαροκκιανοῦ ἐλείπει ἡ παροιμία. Προφανὲς εἶναι ὅτι ὁ παρὰ τῷ Πλανούδῃ τύπος εἶναι παράφρασις τοῦ δημώδους.] — Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο στίχων τοιούτου σχήματος: ∪∪–∪∪–∪).

Βλ. ἀρ. 12.

*11. Ἐγὼ σ' ἔκτισα, φοῦρνε,
ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω.
(Βυζαντινή. Σκυλίτσης τ. Β' σ. 643, 12 Bonn [Ἐῶ σ. ἔ. φ. ἐῶ ἵνα σε χ. — Τὸ μὲν ἐὼ εἶναι διαλεκτικὸς τύπος τοῦ ἐγώ, τὸ δὲ ἵνα παραδιόρθωσις τοῦ δημώδους νά]. Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἡμιάμβων ἀνακρεοντείων. — Ἐκ τοῦ Σκυλίτζη παρέλαβεν αὐτὴν καὶ ὁ Ducange Gloss. σ. 1698· βλ. καὶ Κορ. Ἄτ. τ. Β' σ. 427).

Βλ. ἀρ. 12.

11α. Ἐγὼ σ' ἔκτισα, φοῦρνε,
ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω.

(Κοραῆ. Ἄτ. τ. Β' σ. 375. — Β¹ 33, 30. — Β. 68, 32. — Ἀν. Ἐπιθ. Α' 452, 98 [θὰ σὲ χ.]).

Βλ. ἀρ. 12. Ἀπαράλλακτος ὁ παρὰ τῷ Σκυλίτζῃ τύπος τῆς παροιμίας (ἀρ. 11).

*12 Ἐγώ σε ἔκτισα, φοῦρνέ μου, κ' ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω.

(Βυζαντινή. — Ἀθων. Γ", 50 = τ. Α' σ. 22. Ἡ παροιμία ἔμμετρος, στίχος πολιτικός. — Ὁ Μιχ. Γλυκᾶς στ. 282 (βλ. Πολίτου Γλυκᾶς σ. 153) διεσκεύασεν αὐτὴν οὕτως: «Ὅποῦ τὸν φοῦρνον ἔκτισε, πάλε ἂς τὸν χαλάσῃ.»).

Ἡ παροιμία φερομένη κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ κατ' ἄλλους δύο τύπους (ἀρ. 10. 11), παντελῶς ἀσημάντους παρουσιάζοντας διαφορὰς πρὸς ἀλλήλους, διετηρήθη ἀμετάλλακτος μέχρι τοῦ νῦν (βλ. ἀρ. 11α. 13. 14), τρανὸν μαρτύριον τῆς ἐπιμονῆς μεθ' ἧς ὁ ἡμέτερος λαὸς διαφυλάττει τὴν πνευματικὴν παρακαταθήκην αὐτοῦ. Τὴν παροιμίαν ταύτην ἱστορεῖται ὅτι εἶπε κατὰ τὸ 1057 ἢ 1058 περὶ τοῦ Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ ὁ αὐταρχικὸς πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Α' ὁ Κηρουλάριος, δυσχεραίνων διὰ τὴν πολιτείαν τοῦ βασιλέως ἐκείνου, ὃν ἐκαυχᾶτο ὅτι αὐτὸς ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον. Ὅθεν ἐλέγετο βεβαίως καὶ τότε ὡς καὶ σήμερον πρὸς ἀχάριστον ὑπὸ ἀνδρὸς εὐεργετήσαντος καὶ ἀναδείξαντος αὐτόν, ἔχοντος δὲ ἀκόμη τὴν δύναμιν ν' ἀφαιρέσῃ τὸ δοθέν, τιμωρῶν τὴν ἀγνωμοσύνην· ἢ ὅτι ἔχει ἕκαστος ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῶν ἰδίων κτημάτων, καὶ ὅτι δύναται κατὰ βούλησιν νὰ καταστρέφῃ τὰ ἴδια ἔργα. Ἁρμόζει δ', ὡς παρατηρεῖ ὁ Κοραῆς (Ἄτ. Β', 375), «μάλιστα εἰς τῶν τυράννων ἢ τῶν ἀπολύτων δεσποτῶν τὰ στόματα, οἱ ὁποῖοι καθὼς εὔκολα προβιβάζουν τοὺς παρασίτους αὐτῶν καὶ κόλακας εἰς ἀξιώματα, μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν τοὺς γυμνόνουν ἀπ' αὐτά, καὶ τοὺς κολάζουν ἀκρίτως καὶ ἀνεξετάστως, πολλάκις καὶ μὲ τῆς ζωῆς τὴν στέρησιν».

Οἱ ἀναφέροντες τὴν ῥῆσιν τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου βυζαντινοὶ χρονογράφοι διαρρήδην βεβαιοῦσιν ὅτι ἦτο δημώδης παροιμία: «τὸ δημῶδες τοῦτο καὶ καθημαξευμένον ἐπιλέγων», λέγει ὁ Σκυλίτζης· «τὸ δημοσκοπούμενον τοῦτο λέγων», ὁ Γλυκᾶς.

Ὡς παροιμίαν δὲ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἀναφέρουσι ταύτην ὁ Δουκάγγιος σ. 1698, ὁ Κοραῆς Ἄτ. Β΄, 427, ὁ Σ. Ζαμπέλιος (Ἄσματα δημοτικά, Κέρκ. 1852 σ. 362. 378. Βυζαντιν. μελέτ. σ. 635 καὶ ἐν Πανδώρᾳ 1856 τ Ζ΄ σ. 378-9), ἐγώ (ἐν Παρθενῶνι 1872 τ. Β΄, σ. 922), ὁ Σπ. Λάμπρος (Collection des romans grecs σ. XII) καὶ ὁ Κρουμβάχερ (ἐν Blätter f. bayer. Gymnasialwesen 1887 σ. 123, ἐν Sitzungsber. σ 60 καὶ ἐν MGS. σ. 226). Ὁ Ζαμπέλιος, ὁρμώμενος ἐκ τῆς γνώμης ὅτι τὰ ἕνδεκα δωδέκατα τῶν τῆς κοινῆς συνηθείας παροιμιῶν εἶναι, ὡς λέγει, ἐκπεφρασμένα εἰς μέτρον, τοῦ ὁποίου ὁ τύπος εἶναι δεκαπεντασύλλαβος, ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς πολιτικὸν στίχον τὸν παρὰ τῷ Σκυλίτζῃ τύπον τῆς παροιμίας, ἀντικαταστήσας μάλιστα ἄνευ λόγου καὶ τὸ ῥῆμα ἔκτισα διὰ τοῦ ἔκαμα, καὶ γράψας: «Ἐγὼ σ' ἔκαμα, φοῦρνέ μου, κ' ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω». Τὸ περίεργον δὲ εἶναι ὅτι τὴν διόρθωσίν του ταύτην ἄνευ ἄλλης τινὸς παρατηρήσεως παραθέτει ὡς αὐτὸ δῆθεν τὸ βυζαντινὸν κείμενον ἐν τοῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσι βιβλίοις αὐτοῦ καὶ μόνον ἐν τῇ Πανδώρᾳ, ὅπου πραγματεύεται περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς διορθώσεως παραθέτει ἀμετάβλητον καὶ τὸ ἀληθὲς βυζαντινὸν κείμενον. Εἶναι καὶ τοῦτο δεῖγμα τῆς ἐλευθερίας, μεθ' ἧς ὁ Ζαμπέλιος μεταγράφει βυζαντινὰ κείμενα, καὶ ὅπου ἀκόμη φέρει αὐτὰ πρὸς ἀπόδειξιν γνωμῶν του περὶ γλωσσικῶν ζητημάτων. Καὶ ὁ Κρουμβάχερ ἔκρινεν ἀναγκαίαν τὴν διόρθωσιν τοῦ παρὰ τῷ Σκυλίτζῃ καὶ τῷ Γλυκᾷ κειμένου πρὸς ἀποκατάστασιν πολιτικοῦ στίχου. Αλλ' αἱ διορθώσεις αὗται εἶναι περιτταί· εἴδομεν ὅτι καὶ οἱ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς χρονογράφοις τύποι ἔχουσιν ἴδια μέτρα, καὶ ἄλλος τύπος εἰς πολιτικὸν στίχον διεσώθη ἐν τῷ Ἀθωνικῷ κώδικι· ὅθεν καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἐφέρετο ἡ παροιμία εἰς διάφορα μέτρα ἀπαραλλάκτως καθὼς σήμερον, ὅτε ἔχομεν καὶ τὸν τύπον εἰς πολιτικὸν μέτρον (ἀρ. 13. 14), καὶ τὸν εἰς ἡμιάμβους (ἀρ. 11α).

Παραπλήσιαι πρὸς τὴν ἡμετέραν εἶναι αἱ ἑξῆς παροιμίαι: **Ἰταλ.** Chi fa il carro, lo sa disfare = ὅποιος κάνει τ' ἁμάξι ξεύρει νὰ τὸ χαλάσῃ (τοσκαν. Giusti 335. Διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè IV, 180-1). Ghi sa far la pignata, sa desfarla = ὅποιος ξεύρει νὰ κάμῃ τὴ χύτρα, ξεύρει καὶ νὰ τὴν χαλάσῃ (βενετ. Pas-

qualigo 311. Παραλλαγὴ περγαμηνὴ παρὰ Pitrè IV, 181). Chi sa far, sa desfar = ὅποιος ξεύρει νὰ φτειάνῃ, ξεύρει νὰ χαλᾷ (βενετική, Pasqualigo 311. Παραλλαγὴ παρὰ Pitrè IV, 180-1). Chi ha fatto il mondo lo può mutare = ὅποιος ἔκαμε τὸν κόσμο μπορεῖ νὰ τὸν ἀλλάξῃ (τοσκανική, Giusti 335 Σικελικὴ παραλλαγὴ παρὰ Pitrè IV, 180).

13. Ἐγὼ σ' ἔχτισα, φοῦρνέ μου, κ' ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω.

(Πελοποννήσου. —Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Ἐ. φ. ποῦ σ' ἔ., ἐγὼ θὰ σὲ χ.]—Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [θὰ σὲ χ.¹]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

14. Ἐγὼ φοῦρνέ μου, σ' ἔφτειασα, ἐγὼ θὰ σὲ χαλάσω.

(Πτζ. 231, 214).

Βλ. ἀρ. 12.

14α. Ἐμεῖς κ' ἐμεῖς εἴμαστε.

(Κοινή).

Ἢ ἄλλως, εἴμαστε μεταξύ μας. Οὐδεὶς δηλ. συμπαρίσταται ξένος, ὅθεν ἀδεῶς δυνάμεθα καὶ τἀπόρρητα νὰ ἐξείπωμεν. Ὅμοιαι πρὸς ταύτην ἀρχαῖαι φράσεις: «Αὐτοὶ γάρ ἐσμεν οὔπι Ληναίῳ τ' ἀγών, | κοὔπω ξένοι πάρεισιν». (Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 504)· «αὐταὶ γάρ ἐσμεν, κοὐδεμί' ἐκφορὰ λόγου» (Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 472)· «αὐταὶ γάρ ἐσμεν». (Ἡρώνδ. Ϛ', 70)· «μόνοι γάρ ἐσμεν». (Λουκιαν. Ζ. τραγῳδ. 21 σ. 665). Soli sumus nunc hic. (Terent. Phorm. 633. Ἄλλα παραδείγματα παρὰ Otto 1672. Crusius Untersuchungen zu Herondas σ. 123).

15. Ἐσὺ κατουρεῖς τὴν πόρτα μου, κι' ἐγὼ χέζω τὴ γωνιά σου.

(B¹ 38, 82. —B 83, 263).

Βλ. κατουρῶ 1. Ἐπὶ τῶν ἀποδιδόντων πολλῷ μείζονα κακὰ ἀνθ' ὅσων ἔπαθον.

16. Ἐσὺ μὲ τὰ σ' ἴλια σου, τσ' ἐβὼ μὲ τὰ δικά μου.

(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα).

Βλ. ἀρ. 9α.

17. Ἐσὺ τὸ καταΐφι, κ' ἐγὼ μήτε ψωμὶ ἀρμένικο.

(Νε. 44, 275 [μηδὲ]—Β' 38, 80.—Βερ. 26, 19—Β. 83, 266).

Καταΐφι ἢ *κανταΐφι* γλύκυσμα τῆς τουρκικῆς ζαχαροπλαστικῆς, ἐκ τῶν συνηθεστάτων παρ' ἡμῖν· ἡ λ. τουρκ. καταΐφ ἢ kadaΐφ. *Ἀρμένικο ψωμὶ* δέ, καὶ ἄλλως *σομούνιον*, λέγεται ἐν Κωνσταντινουπόλει μέλας ἄρτος εὐτελοῦς ποιότητος, κατασκευαζόμενος ὑπὸ Ἀρμενίων. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας, ὅτι σὺ μὲν εὐδαιμονεῖς καὶ τρυφᾷς, ἐγὼ δὲ πένομαι καὶ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων στερούμενος. Ἀντίστοιχος ἡ ἀρχαία: «Ἐκ πίθου ἀντλεῖς δῆλον· ἐγὼ δ' ἔχω οὐδ' ἅλις ὅξος». (Θεόκριτ. Ι', 13. Ἀποστόλ. 593 f. Πρβλ. Ἰουλιαν. Ζ σ. 236 c).

18. Ἢ ἐσὺ τὴν μπίγουλη κ' ἐγὼ τὰ μπουκούνια, ἢ ἐγὼ τὰ μπουκούνια καὶ σὺ τὴν μπίγουλη.

(Κερκύρας. Νεα. 360).

Βλ. ἀλεποὺ 40. *Μπίγουλη* ἢ *ζυμαροβελόναις* εἶδος ζυμαρικοῦ, ὅπερ μαγειρεύουσι μετὰ τοῦ ζωμοῦ τοῦ κρέατος, ἢ ὀπτῶσι μετὰ τοῦ κρέατος ἐν τῷ φούρνῳ. Ἡ λ. βενετικὴ (bigoli). *Μπουκοῦνι*, τό, (ἰταλ. boccone, μπουκιά), τέμαχος κρέατος. Καὶ ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας καὶ ὁ ὑποκείμενος εἰς ταύτην μῦθος εἶναι ὅμοια πρὸς τὸν τῆς ἐν λ. ἀλεποὺ 40. Δύο σύντροφοι Κατσᾶνοι ἔψησαν εἰς τὸν φοῦρνον δι' ἐράνου κρέας μὲ ζυμαροβελόνας. Ὁ πονηρότερος αὐτῶν ἔτρωγε τὰ τεμάχια τοῦ κρέατος, ἀφίνων εἰς τὸν ἕτερον τὸ ζυμαρικὸν καὶ προσπαθῶν νὰ πείσῃ αὐτὸν ὅτι ὁ μερισμὸς ἦτο ἴσος καὶ δίκαιος.

19. Καὶ 'ς ἐμένα λὼ λὼ λώ ;

(Ἠπείρου Ἀρ. 564.—Β. 124, 109).

Πρβλ πουλῶ 4 καὶ τἀναφερόμενα αὐτόθι παράλληλα. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς συνήθεις δημώδεις φράσεις: «Καὶ 'ς ἐμένα κάνεις τὸ μισοκακόμοιρο;» «'ς ἐμένα δὲν περνοῦν αὐτά» «ἀλλοῦ νὰ τὰ πουλῇς αὐτά». Καὶ ἐμὲ δηλ. προσπαθεῖς νὰ ἐξαπατήσῃς καὶ δὴ διὰ τεχνασμάτων γνωστοτάτων εἰς ἐμέ; Παραπλησία ἡ ἀρχαία: «Μὴ πρὸς ἐμὲ τὰ ποικίλα». (Διογ. Ἰνιαν. 570α. Μακάρ. 496. 732. Mant. prov. 114. Σουίδ. λ.). Εἰς τὴν παροιμίαν ταύτην ὑπόκειται μῦθος, τοῦ ὁποίου πολλαὶ φέρονται παραλλαγαί. Κατά τινα τούτων, ποιμήν, φοβούμενος ὅτι θὰ κατα-

δικασθῇ νὰ πληρώσῃ ὑπέρογκον ἀποζημίωσιν, διότι αἱ αἶγές του ἐπροξένησαν πολλὴν ζημίαν εἰς ἐλαιῶνα, προσέφυγεν εἰς δικηγόρον, καὶ ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἀμοιβὴν ἑκατὸν τάληρα, ἂν δυνηθῇ νὰ τὸν σώσῃ. Ὁ δικηγόρος τὸν συνεβούλευσε νὰ κάνῃ εἰς τὸ δικαστήριον τὸ χαζό, καὶ «νὰ μὴν κρένῃ μπίτ, καὶ ἂν τὸν πολυβιάσουν νὰ φωνάζῃ σὰν πρόβατο μπέ!» Οὕτως ἔγινε, καὶ τὸ δικαστήριον τὸν ἠθώωσεν ὡς ἀκαταλόγιστον. Ἀλλ' ὅτε καὶ ὁ δικηγόρος ἐζήτει τὴν ἀμοιβήν του, ὁ ποιμὴν δὲν τοῦ ἀπεκρίνετο. Μὲ τὰ πολλὰ τὸν πιάνει ὁ δικηγόρος ἀπὸ τὴ σιγοῦνα καὶ τὸν κουνάει, Τὸν παρᾶ, βρὲ, τοῦ λέει. Γυρίζει τὴν ἀγκλίτσα ὁ τσοπᾶνος καὶ τοῦ δίνει μιὰ 'ς τὸ κεφάλι, καὶ τοῦ λέγει· Μπέ! Τότες ὁ δικηγόρος τοῦ λέει, Ἄιντε μωρέ, δὲν φταῖς ἐσύ, φταίω γὼ ποῦ σὲ συβούλεψα». (Γ. Κούτρα, Μουραπάδες ἀρ. 4 σ. 11). Ὁ μῦθος εἶναι κοινὸς καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους λαούς, εἶναι δὲ γνωστότατος καὶ ἐκ τῆς γαλλικῆς Farce de Maître Patelin. (Βλ. St. Prato La scène de l' avocat et du berger de la farce: Maitre Pathelin dans les rédactions littéraires et populaires ἐν RTP. IX σ. 537-552).

20. Κάλλιο μποῦκκα μου, παρὰ παιδί μου.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. μάμμα 1.

21. Κάλλιο τῆς μάκας μου,
πέρι τῆς μάννας μου.
(Πύργου Ἠλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη).

Βλ. μάμμα 1.

22. Κ' ἐγώ, μάννα, μὲ τὰ καράβια.
(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 25. Ἐπὶ ἀνικάνων κομπορρημονούντων. Ὑποτίθεται ὅτι λέγει ταῦτα πρὸς τὴν μητέρα του μειράκιον καυχώμενον, ὅτι θὰ καταταχθῇ εἰς τὸ πλήρωμα πειρατικοῦ πλοίου.

23. Νὰ ἐμένα, νὰ ἐσένα,
νὰ κ' ἐμένα τοῦ κακόμοιρου.
(Θήρας. Δε. 6', 8.— Β. 169, 3).

Ἐπὶ τῶν διὰ παντοίων προφάσεων λαμβανόντων τὴν μείζονα μερίδα ἐν διανομῇ κοινοῦ κτήματος.

24. Ὄξου, ψωλή, ἀπ' τὸν κῶλό μου, κι' ἂς πάῃ 'ς τὴ μάννα μου.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 3.

25. Πάγω κ' ἐγώ, μάννα μου, μὲ τὰ κάτεργα.

(Θήρας. Δε. β', 29).

Βλ. ἀρ. 22.

26. «Ποιὸς θὰ πάρ' τὴ μεγάλη πίττα; — Ἐγώ. — Ποιὸς θὰ πάρ' τὸ μεγάλο πιᾶτο; — Ἐγώ. — Ποιὸς θὰ πάρῃ τὴ μεγάλη στάμνα; — Ἔ, ὅλο γὼ θὰ λέγω, ἂς πῇ κι' ἄλλος».

(Κρήνης παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη.)

Πρβλ. καλόγερος 9. Ἐννοεῖται ποιὸς θὰ πάρῃ τὴ μεγάλη στάμνα διὰ νὰ φέρῃ νερὸν ἀπὸ τὴ βρύση. Ἐπὶ τῶν προσπαθούντων ἐκ παντὸς ἔργου αὐτοὶ μὲν νὰ καρπωθῶσι τὰ πλεῖστα ὠφελήματα, ἄλλοι δὲ νὰ καταβάλωσι τοὺς ἀπαιτουμένους πρὸς εὐδοκίμησιν αὐτοῦ κόπους. Παραπλήσιον ἀραβικὸν διήγημα ἐν RTP. 1898 τ. XIII σ. 225, 71.

27. Σήκω σύ, νὰ κάτσω γώ.

(Κοινοτάτη. — Νεα. 293).

Ἐπὶ τῶν ἀξιούντων νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ἄλλου, ἄνευ εὐλόγου τινὸς αἰτίας, ἀλλὰ μόνον χάριν τοῦ ἰδίου αὐτῶν συμφέροντος. **Γαλλ.** Ote-toi de là, que je m'y mette. (Littré λ. ôter 16. Legai 375). — **Κουτσοβλαχ.** Scólă te tine, s' sed eŭ = ἀπαράλλακτος. (Zanne II, 5913). — **Ῥωμουν.** Scóla tu, să şĕd eŭ = ὁμ. (αὐτ.).

28. Ἐ τὸ τσιβέρτι μου κάννω τὶ θέλω.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 96, 12).

Τσιβέρτι τὸ κουβέλι, ἡ κυψέλη. Ὅτι ἕκαστος εἶναι ἀπόλυτος κύριος ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ οἴκῳ.

29. Φύγε πὲ μένα, Σατανᾶ, καὶ σύρ' 'ς τὸ γείτονά μου.
(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μ. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 3.

ἐδελέτζω

1. Τὸν ἐδελέτζαϊ μὲ τὸν ἁγιόλουπο.
(Βούας Καλαβρίας. Mor. 98, 32 [ἤ, μὲ τὴμ μίθα.]).

Ἤτοι τὸν ἐμάζεψαν μὲ τὴ βρόμη, ἢ μὲ τὴ μέντα. Ἐπὶ τοῦ μετὰ δυσκολίας πολλῆς ἐκπληρώσαντος τὰς ὑποχρεώσεις του. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς τοῦ ἑσμοῦ τῶν μελισσῶν διὰ δεσμίδος βρόμης ἢ μίνθης.

ἐδῶ

1. Ἀδὰ καὶ τὰ ἡμέτερα !
(Σμύρν. ΚΠ. Η', 483, 26).

Ἐπὶ συμπτώσεως γεγονότων ὁμοίων πρὸς τὰ συμβάντα εἰς ἡμᾶς

2. Ἄμον διμαγγεῖον, μίαν ἀδὰ καὶ μίαν ἀκεῖ.
(Πόντου παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη).

Ὥσπερ ἀσκὸς πεφυσημένος, ὁτὲ μὲν ἐδῶ κυλίεται ὁτὲ δ' ἐκεῖ. Ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων νὰ ἔχωσι σταθερὰν διαμονήν.

3. Ἂν δὲν τρυγοῦν ἐδῶ, πατοῦν ἀλλοῦ.
(Παρὰ Ι. Βερέττα. — Ζακύνθου παρὰ Σ Δὲ Βιάζη [Ἂν δὲν τρυγήσω ἐ., πατῶ ἀ.]).

Παραπλησία τὴν ἔννοιαν πρὸς τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἀλλοῦ 62. Συνήθως ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες ἂν ἀποτυγχάνουσιν εἰς ἓν ἔργον εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπιτύχωσιν εἰς ἄλλο, καὶ ἂν δὲν ἔχουσι φανερὰν ἐργασίαν ἐν ᾧ τόπῳ μένουσιν, ἀλλαχοῦ ὅμως φαίνονται τἀποτελέσματα αὐτῆς.

4. Ἀπ' ἐδὼ τὰ πέρνει
κι' ἀπὸ κεῖ τὰ θέτει.
(Χίου. Καν. 222, 62).

Ἐπὶ ἀστάτου καὶ παλιμβόλου.

5. Ἐδῶ τρῶς καὶ πίνεις.
κι' ἀλλοῦ πᾷς καὶ τὰ δίνεις.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Πρβλ. ἐνταῦθα 1. Ἐπὶ τῶν μὴ ἀποδιδόντων τὰς χάριτας, ἐνῷ καταδαπανῶνται ὑπὲρ ἄλλων, πρὸς οὓς δὲν ἔχουσι τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις. Συνηθέστερον λέγεται ἐν ἀσέμνῳ ἐννοίᾳ.

6. Ὅσο ναι ἀπὸ δῶ ὡς ἐκεῖ, ἄλλο τόσο εἶναι κι' ἀπὸ κεῖ ὡς ἐδῶ.

(Σοπωτοῦ Καλαβρύτων παρὰ Α. Κωνσταντινοπούλου).

Ἐπὶ πραγμάτων ὁμοίων καὶ ἴσης ἀξίας, ὧν διὰ τοῦτο οὐδέτερον κρίνεται προτιμητέον· καὶ ἐπὶ πραγμάτων δυσεξιχνιάστων, ὧν ἡ βαθυτέρα ἐξέτασις θεωρεῖται ματαιοπονία ἄντικρυς. Ὑπόκειται ὁ μῦθος περὶ διαλεκτικοῦ ἀγῶνος δύο ἑτεροδόξων ἢ ἀλλοθρήσκων, ἐνῷ πλὴν ἄλλων προβάλλεται καὶ τὸ ἐρώτημα περὶ ἀποστάσεως τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ ἐν ἄλλαις μὲν παραλλαγαῖς λύει τὴν ἀπορίαν ὁ ἐν πᾶσι νικῶν Ἕλλην διὰ τῆς ἀποκρίσεως, ἥτις εἰς παροιμίαν μετέπεσεν, ὅτι ἴση εἶναι ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν, ὅση καὶ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν· ἐν ἄλλαις δὲ κομίζει σχοινία ἰσχυριζόμενος ὅτι τοσοῦτο εἶναι τὸ ἀκριβὲς μέτρον, καὶ προκαλεῖ τὸν ἀνταγωνιστὴν νὰ ἐξελέγξῃ τὴν ἀκρίβειαν καταμετρῶν καὶ αὐτὸς διὰ τῶν σχοινίων τὴν ἀπόστασιν. Τοιοῦτοι ἀγῶνες αἰνιγμάτων, ἐν οἷς εἰς ζήτησιν ἀδυνάτων ἀντιτάσσεται ἀδύνατος λύσις εἶναι συνήθεις ἐν τῇ δημώδει φιλολογίᾳ. Κυρία δὲ πηγὴ τῶν τοιούτων μύθων εἶναι ἡ «Παναγιώτου μὲ ἀζυμίτην ἔλεγξις», ἧς δύο χειρόγραφα ἀπόκεινται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ, (ἀρ. 355 τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος καὶ ἀρ. 472 τοῦ ΙΗ). Τούτων τὸ τελευταῖον, ἐπιγραφόμενον «Διάλεξις κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ καὶ μάρτυρος, τοῦ Παναγιώτου μετὰ τοῦ γαρδιναρίου Εὐφροσύνου» ἐδημοσιεύθη ὑπὸ N. Kramoseljcev (Ἡ διάλεξις τοῦ Παναγιώτου μετὰ τοῦ ἀζυμίτου κατὰ νέα ἑλληνικὰ χειρόγραφα· ἐν Ἐπετηρίδι τῆς ἱστορ. φιλολ. ἑταιρείας ἐν τῷ νεορωσικῷ Πανεπιστημ. Ὀδησσοῦ 1896, VI Βυζ. τμῆμα III σ. 295-328). Ἐξ ἑτέρου ἑλληνικοῦ κώδικος τῆς βιεναίας βιβλιοθ. τοῦ ΙΕ΄ πρὸς τὸν ΙΣ΄ αἰῶνα ἐδημοσιεύθη παραλλαγὴ τῆς Διαλέξεως ὑπὸ τοῦ Vassiliev (Anecd. graecobyz. Petrop. 1893 σ. 179-188). Σώζεται δὲ καὶ σλαβοσερβικὴ μετάφρασις τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος (αὐτ. σ. XLII).

Παραπλήσιαι παροιμ. Ἰταλ. Tant' e da casa mia a casa

tua, quanto da casa tua a casa mia = τόσο εἶναι ἀπὸ τὸ σπίτι μου 'ς τὸ σπίτι σου, ὅσο ἀπὸ τὸ σπίτι σου 'ς τὸ σπίτι μου. (D. II, 635). — **Γερμαν** Henn un wedder üm is glîk wît = νὰ πᾷς καὶ νὰ γυρίσῃς ἀπὸ κεῖ εἶναι τὸ ἴδιο μακριά. (W. II, 659, 3). Von deinem Hause zu meinem Hause ist es so weit, wie von meinem Hause zu deinem Hause = ἀπὸ τὸ σπίτι σου 'ς τὸ σπίτι μου εἶναι τόσο μακριά, ὅσο ἀπὸ τὸ σπίτι μου 'ς τὸ σπίτι σου (αὐτ. 413, 370).

7. Τὰ παννία 'ς σὴν Τάμζαραν,
κι' ἀπ' ἀδὰ πιθαμξάζνε.
(Τραπεζοῦντος. 'Αστ. Πόντ. 332, 307).

Τάμζαρα ποντικὴ πολίχνη παρὰ τὴν Νεοκαισάρειαν, ὁπόθεν εἰσήγοντο εἰς Τραπεζοῦντα βαμβακηρὰ ὑφάσματα. *Πιθαμξάζω* = μετρῶ διὰ τῆς *πιθαμῆς*, μέτρου μήκους ἴσου πρὸς 0, 40 μ. Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν βουλευομένων περὶ ἔργου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτέλεσις χρήζει ὀργάνων ἀλλαχοῦ εὑρισκομένων.

8. Ὡς ἐδῶ καὶ μὴ παρέκει.
(Κοινοτάτη).

Τὰ περαιτέρω οὐκέτι ἀνεκτά.

εἴδηση

1. Ἡ κακὴ εἴδηση δὲν ἀργάει νἄρθῃ.
('Ηπείρου. 'Αρ. 1656 [εἴδησις] — Β. 97, 66 [εἴδησις — νὰ ἔλθῃ.]).

Πρβλ. κακὸ 33. 43. Ὅτι ταχέως διαδίδονται τὰ λυπηρὰ ἀγγέλματα. **Ἰταλ.** E cattive notizie arrivan subito = τὰ κακὰ μαντᾶτα φτάνουν ἀμέσως (γενοατ. Pitrè III, 304. D. II σ. 456). Novela trista, riva presto = ἄσχημη εἴδηση φτάνει γρήγορα (βενετ. Pasqualigo 89. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè III, 304. D. I, 266). Le cative nove xe le prime che riva = οἱ κακαῖς εἴδησαις εἶναι οἱ πρώταις ποῦ φτάνουν (ἐπίσης, Pasqualigo 222. Βλ. καὶ D. I, 266). La mala nova, subitu ti trova = ἡ κακὴ εἴδηση ἀμέσως σὲ βρίσκει (σικελ. Pitrè III, 304). Le cattive nuove volano = οἱ κακαῖς εἴδησαις ἔχουν φτερὰ (τοσκαν. Giusti 263, κορσικανικὴ παραλ-

λαγὴ παρὰ Pitrè III, 304). Le cattive novelle corron presto = οἱ κακαῖς εἴδησαις τρέχουν γρήγορα (ἐπίσης, D. I, 266). La mala nuova la porta il vento = τὴν κακὴ εἴδηση τὴ φέρνει ὁ ἄνεμος (ἐπίσης, Pitrè III, 304 μετὰ παραλλαγῶν). La mala nova la porta l'oceddu = τὴν κακὴ εἴδηση τὴ φέρνει τὸ πουλὶ (σικελ. αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Tinta dda nova chi veni la prima = ἄσκημη κείνη ἡ εἴδηση πῶρχεται πρώτη (ἐπίσης, αὐτ.). Nessun notizi, donch notizi bonn, riven anca tropp prest i gramm notizi = κἀνένα μαντᾶτο, ὥστε καλὰ μαντᾶτα, γιατὶ παραπολὺ γρήγορα φτάνουν τὰ κακὰ μαντᾶτα (μεδιολαν. αὐτ.). — **Γαλλ.** Les mauvaises nouvelles ont des ailes. (W. I, 443, 4). — Les bonnès novelles rotet et les mâles coret = τὰ καλὰ μαντᾶτα βαδίζουν, καὶ τὰ κακὰ τρέχουν (οὐαλων. D. I, 266). Trop tost vient qui male nouvelle aporte. (Leroux II, 430 μετὰ παραλλαγῆς αὐτ. καὶ σ. 242. D. I, 267). — **Ἱσπαν.** De nuevas no os curedes, que hacerse han viejas y saberlas hedes = γιὰ τὰ νέα μὴ σὲ μέλῃ, γιατὶ θὰ παλιώσουν καὶ πάλι θὰ σοῦ βαρυφανῇ νὰ τὰ μάθῃς. (D. I, 266). El bien suena y el mal vuela = τὸ καλὸ ξαπλώνεται καὶ τὸ κακὸ πετᾷ. (W. III, 840, 5). — **Πορτογαλ.** O bem soa, e o mal voa = ὁμ. (αὐτ.). — **Ἀγγλ.** Ill news comes apace = κακὰ νέα ἔρχονται ἀμέσως. (W. III, 840, 5. V, 561, 2). Ill news travels fast = κακὰ νέα ταξιδεύουν γρήγορα. (D. I, 266). — **Ἰσλανδ.** Vond tíðindi hafa vængi = κακὰ μαντᾶτα ἔχουν φτερὰ (αὐτ.). — **Δαν.** Onde tidninger have vinger = ὁμ. (W. I, 443, 4). — **Νορβηγ.** Vonde Tidender koma tids nog = κακὰ μαντᾶτα ἔρχονται ἀρκετὰ γρήγορα. (D. I, 267). — **Σουηδ.** Ondt Bodskap kommer tijdh nogh = ὁμ. (αὐτ.). — Elakt budskap kommer alltid tids nog = ἄσχημη εἴδηση ἔρχεται πάντα ἀρκετὰ γρήγορα. (W. V, 1040, 9). — **Ὁλλανδ.** Kwade tijding komt tijds genoeg = κακὰ μαντᾶτα ἔρχονται ἀρκετὰ γρήγορα. (W. III, 840, 1. Βλ. καὶ V, 560, 1). Hij komt vroeg genoeg, die eene kwade boodschap brengt = ἔρχεται ἀρκετὰ ἐνωρὶς ὅποιος φέρνει κακὸ μαντᾶτο. (W. I, 445, 9. Βλ. αὐτ. 4). — **Γερμαν.** Ueble Botschaft kommt immer zu früh = κακὸ μαντᾶτο ἔρχεται πάντα προτύτερα ἀπ' ὅτι

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

πρέπει. (W. I, 443, 4. Βλ. αὐτ. 9. III, 840, 6. V, 560, 1. 561, 2. 1041, 13. D. I, 266). Schlechte Nachrichten wandern schnell = κακαῖς εἴδησαις ταξιδεύουν γρήγορα. (W. III, 840, 5). — **Ῥωσ.** Ἡ κακὴ εἴδηση γρήγορα ἔρχεται (αὐτ. 6). — **Τουρκ.** Τὰ κακὰ μαντᾶτα ἔρχονται γρήγορα. (Merx 223).

εἰδίζω

1. Ἂν δὲν εἰδίζανε,
δὲ συμπεθερεύανε.
(Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἔοικα 1.

εἰκόνισμα

1. Ὅποιος δὲν ἔχει 'ς τὸ σπίτι του κόνισμα, κάνει 'ς τὸν πύργο του τὸ σταυρό του.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ὅτι οἱ ἄτεκνοι τρέφουσι καὶ ἀγαπῶσι ζῶα, «τὸ φύσει φιλητικὸν ἐν ἡμῖν καὶ φιλόστοργον εἰς θηρία καταναλίσκοντες ἀνθρώποις ὀφειλόμενον», ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος (Περικλ. 1 σ. 152).

εἴκοσι

1. Ἔκαμε τὰ εἴκοσι δεκαεννιά.
(Μεσσηνίας).

Εἰρωνικῶς ἐπὶ ματαιοπονήσαντος.

2. Σ' τοὺς εἴκοσι ἂν δὲν κάμῃς, 'ς τοὺς τριάντα ἂν δὲν ἀποχτήσῃς, 'ς τοὺς σαράντα μὴν περιμένῃς.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. χρόνος 12 καὶ ταὐτόθι ἀναγραφόμενα παράλληλα. Ἂν δὲν κάμῃς γνώση ὅταν γίνῃς εἴκοσι ἐτῶν, καὶ δὲν ἀποχτήσῃς περιουσίαν ὅταν γίνῃς τριάντα, νὰ μὴ ἔχῃς πλέον ἐλπίδα ὅτι βραδύτερον θὰ εὐδοκιμήσῃς.

3 Σ τοῖς εἴκοσι γαρόφαλο, 'ς τοῖς εἰκοσπέντε βιόλα,
καὶ εἰς τοῖς τριάντα γιασεμί, καὶ 'ς τοῖς σαράντα μόλα.
(Χίου. Καν. 294, 620 [εἰκοσιπέντε]).

Βλ. ἀρ. 4.

4. 'Σ τοὺς εἴκοσι τριαντάφυλλο καὶ 'ς τσοὺ τριάντα ρόδο,
κ' εἰς τοὺς σαράντα χλιὸ νερὸ καὶ 'ς τσοὺ πενήντα μπόρα.

(Κρήτης. Μέλαινα 35 [εἴκοσ' εἶναι ροδαρὰ καὶ εἰς τοὺς τ. βιόλα, εἰς τοὺς σ. κρυό (;) νερόν καὶ εἰς τοὺς π.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 3. Ἐννοεῖται ἡ γυνή. Εἰς τὴν κρητικὴν παραλλαγὴν ἐπακολουθοῦσι καὶ ἄλλοι στίχοι περὶ τῆς τύχης τῆς γυναικὸς μέχρι τοῦ ἑκατοστοῦ ἔτους· ἀλλ' ἡ προσθήκη αὕτη, ὡς ἄλλως ὑποδεικνύει καὶ τοῦ μέτρου ἡ διαφορά, ἐλήφθη ἐξ ᾄσματίου περὶ τῶν ἡλικιῶν τοῦ ἀνδρὸς (βλ. J. σ. 160 ἀρ. 186), ὅπερ ἔχει τὸν τύπον ὁμοίου τινὸς ἐλεγείου τοῦ Σόλωνος (ἀπ. 27 Bergk).

εἶμαι

1. «'Απὸ ποῦ εἶν' τὸ καρπουζάκι;
— 'Απ' ἐκειὸ τὸ φουντανάκι».

(Β 345, 14 [ποῦ σαι κ.; 'Απ' αὐτὸ τὸ μποστανάκι.] — Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη ('Απὸ ποῦ σι, κ. 'Απ' αὐτὸ τοὺ πουστανάτσι.]).

Βλ. κλωνάρι 2. Ὅτι ὅμοια τὰ τέκνα πρὸς τοὺς γονεῖς.

2. Αὐτὸς εἶναι τῆς μανίκας μου μπάλλωμα, τοῦ παπουτσιοῦ πάτος.

(Χίου. Καν. 224,76).

Βλ. ἀρ. 16, γοῦννα 3. Ἐπὶ ἀνθρώπου, πρὸς ὃν οὐδένα ἔχομεν ἄξιον λόγου δεσμόν, καὶ πρὸς οὗ τὰς πράξεις ἀδιαφοροῦμεν.

3. Αὐτοῦ ποῦ εἶσαι ἤμουνα, κ' ἐδῶ ποῦ εἶμαι θἄρτης.

(Βερ. 18, 51 [ποῦ σαι ἤμουν — θἄλθης.] — Β. 36, 475 [ποῦ σαι — ποῦ μαι θἄλθης.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου ['Εδῶ ποῦ]).

Βλ. στέκω 2. Δηλ. ἐπέρασα κ' ἐγὼ ἀπὸ τὰ νιᾶτά σου καθὼς καὶ σὺ θὰ περάσῃς ἀπὸ τὰ γεράματά μου. Λόγοι γέροντος πρὸς αὐθάδη νεανίαν σκώπτοντα ἐλαττώματα αὐτοῦ, προερχόμενα ἐκ τοῦ γήρατος.

4. «Βρὲ Γιάννη, ἐσύ σαι; — Καὶ ἔ μὲ βλέπεις πῶς εἶμαι σὰν τὸ πεῦκο;»

(Τήνου παρὰ τῆς Κας. Στ. Καραλῆ).

Ἐπὶ τοῦ μὴ ἀναγνωρίζοντος ἀμέσως γνωστότατον εἰς αὐτὸν πρόσωπον.

5. Γιὰ νά σαι ἔτσι, εἶσαι κ' ἔτσι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρὸς τοὺς δυσπραγοῦντας ἕνεκα τῆς ἰδίας ἀβουλίας ἢ πονηρίας.

6. Δεῖξέ μου τὸ φίλο σου, γιὰ νὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶσαι.

(Χίου. Καν. 234, 150. — Μυκόνου παρὰ τῆς Κας. Ἀργ. Παπαβασιλείου [φ. σου νὰ πῶ.]).

Βλ. ἀρ. 31.

7. Δεῖξι μι ποιοὺν ἔχις φίλου, νὰ σι πῶ ποιὸς εἶσι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 31.

8. Δὲν εἶναι βρακί, μόνον βρακόπαννο.

(Βερ. 70, 9 [μόν' εἶν' 6.] — Β. 54, 31. — Καρπάθου. ΖΑ. 348, 109).

Βλ. ὄχι 2, ὅπου ἀναγράφονται διάφοροι παραλλαγαὶ καὶ παράλληλα.

9. Δὲν εἶναι Γιάννης, μόν' εἶναι Γιαννάκης.

(Τήνου παρὰ Ἀδ. Ἀδαμαντίου [Γιαννάκης Γιαννακός.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Γ. εἶναι Γ.])

Βλ. ὄχι 2. 3. 3α, Γιάννης 29. 30.

10. Δὲν εἶναι ροῦχο κόψε ράψε, μόν' εἶν' σαμαροσκοῦτι.

('Ηπείρου. Ἀρ. 1567. — Β. 54. 36).

Βλ. ὄχι 2.

11. Δεν εἶναι σκατά, ἡ γριὰ τὰ χέζει.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [παρ' ἡ γριά] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 12, ὄχι 2.

12. Δὲν εἶναι σκατά, τὰ χέζ' ἡ θειά μας.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 11, ὄχι 2.

13. Δὲν εἶναι 'ύζι μὲ νερό, μόνο νερὸ μὲ ρύζι.

(Καρπάθου. ΖΑ. 348, 119 [ρύζι μὲ ν.] καὶ Μαν. 279, 143).

Βλ. ὄχι 2, ρύζι 1.

14. Δὲν εἶναι Χατζῆ παπᾶς, μόν' εἶναι Παπᾶ χατζής.
(Κρήνης παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη.)

Βλ. ὄχι 2.

15. Δὲν εἶναι ἐννιὰ παρὰ ἑκατό, μόνο ὀχτὼ καὶ ζολότα.
(Καρπάθου. ΖΑ. 349,120).

Βλ. ὄχι 2.

16. Εἶναι τῆς γούννας τὸ μανίκι.
(Βάρνας. Κρ. 17).

Βλ. ἀρ. 2, γοῦννα 3.

17. Ἢ νά ναι, ἢ νὰ μὴν εἶναι.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἢ 7. Ἂν δὲν εἶναι τέλειον τὸ πρᾶγμα προτιμότερον νὰ λείπῃ.

18. Κατὰ ποῦ τον ἡ βρωμοῦσα,
ἦτο κ' ἡ παρακρατοῦσα.
(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθουδίδου).

Βλ. κοπέλλι 2 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας παραλλαγάς. Κατὰ τὴν λεχὼ καὶ ἡ μαῖα, κατὰ τὴν δέσποιναν καὶ ἡ θεράπαινα. Παραπλήσιαι ἀρχαῖαι καὶ νεώτεραι παροιμίαι: «Αἱ κύνες τὴν δέσποιναν μιμούμεναι». (Διογενιαν. 493). «Τὰς δεσποίνας αἱ κύνες μιμούμεναι». (Ἀποστόλ. 1517). «Οἷα περ ἡ δέσποινα, τοία χἀ κύων». (Διογενιαν. 251. Πλάτ. Πολιτ. Η', 563c καὶ Σχολ. αὐτ. Κλήμ. Ἀλεξ. Παιδ. Γ', 11 σ. 296 P. καὶ Σχολ. αὐτ. Cicer. ad Att. V, 11, 5. Ἐπιχάρμ. ἀπ. 168 Kaibel). — **Ἰταλ.** Qual è la padrona tal è la serva = ὅ τι εἶναι ἡ κυρά, τέτοια εἶναι ἡ δοῦλα. (W. I, 1138, 708) Qual è la signora, tal è la cagnuola = ὅ τι εἶναι ἡ κυρά, τέτοια εἶναι ἡ σκύλα. (W. II, 595, 4. Βλ. καὶ I, 1138, 708. D. II, 656). Padruna mata, serva saata = κυρὰ τρελλή, δοῦλα βουρλισμένη (περγαμηνή, D. II, 647). — **Γαλλ.** A tel dame tel chamberière (Leroux II, 230). Telle est la maitresse, telle est la servante. (W. I, 1138, 708. Legai 328). — **Ἱσπαν.** Qual el dueño, tal el perro = ὅπως ὁ ἀφέντης, τέτοιος ὁ σκύλος. (D. II, 656. Haller 528). — **Ἀγγλ.** Like mistress, like maid = κατὰ τὴν κυρὰ κ' ἡ κοπέλλα. (W. I,

1138, 708). Hackney mistress, hackney maid = πρόστυχη κυρά, πρόστυχη κοπέλλα (αὐτ.). — **Ἰσλανδ.** Þad eru ekki undr, Þó Þernan líkist sinni frú = δὲν εἶναι καμένα θᾶμα, ἂν ἡ δοῦλα μοιάζει τῆς κυρᾶς. (D. II, 647). — **Δαν.** Som Fruen er til, saa er hendes terne = ὅπως εἶναι ἡ κυρά, ἔτσι εἶναι ἡ κοπέλλα της (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Zoo als de jufvrouw is, zoo is hare kamenier = ὁμ. (αὐτ.). Zoo de juffer, zoo de meid = κατὰ τὴν κυρὰ κ' ἡ κοπέλλα (αὐτ). Zoo als de juffrouw is, zoo is ook haar hondeken = ὅπως εἶναι ἡ κυρά, ἔτσι εἶναι καὶ τὸ σκυλάκι της (αὐτ. 656). — **Γερμαν.** Wie die fraw, also ist die magt = ὅπως ἡ κυρά, ἔτσι εἶναι ἡ δοῦλα. (W. I, 1138, 708. D. II, 647. Suringar 335, 5). Wie die Herrin, so die Dienerin = κατὰ τὴν κυρὰ κ' ἡ δοῦλα· (W. II, 593, 4). Wie die Herrin, so das Hündchen = κατὰ τὴν κυρὰ καὶ τὸ σκυλάκι (αὐτ. 3). Wie der Baum, so die Birne, wie die Frau, so die Dirne = κατὰ τὸ δένδρο κι' ὁ καρπός, κατὰ τὴν κυρὰ κ' ἡ κοπέλλα. (W. I, 283, 248. Παραλλαγαὶ παρὰ D.II, 647).

19. Κατὰ τὸ εἶσαι δὲν εἶσαι.

(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 177).

Δὲν εἶσαι ὅσον καυχᾶσαι ὅτι εἶσαι.

20. Ντὸ ἔν ἡ κονίδα καὶ νὰ ἔν καὶ τὸ ζωμίν ἀτς ;

(Πόντου παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη).

Βλ. κάβουρας 2. 3. 13. 16-19, ψύλλος 1. 2, πρβλ. μῦγα 36. *Κονίδα*, ἡ, τὰ ᾠὰ τοῦ φθειρός· ἡ λέξις ἀρχαία (κονίς), καὶ νῦν πανελλήνιος. — Ἡ παροιμία ἐπὶ πράγματος εὐτελοῦς καὶ ἀνεπαρκοῦς· καὶ ἐπὶ τοῦ καυχωμένου ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ ἔργον, ἀπαιτοῦν ἀφθόνους πόρους, ὧν στερεῖται. Ὁμοία ἡ **Ἀραβ.** Τί εἶναι μία μῦγα καὶ τί ζουμὶ νὰ βγάλῃς ἀπ' αὐτή; (Socin 417).

21. Ὁ Πέτρος εἶν' τοῦ Παύλου, κι' ὁ Παῦλος εἶν' τοῦ Πέτρου.

(Ne. 94.609).

Ἐπὶ φίλων ὑπεραγαπώντων ἀλλήλους.

*22. Οὐκ ἔστι τῶν στρουθίων, ὧν ἰκτῖνος ἁρπάζει.

(Βυζαντινή. Πλανούδ. 139. Ἐλλείπει ἐκ τοῦ βαροκκιανοῦ κώδικος).

Σημερινὴν παραλλαγὴν δὲν εὗρον· ἀλλ' ἡ ἔννοια εἶναι σαφής· ἐλέγετο πιθανώτατα ἐπὶ ἀνδρὸς ἱκανοῦ ν' ἀμύνηται σθεναρῶς τῶν δικαίων του.

23. Πέ με μὲ ποιὸν κάνς συναναστροφή, νὰ σὲ πῶ ποιὸς εἶσαι.

(Σαράντα ἐκκλησιῶν Θρᾴκης. Θρᾳκ. ἐπετηρίς σ. 198).

Βλ. ἀρ. 31.

24. Πέ με μὲ ποιοὺς πάεις νὰ σὲ πῶ ποιὸς εἶσαι.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 322,385).

Βλ. ἀρ. 31.

25. Πέ μι μὶ ποιὸν πηγαίνις νὰ σὶ πῶ τὶ λουγιοῦς εἶσι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη. — Ἁγιάσου Λέσβου παρὰ τοῦ αὐτοῦ [μὶ ποιόν λεήσις (;) νὰ σ' πῶ τί εἶσι.]).

Βλ. ἀρ. 31.

26. Πέ μου μὲ ποιοὺς πᾷς νὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι.

(Θήρας. Δε. Στ. 70 [Εἰπέ μοι μὲ ποίους]).

Βλ. ἀρ. 31.

27. Πέ μου ποιά εἶν' ἡ συντροφιά σου,
νὰ σοῦ εἰπῶ κ' ἐγὼ ποιὸς εἶσαι.

('Ηπείρου. Ἀρ. 1081).

Βλ. ἀρ. 31.

28. Πές μι μὶ ποιὸν τσινουστίγις, νὰ σὶ πῶ τὶ λουγιοῦς εἶσι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 31. *Τσινουστίζω* ἢ *κουνουστεύγω* (ἐν τῇ ναξιακῇ παραλλαγῇ τοῦ ἀρ. 31) σημαίνει συναναστρέφομαι. Ἡ λ. τουρκικὴ (κουνουσμάκ).

✓ 29. Πές μου εἶντα σὲ λέγουν, νὰ σοῦ πῶ εἶντά σαι.

(Χίου. Καν. 290, 593).

Πρβλ. ἀρ. 31. Ὅτι ἡ γνώμη, ἣν ἔχουσιν οἱ πολλοὶ περί τινος, εἶναι τὸ ἀσφαλέστατον κριτήριον τῆς ἠθικῆς ἀξίας αὐτοῦ.

30. Πές μου μὲ ποιόνε κάθεσαι, γιὰ νὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶσαι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἤ, μὲ ποιόνε στέκεσαι] — Κατωγῆς Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Πές με μὲ ποιόνα κ. νὰ σὲ πῶ.]).

Βλ. τὴν ἑπομένην.

31. Πές μου μὲ ποιὸν περιπατεῖς γιὰ νὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι.

(Πτζ. 281, 800. — Κερκύρας παρὰ J. Schmitt [μὲ πιόνε πᾷς — πῶ] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [μὲ ποιόνε περπατεῖς]. — Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκυίλφορδ [μὲ ποιόνε προβατεῖς] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη μὲ ποῖο προβατεῖς, νὰ σοῦ πῶ ποῖος εἶ.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [μὲ ποιὸ κουνουστεύγεις]).

Βλ. ἀρ. 6. 7. 23-28. 30. 32. 33, ἀξίζω 5, συναναστρέφομαι 1, συντροφιὰ 9, πρβλ. ἀρ. 29, ἀνακατώνω 8, γεννῶ 14, καλὸς 53. "Οτι ἡ τῶν φίλων ἐκλογὴ ἐλέγχει τὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρός, εἶναι γνώμη καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων ἐξενεχθεῖσα καὶ ἐν παροιμίαις νεωτέρων ἐθνῶν πολλαχῶς ἐπαναλαμβανομένη. «Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ, | οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι | τοιοῦτός ἐσθ' οἵοισπερ ἥδεται ξυνών». (Εὐριπ. ἀπ. 809 Nauck. FCG. IV, 195,11). «Ἀκριβεῖς ποιοῦ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδὼς ὅτι πάντες οἱ μή σοι πλησιάσαντες ὅμοιόν σε τοῖς χρωμένοις εἶναι νομιοῦσιν». (Ἰσοκράτ. πρὸς Νικοκλ. 27 σ. 20). «Ὅτι τοιοῦτος ἕκαστος ὑπολαμβάνεται εἶναι, ὁποίοις ἑταίροις συναναστρέφεται». (Επιμύθιον Αἰσωπ. μύθ. 320 Halm, 253 Κοραῆ). «Μεθ' ὧν ἀναστρέφεσθαι ποθεῖς, καὶ οἷς πιστεύειν φιλονεικεῖς, καὶ σὺ τοὺς αὐτῶν τρόπους κεκτῆσθαι δόξεις». (Βασιλείου Παραιν. 55). «Ἐκ γὰρ τῶν φιλουμένων ὡς τὰ πολλὰ κρίνεται τὰ ἤθη τῶν φίλων». (Φωτίου ἐπιστ. Α΄, ς΄, 36 σ. 229 Βαλέτ.). Cum quo aliquis iungitur, talis erit. (Arnob. iun. comment. in Psalm. 19 τ. 53 σ. 347 Migne). Si quis cum malis conversatur libenter, numquam de hoc interrogavi, sciens, quoniam talis est, quales illi, cum quibus conversatur. (Priscian. praeexercit. σ. 433, 4 K. Otto 877).

Παροιμίαι. Ἀλβαν. Θουαϊ μαι σε τσ᾽ σ᾽οκαι κε ται ται θομ σε τσιλι γε = πές μου τί συντρόφους ἔχεις καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ τί λογῆς εἶσαι. (Mitkos ἀρ. 352. G. Mayer σ. 23). Πβετ παιρ νι νῖρι σι ασ᾽τ. κκιούρε με κ᾽ε σ᾽κον᾽ ζ μπαν ιδιζά με πβετ = ρωτᾷς γιὰ ἕναν

ἄνθρωπο τί εἶναι· κύττα μὲ ποιὸν πηγαίνει· δὲ χρειάζεται νὰ ῥωτᾷς. (G. Meyer 7,27). Thuime meeh rii, e te thom ce dii = πές μου μὲ ποιὸν στέκεις, καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι. (La Calabria VII, 44). — **Ἰταλ.** Dimmi chi tu pratichi, e ti dirò chi tu sei = πές μου ποιὸν συχνάζεις καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι (τοσκαν. Giusti 64. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè I, 234. D. II, 498 καὶ σ. 509). Dimmi con chi vai, e ti dirò che fai = πές μου μὲ ποιὸν πηγαίνεις, καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ τί κάνεις. (Castagna 262, 26. Παραλλαγαὶ παρὰ Pitrè I, 234. D. II, 498. La Calabria IX, 35,34. Marzano 61). Narami cum quie abitas, et ti hap' a narrer qui ses = πές μου μὲ ποιὸν κάθεσαι καὶ μπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι (σαρδηνία, Pitrè I, 234 D. II, 498). Varda chi pratico, e ti savarà chi son = κύττα ποιὸν συχνάζω καὶ θὰ μάθῃς ποιὸς εἶμαι (βενετ. Pasqualigo 82). Vustu saver chi l' è? varda chi 'l pratica = θέλεις νὰ μάθῃς τί εἶν' αὐτός; κύττα ποιὸν συχνάζει (ἐπίσης, αὐτ. Pitrè I, 234). Te vö savè chi 'l sia? Guarda la sò compagnia = θέλεις νὰ μάθῃς τί εἶν' αὐτός; κύττα τὴ συντροφιά του (λομβαρδ. D. II, 498). Dimmè cu ci prattechi ca te dicu de ccè pede zoppechi = πές μου μὲ ποιὸν συχνάζεις γιὰ νὰ σοῦ εἰπῶ ἀπὸ ποιὸ πόδι κουτσαίνεις (ἀπουλία, Pitrè I, 234). Vidi cu cui va, si vôi sapiri chiddu chi fa = ἰδὲς μὲ ποιὸν πηγαίνει, ἂ θέλῃς νὰ μάθῃς τί κάνει (σικελική, αὐτ.). Cu cui prattichi, ti rassumigghiu = μ' ὅποιον συχνάζεις μοιάζεις (ἐπίσης, αὐτ.). — **Γαλλ.** Dis moi qui tu hantes, je te dirai qui tu es (Littré λ. hanter 3. Λαγκεδοκικὴ παραλλαγὴ παρὰ D. II, 498). Dis moi qui tu fréquentes et je te dirai qui tu es. (Quitard 412). — **Καταλαν.** Diesme en qui vas y et dirè qui eres = πές μου μὲ ποιὸν πηγαίνεις καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι. (D. II, 498). Dígasme al qui vas y t' diré qui serás = πές μου σὲ ποιὸν πηγαίνεις καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ τί θὰ γίνῃς (αὐτ.). — **Ἱσπαν.** Dime con quien andas, y te diré quien eres = πές μου μὲ ποιὸν πηγαίνεις, καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι. (Haller 528). Dime me con quien irás, y decirte he que harás = πές μου μὲ ποιὸν θὰ πᾷς, καὶ νὰ σοῦ πῶ τί θὰ κάμῃς (αὐτ.) Dime con quien vas, decirte he que mañas has = πές μου μὲ ποιὸν πᾷς, νὰ σοῦ εἰπῶ τί συ-

νήθειαις ἔχεις (αὐτ.). Dime con quien paces, y decirte he que haces = πές μου μὲ ποιὸν βόσκεις, καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ τί κάνεις (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** Dize me com quem andas, dir-te hei que manhas has = πές μου μὲ ποιὸν πᾷς, νὰ σοῦ εἰπῶ τί συνήθειαις ἔχεις. (W. III, 1834, 95). — **Ῥαιτορωμαν.** Di 'm con chi tü vast, schi t' vögl eu dir chi tü est = πές μου μὲ ποιὸν πᾷς, νὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι. (D. II, 498 μετὰ παραλλαγῶν). — **Κουτσοβλαχ.** Vréĭ să ţĭ spun eŭ care 'mĭ estĭ? Spune-mĭ cu caré te 'nsoţescĭ = θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ τί μοῦ εἶσαι; πές μου μὲ ποιὸν συντροφεύεις. (Zanne IV, 9530) Spune-mĭ cu carĭ ti méstiçĭ, s-ţî spun çi ésti = πές μου μὲ ποιοὺς ἀνακατώνεσαι, νὰ σοῦ εἰπῶ τί εἶσαι (αὐτ. 9502). Cu carĭ va s-ti méstiçi, ahtare va s'hiĭ = μὲ ὅποιους ἀνακατωθῇς, τέτοιος θὰ γίνῃς (αὐτ 9501). — **Ῥωμουν.** Spune 'mĭ cu cine trăescĭ, şi 'ţĭ voiŭ spune cine eştĭ = πές μου μὲ ποιὸν ζῇς, καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι. (Zanne II, 6142). Orĭ cu cine veĭ trăi, ca acala veĭ işĭ = μ' ὅποιον θὰ ζήσῃς μαζί, σὰν αὐτὸν θὰ γίνῃς (αὐτ. 6143). Spune-mĭ cu cine 'mpreună vĭeţuescĭ, să 'ţĭ ghicesc ce fel dĕ om eştĭ = πές μου μαζὶ μὲ ποιὸν ἔζησες, γιὰ νὰ καταλάβω τὶ λογῆς ἄνθρωπος εἶσαι (αὐτ. 6300). Spune'mĭ cu cine te adunĭ, să 'ţĭ spun ce fel de om eştĭ = πές μου μὲ ποιὸν πηγαίνεις, νὰ σοῦ εἰπῶ τί λογῆς ἄνθρωπος εἶσαι (αὐτ. IV, 9495. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 9499. 9529. 9536. 9575). Omul din soţiĭ luĭ se cunósce = ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς συντρόφους του γνωρίζεται (αὐτ. 9602). — **Ἀγγλ.** Tell me, with whom thou goest and I 'll tell thee what thou doest = πές μου μὲ ποιὸν πηγαίνεις καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ τί κάνεις. (W. II, 1241, 36 III, 1834, 95). — **Ἰσλανδ.** Segðu mèr hvörnig þinn lagsmaðr er, svo kann eg vita, hvörnig þú ert = πές μου ποιὸς εἶναι ὁ σύντροφός σου καὶ μπορῶ νὰ καταλάβω ποιὸς εἶσαι. (D. II, 498). — **Δαν.** Siig mig, Hvem du omgaaes med, og jeg skal sige dig, Hvem du er = πές μου μὲ ποιὸν συναστρέφεσαι καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι (αὐτ.). Sig, hvern han omgæs; darefter kan en dømme ham = πὲς μὲ ποιὸν συναναστρέφεται καὶ ἀπ' αὐτὸ μπορεῖ κάνεὶς νὰ τὸν καταλάβῃ (αὐτ. σ. 509). —

Νορβγ. Seg meg, kven du søkjer; eg segjer deg, kven du er = πές μου ποιὸν ἐπισκέπτεσαι, σοῦ λέγω ποιὸς εἶσαι. (D. II, 498). — **Σουηδ.** Säg mig, med hvilka du helst umgås, och jag skall strax säga dig hurudan du är = πές μου μὲ ποιὸν σοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ συναστρέφεσαι καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ ἀμέσως ποιὸς εἶσαι (αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ W. IV, 1410, 8). — **Ὁλλανδ.** Zeg mij, met wien gij om gaat, en ik sal uwen staat weten = πές μου μὲ ποιὸν συναναστρέφεσαι καὶ θὰ καταλάβω τὴν καταντιά σου. (W. III, 1834, 95). Zegt ons met wie det gij verkeert, en heb ik uwen raad geleerd = πές μου μὲ ποιὸν συχνάζεις καὶ ἔμαθα τὸν τρόπο σου (αὐτ. Φλαμανδικὴ παραλλαγὴ παρὰ D. II, 498). — **Γερμαν** Sage mir, mit wem du umgehst, ich will dir sagen, wer du bist = πές μου μὲ ποιὸν συναναστρέφεσαι, θὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι. (W. IV, 1410, 13. III, 1834, 95). Wenn man einen nicht kennen kann, so sehe man seine Gesellschaft an = ὅταν δὲν μπορῇ κάνεὶς νὰ γνωρίσῃ ἕναν, ἂς κυττάξῃ τὴ συντροφιά του. (W. II, 1241, 36. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 42. III, 434, 1619. 436, 1659. IV, 523, 102. V, 303, 371. 373. D. II, 498). Wil tu wissen, wer einer sey, so siehe drauf, wem er wohnt bey = θέλεις νὰ μάθῃς τί εἶναι ἕνας, κύττα ποιὸν συχνάζει. (W. V, 304, 376. Βλ. αὐτ. II, 1241, 44). Sihe den man bey seim gesellen an = κύττα τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ σύντροφό του. (W. III, 424, 1413). An seinem Umgange (seiner Gesellschaft, erkennt man den Menschen = ἀπὸ τὴ συναναστροφή του (τὴ συντροφιά του) γνωρίζεται ὁ ἄνθρωπος. (W. IV, 1409, 1). Ein freundt ist des andern (Freundes) spiegel = ὁ ἕνας φίλος εἶναι καθρέφτης τοῦ ἄλλου. (W. I, 1179, 147. Βλ. αὐτ. 1178, 42. V, 1678, 605). Sage mir, wer dein Fraund ist, so weiss ich, wer du bist = πές μου ποιὸς εἶναι φίλος σου καὶ καταλαβαίνω τί εἶσαι. (W. III, 1834, 97). Mit wem einer umgeht, dess sitten zieht er an = μ' ὅποιον κάνένας συναναστρέφεται αὐτοῦ τοὺς τρόπους παίρνει. (W. IV, 1410, 8). — **Τουρκ.** Κιμίνλε γκεζέρσιν ανίνλε ανιλίρσιν = πές μου μὲ ποιὸν συναναστρέφεσαι γιὰ νὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶσαι. Μυρσιλίδης 284). Θέλεις νὰ γνωρίσῃς ἕναν; Ρώτα ποιοὶ εἶναι οἱ φίλοι του (Merx 277).

32. Πές μου μὲ ποιὸν συναναστρέφεσαι, νὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι.

(Β. 18, 226. —Ἀν. ἐπιθ. Α', 559, 369. —Κατιρλί. Μακρῆς 84. — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 91 [Πές μι]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

33. Πές μου ποιοὺς ἔχεις φίλους, νὰ σοῦ εἰπῶ τὶ ἄνθρωπος εἶσαι.

(Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη).

Βλ. ἀρ. 31.

34. «Ποῦθε εἶσαι, κομματάκι;
—Ἀπὸ τοῦτο τὸ παννάκι.»
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. κλωνάρι 2.

35. Τί εἶσαι σύ, καὶ τί εἶμ' ἐγώ!

(Κοινή. — Λέσβου παρὰ Γρ Ν. Βερναρδάκη [Τί σι σύ, τσὶ τί εἶμι ἰγώ!]).

Βλ. τὴν ἑπομένην. Ἐπὶ θρασέων νεανίσκων ἀξιούντων προπετῶς νὰ ταχθῶσιν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ ἐπὶ εὐτελῶν ἀνδραρίων μὴ τιμώντων τοὺς κρείττονας Λέγεται δὲ παιγνιωδῶς καὶ ἐπὶ τοῦ νέου οἴνου, ὅτι τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου (26 Ὀκτωβρίου), ὅτε τὸ πρῶτον ἀνοίγονται οἱ πίθοι τῆς νέας ἐσοδείας, τοιαῦτα ἀλαζονεύεται περὶ ἑαυτοῦ, ἀξιῶν νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν πολλῷ ὑπέρτερον παλαιὸν οἶνον.

36. Τί σαι, τί μαι!
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Ἰαγώνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

37. Τὸ πρωΐ ἤσουν καβαλλάρης,
καὶ τὸ βράδυ ξεγοφιάρης.
(Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Ξεγοφιάρης ἢ *ξεγγοφιάρης*, ὁ ἔξαρθρος, καὶ μεταφορικῶς ὁ ἔνεκα μεγάλης κοπώσεως αἰσθανόμενος ὥσπερ ἐξηρθρωμένα τὰ μέλη του· (γαλλ. dehanché). Ὁ αὐτὸς καὶ *ξεγοφιασμένος*, κατὰ μετοχὴν τοῦ

ξεγοφιάζομαι, οὗ τὸ ἐνεργητικὸν ξεγοφιάζω σημαίνει ἐξαρθρῶ, καὶ ἐνίοτε καταπονῶ τινα ὑπερμέτρως. Καὶ ξεγόφιασμα ἡ ἐξάρθρωσις· ἐκ τοῦ γοφὸς ἢ γόφος ἢ γγοφός, καὶ σπανιώτερον ἐγγοφὸς (τὸ ἀρχαῖον γόμφος), σημαίνοντος κυρίως μὲν τὸ ἰσχίον, καταχρηστικῶς δὲ ἄρθρωσιν τοῦ σώματος. — Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἄμεσον παρακολούθημα ἔχει λύπας καὶ δυσαρεσκείας, καὶ ὅτι ἡ τύχη εἶναι εὐμετάβολος. Ὁ ὑπερηφάνως ἱππεύων τὴν πρωΐαν, κατάκειται τὴν ἑσπέραν καταπεπονημένος ἐκ τῆς ἱππασίας.

38. Ὡς ἤσουν ἀγγελόπουλον, εἴνης τυλιάδι.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 482,2).

Τυλιάδι, τό, ἀλλαχοῦ *τυλιγάδι* (ἐκ τοῦ τυλίσσω), ὄργανον ταλασιουργικόν· εἶναι δὲ τοῦτο δοράτιον ἔλασσον πήχεως τὸ μῆκος, ἔχον εἰς ἑκάτερον ἄκρον προσηλωμένα ὁριζοντίως ἀνὰ ἓν ξυλάριον, ὥστε ἔχει τὸ σχῆμα Π, ταὐτικείμενα μὲν σκέλη ἔχοντος μικρά, ἐπιμήκη δὲ τὴν πρὸς τὸ δοράτιον ἀντιστοιχοῦσαν συνδετικὴν γραμμήν. Διὰ τοῦ τυλιγαδίου ἐξελίσσουσιν ἐκ τῶν ἀτράκτων τὸ κλῶσμα, ὅπερ ὅταν πληρωθῇ τὸ τυλιγάδιον ἐξάγουσιν ἀποτελοῦντες δεσμίδας, καλουμένας *βροχαλιαῖς* (ἡ βροχαλιά, ἐκ τοῦ βρόχος). Ἐκ δὲ τῶν βροχαλιῶν διὰ τῆς ἀνέμης ἐλίσσουσι τὸ κλῶσμα εἰς τὰ *μασούρια* (λ. τουρκ. μασοὺρ ἢ μοσούρ), δηλ. τὰ σωληνάρια, τὰ ἐμβαλλόμενα εἰς τὰς κερκίδας. Τὸ τυλιγάδιον ἴσως εἶναι ὁ τῶν ἀρχαίων κλωστὴρ (Blümner Technologie und Terminologie der Gewerbe u. Künste τ. I σ. 117) ὁ τῶν Ῥωμαίων glomus. Τυλιγάδι μεταφορικῶς λέγεται καὶ ὁ ὑψηλὸς καὶ ἰσχνὸς ἀνήρ. Ὅθεν ἡ παροιμία ἐπὶ ἀνδρὸς πρὶν ὡραίου, διὰ νόσον ἢ γῆρας σκελετευθέντος.

εἶντα

1. Εἶντα Μεμέτης καὶ Χατζῆς, κ' εἶντα Χατζῆ Μεμέτης ;

(Κρήτης. J. 298,60 καὶ Φρ. 109 [Χατζῆς Μεμέτης.]).

Βλ. ὄχι 2, Γιάννης 29.

εἰρήνη

1. Εἰρήνη πᾶσι !

(Β. 354,36).

Ῥητὸν ἐκ τῆς λειτουργίας (καὶ ἐξ ἐπιστ. Α΄ Πέτρ. ε΄, 14). «Εἶναι εἰρήνη πᾶσι» = ἐπικρατεῖ ἡσυχία.

2. Εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

(Β. 354, 36).

Καταλέγεται μὲν ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου εἰς τὰς παροιμίας, ἀλλὰ μόνον ὡς εὐχὴ προπεμπτήριος συνειθίζεται ὑπὸ κληρικῶν, ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ληφθεῖσα (Λουκ. α΄, 79).

εἰσακούομαι

1. Ἂν εἰσακούονταν οἱ κουρούναις,
ὅλοι οἱ γαϊδάροι θὲ νὰ ψοφοῦσαν.

(Ἠπείρου. Ἀρ. 69).

Βλ. θεὸς 18. 31.

εἰσέρχομαι

1. Ὄχι τὰ εἰσερχόμενα,
ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα.

(Κοινή. — Νε. 106, 193 [Οὐχὶ τὰ] — Β'. 96, 239 [ὁμ.] — Β. 242, 950. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Οὐ τὰ]).

Ὅτι προτιμότερον νὰ μὴ τηρῇ ὁ χριστιανὸς τὰς τεταγμένας νηστείας, ἢ νὰ κακολογῇ. Ἐκ τοῦ εὐαγγελικοῦ λογίου: «Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον». (Ματθ. ιε΄, 11). Ἡ αὐτὴ γνώμη καὶ παρὰ τῷ Σέξτῳ (110 = Elter I, 11): «Οὐ τὰ εἰσιόντα διὰ τοῦ στόματος σιτία καὶ ποτὰ μιαίνει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ κακοῦ ἤθους ἐξιόντα». Φέρεται δὲ καὶ ἐν παροιμίαις ἄλλων λαῶν, αἵτινες ἐπίσης ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ἐκπηγάζουσιν. — **Ἰταλ.** Bisogna guardare non a quello che entra, ma a quello che esce = χρεία νὰ κυττάζωμε ὄχι κεῖνο ποῦ μπαίνει, ἀλλὰ κεῖνο ποῦ βγαίνει. (Giusti 230). Lu piccatu è chiddu chi nesci e no chiddu chi trasi = ἁμαρτία εἶναι κεῖνο ποῦ βγαίνει καὶ ὄχι κεῖνο ποῦ μπαίνει (σικελ. Pitrè IV, 98). — **Κουτσοβλαχ.** Çe ese din gură e arĕŭ nu çe badzĭ = ὅ τι βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα εἶναι κακό, ὄχι ὅ τι μπαίνει. (Zanne II, 3429). — **Ρωμουν.** Nu e pĕcat ceea-ce intră în gu-

rã, e pĕcat ceea-ce ese=δὲν εἶναι ἁμαρτία ὅ τι μπαίνει 'ς τὸ στόμα, εἶναι ἁμαρτία ὅ τι βγαίνει (αὐτ. Βλ. καὶ 3430). — **Ρωσ.** Δὲ λερώνει 'ς τὸ στόμα, ἀλλὰ λερώνει ἀπὸ τὸ στόμα. (Dal I, 10).

ἑκατὸ

1. Ἑκατὸ καὶ τὸ μονό
(Σίφνου παρὰ Δ. Φιλικοῦ).

Ἐπὶ συρροῆς πολλοῦ πλήθους.

2. Τὰ ἐνενῆντα ἑκατὸ δὲ γίνονται.
(Β. 286,28).

Ἐπὶ ἀποφάσεως ἀμετακλήτου. **Τουρκ.** Ντοξὰν γιοὺς ολμάζ. (Β. 286,28).

ἐκδέχομαι

* 1. Ἀηλὶ τὸν ἐκδεχόμενον τὸ γιόμα ἐκ τὸ χωρίον.

(Βυζαντινή. Ἀθων. Γ", 65=τ. Α' σ. 25. Ἡ παροιμία ἔμμετρος· πολιτικὸς στίχος. — Ὁ κῶδιξ ἔχει «τὸ γῶμαν», ὁ δὲ Aug. Heisenberg ἐν Berl phil Wochenschr. 1900 σ. 462, μὴ παραδεχόμενος τὴν ἐμὴν διόρθωσιν, προκρίνει τὴν γραφὴν τοῦ κώδικος χῶμαν, ὅπερ κατ' αὐτὸν εἶναι ἡ λιπαρὰ γόνιμος γῆ· ἀλλὰ τίς ἔννοια προκύπτει ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναγνώσεως ἐγὼ τουλάχιστον δυσκολεύομαι νὰ διακρίνω· ἄλλως δὲ τὴν ἐμὴν διόρθωσιν σαφῶς ὑποδεικνύουσι καὶ τοῦ Πλανούδη ἡ παράφρασις καὶ αἱ σημεριναὶ παραλλαγαί).

Βυζαντινὴ παραλλαγή, ἢ ἀκριβέστερον παράφρασις τῆς προκειμένης παροιμίας, ἐν ἀρ. 2· σημεριναὶ δὲ παραλλαγαὶ φέρονται πολλαί, ὧν τινὲς ἄρχονται καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σχετλιαστικοῦ ἐπιρρήματος, συμφωνοῦσι δὲ καὶ εἰς τὰς λέξεις. (Βλ. γείτονας 5-7. 21. 32, γειτονιὰ 2. 3. 4α. 11. 19, δωρεὰ 3, ξένος 3. 4. 103. 127α, περιμένω 6, ῥόγα 1, πρβλ. ἄλλος 157). Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι ὅτι πᾶς ἄνθρωπος πρέπει νὰ θαρρῇ καὶ νὰ ἔχῃ πίστιν εἰς μόνας τὰς ἰδίας δυνάμεις, αὐτὸς βοηθῶν ἑαυτῷ, διότι ὁ προσδοκῶν τὴν βοήθειαν ἄλλου βλέπει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς ἐλπίδας του διαψευδομένας. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἰταλ.** Tristu qui spectat bustu de domo anzena: si nde tenet a bustu, non nde tenet a chena=κακόμοιρος ἐκεινος, ποῦ περιμένει γιόμα ἀπὸ ἀλλωνῶν σπίτι· ἂν πάρῃ τὸ γιόμα, δὲν παίρνει τὸ δεῖπνο (σαρδηνία, Pitrè IV, 77). Iscuru a quie ispectat pranzu

de domu anzena=ἀλλ᾽ς τὸν ποῦ περιμένει γιόμα ἀπὸ ἀλλωνῶν σπίτι (ἐπίσης, αὐτ.). Qui espectat piattu anzenu, frittu lu mandigat=ὅποιος ἀναμένει ἀλλωνῶν πιᾶτο κρύο τὸ τρώγει (ἐπίσης αὐτ.). La pigna a fidanza de' vicini non bolle mai=ἡ χύτρα μὲ τὴν πίστη 'ς τοὺς γειτόνους ποτὲ δὲ βράζει (μαρκιανή, αὐτ.). Cu' a sprânza d' àutru la pignata metti, 'n' havi paura di lavari piatta (spissu si trova cu la panza vacanti)=ὅποιος μὲ τὴν ἐλπίδα 'ς ἄλλον βάνει τὴ χύτρα ('ς τὴ φωτιὰ) δὲν ἔχει φόβο νὰ πλύνῃ πιᾶτα· ἤ, συχνὰ βρίσκεται μ' ἀδεια τὴν κοιλιά (σικελ. αὐτ. Καλαβρία παραλλαγὴ παρὰ Marzano 98). Cu' stà a speranza d'autri e no cucina, veni la sira e canta la diana=ὅποιος ἐλπίζει 'ς ἄλλους καὶ δὲν μαγειρεύει, ἔρχεται τὸ βράδυ κι' αὐτὸς τραγουδεῖ τὴ διάνα (καλαβρία, Marzano 99). Chi ha speranza a o pignato d' auti, se non ha magnato manco magna=ὅποιος ἔχει ἐλπίδα 'ς τὴ χύτρα τῶν ἄλλων, ἂν δὲν ἔχει φαγωμένο, δὲν τρώγει (νεαπολιτ. Pitrè IV, 77). Chi sull' altrui sostanza fida e spera, resta digiuno da mattina a sera=ὅποιος 'ς τοῦ ἄλλου τὴ βοήθεια πιστεύει κ' ἐλπίζει, μένει νηστικὸς ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ (ἐπίσης, D. I, 96). Chi minestra d' altri aspetta, fredda se la mangia=ὅποιος μανέστρα ἀλλωνῶν περιμένει κρύα τὴν τρώγει (ἀπουλία, αὐτ.). Chi per l' altrui man s' imbocca, rade volte si satolla=ὅποιος μὲ ἀλλωνοῦ χέρι ταγίζεται σπάνιο εἶναι νὰ χορτάσῃ (τοσκαν. αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Chi a vēūl giunè, ch' as lassa anboconè=ὅποιος θέλει νὰ νηστέψῃ ἂς ἀφήσῃ νὰ τὸν ταγίσουν (πεδεμοντ. Pitrè IV, 77). Cu' a sprânza d' àutru fa, nenti fa=ὅποιος μ' ἐλπίδα ἄλλου κάνει, τίποτα δὲν κάνει (σικελ. αὐτ.). —**Γαλλ.** Qui s' attend à l'écuelle d' autrui a souvent mal dîné. (Littré λ. écuelle 5. Παλαιὰς γαλλικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Leroux I, 32. II, 195. 196). Aquet qui s' atten trop au ben a la cousine de parens et besis, certes souben tard digne=ὅποιος παραπολὺ περιμένει ἀπὸ τὸ μαγερειὸ τῶν συγγενῶν καὶ γειτόνων, συχνὰ βέβαια γιοματίζει ἀργὰ (βεαρνική, D. I, 96). L' ci compte so s' voisin po soper, court risse d' aller doirmi sins magnî=ὅποιος λογαριάζει 'ς τὸ γείτονά του γιὰ τὸ δεῖπνο τρέχει κίνδυνο νὰ πᾷ

νὰ πλαγιάσῃ χωρὶς νὰ φάγῃ (οὐαλων. αὐτ.). I n fât mâie si fiî so l' briquet d'in aute = δὲν πρέπει ποτὲ κἀνεὶς νὰ περιμένῃ ἀπὸ τοῦ ἄλλου τοῖς φέταις μὲ τὸ βούτυρο (ἐπίσης, αὐτ.) — **Καταλαν.** Qui sopa d' altre espera, freda la mentja = ὅποιος ἀλλωνοῦ σοῦπα ἐλπίζει, κρύα τὴν τρώγει (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Qui escudella daltri espera, freda la menja = ὅποιος 'ς ἀλλωνοῦ σκουτέλλι ἐλπίζει, κρύο τὸ τρώγει. (W. IV, 396, 32). — **Ἱσπαν.** Quien espera en mano ajena, mal yanta y peor cena = ὅποιος 'ς ἀλλωνοῦ χέρι ἐλπίζει, κακὰ γιοματίζει καὶ χειρότερα δειπνᾷ. (W. II, 1654, 70. III, 103, 407). — **Πορτογαλ.** Quem a mão alheia espera, mal janta, e peor cea = ὁμ. (D. I, 96). Quem á mesa alheia come, janta e cea com fome = ὅποιος 'ς ἄλλου τραπέζι τρώγει, γιοματίζει καὶ δειπνᾷ μὲ πεῖνα (αὐτ.). Quem escudella d'outro espera, fria a come = ὅποιος σὲ σκουτέλλι ἄλλου ἐλπίζει, κρύο τὸ τρώγει (αὐτ.). O que come pol - a mau d'outro, come moito e engorda pouco = ὅποιος τρώγει μὲ τὸ χέρι ἀλλωνοῦ, τρώγει πολὺ καὶ λίγο παχαίνει. (D. II σ. 449). — **Ῥωμουν.** Cine ţine pâĭnea în sînul altuĭa, de multe orĭ rabdă de fóme = ὅποιος φυλάγει ψωμὶ 'ς ἄλλου ποδιὰ πολλαῖς φοραῖς πεινᾷ. (Zanne IV, 9013). — **Ἀγγλ.** He that waits on another man's trencher, makes many a late dinner = ὅποιος περιμένει ἀπὸ τὸ ταλιοῦρι ἀλλωνοῦ, πολλαῖς φοραῖς ἀργὰ γιοματίζει. (W. IV, 1212, 95. Παραλλαγὴ παρὰ D. II σ. 449). He who depends on another, dines ill and sups worse = ὅποιος ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλον γιοματίζει κακὰ καὶ δειπνᾷ χειρότερα (D. II σ. 449). He that feeds upon charity, has a cold dinner and no supper = ὅποιος ζῇ ἀπὸ ἐλέη ἔχει κρύο γιόμα καὶ δὲν ἔχει δεῖπνο (αὐτ.). — **Δαν.** Hvo gjerne vil have Mad af en Andens Fad, faaer intet paa sit eget = ὅποιος τοῦ ἀρέσει νὰ πάρῃ φαγητὰ ἀπὸ ἄλλου σκουτέλλι δὲν παίρνει τίποτε ἀπὸ τὸ δικό του. (D. I, 96) — **Νορβηγ.** Dan som helst vil eta av annan Manns Fat, fær inkjie paa sitt eiget = ὅποιος ἐπιθυμεῖ πολὺ νὰ τρώγῃ 'ς ἄλλου τὸ σκουτέλλι δὲν παίρνει τίποτε 'ς τὸ δικό του (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Die op eens anders schotel wacht, eet dikwijls kwalijk = ὅποιος ἀπὸ ἄλλου τὸ σκουτέλλι περιμένει, τρώγει πολλαῖς φο-

ραῖς κακά. (W. IV, 396, 32). — Γερμαν. Wer auf fremde Küche wartet, isst theuer und schlecht = ὅποιος ἀπὸ ξένο μαγερειὸ περιμένει, τρώγει ἀκριβὰ καὶ κακά. (W. II, 1654, 70). Wer sich auf anderer Leute Schüssel verlässt, geht hungrig zu Bette = ὅποιος λογαριάζει 'ς ἀλλωνῶν τὸ σκουτέλλι, νηστικὸς πλαγιάζει. (W. III, 103, 1407. IV, 396, 35). Wer auf die Schüssel anderer wartet, isst übel = ὅποιος περιμένει τὸ σκουτέλλι ἄλλων τρώγει κακὰ (W. IV, 396, 32. Βλ. αὐτ. 1055, 5). Wer auf eines andern Tisch wartet, wird spät zum Essen kommen = ὅποιος περιμένει ἀπὸ ἀλλωνοῦ τραπέζι, ἀργὰ θὰ φάγῃ (αὐτ. 1212, 95). Wer wartet, bis ein anderer ihm zum Essen klingelt, der wird oft schmal speisen müssen = ὅποιος περιμένει ὡς ποῦ νὰ τοῦ σημάνῃ ἄλλος γιὰ νὰ φάγῃ, αὐτὸς θ' ἀναγκασθῇ πολλαῖς φοραῖς νὰ λιγοφαγήσῃ (αὐτ. 1789, 50). Wer auf das Brot anderer wartet, der wird oft hungern müssen = ὅποιος περιμένει τὸ ψωμὶ ἄλλων πολλαῖς φοραῖς ἀναγκάζεται νὰ πεινάσῃ. (W. V, 1062, 523).

*2. Οὐαὶ τῷ ἐκδεχομένῳ ἄριστον ἀπὸ τῆς κώμης.
(Βυζαντινή. Πλανούδ. 272).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

ἐκδικειοῦμαι

1. Οἱ ἀδύνατοι καταγγέλλουνε, κ' οἱ δυνατοὶ ἐκδικειοῦνται.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Ἐνδεικτικὴ τῆς γνώμης, ἣν πολλοὶ ἐν Μάνῃ ἔχουσιν, περὶ τῆς τιμωρίας τῶν ἀδικημάτων. Ὅτι εἰς μόνους τοὺς ἀδυνάτους ἐπιτρέπεται ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν δικαιοσύνην διὰ καταγγελίας τοῦ ἀδικήσαντος, οἱ δὲ εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν πεποιθότες προσήκει νὰ χειροδικῶσιν.

ἐκεῖ

1. Ἀπ' ἐδῶ μαχαῖρ', ἀπ' ἐκεῖ κρεμός.
(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 172).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἐμπρὸς 13.

2. Ἐδῶ βουνό, ἐκεῖ γκρεμός, κι' ὅπου νὰ πάω βράχος.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἐμπρὸς 13.

3. Ἐδῶ γιαλός, ἐκεῖ γιαλός,
καὶ ποῦ νὰ πέσω νὰ πνιγῶ ;
(Ἀν. ἐπιθ. Α', 452, 101 [γ. ποῦ νὰ π.] — Χίου. Καν. 222, 63 [Ἀπ' ἐ. γ. ἀπ' ἐκεῖ γ.])

Βλ. ἐμπρὸς 13.

4. Ἐδῶ κρεμός, ἐκεῖ μαχαῖρ'.
(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 174. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἐκεῖ βάραθρος.]).

Βλ. ἐμπρὸς 13.

5. Ἐδῶ κρεμός, κ' ἐκεῖ νερό,
καὶ ποῦ νὰ πέσω νὰ πνιγῶ ;
(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 174).

Βλ. ἐμπρὸς 13.

*6. Ἔνθεν ἐκεῖθεν οὐαί !
(Βυζαντινή. Αἰσώπ. παρ. 3).

Βλ. τὴν βυζαντικὴν ἐν λ. ἐμπρὸς 13, ὅπου ἀναγράφονται καὶ ἄλλαι παραλλαγαὶ καὶ παράλληλα. Ἡ παροιμιακὴ αὕτη φράσις εὑρίσκεται καὶ παρὰ τῷ Μιχ. Γλυκᾷ (Χρον. σ. 613, 15 Bonn.) ὑπὸ διάφορον τύπον: «Οὐαὶ πανταχοῦ !» Ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι τῷ περιέχοντι τὴν συλλογὴν τῶν Παροιμιῶν Αἰσώπου, ὁ βιβλιογράφος ἐπάγεται τὰ ἑξῆς: «οἷς περιστοιχίζεται κακά». Ὁ Leutsch CPG. II σ. 228 ἐκλαβὼν ταῦτα ὡς δεύτερον κῶλον τῆς παροιμίας, εἶκασεν ἀστόχως ὅτι εἰς τὸ *οἷς* ὑποκρύπτεται τὸ *δειλοῖς* ἢ ἄλλο τι προσόμοιον. Ἀλλ' ὁ Crusius (Rhein. Mus. τ. 42 σ. 395. 424) ὀρθῶς παρετήρησεν ὅτι ταῦτα εἶναι ἑρμηνεία τῆς παροιμίας· διορθώσας ὅμως τὸ *οἷς* εἰς *οἷον* οὐδαμῶς ἐδυνήθη νὰ θεραπεύσῃ τὸ νοσοῦν χωρίον. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ: «οἷς περιστοιχίζει κακά»· ἤτοι οὐαὶ ἐκείνοις, οὓς περιστοιχίζει κακά· ὁ βιβλιογράφος δηλ. ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ φράσις λέγεται ἐπὶ τῶν κακοῖς περιστοιχιζόμενων.

7. Κάλλια ἐδῶ κουτσαίνοντας,
παρὰ ἐκεῖ χορεύοντας.
(Σπαρτίλλας Κερκύρας παρὰ J. Schmitt).

Ἐπὶ τῶν προτιμώντων ταλαίπωρον βίον ἐν τῇ πατρίδι τῆς ἀλλαχοῦ εὐημερίας.

8. Μαῦρα κ' ἰδῶ, σκόντα κ' ἰκεῖ.
(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἐμπρὸς 13.

9. Π' ἐδῶ βαθιά, πὲ κεῖ βαθιά, ποὺ ποῦ νὰ πέσω νὰ πνιγῶ;
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. ἐμπρὸς 13.

ἐκκλησιὰ

1. Ἂν πάρης ἀπὸ ἐκκλησιὰ ἕνα κουτάλι λᾶδι,
νὰ τῆς τὸ πᾷς κι' ὀγλήγορα γιομᾶτο ἕνα μπουκάλι.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πρβλ. ἀρ. 4. 7. Ὅτι μέγιστον κακὸν ἡ ἱεροσυλία· πρὸς ἐξαγνισμὸν δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀπόδοσις τοῦ συληθέντος, ἀλλὰ χρεία ἀναθήματος πολλαπλασίας ἀξίας.

2. Ἐγκρέμισα ἐκκλησιαῖς.
(Κεφαλληνίας παρὰ Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. μοναστῆρι 1. Λόγοι ἀναξιοπαθοῦντος· πάσχω δηλ. δεινά ὥσανεὶ διέπραξα στυγερώτατον κακούργημα, οἷον ἡ κατεδάφισις ἐκκλησιῶν.

3. Ἡ νεκκλησιὰ συνήθη ναι, κ' ἡ τάξη βονικό ναι.
(Σύμης. ΚΠ. Η', 486, 122).

Βονικὸς = γονικός, πατρῷος. Καθὼς εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσέρχονται τακτικῶς οἱ χριστιανοὶ καθ' ἕξιν, οὕτω διὰ τῆς ἕξεως προσκτᾶται ὁ ἄνθρωπος εὐκοσμίαν καὶ εὐπρέπειαν, ἂν τῶν ἀρετῶν τούτων ὑποδείγματα παρέχει εἰς αὐτὸν ἡ οἰκογένειά του.

4. Θέλεις νὰ κάμῃς κακὸ τὸχτροῦ σου; Πᾶρε ἕνα κεραμίδι ἐκκλησιᾶς καὶ βάλ' τὸ ἀπάνου 'ς τὸ σπίτι του, νὰ πάῃ ξύλου λίθου.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. ἀρ. 1. Τοσοῦτον μέγα ἁμάρτημα εἶναι ἡ ἱεροσυλία, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἀκουσίως ἢ ἐν ἀγνοίᾳ γενόμενος ἱερόσυλος ἐξολοθρεύεται πανοικί.

5. Κατὰ τὸ βάζο τ' ς ἐκκλησιᾶς,
εἶναι ὁ ψάλτης κι' ὁ παπᾶς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βάζο τ' ς ἐκκλησιᾶς (ἐκ τοῦ ἰταλ. vaso) τὸ ἔνδον τῆς ἐκκλησίας (le vaisseau de l' église γαλλ.). Ὅτι ὁμόλογον πρὸς τὸ περιέχον εἶναι καὶ τὸ περιεχόμενον· ὁμόλογος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν μέγεθος καὶ τὴν διακόσμησιν τῆς ἐκκλησίας εἶναι καὶ ὁ λειτουργῶν ἐν αὐτῇ ἱερεὺς καὶ ὁ ψάλτης. Παραπλησία παροιμ. **Γερμαν.** Wie das Kirchspiel, so der Pfarrer=κατὰ τὴν ἐνορία κι' ὁ ἐφημέριος. (W. II, 1349, 2).

6. Ὅποιος πᾷ 'ς τὴν νεκκλησία
φεύγει ἀποὺ τὴν ἁμαρτία,
κι' ὅποιος κάμνει τὸν σταυρόν του,
ἔχει τ' ἅγια 'ς τὸ πλευρόν του.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 486, 123 [νεκκλησιὰ—ἁμαρτίαν]).

Ψυχωφελὴς νουθεσία, εἰλημμένη ἴσως ἐκ θρησκευτικοῦ τινος ποιήματος.

7. Ὅποιος τρώει ἀπὸ κλησιά,
τρώει ἀνθρώπινα σκατά.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πρβλ. ἀρ. 7. Ὁ σφετεριζόμενος ἐκκλησιαστικὸν κτῆμα καὶ ὁ δολίως διαχειριζόμενος περιουσίαν ἐκκλησίας, κακῶς θ' ἀπολεσθῇ. Ὅτε πρὸ ἑβδομηκονταετίας περίπου ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας ἐξετέθησαν εἰς πλειστηριασμὸν τὰ κτήματα τῶν διαλυθεισῶν μονῶν, οἱ πολλοὶ ἔλεγον: «ὅποιος φάγῃ ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικά, θὰ φάῃ τὰ μανίκια του».

Παραπλησία **Γερμαν.** Kirchen bestelen hat grosse Verantwortung = νὰ κλέφτῃ κἀνεὶς ἐκκλησιαῖς ἔχει μεγάλη εὐθύνη. (W. II, 1342, 108).

8. «Πᾶμε 'ς τὴν ἐκκλησιά; — Δὲν ἔχω μιώβολο. — Πᾶμε 'ς τὴν ταβέρνα; — Ἔχω πεντέξη».

(Φάρσων Κεφαλληνίας παρὰ Ι. Α. Βουτσινᾶ).

Μιώβολο, τό, = ἡμιώβολον. Ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἐλέγετο καὶ τὸ τέταρτον τῆς πένας, τὸ *φαρδίνι* (ἀγγλ. farthing). — Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν φειδωλοτάτων μὲν ἐν δαπάναις εἰς ἔργα εὐσεβῆ, ἀφειδῶς δὲ δαπανώντων εἰς πότους καὶ διασκεδάσεις.

9. Ποῦ παένει 'ς τὴν κλησιὰ καὶ καπνίζεται,
πρέπει καὶ νὰ λιβανίζεται.

(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Πρβλ. φυλάγω 19. Εἰρωνικῶς ἐπὶ ἐπιτρόπων ἐκκλησιῶν ἀπίστων περὶ τὴν διαχείρισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας· διότι δίκαιον δῆθεν εἶναι ὁ ἐν τῷ ναῷ δουλεύων καὶ νὰ τρέφεται ἐκ τοῦ ναοῦ.

10. Πρῶτα φουρνία,
ἐπέκει ἐγκλεσία.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 377, 272 [φουρνὶν κ' ἐπεκεῖ ἐ.] καὶ παρ Ἰωά. Βαλαβάνη [όμ.] — Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου.)

Πρῶτον πρέπει νὰ οἰκοδομῆται φοῦρνος καὶ ἔπειτα ἐκκλησία. Πρῶτον πρέπει νὰ φροντίζωμεν περὶ οἰκονομίας τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων καὶ ὕστερον περὶ τῶν ἐπουσιωδεστέρων.

11. Ῥημάζει σπίτια καὶ χτίζει ἐκκλησιά.

(Θεσσαλίας).

Πρβλ. κλέφτω 10. Ἐπὶ ἁρπάγων καὶ φαύλων, διαθετόντων μερίδα τῶν ἀθέσμων κερδῶν αὐτῶν εἰς ἔργα κοινῆς ὠφελείας. Ὅμοιαι παροιμ. **Γερμαν.** Eine Kirche bauen und ein Land verwüsten = νὰ χτίζῃ ἐκκλησιὰ καὶ νὰ ῥημάζῃ χώρα. (W. II, 1344, 164). — **Ἀραβ** Κάποιος ποῦ ῥήμαξε μιὰ πολιτεία ἔχτισε ἕνα μιναρὲ (αὐτ.).

ἐκπορεύομαι

*1. Ὅσον ἐξεπορεύετο τὸ νὶν πάλιν βελόνι σώζει.

(Βυζαντινή. Κῶδ. L. 27=τ. Α' σ. 71).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ξεπέφτω 5. *Ἐκπορεύομαι* ἢ ξεπορεύομαι κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ φθείρομαι, ἥτις προῆλθεν ἐκ τῆς σημασίας, ἣν εἶχεν ἐπίσης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, τοῦ ἀπέρχεσθαι. *Νὶν* τὸ ὑνίν, ὑποκοριστικὸν τοῦ ὖνις. *Σώζω* δὲ τὸ τῆς δημώδους σώνω (ἀόρ. ἔσωσα) = ἐπαρκῶ, εἶμαι ἰσάξιος.

ἐλεΐζω

1. Δὲν ἐλείζει οὔτε τὸν ἄγγελό του.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. δίνω 10.

ἔλεος

1. Ἐπῆγα νὰ κάμω ἔλεος καὶ βρῆκ' ἅγιον πάθος.

(Χίου. Καν. 237, 173.)

Βλ. μιστὸς 2.

ἐλευθεριὰ

1. Ἄχου καμένη λημτιριά, ποῦ σ' ἔχι τσὶ σὶ χάση,
χιλις φουραῖς σ' ἀναζητᾷ, ὥστι νὰ σὶ ξιχάση.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. παντρειὰ 5. *Λευτεριὰ* ὁ ἄγαμος βίος, διότι ἡ παντρειὰ εἶναι σκλαβιά, ὡς λέγει ἄλλη παροιμία (παντρειὰ 9). Ὅτι ὁ νυμφευθεὶς μετὰ πόθου ἀναπολεῖ τὸν πρότερον ἀφρόντιδα βίον του.

ἐλεύθερος

1. Εἶσ' ἐλεύθερος καὶ σειέσαι,
μὰ θὰ παντρευτῇς νὰ ξυέσαι.

(Θήρας. Δε. Στ. 72 [ἐλεύθερος — μὰ νὰ π.] — Β. 72, 94 [όμ.] — Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ· καὶ παρὰ Κ. Νοητάκη [μπαδρευτῇς]).

Πρβλ. παντρεύω 27, ἀνύπανδρος 2. Ὁ μὲν ἄγαμος ἀμιέριμνος

περιφέρεται αὐταρέσκως κομψευόμενος, ἐνῷ ὁ ἔγγαμος περισπώμενος ὑπὸ τῶν οἰκιακῶν φροντίδων κάθεται ἀμηχανῶν (« ξύνει τὸ κεφάλι του» εἰς ἔνδειξιν ἀμηχανίας). Παρεμπλησία Γαλλ. Un homme qui se marie prend congé de bonne vie. (Legai 34).

2. Εἰς τῆς λεύτερης τὴν πόρτα ἑκατὸ κι' ὁ γάιδαρος.

(Μήλου. Νεα. 193).

Βλ. ἀνύπανδρος 5 γαμπρὸς 47.

3. Ἐλευθέρα Κέρκυρα χέζ' ὅπου θέλεις.

(Κοινή. [ἤ: Ἑλ. Κέρκυρα.—ἤ Ἔγινε ἐλ. Κέρκυρα.] — Νε. 38, 243 [χέζε] — Β' 37, 67 [ὁμ.]).

Ἐπὶ ἀκολάστου ἐλευθερίας. Ἀρχαία παροιμία, γενομένη καὶ νῦν δημώδης. Ἐλέγετο δὲ ἐπὶ λοιδορίᾳ τῶν Κερκυραίων ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, κατὰ τὴν διὰ τοὺς πολλοὺς πολέμους καὶ τοὺς τυράννους ἐπελθοῦσαν παρακμὴν τῆς νήσου. (Στράβ. Ζ', ἐπιτομ. 7. 8. Εὐστάθ. εἰς Διονυσ. περιήγ. 494. Mustoxidi delle cose Corciresi σ. 137).

ἐλεῶ.

*1. Ὁ ἐλεῶν φλασκὶν
χάνει ἀσκίν.

(Βυζαντινὴ περιεχομένη εἰς πέντε θεολογικοὺς κώδικας, FHIKL. F = Krumbacher Sitzungsber 71, 67. MGS. 122, 52 [Ὁ ἐλεῶν ἀ. χ. φλακίν.]. H = Krumbacher MGS. 91. 122 [ἐλεῶν φλασκὴν χ. ἀσκὴν]. I = MGS. 122 [φλασκὴν χάνη ἀσχήν.] K = αὐτ. [φλασκὴν χάνη ἀσκήν]. L, 7 = Πολίτου τ. Α' σ. 9.— Ἡ παροιμία ἔμμετρος ὁμοιοτέλευτος· ὁ πρῶτος στίχος τριποδία ἰαμβική, ὁ δεύτερος διποδία δακτυλικὴ καταληκτικὴ ἢ χορίαμβος).

Ἐν τῷ κώδικι F φέρεται, ὡς ἤδη ἀνωτέρω ἐσημειώθη, ἀντιστρόφως ὅτι ὁ ἐλεῶν ἀσκὶν χάνει φλασκίν. Ὁ βιβλιογράφος ὑπολαβὼν ὅτι πρόκειται περὶ ἐλεημοσύνης, ἐθεώρησεν ἄτοπον καὶ ἀνήθικον τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη ζημιώνει τὸν δίδοντα, καὶ πρὸς διόρθωσιν τῆς ἀτοπίας προσεπάθησε νὰ περιορίσῃ τοὐλάχιστον τὴν ζημίαν· ὅθεν μεταβαλὼν τὴν τάξιν τῶν ὀνομάτων κατεσκεύασε τὴν ἔννοιαν ὅτι ὁ δίδων εἰς ἐλεημοσύνην ἕνα ἀσκὸν ζημιοῦται ἓν φλασκίον μόνον. Τὴν γραφὴν ταύτην τοῦ κώδικος ἐζήτησε νὰ διορθώσῃ ὁ K. Foy

(ἐν Bezzenbergers Beiträge τ. XIV σ. 41), γράφων «ὁ μελετῶν ἀσκὶν χάνει ⟨καὶ τὸ⟩ φλασκὶν» καὶ ἑρμηνεύων ὅτι ὁ ἐπιζητῶν τὰ πλείονα χάνει καὶ τὰ ὀλίγα ποῦ ἔχει. Ἀλλὰ τὴν τολμηροτάτην ταύτην διόρθωσιν ἐλέγχει ὡς ἀσύστατον καὶ περιττὴν ἡ συμφωνία τῶν ἄλλων τεσσάρων κωδίκων· τὸν δ' ὀρθὸν τύπον τῆς παροιμίας ἐμφαίνει οὐ μόνον ἡ συμφωνία τῶν κωδίκων, ἀλλὰ καὶ ἡ θεολογικὴ ἑρμηνεία ἐν τῷ κώδικι Η «καί φησιν, ὅτι ὁ ἐλεῶν φλασκίν, ἤγουν ποτήριον ἕν, χάνει ἑκατονταπλασίονα» (MGS. σ. 91).

Τὸ *ἐλεῶ* ἐν τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ *λυπᾶμαι* τῆς δημώδους, κείμενον ἐν μεταφορικῇ σημασίᾳ ἀντὶ τοῦ φείδομαι. Τὸ δὲ φλασκὶν καὶ τὸ ἀσκὶν ἐννοοῦνται ὡς πλήρη ἐλαίου· διότι τὸ ἔλαιον δι' ἀσκῶν μεταφέρεται, τὸ δὲ φλασκὶν χρησιμεύει ὡς ἀρυτὴρ πρὸς μετάγγισιν ἐλαίου ἀπὸ τοῦ πίθου εἰς τὰ ἐλαιοδόχα ἀγγεῖα [1]). Ὅθεν ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας, ἣν εὐστόχως διέγνω καὶ ὁ Krumbacher (MGS. 183), εἶναι ὅτι ἡ ἀλόγιστος φειδὼ ἀποβαίνει λίαν ἐπιζήμιος· ὁ φειδόμενος τοῦ φλασκίου χάνει ἀσκὸν ὅλον πλήρη ἐλαίου. Τὴν γνώμην ταύτην ἐκφράζουσι καὶ ἡ παροιμία ἐν λ. ἀκριβὸς 5 καὶ ἡ βυζαντινὴ ἐν λ. εὔωνος 1 καὶ αἱ ποικίλαι παραλλαγαὶ τούτων· ὁμοιότεραι δὲ τὴν διατύπωσιν πρὸς τὴν προκειμένην παροιμίαν εἶναι αἱ ἀναφέρουσαι κατ' ἀντίθεσιν τὸ εὐτελέστερον τὴν ἀξίαν, οὗ φείδεται ὁ ἀλόγιστος οἰκονόμος καὶ τὸ πολυτιμότερον, ὅπερ χάνει. Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς: α') Αὐγὸ καὶ κόττα (λ. χάνω 19). β') Πρόβατον καὶ ἄλογο (λ χάνω 21. 22)· γ') Τροφὴ τοῦ γάτου καὶ ἐνδύματα (λ. γάτος 36)· δ') Καρφὶ καὶ πέταλο (λ. χάνω 7. 20. 65-67). ε') Ξεφουρνιὰ καὶ φουρνιὰ (λ. χάνω 19α). ς') Πιρὶ καὶ καλκοῦνι (λ. χάνω 61.

[1] *Φλασκὶν* εἶναι ὁ καρπὸς τῆς φλασκιᾶς ἤτοι τῆς λαγυνοφόρου τῆς κοινῆς, ὅστις ἀποξηραινόμενος χρησιμεύει ὡς δοχεῖον (βλ. τ. Β' σ. 265). Ἡ λέξις, ἥτις εἶναι κοινοτάτη παρ' ἡμῖν σήμερον ὑπὸ τοὺς τύπους *φλασκὶ* καὶ *φλάσκα* καὶ *βλασκὶν* (ἐν Κύπρῳ), ἦτο εὔχρηστος ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων βυζαντινῶν χρόνων· παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ λ. ἀρυβάσσαλον καὶ τῷ Σουίδᾳ λ. πυτίνη ἀπαντῶσι καὶ οἱ τύποι φλάσκων καὶ φλασκίον. Τὴν λ. θεωρεῖ ἑλληνικὴν ὁ Ἰσίδωρος (Origin. XX, 6, 2)· ἀλλὰ πιθανώτερον εἶναι λατινογενής, ὑποτίθεται δ' ὅτι ὑπῆρχε λέξις flasca, ἐξ ἧς τὸ ἰταλ. fiasca κλπ. σχηματισθεῖσα ἴσως κατὰ παραφθορὰν τοῦ λατ. vasculum. (Βλ. Κοραῆ Ἄτ. Δ' σ. 650-1. Diez Etymol. Wörterb. d. rom. Spr. λ. fiasco, 138. Körting Lateinisch-roman. Wörterb. 1901 ἀρ. 3821. Meyer Neugr. Stud. III, 70).

68. 71)· ζ΄) Ἕνας ποῦντος καὶ γάδαρος (λ. χάνω 27)· η΄) Πέντε καὶ δέκα (λ. χάνω 63. 81)· ἢ ἐννιὰ καὶ δέκα (λ. λυποῦμαι 3). Ἀλλ' οὐδεμία τῶν εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον γνωστῶν σημερινῶν παραλλαγῶν ἀναφέρει φλασκὶ καὶ ἀσκί.

Ὅμοιαι ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι ἀναγράφονται ἐν λ. γάτος 36, χάνω 27 καὶ 66· καταλέγω δὲ καί τινας ὧδε, ἐν αἷς γίνεται χρῆσις ἄλλων μεταφορῶν, πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν. **Ἰταλ.** Cui cerca sparagnari lu tarì, perdi l'unza = ὅποιος γυρεύει νὰ οἰκονομήσῃ τὸ ὄβολο χάνει τὸ φλωρὶ (σικελ. Pitrè II, 130). Cui sparagna lu quadàru, sfraga la padedda = ὅποιος φυλάγει τὸ σαχάνι χαλᾷ τὸ τηγάνι (ἐπίσης, αὐτ. 136). — **Καταλαν.** Qui no atoba la gotera, ha de fèr la casa entera = ὅποιος δὲ διορθώνει τὴ χολέδρα ἔχει νὰ φτειάσῃ ὁλόκληρο τὸ σπίτι. (D. I, 751 μετὰ παραλλαγῆς). — **Ἱσπαν.** Quien no adoba gotera, hace casa entera = ὁμ. (αὐτ.) — **Ἀγγλ.** For want o'a steck a shoe may be tint = γιὰ μιὰ σουβλιά, ἕνα ὑπόδημα μπορεῖ νὰ χαλάσῃ (σκωτική, αὐτ.).

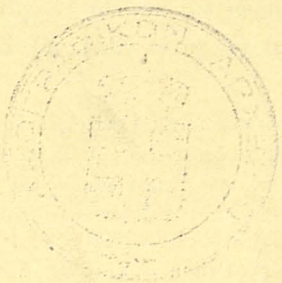

ΒΙΒΛΙΟ

ΤΑ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΤΩΙ 189 ι—1901

Κουρτίου Ἑλληνικὴ Ἱστορία κατὰ μετάφρασιν Σπυρ. Π. Λάμπρου, τόμοι 5, τεύχη 21. Τιμὴ δρ. **31.50**

Μακώλεϋ Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας κατὰ μετάφρασιν Ἐ. Ῥοΐδου, τόμοι 4, τεύχη 12. Τιμὴ δρ. ..... **18. —**

Οθωνος Ῥίββεκ Ἱστορία τῆς Ῥωμαϊκῆς ποιήσεως κατὰ μετάφρασιν Σ. Κ. Σακελλαροπούλου, τόμοι 3, τεύχη 9. Τιμὴ δρ. **13.50**

Δρόϋσεν Ἱστορία τῶν Διαδόχων κατὰ μετάφρασιν Ἰ. Πανταζίδου, τεύχη 4. Τιμὴ δρ. ..... **6. —**

Γουστάβου Γίλβερτ Ἐγχειρίδιον Ἀρχαιολογίας τοῦ δημοσίου βίου τῶν Ἑλλήνων κατὰ μετάφρ. Ν. Γ. Πολίτου, τεύχη 3. Τιμὴ δρ. **4.50**

Κρουμβάχερ Ἱστορία τῆς Βυζαντηνῆς λογοτεχνίας κατὰ μετάφρασιν Γ. Σωτηριάδου, τόμοι 3, τεύχη 12. Τιμὴ δρ. **19.50**

Σαιμμάρκου Γιαρδίνου Μαθήματα δραματολογίας κατὰ μετάφρασιν Ἀγγέλ. Βλάχου, τόμοι 4, τεύχη 11. Τιμὴ δρ. **16.50**

Whitney *καὶ* **Jolly** *Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς συγκριτ. γλωσσικῆς κατὰ μετάφρασιν Γ. Ν. Χατζιδάκι, τεύχη 4. Τιμὴ δρ.* ..... **6. —**

Head *Ἱστορία τῶν Νομισμάτων κατὰ μετάφρασιν Ἰ. Ν. Σβορώνου, τόμοι 2, οἱ δύο τόμοι μετὰ τῶν πινάκων* ..... **25. —**

Valéry Mayet *τὰ Βλαπτικὰ Ἔντομα τῶν Ἀμπέλων κατὰ μετάφρασιν Ν. Κ. Γερμανοῦ, τεύχη 2. Τιμὴ δρ.* ..... **3. —**

Ἀλεξάνδρου Σεργιάδου Πούσκην, Εὐγένιος Ὀνέγην, Ἔπος κατὰ μετάφρασιν Χαραλ. Ι. Βουλοδήμου. Τιμὴ δρ. **1.50**

Δρόϋσεν Ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, κατὰ μετάφρασιν Ἰ. Πανταζίδου, τεύχη 4. Τιμὴ δρ. ..... **6. —**

V. V. Podwissozky *Παθολογία κατὰ μετάφρασιν Νικολάου Ι. Κορδέλλη ἰατροῦ, τεύχη 8. Τιμὴ δρ.* **12.50**

Ν. Γ. Πολίτου Μελέται περὶ τοῦ Βίου καὶ τῆς Γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, Παροιμίαι, τόμοι 3. Τιμὴ δρ. ..... **24. —**

Σαίξπηρ Χάμλετ, τραγῳδία εἰς πράξεις πέντε κατὰ μετάφρασιν Μιχαὴλ Ν. Δαμιράλη. Τιμὴ δρ. **2.50**

Α. Μ. Ἱδρωμένου, Ἰωάννης Καποδίστριας Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Τιμὴ δρ. **1.50**

Στεφάνου Ἀθ. Κουμανούδη. Συναγωγὴ Νέων Λέξεων ὑπὸ τῶν λογίων πλασθεισῶν τόμοι 2. Τιμὴ δρ. ..... **13. —**

W. Christ *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας κατὰ μετάφρασιν Λυσάνδρου Γ. Χ. Κώνστα, Τόμος Α', τεύχη 5. Τιμὴ δρ.* **7.50**

Καίσαρος Καντοῦ Ἱστορία τριάκοντα ἐτῶν (1848-1878) κατὰ μετάφρασιν Ἰωάννου Περβάνογλου· τεύχη 4. Τιμὴ δρ. ..... **6. —**

Στράτης Καλοπίχειρος ὑπὸ Στεφάνου Ἀθ. Κουμανούδη. Τιμὴ δρ. .. **2.50**

Ἀγγέλου Βλάχου Ἀνάλεκτα, τόμοι 2. Τιμὴ δρ. ..... **8. —**

Φραγκίσκου Βερτολίνη Ἱστορία τῆς Ἰταλικῆς Παλιγγενεσίας κατὰ μετάφρασιν Χ. Ἀννίνου, τόμοι 2, τεύχη 8. Τιμὴ δρ. ..... **12. —**

Leopold Schmidt *ἡ Ἠθικὴ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων μετεφράσθη ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Δημ. Ἰωαννίδου Ὀλυμπίου, τόμοι 2, τεύχη 6. Τιμὴ δρ.* ..... **9. —**

Α. Σουχοβο-Κομπύλην ὁ γάμος τοῦ Κρεντσίνσκη. Ν. Γογὸλ Πανδρολογήματα· κωμῳδίαι μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ ῥωσσικοῦ ὑπὸ Ἀγαθ. Γ. Κωνταντινίδου. Τιμὴ δρ. **1.50**

Διονυσίου Σολωμοῦ Ἅπαντα τὰ εὑρισκόμενα. Τιμὴ δρ. **2.50**

ΤΕΥΧΗ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΤΩΙ 1902

'Αριθ. 153. Μακωλεϋ 'Ιστορία τῆς 'Αγγλίας κατὰ μετάφρασιν Ε. 'Ροΐδου, τόμος Ε'. τεῦχος πρῶτον 1.50

'Αριθ. 154. Μακώλεϋ 'Ιστορία τῆς 'Αγγλίας κατὰ μετάφρασιν Ε. 'Ροΐδου, τόμος Ε'. τεῦχος δεύτερον 1.50

'Αριθ. 155. Μακώλεϋ 'Ιστορία τῆς 'Αγγλίας κατὰ μετάφρασιν Ε. 'Ροΐδου, τόμος Ε'. τεῦχος τρίτον..... 1.50

'Αριθ. 156. Λέσσιγγ Λαοκόων ἢ περὶ τῶν ὁρίων τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς ποιήσεως κατὰ μετάφρασιν Α. Προβελεγγίου..... 1.50

'Αριθ. 157 'Ιστορία τῆς 'Ελλάδος ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπὸ Γουσταύου Φρειδερίκου Χέρτσβεργ μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Π. Καρολίδου, τόμος Α'. τεῦχ. πρῶτον 1.50

'Αριθ. 158. ,, ,, ,, τόμος Α'. τεῦχ. δεύτερον... 1.50

'Αριθ. 159. ,, ,, ,, τόμος Α'. τεῦχ. τρίτον..... 1.50

'Αριθ. 160. ,, ,, ,, τόμος Α'. τεῦχ. τέταρτον... 1.50

'Αριθ. 161-166. Τὰ σύνθετα τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης ὑπὸ Γ. Ν. Τσερέπη..... 12.—

'Αριθ. 167-168. 'Αδελφοὶ 'Ιάκωβος καὶ Μανώλης Τομπάζης ὑπὸ 'Ιακώβου Ν. Τομπάζη ..... 3.—

'Αριθ. 169. 'Ιστορία τῆς 'Ελλάδος ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπὸ Γουσταύου Φρειδερίκου Χέρτσβεργ μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Π. Καρολίδου, τόμος Β'. τεῦχ. πρῶτον... 1.50

'Αριθ. 170. ,, ,, ,, τόμος Β'. τεῦχ. δεύτερον.. 1.50

'Αριθ. 171. ,, ,, ,, τόμος Β'. τεῦχ. τρίτον 1.50

'Αριθ. 172. ,, ,, ,, τόμος Β'. τεῦχ. τέταρτον.. 1.50

'Αριθ. 173. ,, ,, ,, τόμος Γ'. τεῦχ. πρῶτον.. 1.50

'Αριθ. 174. ,, ,, ,, τόμος Γ'. τεῦχ. δεύτερον.. 1.50

'Αριθ. 175-178. 'Ακαδημεικὰ ἀναγνώσματα. 'Ελληνική, λατινικὴ καὶ ἰνδικὴ γραμματικὴ ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι, τόμος Α'. 8.—

'Αριθ. 179. 'Ιστορία τῆς 'Ελλάδος ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπὸ Γουσταύου Φρειδερίκου Χέρτσβεργ μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Π. Καρολίδου, τόμος Γ'. τεῦχ. τρίτον 1.50

'Αριθ. 180. ,, ,, ,, τόμος Γ'. τεῦχ. τέταρτον.. 1.50

'Αριθ. 181. Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς 'Ιστορικὰς Μελέτας κατὰ μετάφρασιν Σπυρ. Π. Λάμπρου, τεῦχ. πρῶτον..... 1.50

'Αριθ. 182. ,, ,, ,, τεῦχ. δεύτερον 1.50

'Αριθ. 183. Μακώλεϋ 'Ιστορία τῆς 'Αγγλίας κατὰ μετάφρασιν Ε. 'Ροΐδου, τόμος Γ'. τεῦχ. πρῶτον 1.50

Τιμᾶται δραχ..... 8.00

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
007000107248